R. P. IOSEPHI

GIBALINI

E SOCIETATE IESV
THEOLOGI

SCIENTIÆ CANONICÆ, ET HIEROPOLITICÆ IN VNIVERSVM;

LIBER V. VI. & VII.

De Iuris Canonici, & Ecclesiastici origine, constitutione, diuersis eius speciebus, & obligatione.

TOMVS SECVNDVS.

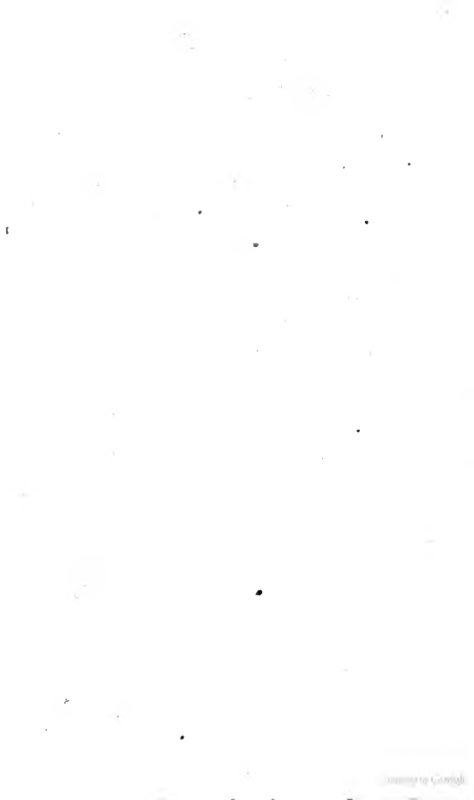

LVGDVNI,
Sumptibus Laurentij Arnaud, & Petri Borde.

M. DC. LXX.
CVM APPROBAT. ET PRIVILEGIO.

SERIES

CAPITVM, QVÆSTIONVM, ET ALIORVM TITVLORVM secundi huius Voluminis.

LIBER QVINTVS.

De iure Canonico, & Ecclesiastico, eiusque origine, ac constitutione. pag. 1

LIBER SEXTVS.

De iure Canonico, & Ecclesiastico non scripto. pag.289

LIBER SEPTIMVS.

De obligatione Iuris Canonici. p.325

LIBER

LIBER QVINTVS
DE
IVRE CANONICO
ET ECCLESIASTICO,
eiusque origine ac constitutione.

IC in vniuersum appello Ius quo regitur Ecclesia: Vocem verò Ecclesia vsurpo formaliter, prout est sacra & Christiana Respublica secundo superiori libro à nobis definita, cuius sacram politiam, quæ maximè eo Iure continetur describendam, explicandámque suscepimus hoc opere. Cum enim vnaquæque Respublica vel proprio vel communi omnium gentium, aut aliarum rerum publicarum iure regatur, vt ait Imper. Iust. de iustit. *Et Ecclesia quædam peculiaris Respublica sit à cæteris omnibus fine, origine & forma distincta, suo priuato & peculiari iure regi omninò debet. Atque hoc ius vocamus Ecclesiasticum, sicut ius gentium dicimus, quo gentes omnes vtuntur, & ius Ciuile quasi proprium ipsius Ciuitatis*, l. omnes D. de Iust. & iure & l. 1. DD. de acquirendo rerum domin. & §. ius autem I. de iure naturali, &c. *Nam quæcumque Concilia, cœtúsque hominum iure Societatis, Ciuitates appellari dixit Cicero* in Som. Scipio.

Non est porrò vnum aliquid simplex hoc ius, sed ex pluribus veluti partibus coalescit, continet enim ius legis æternæ, naturalis, diuinæ, & Ecclesiasticæ, atque etiam aliquando politicæ, Synodorum Canones, Patrum Regulas, Pontificum constitutiones, decreta, rescripta, responsa, statuta, Sanctiones, vsum, & mores tum vniuersalis Ecclesiæ, tum particularium, eadem ratione quâ Papinianus, l. ius autem, D. de Iustit. & iure, *Ius-ciuile esse dixit, quod ex legibus plebiscitis, Senatusconsultis, decretis principum & authoritate prudentum venit, vbi tamen omnes Iuris - ciuilis partes non numerauit, cum iuris scripti non meminerit, quod tamen pars est Iuris-ciuilis*, §. ex non scripto I. de Iure naturali, &c. *Et prætereà ius prætorium omiserit, quod ipsum Iuris - ciuilis viua vox est*, l. nam & ipsum, D. de Iust. & iure: *Idcircò Cicero* in Topic. *Ius-ciuile esse dixit, quod ex Legibus Senatus-Consultis, rebus iudicatis, Iurisprudentium authoritate, edictis Magistratuum, more, æquitate consistit, omisit verò Principum decreta, cum nondum eo tempore Romæ Principes imperarent: Sic igitur nos nomine iuris Ecclesiastici designamus ius quo Ecclesia gubernatur, siue illud scripto traditum sit siue non scriptum, siue legibus, siue moribus & consuetudine inductum. Deinde quia lege non modo humana, hoc est ab hominibus lata, gubernatur Ecclesia, sed etiam à diuina, hoc est à Deo posita, & quia lex tum diuina, tum humana, legis æternæ, atque etiam naturalis præcepta non modo supponunt, sed etiam ad singularia determinant, aut ad finem supernaturalem diri-*

gunt: quod idem sæpè faciunt circa imperata à Lege humana, merè politica, idcircò inter iuris Ecclesiastici partes, eas omnes Leges numeraui, & earum expositionem præmisi duobus superioribus libris; antequam ad iuris propriè Ecclesiastici cognitionem delaberer, quod præcipuè consistit in Conciliorum tum œcumenicorum, tum Prouincialium Canonibus, Pontificum constitutionibus, Rescriptis, Bullis & quocumque tandem nomine vocentur, sententijs, iudicatis, & prudentum definitionibus, particularium Ecclesiarum statutis, atq; iure, vt ita dicam municipali, superiorum, atque Magistratuum Ecclesiasticorum mandatis, interdictis, sanctionibus, alijsque eiusdem modi, quorum omnium definitiones dabit Glossa in c. Omnes 3. distinct. *Et nos suo loco trademus. Quia verò eius iuris præcipua & maxima pars sunt Canones Synodorum, & Patrum regulæ, totum illud ius Canonicum vulgò solet nominari, & non alio ferè nomine ab interpretibus de ipso disputatur; Nos autem vtroque nomine ius Canonicum & Ecclesiasticum appellamus. Canonicum quidem à præcipua & notiori parte totius iuris Ecclesiastici, Canonibus nimirùm Synodorum & Patrum Regulis: Ius verò Ecclesiasticum vt totam amplitudinem & omnes partes sacræ & Ecclesiasticæ politiæ superiùs enumeratas complectamur. Promiscuè tamen & nullo discrimine eiusmodi vocibus vtemur.*

CAPVT PRIMVM.

De Natura iuris Canonici & Ecclesiastici.

QVÆSTIO I. *Quid & quotuplex sit ius Canonicum siue Ecclesiasticum.*

QVÆST. II. *Materia & forma iuris Canonici.*

QVÆSTIO III. *Finis iuris Ecclesiastici.*

QVÆSTIO IV. *Differentia iuris Canonici & Ciuilis.*

ROIMVR à natura & causis Iuris canonici, ita enim doctrinæ methodus quam sectamur. postulat, neque enim possumus rei naturam, nisi ab eius definitione & diuisione haurire, cum & definitio sit essentiæ descriptio, & diuisionem Theophilus vocet immensæ & infinitæ materiæ breuem comprehensionem, neque de re aliqua sapienter disputare, possumus eius natura ignorata, aut eius partibus indistinctis & cófusis, quæ enim quis non potest capere simul tradita, propter indigestam multitudinem, ea facillimè in partes diuisa comprehendet, quod maximè verum est in artibus & scientiis practicis, qualem esse nostram hanc canonicam *lib.* 1. demonstrauimus: vt igitur totum eius obiectum quod est ius Canonicum siue Ecclesiasticum in reliquo hoc opere dilucidè explicemus. Definiendum primò est, & in suas partes diuidendum, quas deinde singulas explanare conabimur, sit itaque.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit ius Canonicum siue Ecclesiasticum.

Definitio iuris canonici, num. 1.
Explicatur, ibidem.
Diuisio iuris Canonici, n. 2. 3. & 4.
Scriptura & Canones ius istud constituunt, n. 4. & 5.

OMissis variis iuris istius definitionibus, quæ in idem ferè coincidunt, dico ius canonicum esse 1
Leges, præcepta, Canones & regulas Conciliorum ac Patrum, quibus Ecclesia in actionibus sacris & Religiosis totoque diuino cultu ad beatitudinem supernaturalem obtinendam dirigitur, quæ definitio paulò quidem longior est, sed iuris Canonici naturam vniuersam, eiusque partes omnes continet: formalem quidem, cum ait esse Leges, præcepta, Canones & Regulas, quæ voces licet videantur esse Synonimæ, complectuntur varias Leges quæ vel ratione modi quo feruntur, vel potestatis à qua manát, vel efficaciæ obligandi, vel aliqua alia ratione differre videntur, variaq; nomina participant: moneo tantum nomen regulæ & Canonis hoc loco non sumi pro regola tantum directiua, sed etiam pro obligatiua, quam violare non liceat: Et quæ sit simul Lex aut præceptum, qua etiam voce designamus causam efficientem huius iuris, nimirum potestaté, quæ suis præceptis obstringere possit Ecclesiam, quam potestatem in Conciliis & aliis Magistratibus Ecclesiasticis esse insinuamus, pro ratione Iurisdictionis qua pollent. Nam Patrum nomimine intelligimus Ecclesiæ & Principes & Pastores non verò alios, nisi quatenus illi de eiusmodi Legibus testantur (vti dicemus inferius) huius quoque Iuria duplicem finem assignamus, proximum qui est diuinus cultus & Religio, & vltimum qui est salus & beatitudo supernaturalis, quæ omnia constant ex *lib.* 1. vbi scientiæ canonicæ finem & obiectum quæ in scientiis practicis coincidunt, assignauimus, idem omnino contingit hoc loco. Cùm enim ius canonicum sit medium & via qua scientia Canonica practica facit suum obiectum, & finem assequitur, non potest iua illud habere aliud obiectum & finem in quem tendat, aut referatur, quàm illum quem scientia canonica sibi posuit; Demùm materiam huius iuris tradimus cum dicimus esse varias Leges & præcepta quibus Ecclesia dirigitur, quæ Leges & præcepta, & varia sunt & nonnisi de rebus sacris & ad diuinum cultum pertinentes, neque obstringunt nisi Ecclesiam quatenus est peculiaris quædam Respublica ad finem supernaturalem tendens, quæ omnia reliquo opere totu tradentur singillatim.

Diuiditur ius canonicum, primò ratione materiæ in illud quod ad fidem & quod ad mores pertinet.

Primum

Primum continet dogmata & διατυπώσεις: secundum spectat disciplinam Ecclesiasticam quam præscribit, priùs vnum & immutabile est. Secundum varium & mutabile pro ratione gentium & variis rerum ac temporum momentis, vti dicemus *lib. 7.* fusius. Hæc diuisio & per se patet & frequenter in Synodis vsurpatur, quæ dogmata & διατυπώσεις in Symbolis fidei, in formulis, & Epistolis Synodicis tradunt, quæ verò ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent in decretis & Canonibus. Quare PP. Nicæni in Epistola ad Ægyptios vsurpant hæc verba κανονίζειν, & δογματίζειν. Et Gelasius Cyzicenus in eius actis διατυπώσεις quæ ad fidem spectant refert numero septem, & quæ ad mores & disciplinam Ecclesiasticam viginti Canonibus comprehendit. Quare in Canonibus nihil de Symboli habetur illi Concilio Constantinopolitano PP. in Synodici ad Theodosium Damasum, Ambrosium, & alios occidentales referuot Anathematismos qui ad fidem spectant: quæ verò ad Ecclesiarum ordinationem in Canonibus. In Concilio Ephesino, quia omnia decreta ferè pertinent ad fidem, septem tantum Canones præscribuntur, similia licebit in aliis Synodis œcumenicis ostendere, quamquam quoad vocem Canonis aliquando illam in fidei decretis vsurpent, adiunctis anathematismis vt Tridentina, & aliæ antiquiores pro Ecclesiasticæ Disciplinæ Legibus.

3 Diuiditur. Secundò Ius Canonicum in scriptum, & non scriptum, vti Ius ciuile diuisit Iustinian. *§. constat.* 1. *de iure naturali, &c.* Siue in ius legibus aut moribus constitutum. Lex est Ius & constitutio scripta. *Can.* 2. 3. 4. *&* 5. *distinct.* 1 Mos & Consuetudo est Ius non scriptum. *Can. Antiquus d.* 65. Dicitur quoque Ius prudentum & vlus atque traditio, quia per manus quasi traditum ad nos vsque peruenit. Eiusdem porrò est potestatis cum Iure scripto. *Can. Ecclesiasticarum dist.* 11. & *Can.* 7. 8. 9. *ead. distinct.* & *can.* 11. *dist.* 12.] Atque ex *Can. Synodi* 7. *& Tridentino sess* 4. Nomine porrò consuetudinis & traditionis, siue Iuris non scripti comprehendimus non modo vniuersales Ecclesiæ consuetudines, sed & particulares peculiarium Ecclesiarum; illæ enim dum nihil contra fidem Catholicam docent, obseruandæ sunt, & faciunt Ius non scriptum illius peculiaris Ecclesiæ: potest præterea, quod consuetudine inductum est, deinde scripto tradi, quod nimirùm de illa traditione testetur, & tamen Ius erit consuetudinarium, & non Lex. Quare VII. Synod. *act.* 8. Sic edicit. *Si quis omnem Ecclesiasticam traditionem siue scriptam siue non scriptam reycit, Anathema esto*: Est igitur aliqua traditio scripta, & malè Gratian. *Ad Canon.* 7. *dist.* 1. Consuetudinem scriptam, Ius non scriptum communi nomine consuetudinis appellari dixit. Cum consuetudo non ex scriptura, sed ex tacito populi consensu authoritatem accipiat.

4 Diuiditur. Tertiò Ius scriptum in Sacram scripturam, & ipsos Canones; Sacræ Scripturæ sunt libri veteris & noui testamenti de quorum numero & authoritate, licet plures olim fuerint controuersiæ, nobis hodie dubitare non licet post apertam Tridentinæ Synodi definitionem.

Triplex quidem eiusmodi librorum ordo fuit olim; primus eorum qui ab omnibus admittebatur. Secundò Eorum quibus aliquando contradicebatur Ecclesiis, dicebanturque ἀντιλεγόμενοι, & licet iuuarent in fidei quæstionibus, non tamen illas prorsus ita definiebant vt à nemine possit reluctari. Continebat apocrypha scripta, quæ à nullis admittebantur de quibus omnibus agemus. *l.* 8. Quia verò ex Sacris Scripturis fidei dogmata comprobare & disciplinæ mores instituere, & emendare solet Ecclesia, & de eorum numero & authoritate variæ quæstiones excitari solebant, necessè omninò fuit eius lem authoritate definiri in Conciliis diuinorum librorum numerum, & Catalogum, vt quinam reijciendi, quiue amplectendi essent, constare possent; quod & sæpiùs factum est, vt constabit *l. c.* Quare qui probati fuerunt in indicem ab Ecclesia confectum relati sunt illiusque authoritatis prærogatiua tam eximia est, vt omnibus omninò cæterorum definitionibus anteponi prorsus debeat vti ex Hieronymo & Augustino refertur. Can. 3. 5. 8. 9. 19. *dist.* 9.

Quia tamen sola diuina Scriptura non sufficit ad omnes fidei morum & disciplinæ controuersias definiendas totum Ius Ecclesiasticum non potest sola diuina scriptura contineri, quare eius altera pars sunt antiqui Canones & Regulæ, vel perpetuò obseruatæ, vel a Synodis constitutæ. Ideòque ipsis Conciliis æcumenicis Sacra Scriptura collocabatur in medio atque in throno; & præterea Codex, vel vti appellant corpus Canonum priorum Synodorum ad quos prouocabatur. Vnde in Concilio Chalcedonensi, alisve frequentes illæ voces legantur. *Canones proferantur, patrum Regula & secundum Acoluthiam Canonum.* Et aliæ similes. Hæc porrò amplissima Iuris Ecclesiastici pars iterum tripartita est, eo sensu, quo Iustinian. Dixit Ius priuatum tripartitum. Quia ex naturalibus præceptis, gentium & ciuilibus collectum est. Canones enim & Ius ex illis ortum, colligitur ex Conciliorum decretis Pontificum constitutionibus & Patrum dictis quod satis indicat Leo IV, *Can.* 1. *d.* 20. Quam verò singula ista obtineant authoritatem, etsi non consentiant, quænam præferenda sint aliis, dicemos inferiùs hoc ipso libro: huius præterea iuris scripti variæ sunt diuisiones à variis Collectoribus institutæ, de quibus omnibus disputabimus inferiùs. 5

Deoique diuiditur in vniuersale & particulare, quod iterùm varium est. De quibus omnibus nos hoc libro disputabimus.

QVÆSTIO II.

De materia & forma Iuris Canonici.

Materia proxima iuris Ecclesiastici, n. 1.
Materia remota, n. 2.
Præcipua materia, n. 3.
Obiectum eius mixtum, n. 4.
Amplitudo materiæ istius, n. 5. & 6.
Forma Iuris Canonici, n. 7.

Qvod attinet ad materiam dici in vniuersum potest, materiam Iuris Ecclesiastici esse quodammodo spiritualem. Appello verò materiam Iuris alicuius, tum actus qui ab illo imperantur, tum Res aut personas circa quas fiunt eiusmodi actus, aut quibus imperantur. Actus imperati, aut prohibiti sunt proxima materia Iuris & Legis alia verò ad quæ ipsi actus dicunt habitudinem, & relationem sunt materia remota. Dico autem vtramque istam materiam esse spiritualem vel in se & ex sua natura, vel per connexionem cum re spirituali & supernaturali fine Sacra, & ad salutem supernaturalem destinata. Sic enim nomen rei spiritualis sumimus, non autem pro quacumque re incorporea, vti fusius ostendimus *in disp. de Simonia*. Ex omnium tum Theologorum tum Canonistarum mente. 1

Hanc igitur materiam ſpiritualem ita explicatam pertinere ad ius Eccleſiaſticum oſtenditur inprimis ex eius fine, de quo *cap. ſequenti* cum enim nihil præcipiatur, aut prohibeatur, hoc iure, niſi in ordine ad illum finem, vt vel illum actibus imperatis aſſequamur, vel vt eius aſſequendi impedimenta remoueamus, dum actus per quos ab illo deflectimus, prohibentur, neceſſarium omninò eſt actus hoc iure imperatos, eſſe aliqua ratione ſpirituales & ſupernaturales, habereque aliquam proportionem, & connexionem cum eiuſmodi fine, ad quem nos promouere, tanquam media idonea debent. Quia verò peccata omnia nos à fine ſupernaturali abducunt, & bonis omnibus ſpiritualibus, atque ſaluti animæ opponuntur, idcircò ad eandem legem, & ius pertinent, cum contraria ad eundem ordinem reuocari ſoleant. Adde primarium actum imperatum ab hoc iure eſſe cultum & honorem diuinum, ſiue Religioſam actionem, vnde illam primarium eius finem & obiectum *lib.* 1. conſtituebamus; diuino verò cultui præcipuo quodam modo opponuntur peccata, quatenus ſunt iniuriæ Dei: igitur ad idem quoque ius Eccleſiaſticum, quatenus peccata ſunt pertinebunt, & de iis hoc ius pronuntiare & definire, eaque prohibere, damnare atque adeò punire ſuo modo poterit.

2 Quod verò attinet ad materiam remotam iuris Eccleſiaſtici, ſtatim apparet res omnes ac perſonas circa quas aut à quibus poſſunt exerceri ſacræ & ſupernaturales actiones imperatæ, aut contrariæ illis oppoſitæ, eſſe quoque materiam huiuſce iuris illas imperantis, aut vetantis, quæ omnia probantur inductione. Nam ius Eccleſiaſticum proponit, declarat, & interpretatur ius diuinum, in Sacris Scripturis contentum; ideóque vti argumentabatur Michael Vlcurranus *in opere imperiali de regimine mundi* 1. *p. q.* 5. *n.* 3. Eundem finem habet cum ſcriptura Canonica quæ & Canonica dicitur, quod vt monui à Canone Eccleſiaſtico tanquam Authentica proponatur, non quod ab illo ſuam authoritatem habeat, ſed quia eius eſt iudicare, quænam ſit diuina ſcriptura & non diuina vt alibi dicemus, Deinde ius iſtud, quæ iure diuino præcepta ſunt, determinat quoad modum & tempus illa ſeruandi; v.g. Baptiſmus eſt de iure diuino ſuſcipiendus, quod tamen non præſcribit an trina immerſione, an aſperſione faciendus ſit & quibus circunſtantiis adminiſtrandus, quæ omnia, aliáque ſimilia ſuis Legibus Eccleſia definit.

Tertiò agit hoc ius de fide & aliis quæ ad illam pertinent, quartò agit etiam de actionibus Sacramentalibus, quæ per ſe ſunt ſpirituales, vt alibi dicemus, quintò de iis omnibus quæ ad diuinum cultum & Religionem ſpectant, ſacris nimirùm obſeruationibus, rebus, locis, bonis & perſonis ſacris, ſextò de peccatis quæ his omnibus opponuntur, blaſphemia ſacrilegio, infidelitate, irreligioſitate & cæteris, ſeptimò de omni ea re & materia, quæ gradum aliquem ſpiritualem attingit, aut ad illum refert, quamdiu enim vel eam habitudinem ad ſpiritualitatem & ſupernaturalitatem, id eſt ad diuinum cultum, & animæ ſalutem non habet vel eiuſmodi habitudinis, atque eleuationis, & connexionis incapax eſt, manet materia merè temporalis, & nulla ratione ſubiicitur iuri Eccleſiaſtico.

3 Hinc vides primò præcipuam primariamque materiam iuris Eccleſiaſtici eſſe Religionem & iuſtitiam diuinam. Nomine verò Religionis comprehendimus omnia quæ ad ſanctificationem animæ pertinent. Iuſtitia verò diuina complectitur quidquid ſpectat ad vitanda peccata in commerciis, & humanis actionibus.

4 Colliges ſecundò ſapienter Roias *tract.* 2. *n.* 395. aſſignaſſe huic iuri obiectum quoddam, mixtum ex ſcientia legali & Theologica, quia nimirùm quæ ad fidem & Religionem pertinent complectitur, & quæ ad politiam, & iuſtitiam diuinam, id eſt inter Chriſtianos, vt Chriſtiani ſunt, & in ordine ad animæ ſalutem tradit, ſiue vt ait Ioann. Dilectus Durant. *de Arte teſtandi tit.* 7. *cautela* 11. *n.* 2. ſcientia iuris Canonici principaliter occupatur in interpretando iure diuino, in dubiis pertinentibus ad Philoſophiam moralem, hoc eſt practicis, & circa actiones ſingulares, quod probat ex Gloſſa in proœmium decretali, & Alexand. *Conſil.* 3. *& Decio. conſil.* 3.

5 Tertiò vides amplitudinem materiæ iuris Eccleſiaſtici, cum omnia ferè ad Religionem aut Iuſtitiam diuinam reduci queant, & verſari poſſit circa materiam ciuilem, ſed longe altiori & nobiliori modo, quàm ius politicum: quatenus ſcilicet ea eſt materia peccati, ſiue vbi agitur de peccato vitando, & periculo animæ, quod Fortunius *tractat. de fine vlti. Iuris Canonici & ciuilis, num.* 151. fuſius proſequitur ex communi Doctorum, & inferius ſuis locis amplius explicabitur. Latiſſimum igitur ſpatium percurrendum ſuſcipimus.

6 Quartò hinc fit aliquando ius Eccleſiaſticum, & mere politicum verſari circa vnam, eandémque materiam, ſed diuerſo reſpectu: quatenus enim eſt merè temporalis, pertinet ad ius ciuile, vt verò induit aliquam habitudinem ad ſpiritualia iuri Eccleſiaſtico ſubiicitur: eandem enim rem vtilem eſſe ad diuerſos fines, ad illóſque aſſumi poſſe nihil omninò vetat, prætetea quis neget eadem crimina ſæpè turbare Rempublicam tum in temporalibus, tum in ſpiritualibus, ab ea igitur poteſtate, quæ temporalia curat, atque ab ea quæ diuinis & ſacris præeſt iudicari & coërceri ſuo modo poterunt. Hinc fit quod alibi monemus, vt ſint aliquæ materiæ mixti fori vti appellant, de quibus ſuo loco diſputabimus. Atque hactenus de materia iuris Eccleſiaſtici.

7 Forma verò vel alia non eſt, quam ipſummet ius & Lex, vti contingit in pluribus aliis moralibus artefactis vel eſt forma aliqua externa, quæ ſeruari debet dum lex aut ius ſancitur, a qua etiam diſtinguantur varia iura, vt Bullæ, Reſcripta, conſtitutiones, & ſimilia in quibus hæc externa adiuncta ſolemus attendere, quæ in ſingulis explicabuntur, vbi quidpiam ſingulare, & eximium continebunt.

QVÆSTIO III.

Finis Iuris Canonici & Eccleſiaſtici.

VEnio ad cauſas externas finalem & efficientem, de qua *cap. ſequ.* diſputabimus, nunc verò de fine de quo, licet præcipua cauſa ſit, perpauca dicenda nobis ſunt.

1 Alius enim finis huius iuris eſſe nequit, quàm finis totius ſacræ politiæ, & ſcientiæ illius, quem *libro* 1. diximus eſſe beatitudinem æternam, & animæ ſalutem ad quam tendit vltimo actio Religioſa, quam eodem loco conſtituimus ſcientiæ Canonicæ obiectum formale, & finem proximum, quod & tradunt magno conſenſu DD. contra Fortunium Garciam *opuſc. de fine Iuris Canonici & Ciuilis*, vbi cum *numero tertio & ſequentibus*, demonſtrare conetur vtrumque illud ius eundem finem, eandemque fœlicitatem intendere: quare vel non niſi fœlicitatem naturalem

naturalem attingi vult à iure Ecclesiastico, vel supernaturalem, intendi quoque à ciuili fateatur necesse est. Vtrumque porrò falsum est; atque vt de ciuili modo non disputem de eo enim diximus *lib. superiori*; finem iuris Canonici esse salutem æternam, pluribus contra Fortunium ex professo contendit Michaël. Vlcur. *in opere imperiali siue de regimine mundi. par.* 1. *q.* 5. *principali tota* & liquido traditur *cap. contingat v. debet. de iure iurando* & *cap.* 2. *de constitut. in* 6. *cap.* 1. *de pactis cap. quamuis pactum eod. tit. cap. Licet mulieres de iureiurando in* 6. atque alibi sæpius: neque enim alius potest esse finis iuris quo regitur Ecclesia, quam ipsiusmet Ecclesiæ, & eius politiæ. Illa enim suas omnes leges, constitutiones, edicta, & sanctiones ponit tanquam media, quibus fideles ad suum finem promoueat, is autem supernaturalis est, atque singulorum salus & beatitudo existit. Idcircò Ioan. And. *in Regulam possessor.* & Abbas *in proœm. decretal.* dicunt ius ciuile promouere homines ad iustitiam legalem & ciuilem amicitiam: ius autem Canonicum intendere amicitiam cœlestem, siue Charitatem in fide fundatam, atque illud est bonum Ecclesiasticum publicum ad quod hominem dirigit hoc ius, vt ait Hieronym. Zauellinus *tractat. de foro contentioso, & conscientia*, ad Deum denique iungit, inquit Anton. de prætis *tractat. de Iurisdic. Episcop. cap.* 7. *numero* 17. neque in re tam perspicua videtur diutius immorandum esse. Atque hic quidem est finis vltimus iuris Canonici & Ecclesiastici, nam proximus est actio religiosa, siue Religio & diuinus cultus quem procurat, & quo mediante Ecclesiam ad salutem & beatitudinem supernaturalem promouet, vti diximus *libro primo capite secundo quæst.* 1. §. 2.

QVÆSTIO IV.

Differentiæ Iuris Canonici & Ciuilis.

Aliud est ius, aliud forum, n. 1.
Differentiæ vtriusque iuris, n. 2.
Quandonam vnum ius sit alteri præponendum, n. 3. & 4.

HAnc materiam pluribus prosequuti sunt Baptista à sancto Blasio, Galuanus Bononiensis, Prosdocimus de comitibus, Hieronymus Zauelinus, Ioannes Valerus, alijque qui longiores tractatus de eiusmodi inter vtrumque ius differentiis, vel contradictionibus ediderunt, nobis non licet esse tam diffusis, & singula persequi. Quare præcipua quædam dumtaxat inter vtrumque ius discrimina notare contenti erimus.

1 Et primo quidem obseruandum est aliud esse forum, aliud ius, nam forum iudicia & processus respicit, variaque & diuersa esse possunt iudiciorum fora & litium, siue ciuilium siue criminalium tribunalia, in quib. diuerso modo procedatur in instituendis & prosequendis actionibus, aliisque ad iudicium obtinendum aut declinandum pertinentibus, etiamsi sit idem ius & lex ex qua tota lis definienda est, atque hac in parte forum Caonicum siue Ecclesiasticum, dubium non est à Laïco differre, quod vnum ferè prosequuntur qui de differentiis vtriusque iuris disputarunt non magno sanè ordine, neque nostrum est sed pragmaticorum eiusmodi discrimina singillatim explicare, qui causam & litem in vtroque foro habebunt,

R.P. Ioseph. Gibalin. de Scient. Can.

Litigatores adibunt, disputatio igitur est de ipsomet iure secundum, quod forum ipsum iudicare debet quod diuersum sæpius est ex lege Canonica, ciuili & politica, quæ circa eandem materiam diuersis ex causis diuersa imperant, quamuis vtraque rationabilis, & æqua sit, eo quod ad diuersos fines tendant.

2 Differunt siquidem vti iam monui primario fine, cum lex Canonica beatitudinem supernaturalem & salutem animæ intendat & promoueat, politica fœlicitatem externam Reipub. secundò differunt materia quia legis Canonicæ materia est aliquo modo spiritualis, vti *quæst.* 1. fuit explicatum, tertio origine & potestate à qua feruntur. Eiusmodi enim potestas est etiam suo modo diuina, in Canonico iure sanciendo vti cap. proximo explicabitur. Differunt denique regulis & principiis, & si enim quamplura habeant communia, nihilominus principia prima iuris Canonici cum ex fide & reuelatis ducantur, sublimiora sunt, & denique in puniendis criminibus dissentiunt omninò.

3 Ex his fit vt quoties agitur de peccato, sequendum sit ius Canonicum, quod ea de causa emendat aliquando, immò & abrogat ius ciuile, quia tunc leges ciuiles cum pugnent cum iure diuino, aut naturali, iustæ non sunt, & speciem dumtaxat legis habent, eius tamen vim & authoritatem obtinere non possunt. In quo nihilominus vtriusque iuris dissidio sapienter omninò procedendum est, ne ex leuibus momentis alterutrum temerè damnemus. Nam aliquando ipsummet ius Canonicum varium est, & se emendat vel restringit, & tunc liberum est quod libuerit sequi, vel antiquum Canonem, cui consentit ius ciuile, vel nouum, v. g. matrimonium raptoris cum rapta prohibetur *l. Raptores vnica. C. de Rapt. Virgin. &c.* Vbi raptorem pœna mortis & amissionis bonorum afficit, neque datur raptæ facultas vt raptorem suum in maritum exposceret. *Quoniam*, inquit *Iustinian. nullo modo, nullóque tempore datum à nostra serenitate licentia eis consentire, qui hostili more in nostra Republica matrimonia student sibi coniungere:* Huic tamen legi videtur Canon repugnare: Nam licet Canon. *placuit* 2. *& Canon. de puellis* 4. 36. *q.* 2. idem omninò velit & ea coniugia nulla esse, quamvis parentum Consensus; deinde, accesserit quod cap. placuit Burchardus, & Iuo citat ex Concil. Aquisgranensi *cap.* 5. & habetur *lib.* 7. *Capitular. cap.* 395. Vnde refertur in Concilio Rhemensi ex Trosleiano *cap.* 8. nihilominus *cap. vltimo de raptorib.* Innocen. III. rescribit raptam puellam posse legitimè contrahere cum raptore, si prior dissensio postmodum transeat in consensum, & personæ sint legitimæ ad contrahendum: Concilium tamen Tridentin. postmodum id prohibet *sess.* 24. *de Reformat. matrim. cap.* 6. quamdiu rapta permanserit in potestate raptoris, in hac iuris Canonici variatione secuit ius ciuile cui ius Canonicum consensit sequi, quod & præstitit Ludouic. XIII. in sua declaratione qua eiusmodi matrimonia nunquam posse coire, declarauit, & vtrumque raptorem ac raptam, eorumque liberos omnis successionis incapaces reddidit, sed de ea constitutione *tom.* 1. *vbi de matrimon.* dicemus sicut & de secundis nuptiis, quas pœnis etiam propositis prohibent Leges ciuiles, permittunt Canones, & de repudiis & aliis quibusdam circa nuptias, & adulteria controuersiis, in quibus vtrumque ius diuersa sentire videntur: Adi interea Azor *tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 20. *&* 21. plures alias dissensiones horum iurium & vnius ab alio emendationem, prout suo loco occurrent non omittemus.

Moneo dumtaxat cum Galuano Bononiensi *sub finem tractat. de differentiis Legum & Canonum*, plures vno collytio omnium oculos velle curare, semper pro solutione dicentes, aliud est de iure Canonico, aliud de Iure Ciuili, vel aliud de iure antiquo, & aliud de nouo, maximè Doctores vtriusque Iuris, verios nullius, in quos eo loco inuehitur & iocatur etiam Galuanus: quare ea vt ipse vocat illusio vitanda omninò erit.

Voluit porrò Iustinian. *nou.131.* quatuor Conciliorum, Canones pro legibus haberi seu νόμων τάξιν ἐπέχειν, & in Nouella relata à Photio in Nomocanone Leges sequi Canones ὅτι τοῖς κανόσι ἕπεσθαι ἀκολουθεῖν. Leges aeternas vocant PP. Chalcedon. *can.*18. Leges Ciuiles quod obseruant Zon. & Balsamon ἴζω δὲ νόμους καλεῖ τοὺς πολιτικοὺς, & sapienter enim obseruat Harmenop. *lib.1.tit.*2. quædam iudicia definiri Legibus, quæ iam Canonibus, quædam ex vtrisque quod in coniurationibus aliisve quibusdam criminibus vrgent Chalcedon. *conc.can.*18. *citato*, & Gothofredus Abbas *lib.3.ep.*39. & alij.

CAPVT II.

De origine iuris Ecclesiastici & potestate illud sanciendi.

QVÆSTIO I. *Quænam, qualisve sit potestas sanciendi ius Ecclesiasticum.*

QVÆSTIO II. *In quonam resideant ea potestas.*

EXPLICANDA nobis superest causa efficiens iuris Ecclesiastici quæ latiùs patet cæteris, plurisque difficultates complectitur; Ea verò alia non est quàm potestas illud vel omnibus, vel alicui peculiari Ecclesiæ præscribendi, de qua in vniuersum quærimus hoc loco.

QVÆSTIO I.

Quænam, qualisve sit potestas condendi ius Ecclesiasticum.

Duo fontes iuris Ecclesiastici, num.1.
Ius istud diuinum dicitur, num.2.

1 NObilissimam quæstionem paucis in vniuersum definire licet, suppositis, quæ libro superiori de potestate condendi Leges humanas diximus: Ea enim omnia circa Leges Canonicas valent seruata proportione. Ius itaque & Lex Canonica non aliunde oriri potest, quam ex duplici capite: primum est ius diuinum, de quo nobis certo constet in Scripturis, quod omnes Christianos aut singulatem aliquem statum obliget, & tum in veteri tum in nouo & Euangelico fœdere traditum existat, de quo *lib. superiori* fusius diximus, ad quod refero id quod per necessariam & certam illationem ex expresso diuino iure deducitur. Alterum iuris Canonici caput, & veluti fons est potestas à Christo Ecclesiæ facta condendi & sanciendi Leges; quam potestatem tum gubernatiuam, tum Legislatiuam esse in Ecclesia, atque in eius pastore Christi Vicario Romano Pontifice supponimus, eámque potestatem non esse purè humanam sed diuinam, eo quòd immediatè à Christo facta sit Ecclesiæ, habeátque tum finem tum materiam spiritualem, quod iam ostendimus. Quare si primam omninò originem iuris Ecclesiastici quæramus, à fide arcessenda erit, quia non nisi ex fide eam dari constat & fidei lumine maximè dirigitur, atque ad ea quæ fide præcipiuntur præstanda potissimùm tendit: Ecclesiam quæ fide tanquam forma effectiali constituitur, regit, salutem, quam sola fide cognoscimus, intendit, & media supernaturalia, quæ sola illi fini sunt proportionata, non nisi fidei lumine percipit, & præscribit. Quæ omnia *ex tomo* 2. *operis* vbi de fide clarius intelligentur, & confirmabuntur.

2 Hinc fit vt ius Ecclesiasticum dicatur diuinum, quod affirmat Glossa *in cap.1.de priuilegiis in 6.& cap. filius de testamentis*. Vgo *in cap. humanum genus dist.1*. Barbatius *de Cardinalib.q.1.num.1.* fusè, & Francisc. Vargas *de authoritate Pontificis axiomate* 8. 9. & 10. quod probant ex *cap.1. vers. diuinæ & humanæ Legis, de iuramento calumniæ, cap. canonica. C. quia suspecti* 3. *q.5.cap. nimis de iureiurando*, aliisque locis. Ratio aperta est, quia hoc ius fundator io ratione diuina, ducitur lumine fidei, extractum est secundùm magnam partem ea iure diuino in Scripturis contento, quod interpretatur, & promolgat; & denique quia longè alio modo spiritus Sanctus assistit Ecclesiæ ius dicenti, & Leges condenti, quam aliis Legislatoribus politicis, quæ omnia videbis apud Francisc. Vargam citatum & Petrum Cloniacensem *lib.3. epist.*18. cum tamen etiam Principum sanctiones sacris & diuinis nominibus donarentur, v. g. sacri apices *l.24. c.de erogatione militar.anno*. Leges *sacra l.21. c.de pratoribus & l.6.c. de censu* sanctio sacra *l vlt.c.de cursu publ.* Constitutio sacra *l. vlt. c. de medicis & profess.* sacratissima *l.2. de diu. offic.* sacratissimæ *l. vlt. Cod. de secund. nupt.* Iudicium sacrum *l.14.c.de med. & profess.* præceptio sacra *l.5. C.de decurion.* ¶. 2. præceptum sacrum *l.1. C.de comitibus* sacra absolutè *l.6. c.de cohortalibus* oracula *l.1.c.de rei vindicat. l.1.C. de Senatorib. l.7. si per obreptionem* & alibi oraculum cœleste *l.1.C. de Senatorib.* Diuales sanctiones, diuina præcepta, diuino arbitrio decreta, diualia beneficia, diuale præceptum, Lex diualis, dioalla scita, diualia statuta, alia dabit Iacob Gotofred. *in lib.1.C.Theod.tit.1.in paratitlo.* quæ omnia nomina meliori profectò iure constitutionibus & legibus Ecclesiasticis tribui debent, quæ à sola authoritate superioris cuiusdam ordinis sanciri possunt.

QVÆSTIO II.

In quonam resideat potestas ferendi Leges Ecclesiasticas.

Necessarij canones, n.1.
Diuersitas canonum & Iuris tractandi, numer.2.

CErtum quidem est Ecclesiam regi non posse sine suo particulari iure quod canonicum, à canonibus & regulis patrum vocamur, sicut neque Respublica sine suis legibus politicis, alioquin omnis Ecclesiastica disciplina peribit insigni rerum omnium perturbatione, vt queritur Basil. *epist.*181. vbi agit de Chorepiscopis eoque impensius Canones seruare debemus, quod vt obseruat Balsamon, illi spectant semper

semper quod animæ vtilius est, & ita eos explicare oportet πρὸς τὸ ψυχωφελέστερον, non ad id quod liberius, & magis indifferens vt sunt leges, eaque de causa Nazian. *ep. 38. ad simplices, hæretic.* ait Ecclesiastica lege, hoc est Canonibus nihil venerabilius esse οὐδὲν γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κανόνος αἰδεσιμώτερον, rationem reddunt passim PP. quia Canones sunt regulæ ad rectè se gerendum in Ecclesia. Sic enim loquitur Synodus II. *Nicæn. Can.* 1. dum ait Sacerdotibus testimonia ad rectè se gerendum in ea dignitate instituta; esse Canonicarum constitutionum descriptiones, κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων ὑποτυπώσεις, & Nazian. *orat.* 1. vocat Canonum rectitudinem κανόνων εὐθύτητα agens de regulis à Paulo traditis, ibidémque commentator Elias Cretens. Sicut impoliti lapides, & distorta ligna, per normæ applicationem vitiosa esse deprehenduntur, sic vita nostra ad Pauli normam admota, distorta, & abnormis esse cognoscetur, ad illas igitur regulas nostros mores dirigere nos oportet, & vt ait Basil. *homil. in Psalm. 59.* τοῦ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἀκρίβεια κανονίζειν τὴν πολιτείαν, ad idemque *Nazian. orat. 1. Apologet.* hortatur Episcopos vt se ie ad regulas de Episcopis à Paulo traditas exigant, & se à Canonum rectitudine plurimum abesse comperiant, τὸ πολὺ διαφεύγειν εὑρήσει τῆς τῶν κανόνων εὐθύτητα, quia verò Canones & regulæ in sacris paginis traditæ non sufficiunt ad vniuersam Ecclesiasticam disciplinam & politiam componendam, & illam pro ratione temporum, locorum, & rerum momentis variari, mutari, aut de nouo institui oportet, neque omnes Ecclesiæ eandem perpetuò politiam sequi possunt. Idcircò nouis Canonibus & regulis siue legibus, nouóque iure opus fuit, quærimus itaque quis hoc ius, quo vel vniuersa Ecclesia vel particulares vt dixi reguntur, instituerit, quisvè illud condere, mutare, abrogare vbi necessitas postulabit validè possit.

Obserua secundò licet fides vna, & indiuisa sit, ac proinde eius dogmata eadem perpetua ab vniuersa Ecclesia, & vbique locorum ac gentium seruanda sint, ob eáque fidei vnitate, ipsa quoque Ecclesia licet toto orbe diffusa vnitatem accipiat, ideóque vna & Catholica non plures dicatur, quod totum ostendimus superius *lib. 1. c. 1. q. 2. n. 7. & q. 3.* & iterum dicemus *cap. 4.* In disciplina tamen & politia nonnunquam maxima diuersitas est, & vt loquitur Cyprian. *vnitas Episcopatus Christiani non diuiditur, & si per plures Prouincias spargatur: quia omnes Ecclesiæ & fidei vnitate, & officio cõmunionis cum Petri Cathedra colligantur*: quamuis igitur facta fuerit Ecclesiarum diuisio per Diœceses de qua dicemus *cap. 4.* non tamen auulsæ illæ sunt ab Ecclesia, quæ & Catholica & vna est, neque cum dicimus Ecclesiam Orientalem & Occidentalem, Romanam, & Gallicanam illas inter se se opponimus, & tanquam membra à corpore diuulsa sumimus, sed vnius & totius partes eodem spiritu animatas & forma substantiali, fide nimirùm, quamvis propria officia & motus habeant, atque adeò munera quædam externa, sed de ea Ecclesiarum diuisione fusius *seq. cap. 4. q. 1.* Cum igitur singulæ istæ Ecclesiæ proprium ius quo regantur habere necesse sit, non incongruè distinguimus ius Ecclesiasticum in commune & vniuersale, quo tota & vniuersa vbique terrarum Ecclesia regitur & obligatur, & in ius priuatum quod singulis Ecclesiis proprium est, quærimusque quis vtriusque illius iuris author & conditor esse possit. Quia verò præter particulares Ecclesias existunt aliqua Collegia, communitates & corpora, vti loquuntur Ecclesiastica, quæ licet Ecclesiam priuatam non faciant, illius tamen nobilem partem & membrum constituunt, & sua etiã iura singularia ac leges quib. regantur, obtinét in quibus eminent varij Religiosi ordines. De eo omni iure in operis processu agendum nobis erit, atque hoc loco de eius authore dicendum, quandoquidem de totius Ecclesiastici iuris origine & conditore disputamus: vt verò methodum doctrinæ teneamus, agemus imprimis de vniuersali iure totam Ecclesiam obstringente; deinde de iure priuato singularum Ecclesiarum, tertiò de iure regulari; & quartò denique de iure cæterarum communitatum, Collegiorum & corporum Ecclesiasticorum, quis einsmodi omnia iura, & Leges præscribere possit, quibus omnibus explicatis de variis modis quibus eæ leges feruntur per constitutiones, rescripta, mandata & alia einsmodi disseremus, ac denique de variis iuris Canonici collectionibus, earúmque authoritate.

CAPVT III.

De Iure vniuersali totam Ecclesiam obligante, quis illud condere possit.

QVÆSTIO I. *De summo Legislatore Christo.*

QVÆSTIO II. *De B. Petro & cæteris Apostolis. An Leges vniuersali Ecclesiæ sancire potuerit.*

QVÆSTIO III. *De Romano Pontifice. An Ius vniuersæ Ecclesiæ statuere possit.*

ORDIOR igitur à Iure vniuersali quod toti Ecclesię commune est. & ab ea vbiuis Gentium seruari debet, & quæro quis ciusmodi leges vniuersalis & toti Christi Ecclesiæ communes ferre possit, statímque apparet id non nisi ab eo qui potestatem gubernatiuam habet in totam Ecclesiam, quis verò ille sit disputamus.

QVÆSTIO I.

De Christo summo Legislatore.

CHristum supremam potestatem Gubernatiuam, & legislatiuam in Ecclesiam habuisse, & exercuisse constat, & fusè ostendimus, *proximo libro cap. 4.* & ex lege Euangelica cuius author fuit, ex institutione Sacramentorum & potestate iudicandi omnes. Colligitur, quare nihil hoc loco addendum videtur: Nam de institutione Sacramentorum dicemus tomo proximo, de iudicandi potestate, quæ in toto Euangelio passim legitur & cum Legislatiua connexa necessario est, alibi commodior erit dicendi locus. Nobis impræsentiarum sufficit Christum esse supremum Legislatorem Ecclesiæ, cuius etiam supremus Princeps & Rex est; in eos tamen Christi titulos excurrere modo neque lubet, neque vacat.

QVÆSTIO II.

An beatus Petrus & cæteri Apoſtoli Leges vniuerſæ Eccleſiæ præſcripſerint.

Munus Apoſtolorum eſt Magiſterium orbis, n. 1. & 2.

In illis fuit plenitudo doctrinæ fidei, n. 3.

Iidem fuere fundatores & Gubernatores Eccleſiæ, n. 4. & 5.

An Petro æquales, n. 6. & 7.

Prima Petri prærogatiua circa Magiſterium, n. 8. 9. 10 11. & 12.

Secunda fit fundamentum Eccleſiæ, & Chriſti, verba explicantur, n. 13. 14. 15. 16. & 17.

Quomodo alij Apoſtoli ſunt fundamenta, numero 18.

Tertia, dantur claues Eccleſiæ Petro, n. 19. 20. 21. & 22.

Quarta, Paſtor vniuerſæ Eccleſiæ conſtituitur, 23. & 24.

Quomodo cæteri Apoſtoli Paſtores, n. 25. 26. 27. & 28.

Noua Petri & cæterorum comparatio, n. 29. 30. 31. & 32.

Comparatur cum Paulo, n. 33. 34. 35. 36. & 37.

An Petrus & Paulus ſint vnum caput Eccleſiæ, n. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. & 44.

1 APoſtoli nomen à mittendo ducitur, & miſſum ſignificat; Quare & ipſemet Chriſtus Apoſtolus dictus eſt à Iuſtino *Apologia ad Antonin. ſub finem*. Nam & ipſe dicit ſe miſſum à patre. *Qui me audit, audit eum qui miſit me.* & ipſe Paul. ad Hebræos *cap.* 3. vocat eum *Apoſtolum confeſſionis noſtræ*, eaque de cauſa in ea *ad Hebræos Epiſtola* non ſe ſubſcripſit Apoſtolum, quia Chriſtum eorum Apoſtolum eſſe ſciebat, vt obſeruat Clemenſ. Alexandrin. apud Euſeb. *lib. 6. hiſtor. cap.* 15. neque Tertullian. *lib. de præſcript. cap.* 20. alia de cauſa *quos ſibi Chriſtus adlegit, vt mitteret tanquam à ſuo latere Legatos ad orbem erudiendum, Apoſtolos nominatos eſſe vult: ex quibus duodecim præcipuos lateri ſuo adlegerat deſtinatos nationibus Magiſtros. Itaque vno eorum decuſſo, reliquos vndecim regrediens ad patrem poſt Reſurrectionem iuſſit ire, & docere nationes tingendas in Patrem, & in filium & in Spiritum ſanctum.* qui Patriarchæ apud Iudæos ſummo ſacrorum præfecto aderant, tanquam intimi Conciliarij, quibuſcum grauia quoque negotia tractabat & per varias Prouincias mittebat, dicebantur Apoſtoli apud Epiphan. *Hæreſ.* 30. hoc itaque nomine quos è ſuo latere ad mundum erudiendum miſit Chriſtus Apoſtolos, & ipſe nominauit. Eorum igitur omnia munera ad duo præcipua reuocare poſſumus, quæ cætera omnia facilè complectuntur, & ſunt eximiæ in Eccleſia dignitatis prærogatiuæ.

2 Primum munus eſt Magiſterij, erudiendi ſcilicet omnes gentes & ab erroribus auocandi, atque ad Chriſtum conuertendi, quod munus maximè commendant PP. & inſignibus omninò laudibus efferunt Hieronym. *lib. 1. in Iouini.* nominat Principes diſciplinæ noſtræ, & Chriſtiani dogmatis Duces Irenæ *lib.* 4. *cap.* 38. duod. Caſtylum firmamentum Eccleſiæ, comparátque duodecim filiis Iacobi Gentis Iſraëliticæ fontibus Marc. in Liturg. quadam oratione *δωδεκαφώτον* duodena luce fulgentem lampada à Chriſto accenſam. S Bruno fuſius cœlis componit, Tertullian. *lib. 4. aduerſus Marcio cap.* 13. duodecim fontibus Eli. duodecim gemmis in tunica ſacerdotali Aaronica, duodecim lapidibus à IESV ſiue Ioſue è Iordane electis & in Arca teſtamenti conditis. Iuſtin. *Dialog. cum Triphone* duodecim tintinnabulis è ſtula Pontificia dependentibus, quod & Damian. *ſerm. 2. de S. Bartholomæo*, & egregiè ſi Proſper. 2. *p. de promiſſ. cap.* 3. illuſtrat. Nam in quinquaginta tintinnabulis totidemque malis Granatis exprimi vult lingua Eccleſiarum, quæ die Pentecoſtes per ſpeciem ignis diuiſæ ſunt, & per mala granata tota Eccleſia coniuncta, vt grana intrinſecùs continens, populo in vinculo pacis & gratiæ, vnum eos regmen operiat Charitatis, reſonantibus enim tintinnabulis ſtatim mala-granata mota ſunt, &c. Zodiacum in Eccleſiæ cœlo ſub ſole Chriſto explicant Anaſtaſ. *Sinaita lib. 4. contemplat. in exhaſem.* Georgius Venat. *Cantice* 2. & Philippus Abbas *in c.* 5. Iobi ad illud, *nec numerentur in menſibus anni*, à quo non multùm abſunt qui duodecim diei & noctis horas Apoſtolos eſſe voluit, vt Zeno Veron. *ſerm. 1. de Paſcha.* Auguſt. *tract. 49. in Ioan.* Chryſolog. *ſerm.* 170. vbi lucis ac diei filios appellat Bleſenſis *ſerm.* 33. comparat Onagris, *qui in diebus æquinoctiorum diei ac noctis horas ſuis rugitibus diſtingunt, quaſi naturales horoſcopi, & vt natura beneficio ſuum gnoma horologicum habeant feræ in cubilibus ſuis, ad hunc modum Apoſtoli ſermone ſuo in omnes fines terræ opera lucis & tenebrarum diſtinxerunt, opera carnis ab operibus ſpiritus ſecernentes*, &c. Auguſt. *in Pſal.* 3. dentes Eccleſiæ dicit de iiſque egregiè Philoſophatur Hilari. *in Pſalm.* oculos Auguſt. in *Pſal.* 7. *ad illud Arcum ſuum tetendit.* Sagittas potentis acutas cum Carbonibus vaſtatoribus Eucheri. *hom. de SS. Petro & Paulo*, & Origen. *homil. 2. in Cant.* idem Epithetum ornant currus & equites Chriſti: Chryſ. *ſerm.* 170. ſed egregiè Ambroſ. *ſerm. in Pſal.* 118. *v.* 8. *O bonorum equorum duodeca iugum mirabile, quibus fræna ponis habenæ ſunt charitatis, conſtricti inter ſe concordiæ vinculis, & iugo fidei ſubiecti, quatuor rotis Euangelij Myſterium, totius orbis finibus inuehentes, Bonum Aurigam portantes Dei verbum, cuius flagello fugata ſunt, illecebræ ſæculares, exterminatus mundi iſtius Princeps iſtorum curſus impletus eſt.* & reliqua omninò legenda Clem. Alexand. *lib. 2. de pædago. cap.* 8. Chriſti pedes qui vnguntur vnguento odorifero, & cum ingenti gloria orbem peruadunt: Nyſſen. verò *homil. 13. in Cant. & homil.* 15. Capillos ſponſi vocauit Montium cum Apoſtolis comparatio familiaris eſt Patribus. *hom. 3. Eucheri.* Auguſtin. *in Pſalm 75. & in Pſal.* 124. ad illud *Montes in circuitu eius.* Philom. Carpath. *In illud Cantic. Ecce venit tranſiliens montes.* Qui montis venis Metall. freti ſunt, Guillielm. Pariſ. *lib de legib. cap.* 16. *ſub fin.* de quibus etiam Theſauris, vide Iſidor. Pel. *lib. 2. ep. 4. &* 5. Nubibus è quibus pluuiam accipimus comparat Origen. *tract. 45. in Math.* vbi & plura alia huius ſimilitudinis capita adiungit, ſicut & *homil. 5. in Ierem.* & Hieron. *Ep. 9. in tom. 9.* Amb. *in cap. 21. Lucæ* Nyſſen. dum SS. Petrum & Paulum laudat. & de tonitruis è nubibus Auguſt. *in Pſal.* 45. ad illud. *dedit vocem ſuam, & mota eſt terra.* Totam hanc pluuiæ è nubibus decidentis comparationem fuſius proſequitur Cyrill. *l. 4. in Iſaiam ad illud. Spargant nubes Iuſtitiam.* Ille ipſe Cyrill. componit lapidibus impolitis ad extruendum altare acceruandis in monte Hebal. *lib. 5. Glaphi in pentat.* Cyril. verò Hieroſol. *Cathe.* 10. cum duodecim viris ad terram promiſſam diuidendam electis à Ioſue quod & Auguſtin. præſtitit *ſermon. 49. de temp.* *lib. 4. contra Fauſtum cap.* 19. Hieron. *lib. 1. Iouin.*

Proſp. 7.

Prosp.7. *par. de promiss. cap.* 13. *& seq.* cum duodecim Iudicibus veteris testamenti; Rupert. *lib.* 4. *de victoria verbi Dei cap.* 7. cum Leouibus throni Salomonici. *Blesensis serm.* 25. cum vectoribus portantibus arcam Cyril. Alexand. *lib.* 1. *de adorat.* & cum duodecim panibus propositionis; idem *lib.* 10. *de adorat.* quas omnes pluresque alias comparatiooes complectitur Callistus Pontifex *sermone* de Vigilia S. Iacobi, qui refertur in vltimo tomo Biblioth. Coloniens. SS. Patrum, quæ omnia, aliaque quibus SS. Patres Apostol. dignitatem supra modum efferunt. Cum Macario *hom.* 18. Procl. Constantin. *orat. in S. Andream edita* à Gallet. Hesychius Presbyter simili orat. Laurent. Iustinian. *Serm. de S. Mathia sub fin.* Gregor. *lib.* 18. *moral. cap.* 31. & sæpiùs Chrysostom. *hom. de Pentecoste, hom. in Psal.* 100. *& in cap.* 1. *ad Roman. & tom.* 5. *Serm.* 50. hæc inquam omnia ad munus prædicandi & docendi fidem vniuersum orbem reuocantur.

3 Ex quibus colliges primò plenitudinem doctrinæ fidei ipsis fuisse communicatam, ita vt errorem esse censeant Castrus *v Apostoli* & Valent. 22. *disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 6. arbitrari quemquã plura sciuisse de diuinis: quia verò ea notitia & doctrina iis tradita est cum potestate illam prædicandi: *Docete omnes gentes.* Certum nobis esse debet illos Regulas fidei & dogmaticos Canones nobis tradidisse, qui totum orbem, omnésque gentes obligent; atque adeò vniuersale ius Ecclesiasticum circa fidem condidisse, neque ea in parte esse vlla dubitatio: sapienter enim Tertullian. *de præscript. cap.* 20. *fælix Ecclesia cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.*

4 Verùm non ad prædicandam dumtaxar fidem missi sunt Apostoli, & orbis totius magistri cum dignitate & eximia prærogatiua constituti, sed etiam ad fundandam, regendam & gubernandam Ecclesiam cum potestate plenissima dispensandi, conficiendique Sacramenta, condendi leges Ecclesiasticas, instituendi ministros, & quidquid ad Ecclesiasticam administrationem, ac politiam pertinet ordinandi: cum vt monet Paulus in domo Dei omnia ordinata esse debeant. Quare vt vno verbo omnia complectar, plenissimam potestatem tom ordinis, tum iurisdictionis in Ecclesiam habuerunt, vt quæ nullis certis loci, Regionum & personarum limitibus definiretur: siue vt clarius loquamor Episcopalem dignitatem & iurisdictionem acceperunt, nulla certa Diœcesi, aut Prouinciæ circumscriptam, in qua legumlatiuam potestatem contineri dubium non est; & reipsa leges fixisse Ecclesiis ostendimus ex Paulo *libro superiori*, vbi de Christo Legislatore actum est.

5 Hinc fit vt qoidqoid Apostolica tradirione institutum habetur, id constanter vbique seruetur, vt ieiunium quadragesimale, Aqua lustralis, & alia eiusmodi: in Ecclesiis verò quas ab aliquo Apostolo fundatas esse constat, quod illæ à suis fundatoribus Apostolis acceperunt, quantum per vicissitudioes temporum licuit tenetur, qood ex Annalibus tum vniuersalibus, tum illarum Ecclesiarum non foret operosum demonstrare.

6 Dices hinc haberi æqualem omninò Petri & cæterorum omnium Apostolorum fuisse potestatem: illi enim omnes & magistri fidei, & Ecclesiarum fundatores atque Institutores fuerunt, neque ipsorum magisterium, aut iurisdictiones vni certæ genti fuerunt alligatæ vt patet, quod maximè verum est in Paulo, qui tamen post Christi Resurrectionem creatus fuit Apostolus, sicut & Barnabas, dixit enim Spiritus Sanctus *Segregate mihi Saulum & Barnabã ad opus ad quod assumpsi eos*: Nihil igitur eximium habuit Petrus præ cæteris Apostolis circa Magisterium & gubernationem Ecclesiarum, quare licet nominetur primus inter Apostolos ille primatus est tantùm dignitatis vel vocationis, vel ordinis, non verò potestatis & eminentiæ, quasi habeat aliquid quod cæteri non habeant, & possit quidpiam quod reliqui non possent, & habeat vniuersalem quandam iurisdictionem in cæteros Apostolos, cum verò Episcopi successerint Apostolis, sicut Romanus Pontifex Petro, sequitur eos parem in suis Ecclesiis habere potestatem, quamvis ad seruandam vnitatem Ecclesiæ, primatum ordinis & cuiusdam dignitatis tribuant PP. Romano; Pontifici, non verò aliquam in ipsos potestatem & iurisdictionem agnoscere cogantur.

7 Resp. hanc obiectionem veterem & communem esse omnibus hæreticis & schismaticis, qui discessionem à capite Ecclesiæ, Romano Pontifice fecerunt: non enim poterant eius primatum validius concutere, quàm si Petri ipsius dignitatem & primatum euerterent, dum illum cæteris Apostolis non modo parem efficiunt, sed etiam in pluribus inferiorem, ideóque Christi negationem, aliaque probra & Næuos petulanter ipsi exprobrant: in his proteruè insaniunt Magdeburgens. *centur. prima cap.* 10. Nos hoc loco neque illa probra diluimus, neque in Petri laudes, dotes, eiusque omnes prærogatiuas excurrimus, quod diligenter præstitere R. Offens. *in art.* 25. *Lutheri*, Sanderus *lib.* 2. *de claue Dauid cap.* 5. Bellarm. *lib.* 1. *de Pontif. à cap.* 17. *ad* 25. Bossius *lib.* 18 *de signis cap.* 1. & alij plures, non placet etiam omnes controuersias, quas colligit obiectio discutere, earum enim præcipuas tum *q. seq. tum tomo* 3. Vbi de Hierarchia Ecclesiastica disputabimus, accuratius explicabimus. Contenti in præsentiarum Petri supra cæteros Apostolos, prærogatiuam circa fidei magisterium, & Ecclesiæ administrationem, paucis pro nostro instituto attingere, cætera ad Doctores controuersiarum reijcientes, quid verò eximium Petro præ cæteris concessum fuerit à Christo, ex ipsismet Christi verbis paucis colligemus.

8 Quod igitur ad magisterium, siue doctrinam fidei, & in eius quæstionibus definiendis supremam penè vltimam authoritatem Petro, non cæteris Apostolis factam, aperta sunt verba Christi *Luc.* 22. *Simon Simon Ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* In quibus verbis obseruandum imprimis est Christum pro solo Petro, ne eius fides vnquam deficeret orasse, quam indefectibilitatem non orauit neque promisit cæteris Apostolis, quamvis enim illi post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes, confirmati fuerint in gratia, & quod inde sequitur neque peccare, neque fidem amittere potuerint; pro fidei eorum indefectibilitate non orauit Christus, neque proinde eam promisit, sed orauit pro Petro vt eius fides non deficeret, & vt fratres & condiscipulos Apostolos titubantes ad illos conuersus confirmaret, quia ipse fundamentum & Petra futurus erat. Leo serm. 1. *de Anniuersario Assumptionis suæ pro fide Petri propriè supplicatum tanquã aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur,* & superius dixerat, *commune erat omnibus Apostolis periculum, de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam Diabolus omnes exagitare, & decipere cupiebat, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, quia nimirùm succusso fundamento & deficiente fide Petri, tota Ecclesiæ ædificatio periclitatur*: Quare Augustin. *lib. de correptione & Grat. cap.* 8. *Rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam*

ſimam, perſeuerantiſſimam voluntatem. Chryſ. *hom.* 83. *in Math.* non dixit. *Non negabis, ſed non deficiet fides tua.* Theophilac. *in cap.* 22. *Luc. Quamuis breui tempore, concutiendus ſis, habes recondita ſemina fidei etiamſi folia excuſſerit Spiritus inuadentis te, radix tamen viuet, & non deficiet fides tua.*

9 Obſerua, ſecundò iiſdem verbis tradi Petro authoritatem confirmandi fratres hoc eſt Apoſtolos, vti etiam explic. L. *Quod autem ait; & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos, non ſignificat Petrum aliquando infidelem futurum, & ſi enim negauit ore tenus, non tamen fidem internam abiecit.* Neque id temporis erat adhuc Pontifex & caput Eccleſiæ, quamvis eiuſmodi dignitas illi iam promiſſa fuiſſet. Hanc porrò negationem permiſit Deus, vt is qui futurus erat paſtor Eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter aliis miſereri debuiſſet, inquit Gregor. *hom.* 21. *in Euangel.* Senſus igitur illorum verborum Chriſti. *Et tu aliquando conuerſus,* eſt vt ſi quando viderit aliquos in fide nutantes, ad illos conuerſus, ipſos confirmet.

10 Secundò cum Petrus fuerit à Chriſto conſtitutus, vt ſtatim dicemus petra & fundamentum Eccleſiæ aduerſus quam portæ inferi quæ ſunt hæreſes & falſæ doctrinæ, non præualebunt, debuit hoc fundamentum conſtans & ſolidum eſſe non fluctuans omni vento doctrinæ concuti, & ſi ædificium adeò firmum ſit, vt ruere nequeat, neque eius fundamentum nutare debebit, cum tota domus firmitatem à fundamento non fundamentum à domo accipiat.

11 Tertiò eodem recidit quod aliqui PP. fidem Petri nominant fundamentum Eccleſiæ, cauſale, nimirùm quia confeſſio fidei facta à Petro, cauſa fuit propter quam ipſi conferretur à Chriſto fundamenti prærogatina. Ita Hilari. *lib.* 6. *de Trinit. & Can.* 16. *in Math. & in Pſal.* 131. Cyrill. *lib.* 4. *de Trinit.* Chryſoſt. *hom.* 55. *in Matth.* Ambr. *lib.* 6. *in Luc. cap.* 9 fidem Petri vel illius confeſſionem, Petram Eccleſiæ interpretantur, quibus verbis non negant Petrum eſſe conſtitutum Eccleſiæ fundamentum, vti nugantur nouatores, poſt Paulò reijciendi, ſed vt dixi, illam Petri prærogatinam propter fidei confeſſionem illiq; factam fuiſſe, vel quia Petrus ſua indefectibili fide totam Eccleſiam ſuſtentat. Ideò Chryſ. *hom. in Pſal.* 50. vocat κρηπῖδα τῆς πίστεως ϛόλον τῆς ἐκκλησίας Quia fide, eſt inſtar Petræ aut ſcilicis ſolidatus vt dicit Turrian. *defenſione prima aduerſ. Sadaelem cap.* 9. Petrus eſt Petra fidei, & Eccleſiæ firmatæ fundamentum, ac ſpiritualis ædificationis primus aditus, ſuper hanc enim confeſſionem fundamentum fidei perſtabit, tali namque Petra ac rupe collocata, reliqua firmè ac tutò collocabuntur Euſeb. Alexandrin. *homil. de Reſurrectione in illud, dicite diſcipulis & Petro.* Inducit Chriſtum inuitantem Petrum ne metueret ad ſe accedere, quem antè negauerat, ſe impleturum nihilominus quæ antè promiſerat, & ſupra Petram fidei eius ædificaturum Eccleſias, meminit huius Euſebi Antherius Ponticus in Epiſtola ſua, & ex Cyrill. homiliis quas ἑορτασικὰς vocauit, Petra aliud non eſt, quàm immobilis & firmiſſima diſcipuli fides, ſuper quam ita fixa & fundata eſt Eccleſia Chriſti, vt ſubuerti nequeat, & à portis inferi perpetuò tacta duret. Cum igitur Petri fides ex omnium Patrum ſenſu, atque ipſis Chriſti verbis, fundamentum Eccleſiæ ſit, quod non tribuitur aliorum Apoſtolorum fidei, neceſſe eſt illam non modo immobilem eſſe, ſed etiam talem quæ poſſit totam Eccleſiam fundare, & cui fideles omnes coœdificari valeant, quod non fit, niſi quia fidem & doctrinam Petri ſequi eos oportet, atque adeò errante Petro ipſi errabunt, totáque ruet Eccleſia, contra quam promiſerat Chriſtus portas inferi, falſaſque doctrinas non præualituras.

Quartò Chriſtus ſoli Petro ſuas oues paſcendas 12
commiſit. Cum igitur grex teneatur obedire Paſtori, ſi Petrus aliquid falſum docuiſſet obligabitur Eccleſia falſæ illi doctrinæ aſſentiri, neque ouium eſt iudicare Paſtorem ſuum, aut ab eo ad alium prouocare, ad quem enim prouocabunt, ſanè non legimus factam fuiſſe promiſſionem huius Indefectibilitatis ouibus, ſed Paſtori Petro, qui eam immediate accepit, & pro tota Eccleſia vt caput pro corpore, Rex pro Regno, non verò vt legatus a Republica, cui nihil confertur niſi quatenus ſuſtinet perſonam Reipublicæ, cui proinde immediatè conceditur in perſona ſui legati ſi quid conceditur, neque Petrus fuit legatus ab Eccleſia, vt patet, & iterùm ſtatim fuſius dicemus.

Neque valet quod obijciunt Nouatores Paulum *ad Galat.* 2. reprehendiſſe Petrum circa legalium obſeruationem, *quia inquit reprehenſibilis erat,* vt enim omittam quæ de tota hac controuerſia inter Apoſtolos fuſius diximus *lib. ſuper.* ſi quis error Petri fuiſſet hac in parte, conuerſationis fuiſſet, non doctrinæ vt obſeruat Tertullian. *cap.* 23. *de præſcription.* ipſeque Paulus aliquando legalia obſeruauit, nam & Timotheum circumcidit, & ſe ipſe ritu legali purificauit Hieroſolymis. Paulus reprehendit Petrum non quaſi in illum haberet, aliquid authoritatis, ſed tanquam inferior ſuperiorem, vnde Petri modeſtiam & humilem animum commendant PP. Auguſtin. *lib.* 2. *de Baptiſmo contra Donatiſtas.* & Chryſoſt. *in cap.* 2. *ad Galat.* neque reprehendit Petrum quaſi errantem in fide, ſed quod ſuo exemplo occaſionem præberet Iudæis ſeruandi legalia, quod aliqui ita faciebant, atque ſi ea obſeruatio neceſſaria eſſet ad ſalutem, quæ erat longè alia Petri mens, quam *act.* 15. in Concilio Hieroſolymitano ſatis prodiderat.

Alterum Petri Priuilegium habemus expreſſum 13
verbis Chriſti *Math.* 16. *Et ego dico tibi. Quia tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Quæ verba Petrus Damian. *ſerm.* 1. *de ſancto Marco vocat tonitrua muneris ſingularis quod totius mundi latitudinem, omniumque vbique fidelium ora compleuit,* Eodem reſpexit S. Leo IX. *Ep. ad Michaelem & Leonem:* Cum ait Euangelicam veritatem, *ad cuius tonitruum quiſquis non expergiſcitur, non dormit, ſed omninò eſt mortuus, cui iam fruſtra ab hominibus clamabitur.* & tamen adhuc Nouatores vel obſurdeſcunt vel ſi audiant eorum verborum ſenſum falſis interpretationibus eludunt: his igitur verbis quæ ad ſolū Petrum dirigūtur, ipſe fundamentum & petra immobilis, cui vniuerſa Eccleſiæ ſtructura innititur, ex perſpicuo vocū ſenſu, conſtituitur. Patres in hanc rem addenſant Robertus Arboricenſis *tom.* 1. *de vtroque gladio ſub initium.* Maldonat. *in eum locum* Suar. *lib.* 3. *defenſ. fidei c.* 10. *n.* 3. Stapblin. *lib.* 6. *de princip. cap.* 1. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 28. Axor. *tom.* 2. *lib.* 4. *toto;* & præſertim *cap.* 19. Bellarm. *lib.* 1. *de Pontif. à cap.* 10. *ad* 13. Maucletus *p.* 1. *Monarchia lib.* 2. *cap.* 1. & 3. Hieron. Torrenſ. *in confeſſ. Auguſtin. lib.* 1. *cap.* 9. §. 2. & alij ſanè ſi ipſa Chriſti verba expendamus; ſtatim apparet Chriſtum promittere vni Petro Eccleſiæ principatum ſub duabus metaphoris, altera fundamenti & Petræ cui ſuperædificanda ſit Eccleſia, altera clauium cui enim ipſæ traduntur, gubernator aut Dominus conſtituitur ciuitatis, *de priori Metaphora* agimus hoc loco.

Et quidem Petrum eſſe ipſam illam Petram, cui dicitur in ædificanda eſſe Eccleſia, oſtendit imprimis pronomen demonſtratiuum. *Hanc, & ſuper hanc Petram;* Nempè illam de qua proximè Chriſtus loquutus fuerat, erat enim Simon filius Iona, quem mutato nomine Petram, ſiue Cephas vocauerat, Cephas verò

verò qua lingua loquebatur Christus saxum & Rupem significat, ait igitur Christus: Tu es Cephas, siue tu es Petra, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Quare illud *hanc Petram* referri nequit nisi ad Petrum. Cur verò vulgatus non reddidit: Tu es Petra, quod clarius fuisset, quam tu es Petrus, est quia non reddidit ex Syriaco, sed ex Græco. *σὺ εἶ πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου:* Græcis verò *πέτρος* & *πέτρα* lapidem significant, & vtrumque nomen vsurpauit hoc loco *σὺ εἶ πέτρος* & *ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ*, neque sanè aliò referri potest illa Petra, quàm ad Christum quod enim Erasm. interpretatur ex Origene qui *tractat. 1. in Matth.* omnem imitatorem Christi, & omnem fidelem & perfectum: *Quia in singulis quibusque perfectis qui habent in se Congregationem verborum, & operum & sensuum omnium, consistit Ecclesia, cui portæ non præualebunt inferorum.* Quis non videt solemnem Origenis morem, exponendi aut potius explicandi omnia per Allegorias, contra perspicuum & planum sensum verborum, vti hoc loco. Cur enim Christus si de omni fideli loquebatur, tot adiunctis Petri personam, cui soli illa conuenire possunt designauit: vocat enim proprio nomine Simonem, designat eius parentem, dum ait filium Ionæ vel Ioannis, ne quis ad alium quempiam Simonem referret. Apposuit & nomen nouum, Cephas & Petræ quodmodo ipsi indiderat; & quod deindè seruari volebat, & pluribus pronominibus vnam & certam personam demonstrat. *Et ego dico tibi quia. Tu es Petrus & super hanc Petram*: quis vniuersitatem fidelium his pronominibus notari dicat, & quod Erasmus non vult super vnum hominem ædificari Ecclesiam, nunquid omnes fideles homines sunt, quare Hugo Grotius quamuis Heterodoxus *in annotat.* ait Christus cum hoc diceret non semetipsum, sed Petrum digito, aut nutu designauit: id enim conueniebat proposito reddendæ rationis impositi nominis. Ita de Abrahamo dictum. Nomen tuum erit Abraham, quia Patrem multarum Gentium te constitui. Iacobo. Israël erit nomen tuum. Nam vt Principem te geris apud Angelos & homines. Ita Christus. Petrus à me nominatus es, quia eris quasi Petra: Benè autem *Matthæi* interpres vocis Hebrææ genus mutauit, quia neque vir *πέτρα* salua Græci sermonis regula dici poterat, neque *πέτρος* id vsitatè significabat, quod Christus volebat Indicarum: nempè saxum tale super quo aliquid ædificari soleat, vides igitur Petram hoc loco non aliud esse, etiam ex aduersariis, quàm ipsum Petrum & Simonem Bariona quem digito vel nutu designatir, & rationem saxi & Petræ qua functurus erat, cótinere causam noui nominis impositi. Obseruat etiam Grot. Ecclesiæ nomen hoc primum loco occurrere, & ex Hebræis illud non significare quamlibet multitudinem, sed quæ constet ea certo quodam hominum genere, quamvis aliquando voces Hebrææ promiscuè sic vsurpentur, plerumque tamen *ἐκκλησία* nihil aliud est quàm populus Israël, & deinde populus Christianus quod pluribus ostendit.

14 Ea his reijcias Caluinum, *qui lib. 4. Inst. cap. 6. §. 6.* ait Christum esse illam Petram, quod & August. velle visus est *lib. 1. retractat. cap. 21.* Resp. Augustinum vtramque sententiam eo loco probasse, & permisisse Lectori, vt quam ex illis duabus probabiliorem existimaret, ipse eligeret: deinde adductum se in eam de Christo sententiam demonstrat ex ignorantia linguæ Hebrææ, *quia*, inquit, *non dictum est Tu es Petrus, Petra autem erat Christus.* Nesciuit August. vocem Syriacam Cephas significare Petram & saxum siue rupem: si enim id sciuisset non confugisset ad aliam Petram, quàm quæ indicabatur à Christo, qui de se non loquebatur, vt ex omnibus adiunctis & tota contextus serie monstratum fuit. Cephas autem vocem Syriacam esse demonstrat Ribera *ad Ioan. cap. 1. ad illud. Tu vocaberis Cephas*, & hallucinantur qui Græcam faciunt à *κεφαλή* cum Vigilio *Epist. ad Euterum Episcopum*, Lyran. *in 1. Ioann.* & Mantuan. *lib. 1.* Fastorum sacrorum.

Inde quoque apparet quomodo Confessio Petri & fides, quam tunc de Christi diuinitate protulit sit Petra & fundamentum Ecclesiæ, quod voluit Hilar. *lib. 6. de Trinit.* & Ambros. *in Luc. lib. 8. cap. 9* Chrysost. *hom. 55. in Matth.* & alij, nam iam ostendimus verba illa non ad fidem absolutè, sed ad Petri personam refferri. Deinde fidem in vniuersum esse initium & fundamentum Iustificationis nemo negat. Non verò Ecclesiæ, quæ fide quidem constat, cum sit cœtus fidelium, non tamen illi inædificatur tanquam fundamento, quandoquidem fundamentum & reliquum ædificium eiusdem generis sunt: atqui hoc ædificium sunt ipsi homines, quasi lapides viui 1. *Pet. 2.* debent igitur fundari super certo quodam homine non aliqua virtute, rectè tamen fides Petri dicitur Ecclesiæ fundamentum, quia illa meruit Petro eam prærogatiuam, deinde quia Petrus per suæ fidei indefectibilitatem, pro qua Christus rogauit, quamque sine dubio obtinuit, Ecclesiam tanquam immobile fundamentum sustentat, itaque Ecclesiam fundari supra Petrum & supra fidem Petri idem omninò sunt. Vnde Hilar. *loco citato supereminentem fidei sua concessione locum promeruit, &c.* Hinc Regni cœlorum habet claues, hinc terrena eius iudicia cælestia sunt *& in cap. 16. Matth. occupatione noui nominis fœlix Ecclesiæ fundamentum.* Ambr. *l. c. in Luc. Etiam discipulo suo huius vocabuli gratiam non negauit, vt & ipse sit Petrus, qui de Petra habeat soliditatem Constantiæ, fidei firmitatem.* 15

Petrus igitur Ecclesiæ Petra & saxum immobile, fundamentum Ecclesiæ constituitur à Christo. Ambros. *Serm. 47. Petra dicitur Petrus eò quod tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem, molemque contineat.* Hoc autem aliud non est quàm Petro totius Ecclesiæ regimen, maximè circa fidem illi fuisse commissum. Quare vetus author *sermonis de SS. Petro & Paulo, qui inter Ambrosianos est 2. inter Augustinia. 26.* Huc pertinere existimat. Primum miraculum S. Petri de sanato Claudo. *Si ergo*, inquit, *Petrus Petra est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat; vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmat; rectè inquam primum in homine Christiano curat, vt iam non trepidus nec imbecillus possis super Petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere.* Eodem S. Leo IX. *epist. ad Michael & Leonem.* Eius crucifixionem, verso in terram capite refert eadem: *Quod vtique deuotissimus ille Petrus non solùm, viuens, sed etiam moriens demonstrauit, quando nimia humilitate, congrua significatione, se crucifigi deorsum verso capite petiuit, profectò diuina inspiratione præfigurans se se esse primum, & quadrum lapidem, in fundamento quod est Christus - Iesus compaginatum, cohærentem atque connexum, qui vtporè superpositus angulari lapidi totum corpus Ecclesiastica fabrica, incorruptibili soliditate sufferret, ac proprij capitis suppositione omnia membra corporis Christi, per aptas & naturales compages vsque ad consummationem sæculi, quasi vsque ad pedes crescentia inflexibili collo ad Cælos sustolleret.* 16

Denique Cephas Ecclesiæ inædificandæ, vt iam sæpiùs monuimus constituitur Petrus à Christo, quæ vox Syriacæ vel Hebrææ Petram, Saxum & rupem designat, vt Hieron. *ad Galat. 2.* ad illud. *Cum venisset Cephas*, & *lib. de nomin. Hebraic. Iansen. c. 17. & 66.*

concord.

concord. Vbi sigoat varia loca in quibus Latinus interpret nomen Petræ vel rupis reddit pro nomine Cephas. Sapienter verò Agobardus *lib. de Iudaic. superstitie.* Reijcit Iudæorum inepcias qui Petram dictam volunt Kepham à duritie & hebetitudine: non addo hoc loco passim obuia patrum dicta qui Petrum agnoscunt, verbis illis quæ versamus, constitutum fuisse Ecclesiæ fundamentum, illos adducunt Bellarm. *lib. 10. de Pontif. cap.* 10. Franciscus Agricol. *lib. de primata Petri cap.* 1. Francisc. Lucas. *ad cap. 16. Math.* Mariani victorius. *ad Ep.* 54. Hieron. Maximilianus Saudæus. *in Grammatico profano commenar.* 14. *n.* 24. *pameli. ad Ep.* 55. *S. Cyprian.* Hieronym. Torrens. *in Confessione.* August. *lib.* 1. *cap.* 9. §. 2. Et alij.

18 Dices hoc nomen fundamenti conuenire, tum Christo imprimis, de quo Paul. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, prater id quod positum est, quod est Christus.* Deinde Apostolos quoque fundamenta agnoscit, idem, dum ait fideles super ædificatos supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Apocal. 21. Murus Ciuitatis habet fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum Agni, non est igitur aliquod Petri Priuilegium esse fundamentum Ecclesiæ. Cum nomen illud conueniat Christo, & deinde per quandam participationem cæteris omnibus Apostolis æquè ac Petro.

Resp. Christum esse fundamentum fundamentorum, vt loquitur August. *in psal.* 8. Et vt ait Isai. 28. *Lapidem probatum angularem pretiosum in fundamento fundatum*, quod de Christo interpretatur. Petrus. *Epist.* 1. *cap.* 2. Nihilominus sicut Christus voluit nomen Petræ sibi proprium esse Petro participatione commune, vti obseruant PP. Ita & fundamenti nomen eidem communicant, ita vt sub Christo sic ipse primarium fundamentum, vt Gregorius IX. *Epist. ad Germanum.* Constantinopolit. scribit, & Ambrosius. *Serm. 2. de SS. Petro & Paulo. Deinde quamvis & cateri* Apostoli dicantur fundamenta, quia fuerunt primi lapides huiusce ædificij: illi tamen ipsi Petro superædificati sunt, sed de multiplicibus fidei & Ecclesiæ fundamentis, vide Turrecremat. *lib. 2. de Eccles. c.* 17. Integra tamen Petri & eximia prærogatiua est. Nam ipse confirmare debuit, & potuit Columnas Ecclesiæ, atque reliqua fundamenta. Quare & ipsius successorem Romanum Pontificem fundamentum super quod Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt, vocat Sergius Cyprius. *Epist. ad Theodorum.* Papam adductus. *in Concilio Lateranensi.* Sub Martino I. *Consultatione* 1. Et S. Athanasi. cum Collegis suis. *Epist. ad. Falisem Papam.* Et Nazianz. *orat.* 26. Dixit fundamenta Ecclesiæ commissa esse fidei, hoc est tum Apostoli tum eorum successores. Columnæ quoque Ecclesiæ dicti Iacob. aliisque Apostoli à Paulo, & Petrus iussus erat à Christo confirmare fratres suos Luc. 22. Quare Theophilact. ait. *Planus huius loci intellectus est, quia te habeo vt principem discipulorum, postquam negato me, fleueris & ad pœnitentiam veneris, confirma, cateros. Hoc enim te decet, qui post me Ecclesia petra & fundamentum es.* Idem de Christo principali Petra, & secundaria Petra habent cœteri Patres, qui hanc Petræ firmitatem ex soliditate illius fidei deducunt Leo. *Serm. 2. de sua assumptione. Et si multis pastoribus Curam suarum ouium delegauit, ipse tamen dilecti gregis curam non reliquit, de cuius principali aternoque prasidio, & Apostolici operis munimen accepimus, quod vtique ab opere suo non vacat, & firmitas fundamenti, cui totius Ecclesia superstruitur altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole lacesset, soliditas enim illius fidei qua in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est, & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit.* Et post Paulò: *Manet ergo dispositio veritatis & Beatus Petrus in accepta fortitudine Petra perseuerans suscepta Ecclesia gubernacula non reliquit: Sic enim pra cateris est ordinatus vt dum Petra dicitur. dum fundamentum pronuntiatur, dum Regni Cælorum Ianitor constituitur, dum ligandorum, soluendorumque arbiter, mensura etiam in calis Iudiciorum suorum definitione praficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria noscremus, &c.* Addit enim ostendere Quomodo Petrus in sua sede operetur, qua de re. *q. seq. & serm.* 3. Sic illustrat illa verba. *Quia tu es Petrus. Id est cum ego sim inuiolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum. Ego fundamentum prater quod nemo potest aliud ponere, tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute solidaris, vt qua mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. Et super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praualebunt aduersus eam; super hanc inquit fortitudinem aternum exterum templum, & Ecclesia mea calo inserenda sublimitas, in huius fidei firmitate consurget, &c.* Atque ex his facilè solues quæ de Christo fundamento, & cæteris Apostolis adoerins Petrum Ecclesiæ fundamentum singulari Priuilegio constitutum, obijciebant Aduersarij.

Eadem verò Colligi possunt ex Christo Matth. 16. 19
post factam à Petro de Christi diuinitate confessionem. *Tibi dabo claues Regni cælorum*, de quo loco Bellarm. *lib. 1. de Pontif. cap.* 13. Iansen. *cap. 66. Concord.* Lindan. *lib. 4. Panopl. cap.* 81. Bosc. *lib. 18. de signis cap.* 1. Et alij qui in ea traditione clauium intelligunt supremam Petri in Ecclesiam potestatem, ducta similitudine tradendi claues œconomis, quibus omnia quæ in ea sunt resignare & eccludere possint; vel ex vsu tradendi principibus ciuitatum claues in agnitionem subiectionis, qua se ciues eius potestati subijciunt, qua ratione Claues Regni cœlorum, id est, Ecclesiæ Petro contulit Christus, non quod illum propriè fecerit principem & dominum sed moderatorem & Rectorem, quod Bern. *lib. 3. de consid. c.* 1. Monebat Eugen qua etiam ratione Pharao constituit. Iosephum Principem Domus, & dominum omnis possessionis suæ. Alij duci volunt similitudinem à facultate claudendi & aperiendi Ianuas, quam habet Ianitor beneficio Clauium. Ita Sander. *lib. 1. de Claue Dauid cap.* 1.. Accepit qoippe à Christo Petrus potestatem Claudendi aut reserendi Regnum Cœlorum per negatam, vel concessam absolutionem à peccatis: vnde subdit Christus; *Tibi dabo Claues Regni Cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in Cælis.* Quare S. Maxim. *homil. 1. de SS. Petro & Paulo. Hac illi Confessio dedit, vt antea Claues Regni calorum acciperet, quum cæli Ianuas introiret. Sed ne qua vos fratres creditis de Petro Clauibus Regni, morè nostrarum Clauium cogitatio terrena permoueat, Clauis enim Cæli, lingua est Petri, quia singulorum merita censendo; Apostolus vnicuique Regnum Cælorum aut Claudit aut aperit. Non est ergo clauis ista mortalis artificis aptata manu, sed data à Christo potestas iudicandi. Denique ait eis. Quorum remiseritis peccata, &c.* Quæ tamen expositio de iudicandi potestate videtur aliis quoque Apostolis collata, ac proinde ipsis traditæ Claues & non soli Petro.

Quare alij dicunt Cœlorum Claues collatas Petro, 20
quia aditus, in Regnum Cœlorum pendet à vera fide, at verò Reseratio Mysteriorum fidei, veraque & secura ipsorum intelligentia fit à Petro peculiari potestate ad eam apertionem vt ita dicam facta; quare Ambros. *Serm. de ieiunio Elia.* Per Claues Petri fidem Catholicam designari docet, & eleganter Theophan.

hom. 45.

hom.45. Verùm quæ claues hæ? quarum portarum claniger constituitur Petrus? porta hæc Christus est ipse. Qui dixit, Ego sum Ostium, eius verò clauis est fides, quam Dominus discipulorum Coryphæo commisit, & fortassis hoc pessulum aperuit sponsa, dilectum suum pulchrum excipere cupiens, atque verba huiusmodi dicebat pessulum aperui ego dilecto meo, dat igitur Petro & successoribus claues, vt hæreticis impenetrabilis sit ianua Regni Cœlestis, fidelibus verò ad eam pateat aditus, &c. Vides igitur per traditas Petro Claues Regni Cœlorum conferri vniuersalissimam in Regnum cœlorum siue vniuersam Ecclesiam potestatē ad eam docēdam, iudicandam, & regendam; hæc enim omnia clauium nomine designantur, sic *Isai.* 22. cum Elia præficitur in templo loco Sobriæ, dicit Deus *vers.* 22. *Et dabo clauem domus David super humerum eius: Et aperiet & non erit qui claudat & claudet, & nemo erit qui aperiat.*

21 Dices quod Maximus indicabat nihil hîc eximium esse de Petro, cum ea iudicandi & regendi potestas data quoque fuerit cæteris Apostolis, vt Photius *cod.* 28. Eulogij dicta referens & reprehendens. Et hinc Mart. *opusc. ad Hincmarum iuniorem cap.* 20. Vnde & in Episcopis quoque & presbyteris hodie reperiri tradit. Eodem etiam pertinent qui Claues Petro datas esse, in persona Ecclesiæ volunt; Tertull. *cap.* 10. *scorp.* 1. Beda *Ioan.* 21. *sub fin.* Fulgent. *lib. de fide ad Petrum* imitatus Augustin. *tr.* 50. *in Ioan. & enarrat.* 1. *in Psalm.* 108. atque alibi sæpiùs ait Petrum accepisse claues in persona Ecclesiæ, vel dum acciperet Ecclesiæ personam præsentasse.

Resp. Etiam hoc loco manere suum Petro priuilegium & licet cæteris sit data potestas ligandi, & soluendi, datæ sunt Petro expressè claues. Quare ipse Hincmar. 1. c. cum ait, *Sed ideo Beatus Petrus, qui Christum vera fide confessus vero est, specialiter claues Regni cælorum, & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab vnitate fidei, vel Societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis. Peccatorum absolui, nec ianuam Regni Cœlestis ingredi*: Petro igitur claues datæ ex Hincmar. quia illius fidei & doctrinæ omnibus inhærendum omninò est si ingredi cœlos velint: Sed audi Leon. *Serm.* 3. *de sua assumpt.* allatis enim Christi verbis; *Tibi dabo claues, &c.* Hæc subijcit. *Transiuit quidem in alios Apostolos vis potestatis istius, nimirùm soluendi & ligandi & ad omnes Ecclesiæ Principes decreti huius constitutio commeauit; Sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petro priuilegium, vbicúmque fertur ex eius æquitate iudicium nec nimia est, vel seueritas, vel Remissio vbi nihil erit solutum nisi quod Petrus aut soluerit, aut ligauerit. Et cætera quæ nuper* retulimus S. Eulogius à Gregorio Magno laudatus, & malè à Photio reprehensus, vt iam monuimus *lib* 2. *contra Nouatianos*, ait *neque Ioanni neque vlli alteri discipulo sed soli Petro dedisse Claues, vt quia erat negaturus, expiato deinde lacrymis & pœnitentia suo peccato humanior esset erga peccatores*, quæ fuit etiam mens Theophanis Ceranici *sæpius citat. homil.* 45. Vides igitur omnes PP. agnoscere singulare Petri priuilegium præ cœteris in hac clauium traditione, quamcúmque tandem illius priuilegij causam afferant quam non expendo, satis enim est nobis certò constare de Petri priuilegio hac in parte.

Ad Tertull. verò & August. qui dicebant, datas fuisse Petro claues nomine Ecclesiæ, aut pro Ecclesia, cui primò traditæ sunt in Petro qui eā repræsentabat, eratque eius veluti legatus, non volunt isti Patres toti Ecclesiæ datas esse claues, vel soli tantùm Petri personæ singulari pro illa, obeuntè enim Petro periret illa clauis & iudicandi, docendique potestas statim enim apparet, vtrúmq; illud falsum esse: Volūt igitur illi PP, datas quidē esse Petro claues sed ad Ecclesiā transmittendas, quæ proindè perstabunt quādiù perstabit Ecclesia, in cuius bonū & vsum datæ sunt, estque constituta omnis illa potestas, quæ clauibus designatur, hūcque esse verū Aug. sensum ex pluribus illius scriptis, & maximè ex *Serm.* 114. *de tempore* demonstrat Hier. Torrensis *in confess. Aug. lib.* 1. *c.* 9. §. 1. Bellarm. *lib.* 1. *de Pont. c.* 11. *ad vlt. obiect.* Et subtiliter explicat Caietan. *tom.* 1. *opusc. tr.* 3. *c.* 3. quod denique Petrum faciunt legatum Eccl. ridiculum est, quando nā enim & quomodo Ecclesia illum ad Christū legatum suum cōstituit. Hinc verò Petrum clauicularium ostij quod Christus est, dixit Iuo *Serm. de Cath. S. Petri* clauiculariū Regni Petr. Dam. *Serm* 26. Et alij. Quia licet cæteris Apost. immò & Sacerd. competat ligandi & soluendi potestas, atque adeò aliqua ex parte Regni cælorum claues non tamen cum prærogatiua vniuersitatis ordinariæ & independentiæ vt S. Petro, qui proinde Iure præcipuo claniger dicitur.

22 Ad extremum moneo Petri effigiem iam olim sculptam aut pictam fuisse apposita claui, vel vna vel gemina, vna aurea, altera argentea, atque aliquando tertiam fuisse illi appositam, quod ostendit Nicol. Aleman. *in dissert. de Instaur. pariet. Later. cap.* 10. Et varia antiqua numismata producit *cap.* 9. quæ etiam illustrat Raynaud. *in opere de corona aurea Rom. Pont. prænotat.* 4. Georg. Alexand. Et Metaph. *in vita Chrys.* & Gennadi *c.* 5. *pro C. Flor.* Petrum apparuisse Chrys. tradens illi clauem in signum potestatis. Idem S. Hub. consecrato in Episc. vangersem à Serg. Papa, illi enim S. Petrus apparens tradidit clauem, quasi auream in manu gestandam in potestatem ligandi ac soluendi, & Lunaticis, furiosisque sanitatem conferendi, quæ vsque hodiè seruatur in Ecclesia S. Petri Leodij, vt habent acta S. Hub. *par.* 1. *cap.* 3. Memorat quoque Theodor. Studita *Cathechesi* 15. Romæ proponi solitas claues ad adorandum, dono quoque mittebant Pont. Rom. clauem auream, in qua includeretur aliquid è cathenis S. Petri obrasum, & per eam aliquando fiebant miracula, vti refert Greg. *lib.* 1. *Regest. Ep.* 25. & 30. & *lib.* 6. *Epist.* 23. & *lib.* 7. *Epist.* 126. mittens einsmodi clauem Visigothorum Regi, quem hortatur collo appensam gestare ad absolutionem peccatorum obtinendam S. Petri precibus Turon. *lib.* 1. *mirac. cap.* 28. Narrat moram ferendi Rom. claues aureas, vt pro benedictione claues vulgares Sepulchri S. Petri acciperent, quibus morbos curabant, atque hactenus de traditis Petro clauibus scientiæ potestatis iudiciariæ atque gubernatiuæ totius vniuersalis Ecclesiæ.

23 Restat insignis omninò locus *Ioan.* 25. Vbi Christus confert Petro, quod ipsi promiserat *Matth.* 16. summam nimirùm in vniuersam Ecclesiam potestatem, postquam enim ter interrogatus à Christo, an ipsum plus cæteris Apostolis præsentibus diligeret. *Diligis me plus his*, respondisset se ipsum diligere, iussus est ab eodem Christo pascere suum gregem *pasce oues meas, pasce agnos meos.* Quæ verba dicta fuisse vni solique Petro, tota Ioannis narratio & verborum contextus ita manifestum facit, vt à sano homine negari non possit: Quod enim obijcit Caluin. *lib.* 4. *instit. cap.* 6. §. 3. Petrum hortari Compresbyteros suos vt pascant gregem Dei; & ideò vel ea verba dicta sunt ad omnes Apostolos in persona Petri, vel illum suam in cæteros potestatem, ex diuino sine dubio mandato, transtulisse: Ineptum omninò est: Petrus enim *Ep.* 1. *c.* 5. vbi habet illa verba addit. Pascite gregem qui in vobis est, qui grex illis commissus, non est vniuersalis, vt grex Petro commis-

ſus, qua ſimili ratione Paulus hortatur Aſianos Epiſcopos *Act.* 20. vt ſibi attendant, & vniuerſo gregi. *In quo vos*, inquit, *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos*, qui vobis nimirum commendatus eſt, qui profectò non erat grex vniuerſalis totius Eccleſiæ, vt vides: At verò Petro paſcenda committitur tota, & vniuerſalis Eccleſia Chriſti, ſiue vniuerſus Chriſti grex, quantus quantus eſt: Oues nimirum & agni: *Oues meas, agnos meos*, quotquot igitur ſunt oues Chriſti, & agni Petro paſtori creduntur, quamvis paſtores aliqui particulares in partem ſollicitudinis vocati, aliquam curam gregis particularis ſuſcipiant, ſed ipſimet à ſummo paſtore paſcuntur. Vnde Euſebius Emiſſen. *in Sermone de Vigilia S. Petri & Serm. de S. Joanne prius agnos, deinde oues ei commiſit, quia non ſolum paſtorem, ſed paſtorum paſtorē eū conſtituit, paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues, paſcit filios, paſcit & matres, regit & ſubditos, & Prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in Eccleſia nihil eſt, nihil inquā quod non ſuis paſtoribus Chriſtus commiſerit* S. Aſſert. *homil. in S. Petrum*, Mundi curam *accepit velut vnum gregem vnus paſtor verbis quibus audiuit paſce agnos meos, feréque ſui loco dedit dominus fideliſſimum diſcipulum in Patrem paſtorémque ac magiſtrum in iis qui eſſent acceſſuri ad fidem.* Et Arnobius in *Pſalm* 138. quiſquis ille ſit vetus ſine dubio Author: *Ecce Apoſtolo pœnitenti ſuccurritur, fitque Epiſcoporum Epiſcopus, & maior gradus redditur ploranti quam ſublatus eſt deneganti. Quod vt doceant illud oſtendo, quod nullus Apoſtolorum nomen paſtoris accepit, ſolus enim Dominus IESVS Chriſtus dicebat. Ego ſum paſtor bonus, & iterum me,* inquit, *oues ſequuntur meæ. Hoc ergo nomen ſanctum & ipſius nominis poteſtatem, poſt Reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti conceſſit, & negatus negatori ſuo, hanc, quam ſolus habuit, tribuit poteſtatem, vt non ſolum recuperaſſe quod amiſerat, probaretur, verum etiam & multo amplius pœnitendo quam negando perdiderat, acquiſiſſe;* ſimilia habent & alij Patres quos adducere hoc loco nihil attinet, cùm & paſſim obuij ſint, & alij pridem hoc labore defuncti ſint. Non poſſum tamen omittere explicatiſſima Bernardi verba *lib. 2. de conſiderat. cap. 8. ad Eugenium*, quem ſic alloquitur. *Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ ſunt; ſunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto differentius, vtrumque præ cæteris nomen hæreditaſti, habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi vniuerſi crediti vni vnus Nec modo ouium ſed & paſtorum, tu vnus omnium paſtor, vnde id probem quæris? Ex verbo Domini; cui enim non dico Epiſcoporum, ſed & etiam Apoſtolorum ſic abſolutè & indiſcretè tota commiſſa ſunt oues? Si me amas Petre paſce oues meas quas illius, vel illius populos ciuitatis, aut Regionis, aut certi Regni oues meas, inquit, cui non planum non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes. Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil. Et forte præſentes cæteri condiſcipuli erant, cum committens vni vnitatem omnibus commendauit in vno grege, & vno paſtore, ſecundum illud vna eſt columba mea, formoſa mea, perfecta mea vbi vnitas eſt ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem habent ſed diuiſiones recedentes ab vnitate; Inde quod alij ſinguli ſingulas ſortiti ſunt plebes ſcientes ſacramentum. Denique Iacobus, qui videbatur columna Eccleſiæ vna contentus eſt Hieroſolyma Petro vniuerſitatem reliquit.*

Verùm iterùm expendamus Chriſti verba. *Paſce oues meas.* Nugatur enim Luther *libro de poteſtate Papæ.* Cum his verbis ait mandari Petro officium miniſtrandi cibos ouibus, dirigendi, & docendi non verò vllam nouam tribui poteſtatem. Nam & apud Homer. & in ſcripturis paſcendi verbo deſignatur poteſtas regendi, officiis gubernandi oues, vti multis oſtendit Bellarm. *lib. 1. de Pontif. cap.* 15. ipſique Reges populorum paſtores nominati ſunt, quod *lib. ſuperiori* obſeruaſſe me memini, deinde cum iubet bis paſcere agnos, & ſemel oues vniuerſum ſuum gregem ſignificat, vti Patres & imprimis Bernard. explicant, cum agni & matres vniuerſum gregem componant, ſuſpicatúrque Bellarmin. *cap.* 16. in Græco legi ἀρνία, προβάτια, & πρόβατα Agnos ſcilicet ouiculas & agnos, & loco ouicularum interpres Latinus dixit bis agnos, ſed lectio eodem recidit; Cum agni etiam propter teneritudinem ouiculæ dicantur: vnde Petri vniuerſalem poteſtatem Leo *Serm.* 3. *de ſua aſſumpt.* agnoſcit. *De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur: vt quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint multique paſtores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter Regit & Chriſtus magnum & & mirabile dilectiſſimi, huic viro conſortium potentiæ ſuæ tribuit diuina dignatio, & ſi quid cum eo commune cæteris voluit eſſe principibus nunquam niſi per ipſum dedit, quidquid aliis non negauit* Chryſ. *in illum locum Ioan.* ait Petro fratrum curam commiſſam & orbis ſollicitudinem demandatam Ambroſ. *in cap. vlt. Lucæ.* Hinc oſtendit Petrum omnibus anteferri: quidem eſt reliquorum Patrum ſenſus, tertiò Eulogius *lib. 3. de pœn.* apud Photium *cod.* 280. diſtinguit tres gradus ouium commiſſarum Petro agnos ouiculas & oues, perfectos & imperfectos omnes Petro ſubditos Petrus Celleus *Ep.* 8. triplicem paſtionem aſſignat doctrinæ & fidei, exemplorum & miraculorum. Denique vel Chriſtus nullas oues Petro cōmiſit, vel aliquas tantū, eaſque vel certas & determinatas, vel indefinitas vel vniuerſas. Primum dici nequit, falſa enim eſſet Chriſti propoſitio, aliquas igitur commiſerit oportet non determinatas: quia verba id non ferunt, non etiam indeterminatas & indefinitas, Ridicula enim foret cōceſſio. Ergo vniuerſas credidit, quod vt nuper argumentabatur Bernard. ipſa particula, *Meas*, oſtēdit quotquot videlicet meæ ſunt, tibi paſcendæ tribuuntur. Et ſanè qui ſuorum bonorum ſcribit hæredem, omnia illi relinquit, niſi per legata aliquid ſibi, aut aliis reſeruet.

25 Atque hactenùs luculenter ex variis Chriſti verbis videtur ſtabilitas Petri eximia authoritas in docenda fide, & gubernanda Eccleſia, cuius & fundamentum ac petra eſt. Neque enim fundamētū illud cōcuti ſine ædificij ruina poteſt, neque venenatæ herbæ ouibus à paſtore porrigi, niſi eum ipſarum interitu, id verò fieret ſi falſam doctrinam paſtor doceret, & fidei fundamentum, vel fundamenti ipſius fides mutaret Reſtat tamē grauis illa obiectio propoſita *n.* 6. de vniuerſali & æquali cæterorum Apoſtolor. iuriſdictione, quā & ipſi a Chriſto acceperunt nulla locorum, aut rerum certa definitione reſtrictam, ac proinde neque Petro ſubditā vnde colligunt neque Epiſcopos Apoſtolor. ſucceſſores Romano Pontifici Petri ſucceſſori ſubiici. De hac conſequentia diſputaturi ſumus alibi de antecedenti modo pro inſtituto pauca dicturi, quamquā ex prærogatiuis eximiis Petri hactenus explicatis colligi ſatis poteſt primatus Petri, eiuſque in fidei quæſtionibus definiendis, atque in regenda vniuerſa Eccleſia poteſtas, & in condendo iure Eccleſ. vniuerſali authoritas, vt tamen importunis aduerſariis ſatisfaciamus aliqua ſingillatius dicēda ſūt.

26 Primò igitur vltrò fatemur omnes Apoſtolos à Chriſto electos & ab eo Iuriſdictionem accepiſſe, & miſſionem in vniuerſum orbem, cùm Math. & Marc. *vltimò* iuſſi ſunt ire & docere omnes gentes & Ioan. 20. miſſi ſicut Chriſtus miſſus eſt à patre, idque ad dignitatem Apoſtolicam pertinuiſſe cenſet S. Thom. *in 1. ad Cor. cap.* 15. *ſub finem.* Neque enim placent qui volunt Apoſtolos accepiſſe Iuriſdictionem immediatè à S. Petro vt Turrecrem. ad Articulum primum Baſileenſ. *n.* 22. Iſolan. *lib. 2. de imperio militant Eccl. tit. 1. quæſt.* 1.

q.1. Ioan. Stephanus Valentin. *l. de potestate coactiua summi Pontif. cap.12.n.2.* Magalinn. *in procemio epist.1. ad Timoth. sect.11.* Et alij contra sensum Patrum, qui Apostolos omnes pares & Iurisdictione in vniuersum orbem terrarum auctos, passim dicunt, cum Petri vt statim dicam priuilegio, vt Chrysost. *in cap.2. ad Galat. ad illud. Qui operatus est Petro, Petrus Damian. opusc.35. cap.35.* Eucher. *homil. de natali Apostolorum,* atque aliis apud Iustinian. *in prologomenis in Epistolas Pauli disp.1. cap.9.* quibus communiter Theologi annuunt vide Suar. *lib 4. de legib. cap.3. n 4. & disp.10. de fide sect.1. n.3.* Molin. *tract.5. de iust disp.4. §. ad tertium argumentum* Bellar. *lib.4. de Pontif. cap.13.*

Secundò Petro tamen etiam in vniuersali illa Iurisdictione, sua fuit prærogatiua. Nam cum omnium Pater esset constitutus vt ait Clemens. *ep.1. & 2.* Poterat & illis præcipere & huc illúcque si res postularet mittere, deindè omnium ouium curam habebat vt nuper demonstrauimus. Poterat & omnes Apostolos vocare ad Concilium Generale, quod indiceret quod aduertit Salas. *1.2. tr.15 disp.8. sect.3.* Poterat vniuersalem ordinem solus statuere, & vniuersales leges sancire, Apostolorum statuta mutare, & reuocare: Denique Petri potestas solius erat ordinaria in successores transmittenda cœterorum Apostolorum, quoad munus Apostolatus, & Iurisdictionem vniuersalem eum ipsis Apostolis cessare debeat, quare tametsi cæteri Apostoli essent honore æquales, quoad amplitudinem extensiuam, & fontem Iurisdictionis personalis, in ea ipsa tamen authoritate Petro sub erant, tanquam capiti supremo Ecclesiæ, ipsorúmque Apostolorum, qui eius præcipua membra erant. Neque sanè aliud voluit Petrus Dam. *Serm.1. & 2. de S. Barthol.* Vbi omnibus Apostolis communicatum Spiritum Sanctum, gratiam curationum, potestatem in Dæmones, atque serpentes charisma miraculorum; speciali tamen quadam traditione claues Regni cœlorum Petro commisisse, vt vnitatem Ecclesiæ commendaret. Quæ omnia vt vides non tollunt Petri præcellentiam & prærogatiuam Rectoris vniuersalis Ecclesiæ omniumque fidelium, in quibus includuntur ipsi Apostoli, quibus præsentibus vt nuper obseruabamus, etiam ouicul rum & agnorum statum nulla adhibita restrictione, nullis exclusis, ne ipsis quidem Apostolis præsentibus, vt dixi, credidit, atqueadeò pastorem solum vniuersi sui gregis nullo excepto capite, constituit. Quare Gregor. IX. *Epist. ad Germanum Patriarcham Constantin.* De primatu Romano disputans sic habet. *Si Petrus propter excellentiam fidei qua in vno Christo duas naturas veraciter recognoscens dixit. Tu es Christus filius Dei viui, claues Regni cœlestis in terris solus accepit, cum vnus sit dominus vna fides, vnum Baptisma, vnum corpus Ecclesiæ militantis & corpus tum pluribus capitibus monstrosum & sine capite Acephalum censeretur: Restat vt ad regimen generalis Ecclesiæ, quam ipse cum Paulo & cæteris degentibus Græcis, Latinis, Barbaris congregauit, caput eiusdem, suumque Dominus per ea quæ præmissa sunt, manifestè ostenderet successorem.* Idipsum iam olim docuerat Cyprian. *l. de vnitate Ecclesiæ n.11. super illum vnum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas, & quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum: si cui remiseritis peccata, remittuntur illi, si cui retinueritis, retinebuntur, tamen vt vnitatem manifestaret vnam cathedram constituit & vnitatis originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit, &c.* hanc vnitatem in vno Episcopatu in vnaque cathedra in cathedra Petri constitui à Cypriano pluribus ostendit Pamel. *in notis ad illum librum notat.11.* tum ex ipso textu, tum ex variis eius lectionibus, ex vetustis & probatissimis codicibus, tum ex Hieron: canone quoque Nicæno alibi afferendo, tum ex aliis Cypriani libris, maximè Epistola LV. & LXXII. Et aliis locis, in quibus Cyprianus sæpius ostendit schismata oriri quod vnitatem Episcopatus, & cathedræ, atque vnitatem Ecclesiæ, sua proteruia nefarij quidam discindant, ex quibus aliisque Petri primatus præ cæteris Apostolis stabilitur.

Tertiò hinc factum vt licet Ecclesiæ ab aliquo Apo- 17
stolo primùm fundatæ, & gubernatæ, magnæ semper venerationi fuerint, atque aliquando tum Patriarchales, tum etiam Apostolicæ nonnunquam à quibusdam laxato vocis rigore nominatæ fuerint, nihilominus propriè loquendo, tres dumtaxat sedes patriarchales iam olim nouerunt Patres, eas nimitùm quas Petrus immediatè fundauit ac Romanam nimitùm Alexandrinam, & Antiochenam; vnam verò sedem Apostolicam, sedem Romanam, quod euidenter demonstrat Petri & eius cathedræ supra cæteros Apostolos & ab ipso fundatas Ecclesias priuilegium. Singula verò huius assertionis capita paucis ostendamus.

Et primò quidem omnes Ecclesias quas Apostoli, vel erudierunt vel gubernarunt immediatè, Apostolicas dixit Tertullian. *lib. de præscript. cap. 36.* in iisque numerat in Achaia Corinthum, in Macedonia Philippos, & Thessalonienses in Asia Ephesum, in Italia Romam, *Vnde,* inquit, *nobis quoque authoritas præstò est. Statu fælix Ecclesia cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo fuderunt, vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes posteaquam in oleum igneum demissus nihil passus in Insulam relegatur:* Vide tamen Tertullianum sedi Romanæ suam seruare prærogatiuam, eum ait ab illa nobis præstò esse authoritatem.

Secundò Augustin. *lib.2. de doctrina Christiana cap. 8.* dixit Apostolicas sedes quotquot etiam Epistolas Apostolicas accipere vel sedes habere meruerunt. Quare Magnus Carolus vt refert Turpinus, vel Tulpinus, vel quis alius author operis de temporibus Caroli Magni *lib.1. cap.17.* Voluit sedem compostellanam dici Apostlicam, & vt Virgæ Episcopales at coronæ Regales per manus compostellani Episcopi, in honorem Sancti Iacobi distribuerentur.

Tertiò laxata iterùm sedis Apostolicæ significatione, omnes Ecclesiæ, quæ ab illis quas instituerunt Apostoli semina fidei & doctrinæ mutuatæ sunt, nominatæ quoque sunt Apostolicæ à Tertullian. *lib. de præscript. cap.20. Ac per hoc,* inquit, *& ipsa Apostolicæ deputantur, vt soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur necesse est. Itaque tot & tantæ Ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex quâ omnes sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem.* Hoc igitur sensu omnes Episcopales sedes dici poterunt Apostolicæ. Sic Paulin. *Ep. 45.* ait Alyppium Locatum in sede Apostolica. Sidon. *lib.6. Ep.1.* Lupum Tricassinum aut nouem quinquennia in Sede Apostolica decurrisse Venantius Fortunatus *lib.3.* scribens ad Euphronium Turonensem, vocat Dominum Apostolicum quo eodem nominat SS. Germanum, & Lupum Beda *lib.1. hist. cap.27.* Sic etiam Ruffus Episcopus *Ep.21.* Nicetium Treuirensem & Almaldus Abbas S. Benigni Diuionensis factus Episcopus Lugdunensis, dicitur in veteribus monumentis factus Apostolici Consors, & Compar honoris S. Eligius vocat desiderium Cadurcensem Apostolicum Patrem, Author vitæ S. Germani Antissiodorensis Apostolicum Pontificem, & vita Arnulphi Turonensis dixit S. Remigium Sanctissimum Apostolicum Rhemorum, Basil. *Epist.55. ad S. Ambrosium* ait illum è medio Iudicum terræ translatum ad præsidentiam Apostolicam plura alia huc

congeri possent: de hac cognominatione Apostolici Episcopis communicata; quare non est quod Franc. Florent. *ad tit.6.de elect.& electi potestate*, illud Syricij Papæ, *vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est primatus nemo audeat ordinare*, suspicetur esse vitiatum, delendumque esse illud sedis Apostolicæ: nam & primatus sedes Apostolica dici potest eo sensu, & multo meliori iure, quam cæteræ sedes Episcopales dicuntur Apostolicæ vti ostendimus.

Quartò etiam Laici Principes Apostolorum officium in adducendis gentibus ad fidem Apostolici dicti sunt. Sic Stephanus Hungariæ Rex crucem præferri iubebat cum hac Epigraphe. *Ego sum Apostolicus* quo audito Syluester II. dixit *immò Christi Apostolus est dicendus*, & ideircò illi regium titulum, coronam auream, & ius præferendæ crucis, modo iam dicto dedit. Sic Constantinus Imperator nominatur inter Reges Apostolus Christi in Horologio Græcorum *Maij* 21. & in Concilio Toletano Riccardus *meritus Apostolicum meritum qui Apostolicum impleuit officium*; quia nimitùm gentem Gothicam ad fidem ab hæresi Arriana abduxerat: ex simili aliqua pietate Principes boni dicti sunt Episcopi extra Ecclesiam, vt ait Euseb. *lib.4.in vita Constant.c.*24. & Vradislao Bohemorum Duci inductus est vsus Mithiæ Episcopalis apud Baron. *an.*1068.

Nihilominus nomen Apostolicæ sedis & Pontificia Apostolici soli Romanæ sedi, & eius Rectori ac Pontifici absolutè tributum est à patribus & Conciliis, & nulli alij, quod diligenter ostendit Matthæus Cariophillus *lib. contra Nilum Thessalonicensem de potestate Papæ cap.* 20. Nam vbi aliis tribuitur manifestum fit ex adiunctis, nonnisi cum quadam restrictione tribui, vti videre facilè est. Quare Leo IX. in Concilio Remensi *sess.*3. Excommunicauit Episcopum Compostellanum, qui se ex prærogatiua S. Iacobi nominabat Apostolicum quamvis manifestò appareret nomen illud vsurpari, quia Ecclesia Compostellana à S. Iacobo fundata dicebatur: Ratio verò huius nomenclationis, alia non est, quam quia Petrus Romæ suam sedem & olim habuit & habet modo, vti *q.sequenti* ostendam: Nam & aliæ plures Ecclesiæ aliquos Apostolos fundatores vel magistros immediatos habuere, vt Bisantioa ex communi Græcorum opinione S. Andream & aliæ alios, vt dicebat Tertullian. quia verò Petrum Apostolorum verticem habuit & habet in sua adhuc sede præsidentem Roma, Idcircò Apostolica dicitur absolutè, & sine restrictione, cùm enim potestas Apostolica in solo Petro fuerit ordinaria & cum iure transfusionis ad successores; in Reliquis verò Apostolis esset quidem vniuersalis, atque etiam quodammodo ordinaria quia non delegata, neque ab ordinario pastore, sed ab ipso Christo, vti diximus deriuata, personalis tamen dumtaxat extitit, & non cum iure transmittendi ad successores. Quare cum Petrus vniuersalem & plenariam in totam Ecclesiam authoritatem in sola Romana sede reliquerit, eiusque successor habeatur R. Pontifex In eoque sit tota plenitudo quæ fuit in Apostolo Petro, qualem describit Bernard. *ep.*141. ea sola meritò sedes Apostolica dicitur, ideóque S. Germanus *in Theoria rerum Ecclesiasticarum* Petrum dixit primum Hierarcham Christi Apostolis coronatum, explicans enim duplicem coronam quæ in Sacerdotum Capitibus visitur, prima in attunsione capillorum ac comæ in orbem, secunda in Rasura summi verticis, ex quibus apparet eo tempore Græcos non nutriuisse comam, ait ita ad ignominiam detonsum & rasum fuisse supremum Hierarcham Petrum, quod tamen illi cessit in gloriam cum suffecta fuerit, duplex alia corona, vna duodecim Apostolorum, qui illam velut lapides pretiosi cingerent, altera ex Petra fide auro & gemmis pretiosior. *vertex* inquit *exornatus corona duodecim lapillorum Apostoli sunt. Petra verò sanctissimus Apostolus est primus Hierarcharum Christi.*

Venio nunc ad sedes Patriarchales quas eas tantum 28
esse dico, quæ à S. Petro fundatæ & gubernatæ sunt, & de Romana quidem cum eam Petrus rexerit tamquam propriam sedem: Et in ea Pontificem egerit, adeò perspicuum est vt Optatus *lib.*1. Sic Parmeniano donatistæ audaciter insultet. *Negare non potes scire te in vrbe Roma Petro primo cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium apostolorum caput*, vt mirum omninò sit paucos quosdam sectarios Anglos id petulanter ausos esse negare, quos pluribus confutauit Rosfensis, *ea de re in opere* Sander *lib.*3. *de claue Dauid cap.*2.*& lib.*6.*de visibili Monarchia cap* 10. Onuphrius *libro* 2. *de primatu Petri, part.*3. Canus *lib.* 6. *de locis.* Pamelius *ad Tertullian.de præscrip.c.*36. Bellarm. *lib.*2.*de Roman. Pontif. vndecim primis capitibus.* Baron. anno Christi 44. & 45. Azor *tom.*2.*lib.*4.*cap.*21.*q.*3. Lælius Iordan. *lib.de maioribus causis ad Papam referendis c.*21. Coccius *tom.*1.*lib.*7.*art.*5. Serarius *disp.de Apostolis assert.*73. Et alij innumeri qui æquè omnes testantur ibidem Romæ Martyrium passum esse contra deliramenta Ioannis Balei Carmelitæ Apostatæ.

Sedem quoque Antiochiæ fixisse Petrum, eiusque peculiarem Episcopum egisse testantur S.Chrys. *in encomio S. Ignatij.* Greg. *lib.*6. *ep.*37. Nicephorus Constantinopolit. *in sua Chron.* Iuo Carnotensis *serm. de cathedra S. Petri* Baron. *anno* 11.39. Quandonam verò primùm ibi sederit disputat Sanct. *tract.*1. *de S. Iacobo cap.*2. Certè priùsquam Romæ sedisse Antiochiæ, demonstrat aduersus Onuphrium, Baron. anno citato & in notis ad Roman. Martyrolog. die 22. Februar. Denique quamdiù sederit Antiochiæ res incerta est. Cum alij plures, alij pauciores annos assignent: causa verò cur hanc sibi sedem elegerit Petrus hæc esse videtur, quod in ea ciuitate plures essent Iudæi, quos Rex Seleucus ciuitate donarat. Vt scribit Ioseph *lib.* 1. *contra Appionem*, ita vt excisis Hierosolymis Antiocheni licet Iudæos odissent, aduersus eos tamen nihil ausi fuerint ex Iosepho *lib.*2. *de bello cap.* 16. tanta videlicet authoritate & potentia inibi præditi erant. Voluit igitur Petrus inter illos primò sedem collocare, vt ad fidem adduceret, ibique primùm discipuli denominati sunt Christiani de Alexandrina Ecclesia major videtur difficultas; an eius Episcopum peculiarem egerit personaliter S. Petrus, ita enim sentit Nicephor. *lib.* 14.*hist. cap.*3. Significatque Valdens. *lib.*2. *doctrinal. cap.*30. *n.*6. Neque obstaret quod deinde Romanum Episcopatum diuino, vt alibi dicam iussu elegerit, potuit enim Alexandrinum retinere quem per Marcum aliósve tanquam vicarios administraret, quod imitati subinde sunt aliqui Romani Pontifices, qui in eam dignitatem euecti priores suas Ecclesias retinuerunt. Nam S. Leo IX. suum priorem Tullensem Episcopatum seruauit, & per Vicarios rèxit. Gregorius V. Episcopatum Aretelens. Alexander t. 1. Lucensem Stephanus X. noluit suæ Abbatiæ Cassinensi præfici alium Abbatem, sed administratorem: quidquid verò sit de hac re, certum nihilominus est Alexandrinam Ecclesiam fuisse aliqua ratione sedem S. Petri, quod æquè ac de Romana & Antiochena concedit Hincmarus *opusc. ad Hincmarum iuniorem c.* 16. Laudatque S. Gregorium scribentem ad Eulogium Alexandr. vocat enim sedem Petri *adhuc in fide Petri*, inquit, *Clamat voce Marci.* Anastas. Sinaita *lib.*8. *Hexam. sub fin.* ait *Erectū est altare Domino in Ægypto fixum in petra Petri* In menæis 11. Martij S. Ioann. Eleemosynarius dicitur administrasse *Thronum Apostolicum*, nimirùm ratione Petri qui in eo sedeat: Certum itaque videtur S. Marcum rexisse, atque etiam fundasse Ecclesiam Alex. nomine

S.Petri

S. Petri. Hinc verò dicimos petendam esse ratiooem trium Patriarchalium sedium, nimirum quia S. Petrus fuit illarum particularis Episcopus. Nam cæteræ Ecclesiæ quas vel Petrus ipse fundasset, vel alij Apostoli, siue eas rexissent, siue non, hac dignitate minimè donatæ sunt, sed illæ duntaxat quarom Episcopus fuisset peculiaris ipsemet Petrus. Quod enim aliqui eam dignitatem deriuant ab amplitudine & nobilitate earum vrbium falluntur. Nam & Carthago vix Romam posse priorem, vt ait Auson. Patriarchatum habere debuisset iam olim, & Constantinopolis cuius laudea dabit Nazianz. *orat.* 32. *n.* 40. Et tamē non nisi diu post fauorem principum eam dignitatem obtinuit, cui tandem RR. PP. assenserunt, vt dicemus alibi. Quidam Patriarchatus honorem Antiochiæ vindicant, quod in ea primùm discipuli nominati fuerint Christiani sed longè potiori iure id tribuendum esset Hierosolymæ ratione Christi domini, cum tamen illa subsit Metropoli Cæsariensi, & non habuerit nisi nomen Patriarchæ in Concilio Niceno titulo tenus, & sine iurisdictione. Alia igitur ratio harum trium sedium Patriarchalium reddi nequit, quā prærogatiua S. Petri, qui eiusmodi Ecclesias rexit, per se se immediatè, aut per suos Vicarios. Ex quibus tandem omnibus confirmatur eminentia Petri supra cæteros Apostolos, quia licet plurimas fundarint & erudierint Ecclesias, ipsæ tamen neque Patriarchales habitæ fuerint, neque etiam Apostolicæ absolutè & præcisè nominatæ, vti hactenus demonstrauimus.

29 Vt verò totam istam Petri & Cæterorum Apostolorum comparationem quoad iurisdictionem, & regimen Ecclesiæ, amplius dilucidiusque explicemus, placet viri clarissimi Ioannis de Artis Antecessoris & Comitis Regisque sacrorum Canonum in Academia Parisiensi Professoris Doctrinam adducere, is igitur libro singulari *de statu Ecclesiæ tempore Apostolorum c.* 10. distinguit triplicem Ecclesiæ statum, primus est quo à Christo missi sunt Apostoli vna cum Petro, vt indistinctè & communiter regerent Ecclesiam sub Christo solo capite, Petro nondum constituto capite visibili Ecclesiæ, licet iam talis destinatus esset, & tunc Apostoli ipséque Petrus non erant nisi ministri & coadjutores, atque cooperatores Christi, & veluti Coëpiscopi, inter sese æquales. Dedit igitur Christus Apostolis omnibus potestatē miraculorum imprimis, & deindè promisit potestatem Iurisdictionis, & dimittēdi peccata, quam non fecit nisi post Resurrectionem.

Hanc igitur potestatem dimittendi peccata quam Cyprian. *epist.* 55. sublimem ac diuinam appellat, & tanti facit Chrysosth. *lib.* 3. *de Sacerdot.* & Isidor. Pelus. *lib.* 2. *ep.* 5. quámque ambiuit Simon magis datam fuisse communiter insolidum omnibus Apostolis, & indiuiduè cum iurisdictione existimat Arresius, ita vt esset tota in toto, & tota in qualibet, & posset tunc quilibet eorum ex æquo peccara dimittere, prædicare, Baptizare, in Episcopatu Christi tanquam minister eius, & sub eo tantum capite, Petro nondum vt tali constituto, & sic Apostoli essent sibi inuicem cooperatores, nullus tamen eorum haberet Ecclesiam propriam, aut Iurisdictionem separatam, sed tamquam in re communi indiuidua insolidum omnes laborarent, & exercerent potestatem illam sibi datam initio ordinationis suæ sub Christo capite solo, qui fuit primus status Ecclesiæ sine Episcopatu proprio, donec Episcopatum acquirerent martyrio, sicut Christus Ecclesiam sibi morte comparauerat, & donec sortitione orbis fierent distinctiones sedium Episcopalium, probat Arresius hunc primum statum ex commentatore Pauli apud Ambros. *in ep. ad Ephes. cap.* 4. Hieronym. *in ep. ad Tit. cap.* 1. vbi ait Apostolos initio in commune rexisse Ecclesiam Chrys. *qui hom.* 55. *in Matth.* *cap.* 16. Vult curam vniuersi orbis in commune omnibus Apostolis esse traditam sub vno capite, sub vno Pastore nimirum Christo Epiphan. in Anacephaleosi, dicit Apostolos fecisse inter se μίαν συσωματικὴν ὑπόστασιν vnam spiritualem subsistentiam Irenæ *lib.* 1. *cap.* 1. omnes pariter & singulos habuisse Euangelium, August. *tract.* 17. *in Ioan. cap.* 17. fuisse vnum natura, sicut Trinitatem, Ignat. ait Episcopatum ministerium ad commune pertinens τὴν διακονίαν τὴν εἰς τὸ κοινὸν ἀνήκουσαν.

Atque ex his omnibus colligit Artes. Ius fuisse præuentionis inter Apostolos, ideóque Paulus dicebat ad Roman. *cap.* se non potuisse prædicare verbum Dei, vbi alij prædicauerant, & è contrario se alicubi præuenisse alios in ponendo fidei fundamento, cui alij superædificare tentarint. 1. *ad Cor. cap.* 3. addit Artes. sicut initio Deus prius lucem creauit, quam solem, aliáve sydera; Ita Christum prius instituisse Episcopalem dignitatem in Apostolis, quàm Episcopatum in suas sedes distinxisset, is erat igitur tunc Ecclesiæ status, vt vnus esset Christus Ecclesiæ suæ Pontifex, & caput, omnesque Apostoli & ipse Petrus & eius ministri & Coëpiscopi.

30 Colligit 2. Artesius Apostolos tunc fuisse Episcopos sine certa sede & Episcopatu. Qua ratione Gregorius misit S. Bonifacium in Germaniam ad acquirendum Episcopatum per earum gentium conuersionem exemplo Apostolorum qui ita missi, & ordinati sunt à Christo. *Tuam*, inquit, *venerendam fraternitatem ad imitationem Apostolorum, qui domino iubente præcepti sunt euntes, prædicare Euangelium in partibus Hesperiarum ad illuminationem Germaniæ gentis in vmbra mortis sedentis, dirigere statuimus*, Chrysost. *ep.* 14. *ad Olympiadem* ait se creasse Episcopum vnicum virum admirandum, & in Gothiam misisse ad acquirendum Episcopatum; Paulus nullam vnquam peculiarem sedem sibi habuit, licet Apostoli distributis Orbis regionibus proprias sedes obtinerent; quod ex institutione & exemplo Christi factum vult Petrus Damian. *lib.* 5. *ep.* 16. Illeque mos aliquandiù viguit in Ecclesia. Nam Barses & Eulogius post longum monastici exercitij certamen Episcopi sunt facti, non in Vrbe aliqua, sed honoris gratia in Monasteriis suis Episcopalem cōsecuti sunt consecrationem, inquit Nicephor. *lib.* 11. *histor. cap.* 4. Et quondam in Monasterio Sandionysin. Parisiensi fuisse inter monachos vnum perpetuò consecratum in Episcopum, sine vlla alia cathedra legisse, me memini. Paulin. *Epist. ad Seuerum Sulpitium*, in Barcinonensi Ecclesia consecrari possunt ea conditione, vt ipsi Ecclesiæ non alligaretur. *In Sacerdotium*, inquit, *tantum Dominus non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus* in Concilio 1. 1. Natisconensi *Episcopi sedem non habentes*: Verùm de his Episcopis aliàs: Eiusmodi enim deinde consecrationes fieri prohibuit Concil. Chalcedonense & Leo *ep.* 92. *ad Rusticum Narbonensem*, eo quòd plurimi sese falsò dicebant ordinatos, & essent errones, nec sine alterius Episcopi venia munus Episcopale in eius diœcesi nequerent exercere; quod incommodum in hac Apostolica ordinatione timendum profectò non erat, plures verò rationes affert Artes. *cap. cit.* propter quas Christus voluit aliquandiù Ecclesiam nullum aliud quàm se ipsum habere caput, & omnibus Apostolis parem esse potestatem ac munus, quas non vacat accuratius expendere.

31 Secundus status fuit in quo Petrus constitutus fuit à Christo caput Ecclesiæ, & pastor, traditis ipsi Regni cœlorum clauibus, & cōmendato eius curæ vniuerso grege vt & oues & Agnos pasceret ac regeret; non tamen abrogauit potestatem aliis Apostolis prius

datam, sed tantum voluit vt qui prius regebant Ecclesiam indistinctè, indiuiduè, & in communi sub Christo tantum capite, tanquam eios ministri, eam deinceps regerent sub Christo, & sub Petro simul Christi Vicario & Ecclesiæ Rectore: tuncque primum habuit Ecclesia Hierarcham vnum & caput visibile sub Christo, fecitque illam perfectè vnam, vt esset inter Apostolos qui Christum repræsentaret, relicta tamen Apostolis priori sua potestate, quam Ecclesia tunc in vniuerso orbe fundanda exigebat, neque adhuc illis distinctæ sedes & Episcopatus designari poterant. Quare indistinctè adhuc illam in communi regebant. Cum ea tamen singulari Petri prærogatiua, vt supremam ipse haberet præfecturam & potestatem. Deinde vt eandem potestatem communicare aliis posset, sed cum aliquo discrimine: nam successoribus suis totam & in totum & communicare potuit, aliis verò partem aliquam dumtaxat, & in aliquo saltem gradu inferiori, non autem totam eius plenitudinem: Quare & alij Apostoli indistinctè & in communi promiscuè in Ecclesia laborarent, ædificabant tunc supra Petram secundum sicut initio ædificauerant supra Petram primariam Christum. Quare Petrus factus est Ecclesiæ perfectæ Episcopus, primúsqoe Hierarcha, & qui primus habuit Ecclesiam in titulum. Alij verò deinceps Apostoli ad similitudinem & imitationem formæ Petri à Christo constitutæ, titulum acceperunt in Ecclesia Petri, & velut lumen de lumine Ecclesiam de Ecclesia Petri fecerint sine vlla tamen imperfectione, hoc est non tanquam eius Vicarij sed tanquam veri Episcopi, & cum acquisitione etiam propriæ sedis ab illis facta. Quæ omnia clarissimus antecessor pluribus probat in sequentibus Capitibus.

Et Primò quidem Petro datam esse summam potestatem quod nos noper satis euicimus, sufficit modo illud Leonis *Epist. ad Episcopos Prouincia Viennensis huius muneris sacramentum, ita Dominum ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus esset à Petri soliditate discedere: hunc enim in consortium indiuidua vnitatis assumptum, id quod ipse erat voluit nominare dicendo. Tu es Petrus.* Vide eundem *serm. 3. de sua assumptione* nuper adductum & Optatum *lib. 2. ad Parmen. præferri meruit Petrus omnibus Apostolis & Regni cælorum claues communicandas solus accepit.* Euthimius *in cap. vlt. Ioannis de Petro præsidentiam supra discipulos accepit.* Ea verò ratione Christum fecisse suam Ecclesiam perfectè vnam, cum illam ad vnum caput reduxit, demonstrat Cyprian. superius allatus *l. de vnitate Eccles. vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit.* Optatius *lib. 2. omnium Apostolorum Caput Petrus Romæ sedit, vt in vna illa cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas cathedras sibi quisque defenderet.* Hieronym. *aduers. Lucifer. cap. 4. Ecclesiæ salus à summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exsors quadam, & ab hominibus eminens donata potestas tot, in Ecclesiis efficiuntur schismata, quot Sacerdotes* August. *in qq. veteris & noui testamenti q. 75. Sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post saluatorem in Petro omnes continentur, ipsum enim constituit caput eorum vt pastor esset gregis Dominici.* S. Thom. *lib. contra Græcos adducit* Cyrill. Alexandrin.

Petrum porrò accepisse potestatem illam ordinariam, & cum tota sua plenitudine transmittendam in successores latissimè probabimus. *q. proxima*, partem autem dumtaxat suæ potestatis aliis inferioribus communicandam ab illo fuisse, inde quoque ostenditur quod cum totam, vniuersamque Ecclesiam pascendam Petrus accepisset distributione Ecclesiarum facta aliis Apostolis & deinceps Apost. in partem sollicitudinis singuli vocati sunt: Vnde Cyprian. *Ep. 55. singulis pastoribus portionem gregis esse adscriptam, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus.* Et *lib. de vnit. Eccles. Episcopatus vnus est, cuius à singulis insolidum* pars tenetur.

Tertius denique status quem affert Artesius *cap. 18.* 32
est hodiernus, ab ipsa Apostolorum ætate cœptus, & qui etiam hodie perdurat, in quo Ecclesiæ particulares sunt constitutæ, & ab vnica Petri Ecclesia desumtæ quidem & non auulsæ, tum ab ipsismet Apostolis, tum à Synodis, deinde & Romano Pontifice, suntque creati particulares Episcopi, qoi successere quidem Apostolis in munere Episcopatus non in munere Apostolico, quæ omnia explicabuntur & confirmabuntur partim *cap. seq. q. prima* partim in 3. tom. operis, vbi de vniuersa Hierarchia disputabitur.

Ex his verò omnibus tandem conficitur in quolibet Christianæ Ecclesiæ statu Petri eminentia supra Apostolos, in primo quidem, quia licet cæteri illi viderentur esse æquales, cum ipse nondum esset constitutus cæterorum caput, sed vnicum, tunc esset Christus, erat tamen designatus, ideóque semper & primus nominabatur & plura alia signa futuri principatus obtinebat quæ obseruant Bellarm. alijque qui singulares Petri prærogatiuas obseruarunt. In duobus verò reliquis statibus, in quibus & Apostolorum caput & Ecclesiæ factus est, vti ostendimus. Eius eminentia manifesta est.

Restat peculiaris comparatio Petri cum Andrea, 33
Paulo & Iacobo. Hos enim Heterodoxi Petro vel æquales, vel etiam superiores faciunt.

Et quidem quod attinet ad Andream fratrem eius natu maiorem Hesychius *orat. de ipso* vocat illum ante Petrum, Petram fundamentique fundamentum, qui primitiarum fuit principium, qui antequam vocaretur, alios vocat ad dominum, quique ante consignat, quàm consignaretur, qui antequam adducatur adducit. & S. Athanas. *in eiusdem Apostoli encomio* dicit primam Apostolorum plantationem qui Christi disciplinæ portas apetuit, & alia eiusmodi in illum encomia proferi.

Resp. Hesychium & S. Athanasium loqui de primatu vocationis quem B. Andreæ lubenter concedimus, fatemurque illum primum vocatum fuisse inter Apostolos, adduxisseque Petrum fratrem ad Christum; nos verò agimus de potestate & Iurisdictionis primatu, quem Petro Christum tribuisse contendimus, quamuis neque primus vocatione fuerit, neque ætate, & tamen diuina electione cæteris omnibus Prælatus fuit à Christo. Quare nihil ex priori vocatione S. Andreæ decedit Petri primatui.

Maior difficultas videri posset circa Paulum quem 34
Petri gloriæ consortem & æqualem faciunt Hæterodoxi Nam Cyrill. Hieros. *Cath. 6.* Petrum & Paulum vocat præsides Ecclesiæ. Chrys. *in eorum Apostolorum encomio* Beatum par cuius fidei totius mondi animæ creditæ sunt Theodoret. *Ep. ad S. Leonem* communes omnium parentes & Magistros, immò & Paulum vna cum Petro tenuisse Romanam sedem, quæ idcircò sedes SS. Petri & Pauli dicitur à Dorotheo Thessalonicensi Episcopo ad hormisdam. Idipsum describit venantius Fortunat. *lib. 3. vita S. Martini* Petrus Damian. *opusc. 31. cap. vlt.* Romam per duos summos Apostolos Petrum & Paulum totius orbis sibi vindicate principatum. Isti sunt in capite Ecclesiæ duo oculi ex Bern. *Epist. 237.* quomodo & plures alij PP. loquuntur.

loquuntur. Quare non pauci Romanos Pontifices Petri & Pauli successores dixerunt, & in officio regendi Romanam Ecclesiam adiungunt, quod cum Pontifices, tum Concilia agnouisse sibi persuadent Andaculi aliqui recentiores, qui idcircò duo capita Ecclesiæ Petrum & Paulum sibi fingunt, qui tamen non faciunt nisi vnum caput, qua ratione Sanctissima Trinitas est triplex in personis, & vnicus tamen Orbis moderator. Et Gregor. *lib. 6. Epist. 37.* ait tres sedes Patriarchales Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, esse vnam, & eandem Petri sedem, quam ita tres Episcopi tenerent, vt tamen omnes vnum essent in Petro, & eius vnius authoritate in tres illos transfusa, & in tribus vnica potirentur, & Balsamon. *Opusc. de Patriarchis.* Sanctissimos quinque Patriarchas esse vnum caput omnium Ecclesiarum Dei; & videmus aliquando duos Episcopos eidem Ecclesiæ simul præfuisse. Nempè Metelius & Paulinus Antiochenæ, Valerius & Augustin. Hipponensi: Catholici Episcopi in collatione cum Donatistis pacti sunt, nisi Donatistæ vincerent soli Episcopi temanerent, si vincerentur, temanerent simul cum Catholicis Episcopi, donec vno defuncto alij deinceps solito more succederent; quod significat. August. *Sermone* 36. & 40. & recens editis. Et Epistola Catholicorum ad Marcell. Tribon. & Notarium quem Honorius eius collationis iudicem elegerat, quod potiori Iure in Ecclesia Romana semel dumtaxat ex diuino Priuilegio ad illius Sedis dignitatem fieri potuisse negari non debet.

35 Huic assertioni adstipulantur ipsi Romani Pontifices, dum omnia sua Rescripta, Bullas & mandata firmant authoritate SS. Apostolorum Petri & Pauli, atque adeò eiusmodi loquendi modo se eorumdem successores profitentur, & quidquid mandant, aut decernunt se eorumdem authoritate ad se transfusa mandate, & decernere. Innocent. I. *Epist.* 24. *quæ est inter Augustin.* 91. ait Romanam Ecclesiam cæteras fundasse, per duo sua prima capita. Leo sæpius vocat Paulum gloriæ Petri consortem, & eos veros Patres & Pastores Romanæ Ecclesiæ. *Isti inquit sunt Patres tui Roma, veriqué pastores.* S. Gregor. *lib.* 1. *Dialog. cap.* 12. Apertè dicit Paulum Apostolum, Petro Apostolorum, primo in principatu Apostolico fratrem esse. *Et lib.* 4. *in cap.* 1. *Reg. cap.* 10. Paulum factum esse caput nationum, quia obtinuit totius Ecclesiæ principatum & in Sacramentario *in oratione de vigilia SS. Petri & Pauli.* Deum illis soluendi, ligandique licentiam contulisse. Et in oratione pro octaua eorumdem postulat eorum orationibus muniri, quorum regimen principatu: Alibi verò vocat duos Doces cœlestis exercitus. Denique idem S. Pontifex apparens Tagioni Episc. S. Paulum inter Rom. Eccles. Pontifices aliquando numerauit. Adrianus VII. *Epist. ad Constantinum & Irenem*, Romanos Pontifices scribit esse Vicarios SS. Petri & Pauli & ambos esse Coriphæos Apostolorum, fundamenta Orthodoxæ fidei. • Gregor. VII. Se in Throno SS. Apostolorum Petri & Pauli sedere; indeque Henricum Imperatorem diris deuouere. Nicolaus I. *Epist. ad Michaël. Imperat.* Fatetur Paulum in Ecclesia constitutum tanquam luminare majus, & instructum potestate super vniuersam Ecclesiam. Petrum & Paulum esse duos oculos in Eccles. specula, & corpore, quo loquendi modo vtitur Leo Superius adductus. Petrus Damiani *Serm.* 17. Arnobius Iunior. *in conflictu lib.* 2. Veoant. Fortunat. *lib.* 3. *vita S. Martini.* Bernard. *Serm.* 1. *de Apostol.* Innoc. III. *c. per venerabilem. qui filij sint legitimi* Paulo tribuit plenitudinem potestatis. *Et Epistola ad Cardinalem S. Sabinæ Remensem Archiep.* Sic habet. *A Christo in persona eorum* (Scilicet SS. Petri & Pauli) *Romana Ecclesia authoritatem super Ecclesias vniuersas accepit; vnde & Bulla nostra per quam totius negotia Christianitatis aguntur, capitum ipsorum Characteres præsignatur*, quibus verbis nihil clarius dici posse videtur.

36 Affetuntur in eandem sententiam nonnulla Concilia, ex quibus præcipua est Synodus VIII. *In Epist. Synodica*, ad Adrianum II. in qua Petrum & Paulum eximiam & Principalem Apostolorum summitatem nomiuat.

Denique congerunt magnam turbam Patrum in eandem sententiam, quorum aliqui dixerunt Paulum principem Apostolorum vel vna cum Petro Principem mundi, Principes Apostolorum, summos Apostolos, culmen Apostolicum, Principes Christianæ pietatis, magistros militiæ Christianæ, spirituales fratres Romulo & Remo discordibus oppositos, Regni Christi Principes, omnium Ecclesiarum Principes, alij volunt Paulum πρῶτον ἀπόστολον. Et ex nouissimo factum primum, alij eosdem Apostolos nominant surgentis bases Ecclesiæ, fontes, & apices Religionis, fidei coadiutores, authoritatis præduces, vrbis Compatronos, eiusdem loci primatu triumphantes in Ecclesia eminentes: πέτρος ἢ παῦλος παραγινόμενοι δὲ ἐκκλησίας προστάται, inquit Cyrill. *Catec.* 16. Vtrumque accepisse claues, Paulum esse Collegam sancti Petri, fundatores Ecclesiæ, orbis Magistros, Patres ac Iudices. Deinde Romani Pontifices celebrantur, tanquam Vicarij & successores SS. Petri & Pauli sedem Romanam sedem SS. Apostolorum Petri & Pauli & plura alia similia ex SS. Patribus corradunt summa diligentia, sed minori fide, quibus non modo S. Paulum æqualem faciunt S. Petro, sed etiam illum quoque caput Ecclesiæ, & Pastorem ac fundamentum vnà cum Petro atque cum ipso caput constituunt.

37 Hanc bini capitis Ecclesiæ, & gemini Pastoris ac Pontificis Romani, simul eodemque tempore cum æqualitate potestatis & iurisdictionis nuper inductam nouitatem, plures exagitarunt in quibus accuratissimus & diligentissimus scriptor Theophil. Rainaudus. *Opere de Bicipiti Ecclesia.* Singula quæ aduersarij afferunt, expendit; Et quàm insulsè adducantur, demonstrat. Quare nos paucis hoc loco contenti erimus, moneoque imprimis sapienter omninò Græcum quendam Catholicum apud Anonymum Dominicanum, tractatum contra Græcos arguisse Germanum Nicænum Schismaticum, qui Paulum æquè ac Petrum Κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων nominat, &c. Quod sedes Apostolica & Principatus Petri Ex omnium Catholicorum sententia sit, nosque hactenùs ex Patrum, Conciliorum, & Scripturæ ipsius sententia S. Petri primatum apertè demonstrauimus, neque vnquam Ecclesia duos supremos Principes & moderatores simul agnouit, duoque capita æqualis & paris simul Iurisdictionis, esset enim monstrum hactenùs inauditum, & cum Petrus susceperit à Christo oues suas & agnos curandos, & pascendos, Paulusque fuerit ouis Christi, & proinde Petro subiecta: Licet enim acceperit à Christo sicut cæteri Apostoli vniuersalissimam Iurisdictionem vbi que, etiam Romæ si videretur exercendam, illa tamen personalis, & non ordinaria fuit cum iure transfusionis ad successores, & Petro summo ouium omnium Pastori subordinata: neque proindè Paolus potest esse caput Ecclesiæ vna cum Petro, ita vt sint duo capita, quæ tamen sint vnicum, vti somniant Aduersarij. Si enim ipsa sunt bina, quomodo sunt vnum. Hoc tam inteiligibile quam ipsum Sanctissimæ Trinitatis mysterium, cuius exemplum ineptissimè hoc loco nobis afferunt: hæc siquidem vnitas

inter duo diſtincta capita fingi non poteſt, niſi propter voluntatum conſenſum, quæ eſt quædam moralis vnitas, vel propter Regiminis alternationem, quod vnum tantum pro tempore regat: prior illa vnitas moralis in duobus ſupremis Rectoribus & non ſubordinatis nequit exiſtere cum tanta ſit negotiorum diuerſitas, & in iis ſententiarum differentia. Et ſanè Petri & Pauli fuit valdè diuerſus ſenſus circa legalium obſeruationem. Quare Paulus in faciem reſtitit Petro, ipſumque reprehendit, quia reprehenſibilis erat *ad Galat.* 2. Qua de re fuſius egimus libro ſuperiori inter eundem Paulum & Barnabam æquè conſtitutum gentium Apoſtolum à Spiritu Sancto fuit, non leuis diſſenſio pro Ioanne *Actor.* 15. Notum eſt Ioannis Chryſoſthomi, & Epiphan. diſſidium circa Origeniſtas, quos vnus fouebant, alter auerſabatur, ipſi denique Angeli Daniel 10. altercantur, & vnus fauet Perſis, alter Iudæis; quod fusè explicat Gregor. *lib.* 17. *moral. cap.* 8. *ad Illud Iobi* 26. *qui facit concordiam in ſublimibus ſuis*, plura alia dabit circa innoxia Sanctorum diſſidia. Facundus *lib.* 7. *cap.* 6. Rationem reddit Bonau. *quæſt.* 20. *in Regul. S. Franc.* Quia veritas non omnibus eſt æquè perſpecta, Ideóque vnus indicat aliquid noxium, quod alter percommodum ſentit. Non fuiſſet igitur prudens, & commoda duorum capitum & ſupremorum Principum conſtitutio, neque vnum dici poſſent propter conſenſionem voluntatum, quàm in omnibus vix ac ne vix quidem eſſe poteſt, quamuis Sanctis & piis quales erant Petrus & Paulus, cum ne in grauiſſima quidam quæſtione de obſeruatione legalium eiuſdem ſententiæ fuerint, licet illa quæſtio non eſſet fidei in qua conſentiebant, ſed [illegible] ti peculiaris.

38 Neque dicas Imperatores Romanos ſibi aliquando aſciuiſſe conſortem Imperij, quo caſu vterque habebat ſupremum Ius, neque vnus pendebat ab alio, ſed in vtroque erat ſuprema authoritas, vnoque defuncto tota reſtabat in altero, id primus feciſſe dicitur M. Antonius Philoſophus adiuncto ſibi Fratre; Lucio verò & deinceps alij plures idem perſtiterant. Quidni igitur idem in Petro & Paulo fieri potuit, & vterque in Eccleſiam vniuerſam ſuprema authoritate potiri. Hoc inquam obijci non poteſt. Sapienter enim Cyprian. *lib. de Idolorum vanitate* reſpondet. *Quando vnquam Regni ſocietas, aut cum fide cæpit aut ſine cruore deſijt. Hic Thebanorum rupta ſocietas, & permanens rogis diſſidentibus etiam in morte diſcordia & Romanos gemines vnum non capit Regnum, quos vnum vteri cæpit Hoſpitium, pompeius & Cæſar affines fuerunt, nec tamen neceſſitudinis fœdus in æmula poteſtate tenuerunt. Nec hoc tantùm de hominibus mireris, cum in hoc omnis natura conſentiat. Rex vnus eſt apibus, & Dux vnus in gregibus, & in armentis Rector vnus.* Similia habet Minutius *in Octauio.* Hieron. *Epiſt.* 4. Theodulfus Aurelian. *lib.* 3. *carm.* 10. Rupert. *lib.* 6. *de Spiritu Sancto, cap.* 9. *& lib.* 6. *de Victoria verbi cap.* 20. Vbi vt oſtendat neque neceſſitudines, neque cognationes & affinitates æmulationem in ſumma poteſtate tollere, affert illud Daniel. *Quia vidiſti ferrum mixtum terra, & luto commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicut ferrum non poteſt miſceri teſta.* Quod verò de conſortibus imperij dicitur futile omninò eſt, quia vel manebat ſemper in Cæſarem ſubiectio ad Auguſtum, vel partiebantur inter ſe prouincias. Nam & Lucius verus M. Anton. fratri obſequebatur, vt Legatus, Præconſul, & Præſes Imperatori inquit Capitolin. ac proinde ſumma rerum penes Marcum erat. Alij verò qui erant ſimul Auguſti ſuas ſibi quiſque partes imperij tenebant, vti fecerunt Honorius & Arcadius Conſtantini filij, Gratianus & Theodoſius. Cæſares verò ſuperſtitibus Auguſtis erant tantùm Imperio deſignati, in qua etiam deſignatione fuit ſæpius periculum confuſionis ac ſeditionis vti explicat Euſeb. *orat. de laudib. Conſtant.* Et tandem Hieremias c. 12. v. 10. *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcauerunt partem meam deſiderabilē in deſertum ſolitudinis.* Non videtur igitur Christus tam incommodam Eccleſiæ gubernationem inſtituiſſe, alioquin potuiſſent poſteri Petri & Pauli Exemplo duos Epiſcopos ſimul grauibus vrgentibus cauſis, vt componendo Schismat. conſtituere, quod nunquam paſſam eſſe Romanam Eccleſiam legimus. Et in aliis verò ſi quando plures ſimul Epiſcopi eſſe viſi ſunt, vt Melelius & Paulinus Antiochiæ, atque alibi alij ad ſedandas diſcordias, illi non habebant ſinguli plenam & vniuerſalem in vniuerſam diœceſim authoritatem, ſed vel vnus deſignatus erat ſucceſſor, quod factum in Auguſtino à Valerio Hipponenſi, quod tamen illegitimè factum fatetur Auguſt. *Epiſt.* 112. propter incompertum, tunc ſibi Canonem V I I I. Nicænum, vel ſinguli ſuas habebant portiones & plebes. Vt Melelius & Paulin. Quomodo id fieret deſcribit Auguſtin. *Serm.* 37. *ex* 40. *recens edit. Diximus poſſe in vna Eccleſia pacis cauſa eſſe fratres Concordes (Specioſa enim res eſt concordia fratrum) non poſſe enim duos eſſe Epiſcopos diximus. vt ambo ſedeant in vna ſimplici Baſilica, ille in Cathedra, ille vt Peregrinus, ille in Cathedra Chriſtiana, ille in Cathedra Hæretica quaſi collega iuxta ſedeat, rurſus ille in congregatione ſua præſideat, viciſſim ille in ſua.* Et in Epiſt. Synodica Notoria ad Marc. de Donatiſtis. *Si vicerint in Collatione. Poterit quippe vnuſquiſque noſtrum honoris ſibi ſocio copulato viciſſim ſedere eminentius: Sicut Peregrino Epiſcopo iuxta conſidente Collega. Hoc cum alterius Baſilicis vtriſque concedidur, vterque ab altero honore mutuo prouenitur, quia vbi præceptio Charitatis dilatauerit corda, poſſeſſio pacis non fit anguſta, vt vno eorum defuncto, deinceps iam ſinguli priſtino more ſuccedant.* Alij Exiſtimant plures Epiſcopos in eadem Eccleſia, quorum ſinguli regerent nationes vtentes vario Idiomate, ex quibus illa vna Eccleſia conſtabatur. Ita Salmeron. *in cap.* 1. *ad Philipp.* Quod tamen reijciunt Cornel. Eſtius, Iuſtinian. Cum igitur nunquam in Eccleſia hæc pluralitas Epiſcoporum fuerit vſurpata, ſignum non leue eſt, eam à Chriſto in primaria Eccleſia Romana non fuiſſe inſtitutam: Cur enim non licuiſſet vſurpare quod Chriſtus aliquando feciſſet. Cum enim addunt Chriſtum id prohibuiſſe, gratis dicunt cum neque quidquam afferre poſſint vnde id habeant, neque vbi & quando idem deinceps fieri prohibuerit. Duorum igitur capitum Petri & Pauli in Eccleſia Romana cum ſumma & indiuiſa poteſtate, quæ tamen vnicum fint per ſummam voluntatum conſenſionem, vnitate quadam morali aſſertio & noua & falſa eſt vt vides.

Neque alter modus viuendi coniungendique duo ſuprema capita per alternationem regiminis probabilior eſt hoc loco. Sic enim Petrus & Paulus non eſſent, niſi alterni, ſiue alternatim Pontifices, neque vnquam ſimul regerent & aſſignandum cuique eſſet tempus exercendæ ſuæ poteſtatis quæ perpetua non eſſet, ſaltem quoad exercitium. Innumera alia incommoda ex illa alternatiua poteſtate ſequerentur, neque quod dixerit aliquando Gregorius ſedem Romanam Alexandrinam, & Antiochenam eſſe vnam ſedem Petri, fauet Aduerſariis. Inde enim tantùm habetur, Petrum in qualibet illarum ſediſſe, & tres illi qui tunc præerant Pontifices non erant vnicū caput Eccleſiæ, ſed ſinguli ſuarum Eccleſiarum, quamuis in eo conuenirent, quod ſinguli Cathedram aliquā quæ Petri fuerat, regerent, quamvis qui Romanæ 39

præerat

præerat totique Ecclesiæ simul præsideret, & Petro in plenitudine potestatis, atque regiminis vniuersalis Ecclesiæ successisset. Alij verò duo in Episcopatu tantum particulari vt patet, fictitia igitur est tota illa moralis vnitas quam inter Petrum & Paulum in ratione Romani Pontificis atque adeò capitis & Principis Ecclesiæ aduersarij tentaut inuehere, vt Paulum adæquent Petro.

40 His omnibus accedit gemina eaque validissima ratio; primò quidem quia certo constat omnibus Catholicis Petrum fuisse fundamentum & caput Ecclesiæ visibile constitutum à Christo, contra quam Antonius de Dominis aliique Heterodoxi alibi confucandi velint. At verò S. Paulum esse pariter caput Ecclesiæ cum Petro, cum quo tamen vnicum efficiat, nullibi habemus, neque in scripturis, neque in Conciliis, neque in Patribus. Superius enim adductos facilè statim explicabimus, & illi nunquam dixerunt Paulum Caput Ecclesiæ, etsi plura eius decora laudarint, neque etiam id traditione accepimus, cum hanc doctrinam nuper exortam, aut malè è Sepulchris effossam nobis noui Doctores obtrudant: Deinde nullum eiusmodi capitis vniuersalis actum peculiarem à Sancto Paulo præstitum assignare possunt isti Nouatores. Quod enim pluribus gentibus prædicauerit Euangelium, plures Scripturas Canonicas & Epistolas ediderit, plures fundauerit Ecclesias, quarum aliarumque quas animo destinatat, sollicitudine vreretur, illustre Martyrium subierit, vas à Christo electum fuerit ad portandum eius nomen coram Gentibus & Regibus, & ab ipso Christo vocatus fuerit, plus omnibus laborauerit, ideóque ob insignem nauatam operam in Euangelio disseminando, vocetur Apostolus Antinomasticè, hæc omnia cæteris quoque Apostolis Communia sunt, saltem specificè, neque illis dignitatem vniuersalis capitis, & æqualitatem cum Petro tribuunt. Restatque semper S. Petro summa illa dignitas Pastoris & Rectoris omnium Christi ouium, quarum vna fuit æquè Paulus atque cæteri Apostoli; ac proinde illi, vt & alij subiectus. Vnde enim habent fuisse ab illa subiectione immunem & Creatum Pastorem non ouem. maximè cum ipsemet eam subiectionem euidenti facto testatus sit. Nam triennio post suam conuersionem in ipso cursu concitatissimo prædicationis Euangelicæ, ascendit Hierosolymam videre Petrum *ad Galat.* 1. Vbi Chrys. obseruat vocem *ἱστορῆσαι*, dicitque id verbum vsurpari de ijs, qui splendidas vrbes adeunt videndi tantum causa, quasi nimirùm S. Petrus fuerit S. Paulo spectaculum quoddam magnificentiæ, quod videret, quod iterùm expendit. *tom. 5. Græco, Latinè hom.* 61. Nam Græcis qui videndi causa loca lustrant, dicuntur *ἱστορεῖν τοὺς τόπους*, & loca quæ hoc fine lustrantur, *τόποι ἱστορούμενοι*. Et regio in qua multa visu, & scitu digna sunt *πολλὴν ἱστορίαν ἔχειν*, plurimam habere Historiam, vti loquitur Dio. *oratione 1. de Regno*. Et Plaut. in Menich. dum Messen. herum lustratos plurimis vrbibus in quærendo Fratre sic alloquitur.

In scirpo nodum quæris, quin nos hinc domum
Redimus, nisi si Historiam scripturi simus.

Videtur hic loquendi modus desumptus ex eo quod qui varia lustrant, annotent omnia quæ visu & scitu digna reperiunt atque Historiam Scribunt. At verò *ἱστορεῖν ἄνθρα*. Græcis inusitatum omninò: quare non de simplici visu Petri quasi prodigij cuiusdam, atque magnifici spectaculi loqui videtur Paulus, qui sanè ea solum de causa prædicandi Euangelij cursum non interrupisset. Quare Hierony. in *Ep. ad Galat.* Vult profectum Hierosolymam vt Petrum priorem Apostolum honoris causa viseret. Quæ ratio æquè valeret pro cæteris Apostolis, qui Paulo priores erant & præ quibus se ipse abortiuum dicebat. Alij volunt profectum Paulum vt à Petro doceretur quod non consentit cum eo, quod ibidem testatur Paulus, Euangelium suum non esse secundum hominem, cum ab homine illud non acceperit, sed per relationem Iesu-Christi. Ex quibus etiam reijcitur quod aiunt venisse, vt cum Petro de suo profectu inter gentes ageret, sicut *Act.* 21. 18. Venit ad Iacobum & cum eo confert de ijs quæ gesserat, & vt ait Chrys. *συμβουλευόμενος δεῖξαι αὐτῷ*; Consilium eius minimè aspernatur; sed quid opus erat, cum ipse de sua doctrina certissimus esset, interrumpere prædicationes ea de causa? quare rationem attigit Chrys. *Homil.* 87. *in Ioann.* Os inquit, de Petro loquens, *erat Apostolorum, & Princeps & vertex ipsius cœtus, propter & Paulus eum præ cæteris visurus ascendit, nempè vt ab eo ore reportaret oraculum, non ad suam quidem eruditionem, sed habendam apud auditores authoritatem, dum scirent eius Euangelium à Petro probatum, confirmatumque. Et vt ille ait ne in vacuum cucurrisset, hoc est ne eius prædicatio tanquam inanis reijceretur.* Ita Tertullian. *lib. 4. aduc. Marcio. cap. 2.* ait Consultasse *Apostolos authoritatem antecessorum, & fidei & prædicationis suæ optauit.* Theodoret. *Epist. ad S. Leonem. Si Paulus prædicator veritatis, & Spiritus S. tuba ad Petrum accurrit, vt ijs qui Antiochiæ de viuendo secundum Legem Moysi disceptabant definitionem & explicationem ab eo ferret, multòmagis nos qui pusilli sumus, & viles ad solium vestrum Apostolicum accurremus, vt vobis Medecinam vlceribus Ecclesiarum feramus.* Eodem exemplo Pauli recurrentis ad Petrum vtitur Sophronius Hierosolymitanoa in *Epist. Synodica ad Honorium 1. P. Petri successorem*, ipseque Augustin. *lib. 28. contra* Faust. *cap.* 4. ait Ecclesiam credidisse Paulo Apostolo, quia Euangelium suum cum Apostolis communicauerat, & idem quod illi annuntiabat vide Turrion. *lib. 5. pro Epist. Pontific. c.* 4. Et Valentiam. *lib. 7. Analys. fidei cap.* 6. Et alios. Hoc porrò tam illustri Pauli facto vides Paulum non æqualem cum Petro potestatem profiteri, sed potius se ipsi subiectum. Vides Petri præfecturam & dignitatem qualis nulli alteri conuenit, vt loquitur Nyssen. *in Encomio Apostolorum* à Gretsero edito, vides Petrum Apostolorum Doctorem, vt nominat Chrysost. *in Encomio SS. Petri & Pauli.* Et Magistrum Magistrorum; vt loquitur Cassian. *lib. 3. de Incarnat. cap.* 12. Vides ex eod. Chrys. *l. c.* Petrum Orthodoxæ fidei principium magnum, atque illustrem Ecclesiæ Sacerdotem, necessarium Christianorum Consiliarium. Quare & illum Paulus in stabilienda fide adiit; quod si ipse æquè caput Ecclesiæ fuisset agnitus, non fecisset.

Neque rectè obiiciunt Petrum fuisse reprehensum à Paulo in eadem ipsa Epist. saltem quasi ab æquali. Nam omissis quæ libro superiori pluribus disseruimus, de hac contentione, non de vitio prædicationis, sed conuersationis vt inquit Tertull. *lib. de præscrit. c.* 17. *Resp.* PP. Omnes inde potissimum commendare Petri modestiam, quod se ab inferiori reprehendi passus fuerit. Audi Cyprian. qui vnus instar omnium esse possit. *Nam nec Petrus.* (inquit *Ep.* 17.) *quem primum dominus elegit, & super quem ædificauit Eccles. suam, cum secum Paul. de Circumcis. postmodum disceptaret, vindicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperare à nouellis, & posteris sibi potius oportere, nec despexit Paulum quod Ecclesiæ prius persecutor fuisset, sed Consilium veritatis admisit, & rationi legitimæ quam Paulus vindicabat facilè consensit, documentum Scilicet nobis & concordiæ, & patientiæ tribuens, vt non pertinaciter,*

citer nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus, & collegis nostris vtiliter & salubriter suggeruntur, si sint vera & legitima, ipsa potius nostra ducamus; Vide & in eandem rem plura apud Damianum.

41 Altera ratio quæ Paulum non fuisse caput Eccles. fictitiamque esse totam illam duorum capitum, cum suprema in vniuersum Corpus potestate, & influxit cogitatio perspicuè demonstrat, ducitor ex Analogia Corporis Physici, quam omnibus scriptoribus etiam sacris, ipsique S Paulo familiarem esse constat, vbi de corporibus politicis agunt. Quare duplex esse Christi Corpus dicunt, vnum quod suscepit ex Virg. alterum ipsi Charius pro quo mortuus est, quod est Ecclesia, inquit Petrus Damian. *Serm.* 30. Quare de Ecclesia tanquam de corpore morali & mystico loquitur perpetuò Paulus, nam ad Ephes. *cap.* 1. *& cap.* 5. & *Ep.* 1. *ad cor. cap.* 15. Vbi fusissimè hanc vtriusque corporis Analogiam prosequitur, de qua nos quoque plura diximus *superiori libro*, vbi de Ecclesiæ partibus *ad Ephes.* 3. conuersos ad fidem factos esse concorporales, idest eiusdem corporis membra, & alibi dehortans fideles à fœda turpitudine, monet ne membra Christi faciant membra meretricis. Colossenses quoque hortatur vt abijciant vmbras legis, cum ipsi sint Corpus Christi solidum & non vmbraticum, vti explicat Augustin. *Ep.* 49. Respondens propositis à Paulino quæstionibus, neque in hac Ecclesiæ cum corpore Physico Analogia immorandum nobis diutius est; si plura cupis, adi Turrecremat. *in summa de Ecclesia cap* 43. *&* 44. atque Sanct. Paguinum *in sua Isagoge*. In eadem re frequentes sunt PP. Aug. *Serm.* 16. *ex* 40. *nouissimè editis* Gregor. *in Psal.* 5. *pœnit. Vers.* 1. Et alij. Ex hac igitur corporis Physici & Ecclesiæ, quæ est eiusdem Christi Corpus moralè & mysticum Analogia, scripturis, omnibusque patribus probata & vsurpata, licet in rem præsentem argumentari. In primis enim nemo negat Corpus Physicum biceps, monstrum quoddam esse, siue illa duo capita simul eidem trunco corporis agnata sint, siue vni iam constituto; alterum deinde tanquam vber accesserit, quod ipsa ratio satis ostendit; cum sit aberratio à cursu solito naturæ; Si igitur Ecclesiæ Corpus duo habeat visibilia capita, simul & vtrumque cum æquali & suprema potestate monstrum quoddam erit, quod ipsum dixit Innocent. III. *cap. Quoniam de offic. ordinar.* Vbi seuerè prohibet, ne vna ciuitas, aut Diœcesis Vniuersos habeat Pontifices, *tanquam vnum corpus*, inquit, *diuersa capita habens*, *quasi monstrum*. Deinde vel vtrumque hoc caput Petrus & Paulus simul constituta sunt Corporis Ecclesiæ à Christo, vel vnum deinde accessit alteri: primùm dici nequit, quia dum Petrus constitutus est à Christo fundamentum Ecclesiæ ædificandæ, Rector eiusdem per traditionem Clauium, & supremus Pastor, demandata illi omnium suarum ouium cura, vti explicuimus: Paulus neque Apostolus, neque fidelis aut ouis erat, sed aliquot post annis, non potuit igitur simul & eodem tempore cum Petro creari supremus Ecclesiæ Pastor & caput, vt patet. Non potest etiam secundus modus probari. Et Petro iam Pontifice & capite vniuersalis Ecclesiæ Constituto adiunctum fuerit Paul. cum pari & æquali potestate nouum caput, nam inde non vitatur monstrositas bicipitis Corporis, sed potius crescit, in modo quo nouum istud Caput tanquam carcinoma protulerat: Deinde quærimus quandonam & à quo constitutum fuerit, & quomodo succreuerit istud caput; Nam neque Paulus se ipsum tale constituit, neque plebs & cæteri Apostoli Communi consensu, aut suffragio id fecerunt. Neque Petrus sibi Paulum in consortem Pontificiæ potestatis supremæ adlegit, cum id facere non potuerit, alioquin id possent & Hodierni Romani Pontifices, potuit quidem Petrus aliquam partem potestatis alicui communicare, non verò totam suam potestatem ex æquo cum alio partiri, ita vt & parem habeant & independentem inuicem. Nam si eam dedisset, poterat eandem tollere. Illi igitur subiecta manebat, ac proinde limitare & restringere potuisset, atque ita non fuissent duo suprema capita, sed vnum alteri subiectum, quod nolunt aduersarij, vel denique à Christo creatus fuerit, qui iam in Cœlum receptus apparuerit S. Petro, cæterisque Apostolis admonuerit de dando collega & consorte in regimine totius Ecclesiæ Paulo, vel qui dum Petrum creauit summum Pastorem eum monuerit de sibi suo tempore in collegam cum æquali Iure & pari potestate Paulo, vbi ad fidem conuersus esset, quæ omnia mera somnia sunt. Quare Ecclesia, quæ semper agnouit Petrum, tanquam sui Corporis caput, nunquam illi Paulum in ea dignitate adiunxit. Vnde & Cathedram. S. Petri celebrauit, nusquam Pauli Pallium quod de Corpore S. Petri sumitur, & est signum Iurisdictionis, nunquam de Corpore S. Pauli sumere se dicit, denique Pontifices Romani nunquam sibi Petri nomen sumpsere, nomen tamen S. Pauli sibi adsciuerunt, quæ aliaque similia vigere liceret, ad explicandum Ecclesiæ sensum circa vnius solius Petri dignitatem capitis vniuersalis, & non vllo modo Pauli.

Scripturas porrò & Patres pro Primatu Petri addu- 42
ximus initio, vt effronis omninò sit de illo dubitare. De Pauli verò primatu vniuersali, & alterius quàm cæterorum Apostolorum, altum vbique silentium, mirumque omninò est Ecclesiam suam illud caput non agnouisse. Nam eximia illa decora Pauli quæ passim PP. Celebrant, & eximiæ laudes quibus illum ornant, non aliò spectant quàm ad eius labores, prædicationem Euangelij, plenitudinem scientiæ, zelum indefessum in fundandis Ecclesiis, & maximè Romana communi opera cum Petro: Caput verò Ecclesiæ nullo modo constitum; & denique omnis ea potestas quam ipsi tribuunt, Communis fuit cæteris Apostolis, quorum neque caput, neque Pastor & Princeps cum aliqua in ipsos Iurisdictione fuit, Paulus neque vnquam vt talis habitus est. Socij quidem in fundanda Romana Ecclesia laboris & operis fuere Petrus & Paulus quam etiam suo sanguine consecrarunt; vnus tamen Petrus Pastor supremus & caput fuit. Neque non parem, aut æqualem Petro facimus Paulum, sed omninò subiectum, ea planè ratione qua cæteri Apostoli fuerunt. Atque ita manet Petrus Apostolorum Coriphæus & vertex atque Princeps, vti sæpius loquuntur PP.

Quod enim adhuc de Iacobo obijciunt Lotherus. 43
lib. de potestate Papæ & eius Gregarij illum in Episcopatu Hierosolymitano ipsimet Cristo successisse qui eius, dum viueret fuerat Episcopus non Romanus, & Hierosolymitanam Ecclesiam omnium Matrem extitisse, & vt talem agnitam à Concilio Nicœno & Clement. apud Euseb. *lib.* 2. *Historia cap.* 1. Dicere Petrum & Iacobum & Ioannem, qui cæteris Apostolis Prælati fuerant à Christo, tamen post eius ascensionem non sibi primatus gloriam vindicasse, sed Iacobum cognomento Iustum Episcopum Apostolorum constituisse, inane & ridiculum est. Nam neque Christus Episcopus vel Hierosolymitanus vel alterius peculiaris Episcopatus. Neque vllum Apostolum præter Petrum suum Vicarium & secundarium fundamentum Ecclesiæ constituit, Ecclesia quidem Hierosolymitana cæteris præstat antiquitate & origine, ideoque à Nicœno inter Patriarchales censita est, sed

ſed quarto tantum loco, & ſine vlla Iuriſdictione, ſubetat enim Epiſcopo Cæſarienſi, ſed ſolum dignitate, & quod in ea Chriſtus & Apoſtoli docuiſſent diutius, Clementis denique & Euſebij locus corruptus eſt, vt Bellarm. *lib.* 1. *de Pontifice cap.* 26. Ex variis codicibus, ipſoque Græco textu demonſtrat. Dixit enim Euſebium Conſtitutum Epiſcopum Hieroſolymorum non Apoſtolorum, & ſanè ſi illi Epiſcopatui fuiſſet alligatus primatus vniuerſalis Eccleſiæ, iam-pridem defeciſſet ille primatus cum eo Epiſcopatu, eſſetque Eccleſiæ Corpus acephalum, & eius politia quædam Anarchia, quod vnum intendunt Heterodoxi & Schiſmatici.

44 Ex his tandem habemus ſtabilitam Petri ſupra cæteros Apoſtolos dignitatem, eiuſque in omnem Eccleſiam Iuriſdictionem, quam tanquam eius caput & ſupremus, atque vniuerſalis Paſtor ſub Chriſto præcipua authoritate regeret. Atque quod vnum hac tota diſputatione quærimus, Ius illi & Leges præſcribere explicando & definiendo dogmata fidei, eiuſque omnes controuerſias iudicando, confirmandoque in ea fratres ſuos, vti iuſſus fuerat à Chriſto, qui vt id faceret ſine errore, rogauerat, vt eius fides non deficeret, neque dubium eſt quin obtinuerit eam fidei Petri indefectibilitatem quam poſtularat.

Ex eadem ſummi Paſtoris Iuriſdictione habuit Petrus vt Leges circa politiam Eccleſiaſticam ferre pro Imperio poſſet, eaſdémque mutare, abrogare, limitare & explicare, prout rerum momenta poſtulare viderentur figere & refigere, etiamſi ab aliis latæ fuiſſent, nouis & diuerſis occurrentibus cauſis; Et denique ſuis edictis totam vniuerſámque Eccleſiam obligare. Ea enim omnia ex capite vniuerſalis, & ſupremi Paſtoris authoritate, quam ſi Petro aſſerimus per ſe ſe conſequuntur, vt vides; quæ ratio eſt propter quam D. Petri ſummam illam authoritatem, & eximiam præ cæteris Apoſtolis Prærogatiuam, tanta contentione nouatores impugnent, illa ſiquidem conceſſa, quæ ex illa neceſſariò inferuntur, & ſummæ Iuriſdictioni eſſentialiter alligata ſunt, difficeri non poſſent.

QVÆSTIO III.

An Romanus Pontifex poſſit Ius & Leges Eccleſiaſticas præſcribere.

§. 1. *Romanus Pontifex eſt Petri ſucceſſor in ratione Capitis & Paſtoris Eccleſiæ.*

§. 2. *Solus Romanus Pontifex eſt eiuſmodi ſucceſſor.*

§. 3. *Romanus Pontifex poteſt conſtituere Ius Eccleſiaſticum.*

§. 4. *R. P. poteſt fidei controuerſias definire.*

§. 5. *Probatur* 1. *Ex titulis quibus PP. ornant R. Pontificem.*

§. 6. *Probatur* 2. *Quia ſemper omnes fidei controuerſiæ ad R. P. delatæ ſunt.*

§. 7. 3. *Quia R. Pontifex omnes hæreſes damnauit, etiam ſine Concilio, aut antè Concilium Generale.*

§. 8. *Subiectio Romani Pontificis iudicio notam hæreſis diluit.*

§. 9. *Obiectio ex comparatione cum aliis Patriarchis.*

§. 10. *Errores Romanis Pontificibus obiecti diluuntur.*

§. 11. *An liceat à definitione Romani Pontificis in rebus fidei prouocare.*

§. 12. *De obligatione aſſentiendi definitioni Romani Pontificis in rebus fidei.*

§. 13. *An Romanus Pontifex poſſit Leges Eccleſiæ præſcribere.*

§. 14. *Senſus Eccleſiæ Gallicanæ circa poteſtatem Romani Pontificis definiendi dubia fidei, & ferendi Leges circa Diſciplinam Eccleſiaſticam.*

§. 15. *Senſus Academiæ Pariſienſis circa eandem poteſtatem.*

PLurimas quæ de Romano Pontifice excitari ſolent controuerſias in tomum huius operis III. reiecimus, in eo enim de Vniuerſa Hierarchia Eccleſiaſtica, quam fuſiſſimè diſputabimus, vti iam monui ſuperius. Hoc verò loco quærimus dumtaxat an in illo reſideat ſumma aliqua & Vniuerſalis poteſtas Legiſlatiua, per quam toti & Vniuerſali Eccleſiæ Sacras Leges ferre, atque adeò Ius Eccleſiaſticum Vniuerſale condere valeat, quæ diſputatio ex proximè ſuperiori quæſtione definita videri poterit, eam tamen placuit hoc loco fuſius explicare, & vitandi tœdij, & lucis maioris, implicatis quibuſdam, atque importunis petitionibus, afferendæ cauſæ, in ſuos §§. diſtinguere.

§. I.

Romanus Pontifex eſt Petri & plenaria eius poteſtatis ſucceſſor.

1 Supponendum enim eſt tanquam fide certum Romanum Pontificem diui Petri, eiuſque plenariæ poteſtatis verum & vnicum ſucceſſorem eſſe atque imprimis eſſe Petri ſucceſſorem, conſtat ex communi Patrum & Concil. ſenſu, qui idcircò nouum Petrum ſiue Petrum temporis noſtri ſæpius nominant. In Concilio Lateranenſi ſub Mart. I. in quo à centum quinque Epiſcopis damnata eſt Hæreſis Monotelytarum & Conſtant. Imperatoris typus proſcriptus *in Secretario II.* Theophylactus primicerius retulit ex venerabili. Sctinio Sergij Cyprienſi Archiepiſcopi ſuggeſtionem antè ſeptem annos, Miſſam ad Theodorum Martini deceſſorem per Exuperium Notarium Regionar. Apoſtolicæ ſedis ex Græco ſermone, Latinam factam: In ea verò Sergius ſic loquitur. *Firmamentum à Deo fixum & immobile; atque tituli formam lucidiſſimam fidei veſtram Apoſtolicam ſedem conſtituit ofacer verè Chriſtus Deus noſter; Tu es enim ſicut diuinum veraciter pronuntiat verbum; Petrus & ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ Columnæ confirmata ſunt. Tibi & Claues Regni cœlorum commiſis*, in libello de exilio S. Martini dicitur Pyrrhus veniſſe Romam ad veſtigia B. Petri, hoc eſt ad Theodorum tunc Pontificem. Chryſolog. *Serm.* 175. Quæritur de inobedientibus decreto Beati Petri & Principis Chriſtiani. Bleſenſis *tractatu de Peregrinatione Hieroſolym.* Indulgentiam plenariam à Romano Pontifice Miſſam ijs qui expeditionem Hieroſymitanam ſuſciperent, vocat Priuilegium B. Petri his verbis. *Principes & magnates terræ, ſignum Crucis nuper acceperant. Priuilegio ſiquidem Petri Apoſtoli & authoritate Eccleſiæ generali propoſuerat Deus in hoc ſigno verbum reconciliationis; vt via*

Hieroſo

Hieroſolymitana aſſumptio, eſſet pœnitentia conſummata & ſufficiens ſatisfactio de commiſſis. Ep. 92. Apud Auguſtin. PP. retulerant ad Innocent. I. Nouam vt loquuntur, hæreſim & perniciosam tempeſtatem inimicorum gratiæ Christi Pelagij & cœleſtis Concilij Carthaginenſis exemplo. Quibus Reſpondet Innoc. *Epiſt.* 93. *Diligenter ergo & congruè Apoſtolico Conſulitis honori, honori inquam illius, quem præter illa quæ ſunt extrinſecus, ſollicitudo manet omnium Eccleſiarum ſuper anxiis rebus, quæ ſit tenenda ſententia, antiqua ſcilicet regulæ formam ſæculi, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam*: ac mox. *Scientes quod per omnes Prouincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent; præſertim quoties ratio fidei ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id eſt ſui nominis & honoris authorem, referre debere, velut nunc retulit veſtra dilectio, quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſiis in commune prodeſſe.* Quæ omnia verba diligenter ſunt attendenda. Nam ex illis patet quæſtiones de fide referri ad Petrum, dum referuntur ad Apoſtolicum R. Pontificem nimirum, & eius deinde Reſponſa prodeſſe omnibus per totum mundum Eccleſiis, & ab illis ſuſcipi. Agatho *Epiſt. ad Conſtantin. Heracliam, & Tyberium.* Auguſtum, ſcribens per ſuos Legatos, qui Synodo ſextæ Conſtantinopoli contra Monothelitas præſiderent, quæque lecta eſt *Act.* 4. Vbi quænam eſſet Fides Apoſtolica hac in parte, & à qua adnitente B. Petro nunquam in qualibet erroris parte deflexa eſt. *Petri Apoſtolicam Eccleſiam.* Vocat Romanam ſedem; additque. *Cuius authoritatem, vtpotè Apoſtolorum omnium Principis ſemper omnis Catholica Christi Eccleſia, & Vniuerſales Synodi fideliter amplectentes in cunctis ſecutæ ſunt, omneſque venerabiles Patres Apoſtolicam eius doctrinam amplexi, &c.* In quibus vides Romanæ ſedis doctrinam eſſe Petri Apoſtolorum Principis, quam, idcircò omnis Catholica Eccleſia fuerit amplexata, nempè docente Pontifice ipſemet Petrus docet. Quare vt ibidem addit Agatho. *Hæc eſt vera fidei regula, quam in proſperis & in aduerſis veraciter tenuit, ac defendit, hæc ſpiritualis mater tranquilliſſimi veſtri Imperij Apoſtolica Christi Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit, ſed vt ab exordio Fidei Chriſtianæ percepit ab authoribus Apoſtolorum Christi Principibus illibata, fine tenus permanet ſecundum ipſius domini diuinam pollicitationem, quam ſuorum Princeps in Sacris Euangelijs fatus eſt.* Adducta deinde promiſſione de non defutura fide Petri, admonuitque confirmare Fratres ſuos, ſubijcit. *Quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum: quorum & puſillitas mea, licet impar & minima pro ſuſcepto tamen diuina dignatione miniſterio pediſſequa cupit exiſtere.* Subinde fusè exponit, probatque Agatho geminam in Christo voluntatem. Hortaturque Imperatores ad Euangelicam, atque Apoſtolicam fidei rectitudinem quæ fundata eſt ſupra firmam Petram huius Beati Petri Apoſtolorum Principis Eccleſia, quæ eius gratia atque præſidio ab omni errore illibata permanet. Similia habet *Epiſt. Synodalis*, Concilij Romani cum eodem Agathone ad eoſdem Imperatores in qua Patres oſtendunt ſedis Apoſtolicæ Pontifices perpetuò in euellendis erroribus, atque etiam puniendis & damnandis hæreſibus deſudaſſe, & alia plura in hanc rem & Romæ Beati Petri Apoſtolorum Principis ſedem fundatam eſſe, *cuius* inquiunt, *Authoritem omnes Chriſtianæ nobiſcum nationes venerantur & colunt, per ipſius Beati Petri Apoſtoli reuerentiam, omnium gentium ſublimior eſſe monſtratur.*

Deinde ſe mittere per legatos ſuæ fidei Confeſſionem, vt eam offerre debeant, non tamen tanquam de incertis contendere, *ſed vt certa, atque immutabilia compendioſa definitione proferro.* Quæ verba notanda ſunt: Ex iis enim vides Apoſtolicam ſedem miſiſſe ſuos Legatos Synodis etiam œcumenicis, non vt de Fide Romana contenderent, ſed vt quod à ſede Apoſtolica definitum iam eſſet proferrent & explicarent. Quare Agatho in illa Synodali id ſe deceſſorum exemplo facere ait.

Sed redeamus in viam & pergamus oſtendere Ro- 2
manum Pontificem ita eſſe ſucceſſorem Beati Petri, vt & ipſe Petrus vel abſolutè, vel noſtri temporis dicatur. Nam S. Bonifacius à Gregorio & Zacharia in Germaniam miſſus, paſſim vocatur miſſus S. Petri, loca varia notauit Pithæus in ſuo gloſſario. Eulalius Syracuſanus, vt auerteret S. Fulgentium à Peregrinatione in Ægyptiaca Monaſteria quam cogitabat, aiebat omnes illos Monachos ſeiunctos eſſe à communione S. Petri, hoc eſt Romani Pontificis Stephanus III. in volumine Literarum Pontificiarum ad Francos. Scribit ad ipſorum Principes Literas nomine S. Petri, vt ab illis auxilium impetret, volumen illud olim cura Caroli magni collectum eſt, & à Gretſero nuper editum. Extant verò illæ Stephani Literæ apud Baronij ann. 755. Theodorus Studita *lib.* 2. *Epiſt.* 12. ad Paſchalem Papam vocat illum Petrum Petri ſedem exornantem. Bernard. *lib.* 2. *de conſid. cap.* 8. Petrum Patriarch. Neſtorianorum Orientalium in profeſſione fidei Romæ ann. 155. Sic loquitur, *Patri Patrum & Paſtori maximo, concinnanti Mubras vrgentique Sacerdotes, & cingenti zonis, Petro temporis noſtri & Paulo dierum noſtrorum, &c.* Hanc denique Romani Pontificis ſucceſſionem probant tum nomen Cathedræ Petri quod Romanæ ſedi tribuitur, tum alij permulti tituli, qui non niſi eius ſucceſſori tribui poſſunt. Et denique ab Iuone *Ep.* 155. *Succeſſor Petri in arce ſummi Pontific.* poſitus ab Auguſtino *lib. ad tres Valeran. qq.* initio *ſucceſſor & Vicarius Petri Apoſtoli & ſucceſſor Piſcatoris* à Hieron. *Epiſt.* 57. *ad Damaſum. ſucceſſor B. Petri cœlo tantum debens innocentiam* ab Ennodio in Apologet.

Ea porrò ſucceſſio non eſt ſecundum locum dum- 3
taxat, aut partem aliquam muneris S. Petri, eiuſque Priuilegiorum, ſed ſecundum totam & plenariam poteſtatē, itavt tota illa & plenaria poteſtas quæ fuit in S. Petro Apoſtolorum principe, omniaque Priuilegia non ipſi perſonalia, ſed quæ ſuæ dignitati & muneri ſunt alligata, in Romanum Pontificem deriuata & transfuſa fuerint. Eadem ſiquidem in S. Petro & Romano Pontifice legitimo, de eo enim dumtaxat agimus, eſt Pontificia dignitas & munus, neque in vno plenior aut maior quàm in altero, neque enim Pontificia dignitas, quàm Petro vti q. ſuperiori demonſtrauimus, Chriſtus tribuit, fuit dumtaxat perſonalis ſed in ſucceſſores transfundenda, alioquin tota ea dignitas ceſſaſſet cum Petro; atque ita Eccleſia quæ in finem vſque ſæculi duratura eſt, foret ſine Pontifice & in quadam Democratia ſiue Anarchia. Debuit igitur Pontifex qui futuris temporibus Eccleſiam moderaturus erat, eadem donari poteſtate, qua Petrus à Chriſto donatus fuit, quamdiu præfuit Eccleſiæ. Quæ cauſa eſt cur Auguſtinus dixerit aliquando, vt retulimus *q. Superiori* Claues datas eſſe Eccleſiæ in perſona Petri, & non fuiſſe traditas Petro, ſed Eccleſiæ: quia vt rectè explicat Dungalus contra Claudium Taurinenſem, non ſunt datæ claues tantùm Petro, vt ſingulari perſonæ, vt vna cum ipſo deficerent, ſed vt perſona publica erat, & Eccleſiam recturus, ac proinde ſimul datæ ſunt hominibus qui illi in eodem

Monaſterio

In eodem Ministerio succederent, quamdiù Ecclesia peregrinaretur in terris, atque huius veritatis testem locupletissimum damus Canonem Concilij Nicœni, quem ex peruetusto Codice Arabico Marcelli Ceruini, qui fuit deinde Pontifex retulit Alphonsus Pisanus *lib.* 3. Concilij Nicœni. Erat ille in eo Codice 44. Et adducitur à Pisano in Canone 39.

Veneramur, inquiunt PP. *secundum scripturam & Canonum definitionem Sanctissimum Romana, antiquaque Ecclesiæ Episcopum primum esse, & maximum omnium Episcoporum, vt autem cunctis ditionis sua nationibus imperat Patriarcha & leges indicit, & vt à principio Petrus Christi Vicarius Religioni, Ecclesiis cæterisque ad Christum rebus pertinentibus præfectus Principum Christianorum, Prouinciarum & omnium gentium Dominus & Rector, erat ita ille cuius Principatus Romæ est Petro similis & authoritate par, Patriarcharum omnium dominatum, Principatum obtinet. Huic sanctioni si quis repugnauerit & obsistere ausus fuerit totius Synodi decreto anathemati subjicitur.* Nihil afferri potest illustrius ad probandam successionem Romani Pontificis quoad plenariam eius potestatem, cum maxima & antiquissima prima Synodus non modo illum maximum Episcoporum & omnibus Patriarchis præesse dicat, sed & Petro similem, atque authoritate parem agnoscat, quod autem dixit Petrum Principem Christianarum Prouinciarum & omnium gentium Dominum, ac Rectorem agnoscat illique Romanum Pontificem comparet. Ne quis inde errandi occasionem sumat, id intelligendum est cum ea moderatione & limitatione quam adhibet Canoni de rebus ad Christum pertinentibus vt loquitur; in iis enim quæ ad Christi fidem, Religionem ad Ecclesias pertinent ipse præficitur, de iisque leges dicit, quas nationes omnes ipsique adeò Principes Christiani ferre debent: quod eorum supremæ in temporalibus potestati nihil prorsus officit, neque vllus vnquam alius fuit maximæ Synodi aliarúmque sensus, qui his loquendi modis, si quando vtantur, voluerunt duntaxat significare, nullis gentium, & nationum terminis coërceri potestatem Romani Pontificis, in iis quæ respiciunt Religionem Ecclesias cæteras res ad Christum pertinentes, quibus omnibus pro suo munere, vt quondam Petrus præficitur, hic idem Canon apud Turrian. *n.* 39. sic legitur. *Sicut ille qui tenet sedem Romæ caput est & Princeps omnium Patriarcharum. Quandoquidem ipse est primus sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos & omnes populos eorum, vt qui sic Vicarius Christi Domini super cunctos populos, & vniuersam Ecclesiam Christianam, & quicúmque contradixerit, à Synodo excommunicetur.* Franciscus Ros Angamalensis Archiepiscopus testatur 46. Canones Nicœnos à se lectos in vetusto codicè Chaldaïco M. Sc. in istis is quem modo retolimus hoc habet; *Sic sit potestatis Patriarcha Romano super omnes Patriarchas, sicut B. Petro super terram vniuersam. Quo loco Petrum obseruat omnis Ecclesia, & illum qui Romæ est, & hunc transgressorem anathematisat S. Synodus.* Sic ille literis datis 11. Decemb. anno 1605. quas refert Iarrigius *lib.* 6. *historiæ Indi cap.* 26. Huic etiam Canoni consentire Canonem VI. eiusdem Nicœni Synodi, prout refertur à Concilio Chalcedonens. *Act.* 16. ostendunt Turrian. Binius, Alanus Copus. Et alij, in vulgaris enim truncatum est initium, sed de hac re controuersia alibi. Nunc nobis satis est ostendisse ex mente Synodi Romanum Pontificem successisse Petro quoad plenariam eius potestatem.

2. Ostenditur quia tota dignitas S. Petri continebatur in dignitate capitis & supremi Pastoris. In vtraque verò illa successit Romanus Pontifex: in dignitate quidem & ministerio capitis; Audi Philippum Cœlestin. Papæ in Ephesino Concilio legatum *tom.* 2. *cap.* 2. *editionis* pelranicæ: *Nulli dubium immò sæculis omnibus notum est sanctum Beatissimúmque Petrum Apostolorum Principem & caput, fideique columnam, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum à Domino Iesu Christo Saluatore nostro, humanique generis Redemptore, cœlestis Regni claues accepisse, soluendique atque ligandi potestate quam acceperat, vsum fuisse, nec non per successores suos, huc vsque semper viuere causásque decernere, sempérque victurum esse. Huius itáque ordinarius successor & Vicarius Sanctus Beatissimúsque Papa, & Episcopus noster Cœlestinus nos huc pro se quasi Vicarios ad hanc Sanctam Synodum misit.* Et *cap.* 15. *in eod. tomo. Gratias agimus Sanctæ, venerandaque huic Synodo, quod literis Cœlestini Sanctissimi, Beatissimique Papæ vobis recitatis, piisque præconiis Sancto vestro capiti vos exhibueritis: non enim ignara est vestra beatitudo totius fidei, cæterorúmque Apostolorum caput beatum Apostolum Petrum extitisse.* Hinc factum vt sæpiùs a Patribus capitis nomen concessum fuerit. Nam cum duo Monachi Alexaodrini se castrassent propter Regnum cœlorum, eáque de causa a suo Episcopo fuissent excommunicati, & inde Episcopum tum Hierosolymitanũ, tum Antiochenum inuisissent ab iisque denuò excommunicati fuissent, abjerunt (inquit Author *lib.* 5. *vita Patrum n.* 88.) ad summum Archiepiscopum Romanæ ciuitatis, & suggesserunt illi, quæ fecerant eis memorati Archiepiscopi dicentes. *Venimus ad te quia tu es caput omnium* nimirùm Episcoporum. S. Theodorus studita *Ep.* 33. ad Leonem III. dixit *caput dinissimum omnium capitum.* Et nuper relatum Concilium Nicœnum *cap.* 39. *caput & Princeps omnium Patriarcharum*: Episcopi Moësiæ secundæ Epistola ad Leonem Augustum sub fin. Concil. Chalcedon. siue *part.* 3. *verè caput est Episcoporum.* Sic de Leone Romano loquitur, id ipsum multò post dixit Hugu victorin. *lib.* 2. *de Sacram part.* 3. Ioann. autem Constantin Epistola ad Constant. Papam *Caput Sacerdotij, quod in Christo est canonic.* Nicolaüs 1. *Ep. ad Episcopos Galliæ. Caput cui de singulis Prouinciis referre Sacerdotes debent.* Petrus Dam. *in vita Odilonis* omnium Christianorum caput Paschasinus legatus Pontificius in Concil. Chalcedon. *Act.* 1. *caput omnium Ecclesiarum*, ipsúmque Concil. Chalcedon. *Epist. ad S. Leonem caput Ecclesiæ* quod ipsum dixit Chrys. *hom.* 11. & 55. *in Matth. caput Ecclesiæ, adamantis naturam firmitate superans.* S. Greg. *lib.* 4. *Registr. Ep.* 42. *caput fidei*, quod & vsurparat Philippus legatus Apostolicus in Concil. Ephesino *tom.* 2. *c.* 15. Et quamvis id de Petro videatur dicere, tamen inde probat Synodum iure merito acceptis Cœlestini literis, & recitatis, Sanctos cantus, Sanctis etiam vocibus, Sancto suo capiti, Sanctis etiam exclamationibus exhibuissent; quia non ignorabant B. Petrum esse Fidei caput, quasi Cœlestinus alter Petrus esset. Exclamatat enim Synodus *nouo Paulo Cœlestino, custodi Fidei Cœlestino cum Synodo concordi Cœlestino vniuersa Synodus gratias agit vnus Cœlestinus, vna fides Synodi vna fides orbis terrarum.* Eam igitur ob causam rectè dixit Philipp. S. Petrum esse *caput Fidei & Apostolorum*, atque ita & Cœlestinum omnium Episcoporum & fidei caput esse S. Thom. *opusc.* 1. & 19. allegat Cyrill. in thesauro & ex eo ista refert. *Capus à quo membra quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit, quærere debent.* Incidit in Codicem Græcum integrum Turrian. Et ex Turriano Lindanus *libro* 4. *Panoplia cap.* 87. verba Græca repræsentat. Atque vt alia similia Patrum dicta prætercam, Ennodius *in Apologet.* vocauit caput totiùs orbis, cui quidquid

fidelium est vbique submittitur; Sanè licèt Christum primarium corporis Ecclesiæ caput existat; Qua de causa August. *Serm.* 45. *de verb. Domin.* Queritur de eo qui rejecto corporis Ecclesiæ capite Christo, volebat Ecclesiam decollare. Visibile tamen caput, & secundarium est Christi Vicarius Romanus Pontifex, quod S. Leo *Ep.* 98. vocat *quasi quoddam caput*: qua particula *Quasi* explicat Analogiam cum capite physico: de illo audi Ioa. VIII. *Epist.* 32. ad Carolum Caluum Imperatorem, & Regem Christianissimum. *Quid autem magis legitimum, quàm vt præ omnibus, & antè omnia Romana curam habeatis Ecclesia, quæ cæterarum magistra est, & mater Ecclesiarum, quæ vestro eu tempore tantis, ac tam immanibus succumbat sine cessatione periculis? Denique si hæc quæ caput est, viget cætera membra, quamvis languida recuperandi fiduciam non amittunt, quæ nimirum omni robore carent, si contingat solùm caput fortè languere, quantò potiùs (quod auertat omnipotens) si contingat extingui.* Auitus *Ep.* 31. ad Faustum & Symmachum vrbis Senatores disputans de iudicio Symmachi Papæ plurima habet in hanc rem quæ inferiùs adducentur, impræsentiarum hæc pauca decerpo, *dum de causa Romana, Ecclesia anxij animi ac trepidi essemus, vtpotè nutare statum nostrum in lacessito vertice sentientes.* Paschasinus Legatus Pontificius *Epist. de* damnatione Dioscori in Concilio Chalcedon. Sic loquitur de S. Leone. *Sanctissimus ac Beatissimus Papa Leo caput vniuersalis Ecclesiæ Petri Apostoli præditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamentum & Petra Fidei & cœlestis regni ianitor nuncupatur.* Atque vt paucis multa complectar; Ioannes Constantinopolitanus Epistolam suam ad Constantinum Romanum Pontificem, sic exorditur. *Qui suæ deitatis & virtutis specimen Deus naturæ oculis subjecta mirificum condidit opus præcipua quadam excellentia in nobilissima creatura sensibilis parte nostro inquam figmento, suæ ipsius gloriæ, ac Sapientiæ argumenta ostendit. Quamobrem etiam exclamauit Propheta mirabilem factam esse Dei Sapientiam ex ipso. Is natura hominum opifex toti corpori moliens superius caput proueher, Primis spalissimis sensibus in eo positis, omnem inde Reliquorum membrorum motum, ac sanitatem oriri fecit, & conseruari, ac si eorum aliquot contingat offendere, aliòve modo malè affici, haud prorsus eorum sibi curam putat detractandam: Quin potiùs erga membra etiam infirma naturalem compassionem exhibens, manum ministerio oculo duce, curat quod affectum est, nihil ad eorum ad vtorium seu inutile spernens ac rejiciens. His porrò Apostolicam vestram præsidentiam ac Pontificium Sanctissimè comparare habemus, vósque Sacerdotij Christi canonicè caput reputantes per vos quærimus, vt solatium aliquod à mæstitia, animique languore, qui nostro huic Ecclesiæ corpori ex pestifera ac animabus exitiosa Tyrannica potestate accidit reportemus. Planè siquidem ea quoque vos capitis proprietate, inconsultè nihilque volentes, laborantes nos, haudquaquam despexeritis, aut à vestra necessitudine repuleritis, &c.* Hinc videas quam ridiculè Bucerius negauerit vllum vnquam S. Petro eiusque successoribus nomen capitis Ecclesiæ tribuisse, iure explosus à Cano *lib.* 6. *de locis cap.* 3. Et immeritò objicitur nobis à Caluin. *lib.* 4. *institut. cap.* 7. Gregor. *lib.* 4. *Ep.* 38. Vbi ait Petrum Apostolum primum membrum Sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ, Paulum, Andream. Et Ioannem quoque esse membra, omnes denique Sanctos, & perficientes corpus Domini in membris Ecclesiæ esse constitutos. Ex quibus ineptè concludit Caluinus Petrum non esse caput corporis cuius membrum est. Quasi verò ratio membri excludat rationem capitis, quod reuerà simul membrum est, sed præcipuum & *ἡγεμονικὸς.* Et Petrus membrum est toti reliquo corpori prospiciens, quamvis singula inferiora membra habeant & singula quoque suum caput. Sed subjectum, & subordinatum illi capiti visibili vniuersali, quod & ipsum subjectum est capiti nunc inuisibili Christo. Quare illius comparatione Petrus membrum est ab illo influxum accipiens, caput tamen est respectu inferiorum in quæ influxum acceptum deriuat. Itaque Ecclesia corpus mysticum est ex omnibus illis membris & singularibus capitibus constans, quæ habent omnia vnum caput vniuersale Petrum, qui tamen Christo collatam rationem habet membri. Et non capitis nisi ministerialis. Quod ipsum videmus in politiis; Regnum enim vnum caput vniuersale Regem habet; Prouinciæ quoque singula sua habent capita, quæ supremo Principi subsunt: atque ex omnibus illis membris & capitibus, ipsóque supremo Principe fit vnum Regnum, vnumque corpus politicum cuius, etiam Rex ipse & membrum præcipuum est, & simul caput reliqua omnia dirigens in illáque influens. Maneat igitur Romanum Pontificem successisse S. Petro in ratione capitis Ecclesiæ vniuersalis.

Addo successisse quoque in ratione summi, & su- 5
premi atque vniuersalis Pastoris ouium & agnorum Christi, quo nomine totum & vniuersum suum gregem Christus post resurrectionem Petri curæ commisit. *Pasce oues meas, pasce agnos meos.* Quare Arnobius Iunior *in Psal.* 138. obseruat nullum alium Apostolorum nomen Pastoris accepisse. Et S. Aster. *Homil. in SS. Petrum & Paulum.* Petrum mundi curam accepisse velut vnum gregem vnus Pastor, & illis verbis Dominum dedisse sui loco fidelissimum discipulum in Patrem, Pastoremque ac magistrum iis qui essent accessuri ad fidem: Et alij quos adduximus *q. superiori.* Vbi de S. Petro hoc eodem nomine Pastoris donatum R. Pontificem liquet ex Chrysost. *Hom.* 55. *in Math.* Greg. *lib.* 9. *Ep.* 39. Iuon. Carn. *qui Serm. de Cathed. S. Petri vocat Pastorem generalem ouium Dei*; Isidor. *lib. de vita & obitu Sancto Pastorem humani gregis*, vel vt alij legunt *humani generis.* Credituс Emissen. *Serm. in vigilia S. Petri. Et Serm. de S. Ioanne Euangelista Pastorem Pastorum*: Et quamvis S. Titus hoc eodem titulo Pastoris Pastorum donetur ab Andrea Cretensi, id dumtaxat intelligit respectu Sacerdotum & Episcoporum, qui ipsi tanquam Metropolitano suberant, non absolutè sicut Bernard. *lib.* 2. *de consid. cap.* 8. Vbi sic Eugenium alloquitur *habent illi sibi agnatos greges singuli singulos, tibi vniuersi, crediti, vni vnus, nec modo ouium, sed pastorum. Tu vnus omnium pastor, vnde id probem quæris? ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolutè & indiscreta tota commissa sunt oues. Si me amas Petre pasce oues meas. Quas illius vel illius populos ciuitatis, aut Regionis, aut certi Regni, oues meas, inquit, cui non planum non designasse aliquas sed assignasse omnes. Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et fortè præsentes cæteri condiscipuli erant cum committens vni vnitatem omnibus commendaret in vno grege, & vno pastore, &c.* Aluinus *Epistola ad Adrianum* dixit *Pastorem piissimum in cuius Beatissima lingua est æterna medicina salutis, per quam cœli aperiuntur credentibus.* Arnulphus Luxoniensis *Epist.* 19. *Pastorem Episcoporum omnium, qui Christiano nomine censentur.* Missa Christianorum Amagaliensium *tom.* 6. *Biblioth. Paris. Pastorem splendore plenum, & dominum gregis Christi.* Anonymus *Epistola ad occidentales* in Collectaneis Anastasij. *Pastorem summum Apostolicum, atque præcipuum omnium Christianorum* Vrb. IV. in

in Encyclica suæ electionis reddens causam longioris electionis sic habet. *Nam cum de summo & vniuersali præsule de Patre Patrum, de pastore pastorum, & Christi Vicario de successore præfati Apostolorum Principis ageretur maiorem vtique prouidentiam, & ampliorem deliberationem res tam ardua requirebat.*

6 Ex his igitur manifestò liquet Romanum Pontificem succedere Petro secundùm totam plenitudinem potestatis, quam habebat B. Petrus, cùm succedat in ratione capitis Ecclesiæ & pastoris gregis Christi. Illa enim duplici vel potius vna potestate, duplici similitudine ab ipsomet Christo expressa, tota Petri potestas quanta quanta est. Continetur, vt apparet, & vt perpetuum Ecclesiæ corpus, ne sit monstrosum vel acephalum. Vnum caput, & non duo aut plura postolat, illudque perpetuum, quamdiù corpus Ecclesiæ durabit, primùm illud caput, quod fuit S. Petrus durare & perstare cum eadem potestate debet, non in se sed in suis successoribus etiam indignis, vt loquitur S. Leo aliique PP. Ouile quoque quamdiù perstat pastoris & custodis sollicitam curam postulat: Cum igitur Christi grex in mundi finem duraturus, sic debuit Christus illi prouidere summum pastorem non sulum pro eo tempore, quo Petrus vixit, sed ad vsque mundi finem, ne extincto Petro, vel grex sine pastore remaneret, vel a pluribus singularibus pastoribus cum magna perturbatione, vt sæpiùs Schismata comprobarunt, gubernaretur, debuitque huic pastori eandem & parem cum S. Petro potestatem concedere, quandoquidem eadem in grege futura erat paris potestatis necessitas, cui si non prouidisset Christus, de eius parum oculata, aut non satis commoda & sollicita prouidentia quæri potuisset ipse grex.

7 Hanc eandem successionem vel communicationem paris potestatis in Romano Pontifice, non minùs probant alij tituli, quibus partim insignitur à Patribus, quos leges apud eruditissimum Theophilum Raynaudum in corona aurea summi Pontificis, ex quo nos plurimum profecisse fatemur, & quorum aliquos inferiùs attingemus. Hoc loco contento vno Vicarij Christi & Petri & Apostolicæ sedis, quod vltimom habent Symmach. in Apologetico. Gelas. *Ep*. 8. Et Concilium Romanum in causa Leonis III. cuius sensus est Romanum Pontificem tenere sedem Apostolicam, in eaque vicarium agere Christi, nimirùm cuius vices in terris, in illaque sede agat, quo etiam sensu dicitur Vicarius Throni Apostolici à Concilio chalcedonensi, cuius verba refert S. Thomas *opusc*. 1. *sub finem*, quæ tamen non leguntur in vulgaris exemplaribus. De fide tamen S. Thomæ dubium esse non debet, qoandoquidem Græci nunqoam eiusmodi locum sibi objectum suppositiiom esse dixerunt. Quare Canus *lib*. 6. *de locis cap*. 6. illam à Græcis solito flagitio fuisse erasum suspicatur, & de eo flagitio quæstum fuisse S. Gregorium *lib*. 5. *Regist*. *Ep*. 14. Et qoidem de solito isto Græcorum flagitio plurimæ sunt veterum querelæ, de quibus alias S. tamen Gregorius non queritur *loco allato* de huius canonis abrasione, vnde enim illum accepisset S. Thom. si iam Gregorij ætate fuerat per insignem fraudem suppressus, sed agit Gregorius de canone ab Anatolio Constantinopolitano intruso, vt Sedis Constantinopolitanæ post Romanam prærogatiuam assereret, qua de re alibi.

Nomen verò Vicarij Christi vsurpatur ab Ambrosio *lib*. 10. *in Luc*. *cap*. 24. Bellarm. *lib*. 2. *de consid*. *cap*. 8. & *lib*. 4. *cap*. 7. Ipsóque Eugenio in Concilio Florentino, *in Literis Vnionis*. Et hodiè passim Doctores congerit Cenedo *lib*. 1. *Collectaneorum Iuris Canonici tit*. 47. *n*. 5. Quamvis autem singuli Antistites communi aliqua ratione dicantur aliquando Christi Vicarij, quod in quibusdam, atque in singulis suis Ecclesiis Christi vices agant, quomodo Blesensis *Ep*. 27. S. Thomam Cantuariensem vocat. Et Ioannes Alexand. in eius vita per Anastas. Bibliothecarium scripta *cap*. 13. Dicitur Sanctissimus & ter beatus Pater Patrum Vicarius Christi Roman. tamen Pontifex alia longè ratione Vicarius Christi dicitur, vt cui Christus suas vices in totum & vniuersum gregem commisit cum eo plenitudines potestatis, quam ouium vniuersarum cura & salus postulabat, sicut ipsi Petro commiserat. Ideóque a S. Bernardo *lib*. 2. *de consid*. *cap*. 8. *vnus Christi Vicarius* appellatur, audi Mellitissimi Doctoris verba. *Discipuli nauigabant, & dominus apparebat in litore, quódque iucundius erat in corpore redivivo sciens. Petrus quia Dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud nempè signum singularis Pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam sed sæculorum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim sæculum est, naues Ecclesiæ: Inde est quod altera vice, instar Domini gradiens super aquas vnicum se Christi Vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidem aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis, facta ex omnibus ipsa vniuersalis. Ecclesia toto orbe diffusa*: De hoc porrò vniuersalis Vicarij munere plurima Cardinalis Polus *lib*. *de Concilio q*. 13.

Illa alia nuncupatio Vicarius S. Petri frequens quoque fuit. Nam eam vsurparunt Fœlix III. *Ep*. 4. ad Zenonem Vig. in encyclica ad omnes fideles, Stephan. III. sub finem Epistolæ quam Petri nomine ad Francorum Principes scripsit Leo IX. Epist. ad Michaëlem & Leonem *cap*. 11. Mathildis Anglorum Regina apud Anselm. *lib*. 3. *Epist*. 99. Ennodi. *in Apologetico cap*. 4. S. Bonifacius in professione suæ fidei; Scriptor vide Ludouici Pij, cum agit de aduentu Stephani ad ipsum Ludouicum Guigo Carthusian. *in Epist*. ad Innocent. II. Bernard. *Epist*. 183. Arnulphus Lux. *Epistola* 19. idque ipsum habetur *cap*. *ego Ludouicus dist*. 63. Et *c*. *Constantin*. 2. *dist*. 96. Et *c*. *Qunies* 1. *q*. 7. ac denique Synodus Tarraconensis *Epist*. 2. ad Hilarium sic illum compellit. *Vicarius Summus S. Petri cuius Principatus sicut eminet, ita ab omnibus metuendus est, & amandus.* Hæc inquam nomenclatio minus propria esset, si ageremus de eo qui alterius vices ita gerit vt ab illo dependeat, ab eóque Iurisdictionem ita accipit, vt ab eo vel tolli, vel limitari pro arbitrio possit, vt videmus in Vicario Episcopi adhuc superstitis, at verò S. Petrus. Electo Romano Pontificij suam Iurisdictionem non communicat, aut iam communicatam moderatur, restringit, aut ampliat: Vicarius igitur hoc loco significat eum qui in alterius locum ac vices sufficitur, eique succedit: Quare vice illius esse dicitur cum pari potestate, quæ ab eo cuius Vicarius est non pendet ampliùs. Est igitur iste Vicarius successor non inusitata priscis phrasi. Nam Suidas Βικάριος ὁ διάδοχος παρὰ ῥωμαίοις Vicarius successor apud Romanos. Sic Cyprian. *Ep*. 67. vocat Stephanum Papam Vicarium & successorem. Lucij, & Cornelij Pontificum & Adeo-datus Papa in priuilegio concesso monasterio S. Martini ait Romanos Pontifices nactos esse authoritatem S. Petri successione ac vice. Hinc ortum vt profiteantur in suis constitutionibus, se Imperare aut prohibere authoritate SS. Apostolorum Petri & Pauli: Quia nempè S. Petr. videtur adhuc in suo successore viuere, & Ecclesiá regere & vt ait Leo *Serm*. 2. *de sua assumptione*. *Qui nunc plenius & potentius ea, quæ sibi commissa sunt, peragit*

& omnes partes officiorum in ipso, & cum ipso per quem est glorificatus exequitur. Et mox. *Cuius in sede sua viuit potestas & excellit authoritas, & vt in persona humilitatis meæ, ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ouium custodia perseuerat, & cuius etiam dignitas in indigno herede non deficit* Petr. Chrysol. *Ep. ad Eutich. B. Petrus Pij in propria viuit, ac præsidet præstat quærentibus fidei veritatem.* Quæ verba eadem habet Nicol. 1. *ad consult. Bulgar. cap.* 106. Concil. Arelatense *in Synodica ad Syluest. Recedere à partibus illis non potes in quibus Apostolis sedent.*

9 Dicebam 2. de fide esse, Romanum Pontificem successisse S. Petro in plenitudine potestatis, & in ratione capitis Ecclesiæ, & pastoris vniuersi gregis Christi, ita victoria Relect. 2. *n.* 77. Canus *lib. 6. de locis c.* 3. Caiet. *tom. 1. opusc. tr. 3. c.* 12. 13. 14. Stapluton *lib. 6. de princip. à cap.* 15. Milder. *disp. 3. de Pont. Romano a c.* 12. Iustin. *in prolegom. ad Paulum disp.* 1. *cap.* 10. *n.* 4. Valent. 2. 2. *disp. 1. q. 1. punct.* 7. *à* §. 36. aliique quos congerit Cenedo 1. *p. collectaneorum Iuris Canonici tit.* 12. *n.* 1. Qui omnes traditiones Patrum afferunt & Concilia œcumenica quæ ita definiunt, & fidelibus hanc successionem credendam proponunt: Sufficiet hoc loco Florent. *sess. vlt. Definimus Sanctam & Apostolicam sedem & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum esse successorem B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi vicarium totius Ecclesiæ caput & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi vniuersam Ecclesiam à D. nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, & in Sacris canonibus continetur.* Quid amabò clarius ea definitione, quam post acrem & diuturnam contentionem magno tandem consensu Orientalis, & Occidentalis Ecclesia tradidit quod sanè eminent crebræ definitiones Conciliorum, etiam œcumenicorum, quæ hanc successionem apertè agnoscunt, & credendam proponunt. Liceat etiam Concilium Constantiense adducere, quod *sess.* 8. damnat errores Ioannis Vvicleti quorum 37. erat Ecclesiam Romanam Synagogam esse Sathanæ, & Papam, nec immediatum nec proximum Vicarium Christi & Apostolorum esse: Et 41. non esse de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter omnes alias Ecclesias. *Error est*, inquit Concilium, *si per Romanam intelligas vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Romani Pontificis super alias Ecclesias particulares*: Et *sess.* 15. eiusdem Vviclefi & Ioannis-Hus varij errores de Papatu referuntur; Et damnantur Papam esse summum Pontificem ridiculum esse, & Christum nec in Petro nec in alio talem approbasse dignitatem: Petrum nec fuisse nec esse caput Ecclesiæ, Papalem dignitatem esse à Cæsare, solùm Papam prædestinatum esse caput Ecclesiæ, neque verum successorem Principis Apostolorum, si non sit probis moribus, quos omnes errores & hæreses damnauit Synodus. Ex quibus omnibus rejicias Nilum Thessalonicensem Episcopum qui *lib. aduersus primatum Papæ*, concedit quidem Petrum totius Ecclesiæ pastorem fuisse atque etiam Romanum Episcopum: Negat tamen Romanum Pontificem illi successisse in præfectura vniuersalis Ecclesiæ, sed in Episcopatu Romano dumtaxat; subinde tamen à Conciliis œcumenicis, atque Imperatorum edictis obtinuisse primatum quendam dignitatis propter Romanæ vrbis majestatem, vt cæteris præiret, primus sederet & sententiam diceret in Conciliis, nullam tamen in reliquos Iurisdictionem haberet, neque illis imperare posset: Hunc Schismaticum æmulati sunt Lutherus *lib. de potestate Papæ*. Illyric. *Simili opere contra primatum Papæ* cui similem edidit Synod. Smalchadica. Caluinus *lib. 4. instit. cap.* 6 §. 8. & §. 17. Magdeburgenses; denique in singulis ferè centuriis idem contendunt, quos benè multi in speciem Catholici sequuntur, quos hæresologi signant & fusiùs confutant: nobis modo sufficiunt quæ ad stabiliendam in Rom. Pontifice veram successionem S. Petri in ratione capitis Ecclesiæ, & summi Pastoris, & non Episcopi tantum Romani adduximus hactenus. Quare longè alia ratione Romanus Pontifex succedit Petro, quam cæteri Episcopi succedunt Apostolis, quod fatetur Concil. Florent. *in instr.* Armenorum, Trident. *sess.* 23. *cap.* 4. Aug. *in Psal.* 44. ad illud *pro Patribus tuis*, aliique Patres quos dabit Bellarm. *lib. de Clericis cap.* 14. Neque enim Episcopi habent omnem illam Iurisdictionem vniuersalem quâ pollebant Apostoli, cum singuli finibus propriæ Diœceseos restringantur, vti concedunt omnes, & ipsa praxis Ecclesiæ docet. Dicuntur igitur succedere Apostolis, vti explicat Bellarm. *lib. 4. de Pontifice cap.* 25. Binius *in notis ad Ep.* 1. *Anacleti*. Quod in suo munere pascendi, regendique suas Ecclesias Apostolorum personas repræsentent, atque ita vices Apostolorum obeant, absque ea tamen potestatis amplitudine & vniuersalitate, quæ Apostolis concessa fuerat personaliter, tantùm propter necessitatem propagandæ tunc fidei, & quæ vni dumtaxat Petro data fuerat in suos successores transfundenda; ideóque erat ordinaria & non personalis, vti cæterorum Apostolorum qui igitur Petro succedit Romanus Pontifex, cum pari omninò potestate succedit, cuius rei exemplum aliquod habemus in Pontificibus Hebræis, qui enim successerunt Aaroni, cum pari potestate successerunt, tanquam ordinario Pontifici: Moyses tamen, qui fuit extraordinarius Pontifex vti plures agnoscunt, qua de re alibi, nullum habuit successorem. Simili ratione Petrus qui fuit Pontifex cum vniuersali potestate ordinaria, successorem habet in illa sua potestate vniuersali, non autem cæteri Apostoli, qui vniuersalem potestatem extraordinariam & personalem habuerunt, neque enim illam, neque reliqua priuilegia Apostolica in suos successores deriuare potuerunt, sed solum authoritatem Episcopalem, quâ pollent hodie nostri Episcopi, quæ omnia fusiùs explicabuntur *tom. 3. vbi de Hierarchia.* Hoc vnum modo contendimus Romanum Pontificem Petro in vniuersali potestate, & non tantum in Romano Episcopato successisse contra Nili Thessalonicensis & nouatorum errorem à Concilio Florent. & aliis antiquioribus damnatum. An verò Petri successor debeat esse Romanus Pontifex, & an Petrus sibi illum necessariò assumpserit, & cur potuerit solum Episcopatum vniuersalem retinere, nullo particulari assumpto, vel etiam potuerit eligere alium quempiam quàm Romanum, & an Hodiernus Pontifex possit illum dimittere, & alium sibi sumere, has aliasque similes controuersias *in tom.* 3. rejicimus vt minùs hoc loco necessarias.

Affirmamus dumtaxat Romanum Pontificem iure 10
diuino esse caput Ecclesiæ, hoc est non accipere ius illud, aliaque similia, necessariò supremæ pascendi, & gubernandi Christi gregem & Ecclesiam potestati annexam ab hominibus, vel Imperatoribus, vt contendunt Nouatores vel etiam Conciliorum concessione, vt voluit Nilus Thessalonic. vel à Cardinalib. eligentibus, sed immediatè à Christo, quod affirmant DuVuallius *tr. de Pont. par.* 1. *q.* 7. Canus *lib. 6. de locis c.* 2. *propos.* 1. Francisc. Agric. *lib. de primatu S. Petri cap.* 20. Azor *tom. 2. lib. 4. c.* 11. *q.* 3. Caietan. *opusc. tom. 1. tr. 3. cap.* 1. Bellarm. *lib. 2. de Pontifice cap.* 17. Patres, collegit in hanc rem Bosius *lib. 18. de signis cap.* 6. Insignis est locus Petri Damiani *opusc.* 5. in sermone Mediolanenses

diolanenses

diolanenses tumultoantes, *& in opusc.* 18. *initio.* Vbi agit partes defensoris Ecclesiæ Romanæ. Vide & Gregorium VII. *lib.* 8. *Ep.* 21. Rupert. *lib.* 2. *de operibus Spiritus Sancti cap.* 28. Vbi & explicat quid Imperatores Romanis Pontificibus contulerint. Voluerunt nimirùm iis tribui, quæ iam Christus in persona Petri illis contulerat in Euangelio: Nihil igitur Iuris in Ecclesiam & cæteros Episcopos dederunt, sed Ius à Christo collatum tueri sunt & seruari omninò mandatunt.

§. II.

Solus Romanus Pontifex Petri successor.

11 Dicebam 3. in nostra assertione solum Romanum Pontificem, nullúmque alium esse successorem S. Petri in dignitate capitis vniuersalis Ecclesiæ, & summi pastoris, neque sanè possunt esse aut plura capita, aut plures summi Pastores Ecclesiæ. Quare delirabat Polychronius qui iam senex tempore Sixti III. dicebat se ratione suæ sedis Hierosolymitanæ summum Pontificem & Sacerdotem, idcóque ex quacunque natione Aduenas initiabat sacris ordinibus, & pro sua potestate ordinationes vendebat, sed authoritate Sixti sede motus est. Certum quidem est Hierosolymitanam Ecclesiam fuisse omnium primam, cum ex Sion lex & Euangelium exierit: Nunquam tamen à veteribus Patriarchæ munus obtinuit, sed dignitatem dumtaxat à Cæsatiensi Episcopo subiectus fuit, quod alias monuimus, atque ita de summa Reocrentia patriarchæ Hierosolymitanæ debita intelligendi sunt Auitus *Ep.* 23. Et Theodorus Studita *lib.* 2. *Ep.* 15. dum eius Patr. laudes & encomia prosequuntur.

12 Rodolphus cognomento Mamistanus, natione Francus Cœnomanensis Diœcesis, factione populi quem largitionibus demeruerat in locum Bernardi Patriarchæ Antiocheni suffectus, sine consensu Episcoporum suffraganeorum, & Cleri Ecclesiæ, pallium de altari S. Petri Antiocheni sumpsit, parem se Romano Pontifici dixit, cum vtraque sedes Petri esset, immò & Antiochena primogenituræ prærogatiua insignis. Sed de his aliisque apud R. Pontificem accusatus, atque illi se sistere Romæ compulsus à Principe Antiocheno, vbi accepto pallio de corpore S Petri rediit Antiochiam, & tandem habita Antiochiæ Synodo ab Albetico Ostiensi legato damnatus est, & à palatio Patriarchali ad Monasterium S. Simeonis iuxta mare in monte Eminentissimo situm vinctus, deductus, indéque fuga lapsus, Romam pervexit, ibique à Sede Apostolica in gratiã admissus dum reditum in patriã pararet veneno periit, eiusque ambitio periit, quam tamen aliqui subinde Antiocheni Patriarchæ deinceps æmulati sunt. Nam qui illi sedi præerat Greg. IX. Pontifice, non modo vnionem vtriúsque Ecclesiæ, quam omni cura promouebat, disrupit, sed etiam se Pontifici Romano parem fecit, illúmque excommunicationis sententia percutit vt habet Spond. In Gregorio IX.

13 Denique Patriarcha Constantinopolitanus, qui quondam ne quidem Patriarchalis accensebatur & œcum. Et vniuersalis Patriarchæ nomen sibi sumpsit, & dignitatem capitis Ecclesiæ, volebant enim vnà cum Imperio summum quoque sacerdotium transferri in Constantinopolim, quod contendit Annas Comnenus *in scripto contra* Gregorium VII. quod Gressorius vulgauit & confutauit, addita Apologia pro Gregorio, hunc fastum satis arguunt turpissimi errores in quos inciderunt isti œcumenici Patriarchæ, quos vel in vno Michaële Cerulario à S. Leon. IX. gradu moto deprehendere, licet in decreto contra ipsum eiusque fautores iato. Decretum verò ipsum Leges in libro Humberti Cardinalis contra Nicetam pectoratum, si verò hic Patriarcha Constantinopolitanus esset reuera œcumenicus, & caput Ecclesiæ, suis illis erroribus totã Ecclesiã corrupisset, & ad eos amplectendos obligasset, qua eadem ratione ostenditur cæteros omnes Episcopos non esse Petri successores, cùm enim omnes illæ sedes in fide erraucrint, vt produnt Annales Ecclesiast. & errare potuerint, Petri fides defecisset contra Christi promissa, sedes verò Romana nunquam errauerit, vti Agatho aliique Pontifices in suis ad Synodos etiam œcumenicis litteris palam profitentur quidquid Gruniani nouatores, quorum obiecta diluemus inferius: sequitur manifestò illos alios omnes Episcopos Petri summi Pastoris non esse successores, quod potiori iure valet in cæteris Episcopis, quos aliqui Romano Pontifici faciunt æquales, propter aliqua S. Hieronymi *epist.* 85. verba malè intellecta, agit enim de æqualitate Episcoporum in dignitate ordinis, licet censu, diuitiis, & amplitudine Diœceseos dispares sint alioquin Patriarchæ, primates, Archiepiscopi abiiciendi essent: Omnes enim vt ait ibidem Hieronym. Apostolorum successores sunt potentia diuitiarum & paupertatis humilitas, vel sublimitas inferiorem Episcopum non facit.

Non morabor in comprimendo quorundam Imperatorum fastu, qui simul se & sacrorum & Imperij caput gerere voluerunt, quod aduersus Gregorium II. Leo Isaurus tentauit, & alij quidem, atque hac ætate Henricus VIII. Angliæ Rex, eiusque hactenùs successores, tam distincta enim sunt Sacerdotium & principum Iura, vt nemo sanus ea negare possit, *sed de his agemus inferius* hoc ipso libro, vbi quætemus quid Princeps laïcus possit in res Ecclesiasticas, & vtramque potestatem sacram & Politicam sacro fœdere conciliabimus. 14

§. III.

Romanus Pontifex potest condere ius Ecclesiasticum.

Ex hactenus hoc loco paulò fusiùs disputatis proposita initio controuersia de Romani Pontificis potestate, in condendo iure Ecclesiastico & præscribendo vniuersæ Ecclesiæ explicata, probatoque manet: Ius autem Ecclesiasticum monuimus consistere, primò in definiendis fidei quæstionibus, siue proponendis & declarandis fidei & morum dogmatibus, quid nimirum fide tenendum sit, quid reijciendum tanquam erroneum, & hæreticum, quid peccatum sit vel non sit, secundò in ferendis legibus circa disciplinam Ecclesiasticam, quas maximè iuris Canonici nomine designamus, nomine verò iuris Ecclesiastici & dogmata in doctrina morum & fidei, & simul Canones siue regulas Ecclesiæ disciplinam & Politiam dirigentes intelligimus, vtramque verò hanc potestatem agnoscimus in Pontifice, ac proinde illum posse ius Ecclesiasticum condere affirmamus, & ex longiori nostra suppositione probatum manet hac ratiocinatione. Romanus Pontifex succedit Petro in ratione Capitis Ecclesiæ, & pastoris totius gregis Christi secundum plenitudinem potestatis, quam eandem habet, quam Petrus habebat in ratione Capitis & Pastoris ouium Christi ab ipsomet Christo constituti, potestque totum omne quod poterat Petrus tanquam Caput & pastor, alioquin Ecclesia esset vel corpus Acephalum, vel monstrosum, & multorum capitum paris & æqualis potestatis, & ouile Christi vel pastore visibili destitueretur, vel pluribus æqualis etiam potestatis, non sine magna confusione rerum omnium subiiceretur neque Christus satis suæ Ecclesiæ Gubernationi, & ouiis sui pastioni & custodiæ prouidisset, si vt ostêdimus capitis dignitas, & pastoris vniuersalis cura extincto defecisset, 15

cum tamen Eccleſiam & gregem ad vſque ſæculi finem durare & perſeuerare voluerit, niſi Petro ſuffecerit ſucceſſ. Cum eadem plenitudine poteſtatis Capitis & paſtoris ad regendam Eccleſiam, paſcendumque & cuſtodiendum gregem.

Atqui S Petrus conſtitutus à Chriſto caput Eccleſiæ,& paſtor totius ſui gregis, potuit fidei quæſtiones definire, errantes fratres docere, hæreſes damnare, & quid credendum ſit proponere, & quid reijciendum damnandomve iudicare,pabulum noxium aut ſalubre ouibus ſuis dijudicare,potuit & leges præſcribere Eccleſiæ cuius gubernacula ſuſceperat;Capitis enim eſt membris præeſſe, illa regere & gubernare: Igitur qui Petro ſuccedit Romanus Pontifex in plenitudine poteſtatis capitis & paſtoris idem præſtare poterit,atque ita totum ius Eccleſiaſticum ſecundum dogmata ſacræ doctrinæ & leges Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſtituere, hæc ratiocinatio firma & demonſtratiua eſt, cuique nihil aduerſarij poſſint iure obijcere? Majorem enim propoſitionem fuſiſſimè & ſolide omniqne genere teſtium locupletiſſimorum paulò antè demonſtrauimus. Nimirùm Romanum Pontificem ſuccedere S. Petro ſecundum plenitudinem poteſtatis Capitis & paſtoris Eccleſiæ. Minorem propoſitionem Petrum ſolùm fuiſſe conſtitutum caput totius Eccleſiæ & paſtorem ouilis Chriſti; Neque fidem eius potuiſſe deficere quæſtione ſuperiori ſtabiliuimus. Concluſio igitur neceſſaria & certa eſt; Romanum quoque Pontificem eadem Petri poteſtate.& prærogatiua,quæ ipſi perſonalis non fuit prædium; hæc ipſa omnia poſſe, nimirùm dogmata fidei definire, declarare, & Eccleſiæ credenda proponere, & leges Eccleſiaſticas ſancire.

§. IV.

Poteſt Romanus Pontifex omnes fidei controuerſias definire.

16 Hæc ratiocinatio ſufficere poſſet hoc loco, in quo de conditore Iuris Eccleſiaſtici dumtaxat quærimus, & quæ ad eius ampliorem elucidationem deſiderari poſſent in commodiorem differenda viderentur, non placet tamen materiam adeò grauem imminutam, aut minùs explicatam relinquere:Quare vtramque iſtam iuris Eccleſiaſtici partem poſſe à Romano Pontifice vel declarari & definiri, vel conſtitui demonſtro.

17 Sit igitur prima aſſertio fidei controuerſias iudicare & definire, poteſt Romanus Pontifex tanquam ſupremus earum Iudex & fidei magiſter ac regula, quod facit dum loquitur ex cathedra,hoc eſt dum agit paſtorem vniuerſalem & fungitur munere capitis Eccleſiæ,ſiue vt clarius loquamur,dum proponit aliquid tanquam fide credendum,& ad idque obligat vniuerſam Eccleſiam,ac contrariam ſententiam tanquam errorem, & hæreſim damnat ſic enim loqui ex cathedra, vt vulgò dicunt exponit Valent. 2.2. *diſp.*1.*q.*1.*punct.* 7.§.10. Ita verò reſtringo poſitam aſſertionem, quia non negamus Pontificem priuatum, & vt priuatum hominem errare poſſe,vel ex ignorantia vti concedit Albertus Pighius *lib.*4. *Hierar. Eccleſ.cap.*8. Bellarm. *lib.*4. *de Pontif.cap.*6. & Suar. *de fide tract.*1.*diſp.*1. *ſect.*6.*n.*11. Vel etiam ex contumacia, itavt ſit priuatim hæreticus,etiam exterius, quod admittunt Caiet. *tom.*1. *opuſc.tr.*2.*c.*13. Duuall. *tract.de Pont.diſp.*2.*q.*1. Torreſ.2.2. *diſp.*16. *dub.*1. agimus igitur de legitimo Pontifice definiente, vt Pontifice, cuius definitionem certam & de fide eſſe contendimus. Imprimis quia alioqui fides Petri deficeret in ſuo ſucceſſore, & Eccleſia tota quæ ſui paſtoris definitiones amplecti teneretur,erraret, atque inferi portæ aduerſus eam præualerent, contra quam promiſerit Chriſtus Petro cui tanquam fundamento & Petræ immobili ſuam Eccleſiam erat inædificaturus. His enim inferi portis totam Satanæ potentiam, ſiue per hæreſes, ſiue per tyrannos Eccleſiam concutientis interpretantur PP. Et nominatim de doctrina mala & hæreſibus Hieronym. *in eum locum Euangelij* Ambroſ.*lib.de bono mortis cap.*12. Chryſoſt. *in Pſal.*147. Epiphan. *in Ancherat.* Iſidor. Peliſiota *lib.*1. *Ep.*2,8. & *Ep.*311. Et alij qui quomodo Petrus ſit factus petra Eccleſiæ explicant Aſterius *homil.in SS. Petrum & Paulum*; Ambroſ. *lib.*6. *in Luc. cap.*9. Paulin. *Ep.*4. *ad ſeuerum* S. Auguſt. *ſerm.* 26. *de ſanctis* Maximus Taurin. *Serm. inter Sermones Ambroſij* 47. Et cæteri: atqui ſi Petri ſucceſſor hæreſim & errorem doceret Eccleſiam, quæ illi vt ſuo capiti & paſtori proponenti doctrinam aliquam tanquam certam ex fide, credere tenetur; hæreſis & error; atque adeò ipſæ inferi portæ præualerent aduerſus eam,illamque in errorem inducerent,eueniretque quod ait Gelaſ. *Ep.*8. *ad Anaſtaſ. Imperatorem* aduerſus Acatium,*hoc eſt quod Sedes Apoſtolica maximè cauet,vt quia mundo radix eſt,Apoſtoli glorioſa Confeſſio nulla rima prauitatis, nulla prorſus contagione maculetur. Nam ſi quod Deus auertat ac fieri non poſſe confidimus,tale aliquid proueniret, vnde cuiquam reſiſtere auderemus errori, vel vnde correctionem errantibus ...eremus.* Quibus verbis duo non leuia: huius noſtræ, communiſque aſſertionis argumenta perſtringit Gelaſius, alioquin enim non auderet Pontifex, licet Petri ſucceſſorem ſe dicat,errori impunè bachanti reſiſtere, ſtatim enim ipſummet Pontificem errare clamaret ore proteruo hæreſis,quod ſæpiùs Græci Latinis per ſummam calumniam objecere:Et fruſtra correctionem, & iudicium errantium poſceremus à Pontifice, vti hactenus perpetuò feciſſe Eccleſiam demonſtrabimus inferius, ſi ipſemet Pontifex in ſuo iudicio poſſet errare neque vllum aliud iudicium & Tribunal appellare poſſumus, quod etiam Paulò poſt oſtendemus: Quare PP. hoc vnum in iſtis controuerſiis perpetuò agnouerunt, quod non fuerit operoſum oſtendere.

§. V.

Aſſertio probatur primò ex titulis quibus Patres ornant Romanum Pontificem.

Primò quidem ex titulis quibus Romanum Pontificem ſæpiùs ornarunt. PP. Nam ſexta Synodus in proſphoneleo ad Conſtantinum Damaſum dixit fidei Adamantem, cuius ſolida mens aggreſſionibus atque conflictu alienæ à fide opinionis non eſt ſanciabilis 18
Δάμασ☉ ὁ Ἀδάμας τῆς πίστεως ὁ ταῖς ἐπιρροίζοις προσβολαῖς τε καὶ προσαράξεσι τὴν ἄπτωτον γνώμην ἀντιτασσόμεν☉, nimirùm quia ſicut Adamas vti ſcribit Plin. *lib.* 37. *cap.*4. incudibus deprehenditur, ita reſpuens ictum vt ferrum vtrimque diſſiliet, incudeſque etiam ipſæ diſſiliant, quippe durities inenarrabilis eſt, ſimulque ignis victrix natura. Et nunquam incaleſcens, vnde & nomen indomita vis Græca interpretatione accepit. Inde etiam factum, vt omnia firma & indomabilia, atque infrangibilia Adamantina vocentur. Iure igitur meritò Damaſus R. Pontif. fidei Adamas dicitur à Synodo, qui nullo ferri ictu à veritate fidei vinci potuit, eamque aduerſus Neſtorij aliorumque inſultus tuitus eſt.

Chryſ. *hom.*2. *in Pſal.* 50. *& homilia de Petro & Elia* vocat S. Petrum fidei baſim, eamque immobilem,non tantùm quia eius fides in eo & ſucceſſoribus eius

eius indefectibilis est ex Christi promissione, sed etiam quia eius quoque sedes immobilis erit, & in sæcula perstabit, quidquid aduersus illam moliti fuerint homines: quod verò necesse fuerit Romanam Ecclesiam perstare quamdiu durabit Ecclesia, nisi quia ab ea & in ea sede perstabit fides, sine qua nulla foret Ecclesia.

Caput fidei dicitur à S.Gregorio *in lib. 2. Regist. Ep. 42.* & *caput totius fidei* à Philippo Legato Cœlestini in Conc. Ephesino *tom. 2.* editionis Pellanicæ *cap. 15.* vti superius tetulimus. Ideóque PP. post lectam in synodo Cœlestini Epistolam inter alia exclamarunt *vnus Cælestinus, vna fides Synodi, vna fides orbis terrarum*, nimirùm Synodus consentit Cœlestin. vt membra capiti, est verò Cælestinus ipsorum caput, sicut Petrus est Caput fidei & omnium Apostolorum: Neque Philippus dixit Petrum fuisse Caput Apostolorum omnium, & fidei totius, sed esse nimirùm in sua sede & in suo successore.

Columna ac munimentum Ecclesiarum à Basilio Imperatore *in Encyclica post 8. Synod.* & columna incorrupta Ecclesiarum à Theodoret. *orat. de charitate*, vbi inter alia. *Ita orbem terrarum qui labebat & agitabatur magna hac columna fulciit, & vt omninò caderet non permisit, sed erexit, stabilemque reddidit, Deiouès pascere iussus.* Explicat enim verba Christi *Luc. 22.* Simon expetiuit te Satanas vt cribraret, &c. Quare de columna fidei loquitur: Neque Petrus fulciit orbem terrarum, impediuitque ne rueret, nisi per suos successores, quod si hodie non facere pergat, iam sublata fuerit illa columna, sumusque in periculo ruinæ.

S. Chrysost. *in encomio SS. Petri & Pauli* πέτρος ὁ ἀρχὴ τῆς ὀρθοδοξίας ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ἱεροφάντης ὁ ἀναγκαῖος σύμβουλος τῶν χριστιανῶν τὸ κειμήλιον τῶν ἄνω δυνάμεων. Petrus orthodoxa fidei principium magnus Ecclesiæ Sacerdos, necessarius Christianorum consiliarius, supernarum potestatum Thesaurus. In quibus verbis illud modo attendo ἀναγκαῖος σύμβουλος τῶν χριστιανῶν, quod non potest tribui Petro personaliter cum Petrus consuli non possit à Christianis, nisi in suis successoribus: deinde non potest alia de causa esse consiliarius necessarius, nisi quia vbi de fidei quæstionibus agitur ad ipsum necessariò recurrendum, eiusque cathedra consulenda est à Christianis vt aliquid certi habeant vt statim ostendam, quâvis igitur omnes Episcopi dici possint consiliarij, & non Reges, vti explicat Basil. *in cap. 1. Isaia ad illud & Consiliarios tuos sicut ab initio.* Leontius Byzantin. *lib. 1. contra Nestori. & Eutychem. in proœmio allegationis SS. Patrum:* vocat eosdem patres admirabiles spiritus Sancti Consiliarios, quia per eos & in eis quasi consulimus Spiritum sanctum, quo etiam sensu Zeno Veronensis *sermone de fide, spe & charitate* nominat Ioannem Euangelistam specialem arcanorum Domini Consiliarium, quia nimirum in cœna supra pectus Domini recumbens fluenta cœlestis doctrinæ hausit, vt ait Gregor. *in sacramentario, & in præfatione illius festi*, & vt habet Nyss. *homil. 1. in Cant. Verbi amauit vbera, & veluti quandam spongiam cor suum apposuit fonti vita & ex ineffabili quadam traditione repletus Christi mysteriis, nobis quoque exhibet mammillam à Christo impletam, nosque implens bonis qua ei à fonte sunt indita, magna voce prædicans quod semper est verbum.* Sic tamen Ioannes est potius consultor qui Deum consuleret, quam Consiliarius qui consulentibus consilium det, at verò P.R. & ex munere consiliarius Christianorum est, & necessarius ex mente Chrysostomi, vt nihil certi in fidei controuersiis definire fas sit, eo inconsulto & Ioannes viii. *ep. 87. ad Ludou. Balbum* quem loco sui parentis Caroli Calui suum secretarium constituebat, *in fonte tui cordis primum intingendus Calamus, deinde manus nostra formabit Characteris apicem.* Primò definitiones consultandæ cum Pontifice, antequam pronuntientur, & ratæ, ac certæ habeantur ab Ecclesia.

Petrus Chrysologus *serm. 107.* & *Conc. Ephes. tom. 2. editionis pettanica cap. 15.* nominant custodem fidei, quod nimirùm ipsius sit accuratè inuigilare, ne qui fures & hæretici fidei thesaurum incautis Christianis subripiant, quod quam diligenter præstiterit S. Martinus contra Monothelitas, ipsemet describit *ep. 11.* ad Hierosolymitanam, & Antiochenam Ecclesiam his verbis, *Scire vos volo fratres de rebus præsentibus, id est de fraudibus qui temporibus nostris insurrexerunt contra orthodoxam fidem, nempe Theodoro qui fuit Episcopus Pharan, & Cyro qui Alexandria & Sergio Constantinopolis & eius successoribus Pyrrho & Paulo, quod ei per propriam hæresim valdè moliti sunt perfodere, & thesauros fine dogmata Ecclesia expilare, nos vero id est humus Apostolica sedis Pontifices ad custodiam domus peruigiles, iuxta præceptum Domini non permisimus eos hunc effodere, vel fidei subripere thesaurum, sed ipsos cathenis impia eorum, & adulterina doctrina constringentes accurata demonstratione, & examinatione eorum, qua ab ipsis contra integritatem Christiana fidei scripta sunt, tam ipsos, tum ea quæ impiè docuerant igne canonica sententia, veluti mala zizania exurentes synodaliter condemnauimus, vbique eorum hæresim publicantes.* & sanè iampridem dixerat Irenæ *lib. 3. cap. 4.* fidem à SS. Apostolis in præduces depositorium Ecclesiæ Romanæ fuisse illatam, ideóque Bernard. *ep. 49. & 161.* vocauit Pontificem custodem sponsæ Domini cuius nimirùm integritatem seruata fide infermentata & virgine custodit, sed hoc ipsum pluribus exemplis demonstrat Gennad. in Apologia Concilio Florentin. *cap. 5.* verbis post paulò adducendis.

Damasc. *in historia Barlaam cap. 11.* iuxta Græcum Codicem, ab Hieronymo donato in Apologetico de Romanæ sedis principatu vulgatum, dicitur Resp. Pontifex Doctor supremus orbis terrarum, quo etiam nomine Petrum appellat S.Chrysost. *in encomio S. Ignatij* collaudans Ciuitatem Antiochenam, quod illi Deus præfecerit totius orbis terrarum Doctorem Petrum & Nyssenus *in encomio SS. Petri & Pauli*, quod ex Bibliotheca Viennensi Gretserus edidit, sic de Petro loquitur, *solus quem sciamus loco Christi, & à Christo pastor & Doctor omnium gentium vbique terrarum constitutus est quam dignitatem in perpetuum seruat.* Quæ postrema verba vera esse non possunt, nisi in Petri successoribus vt vides.

Theodorus studita *lib. 2. Epist. 13. ad Paschalem* ipsum nominat facem diuinitùs lucentem ad Ecclesiæ, quæ sub cœlo est illuminationem in Apostolica sede constitutam, quæ verba in fidei quæstionibus maximè sunt accipienda. Firmamenti fundamentique nomen sæpiùs Petri successoribus tributum est. August. *Serm. 16. de sanctis* dixit firmamentum omnium, quia vt ait fœlix III. *Ep. 5.* per Apostolicam sedem omnium solidatur dignitas sacerdotum; firmamentum fixum, & immobile agnouit Athanas. vna cum Episcopis Ægyptiis ad fœlicem, & Sergius Cyprius ad Theodorum Papam in Concilio Lateranensi sub Martino I. *secretario 2.* relatus vbi & vocat Apostolicam titoli formam lucidissimam fidei. Athanasius verò vna cum Ægyptiis dixerat formam lucidissimam vniuersorum titulorum, addit Sergius. *Tu profanarum hæreseon depositor existis, vt Princeps & Doctor orthodoxa & immacalata fidei:* Vulunt itaque isti Patres Romanum Pontificem positum fuisse velut lucidissimum titulum seruandæ fidei, vti quondam ad seruandas possessiones ponebantur tituli Imperatorij, vt obseruat

 uat

uat Anguſt. *Serm.62. & in pſal. 21.* noſque alias diximus vide Feſtum V. Titulus.

Epiſcopi Africani *Epiſt. ad Theodorum Papam* relata in Concilio Lateranenſi ſub Martino 1. *ſecretario ſic conſultatione* 2. iſtis appellant nominibus fons magnus, & indeficiens omnibus Chriſtianis fluenta redundans, de quo rivuli prodeunt affluenter, vniuerſum largiſſimè irrigantes orbem Chriſtianorum, qua eadem Metaphora vtitur Theodorus ſtudita ad Paſchalem Papam *lib. 2. Ep. 13.* fons verè illimis ac ſincerus iam inde à principio fidei, qua ratione Carolus Magnus conciliauit contentionem ſuorum cantorum & Romanorum, quoad rationem cantus Eccleſiaſtici apud Ioann. Diaconum *lib. 2. vita S. Gregorij c. 9.* Et refertur etiam in actis eiuſdem Imperatoris a Monacho quodam S. Eparchij Conſcriptis, vbi Carolus ſic ſuos Cantores alloquitur. *Dicite Palam quis purior eſt, & quis melior an fons primus aut riuuli eius longè decurrentes, responderunt omnes vna voce. Fontem velut caput & originem puriorem eſſe. Riuulos autem eius quanto longius à fonte receſſerint, tanto turbulentius fluere, & ſordibus ac immunditiis corruptos eſſe, & ait Dominus Rex Carolus reuertimini ad fontem S. Gregorij, quia manifeſtè corrupiſtis Cantilenam Eccleſiaſticam*, quod de ritu illo Eccleſiaſtico dixit Carolus, potiori Iure de doctrina fidei, quæ in ſuo fonte puro Romanæ ſedis haurienda potius eſt, quàm aliorum riuvli conſectandi errorum, & hæreſeon cæno, aut ineptarum opinionum limo corrupti. Itaque quod Epiſcopi Moſcouitici dicuntur geſtare pallium nigrum, quod in pectore habet tres fimbrias albas inſtar riuuli quaquam-verſum fluentes, vt ſignificent ex ijs in orbem Vniuerſum fluere perenniter doctrinæ Riuvlos verius omninò erit in R. Pontif.

Fundamenti Eccleſiarum, fundamenti fidei aliaque ſimilia nomina vulgatiſſima ſunt apud PP. Vigilius Papa *Epiſt ad Euther.* Andreas Cretenſis *orat. de Transfigurat.* Stephanus Dorenſis Epiſcopus. *Epiſtola ad Synodum Lateranen.* Sub Martino I. *Conſultat. vel Secretario 2.* Dionyſ. *Epiſt. ad* Thimoth. Clemens *Epiſt. 1. ad Iacobum* Auguſt. *Serm. 15. de ſanctis* & apud illum *Epiſt.* 86. Vrbicus Hilar. *in Pſal. 131.* Origen. *hom. 5. in exod.*

Chryſoſtom. *Hom. de Elia & Petro & homil. vltima in Ioan.* Euthym. *in cap. vlt. Ioann.* Vocat Petrum Magiſtrum orbis terrarum, Magiſtrum quoque Vniuerſalem Epiſcoporum Bonifacius, vt refert vita S. Burchard. *lib. 1. cap. 9.* apud Surium *die 14. Octobris*, Magiſtrum etiam fidei Innoc. III. Epiſt. ad Catholicum ſiue primatem Armeniorum. *Sicut didicimus*, inquit, *ex verbis Apoſtolicis, quod omnes vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra, & quod cunctos Sacri Baptiſmatis vnda regeneras fratres facit, quoniam vnus eſt Pater noſter, qui eſt in cœlis, prout in Euangelio veritas proteſtatur, in nobis tamen qui B. Petro ſucceſſimus Chriſtianæ fidei Magiſterium recognoſcis. Vnde ſecus fontem ſcientiæ fidei noſtræ, ac præceptorum leges, & Eccleſiæ quieſcere deſiderans, & nutrici ſugas mammillis noſtris quotidiè, & inebrieris lacte doctrinæ ex vberibus Apoſtolicæ ſedis emanantis; & licet loco quidem remotus à nobis exiſtas, fide tamen nobis gaudens, antequam Armenicam Eccleſiam nobis committi contingeret cum ouili, de quo Dominus in Euangelio proteſtatur, aliàs inquiens, oues habes, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile & vnus Paſtor, oues enim huius ouilis vni Dominus Paſtori commiſit, Petro videlicet, cum inquit, paſce oues meas, innuens per verbum Tertiò repetitum, quod quicumque fidem habuerunt Trinitatis, in quacumque orbis partium Regione, ac trino fidelium ordine Noë, Iob, & Daniel. ſiue in lecto, ſiue in agro, ſiue in mola conſiſtant, Petri Magiſterio ſunt commiſſi.*

Rupertus *lib. 2. officio. cap. 22.* Vocat R. P. murum inexpugnabilem contra omnes hæreſes, quod ibidem luculenter explicat, & quomodo ex quacumque parte mundi periclitata fides ad Romanam Eccleſiam confugiens, mille Clypeos ex ea omnemque armaturam fortium qua ſe defenderet, pendentem & præparatam inuenerit: quam etiam fidei puræ & incontaminatæ ſecuritatis oſtentat Petrus Cellenſis. *Epiſt. 3.* aduerſus quendam Nicolaum, *Sum nomine Petrus, Petrinus, radicatus, & fundatus in montibus ſanctarum authoritatum, & in medio Petrarum, vbi mater Eccleſia nidificat in foraminibus Petræ, & in cauernis maceriæ, hinc non ex eo niſi ad vocem rotarum, quæ in ſe habent ſpiritum vitæ, & extant ac mouentur tanquam volubiles cum animalibus ſenas alas habentes, & oculos antè & retrò ſecurus ſequor, quia facies Leonis præcedit ne aliquid noceat, facies hominis ne aliquid decipiat, facies vituli ne vanitatis aliquid interueniat, facies aquilæ, ne aliquid dubietatis remaneat vel tarditatis præpediat. Regula veritatis tornauit rotas iſtas in circion, & orbe veritatis æternæ, quæ de mente diuina procedens, tanta apud Deum Maieſtatis eſt, vt in ſummo vertice lucis inhabitabilis reſideat, tantæ authoritatis vt nullius ditiom ſubiaceat, tantæ maturitatis vt nunquam vultum Deificum deponat, tantæ certitudinis, vt nulla mutatio aut viciſſitudinis obumbratio in eam incurrat.*

Chryſoſt. hom. *de Petro & Elia* portum fidei Petrum dixit. Ioan. VIII. *Ep. 21.* portum periclitantium Theodorus ſtudita *Epiſt. ad Paſchalem* portum totius Eccleſiæ ſecurum, quæ omnia tum de fide quæ extra hunc portum periclitatur, interpretatur Vincentius Lirinenſ. in Commonitorio, tum de confugientibus Epiſcopis malè vexatis ad Romanam ſedem, tum de vtriſque dictum illud Theodori ſtuditæ Gennad. pro Concil. Florentino *cap. 5. ſect. 16.* exponit. *Intelligis*, inquit, *quo pacto ſecurum portum appellat, totius Eccleſiæ Romanum Pontificem, ad quem vt nauigia ab vndis in medio maris agitata in portum perfugiunt, ne foris relicta à fluctibus atque æſtu mergantur. Sic & omnes Eccleſiæ ab hæreticis tanquam à fluctibus vexatæ, ad Romanum Pontificem veluti ad Portum ſalutis confugiunt, vbi tranquillitatem & quietem omnem nanciſcantur: Nam eo loci fidei claues Chriſtus apud Petrum Apoſtolum depoſuit, vt Eccleſiam totam paſceret, atque gubernaret, nec apud illum tantum, ſed etiam apud eius ſucceſſores, ipſe dicens, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos; quæ quidem non ſoli Petro contigerunt, ſed & eius ſucceſſoribus.*

Rupertus *Ep. ad Romanum Pontificem* quam præfixit libris de Trinitat. vocat illum fidei Chriſtianæ præcentorem. Cyrillus verò Hieroſol. *Cathech. 11.* Præconem ſupremum Eccleſiæ, prædicatorem primum & ſupremum Eccleſiæ; Gregor. *lib. 13. moral. cap.* 8. Et exilium S. Martini, S. Aſterius *homil. de SS. Petro & Paulo.* Vbi de Petri prædicatione. Quæ omnia eodem recidunt, vt vides, & Romani Pontificis in fidei doctrina explicanda, promulganda, & proponenda authoritatem oſtendant, vide Petrum Damian. *Opuſc. 46. cap. 5.* De Petri prædicatione, & aliis eiuſmodi titulis, qui illi vt Pontifici, ac proinde ſucceſſoribus eius conueniunt, eodem refero quod Damaſus *Ep. 4.* vocat principem, & Doctorem immaculatæ & Orthodoxæ fidei, & Gofridus Vind. *lib. 1, Ep. 7.* Principem fidei Catholicæ dicitur, & tuba Euangelij in actis S. Agapiti quorum plagulam habes *cap. Agapitus de conſecrat. diſt. 1.* Tuba Sanctiſſimi Spiritus à Theodoreto. *Ep. ad S. Leonem.*

Ex his omnibus titulis, quibus PP. Paſſim Romanum

minum Pontificem ornauerunt, liquidò apparet doctrinam fidei ab illo petendam & fidei omnes controuersias ab eo esse dijudicandas.

§. VI.

Semper fidei controuersiæ ad Romanum Pontificem delatæ sunt.

Fidei controuersiæ ex perpetua Ecclesiæ praxi ad Romanum Pontificem sunt delatæ, ab eoque iudicium postulatum fuit à Gennadio *pro Concilio Florentino cap. 5.* adducti probant Irenæus *lib. 3. cap. 3.* Vbi postquam successionem Romanorum Episcoporum post Petrum numerauit, addit. *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem Principalitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his qui sunt vndique conseruata est ea qua est ab Apostolis traditio.* Cyprian. *Ep. 45. ad Cornelium* ait Legatos ab Hadrumetino Consilio hortatos esse vt Ecclesiæ Catholicæ radicem & matricem agnoscerent, nimirùm Romanam Ecclesiam, & infra. *Placuit per omnes omninò istic positos literæ fierent, sicuti fiunt in te vniuersi collegæ nostri, & communicationem tuam, id est Catholicæ Ecclesiæ vnitatem pariter & Charitatem probarent firmiter ac tenerent quod diuinitùs euenisse, & consilium nostrum prudenter, processisse gaudemus. Sic enim Episcopatus tui & veritas pariter & dignitas apertissima luce, & manifestissima & firmissima comprobatione fundata est* & *Ep. 55. ad eundem Cornelium* contra Hæreticos. *Post ista adhuc insuper Pseudo Episcopo sibi ab hæreticis constituto nauigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est à Schismaticis, & profanis literis ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Hunc eundem in causis fidei recursum ad Ecclesiam Romanam, vt ab illa fidei quæstiones definiantur, iam olim testati sunt ipsimet Pontifices Anaclet. *Epist. 1. & 3.* Euaristus *Epist.* ad Africanos Episcopos, Alexand. *Epist.* ad omnes Orthodoxos. Sixtus I. Eleutherius *Epist. ad Ecclesias* Gallicanas Pius I. *Epist. ad omnes Ecclesias.* Victor. *ad Theophilum.* Zepherinus *ad Episcopos Siciliæ.* Lucius *Ep. ad Episcopos Galliæ, & Hisp.* Sixtus Mariall. I. *ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ,* Eusebius *ad* omnes Episcopos Campaniæ & Tusciæ. Melchiades ad *Episcopos Hispan.* Idem etiam tradunt Tertull. *lib. de præscript.* Ambros. *orat. de excessu fratris sui satyri cap. 7. & serm. 47.* Hieron. *Ep. ad Damasum & lib. 1. Apolog. contra Rufin.* Cyrill. *loco adducto à S. Thoma* contra errores Græcorum August. *Epist. 106. & 162. tract. 56. in Ioan. lib. 2. contra Pelagium & Cælestinum, & lib. 2. contra donat. cap. 11.* Idem agnoscunt Concilia œcumenica. Nicænum *Can. 18. & 19.* citatis à Iulio *in Epist. ad Synod. Antiochen.* Chalcedon. *loco citato à S. Thoma sed hodie* eraso, de quo diximus nuper, Concil. Constantin. *in* sententia contra Anthimum hæreticum, Sexta Synodus *act. 4.* in professione fidei ab Omnibus PP. comprobata. *Act. 8. 13. & 14.* Synod. 7. *act. 2.* Synod. 8. *act. 8. can. 2.* Denique Concilium Lateranense sub Innocent. III. Florentinum alibi allegatum, & Denique Trident. Hæc aliaque permulta singillatim expressis verbis enumerat Hieronymus Albanus *lib. de oppugnata Pontificis dignitate prima parte.* Ego pauca dumtaxat appendo Anaclet. *Ep. 1.* id traditum esse ab Apostolis testatur, & subinde. *Si quæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem eas quasi ad caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio, quia sic Dominum velle, ab eoque ita constitutum esse in antedictis testimoniis declaratur: hæc verò Apostolica sedes cardo & caput, vt prætactum est, omnium Ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta, & sicut Cardine ostium regitur, sic huius sanctæ sedis authoritate omnes Ecclesiæ domino disponente regantur.* Id maximè in rebus fidei vetum esse oportet. Euaristus *Ep. 1. ad omnes Africæ* Episcopos. *Consulentibus vobis fratres charissimi, quod super his quæ in vestris continebantur scriptis visum nobis esset, vel quid docilis ratio persuaderet aut custoditum remaneret, optantes vt retulistis, nostris instrui documentis, hæc verò rescribimus, siquidem dilectio vestra normam sequuta prudentiam ad sedem Apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubiis custodire, potiusquam vsurpatione præsumere.* Vides Euaristum Consultum ab Affricanis Episcopis de rebus dubiis, petiisse in ijs doceri, & institui à Pontifice, vt à capite, neque voluisse præsumere earum definitionem vsurpatione quadam, nimirum alienæ dignitatis & Iuris S. Damasus *Ep.* ad Stephanum Archiepiscopum & vniuersos Episcopos de tribus Conciliis Africanæ prouinciæ. *Scitis fratres Charissimi firmamentum à Deo fixum, & immobile atque nimium lucidissimum suorum Sacerdotum, id est, omnium Episcoporum Apostolicam sedem esse constitutam, & verticem Ecclesiarum, Tu es enim (sicut diuinum pronuntiat verbum veritatis) Petrus & super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ, qui Episcopi intelligantur, confirmatæ sunt, & tibi claues Regni cælorum commisi, atque ligare, & soluere potestatem, quæ in cælis & quæ in terris promulgaui. Tu prophanatorum hominum & membrorum meorum, maximèque discipulorum meorum existis, & Princeps & Doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodiè gratia Dei, legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, & gerent.* Quæ postrema verba ostendunt, ipsos Episcopos & columnas debere hoc sedis Apostolicæ firmamento firmari. Gelasius I. ad Episcopos Dardaniæ ait, *sedem B. Petri Apostoli de omni Ecclesia fas habere iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab ea autem nemo sit appellare permissus.* Vbi & præmi plurima idem confirmat. Nicolaus 1. *Epist. ad Michaël. Imperatorem. Patet profectò sedis Apostolicæ, cuius authoritate major non est, Iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam licere de eius iudicare iudicio.* Gregorius IX. Scribens ad Germanum Patriarcham Constantinop. *Ex quo colligitur euidenter quod ad sedem Petri omnis quæstio fidei sit referenda* Martinus V. in Concil. Constantiensi XVI. Idus Martij, Pontificatus anno 1. occasione appellationis Polonorum, sic definiuit. *Tam iure diuino, quam etiam humano, quibus sacrorum Canonum authoritas innititur, nulli fas est à supremo iudice videlicet Apostolica sede seu Romano Pontifice Iesu-Christi vicario in terris appellare, aut illius iudicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum & sedem Apostolicam deferenda sunt, declinare.* Hoc Martini testimonium magni faciendum est, cum latum fuerit in ipso Concilio Constantiensi, quod aduersarij nobis objiciunt & quod volunt sibi vindicasse authoritatem sopra Pontificem. Sed valdè errant, nam iudicauit tantum de lite Pontificum Schismaticorum inter se contendentium, quæ erat tantum quæstio facti & non fidei; de qua dumtaxat loquitur Martin. & nos hoc loco disputamus: Innocent. I. nuper etiam adductus *Ep. 93. inter Augustinianas* rescribens Concilio Milenit. laudat illud quod sedem Apostolicam consuluissent super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam sequuti,

quuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam. Et mox. *Scientes quod per omnes Prouincias de Apoſtolico fonte petentibus Reſponſa ſemper emanent, præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris authorem referre debere, velut nunc retulit veſtra dilectio, quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſiis prodeſſe.* S. Hieron. *Epiſt.* 11. teſtatur Damaſum cui aderat, vndecumque ab Occidente & Oriente pulſatum fuiſſe quæſtionibus, ipſeque eum conſulit de voce Hypoſtaſis *Ep.* 57. cuius verba inferiùs referemus. Et Carolus magnus in opere de Imaginibus, de quo inferius, laudat. Auguſt. *lib. de vtilit. credendi cap.* 17. Scribit *non debere nos dubitare, eius Eccleſiæ gremio condere, quæ vſque ad confeſſionem generis humani ab Apoſtolica ſede per ſucceſſiones Epiſcoporum, fruſtra Hæreticis circum latrantibus, & partim plebis ipſius iudicio, partim Conciliorum grauitate, partim etiam miraculorum maieſtate damnatis, culmen authoritatis obtinuit, cui nolle primas dare, vel ſummæ profectò impietatis eſt, vel præcipitis arrogantiæ,* vides ex Auguſtino culmen authoritatis in ſede Apoſtolica reſidere, fremetibus licet hæreticis. Idem ait Africana Concilia contra Pelagianos ad ſedem Apoſtolicam miſſa fuiſſe, indeque Reſcriptum, atque adeo cauſam definitam eſſe, neque quidquam amplius expectandum. *Serm.* 2. *de verbis Apoſtoli redarguite contradicentes, & reſiſtentes ad nos perducito: Iam enim hac de cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad ſedem Apoſtolicam inde etiam Reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, vtinam aliquando finiatur error:* Hæc Concilia Africana non erant generalia, vt patet; & tamen vbi à Romana ſede probata ſunt, cauſam omninò implicatiſſimam. Prorſus finierunt. Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus. *in Synodica ad Honorium,* ait ſe ad illum ſcribere, an ſua fides legitima eſſet, & ſe ſequi antiquiſſimam omnium Eccleſiarum praxim Exemplo Pauli qui Petrum ipſemet adierat, de fide cum eo conſulturus, quod nos q. ſuperiori fuſius expoſuimus. Baſill. *Ep.* 69. ſuo & Coëpiſcoporum nomine ad Romanum Pontificem per Sabinianum Diaconum ſcribit, vt diſcat quid reuera tenendum ſit. *Renora,* inquit, *dignum eſt illa excellentiſſima voce, qua te Beatum prædicauit, quod pietati tuæ donatum à Domino eſt, ſcilicet vt quod adulterinum à legitimo, ac puro diſcernas, ac fidem Patrum ſine vlla ſubſtractione prædices.* Ita ex Græco reddidit Turrian. *lib.* 2. *contra Magdeb. c.* 4. Iuſtinian. more ſuorum prædeceſſorum conſuluit Hormiſdam, an vnus de Trinitate dicendus ſit Crucifixus, additque. *Hoc enim credimus eſſe Catholicum, quod veſtro Religioſo Reſponſo nobis fuerit intimatum,* Cyrill. in theſauro. *Debemus nos vt qui membra ſumus capiti noſtro Pontifici Romano, & Apoſtolicæ fidei adhærere: ad nos pertinet inde quid credendum, quid opinandum, quid tenendum ſit quærere, quoniam ſolius Pontificis ſit arguere, corrigere, increpare, ratum facere diſponere, ſoluere & ligare.* Hæc quidem & alia ſimilia quibus Pontificem ornat Cyrill. apud eius Theſaurum non reperiuntur, & ſanè plures eius operis libri interciderunt, quæ tamen, huc adduximus reperiuntur apud S. Thomam *opuſc.* 1. *contra errores Græcorum & opuſc.* 19. & Gennad. *in Apologia pro Florentino* & apud Turrecrematam *de poteſtate Eccleſiæ,* qui omnes cum agerent pro Latinis contra Græcos, non potuerunt ſuppoſitia loca adducere, niſi ſe ridendos præbere voluerint: Deinde Andreas Coloſſenſis Epiſcopus in Synodo Florentina palàm teſtatus eſt Cyrillum in theſauro Romani Pontificis authoritatem eximiè celebraſſe; Neque vllus quidquam repoſuit S. Petrus Chryſologus reſcribens Eutychet. Epiſtola quam ex M. S. Vaticano Gerardus Voſſius Latinè & Græcè repræſentauit poſt plurima in eius hæreſim contorta ſic concludit. *In omnibus hortamur te frater venerabilis vt his quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ Ciuitatis ſcripta ſunt obedienter attendas. Quoniam B. Petrus qui in propria ſede viuit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis ac fidei extra conſenſum Epiſcopi Romanæ Ciuitatis cauſas audire non poſſumus.* Innocent. I. de quo paulò antè, denuò nobis occurrit, reſcribens enim ad Carthaginenſe Concil. *Epiſt.* 91. *inter Auguſtinias.* Laudat eos quod ad ſuum Iudicium referri voluiſſent à ſe ipſis definita *Scientes quod Apoſtolica ſidi, cum omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum à quo ipſe Epiſcopatus, & tota authoritas nominis huius emerſit quem ſequentes tam mala tam damnare nouimus, quam probare laudanda, vel id verò quod Patrum inſtituta Sacerdotali cuſtodientes officio non cenſetis eſſe Calcanda, quod illi non humana, ſed diuina decreuere ſententia, vt quidquid de disiunctis remotiſque Prouinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad huius ſidis notitiam perueniret, vbi tota huius authoritate iuſta quæ fuerit pronuntiatio firmaretur, indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ, velut de natali ſuo fonte aqua cuncta procederent, & per diuerſas totius mundi Regiones puri capitis incorrupta manerent, quid præcipere, quos, abluere quos velut in cæno immundabili ſordidatos mundis digna corporibus vnda vitaret. Gratulor igitur Fratres Chariſſimi quod per fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Iulium Literas ad nos deſtinaſtis, & cum illis curam geritis, quibus præſidetis Eccleſiis, ſollicitudinem veſtram pro omni vtilitate monſtratis & per cunctas totius orbis terrarum Eccleſias omnibus, vna quod proſit decernendum eſſe depoſcitis, vt ſuis conſtabilita regulis Eccleſia, ex hoc quod illos caueat pronuntiationis iuſta firmata decretalibus pauere non poſſit, qui peruerſis inſtructi verborum argumentis ſub imagine Catholicæ fidei diſputantes, velut peſtiferum exhalantes virus, vt hominum rectè ſentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dogmatis quærunt euertere diſciplinam, &c.* Ioannes VIII. *Ep.* 76. Vbi dixit fundatam eſſe Eccleſiam ſupra Petram, ſupra quam Serpentis veſtigium non inuenitur, vt dixit Salomon. Subdit. *Aqua non poteſt alibi tam munda vel tam limpida; quemadmodum in fonte vnde originem protrahit, inueniri, Ita & fides nunquam omninò poterit alibi tam pura, vel tam nitida reperiri, ſicut in Eccleſia noſtra vinario, vbi eam non tecta perſtillantia, quibus litigioſa mulier, id eſt hæretica prauitas comparatur, ſed ille Polorum claniger vbertim & puriſſimè congregauit, qui ex ipſo fonte viuo hanc cœlitus hauſit & limpidiſſimam conſeruandam mandauit.*

Petrus Damian. *Opuſc.* 5. *ſub finem* Eadem de cauſa vocat officinam fabrilem monetæ probatæ de cudenda & probanda moneta pluribus *tom.* 1. *de negotiatione,* vbi de nummis & monetis: Ait igitur Petrus Damian. *Nos ſi quid erranimus ad B. Petri magiſterium corrigendi ſuppliciter accedimus & retractationis opprobrium non veremur. Hæc eſt enim illa, vt ita loquar officina fabrilis, cui nimirum is qui Fabri dicebatur filius præſidet, ad cuius regulam omnis merito reducitur, ad cuius rectitudinis lineam quidquid vſpiam deprauatum fuerit, reformatur.* Hanc officinam queritur idem Petrus *lib.* 1. *Epiſt.* 10. Cadola qui ex Epiſcopo Parmenſi in Antipapam pecuniariis Largitionibus fuerat euectus, eſſe factam Simonis officina.

Petrus Collenſis *Epiſt.* 6. *ad Alexandrum III.* ad eum tanquam ad patrem recurrendum eſſe monſtrat: *ad ſinum veſtræ pietatis qui debita humilitate recurrit, non ſolùm maternæ lenitatis blandimenta, ſed & paternæ ſollicitudinis ſoles inuenire indubia tutamina, in manu nā-*

que

quæ vestra est post Deum pax omnium Ecclesiarum & nostra. Hæc tam illustria ex omni ferè gente testimonia placet Imperatorio recentiori obsignare, fuit is Andronicus qui floruit anno 1271. qui sic scribit ad Ioannem XXI. *Hæc Sacrosancta Romana Ecclesia supremum absolutumque principatum, potestatémque super Vniuersam Ecclesiam Catholicam habet: Quam quidem potestatem in se ipsa verè & humiliter agnoscit esse atque accepisse cum plena authoritate ab ipso Domino in Beato Petro Apostolorum Principe ac vertice; cuius Romanus Pontifex est successor & quemadmodum præter alias Ecclesias habet potestatem de fide Iudicandi; sic & si quæ de fide suborta fuerunt quæstiones huius iudicio dissoluenda sunt. Ad hanc vnusquisque vexatus prouocare potest, & in omnibus causis, quæ ad examen Ecclesiasticum spectant, ad huius iudicium potest quisque recurrere, & huic omnes Ecclesiæ sunt subiectæ.* Huius Epistolæ exemplar in Bibliotheca Vaticana Seruatum exhibuit Latinè simul & Græcè Eugubinus *lib. 2. de donatione Constantini.* Ex hoc tam communi & locuplete Patrum & Conciliorum etiam testimonio constat fidei quæstiones perpetuò ad sedem Romanam Apostolicam relatas fuisse, vt ab illa definirentur, neque antè vltimam illam definitionem, controuersiam esse finitam neque obligasse Vniuersam Ecclesiam, vt dicebat Innocentius I. Paulò ante adductus.

§. VII.

Pontifex Romanus hæreses etiam absque Concilio generali damnauit.

20 Tertiò Romanus Pontifex perpetuò solus absque Concilio generali damnauit hæreses, & controuersias fidei tunc exortas definiuit. Quare Constantin. Pogonat. *Epistola ad Leonem Papam* illum ad damnandum hæresim Monothelitarum sic hortatur. *Sta firmus τῆς εὐσεβείας συνήμαχος propugnator pietatis accinctus verbi gladio, cuius est omnem hæreticum, atque doctrinam præcedere sicut & Petrus olim Iudaici auditus sensorum gladio percutiens abstulit, legalis & seruilis Synagogæ præsignificans surditatem, extende securim spiritus, & omnem arborem ferentem fructum hæreseos vel institutionibus transplantare erudienda, vel Canonicis pœnis exscindere, & igni futuræ gehennæ transmittere vt præcisis iis omnibus quæ fidem labefactant valens sit, atque integrum Ecclesiæ Corpus pace spiritus connexum, & coagmentatum.* Synodus Chalcedonensis in prosphonetico ad Marcianum quem pijssimum & Christi amatorem Imperatorem appellat εὐλαβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα. Gratulatur imprimis quod imperium à pietate auspicetur, & certamen contra diabolum susceperit, atque Deum ipsi prouidisse impenetrabilem omni errori, & inuictum pugnatorem, & Romanæ Ecclesiæ Papam ad victoriam præparasse, doctrinis eum vndique veritatis accingens, vt quemadmodum feruens affectu Petrus, & his affectu feruentiore decertans, omnem ad Deum sensum, intelligentiamque perducat: Subinde demonstrat Synodus scripta Pontificis Leonis non continere fidem alienam à regulis Patrum, & tandem concludit nihil præter fidem, quæ olim à Sanctis Patribus annuntiata est venerabilis Romanus Pontifex innouauit atque vt nulla bis qui Apostolicum vitum per inuidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio Consonantia Epistolæ eius Sanctorum Patrum testimonia ad certiorem notitiam vestræ pietatis, ex multis pauca subdimus.

Deinde in relatione Synodi ad Papam Leonem, Synodus ait imprimis omnium consensu celebratum fuisse, quibus inquit: Tu quidem sicut membris caput præeris in his qui tuum tenebant ordinem, beneuolentiam præferens ὧν σὺ μὲν ὡς κεφαλὴ μελῶν ἡγεμόνευες ἐν τοῖς τὴν σὴν τάξιν ἐπέχουσι τὴν εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενος, tum in Lupum Alexand. Dioscorum sic vocat, inuehens, & varia crimina exprobans, addit *Et posthac omnia contra ipsum, cui vinea custodia à Saluatore commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque Apostolicam Sanctitatem, & excommunicationem meditatus est contra te; qui corpus Ecclesiæ vnire festinas*, & *quod respuerit eius Epistolam omnibus dogmatibus veritatis aduersans.*

Ex hoc verò Pontificis munere prouidendi ne quæ hæresis aut error fidem Ecclesiæ corrumpat, adhibendique efficacia remedia quibus serpenti malo occurrat Pontifex, dicitur summus Ecclesiæ prouisor à Rothaldo Suessionensi *Epist. ad Nicolaum I.* quæ est inter eius Epistolas post 37. Hanc verò sollicitudinem accuratè describit Blesensis *in fine Epist.* 27. Bernard. *lib. 2. de considerat. cap. 6.* Petrus Cellens. *epist.* 95. & *epist.* 195. inferius vbi de sensu Ecclesiæ Gallicanæ agemus afferendi: Quare & Synodus Chalcedon. *Epist. Synodali ad Leonem Resp. Pontificem* initio ait *ipsum eam fidem veluti vestem auro textam ex veste Christi, & præcepto Legislatoris seruasse ad id temporis, quia nempè vocis Petri omnibus constitutus interpres* πᾶσι τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου φωνῆς ἑρμηνεὺς καθιστάμενος. Quare addunt PP. Se eo tanti boni duce & authore ad vtilitatem Ecclesiæ vtentes, Ecclesiæ filiis hæreditatem, sortemque veritatis ostendisse; hunc enim sensum faciunt illa verba ὡς ἀρχηγῷ σοι τῷ καλῷ πρὸς ὠφέλειαν κεχρημένοι τῆς ἀληθείας τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις τὸν κλῆρον ἐνεδείξαμεν; non quidem singulariter secundum occultam & priuatam cuiusque doctrinam, sed in communi confessa, cui ipse tanquam caput membris per suos Legatos & Vicarios vti superius retulimus præsidere: Vides itaque Synodum agnoscere Romanum Pontificem datum & constitum esse omnibus Ecclesiis vocis Petri siue Confessionis ab ipso factæ, quàm Eutyches & Dioscorus corruperant, interpretem, & se eo duce atque præside veritatem tradere communi consensu ab eoque accepisse vestem illam auream fidei, quam seruandam acceperit. Eiusdem igitur Pontificis est errores & hæreses illi veritati cuius sortem & hæreditatem seruat, damnare: atque denique pertinere speculatoris munus & nomen quo donatur Romanus Pontifex à Lanfranco *Epist. 3. ad Alexand. III.* & à Cassiodoro *libro* 10. *epist. 2. licet enim singuli Episcopi speculatores sint, debeantque suis inuigilare Ecclesiis*, eoque trahi posse illud Ezechielis *Speculatorem dedi te Domui Israël.* Vt exponit Chrysosth. *Serm. 57. tom. 5. Græco-Latino.* Et Auitus Viennensis *Epistop. 49. Speculator sum, tubam teneo, tacere mihi non licet.* Romanus tamen Pontifex longè alia ratione speculator est præsidens Christiano populo vt aiebat Cassiodor. Et vt Athanas. cum Synodo Alexandrina *epist. ad Felic. II.* Scribit vt in summa specula à Deo positus est, quippe qui vt ibidē dicitur Vniuersalis Ecclesiæ & maximè Episcoporum qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur domini curam gerere debeat, de huius Epistolæ fide alius erit pronuntiandi locus *tomo* 5. Quamvis enim in scriptione videatur esse fortassis aliquis error, cum tunc non potuerit cogi Synodus Alexandrina, potuit tamen Athanasius suo, & aliorum Episcoporum nomine qui ipsi adhærebant scribere, quos in Synodo adunatos Alexandriæ existimauit interpres, sed audi August. *lib. 1. contra duas Epist. pelagian. cap. 1. commune esse omnibus Episcopis,*

contra

contra hæreticos qui in causis Christi fremunt inuigilare. Bonifacij tamen Pontificis ad quem scribit id singulare esse, vt qui præemineat in celsiore fastigio speculæ Pastoralis: Quare ad ipsum sua scripta, non tam discenda, quàm examinanda, & vbi fortitan aliquid displicuerit emendanda misit. Audi & Cœlest. I. *Ep. 2. ad Episc. Gal. Silere non possumus, cum ad hoc vt ab illicitis reuocemus aliquos officij nostri prouocemur instinctu, vt vigil. nostra diligentiam comprobantes, & quæ coercenda sunt resecemus, & quæ obseruanda sunt sanciamus, circa quamuis longinqua spiritualis cura non deficit, sed se per omnia quæ nomen Dei prædicatur extendit, nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in euersionem regularum nouella præsumptionis authoritate tentantur.* Alexander IV. in diplomate quo proscribit librum de periculis nouissimorum temporum, *Romanus Pontifex de summi Apostolatus specula vrbis, & orbis debita sollicitudine prospiciens, curis occupatur innumeris, & cogitationibus rapitur infinitis, quia eminentior cæteris sedes eius sollicitudines sibi vehementiores accumulat, & ipsius auctoritas potior meditationes et multiplicat ampliores. Quo enim altius præsidet, eo longius latiusque circumspicit, & quanto plus percit officio, tanto maioris vigilantia sibi sarcina incumbente plus pensat, quoniam maxima dignitati, maxima sollicitudo cohæret, & altiorem honorem, onus grauius comitatur, curaque profusior ardentioribus stimulis mentem vrget. Vnde cum alius plebium fidelium Pastoribus, quibus Grex Dominicus particulariter est commissus, immineat de iustrum Ecclesiarum eminentia vigilanter ad suas oues attendere, incumbit vtique Romano præsuli, cui est rex, ipse generaliter creditus de sublimi Ecclesiarum vertice, sede scilicet Apostolica propensius ad illum, & instanter intueri, quia eum hi limitatis suis populis præsunt, singuli quidem singulis, sic sine distinctione prælatus est Pontifex Vniuersis. Dominicæ quidem vineæ custos generalis, & cultor & totius ouilis Catholici, pastorumque omnium summus Pastor.* Et Paschalis II. *Ep. 5.* ad Sanctum Anselmum. *Si nostro silentio pateremur Ecclesiam felle amaritudinis, & impietatis radice pollui, qua ratione possemus ad æternum Iudicem excusari, cum Dominus sub specie Sacerdotis dicat Prophetæ, speculatorem dedi te Domui Israel? non benè custodit vrbem qui in specula positus, dum non absistit eius Hostibus, dirripiendam exponit.* Cum igitur in altissima specula constitutus R. Pontifex videre debeat, an hæresis, an error, an impietas, vel improbitas Ecclesiam siue particularem, siue Vniuersam perturbet, eius omninò est, non modo cæteros de periculo monere, sed iis omninò malis præcauere & vt ait Paulus excindere eos qui Domum Dei Perturbant: atque adeò suborientes statim damnare integrum fidei depositum tuetuare, vti hactenus euicimus.

21 Quod & egregiè præstiterunt ipsimet non expectato aut consulto Concilio œcumenico, per trecentos annos ante Nicænum primum, cum toto eo Spatio innumeræ fuerint hæreses, easque à Rom. P. damnatæ & sequentibus deinde ætatibus idem fecerunt, statim enim atque nouæ hæreses exortæ sunt, varijs in locis de illis monitus est P. Rom. à singularibus Ecclesiis vt videret, definiretque quid sentiendum esset, illeque regulam tradidit, quæ nunquam deinde retractata fuit, sed ab omnibus prorsus Catholicis acceptata. Quæ omnia ex Annalibus Ecclesiasticis perspicua fiunt.

Nam victor quarto decim. damnauit ex Euseb. *lib. 5. hist. cap. 23. & 24.* Et Epiphano *Hæresi. 5.* Cornelius damnauit nouatum & nouatioorum ex eodem Eusebio *lib. 6. Hist. cap. 33.* Idemque Africanorum sententiam de rebaptisandis Hæreticis, licet à S. Cypriano, eiusque Concilio probatam damnauit vt hæreticam, qua de re vide Augustin. *lib. 3. de Baptis. contra Donatistas cap. 23.* Neque in istis omnibus eo actum fuit vllum Concilium generale. Pelagiani ab Innoc. I. & Zozimo damnati, habiti sunt Hæretici, neque vllum fuit Concilium Generale, vt affirmat Augustin. *lib. 2. Retractat. cap. 5.* Quòd de semipelagianis dicendum omninò, est, fuerunt quidem aduersus illos plurima Concilia in Gallia, & Africa, sed ea fuere tantùm Prouincialia, quæ non esse vltimum iudicium de fide fatentur aduersarij. Vim igitur huic definitioni præbuit Pontificis authoritas, quæ illa probauit, eosque simul vt etiam prius damnauit. Berengarij errores de vmbratica Eucharistia damnauit Leo IX. & Nicolaus II. nullo adhibito Concilio Generali, semperque ea hæresis, vt talis habita fuit Benedictus XII. animas plenè purgatas statim videre Deum, neque diem Iudicij illis expectandum esse definiuit. Sixtus IV. damnauit Petrum Oxomensem. Petri Abelardi Hæreses Innoc. II. Gilberti Porretani errores Eugenius III. aliique deinceps Pontifices alios Hæreticos pronuntiarunt, absque vllo generali Concilio, neque vnquam vlli Catholici eiusmodi definitiones tanquam minus legitimas aut falsas improbarunt, aut retractandas iteromque examinandas esse dixerunt, sed vt dicebat Augustin. alibi relatus. *Romam missa sunt scripta, inde responsum relatum, causa definita*, negatque deinceps Concilium cogendum amplius esse, vt iterùm monebimus inferius, atque pletaque hæc omnia post inducta generalia Concilia gesta sunt.

Quid verò antequam liceret per Ecclesiæ pacem Concilia generalia cogere, fuerit actum & à quonam damnatæ fuerint hæreses euidentissimum erit. Enumeratis erroribus qui primum Concilium Nicenum præcesserunt. Nam Symonem cuius spurcissimas hæreses recenset Irenæ. *libro 1. cap. 20.* è cuius deinde Schola prodierunt Menander, Saturninus Basilides, Carpocras, Cherintus Ebion, Nicolaus, Cerdo, Marcion, licet doctrinam Simonis mutando ex parte aliqua, nonarum hæresum authores videri voluerint, vt & Docithiani, Cleobani, Gortheni, Mastotheni, Hadrianistæ, Euthychitæ, Canistæ & cætera eiusmodi portenta, de quibus agit Theodoret. *lib. Hæret. Fabular.* in Simone primum damnauit in Samaria Petrus, & deinde Romam vt cum illo pugnaret venit, vt ait Hieron. *lib. de scriptorib. Eccles.* ibique sua oratione volantem præcipitem egit; Paulus Elymam Magum, qui Pauli Proconsulis conuersioni obsistebat cæcitate percutit. Idem *Epist. 1. ad Timoth. c. 1.* Himenæum, & Alexandrum, qui Blasphemabant hæretica docendo, damnat, & vt eos euitet, monet, vt & alios qui venturi erant qui prohiberent nubere, & docerent abstinere à cibis quos Chrys. *hom. 1. in eandem Epist.* Suspicatur fuisse Encratitas, Marcionitas & Manicheos, eos enim hæc docuisse testis est qui tunc viuebat Ignat. *Epist. ad Philipp. & Epist. ad Heronem.* Iisdem Saturninum & eius Gregarios annumerat Irenæ. *lib. 1. cap. 22.* Et deinceps Theodoret. *lib. 1. Hæret. Fabular.* Idem de Ebione habet Ignat. *Ep. ad Philippens.* Qui omnes iam à Paulo prædamnati habiti sunt Hæretici, quod tamen ineptè nouatores ad sua impia dogmata detorquent, vt aliàs videbimus. *Ep. ad Philippens. cap. 3.* Cauendos monet quosdam Hæreticos quos vocat Inimicos Crucis Christi, qui nempè Christum verè Crucifixum esse negabant, Imaginem eius Crucifigi Visam, Christo subtracto. Primus fuit Simon Magus ex Irenæo, & Epiphanio, Cherintus Iesum à Christo diuidebat. Iesum passum esse ac resurrexisse, Christum impassibilem esse, Basilides verò Iesum transformasse suam speciem

speciem in Simonem Cirenæum, qui pro eo fuerat Crucifixus Paulus *Epist. ad Colloss. cap.* 2. monet ne patiamur seduci in humilitate, & Religione Angelorum, notat que probabiliùs Cherinthum qui super Christum Angelos efferebat à quibus mundus conditus fuisset, atque Deum Hæbreorum vnum ex illis Angelis fuisse. Nicolaïtas, Helcesaitas, Millenarios, Carpocrathianos, & omnium turpissimos Gnosticos, variasque eorum infandas species, Valentinianos cum suis Acollibos, Ophitas Caianos, Sethianos: Quisnam amabò primum damnauit, nisi Romani Pontifices, neque enim alium ipsorum hæresis Iudicem assignate poterunt aduersarij: Marcionem ab Ecclesia Romana repulsum, cum ad eam se contulisset, ad impetrandam veniam commissi Stupri, propter quod expulsus fuerat ab Ecclesia, & excommunicatus à proprio Patre, illustris pietatis Episcopo, tradunt Tertullian. *lib. de præscript. cap.* 3. Si & Epiphan. *heres.* 42. Immò sæpius venisse Romam & ibidem Palynodiam recantasse sub variis Pontificibus ostendit Baron. *ann. Christi* 146. *n.* 4. Cùm etiam Tertullian. dicat *lib. de præscript. cap.* 30. Romæ in Catholicam credidisse & Philastri. *Heres.* 40. narret in Asia conuictum à S. Ioannis discipulis Romam venisse, vbi sine dubio vt reciperetur, fidem Catholicam professus est. Valentinus Hæresiarcha Romam Hyg. Pontifice, ibique vsque ad Anicetum ex Irenæo *lib.* 3. *cap.* 4. atque etiam vsque ad Eleutherum ex Tertullian. *lib. de præscript. cap.* 30. Cerdo quoque eodem Pontifice Hyg. Romam se contulit, vbi se pro Catholicis gerentes in communionem recepti sunt, sed deinde cognita ipsorum hæresi sæpius Exomologesim fecere, sed tandem sæpius relapsi, penitus eiecti sunt, ab Eleuthero Pontifice, quod tradunt laudati authores Irenæ. *lib.* 1. *cap.* 8. *& lib.* 3. *cap.* 4. & Tertullian. *cap.* 30. *cit. lib. de præscript.* Montanus Hæresiarcha Romam quoque appulit, pacificasque illi à Romano Pontifice literas dedit, sed reuocauit, monitus à Praxea, tunc Catholico de erroribus, quos in Asia seminauerat, continuò suas literas reuocauit, qua de causa Tertullianus iam Montanista commotos vehementer est aduersus eundem Praxeam *lib. aduersus* illum *cap.* 1. Nam idem tunc Episcopum Romanum agnoscentem iam Prophetias Montani Priscillæ, Maximillæ, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ, & Phrigiæ inferentem, falsa de ipsis Prophetis & Ecclesiis eorum adseuerando, & prædecessorum eius authoritates defendendo coëgit, & literas pacis reuocare iam emissas, & à proposito recipiendorum charismatum permittere, in quibus verbis sapienter obseruant Rhenanus & Paniolius Tertullianum non dicere Romanum Episcopum montanizasse, vti fingunt Nouatores sed agnouisse Prophetias Montani, qui simulata pietate Prophetiæ etiam fictum Spiritum occultabat, sed monitum de eius impia doctrina ab homine etiam non bono, quia & alia delirabat, de quibus Baron. *anno Christi* 173. reuocasse pacificas, ac demùm Prophetas Insanos damnasse. Tatianus ex Platonico Philosopho Christianus Iustini discipulus quandiù Romæ viait, constans in fide mansit, neque hæreses docere ausus est, quare vt liberiùs sua sensa exprometer in Orientem profectus, errores Valentini Antiochiæ, & in Cilicia docuit, factusque est Encratitarum author ex Irenæo *libro primo capite tertio.* Epipban. *heres. quadragesima sexta.* Et aliis, veritus nimirùm ne Romæ damnatus, alibi fidem non reperiret; Bardesanes vir quondam doctrina insignis, quandiu etiam Romæ vixit, fidem validissimè contra Chalcedonium Stoicum Marco Aurelio Imperatori Percharom propugnauit, inde digressus in Valentini hæresim variosque alios errores incidit, quos tamen Romæ spargere non est ausus, de illo eiusque discipulis, atque impiis dogmatibus fusiùs Baron. *anno Christi* 175. Theodotum Bisantinum, Coriarium cum præ pudore gentilium suorum ob Christum negatum in persecutione Marci Aurelij Romam confugisset, ibique illi scelus idem exprobaretur in sui defensionem, Cerinthi & Ebionis hæresim innouasset, diceretque se hominem negasse, non Deum victor Pontifex ex Ecclesia eiecit Theodoret. *lib.* 2. *heretic. fabul. Euseb. lib.* 5. *hist. cap.* 17. fuit & alter Theodotus, cuius meminit quoque Tertullian. *cap. vlt. de præscript.* qui Christum hominem & inferiorem Melchisedecho dixit, erupit sub Victore ex Argentario siue Trapizita, Doctor & Hæresiarcha subitò factus ex Euseb. *lib.* 5. *cap.* 27. *& Theod. lib.* 2. *heret. fabul.* quem ab eodem Victore sicut & alium illum Theodotum Coriarium damnatum nemo dubitet. Artemon etiam hæresim contra diuinitatem innouauit sub Victore, sed ab eius successore Zephirino damnatus est, sicut & Praa. qui vt iam monui à secta montani desciscens Romanum Pontificem de Montani erroribus docuit, ipse tandem à Zephirino damnatus *ex optat. lib.* 1. *aduers. Parmenian.* superiùs quoque monuimus Quarto decim. Victorem damnasse, quod qua ratione contigerit explicandum videtur sub *Pio* 5. Pontifice exorta primum est controuersia de die celebrandi Paschatis, an decima quarta luna in quemcumque diem incidisset, an die dumtaxat Dominico post decimam quartam Lunam, quæ cùm iterùm in Asia sub Victore excitata esset, plurima eam in rem celebrata sunt Concilia, tum Romæ à Victore, tum in Palæstina à Theophilo Cœsariensi Metropolitano, & Narcisso Hierosolymitano Episcopo, in Ponto à palma Episcopo, in Galliis Lugduni ab Irenæo, in Græcia à Bachillo Corinthio, in prouincia Ostœna atque alibi vt ait Euseb. *lib.* 5. *hist. cap.* 22. quæ omnia Concilia Romani Pontificis authoritate facta colliges ex Beda, qui in commentario de Æquinoctio vernali, vbi ex actis Synodi Palæstinæ disertis verbis, asserit Victorem ad Theophilum Cæsariensem direxisse authoritatem suam ad eiusmodi Synodum cogendam, vt ea de re cùm cæteris Episcopis deliberaret. Constat deinde eiusdem Victoris authoritate Asianos Episcopos à Polycrate Ephesino Episcopo coactos, quod eiusdem Polycratis Literæ ad victorem redditæ testantur, ac compertùm faciunto mnibus ea de re dubitantibus apud Euseb. *lib.* 5. *cap.* 23. tandem cum Asiani Episcopi traditionem Ioannis Euangelistæ de ceremonis agni, seu de celebrando Paschate, quartadecima luna in quamcumque diem incidisset, Victoris aliarumque quam plurimarum celeberrimarum & antiquarum Synodorum iudicio obstinatè resisterent. Victor totios Asiæ Ecclesias, aliasque finitimas Literis grauiter obiurgatas tanquàm alterius fidei & opinionis ab Ecclesiæ communione secludendas edixit vti habet Euseb. *lib. quinto cit. capit. vigesimo quarto.* Quare à pluribus, & ab ipso Irenæo nimiæ seueritatis reprehensus & accusatus est, Literis quas recitat Euseb. *capit. vigesimoquinto* eo-quod victoris prædecessores Romani Pontifices aliis, qui eum ritum & illam cerimoniam obseruassent, consueßent tamen Eucharistiam mittere, quam communionem ipse negabat & nullo modo volebat admittere; vbi obserua, neque Irenæum, neque illum alium

a'inm tunc temporis eriam Schiſmaticum dubitaſſe, aut quæſtionem mouiſſe de defectu poteſtaris Pontificiæ, ſed de nimia tantum ſeneritate, quod pati nollet ritum quem prædeceſſores toleraſſent, quique ad fidem minimè pertinere videbatur, ac proinde videri minùs æquè & rectè feciſſe. Verùm non alia de cauſa ad hanc ſeueritatem impulſus eſt victot, quàm quia hac Romani Pontificis veteri indulgentia nonnulli vtebantur ad adſtruandam ſuam hæreſim. Nam Montaniſtæ, qui vt ait Pacianus. *Epiſt. ad ſymphoni de nomine Catholici*, tunc in Aſia inualuerant contendebant decima quatta luna celebrandum Paſcha, qui ſecùs facerent erroris, & hæreſis damnabant. Blaſtus quoque Romanæ Eccleſiæ Presbyter eadem ratione Iudaiſmum inducere latenter voluit, quod teſtatur Tertullian. *lib. de præſcript. cap.* 53. quique tandem cùm ſe impeti videret, ab Eccleſia ſe auulſit, pluribus aliis ſeductis. Cum igitur hæc ſententia plurium Schiſmati faueret, viſum eſt Victori Pontifici duriori ad vlcus iſtud Sanandum vti remedio, maximè cum Aſiani quondam ex quadam indulgentia ritum illum ſeruarent. Illi verò ex neceſſitate faciendum eſſe ſentirent. Ne igitur in occidentem ſerperet eiuſmodi error, monuit Victor vt omnes in antiqua traditione permanerent, quod conſtat ex eius Litteris ad deſiderium & Paracodam Viennenſes Epiſcopos, & per eos ad vniuerſam Galliam datis. Natalius olim Confeſſor, ſed deinde pecunia corruptus factus Theodotianorum Epiſcopus; ſui compos redditus Cilicio & Sacco indutus, & cineribus adſperſus ad Zephirini Pontificis pedes abiectus pattati ſceleris veniam petiit ex Euſebio *lib.* 5. *cap.* 27. Eaque fuit conſuetudo vt Hereſiarchæ pœnitentes à Romano Pontifice Catholicam communionem acciperent. Idem Zephirinus aduerſus omnes Pſeudo prophetiæ defenſores, ipſúmque Tertullianum Anathema pronuntiauit quod ſcribit Euſeb. *lib.*6. *hiſt.cap.*14. Poſtquam Caius coram ipſo Proclum & Cataphrygas conuicit, cui Zephirini ſententiæ, varia deinde Conſilia adhæſerunt Fabianus Pontifex quendam priuatum Hæreticum à nonaginta Epiſcopis Africanis in Concilio apud Lambeſitanam Coloniam damnatum, ſuis Litteris infamia notatum Eccleſiaſtica communione priuauit, quod & fecit Donatus Carthaginenſis quod teſtatur Cyprian. *Epiſt.* 55. *ad Cornel.* quem monet eundem priuatum veniſſe ad Synodum Chartaginenſem Idibus Maij habitam, quæ fuit ſecunda à reditu Cypriani, vt ſe purgaret, & iniquè damnatum doceret, ſed fuiſſe rejectum, & non auditum: Cur amabò Origenes iam damnatus Romam venit imperante Philippo, quod teſtatur Pophytius in vita plotini, cum quo congreſſum eſſe Origenem dicit, niſi quia Fabianus illum ad dicendum cauſam vocauit, aut cum non admiſiſſet ſcriptam, vulgatamque ab eo fidei profeſſionem ſponte ipſe Romam ſe contulit, vt ſe Pontifici purgaret, acceptaque ab eo communione damnationis ſententiam eluderet, & catholicum ſe probaret ſententiam de rebaptiſandis hæreticis tot Conciliorum Africanorum authoritate, Cypriani & firmiliani conatibus immenſis firmatam vnus, quod nuper monſtrabamus, Stephanus R. Pontifex tanquam erroneam antiquæ traditioni aduerſariam, & denique hæreticam damnauit, eique tandem totus Orbis adhæſit, & quamplures etiam Epiſcopi Africani recantata Palinodia conſenſerunt. Audi enim nobiliſſimum ſcriptorem Gallicanum Vincentium Lerinenſem *in commonitorio contra profanas nouitatos hæreticorum: ſed ne longum fiat, vnum aliquid, & hoc ab Apoſtolica potiſſimum ſede ſumemus. Vt omnes luce clarius videant Beatorum Apoſtolorum beata ſucceſſio, quanta vi ſemper, quanto ſtudio, quanta contentione defenderit ſuſcepta ſemel Religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginenſis Epiſcopus, primus omnium mortalium contra diuinum Canonem contra vniuerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium conſacerdotum, contra morem, atque inſtituta maiorum rebaptiſandum eſſe cenſebat, quæ præſumptio tantum mali inuehit, vt non ſolùm hæreticis omnibus formam ſacrilegij, ſed etiam quibuſdam Catholicis occaſionem præberet erroris. Cum ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaqua verſum Sacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio reniterentur. Tunc Beatæ memoriæ Papa Stephanus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes cum cæteris quidem Collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſtitit, dignum vt opinor exiſtimans, ſi reliquos omnes tantum fidei deuotione vinceret, quantum loci authoritate ſuperabat. Denique in Epiſtola quæ tunc in Africam miſſa eſt, his verbis ſanxit. Nihil nouandum niſi quod traditum eſt, intelligebat enim vir Sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi vt omnia, quæ fide à Patribus ſuſcepta forent, eadem fide filiis conſignarentur, noſque Religionem non quà vellemus ducere, ſed potius quà illa duceret, ſequi oportere, idque eſſe proprium Chriſtianæ modeſtiæ & Grauitatis non ſua poſteris tradere, ſed à maioribus accepta ſeruare: Quis ergo tunc vniuerſi negotij exitus? Quis vtique, niſi vſitatus & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet antiquitas, exploſa nouitas. Sed fortè tunc ipſi nouitiæ adinuentioni Patrocinia defuerunt: Immò verò tanta vis Ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tantus ad Sertorum numerus, tanta veri ſimilitudo, tanta diuinæ legis Oracula, ſed plenè nouo, ac malo more intellecta, vt mihi omnis illa conſpiratio nullomodo deſtrui potuiſſe videatur, niſi ſola tanti moliminis cauſa ſuſcepta, ipſa defenſa, ipſa laudata nouitatis profeſſio deſtituiſſet. Quid poſtremò ipſius Africani Concilij ſiue decreti, quæ vires! donante Deo nulla, ſed vniuerſa tanquam ſomnia, tanquam fabulæ, tanquam ſuperflua, abolita, antiquata calcata ſunt & ô rerum mira conuerſio? Auctores eiuſdem opinionis Catholici, conſectatores Hæretici iudicantur, &c.* Pergit enim oſtendere primos illius nouitatis auctores, tandem ſuum agnouiſſe errorem, quem eorum diſcipuli perfractè tuiti ſunt, ideóque damnati tanquam Hæretici: agit de Cypriano qui videri poterat tam obſtinatus in tuenda ſua aſſertione: Hæc tamen omnia vnius Stephani definitione. *Cum Sanxit nihil nouandum niſi quod traditum eſt.* Sedata prorſus ſunt; ex quibus liquidò conſtat Romani Pontificis in iudicandis fidei controuerſiis ſumma, & vltima auctoritas, etiam contra Eccleſiarum aliarum ſenſum & decreta. Quare Stephano pro fide occiſo Dionyſius Alexandrinus pietate & Litteris illuſtris cum ſententiæ de rebaptiſandis Hæreticis adhæſiſſet cum fidelis quidam Baptiſari peteret eò-quod ab Hæreticis olim ritu non Catholico Baptiſatus fuit id facere non eſt auſus donec Sixtum II. Stephani ſucceſſorem conſuluiſſet. Litteris quarum fragmentum refert Euſeb. *lib.* 7. *hiſt. cap.*8.

Cum etiam apud Ptolemaidem Pentapolis Sabelliana hæreſis oriri cœpiſſet, & vtræque partes Dionyſium Alexandrinum conueniſſent, ipſéque de ea

contro

controuersia fusiùs scripsisset exemplaria suarum Litterarum ad Sixtum II. misit R. P. ipsúmque consuloit. Eusebius *libro septimo citato capite quinto.* Verùm cum idem Dionysius io iis quæ eruditè contra Sabellianos scripsit ad Ammonium & Euphtanorem scripsisset, aliquid contra personas diuinas minus rectum dicere visus esset, & personas non modo proprietatibua sed & substantia distinguere, atque à Pentapolitanis quibusdam ea de causa reus factus esset apud Romanum Pontificem Dionysium, ipsi cognomem, Synodus Romana iussit Alexandrinum suam sententiam declarare, quod & fecit Apologia ad R. P. scripta qua calumniam diluit vti habet Athanas. Qui & eundem Dionysium purgat *in lib. de Synodis*, & in *lib. de Sententia Dionysij.* Paulus Samosatenus, qui in priori Synodo Antiochena damnatus hæresim suam docere pergeret, in posteriori denuò damnatus & Episcopatu abdicatus, & ex Ecclesia expulsus est, qua de re statim Synodus ad Dionysium R. Pontif. Et maximum Alexandrinum Litteras dedit Synodicas. Quod ait Athanas. *lib. de Synod. & Eusеb. libro septimo cap.* 23. Vbi partem earum Litterarum quibus Pauli non modo errores, sed turpissimi mores, & alia eius flagitia describuntur refert, additque, quod maximè obseruandum est, cum Paulus ita sententia Synodi damnatus, domo Episcopali exire noller, interpellatum fuisse Aurelianum Imperatorem, qui respondit eam tradendam Paulo Domum Ecclesiæ, quam Italiæ Sacerdotes & Romanus Pontifex tribuendam præscriberent. Atque ita demum Paulus eiectus est. Nimitùm Dionysius Romanus Pontifex iam Romæ Synodum conuocarat, & Paulum damnarat; quare quod illa Synodus cum Romano Pontifice contra Paulum decreuerat, seruandum esse edixit Imperator, qui licèt Ethnicus & Christiani nominis persequtor, nouerat quanta esset Romani Pontificis in Ecclesiis authoritas, & quantum Synod. Antiochenæ quamvis frequentissimæ præemineret. Demum S. Syluester post Constantini Baptismum Synodum colligit in Thermis Trajani ducentorum octoginta quatuor Episcoporum, vt habent acta, vel vt habet Romana collectio ducentorum triginta, ex variis occidentis partibus, Nam in illia ne vnos quidem Græcus recensetur, Initio porrò Synodi prælocutus Syluester damnauit Hyppolitum Diaconum Valentinæ hæresis sectatorem, Callixtom Sabellianum, Victorium Episcopum, qui receptos Ecclesiæ Paschales Cycloa rejiciebat, nôn tamen Pictauiensem, vt malè aliqui addiderunt, fuit enim ille acerrimus hostis Hæreticorum, vt testatur Optatus *libro primo.* Et sub Diocletiano inclytus Martyr. Neque etiam fuit Victorinus siue potiùs Victorius, cuius meminit Gennadius *cap.* 88. *de viris illustrib.* qui hortatu Hilar. Papæ Cyclos Paschales post Prosperum prosequutus est. Huius Victorini à Syluestro damnati, sicut & Hyppoliti & Call. sola nomina tenemus. De hæresi verò Arriana quæ tunc Orientem concitarat, nolla in ea Synodo facta est mentio, sed eius causa in sequens Concilium Generale, de quo tunc conuenit inter Syluestrum & Constantinum, qui eidem Synodo Romanæ vna cum matre Helena interfuit, dilata est. Ex hac porrò fusiori enumeratione. Vides Romanum Pontificem fidei controuersias definiuisse & hæreses damnasse sine Concilio Generali. Tum antequam illa cœperint celebrari, tum etiam postea. Et sanè cum pauca omninò fuerint Concilia Generalia & infinitæ propè hæres. illas damnatas omninò fuisse absque Concilio Generali necesse omninò est.

4. Omnes istæ definitiones & damnationes Pontificiæ ab omnibus Catholicis statim receptæ sunt, & si qui Catholici vt Cyprianus de *iterati Baptismi,* Hæreticorum damnatione, initio obsistere visi sunt, tandem acquieuere, & definitioni Romanæ consenserunt. Hæreses quoque damnatæ, perpetuò pro damnatis habitæ sunt; proferant enim vel vnum exemplum aduersarij alicuius hæresis à Pontifice Romano damnatæ, quæ deinde malè damnata habita fuerit: Immò ne quidem deinde Concilia Generalia vllam prædamnatam hæresim pro Catholica assertione habuerunt, aut an verè & legitimè damnata fuisset quæsierunt, sed eius damnationem omni testimoniorum genere comprobarunt, *vt statim fusius ostendam.* 22

§. VIII.

Communicatio fidei cum Romano Pontifice habita, perpetuò est certa nota Catholicismi.

5. Hinc factum vt communicatio cum Ecclesia Romana, vel eius Pontifice haberetur pro nota indubitata Catholicæ fidei, ideóque illam Hæretici suffurari conarentur omnibus artibus, vt hæresia infamiam vitarent, haberentúrque pro Catholicis. Quod de Nouato, Nouatiano, Marcione, Montano, aliísque Hæreticis qui Romam adierunt, notissimum est, ipsique Donatistæ non modo Schismatici, sed etiam Hæretici facti, Romam Syluestri Papæ temporibus miserunt Victorem quendam Garbiensem qui ibi Episcopum ageret, vt habentes Romæ Episcopum Catholici nomen aucuparentur; cui alij quoque successiue suffuti sunt ad vsque tempora Optat: *libro primo aduers. Parmen.* ij verò vel ex Africa mittebantur ordinati, vel alij Episcopi Donatistæ ad eum ordinandum Romam mittebantur, ex August. *lib. de hæresib. cap.* 69. Nunquam tamen nisi Afros ordinare potuerunt, cum nullos alios sectarios etiam Romæ haberent. Hanc porrò subdolam artem August. *Epist.* 163. *&* 165. Et Optatus inde potissimum impugnarunt, quod licet Romæ se Episcopum habere iactarent, nullam tamen à Petri Cathedra successionem sortiri constaret. 23

Eadem de causa formatæ Litteræ, quibus vnitatem Ecclesiæ Catholicæ, & com illa communionem testabantur, vt docent Optatus *libro secundo.* Et August. *Epist.* 163. Quæ & idcircò communicatoriæ dicuntur ab August. *ibid.* Et Canonicæ ab Attico Ecclesiasticæ & Pacificæ à Theophilo Alexand. Sic ex Concilij Nicœni decreto exprimebantur, vt ex nominibus Patris & Filij & Spiritus Sancti, atque Petri Apostoli prima elementa Græca sumerentur, & ex nomine eius qui Litteram scriberet, primom item elementum eius cui scriberetur, secundum cui deferenda traderetur, tertium, ciuitatis ex qua scriberetur, quartum atque ex harum omnium Litterarum numeris cum numero currentis Indictionis, & Litterarum vocis *ἀμὴν* in vnum ductis secundum valorem, quem apud Græcos exprimunt, collecta summa apponeretur Epistolæ. Et quia facilè fuisset cuivis eiusmodi in iisdem numeris & elementis, formatam confingere probabilius videtur eam formulam non

fuiſſe ſcripto communicatam, ſed apud Catholicos Epiſcopos ſecretam manſiſſe. In primis igitur elementis formatæ tres perſonæ Trinitatis, quodam Symbolo exprimebantur, eiúſque fidei Sanctiſſimæ profeſſio: Primum quóque elementum nominis Petri addebatur vt cum catholica, & vera Eccleſia communicatio, ſiue cum ſede & cathedra B. Petri in qua vigeret totius Catholicæ Eccleſiæ Principatus, & ille probaretur verè eſſe Catholicus, qui Petri ſucceſſori fide coniunctus foret & communione, quo argumento Optatus *libro ſecundo*, ſe Catholicum oſtendit aduerſus Donatiſtas Schiſmaticos. Harum formatarum deſcriptionem habet Iuo *ſexto p. decreti cap.* 433. cui geminum illatum exemplat ſubjicit in Concilio Africano ſiue carthaginenſi Sancitum eſt *can. ſexageſimo ſecundo & ſeptuageſimo tertio*. Vt quicumque ad Comitatum ire vellent formulam acciperent ad Romanum Pontificem & ab illo aliam ad Imperatorem. Ne Hæretici Catholico nomine tegerentur. Præceptum præterea eſt, vt in formatis dies paſchæ illius anni apponeretur, aut ſi nondum de illo conſtaret, quia nondum fuiſſet indictus, apponeretur dies Paſchæ anni præteriti, ſcilicet poſt diem Paſchæ, ſicut in actis publicis interdum adſcribebatur poſt conſulatum talis.

§. IX.

Subiectio Romani Pontificis iudicio notam hæreſis diluit.

24 6. Denique quandiù noui aliqui Dogmatiſtæ ſua & omnia dicta R. P. cenſuræ habuere, non ſunt habiti Hæretici, niſi materialiter, licet falſa docerent, neque vt tales damnati; quare vt eiuſmodi damnationem eluderent, eadem arte ſuas opiniones Iudicio Sedis Apoſtolicæ, qua ſæpiùs eius communionem ſuffurabantur, vt minùs cautis imponerent, & notam peruicaciæ, quæ eſt character hæreſeos, vt diſſerunt Etherius & Beatus, diſputantes contra Elipandum *libro primo*. Nam dum quis ſubjicit ſententiam ſuam Eccleſiæ paratus illam abjicere, vbi ille dixerit, quid tenendum, vel non tenendum. Sit Hæreticus & peruicax dici nequit, vt probat S. Thom. 2. 2. *quæſt. decima articulo ſecundo ad tertium*, ex Auguſt. *Ep.* 162. Id verò præſtat dum capitis Eccleſiæ iudicio ſua omnia commenta addicit, vti tradunt Gerſo. *Opuſc. de proteſtatione parte prima*. Caſtro *libro primo de Iuſt. Hæret. punit. cap.* 11. Simancas *in Catholicis Inſtitutio*. Aliique à Pegna addocti. 1. *par. directory quæſt.* 12. Et quamvis adeſſet craſſa ignorantia, quæ grauem culpam non excluderet, hæreſim tamen excloderet, quia non adeſt oppoſitio contra Eccleſiæ ſenſum & propoſitionem, proindéque caret peruicacia hæreſ. vt dixi intrinſeca ita paſſim omnes apud Sanch. *libro ſecundo in decalog. capite ſeptimo, numero vigeſimo*. Quare facundus *libro decimo pro tribus capite ſecundo*. Theodorum Mepſueſtenum negat fuiſſe Hæreticum, cum paratus ſemper fuerit corrigi; Ideóque Vincentius Lirin. *in commonitione, capite undecimo*. Sapienter obſeruat primum alicuius ſectæ auctorem potuiſſe eſſe non Hæreticum defectu peruicaciæ, & quod corrigi paratus eſſet ab Eccleſia, eius tamen ſectatores qui cum pertinacia illius opinioni adhærent, verè propriè & formaliter Hæreticos eſſe, quod oſtendit in Cypriano, & eius ſectatoribus: *O rerum* inquit *mira conuerſio. Authores eiuſdem opinionis Catholici: Conſectatores verò Hæretici iudicantur, abſoluuntur Magiſtri, condemnantur diſcipuli, conſcriptores librorum filij Regni erunt, aſſertores verò gehenna ſuſcipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium & Epiſcoporum, & Martyrum lumen, Beatiſſimum Cyprianum cum cæteris Collegis ſuis in æternum dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto, aut quis contra, tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & cæteras peſtes, quæ illius authoritate concilij rebaptiſare ſe iactitant in ſempiternum neges arſuros eſſe cum Diabolo*, cum Ioachim. Abbas quædam minùs recta de Trinitate docuiſſet, ita eius opinio damnata eſt ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi. *Vt ipſe* tamen ab hæreſi immunis dicitur. *Cum* inquit Innocent. *ipſe Ioachim. Omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandauerit, Apoſtolicæ ſedis iudicio approbanda ſeu corrigenda, dictans Epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua confitetur ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Deo cunctorum fidelium mater ac magiſtra eſt*. Vide Innocent. *libro decimo quarto. Regiſtri Epiſtola* 99. Quare Honorius III. Epiſcopum Lucanenſem arguit, qui Ioachimum hæreſis infamabat, eò quod eius opinio damnata fuiſſet ab Innocentio, & Literis ad Archiepiſcopum Conſentinum, eundem Ioachimum Hæreticum negat, quod omnia ſua ſcripta Romani Pontificis iudicio aſſignarit. Quod etiam obſeruat S. Thomas exponens ſecundam decretalem. Quare neque quidquam eius Florenſi Monaſterio in Calabria conſtituto detrahi voluit Pontifices, quod eius fundatoris libellus fuiſſet in Concilio Generali damnatus. Vide hac de re Trithem. *libro de ſcriptorib. Eccleſiaſt.* Chronicon. *Hirſangenſe, pagina* 184. Matheum Pariſ. *in fine Henrici XI. Pegnam prima parte directory*. Almaricus verò in eadem Decretal. Et Concilij Generalis capite damnatur, quod ad ſua dogmata, & hæreſim quam inſanam vocat Concilium, & quoad ſui memoriam de illius hæreſi Martinus Polonus in vita Innocentij III. Et Rigordus in Philippo Auguſto, vbi ait Almaricum licet in pace Eccleſiæ, vt putabatur, ſepultum fuiſſe ab Vniuerſo Concilio Pariſiis ſub Philippo Auguſto coacto, etiam poſt mortem excommunicatum & damnatum, & à cœmeterio ſacro deiectum, & oſſa eius ac cineres per ſterquilinia diſperſa. Eius verò ſequaces fuiſſe combuſtos, parcitum tamen mulieribus & ſimplicibus. Idem habet Robertus Monachus in Chronico Altiſiodorenſi ad ann. 1211. Cæſarius Monachus Helbeſtatenſis *dialogorum libro quinto capite vigeſimo ſecundo*, ex quo Bzouius *ad ann.* 1209. *numero vndecimo*. Vincent. Bellouocanſis ſpeculi Hiſtorialis *libro vigeſimo nono capite* 107. Hæc igitur ſubiectio ſuorum dictorum Romanæ ſedi excuſat ab hæreſi, ideóque illam plerique ſcriptores vſurpare ſoliti ſunt: Sic Durandus *præfatione in commentarios ad magiſtrum ſentent.* Sic ſcribit, *quia interpretatio dubiorum S. Scripturæ ad S. Eccleſiam Romanam & Catholicam pertinet omnia opera noſtra, huius libri & ſequentium eius Correctioni totaliter ſupponimus, vtpotè quia pueritia in fide, & obedientia Romanæ Eccleſiæ nutriti ſumus, & in Romana Curia in Scholis Sacri Palatij veritatem S. Scripturæ docuimus, & per ſedem Apoſtolicam ad Epiſcopalem dignitatem, quamvis immeriti promoti ſumus*. Quibus ſimilia habet in *fine lib. 4. ſentent.* Eáque de cauſa licet circa negationem immediati concurſus Dei cum creaturis circa quantitatem Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ, & alia quædam errare videri potuerit, nunquam tamen Hæreticus audiit

dixit simili ratione, quamvis Pius quintus, & Gregorius Decimus-tertius Michaëlis Baij Louaniensis Academiæ Decani & Philippi II. Hispani in Cōcilio Tridentino Theologi propositiones in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas & in aures pias offensionem immittentes damnauerint, & earum deinceps propugnatores excommunicatint; Baij tamen nomini parcitum est, quia sua omnia sensa semper subiecit Ecclesiæ, & misso ad ipsum à Pontifice Francisco Toleto nondom Cardinali, ab eoque moonitus humillimè Pontificis iudicio & monitis acquieuit, vti narrat Spond. *ad ann.* 1580. Idem præstitit Iansenius vt hæretici notam effugeret, protestaturque *tom. 2. lib. 1. cap. 9.* Sibi constitotum esse sensuum suorum vsque ad extremum spiritum ducem sequi Romanam Ecclesiam, & Beatissimi Petri io Romana sede successorem, additque. Quicumque eum eo non colligit spargit; apud eum solum incorrupta Pattum seruatur hæreditas. Quodcumque ab ista Petri Cathedra, in cuius communione à teneris vixit, & porrò viuere ac mori fixum est; ab isto Christi Domini oostri Vicario, ab isto Ecclesiæ Christianæ vniuersæ capite, moderatore Pontifice præscriptum fuerit teoeo: *quidquid improbatum, improbo, damnatum damno, anathematisatum, anathematiso, similia* scribit *lib. 10. de gratia Christi in Epilogo:* quòd si verè scripsit Iansenius, & non subdole, non erit formaliter Hæreticus, sed materialiter tantùm propter eius propositiones, & dogmata damnata à sede Apostolica, fuit tamen frequens illa fraus Hæreticorum, vt fictis eiusmodi protestationibus Catholicis, ipsique Ecclesiæ illuderent: Nam Pelagius in suo Symbolo ad Innocentium primum qood mendosè tanquam Hieronymi ad Damasum refertur, inter eius opera *tom. 9.* submittit suam fidem Pontificis iudicio, illi stare paratus, & de Pelagij fraude expostulat August. *lib. de gratia Christi capit. 30. & seq.* Cœlest. Pelagij Symmista simili arte Zozimum fallere tentaut, dixit enim se paratum errorem corrigere, & Literis Ionocentij consentire: quare delusus Zozimus volontatem illam approbans pro eo scripsit, vt testatur August. *lib. 6. in Iulian. cap. 12. & lib. 2. contra duas Epist. cap. 3.* atque facundus Hermian. *lib. 7. capit. 3.* vbi & alia Pontificum ea arte delusorum exempla adducit, sed deinde dolum aperuerunt PP. Africani Zozimo, qui eos tanqoam Seuerius egissent cum Cœlestio, qui se cum Innocentio consensisse testabatur, responderunt enim Patres sub illa vniuersali protestatione fraudem latere atque illam non sufficere, nisi singillatim singula dogmata obiecta & damoata abiiceret, & damnaret cùm Innocentio; vide August. *lib. 6. in Iulian. cap. 12.* Et Baron. *an. 417.* Ipse Lutherus noo dissimili fraode vsus est an. 1517. & 1519. S. Hormisda R. P. scribens ad Aoitum Viennensem de simulatione & fictione Græcorum, qui Romanæ Ecclesiæ inhærere se velle dicerent, sic scribit. *Quantum & Græcos ore potius proferuntur pacis vota, quàm pectore, & loquuntur magis iusta, quàm faciunt: verbis vel iactant, quod operibus nolle declarant: quæ fuerint professi negligunt: quæ damnauerint hæc sequuntur.* Vt videas solemne esse omnibus hæreticis profiteri se cum Ecclesia Romana, eiusque Pontifice consentire, eiusque iudicio stare Paratos, vt Catholici audiant, & hæreseos notam fugiant, ac euitent, quod vtrum verè fecerit Ianseoius noo inquiro. Eius certè Consectatores vt loquitur Vincentiùs Lerinens. qoi Pontificum damnationem contemnunt, & impia dogmata, licet sæpiùs dam-

nata præfractè tueotur, atque ad Concilium Generale in suo eorum caosa disceptetur, prouocant, infamiam Hæresis non effugient, certum enim est ex antiquissima & ab ipsis etiam Hæreticis concessa regula consensionem & communionem doctrinæ cum R. Pontifice signum esse rectæ doctrinæ & Catholicæ, dissensionem autem, notam prauæ & Hæreticæ.

Probatum igitur est omni testimoniorum genere 15
Romanum Pontificem legitimom Petri successorem, potestatem habere res controuersas fidei definire, atque ita primam Iuris Ecclesiastici partem, quæ dogmata fidei & morum continet tradere, declarare & proponere ac demum constituere: qua voce non significamus ipsum posse facere de fide, quod antea non erat aut nouos vt dicunt articulos fidei condere, sed proponere & declarare de fide credendum, quod priùs non habebatur vt tale, & sicut eum Lex positiua iubet, aut prohibet aliquid quod iure naturali præceptum aut prohibitum erat, dicitur Ius illud constituere positiuè, & nouam etiam obligationem indocete, ita cum aliquid quod de fide quidem erat, sed non tamen vt tale adhuc credebatur, aut proponebatur eratque in controuersia, definitur esse de fide à legitima potestate, iamque de fide est, dicitur constitui de fide minus fortassis propriè. Quare pars illa Iuris Ecclesiastici quæ dogmata complectitur, dicitur etiam coostitui ab eo qui dogmata fidei declarat, definit, & proponit toti Ecclesiæ, ad eaque admittenda obligat. Verùm ne Hæream us in vocibus.

§. X.

Obiectio ex comparatione cum aliis Patriarchis.

Aduersus Catholicam istam & clarè probatam af- 16
fertionem plurima objiciuntur. Atque imprimis quæstiones quidem fidei referri solere ex antiqoo more ad R. Pontificem, ipsumque errores & Hæreses damnare. Verùm id illi singulare non esse. Nam etiam eiusmodi controuersiæ ad reliquos Patriarchas delatas esse, immò & ad alios Episcopos dum excitatæ essent in suis Diœcesibus, Patriarchalibus & Prouinciis, qui & ad se delatas opiniones damnarunt, vt videre est in Annalibus Ecclesiasticis, nihil igitur eximium & singulare hoc loco, & in damnatione Hæresum habet Romanus Pontifex.

Resp. Plurimum hac in parte differre R. P. à cæteris etiam Patriarchis. Nam ad illum ex toto orbe terrarum & vniuersa Ecclesia defetebantur eiusmodi controuersiæ, secundò ipse etiam de opinionibus & erroribus ipsorum Patriarcharum iudicabat, & quod minùs rectum erat damnabat, cum ipsismet Patriarchis, licet ipsi in suæ perfidiæ defensionem oumerosas aliquando Synodos conuocassent vt in Dioscoro Alexandrino, Ioanne Antiocheno, Pyrrho, Sergio, Acacio Constantinopolitanis videre est, & in Conciliis Africanis quæ vnà cum Agrippino, & Cypriano VII. Episcopis Carthagin. rebaptisandos Heræt. ad fidem coouersos adstruebant, & in damnatione quarto-decimanor. quos Vniuersæ Asianæ Ecclesiæ acriter defendebant, quos proinde Victor Romanus abscideraт.

Tertiò ipsi etiam Episcopi & Patriarchæ ad Romanum Pontificem pro tuenda fide Catholica & damnatione-

natione Hæresum, atque propriæ fidei defensione prouocarunt, vt videmus in Athanasio, Ioanne Chrysosthomo & aliis eiusmodi pluribus.

Quartò Denique iudicia reliquorum Episcoporum nunquam accepta sunt tanquam definitiones vltimæ, ab iisque aut ad Roman. Pontificem, aut ad Concilia prouocatum est, ipsique Hæretici vt se contra aliorum sententias tuerentur, easque eluderent, Romam nauigarunt, vt vel communionem eum sede Apostolica suffurarentur, aut ea loci habitatione mentirentur, aut per imposturas, Litteras commendatitias vel pacificas extorquerent, vt Cyprianus & alij queruntur.

§. XI.

Errores Romanis Pontificibus falsò obiecti diluuntur.

27 Obijcies 1. Iudicium vltimum & definitiuum non posse tribui Romano Pontifici eiusque Cathedræ, qui sæpius in causa fidei ficut & alij quidam Patriarchæ errauerit, vt videmus in Liberio Anastasio II. Agapito, Honorio I. S. Zacharia Ioano. XXII. Et aliis, de aliarum omnium sedium Patriarchalium Antistibus, erroribus & hæres. damnatis certissima res est, & omniom iudicio comprobata. Nam inter Alexandrinos notati sunt Gregorius, Georgius, Lucius Dioscorus, Timotheus, Ælinus, Petrus Magus. Inter Antiochenos damnati sunt Paulus, Samosatenus, Eulalius, Euzoius, Ioannes, Dominus, Petrus Cnaphæus, Macarius. Inter Hierosolymitanos Ioannes Origenista, Salustius Ansemus, Hesaelius, Hilarius. Inter Constantinopolitanos, Macedonius, Acacius, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Anastasius, quorum errores corrigit S. Leo IX. *Epist.* 1. *ad Michaelem & Leonem*, ipsosque etiam Hæresiarchas Constantinopoli sedisse, iam-pridem Sanct. Gregor. *lib.* 4. *Epist.* 32. Obseruauit: At verò Romana sedes omnium istarum sordium expers perpetuò fuit. Audi Hieronymum *Epist.* 58. ad Damasum *profligato à sobole mala, Patrimonio, apud vos solos incorrupta seruatur Patrum hereditas ibi cespite terra fœcundo, Dominici seminis puritatem centeno fructu refert: Sic obruta sulcis frumenta in lolium, auenasque degenerant: Nunc in occidente sol Iustitia oritur, in oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat supra sydera, posuit thronum suum. Vos estis Lux mundi, vos sal terra, vos aurea vasa, & argentea, hic testacea vasa, vel lignea virgam ferream, & aeternum aperiuntur incendium.* Et Theodoretus *Epist.* ad Renatum Presbyt. *Tenet sancta ista sedes gubernacula regendarum cunctis orbis Ecclesiarum; cum propter alia, tum quia semper Hæretica fœtoris expers mansit, nec vllus vnquam qui contrarium sentiret, in ea sedit, sed potius Apostolicam gratiam, Petrum ostendit.* Idque ipsum tam sæpè Pontifices ipsi scribunt & de ea eximia Prærogatiua gloriantur: Lucius I. *Epist. ad Episcopos Galliæ*, & *Hispan.* Agatho *Epist. ad sextam Synodum*, alijque plurimi affero vnum Ioan. VIII. *Epist.* 75. *credimus quod iam vos non lateat nunquam Apostolicam Beati Petri sedem ab aliis sedibus reprehensam, cum ipsa alias omnes & præcipuè Constantinopolitanam sæpissimè reprehenderit, aut ab errore liberauerit, aut certè in iis qui resipiscere noluerunt, sententia sua iudicio condemnauerit.* Impudentissimæ verò & effrontis foret audaciæ Pontifices Romanos Palam in Litteris etiam Synodalibus, quibus alios Patriarchas damnant Hæreseos dicere, sedem Romanam omnium errorum semper immunem extitisse, & traditionem Apostolicam illibatam seruasse, si illi ipsi quos damnabant potuissent in os ingerere easdem sordes, quas ipsi exprobabant, quidni ipsi ad Concilium Generale à sententia Cathedræ eodem vnio Laborantis prouocassent, quod sanè non fecerunt.

Iam verò quam falsò Pontifices aliquot Romani ab Hæreticis accusentur, hac in parte docuerunt viri eruditi. Nam Liberium labis Hæreticæ expertem Ostendit Baron. *anno* 356. & 367. Sander *libro septimo, visil. Monarch. num.* 111. Cocc. *tom.* 1. *libro septimo, art.* 11. Bellarm. *libro quartò, de Pontif. cap.* 19. Ex quibus paucis rem definio. Liberium ad Exilium vsque in fide constantem fuisse nemo negat, atque etiam dum post exilium sedi suæ restitutus fuit: quare Ambros. *libro tertio, de Virginib.* Et Beatæ memoriæ & virum sanctum nominat. Et Epiphan. Hæres. 75. in exilio tamen tædio laborum inflexum aliquid de fidei constantia remisisse scribit Hieron. *in Chronico*, & *in Cathalogo in fortunatiano.* Damasus in vita Liberij, & demùm Athanas. *in epist. ad Solitarios.* Videturque significare Hilarius *in libro aduers. Constant.* cum eum sic compellat. *Versisti deinde vsque ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum, & ô te miserum, qui nescio vtrum maiore impietate relegaueris quam remiseris.* Quia nempè non remisit, nisi vbi Artianis consensisse visus est. Dico verò, peccauit Liberius Imprimis damnationi Athanasij subscripsit: Præterea enim Arianis Communicauit & Confessioni Sirmiensi & Antiochenæ consensit, quæ duo persuaserunt Hieronymo ipsum à fidei constantia inflexum fuisse, & aliis Arianum factum fuisse, eò quod Athanasius non nisi ab Arianis fidei causa damnatus esset. Atque in iis quidem duobus grauissimè peccasse non diffitemur, atque suspicionem Hæresis saltem externæ Catholicis præbuisse. Nunquam tamen vel verè Hæreticum fuisse vel Hæresim docuisse contendo. Nam consensit in damnationem Athanasij, quam non propter fidei causam, sed plura alia crimina prætexebant, factam fuisse Arian. qui Authoritate imperatoris, & minis atque exilio Liberij consensum extorserunt, absque illo enim suos omnes conatus inutiles esse sciebant. Quod verò studio pacis communicauerit Arianis, & Confessioni Sirmiensi contra Photinum edita, & Confessioni Antiochenæ edictæ in Entæniis, vt narrant Sozomen. *libro quarto, capite* 14. *Et Nicephor. libro nono, capite* 37. non docuit Hæresim, quamvis enim à prima illa fidei formula Sirmiensi contra Photinum edita abesset vox Consubstantialis & ὁμοούσιος, sed vox similis in substantia eius loco substituta, ea tamen Catholicæ erant, vti exponit ipsemet Hilar. *libro de Synodis* atque ea ex parte Virgilius Episcopus Tridentinus. *libro quinto, aduersus Entychetem.* Synodum Sirmiensem Catholicam esse agnosoit, ipseque August. *Epistol.* 174. rescribens Pascentium Comitem Arianum, suam fidem explicare, ostenditque in Deo vnam naturam & vnam substantiam, licet non vtatur voce consubstantialis, atque omnem Græcum Homonficum in scripturis non reperiri, sed rem quæ illa voce significatur. In omissione tamen illius vocis latebant artes & fraudes Arianorum, qui illam in suis symbolis omittebant, eiis sanè mente quam Catholici qui eiusmodi symbola aliquando non rejecerunt, & Catholica dici posse existimarunt vt modo ex Hilario referebamus. Præter hæc quod Sozomen. Et Niceph. addunt Liberium antequam Sirmio discedere tedidisse confessio-

confeſſionem in qua excommunicauit eos omnes qui negarent filium Patri in ſubſtantia & in omnibus aliis fuiſſe ſimilem. Malè tamen tacuit vocem conſubſtantialis licet eam neque damnarit, neque ipſa vti prohibuerit, in quo verè fuiſſet hæreticus. Quare ipſi Magdeburſenſes *centuria* 4. *cap.* 10. in Liberio fatentur ipſum fuiſſe Nicænæ fidei profeſſorem conſtantiſſimum, & propugnatorem acerrimum, quod probant ex Epiſtola ipſius ad Athanaſium de Incarnatione, cuius plagulam referunt, in qua Sabellio & Ario anathema dicit & Trinitatis conſubſtantialit. pluribus verbis explicat, adducunt deindè eius fidei confeſſionem, quæ & habetur in Concilio, demùm pulſum fuiſſe in exilium quod in Concilio Mediolanenſi noluerit Conſtantio in proſcribendo Athanaſio conſentire, quod totum retulit ipſe Athanaſ. *Epiſt. ad ſolitarios* & Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 16. quorum verba ſuæ centuriæ inſeruerunt: Denique an tædio exilij conſenſerit Arianis dicunt incertum eſſe, & illud ſe in medio relinquere, & quid ad finem vitæ tædiis ſuæ ſedi fecerit, nunquam proditum eſſe ſi ſubſcripſit damnationi Athanaſij lingua vel manu potius quàm mente ſubſcripſit, ad extremum conſtantem in fide Nicæna manſiſſe quod Macedonianos Romanæ Eccleſiæ reconciliarit, quod Baſil. teſtatur *Epiſt.* 74. & Epiphan. *hæreſ.* 75. & alij. Denique de cauſis reuocati Liberij ab exilio diuerſis à ſubſcriptione damnationis Athanaſij ex antiquis agunt. Quæ omnia adduxiſſe voluimus hoc loco, vt videas etiam Authoribus heterodoxis in Romanos Pontifices parum æquis Liberium falsò affirmari fuiſſe hæreticum, aut hæreſim docuiſſe, & ſi quid peccauit, imprudenter cum Arrianis conſortio, deluſus ipſorum fallaciis peccauit. Ex quibus etiam vides Arianæ perfidiæ manum ſubdolam quæ in mutilato libello, de Synodo Ariminenſi nomine Liberij edito inſeruit Epiſtolam Liberij quæ Athanaſium, quod Romam accerſitus venire recuſaſſet à ſua communione reiicit, & è contrario Epiſcopos Orientales ſuſcipit, quas literas ipſo ferè ſuæ Sedis initio ſcriptas hic Fulſarius affirmat, ſed hic dolus euidentior eſt quam vt fuſiùs refutari debeat, atque hactenus de Liberij fide orthodoxa.

Venio ad Fœlicem quem etiam Arianiſmi damnant ſed falsò, verùm quidem eſt illum ab Acacio Cæſarienſi in Paleſtina, cæteriſque Arianis in locum Liberij in exilium iuſſu Conſtantij amandati ſuffectum eſſe, ac proinde cum illis communicaſſe, & Athanaſij damnationi ſubſcripſiſſe, cum tamen aliunde Orthodoxam fidem profiteretur, atque hanc Fœlicis ordinationem ab Arianis factam antiquorum teſtimonio pro-
29 bat Baron. *an.* 355.17. *num.* 10. Quod ſi fateamur nulla prorſus fuit eiuſmodi ordinatio vt vides; nimirum per vim & tumultum ab Hæreticis, viuente verò, & legitimo Pontifice facta. Itaque Romanus populus ſic electo Pontifici communicare noluit, neque Eccleſiam in qua ille eſſet ingredi vt ait Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 17. Quod ſi dicas cum authore libri de Romanis Pontificib. Fœlicem electum eſſe à Concilio Sacerdotum, ipſomet procurante Liberio non potuit, niſi ad adminiſtrationem Eccleſiæ inſtar Vicarij aut Coëpiſcopi, viuente proprio & legitimo Pontifice, pro cauſa fidei exulante ſubſtitui. Toto igitur eo tempore Pontifex Romanus non fuit, & ſi quos id temporis commiſerit errores, cathedræ Petri iure obijci non poſſunt.

Vbi verò Liberius quacumque tandem ex cauſa in ſuam ſedem redire facultatem habuit, ſcripſit Conſtantius, & Epiſcopi Sirmij coacti ad Fœlicem & clerum Romanum, vt Liberium reciperent, & ambo ſimul Romanam Eccleſiam adminiſtrarent, vt ſcribit Sozomenus. Liber tamen de Romanis Pontificibus ſcribit ita decretum eſſe in Synodo Sirmiana Liberij reſtitutionem, vt Fœlix deponeretur & ab omni adminiſtratione ceſſaret: Quidquid verò hac de re ſtatuas, Liberius quaſi victor in vrbem intrauit vt ait Hieron. *in chronico*. Verùm ita à ſe omnium animos abalienatos reperit propter turpem cum Conſtantio conſenſionem, vt Fœlicem quem prius ab Arrianis electum horruiſſent, tunc fidem aduerſus Liberij præuaricationem miris efferrent laudibus & ſequerentur; vnde magna facta eſt perturbatio & inter Liberianos ac Fœlicianos certamina & cædes vt ait Liber de Romanis Pontificib. tuncque Euſebij clerici Romani 14. Aug. martyrium contigit, vt habet Roman. Martyrolog. Ipſeque poſt-paulò Fœlix cum Conſtantium hæreticum declaraſſet martyrium ſubiit, de quo cum diu dubitatum eſſet propter incertas veterum de eius exitu ſententias, iamque ageretur de eius nomine, aut ſaltem Martyrio expungenda ea Romano Martyrologio, contingit vt in Diaconia SS. Martyrum Coſmæ & Damiani effoſa ſit arca marmorea, in cuius altero latere continebantur Reliquia SS. MM. Marci, Marcellini, & Tranquillini. In altero verò quòd interpoſita tabula lapidea diſtinguebatur corpus S. Fœlicis cum hac inſcriptione, *corpus S. Fælicis Papæ & Martyris qui damnauit Conſtantium*. Ita refert Baron. *an.* 357. *n.* 18. vide de Fœlicis Martyrio Bellarm. *lib.* 4. *de Pontif. c.* 19. Ex his omnibus conſtat neque Liberium, neque Fœlicem eius nominis ſecundũ fuiſſe Hæreticos & Arrianæ fidei ſectatores, quamvis Societate cum Arrianis non hæreſis quidem communicatione & Societate ſordерent. Quòd autem Hieronym. *in Chronico* ipſum Arianum vocat, aſſumentum eſt alicuius scioli, vt Marianus Victor. & Bellarm. *lib.* 4. *de Pontif. cap.* 19. obſeruant, cùm & veteres codices M. 56. ea voce careant, & Sophronij Græca tranſlatio nihil ſimile habeat, & denique Freculphus *lib.* 4. *cap.* 8. & Ado Vienn. *in Chronico* qui hunc locum ea Hieronymo verbatim referunt eadem voce abſtinuerint, & quis credat in hiſtoria tunc notiſſima Hieronymum & Ruffinum eiuſdem ætatis ſcriptores ita diuerſa ſentire & ſcribere vt Hieronym. Arianum dicat Fœlicem. Ruffinus verò *lib.* 2. *hiſt. cap.* 22. neget, ipſúmque ſequuti ſunt ipſi Centuriatores *Centuria* 4. *cap.* 10. *in Fœlice* 2. quamdiù Liber. Beroë in Thracia pro fidei confeſſione exulauit Fœlicem ei ſubſtitutum ſiue ab Arianis, ſiuè à Catholicis, non fuiſſe toto illo biennio verùm & legitimùm Pontificem Romanum 3. audita Liberij præuaricatione Pop. R. Et Sacerdotes elegiſſe Fœlicem qui pro Pontifice tunc ſe geſſit, quamvis propter vitioſum ingreſſum, aut intruſionem Optatus *lib.* 2. *aduerſus parmen.* & Auguſt. *Ep.* 165. illum inter Romanos Pontifices minimè numerent, ſed ipſo omiſſo Liberio Damaſum ſubdant: Tunc verò Fœlix palam Arrianos abiecit, ipſúmque Conſtantinum excommunicauit, & damnauit, eáque de cauſa iuſſu Impij Imperatoris capite minutus eſt. Defuncto Fœlicè Liberius animoſior factus omnem cum Arianis communicationem abrupit, atque pro verò Pontifice ab omnibus agnitus eſt, & ad tollendum omne Schiſma, ordinatos à Fœlice in Clerum cum iiſdem ordinibus & honoribus recepit, atque ita factum eſt vnum Ouile, & vnus paſtor.

Liberio ſucceſſiſſe Leonem quendam in S. Hila- 30
rium parum æquum, quique effuſis viſceribus inſtar Arrij interierit diuinitùs punitus, referunt Centuriatores *l. c.* ex Conrado Hateſtatenſi in Chronico quod parùm prudenter in ſuum Speculum Hiſtoriale *lib.* 14.

cap. 23. *Vincentius Bell.* Congessit, cum eius fict. Leonis nullus antiquorum Chronologorum, aut Historicorum meminerit; ceterúmque sit Leonem I. tempore Chalcedonensis Concilij plurimis post annis vixisse.

31 Caluin. *lib.* 4. *Instit. cap.* 12. §. 24. eccusat Siticium qui Epistola ad Himerium Episcopum Tarraconensem matrimonium pollutionem vocauerit, sed agit Syricius de matrimoniis illicitis, & coniugiis repetitis propter quæ pœnitentiam publicam egerant, vti ex ipso Epistolæ textu sapienter obseruat Bellar. *lib.* 4. *de Pont. cap.* 10. *Bin. in notis ad eam Epist.*

32 Gratian. *dist.* 19. *cap. Ita dominus, & cap.* 5. *Et cap. Anastasius* accusat Anastasium II. quod serie consensu vniuersæ Ecclesiæ communicauerit cum photino Diacono Thessalonicensi qui cum Acacio hæretico communicauerat 2. quod Acaciom occultè reuocare voluerit, quem tamen Fœlix & Gelasius damnarunt 3. quod Baptisma, & ordines ab eodem Acacio collatos approbauerit, hisque de causis diuinitùs à Deo percussum periisse. Hæc eadem obtrudunt Centuriatores *Centur.* 6. *cap.* 10. in Anastasio.

Hanc Gratiani imperitiam castigant Albertus Pighius *lib.* 4. *de Eccles. Hierarch. cap.* 8. Couarr. *lib.* 4. *variar. cap.* 13. malitiam Centuriatorum Bellarm. *lib.* 4. *de Pontifice cap.* 10. Et alij passim cum Baronio *an.* 497. Nam Anastasius ipso sui Pontificatus initio Legatos ad sibi cognomine Imperatorem Anastasium misit pro pace Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ, vt pacem conciliaret expuncto ex diphtychis Acacij nomine qui iam diù ante obierat, & quem proinde reuocare non poterat, iam mortuum tempore Fœlicis. Quin imò egit Anastasios Imperator, vt festus vnus à legatis Pontificiis persuaderet Pontifici subscribere Zenonis Heootico, quod & se facturum perfide receperat, sed Romam perueniens defunctum reperit Anastasium Pontificem: Immò vbi innotuit Legatos Anastasij Pontific. in Orientem missos ad pacem Ecclesiarum Conciliandam Apocrisiatij Alexandrini cum illis egerunt, vt in communionem Ecclesiæ Romanæ reciperentur, oblata fidei suæ professione, sed cum in ea nequidem verbum facerent de Chalcedonensi Synodo, & nomine Dioscori, Timothæi, Æluri & Petri Magi in diphtychis retineri vellent, reiecti iure-merito sunt, vt videas quantum abfuerit Anastasius à reuocando Acacio iam mortuo, qui de eius expungendo nomine egerit cum Anastasio Imperatore in illa ipsa Epistola cuius fragmentum recitat. Neque minùs ineptè obijcitur communicatio cum Photino, quæ elie non fuit, quàm quod Photinus contenderet vitiosam S. Leonis Epistolam, quam ex Archiuio Romano in suam integritatem restitui postularet, quod etiam hæretico negari non potuit, insulsè denique Gratian. *citata dist.* 19. *cap. Ita Dominus* obijcit, quod in Epistola ad Anastasium Imperatorem rata esse voluerit Baptismum & ordinationeme ab Acacianis facta, cum id maximè Catholicum esset quoties in forma essentiali peccatum non fuit. Denique qood Gratian. dixit diuinitùs percussum Anastasium ista tentantem periisse, nihil faciet eduertatiis. Inde enim apparet illum non fuisse Hæreticum externum & vt talem cognitum, & Deum ne fidem Romanæ sedis inficeret hæresi, subito eius interitu impediuisse. Cæterùm delusus est Gratianus à libro de Romanis Pontificibus, à Laurentianis Schismaticis vitiato. Cum enim festus Legatus Anastasij Pontificis Romam reuersus ipsum obijsse reperiisset; neque proinde subscriptionem Henelici Zenonis ipsi persuadere potuisset, conatus est illi sufficere aliquem cui id suaderet, atque ita fidem Imperatori datem præstaret. Quare vbi vidit Symmachum in Basilica constantioiana legitimis suffragiis electum, ipse pecunia & factione sua Lantentium intrusit, quod Schisme diutius durauit, ipsique Schismatici fabulas istas de Anastasio sparserunt, quas imprudenter suis scriptis ex inani vulgi rumore Author libri de Romanis Pontificibus inseruit, ex eóque Gratianus accepit, & Magdeburgenses auidè scrutati sunt.

Plurima etiam errata in antiquiores Pontifices 33 etiam Martyres objiciunt, quibus probant eos in fide errasse, & ne ipsi quidem Petro parcunt, eò quod & bis Christum negarit, & gentes coëgerit Iudaizare, atque ita vnlunt mensitum esse Christom, qui fidem Petri non defecturam promisit, præterquàm quod Pontifex nondum erat, cum negauit, coactio verò illa gentium ad Iudaizaudum falsa est, licet enim ipse Iudaizarit cum Iudæis. Id tamen non ediait fa- ciendum, & ille error non fuit prædicationis, sed conuersationis vt dixit Tertull. Sed de hoc facto fusius egimus ouper. Linum proximum Petri successorem Centuriatores Centur. 1. *lib.* 2. *cap.* 10. ridens quod prohibuerit fœminas ingredi templum nisi linteis operto capite, quasi id indignum esset Episcopali cura. Verùm quid in ea sanctione edieitus contra fidem, id ne dignum fuit Apostolica cura. Et en non ridebunt Paolum qui 1. *Cor. cap.* 11. iubet fœminas velato esse capite propter Angelos, quid metuebat Angelis: Paulus nonne se se ridendum Magdeburgensibus propinauit.

Sed ridiculi ipsimet qui *ead. Cent. lib.* 2. *cap.* 10. 34 arguunt Anicætum qui memoriam siuè monumentum S. Petri construxit, & ornauit, rideant & Constantinum qui idem Magnificentius dein de præstitit verùm cum noui heterodoxi Sendtorum Basilicas & monumenta in Gallie dejecerint, non mirùm si ipsorum Symmistæ Magdeburgenses ea ornamenta rejecerint.

Telesphorum arguunt quod contra Pauli præce- 35 ptum ieiunium quadragesimale, & ciborum abstinentiam induxerit, missas multiplicarit, illis tempus, locum, & numerum præscripserit, cum cœna Domini non sit certo alicui loco alligata, & Clericos supra plebem euexerit. Cum omnes simus vnum in Christo. Atque ita ex mente Magdeb. *Centuria* 2. *cap.* 10. Contra fidem errauerit. Quæ omnia quàm leuia & inepta sint & decantatæ quæstiones de ciborum ebstinentia, de Missis, & Clericorum dignitate alibi agitandis complectantur. Vnum dumtaxat moneo, cum Telesphoros vicinus Apostolorum ætate ista non instituerit, sed iam priùs instituta seruari edixerit, fateantur, oportet se à veteris Ecclesiæ institutis plurimum dissentire.

Victorem quondam Hæterici, quesi Christum pu- 36 rum hominem esse diceret, traduxerunt, sed meram fuisse calumniam docet Euseb. *lib.* 5. *histor. cap.* 18. Vbi eem refert. Quandoquidem illius insaniæ authorem Theodotum ipse Victor vt ibidem refert excommunicauit. Sed iam olim, qood monuimus Hæretici suos errores Pontifici Romani authoritate tueri voluerint, & se cum illo sentire, quod fecit hoc loco Eusebi Artemon. Sic etiam Montanistæ litteras pacis è Zephirino mendaciis suffurati sunt quas edoctus à Praxea adhuc Catholico statim reuocauit, quod superius obseruauimus ex Tertullieno & ipso Montanista *lib. aduers. praxeam* quare ineptissimè Rhenamos ad eius loci marginem apud Tertullienum scripsit *Episcopus Romanus montanizat.*

Similia quædam Pontificibus objiciunt Magde- 37 burgenses

burgenses quæ ipsi errata existimant, quia eorum hæresim impugnant vt Vrbano, quod confirmationem instituerit, & per manus Episcopi impositionem dixerit accepi Spiritum Sanctum *Cent.3. cap.*10. Vbi & mentiuntur. Nam Confirmationis meminere antiquiores. *Et eius vsus habetur act.*8. *&* 19. Eiusdem rationis est, quod ibidem arguunt Pontianum Vrbani successorem quod dixerit Sacerdotes corpus Domini proprio ore conficere. Quod & Hieron. *Ep. ad Heliodor. dixit.*

38 Iidem *Centur.* 3. *cap.*6. *&* 7. Calumniam impingunt Cornelio, quod contra fidem docuerit solam aquam in calice offerendam, idque ineptissimè probant, ex eo quod Cyprian. *lib.*2. *Ep.* 3. *ad Cornelium*, plurima contra tunc errorem Aquariorum disputet. Verùm eum errorem non affingit Cornelio ad quem scribit. Deinde ea Epistola quæ in editione pamelij est 63. non ad Cornelium R. P. Sed ad Cæcilium africanum quendam Episcopum scribitur, vti antiqua omnia exemplaria testantur.

39 Ad extremum quæ de Marcellini lapsu & Thurificatione Marti & Saturno facta in templo esta Blandiente Diocletiano, & eiusdem in Concilio Sinuessano, Trecentorum Episcoporum circumferuntur dubiæ prorsùs fidei sunt, cum & deprauata esse illa acta constet, sibique parùm Constantia manifestum existat, & neque Eusebius, neque Theodoretus, neque alij Græci antiquiores qui eius Martyrium commendant, eiusmodi lapsus meminerint. Et S.Augustin. illum objicienti Petiliano Donatistæ audacter accidisse neget. *lib. de vnico Baptismo contra Petilian. cap.*16. *& lib.*2. *Contra liter. Petiliani cap.*92. Et quamvis eum lapsum atque acta Sinuessana fateremur & fecerit aliquid contra fidem id non aut edixit, aut docuit, & PP. Suess. pronuntiarunt, primam sedem à nemine iudicari.

40 Imnotandum etiam non est in rejiciendis quæ aduersus Innocentium I. & ab eo constituta arguunt Magdeburg. *centur.*5. *cap.*10. *quod Ep.*2. *cap.*12. Prohibuerit Virginem velatam nubentem aut fornicantem recipi ad pœnitentiam nisi mortuo eo cum quo peccauit, *& Ep.*18. ad Alexandrum Antiochenum ratum quidem esse Arrianorum Baptisma, in eo tamen minimè conferri Spiritum Sanctum quia se ab Ecclesia separauerit, *& Ep.*22. *cap.*1. Qui viduum dixit non posse fieri Sacerdotem, cùm Moses iusserit Pontificem, & Sacerdotem sibi coniungere Virginem, hæc objectio prauam Centuriatorum Imperitiam arguit, cum ex ipsa Epistolarum Innocentij quas citant lectione, constet ipsum agere de Sacris Virginibus quæ à suo adulterio separari noluerint, quamdiù enim cum illis degunt, in incontinentiæ præsenti & continuo periculo, earum pœnitentia meritò tanquam simulata rejicitur, Arrianorum cæterorúmque Hæreticorum Baptisma susceptum ab eo qui eadem hæresi polluitur, licet validum sit, non tamen confert Spiritus Sancti gratiam cum recipiatur à peccante mortaliter, coniugium enim cum vidua est quædam bigamia. Vti tractatu de irregularitate explicuimus, quæ facit irregularem, estque impedimentum Canonicum suscipiendi ordines, quod etiam Innocent. confirmat ex veteri Lege, non quod velit nos illa teneri sed quia id multò magis decet Christianum Sacerdotem, quàm Mosaïcum propter causas à nobis tractatu citato olim citatas.

41 Quid facias Laurentio Valla qui oratione de donatione Constantini Nestorianismum impingit Cœlestino, cum tamen ille Nestorium damnarit vt constat ex toto Concilio Ephesino: O ineptum Grammaticulum.

Leoni quoque 1. *cent.*5. *cap.* 10. *obtrudunt*, quod 42
*Ep.*97. constituerit vt mulier quæ existimat virum vel mortuum, vel è captiuitate non rediturum alteri licitè nubat, & si prior maritus redeat ipsámque repetat vel suscipiat, ad eum ire debeat; si verò eum suscipere nolit, cum posteriori marito maneat, quod est inducere Polygamiam, vel matrimonij dissolubilitatem, & manifestò peccare contra fidem, sed quàm calumniosè ista objiciantur, ipsa Leonis Epistolæ lectio manifestat rogauerat Leonem Nicœtas: Aquileiensis Episcopus quid statuendum esset de mulieribus quæ viris in captiuitatem abductis alijs se coniunxerant, redeuntibus deinde maritis quos vel mortuos vel nunquam redituros existimarant R. & Leo necesse esse, vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegrentur, omnique studio procurandum vt recipiat vnusquisque quod proprium est 2. non esse iudicandum culpabilem illum & alieni Iuris peruasorem, qui personam eius mariti, qui iam non esse existimabatur assumpsit 3. Vt captiui post liberationem sua recipiunt, vt in mancipiis vel agris videmus. *Quanto magis in coniugiorum redintegratione faciendum est, vt quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur* 4. Inde refert si viri reduces suas vxores cupiant ad eos redire debere vxores, neque puniendas ob posterius coniugium 5. quod si aliquæ mulieres posteriorum virorum amore captæ, nolint in legitimum redire consortium, notandæ sunt, & Ecclesiasticâ communione priuandæ, quia excusabiliter contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia, placuisse, quod iusta remissio potuit expiare. Ex quibus non habetur aut dissolui prima coniugia, aut probari posterius viuente priore viro, sed potius hoc posterius redeunte priori viro abrumpendum esse, ad idque etiam Ecclesiasticis censuris adigendum: quamquam id istud posterius initum sit, ex falsò aliquo rumore remissione iusta expiandum esse, hoc est iustam subesse causam remittendi eiusmodi noxam, qua remissione profectò non indigerent si minimè peccassent: Videas igitur quam insulsè Centuriatores magno Leoni imponant ipsum docuisse tum matrimonij solubilitatem, tum viuente priori viro, mulieris cum altero nuptias.

Eiusdem imposturæ est quod *ead. cent.*5. *cap.*4. & 43
*cap.*10. Gelasio imponunt docuisse *libro contra Eutychem* in altaris Sacramento manere Christi carnem, cum pane, & quod refertur *dist.*2. *de consecrat.* non posse sine Sacrilegio vnam partem Sacramenti sumi sine altera, sed id de Sacerdote Sacrificante dictum est. Liber autem ille contra Eutych. non est Gelasij Pontificis vti docet Bellarm. *lib.*4. *de Pontif. cap.* 10. Licet Gelasius quinque libros contra eandem hæresim conscripserit: Hic verò vnicus est exiguus, & non Gelasij vt dixi.

Grauius est quod Vigilio objiciunt, Nouatores ex 44
Breuiario Liberati *cap.*22. ipsum Epistola ad Theodoram Augustam probasse eius hæresim Eutychianam. Et deindè damnationem de trium Capitulorum diuersa sensisse, & modo ea damnasse, modo probasse.

Rem aliqui liberati locum corruptum fuisse, sed eiusmodi corruptionis nullum apparere vestigium, dixit Bellarm. *lib.*4. *de Pontif. cap.*10. alij itaque respondent eiusmodi Epistolam ab Hæreticis confictam esse, atque ita falsa fama laborasse Vigilium, cui Liberatus re non satis expensa crediderat. Certum quidem est ex 6. *Synodo Act.* 14. Hæreticos Vigilij nomine scripsisse ad Iustinian. Et Theodoram, sed an ea fuerit Epistola, cuius meminit Liberatus incertum manet. Quare quidquid de ea Epist. statuatur,

nihil

nihil officiet integritati fidei Romani Pontificis, si rerum eo tempore gestarum vera monumenta recolantur.

Vigilios igitur Romanus Diaconus sæpiùs Pontificatum ambiuit. Nam 1. curauit vt à Bonifacio XI. in Synodo Romana in Basilica successor designaretur, hoc prætextu, quod Gothorum Reges qui Italiæ imperabant, Romani quoque Pontificis electionem sibi vindicarent, quod vt impediret Bonifacius existimauit sibi sufficiendum esse successorem. Verùm cum id & nouum & hactenus intentatum omnibus videretur, recissum est ab ipsomet Bonifacio in alia Synodo, cuius meminit Anastasius, & à Siluerio *Ep. ad Vigilium*, & aliis successoribus improbatum, existimantque aliqui in pœnam eiusmodi nouitatis Bonifacium illo ipso anno subtractum fuisse, non tamen excidit spe obtinendi Pontificatum Vigilius, ad idque visus est fauore Theodoræ Imperatricis Eutychianæ hæresis protectricis hac occasione. Cum enim eiusdem Theodoræ consilio post obitum Epiphanij Episcopi Constantinopolitani in eam sedem impius Anthimus Episcopus Trapezuntinus in Ponto suffectus esset, qui foris quidem Catholicam fidem profitebatur, & probabat Concilium Chalcedonense, & coram Imperatore disertis verbis testatus erat, se in omnibus assensurum iis quæ Sedes Apostolica credenda præscriberet, idemque ad cæteros Patriarchas scripsisset, occultè tamen Hæreticus Eutychianus erat, & seueri impiissimi Acephalorum Principis & Theodor. in impietate magister, eiusque hæresim qua licebat arte, omni conatu promouebat. Quare cum Agapitus R. P. Theodori Regis Gothorum Barbarico Imperio Constantinopolim pacis conciliandæ causa se conferre coactus fuisset, vbi eò peruenit & variis libellis Orthodoxorum monitus esset de Anthimi hæresi illum in salutationem & communionem suscipere noluit, nisi libello oblato suam fidem profiteretur, & in suam sedem Trapozuntinam reuerteretur, neque à sententia sua vllis Iustiniani & Theodoræ precibus dimoueri potuit. Nam cum Anthimus coram Imperatore interrogatus, duas in Christo naturas confiteri noluisset, Iustinianus tandem comperta fraude *humiliauit se*, inquit Anastas. *Et adorauit Beatissimum Papam Agapitum, atque Anthimum depositum à Pontifice expulit*. Immò Nicephorus *lib. 17. cap. 9.* Et acta Concilij Constantinopolit. sub Menna Anthimo suffecto *Act. 1.* idem significant Anthimum libello oblato ab Archimandritis mox à sede depositum fuisse, & ne in conspectum quidem admissum. Electo Menna & ab eo data fidei Catholicæ professione obijt ibidem. Constantinopoli Agapitus, & in Concilio denuò Anthimi post ruinam, eandemque peremptoriam dilationem ex indulgentia Agapeti vt ait Mennias denuo damnatus, & depositus est audito Romæ Agapeti obitu Siluerius natione Campanus, & Hormisdæ quondam Papæ filius, vi & authoritate Theodoti, Gothi, data etiam pecunia electus est. Liberatus tamen nihil de vi & data pecunia habet, neque credibile, est Siluerium qui damnans Vigilium suæ Sedis Inuasorem ab ipso datam pecuniam objecit, exprobrasse crimen quod ipsemet prius Commiserat, occasionem igitur obitus Agapeti nactus Vigilius eius Diaconus qui & ipsum Constantinopoli secutus fuerat, Pontificatum ambiuit, egit cum Theodora Augusta de eo obtinendo, promisitque se Pontificem factum Synodum Chalcedonensem damnaturum, Anthimum & Seuerum suæ communioni & sedibus restituturum, atque ab ea Litteras ad Belizarum accepit, vt Vigilij electionem promoueret omninò, sed Romam perueniens Vigilius inuenit Siluerium electum & Agapeto suffectum, egit itaque Theodora cum Siluerio vt Anthimum restitueret, & ab eo repulsa scripsit ad Belizarum, vt aliquo quæsito colore Silerium sede pelleret, Vigiliumque sufficiret, qui objecta calumnia de proditione cum Gothis inita, Siluerium vi & fraude captum habitu monachi Pataram Lysiæ ciuitatem misit, & Vigilium eadem vi & fraude reuicoie Clero & populo intrusit, & deinde eodem hortante Vigilio in Palmariam insulam deduci curauit, ne quod imperator Patarensis hortante Episcopo mandarat Romam reduceretur, inibique iudicium de Litteris proditoriis ab eo scriptis iudicium institueretur quæ omnia habet Liberatus, additque Vigilium tunc temporis Litteras ad Theodoram & Episcopos Hæreticos dedisse quibus eorum confirmabat, Hæres. atque Anathema dicebat iis qui duas in Christo naturas confitererentur. Hæ tamen Litteræ dubiæ omninò fidei sunt, & ab Hæreticis confictæ, cùm non modo ipsarum Anastasius non meminerit, & neque Theodora cum qua deinde de Anthimi restitutione altercatus est, neque à Theodoro Cæsariensi, & à Menna, quos deinde excommunicauit, neque à Iustiniano, neque à V. Synodo, neque à facundo Hermianensi, cum quibus circa tria capita plurima disceptant, hæ Litteræ numquam ipsi fuerint exprobatæ. Si tamen vere scripsisse Liberatum contendis, cum id temporis Vigilius non fuerit Pontifex, sed in eam sedem intrusus viuente Siluerio legitimo Pontifice, eius errores officere non possunt RR. PP. dignitati & fidei; interim Siluerius habito quatuor Episcoporum qui ipsum conuenerant, in Palmaria conuentu Vigilium Romanæ sedis inuasorem, & emptorem Anathemate perculit, qua de causa, & artiori custodiæ traditus est, & variis ærumnis ita vexatus, vt ærumnis & inedia confectus objerit, anno sequenti Martyrio, & miraculis clarus. Vigilius verò hæc audiens se se sine subdole, sine ex animo in ordinem redegit, dignitate Pontificatus abdicata, qua demissione Cleri Romani consensum demeruit, qui turbas & Schisma metuens ipsum in Pontificem elegit, cum & Catholicum sciret, & sola ambitione peccasse cum Pontificia igitur dignitate eius Constantiam & Pontificij animi vigorem accepit. Nam more Majorum Litteras cum fidei professione à Iustiniano, atque à Menna Episcopo Constantinopolitano per Dominicum Exconsulem accepit, quibus & ipse ita rescripsit *Epist. 2. & 3.* Vt se fidem Catholicam hactenus illibatè seruasse, & deinceps seruaturum prædicet, & confirmet omnia quæ à prædecessoribus suis gesta erant, ipsumque Anthimum vna cum aliis Hæreticis & Schismaticis excommunicet, atque ita omnem de restituendo Anthimo factam Theodoræ promissionem & spem adimat. Quæ omnia deinde egregiè præstitit. Nam cum Constantinopolim à Iustino rogatus accessisset, vt turbas pro tribus Capitulis in Ecclesia exortas sedaret, & à Theodora Augusta de restitutione Anthimi, quam olim promiserat, postularetur, non modo restitit, sed etiam eundem Anthimum, & omnes Hæreticos Acephalos, Seuerianos, & Eutychianos, sententia excommunicationis perculit, quod testatur *S. Gregor. lib. 2. Ep. 36. ad Hiberu.*

Quod autem eidem Vigilio objicitur, ipsum in causa trium capitulorum variasse, & modo damnasse, modo recepisse longiorem disputationem postulat. Hoc vnum modo sufficiat vbi existimarum est damnationem illorum capitulorum Synodo Chalcedonensi præiudicare, Vigilium noluisse illa damnare, vbi verò compertum est errores in scriptis Theodori Mop-

fuerunt

fuerteni & Theodoreti. Contentos damnari & rejici domtaxat, non verò eorum personas quas Synodus Chalcedonensis receperat, vt Catholicas, eorum erectum damnationem approbauit Vigilius. Quod verò noluerit V. Synodo interesse, & post fintiam in exilium à Iustiniano missus fuerit vnà cum Clero, qui cum eo erat eius animi robur non infregit, sed ab eo tandem Liberatus Ducis Narsetis precibus: Quintam tandem Synodum, vbi vt dixi constitit, nihil detrahi Synodo Chalcedonensi approbauit, & cæteri deinde Pontifices. Sed de quinta Synodo infestus agetur, nihil igitur erroris, vt vides, Vigilio Romano Pontifici, nisi per meram calumniam objici potest, quem vt Catholicum & Sanctum commendat Gregor. I. *lib.2. Epist.* 36. Cassiodor. *lib. de diuin. lection. cap.*1. & alij.

Grauius videtur quod Honorio I. passim objicinnt Nilus *in libro de principatu Romani Pontific.* Et Centuriat. *cent.7. cap.*10. *&* 11. Aliique Nouatores ipsum fuisse Hæreticum Monothelitam, quod probant 1. ex eius Epistolis ad Sergium Monothelitarum Principem, quarum vna refertur in VI. Synodo *act.* 12. altera *act.* 13. quibus eius doctrinam approbat 2. in illa ipsa *act.* 13. damnatur Honorius, & eius Epistolæ comburuntur, eáque damnatio sæpiùs in sequentibus actionibus repetitur 3. in VII. Synodo *act. vlt.* dicitur Anathema Honorio, Sergio, Cyro, & cæteris Monothelitis. sicut & in Epistola quam ad vniuersos Clericos Synodus scribit. Inn. VIII. quoque Synodo *act.* 7. legitur & probatur Epistola Concilij Romani sub Anastas. II. in qua dicitur Honorius condemnatus à Concilio VI. Ipse etiam Agatho in Epist. ad Constantinum Pogonatum Imperat. lecta in VI. Synodo *act.*4. dicitur Anathema Honorio tanquam Monothelitæ. Et Leo XI. Epist. ad eundem Imperator. in fine eiusdem VI. Synodi lecta execratur eundem Honorium qui sua hæresi Sedem Apostolicam contaminauerit 4. denique id ipsum affirmant clarissimi scriptores Græci, Latinique; Tharasius Constantin. *Epist. ad Patriarchas relata* in Synodo VII. *act.* 13. Et ibid. Theodorus Episcopus Hierosol. *Epist. Synodica*, Epiphanius item Diaconus in disputatione cum Gregorio Hæretico in 6. *actione* VII. Synodi. Psellus in carmine de S. Synodis. Beda *lib. de sex ætatibus in vita Constantini IV.* Liber. de Roman. Pontif. in Leone I. I. Itaque Honorium damnatum tanquam Hæreticum fatentur Canus *lib. 6. de locis cap. vlt. sub fin.* Franc. Turrian. *opusculo de* VI. Synodo Hieronym. à Rna controuersia III. Scholastica & fusissimè Francisc. Combefisius in historia hæresis Monothelitarum.

R. Nihilominùs purum omnis Hæreticæ labis fuisse Honorium, quod affirmauit quoque Ioannes Papa apud Anastasium initio Collectaneorum S. Maximus in disput. contra pyrrhum Bellarm. *lib.*4. *de Pontif. cap.*11. Baron. *an.* 633. *&* 681. Andreas Scotus *in notis ad Photium ad cod.*19. Coccius *tom.* 1. *lib.*7. Duvallius *de Pontifice parte* 1. *q.*4. Et alij complures, neque id fuerit operosum demonstrare.

Primò quidem quæcunque fuerit Monothelitarum hæresis, an vnam tantum operationem esse voluerint in Christo, an vnam tantum facultatem, an verò quod verius existimo & vnam δύναμιν, vnamque simul ἐνέργειαν, θέλησιν & βούλησιν affirmarint, vnamque operationem à voluntate diuina, quasi per naturam humanam transfusa, vt Eutychiani & Apollinaristis fauerent, quos palam sequi in Synodo Chalcedonensi damnatos non audebant; quæcumque inquam Monothelitarum mens fuerit doctrinam illis contrariam, & verè Catholicam Honorium tradidisse confirmo illis ipsis eius Epistolis quas tanquam veras modo supponimus, quamvis non exigua sit de ipsarum à Græcis vel confictione, vel saltem deprauatione suspicio, sicut in V. Synodo fictitias Epistolas Vigilij Romani & Mennæ Constantinopolitani supposuerunt, quod in VI. Synodo *act.* 12. *&* 13. dum relegerentur acta V. Synodi liquidò deprehensum est inuentis tribus quaternionibus ab Hæreticis actis V. Synodi insertis, in quibus einsmodi Epistolæ Vigilij, & Mennæ repertæ sunt. In priori igitur Epistola ad Sergium relata *actione* 12. VI. Synodi fatetur imprimis Christum mediatorem Dei, & hominum operatum diuina media humanitate verbo Dei naturaliter vnita Græcè habetur τῆς ἀνθρωπότητος τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ τῷ Θεῷ λόγῳ καθ' ὑπόστασιν. Hypostaticè vnita, eundemque operatum humana ineffabiliter, atque singulariter adsumpta carne discretè, inconfusè atque inconuertibiliter plena diuinitate ἀδιαιρέτως ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, & qui coruscauit miraculis in carne perfecta diuinitate, ipse est qui caro effectus plenè Deus & homo passionis opprobria patitur, vnus mediator Dei & hominum in vtrisque naturis, & post-paulò quod diuinitati vnita est caro passibilis ineffabiliter, atque singulariter, vt discretè, atque inconfuse sic indiuisè videretur coniungi, vt nimirùm stupenda mente mirabiliter manentibus. Vtrarúmque naturarum differentiis cognosc atur vniri ὅτι τῇ θεότητι ἑνώθη ἡ παθητὴ σάρξ ἀρρήτως, καὶ μοναδικῶς, ὡς διακεκριμένως καὶ ἀσυγχύτως, οὕτω καὶ ἀδιαιρέτως δόξῃ ἑνοῦσθαι. Nihil magis Catholicum dici potuit, idque & Nestorium & Eutychem damnat, & inferiùs non vult quidem dici vnam, aut duas operationes in Christo, sed vnum operatorem, vel operantem in duabus naturis multiformiter πολυτρόπως ἐνεργοῦντα. Et mox τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐνεργοῦντα ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Vnum Christum, & ipsum operantem in diuinitate & humanitate, quæ eadem repetit, & fusiùs explicat Honorius *Epist.*2. ad eundem Sergium lecta *actione* 13. VI. Synodi. *Debemus*, inquit, *propter simplicitatem hominum & amputandas inexplicabiles quæstionum ambages sicut superius diximus, non vnam, vel duas operationes in mediatore Dei & hominum definire, sed vtrasque naturas in vno Christo vnitate naturali Copulatas cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri, & diuinam quidem quæ Dei sunt operantem, & humanam quæ carnis sunt exequentem non diuisè, neque confusè, neque conuertibiliter Dei naturam in hominem, & humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes, vnus enim atque idem, humilis & sublimis, æqualis Patri & minor Patre, ipse antè tempora natus in tempore est, per quem facta sunt sæcula factus in sæculo est, & qui legem dedit factus sub lege est, vt eos qui sub lege erant, redimeret, ipse Crucifixus, ipse Chirographum quod erat contra nos euacuans in cruce de potestatibus, & Principatibus triumphauit. Auferentes ergo sicut diximus Scandalum nouellæ adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare, sed pro vna, quam quidam dicunt operatione, oportet nos vnum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridicè confiteri, & pro duabus operationibus ablato gemina operationis vocabulo, ipsas potiùs duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumpta in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfusè, indiuisè, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes:* Non potuit illustriùs suam mentem explicare Honorius, & fidem Catholicam aduersus Nestorium, & Eutychem profiteri, atque scandala, quæ inde orta scripserat Sergius, cum vnam voluntatem sibi fauere dicerent Eutychiani, duas operationes suam hæresim adstruere Nestoriani,

à Notariis exceptam, adhuc integram habemus: Cuius exitus hic fuit, vt Pyrrhus conuictus, pœnitens & Psalmodiam decantans Romam accesserit, oblatóque fidei libello Theodoro Pontifici ab illo in Ecclesiam receptus, concesso etiam ipsi Patriarchatus titulo; quod & ipsius disputationis Acta, & Theophanes, Photius, Anastasius, & demum habent acta publica Constantinopolitana, cum inibi sanctus Martinus P. R. in vinculis haberetur, vbi etiam refellitur quod factam à Pyrrho erroris sui abiurationem, vi & tormentis extortam fuisse Hæretici causabantur. Eadem præterea Maximi disputatione excitati Africani Episcopi coëgerunt Concilia quatuor, nempè in Prouincia Byzarena, Numidia, Mauritania, & Proconsulari ad confirmanda dogmata Catholica, quia tam acriter propugnata viderant, inter hos tamen Primates non numeratur Carthaginensis, qui tunc erat Fortunatus, siue Fortunius, quia tunc ille cum Paulo Constantinopolitano communicabat, quod indicant acta VI. Synodi Generalis. Patres igitur Africani Synodale scribunt, tum ad Theodorum Papam, Patrem Patrum, & summum omnium Præsulum Pontificem, vti nominauit de hæresi à se damnata, tum ad Paulum Constantinopolitanum Monothelitam Commonitorium de abiuranda hæresi, eámque monitionem ad Theodorum Papam dirigunt, rogántque vt per suos Responsales reddi curet Paulo, & ipse ad eundem sua quoque scripta dirigat, & si errorem deductus non abiiciat, illum excommunicationis sententia percellat. Cur verò suas ipsi literas non miserint Paulo, Sede Apostolica inconsulta, hanc rationem reddunt, quod antiquis regulis sancitum esset, vt quidquid quamuis in remotis, vel in longinquis positis ageretur Prouinciis, non priùs tractandum, vel accipiendum esset, nisi ad notitiam Sedis Apostolicæ fuisset deductum: *Vt eius authoritate iusta quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, indéque sumerent cæteræ Ecclesiæ, velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totius mundi Regiones puritatis incorrupta, manarent fidei Sacramenta salutis.* Vide hæc omnia in Synodo Lateranensi sub Martino *sectione* 2. his acceptis Theodorus Apocrisiarios suos misit ad Paulum Constantinopolitan. cum acerrimis literis quibus, & ipsum hortatur & fidei formulam præscribit, & omnes qui ab Ecclesiæ sententia dissentirent anathemati subiicit, quod testantur Pauli Literæ ad eundem Theodorum redditæ in Concilio Lateranensi *citato Secretario* 4. relatæ. Ex quibus etiam Concilij actus Paulum dum se, & ab Ecclesia Romana & ab Africana, totóque Occidente damnatum videret, persuasisse Constanti Imperatori, vt præteatu conciliandi pacem Ecclesiarum edictum, quod nominant typum sanciret, quod silentium de tota controuersia indiceret, & ne vna vel duæ operationes dicerentur in Christo. Verùm cùm iam aperta esset hæresis Monothelitarum, & virus quo afflabatur Oriens prorupisset, typum illum subinde Patres Lateranensis Concilij *Secretar.* 4. & 5. examinarunt & anathematisarunt tanquam subdolum, atque ipsa Hæreticum; priùs tamen Theodorus Papa collecta Synodo Romæ, tum hæresim Monothelitarum damnauit, tum Paulum anathemate perculit, & deposuit, atque ipsum Pyrrhum denuò in errorem lapsum opera Olympij Exarchi audacissimi Hæretici excommunicauit, & quod etiam constat ex *Actione* 1. Synodi Lateran. Addúntque Annales Græci Theodorum ad sepulchrum S. Petri de sanguine Christi in atramentum distillato Pyrrhi excommunicati depositionem conscripsisse: Pyrrhus verò in mercedem impietatis rediit in gratiam Imperatoris, & post Pauli obitum in pristinam Sedem Constantinopolitanam, sed priùs quàm obiret Paulus furore percitus in Sedis Apostolicæ Apocrisiarios Constantinopoli existentes, & cæteros Orthodoxos contumeliis, cædibus, carceribus, aliisque modis vexauit.

Theodoro septimo, Pontificatus anno decedenti subrogatus est Martinus I. cuius electioni Constans Imperator consensit, & deinde velut in præuiom scriptis ad eum literis, vt refertur in actis S. Andœni Rothomagensis *cap.* 8. apud Surium 24. Augusti. rogauit illum vt typo, & edicto suo subscriberet, & ad eius in Italia promulgationem Olympium Exarchum in Italiam misit, sed id non modo recusauit Martinus, neque minis Olympij impediri potuit, quo minus Concilium centum quinque Episcoporum impulsore S. Maximo Laterani indiceret, cui ipsemet præfuit, ideóque Concilium generale nominant, non modo ad iam damnatos Sergium, Paulum & Pyrrhum Constantinop. Episcopos damnandos iterum, sed maximè ad impium typum Constantis, & vnà cum hæresi vniuersa Monothelitarum anathematizandam. Quare in eo lecta sunt, non modo quæ contra hanc hæresim variis in Prouinciis Catholici scripsissent, sed etiam quæ ipsi Hæretici in sui defensionem edidissent, atque imprimis Theodori Pharanitæ Rex quæ cæteris sumpserant, qui cum Christum incorporaliter ex vtero processisse blasphemaret, idcirco vnam operationem inuexerat, quibus omnibus diligenter expensis asserta est è Catholica doctrina de Verbi-incarnatione, & sanctis aliquot Canonibus, damnata hæresis Monothelitarum ipsiúsque Authores, & præcipui fautores Theodorus Pharanita, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus Constantinopolitani Episcopi, eorúmque omnia scripta damnata, & Heraclij Exthesis, atque Constantis typus, scriptáque ad omnes fideles de rebus in Concilio gestis Synodalis Epistola, atque vnà cum ipsa exemplaria Synodalium actorum, quin & Martinus Legatos ad Clodoueum & Sigebertum Francorum Reges misit, vt ad se Episcopos doctrina præstantes dirigeret, quorum Concilio in comprimenda hæresi iuuari posset, & quibus Legationem Apostolicam in Galliis crederet, vt Romæ gesta in Prouincialibus Synodis vnanimi consensu firmarentur, ad Imperatorem quoque Constantem scripsit, eiúsque typum damnatum, Paulo non ipsi Imperatori tribuit, monuitque de retinenda fide Catholica, Ioannem Episcopum Philadelphum creauit Vicarium Sedis Apostolicæ in Oriente, vt Ecclesiæ Antiochenæ, & Alexandrinæ, aliisque subiectis inuigilaret, quæ ab Hæreticis vel vitiatæ, vel vniuersæ fuerant, vt iis pro authoritate prouideret, Paulum Thessalonicensem Episcopum ob hæresim variarum crimina, & excommunicauit, & deposuit.

His verò omnibus quæ Romæ fuerant acta, acceptis Imperator Constans furore excæcatus, S. Maximum Abbatem, & S. Martinum Pontificem variis calumniis oneratos Vrbe expellere, & in exilium amandare statuit. Quare S. Maximus septuagenarius naui impositus incalceatus, & sine amictu perductus est Constantinopolim vnà cum duobus Anastasiis suis discipulis, vbi coram Senatu de obiectis sibi criminibus audacter rationem reddidit, ac tandem Pauli Constantinopolitani suasit, & Constantis Imperatoris iussu Traciam exul missus est, ad quem deinde Byziæ in eadem Tracia exulem Constans Imperator; & Petrus Constantinop. Pauli successor impius honorificam Legatio

Legationem Paulum & Theodosium Patricios, & alium Theodosium in Bythinia Episcopum Monothelitatum doctissimum destinarunt, vt illum in suam sectam adducerent, quibus è contratio Maximus Catholicam fidem persuasit, acceptóque ab illis iuramento de abiicienda hæresi eos Constantinopolim idem Imperatori persuasuros remisit, quibus abnuens Imperator, remisit in Thracium Paulum Patricium, qui maximo cum honore Maximum Constantinopolim adduceret, eúmque in Monasterio S. Theodori collocauit, & missa iterum Legatione vt cùm Ecclesia Constantinopolitana communicaret tentauit, sed frustrà cum illa Ecclesiam hæresi pollutam agnoscere nollet, ideoque tandem probris & calumniis oneratum in Perberam in extremis Imperij finibus amandauit, vnà cum duobus sociis Anastas. quos iterum anno proximo Constantinopolim reduci impetat, ad causam de calumniis ipsis impositis coram Imperatore dicendam, sed cum constanter in fide persisterent, variis suppliciis cruciati, agente imprimis Thoma Patriarcha, qui Petro extincto subrogatus fuerat, Præfecto Vrbis puniendi traditi sunt, Maximo LXXV. annorum Victo & Anastasio, qui ei per 37. annos adhæserat variis tormentis laceratis, linguæ præcisæ sunt, & tamen distinctè atque articulate fidem prædicare palam non destiterunt, dextræ quoque manus amputatæ nudi per forum circumducti sunt, & iam tertio in exilium expulsi, maximus quidem in quoddam Alaniæ Castellum Ochimarium dictum, vbi triennium variè vexatus, obiit Anastas. in diuersa loca Abasgorum amandati perierunt.

Maior difficiliórque fuit opera in repellendo Martino R. Pontifice, quàm Maximo Monacho; cùm enim Imperator vereretur solam sui typi damnationem prætexere, variis eum consuetis criminibus, proditionis, blasphemiæ in Virginem, aliisque eiusmodi oneratum per Calliopam Exarchum, qui defuncto Olympio substitutus fuerat, manu armata ab Ecclesia Constantiniana, & Palatio Lateranensi, nec repugnantem Podagræ doloribus afflictum exturbauit, atque Naui impositum in Orientem ad Cycladas Insulas asportandum curauit, vt toi malis fractus Imperatori tandem consentiret, sed cum inuicti animi Vir Constans persisteret, è Naxo Insula Constantinopolim ad grauiora supplicia translatus est; ibi enim ægrotus carcere inclusus, & calumniis coram Magistratibus appetitus Pontificiis insignibus exutus est, & ferrandus ferreis vinculis collo impositis, & toto corpore colligatus per Vrbem Constantinopolitanam publicè à nefariis carnificibus tractus est, & Cathenarum pondere, frigore, & inedia in obscuro carcere consumptus ad gladium denique damnandus, nisi Paulus Constantinopolitanus horum omnium Author moriens stimulis conscientiæ agitatus necem Martini Imperatori dissuasisset. Quare Chersonam in Ponto Euxino amandatus est, & Constantinopoli solutus Feria quinta, in Cœna Domini in ærumnosissimum exilium Idibus Maij peruenit, & Calliopas Exarchus iussu Imperatoris Romæ egit, vt alius ipsi subrogaretur. Quare Clerus Romanus diu reluctatus; tandem veritus ne ipsi inuito præficeretur ab Imperatore, alius eiusdem hæresis fautor elegit Eugenium, cum Vicaria potestate quamdiu Martinus viueret: Paulo verò Constantinopolitano obeunti impius Pyrrhus bis Apostata suffectus est post plurimas contentiones cui post quatuor menses extincto successit, vt superiùs monui, Petrus quoque Hæreticus, qui tamen vt se Catholicum fingeret, literas ad Eugenium Romæ pro Martino sedentem, vt in communionem reciperetur misit, sed eiusmodi literas dolosis ambagibus plenas Eugenius, Clerus, & Romanus Populus omninò respuerunt, & post Paul. Martinus duodecima die Nouembris indictione decimatertia, anno Christi 654. ærumnis confectus Chersone in Ponto obiit fide illustris, & miraculis Clarus, eiúsque obitu Romæ audito Eugenius denuò ritè & legitimè eligitur, qui tamen anno sequenti obiit,& in eius locum electus Vitalianus.

Qui ipso initio suos Apocrisiarios cum Synodica de fidei Catholicæ Confessione ad Constantem Imperatorem misit, quos ipse vt sibi missos Romanos, & Occidentales Concil. honorificè suscepit, & confirmatis Romanæ Ecclesiæ priuilegiis remisit, & vnà librum Euangeliorum gemmis miræ magnitudinis exornatum offerendum Basilicæ sancti Petri ad Papam, addirque Anastasius ipsum emisisse fidei Catholicæ professionem, vt se Catholicum fingeret. Scripsit quoque Vitalianus ad Petrum Constantinopolitanum ad fidem Catholicam amplectendam. Cui ille respondit se fidem Veterum Patrum sequi, eorúmque testimonia suis literis attexuit, sed mira fraude, quæ in VI. Synodo *Actione* 13. detecta fuit: Constans autem relicta Constantinopoli, Romam ad limina Apostolorum anno 22. sui Imperij venit, & Orthodoxum se gerens à Vitaliano Papa, qui ei sexto ab Vrbe milliario occurrit, honorificè susceptus est, præcipuas Ecclesias visitauit, & eis dona obtulit. Ærea tamen ornamenta, ipsásque tegulas sanctæ Mariæ ad Martyres detraxit, & Constantinopolim misit, exactisque diebus duodecim Neapolim venit, indéque Syracusas se recepit, vbi & Sedem Imperij collocare statuerat, illósque populos sacrarum, profanarúmque rerum deprædationibus afflixit, vbi & in balneis occisus est, eiúsque filius Constantinus Imperium tandem obtinuit, & in Siciliam venit, tyrannique Mezentium occidit, & qui in Patrem coniurauerant puniuit, rebúsque Occidentalis Imperij compositis Constantinopolim rediens Tiberium,& Heraclium fratres suos in Collegas assumpsit, dictus est Pogon. à promissa barba Catholicæ fidei cultor acerrimus.

Petro Cõstantinopolitano secundo anno, suæ Sedis defuncto, subrogatus est Thomas æquè Hæreticus, vti sancti Maximi acta testantur, illi successit Ioannes, atque isti post quinque annos, & menses nouem subrogatus Constantinus Diaconus & Oeconomus eiusdem Ecclesiæ Catholicus, & Monothelitarum hostis acerrimus, vti habent acta VI. Synodi *Actione* 14. nisi tamen vitiata fuerint, sed vnum tantum annum sedit, & creatus in eius locum est Theodorus Syncellus, & Vasorum custos, Hæreticorum impudentissimus, & siue sectæ propugnator acerrimus, Vitalliano Romano Pontifici substituitur Adeodatus, hinc verò domus siue domnus, siue Domnus, quo Præsule Theodotus Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus Monothelita Pontificum Romanorum hostis, persuadere conati sunt Constantino, qui iam solutus curis Bellicis de pace Ecclesiarum restituenda cogitabat, vt nomen Reuerendissimorum Patrum, vnius Honorij, quem à se stare mentiebantur, retento è sacris Dypthichis eraderetur, atque imprimis Vitaliani, quod nuper in illa relatum fuerat, quod reçusauit Constantinus, sed subinde ipso inscio, vel inuito, à Patriarchis Hæreticis deletum fuit, quandoquidem in VI. Synodo *actione* 8. de restituendo nomine Vitalliani

Vitalliani actum est, eámque ob causam ipsum Theodorum Sede mouit Imperator, & Georgium subrogauit, qui deinde VI. Synodo interfuit. Nam Imperator de ea cogenda ad componendas controuersias de Religione pridem excitatas cogitauit, & ad R. P. scripsit, rogauítque vt suos Legatos mitteret vna cum Episcopis occidentalibus, & Monarchis quorum omnium sumptibus Theodorus Italiæ Exarchus suo iussu necessaria subministraret. Verùm istæ literæ à Don. iam demortui successore Agathone receptæ sunt, & initio Actorum VI. Synodo, referuntur eas Agatho Episcopis occidentalibus communicauit, monuítque de generali Synodo cogenda, & de particularibus Prouinciarum priùs habendis, quod in Italia, Gallia, & Anglia præstitum est, atque hæresis Monothelitarum vbique damnata, ipséque Agatho vnum Romæ centum vigintiquinque Episcoporum eundem in finem celebrauit, cui etiam Episcopi aliqui Gallicani, atque è Britannia Episcopus Eboracensis S. Vvalforidus interfuere ex: atque Epistola Synodalis ab Agathone, & vniuerso Concilio ad Constantem & Collegas contra Monothelitas scripta, & alia à solo Agathone ad eosdem Augustos Missa, vtraque refertur in VI. Synodo *Actione* 4. destinatáque est duplex legatio ad Synodum Constantinopolim, vna quidem à Concilio Romano Episcoporum. Altera Apostolica Sedis ab Agathone, delectíque sunt in hanc tem Theodorus, Georgius Presbyteri, Ioannes Diaconus & Constantinus Subdiaconus S. R. E. Contestantur verò tum Agatho, tum Synodus suis literis se non mittere Legatos ad disputandum de quæstione controuersa tanquam de re incerta, sed ad docendum, quænam esset Sedis Apostolicæ traditio, & doctrina, vt nihil præsumetent augere, minuere, vel mutare, & eos omnes qui hanc eandem fidem confiteri noluerint perpetuæ damnationis Reos esse declarauit.

Igitur die septima Nouembris indictione nona, anno Christi 680. Imperatoris 13. ab obitu Patris ex quo autem viuo patente imperare cœpetat 27. conuenerunt PP. magno numero, quem tamen Authores nobis incertum reddunt in Secretarium Palarij cognomento Trullum, *sederúntque eadem ratione qua in Concilio Chalcedonensi dignio-ri, quidem loco à sinistris Apostolicæ Sedis Petrus Patriarcha, Constantinopolitanus & Antiochenus Legati verò Apostolici, & primi sententiam dixerunt, & subscripserunt: Eminentiori verò loco Constantinus Imperator cum suis Magistratibus sedit quoties interfuit. Prima itaque actione Apostolici Legati reddita sui Aduentus, & Legationis ratione expostularunt de Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro Constantinopolitanis Episcopis & de Cyro Alexandrino, atque Theodoro Pharanita, qui nouam induxissent hæresim de vna in Christo voluntate, petierúntque narrari causam huius erroris & originem nouitatis, quod Imperator iussit Aduersar. parte fieri, quare Macarius Antiochenus, & alij quidam negarunt se aliud docuisse, quàm quod à Sanctis Patribus, & Conciliis traditum esset, Imperator iussit vt ea probarent, alioquin exirent è Synodo, quod Macarius præfidenter se præstiturum promisit. Itaque quinque sequentibus actionibus lecta sunt acta Synodi Ephesinæ, Chalcedonensis & Quintæ, atque plurima Patrum dicta prolata à Macario, quæ diligenter à Legatis & vniuersa Synodo expensa, inuenta sunt falsa, detruncata, & detorta, atque eæ actiones reliquum annum tenuerunt sequenti anno in septima actione Patrum dicta tum ab Hæreticis tum à Catholicis prolata, lecta, examinata, & collata inter se sunt, & cum Codicibus Patriarchicis per Georgium Constantinopolitanum, & Macarium Antiochenum *Actione* 8. Georgius Constantinopolitanus retulit Synodo vera esse loca quæ ex SS. Patribus Legati Apostolici protulerant, simúlque cum iisdem SS. Patribus duas in Christo voluntates, & duas operationes fateri, & de nomine Vitalliani R. P. in Diptychis restituendo, quod à Theodoro sublatum fuerat retulit, quam Georgij Confessionem cæteri Episcopi amplexi sunt, cùm insigni Agathonis præconio, cuius definitionem se tenere professi sunt vno excepto Macario, & Stephano Abbate, qui in suo errore ita procaciter perstiterunt, vt Macarius se neque membratim concisum, neque in mare proiectum ab ea fide discessurum diceret, & se ad suum errorem stabiliendum Patrum scripta corrupisse iactaret; quare ab vniuersa Synodo in eum conclamatum est, & pallium aliáque insignia Patriarchalia sublata. Sequenti deinde actione noua sententia damnationis, & depositionis in eundem Macarium, & eius discipulum, ac sectatorem Stephanum pronuntiata fuit tribus sequentibus actionibus lecti, receptique sunt libelli quorumdam Palinodiam recantantium, lecta item & approbata Epistola Sophronij ad Sergium Constantinopolitanum, lecta & damnata Macarij, & aliorum Hæreticorum, & tandem *Actione* 13. lata est sententia aduersus omnes Hæreticos Monothelitas, & singularim in Sergium, Pyrrhum, Petrum, Paulum Constantinopolitanos Episcopos, Cyrum Alexandrinum, & Theodorum Pharanitam Episcopum.

Actione 14. lecta sunt Mennæ & Vigilij Papæ scripta de vna voluntate, quæ declarata sunt esse supposita & reprobata. E contrario verò Athanasij de duabus operationibus probata, actione decimaquinta, Polychiani Presbyteri Monothelitæ, leuitas & insania deprehensa & damnata. Cùm enim se diuinitùs monitum vnam esse tantum in Christo voluntatem diceret, & se mortuum suscitaturum imposita capiti eius, sua professione, & id spectantibus Patribus & populo frustrà tentasset, à populo vt Simon Magus habitus, & cum nollet hæresim eiurare, à Synodo depositus & excommunicatus est, *Actione* 16. quidam Constantin. Presbyter Apamesensis Synodo se obtulit, afferens modum conciliandi Monothelitas cum Catholicis, auditus est à Synodo, volebat nimirùm duas operationes esse in Christo, vnam tamen voluntatem, quia Christus defetuerat humanam voluntatem cum carne & sanguine in Cruce, quod explosum à Synodo fuit, & Constantinus cum sua assertione Manichæis fauens damnatus *Actione* 17. fidei decretum lectum & approbatum est à Patribus omnibus, qui eidem subscripserunt quinque Conciliis Generalibus confirmatis, lectísque eorum symbolis. Deinum damnatio Monothelitarum Pronuntiata, & præscriptio Epistolæ Agathonis Papæ, & Synodi Romæ ab ipso coacta, & doctrina de vno operante, & volente in duabus operationibus & voluntatibus ex SS. PP. sententiis approbata, vltima denique *Actione* 18. acclamatum Imperatori præsenti & Synodus denuò professa est, se in sua definitione sequi Epistolam Agathonis, & literas Synodales Romani Cōcilij, subiicitur in actis Constantini Imperatoris edictum de fide Catholica, & eiusdem Imperatoris Epistola ad Episcopos Synodi Romanæ, longè posteà data, in qua commendat eorum studium in defendenda fide Catholica, vnà cum Romano Pontifice, quem vniuersalem Principem pastorum nominat

nominat eiúſque vices tanquam ſancti Petri ſe ſequi profitetur, additque Macarium Antiochenum eiúſque diſcipulos Synodi ſententia depoſitos probationi Sanctiſſimi Papæ traditos. Nam vt ait idem Imperator *Epiſtola ad Leonem* Agathonis ſucceſſorem iidem damnati Romanum Pontificem appellarunt, idque veriùs eſt, quàm quod ait Anaſtaſ. eos in exilium Romam Miſſas. Epiſtola verò Synodalis ad Agathonem Romanum Pontificem in actis editis non reperitur: Extat tamen prima inter Epiſtolas Leonis eius ſucceſſoris in ea petit Synodus acta ſua confirmari, tanquam à primæ Sedis Antiſtite vniuerſali Eccleſiæ, ſtante ſupra firmam petram.

Ex hac longiori de hæreſi Monothelitarum narratione non fuerit opinor difficile obiectam Honorij damnationem Concilio reiicere: nam eam fictitiam eſſe, & acta Synodi vitiata inſerto Honorij nomine demonſtrat Bellarmin. *lib. 4. de Pontifice, cap. 11.* Baronius *anno Chriſti* 681. *numero quinto*, Binius *in notis ad VI. Synod.* & alij, fuiſſe enim ſolemne Græcis acta Synodorum, & ſcripta Patrum corrumpere quod de III. IV. & V. demonſtrat prolatis exemplis Turrecremata *ſeſſione* 20. *Concilij Florentini*, & Bellarmin. *loco citato*, & de iſta VI. idem affirmat Iulianus Cardinalis in eodem Concilio Florentino; ait enim ex Epiſtola Synodali Romani Concilij ſub Agathone ad VI. Synodum Miſſa, vbi in Confeſſione fidei aſſeritur Spiritus ſancti à Patre & Filio proceſſio nomen Filij Græcanica manu Abraham fuit, quod & prius aduerterat Emanuel Caleca Græcus Author in Commentario aduerſus errores Græcorum, & in hac ipſa VI. Synodo Macarius Antiochenus Actione VIII. coram Patribus & vniuerſa Synodo ſe ad confirmandam ſuam hæreſim dicta Patrum variis modis corropiſſe, quod & ab ipſa Synodo per quinque priores actiones dum examinarentur dicta Patrum & Synodorum, quæ aduerſarij afferebant verum eſſe omnibus inſpectantibus deprehenſum eſt, circa damnationem igitur Honorij fuiſſe vitiata iſta acta, & in illa ſubdole intruſum Honorij nomen teſtatur Anaſtaſius in hiſtoria Latina ex variis locis contexta, vt Cardinalis Sirletus refert apud Onuphrum in additionibus ad Platin. in Honorio I. & mihi efficaciter probari videtur primò quidem, quia iſta damnatio ſolemnis Honorij à frequenti Synodo facta non magis latere potuit Veteres, quàm cæterorum Patriarcharum in eadem Synodo pronuntiata, & tamen Veteres, iique impenſi aut non admodum æqui Romano Pontifici, dum cæteros Patriarchas, & alios à Synodo damnatos recenſent, penitus ſilent de Honorio Zonaras in Conſtantino IV. Theophanes Cerameus, Paulus Diaconus, & alij Latini quin & in ipſa VI. Synodo numeratis Theodoro Pharanita Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho, & Paulo Conſtantinopolitano nomen Honorij tacetur.

Secundò, non potuit neque debuit damnare Honorium in dicta cauſa, & eius ſcriptis non examinatis non redargutis, & nunquam antea accuſatis, leuiſſimum ſiquidem fuiſſet eius iudicium longè aliter quam fieri ſoleat, vbi vel de vulgari Clerico damnando agitur, ſcimus enim quondam commotam fuiſſe Eccleſiam in damnatione Theodori Mopſueſteni, & ita ac Theodoreti, eo quod in pace Eccleſiæ obiiſſent, & de eorum dumtaxat reprobandis ſcriptis diſceptaretur.

Tertiò, licèt daremus verè ſcriptam fuiſſe Epiſtolam illam ab Honorio ad Sergium, ea tamen & verum ſenſum habuit, & in illum trahi facilè potuit, ac debuit vt oſtendunt S. Maximus, & Ioannes IV. ſuperius relati. Debuerunt igitur eum ſenſum examinare PP. & non præcipiti iudicio verba, ſaltem ambigua Summi Pontificis in deteriorem partem accipere, & tanquam Hæreticum Authorem cuius non haberent ſatis perſpectam mentem damnare; cur verò Pontificis Legati qui aderant non reclamarunt, & legitimum Honorij ſenſum non explicuerunt, quem ignorare non poterant exiis quæ in eius defenſionem S. Maximus Martyr & Ioannes IV. ſcripſerant, & ex diſputationibus, quæ in eam cauſam fuerant inſtitutæ, nouerant, eum in eadem Synodo calumnias in Vitallianum, & eius Epiſtolam, atque etiam Memnæ Conſtantinopolitani iactatas quas & acerrimè reiecerint, & falſatas Epiſtolas euicerint. Honorium verò nulla præcedente de eo tractatione leuiter, & vno verbo damnari paſſi fuerunt, quis amabò id crediderit.

Quartò, profitetur Synodus ſe in omnibus Epiſtolam Agathonis ſequi & fidem amplecti, nempè Petrum eius ore loquutum; atqui Agatho in ſua illa longiori, & erudita Epiſtola ad Imperatorem Conſtantinum, & eius collegas illibatam hactenus fuiſſe Apoſtolicam Sedem ab omni hæreſi, apertè teſtatur, quod tam fidenter iactare non fuiſſet auſus, ſi aduerſarij contra quos agebat illi potuiſſent Honorij ante pauciores annos defuncti apertiſſimam hæreſim obiicere, dum ille ſuorum prædeceſſorum in ea abolenda & impugnanda ſtudium celebrat: *Hac eſt*, inquit, *vera fidei regula, quàm & in proſperis, & in aduerſis viuaciter tenuit ac defendit, hac ſpiritalis mater veſtri tranquilliſſimi Imperij Chriſti Eccleſia, qua per Dei Omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolica traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec Hareticis nouitatibus deprauata ſuccubuit, ſed vti ab exordio fidei Chriſtiana percepit ab Authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus illibata fine tenus permanet, ſecundum ipſius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam ſuorum diſcipulorum Principum ſacris Euangelijs faſſus eſt. Petre inquiens: Ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, ſicut cribrat triticum. Et ego autem pro te rogaui vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Conſideret itaque veſtra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit; confirmare enim ſuos fratres admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices, mea exiguitatis prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper cunctis eſt cognitum, quorum & puſillitas mea licet impar, & minima, pro ſuſcepto tamen diuina dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere*, &c. Et mox: *Vnde & Apoſtolica memoria mea paruitatis prædeceſſores Dominicis doctrinis inſtructi, ex quo nouitatem Hereticam in Chriſti immaculatam Eccleſiam Conſtantinopolitana Eccleſia introducere conabantur, nunquam neglexerunt eos hortari, atque obſecrando commonere, vt à praui dogmatis Heretico errore, ſaltem tacendo deſiſterent, nec ex hoc exordium diſſidij*, &c. quæ falſa ſunt ſi Honorius fuit Hæreticum. Deinde SS. Patrum teſtimoniis, & Hæreticorum ſententiis, ac maximè Sergij, Cyri, & aliorum Doctorum Heterodoxorum dictis oſtendit ſuos prædeceſſores illos perpetuò monuiſſe, rogaſſe, increpaſſe, obſecraſſe, atque alio modo hortatos conatóſque medelam recenti vulneri adhibere, ea fraterna charitate non per inuidiam, aut per malitiam vel pertinaciam odioſam, ſed & auſis ſpiritualibus, vlnis optantes, atque exhortantes eos in Orthodoxæ fidei vnanimitate remeantes amplecti, eorúmque conuerſionē ad integrā Orthodoxæ fidei rectitudinē peſtolantes, quibus omnibus, & aliis quæ ſubiicit facilè

fuiſſet

fuisset Monothelitis respondere se Honorium R. P. sequi eiúsque fidem amplecti, his omnibus & similibus supposititiam esse hanc Honorij damnationem & vitiata esse acta VI. Synodi demonstrat Bellarm. *lib.4. de Pontif. cap.*11. Cuius diligentiam hac in parte commendat Baron. anno 681. num. 29. & 683. num. 3. Leonis II. fictas quoque existimat quæ si dum acta Synodi corrupta, vt iam monui confirmat, Honorij damnationem probasset, damnandus ipsemet ait Baron. si non maiori diligentia innoxium suum prædecessorem damnasset: Si qui verò veteres vt Photius *lib. de Synodis*, Nilus *simili opere*, & incertus libelli Synodici Author Honorium inter damnatos recensent, id faciunt ex vulgaribus actis corruptis, & vitiatis, quod idem dico de VII. Synodo *Act. vltima*, & Synodo VIII. *Act.* 7. Adrian. II. cum Concil. Roman. & aliis qui damnatum à VI. Synodo Honorium fatentur, id enim habent ex peruulgatis actis. Hanc porrò actorum Synodi deprauationem factam esse à Theodoro Syncello non leuis suspitio est, fuerat ille à Constantino Imperatore antè triennium è sede Constantinopolitana eiectus propter Monothelismum, & quod contra seueram Imperatoris prohibitionem nomen Vitaliani R. P. è sacris Dipticis erasisset, substituto in eius locum Georgio, qui in VI. Synodo egregiam operam præstiterat, sed eo post triennium defuncto Theodorus, qui in Synodo cum aliis Patriarchis Hæreticis dãnatus fuerat, Catholicum se fingens in sedem volente Imperatore restitutus fuit, persuasitque vt Legatos Apostolicos aliquandiu detineret, & acta Synodi per illos dumtaxat Romam faciliùs mitteret. Interim verò ipse acta quæ in Patriarchio asseruabãtur corrupit, & suum nomen substituto Honorio expunxit, itavt licet constet omnes Patriarchas Monothelitas damnatos esse, Theodorus tamen in actis nunquam cum aliis damnatur, sed eius loco Honorius de quo nulla fuerat disceptatio, qua fraude voluit & suam, & sedis suæ quæ tot passa esset Patriarchas Hæreticos ignominiam leui lectura delere, & Romanum conspurcare, atque hactenus de Honorio per calumniam traducto.

36 Alias calumnias & mendacia aduersus Romanos Pontifices colligit & disiicit Bellarm. *lib.4. cit. c.*12. quem ad eas licet vt Martin. I. qui epistola ad Auandum prohibuerit dari veniam, & pœnitentiam Diaconis & Presbyteris post ordinationem peccantibus, agit enim de venia qua restituerentur in pristinam dignitatem.

Mentiuntur quoque Gregorium III. iussisse Bonifac. iterum ordinare ordinatos ab alio, quàm à R. Pontifice, quod in eius scriptis non reperitur, quod mendacium merum & purum est, cum voluerit dumtaxat ordinatos à non legitimis Episcopis denuò ordinari. Nam reuera non erant ordinati.

Neque veriùs eundem accusant voluisse vxori ægrotæ, viro licitum esse aliam superinducere: agit enim Gregorius de morbo impotentiæ, quæ est matrimonij impedimentum dirimens, & proinde matrimonium illud nunquam verum fuit, vult tamen Gregorius eam sic à viro reiecta ab illo sustentari & iuuari si indigeat, quandoquidem eius aliquando vxor habita est, refert hoc Gregorij dictum Gratian. 32. *q.7. cap. quod proposuisti*: ex eius *Epist. 3. ad Bonifac.*

Inter similes nugas numero quod Nicolaus 1. *de consecrat. dist.4. cap. Canon.* Videatur probare Baptismum in nomine Christi, & non expressis distinctè SS. Trinitatis personis, contra quam Pelagius & Zacharias Pontifices etiam Romani statuerant. Verùm de ea controuersia, & mente Nicolai tomo sequenti nostri operis disputabitur, vbi de Baptismo, cui calumniæ par est ea quam impingunt Stephano II. in quibusdam responsis Carisiaci datis *num.*11. vbi de Presbytero qui defectu aquæ in vino baptizauerat, sic statuit *nulla ei adscribatur culpa, infantes sic permaneant in ipso Baptismo.* Hinc enim sequitur materiam Baptismi esse posse vinum contra expressam Tridentini Concilij definitionem. Ego & calumniam esse dico, & hoc responsum vel fictum, vel detruncatum cum de eo nullibi constet, nisi in M. & Sc. quodam codice Monasterij alicuius Gallicani de cuius fide fas est iure dubitare, & qui illud Gallicanis Conciliis, vel vna saltem notula monere debuit, quid de illo censendum quamquam & illud responderi posset, responsum illud priuatum esse non edictum, & malè ab eo qui illud accepit relatum; aut non intellectum, atque adeo pessimè scriptum & redditum, neque minus ineptiunt Magdeburgenses dum Ioanni XIII. vel XIV. obiiciunt voluisse campanas baptizari & vocem & vulgo acceptam illis cærimoniis tribuant de quo etiam ritibus dicemus, *tomo* 2.

Sed maximè bachantur Nouatores in Gregorium VII. quem omnibus probris onerant ex supposito quodam libello Bennonis Cardinalis; sed huius libri dubia omninò fides esse debet, cum illi veteres omnes eius temporis Authores refragentur, & eius Author fuerit Pseudo Cardinalis creatus à Clemente III. Antipapa, quem in odium Gregorij Imperator eligi curauerit, quare mirum non est illum Schismaticum nefanda quæque contra Gregorium verum Pontificem scripsisse, quibus & similia contra alios Pontifices venenato calamo, & maledica lingua sparserit. Nam Syluestrum II. Gregorium VI. Simoniæ accusauit; aliosque viros probos calumniis dehonestauit, & improbos immeritis cumulauit laudibus, quid mirum si Sanctissimum Pontificem Gregorium VII. quem pro verò Pontifice minimè habebat, calumniis & mendaciis onerauerit, in gratiam Henrici tertij Imperatoris Gregorio infensissimi Schismaticus homo Baronius ann. 1073. & Bellarm. *lib.4. de Pontif. cap.*13. & omnium fusissimè Gretserus in Apologia pro Gregorio quam inseruit *tomo* 2. *defensionum Bellarmini*, vbi ex 50. antiquis Scriptoribus Bennonem confutat & anno 1610. atque 1611. vitam illius laudem quam à Veteribus Scriptoribus compositam edidit, quæ omnia consulas velim ad plenissimam Satyrici, & impudentissimi Schismatici Bennonis confutationem.

Intricatior videtur altercatio, quæ inter Formosum & Stephanum VI. contigit. Nam Stephanus VI. acta Formosi prædecessoris sui discedit, & ab eo ordinatos iterum ordinari præcepit Ioannes deinde IX. reprobauit acta Stephani, & acta Formosi probauit, quod videretur Stephanus voluisse Sacramentum à virtute ministri pendere, qui est error in fide manifestus, subinde Sergius III. denuò acta Formosi & Ioannis irritauit, & acta Stephani VI. probauit, necesse igitur est alterum ex his Pontificibus, qui contradictoria dixerunt, errasse.

Resp. Tamen hunc facti errorem potius fuisse effectum odij, quàm defectum fidei, quod ex vera rei gestæ narratione constabit Formosus Cardinalis & Episcopus Portuensis legatione ad Bulgaros conuertendos nobilis ad quam à Nicolao I. cum Paulo Populoniensi Episcopo delectus fuit tanquam magnæ sanctitatis vir, sed deinde nescio quam ob causã à Ioanne VIII. damnatus, depositus, degradatus & in sortem laicorum eius Pontificatus anno 4. Christi 870.

sti 870. reiectus quod constat ex eiusdem Ioannis, *Ep.* 27. data ad Synodū Pontigonensem in Gallia tunc celebratam, in qua de Formosi damnatione Synodum monet. Quare Formosus iurare coactus à Ioanne se in perpetuum laica comunione contentum fore, vrbe recedit, abdicato Episcopatu, quem etiam se nunquam recepturum iurauit, sed à Matino, vel vt alij nominant Martino II. Ioannis successore statim initio sui Pontificatus an. 883. Solutus iuramento incautè præstito, suæ dignitati & Episcopatui restituitur. Rescidit enim Marinus omnia Ioannis acta & maximè Photij restitutionem, qua de causa Basilij Imperatoris Constantinopolitani iram in se concitauit, extincto breui tempore Marino, eiusque successore Stephano VI. Formosus Creatur Romanus Pontifex ann. 891. quem Luitprandus, *lib.* 1. *hist. cap.* 7. Religione, morum integritate, & doctrina laudatissimum fuisse testatur, idemque constat ex Anastasio in Nicolao I. & ex Hincmari Remensis literis, quas Flodoardus refert, *lib.* 3. *hist. Remensis cap.* 20. Post quinque autem sedit annos, & plurimos pro Ecclesia labores motitur an. 896. Creaturque non sine tumultu an. 897. Stephanus VII. vel vt alij Numerant VI. qui furore in Formosum concitatur, eius cadauer effossum vestibus pontificalibus indutum in sede Romani Pontificis collocauit, & plurima illi exprobrans, maximè de occupata sede Apostolica, Sacris vestibus exui, tribus digitis quibus benedicere solitus erat, mutilari, ac demùm in profluentem Tyberim Coniici iussit, & omnes ab eo ordinatos gradu depositor, iterùm ipse ordinauit, quorum omnium Incentorem & Antesignanum Sergium fuisse scribit Luitprand. *lib* 1. *c.* 8. Stephanus autem collecta suorum Synodo Nefarium hoc scelus probari voluit, addit idem Luitprand. Formosi cadauer postmodum à Piscatoribur inuentum, & ad S. Petri Basilicam deportatum à SS. Imaginibus salutatum fuisse, ipse verò Stephanus sedis Apostolicæ inuasor ab ea pulsus est in carcerem, & ibidem strangolatus anno 4. sui Pontificatus, illi subrogatus Theodorus, cui post 20. dies extincto subrogatur Ioannes IX. Qui in Synodo Romana primùm, deinde in ampliori Rauennatensi Episcoporum, actum Stephani aduersum Formosum reuocauit, quæ reuocatio ipsorumque combustio & Synodi tunc habitæ decreta est Ioann. IX. successit Benedictus IV. cui Leo V. per dies quadraginta subrogatur, & quem Christophorus expulit, & in carcerem detrusit, Christophorum verò vi deturbauit, carceri inclusit, atque vitam Monasticam amplecti coëgit Sergius III. Nefandus Formosi Pontificis persequutor, qui sedem opera Adilberti Tusciæ Marchionis inuasit, & à Ioanne IX. in Synodo Romana & Rauennale fuerat excommunicatus cum aliis complicibus, & Luitprandus ait ex Diacono nomen Pontificis arripuisse, quamquam acta Synodalia sub Ioanne IX. ipsum presbyterum nominent, hic ex veteri in Formosum odio, omnia eius statuta rescidit, & ordinationes ab Ipso factas irritas esse decreuit, fuit iste vita etiam turpissimus, vt qui ex nobili Scorto Marozia filium genuerit, qui deinde factus Pontifex Ioannes X I. dictus est, occupauit sedem, quam innaserat Sergius per triennium.

Ex his vides nihil ex hac fidelissima narratione inre obijci posse contra fidem Romanorum Pontificum, neque in illis argui hæresim. Nam imprimis prima quæstio fuit an Formosus esset verus & legitimus Pontifex cum prius esset Episcopus Portuensis: Quare à Stephano VII. post mortem damnatus & exauctoratus, qui & furens ab eo ordinatos, ordinati dennò voluit in eius execrationem, neque quidpiam statuit de aliis ordinationibus, quandoquam legitimæ forent. Deinde tum Stephanus VII. tum Sergius III. Sedis pontificiæ Inuasores, non veri Pontificer fuerunt, quare illorum decreta rescissa sunt & ipsi damnati agente Ioanne IX. legitimo Pontifice in Synodo Romana vti diximus. In his enim perditissimis temporibus intrusus quisque Pontifex res gestas alterius abolebat, & Sigebert. *lib. de Scriptorib.* Narrat auxilium nobilem huius temporis Scriptorem scripsisse, Dialogum sub persona infensoris, & defensoris de ordinationibus, exordinationibus & super ordinationibus Romanorum Pontificum, & ordinationibus, cuius disputationis extat Epitome apud Papir. Masson. Quare in his turbulentissimis temporibur, & intrusis, extrusisque Pontificibus nihil est quod nobis certò obiici queat, quo Romanorum Pontificum Hæresis aliqua probetur.

Agapetum Hæreseos accusauit Iustinian. vt refert auctor appendicis ad Marcellinum, vbi & docet quàm immeritò id fecerit Iustinian. qui cum inclinaret in Entychianismum ab Agapeto dedoctus est, quod testantur Paulus Diaconus in Iustiniano & Anastasius in Agapeto, & tandem in Hæresi Aphatar Sodocitarum mortuum Iustinianum tradunt ipsi Symchroni Victor Tunnensis in Chronico Enagrius, *lib.* 4. Eutychius *in vita S. Eutychij*, & Theophanes, Cedrenus Nicephorus, Zonoras.

Sanctus Zacharias accusatur ab Auentino, *lib.* 3. *Annal. Boiorum*, & Remerio Reinerio in Methodo Historica ad annum 745. quod damnauerit sententiam Virgilij Presbyteri admittentis Antipodas, idque probant ex ipsis Literis Zachariæ ad S. Bonifacium hoc exordio, *Sacris liminibus*. Verùm cas parùm accuratè legere. Nam Virgilius non dicebat dumtaxat dari Antipodas, sed alium mundum præter istum, alium Solem & Lunam, alios homines quàm qui sunt ab Adamo geniti, Quare iussit Zacharias cogi Concilium in quo si Virgiliusteus repertus esset, pelleretur ab Ecclesia, & eandem in rem scripsit Zacharias ad Vrilonem Bocariæ Principem ipsumque Virgilium reuocauit, & auditum non modo non damnanit, sed & Episcopam Salizburgensi aoxit & in sua semper communione retinuit, eumque Deus ipse miraculis illustrem reddidit, vt habent eius acta edita ab Henrico Canisio tomo VI. antiquarum lectionum, vide plura apud Baroni anno Christi 748. Vbi refert ex veteribus monumentis eundem Virgilium à Gregorio IX. in Sanctorum numerum relatum fuisse. Ex quibus Calumnia in S. Zachariam iactata prorsus euanescit. Difficiliùs videtur quod Mathæus Villanius affirmat Vrbanum V. ditas infligentem Barnaboni Vice-comiti, inter cætera vinculum eius matrimonij cum vxore iam contracti, & consummati dissoluisse, nam id pugnat cum Oraculo Christi Mathæi 19. *Marci* 10. Lucæ XV. & Apostoli dicto ad Rom. 7. de indissolubilitate eiusmodi matrimonij Iute diuino positino, quod etiam desiniuit Conc. Trident. *Sess.* 24. *Can.* 7. de matrimonio itaque Christi verba interpretatur cõmunis patrum sensus apud Bellarm. *lib. de matr. cap.* 16. & Coccium *tom.* 2. *l.* 9. *art.* 3. Itaque quidam Iurisperiti qui eam solubilitatem dispensationi Pontificiæ concedebant meritò reiiciuntur à Couarru. *in* 4. *decr.* 2. *par. c.* 7. §. 4. *n.* 13. Cum igitur ageretur de dissolutione matrimonij Validè contracti & iamdiu consummati non potuit Vrbanus eius dissolutionem vel iubere vel concedere sine euidenti in fidem errore, non enim Villanius loquitur de sola Thori coniugalis separatione, neque quod Barnabonem Hæreticum & infidelem declaret,

Vrbanus

Vrbanus causa erat soluendi matrimonij vxoris Catholicæ cum ipso contracti.

Resp. Nihilominus hæresim Barnabonis eiusque infidelitatem iamdiu notam fuisse ex variis processibus contra ipsum factis, eaque labe hæreseos infectum fuisse quando matrimonium cum vxore Catholica contraxit, hæresis autem aliquando fuit impedimentum dirimens matrimonium subsequens inter Catholicum & hæreticum. Etsi enim hodie eiusmodi impedimentum dirimens non perseueret vt monstrat Sanch. *lib.7.de matrim.disp.72.* & Setatius *iusto opusculo ea de re*, tamen fuit varius eius impedimenti vsus quod habet Basil. Poncius *in appendice operis de matrimonio*, & solo vsu desiit, vel igitur Vrbani tempore adhuc vigebat, vel cum nulla lege esset reuocatum res dubia erat, sapienter igitur Vrbanus matrimonium Barnabonis Hæretici cum vxore Catholica dissoluit etiam quoad vinculum, id est, inualidè contractum fuisse declarauit; & denuò contrahendum prohibuit, vti sæpius fit in matrimoniis quæ cum aliis impedimentis dirimentibus fuere contracta, iure enim dissoluuntur, id est, nulla esse & fuisse declarantur.

Ioannes XXII. Et Nicolaus III. seu vt alij dicunt IV. in definienda Christi & Apostolorum paupertate ita dissident, vt alterum eorum circa fidem errasse necesse omnino sit. Nam Nicolaus in C. *exiit de verbo significat in 6.* definit Christum verbo & exemplo docuisse perfectissimam paupertatem, quæ in rerum omnium abdicatione consistit, nullo sibi prorsùs retento dominio neque in communi neque in particulari quod etiam affirmauit Clem. V. Clem. *Exiit de Paradiso de verbor.significat.* At verò Ioann. XXII. eam assertionem tanquam hæreticam damnat, falsumque esse contendit Christum, & Apostolos nullius rei mobilis, vel immobilis proprium dominium siue in communi, siue in particulari habuisse *in Extrauaganti ad conditorem & extrau. cum inter nonnullos & extrau. Quia quorumdam* quæ inter Sanctissimos Pontifices dissensio plurimas in Ecclesia turbas excitauit & Minoritas Franciscanos contra Ioannem exciuit, authore præsertim ipsorum generali Michaële de Cesena, & O.hamo, qui & plurima in Ioannem audacissimè & falsissimè scripserunt, & ab eo recedentes Imperatori schismatico adhæserunt; hanc tamen Pontificum dissensionem facilè conciliarunt, & reipsa nullum fuisse grauissimi Theologi demonstrarunt Turrecremata *lib.2. summa cap.112.* Soto *lib.4.de iustitia q.1.art.1.* Bellarm. *lib.4.de Pontif.cap.14.* Suar. *tom.2. in 3. part. disp.18. sect.2.* Coquæus *in Antimorneo tom.2.in* Antidoto *contra opposit.57.* Nit.Francisc.*contra Bzouium ann.1322.* Vadingh. *tom.3. Annal.minor.* anno eodem 1322. atque alij. Ex quibus Bellarm. sapienter distinguit tres in hac Pontificum controuersia quæstiones, Prima est an dominium in rebus vsu consumptibilibus possit separari, quod negat Ioannes qui enim vtitur cibo, aut pecunia res illas ipso vsu consumit, ergo eius rei quam licitè destruit siue physicè siue moraliter Dominus est: Nicolaus verò eiusmodi dominii & vsus in similibus rebus distinctionem possibilem esse contendit, quia dominium non consistit in sola destructione rei, sed in facultate libera, ipsam quoquo libuerit modo destruendi itavt possit illam donare, vendere, mutare, corrumpere abiicere, & ad omnia quæ libuerit re illa vti siue cuiusquam alterius iniuria, quæ est communis acceptio dominij. Illa verò quam vsurpat Ioann. restrictior est, & non reciproca nisi possit rem illam liberè & omni quo voluerit modo destruere. Nam si illa possit ad certum dumtaxat aliquem effectum vti, & non ad alium quemlibet, non illius Dominus est quamvis vtendo consumat v.g. Religiosus vtendo cibo, & potu, panem & alia obsonia atque vinum vsu consumit ac destruit, non tamen potest vinum aut panem donare, vendere, aut permutare, ideóque eius verè Dominus perfectus non est deinde non habet cibi & vini vsum iuris independentem in quo consistit verum dominium, cum licet Religiosus vtatur cibo & potu sibi subministrato, ipseque actuali vsu illum consumat, non tamen illo vti potest, nisi dependenter ab alio qui illa in hoc aut alio casu negare iure potetit. Quare Ioannis in hac quæstione assertio minus probabilis est. Verùm hæc quæstio non est in re pertinente ad fidem quod fatetur ipsemet *in extrau.quia quorundam*, sed est quæstio de natura dominij in qua variæ sunt DD. sententiæ, non dissident igitur hac in parte Pontifices in materia fidei. Altera quæstio erat an paupertas illa quæ omne dominium tam in communi quam in particulari remouet sit Sancta & meritoria, quod affirmat Nicolaus non modo in se spectata, sed etiam in Franciscanis. Primum ostendit exemplo Christi & Apostolorum qui id vitæ genus fortiti sunt, secundum ostendit reiiciens quod opponebatur ipsos esse sui homicidas, vel Deum tentando se se discrimini obiiceret, respondet enim ipsos non contemnere prouisionem humanam, cum ex iis quæ liberaliter offeruntur, vel humiliter mendicando vel quæ acquiruntur, per laborem sustententur. Triplicemque illum viuendi modum contineri in Regula demonstrat. Quod si omnes illi viuendi modi aliquando deficerent, in extrema illa necessitate non obligarentur ea Regula; denique licet illis omne dominium subtrahatur relinqui tamen vsum facti, qui à dominio distinguitur, & ab vsu Iuris etiam in consumptibilibus vti fusiùs probat, & deinque dominium eiusmodi rerum transferri in Sedem Apostolicam & Romanam Ecclesiam.

Ioannes verò in *Extr. Quia quorandam* non negat eam omnis dominij abdicationem in communi & particulari, esse sanctam & meritoriã, sed quoad vsum consumptibilia non esse idoneam Franciscanis, siue eorum perfectio, siue eius obseruandi modus attendatur, siue Ecclesiæ subsequuta patientia, siue Romanæ Ecclesiæ commodum inspiciatur, cum totum illud dominium inutile omninò sit Romanæ Apostolicæ sedi vsu facti concesso Franciscanis. Quare illud omninò à se abiicit, pluribus vtiturque, etiam opinione negante in eiusmodi rebus dominium ab vsu facti & iuris, distinguit indeque præsertim ad illam abiectionem dominij Romana Ecclesia ducitur, inde prætetea ostendit non esse quod Franciscani iactent se profiteri paupertatem Religiosam omnibus aliis perfectiorem. Et sanè licet eiusmodi paupertas sit aliis rigidior, & austerior non sequitur tamen esse perfectiorem, quia cum paupertas non sit ipsa perfectio, sed medium ad illam remouens impedimentum diuturnum, perfectioni acquirendæ, eius medij perfectio sumenda est ex comparatione finis, qui per illud medium intenditur: Cùm verò immediati & intrinseci finis diuersarum Religionum, diuersi sint præter finem communem perfectionis; illi fines aliquando strictiorem, aliquando laxiorem, ampliorem siue maiorem vel minorem abdicationem dominij postulant: indeque talis medij perfectio sumenda, vt *Tomo III. huius operis* dicemus cum S. Thoma. Non disputant igitur hac in re dissidentes Nicolaus & Ioannes circa quæstionem de fide, sed vtrum Franciscanorum rigidâ paupertas cum abdicatione dominij omnimodi, sit cæteris perfectior, & illi communitati conuenientior, atque vtrum cohæreat cum vsu quem patitur Ecclesia,

cleſia, quæ in re inuehit eadem incommoda,quam dominium in communi & an R. Pontifex dominium illud ſibi retinere debeat quod Nicolaus in ſe ipſum contulit, & Ioannes abiecit, qua in re diſſentiunt Pontifices, non negat tamen Ioannes eam paupertatem,eiúſque profeſſionem eſſe meritoriam, quod Nicolaus affirmabat, in quo potuiſſet videri agitari controuerſiam ad materiam fidei pertinens, non modo enim Eccleſia potuit definire aliquid eſſe ſanctum & meritorium, ſi tale ſit,neque etiam non eſſe ſanctum, & meritorium ſi tale ſit, & ſi vtraque definitio vera eſſet, eſſemus in caſu perplexitatis, & vni vel alteri definitioni obediendo neceſſariò peccaremus.

Tertia Controuerſia erat, an Chriſtus talem paupertatem, quæ omnimodam abdicationem dominij in communi & particulari, etiam rerum vſu conſumptibilium profiteretur ſectatus fuiſſet & docuiſſet, id enim velle videtur *cap. Exiit de verb. ſignificatione.* Cum ait: *Quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit, & exemplo formauit, quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfectè viuere, per doctrina & vita exempla in eos deriuarunt.* Et quia obiiciebatur Chriſtum aliquando loculos habuiſſe, quos Iudas portabat, qui erat velut communitatis Apoſtolicæ Procurator, & ſeruabat ex iiſque & neceſſaria ad victum & veſtitum curabat, & pauperibus eleemoſynas miniſtrabat. *Reſp.* & Nicolaus Chriſtum ita viam perfectionis exercuiſſe, quod interdum infirmorum imperfectionibus condeſcenderet, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infimas ſemitas non damnaret, ſic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis, atque hanc Chriſti in pluribus aliis condeſcenſionem ad infima noſtra confirmat Nicolaus,atque ita docet Chriſtum aliquando perfectiſſimam & rigidiſſimam illam paupertatem verbo & exemplo docuiſſe, aliquando paupertatem laxiorem, minúſque rigidam exemplo demonſtraſſe, tanquam communem omnium Patrem, Doctorem. Ioan. verò *in Extrau. cum inter.* ait eſſe Hæreticum negare Chriſtum & Apoſtolos vllum habuiſſe quatumcumque rerum ſiue in communi, ſiue in particulari dominium;atque hanc quæſtionem quæ inter ſui temporis Scholaſticos agitabatur pertinuiſſe ad fidem fatetur ipſemet Ioannes initio huius Extranagantis pluribus, vel igitur Hæreticus fuit Nicolaus, qui tale dominium Chriſto & Apoſtolis neget, & vt ait Ioan. Scripturæ ſacræ contradicat, vel Hæreticus habendus eſt Ioannes, qui aliquod eiuſmodi dominium Chriſto tribuebat, & ex ſactis Litteris probaſſe ſibi videbatur. Itaque Minoritæ plerique cum ſuo Generali Michaële de Ceſena & Ochamo illum hæreſis accuſarunt, ideóque ad Ludouicum Imperatorem Schiſmaticum defecerunt.

Reſp. tamen nullum inter iſtos Pontifices verum reperiri diſſidium, vti fuſiùs oſtendit ipſe Ioan. *in Extrauag. quia quorumdam,* & ſe neque pugnare cum Nicolao IV. neque cum Honorio III. Gregorio IX. Innocentio IV. Alexandro IV. prædeceſſoribus ſuis qui Minoritarum Regulam confirmarunt, adductis ipſorum verbis demonſtrat:& quidem quoad Nicolaum non dixiſſe ſuſtentationem Chriſti & Apoſtolorum eius in ſolo & nudo ſimplici conſiſtere vſu facti, *Cum quoad Chriſtum & Apoſtolos nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit mentionem.* Et mox: *Idem Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe quod Chriſtus, Apoſtoli etiam quoad proprietatem habuerint aliquid in communi, quia reſpondens obiectioni de loculis, ait illum ita docuiſſe viam perfectionis,vt interdum infirmorum imperfectioni, condeſcendens ſemitas imperfectorum non damnaret.* Ait verò Ioan. impertinens fuiſſet obiectio de loculis, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quoad proprietatem, loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis, habuiſſe tantummodo ſimplicem vſum facti, fruſtra diceretur quod In perſona infirmorum Chriſtus habuit loculos: cum ſecundum eum perfectis etiam conueniat habere ſimplicem vſum facti. *Reſp.* & itaque Bellarm. *cap. 14. cit.* Ioannem hæreticum eſſe, aſſerere Chriſtum nihil vnquam habuiſſe proprij ſiue in communi, ſiue in ſpeciali,cum id aperte ſcripturæ quæ pleriſque in locis contrarium affirmant, repugnet, vt ait ipſe Ioan. *Extrau. cum inter.* Nicolaus verò affirmat Chriſtum aliquando paupertatem illam rigidam cum omni abdicatione dominij cuiuſcumque verbo & exemplo, ſetuaſſe aliquando verò minus rigidam & communem, vt infirmitatibus imperfectorum condeſcenderet communis omnium Doctor, quæ duo non pugnant cum aſſertis à Ioanne, vt vides: ruſus Ioan. in citata *Extrau. cum inter.* damnat aſſertionem pertinacem tanquam ſacræ Scripturæ contrariam, ac proinde hæreticam, quæ ait Chriſtum, & Apoſtolos in iis quæ ipſos Scriptura habuiſſe teſtatur, ne quicquam habuiſſe ius iis vtendi, illa vendendi vel donandi, vel ex iis aliquid acquirendi, cum tamen Scriptura hæc omnia de præmiſſis feciſſe teſtetur, aut potuiſſe facere expreſsè ſupponat. Hæc verò non negat Nicolaus cum potiùs dicat cum Scriptura habuiſſe loculos, quibus vti poterat, ſine dubio ad ſibi & Apoſtolis neceſſaria comparanda, quod ius vtendi, & dominium vel erat penes Chriſtum vel penes communitatem, quam componebat cum Apoſtolis. Quis enim dicat dominium eleemoſynarum quas offerebant fideles manſiſſe penes offerentes, aut Chriſtum & Apoſtolos illis renunciaſſe; quare hoc non contendit Nicolaus neque Ioannes illi aduerſatur. Ad maiorem itaque omnium iſtorum euidentiam.

Obſerua cum Suar. *ſect. 2. citata* Chriſti paupertatem conſiderari poſſe ante Baptiſmum eum priuatus in domo paterna victitabat,vel poſtquam collectis diſcipulis cum illis vixit,& Euangelium prædicauit.

Toto illo priori tempore victitauit Chriſtus de bonis parentum, aut ex ſuo fabrili opere, ac labore, an verò quidpiam vt proprium poſſederit, incertum admodum eſt, quamquam verius videatur immobilium bonorum dominium non habuiſſe, cùm neque parentum fuerit hæres, neque illis emendis, aut acquirendis nauauerit operam. Et ſi B. Ioſeph aliqua eiuſmodi habuerit, Virginem Sponſam hæredem ſcripſerit, an verò Chriſtus mobilium aliquod habuerit, an potiùs contentus ſolo eorum vſu à parentibus conceſſo, totum dominium illis reliquerit,incertum omninò eſt.

Vbi verò Chriſtus baptizatus fuit non ſtatim neque ſimul Apoſtolos vocauit, & vt vnà cum illis faceret veluti corpus politicum, quod alicuius dominij in communi capax eſſet. Eo igitur tempore proprium dominium rerum aliquarum habuit in particulari, eorum videlicet quæ ipſi ad victum & veſtitum donabantur. Earum ſiquidem rerum liberum vſum,iúſque illis vtendi habuit neque facilè fingi poteſt apud quem illarum rerum dominium: tunc reſideret, neque ea ratio viuendi erat contra perfectionem, immò in ea paupertate & moderato dominio Chriſtus cæteris infirmioribus fuit exemplo.

Coacta familia & corpore politico ex Chriſto Apoſtolis conflato, Chriſtus habuit aliquod dominium in communi cum Apoſtolis;hoc eſt dominium illud erat penes communitatem ex Chriſto & Apoſtolis

stolis conflatam. Neque Christus vllis bonis temporalibus alio titulo temporali potiri voluit, quàm vt pars & caput eius communitatis penes, quam tenera totum dominium erat. Fuit enim perfectionis Euangelicæ exactissima ratio & displicet quod Iustinianus *in preludiis ad Epistolas Pauli disp.1.cap.4.à n.25.* negat eiusmodi dominium illi communitati, & solius Christi esse voluit, qui non potuit esse æquali cum Apostolis iure, ueque Apostoli ius aliquid in ipsum habere, quale tribuendum esset Apostolicæ communitati in Christum, vti contingit in sacris Cœtibus in superiorem & caput communitatis, itaque Apostolici Collegij oblata, aut donata erant in dominio Christi vt Principis & capitis, cuius nutu & potestate omnia distribuebantur & consumebantur, hæc inquam omnia non obstant, cum & facilè fuerit & ad exemplum congruum Christi se abdicare dominio illi priuato aliquo titulo humano competenti, & Apostolos in communionem eiusmodi temporalis dominij admittere, neque voluisse illud nisi tanquam eiusmodi communitatis caput & partem, itavt administratio quidem penes illud esset, non verò dominium: quod non magis repugnat Christi Excellentiæ quod illi aliunde competebat, quam votum paupertatis, quod plures Theologi ipseque Iustinian. emissum à Christo fatentur, licèt enim eiusmodi votum abdicationem dominij includat, immò & ineptitudinem atque incapacitatem illud acquirendi, & Christus non potuerit priuari sibi pluribus titulis etiam humanis competenti dominio, neque illius se incapacem, ad illud reddere: quia tamen voto se obligabat ad non vtendum illo dominio nisi titulo membri & capitis communitatis politicæ, quam cum Apostolis conflabat, retinebat quidem dominium quo spoliari non poterat, sed voto ligatum. Quare eius legitimo vsu carere volebat, vnde facilè intelligimus Christum potuisse se spoliare dominio, quo nolebat vti nisi tanquam pars communitatis, & quod in illam transtulerat, atque hanc abdicationem dominij particularis, per quam nihil in particolari Christus habebat, sed solùm in communi tradunt Pontifices Nicolaus, & Ioannes in suis extrauagantibus. Itaque tota difficultas in quo videntur dissidere nominati PP. est an Christus aliquando rerum omnium proprietate, & dominio tam communi, quàm in particulari se abdicaret. In qua quæstione aliud est actualis carentia dominij, aliud abdicatio dominij per propositum quoddam, votum & professionem, qua quis fit ineptus, vt monebam, ad dominium retinendum, aut de nouo acquirendum. De priori illa actuali carentia dubitate via licet aliquo tempore Christum rerum omnium in particulari & in communi dominij caruisse, vt dum *Matth.* 8. dicebat se non habere, vbi caput reclinaret, & cum *Luc.* 8. piarum mulierum, quæ ipsum sequebantur facultatibus sustentabatur, & licèt aliqui excipiunt vestes, quæ non solent à vestito distingui, quarum dominium penes ipsum Christum, vel apud communitatem, cuius ipse pars erat, manebat, quibus etiam in Cruce caruerit, & fuerit spoliatus; ea tamen spoliatio non tollebat dominium prius, qualecumque tandem illud esset, atque hæc quæ de agimus actualis omnis dominij carentia, & priuatio sufficit omninò vt Nicolaus Pontifex dixerit Christum nobis dedisse perfectissimum paupertatis exemplum tam in communi, quàm in particulari, & Chrysost. *hom.* 17. *in* 2. *Epist. ad Cor.* ad illa verba: *Propter nos egenus factus est*, eam eximiam Christi paupertatem in Cruce ostensam esse, ait.

Quod attinet ad votum & decretum, siue professionem paupertatis nihil habendi proprij, neque in communi, neque in particulari, illud Christum aliquando, aut Apostolos emisisse dubium non modo est, sed etiam probabilius est votum illud non emisisse, neque Christum, aut Apostolos, si suam paupertatem sanxisse fingamus, eam instituisse vitæ rationem & statum in quo nihil essent habituri, neque in communi, neque in particulari, ac proinde eiusmodi paupertatem non vouisse, cum in nocte cœnæ, & vitæ Christi extremo die haberent loculos, & vt appellat Nazianz. Crumenam, habebant dominium in communi rerum aliquarum, neque id Nicolaus negat, qui ait condescendisse infirmorum imperfectionibus tanquam communem omnium Doctorem, vnde necessariò colligitur. Christum nunquam antea eiusmodi viuendi genus, quod hoc dominium in communi non admittere t, vouisse, alioquin ab eo nunquam recessisset, neque à perfectiori illo vt volunt statu discessisset; neque aliud voluit Ioan. de paupertate Christi in sua Extrauaganti disputans quamquam suam propositionem confirmet, ex eo quod in vsu, consumptibilis dominium non distinguitur ab vsu, quæ distinctio nobis aliisque improbatur, sed rationes allatæ, tum à Pontificibus, tum ab ipsis Conciliis in confirmandis suis definitionibus non sunt semper demonstratiuæ, neque id sanè necesse est. Cùm definitiones fidei supra rationem existant, licèt cum ea non pugnent, vt agentes de fide *tom.* 2. & in hoc ipso libris posterioribus, iterùm monebimus. Negamus igitur Christum caruisse isto dominio in communi, quia id ex Scriptura colligi nequit, immò contrarium potiùs ex illa infertur, ad perfectionem verò quam dicunt in abdicatione huius etiam dominij per votum reperiri, sufficit quod eam aliquando paupertatem exercuerit, deinde paupertatis illius professio non semper ad maiorem perfectionem pertinet, sed pro ratione statuum & personarum, id pensandum est, & verè Ioannes XXII. definit non esse perfectioni contrarium quidpiam in communi possidere. Contra Fratricellos, & cum Nicolaus dixit Christum habendo loculos sese infirmioribus, minúsque perfectis accommodasse, vt omnibus esset exemplo, non dixit Christum fuisse tunc minus perfectum, aut minus perfectè pauperem, sed solùm voluit in genere paupertatis minorem, minúsque rigidam esse illam quæ loculos habere permittit, & Christum vtriusque nobis exemplum dedisse, vt appareat maiorem minoremve perfectionem in genere paupertatis comparandam esse cum personis, & vario ipsarum statu. Quamvis respectu alicuius personæ, aut sacri alicuius & religiosi cœtus rigidissima illa paupertatis professio, quæ omnium dominium in communi, & particulari abdicat possit esse perfectior, illa tamen comparatione totius Ecclesiæ talis dici nequit, nempe vt non habeat bona communia, quæ saltem in dominio totius Ecclesiæ existant, cùm talia habuerit, antiqua & primitiua Ecclesia, censetque Suar. *tom.* 2. *in* 3. *part. disp.* 28. *sect.* 2. ea ratione dici posse Apostolos abdicasse dominium etiam in communi in communitate particulari, quæ erat peculiaris Congregatio Apostolica, & pars Ecclesiæ, quia omnia tunc erant sub dominio Ecclesiæ, & quidquid ipsi habebant commune erat illis, cùm cæteris fidelibus Christi sectatoribus.

Ex his omnibus concludimus nullum inter Pontifices in re fidei esse dissidium, quia vt diximus Ioan. docuit Christum aliquando habuisse rerum aliquarum dominium, vel in communi, vel in particulari, & contrariam assertionem esse hæreticam, & contrariam sacræ Scripturæ, quod non negat Nicolaus,

colaus, immò dū admittit explicat qua ratione loculos, & crumenam habuerit, deinde Ioannes non definit Christum habuisse semper illud dominium vtrumque, quia solum affirmat quod in Euangelio continetur, in quo non traditur Christum semper habuisse illud dominium. Quare fieri potuit, vt aliquo tempore vtroque dominio caruerit, quod Ioannes non negat, quare in fide non pugnant Pontifices.

Plurima alia obiiciunt Ioann. XXII. maximè quod dixerit animas Beatorum non visuras Deum antè Resurrectionem, ita Adrian. *in q. de confirmatione* & Okam *in opere 93. dierum*, sed calumniam auxit Erasm. *præfat. in lib. 5. Irenæi* coactum nimirum Ioannem opera Theologorum Parisiensium cantare palianodiam coram Rege Philippo non sine buccina, inquit, & testem allegat Ioannem Gerson. *serm. de pascat.* sed impudentissimè strophàm ampliauit Caluin. *lib. 4. inst. c. 7. §. 28* illum palam asseruisse animas esse mortales, & vnà cum corpore interire vsque ad Resurrectionem, & citat in margine Gersonem.

Resp. Ioannem quidem sensisse non visuras Deum ante Resurrectionem, sed non modo non definiuisse quidquam, & cum in ea agitanda quæstione versaretur ad eius definitionem mortuum esse, quod eius successor Benedictus XXII. testatur *in Extrau. Benedictus Deus* & Ioan. Villan. *lib. 15. hist. cap. 13.* Ioannem ante mortem declarasse suam mentem, & se amplecti sententiam, quæ asserit beatos ante mortem frui diuina visione tanquam probabiliorem, donec aliud definiretur Ecclesia mendacia à Caluino addita, confutat Bellarm. *lib. 4. de Pontif. cap. 14.* vt de Gersone quem vixisse dixit cum Ioanne, cum tamen obeunte Ioanne nondum natus esset & similes imposturas sycophante impudentissimo familiares quæ de Ioanne XXIII. & Benedicto XIII. à Concilio Constantiensi damnatis asserunt aliqui non fauent. Cum neuter ex illis in sæuo illo schismate fuerit verus Pontifex Eugenius autem IV. qui à Basiliensi accusatus est hæresis, damque depostuit non veget, nam ipsummet Concilium Lausanæ continuatum sua tetractauit acta & Nicolaum Eugenij successorem, sextò tanquam verum Pontificem agnouit, sed de eo Concilio pluta apud Duuallum *de Pontifice parte 1.* Denique Innocentium VIII. Noturgis permisisse vt sine vino sacrificarent, refert Volateran. *lib. 7. Geograph.* Verùm neque vllum ea de re decretum edidit, neque permisit vt loco vini aliud quidpiam substituerent, sed solùm Eucharistiam in solo pane conficerent & consecrarent, & denique mendacij conuinci posse videtur Volateran. cum eam concessionem datam dicit Noruegis ob vini defectum, nam licet ibi non nascatur, aliunde tamen magna copia defertur vt videmus, neque tantam eius inopiam fuisse tempore Eugenij quæ illum ad eiusmodi faciendam licentiam cogeret, vir prudens iudicauerit.

Vides igitur quàm inania sint quibus definitiones Pontificias de fide falsitatis alicuius arguere tentarunt nonnulli, quæ aliaque fusius reiiciunt Bellarm. *lib. 4. de pontif. à cap. 8. ad 15.* Azor *tom. 2. lib. 5. cap. 4. q. 3.* Francisc. Agricola *de primatu petri cap. 21.* Manet itaque quod Lucius 1. scribens ad Galliæ & Hispaniæ Episcopos iure dixit. *Hæc sancta & Apostolica sedes mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauanda succubuit, sed vt in exordio normam fidei Apostolica percepit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata fine tenus manet secundum ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi fatus est in Euangeliis Petre inquiens, Ecce satanas expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quo Christi promisso omnes Pontifices & cætcri PP. ad adstruendam Illibatam & puram sedis Romanæ & Petri cathedræ fidem ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio passim vtuntur.

§. XI.

An à definitione Romani Pontificis in rebus fidei prouocare liceat.

Quia hactenùs euicimus Romani Pontificis esse fidei controuersias definire, neque id negare possunt aduersarij, respondent nihilominus has definitiones Pontificias non esse vltimò vt loquuntur definitiuas, neque tales vt ab illis prouocari non possit, vt in alio Tribunali iterum retractentur, saltem in Concilio Generali, antè euius vltimum iudicium & sententiam veluti peremptorium non obligant, neque certæ, vt de fide habentur, eamque fuisse praxim Ecclesiæ, quæ voluit præcipuas & maximè diuturnas hæreses, quæ Ecclesiam grauius commouerant In iudicio Concilij æcumenici denuò discuti & damnari, licet à Patriarchis ant etiam à summo Pontifice damnatæ iam essent vt videmus in Ariana, Nestoriana, Macedoniana & Monothelitarum hæresi, aliisque ad quas damnandas coacta sunt eiusmodi Concilia, quæ alioquin & inutilia forent, si eorum sententia necessaria non esset, & si suo iudicio nihil priori damnationi Pontificiæ adderent, saltem quoad obligationem, licet non quoad veritatem.

Fuit hoc solemne Hæreticorum & Schismaticorum effugium vt constabit statim, possunt verò hoc loco tres excitari controuersiæ, prima est an Concilium generale & plenarium siue plenissimum, vt loquitur August. quod tale dumtaxat est, quando illi Pontifex Romanus tanquam caput membris per sese, vel per suos legatos præest, vt loquitur VI. Synodus, possit quæstiones de fide certò & vltimò definire, secunda est an solus Pontifex non coacto generali Concilio possit easdem controuersias definire, an verò ab illo ad Concilium fas sit prouocare. Quæ quæstio alia longè est ab ea, quæ quæritur an Papa sit suprà Concilium. Nam si ex eo quod Papa nequeat sine Concilio Generali damnare aliquam hæresim, sequatur Concilium esse supra Papam, cum etiam Concilium nequeat sine Pontifice de rebus fidei definire, sequetur Pontificem esse supra Concilium æquo sanè iure, quare cum istæ quæstiones non sese necessariò inuicem inferant, aut implicent ab hac vltima an Pontifex sit suprà Concilium, vel è contrario Concilium suprà Papam, abstinemus in hac disceptatione, & in aliam commodiorem reiicimus. Tertia si Pontifex & Concilium dissideant & diuersa definiant; Pontifex v. g. affirmet propositionem aliquam esse hæreticam: Concilium verò neget: quid in eo dissidio faciendum sit, & cuinam sententiæ inhærendum. Nam vtraque illa sententia vltimò definitiua dici nequit, cum altera ex illis falsa necessariò sit. An verò vtraque reiicienda erit, cum tamen alterutra sit necessariò falsa, vel vera, cum vtraque falsa, vel vera simul esse nequeat, ex his tribus difficultatibus quæ sanè distinctæ sunt, primam & tertiam, sequenti quæstione explicabimus, de secunda dumtaxat modo disceptamus.

Aio igitur prouocationem ad Concilium generale à definitione summi Pontificis in rebus fidei & damnatione hæreseon, tanquam facta à iudice minus idoneo,

neo, incompetenti & sufficientem potestatem non habente, non modo non necessariam sed & sæpius inutilem & illicitam esse: Atque imprimis affirmant apertè PP. non esse necessariam. Nam Gelasius *ep. ad Episcopos dardania.* Cum Eupheoius Constantinopolitanus nollet Acacij nomen è sacris diphtychis delere, eò quod à solo Romano Pontifice & non à Synodo damnatus esset, pluribus ostendit id iuris esse sedi Apostolicæ & ait, *nec illa;* inquit, *pretermittimus quod Apostolica sedes damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit habuerit facultatem* & *epist.* 13. quæ incipit. *Valdè mirati* multis, demonstrat solius Sedis Apostolicæ authoritate iure damnatos Pelagianos Concilium generale poscentibus, cum iam à duabus Synodis Africanis ab Innocentio, & Zosimo Romanis Pontificibus confirmatis, damnati essent. Sic respondet Augustin. *lib.* 4. *contra duas epist. pelag. sub finem libri.* Aut *verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur, quasi nulla haresis aliquando sine Synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissima inueniantur præter quas damnandas talis necessitas extiterit.* Et mox causam reddit cur pelagiani Synodum postulent. *Verùm istorum superbia, qua tantum se extollit aduersus Deum, vt non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, vt propter illos orientis & occidentis Synodus congregatur. Orbem quippe Catholicum quoniam Domino eis resistente peruertere nequeunt, saltem commouere conantur.* addit Augustin. post sufficiens factum illis iudicium *conterendos,* non *amplius audiendos esse: Cùm potius,* inquit, *vigilantia & diligentia pastorali post factum illis competens sufficiensque iudicium vbicunque isti lupi apparuerint conterendi sint, siue vt sanentur, atque mutentur, siue vt ab aliorum salute atque integritate mutentur.* Vides Augustinum appellare competens & sufficiens iudicium, quo pelagiani à duabus Synodis Africanis authoritate Apostolica confirmatis, damnati fuerant, ac proinde vlteriori opus non esse, neque ampliori Synodo, quæ totum orbem commoueat, quod ipsum clariùs explicat alibi, vt alias retulimus? *Iam de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, error vtinam finiatur.* Si causam Pelagianorum finitam dicit Augustin. vbi responsa sedis Apostolicæ ad duo ad ipsum missa Concilio venerunt, quid opus est rem iam vltimò definitam retractare.

Palladius & Secundianus Episcopi Ariani Concilium Generale ad quod Orientales, occidentalesque conuenirent, petebant. Quare cum in Concilio Aquilesensi, cui præerat S. Ambrosius ab illo de explicanda sua fide vrgerentur, sic respondent. *Nos diximus probaturos nos Christianos in pleno concilio, non vobis respondemus omninò in praiudicium futuri Concilij & mox vbi authoritas pleni Concilij non est, non dico nihilominus palladius & secundianus vetusta perfidia homines* vt loquitur Epist. Synodalis ad Imperatores qui congregari Concilium postulabunt, de extrema parte orbis Romani à Concilio damnati, & anathemate percussi, atque Sacerdotio sunt abdicati: Quam graue enim foret. *Si propter duos in fide cariosos* toto orbe essent Ecclesiæ Sacerdotibus destitutæ. In concilio Florentino sessione 7. Episcopus Rhodiensis vbi ostendit additamentum quod Symbolo à Romana Ecclesia factum, obiiciebant Græci illarum vocum *filioque procedit*, non esse additionem sed explicationem, & declarationem veræ Doctrinæ, quod & aliæ Synodi, circa Symbolum Nicænum præstiterunt: quia instabant Græci non esse vocatos Episcopos Orientales, ad Synodum, in qua decerneretur hæc explicatio & declaratio apponenda symbolo, inter alia respondet, Romanam Ecclesiam non fuisse obligatam exterarum Præsules aduocare *ἐκ ἀνείλετο ἡ ῥωμαική ἐκκλησία καλέσαι.* Deinde vbi docuit numerum certum in Synodis non desiderari, cum aliæ fuerint frequentiores aliis, hæc addit. *Quoniam igitur tanto patrum Occidentalium numero præsente Papa, cuius est reuocare Synodos, vt vel per testes vestros ostenditur, facta est illa in Symbolo explicatio, non videbatur necessarium, alios ad eam conuenire*, vides igitur non esse necessarium Concilium æcumenicum ad veram & vltimam fidei definitionem, idque ostendit variis exemplis. Nam Stephanus Græcorum Doctor, qui & illum nouum martyrem vocabant Constantinopolitanos Hæreticos Synodum congregare volebant coram, sic arguit. *Quomodo vos Synodum congregare audetis, & illegitimum vestrum habere conuentum, non præsente Romanorum summo Pontifice, aut alio quopiam eius vicem gerente: μὴ παρόντος τοῦ τῶν ῥωμαίων ἄκρου ἀρχιερέως,* aliaque adducit, & de authoritate Romanæ Ecclesiæ in explicando Symbolo sine Concilio sic habet. *Quod verò authoritatem ita explicandi habent Romana Ecclesia, vnam tantummodo sententiam Græcam afferemus in præsens, qua demonstrabitur hanc Petri sedem, siue thronum solam esse, in qua sit* potestas *ἐξουσία* explicandi fidem: propter quod nunquam *porta inferi, hoc est hæreses praualuere aduersus eam, immo ne attigerunt quidem.* Est autem Epistola in sermone de fide, nempè Cyrilli cuius & thesaurum allegat in scriptis: Cyrilli elucere præcipue Romani Pontificis authoritatem, ex quibus deinde concludit Rhodiorum Episcopus, non posse reiici à Græcis hanc Symboli explicationem, siue vt loqui ipsi maluerant, additionem à Romana Ecclesia factam quamvis sine Orientalium & Græcorum Synodo, quod vnum maximè obiiciebant Græci cum ipsorum principe Ephesino Episcopo, *sed hac in præsenti sufficiant,* inquit, *si hoc vnum dicamus ab hac ipsa Ecclesia, cuius est explicare omnes fidei veritates, susceptam esse hanc veritatem vtpote necessariam ad hominum salutem, &c. propterea Romana Ecclesia poterat & debebat facere quod fecit;* subinde Iulianus Cardinalis interlocutus rogauit legi Epistolam Agathonis, quam tota Synodus tanquam authenticam agnouerat, sed ante eius lectionem priùs in pauca collegit, quæ fusiùs disputarat Rhodius & ad duo capita reuocauit primum dicit quotiescumque error aliquis emerserit, Papæ incumbere necessitatem docendi populos Catholicam veritatem postea dicit. Totam Christi Catholicam Ecclesiam & Patres omnes suscepisse authoritatem Romanæ Ecclesiæ & secutos esse per omnia eius doctrinam, deinde iubet recitari illam Epistolam Agathonis ad VI. Synodum & in actione IV. recitatam, & laudatam in qua Epistola hæc duo capita capita habentur. Quare sic colligit Iulian. *Hinc patet quoties de fide aliqua oritur dubitatio Romanum Pontificem debere ac teneri illam declarare, atque illo docente omnes Synodos & Ecclesiam vniuersam debere eiusmodi veritatem sequi.* Vides igitur tantum abesse vt Iulianus Cardinalis & Rhodius Episcopus velint à Pontificis definitione ad Concilium generale prouocari posse, vt in frequenti & æcumenica Synodo concludant docentem Romanam Ecclesiam, veritatem aliquam, id est, illam definientem, ab omnibus Synodis & vniuersa Ecclesia sequi, quod ineptè concluderet ex dictis Iulianus eo loco, in quo ad vnum postremum illud caput tota controuersia, propter quam conuenerat Synodus, quod Romana Ecclesia inconsultis & non conuocatis Orientalibus voces aliquas Symbolo addidisset. Quare tandem conclusum in ea Synodo est, & additionem illam siue potiùs explicationem

veram

vetam eſſe, & legitimè à Romano Pontifice eo modo factam eſſe. Neque amplius de neceſſitate Synodi Oecumenicæ inquirendum eſſe.

His omnibus aſſentitur Petrus Chryſologus Rauennas Epiſcopus ſeribens ad Eutychem, qui ipſum de ſua hæreſi conſuluerat: *In omnibus autem*, inquit, *hortamur te Frater honorabilis, vt his quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ Ciuitatis ſcripta ſunt obedienter attendas, quoniam Beatus Petrus, qui in propria ſede & viuit & præſidet, præſtat quærentibus fidem. Nos enim pro ſtudio pacis & fidei extra conſenſum Romanæ Ciuitatis Epiſcopi cauſas fidei audire non poſſumus.* Eutyches verò iam à Leone in Epiſtola ad Flauian. damnatus iudicari poſtulabat à Synodo, à qua mente ipſum auertit Chryſologus, non igitur exiſtimabat neceſſarium iudicium iſtud, ſed Summo Pontifici obediendum illi eſſe.

Huic pertinent ipſorum Pontificum Romanorum teſtimonia ſuperiùs adducta, quæ ex eo reiici non poſſunt, quod in propria cauſa loquantur, cùm enim plerique ipſorum & Martyrio & ſanctitate conſpicui fuerint, cogitare non poſſumus proprio ductos commodo in cauſa iam graui mentitos eſſe, maximè cum ad Epiſcopos vel etiam Synodos ſcriberent, quæ ſibi iniuriam fieri quærerentur, quod plenitudinem poteſtatis & cauſarum fidei iudicium abſolutè, & non conſultis Synodis ſibi arrogarent: Pontifices autem quorum aliquot verba nuper retulimus, omnes fidei controuerſias ad ſuam Sedem Apoſtolicam referendas dicunt, ab eáque iudicandas, neque Conciliorum Generalium mentionem vllam faciunt, vt Anaclet. *Epiſt.* 1. Euariſtus *Epiſt. Item* 1. Gelaſius *epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ*, aliíque antiquiores.

Neque abnuunt ipſamet Concilia Generalia, quæ Pontificem Romanum tanquam Doctorem & Magiſtrum fidei agnoſcunt, & vt loquitur Alexandrina, cui Athanaſius interfuit, ſcribens Fœlici Papæ. *Eum eſſe omnium profanarum hæreſeon depoſitorem, vtpotè Principem & Doctorem, caputque omnium & Orthodoxæ doctrinæ, ac immaculatæ fidei Magiſtrum.* Quare ad ipſum, ad eúmque referendas fidei Controuerſias paſſim fatentur Synodi, neque vnquam aut definitiones Pontificis damnari, aut ab ipſo iudicatas retractari damnant, aut retractant, aut ad ſe iudicium vltimum pertinere dicunt, quod tamen ſibi audacter tribuunt ipſi Pontifices in epiſtolis ad ipſas Synodos, aut Pontificij Legati præſentibus Synodis iactant, & denique iudicio & definitioni Pontificiæ ſtaodum pronuntiant Synodi, quod ex ipſorum verbis, quorum aliqui in hac quæſtione nuper *maximè* §. Retulimus conſtat. Quare hoc loco vnum duntaxat adducant ex Concilio Chalcedonenſi: *Veneramur ſecundum Scripturas & Canonum definitionem Sanctiſſimum antiquæ Romæ Epiſcopum, primum & maximum Epiſcoporum*, & *infra ſi quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habeat ſententiam appellandi ad Beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petram refugij, & ipſi ſoli libera poteſtate loco Dei ſit ius diſcernendi ſecundum claues à Deo ſibi datas, & omnia ab eo definita teneantur, tanquam à Vicario Apoſtolici throni.* Hæc quidem verba non eadem habentur in vulgatis Concilij actis. offeruntur tamen à ſancto Thoma *Opuſculo* 5, *contra errores, ſeu falſas opiniones Græcorum*, vbi de Romano Pontifice, & de illius dignitate *cap.* quod Romanus Pontifex ſit primus & *cap.* quod eadem poteſtas quæ Chriſto illi collata ſit; ipſum autem agentem contra Græcos, falsò & ſubdole hoc caput Chalcedonenſe, aliáque citaſſe, quis credat. Ridendum enim ſe & exſibilandum Græcis prodidiſſe, quin veriùs eſt eam Synodum à Græcis, vt & multas alias falſatam eſſe, hæc verò aliaque eo loco adducta & à pluribus approbata, & quæ ſanctus Thomas ex Cyrillo & maximo ſubiicit euidenter, oſtendunt definitionem Pontificiam non pendere ex Concilio, licèt œcumenico. Quare ad illud non eſſe neceſſariò appellandum, vt denuò ſententia Pontificia retractetur. Omitto alia recentiora Concilia, quæ eiuſmodi à Romana Eccleſia, ſiue Romano Pontifice Superiorem fieri poſſe appellationem negant, vt Lateran. ſub Alexandrin. III. refertur *cap. Licet de electione*: nam ait à Romana Eccleſia non poſſe ad aliquem habers recurſum. Igitur neque ad Concilium, & Clemens V. in Concilio Viennenſi, & *Clement. de ſumma Trinit.* diſertè aſſerit pertinere ad Sedem Apoſtolicam declarare, quæ ibidem diſputat circa fidem & circa dicta Ioannis Euangeliſtæ: mitto quam plura alia, quia recentiora ſunt.

Secundò, tot ac tantis Patrum Synodorúmque teſtimoniis, quæ tota iſta quæſtione ſparſa ſunt: accedunt, eaque validiſſimè confirmant toties in hanc rem adducta Chriſti verba, quibus Ioannis vltimò conſtituit Petrum Paſtorem ouium ſuarum atque vniuerſi ſui gregis, vel ex mente Patrum omnium ſuperiùs ſumus interpretati, quod pabulum & Paſtio eſt doctrina ſana, non venenoſa, aut mortifera, alioquin malè omninò creditæ ipſi fuiſſent oues, atqui non obligauit Chriſtus Petrum cogere Patrum Concilium ad porrigendum pabulum ouibus, examinandúmque quodnam ſit ſalubre, quod verò venenoſum, quamdiu enim expectanda eſſet cœtus eiuſmodi conuocatio, & quam ſæpè impoſſibilis, vt iterum vrgebimus inferiùs, neque per trecentos annos de pabulo ſibi porrecto, & doctrina ſibi propoſita, ſecuræ fuiſſent oues, cum toto eo tempore vti diximus, nulla fuerint Generalia Concilia. Totus igitur doctrinæ delectus, & pabuli iudicium, ac diſcretio, ſiue ſeparatio ſalutaris herbæ à mortifera fuit, penes Petrum illius temporis, hoc eſt Romanum Pontificem, qui etiam ſolus hæreſes tanquam venenatas herbas, & iudicauit & damnauit, quod ſæpiùs monere cogimur. Quare ex hac Petri in Paſtorem vniuerſalis Eccleſiæ inſtitutione à Chriſto facta, eius eſſe ſanam fidei doctrinam tradere & declarare, atque hæreſes certò damnare. Neque ea in parte falli colligunt paſſim Patres, quos dabunt Onuphri *libro primo, de Primatu Petri parte prima, capite ſecundo*, Stapletonius *libro ſexto, de principio, capite nono*, Franciſcus Agricola *de Primatu Pontif. capite quinto & ſexto.* Neque vlli PP. limitant hanc vniuerſalem ſuam doctrinam ad Petrum & Pontificem loquentem, cum Concilio, aut in Concilio Generali, nec diſtinguunt à loquente extra Concilium, quoties res fidei declarat. & de illa excitatas quæſtiones definit, vel hæreſes aliquas damnat, vt videas nouiſſimam eſſe hanc diſtinctionem ab Hæreticis, vt ſuæ damnationis infamiam euitent, excogitatam, & ſanè cum ex iſto munere docendi Petro impoſito neceſſariò, conſequatur in ouibus obligatio ſumendi pabuli ſibi à Paſtore porrecti, hoc eſt aſſentiendi doctrinæ ſibi traditæ, ea doctrina non poteſt eſſe lætifera, alioquin ad illam obligarentur oues à Chriſto, qui non diſtinguit an Paſtor, quem ſibi elegit, doceat in Concilio Generali, an ſine illo, ſed quandocumque Paſtorem agit, & pabulum præbet, quod pabulum ex mente Patrum omnium diximus eſſe fidei doctrinam, vti etiam

vrget

vrget Bernardus in Apologetico pro Gregorio VII. quem Gretser. Nuper edidit in *cap.* 13.

Alter solemnis in hanc rem locus est. *Math.* 1. vbi Christus rogat pro Petro, ne eius vnquam fides deficiat, & ipse conuersus confirmet fratres suos: Neque Christus promittit Petri fidem non defecturam, cum hac conditione si docent cum Concilio Generali, sed simpliciter & absolutè, neque iubet expectare suorum fratrum Conuentum, quem eam in rem cogat, sed potius iubet Petro Fratres suos in fide nutantes, aut etiam ab ea discedentes ad illos conuerti, & eos confirmare: ipse verò non indiget eorum confirmatione, quandoquidem eius fides indefectibilis est, siue nunquam deficiet. Volunt tamen aduersarij nutantem esse Petri fidem, neque certam & firmam, donec consenso Concilij confirmetur; quandoquidem volunt à Petri definitione prouocandum esse ad Concilium, vt illa certa habeatur, teneantque illi assentiri & damnare, quod damnauit, longè alio sensu quàm Patres ea Verba Christi interpretantur. Audi vnum Bernardum. *Epist.* 190. *ad Innocent. Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi non possit fides sentire defectum. Hæc quippe huius prærogatiua sedis, cui enim alteri aliquando dictum est. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat tua, Ergo quod sequitur à Petri successore exigitur, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, id quidem modo necessarium, Tempus est, vt vestrum agnoscatis Pater amantissimè Principatum. probetis zelum, ministerium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cuius tenetis & sedem si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestra authoritate conteritis fidei corruptores*, atque vbi fusiùs contra nouas Hæreses & dogmata disputauit. Sic longissimam Epistolam concludit. *Hac Domine Pater de labore manuum pueri vestri qualiacumque tenetis aduersus pauca quidem noua Hæreseos capitula: Vbi si non aliud quam*, Zelum agnoscitis, tamen propriæ intetim conscientiæ. *Satisfeci: nam cum esset quod agerent pro iniuria fidei quam dolebam, opera mihi pretium arbitror, si illum monui cuius arma potentia Dei ad destructionem contrariarum assertionum, ad destruendam omnem altitudinem aduersus scientiam Dei.* Existimat Bernardus se satisfecisse suæ conscientiæ: vbi monuit Pontificem de nouis Hæresibus, cùm eius sit sua authoritate fidei corruptorem conterere, atqui si necesse est ad omnimodam Hæresis destructionem plenario Concilio, quin ad illud indicandum hortatur Innocentium Bernard. alioqnin profectò non satisfecit suæ conscientiæ, simili ratione de ea Petri indefectibilitate in rebus fidei à Christo absolutè promissa, & nulla apposita conditione conuocandi fratrum suorum Concilium, sed potius illos confirmandi si nutent, aut-ni nutent argumentantur cæteri PP. Lucius. *Epist. ad Episcop. Galliæ & Hispaniæ.* Marcus *Epist. ad Athanasium.* Fœlix *Epist. ad Benignum.* Agatho *Epist. ad Constantinum pogonatum Imperator.* Nicolaus I. *Epist. ad Michaelem.* Innocent. III. *Epist. ad Episcop. Arelatens.* Leo omnium grauissimè. *Ser.* 3. *de sua Assumptione & serm.* 3. *de natali Apostolorum.* Quare concludamus Leonis IX. verbis, *à sede Principis Apostolorum, à Romana videlicet Ecclesia, tam per eundem Petrum, quàm per eius successores reprobata, conuicta, & expugnata sunt omnium Hereticorum commenta & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus non defecit, neque deficiet*

sunt confirmata: Vbi nam igitur ad hanc expugnationem & fidei confirmationem necessitas Conciliorum œcumenicorum.

Tertiò Veniamus ad ipsam Ecclesiæ praxim & perpetuum vsum. Nam primò per trecentos & ampliùs annos Pontifex sine Generali Concilio fidei controuersias definiuit, & damnauit Hæreses, eæque definitiones & damnationes ab Vniuersa Ecclesia sunt acceptæ, & vbi deinde induci cœperunt Concilia Vniuersalia, definitiones Pontificiæ nunquam sunt reprobatæ, immò nequidem ferè retractatæ; aut si vnquam contigerit, id factum non est, nisi vt si qui variis prætextibus eas definitiones recusarent, iterùm damnarentur, neque de sententia in vniuerso orbis Ecclesiastici cœtu denuò pronuntiata possent dubitare, & tunc priorem damnationem Pontificiam cum reuerentia susceperuntPP. Atque etiam aliquando consentaneum esse antiquorum sanctorum dictis demonstratum cuncta illos, qui ab illis dissonam fuisse ex corruptis atque falsatis, vel suppositis veterum scriptis prætendebant, quod quam accurate præstitum sit in VI. Synodo contra Monothelitas, qui Epistolam & definitionem Agathonis impugnabant, docebit ipsa Actorum illius Synodi lectio, prodant verò Aduersarij aliquod Concilium legitimum, in quo Pontificia definitio, & sententia vocata sit in iudicium & reprobata, aut in dubium etiam vocata: Horum omniom illustre exemplum habemus in ipsa prima Synodo Nicæna, quæ duabus de causis coacta est, contra Arium nempè iam sæpius in variis Conciliis Prouincialibus, & singularibus Patriarchis, atque præsulibus damnatum, & contra Quartadecimanos pro die celebrandi Paschatis iam à victore Romano Pontifice, licet totam sibi fauentem Asiam haberent, æquè damnatos, an quidquam contra eas definitiones dictum fuit.

Secundò omnia Concilia Generalia Romani Pontificis authoritate conuocantur, illisque ipse præsidet, vel præsens, vel per Legatos, omniaque deinde decreta Concilij ad ipsum confirmanda mittuntur, quæ omnia ex ipsis Conciliorum Actis & Annalibus Ecclesiasticis probabuntur euidenter, *q. seq.* vt quid igitur necessarium erit à Pontifice ad Concilium in re fidei appellare, in quo ipse præsidet? an patietur, sum rescindi sententiam. Si verò id fieret, an sibi contraria decreta confirmabit, suaque authoritate vim & Robur contra seipsum addet. An potius sua eadem authoritate conabitur ab Vniuersa Synodo probari. Itaque eiusmodi prouocatio non detraheret ipsa authoritati Pontificiæ, sed potius quanta illa sit in Vniuersum Ecclesiæ cœtum ostenderet; quare nunquam, vti iam monui, à Catholicis facta est hæc prouocatio sed ab Hæreticis, qui subterfugium apud Imperatores quærebant, neque vnquam illis benè cessit. Cùm eorum damnatio iterata magnificentiùs dumtaxaat fuerit. Neque inde sequitur inutiliter cogi Concilia, vt dicetur *q. seq.* citata.

Tertiò Concilia Generalia nunquam nisi Pontificiam sententiam & definitionem sequuta sunt, quod quoties ipse Pontifex præsens fuit manifestum est, dum verò per Legatos præfuit, ex eo constat quod commonitorium datum Legatis, vel Epistolas Pontificias ad Synodum datas venerabundi PP. susceperint, laudibus ornatint, & secûdùm illas prorsus iodicarint, vt patet in Synodo Ephesina in Chalced. circa Epist. S. Leonis ad Flauian. & in VI. Synodo de Epistola Agathonis, itavt Pontifices ipsi suam definitionem quam sequerentur potius, quàm vt de ea PP. Concilij iudicarent, misisse videantur: & denique si quæ decreta

F

creta minus recta iudicauerit Pontifex, illa neque confirmare volet, neque valere & obseruari vult, immò ea reijciet, prohibebitque & demum constat appellationes à decretis eiusmodi Concilij perpetuò admisisse Pontifices. Quæ omnia ex q. sequenti constabunt. Vides itaque minus esse necessariam hanc prouocationem à definitione Pontificia, circa fidem, ideòque nunquam quod sæpius monere cogimur ab Orthodoxis, vsurpatam fuisse.

Quarta his omnibus accedit validissima ratio, definitio pontificia in causis fidei certa & immutabilis atque inuariabilis est, ergo ab illa prouocare ad Concilium neque necessarium, neque vtile est, quandoquidé ea omnis prouocatio alio fine non fit, quàm vt ea reuocetur re melius examinata, neque alia mens est prouocantium Hæreticorum, qui sic infamiam, declinant & vim definitionis Pontificiæ, & tempus aliquod Lucrari se putant. Itaque primum nostrum consequens manifestum est, de primo verò antecedente vix potest esse difficultas. Si enim Pontifex proponat Vniuersæ Ecclesiæ credendam de fide falsam aliquam propositionem, iam Petri fides deficit & portæ inferi præualent aduersus Ecclesiam; contra Christi oraculum, & Pastor à Christo constitutus venenatum pabulum porrigit ouibus, quod est commune Patrum & Theologorum argumentum; igitur certa est propositio à Pontifice proposita, definitio fidei, & Hæresis damnata ab ipso, est vera & certa Hæresis, alioquin erraret Vniuersa Ecclesia sententiam pontificis amplectendo, ad quid igitur ab ea appellatur cum mutari, variari, emendari & corrigi nequeat, quod in omni vera propositione verum est, & multo potiori iure in propositione fidei, cuius immutabilitas intrinseca est. Deinde quæro quà certitudine propositio definita de fide certa sit, certam enim esse, ne ipsi quidem Aduersarij negare audent. An certitudine naturali, an supernaturali, primum dici nequit. Omnis enim naturalis certitudo oritur, vel ex essentiali connexione terminorum, quibus constat, inter se, & ex eorumdem terminorum penetratione, vel ex euidentia primorum Principiorum, deinde vel est certitudo scientifica, atque adeò per veram demonstrationem à priori per causam, vel à posteriori per effectum, aut deductionem ad Impossibilem & si quæ alia sit, atqui eiusmodi certitudo naturalis non reperitur in rebus fidei, quæ nobis inéuidentes sunt & supra nostram ratiocinationem efferuntur; quod si concedas eam certitudinem definitionis Pontificiæ circa rem de fide esse supernaturalem, quandoquidem naturalis esse nequit, erit certitudo fidei. Neque alia esse potest cum nitatur motiuo diuinæ Reuelationis, siue authoritatis diuinæ reuelantis mediatè vel immediatè. Confirmatur quia in eiusmodi definitione ne quidem erit certitudo absoluta, cum eiusmodi certitudo extra fidem nunquam oriatur ex meritis motiui & claré penetrata veritate, siue in seipsa, & in terminis, siue per nexum clarum cum veritate immediatè ac ex terminis conspicua, quod fusiùs ostendunt ex S. Thom. & aliis Caietan. *libro primò posterior. cap. vltimo dub.* 5. Et Albertin. 3. *princ. corollar.* 1. Vel igitur dicendum est definitionem Pontificiam non esse absolutè certam, vel esse de fide certam, ac proinde immutabilem, frustràque ad eam reuocandam ad Concilium Generale appellari, deinde de ipsa definitione Concilij idem prorsus quæretur, an certa sit, & an de fide, & aduersus illam eadem prorsus obijcientur, quæ aduersus Pontificiam opponuntur, si enim certa est, fidei certitudine debet esse reuelata mediatè, vel immediatè, quæ reuelatio mediata non cognoscitur nisi per discursum Theologicum, sicut contingit in definitione Pontificia, neque etiam reuelatur immediatè alicubi Concilium œcumenicum definire rem de fide, & Vniuersam Ecclesiam teneri illius definitioni credere tanquam de fide; quod si dicas esse reuelatum, dum Ecclesia dicitur esse columnam & fundamentum fidei, eadem ratione dicam esse reuelatum de definitione Pontificis, siue Pontificem posse definire rem esse de fide, eiusque definitionem veram & certam esse, quando reuelatum est, fidem Petri nunquam defecturam, & ipsum fratres suos confirmaturum, & dum iussus est totum, & Vniuersum Christi gregem ex ouibus, agnisque conflatum pascere. Improuide enim & imprudenter Christus credidisset Vniuersum suum gregem pascendum Pastori, qui poterat illis herbas venenatas & Pabulum mortiferum porrigere, quæ æquè ostendunt definitionem Pontificiam veram certam & de fide esse, atque definitionem Concilij œcumenici, & verba illa quibus Ecclesia dicitur columna & fundamentum fidei, aliaque similia non docent necessariam esse prouocationem à definitione Pontificia ad Conciliũ, quandoquidem æque certa est vtraque illa definitio, vel æquè incerta, & omnia quæ vnius certitudinem demonstrabunt, vel impugnabunt, alteram quoque confirmare, vel conuellere poterunt, quæ erit igitur necessitas ab vna definitione ad alteram æquè incertam, aut non magis certam prouocandi.

Quintò denique non satis prouidisset Christus suæ Ecclesiæ, si ad definienda fidei dubia, conuocanda necessariò forent Concilia Generalia, & ante eam conuocationem nihil certi haberemus, liceretque cuique pro suo arbitrio & sensu credere, aut non credere absque periculo, & nota erroris. Neque satis prudenter egisset Christus constituens sibi Vicarium qui malis præsentibus & Hæresibus Suborientibus mederi non posset, neque nascentem Hydram contrere nisi post diuturnas moras & cum summis, vix que superandis difficultatibus coacto Concilio Vniuersali, intereaque temporis virus peruadet Ecclesiæ membra, & proseminabitur Hæresis, torque succrescent immanis Hydræ capita, vt vix ac non nisi per aliquot sæcula exscindi queant. Neque opus est explicare quot difficultates occurrant in eiusmodi Conciliorum conuocatione, cùm per trecentos annos nullum haberi potuerit, ipsaque peculiaria, siue Prouincialia & Diœcesana Concilia paucorum Episcoporum in scriptis haberentur, vt factum constat initio S. Syluestri, qui Romanum Concilium in subterraneo loco, in quo nunc Ecclesia S. Syluestri & S. Martini in montibus dicitur. Adde & pestilentiam quandoque latè grassantem, & bellorum tempestates, quæ eiusmodi conuocationes impediunt, sicut & sumptus qui in deducendis reducendisque fouendis & alendis Episcopis & Doctoribus ex qualibet orbis Christiani parte, necessarij sunt & denique dispendium priuatarum Ecclesiarum præsulibus absentibus, quod Ambros. vrgebat in Concilij Aquileiensis, *Epist. Synodica*, contra duos in fide Cariosos Arianos, qui Concilium Generale postulabant: Quare Hæretici qui vident has omnes difficultates cogendi Concilij Vniuersalis illud importunè flagitant, vt intereà liberiùs debachentur, & impunè suæ doctrinæ virus spargant. Non igitur Ecclesiæ prouisum satis est. Si Pontifex nequeat solus de fide pronuntiare, & Hæresim damnare, atque vt loquebatur August. conterere denique; videmus à IV. Synodo Generali ad V. Fluxisse 102. annos à V. ad VI. 129. à VI. ad VII.

& Hæresim damnare, atque vt loquebatur August. Concilium Lateranense, a 23. Et ne singula percenseam à Concilio Tridentino ferè centum anni lapsi sunt. Quot verò amabò in illis interstitiis inferoua euomuit monstra & in dies eructat, quæ nemo conterere potuit, si ad certas fidei definitiones & non obnoxias errori, necessarium fuit Concilium Vniuersale, quàm malè fidei & Ecclesiæ consultum fuerit.

His omnibus adde plurimas Hæreses à solis Conciliis Prouincialibus, vbi illis accessit approbatio & confirmatio Pontificia fuisse damnatas, neque de eiusmodi damnatione dubitatum fuisse propter confirmationem ipsorum à Pontifice factam. Quartadecimanos represserunt Concilium Hierosolymitanum sub Narcisso, Gallicanum sub Irenæo, ponticom sub Palma, Corinthium sub Bachilo, Montanistas coërcuere variæ Synodi Asiaticæ Nouatianos Carthaginensis & Arelatensis, Paulum Samosatenum gemina Synodus Antiochena, Eustathium Gangtensis, Priscillianum, Toletana Archontios, Neocæsariensis, Manichæos, Ancyrana Donatistas in causa Cæciliani plures African. particulares, & deniqoe Pelagianos, vt cæteros deinceps Hæreticos omittam, plures quoque African. fatentur tamen omnem Concilia Prouincialia non facere rem de fide. Quare quando id faciunt illis quidpiam, ex quo robur & authoritatem ita definiendi accipiant accedat, necesse est, quòd aliud non est quàm confirmatio & suffragium Romani Pontificis, tunc enim fit Iudicium competens & sufficiens Iudicium, vt loquitur Augustin. aduersus Pelagianos, *lib. 3. contra Iulian. c. 7. vestra verò inquit, apud competens iudicium communium Episcoporum, modo causa finita est, nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad Ius examinis pertinet, nisi vt prolatam de hac re sententiam cum pace suquamini.* Hoc autem Iudicium non fuerat nisi Prouinciaiis Synodi, cum ipsi maius, Vniuersalis nempè Concilij desiderarent, finitam tamen causam illo Iudicio dicit Augustin. quia vt iam sæpius retulimus acta illa Synodalia Romam missa fuerant, indeque responsum venerat, & cum Pontificia approbatione remissa fuerant. Vides itaque definitionem Pontificiam cum Prouinciali, aliaque particulari Synodo sufficere ad Hæreseon damnationem. Quid igitur commouendus erit totus orbis Christianus Conuocatione Concilij Vniuersalis, ad damnationem quæ iam competenti & sufficienti iudicio & examine Pontificis facta fuit.

E Contrariò verò ipsa etiam Generalia Concilia fine sententia Pontificis errasse constat, etiam præsentibus eius Legatis, quoties eius Commonitorium aut instructionem sequuti non sunt, vt vides in Ephesina Synodo quæ latrocinans dicta est, in Concilio Ariminensi, Sirmiensi, & aliis. Vnde colligas definitionem Pontificiam & per se solam sufficere, & authoritatem ac vim Synodis tum Prouincialibus, tum Vniuersalibus addere, quam ex se sola, & Secluso Pontifice minimè haberent.

Dixi Secundo Prouocationem à definitione Pontificia in rebus fidei ad Concilium Vniuersale, esse Sæpius inutilem prouocationem, in quam non conuocationem; hæc enim ad plurima vtilis est, vt dicam, *q. sequenti.* Prouocatio verò quæ fit in iudiciis fidei à Pontifice ad Concilium, de qua sola agimus inutilis ferè est, eom neque magis constituat rem de fide, de qua iam iudicauit Pontifex, neque maiorem imponat obligationem credendi, & ipsi prouocanti non prosit nisi declinandam damnationem & primò quidem non magis per eam prouocationem, & subse-

quentem Concilij definitionem si cogatur fidei dogma constitui, quam esset constitutum inde; constat quia vti nuper disputabam ea definitio Pontificia immutabilis est, & quod de fide est, non potest desinere esse de fide. Quare si Pontifex declarauit aliquid esse vel non esse de fide, non poterit Concilium quod vt legitimum sit, continet ipsum Pontificem tanquam caput declarare contrarium, alioquio vel Pontifex vel Concilium errabit, non Pontifex alioquin Petri fides deficiet, quod futurum negat Christus, non etiam Concilium quod si legitimum & non Acephalum est repræsentat Vniuersam Ecclesiam, quæ est columna & fundamentum veritatis, ac fidei, & prætereà quæ est eius præcipua pars & Caput & qui illud confirmare debet, vna cum illo erraret, fidesque Petri deficeret, debent igitur inter se in definitione fidei necessariò consentire. Inutiliter itaque prouocabitur à Pontifice definiente, ad Concilium, quod idem omninò definire debebit.

Respondent aliqui Pontifices non definire nisi prouisionaliter declarareque dumtaxat, quid tenendum de fide sit, donec Concilium œcumenicum rem expenderit, & quid sentiendum sit de summa lite ac controuersia, sententiam decretoriam ferens.

Hanc ego responsionem aliquando inter disceptandum à Doctore quodam Theologo audiui non sine rubore, quid enim illa aliud significat quàm fidem esse mutabilem, quando-quidem tenemur per aliquor tempus quidpiam de fide credere, & deinde si aliter iudicetur à Synodo id ipsum negare esse de fide. Certa non est igitur & fixa fides, sed inconstans & mutabilis, quo nihil absurdiùs fingi potest. Quis verò nescit quasdam etiam extra fidem esse materias, in quibus eiusmodi iudicia prouisionalia ineptissima sunt, vt cum de valore, vel nullitate actus disceptatur. Si enim modo iudicatur, validus fuisse, semper iudicabitur Validus, & non pro vno tempore Validus, & deinde retractata sententia inualidus. Exemplum habemus in matrimonio de cuius Valore dubitatur. Nam licet ab vno Iudice definiatur esse validus, ab alioque superiori iudice ad quem appellatur inualidus decernatur, prior tamen sententia non est prouisionalis, & eiusmodi vt pronunciet licere coniugibus vti suo coniugio, donec de eius valore amplius disceptetur, alioquin & illo vtentur, & liberos suscipient ex vnius iudicis sententia, & postmodum authoritate Iudicis dissoluetur, aut ipsimet quæ iam sibi fastidio, & oneri fuat, dissolui curabunt: Itaque vtraque sententia definitiua est, & si ab ea ad aliud tribunal disceptanda sit, non possunt vti, donec vltimo definiatur lis. Cùm enim matrimonium indissolubile sit, non potest Iudex prouisionaliter permittere eius vsum, cuius valor est adhuc in dubio & quod fortassis nullum fuisse declarabitur. Sic neque potest Ecclesia definire rem aliquam non esse de fide, & sua illa definitione obligare me ad ita credendum per aliquod tempus, & deinde per aliam, eamque ampliorem sententiam obligare vt credam rem illam esse de fide, quam ex priori sententia, toto aliquo tempore renebar credere non esse de fide, potest quidem Ecclesia liberum relinquere cuique credere rem aliquam esse aut non esse de fide, donec post accuratum examen definiatur esse aut non esse de fide, sed ea sententia non est prouisionalis, neque obligat me ad credendum per aliquot tempus esse de fide, post quod accedente sententia definitiua Concilij obligabor credere non esse de fide, atque ita mutare meam fidem ad quam obligabar per sententiam prouisio-

nalem Pontificis. Quare licet plurea sint quæstiores & controuersiæ circa res fidei, an reuera tales existant, vel non existant, illæ nondum sunt definitæ, ne quidem prouisionaliter, immò libera facultas est de iis quidpiam sentiendi, aut non sentiendi, quæ libertas non est sententia, vel definitiua vel prouisionalis. Nam etiam ista posterior obligat ad aliquid, quod facit omnis sententia, nisi per appellationem suspendatur. Talem autem volunt esse definitionem Pontificiam ij quos impugnamus, obligárque nos ad credendum quod de fide esse, aut non esse definiunt prouisionaliter. Vsque ad nouam definitionem Concilij vniuersalis, quod si aliter statuat, mutabimus ex eius præscripto nostram fidem.

Quod verò obiiciunt Honorium imperasse silentium circa voces vnius aut geminæ voluntatis, & alios deinde Pontifices vetuisse quæstiones aliquas agitari, aut circa eas alterutram contradictionis partem damnari, non fauet aduersariis. Cum Honorius aliique Pontifices nihil circa eas quæstiones definierint, immò declararint controuersiam nondum esse definitam, neque se illam definire, sed in opinione relinquere; eo quod nundum satis expensa sit, atque in eo dubiosas esse volunt, quam libuerit opinionem sequi, itavt parati sint amplecti quod vel ipse Pontifex vel Concilium legitimum, si cogatur, amplectendum esse iudicauerit, neque qui tenuerit opinionem quam postmodum vel Papa solus, vel vnà cum Concilio damnauit, Hæreticus erit, cum caruerit pertinacia, paratúsque perpetuò fuerit Iudicium Pontificis & Ecclesiæ sequi, *vti nuper dicebamus.* Deinde in eiusmodi controuersiis quas non definiunt Pontifices, quarúmque liberam sentiendi oprionem faciunt, ferè semper de modis loquendi agunt quos vsurpari vetant. Re tamen ipsa priùs constituta, vt nuper dicebamus de Honorio, qui imprimis explicuit, quid sentiendum esset, credendúmque in Christo duas esse naturas distinctas & inconfusas inter se, καθ' ὑπόστασιν vnitas vnumque esse operantem in duabus naturis secundum propria singularum, atque ita & Eutychem & Nestorium reiiciebant; voce tamen vnius vel geminæ operationis aliquandiu abstineri voluit, eo quod illis tum Nestoriani, tum Eutychiani abutebantur; ex gemina enim operatione Nestoriani duo operantes; ex vna confusionem naturarum Eutychiani colligebant. Quare sapienter voluit Honorius iis vocibus abstinere, modo res ipsa teneretur, donec apertus est subdole eo silentio Monothelitæ suam hæresim, quæ Eutychianæ affinis, aut proles erat propagare. Similes fuere causæ, & rationes Pontificiæ, quæ aliquandiu quæstiones aliquas indiscussas relinquere, persuasse, ne præcipitanter illas definiuisse viderentur. Quare eat permissiones non fuere definitiones fidei, sed potiùs vt dixi non definitiones, neque dici possunt sententiæ prouisionales, vel decretoriæ.

Dicebam secundò, hanc prouocationem à Pontifice ad Concilium in rebus fidei, vix vnquam vtilem esse prouocanti, qui vbi deinde à Concilio damnatur, non magis conciliari definitioni, quàm Pontificiæ assentitur, sed noua subterfugia quærit, & decretorum interpretationes. Sic Ariani post tot turbas excitatas in Ecclesia, & tot Synodos particulares, quarum iudicium vel declinabant, vel contemnebant; damnati tandem à prima Synodo Oecumenica plus quàm trecentorum Patrum, doctrina & sanctitate atque etiam fidei Confessione illustrium, quàm Anastas. Sinait. *cap. 9.* ὁμόζυγον Sanctissimam & Beatissimam Spiritus sancti filiam, quasi vnigeni-tam nominat, & omnes SS. PP. miris laudibus extulerunt, damnari an propterea quieuerunt: an Symbolum ab ea editum amplexi sunt, an non contra vocem οὐσίας, vt ex eo eraderetur omnibus artibus contenderunt, an non tot alia Concilia in Oriente & Occidente coëgerunt, an non nouas fidei professiones in illis cuderunt, quatuordecim sæpè inter se diuersas, cum earum causis accuratè recenset Petau. *tom. 2. dogmatum Theologic. lib. 1. cap. 9.* in quibus omnibus οὐσίας & ὁμοουσίας nomina tanquam scopulum euitantes, illam cum Patre diuini Verbi cognationem, ac σχέσιν variis modis explicarunt, vt verè Cyrill. *in Præfat. in lib. Thesaur.* scripserit dicens multiplicem, ac multiformem fuisse Arij & Eunomij dogmatum errorem, variisque modis veritatis fucasse, & adulterasse formam: similiter inquit, Petauius ac meretrices faciunt, quæ deformitatem suam fuco, pigmentisque variis & auro ac gemmis, sericarúmque vestium ornatu tegere conantur, Lutherani quantis clamoribus Concilium flagitarunt, vt coram eo iudicio starent, aut caderent reiecta Pontificia authoritate. Et vbi tandem illud impetrarunt; ne quidem adesse voluerunt, & aduersus illud horrendè conclamarunt, liceréque varias eiusmodi appellationes Hæreticorum & Schismaticorum ad Concilium recensere, quibus non aliud nisi comperendinationem Iudicij quærebant, vt interea suæ Sectæ patronos conquirerent, & hæresis sparsa semina simili fraude protestati sunt se Ecclesiæ & Romani Pontificis iudicio stare velle, damnare quod damnaret, probare, quod probaret, sed quam subdole; vt enim vetera taceam, videmus in vno Iansenio, qui cum in suis scriptis, non semel id scripserit; eius tamen consectatores damnati à Pontifice, eius peruicaciter reiecta sententia Concilium Generale appellant, neque posse absque illo Pontificem propositionem aliquam damnare, vt Hæreticam pleniis buccis iactant, atque apud imperitum vulgus vel Symmistas hæresis infamiam vitare se existimant. Ex quibus colligea hanc prouocationem ad Concilium ne ipsis quidem prouocantibus vtilem esse.

Dicebam tertiò, prouocationem ad futurum Concilium à Pontifice, tanquam minus competente Iudice in causis fidei illicitam esse, quia detrahit authoritati Pontificiæ, & Christi verbis, quibus constituitur Pastor vniuersi gregis Ecclesiastici. Quare sapienter dixit Andreas Duvallius *tractatu de Pontific. part. 4. quæst. 11.* vix excusari à temeritate inobedientiæ, quàm vt plurimum fouet, multa dissidia, magnósque tumultus in Ecclesiam perpetuò inuexit. Deinde *conclus. 1.* probat appellantes non modo illicitè facere, sed etiam excommunicationem incurrere ex constitutione Iulij II. qui aliam Pij II. refert, atque ante has Constitutiones appellationes eiusmodi fuisse damnatas ostendit à Gelasio ad Episcopos Dardaniæ, & refertur *can. Cuncta 9. quæstione 3. Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quod Sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo appellare permissus, &c. Sed nec illa præterimus, quod Apostolica Sedes sine vlla Synodo præcedente, & soluendi quos Synodus iniquè damnauerat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro suo Principatu. quem B. Petrus Apostolus Domini voce, & tenuit semper, & tenebit.* Ex *epist. ad Faustum.* Legatum vti refertur *eadem 9. quæstione 3. Canon.* Ipsi sunt & à Nicolao 1. *Epistola ad Michaëlem Imper. Ipsi sunt Canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad*

huius

huius Sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de eius vnquam praeceperunt iudicio iudicari, sententiámque illius constituerunt, non oportere dissolui, cuius potius decreta sequenda mandantur. Sapientérque reiicit Duvallius ineptam eorum interpretationem, qui hæc ita explicauit, vt à Pontifice ad nullum alium vel Patriarcham, vel Episcopum appellare liceat. Non verò ad Oecumenicum Concilium, quia cum Canones absolutè, & simpliciter loquantur, & nihil distinguant. Nos etiam ipsi distinguere nihil debemus, neque vnquam dubitatum fuit vtrum à Papa, ad aliquem alium Prælatum licuerit appellare, cùm ipse omnium primus & maximus perpetuò fuerit habitus. Probat deinde quia nunquam licèt à maiori ad minus, à superiori ad inferius Tribunal appellare, atqui Concilium futurum quod nondum est, neque sine magnis difficultatibus esse potest, est inferius Pontifice, qui actu existit. Denique per eiusmodi appellationes, inquit Duvallius, cursus iustitiæ præcluditur, lites redduntur immortales, opprimuntur Innocentes, & crescit audacia apud improbos & sceleratos, ita Duvallius, quæ aliaque à Sapientissimo Doctore loco citato disputata. Si Valen. in causis, & iuditiis Canonicis & Ecclesiasticis, de quibus modo non agimus, & in tomum tertium reiicimus, vbi de iudiciis Canonicis disceptabimus, multo potiori iure valebunt in causis fidei: ex quibus omnibus, vides quomodo asseruimus Pontifici potestatem, causis fidei vltimo iudicandi.

§. XII.

De obligatione assentiendi definitioni Pontificia in rebus fidei.

Ex hac tandem fusiori disputatione sequi necessariò videtur fideles omnes teneri definitionem Pontificiam amplecti, fuitque illa semper certa nota, qua Hæretici à Catholicis distinguerentur, quod istæ definitiones istas amplecterentur. Alij verò reiicerent. Et sanè grex Pastoris vocem audire debeat, membra capiti consentire, atque ab eo regi, frustráque esset in Principe, aut Pontifice potestas imperandi, aut quidpiam declarandi, si nemo obedire teneretur, vt quid Iudex sententiam pronuntiat, si illi adhærere litigantes minimè obligantur. Deinde vbi Pontifex rem quampiam esse de fide pronuntiauit se eam definitionem licèt non amplecti, licebit quoque eam reiicere, & contrariam illi definitioni sentire. Atque ita donec noua Concilij accesserit definitio, nihil habebimus certum fide, magna profectò rerum omnium confusione. Denique ea quibus asseruimus hanc definiendi potestatem in Pontifice. Probant quoque obligationem in fidelibus acceptandi eas definitiones: alioquin nulla erit certa fidei regula, neque vnquam damnari poterunt Hæretici. Nam etiamsi daremus necessariam esse Concilij definitionem, non magis illi obtemperabunt quam Pontificiæ, vt videmus in Arianis, & nuper in Lutheranis & Caluinistis, atque Hussitis iam pridem, qui omnes in Concilio Constantiensi & Tridentino, atque etiam in antiquioribus damnati, eorum sentētiis & definitionibus non acquieuerunt, sed eas impugnarunt, & variis quæsitis prætextibus contempserunt, nouásque hæreses prioribus addiderunt. Et sanè quæ iubent Concilio definienti parere, eadem iubent obsequi Pontifici, qui æquè saltem sine æquali iure habet potestatem definiendi, & potiori iure caput & Pastor Ecclesiæ constitutus est à Christo, quod non conuenit Concilio, quod est ipsemet grex simul cum Pastore.

Hinc vides quam falsò velint aliqui demum, rem definitam à Pontifice esse de fide, quando eiusmodi definitio acceptata est ab Ecclesia, quæ tota errare nequit, cùm sit columna veritatis, aduersus quam portæ Inferi præualere non possunt ex Christi promissione. Neque enim definitiones fidei indigent acceptatione fidelium, sed ad eam obligantur, neque sunt de fide, quia acceptantur, sed antecedenter ad acceptationem, ad quam ideò fideles obligantur quia sunt de fide, alioquin idem diceremus de definitionibus conciliaribus, eas esse de fide, quia ab vniuersa Ecclesia acceptantur, tum in ipso Cōcilio, tum extra illud. Ratio prætereà euidens est. Nam potestas definiendi, quidpiam esse de fide, & obligandi ad illud credendum, neque dependet, neque confertur à populo: nihil igitur definitioni per eiusmodi potestatem latæ confert, aut adimet, cùm ea definitio sit vsus illius potestatis, quæ sicut non confertur à populo, ita ab illo neque limitari, neque ampliari potest in sua actione, aut vsu. Quare si vel eiusmodi potestatis à se independentis vsum & actionem impediat, peccabit in illam potestatem, quod etiam videmus in potestate politica, quæ licèt fortassis initio tradita fuerit à populo, vbi tamen illam in Principem transtulit, non potest illam qua se abdicauit, iterùm resumere, & Principi, eoque inuito illam coarctare, aut eius vsum aliqua ratione limitare, vel impedire, sed tenetur omninò legibus iustis, & mandatis obtemperare, vt iterùm libro sequenti videbimus. Cùm igitur potestas definiendi causas fidei à solo Christo, non à populo collata Pontifici fuerit, non potest eius vsus pendere ab acceptatione fidelium, neque eius definitiones legitimæ & validæ fiunt per acceptationem fidelium, qui eas acceptare tenentur, quoties fiunt à legitima potestate, quàm in Pontifice agnoscimus.

Deinde vel definitiones istæ acceptantur tanquam fide diuina credendæ, vel non acceptantur tanquam certæ fide diuina, sed tales fiunt per acceptationem, si primum dicatur, sunt antecedenter ad acceptionem iam fide diuina certæ, atque vt tales supponuntur & cognoscuntur, secundum verò dici nequit; sic enim pertinerent ad fidem, & certæ fierent fide diuina per acceptationem, quod per absurdum foret. Nam populus faceret quidpiam esse de fide, quod reuera tale non esset, & Christus non dedisset potestatem definiendi quæstiones de fide Petro, eiúsque successoribus, sed fidelibus quibus obedire teneretur Pontifex caput, & Pastor vniuersalis, non oues Pastori, & membra capiti. Sola igitur acceptatio fidelium nunquam faciat rem de fide, quæ antea non erat. Vnde autem id habent aduersarij, cùm fides niti debeat reuelatione diuina mediata, vel immediata. Sapienter quidem docet Gillius *libro primo, tractatu 7. capite nono, num.5.* ea quæ communi consensu Ecclesiæ habentur certa ex fide censenda esse, pertinere ad fidem. Ille siquidem communis consensus est firmum argumentum traditionis, & præuiæ reuelationis, ac veritatis per manus acceptæ, inde tamen non sequitur rem quæ ante acceptationem fidelium non pertinebat ad fidem, posita ea acceptatione incipere esse de fide, sed ex ea acceptatione iam priùs fuisse traditum & definitum tanquam de fide. Cùm enim vniuersa fidelium collectio fidem amittere, aut circa dogmata errare non possit, communis eius sensus de rebus fidei,

fidei, infallibilis norma veritatis haberi debet ideóque Augustin. *Epist. 86. ad Casulanum. In his rebus vbi nihil certè statuit Scriptura diuina mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt.* Atque ea de causa ex Communi Ecclesiæ vsu argumentantur aliquando Patres & Concilia August. *lib. 1. contra Iulian. cap. 2.* Sub fin. Cœlestin. *Epistol. ad Episcop. Galliæ Decreto 12. contra Pelagium.* Ex vsu exorcizandi pueros. Concil. Trident. *session. 13. cap. 5. & 6.* De cultu Latriæ Exhibendo Eucharistiæ & *sess. 14. cap. 5.* De necessitate Confessionis Sacramentalis. Sed omnis ille Communis Ecclesiæ sensus in istis alijsque solemnibus vbique vsibus, ac moribus signum est traditionis & reuelationis per manus traditæ est quidem Ecclesia columna veritatis per suum caput cui Christus tradendæ, & docendæ veritatis Prærogatiuam concessit, & cui quamdiu innitetur, eiusque dictum sequetur, nunquam Hæresibus, & erroribus sordebit. Si verò à capite visibili sejungeretur, quamvis vix contingere posset, vt omnes & singuli materiali saltem errore nunquam inficerentur, & quamuis id accideret perseueraret tamen fidei perpetuitas in Ecclesia, incolumi & sano capite perstante, sicut patiente Christo dicitur fides in Virgine sola perseuerasse. His omnibus addo explicandum superesse aduersariis, qualis debeat esse ista acceptatio plebis, per quam definitiones de fide habent suum robur, an omnium & singulorum an simul & in communi an vbique, an in singulis quibusque locis, aut à peritis dumtaxat, quomodo iudicabunt populi an definitiones sint hic, & nunc acceptandæ; quæ omnia difficillimum fuerit explicare. Nam si dicas acceptari in Concilio Generali, quod est repræsentatiuè vniuersa Ecclesia, restabit inquirendum an ea acceptatio Concilij debeat iterùm acceptari à populo vt faciat rem de fide, deinde an sufficiat acceptatio negatiua an positiua tantùm, in vtraque enim erit difficultas. Denique ipsa etiam resistentia, & oppositio quæ fit definitionibus de fide, siue à Pontifice, siue à Concilio, non facit rem definitam non esse de fide. Nam Ariani, iisque Imperatores, fereque totus orbis terrarum Nicænæ fidei restitit per quam plurimos annos, hodieque Hæretici cum magna Europæ parte, Concilij Tridentini definitionibus resistunt, easque rident, quis tamen Catholicus ab his Conciliis definita non esse de fide, dicat, quis illos Canones & dogmata reiiciat. Non pendet igitur Causarum fidei iudicium ac sententia, eiusque obligatio ab acceptatione populi & Ecclesiæ, quæ definitionem à legitima potestate factam acceptare, & amplecti tenetur, & si non acceptet, eius acceptatio non impediet quominus existat de fide, quod definitum fuit esse de fide.

Inuidiosam hoc loco quæstionem mouent Aduersarij de infallibilitate Pontificis in definiendis fidei rebus, quam omni conatu negant Pontifici. Si enim infallibilis in definiendo non est. Cur tenebor illius amplecti definitionem, quare mihi nefas erit saltem suspendere iudicium, donec habeam definitionem omninò certam & infallibilem, qualis est Concilij œcumenici.

Mihi neque otium neque animus est digredi ad hanc disputationem de fallibilitate; aut infallibilitate Pontificis definientis ex Cathedra quidpiam, de fide illam vide agitatam & assertam à Duvallio, *Secunda part. de Pontific. quæst. 1. Bellarm.* Et aliis, maximè verùm de fide sit esse infallibilem in eiusmodi Iudiciis Pontificem: Mihi impræsentiarum sufficit monere ineptam esse ad rem, de qua modo disputamus obiectionem istam. Infallibilitas enim vel fallibilitas Principis & Iudicis non excusat aut obligat ad obedientiam, vel executionem sententiæ, sed potestas imperandi aut iudicandi. Quis enim dicat aut supremam curiam, aut ipsummet summo iure Principem esse in suis Iudiciis aut mandatis infallibilem, illi tamen modo non appareant prorsus iniqua parendum omninò est. Itaque cum Pontifex habeat potestatem iudicandi de rebus & controuersiis fidei, Iudicio ipsius standum est, neque quærendum an fallibilis, vel infallibilis sit, modò non appareat euidenter ipsum re ipsa falli, alioquin Leges & Iudicia inutilia forent, liceretque omnia detractare prætextu, non falsitatis actualis, sed fallibilitatis, eodemque modo disputaremus de infallibilitate Concilij, eiusque etiam definitiones eluderemus, ita Ariani Nicænam, aliique Hæretici alias Synodos falsas esse & errasse contenderunt, ideòque ipsorum decreta dejecerunt. Quare Ioannes XXII. *in extrau. Quoniam de verb. significat.* Rectè dicit Clauim scientiæ, non esse solam scientiam, & eruditionem quandam eximiam, sed potestatem docendi, quæ nomine Clauis designatur. Quidquid igitur statuatur de fallibilitate, aut infallibilitate Pontificis parendum est eius definitioni in rebus fidei, nisi liquidò constet eum errare & Hæresim docere, tunc autem desinet esse Pontifex. Singulorum autem, non erit illud iudicium aut Hæresis damnare vt vides, amplectendæ igitur sunt eæ definitiones. Quare Cyprian. *lib. de Vnitate Eccles.* Hæreseon & Schismatum hanc vnam causam esse docet: *Quod caput Ecclesiæ non quæritur, primatus Petri contemnitur, & Cathedra ac Ecclesia vna & Episcopatus vnus deseritur.* Vide locum Paulò prolixiorem ex quo hæc pauca obseruo. *Hoc eo fit,* inquit, *dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruatur,* &c. *Loquitur Dominus ad Petrum. Ego dico tibi quia tu es Petrus &c. Super illum vnum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas, & quamuis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem tribuat potestatem, & dicat sicut misit me pater, &c. Tamen vnitatem manifestaret vnam Cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit, &c. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & Cathedra vna monstretur* &c. *Hanc Ecclesiæ vnitatem qui non tenet tenere se fidem credit, qui Ecclesiæ renititur, & resistit, qui Cathedram Petri super quam fundata est Ecclesia deserit, in Ecclesia se se esse confidit.* Si ergo ex Cypriano Ecclesiam deserit qui fidem & Cathedram Petri deserit, aliudque diuersum ab ea sentit, obstringimur profectò Cathedræ Petri siue Romani Pontificis definitiones in rebus fidei amplecti, vt in Ecclesia maneamus. Atque ea de causa Iudicium sedis Apostolicæ perpetuò quæsitum fuit, quod initio huius disputationis monuit Athanasius, & cæteri Episcopi Ægyptij Thebaidos & Lybiæ *Epist. ad fælic. semper antecessores nostri, & nos à vestra: Apostolica sancta sede auxilium habuimus, & nostri. Vos curam habere cognouimus præfactam Apostolicam & summam expetimus iuxta Canonum decreta sedem, vt inde auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri ordinationes & dogmata, atque sublevationes cœperunt.* Et mox. *Tu Pprhanarum imperitorum atque omnium infestantium depositor, vt Princeps & Doctor, caputque omniam Orthodoxæ Doctrinæ & Immaculatæ fidei.* Et sanè frustrà omnes ad Pontificis Iudicium circa hæreses adirent, si illud sequi non tenerentur, & Episcopi Tarraconensis Prouinciæ, *Epistola ad Hilarium Papam*, atque PP. Concilij Milenitani ad Innocentium primum contra Pelagianos, Basil. quoque Epistola Romam per Sabium Diaconum data postularent, vt sua

authorita

authoritate & definitione Hæreses tunc exortas comprimeret, si eius authoritatem liceret contemnere, celebrisque est illa Hieronymi sententia ad Damasum *Epist.* 57. de tribus Hypostasibus, vbi se vnius Damasi fidem sequuturum omninò affirmat, neque aut Consilium cogi postulat, aut sibi liberum relinqui aliud, quàm quod ipse iudicarit sequi.

§. XIII.

An Romanus Pontifex posit Leges, Vniuersæ Ecclesiæ præscribere.

Hactenus egimus de priori parte Iuris Canonici quæ continet dogmata doctrinæ fidei, & morum, quorum definitiones ad Romanum Pontificem pertinere diximus, venio ad posteriorem partem ipsoque Canones, Leges Ecclesiasticas, quas communiori nomine Iuris Canonici volgò significant, & de disciplina externa, atque regimine Ecclesiarum disponit, vt omnia in Domo Dei, quæ est Ecclesia, ordinatè fiant, quod iubet Paulus, quærisinúsque cuius sit eiusmodi Leges Sancire, quoties communes sunt toti Ecclesiæ & Vniuersam obligant. Et primò quidem statim appatet eam potestatem non esse penes singulos Episcopos, cum eorum Iurisdictio non extendatur extra suas Diœceses, aut Prouincias, quæ eadem ratio idem ostendit de Synodis Diæcesanis, & Prouincialibus, quæ & ipsa præscriptos limites babent, vti dicemus inferiùs. Sicut & Patriarchæ sui Patriarchatus finibus constribuntur: Tota igitur quæstio esse potest de Romano Pontifice & Synodis œcumenicis propter Vniuersalem Iurisdictionem, quâ pollere dicuntur. De Pontifice itaque disputamus hoc loco, de Conciliis quæstione proxima, & quidem hanc potestatem Vvaldensis, Vviclefistæ Michaël, Padanus, Lutherus, Caluinus aliive negant, non modo Pontifici sed ipsi etiam Ecclesiæ, cuius omnes Leges rejiciunt, & nolunt obligare in conscientia: illos dabit Bellarm. *lib.* 4. *de Pontifice cap.* 15. Aliique Hæreseologi, ipsis accessit Vigorius Iuris-consultus Richerij Assecla à Duuallio egregiè confutatus, *tract. de Pontifice part.* 3. Quæ est de Disciplina Ecclesiastica, *quæst.* 1. *&* 2. Nos quoque hos omnes impugnauimus hoc ipso capite *quæst.* 2. Vbi hanc potestatem in Petro & cæteris Apostolis asseruimus, & Leges à Paulo atque aliis latas iudicauimus; nunc verò de Romano Pontifice dumtaxat disputamus, quætinusque an eam potestatem Sanciendi Leges etiam Vniuersæ Ecclesiæ habeat, an verò ad id debeat cogere Synodum vel œcumenicam, vel saltem Romanam, aut ad minimum Cardinalium cœtum. Quidam enim cum non possint potestatem legislatiuam negare Pontifici, his conditionibus illam circumscribunt.

Agnoscimus igitur in Pontifice potestatem verè legislatiuam, neque illum ad cogendas eam in rem Synodos vel œcumenicas vel Prouinciales vel Consistorium Cardinalium tenere, sed vt prudenter & iustè agat, siue per se se, siue ex prudentum & eruditorum Concilio, quod omnis prorsus Legislator seruare debet, ne quid temeratiò, præcipitanter, & iniustè agat, nos modo agimus dumtaxat de legumlatiua potestate, non de modo ea vtendi, quam potestatem in Pontifice agnouit perpetuò Ecclesia & reuera sequitur ex dignitate capitis Ecclesiæ & Pastoris Vniuersalis totius gregis, ac denique in his omnibus Beati successoris, quam illi vni conuenire demonstrauimos hac ipsa quæstione §. 1. cum & membra capite, & Grex à Pastore regi debeant, eiusque legibus obsequi, nomen quoque & munus Principis idem postulat, illud autem ipsi tribuunt Chrys. *hom.* 21. *n.* 1. *ad Corint.* Synodus Epir. *Epist. ad Hormisdam*, & Monachi Secud. Syriæ ad eundem Hormisdam Scribentes S. Ephesan. *Serm. de Transfigurat.* Petrus Damiani. *Serm.* 27. Goffridus Vindocin. *lib.* 1. *Epist.* 7. Sed luculentissimum huius nominis testimonium & reliquis præferendum habemus ex Concilio Nicæno. *Canon.* 39. Ex LXXX. Ex Codice Arabico Vulgatis à Francisco Turriano ad calcem constitutionum Clementis, atque ab Alphonso Pisano, *lib.* 3. *Concilij Nicani, vt cunctis*, inquit, *Canon, ditionis suæ nationibus imperat Patriarcha & leges inducit, & vt à principio Petrus Christi Vicarius Religionis Ecclesiis, cæterisque ad Christum pertinentibus rebus præfectus, Principum Christianorum Prouinciarum, & omnium gentium Dominus ac Rector erat: Ita ille cuius Principatus Roma est, & Petro similis, & authoritate par & Patriarcharum omnium Dominatum & Principatum obtinet. Huic Sanctioni, si quis repugnauerit totius Synodi decreto, anathemati subyciatur, versio* Turriani quamvis non habeat eadem verba, eandem tamen omninò sententiam exprimit, illam etiam affert, *lib.* 2. *de dogmaticis* vt & Augustinus Stenchus *lib.* 2. *de donatione Constantini*, & Alanus. *Corpus in Dialogis.* Nos verò retulimus Versionem Pisani, quam adducit ex Arabico Codice, qui extat in Bibliotheca Marcelli Pontificis *num.* 44. quod iam monueramus §. 2. Huius quæstionis. Suffragantur huic nomen-clationi Constantin. magnus in Edicto Valentinian. *in Nouella* inter Theodosianos *tit.* 24. aliique. At verò Principis nota Characteristica est posse Leges præscribere.

Accedit continuus vsus quem dabit Michaël Roussellus *lib.* 1. *Historia Iurisd. Pontificia cap.* 3. Constat enim Pontifices Romanos varias Leges etiam in remotissimis prouinciis tulisse. Nam Euaristus scripsit & mandauit Episcopis Ægyptiis & Africæ de nuptiarum validitate & restitutione Episcoporum, qui absque iudiciali forma electi erant. Alexander I. Legem tulit ad omnes Episcopos de Sacerdotum accusationibus & querelis. Sixtus I. de contractu Sacrorum Vasorum per solos Sacros homines rescripsit. Telesphorus de Ieiunio septem Hebdomadarum antè Pascha, deque hymno Angelico Sacræ Liturgiæ adiungendo præcepit. Anicetus ad Episcopos Galliæ scripsit de habitu, Tonsura, & Corona Clericorum, de Episcoporum ordinationibus & variis gradibus victor Asian. de die quo celebrandum esset Pascha; similia videbis in Registris & Litteris Pontificum SS. Leonis Gregorij I. & VII. Nicolaij I. Innocentij III. aliorumque, quæ numerare hoc loco fastidiosum esset, solebant enim Romani Pontifices decreta quædam, & constituta generalia edere, quæ missa in Prouincias ordinem Disciplinæ Ecclesiasticæ vbique Sanciebant, Liberius impiam fidei formulam Ariminensis Concilij in quod Constantis Principis Literis, 300. Episcopi ex toto occidente conuenerant & omissa consubstantiali voce & formula Nicænam deleuerant, suis decretis confregit, & ne baptisati ab Arianis denuò baptisarentur, iussit, eaque decreta ad omnes prouincias misit, quod testatur Siricius in suis decretis *cap.* 1. vbi *de non rebaptizandis Arianis quod non licet, cùm hoc fieri & Apostolus vetet, & Canones contradicant, & post cassatum Ariminense Concilium, missa ad Prouincias à veneranda memoria prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibent.* Quare frequentes habitæ sunt in prouinciis Synodi, in quibus damnarant, quam in Concilio Ariminensi fuerant amplexi perfidiam, & vt Liberij communioni restituerentur, quod ipse Liberius testatur *epist.* 12 *ad Orientales.* Simili ratione cæteri Pontifices eiusmodi decreta Generalia

netalia miserunt sic Siricius consultationi Himerij Taraconensis *epist.* sic respondit vt velit ea seruari à quinque Prouinciarum Hispaniæ Episcopis. Vnde *decreto* 8. sic habet. *Quid ab vniuersis post hac Ecclesiis sequendum sit, quid vitandum generali pronunciatione decernimus : & subiicit quamquam statuta sedis Apostolica vel Canonum venerabilia definita nulli ignorare sit liberum.* Quare sua decreta Canonibus exæquat. Sed Siricij authoritas maximè se prodit in sancienda Lege de continentia Clericorum, circa vsum coniugij antè initiationem initi, licet enim ex antiqua consuetudine seruaretur, non tamen Lege lata certis pœnis qui secus fecissent plectebantur; Siricius verò *decret.* 7. Sic sanxit. *Hi qui illicito priuilegij excusatione nituntur, vt sibi asserant veteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè vsi sunt. Apostolica sedis authoritate deiectos, nec vnquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus se ipsi dum obscœnis cupiditatibus vsi sunt priuauerint.* Et deinde *non spem indulgentia tolli, si quilibet Episcopus presbyter, Diaconus, quod non optamus, fuerit talis inuentus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentia aditum intelligat obseratum, quia ferro necesse est excidantur vulnera, qua fomentorum non senserint medicinam.* Atque hoc Siricij decretum ad Africanas prouincias Macedoniam, Thessaliam Græciam & Orientis Prouincias peruenisse, ibique seruatum esse demonstrat Marca *lib.* 1. *de concordia cap.* 8. *n.* 4. Innocent. in suis decretis quæ referuntur in Codice Canonum Romanæ Ecclesiæ *tit.* 21. *si ad aliquos forma illa Ecclesiastica vita pariter, & disciplina qua ab Episcopo Siricio ad Prouincias commeauit, non probatur peruenisse his ignorationis venia remittetur, itavt de cætero penitus incipiant abstinere*, & mox *si quis autem scisse formam viuendi Missam à Siricio detegantur, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, illi sunt modis omnibus abiiciendi qui post admonitionem cognitam praponendam arbitrati sunt voluptatem.* Vides igitur decreta Pontificia in Prouincias missa fuisse, & vim legis obtinuisse, eorumque infractores punitos fuisse. Ipse vero Innocentius etiam sedem Antiochenam totius diœceseos Orientis caput ordinauit *decret.* 45. 46. & 47. Et Episcopo Antiocheno totius diœceseos Orientis ordinationes vindicauit contra quosdam Metropolitanos, qui suarum prouinciarum ordinationes ex longuo quodam vsu sibi deberi contendebant. Quare Iulianus triginta post annos dixit in Concil. Ephesino *act.* 4. sedem Antiochenam ex Apostolica consuetudine à Romano Episcopo disponi & Iudicium accipere; Zosimus in decret. *c.* 1. & 2. Neophytos Clericos, qui recens è Monachorum, vel laicorum numero in Clerum adscripti fuerant, quos Concilium Sardicense *can.* 13. ad summum Sacerdotium admitti prohibuerat illi Canoni pœnam apposuit, & è gradu in quem euecti fuerant deiici, & præterea eundem Canonem ampliauit; nam hos Neophytos ad Diaconatus & Presbyterium ordinari vetuit, Epistola ad Patroclum Arelatensem; *Si cum Apostolus Neophytum Sacerdotio non statim cumulari iubet, & hoc idem Canonum statuta sanxerunt : hoc addimus nostra sententia vt quisquis de cætero, vel summo Sacerdotio vel presbyterij gradu, vel Diaconatus crediderit cumulandum, sciat se & gradus sui subire iacturam, nec non illum valitura esse qua contulit vt saltem ab ordinatione pracipitâ, metus iste summoueat quos examinatu dissensio coercere debuisset;* Cœlestinus *epist.* ad Episcop. Viennens. & Narbonensis Prouinciæ plurima de Clericorum amictu & ordinationibus constituas.

Ex quibus aliisque videas Apostolica decreta ad Orientis, Occidentisque prouincias missa fuisse, falsóque ad Gregor. VII. tempora nonnullos referre quam sibi sumpserunt Romani Pontifices facultatem condendi Leges Ecclesiasticas, eo-quod in eius dictatis reperiuntur hæc verba. *Illi soli licet pro temporum necessitate nouas Leges cùm ea* potestate vsi fuerint alij Pontif. multò ante Greg. vt docuimus, atque etiam ante Imperium Valentiniani III. quem hoc priuilegium fecisse volunt nouatores constitutione in qua iubet pro lege esse quidquid sanxit, vel sanxerit Apostolicæ sedis authoritas : Verùm hac constitutione, non confert Romanæ sedi condendarum legum authoritatem, sed iam antiquiorem vsum ostendit, & iudicium S. Leonis sua quoque authoritate principali aduersus Hilarium Arelatensem communiit. Cùm enim Hilarij Arelatensis cum Episcopo Viennensi contentio circa ordinationem sæpius agitata, & tandem à S. Leone in Concilio Romano finita fuisset, & Hilarius damnatus : Leo suum iudicium contra Hilarij cauillationes à Valentiniano communiri voluit, quod egregiè præstitit imperator citata constitutione, quæ inter Theodosianas recensetur numero XXIV. Et incipit. *Certum est nobis*, vbi & Apostolicæ sedis primatum agnoscit & ne quid inlicitum præter authoritatem sedis eius præsumptio adtemptare nitatur. *Tunc enim demum Ecclesiarum pax vbique seruabitur, si Rectorem suum agnoscat vniuersitas*, deinde recensitis Hilarij criminibus, qui Ecclesiæ Romanæ vrbis inconsulto Pontifice indebitas sibi ordinationes Episcoporum sola temeritate vsurpans inuasit, &c. *his talibus, & contra imperij maiestatem & contra reuerentiam Apostolica sedis admissis per ordinem Religiosi viri vrbis Papa cognitione discussis, certa in eum ex his quos malè ordinauerat lata sententia est, & erat quidem ipsa sententia per gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis authoritati in Ecclesias non liceret*, quæ verba diligenter expendenda sunt nouatoribus, deinde addit curaturum se vt vetus consuetudo ab omnibus Episcopis seruetur *sed nostram quoque praceptionem hac ratio prouocauit, nec vlterius vel Hilario quem adhuc Episcopum nuncupari sola mansueti Prasulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri Ecclesiasticis rebus arma miscere, aut praceptis Romani Antistitis liceat obuiare. Ausibus enim talibus fides & reuerentia nostri violatur imperij, nec hoc solum quod est maximi criminis submouemus. Verùm ne leuis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui Religionis disciplina videatur : hoc perenni sanctione decernimus, ne quid tam Episcopis gallicanis, quam aliarum prouinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine viri venerabilis Papa vrbis aterna authoritate temptare, sed illis omnibusque pro lege sit quidquid sanxit, vel sanxerit Apostolica sedis authoritas, itavt quisquis Episcopus ad iudicium Romani Antistitis euocatus venire neglexerit, per moderatorem eiusdem prouincia adesse cogatur, per omnia seruatis qua diui parentes nostri Romana Ecclesia detulerunt.* Non potuit Valentinianus testari illustriùs suum studium in tuendo Romani Pontificis primatu, & authoritate quam ipsi nullam confert, sed in persona Petri collatam acriter defendit, & tuetur Leo in Decretis *tit.* 1. *omnia decretalia constituta tam Beata recordationis Innocentij quam omnium decessorum suorum, qua de Ecclesiasticis ordinibus & de Canonum promulgata sunt disciplinis custodiri mandat.* Solebant Romani Pontifices frequentiùs Romanas Synodos ad consultandum de decretis & legibus condendis cogere, quamuis solius Pontificis nomine deinde ederentur synodis successit Concilium Cardinalium : Eorum enim, & consilio & assensu summus Pontifex regit disponit, atque gubernat vniuersam Ecclesiam, inquit, Turrecremata *lib.* 1. *de Ecclesia cap.* 10.

Confirmatur hæc sedis Apostolicæ potestas legum

gum latiua, ex eo-quod quoties suboriebantur dubia circa disciplinam Ecclesiasticam, ea referebantur ad Pontificem Romanum, vt de iis pronuntiaret: eadem ratione qua dubia de fidei dogmatis ad ipsum quoque referebantur, vt ea declararet & definiret, vti superiùs euicimus. Ex iis verò relationibus manifestò colligitur potestas iudicandi & sanciendi, quæ ad dubias eiusmodi quæstiones dissoluendas pertinebant; alioquin enim inutiles fuissent eæ relationes. Neque enim tantum Concilij petendi causa fiebant, quod testantur ij ipsi, qui ad Sedem Apostolicam in suis dubiis recurrebant, sed vt eius sententiam sequerentur, eo planè modo quo Prouinciarum præsides, atque ipsi Præfecti Prætorio ad Principem negotio dubiæ quæstionis referebant, eúmque consultabant, vt eius deinde iudicium omninò sequerentur, quod seruatum esse à Plinio, secundo cum à Trajano Princípe ad ordinandam Bythiniam & Pontum missus esset, videre est in eius Epistolis. Quamvis enim ad cæteros quoque Patriarchas solerent eiusmodi relationes fieri, vti significat Hieronym. *Epist. 6 1.* dum queritur Ioannem Hierosolymitanum ad Theophylum Alexandrin. de tediniuis Origenis erroribus retulisse, cum Palæstina ad Alexandrinum Episcopum non pertineret, sed ad Cæsaream Metropolim, aut Antiochiam totius Orientis caput, ad quarum Episcopos referre debuisset, quia tamen Romana sedes omnium caput erat, ad illam ex totius Orientis Occidentisque Prouinciis referebatur, quod testatur ipse Hieronym. qui apud Damasum iis quæstionibus relationibúsque respondendis vacabat: & ipsimet præcipui Patriarchæ tandem ad Romanum Pontificem referebant. Ideoque Cyrillus Alexand. Nestorij hæresim ad Cœlestinum retulit. *Longa*, inquit, *Ecclesiarum consuetudo suadet, vt eiusmodi res sanctitati tua communicentur.* Vide Epist. Cyrilli ad Cœlestin. in Concilio Ephesino 1. *part. cap.* 1. Cœlestinus verò ad eam relationem Cyrilli, Romæ Synodum cogit, & de fidei quæstione decernit, Nestorium damnat, à communione Catholica & sede Constantinopolitan. deiicit, nisi impiam doctrinam eluerit. Mandat Cyrill. vt suam sententiam exequatur, & suo loco ac potestate vsus illi Ecclesiæ prospiciat. Quare coacta Ephesi Synodus Oecumenica Nestorium denuò damnat ex Cœlestini iudicio ad relationem Cyrilli dato, quæ omnia fiunt manifesta ex Concilio Ephesino Cyrilli & Cœlestini, atque ex ipsa Synodica Concilij de relationibus Pelagianæ hæresis à Concilio Mileuitano & Carthaginensi facta ad Innocentium ex Epist. tum Conciliorum eiusmodi, tum ipsius Innocentij, quæ sunt inter Augustinian. 91. 96. & 106. diximus superiùs hac ipsa quæstione, sed non potest adduci illustrius testimonium, quam ipsius Iustiniani, maximè in causis fidei, cuius Epistola ad Ioannem Pontificem, & Ioanis ad Ipsum referuntur in Codice Iustinianeo *tit. de summa Trinitate.*

Iam verò quoad relationes quoad disciplinam Ecclesiasticam, patet ex Himenio Tarraconensi referente quæstiones ad Siricium Pontificem, eum consuluit, vt apparet ex ipsa Epistola Siricij. Idem videmus in exuperio Tholosano, cui Innocentius I. *Epist.* ad ipsum sic respondet: *Dilectio tua institutum sequuta prudentum ad Sedem Apostolicam referre maluit, quid de rebus dubiis custodire deberet, quam vsurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur de singulis obtinere.* Responsa porrò Sedis Apostolicæ in Prouincias mittebantur, vt singulis constaret, quid in eiusmodi dubiis tenendum demùm esset. Hinc tandem ortæ sunt appellationes ad Sedem Apostolicam à Synodis, & à Clericis pluribus in causis, ipsiúsque Sedis Apostolicæ sic appellatæ iudicia de quibus commodiori loco *tomo* 3. vbi de iudiciis Canonicis acturi sumus. Interim adi eruditissimum de Marca *lib.* 1. *de concordia, cap.* 10. Et aliquot sequentibus, non licet nobis tam sæpè diuagari, & exarrare. Satis enim nostro præsenti instituto fuerit ostendisse, ex istis etiam solitis ad R. P. relationibus in dubiis Ecclesiasticæ disciplinæ, eius authoritatem in ferendis legibus sanciendáque disciplina confirmasse.

His omnibus obiici videtur *Canon. VI.* Concilij Nicæni quod Romani Pontificis potestatem, & iurisdictionem intra breuiores suburbicariarum Ecclesiarum limites coërcet, aut saltem intra fines sui Patriarchatus, sicut cæteris omnibus Patriarchis certos terminos ponit, ait itaque Canon. *Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & Vrbis Romæ Episcopo Parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterásque Prouincias sua priuilegia seruentur Ecclesiis.* De hoc Canone magna eis est inter eruditos, alia mente quàm inter Nouatores, qui inde sibi colligere videntur primò, Romani Pontificis Primatum à Patribus Nicænis institutum, quod etiam in Concilio Chalcedonensi *Actione* 16. dicitur secundò colligunt cum Balsamone tunc & Romanam & cæteros Patriarchatus primum institutos fuisse, & Romano quidem Occidentalis dumtaxat Ecclesiæ curam demandatam, tertiò, ex versione Ruffini multò angustiorem collatam illi Prouinciam, nimirùm suburbicariarum dumtaxat Ecclesiarum. Sic enim vertit Ruffin. Alexandrinus habeat curam Ægypti, sicut Romanus habet curam Ecclesiarum suburbicariarum, quæ Romanæ Ecclesiæ Diœcesi peculiariter sunt subiectæ. Quæ omnia ineptissimè colliguntur ab aduersariis. Atque vt ab hoc postremo ordiar, Ruffini versionem falsam esse constat, ex eo-quod neque in vulgatis exemplaribus, neque in versione Dionysij exigui, neque in Concilio Chalced. *Actione* 16. vbi iste Canon refertur reperiantur eiusmodi verba, & in antiquissimo Codice Vedasti Atrebatensis ante annos octingentos scripto. Sic legi testatur Pamelius in scholiis ad Cyprian. *ad lib. de vnitate Ecclesiæ num.* 14. *Ecclesia Romana semper habuit Primatum. Teneat autem, & Ægyptus Lybia, Et Pentapolis, itavt Episcopus Alexandriæ harum omnium habeat potestatem: quoniam, & Romano Episcopo hæc est consuetudo; similiter autem & qui in Antiochia constitutus est, itaque & in cæteris Prouinciis, sicut sunt priuilegia Ecclesiarum.* Deinde Ruffini versio & explicatio falsa ex eo demonstratur, quod Pontificij Romano quem primum, & præcipuum Patriarcham agnoscunt PP. exigui omninò suæ Prouinciæ limites assignentur, nimirùm suburbicariæ tantum Ecclesiæ quæcumque illæ tandem sint Alexandrino & Antiocheno latissimæ Prouinciæ, huius præterea partitionis, si vera esset ineptissimam causam redderet, assignat enim Ægyptum, Lybiam & Pentapolim Alexandrino, Quoniam Episcopo Romano Parilis mos est, quæ particula. Quoniam est rationalis. Quænam verò est ista ratio habeat Alexandrinus Ægyptum Lybiam, & Pentapolim, qoia Romanus Episcopus habet suburbicarias Ecclesias, quæ paucæ numero, & spatiis breues sunt, qois sapiens illum probandi modum, & vim argumenti probarit: vnde etiam reiiciunt quoque Balsamon & Nilus, qui volunt eo Canone tribui totius Occidentis Ecclesias Romano Patriarchæ, sed prætерquam qood nullum de Occidente verbum habet Canon, manet semper ineptam rationem suæ distributionis reddi à Canone. Sensus enim erit antiquam consuetudinem esse retinendam,

vt Alexandrinus habeat curam Ægypti, Lybiæ & Pentapolis, quia vel quoniam ex antiquo more Romanur Pontifex habet curam Occidentalis Eccleſiæ, qoàm apta eſt iſta conſequentia, Romanns Pontifex habet curam Occidentis, ergo Alexandrinus habet curam Lybiæ cur non etiam Africæ. Quare potius Alexandr. quàm Carthaginenſis aut alius quiſpiam: Denique nugãtur nouatores, qui tunc primum Romanum Patriarchatum & cæteros diſtributis cuique certis Regionibns inſtitutum voluit. Cum Romanus antiquior multò fuerit, & Dionyſius Alexandrin. accuſatus ab Epiſcopis Lybiæ apud S. Dionyſium Romanum eius iudicio acquieuerit annir 60. ante Concilium Nicænnm, & poſt illud Athanaſiur & ipſi Ariani à Iulio Romam ad cauſam dicendam vocati ſunt, ipſeque Athanaſ. Epiſtola ad Fœlicem Romanum ſic ſcribit. *Nos enim ad quos tua maximè ſpectat cura, id eſt, omnes Epiſcopi præcipuè tuum mereri debemus iudicium, & non ab aliis deuorari.* Et mox. *vos ergo qui in ſumma ſpecula gratia Dei eſtis poſiti attendere eos, & opprimere oportet, qui in fratres ſeditiones & ſcandala excitant*, ipſeque Canon cùm iubet antiquam conſuetudinem ſeruari, manifeſtò indicat ſe nihil noui ſtatuere, ſed veterem vſum ſeruari velle.

Concilium verò Chalcedonenſe non fauet Aduerſariis. Cum enim poſt definitionem fidei abſente, Imperatore, & Apoſtolicæ ſedis Legatis, patres conueniſſent, & primum locum Epiſcopo Conſtantinopolitano poſt Romanum aſſignaſſent, ſequenti deinde ſeſſione 16. præſente Imperatore quæſti ſunt Pontificij Legati, de iis quæ poſt eorum diſceſſum occultè geſta erant, petieruntque ab Imperatore, iuberet ea recitari, acta vno contuebant PP. ſequntos exemplum centum quinquaginta Epiſcoporum, qui regnante Theodoſio congregati erant Conſtantinopoli, de nouæ Romæ priuilegiis egiſſe, vt ſicut ſeniori. Romæ propter imperium Ciuitatis priuilegia reddiderant, ita & nouæ Romæ æqua priuilegia & ſecunda poſt illum redderentur huic verò decreto Paſchaſinus, Lucentius & Bonifacius Pontificij Legati interceſſerunt, primò quod non conſcriptis Canonibus quorum meminerant Epiſcopi ſubſcripſerint, Secundo conſtitutis à 318. Epiſcopis, decreta 150. Epiſcoporum quæ etiam in Synodicir canonibus non habentur prætulerint, tertiò quod dicant hæc omnia ante annos ferè octoginta conſtituta fuiſſe: ſi enim ex tam longo tempore hoc beneficio vſi ſunt Epiſcopi Conſtantinopolitani, quid de illo mouere quæſtionem, ſi non ſunt vſi, quà cauſâ modo illud petunt, quarto quod ab Apoſtolico Papa, Leone nimirum, hoc mandatum haberent, quod & latom eſt: *Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prælatum nullâ patiamini temeritate violari, vel imminui ſeruantes omnimodis perſona noſtra in vobis, quos vice noſtra tranſmiſimus dignitatem ac ſiqui fortè Ciuitatum ſuarum ſplendore confiſi, aliquid tentauerint.* vſurpate, qua dignum & Conſtantia retundatis, quintò Paſchaſinus Legatus recitauit Canonem VI. 318. Sanctorum Patrum ſic *ἡ ἐκκλησία ῥώμης πάντοτε ἔχε τὰ πρωτεῖα*, Eccleſia Romana ſemper habuit principatum, teneret autem & Ægyptus vt Epiſcopus Alexandrinos eſt. Deinde Conſtantinus Secretarius eundem Canonem ex Archeuio Conſtantinopolitana Eccleſia recitauit in hunc modum. *Antiqua conſuetudines teneant in Ægypto vt Alexandrinus Epiſcopus omnium habeat poteſtatem, quoniam & Romano Epiſcopo hæc conſuetudo eſt*, &c. Lectum præterea Synodicum Concilij Conſtantinopolitani 150. Patrum ſub. Nectario Epiſcopo, & Theodoſio Imperatore, vbi iubent PP. *vt ſecundum regulas Alexandria quidem Epiſcopus ea quæ ſunt in Ægypto diſponat, Orientis autem Epiſcopi, Orientem ſolum gubernent, ſeruatis autem primatibus ſecundum Canones Nicænos.* Demum rogatis omnium ſententiis Iudicer Synodir ex ante geſtis dixerunt, *perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum ſecundum Canones antiquæ Romæ Dei amantiſſimo Archiepiſcopo conſeruari* concludunt tandem Epiſcopo Conſtantinopolitano primatum aliquem per certas regiones deferendum, quibus omnes patres conſenſerunt & miſſionem petierunt, Legati tamen Pontific. interfecerunt, petieruntque hæc geſta deleri, aut ſuam contradictionem actis inſcribi, conſtet quid Apoſtolico vniuerſalis Eccleſiæ præcipuo Epiſcopo referre deberent, vt ipſe aut de ſuæ ſedis iniuria, aut de Canonum euerſione ferre ſententiam poſſet. Ex his omnibus vides in antiquo Canone Nicæno VI. toties Citato, etiam à Græcis, qui ex illo putabant ſibi licere primatum poſt Romanum tribuere Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, nihil haberi quo ſignificetur ſe vel Primatum & priuilegia tribuere ſedi Romanæ, vel quo eius vniuerſalem iuriſdictionem circumſcribat certis regionibus, vel in alias partiatur. Ac proinde Canonem illum *num.* 28. Chalcedonenſem Clandeſtinà fraude Anatolij abſentibus Pontificiis Legatis iure expunctum eſſe & non reperiri in mſc. Codice huiur Cõcilij, neqne in Latinis neque etiã in Collectionibus Dionyſij exigui & Iſidori, neque in antiqua collectione Latina quam nuper Chriſtophorus, Iuſtillus edidit, quamvir à Theodor. Ballanone, Zonara, & aliis collectoribus Græcis recenſeatur vt ſuo ſchiſmati faueant, reiecit enim illum eo ipſo tempore quo primum conditus eſt loco Epiſtola 6 *e*. ad PP. Calcedon. *epiſt.* 61. ad Maximum Antiochenum & alibi ſæpius, eo quod iura Alexandrin. & Antiocheni Epiſcopi à Nicæno conceſſa violabat, & præterea falſa continebat, cum diceret Romano Epiſcopo Primatum conceſſum à Patribur Nicænis propter Romanæ Vrbis, quæ ſedes Imperij erat maieſtatem, cum ipſe Canon Nicænus ſic ordiatur *Romana Eccleſia ſemper habuit primatum*, non igitur illum tribuit, ineptamque huius primatur rationem affert Canoniſtæ Clandeſtinus Chalcedonenſir quod Roma eſſet ſedes Imperij, alioquin Mediolanum, Rauenna Sirmium, Treueri, & Nicomedia quæ aliquandiu ſedes Imperij fuerunt, primatum quoque Eccleſiaſticum habere debuiſſent, vti argumentatur Gelaſius *epiſt.* ad Epiſcopos Dardania vide ad S. Leonem *epiſt.* 62. ad Marcian. Ex quibus vides non modo Canonem Nicænum vſque adeò à nouatoribus, Nilo, aliiſque Græcis ſchiſmaticis iactatum non officere Romano Pontifici, ſed potius eius ſupremam dignitatem agnoſcere, vt enim obſeruat Nicolaus, *epiſt. ad Michaelem Imperatorem*, nihil ſtatuit circa Pontificem Romanum, neque vllas ipſi Regiones aſſignat ſicut Alexandrino & Anthiochen. Eccleſia Romana, inquit, ſemper habuit principatum, antiqua autem conſuetudo *ſeruetur* Alexandrino verò tribuit Ægyptum Lybian Pentapolim quod autem addit, quoniam & Epiſcopo Romano hæc eſt conſuetudo, vt recitatur in Synodo Calcedonenſi. Significat ex Romana Eccleſia authoritate, quæ ſemper primatom habuit in vniuerſa Eccleſia Alexandrinum Epiſcopum Eccleſiarum Ægypti habere poteſtatem, quoniam ſic moris fuit Epiſcopo Romano illi concedere. Prætereà ſignificane Nicæni P.P. his verbis ſe formam Romanæ Eccleſiæ imitari, in Patriarcha Alexandrini & Antiocheni iure vindicando, vt habeant in aſſignatir ſibi regionibus ius ordinationum, quia Romana quoque Eccleſia quæ primatum ſemper habuit, vt fert initium Canonis, morem illum in Epiſcopos ſibi ſubiectos ſeruat, huncque eſſe Canonis ſenſum fuſiùs oſtendit Turrian. *lib.* 3.

lib. 3. contra Mag. pro Epistolis Pontific. *cap.* 3. constátque ex Anacleto *Epistola* 3. de illa formula Episcopi Romani, quam ab Apostolis accepisse ostendit: atque ex hoc ipso Canone Nicæno Leo I. scribens ad Marciaoum *Epist.* 54. reprehendit Anatolium Constantinopolitanum, quod Antiochenum ordinasset contra priuilegia Ecclesiarum, Sanctorum Patrum Canonibus instituta, & Nicænæ Synodi decretis fixa, & contra antiquitatis exempla, earúmque Regularum Nicænarum se Leo custodem dixit: *Quoniam dispensatio mihi credita est*, inquit, *& ad meum tendit reatum si Paternarum Regularum sanctionem, qua in Synodo Nicena ad totius Ecclesiæ regimen Spiritu Dei instruente sunt condita, me quod absit conniuente violentur.* Minatur deinde ipsi Anatolio, & sic rogat Imperatorem. *Fratris mei Anatolij*, inquit, *nocituram ipsi si pergeret cupiditatem salubriter comprimatis.* Similia atque etiam grauiora ipsi Anatolio, qui ordinationem Antiocheni præsumpserat, scribit *Epist.* 53. quomodo igitur Leo iniuriam Nicænorum Canonum arguit, illósque violare non patitur, si illius potestas ab iisdem vel ad suburbicarias Ecclesias, vel ad solum Occidentem limitata fuit. Cur Canonem Chalcedonensem, clandestinum & Anatolij fraude extortum sine consensu Apostolicæ Sedis, imò contradicentibus illius Legatis tam acriter confutat & reiicit, quin ipsi responder Anatolius, ne vltra iura sibi à Nicæna Synodo concessa, efferat intra assignatas regiones contineat, nihilque illi esse eum Ecclesia Constantinopolitana Alexandrina, & Antiochena ipsi sese tueantur. Cur earum defensioni se immiscet. Nicolaus quoque primus *Epist.* citata ad Michaëlem Imperatorem. Hoc Nicæno Canone nihil Collatum Romanæ Sedi, sed ex eius forma sumpsisse exemplum eius, qood Alexandrinæ tribueret. Sic enim scribit. Denique si instituta Nicænæ Synodi diligenter inspiciantur, inuenitur profectò, quia Romanæ Ecclesiæ nullum eodem Synodus contulit incrementum, sed potiùs ex eius forma, quod Alexandrinæ Ecclesiæ tribueret, sumpsit *exemplum*: similia ex Hincmaro Remensi refert Turrian. *cap.* 3. citato. *Nicæni* Canones Romani Pontificis Priuilegium ratum esse non voluerunt, cum ad exemplum eius etiam omnium priuilegia Prouinciarum iudicarunt *obseruanda*. Plurima verò alia in hunc Canonem adducit Turrian. ex quibus ostendit, ex hac Romana quam Canon allegat consuetudine, ab ipso Christo & Petro manante cæpisse diuisionem Episcoporum, qui appellare possunt tandem ad Summum Pontificem. Itaque ex hoc Canone, Ius ordinationum & appellationum. De quibus potissimum agit Canon contra Meletium quas sibi indebitas vsurpabat, colligit, nobis modo satis est eo Canone Iurisdictionem Romani Pontificis non restringi à Synodo vti obiiciebant aduersarij, de hoc porrò Canone VI. Nicæno fusissimè dissputat Marc. *lib.* 1. *de Concordia*, *cap.* 3. per plura sequentia, existimáque componi tres Patriarchas Romanum, Alexandrinum & Antiochenum; de Iure Patriarch. de quo disserit, & quod maximè in ordinationibus consistebat, de quibus contra Meletianos agit Canon. Igitur *cap.* 7. *num.* 6. sic etiam seruata interpretatione Ruffini Canonem exponit, cum Iacobo Sirmundo, vt Alexandrinus Ægyptiacæ Diœceseos *iþ....* habere debet, eodem Iore quo Episcopus Romanus vtebatur in Diœces. Vrbicaria, siue vt loquitur Ruffinus in Ecclesiis suburbicariis quæ decem Prouinciis suburbicariis continebantur, quorum Prouinciarum & Synodus & ordinatio, & plena libertaque administratio ad Episcopum Romanum pertinebat, vt Episcopo Alexandrino in Ægyptiaca Diœcesi, & Antiocheno in Orientali, tribuebatur; quibus idem Ius Nicæna Synodus coofirmat exemplo Iuris, quod Romanus Episcopus in suburbicariis Ecclesiis exercebat, atque hanc Ecclesiarum suburbicariarum notionem vsurpauit Ruffinus in sua interpretatiune, quæ reuerà vti initio ostendimus versio non est, alioquin falsa est, & contra fidem. Sed expositio vt ostenderet non fieri comparationem duorum illorum Patriarchatum cum Romano. Ille enim & maiores & plures Diœceses tenet, & principatum totius Ecclesiæ gerit, sed tantùm habitá ratione Ecclesiarum suburbicariarum, quare ea comparano nihil prorsus derogat summæ dignitati Pontificiæ, sed eius Patriarchatum Occidentis accipit, tanquam regulam ac mensuram qua metiatur Ius Patriarchæ Antiocheni & Alexandrini afferitque Marca Interpretem M. Sc; etiam Dionysio antiquiorem, qui Canonem sic expressit. Antiqui moris est vt Episcopus Vrbis Romæ habeat principatum, ne suburbicaria loca, & omnem Prouinciam sua sollicitudine gubernet, atque ita Metropolim Rooian. per loca suburbicaria, & Diœcesim per Prouinciam designat. Hoc igitur Canone Nicæno, quancumque interpretationem sequaris, nihil amplissimæ iurisdictioni Romani Pontificis in ferendis legibus Ecclesiasticis detrahetur, neque ad certa quædam loca & regiones restringitur, quod hoc paragrapho probandum susceperamus.

§. XIV.

Sensus Ecclesiæ Gallicanæ de Romani Pontificis potestate definiendi dogmata fidei, & condendi Canones Ecclesiasticos.

Quamuis vtraque illa potestas omni probatio- 73
num genere hactenus stabilita videatur; lubet tamen distinctiùs explicare quis fuerit nostræ Ecclesiæ Gallicanæ sensus, vt ab ea insulsam quorumdam calumniam depellam, qui libertatem Ecclesiæ Gallicanæ defectiunem quandam à Sede Romana, vel fingunt, vel ineptè interpretantur, quasi libertas ista aliter retineri non possit, quaré dum liberam volunt, Schismaticam faciunt, & nobilissimum Ecclesiæ membrum a suo capite diuellunt; cùm tamen Gallicana Ecclesia in Romana semper Petri *Cathedra & Ecclesiam*, *vnde vnitas Sacerdotalis exorta est*, agnouerit eum Cypriano *Epist.* 15. & Optato *lib.* 1. *aduers. Parmenia*. Hunc verò Ecclesiæ Gallicanæ sensum facilè fuerit demonstrare ex viris eruditione, pietate, & dignitate illustribus, qui in ea floruere, siue singuli consulantur, siue io Conciliia coacti audiantur secundò, ex ipsis Romanis Pontificibus qui in suis literis ad Gallos Episcopos suam illam potestatem apertè significant, tertiò ex ipso vsu & praxi, atque recursu in dubiis ad Sedem Apostolicam, quartò denique ex ipsis Principum Christianorum edictis, neque sigillatim testes omnes numerandos suscipio; esset enim infinitæ operæ, sed paucos illustriores & sui sæculi lumina. Ordior ab illustri Martyre & Episcopo Irænεo *lib.* 3. *cap.* 3. contra hæreses. *Ad Romanam Ecclesiam*, inquit, *propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam.* Hincmarus Remensis Episcopus eruditione & pietate celeberrimus sæpiùs de Romani Pontificis auctoritate egit; ex quibus hæc pauca ex opusculo aduersus nepotem suum Hincmarum Laudunensem *cap.* 5. Seligo, ibi enim agit de duobus suis & Synodi Iudiciis à Sede Apostolica rescissis, neque quæritur eam sibi potestatem Sedem Apostolicam adrogare,

adrogare, ſed ſuſcipit & veneratur, docétque alias idem alibi actum, additque, *quia ſicut & de Redemptore noſtra in Ezechiele Propheta legimus* (cap.47.) *Apoſtolica Sedes funiculum in manu tenens, diuinæ diſpoſitionis intuita, alterum intra menſuram electorum miſericordia adſciſcit, & alterum iudicio foras relinquit, vt & Redemptor noſter dum alios à ſuis iniquitatibus abſtrahens, alios in ſua iniquitate derelinquit, alibi funiculum trahit, & aliunde retrahit, & huc ducit quem aliunde ſubducit, quoniam in eadem Sede Dominus, velut in throno ſuo præſidens aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter, vt videlicet de ſua Sede diſpenſat, verum ſicut nos Apoſtolicæ Sedis præſtantiam ſumus amplexi, & ita & ipſa Sedes Apoſtolica ſcripterum ſacrorum auctoritatem nobis rependit, & benignitatem paternitatis exhibuit.* Quid amabò dici magnificentius poterat ad Romani Pontificis auctoritatem, quibus & ſimilia ſæpiùs ſcribit; vt quid enim tam frequenter decreta Siricij Innocentij, Leonis, Gregorij, aliorúmque Pontificum adducit tanquam certas Regulas, eadémque ratione quæ Conciliorum Canones, vt quid ſcribens ad Nicolaum litteras, quas refert Hodoard. *lib.3. cap.11.* ipſum *Dominum, vnicè ſingulariterque ſuſcipiendum* Patrum Patrem, & *ſumma veneratione honorandum compellat*, eiúſque in omnibus iudicio ſtare profitetur, ſed de his *tom.3.* vbi de Iudicijs Canonicis opere de diuortio, Lother. & Thebat. ſic habet initio: *De omnibus dubiis vel obſcuris quæ ad recta fidei tenorem vel pietatis dogmata pertinent. Sancta Romana Eccleſia, vt omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra nutrix ac doctrix eſt conſulenda, & eius ſalutaria monita ſunt tenenda, maximè ab iis, qui in iis Regionibus habitant, in qibus, diuina gratia per eius prædicationem omnes in fide genuit, & Catholico lacte nutriuit, quos ad vitam præordinauit æternam, vnde quoniam ſicut B. Innocentius ad Decentium Eugubinum ſcribit Epiſcopum; manifeſtum eſt in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interieſſentes nullam inſtituiſſet Eccleſiam, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut eius ſucceſſores conſtituerint Sacerdotes; oportet ergo eos hoc ſequi quod Eccleſia Romana cuſtodit, à quo eos principium ſumpſiſſe non dubium eſt: ne dum peregrinis inſtitutionibus ſtudeant, caput inſtitutionum videantur amittere.* In Opuſculo L V. Capitulorum Caput X V I. agens de Metropoli Remorum, ait aſſerit à Sixto Pontifice: Sixtum primum ad Remenſem Metropolitam fuiſſe, directum Epiſcopum, indéque per quindecim Archiepiſcopos fuiſſe in Remenſi Parochia, idque conſtare, ait, ex domo, quem Analetus Epiſcopus de Sedium priuilegiis miſiſſe ſe dicit. Fuit igitur Romani Pontificis, ordinare Eccleſias, & Parochias, & alias aliis ſubiicere, tum ait: *Plurimas ſedes, licèt ſint Apoſtolorum Sedes, & alias principalium Ciuitatum, licèt diſparentur longinquitate terrarum, vna ſedes, ſunt magni Petri, Apoſtolorum Principis*, oſteodit deinde Sedem Alexandrinam, & Antiochenam ſicut & Romanam, B. Petri Sedem ex Leone, *Epiſt.7.* ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, atque ex Beato Gregorio *lib.8.Epiſt.4.* ad Eulogium, Alexandr. iter Epiſcop. *Veritat. Miniſter, Petri ſequax, & ſancta Eccleſia prædicator ſcis, quia illa loqui potuiſti, quæ de Sede Petri Apoſtoli per os Doctoris ſonare debuerunt:* allegat Innocentium, *Epiſt.51.* ad Alexand. Antiocheo, vbi agens de priuilegio, illi Sedi à Nicæna Synodo, tributo, ait id factum non tam pro Ciuitatis magnificentia, quàm quia primam primi Apoſtoli Sedem eſſe monſtretur, hac quæque Vrbis Romæ ſedi non cederet, niſi quod illa in tranſitu meruit iſta ſuſceptum apud ſe conſummatum gaudere alia, & Leone *Epiſtola 66.* atque ex variis B. Gregorij epiſtolis, in eandem rem profert Hincmarus, & pluribus illuſtrat. Deinde priuilegia Sedi Remenſi à Romanis Pontificibus data laudat. Et mox: *Vnde ſicut omnibus generaliter Epiſcopis conuenit, pro Romano Pontifice & ſpeciali Petri Vicario Dominum exorare*, velut, & traditio Eccleſiaſtica demonſtrat eidem, ab omnibus obediri, ſicut & Euangelica, & Apoſtolica, authoritate, maiorum traditione, atque ex antiqua conſuetudine neſcitur eſſe decretum hic à Prouinciæ Epiſcupis obediendum eſſe Metropolitano concludit Hincmarus, atque adeò Romanum Pontificem Metropolitanum vniuerſalem agnoſcit & poſt pauca: *Iuſtum eſſe perpenditur vt Papa Romano Prælato ei à vobis orationis deuotio & obeditionis dilectio rependatur, quod & in illis temporibus actum legimus, in quibus non adeo abundauit iniquitas, & refriguit charitas, ſicut modo in noſtris agitur.* Lege nimirum Epiſtolam Leonis ad Anaſtaſium, & inuenies, cum Athico, Metropolitano Epiſcopis Prouincia ſua Romam veniſſe ſine datis Iudiciis non retardatos metu ſoblimiſſimæ inter mundanos apices poteſtatis per ſæuitiem hyemis, per iter aſperum & periculis plenum, per imias niues, cum tanto labore, atque diſcrimine, vt ex his qui Epiſcopum comitati ſunt, quidam defecerint, vt cum & indigniſſima afflictione, quam pertulit lacrymabili actione, conquerentur *cap.34.* eiuſdem Opuſculi oſtendit in rebus certis & definitis, neque Synodum eſſe conuocandam, neque Sedem Apoſtolicam inquietandam, ſed quæ ſtatuta ſunt obſeruanda, idque quamplurimis apertiſque teſtimoniis demonſtrat. Conſule hoc caput, ne illud integrum hic exſcribere cogat, vide & *c.45.* vbi de Petro Paſtore totius ouilis Chriſti inſignia habet, & in omnibus ſanè Opuſculis Hincmari plurimam in Sedis Apoſtolicæ eminentiam, & obſequium illi debitum, paſſim reperire, en hæc pauca annotaſſe ſufficiat, addo dumtaxat *capite quarto, lib. de prædeſtinatione*, contra Goteſchaſcum. *Sequimur autem, quæ Catholica, & Apoſtolica nos docet Sancta Romana Eccleſia, quæ nos in fide genuit. Catholico lacte aluit, vberibus ſucco plenis, ad ſolidum cibum nutriuit, diſciplina Orthodoxa ad perfectum virum perduxit, & ad alios inſtituendum ſua probatione inſtituit, atque in doctrinali Cathedra fauente, & adiuuante Domino ſublimauit, quæ omnia confirmat.* Ex *Epiſt.29.* Innocentij ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, quæ ſuperiùs adduxiſſe me memini.

Tertiò, Auitus Viennenſis Epiſcopus, quem præſtantiſſimom inter Gallos vocat Ennodius in vita B. Epiphanij, & in quo ſe peritia, velut in diuerſorio lucidæ domus includit & Turonus *lib.2. hiſt. c.34.* magnæ facundiæ, Iſidorus Heſpalenſis *c.23.* de Viris Illuſtribus, ſcientiâ ſæcularum literarum Doctiſſimus, Agobard. Lugdunenſis ſcribens aduerſus legem Gundobardi, fidē Catholicam, eloquentiâ facundiſſimum, ingenio acertimum, ſacrarum Literarum expoſitorem ſuauiſſimum, & alibi Protinianorum Hæreticorum expugnatorē validiſſimum, quem denique Ado Vienenſ. in Chronico, eloquētia, & ſanctitate præcipuum commendat. Is igitur *Epiſt.87.* ad Hormiſdam P.R. ſcribens nomine totius Prouincia Viennenſis. Initio ipſum laudat, ex curâ peruigili in gregem per tota Vniuerſalis Eccleſiæ membra ipſi commiſſum. Deinde quærit quid factum de damnatione Neſtorij & Eoticheti, de cæteris, quoque Schiſmaticis. Tum addit: *Quia ſecurius non dicam de Viennenſi, ſed de totius Galliæ deuotione polliceor omnes ſuper ſtatu fidei veſtram captare ſententiam: Orate vt ſic nos perduorum profeſſia fucata non fallat, ſicut ab vnitate, quam regitis veritas comperta non ſeparat.* Reſpondit, Hormiſd. & eum

cæteroſque

exteeósque illius Prouinciæ Episcopos fusiùs monet, quid io causa Schismatis actum fuerit: qui & *Epist.* 11. *ad Anastas.* ait se ab vltimis Galliis consultum de eodem Schismate. *Pendent*, inquit, *anxia corda cunctorum: ab vltimis ad nos Galliis directa legatio, si quid de vnitate redintegrationis sollicitudo nostra promouisset, forma secuta consulunt.* Idem Auitus *Epist.* 31. quæritur de Synodo palmari, qua de causa Symmachi Pōtificis iussu Theodorici iudicauit, licèt innocentem pronuntiarit, & nomine totius Cleri Gallicani quod statum suum in lapseo vertice seonirene. Addirque, *quam Constitutionem, licèt obseruabilem numerosi Reatrendique Concilij reddat ascensus, intelligimus tamen sanctum Symmachum Papam, si sedulè primum fuerat accusatus cum Sacerdotum suorum solatium potiùs adsciscere, quam recipere debuisse iudicium.* Et mox: *Non facilè datur intelligi, qua vel ratione vel lege ab inferioribus iudicetur.* Et infra: *Reddet rationem qui ouili Dominico praest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset; caeterum non est gregis Pastorem proprium eligere, sed Iudicis.* Idem Auitus *Epist.* 36 *ad Cesarium Patricium & Comitem patrimony Regis Theodorici Scitis Synodalium legum esse, vt in rebus, quæ ad Ecclesia statum pertinent, si quid fuerit dubitationis exordium, ad Romana Ecclesia maximum Sacerdotem, quasi ad Caput nostrum membra sequentia recurratis.* Et moa: Cùm ergo vt dixi à Prouincialibus meis Consulor, respondere etiam ego, ni Priorem Consulam, non præsumo.

Quartò, Iesse Ambianensis Episcopus *Epist. Encyclica* ad suos: *Nemo Catholicus contra Ecclesiæ auctoritatem, nemo sobrius contra rationalem consuetudinem, nemo fidelis, contra pietatis intelligentiam certare audet, ne Schismaticus inueniatur, & non Catholicus, sequimur S. Romana Ecclesia auctoritatem, vt vnde Catholica fidei initia accepimus, inde exemplaria salutis nostra semper accipere debeamus, ne membra à corpore separemur suo, ne Claniger Regni cœlestis abiiciat quos à suis diuersos intelliget esse doctrinis*, conciuit ipsi eiusdem sedis Ambianensis Episcopus S. Godofred. qui ex Carthus. ad Paschalem II. sic compellat. *O Pastor Orthodoxa Matris Ecclesia, qui Christus voluit te suo loco illi praesse, vt lucem à tenebris verum a falso discerneres; vt enim à capite membra reguntur, & ad illius nutum membrorum vitia corriguntur, sic etiam à te Christianorum omnium non facta dumtaxat, sed etiam mala voluntates comprimenda sunt.*

Quintò, Iuo Carnotensis *serm. 2. de Cathedra Sancti Petri*, Pastorem generalem ouium de vocat & deputatum excubiis Ecclesiarum, vide & *Ep.* 48. 88. plurimáque in suo decreto collegit ex variis & antiquis Canonibus, ac Patribus de legibus Pontificiis seruandis, déque eius iudiciis sequendis. Et *Ep.* 241. ad Hunibaldum Antisiodorensem: *Non est vobis pugna necessaria, quia causa vestra iam est Apostolica falce præcisa. Quam si coram Cleris & Laicis inconsultè Summo Pontifice retractaueritis, maiestatem Apostolicam offendetis, & causa vestra, qua nunc in tuto est iure cadetis.* Deinde ostēdit Ecclesiasticas causas non debere coram Iudice Laïco & Canonibus, & Pontificō maximè Iulij cuius verba refert agitari. Addit denique legibus prohiberi, ne Episcopus à Iudice sæculari ad causam Ecclesiasticam vocetur: *Vel cincti Iudicis sentētia subiiciatur.* Sic enim legendum & restituendum, sapienter obseruat Iuretus in notis, cùm aliquis Leo inepte legisset Laïci Iudicis, alij subrogarant pro cincto ciuilem: alij accincta, cùm tamen hæc vox prisca sit, & alibi ab ipso Iuone *Ep.* 247. vsurpata & à Syluestro Papa in suis decretis, & Apollinari *lib. 5. Ep. 7. ad Thaumastum*, quam aliqui malè scribunt: Hilseberto Cenomanensi Episcopo. Sic verò nominabantur Iudices, quia cum iudicabant, insignes dignitates gerebant, cingulum Au-

gustio. *serm.* 19. & refertur 23. 4. 1. c. *Militare quisquis militia sua cingulo vtitur dignitatis suæ miles ascribitur.* Cassiodorus *in Psal. 29. ad illud præcinxisti me lætitia. Perpende*, inquit, *verbum præcinxisti, cingulum significat, quod ad Iudicis pertinet potestatem. Nam cuncta potestas in ipso vocabulo nascitur constituta. Sic enim cinctum dicimus Iudicem, quando eius fasces, honoré que declaramus.* Quod verò idem Iuo habet de Apostolica maiestate, & iterùm repetit scribens ad Paschalem *Ep.* 250. *Quoniam in oculis Apostolica maiestatis aliquam præsumo me habere gratiam*, & alibi sæpiùs vsurpat: vt *Ep. VIII.* 147. 157. 159. 201. 238. fuitque frequens illius æui Scriptoribus, hic loquendi modus. Ioan. Saliberiensis *lib. 7. Policrat. cap. 21. Nec ego Apostolica maiestati & regia arbitror reluctandum.* Bernard. *Epistola* 268. *ad Eugenium. Alij venerantur maiestatem in vobis*, & *Ep.* 261. Arnulphus Lugouiensis Episcopus, tribuit Ariano maiestatem *Ep.* 8. & Alexandro *Epistola* 26. 27. 95. 64. & Apostolicæ maiestatis fastigium vocat *Ep.* 21. Petrus Damiana *Opusc.* 17. Initio Hildebertus *Ep.* 18. Petrus Cluniacens. *Epist. ad Innoc. II.* & ad Eugenium *lib. 6. Epist.* 10. 12. & 42. qui plerique Scriptores Galli fuere, & in Gallia scripsere: quod nomen & diuinam quandam, & regiam, ac spiritualem in Pontifice designat dignitatis: nam & Taraconum contentus nomine magnitudinis, illud maiestatis repudiauit ex Plinio in Panegyrico: scio quidem laxata vocis huius significatione, illam aliis quàm Pontificibus & Regibus tribui, & solùm magnitudinem, & præcellentiam sonare. Quare Hugo Vienoensis Episcopus tribuit Petro Cluniacensi *lib. 6. Epistola* 9. eiusdem Petri, & Petrus Collensis *lib. 2. Epist. 5.* Hugoni Cluniacensi, verùm redeamus in viam.

Sextò, Ionas Aurelianensis *lib. 3. de Imaginibus sub finem*, consultans Claudium Taurinensem Iconoclastam, qui negabat Paschalem dici posse Apostolicum, cum Apostoli custos non esset, quod sonat Apostolici vox. Respondet Ionas *Paschalis vitam ob locutionis morsu carneris impetere cum addis, Apostolicus autem dicitur, quasi Apostoli custos, cum non Apostolo: tanquam Pedagogus, vel certe aditus adhibeatur, sed tantum Vicarius Apostolo subsstituatur*, &c. vides igitur agnoscere Romanum Pontificem, Petri Apostoli, susceptorem, & Vicarium, Apostoli gerentem vices, cum eadem plenissima potestate ordinaria, qua olim fungebatur, quàm in sua sede, vt loquebatur Leo, nunc exercet, per Pontificem, cui ea de causa nomen Apostolici à Patribus, & Conciliis passim tribuitur; aliis verò quandóque, sed cum aliquo addito, quo à Romano Pontifice distinguantur, vti diligenter persequitur Cariophillus, *lib. contra Nilum Thessalonicensem de potestate Papæ, cap.* 10. Ecclesia igitur Gallicana, vt videmus, in eius Scriptoribus R.R. Apostolicum & dicit, & agnoscit eum plenaria Petri potestate illi succedentem.

Septimò, S. Anselmum Cantuariensem, licet in Anglia Episcopum inter Gallicanos Patres & Scriptores numeramus, quia & Beccensis in Norman. prior & Albis fuit, & diutiùs in Gallia, atque etiam Lugduni, vbi scribimus, exulauit, & in Augusta Salassorum vrbe, inter Alpes natus Gallicanæ Ecclesiæ, iure accenseri potest. Is igitur *lib. de Incarnat. Verbi, cap. 7.* Romanum Pontificem vocat Dominum & Patrem totius Ecclesiæ in terra, peregrinantis: non potuit paucioribus, neque illustrioribus potestatem Romani Pontificis commendare.

Octauò, secutus est S. Anselmus Beatum Lanfrancum suum in regimine Monasterij Beccensis, & in Archiepiscopatu Cantuariensi prædecessorem, quem in Gallicis Scriptoribus annumeramus, cùm in Gal-

lia & vixerit & scripserit, quamvis origine Par. esset. Is itaque *lib. contra Berengar*. c.1. nominat Nicolaum Totius Christiani nominis Summum Pontificem. Non igitur aliquibus regionibus eius authoritatem potestatémque circumscribit. Et *c.5. Incurris in illud quod Beati Doctores, si non eisdem verbis, eisdem tamen sententiis, multis in locis concorditer astruxerunt, Hereticum esse omnem hominem, qui à Romana & Vniuersali Ecclesia in fidei doctrina discordat.* Indéque probat Berengarium esse Hæreticum. Et *Epist.3. ad Alexandrum Pontificem*, vocat, vbi totius Christianæ Religionis summum speculatorem, non sanè nisi est omnibus quæ ad fidem maximè pertinent, inuigilent; quod & dixit Bernard. alloquens Eugenium *lib. 2. de Consid.* c.6. pergit Damsin. *in Epistola citata*, atque illi totius mundi Sanctam Ecclesiam esse commissam. Venantius Fortunatus *lib.3. de vita Sancti Marcini*. Sic cecinit: *Petra vina tenens fundamenta salutis.*

Nonò, Arnolphus Lexoniensis in Neustria Episcopus *Epist.21.* nominat Romanum Pontificatum fastigium Maiestatis Apostolicæ; quid etiam dixit Bernardus *Ep.237.* & idem Arnulphus *Ep.19.* ait esse Pastorem & Episcopum omnium qui Christiano nomine censentur.

Decimò, Alcuinus Britanuus licet, & Eboracensis, quia tamé Caroli M Magister fuit & Turonibus obiit, in Corman. sepultus, & plurium Monasteriorum in Gallia, Abbas, Galliæ quoque scriptor dicendus est, *Ep. ad Adrianum*, sic illum compellat. *Pastor pijssimus in cuius beatissima lingua est æterna medicina salutis, per quam Cæli aperiuntur credentibus.* Quod prorsus falsum erit, si falsa fidei dogmata definiat. Et *Ep.68. Quæ est 8. ad Adrianum:* ait hæres mirificæ potestatis sicut Vicarius Sanctissimæ sedis Petri; quia nimirùm succedit Petro in Episcopatu & pari potestate, itaque est velut hæres ex-asse eorum quæ dignitati & officio Petri collata fuerant. Sed illustris est eius locus *Epist.72. ad Leonem Papam. Ecce tu Sanctissime Pater Pontifex à Deo electus, Vicarius Apostolorum, hæres Patrum, Princeps Ecclesiæ, vnius Immaculatæ Columbæ nutritor; in te fides resplendet, deuotio fulget, Charitas abundat. Congregamus filios Sanctæ Dei Ecclesiæ, paterna miserationis affecta, tuis Sanctissimis Orationibus, & dulcissimis sacrarum Litterarum exhortationibus intra firmissimum Ecclesiasticæ soliditat. ouile, ne aliquis ex nobis errabundus lupinâ rapacitate foris inueniatur deuorandus: nam splendentia cœlestis militiæ agmina, Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi gaudia, primò Pastoribus qui supra suos vigilarunt greges, nuntiare venerunt: Ecce tuis Sanctissimis, Vigilijs, ad Pastoralem sollicitudinem probatissimè Archimandrita, Angelicas è supernis sedibus adstare visiones non dubitamus, &c. vnde ego vilissimus sacratissimi Ouilis vernaculus, & morbida peccans ouicula spe præcipuè bonitatis vestræ animatus, ante Sanctissimos Paternitatis tuæ pedes animo prostratus, suppliciter deposco, quatenus durissima peccatorum meorum vincula, per Ecclesiasticam Apostolicæ authoritatis potestatem soluere digneris, & paternæ pietatis precibus, cursum vitæ meæ, qui restat, ad perpetuæ portam Ciuitatis dirigere studeas.* Hæc Pluscula verba referre placuit, in quibus videas Alcuinum, Summum Pontificem totius ouilis Christi Pastorem agnoscere, quod etiam fert Archimandritæ vox, quæ significat Præfectum & Curatorem ouilis, licèt id rideat Alciatus *lib.1. prætermissorum*, eò quod Mandria significet pecus, sed multorum agmen, vt apud Iuuenal. *Satyra 3. & Marc. lib.5. Ep.23.* vt ibidem Farnabius & Raderus obseruant. Negari tamen non potest Mand. vocatas sequi à quibus oues concludebantur, & qui eius Mandriarum curam habebant, Mandritæ dicebantur, quique illis omnibus Mandritis præerat Archimandrita atque eo sensit S. Anselm. *lib. de Vir. & cap.2.* ait de S. Babyla Mandras Ecclesiæ aduersus Truculentam Tyrann. sabiens solertia Pastorali tuebatur. Rectè igitur ab Alcuino dicitur, Archimandrita Pontifex, vt qui omnibus ouium Christi Mandris singulisque Mandritis, præpositus sit, atque à Christo omnium ouium vniuersalis Curator. Neque negamus Mandras dictas cellas Monachorum, atque ipsa Monasteria, atque Archimandritam Præfectum Monasterij sonare, quod pluribus ostendit Sauaro ad Sidon. *lib.8. Ep.14.*

Vndecimò, S. Bernardus vir sui sæculi decus singulare, quem singulis laudibus commendant, qui eâ ætate claruerunt Scriptores, licèt non adularetur Romano Pontifici, vt ex eius libris de consideratione ad Eugenium constat; eius tamen auctoritatem, & potestatem passim agnoscit, quod iam aliquoties in superioribus ostendimus, maximè ex *Ep 92. ad Innoc.* contra Abailardi errorem modo loca quædam insigniora designabimus, ne in exscribendo importuni simus. Hic igitur *Epist.161.* scribens ad Innocent. de Cæde Archebaldi Archidiaconi Aurelianensis sanguinem illum clamare de Stancia, ait: *Quid facis amice sponsi, custos Sponsæ Christi, Pastor ouium Christi.* Et infrà: *Velissimè in multos videtur iustissiméque eos Apostolica falce ab omni succedere Ecclesiastica dignitate.* Et *Ep.171.* Eundem Innocentium rogat, vt Falconem electum Archiepiscopum Lugdunensem, Illustrem mentis generositate, sanguine, scientia, & vitæ honestate & famæ integritate, quæ ne inimici quidem dentem veseatur. Probatur. Et honoris plenitudine, quæ sola deerat, gaudia plebis solita benignitate, & deliberalitate accumulet. *Epist.176.* Ex persona Alberonis, Treuerensis Archiepiscopis. Porrò Cenamontanam Ecclesiam, tam in nostro, quàm in Francorum regno noueritis fortem in fide pacificam, vt in vnitate, deuotam in vestra obedientia promptá ad seruitium, deinde hortatur contra tyrannum Siculum Schismaticum, *Ep.1. seq.177.* Idem Albero, eundem Innocentium de malis suæ Diœcesis, monet vt sua prouidentia corrigat, quod ipse Alber non poterat Pôtifice prohibente, quare subdit: *Verum hoc sollicitudinem attendere velim, Creatoris iniuriam respicere ad creantes, & vires quas mihi subtrahitis, vobis minatis, & contemptus meus & deiectio mea redundat in vos.* His subiungit acres literas nomine suo Bernardus, quæritúrque neminem Episcoporum in promptu habere vlcisci iniurias Dei, nulli licere illicita quæuis, ne in propria quidem parœcia castigare, quia nempè, *Quique flagitiosi & contentiosi de populo siue de Clero, etiam ex Monasterijs pulsati currunt ad vos redeuntes iactant, & gestiunt se obtinuisse tutores, quos magis vltores sensisse debuerant.* Quæ quærimoniâ licet iustâ visâ sit Bernardo, demonstraret tamen quanta fuerit authoritas Romani Pontificis, & eandem sequenti *Ep.180.* agens pro eadem Treuirensis causa, ait: *Hoc solet habere præcipuum Apostolica Sedes, vt non pigeat reuocare quod a se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate & laude digna, vt de mendacio nemo lætetur præsertim apud Sanctam & Summam Sedem.* *Epist.188.* ad Cardinales contra Abailardum: *Quoniam pro Hur & Aaron stat zelus & authoritas Romanæ Ecclesiæ super populum Dei ad ipsam meritò referimus non quæstiones, sed læsiones fidei, & iniurias Christi, Patrum probra, atque contemptus, præsentium, scandala, pericula posterorum.* Et *Epistola 189.* reddit rationem Innocentio, quomodo Abailardus, Goliatus, & eius armiger, Arnaldus de Brixia, qui in victu & habitu habentes formam & pietatis, & virtutem eius abnegantes, ipsum prouocauerint ad singulare certamen coram Conuentu Senonensi, præsente etiam Rege, narrátque quid actum

actum sit additque. *Verum tu successor Petri iudicabis, an debeat habere refugium sedem Petri, qui Petri fidem impugnat, tu inquam amice sponsi prouidebis, quomodo liberes sponsam à labiis iniques, & lingoa dolosa*, &c. vbi de Sopito Schismate gratulatus est: *Itaque ad consummationem virtutum, & ne quid minus fecisse videatur à magnis Episcopis antecessoribus vestris, capite nobis Pater amantissime, vulpes, quæ demoliuntur vineam Domini donec paruula sua: ne si crescant & multiplicentur, quidquid talium per vos non fuerit, exterminatum à posteris non desperetur Epistola* 19. quum & superiùs adduxi, *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula queque & scandala emergentia, in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi non possit fides sentire defectum. Hæc quippe huius prærogatiua Sedis: cui enim alteri aliquando dictum est, ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: Ergo quod sequitur à Petri successoribus exigitur, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Id quidem modò necessarium tempus est, vt vestrum agnoscatis Pater amantissime Principatum, probetis zelum, ministerium honoretis. In eo planè Petri impletis cuius tenetis & sedem, si vestrâ admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestrâ auctoritate conteritis fidei corruptorem.* Deinde explicat Abataldi dogmata suæ Stultilogiæ, non Theologiæ. Deinde Episcopi qui Selonas conuenerant hac de causa, quid ea factum sit, scribunt Innocentio nimirum, ab Abbate Clareualensi conuictum, à loco & iudice quem sibi ipse elegerat, sine læsione, sine grauamine, vt suam prolongaret iniquitatem, Sedem Apostolicam appellasse: *Episcopi autem, qui propter hoc in vnum conuenerant, vestra reuerentia deferentes, nihil in personam eius egerunt, sed tantummodò capitula librorum eius à Sanctis Patribus condemnata, ne morbus serperet medicandi necessitati abiudicauerunt.* Et mox: *Processimus in hoc negotio quo vsque ausi sumus. Tuum est de cætero Beatissime Pater prouidere, ne in diebus tuis aliquâ hæreticâ prauitatis maculâ, decor Ecclesiæ maculetur. Tibi commissa est sponsa Christi, amice sponsi, tuum est eandem vni viro Virginem castam exhibere Christo*, non potuit illustriùs Synodus Senonensis, & Beroard. Summi Pontificis in definiendis fidei dogmatibus authoritatibus testari. Illaque Innocentius Abataldum, eiúsque Capitula vt impia damnauit, rescribens ad eosdem Patres *Epistola* 194. inter Epistolas Bernardi, qui non cessauit eosdem, Abataldum, & Arnaldum de Brixia impugnare, & Arnaldi quidem mores ac vitam. Ita describit *Epistola* 195. *&* 196. vt videatur nostros Iansenistas depingere. *Epistola* 199. commendans Innocentio Guidonem Cariloci Abbatem, qui ad ipsum confugerat. Sic scribit: *Et quidem ex priuilegio Sedis Apostolicæ constat summam rerum, ad vestram potissimum respicere summam authoritatem, & plenariam potestatem:* Epistola 238. *ad Eugenium. Peremptoriam dare sententiam, ad depositionem Episcoporum solius Romani Pontificis noscitur esse. Pro eo nimirum, quod etsi alij multi vocati sint in partem sollicitudinis, solus ipse plenitudinem habeat potestatis.* Epistola 239. *Orbis Episcopum nominat.* Longior sim si omnia quæ Bernardus circa Pontificiam potestatem, tum in definiendis fidei dogmatibus, tum in iis quæ spectant, ad disciplinam Ecclesiasticam, colligam, hæc pauca sufficiant, lege libros eius de consideratione ad Eugenium, in quibus plura in hanc rem comperies & maximè *lib.* 1. *cap.* 1. vbi de prouidentia vniuersalissima ex munere Pontificis, & *lib.* 2. *cap.* 6. monet eius esse cernere orbem vniuersum mentis prouidentia, & leuando oculos considerationis, videre regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quàm albæ ad messem, si non pro frugibus quæ putabantur, appareant vepres, aut veternosæ arbores, non fructiferæ, nisi siliquarum porcinarum, aduersus quas stringenda sit securis.

Duodecimò, Hugo natione Saxo, sed Canonic. in cœnobio S. Victoris ad muros Parisienses, indéque Victorinus, vel à Sancto Victore, cognominatus, à Scriptoribus illius sæculi plurium commendatus; & alter Augustinus; vel Augustini lingua dictus *lib.* 2. *de Sacramentis*, *cap.* 43. caput omnium Episcoporum nominat P. Rom. à quo nimirum influxum & motum accipiant.

Decimotertiò, Petrus Cluniacensis Abbas Aruernus *lib.* 4. *Epist.* 43. *ad Innocent.* sic ait: *Spiritus, Consilij qui vbi vult spirat, qui per vos Ecclesiæ suæ per totum orbem diffusæ assiduè consulit*, quia nimirum tota Ecclesia ab illo consilium quærere, & accipere debebet, idcircò idem Petrus *lib.* 4. *Epist.* 24. ipsum Patrem communem vocat, & *lib.* 6. *Epist.* 27. Patrem Ecclesiæ, & eodem *lib.*.. *Epist.* 43. Patrem vniuersalem, & *ibid. Epist.* 28. agens de Clerico à Briuatensibus oppressot *Ad illud vnum præcipuum & singulare oppressorum præsidium confugit, illud vnum & vltimum miserorum Asylum Apostolicum dico, auxilium elegit Abenuacileum, scilicet, quod est in vmbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & in absconsionem à turbine & à pluuia.* Nimirùm quia in *lib.* 4. *Epist.* 25. *Rector summus Ecclesiæ Dei est.* Quidni igitur ad eum prouocetur, adi loca signata, vbi & alia in hanc rem reperies.

Decimoquartò, Abbo Floriacensis *Epistola* ad Gregorium Papam, quæ est in eius vita *cap.* 12. vocat Doctorem Ecclesiæ, fidei Petram, regni clauem habentem. Eius igitur docere, & fidem sustentare, &c.

Decimoquintò, Petrus Blesensis *Epist.* 68. *Sicut eminentiam Apostolicæ Sedis, Magistram omnium Ecclesiarum profitemur; sic ab ipsa consilia in ambiguis, in angustiis solatia, responsa in iudiciis expectamus.* Vnde *Epist.* 145. vocat R. P. Episcopum orbis, quod iam dixerat Bernard. & *Epist.* 27. Episcopum vnicè summum & singulariter generalem *Epist.* 145. Hæredem Sancti Petri, hoc est potientem eadem potestate, ad gubernandam Ecclesiam, quàm habebat S. Petrus, sicut hæres succedit in omnia iura decedentis; eandem nomenclaturam, dat aliis quidem Episcop. Blesensis, vt in Institutionem Episcopi agens cum Vvigorniensi, sed in illis ea hæreditas non est nisi immunita, in Pontifice integra, sed audi illum sub finem *Epist.* 27. Deum inuocantem contra Ecclesiam opprimentem. *Respiciat Dominus in faciem testamenti sui, & non det in conculcationem vineam, quàm plantauit dextera eius Ecclesiam, quam acquisiuit sanguine suo, suscitet spiritum Moys. & erigat cornu illius vnicornis Episcopi, illius summi & singulariter generalis, quatenus arripiat iudicium manus, vt cornu suo acriter contra Syriam, intonet contra Edoum, fulminet contra vitulos Bethel, contra Idola Ægypti, contra pingues vaccas Samariæ, contra Pastores pascentes seipsos, contra Iudices qui condunt iniquas leges, contra canes mutos non valentes latrare, contra Amphoram Zachariæ, contra vasa Pastoris stulti, contra ambitionem. Simonis Magi, contra Tyrannidem sæculi, & ambitionem claustri, contra præuaricantes, contra arrogantes, contra oppressores pauperum, contra turbatores Ecclesiasticæ pacis, & fidei subuersores, quia nimirum Pontificis est; hæc omnia corrigere.*

Decimosextò, Petrus Cellensis *Epistola* 95. Egregiè

giè tradit Romani Pontificis eſſe per Vniuerſam Eccleſiam excitare deſides, & vrgere pigritantes, & *Epiſtola* 195. Eiuſdem eſſe Eccleſiam reformare, ſicuti reformationis neceſſitas ingruerit, & *Epiſtola* 3. *Sum nomine Petrus. Petrinus radicatus, & fundatus in montibus Sanctarum auctoritatum, & in medio, vbi mater Eccleſia nidificat in foraminibus Petræ, & in cauernis maceriæ, hinc non ex eo, niſi ad vocem rotarum, quæ in ſe habent ſpiritum vitæ, ſtant, ac mouentur tanquam volubile cum animalibus ſenas alas habentibus & oculos ante & retrò, ſecurus ſequor, quia facies Leonis præcedit, ne aliquid noceat: facies hominis, ne aliquid recipiat; facies vituli, ne vanitatis aliquid interueniat: facies Aquilæ, ne aliquid dubietatis remaneat vel tarditatis præpediat. Regula veritatis tornauit rotas iſtas in circuitu, & orbe, veritatis æterna, quæ de mente diuina procedens, tanta apud Deum Maieſtatis eſt vt in ſummo vertice lucis inhabitabilis reſideat, tanta authoritatis, vt nullius ditioni ſubiaceat; tanta maturitatis, vt nunquam vultum deificum deponat; tanta certitudinis, vt nulla mutatio, aut viciſſitudinis obumbratio in eam incurrat.*

Decimoſeptimò, Sanctus Bernardus Turonenſis agens apud Paſchalem aduerſus calumniatores: *Noſtri loci conuentus*, inquit, *cuius legatione fungor, meaque paruitatis humilitas, rogatus veſtra maieſtatis præcellens ſublimitas, quæ in eminentiori parte locata eſt corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, more Capitis cæteris inferioribus membris, regimen impendat, totiúſque corporis compagem: ſecundum regulas iuſtitiæ, reddentis vnicuique, quod ſuum eſt, in pace teneat, membro patienti condoleat, vtriuſque partem attentè diſcernens iuſtum iudicium faciat, nullius tranſitorij commodi conſiderans emolumentu, ſed æterna retributionis interminabilem fructum.*

Decimooctauò, Potho Prunienſis celebris Monaſterij pruimæ in Diœceſi Treuienſi Monachus & Presbyter (pertinet verò ea Diœceſis ad antiquam Eccleſiam Gallicanam) *libro quinto, de ſtatu domus Dei ſub finem:* affirmat quod ſicut Pater omne iudicium dedit filio, ſic filius omne iudicium in Eccleſia & populo Chriſtiano dedit ſuo Vicario.

Decimonouò, eodem iure Rupertum Abbatem Turonenſem propè Coloniam, & antea in Sancti Laurentij Monaſterio propè tractum Galliæ nobis vindicamus, is igitur *libro ſecundo, de diuin. Offic. capite* 22. *ſub finem*, cùm monumentum ſit ſinceritatis, & veritatis eius, in cuius azimis nos epulari hortatur Apoſtolus expurgato veteri fermento, vt ſimus noua conſperſio: *Iure inter vitia legis antiqua ſigna reſeruata ſunt azima, Authore magno Pontifice Chriſto, & per ſuccedentem ſibi Beatum Petrum Romanæ Eccleſia fideliter delegata.* Quæ beato, *quod in fundamento ſuo petram iſtam excepit, quàm ſuo veritatis ore laudauit & beatificauit, tali ſtructura ſuper illam ædificata, vt contra omnes hæreſes perſtaret murus inexpugnabilis, & quacunque mundi ex parte periclitata fides ad illam confugit, mille Clypeos ex ea omnémque armaturam fortium, quo ſe defenderet pendentem, & præparatam inuenit.* Vide eandem *Epiſtola ad Pontific.* præfixa *libris de glorificat. Trinit.* vbi præcentorem Chriſtianæ fidei vocat; eſt verò præcentor, qui in Choro ſacram Hymnodiam dirigit, & quare Romanus Pontifex ſacram harmoniam moderatur, cui qui non concinit ingratam, & ſtridulam Cantilenam edet, vt ille quorum meminit Ioannes Diaconus *libro ſecundo, vita Sancti Gregorij*, qui naturali quodam fragore, quaſi plauſtra per gradus confuſè ſonantia rigidas voces iactant, exaſperandis potiùs quàm mulcendis auribus.

Vigeſimò, Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, quem & aliqui Cancellarium Regis Chriſtianiſſimi Roberti faciunt *Epiſtola* 22. Sic apud Pontificem quæritur: *Omnipotens Deus tuam pater humilitatem reſpexit, & ſummo vt decebat dignitatis apice ſublimauit, proinde totus mundus ad te conuertit oculos, téque vnum omnes beatiſſimum prædicant, contemplantur altitudinem tuam Sancte vir, & gaudent, quod eis ſimilitudine, omnium virtutum alludis. Reſpiciunt perſecutores Eccleſiæ, diſtrictionis tuæ baculum formidantes, ſuſpiciunt ij qui flagellantur ab impiis, & reſpirant ſperantes adhuc ſibi reſtare conſolationis remedium, de quorum numero ſum ego, magnæ & præclaræ Eccleſia puſillus Epiſcopus, qui tibi pater de anguſtiis meis querimoniam ſcribens auxilium tuæ pietatis imploro.*

Infinitum foret & laboris & operæ ſingulos alios ſigillatim compellere, rogaréque quis foret ſuâ ætate Gallicanæ Eccleſiæ ſenſus circa Romani Pontificis authoritatem, in definiendis fidei dubiis, ſeruandáque Eccleſiæ diſciplina, ſatiùs fuerit eos in Comitiis & Conciliis Eccleſiaſticis Gallicanis coactos audire, ne quidpiam aduerſus ſingulos, audaculus aliquis ſuſcipiat, conſulamus igitur Gallicanas Synodos.

Primò, Synodus Arelatenſis prima imperante Conſtantino, Pontifice Syluestro, Voluſiano & Amiano Coſſ. circa annum Chriſti 314. in cauſa Cæciliani, qui falsò accuſabatur, coacta, & licet potiſſima controuerſia cogitanda eſſet Cæciliani falsò accuſati, plenariam tandem vocauit eam Synodus, inquam pluſquam ducenti Epiſcopi ex Italia, Africa, Gallia conuenerant, & Syluester miſſis ſuis Legatis Claudiano & Vito Presbyteris Eugenio, atque Cyriaco Diaconis præfuit, Synodicam ſcribit Synodus ad Syluestrum, de rebus in Synodo geſtis & Canonibus Sanctis, & imprimis optaſſet interfuiſſe Syluestrum. *Profectò*, inquit, *credimus, quia in eo ſeuerior ſententia prolata fuiſſet, & te pariter nobiſcum iudicante cœtus noſter maiorâ lætitiâ exultaſſet.* Addunt deinde rationem propter quam finito illo iudicio ad quod conuocati fuerant à Conſtantino Imperatore, alia quædam obſeruanda conſtituiſſent, quia nimirum cum ex variis conueniſſent, varia quoque communi conſenſu ſtatuenda eſſent, quæ ad ipſum mitterent, vt ipſe omnibus nota faceret: *Placuit etiam antequam à te qui maiores Diœceſes tenes per te potiſſimum omnibus inſinuari*; quibus verbis per maiores Diœceſes Patriarchales intelligunt, & cum per Syluestrum potiſſimum omnibus inſinuari poſtulent, agnoſcunt illum Vniuerſali Eccleſia ea ſeruanda dicere poſſe, quæ ſanè non faceret, niſi ea probaret: Cur verò ipſa Synodus ex tam diuerſis regionibus collecta Synodica Encyclica, cæteris omnibus à ſe decreta & conſtituta non inſinuat, ſed à Romano Pontifice inſinuari poſtulat, niſi quia ſciebat, illius ſolius eſſe ſuâ promulgatione & inſinuatione Vniuerſæ Eccleſiæ, ſiue omnibus eorum obſeruationem indicere poſſe. Ipſe verò Conſtantinus, ſiue literis ad Vicarium Africæ Ælafium: ſic enim habet Pithæi & Sirmundi editio, & ad Chriſtum Syracuſanum, quibus cauſam reddit propter quam coactus eſt, hanc Synodum, in Gallia conuocare, ait ſe priùs ad Epiſcopum Romanum rem totam iudicandam in Concilio Romano remiſiſſe, neque deinde voluiſſe ad ſe appellantes audire. *Et contra* (inquit) quod ipſe ad eum reſponderit, fruſtrà eos id iactare, quippe cum res fuiſſet apud Vrbem Romam,

mam, ab idoneis, ac probatiſſimis viris Epiſcopis *terminata*. Tandem interpellatis continuis querelis ad iudicium iterum Eccleſiaſticum Epiſcoporum, quos Arelatenſem conuenire placuit, vbi vides non fuiſſe appellatum in cauſa fidei à Iudicio Romano, ſed in cauſa facti. Deinde Catholicos non appellaſſe, ſed Donatiſtas & Hæreticos, denique Legatos Apoſtolicos, illi Synodo præfuiſſe: & demum Synodum decretorum extrà cauſæ illius Iudicium confirmationem à Syluestro petiiſſe, vt per illum omnibus obſeruanda promulgarentur, & inſinuarentur.

Secundò, Synodus Arelatenſis *anno Chriſti* 444. S. Leonis III. Valentiniani Magni XIX. Qui præfuit Hilarius, Chelidonium Epiſcopum damnauit, quod inter nuptum, ſiue viduam ſuo adhibuiſſe conſortio diceretur, quod Apoſtolicæ Sedis auctoritas & Canonum ſtatuta prohibent, & quod ſæculari iudicio perfunctus, quoſdam Capitali damnaſſet aliquos ſupplicio eſt Chelidonius damnatus, Romam contendit ad Sanctum Leonem, ſecutus eſt & Hilarius, ſed ſuggeſtione Leon. obliti moræ impatiens, exitum Iudicis non expectauit: Chelidonum porrò abſoluit Leo, quod cauſa ei oblata non ſatis videretur probata, eáque de re graues literas ad Epiſcopos Prouinciæ Viennenſis dedit, quibus & Chelidonium abſoluit, proiectum Epiſcopum, cui ægrotanti alium ſubſtituerat Hilarius, reſtituit, plurima de ordinationibus, conſtituit, atque Hilarium poteſtate, Metropolitani in Prouinciam Viennenſem mulctauit, quæ omnia humillimè recepta ſunt, neque ab eo iudicio ad aliam Synodum generalem prouocatum. Leonis Epiſtolæ plagulam aliquam inferiùs adducemus. Ex quibus manifeſtum fiet, quanta foret eius in omnes Eccleſias authoritas.

Tertiò, Concilium Aranſicanum II. *anno Chriſti* 529. Childeberti Regis 18. ſub III. Felicis IV. R. P. Athalarici Italia Regis III. qui ad Galeſicaonem Baſilicæ Alibetio Patricio Conſtante Cooueneraт V. nonas Iulias Decio Iunione V. Conſule, cùm de gratia & libero arbitrio, neceſſariò agendum eſſet, ſic præfatur. *Vnde id nobis ſecundum admonitionem, & authoritatem Sedis Apoſtolica, iuſtum ac rationabile viſum eſt, in pauca Capitula ab Apoſtolica Sede nobis tranſmiſſa, qua ab antiquis Patribus de ſanctarum Scripturarum voluminibus in hac pracipuè cauſa collecta ſunt, ad docendum eos, qui aliter, quam oportet, ſentiunt ab omnibus obſeruanda proferre, & manibus noſtris ſubſcribere deberemus, quibus lectis qui hucvſque non ſicut oportebat, de gratia & libero arbitrio credidit, ad ea qua fidei Catholica conueniunt, animum ſuum molinare non deferant.* Quamvis ante Canones, aut Capitula, in hac Synodo ſubſcripta à Sede Apoſtolica tranſmiſſa fuiſſent; geſtorum tamen approbationem deinde petierunt à Bonifacio II. vt patet, ex eiuſdem Epiſtola ad Cæſarium Arelatenſem, qui eidem Synodo primus ſubſcripſerat, cuiúſque rogatu, quæ in Synodo definita fuerant confirmata ſunt. Hanc Epiſtolam primus edidit Sirmundus ex Codice Foſſatenſi, in quo ſicut etiam alio conſimili Beatæ Mariæ Laudunenſis ea Epiſtola præfixa eſt Synodo ob reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, cum poſt eam data ſit vt conſtat. Ipſi quoque Epiſtolæ in illo Codice Foſſatenſi, hæc adnotatio præponitur. In hoc loco continetur Synodus Aranſicana. *Quam per auctoritatem Sanctus Papa Bonifacius confirmauit. Et ideò quicunque aliter de gratia & libero arbitrio crediderit, quam vel iſta auctoritas continet, vel in illa Synodo conſtitutum eſt, contrarium ſe Sedi Apoſtolica & vniuerſa per totum mundum Eccleſia eſſe cognoſcat.* Non aiunt autem iterum tentari poſſe, aut debere hanc controuerſiam in aliquo Concilio Generali, vti hodierni Ianſeniſtæ, qui propoſitiones, in ea Synodo damnatas ex auctoritate Sedis Apoſtolicæ, iterum examini Generalis Concilij ſubiici poſtulant, & vt aiebat Ambroſius, propter duos Carioſos totum orbem Catholicum commoueri. Sed audiamus ipſum Bonifacium in ſua Epiſtola ad Cæſarium, in qua ait eam approbationem Cæſarium popoſciſſe à Fœlice de Ceſſore pro Catholicæ fidai firmitate; ipſe verò reſpondet & ea quæ credenda ſunt, provt ea Synodus conſtituerat, atque eos Epiſcopos, qui crudelitatis initium cum ineptis Pelagianorum reliquiis præuenire ipſam gratiam opinabantur, reiicit & damnat, vide Sirmondi notas.

Quartò, Vaſenſe Concilium II. eodem anno, quo ſuperius Aranſicanum eſt celebratum, & Canone III. iubet in Eccleſiis frequentiùs *Kyrie Eleyſon* cantari, & in omnibus Miſſis *Sanctus, Sanctus* quia tam in Sede Apoſtolica, quàm etiam per totas Orientales, atque Italiæ Prouincias id vſurpatur, & Canon. V. vt nomen Domini Papæ quicunque Sedi Apoſtolicæ præfuerit in Eccleſiis recitetur, neque potuit illuſtriùs ſuam in Sedem Apoſtolicam obſeruantiam teſtari.

Quintò, acta in cauſa & negotio contumelioſi Epiſcopi, Ioanne II. Pontifice, quæ nuper ex antiquis exemplaribus edidit Sirmundus, quanta eſſet in Gallia Romani Pontificis authoritas liquidò demonſtrant, erat contumelioſus Regenſis Epiſcopus, qui ob admiſſi criminis, & adulterij notam Epiſcopatu deiectus eſt, Monitus à Cæſario Arelatenſi Ioannes Papa, reſcribit dolere ſe de caſu; ſed tamen ſeruandum eſſe rigorem Canonum: *Atque adeò*, inquit, *prædictum ab ordine Epiſcopatus, noſtra ſuſpendit auctoritas*, deinde vt ordinante Cæſario Monaſterio includatur. Tertiò, eius loco conſtituatur viſitator, donec Eccleſia illa proprium Sacerdotem accipiat, demum ſubiicit Canones, ex quibus examinanda & iudicanda eſt cauſa, quorum Canonum in actis citatis hæc inſcriptio eſt. *Hi tituli Canonum quos nobis ſupra ſcriptus ſanctus, & Dominus meus Ioannes Papa Sedis Apoſtolica cum præfata auctoritate direxit.* Súntque iſti Canones ex Epiſtola Siricij Canonibus Apoſtolorum, & Canonibus Antiochenis inſerti, tum ab alio ſubiiciuntur alij Canones, ex quibus conſtat Clericos poſt crimina capitalia non poſſe ad honorem priſtinum reuocari. Hi ſunt Canon. quinque F. Nicenus, illique conſentanei Canones Gallicani nimirum IV. Synodi Valentinæ; Canon IX. Aurelianenſi & Aranſican. I. *Canon.* 23. quàm Synodum Iuſtianenſem appellat, à loco, & Eccleſia, in qua celebrata fuit & Canon XXII. Epaonenſis, denique Cæſarius ex Ioanne Papa & citatis Canonibus, contra aliquos qui ad indulgentiam inclinabant, agendum eſſe pronunciat, neque nimiam videri debere eam ſeueritatem, quæ neque Ioanni Papæ viſa fuerit, pluráque in hanc rem adducit, maximè illud Cypriani *libro de lapſis, imperitus eſt medicus, qui tumentis vulnera manu parcente contrectat, & abſconditum in profundis receſſibus virus, dum ſeruat augerat, faſtiúſque in hanc rem diſputat.* & *Epiſtola* alia Ioannes vniuerſis per Galliam Epiſcopis, in qua reſpondet relationi ab eis ad ſe miſſæ de obiectis calumnioſo criminibus, & ait: *Ab hodierno vel officio eum noſtra cenſet remoueri authoritas, in Monaſterio includi ad agendam pœnitentiam, & in Eccleſia deſtituta paſtorem*

viſitatorem conſtitui. Similis argumenti literas ad Clerum Eccleſiæ, in qua contumelioſus fuerat Epiſcopus in qua *Epiſtola* hortatur, vt viſitatores prout Cæſarius ordinauerit, ſuſcipiant. Contumelioſus tamen innocentiæ præſumptione confiſus Apoſtolicam Sedem appellauit. Quare Agapetus Ioannis ſucceſſor ſcribit Cæſario ſe illi iteratam cognitionem indulſiſſe: *Delegatur*, inquit, *Deo noſtro adiuuante ſummus examen, vt ſecundum Canonum venerabilium, conſtituta ſub conſideratione Iuſtitia omnia, qua apud fraternitatem tuam de huiuſmodi negotio acta geſtave ſunt, diligentiſſima veſtigatione flagitentur.* Quid verò inter ea de contumelioſo agendum ſit, eidem Cæſario præſcribit.

Sextò, Concilium Aurelianenſe III. Childeberti Regis 27. Siluerij Papæ II. Chriſti 538. *Canone IV.* vbi agit de Metropolitanorum ordinationibus: *Ipſe tamen Metropolitanus à Comprouincialibus Epiſcopis, ſicut decreta Sedis Apoſtolica continent cum conſenſu Cleri vel Ciuium eligatur, quia aquum eſt, ſicut Sedes Apoſtolica dixit, vt qui praponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.*

Septimò, Leo Epiſcopus Senonenſis *Epiſtola* ad Childebertum Regem, deprecatur ne in Diœceſis ſuæ Parochia, vbi nunquam fuit, nouus, fiat Epiſcopus, claudit Epiſtolam his verbis: *Nam gloria veſtra optimè debet & credere & ſcire, quia ſi contra ſtatuta Canonum, quicunque Epiſcopum ſine conſenſu noſtro Meledone Epiſcoporum voluerit ordinare vſque ad Papa notitiam, vel Synodalem audientiam, tam hi qui ordinauerint, quàm qui ordinatus fuerit, à noſtra erunt Communione diſtuncti*, vnde vides totam hanc litem ad Papam, vel Synodum remittere.

Octauò, Concilium Aurelianenſe IV. *ann.* 30. Childeberti. Vigilij Papæ II. Chriſti 541. *Canone I.* de celebritate Paſchæ ſic conſtituunt: *De qua ſolemnitate quoties aliquid dubitatur, inquiſita vel agnita per Metropolitanos à Sede Apoſtolica ſacra Conſtitutio teneatur.*

Nonò, Aurelianenſe V. *anno Chriſti* 549. Vigilij 10. Childeberti 38. *Canone I.* Eutycheti & Neſtorij ſectas damnat his verbis: *Quas etiam ſectas Sedes Apoſtolica ſancta condemnat ſimiliter, & cum ſuis auctoribus & ſectatoribus execrantes praſentis Conſtitutionis vigore anathematizamus, atque damnamus rectum, atque Apoſtolicum in Chriſti nomine, fidei ordinem pradicantes.* Non aliam rationem ſuæ fidei, & damnationis hæreſis affert Synodus: quam fides Sedis Apoſtolicæ, & ſimilem damnationem ab ea factam.

Decimò, Canones Romanorum, vt habet Pitheana editio, ſiue Synodus, Romanorum ad Gallos Epiſcopos, & Epiſtula Synodi, quia per morem Epiſtolæ conſcriptæ manifeſtò demonſtraui quantum Eccleſia Gallica Romanæ Eccleſiæ tribueret, & Sedi Apoſtolicæ, quantúmque ab illa penderet in omnibus, eiúſque decreta ſequeretur & veneraretur. Hos Canones edidit Sirmundus ſub finem tomi primi Conciliorum Galliæ.

Vndecimò, Stephanus VI. *anno Chriſti* 754. Pipinè Regis tertio in Francia exiſtens in villa Carthiaco Britannico, Monaſter. plurima reſponſa de quibus fuerit conſultus dedit, quæ Sirmundus *tomo* 2. Concilij Galliæ ex Codice S. Mariæ Laudunenſis vulgauit. Quæ inſtar legum & Canonum accepta ſunt, neque placet quod notat Sirmundus illa Monachis illis priuatim data fuiſſe; licèt enim Monachi illi, aut etiam alij eundem Pontificem, in eo Monaſterio commorantem interrogauerunt, reſponſa tamen ſunt vniuerſalia, quæ non ſolos Monachos, immò pauca omninò illos ſpectant, maximè cùm ferè omnia ex antiquis Canonibus & decretis Pontificum excepta ſint, & nos non aſſerimus hoc loco, niſi vt oſtendamus Pontificem ſuâ vſum fuiſſe auctoritate in Gallia & decreta vel condidiſſe, vel renouaſſe.

Duodecimò, Concilium Compendienſe *anno Chriſti* 757. Pauli Papæ I. Pipini Regis VI. Canone IX. baptizatum à Presbytero, non baptizato, ſi in eo Baptiſmo inuocata ſit ſancta Trinitas ait, quia *hic Sergius Papa dixit*: indigere tamen manuum Epiſcopi impoſitione, omiſſum ad Confirmationis Sacramentum, quia Georgius *Epiſcopus Romanus & Ioannes Sacellarius ſic ſenſerunt*, neque aliam rationem afferunt PP. in implicatis quæſtionibus definiendis præter authoritatem Romani Pontificis, & Legatorum Apoſtolicorum conſenſum; quod enim in vulgatis exemplaribus legitur emendauit Sirmundus in notis ex veteribus exemplaribus, & ſubſtituit Georgius verò Epiſcopus, & Ioannes Sacellarius, erant Legati Stephani IV. Pontificis ad Pipinum Regem, vt meminit ipſe Stephanus *Epiſt.* 8. Codicis Carolini, quem Gretſerus noſter edidit, idem mendum inepte in *lib.* 5. *Capitulorum, cap.* 4. 5. & 6. & *cap.* 16. 17. 18. & 19. in quibus Benedictus Leuitas huius Concilij Canonic. adduxit.

Decimotertiò, in Concilio Ratiſponenſi *anno Chriſti* 792. Adriani Papæ XXI. Caroli Magni 24. Hæreſis Felicis, & Orgelan. præſente ipſo Carolo damnata eſt, ſed ab Adriano Apoſtolica auctoritate funditùs exterminata, audi Alcuinum *lib.* 1. *aduerſus Elipantum Toletanum, antequam ego eodem Sapientiſſimo Rege Carolo iubente veniſſem in Franciam, hac eadem veſtri erroris ſecta, eodem glorioſo Principe preſidente, praſente felice. quem multum laudare ſoles, veſtra partis tunc temporis, defenſore ventilata eſt, in celeberrimo loco, qui dicitur Reginſburg. & Synodali auctoritate Sacerdotum Chriſti, qui ex diuerſis Chriſtiani Imperij partibus conuenerant, aterno anathemate damnata, immo & à beata memoria Hadriano Papa qui tunc temporis Romana Eccleſia, Apoſtolica auctoritate rexerat ſedem, funditus exterminata*, adduut Annales incerti Authoris ipſum Felicem eam hæreſim præſente Synodo abnegaſſe, & demùm adductum in præſentia Hadriani Apoſtolici per Angilbertum Abbatem, Centulenſis Monaſterij miſſum iuſſu Caroli Regis, iterum facta Confeſſione damnaſſe, denique fœlix in Patriam redux ad inſaniam rediens anno Chriſti 794. Hadrian XXIII. Caroli XXVI. in Concilio Francofordienſi ex vniuerſi regni Francorum Italiæ, Galliæ, & Germaniæ Epiſcopis, coacto præſentibus Hadriani Legatis Theophylacto & Stephano Epiſcopis, atque ipſo iterum Carolo damnatus eſt, vnà cum Elipando, igitur cùm Elipandus Toletanus Epiſcopus, & Felix Orgelitanus Chriſtum Filium Dei adoptiuum, non naturalem delirarent, viderèntque ob nouam ſuam hæreſim Orthodoxos plurimùm commoueri ſcripſere, tum generales literas ad Sacerdotes, tum ſpeciales, ad Carolum Magnum, quibus ſuam nouam opinionem tuerentur, quibus acceptis Carolus, vti ipſe in ſua ad illos Epiſtola teſtatur, Synodum ex omnibus ſuæ ditionis Eccleſiis conuocari iuſſit, vt de iis deliberarent: *Immò*, inquit *ad Beatiſſimum Apoſtolica Sedis Pontificem de hac noua inuentione noſtra deuotionis ter quaterque direximus miſſos: Sine cupientes, quid ſancta Romana Eccleſia edocta traditionibus. de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione.* Itaque ſe ad illos mittere, ait: Primò, quid Dominus Apoſtolicus, cùm ſancta Romana Eccleſia ſentiret: Secundò, quod propinquiores Italiæ partibus Eccleſiæ, cùm Petro Mediolanenſi & Paulino Forouilienſi, ſeu Aquileienſi, Patriarcha ſentirent, & denique quid Epiſcopi Ger-

maniæ,

maniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britaniæ censerent, missis singulorum libellis, quibus vti Rogarant suum ipse sensum subiungit his verbis, nec *vestra me pan-ir. in consensione huius noua adsertionis locum admitto sed apostolica sedi & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis traditionibus totâ mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo.* Epistola igitur Adriani ad Episcopus Galliciis spanisque Ecclesiis præsidentes sic incipit. *Hadrianus Papa sancta, Catholicæ atque Apostolicæ primaque Pontifex Sedis*, deinde ait se monitum à Carolo Rege de noua Elipandi Hæresi, quam pluribus scripturæ ac Patrum testimoniis multiplicique ratione consutat, ad Earcoum illos ad vnitatem Ecclesiæ redeant, hortatur, & ni faciant Anathemati subiicit. *Quod si exigentibus indignis meritis tam insolubili eos malignus spiritus perfidia laquea, iusto Dei iudicio strangulauit, vt resolui nequeant: ex authoritate prersus sedis Apostolica ac B. Petri Apostolorum Principis, & per eam quam illi magister & Dominus tradidit potestatem, & solnendi, ligandique licentiam tribuit, quod sine graui marore, non possumus dicere, perpetuo eos anathematis vinculo religatis vltrici, cum sequacibus suis vindicta plectendos, ac per hoc & à gremio Ecclesiæ & à nostro Consortio desimi alienos.*

Missus quoque fuit libellus, Episcopi Paulini Aquileiensis, quem suo oomine & aliorum consaeerdotum Synodo Franco Furdiensi obtulit, aduersus euodem Elipandum, ad quem millen. ecosuit Synodus. Io eo Paulinus cam hæresim ea scriptura, Patribus, & ratione grauissimè confutat & Epistolam quam Elipandus scripserat, addit que. *Eos etiam qui post eam tam saluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus. Sancto afflata spirita concorditer subtili sinceritate terminauit falcissimis eorum assertionibus, siue clam, siue in publica voce prabuerint assensum, similis eos sententia vindicta sanctimus esse plectendos: seruato per omnia iuris priuilegio summi Domini, & Patris Hadriani prima sedis Beatissimi Papa*, sequitur denique Synodica Concilij Francofurdiensis ad eosdem Hispaniæ Episcopos in qua fusissimè demonstrant, & scripturas, & Patrum loca ab illis sectariis fuisse corropta, & ad veram fidem amplectendum hortantur. Tandem P.P. *Deo fauente*, inquiunt, *Apostolica auctoritate, atque pissimi. Domini nostri Caroli Regis iussione commoti* damnant, Elipandi Toletani & Fœlicis Orgelitani, atque sequacium sententism de Dei filij adoptiooe, respuunt *atque hanc haresim funditùs a sancta Eradicandam statuunt.*

In eodem Francofordiensi Concilio *Can.* 8. Controuersiam Viennensis & Arelatensis Episcopi definierunt P.P. ex lectis Gregorij, Zozimi, Leonis, & Simmachi, Romanorum Pontificum Epistolis, de Tarentasia verò & Ebredino legationẽ esse destinandam ad sedem Apostolicam teneudomque esse quidquid illa definiret, idem Fœlia Romæ vti Palinodiam recantarat, & libellum suæ Coofessionis soper sancta mysteria, & in confessione B. Petri, super ipsius B. Apostoli Corpus posuerat, in Patriam rediens easdem denuò hæreses & blasphemias docere capit, & in libello contra libell. contra Aleuinum siue Albinum scripto vulgauit, quare à Leone III. in Synodo Romaoa anno 799. Leonis eiusdem qoartò & Caroli magoi 32. denuò & tertiò damnatus est eahantoritate, atque ab Ecclesia extorris factus, vti videbis ex huius Synodi exceptis quæ Sirmondus *tom.* 2. Conciliorum Galliæ edidit, ca quibusdam schedis pithæanis, in quibus sedis Apostolicæ auctoritatem io eiusmodi definitionibus facilè deptehendes, & tandem Fœlix eodem anno in Synodo Aquisgranensi, ab Aleuino, commotus, Catholicam fidem ex animo, positá omni simulatiooe professus est & iam Romæ, à Papa Leone & 37. Episcopis, non vlla violentia, sed ratione veritatis, vti oporteat eaclusam fuisse suam sententiam fatetur, atque ita ad suos vrgelitanos præscripsit eam confessionem inter Aleuini opera nuper edita reperies.

Magnus Carolus exeunte anno Christi 800. quarto Romam rediens, & in Basilica B. Petri, eum Leone III. quem à Romanis iniqoe, expulsum in suam sedem reduci curarat, quæstione babita de his qui Pontificem vcaarant & pluribus cruciatibus torserant; & cæcarant, linguáque mutilarant, & cunctas crudelitates, siue omoes cruciatus in eum exercuerant quæ tamen ingenti miraculo reoperarat. Cùm Leo voluisset eoram vniuerso Cœtu de obiectis sibi criminibus se purgare, omnes Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates vna voce eaclamarunt, *nos Sedem Apostolicam quæ est mater omnium Ecclesiarum iudicare non audemus. Nam ab ipsa nos omnes, & vicario suo iudicamur, ipsa autem à nemine iudicatur, sicut antiquus mos fuit, sed sicut ipso summus Pontifex censuerit Canonicè obedimus.* Erant verò hi ferè omnes nobilissimi proceres Francorum vnà cum suo Rege Carolo, recens in imperatorem Coronato. Ipse verò Pontifex professus se prædecessorum vestigia sequi velle diait, & in Ambone eoram omnibus iurauit super quatuor Euangelia, quæ sibi obiecta erant crimina ignorare se ista Anastasius, in vita Leonis & Ademarus in vita Caroli magni.

Carolus magnus in selectis Capitibus quæ siue Rex siue Imperator edidit, & vulgauit Sirmundus *tom.* 2. cil. agens *titul.* 3. de purgatioue Canonica Sacerdotum *citato cap.* 1. quæstiooem illam pridem à suis prædecessoribus veotilatam, sed nondum definitam ait *unde* inquit *ad consulendum Patrem nostrum Leonem Papam Sacerdotes nostres mittemus, & quidquid ab eo vel à suis preceperimus vobis vna cum illis quos mittimus renuntiare non tardabimus*, & Capite 20. *sed qualiter consultu Domini, & Patris nostri Leonis Apostolici, cæterorumque Romanorum, Episcoporum, ad reliquorum, &c. definitum est vobis omnibus vtriusque ordinis ministris scire volumus*, & cap. 3. *Presbyteros criminosos Canonice ad Synodum venientes iubemus, iuxta decreta Papa Innocentij cap. XXXIII. in medio collocari* & cap. 4. *omnibus vobis tum prasentibus, quam futuris scire cupimus, quia ideo consultus sedis Apostolica & omnium nostrorum Episcoporum erit de purgatione criminatorum Sacerdotum, tanta tractauimus, eamque cum testibus, sicut in anteriori capitulo nostro continetur fieri decreuimus, quoniam nesciebamas eandem causam à B. Gregorio Papa esse definitam, aam cum Vvormatia generalem conuentum habuissemus, allata est aobis à Riculfo mognutiacensi metropolitano, in qua inter catera continebantur hac.* Est illa Epistola Gregorij VI. scripta ad Bonifacium, quæ incipit desiderabilem. *& tit.* 4. de Chorepiscopis, an Episcopilia, vt consecrationes Clericorum exercere possent. *Quod iurgium cum caucleatiùs discutere voluissemus, placuit nobis ex hoc Apostolicam sedem consulere iubeate canonicâ auctoritate, atque dicente. Si maiores causa in medio fuerint deuoluta, ad sedem Apostolicam, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, in-cunctanter referatur.* Ea igitur de causa, ait se misisse Arnonem Archiepiscopum ad Leonem Apostolicum, *vt quidquid super his definiendum esset Apost. auctoritate à nostris Episcopis Regulariter sopiretur* qui respondit non esse necesse hæc iterare vel definire cam sæpissimè à suis prædecess. & multis sanctis Episcopis atque Synod. sanctorib. definita fuissent & ideo non esse necesse

necesse ventilare sed *definita tenere*, dicitque nulla munera. Episcopalia validè aut licitè attingere posse, ex quibus consentanea Carolus seruanda edixit, & Misius etiam Episcopi, permittente præfato Apostolico Chorepiscopos, & vt appellat villanos Episcopos hactenus tractarint, addit simile in Synodo Ratisburgensi definitum fuisse, *quam Apostolica auctoritate præfata prætexta habuimus*, inquit, vides igitur quâ veneratione Pontificem tum Carolus tum cæteri Franci siue Clerici siue laici susceperint.

16. Cum Ioann. quidam Monachus Hierosolymitanus quæstionem mouisset in Gallia de processione spiritus sancti à filio, magna Synodus, inquit Ado Viennensis in Chronico Aquis graui congregatur anno Christi 809. Regino eodem anno idem ait, sed addit, cuius definiendæ causæ, Bernarius Episcopus Vvormaliensis & Adabardus Abbas Monasterij Corbeiæ Romam ad Leonem Papam missi sunt, Sirmondus autem obseruat tertium etiam fuisse Legatum Iesse Episcopum Ambianensem, quod colligit ex vita ipsius Caroli, atque ex actis ipsius Legationis, siue ex Collatione Romæ cum Papa habita in Secretario B. Petri Apostoli, quam ex Smaragdo Abbate Sirmundus exhibuit, in ea verò collatione causam definit Leo, & deinde cum, *Missis* disputat an in Symbolo, tunc addendæ sunt illæ voces, *Filioque procedit*, quod propter reuerentiam antiquarum Synodorū, quæ non addiderant, neq; imperat, neque prohibet sed liberum relinquit. Vides igitur magnam Synodum, vt loquitur Ado, vnà cum maximo Imperatore honorificam Legationem Romam misisse vt à Leone definitionem agitatæ quæstionis acciperent, quare in Concilio Arelatensi VI. anno 813. Iussu eiusdem Imperatoris celebrato, addiderunt PP. in professione fidei. *Spiritum verò sanctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & filio profitemur.*

17. Concilium Moguntiacum anno Christi 831. Leonis III. 18. Caroli magni 45. Cano IV. *Iubet obseruari ordinem Baptismatis, sicut in decretis Leonis Papæ sub duobus continetur Capitulis*, Et allegatur Capitulum 11. & 12. afferunt & Siricium, sic *Si in qualibet necessitate opus fuerit sacri vnda Baptismatis, omni volumus celeritate succurri.* Quæ verba habentur, *in Epistola eius ad Himerium cap.* 22.

18. Anno Christi 802. Paschalis Papæ VI. Ludouicus Pius Anno sui Imperij IX. conuentum habuit Stiniaci in quo, fratribus suis reconciliatis, de iis quæ in Bernardum Nepotem suum admiserat, atque aliis quæ perperam gesserat, publicam exemplo Theodosij Confessionem edidit, & Pœnitentiam accepit Vniuersalem Synodum totius Imperij appellat Hincmarus Remensis, & sedis Romanæ Legatos illi interfuisse scribit, in libro de diuortio Latharij & Terberga, in responsione ad interrogationem V.

19. Cum Orientalis Eccl. grauiter inter se dissideret de cultu & adoratione Imaginum, Michaël & Theophilus, Græci Imperatores Legatos ad Ludouicum Imperatorem miserunt, qui inde etiam Romam proficiscerentur pacis componendæ causa, Ludouicus petiit ab Eugenio II. Papa, vt ipsi liceret Parisiis in Palatio Cogere Episcopos aliosque viros doctos, qui Sanctorum Patrum varias sententias & dicta de imaginibus colligerent, sit ea deinde collectio adiumento esset ad quæstionem definiendam, hic conuentus habitus est anno Christi 824. Eugenij secundi I. & Ludouici XI. Hanc deinde collectionem, vnà cum actibus conuentûs Parisiensis misit ad Eugenium Ludouicus per Hieremiam Senonensem, & Ionam Aurelianensem Episcopos, quæ omnia constant & eius Epistola ad Eugenium, & commonitorio dato Legatis, ex quibus videas controuersias fidei definiendas ad Romanum Pontificem & deinde ab Ecclesia Romana remissas, quamvis tunc Galli secus de cultu Imaginum sentire videntur, quam Romana Ecclesia, nihil tamen definire ausi sunt, & tandem Imaginum venerationem amplexi sunt, sed de hac controuersia, atque colectione illa ex Sanctis Patribus accuratè agemus *tom.* 2. Nostri operis.

20. Hincmarus in opusculo de diuortio Lotharij in responsione, ad interrogat. V. ait Ludouicum August. in Synodo ac placito Generali apud Vvosmantiam Apostolicæ sedis & Papæ Gregorij commendatum. Legato cum aliis plurimis, de his quæ Episcopis in Synodis, per quatuor loca sui imperij habitis necessariò & vtiliter nuper Inuenerant, &c. ex quibus Hincmari verbis in illa Synodo Vvermatiensi, quæ quatuor alia Synodi constituerant in Vvormatio relecta & probata, atque Legati Apostolici authoritate firmata fuisse, quare existimat Simondus in hac Synodo sancita fuisse, illa tripartita Capitula quæ, in tertio illius Capitulari continentur & præterea alia Capitula, quæ post Synodum Parisiensem edita sunt, à Ludouico, in Collectione Benedicti Leuitæ, additionibusque adnixus non espresso eius nomine occurrunt, fuit autem hæc Synodus Generalis Vvormatiens habita, anno Christi 829. & Ludouicis XVI. Gregorio IV. Pontifice, in his igitur omnibus Sanciendis a Synodis Gallicanis, & à Regibus Christianis videas Romanæ sedis authoritatem.

21. Concilium Vernense II. anno Christi 844. Caroli Calui V. Cano V. eos qui Sacrilega fœdera nuptiarum cum sanctimonialibus fecerant ex Innocentij Papæ censura à communione suspendit, & sine publicà probatâque Pœnitentia recipi prohibet, non negarà tamen vult viaticum morituris, si tamen pœnitentes sunt.

22. Elbo Deiectus à sede Remensi quod ex authorationis Ludouici Pij fuisset author in gratiā Lothar. Romam cum Drogone Metensi Episcopo profecturus anno 844. Frustrà contendit à Sergio restitui, & Pallio donare, Intereà Hincmarum Creatum remensem Episcopum accepit, & Lotharius egit apud Sergium in Elbonis decreti causam iudicio nouo retractari iuberet, sed Elbo Iudicis aleam subire reformidauit, quare à conuentu Parisiensi, cui Pontificij Legatī intererant vocatus & se à sede Remensi desistere iussus, nunquam de ea sede repetenda cogitauit, licet vixerit ad annum 851. & Hincmari ordinatio rata & comprobata est à Leone IV. Cùm Largitione Pallij, res gestas Papæ referentibus Episcopis & regalibus Epistolis; ita Flodoar. *lib.* 3. *Hist. Rem. cap.* 2.

23. Concilium Turonense II. an. Christi 849. Leonis VI. III. Caroli Calui X. ab Episcopis 4. Prouinciarum celebratum, Epistola Synodica ad Nomenonum Britanniæ Ducem, illum de pluribus sceleribus & inter alia redarguit. *Ad cumulum malorum auxisti, temeritatem, & omnem, Læsisti Christianitatem, dum Vicarium B. Petri Apostolicum, cui dedit Deus primatum in omni orbe terrarum, spreuisti: & in eo igitur Læsisti Apostolos, quorum est Princeps Petrus, Læsistì Episcopos, qui iam cum deo Regnant in cœlis, & miraculis coruscant in terris: Læsisti & nos qui etsi non habemus eorum meritum, idem tamen diuinâ gratiâ possidemus officium.* Et infrà, *nisi deponas peruasiones alienorum, oppressiones omnium societates perditorum, & recipias admonitionem Apostolicam, nostraque vnanimitatis, non tibi prodesset fides, nec quæcunque pietas aut bona opera.* Addunt &, alia quibus testantur Gallicani Patres, quam grauiter ferant iniuriam Apostolicæ sedis & illius aduce Litteras non receptas.

Concilium

24. Concilium Remense præsidente Eugenio III. an. Christi 1148. *Can. 6. authoritate Apostolica prohibemus, vt nullus aduocatus præter ius & beneficium antiquitus constitutum aliquid accipere vel vsurpare præsumat.* Loquitur de aduocatis Ecclesiæ, de quibus nos alibi, fusiùs in tractatu de negotiatione, deinde *cant. 7.* Innouat decreta Innocentij circa continentiam Clericorum.

25. Concilium Senonense anno Christi 1528. Sub Clemente VIII. Archiepiscopo Antonio à Prato Cardinali, & Galliæ Cancellario, contra Lutheranos, qui inter alia, dignitatem Pontificiam impugnabant, in generali decreto sic ait. *Vniuersos qui aliter quam Romana credit, & prædicat Ecclesia credere & pertinaciter asserere, attentant, eiusdem Concilij authoritate velut Hæreticos, & pertinaces, à communione fidelium declaratos separamus.*

26. Cum Montanus, Alcibiades, & Theodosus in Phrygiæ & Asyæ partibus, suam Hæresim dissemi-nassent, Ecclesiæ Galliarum vnum & alterum Concilium contra illam celebrarunt, vti ex Euf. *lib. 5. cap. 3. & 5.* Colligit Bosquet Historiarum Ecclesiæ Gallican. *tom. 1. lib. 2.* & Bail *tom. 1. summa Conciliorum.* Ait enim Euseb. Ecclesias Galliæ, Iudicium suum & sententiam cum omni reuerentia, & fidei rectæ expositione tulisse ἰδίαν κρίσιν εὐλαβῆ ἢ ὀρθοδοξοτάτην; non tamen Asiaticos à sua communione abscidisse, sed de his omnibus, & de Martyrum Lugdunensium actis fratres Asianos monuisse, scripsisseque ad Eleutherum summum Pontificem per Irenæum tunc Ecclesiæ Lugdunensis adhuc Presbyterum, qui & de dogmate Montani, turbataque eius præstigiis Ecclesia, aliisque rebus gestis Pontificem moneret, & ad conciliandam Ecclesiæ pacem hortaretur, ne si eos à communione remoueret & Asiam totam absciņderet.

27. Cum Martianus Arelatensis in Nouatiani Hæresim incidisset Faustinus Lugdunensis Episcopus coacto Concilio, illum tanquam Hæreticom damnauit, omnesque censuerunt scribendum ad Romanum Pontificem Stephanum, & rogandum vt illum sede deiiceret, quod Concilium, eò quod esset Metropolitanus, non Ausum fuerant, cum id ad Pontificem pertineret. Monendum verò curarunt Pontificem per S. Cyprianum, vti habetur, *Epist. 67.* Cypriani ad Stephanum Papam. Stephanus, verò & acta Concilij Lugdunensis probauit, & Martianum exauctorauit, ipsique Hætadam virum pium substituit, qui tamen deinde à Arelatensi plebe pulsus est, Vide citatam Cypriani Epistolam, in qua Romani Pontificis authoritatem facile aduertes, & Pamelij notas ad illam, atque Petrum Saxium in Pontificio Arelatensi, qui addit Martiani nomen ab Elencho Antistitum Arelatensium, qui in Archiuio Arelatensi asseruatur, expunctum fuisse.

28. Cœlestini Papæ Epist. VIII. moniti Galliæ Episcopi, Synodo coacta prædestinat. Damnarunt vti refert Hincmarus, *lib. 1. de prædestinat. cap. 1.* Vti eius Epistolę verba quædam refert additque. *Ad eius. (Cœlestini) prædicti Galliarum Episcopi Synodum habuerunt, & huiusmodi prauè sentientes, aut resipiscentes, pietate Ecclesiasticâ receperunt, aut in sua vecordia, aut prauis sensibus persistentes Episcopali atque Catholica, & Apostolicâ authoritate à consortio fidelium segregauerunt*, Sicut Epistola *amicalis fausti ad lucidum presbyterum*, & libellus eiusdem *lucidi, in Synodo porrectus demonstrauit Episcopis.* Circa hoc tamen postremum & de tempore huius Synodi, quod Bail assignat anno 432. mouet idem difficultatem, mihi nunc sufficit, hanc prædestinatianorum Hæresim in Gallia primum damnatam, iussu Pontificis Cœlestini, eiusque authoritate Synodum coactam, siue Arelat. vt censet Bail, siue Alibi. Legatur ipsa Cœlestini Epistola nam ad ipsum quoque recurrunt isti Prædestinariani presbyteri.

29. Epistolam 110. B. Leonis contra Eutichis errores ad Rauennium Arelatensem, vt conuocatis consacerdotibus illam communicaret, quod ipse fecit, conuocatæ Synodi Arelatensis, & Narbonensis Prouinciæ anno 450. Synodus verò hic Pontifici Leoni Epist. 51. rescribunt. *Exultauimus itaque Christo propitio, lectis beatitudinis vestra literis, & omni instructione patefacta omnes intra Gallias constitutos exultare mox fecimus: dolentes pariter pro his vobiscum, qui Catholica fidei lumine derelicto in errorum tenebras inciderunt, Quæ Apostolatus vestri scripta ita vt Symbolum fidei, quisquis, redemptionis Sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, & tenaci quoad confundendos Hæreticorum errores paratior sit memoria commendauit, multi itaque in ea gaudentes pariter & exultantes recognouerunt fidei sua sensum & ita se semper ex traditione paterna tenuisse, vt vester Apostolatus exposuit*, iure lætantur! *Nonnulli solicitiores facti, Beatitudinis vestra admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent. qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolica sedis auctoritate eloquantur, vt afferat vnusquisque quod credit: quis autem Apostolatum pro hoc tanto munere, quod non solum Gallias, sed tantum mundum velut pretiosissimis quibusdam gemmis ornauit, dignus existimet gratia posse persolui doctrinæ, post Deum vestra; debet quisquis fidelis, vt constanter teneat, quod credebat, debet etiam infidelis vt à perfidia sua, agnita veritate discedat, Apostolica institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur & credat, quod per os vestrum Dominus noster Iesus Christus de Sacramento Incarnationis sua docet, quam id teneat quod Diabolus humana salutis & veritatis inimicus instillat.* Et sub finem gratias agunt Domino, quod tantæ fidei, tantæque doctrinæ, Apostolicæ sedi, *Vnde* religionis nostræ proprio Christo, fons & origo manauit, Antistitem dederit, placuit hanc plagulam ex Synodica referre, vt appareat quanti facerent Galliani Episcopi definitionem Romani Pontificis in materia fidei.

Concilium Remense an. 1049. à Sancto Leone IX. Quodam Tuliensi Episcopo Iudicatum ipsoque Pontifice Præsidente Celebratum, coram altare SS. Trinitatis, in quo ipsemet Corpus S. Remigij imposuerat & suis humeris tulerit, vt ipse sanctus tantæ Synodi & Gallis maximè Episcopis præsideret, in co constituit Leo annuente & suffragante Vniuersali Concilio, Lectis, inquit Codex Remensis. *Sententiis super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus declarandum est, quod solus Romana sedis Pontifex Vniuersalis Ecclesia primus esset & Apostolus*, & ibidem etiam *excommunicatus est.* S. Iacobi Archiepiscopus Galliciensis, quia contra fas sibi vindicaret Culmen Apostolici *nominis*, ibidem etiam *Petrum* competentibus recitatis sententiis pœna damnati sunt excommunicationis, qui ipsius formæ formidantes aduentum hac de re profecti erant in expeditionem *Regis*, quam suæ absentiæ à Synodo Pontificia conuocatæ, prætexebant excusationem, in illis Synodi actis. Vides Leonem illicita quæ in Gallia fiebant summâ auctoritate emendasse, aliosue damnasse, alios ad futuras Synodos citasse, & alia plurima, quæ non nisi in summam auctoritatem Ecclesiasticam cadunt, præstitisse consule ipsa acta.

29. Concilium Prouinciæ Senonensis apud Meledunum Stephano Becard Archiepiscopo anno 1295. Bonifacio

Bonifacio vni Pontifici, & Philippo Pulchro regnante. Bonifacij Conſtitutiones & decreta recipit & promulgari mandat, eorumque copiam ſiue exemplar ſingulis Parrochis dare, vt earum obſeruantiæ inuigilent.

31. Concilium Rotbomagenſe anno Chriſti 1581. à Cardinali Carolo Borbonio Rothomagenſi Archiepiſcopo celebratum, plurima dubia a Pontifice Gregorio XIII. propoſuit, eiuſque reſponſa, ac definitiones admiſit, refert ea, *Bail tom. 2. ſumma Conciliorum in additione, in qua plurima Concilia recenſet.*

32. Concilium etiam Burdigalenſe anno 1582. Antonio Sancico Archiepiſc. ſua decreta. XXXV. titulis ſubmittunt, *cum humilitate & obedientia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio emendanda, & corrigenda.* Ideoque miſſa ſunt ad Gregorium XIII. qui & Archiepiſcopo non ſine laude & commendatione reſcripſit.

33. Eodem anno Ludouicus à Guiſia Cardinalis Remis Concilium indixit, petitque à Pontifice id ipſi licere cum nondum accepiſſet Pallium, cum eſſet Remenſis Archiepiſcopus. Quase Gregorius cum eo tunc diſpenſauit, contra Bonifacij VIII. Conſtitutionem, petiit deinde actorum confirmationem ab eodem Pontifice cuius breue reperies ſub finem Canonum illius Concilij apud Bail. *Tom. 2. ſumma Conciliorum.*

34. Simon Maille Archiepiſcopus Turonenſis eodem anno 1583. Synodum Turonibus celebrat, quid ſua omnia decreta Iudicio & Cenſuræ Pontificiæ ſubmittit, ab eoque facultatem abſoluendi ab Hæreſi, aliaque poſtulat, ſub finem etiam Concilij adijciuntur duæ Epiſtolæ vna ipſius Simonis Archiepiſcopi ad Gregorium, quæ poſtular Decreta probari, vel emendari, altera Gregorij ad Archiepiſcopum quæ remittit decreta probata & emendata.

35. Concilium Bituricenſe Reginaldo Beluenſi anno 1584. viuente Gregorio XIII. eius deinde Canonibus ſubiungitur Breue Apoſtolicum confirmationis per Xiſtum V. in quo teſtatur decreta fuiſſe emendata, mandatque ne aliter edantur.

36. Aquenſe Concilium anno. 1585. ſua decreta ad Xiſtum V. mittit ſolitis verbis: *quæ in ea decreta confecimus, quæ maiori poſſumus reuerentià, atque humilitate mittimus ad ſanctitatem veſtram eiuſque cenſuræ, ac iudicio ſubiicimus, rogamuſque vt ea ſapientia ſua meliora facere, atque Apoſtolica auctoritate confirmare, & munire ad ſpiritualem huius Eccleſiæ & Prouinciæ ædificationem promouendam velit.* Cui & Xiſtus reſcripſit, & decreta emendata remiſit. Atque hæc pauca ſufficiant, vt demonſtremus quàm conſtans, & perpetuus fuerit Gallicanæ Eccleſiæ ſenſus in variis Synodis diuerſis in locis & ætatibus coactæ circa auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, in dubiis fidei, morum & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ definiendis.

Quod ipſum tertio validoque argumento probare licet ex Epiſtolis & decretis Romanorum Pontificum ad Eccleſias Gallicanas & Epiſcopos directis & ſummâ veneratione ſuſceptis, atque executioni mandatis, tanquam certis regulis ad quas omnia exigerent, non minori obſeruantiâ, quam ad Sacros Conciliorum Canones. Ordior ab iis Pontificibus quorum ſcripta, & Epiſtolæ in dubium reuocari non poſſunt, ne quis Cauillis locus remaneat.

1. Innocentius primus Epiſtola ad Victricium Rotomagenſem anno Chriſti 404. Honorij Imperij X. alij 15. Kalend. Martias Honor. VI. mittit Regulas circa Diſciplinam Eccleſiaſticam Seruandas *Quia,* inquit, *Romanæ Eccleſiæ normam ac regulam ad auctoritatem magnopere poſtulaſti, voluntati tuæ, morem admodum gerens digeſtis vitæ, & morum probabilium Diſciplinas annexas Literis meis miſi: per quas aduertant Eccleſiarum regionis veſtræ populus, quibus rebus ac Regulis Chriſtianorum vitam ſuâ cuiuſque profeſſione valeat contineri, qualiſque ſeruetur in vrbis Romæ Eccleſiis Diſciplina,* deinde iubet has quas mittit Regulas publicari. *Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & conſacerdotes noſtros, qui in illis regionibus propriis Eccleſiis præſident regularem hunc librum, quaſi didaſcalicum & monitorem ſedulò inſinuare, vt & noſtros cognoſcere, & ad fidem confluentium mores valeant docendi ſedulitate formare.* Deinde tradit XIII. Canones ſeruandos in quibus in 8. *Siqua autem cauſæ vel contentiones tam ſuperioris quam inferioris ordinis fuerunt exortæ, vt ſecundum Synodum Nicænam congregatis eiuſdem Prouinciæ Epiſcopis Iurgium terminetur, nec alicui liceret ſine præiudicio tamen Romanæ Eccleſiæ, cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Prouincia Dei Eccleſiam nutu diuino gubernant ad alias conuolare Prouincias, quod ſi quis forte præſumpſerit, ab officio clericatus immotus velut iniuriarum reus ab omnibus iudicetur, ſi autem maiores cauſæ in medium fuerant deuolutæ ad ſedem Apoſtolicam ſicut Synodus ſtatuit poſt Epiſcopale iudicium referantur.*

Epiſt. ad Exuperium Tholoſanum X. Kalend. Martias Stilicone II. & Anthemio VV.C.C. Conſulibus plura quoque decreta miſit hoc Exordio, *& quidem, dilectio tua inſtitutum ſequuta prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit, quid de rebus dubiis cuſtodire deberet, potiuſquàm vſurpatione præſumpta, quæ ſibi videatur de ſingulis obtinere.* Capite 2. vult contra veterem conſuetudinem ſeueriorem, pœnitentibus in extremo vitæ dari & pœnitudinem, & communionem quàm prior conſuetudo negabat, vt homines reuocaret à lapſu. *Sed poſtquam,* inquit, *Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, iam terrore depulſo communionem dari abeuntibus placuit & propter domini miſericordiam, quaſi viaticum profecturis & ne nouatiani Hæretici negantis veniam, aſperitatem, ſæuitiam ſequi videamur, tribuitur ergo cum pœnitentia extrema, cominus in homines eiuſmodi, vel in ſupremis ſuis pœnitentes, miſerante ſaluatore noſtro, vt à perpetuo exitio vindicentur.* Cap. 6. qui ſunt libri Canonici negant.

Idem ad Epiſcopos Synodi Tholoſanæ, quamquam alij contra fidem antiquarum Collectionem Legant, Toletanæ plurima decernit ad emendanda quæ, per Hyſpan. peccabantur, Epiſcopi ſiquidem Hiſpani eâ de cauſa Tholoſam conuenerant. *Patres noſtri,* inquit, *Epiſcopus Hilarius & Elpidius partim vnitatis amore permoti, partim quâ laborabat prouincia pernicie, vt oportuit excitati, ad ſedem Apoſtolicam commearant & in ipſo ſinu fidei, violatam intra prouinciam pacem, Diſciplinæ rationem, eſſe confuſam, & nullo contra Canones Patrum, contempto ordine, reguliſque neglectis, in vſurpatione Eccleſiarum fuiſſe, commiſſa, &c.* Quare quæ ſeruanda ſunt decernit Pontifex de recipiendis ab Hæreſi conuerſis, vnde ortum fuerat diſſidium inter plures Epiſcopos 2. de Epiſcopis & Alienis Eccleſiis 3. de cauſa Ioannis Epiſcopi 4. de vitioſis ordinationibus, 5. de admittendis in clericatus ordinem.

2. Zoſimus Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ XI. Kalend. April. Honorio Auguſto XI. & Conſtantio II. Conſulibus, confirmat Priuilegia Metropolitani Arelatenſis, ipſique Viennenſem, Narbonenſem primam & ſecundam tanquam ad eius Pontificium pertinentes tribuit.

Et eodem anno die X. Kalend. Octobris Epiſtola ad Africæ, Galliæ & Hiſpaniæ Epiſcopos Deurſo & Tuentio Epiſcopis illicitè à Proculo Maſſilienſi in Eccleſiæ Arelatenſis præiudicium ordinatis ſcribit, &

poſt

post multa de eorum Episcoporum criminibus & damnatione sic tandem edicit. *Qua de re ad sanctuatum vestram & per totum orbem, vbicunque & quacunque terrarum sonus Catholica Religionis exit, scripta direximus, fratres Carissimi ne Tuensium, & Vrsum in communione Ecclesia, in quocunque Ecclesiastico gradu à quo in totam anathematizati sunt, suscipiendos esse ducatis & remouenda sunt à sancto corpore putrida carnes, & à massa, sanctificationis acidum, execrandùmque fermentum, de quibus plura scribere pudori fuit, cum illis pudori non fit tanta fecisse.* Non potuit illustriùs suam authoritatem testari.

Ipso quoque eodem anno III. Kalend. Octob. scribens Zozimus ad Episcopos Prouinciæ Viennensis & Narbonensis, secundæ, contra Proculum Massiliensem qui sibi Metropolitan. ius in Narbonensem secundam, & simplicium Viennensem, qui idem sibi in Viennensem arrogabat, sua iura in easdem Prouincias Arelatensi Metropolitano tuetur, ex antiqua consuetudine, quod idem, circa primam Narbonensem præstat Epistola ad Hilarium Episcopum Narbonensem eodem die datâ. *Ergo licet sola qua in sede Apostolica habita sunt, possent gesta sufficere; tamen etiam hac te auctoritate constringimus vt prasumptioni tua, quam extulisse contra veterem consuetudinem videbaris modum noueris iusta prascriptionis indictum, neque assumas tibi vlterius Pontificatum de ordinandis Sacerdotibus vindicandum.*

Illa etiam ipsâ die Ad Patroclum Arelatens. de Proculi Massiliensis damnatione scribit, & repentinas, Neophytorum promotiones prohibet. *Si enim Apostolus Neophytum Sacerdotio non statim cumulari iubet & hoc idem Canonum statuta sanxerunt: hoc addimus nostra sententia, vt quisquis de catero vel summe Sacerdotio, vel prelati gradu: vel diaconatum crediderit cumulandum, sciat & se gradus sui subère iacturam nec in illum valitura esse, qua contulit; vt saltem ab ordinatione pracipiti metus iste summoueat, quos examinata discussio coercere debuisset.* Vides non modò Legem Apostolicam, & Canonum scita ampliate, sed etiam grauem eorum violatoribus pœnam infligere.

Epistola deinde data III. nonas Martias Honorio XII. & Theodosio VIII. August. Coss. ad eundem Patroclum, hortatur auctoritate Metropolitani quâ ipsi sedis Apostolicæ pronunciatione firmauit, proculi ausus & conatus compescat. In eandem sententiam hac ipsa die, scribit, ad Massiliensem, miraturque Proculum, in consueta adhuc fronte durare, & oblitum penitùs pudoris, quotidie dignâ damnatione committere.

3. Bonifacius anno Christi 419. Honorii XXV. sub die, Idus Iunias Monaxio quintum Consule ad Episcopos Galliæ. Maximum Valentinæ ciuitatis Episcopum sæpiùs apud se accusatum, cùm perpetuo vocatus Iudicium declinasset, Iudicari mandat ab ipsis, & Synodum, ad hanc causam ante diem Kalend. Nouembrarum Congregari: *Vt si adesse voluerit, prasens si confidet, ad obiecta respondeat: si verò adesse neglexerit, dilationem sententia de absentia non lucretur.*

Epistola verò ad Hilarium Narbonensem die V. Idus Febr. Honorio XIII. & Theodoso X. Augustis Coss. agit contra Patroclum Arelatensem, qui Episcopum in Ecclesia Lutenensi ordinarat, iubetque vt nullus contempto Metropolitan. ordinetur Episcopus, & ita concludit. *Quod idcircò dicimus, vt aduertat Charitas tua adeò nos Canonum cautius pracepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra definiat, quatenus Metropolitani sui, vna quaque Prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.*

4. Cœlestinus *anno Christi* 428. Valentiniani III. Imp. ann. 3. VIII. *Kalend. Aug.* Flauiis fœlice, & Tauro VV. Coss. Scribens ad Episcopos Prouinciæ Viennensis, & Narbonensis, sic ait, *in speculis Constituti, vt vigilantia nostra diligentiam comprobantes, & qua coercenda sunt resecemus, & qua obseruanda sunt sanciamus circa quamvis longinqua spiritua...ura non deficit sed se per omnia, qua nomen Dei pradicatur ostendit: nec notitiam nostram subterfugiunt, qua in euersiones regularum nouella prasumptionis authoritate censentur.* Deinde vetat morem ministrandi in Ecclesia amictus pallio & Lumbis præcinctis 2. Iubet in mortem vltimam pœnitentiam non denegari 3. Promotionem ad Episcopatum faciendam, per gradus Ecclesiasticos, neque aut Laïcos, aut criminosos assumendos, & alia nonnulla edicit. Danieli Episcopatum, ad quem obrepserat abrogat causam Episcopi Massiliensis, Iudicandam Synodo delegat.

Altera Epistola ad Episcopos Galliæ, quosdam Presbyteros qui in disciplinatas quæstiones vocantes in medium pertinaciter audeant prædicare aduersantia veritati ad se delatos à Prospero & Hilario, quorum sollicitudinem laudat, mouet hortatúrque Episcopos illos compescant, ne illis copiam disputandi faciant, ne conuenire sit, hoc tacere. *timet*, inquit, *ne magis ipsi loquantur. qui permittunt illis talibus causis, non caret suspicione taciturnitas qua occurrit veritas, si falsitas displiceret, meritò namque causa nos respicit si silentio faueamus errori, &c. Recurrerunt ad Apostolicam pradicti sedem, hac ipsa nobis qua tenetat perturbatio conquerentes.* Hæc & alia Cœlestinus, maximè quod suos errores Augustini authoritate, iustè excusare molirentur. Vides igitur quæstiones illas fidei ad Cœlestinum Romanum Pontificem delatas. Et quia iidem Hæretici Iactabant ea tantummodò se sequi & probare, quæ Sacratissima Beati Apostoli sedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit & docuit, idcircò diligenter addit Cœlestinus suæ illæ Epistolæ, quid Rectores Romanæ Ecclesiæ de Hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudicauerint, & contra nocentissimos liberi arbitrij defensores quid de gratia Dei sentiendum censuerint, i itavt etiam, inquit Africanorum Conciliorum quasdam sententias iungeremus, quas vtique suas fecerunt Apostolici antistites cum probarunt tandem, concludit Cœlestinus. *Ad confitendam gratiam Dei, cuius operi, ac dignatione nihil penitus subtrahendum est satisfuisse credimus, quidquid secundum pradictas regulas Apostolica sedes nos scripta docuerunt, vt prorsus non opinemur Catholicum quod apparuit prafixis sententiis esse contrarium.* Vides quam fidei regulam præfigat Cœlestinus Gallicanis Episcopis.

5. S. Leo magnus *Ep.* ad Episcop. Prouinciæ Viennensis. *Imprimis veritatem qua antea Legis, & Prophetarum praconia continebatur, per Apostolicam tubam in salutem Vniuersitatis exisse: sed huius muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt id in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, atque ab ipso quasi quodam capite dona sua velles in corpus omne manare, & diuinitatis participem facere, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere nobiscum, itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam sedem pro sui reuerentia, à vestra etiam Prouincia Sacerdotibus Innumeris relationibus esse consultum, & per diuersarum quemadmodum vetus consuetudo poscebat appellationem causarum aut retractas aut confirmata fuisse: Iudicia* deinde contra Hilarium Arelatensem agens, qui contrarium attentarat Chelidonium Episcopum, quem Hilarius damnarat, retractato iudicio absoluit, proiectum

ctum Episcopum cui ægrotanti, alterum idem Hilarius substituerat, in integrum restituit Hilario Metrupolitani dignitatem, & potestatem in Prouinciam Viennensem adimuit, Leontium Episcopum dignitate & Priuilegio Metropolitani ornat. Sed cum extincto Hilario, Rauennius successor cæteri Episcopi Prouinciæ postularent, vt ipse honor Hilario ablatus restitueretur, & se Viennens. apud eundem Leonem apponeret. Leo Controuersiam ita composuit. *Epistola* ad eos data III. *Nonas Maij*, Valentiniano August. VII. & Auieno V. C. Coss. *V. Viennens. Vicinis sibi quatuor oppidis præsidebit, id est Valentia, & Tarentasia, & Geneua, & Gratianopoli, & cum his ipsa Vienna sit quinta, reliquæ verò ciuitates eiusdem Prouinciæ sub authoritate Arelatensis, & ordinatione consistant, quem pro modestiæ suæ temperamento, ita futurum credimus studiosum Charitatis, & pacis, vt ne quaquam sibi credat ablatum, quod fratri videtur concessum esse.*

Idem Leo Epistolam suam dogmaticam ad Flauianum Constantinop. in qua mysterium Incarnationis contra Euthychetem, *explicat*, mittit ad Rauennium Arelatensem cum cæteris Episcopis communicandam, quæ miris præconiis excepta est, vt ex variis ad ipsum Epistolis constat, & maximè ex Synodicæ Episcoporum Galliæ cum subscriptionibus 35. Episcoporum, *qua* inquiunt. *Apostolatus vestri scripta, itavt Symbolum fidei, quisquis redemptionis Sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, & tenacè, quo ad consumendos errores paratior sit, memoria commendauit, &c.* Quare Leo ad eosdem Episcopos Galliæ rescribens Epistola data Kalendis Febr. Herculario V. C. Consule damnato Entiche & Diosor. à Synodo Chalcedonensi Sexcentorum Episcoporum cum Vicariis Apostolicæ sedis, sic ait: *Euidenter apparuit, hanc esse verè Apostolicam fidem, & diuinæ pietatis fonte manantem quam sinceram, & ab omni fæce totius erroris alienam sicut accepimus, prædicamus & Vniuerso iam mundo consentiente defendimus, extinctis toto orbe dogmatibus, quæ vel præsens Hæreticus ausus est inferre, vel subsequens dissimili quidem commento sed impietate compari.* Et mox post explicatam Nestorij & Euthichet. Hæresim. *Quæ Diabolicorum sensuum prodigiosa commenta, sancta nunc Synodus humilitatis nostra scriptis, auctoritate Domini mei Beatissimi Petri Apostoli, & marito roboratis, Religiosa Vnanimitate consentiens abominando,* ab Ecclesia Dei, *amputauit*, altera deinde Epistolâ ad eosdem Gallicanos Episcopos mittit exemplar sententiæ, quam Paschasinus & cæteri Vicarij sedis Apostolicæ in Concilio Calcedonensi pronuntiarunt aduersus Dioscorum Alexandrinum, enarratis enim eius sceleribus sic aiunt. *Vnde sanctus ac Beatissimus Papa caput Vniuersalis Ecclesiæ Leo Apostoli præditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamentum, & Petra fidei per nos Vicarios suos sancta Synodo, consentiente Petri Cælestis regni ianitor nuncupatur, Episcopali eum dignitate nudauit, & ab omni Sacerdotali opere fecit exterrem superest vt Congregata Vniuersalis Synodus Canonicam contra prædictum Diosc. proferat iustitia suadente sententiam.*

Denique Idem Leo rogatus ab Episcopo Formiliensi Theodoro de pœnitentia in exitu vitæ constitutis, si eam aliquo iudicio desiderasse comprobentur, rescribit ad eundem IV. Idus Iunias Herculano V. C. Consule illum imprimis cum suo Metropolitano debuisse agere, deinde simul si opus foret, instrui Posacrem deinde non in eo casu negatiuam pœnitentiam edicit.

6. Hilarios Epist. ad Leontiuam Arelatensem, data III. in nonas Nouemb. an. 462. Queritur quod se non monuerit de Hermetis temeritate qui Narboneosem Episcopatum inuaserat: Quare iubet Inquiri & ad se referri, deinde Epistolâ ad Variarum Prouinciarum Galliæ Episcopos, data III. nonas Decembris G. L. P. Seuer. Aug. Consule, acceptis Legationib. & examinata causa in Concilio Romano, de eodem Hermete statuit, illumque ita Narbonensi Ecclesiæ præsidere permittit, ita vt tamen careat ordinandorum Episcoporum potestate, in singulis Prouinciis Cōcilia quot annis iudici mandat & ne Episcopi siue Metropolitani formatis Litteris in aliam Prouinciam proficiscantur. Quod si non potuerint obtinere, causam discutiat Arelatensis cum duobus Metropolitanis, quia verò Leontius Parrochias à predecessore suo Hilario alias malè translatas repetebat, Iudicium permittit Episcopis Conuenientibus Pontifex. Denique ne prædia Ecclesiastica alienentur, nisi causam alienationis probarit Concilium prohibet.

Epistola ad Leontium Arelat. data VI. Idus Octob. Basil. V. C. Consule an. 463. Cum accepisset Hilarius Hunonici Magistri militū sermone, Mamertum Viennensem Episcopum inuitus Diensibus, qui ad Ecclesiarum eius numerum, quem ei Apostolicæ sedis deputarat authoritas, minime pertinebant hostili more occupans ciuitatem, Episcopum consecrare præsumpsisse, iubet Leontium de hac causa in conuentu Synodali annuo, cui ipse præsidebat cognoscere, & deinde *omnium* (inquit) *Literis nostra intimare notitia, vt quod sancto spiritu dictante est faciendum, ad comprimendos conatus illicitos, ordinemus.* Subinde ad Episcopos qui Mamerti causâ in Synodo cognouerant, VI. Kalend. Martias, per Antonium Cœpiscopum quem ad se legarant, præscribens plurima de Mamerti præsumptione in Iniuriam Leontij conquestus, iubet vt per veterarium Episcopum moueatur Mamertus ab ordinationibus indebitis, ordinis sui & Priuilegiorum pericula in posterum obtinere qui verò fuerat Densibus à Mamerto ordinatus, Leontij Arelatensis Episcopi, à qua consecrari debuit, arbitrio confirmetur. In eandem etiam sententiam scribit ad Episcopos Prouinciæ Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis, primæ & secundæ, Alpinæ. Idem denique Epistola ad Leantium, Verranium, & Victurum Episcopos, illis causam inter Ingenium, & Auscannim Episcopos quoad Parochias quasdam diiudicandam mandat.

7. Symmachus anno Christi 499. Epist. data III. Kalend. Nouemb. P. C. Paulini Y. C. ad Æonium Arelatensem monet, vt tum ipse, tum Vienensis Episcopus. Romam certos homines mittant, qui de ipsorum controuersiis probè instructi, sedi Apostolicæ allegenda suggerant.

Altera Epistola ad eundem Æonium rescindit Symmachus, quæ eius Prædecessor Anastasius in Viennensi controuersia Innouarat, & antiqua sedis Apostolicæ decreta Iubet obseruari.

Idem Symmachus Consultus à Cæsario Arelatensi varia ad ipsum decreta mittit Epistola data VIII. Idus Nouembris probo V. C. Consule libellus verò à Cæsario oblatis sit incipiebat. *Sicut à persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est vt disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis, quid obseruare debeant, euidenter ostendas*

Idem Cæsarius postulauit à Symmacho confirmari quæ circa diuisionem Prouinciæ Viennensem & Arelatensem, à Leone Constituta fuerant, quod & præstitit Epistola ad Episcopos Galliæ eodem anno & probo Consule data & Epistola ad Cæsarium data III. Idus Iunias F. L. Senatore V. C. Consule huic Epistola præfixit Sirmundus Tom. I. Conc. libellum ad Ægedio Abbate in eandem rem Symmacho oblatum quid sic incipit. *Quantum omnibus Ecclesiarum Pontificibus*

Pontificibus, quæ in toto orbe diffusa, Apostolica sedes sibimet vindicat Principatum, & Synodalibus decretis firmior eius præcellit authoritas, tantum potestatis suæ prouisione dudum à sese concessa debes inconcussa seruare, quatenus Arelatensis Ecclesia firmatur Priuilegiis suis.

8. Fœlix Papa IV. à Cæsario Arelatensi Consultus Laicis ad Sacerdotium antè probationem non promouendis rescribit Epistola, *data 3. nonas Februarias.* P. C. Mauortij. V. C. rescribit ad Cæsarium, & pluribus quæ constituerat approbat.

9. Contumeliosus Regensis Episc. cum ab Episcopatu propter admissi criminis notam deiectus esset, causaque deuoluta ad Pontificem Ioannem II. cuius hac in causa studium & Iudicium constat ex variis eius Epistolis, quasi ex antiquis exemplarib, primus in lucem edidit Sirmondus Tom. 1. Concil. Gallican. Nam Epistola prima ad Cæsarium Arelat. contumeliosum ab Episcopatus ordine sua auctoritate suspendit, deinde in Monasterium à Cæsario recludi mandauit; demùm vt visitatorem in eius Ecclesia viduata constituit: tandem subiicit Canones ad quos examinanda est tota illa causa.

Epist. 2. ad Episcopos Galliæ præcipit loco contumeliosi visitationem in eius Ecclesia constituit, simili argumento scribit ad Clerum Regensem in Ep. 3.

10. Cum contumeliosus ad sedem Apostolicam appellasset, Agapetus Ioannis successor Epistola ad Cæsarium Arelatensem data XV. Kalend. Augustas. P.C. Paul. Iunioris V.C. quid interim agat præscribit.

11. Vigilius Papa Pallium quod Auxanius Arelatensis missa Legatione potuerat, aliquandiu differt, donec certiorem faciat Imperatorem propter dissidiû quod illi erit cum Childeberto Rege. *Epist.* 1. deinde *Epist.* 2. ad eundem illi & Pallium concedit, & Vicarium suum in Gallia constituit, qua etiam de re. *Epist.* 3. Scribit ad Episcopos Galliç eiusque muneris partes explicat, eodemque Auxonio vt causam prætextati, Episcopi cognoscat, mandat. *Ep.* 4. *defuncto* Deinde Auxonio, & in eius locum suffecto Aureliano, ei quoque suas vices in Gallia delegat. *Epist.* 5. Qua de re monet Episcopos Galliæ, *Epist.* 6. Numeramus hoc ordine Ep. Vig. cum Sirm. quod idem in sequentibus Pontificibus breuitatis causa præstabimus.

12. Pelagius Sapando Arelatensis vices suas in Gallia delegat, & illi Pallium mittit Ep. 5. apud Sirmundum, eaque de re ad Childebertum Regem Scribit, Epist. 6. apud quem etiam conqueritur sequenti Epist. 7. quod contra sedis suæ Priuilegium Iudicium alterius Episcopi subire iussus fuisset, quare id emendari postulat à Rege, & ne quid contra Regulas Ecclesiasticas committatur, deinde Ep. 9. misso ad eundẽ Regem tomo Leonis & suæ fidei professione addita, rogat vt caueat ne quâ in Galliis per Hæreticos exaltari dissidia sinat.

13. Cum Salonius Ebredunensis, & Sagistarius Vapingensis plurima scelera perpetrassent, maximè in victorem Tricastinum Episcopum Synodo Lugdunensi à Guntraodo Rege, ea de causa conuocato, Nicætio Patriarcha conuicti, & damnati atque Episcopatu priuati sunt. Adierunt tamen Regem Guntramnum, qui eis fauebat, petieruntque licentiam ad eundi Romam ad Papam cum Regiis Litteris, Ioannes verò Pontifex huius nominis 3. iniuste exauctoratos locis suis restitui Iubet, eamque in rem scribit Regi, quod & factum est, iuxta tandem inde emendatione consequuta, ita Turonens. *l.* 5. *Hist. c.* 20. Cum enim ad solita scelera rediissent & præterea rei maiestatis fierent, in Concilio deinde Cabilonensi Pelagij II. an. a. C. 529. iterùm Episc. deiecti sunt, & B. Marcelli Basilic. sub custodia detrosi, vnde tamen fuga lapsi sunt, & in eorum ciuitatibus alij Episc. subrogati ex Tur. *l.* 5. *c.* 28.

14. S. Gregor. Ep. 1. apud Sirm. Tom. 3. Virgilium Arelat. & Theodonem Massiliens. monet, nè Iudæos vi & necessitate cogant ad suscipiendum Baptisma, sed suaui prædicatione pelliciant. Ep. 3. eidem Virgilio Pallium mittit, & illi vices Apostolicas mandat, docetque rationem, quam eo munere & pallij vsu gerere se debeat labem Simoniacam & repentinam promotionem Laicorum, ad Episcopatum seuerè prohibet, de eo porrò Vicariatûs munere Vigilio commisso cæteros Galliarum monet Ep. 4. ipsumque Childebet. Regem, cuius petitione hæc omnia Virgilio concesserat Ep. 5. plurima alia suis Epist. Pontifex in Gallia præcipit, & commendat, quæ singillarim enumerare Longioris foret operæ Nam *Epist.* 19. ad respectam Abbatissam Massiliensem plurima Priuilegia suo Monasterio in honorem Cassiani consecrato impertit, interque alia eximi, ab Episc. cura, quamvis ille culpatum Castigationem retineat, & *Ep.* 23. ad Serenum Episc. Massiliens. Imagines in Ecclesiis, non esse confringendas, quod idem habet Ep. 39. Ep. 24. ad Syagriũ & alios Episc. de Simoniacis & Neophytis, de vetitis mulierum, & Clericorum contubernijs, quæ omnia in Synodo tractati iubet, & ad se per Cyriacum Abbatem referri, Ep. 25. ad Aregium Vapincensem illi & eius Archidiano Dalmatic. vsum permittit, Synodo, & Syagrium conuocandæ interesse permittit. Ep. 26. Syagrio Augustodiu. Pallij vsum concedit, & in eius Ecclesia, primum in ea Prou. post Lugd. locum obtineat *Ep.* 29. ad Virgilium Arelatens. confirmat Priuilegia Monasterio Arelatensi per Virgiliũ Papam concessa *Ep.* 33. & 34. Parochias Episc. Taurin. subtractas, illi restitui volt, *Ep.* 2. *l.* 42. Ætheriæ Lugdunensi, vt suæ Ecclesiæ Priuilegia, quæ in Romanis Scriniis non reperiuntur mittat, se hactenus Irenæi scripta non inuenisse: multa denique contra Simoniac. & de Synodis aduersus eos cogendis ad Episc. Regem & Regio. crebris Epist. vrget. Præterea de Priuilegiis Monasteriis, & Xenod. concessit. Agit *Ep.* 57. 58. 59. 60. & 61.

15. A Deo datus Papa Priuilegium, & immunitatẽ Monasterio S. Mart. Turonensi concedit anno 670.

16. Greg. II. an. 719. Bonifacium Presbyterum, vt fidem gentibus annuntiet, mittit, eumq; Episc. Carolo maiori domis Franciæ, aliisque commendat antiquis Epistolis, sed placet Sacrament. quod ipse Bonifacius Romæ dum Episcopus ordinaretur præsentes hoc loco referre, ex Sirm. *tom.* 1. *Conc.* indicatus, &c. Eundem Bonif. Ep. instruit circa varias q. propositas successit.

17. Gregorius III. qui Pallium Archiepisc. Bonifacio donat, illique potestatem facit nouos Episc. instituendi. *Ep.* 1. & *Ep.* 14. Iubet ab Episcop. Boiariæ, & Alemaninæ suscipi, tanquam vices agentes sedis Apostolicæ & in Boiaria Episcop. institutos probat. *Ep.* 7.

18. Zacharias Gregorio suffectus confirmat gesta à Bonifacio, eiusque variis quæstionibus respondet, eaque responsa pro decretis habentur. *Ep.* 1. & 2. At verò *Ep.* 3. ad Francos & Gallos, in Bonifacij monitis obtemperent hortatur, Ep. 4. mittit Bonifacio Pallia sua pro tribus Metropolitanis & de duobus Pseod. à Prophetis, in Francia deprehensis, quid faciendum sit statuit, & *Ep.* 5. non solom in Boiaria sed etiam per totam Galliam suas illi voces delegat, qua de re etiam ad Episcopos Galliæ & Germaniæ scribit. *Epist.* 6. Denique *Epist.* 7. Bonifacio mandat non iterandum Baptismum quem imperitus Sacerdos infractis verbis ministrat *Ep.* 9. diuersis quæstionibus à Pipino maiore domus, & ab Episcopis, Abbatibus, & proceribus Francorum consultus respondet, eaque responsa & Capitula in Synodo recitari mandat Bonifacio *Epist.* 10. aliaque de ministro Baptismi & cæteris quibusdam eidem Bonifacio rescribit *Ep.* 11. Cæteris Episcopis Zacarias variis à Bonifacio propositis quæ-

ftitnibus refpendet, & Monafterio Fuldenfi Priuilegia indulget Epiftola 15.

19. Stephanus II. varia refponfa exiftens in Carifiaco villa, Britaniaco Monafterio, ad diuerfa confulta dedit, quæ primus edidit Sirmondus Tom. 2. Conc. ex Codice S. Mariæ Laudunenfis, idem priuilegium Fulrado Abbati, eiufque fucceffforibus indulfit circa libertatem Monafteriorum, quæ ipfi per diuerfæ Franciæ loca condiderunt.

20. Paulus Papa facram menfam à Pipino Rege fuo deceffori Stephano oblatam fufcipit & confecrat B. Petro *ep. 5. & ep. 6.* eidem gratias agit, demiffu ad fe Sabano, in quo Pipini filia facris vndis abluta fufcepta fuerat: eft autem Sabanum linteum quo facies, & manus tergebantur, de quo plura Mart. in Lexico.

Remedios Pipini Frater Monachos Romam mittit ad difcendam Pfalmodiam, quos Paul. Simeon. fcholæ Cantorum difciplina tradidit, vti fcribit ad Pipinum Epift. nona, plura alia in indiculo Epiftolarum Pauli ad Pipinum videbis, ex quibus & fummam Pipini obferuantiam & Pauli in Gallia authoritatem facilè colliges, fimiliaque deprehendes in Stephan. III Literis ad Carolum & Carolomanum Reges.

21. Hadrian. Ep. ad Tilpinum Remenfem priuilegia antiqua illius Ecclefiæ confirmat & de Lul. Epifcopo Moguntino inquiri & ad fe referri mandat.

Et *epift.* 2. ad Carolum Magnum petit vt Leonem Archiepifcopum coërceat, qui priuilegia Ecclefiæ Romanæ in exarchatu, & Pentapoli fibi attogabat.

Atque vt omittam quæ frequentibus & mutinis inter Hadrianum & Carolum literis de mutinis illorum obfequiis conftant, habemus Hadriani Capitula quæ Romæ Ingiltanimo Mediomatricæ vrbis Epifcopo tradidit fub die XIII. Kalend. Octobris indictione IX. in Galliam deferenda, & quorum aliqua Regum noftrorum Capitularibus inferta funt, in quibus de iudiciis & accufationibus, atque appellationibus plurima edicuntur, in illis porrò obferua Capitulum III. *nullus Epifcopus nifi canonicè vocatus, in legitima Synodo, fuo tempore Apoftolicâ auctoritate conuocata (cum iußione Domini & meritis Beati Petri Apoftoli, fingularis congregandorum Conciliorum authoritas, & fanctorum Canonum, ac venerandorum Patrum decretis multipliciter priuata tradita eft poteftas, &c.* Atque hoc Caput inferitur additione IV. Capitul. Cap. 12.

Capite 9. quod refertur *lib. 6. capitular. cap.* 18. *faluo Romana Ecclefia in omnibus primatu manifeftum eft, quod illa quæ funt per vnamquamque prouinciam, ipfius Prouincia Synodus difpenfet*, Cap. 20. vbi de accufatione Epifcopi, *fi ipfe Metropolitanum aut iudices fufpectos habuerit. aut infeftos fenferit, apud primatum diœcefeos, aut apud Romana fedis Pontificem Iudicetur* refertur *lib. 8. Capitula cap.* 184.

Cap. 13. *Placuit, fi Epifcopus accufatus appellauerit Romanum Pontificem, ad ftatuendum quod ipfe cenfuerit*, refertur *lib. 7. cap. 235. cap. 39. Conftitutiones contra Canones. & decreta præfulum Romanorum, vel bonos mores, nullius funt momenti.* refertur *lib. 7. cap. 265. cap. 42. & prouincialis Synodus retractetur, per vicarios Romani Pontificis fi ipfe decreuerit*, lib. 8. cap. 267.

Idem Hadrianus Magniario Abbati S. Dionyfij eiufque Monafterio concedit, vt liceat illi proprium habere Epifcopum, ficut ipfi à Stephano iuniore fuerat indultum integrum priuilegium, adducit Sirmondus *tom. 2. Concil. in Hadriano.*

Precibus item Caroli magni pallium Hermembeeto Bituricenfi Archiepifcopo, concedit Apoftolica auctoritate, idem Hadrianus *epift.* 9. ad eundem Carolum. In tertia demùm Caroli Romam profectione, oblata illi Romæ eft ab Hadriano collectio, tum Canonum tum decretorum etiam Pontificum, ab Honorio ad Gregorium iuniorem. qui eft ille ipfe liber, qui Codex Canonum, dicitur, à Nicolao Papa *Capite fi Romanor.* & in editione Parifienfi in fcribitur, Codex Canonũ vetus Ecclefiæ Romanæ, hæc omnia teftantur plurima in Bybliothecis Gallicanis exemplaria quibus præfigitur Epiftola Hadriani ad Carolum, quæ primis fingulorum verfuum literis hunc titulum reddit. *Domino excelfo filio, Carolo Regi Hadrianus Papa:* Ipfam Epiftolam ex vetuftiffimo Codice fancti Germani ipfius Caroli magni, tempore exarato Sirmondus *tom.* 2. Conc. dabit.

Epift. 10. ad Carolum oftendit miffos Regios non debere fe immifcere electioni Archiepifcopi Rauennat. quod fi poft Sergij Archiepifcopi obitum Huicbaldus ab ipfomet Carolo ad Stephanum Papam directus fe his immifcuerit, id factum, quia ipfemet Stephanus, eundem Huicbaldum Rauennam mifit, vt Michaëlem illius fedis inuaforem ex ipfa Rauennate Ecclefia expelleret.

Ipfe denique Carolus Hadriano Epitaphium fcripfit, & in eius tumulo incidi voluit, quod refert Sirmondus: quæ res fuauiffimum filij in Patrem amorem fplendidè teftatur.

22. Gregorius IV. Vehementem Epiftolam fcripfit ad Epifcopos per Galliam & alias prouincias Conftitutos, de Alderico Cenonanenfi non alibi quam apud fedem Apoftol. accufando, vbi & ius appellationis ad Sedem Apoft. grauiter confirmat. Hanc legas velim, & nos onere illam integram exfcribendi leues.

23. Sergius II. Drogoni Metenfi à Loth. Imperatore Romam cum filio Ludou. Miffo; Vicarij Sedis Apoftolicæ munus & dignitatem conceffit *anno* 844. qua dignitate poft Sancti Bonifacij obitum, Pipini, Regis Caroli & Ludouici, Imperatorum temporibus nemo perfunctus fuerat, quod teftatur Hincmarus Epift. VI. Cap. XXIX. Serg. Epift. ad Epifcopos Tranfalpinos ex Codice Metenfi S. Arnulp. edidit Armund. *tom.* 3. In ea Epiftola Vicarij Apoftolici partes defcribit Sergius.

24. Leo IV. Prudentio Epifcopo Tricaffino monafterium ab Ademaro Conftructum confecrari mandat *Epift.* 1. Epifcopos Britaniæ Simoniacos in Concilio iudicandos monet, & eorum variis confultationibus refpondet *Ep.* 2. at verò Ep. ad Lotharium Aug. fcribit Leo Alteo Epifc. Aug. Dunenfi fe pallium non concedere, quoniam id ab ipfo fanctiffimo Gregorio factum vfque ad fua tempora, non fuiffet vfurpatum, itaque fe non *poffe præfixos patrum terminos immutare*. Conftat præterea ex Epiftola Hincmari ad Nicol. noluiffe Leon. confirmare Synod. Sueffionenfem pluribus de caufis. I. quia acta Synodi ad ipfum non deftinarant, at quia Legati Apoft. illi non interfuerant, neque literæ Imperatoris, id petebant, & denique quia à Synodo damnati fedem Apoftolicam appellarant & in eius præfentia audiri & iudicari poftulabant.

25. Nihilominus deinde Benedictus III. Epift. 1. ad Hincmarum eandem Synodum Sueffionenfem confirmauit, & Hincmaro Remenfi priuilegia conceffit.

Epiftola vero fecunda ad Epifcop. in regno Caroli conftitutos mandat vt Hubertus Clericus plurimorum Scelerum infimulatus, intra 30. dies Romam veniret de obiectis Criminibus refponfurus.

26. Nicolaus fuam authoritatem Pontificiam fplendidè tuitus eft in caufa Ergetrudis vxoris fugitiuæ Bononis, diuortio Lothorij, & Benbergæ controuerfia Cænonienfis Epifcop. & Monachorum S. Karilefi caufa Rothaldi Sueffionenfis Epifcopi in Synodo Syluanactenfi malè depofito, confirmat Synodum Sueffionenfem anni 83. & Priuilegia Remenfis Ecclefiæ *Epiftola* 25. Monafterio Corb. Priuilegium indulget. *Ep.* 29. & 30. de Hilduino Cameracenfis Ecclefiæ inuafore, reiiciendo, vt Hincmaro fua

libertas

libertas & auctoritas seruetur, Ep. 33. Priuilegium Monasterio S. Charilæ confirmat. Ep. 41. Rotlando Episcopo Arelatensi vices suas delegat. de causa Vltrad, & Sociorum, aliisque Nicolai in Gallia & scriptis & Gestis, longa esset, sed omnibus nota narratio quam vel qui annales illius temporis legerit ignorare non potest.

27. Hadrianus VI. mandat Synodo Tricassinæ, vt Nicolai nomen scribant in diptychia, nec quidquam contra eius decreta teneant, Ep. V. Pallium Vlfado concedit, *Ep. 2. & 3.* Plura alia de Actetuedo, sequentibus Epistolis, & de Valdrada iterum, tum de Hincmaro Laudunensi sedem Apostolicam appellante. Ep.ij. & pluribus sequentibus.

28. Ioannes VIII. Vices suas in Gallia & Germania committit Angisis. Archiepiscopo Senonensi, Ep. 1. verum non sedi Senonensi sed eius Archiepiscopo, confestur hæc dignitas, quod obseruandum est aduersus eos, qui inde primatum Senon. probare se putant.

Epist. 2. Hincmarum Laudunensem ritè Iudicio Episcopali depositè affirmat ex ratione Caroli Imperatoris, & Hincmarum Remensem alium Ecclesiæ Laudunensis præficere vult.

Epist. VII. ad Vniuersos Gallos & Germanos mittit damnationem Formosi Episcopi Gregorij Nomenclatoris, & aliorum qui Romæ in Synodo fuerant excommunicati, atque hanc excommunicationem seruari mandat authoritate Apostolica.

Cum Burgadilensis Prouincia à Paganis esset deuastata, Caroli Calui Imperatoris precibus Fratrem Burdigalensem Archiepiscopum transferri in Ecclesiam Biturcensem Ioannes VIII. *Epist. 8. 9. 10. & 11.*

Rostagno Arelatensi suas vices in Gallia & Pallij vsum concedit, *Epist. 26. & 29.*

Concilium Celebrat. Trecis an. 578. ad quod variis Epistolis Episcopos diuersis vocauit, qui & conuenere, eius acta Leges: in ea denuo Lambertum & ad Albertum Ecclesiasticarum Rerum Inuasores excommunicat, & Priuilegium monasterio Floriacensi indulget, causam inter Verchens. & Auenionensem Episcopos committit Arbalensi & Narbonensi Archiepiscopis Epist. 45. & Episc. Britanniæ parere Episcop. Turonensi à cuius obedientia se substraxerant, Iubet Ep. 46. Vvifredum Episcop. Venetiens. qui cum excommunicatis, communicarat, prohibet Celebratione Missarum Ep. 51. Impuberes qui alium Occiderant, ordinari posse post peractam pœnitentiam decernit. Ep. 52. ad Edonem Bellouac. Episcopum, & aliis quibusdam Litteris de similibus casibus Consultus respondet vt Ep. 53. de Rostagni vxore fugitiua quam ad se venire Iubet, Ep. 54. ne sponsus sponsam ab alio corruptam ducat, ad Ep. 58. non separandum virum ab vxore qui filium suum vrgente necessitate Baptisauit, addit alia in reliquia Epistolis, quæ sigillatim recensere nihil attinet hoc loco. Epist. 70. Iubet Viennens. Archiepisc. Romam se conferre, vt de sibi obiectis se purget & respondeat, & Ep. 75. eundem arguit, quod Optando Episcopo in carcerem detruso, alium in Ecclesia Geneuensi constituerat, itaque alium sua sedi præcipit restituere & ad Synodum ad sibi obiecta diluenda venire idem Epist. 74.

29. Marinus Papa concessit Priuilegium Monasterio Solemoiacensi.

30. Ioann. Papa X. Ep. 1. ad Herimanuam Archiep. Coloniens. Iubet illum venire Romam vnà cum Hilduino & Richario, qui de Tungensi Episcop. contendebant. Idem habet *Ep. 2.* ad Carolum III. Regem.

Atque hæc pauca sufficiant ad ostendendum Ecclesiæ Gallicanæ sensum.

75 Circa potestatem Pontificiam in declarandis fidei dogmatibus & definiendo iure Ecclesiastico, atque dirimendis controuersiis, quæ subindè sunt exortæ, quarum cognitio ad sedem Apostolicam, vbi maiores fuerunt, deuoluta est, quod enim continuo vsu prioribus illis sæculis & Meroningiis, atque Carlouingiis Imperantibus obtinuit, idem consequentibus ætatibus multo illostriùs, & frequentiùs factitatum est, ita vt nihil attineat hoc loco, vti propositum vsum & praxim hac in parte adducere, cùm illam ex ipsis Pontificum Romanorum Epistolis & rescriptis, Gallorumque ad illos prouocationibus, ac demùm variis sententiis ab ipso vsque initio Christianæ in Gallia fidei repetiarimus. Ipsi Romani Pontificem in Gallia Episcopatus & Diœceses instituerunt, diuiserunt, ampliarunt, minuerunt, Episcopos, Archiepiscopos, & primates crearunt, reos exauthorarunt, innoxios tutati sunt & à sede pulsos restituerunt, excommunicarunt, absoluerunt, & ad suum tribunal vocarunt, lites vltimò iudicio dirimerunt, Priuilegia concesserunt, dignitate spoliarunt, Concilia indixerunt quibus vel ipsimet, vel per suos Legat. præfuerunt, Synodorum acta vel probarunt vel reiecerunt; Vicarios Apostolicos in vnam, vel plures Prouincias, vel in Vniuersam aliquando Galliam miserunt. Denique si quod grauioris momenti in rebus Ecclesiasticis dubium & controuersum fuit, ipsorum iudicio tandem stetit: Quare nullibi Clariora illustrioraque Pontificiæ potestatis argumenta reperias, quam in Ecclesia Gallicana, quæ semper Pontificum decreta, & Canones ab eo missos tantà reuerentia suscepit, vt in Concilio Turonense II. *Can.* 20. Vbi de Virginibus iuxta Paulum & Innocentij sententiam decreuit, hæc addat, *Quis Sacerdotum contra decreta talia, quæ à sede Apostolica processerunt agere præsumat.* Et mox. *Quorum auctorum valere possit prædicatio, &c.* Vides itaque Ecclesiam Gallicanam ne authores quidem & scriptores recepisse, nisi quos Romani Pontificis authoritas probasset, & Concilium plenarium totius Galliæ, hoc est ex Episcopis & proceribus regni à Carolo Caluo Rege Pontigone Coactis, anno. 876. Can. 1. *Vt honor, dono & spirituali Patri nostro Ioanni summo Pontifici, & Vniuersali Papa ab omnibus conseruetur: & quæ secundum Sacrum suum Ministerium auctoritate Apostolicâ decreuerit, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conseruetur.*

Iam verò relationes & consultationes in omnibus dubiis factas, etiam à Gallicanis Episcopis ad sedem Apostolicam, nuper apertè docuimus. Abstineo nunc nomine appellationis de cuius origine & vsu dicemus *tom.* 3. Vbi de Iudiciis Canonicis: quare ne fusiorem controuersiam hoc alieno loco perstringere Cogat, vsurpo potiùs nomen consultationis & relationis, hæ enim voces promiscuè vsurpantur in digestis & Codice tum Theod. tum Iustiniano & modò sufficiunt nostro instituto, vt ostendam in rebus dubiis tum fidei tum discipl. Scholast. fuisse à nostris Gallia consultam sedem Apostolicam, siue ad illam grauia omnia dubia fuisse relata, quod non fuisse peculiare Gallia, testantur Orientis & Occidentis Synodicæ Consultationes ad Romanum Pontificem, quibus respondendis se operam nauasse apud Damasum testatur Hieronymus Epist. 11. ad Ageruchiam, *cum,* inquit, *in Carthis Ecclesiasticis iuuarem Amasum Romana vrbis Episcopum & Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus respondérem.* Quare cum Cyrillius Alexandrinus crebris suis Litteris nihil apud Nestorium proficeret, ea de re monuit Cœlestinum, vt tanto malo prouideret, *longa,* inquit, *Ecclesiarum consuetudo suadet vt einsmodi res sanctitati tua communicetur.* Cœlestinus in Synodo Romana Nestorium damnat & gradu mouet

& Cyrillo mandat, vt suam sententiam suo nomine, & vice executioni mandet, quod & deinde præstitit Ephesina Synodus, vbi in sententia aduersus Nestorium dicit, se ad id cogi & ex antiquis Canonibus, & ex Literis Cœlestini, qui ad relationem Cyrilli Nestorium Sacerdotio priuauerat. *Coacti*, inquiunt, *per Sacros Canones & Epistolam sanctissimi Patris & commu. Cœlestini Romanæ Ecclesiæ Episcopi, Lacrymis subindè perfusi ad Lugubrem hanc contra eum sententiam venimus: ἀναγκαίως κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων* &c. in relatione verò Synodi ad Imperatorem vbi narrant se damnasse & exauthorasse Nestorium, *Laudantes Deo Dilectum magnæ Romæ Episcopum Cœlestinum, qui prius impia dogmata Nestorij condemnarit, ipsosque sua sententia anteuerterat, Prospiciens securitati Ecclesiarum & fidei à sanctis Apostolis, Euangelistis & Patribus traditæ.* De relatione Concilij Mil. & Carthag. ad Innocent. contra Pelagianos plurima diximus nuper, de relationibus verò à Gallicanis Episcopis, diximus quoque ex Innoc. I. Epist. I. ad Exemperium Tholosanum, cuius verba denuò reddo, *dilectio tua institutum sequuta prudentum ad sedem Apostolicam referre maluit. Quod de rebus dubiis custodire deberet, quam vsurpatione præsumpta quæ sibi viderentur, de singulis obtinere*, & inferiùs, *cap. 3. Si quæ autem causa, vel contentiones inter Clericos tam superioris ordinis, quàm inferioris fuerant exorta, vt secundum Nicænam Synodum Congr. eiusdem Prouinciæ Episc. iurgium terminetur, nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui debet in omnibus causis reuerentia custodiri, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant ad alias conuolare Prouincias, si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur.*

Quæ Innocentij verba iam superiùs adducta, & ad Episcop. Tholos. manifestò indicant in Galliis Canonem Nicænum ita fuisse intellectum & seruatum, vt licet nefas esset in Ecclesiast. causis ad Iudicium extra Prouinciam prouocare, exciperetur tamen Romana Ecclesia, ad quam omnibus quarumcunque Prouinciarum Episcopis & Clericis liceret confugere, & prætereà vbi causæ maiores essent, post Episcopale iudicium ex Synodi Nicænæ mente, & antiqua consuetudine liberum esset de tota causa ad sedem Apostolicam referre, quod & Innocent. scribit vbique acceptum fuisse, & ab Episcop. Gallic. factitum fuisse, satis indicat. Et Pelag. Epist. ad Ioannem Episcop. Constantinop. ait *maiores & difficiles quæstiones vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad sedem Apostolicam semper referantur.* Hæc omnia confirmat Leo. *Epist. ad Episc. Prouinc. Vienn. nobiscum itaque fraternitas, vestra recognoscat Apostolic. sedem, pro sui reuerentia, à vestra etiam Prouinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus consultam, & per diuersarum quemadmodum vetus consuetudo poscebat appellationem causarum aut retractata, aut confirmata esse iudicia.* Quæ verba denuò hoc loco adducere cogimur. Atque hæc perpetua, & accurata Pontific. decretor. & Legum in Gallia obseruatio, veraque opinio est, ratio propter quā optima instituta, & vera norma disciplinæ Ecclesiasticæ, atque incorrupta fides constans in Gallicana Ecclesia, perseuerauerit, quod testatur Innocent. Ep. ad victricium Roto-magens. *propter eos igitur qui vel ignorantia vel desidia non tenent Ecclesiast. disciplin. & multa non præsumenda præsumunt rectè postulasti in illis partibus istiusmodi quam tenet Ecclesia Romana, forma seruetur, non quod noua aliqua Imperentur, sed ea quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt ab omnibus obseruari cupimus; quæ tamen Apostolica, & Patrum traditione sunt constituta.* Sanè vti Irenæus noster Romanam Eccles. tanquam Principaliorem, dicebat fidei depositum custodire, ita & normā Ecclesiast. discipl. semper seruasse & maiorum instituta, non noua verò Imperasse; quare Liberius in Ep. ad Constant. Imperat. *Nunquam mea statuta, sed Apostolica semper firmata & custodita perfeci, secutus ordines, moremque maiorum nihil addi Episcopatui vrbis Romæ, nihil minui passus sum*, eadem de caussa Leo, *in decretis tit. 5. omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij quam omnium decessorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & de Canonibus promulgata sunt disciplinis.* Custodiri mandat. & Ep. 1. *ad Episc. Prouinc. Vien. non noua instituentes, sed vetera renouantes vt in statuta consuetudine, quæ à nostris Patribus nobis est tradita perduremus.* Eadem tradit Valentinian. in edicto quo Iubet Leonis P.P. Constitutionibus & dictis obsequi Hilar. *P. ep. 11. ad Episcopos Galliæ quia*, inquit, *Christianorum quoque Principum Lege, decretum est, ne quidquid Eccles. earumque Rectoribus pro quiete omnium Domini Sacerdotum, atque ipsius obseruantia disciplinæ, in auferendis confusionibus Apostolicæ sedis Antistes suo pronuntiasset examine, veneranter accipi tenaciterq; seruari cum suis plebibus Charitas vestra cognosceret: nec vnquam possent conuelli quæ ex Sacerdotali Ecclesiast. præcipue fulcirentur & regia.* Quibus verbis neq; Hilar. neq; nos contendimus Pontificum authoritatem in condendis legibus Ecclesiasticis, à Valentiniano, aut alio quopiā Imperatore deriuatam fuisse, Pontifex cum eam ex sua Capitis & Pastoris Vniuers. dignitate habeat, sed rationem reddit propter quàm Principum quoq; authoritate illâ iuuetur ad Ecclesiæ nimirùm pacem, & vt aiebat in sua nouella Valentinian. *Ne leuis saltem inter Eccles. turba nascatur, vel in aliqua minui religionis disciplina videatur.* Qua etiam de causa non præcipiti quodam & cœco Impetu; relationes & consultationes Prouinciarum missæ ad Pontificem remittebantur, sed consultæ expendebantur in Concil. Rom. vt discussi diligenter omnibus responderetur, quoniam vt ait Leo, *in decretis cap. 13. adiuuante gratia Dei facilius poteris prouidere, vt in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, Cum coram beatissimo Petro Apostolo, id semper in commune tractandum sit, vt omnia ipsius constituta, Canonumque decreta apud omnes Dei Sacerdotes, inuiolata permaneant.* Hæc tamen responsa ad eiusmodi consultationes, vnius duntaxat Pontificis nomen præferebant; quia in illo erat τὸ κῦρος, rerum agendarum: vnde Iulius. *Epist. ad Oriental. apud Athanas. Apolog. 2.* inquit, *nam etsi solus sim qui scripsi non meam tamen solus sententiam, sed omnium Italorum, & omnium in his regionibus Episcoporum scripsi, certè ad continuum tempus conuenere Episc. & eius sententia fuere, quam vobis iterùm signific.* Et Synodus Rom. coacta an. 484. *in Ep. ad Constant. quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas præcipue fidei, colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, vt successor præsulum sedis Apostolicæ, ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum, iuxta sollicitudinem sibi Ecclesiarum omnium competentem, cuncta constituat*, qui caput est *omnium*, & sub finem, *Beatissimus vir Fœlix caput nostrum Papa & Archiepiscopus.* Hæ porrò consultationes, & relationes dubiorum in fide & disciplina, atque posteriori, deinde ætate post Concilium Sardicense, appellationes è Iudiciis Episcoporum ad Romanorum Pontificem, factas fuisse passim in Galliis, illorumque responsa & decreta tanquam Canones Synodales accepta fuisse; Hactenus euicimus, ni fallor & Gallicanæ Ecclesiæ sensum erga Romanam sedem demonstrauimus, sed Illustrissimum harum constitutionum & relationum Exemplum recentissimùm habemus, cum Clerus Gallicanus ex vniuerso Cleri consensu

nup.

nup. caorts Hæresi Ianseniana ad Pontificem retulit eiusque iudicium eapetiit, & tanquam diuini spiritus oraculum suscepit, exceptis quibusdam iisque Paucis Iansenij partiariis, qui damnatas quidem à Pontifice propositiones Hæreticas fatentur sed nolunt eas esse Ianseni), ipsique suli oculos habent quibus hominis libros Legant toto reliquo orbe cæcutiente.

77. Vltimum argumentum Gallicanæ Ecclesiæ, circa potestatem Pontificiam ducebam ea edictis & obseruantia Principum, qui Gallis Imper. siue ij Rom. siue Gothi siue demùm Franci fuerint, nam Valentiani III. Constitutionem, qua Leges à Romanis Pontificibus constitutas seruari mandat, superiùs retulimus, sub Gothis verò & Francis Principibus, etiã primæ stirpis liberam fuisse Romani Pontificis authoritatem in Gallia nemo negat, de Codice Canonum Caroli magno ab Hadriano oblato nuper egimus, monuitque statim Carolus Episcopos suos executioni decretorum inuigilarent, ipseque plurima ex illis capita pro varia temporum necessitate suis Capitularibus inseruit, & in Capitolare aquis-grauense datum anno 789. transcripsit vbi *c.* 58. sic ait *si quis Sacerdotum contra constituta decretal. præsumptione agat, & corrigi nolens, ab officio suo summoueatur*; Quod in Capitularium libros *lib.* 1. *cap.* 58. *ab* Ausegiso relatum est, *& lib.* 7. *capitul. cap.* 205. describitur illud Hadriani *cap.* 39. *constitutiones contra Canones & decreta Præsulum Romanorum, vel bonos mores nullius sunt momenti.* Quod verò antiquorum Pontificum ante Syricum Epistolæ decretales non reciperentur à quibusdam Gallis, causa erat, quod illæ suppositæ & falsæ censerentur. Vnde grauis orta lis est inter Nicolaum primum & Hincmarum Remensem, in qua non certabatur an decreta Pontificum seruanda & recipienda forent, sed an ea decreta vere à Romanis Pontificibus Emanassent & Literæ quibus illa continebantur veræ, & Pontificiæ essent, an verò nothæ & suppositiæ qua de controuersia dicemus inferiùs, sed quidquid de illa statuas inde nihil arguitur contra veram Pontificiam authoritatem.

87. Iam verò si de obseruantia qua nostri Principes prosequuti sunt Pontifices agams nihil magis tritum in annalibus nostris est, nihil magis toto orbi Christiano notum, itavt aliorum regnorum Principes qui se hodie Romanorum Pontificum hostes profitentur, quam sint ab antiqua Regum nostrorum Christianitate degeneres se prodant, cum tamen se inde regiam authoritatẽ tueri videri velint, dũ illam Spirituali tanquam sibi infensæ opponere Conantur. Nam Clodouæus Coronam auream P. R. obtulit vt habet Anastasius in Hormisda, de cultu Pipini Regis, Caroli magni, Ludouici p. 11. & filiorum eius atque cæterorum eiusdem stirpis Principium non est quod omnibus obuia describam, neque ea quæ hodie Imperat Piissima Capetiorum sterps, prioribus, pietate, religione & fidei zelo cedit, vt & antiquiores anoales & cotidiana experimenta testantur; quare in his Immorandum non est.

§. XV.

Sensus Academiæ Parisiensis circa potestatem Romani Pontificis in fidei controuersiis, & disciplina Ecclesiastica.

Non possum Illustriori testimonio Romani Pontificis in definiendis fidei dubiis & controuersiis, atque in Ecclesiastica disciplina contioenda, continuam authoritatem demonstrare, quam ex nobilissimæ Parisiensis Academiæ sensu, cum enim eios eruditionem commendent ipsimet Pontifices. & ipsa Gallicana Ecclesia grauissimis in controuersiis eam consuluerit eius testimonium neque R. P. neque ex Ecclesia reiicient, neque cæteri opinor suspectum habere poterũt, sic enim Alexand. IV. ad Academiam Neapol. rescribit 18. Kal. Maij, anni sui Pontificatus, Christi 1255. & refertur integra Epistola in eius regesto Vaticano & apud Vvading. *tom.* 2. *annali minor & in defensorio priuilegiorum fratrum mendicantium*, Excoso Parisiis in 8. anno 1507. eius etiam fragmenta dabit Spondanus Anno Christi 1255. *num.* 5. *&* 6. *quasi Lignum vitæ in paradiso Dei & quasi lucerna fulgoris in domo Domini est in Sancta Ecclesia Parisiensis study disciplina. Hæc quippe velut fœcunda eruditionis parens ad irrigandam sterilem orbis faciem fluuios de fontibus sapientiæ salutaris cum impetu foras mittens, vbique terrarum, Dei lætificat ciuitatem, & in refrigeria animarum fragrantium sui iustitia, aquas doctrinæ diuidit publicè in plateis. Ibi minitiua ordinatus est per prouidentiam conditoris, ad opus, ad custodiam, Doctorum ordo præcipuus, vt ad vitæ fructum rationabilis creatura deducat affectum, ne in gustum mortis versa veteris præuaricationis illecebra seducatur. Ibi humanum genus ignorantiæ cæcitate deforme, per cognitionem veri luminis, quã scientia pietatis assequitur, reddita visionis specie reformatur: ibi præcipuè dat Dominus sponsæ suæ os & sapientiam ac linguam eruditam, cui resistere nequit omnis aduersitas improborum & ulitra Epist. anno sequenti data Parisiis peritia summæ sinus de sua scientia summa plenitudine replens orbem, & tanquam fulgidus sal doctrinæ, per totum orbem clara intelligentiæ lumen fundens depellit ignorantiæ tenebras, raditatis abstergit Caliginem, aufert Imperitiæ nubilum, promit illuminationis auroram, cognitionis pandit serenum, lucidúmque scientiæ monstrat diem, rigat documentorum fluorum fluentis Paradisi omnem terram, & honorum influentia dogmatum instruit, & imbuit vniuersum copiosis & dulcibus sapientiæ fructibus, reficiens Ecclesiam, mundum pascens: quia de Parisiis velut de parente sinu partus scientiarum plurimi prodeunt, de ipsa recta ac perfecta soboles gignuntur disciplinæ: hinc prodedit inclita doctorum prosapia: huic alta progenies prouenit peritorum, quibus Christianus illustratur Populus, & fides Catholica roboratur. Hunc profecto amænitatis & communitatis locum vniuersæ artes de totius orbis ambitu sibi habitaculum communiter elegerunt, & considerantes cæteris seculi mansionibus, deliberatione quasi concordi suam fixerunt ibi immobilem stationem. Hæc est egregia literarum ciuitas, artium vrbs famosa, eruditionis schola præcipua, summæ sapientiæ officina, & potissimum studiorum gymnasium. Hic conuersantur & degunt scientiæ: hic firma & læta Societate conueniunt, hic suas habent & possident Cathedras, hic suo profunda & arcana veritatis magistery insinuatione reuelant. Et cuiusque ipsarum propria virtus suo ibi proprio, innotescit affectu. De Parisiis fons limpidus scientiarum emanat, de quo potant cunctarum populi nationum, ibi erumpit altus puteus scripturarum de quo profunda intelligentiæ pocula mundus haurit.* ex quibus aliisque quæ Pontifex adiicit, quam eximia fuerit Parisiensis Academiæ eruditio magnificentissimè explicat: quare mirum non est, si tum ipse tum eius prædecessor Gregorius, alijque Pontifices tam illustribus priuilegiis eam ornarunt, atque aliquando consuluerunt, eiusdem verò incensum in sedem Apostolicam studium prodidit indefessus in sapiendis schismatis, & sedis Apostolicæ dignitate retinenda propugnandáve labor: quem & nostri, & Ecclesiæ annales sæpiùs testantur, quare facturum me operæ pretiom existimaui, si in celeberrima ista contra nouos, vereresque heterodoxos, controuersia de Romani Pontificis In definiendis fidei dubiis & temperanda Ecclesiastica disciplina authoritate, quam hactenus omni testimoniorum genere stabili-

mus post explicatum Ecclesiæ Gallicanæ sensum, ad extremum, quænam fuerit eruditissimæ totóque orbe celeberrimæ Academiæ mens inquirerent, vt omnibus constet nos non vniuersalis modo Ecclesiæ, sed & Gallicanæ imprimis, atque Parisiensis Academiæ in nobilissima quæstione insistere, vt hoc verò perficiam duplici via progrediar. Imprimis enim totius Academiæ in vnam coactæ definitionem, & edicta inquiram: deinde insigniores aliquot eiusdem Academiæ Doctores, qui eruditione & pietate clari fuerunt, interrogabimus quænam fuerit mens ipsorum in hisce quæstionibus, quamvis enim eiusmodi Academiarum, etiam nobilissimarum definitiones, non sint omni ex parte infallibiles, vt obseruauit Picus Mirandulanus *in sua Apologia q.1.* illas circa quosdam articulos allegans, Caietan. *in cap.5. de Ente & Essentia. 4.q.* Ferrariens *lib.2. contra gent.cap.93.* ipsique fatentur Parisienses, nosque alibi denuo monebimus, communis tamen & constans sapientum authoritas, & magni facienda, & singularis alicuius, quamvis eruditi iudicio præferenda est, maxime tamen dum aliumdem validis rationibus & reliquorum eruditorum scosu passim eius opinio confirmatur, vti contingit hoc loco, in quo Pontificiam authoritatem circa iudicandas fidei & disciplinæ Ecclesiasticæ controuersias, tam multis & certis argumentis demonstrauimus, quibus nobilissimæ Academiæ sensum placuit adiungere, ne tam illustri authoritate quidam abuti pergant, atque imperitis fucum faciant.

80 Audiamus igitur Parisiensis Academiæ edicta & definitiones: Anno LXXX. 1644. Facultas Theologiæ Parisiensis damnauit Philippum Bracheium Milliterium qui in suo Henotico siue pacificus dixerat ocsas esse consulere aut interpellare S.Sedem, nisi vbi eius iudicium certam & irrefragabile haberemus, *secundum inquit, verum & solum statuentia quo omnes eius in fide definitiones sunt infallibiles, quo statuest in Concilio vniuersali hanc propositionem* sic confixit Academ. *hæ propositiones inquantum infallibilitatem Ecclesiæ vniuersalis in nullo alio statu quam in solo Concilio Oecumenico congregata tribuit. & ipsam aliquo tempore legitimo vsu penitentiæ cognitione caruisse, supponunt temeraria sunt, ipsi Ecclesiæ iniuriosa & heretica,* ita refert Bail Doctor Parisiensis *in summa Concil.tractatu de triplice verbo Dei an extra Concilia generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei,* Cum enim acta & regesta Parisiensis Academiæ legere & voluere non liceat, non possumus illa nisi ex illis qui summa fide ea referunt, nos adducere, quod idem in eiusmodi definitionem allegationibus facere cogimur, nobisque satis esse debet authoritates probatas afferre, earumque fidem publicam sequi. Eadem facultas libros Marci Antonij de dominis Archiepiscopi S. Palatensis de republica contra Romanum Pontificem, & Ecclesiam Romanam scribens graui censura confodit, agente clarissimo & eruditissimo viro Isamberto, tunc temporis Academico Syndico ex ea censura quam integrum refert Bail *tractatu citato.* Placet definitiones aliquot excipere, dixerat Marc-Antonij initio Ecclesiam, sub Romano Pontifice non esse amplius Ecclesiam, sed Rempublicam quandam humanam sub Papæ Monarchia, tota temporali quam propositionem Academia dixit *hæreticam, calumniosam & scandalosam.*

Lib.1.cap.3.n.18. disparitatem ait Marcus potestatis inter Apostolos, esse humanum inuentum, in sacris Euangeliis, & diuinis scripturis minimè subsistens, Academia, *Hæc propositio est hæretica & schismatica de iurisdictione Apostolica ordinaria, quæ in D. Petro subsistebat intellecta.*

Anton. eodem *cap.3.n.23.* ait Monarchiæ formam non fuisse immediatè in Ecclesia à Christo institutam. *Academ hæc propositio est hæretica schismatica ordinis hierarchicè subuersiua & pacis Ecclesiæ perturbatiua.*

Cap.8. n.10. Anton. vt restringat iurisdictionem Pontificiam, quam et aliis vidimus P.P. passim stabiliunt, in illis Christi *verbis pasce oues meas.* Interpretatur ea de Israëlitis, qui soli tunc erant oues Christi, vnde ad illas se missum dicebat sed audi Academiam.

Hæc propositio in verbo solos Israelitas, est hæretica & ignorantiam crassissimam authoris prodit.

Cap.12.n.5. Anton. probat Ioannem-Hus qui docecet non dari in Ecclesia vnum Caput supremum, & Monarcham præter Christum, Christiani per multos ministros suam Ecclesiam sine vno isto Monarcha regere perfectè, & gubernare, eamque esse doctrinam Catholicam à Sanctis Patribus egregiè explicatam & confirmatam, quid ad hæc Academ. Hæc propositio est *Hæretica quoad singulas partes.*

Lib.2. Anton. eandem Monarchiam destruere, & Aristarenciam totis viribus inducere conatur. Sed ab *Academia* simili ratione, & Christianissimo vigore confoditur: nam *c.1* sic habet: *Anton. sicut Apostoli simul & insolidum Aristocraticè curam gerebant cum potestate æquali, & vniuersalè: ita Episcopi omnes simul & insolidum, eandem regunt Ecclesiam singuli cum plena potestate.* Academiæ verò censura eiusmodi est. *Hæc propositio hæretica est, & Schismatica quoad vltima verba singuli cum plena potestate.*

Pergit Ant. n.13. *Episcopi dicuntur Apostolorum successores, qui in eorum efficio quod erat Apostolorum omnium commune succedunt omnes in omnibus insolidum.* Pergit & *Academia. Hæretica est & Schismatica, cum agat de iurisdictionis Apostolica potestate,* & n.15. *Anton. in potestate* 88 *vniuersali succedunt Episcopi non modò vniuersi sed etiam singuli: Academia verò Hæretica est & Schismatica, vt duæ præcedentes.*

Cap.8 eiusdem libri 2.n.13. totum suum virus effundit Antonius in Romanam Ecclesiam his verbis: *Dico Romanam Ecclesiam, & ex magnitudine Ciuitatis, & ex quod eam duo primi Apostoli fundauerunt Petrus & Paulus, & ex aliis Capitibus, extra ius diuinum habuisse, vt semper reputata sit Ecclesia principalis; non tamen Domina & Regina super vniuersas Christi Ecclesias: neque Augustinus, neque vllus ex antiquioribus Patribus summam Ecclesiasticarum rerum in Romana Ecclesia posuerunt. Erat ergo & est Ecclesia præcipua nobilitate, existimatione, dignitate, nomine, & dignitatis authoritate, non regiminis & Iurisdictionis principatu,* quibus verbis perfidus Apostata omnium tum veterum, tum recentiorum Schismaticorum argumenta collegit, vt vno velut ariete Romanam Ecclesiam concuteret, sed operosam illam machinam vno verbo sufflaminit. *Academia. Hæc propositio est Hæretica, & Schismatica, quatenus apertè insinuat Romanam Ecclesiam Iure diuino authoritatem in alias Ecclesias non habere.* Et sanè eumdem esse Academiæ, & antiquorum Patrum sensum in hac parte, iam olim demonstrauimus. In progressu sui operis non meliùs sapit Anton. nam *lib.5. c.8. n.14.* affirmat vnumquemque Episcopum Iure diuino esse vniuersalem. Academia verò sic pronunciat, *hæc propositio est Hæretica & Schismatica vnitatis Ecclesiæ subuersiua.*

Similes alias propositiones, ex eodē *l.3.c.20.n.42. & 44.* & ex *lib.4.c.1.n.1.* & *n.23.* & *c.2.n.11. & 56.* & *c.3.n.2.7.19.* damnat Academia. Sed prænotanda censura propositionis quæ habetur *cap.7.26. & 119.* quibus suam impiam doctrinam affingit Facultati Parisiensi. Sic enim ait: *Potestatis plenitudo vt optimè docent Parisienses, data est Ecclesiæ vniuersa, hoc est omnibus & singulis Episcopis insolidum.* Respondet verò

Academia,

Academia, & de impacta calumnia quæritur: *Hæc propositio*, inquit, *est contumeliosa in facultatem Parisiensem, in particula singulis Episcopis.* Pergit. Calumniari Sycophanta n. 9. *Parisiens. doctrina enucleatè intellecta;* nihil discrepat à mea his libris tradita doctrina, & ab ipsa veritate, & mea: *Schola itaque Parisiensis & nostra est & reipsa potestati studet Aristocratica non Monarchica, quare ex eius quoque doctrina Papatus nullo popotest solido subsistere fundamento.* Verum meram esse imposturam importunissimi Calumniatoris clamat Academia: *Mera*, inquit est, *contra facultatem Parisiensem impostura.* Et tamen sunt etiam hodie quidam adeò proterui, similes calumnias in os ingerentes nobilissimæ Academiæ, quia verò videbat Antonius sibi quædam Concilia Generalia aduersari, & viros quoque sanctitate & eruditione illustres, ea omnia contemnit & despicit, & per vim applausisse Monarchiæ dicit. Nam *cap. 10. & 11.* sic habet: *Concilia occidentalia, vt Lateranens. sub Innocentio, vt Lugdunense sub Gregorio X. & Florentinum sub Eugenio Monarchia Romana Ecclesiastica, iam dominantis applaudere tanta Monarchia sunt coacta.* Hanc propositionem censet Academia falsam, calumniosam, & scandalosam: *cap. verò eodem num. 99.* damnationem Vvicleffi & Hussi negantium Primatum Papæ sic eludit: *Vt dicat Patres Constantienses Monarchiam quidem Ecclesiasticam tenuisse, sed communissimo iam errore infectos, quam propositionem quoad vltima verba Hæreticam, & Concilium Constantiense contumeliosam Prouinciæ.* Censura Parisiensis. Eandem contumeliam agnoscit *num. 45.* vbi Antonium, Bedam, Anselmum, Hugonem, Victorium, & Bernardum, inter Monarchicos deceptos reponit, cæteros verò inquit posteriores: *Magna ex parte Parasytos & Assentatores, malaque fidei deceptores & contra propriam scientiam & conscientiam contentiosos, & verbosos disputatores isthac in causa vticimus, ne dicam contemniam.* Vides scelerati impostoris frontem, qui & Concilia & Sanctissimos Doctores & nobilissimam Academiam probris proscindat, eo quod sibi aduersarios experietur.

81 Maucletus Doctor Sorbonicus in suo opere de Monarchia 4. *part. lib. 8. c. 6.* Cuius inscriptio est, *quæ fuerit Catholica Facultatis Parisiensis de supremo Monarchicóque Romani Pontificis super omnem Christi Domini Ecclesiam principatu Confessio, eiúsque in ipsum Monarchiam Vniuersalis Ecclesiæ Patrem omnium fidelium Sanctissimum pietas obedientia, & honor*, pluribus ostendit ea ipsiusmet Academiæ definitionibus, illius famam aduersus iniurias & calumnias, quibus Monarchomachi cum Ausa nefario sine fronte, & turpiter lacerabant, iactabántque Parisiensem Theosophiæ facultatem, suis semper à Partibus stetisse, & aduersus supremum Monarchicómque Romani Pontificis Principatum seriò pugnasse, quod quam falsum sit palam nos, ex illo excepimos, affert imprimis eiusdem Parisiensis Academiæ decreta ann. 1330. contra Marcilij de Padua, & Ioannis de Landuno errores, qui in libro primo regesti Parisiensis facultatis conclusionum censurarúmque tales recensentur. Primò, quod B. Petrus Apostolus, non fuit plus caput Ecclesiæ, quam quilibet aliorum Apostolorum, nec habuit plus authoritatis, quàm habuerunt alij Apostoli, & quod Christus nullum Caput Ecclesiæ suæ, nec aliquem suum Vicarium in terris constituit. Secundò, quod ad Imperatorē spectat, corrigere Papā, punire instituere & destituere. Tertiò, quod omnes siue Papa siue Archiepiscopus siue Sacerdos simplex, quicūque sunt æqualis authoritatis, ex institutione Christi, sed quod vnus habeat plus authoritatis, quàm alius, hoc est, secundum quod Imperator concessit plus vel minos & sicut concessit reuocare potest, quartò & vltimo quod Papa, vel tota Ecclesia simul sumpta nullum hominem quemcunque sceleratum potest punire, punitione coactiua, nisi Imperator dederit eis auctoritatem. Hos omnes porrò errores, velut sacræ fidei contrarios, & fidei Catholicæ inimicos, Hæreticos, seu hæreticales & errores censura edicit. Immò cum aliqui eiusmodi errores lingua volgari edidissent, quod Ioanni XI. iure meritò displicuerat, quare egit pro viribus Academia, vt eiusmodi translatores deprehenderet, vt ipsos sua censura coërceret.

Anno Christi 1442. aduersus Theses Nicolai 82
quadrigari Augustiniani declarauit Academia dignitatem Hierarchicam Romani Pontificis à Christo immediatè institutam, ab illa verò cæteras omnes Prælatorum, Pastorúmque Ecclesiarum Dei, quæ sub cœlo sunt potestates dignitatésque sub Christo Domino, cóque sic ordinante, ratione iurisdictionis, limitationis, dispensatiuúsque ministerialis deriuari per maturéque ingenuè confitetur, vnde Innocentij VIII. in Academiam Parisiensem. Affert. quem testatus est *Epistola* ad ipsam facultatem scripta anno 1486. cum ad ipsum à sententia Parisiensis Episcopi prouocasset ipsa facultas aduersus Ioannem *Laillier* Presbyterum, & in Theologia licentiatum, qui plures errores aduersus Ecclesiam, & Sedis Apostolicæ sanctitatem & dignitatē docuerat anno 1484. die penultima Iulij in sua Sorbonica: hi verò errores ex Codice regesti feruntur à Mauclero 1. *Petrus*, non habuit à Christo potestatem super alios Apostolos, neque Primatum omnes Hierarchisantes æqualem potestatem acceperunt à Christo, ita quod curati sint æquales in potestate, regimine, & iurisdictione. Tertiò, Summus Pontifex non potest remittere, viatoribus totam pœnam iis debitam ratione peccatorum suorum virtute indulgentiarum, etiamsi iustè & rationabiliter dantur. Quartò, si vultis quod ego loquar de summo Pontifice, ego vastabo totam Galliam, *ie gasteray tout*, vel *ie trombleray tout*. Quintò, Summus Pontifex Ioannes non potuit condemnare, de Poliaco, nec facere decretalem *vas Electionis*. Sextò, quod decreta & decretales Summorum Pontificum non sunt, nisi trupsæ. Septimò, Ecclesia Romana non est Caput aliarum Ecclesiarum.

Anno 1523. scripsit Academia ad supremum Se- 83
natum, contra errores Ludouici de Berquin Secta Lutherani, qui contra Romanum Pontificem, eiúsque auctoritatem plurima garriebat. Damnauit prætereà Melancthonis impia dogmata contra R. Pontificem & Sedem Apostolicam, sunt ista nempe Lugdunense Concilium, quia libros decretalium comprobauerat pro impio habendum. Secondò, omnium Christianorum sunt Claues simúlque Sacerdotes omnes Christiani. Tertiò, Constitutio Pontificis *ad Abolendam de Hæreticis* palam est, quia execratur omnes qui de Sacramentis aliter sentiunt, aut docent, quam vel docet, vel obseruat Romana Ecclesia. Quartò, extant abominabiles Pontificiorum legum Codices. Quintò, Papa non habet Ius condendi leges; quos omnes errores confixit sua censura Parisiensis Academia.

Anno verò 1534. Similia dogmata Ioannis Mo- 84
rand Doctoris Theologi, & Canonici Ambianensis, qui Romano Pontifici, cæterísque omne Ius sanciendi leges Ecclesiasticas negabat: sic damnauit vt habetur in Codice. Secundò, Conclusionum & Censurarum Parisiens. Facultatis ab anno 1533. *Christus Petro, Apostolis & eorum successoribus potestatem reliquit statuendi & condendi leges ædificationi & vtilitati fidelium accommodatas dicens. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Hinc fit vt has propositia*

praetendens ex verbis illis Chriſti. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, rectè dicat, quod nulla debeant eſſe leges in Eccleſia vltra expreſſas in ſacris eloquiis, a debita ſubditorum ad Prælatos & Superiores obedientia perperam retrahens, & poſitiuas Eccleſiæ leges ſibi male deſtruens ex peruerſo ſacrarum litterarum ſenſu de nimium, & hæreſis eſt damnata perſectorum Hæreticorum Vualdenſium Vuicleffi & Lutheri.

85 Anno 1535. cum Germani Lutherani Confeſſionis ſuæ quoſdam articulos per Duminum Delaugei du Belai Regium Legarum miſiſſent ad Franciſcum, per illos tradi iuſſit Doctori Balue à facultate ad ipſum deputato, vt ab eadem facolrate diligenter examinarentur, eos facultas damnauit: & ſuam cenſuram ad Regem ſcripſit. *Primò*, inquit, *ab illis petatur, an velint militantem Eccleſiam in Iure diuino fundatam confiteri, in fide & moribus errare non poſſe, atque huius Caput viſibile ſub Chriſto Domino diuinitus conſtitutum fuiſſe* ann. 5. *Petrum dum viueret, & poſt eius obitum in pari dignitatis ſuprema gradu Romanos Pontifices illi ſucceſſiſſe ingenuè profiteri velint.* Et mox: *Item petatur ab illis Germanis erroneis, verùm velint fidem Summorum Pontificum Canonibus, atque decretis adhibere, eiſque vt fideles omnes decet, obedire, quibus vniuerſalis Eccleſia toto orbe diffuſa paret, & obtemperat.* Deinde ſingulis Germanorum articulis ſuam notam adiecit facultas; & quidem circa primum qui erat de ſuprema Romani Pontificis auctoritate. Sic ait: *Firmiter tenendum eſt Hierarchiam Eccleſiaſticam, quàm politiam Eccleſia nonnulli vocant, non ſolùm Sanctam eſſe & viſibilem, ſed etiam Iure diuino inſtitutam, quæ vſque ad conſummationem ſæculi perduratura eſt; nec in humana ſitum eſſe poteſtate illã inſtituere, aut deſtituere, cuius quidem Hierarchiæ Eccleſiaſticæ eodem Iure diuino Monarchica poteſtas eſt Papalis, cui quilibet fidelium ſubeſſe dignoſcitur, cui ſubdita dignitas Epiſcopalis adiungitur, & Plebana ſiue Parochialium Curatorum, quibus omnibus iuxta gradus ſuos competit oues Chriſti paſcere; nec tamen ſi aliqua à Patribus Sanctè inſtituta, in quæ lapſu temporis inciderint abuſus, non immutatur, tamen aut deperit fides, aut aliqui fidei articuli neceſſary veniunt delendi.* Anno 1542. facultas apud Mathuri-
86 nenſem coacta, ſic edixit: *Certum eſt Concilium Generale legitimè Congregatum vniuerſalem repræſentare Eccleſiam, in fidei & morum determinationibus errare non poſſe. Deinde nec minus certum vnum eſſe Iure diuino Summum in Eccleſia Chriſti Militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur, qui quidem poteſtatem habet conferendi indulgentias.*

Anno 1558. damnauit Academia, hanc Ægidij Bigolij Doctoris Theologi, Lad. propoſitionem, *nempè Claues Eccleſiæ, non ſolùm fuiſſe promiſſas S. Petro, ſed etiam aliis Apoſtolis æqualiter.* Habetur verò in quatro Codice facultatis anni 1561. eo anno 18. Iunij inter articulos Regi Carolo IX. oblatos à facultate hunc legi. *Eccleſia Vniuerſalis viſibilis quæ errare non poteſt habet in Chriſto Ieſu vnum Caput viſibile, quod eſt Sanctiſſimus noſter Pater Romanus Pontifex. Qui omnes Chriſtiani, ſi ſalui eſſe velint, obedire tenentur.* Et in oratione Paræneticа ad eundem Regem per ſe deputatum habita: *Omnia proſperè, feliciterque, ô Princeps, in regno tuo ad honorem, nutum, deſideriúmque ſucceſſerunt, quandiù populus iſte tuus ſucceſſione continua à S. Petri temporibus ad hunc vſque diem vnum Caput viſibile, Principémque in ſpiritualibus ſupremum, Chriſtianorum omnium Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Vicarium in terris fideliter agnouit, eúmque conſiderata ſpiritualis maieſtatis excellentia deuotè, religioséque coluit.*

Anno 1554. prima Decembris in æde Collegij Sorbonici, dum Senatus decreto diploma Pauli III. ann. 1543. & Iulij III. ann. 1550. in fauorem Societatis IESV emiſſum examinaretur, ſic in ſuo decreto præfantur: *Antequam verò ipſa Theologiæ facultas tanta de re, tantique ponderis, tractare inciperet, omnes & ſinguli Magiſtri noſtri, palam apertéque profeſſi ſunt, nihil ſe aduerſus Summorum Pontificum authoritatem, & poteſtatem, aut decernere aut moliri, aut etiam cogitare velle, imo verò omnes & ſinguli, vt obedientiæ filij ipſum Romanum Pontificem, vt Summum & Vniuerſalem Chriſti Ieſu Vicarium, & Vniuerſalem Eccleſiæ Paſtorem, cui plenitudo poteſtatis à Chriſto data ſit, cui omnes vtriuſque ſexus obedire, cuius decreta venerari, & pro ſe quiſque tueri, & obſeruare tenentur, vt ſemper agnouerunt & confeſſi ſunt: ita nunc quoque ſincerè fideliter, & libenter agnoſcunt, & confitentur*; quibus omnibus aliiſque adductis iure Mauclerus exclamat, in eos qui ſuæ in Pontificem rebellioni & Schiſmati, celeberrimæ toto orbe Academiæ authoritatem oſtendere per ſummum ſcelus, & maledicentiſſimam calumniam, veriti non ſunt, nos alia adiicimus.

Nam Andreas Duvallius inclytiſſimum Acade- 87
miæ Sydus *tractatu de Romano Pontifice parte 2. iu. de infallibilitate 4.4. ſub finem, fol. 766.* Sic habet, Doctores illi qui in Comitiis Scholæ Generalibus errores de Mar. Condemnarunt, his verbis vſi ſunt: *Ad Sanctam Apoſtolicam Sedem pertinet authoritate iudiciali ſuprema, circa ea quæ ſunt fidei iudicialiter definire.* Vnde Duvallius Vigorium arguit, qui ipſum tanquam deſertorem, & veluti perduellem Scholæ Pariſienſis traducere præſumeret: non potuit nobiliſſima Academia ſuum de Romani Pontificis authoritate, in Vniuerſam Eccleſiam, ſenſum illuſtriùs teſtari; quàm dum in ſuis definitionibus, & publicis editis ſæpiùs Vniuerſalis Eccleſiæ Caput & Paſtorem diuino Iure a Chriſtu conſtitutam, Chriſti Ieſu & non Eccleſiæ, vt quidam fingebant, Vicarium, ſupremum Monarcham ac Principem, cui omnes fideles ſi ſalui eſſe velint, obſequi teneantur, qui leges condere valeat, & de rebus ac dubiis fidei vltima, & definitiua ſententia iudicare poſſit, diſertè pronuntiauit.

His addo Concilium Conſtantienſe magnam partem ex Gallis & Epiſcopis, & Doctoribus conflatum, quod hunc Vvicleffi errorem damnauit: *Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe vnum Caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum militante conuerſetur, & conſeruetur.*

Huic tam illuſtri teſtimonio, ſingulorum eiuſdem Academiæ Doctorum ſenſum placet adiicere, eorúmque præcipuos, qui variis ætatibus eam facultatem ſua eruditione & pietate, ſigillatim rogare, vt liberè quid ſententiam expromant, ne tantum communi cæterorum opinione quodammodò abreptiuis ipſorum ſententiam pedibus iuiſſe videantur.

Ordior à Petro Lombardo qui Magiſtrum ſententiarum Schola Pariſienſis hactenus dixit, & coluit: *Is enim in 4. diſtinct. 24.* ſic habet: *Vnus inter Apoſtolos Princeps extitit Petrus: cuius Vicarius & ſucceſſor eſt Pontifex Summus: vnde & dicitur Apoſtolicus, qui & Papa vocatur, ſcilicet Pater Patrum.* Et inferius vbi de Patriarchis: *Omnium Summus eſt Romanus* agnoſcit: igitur Magiſter Petri Principatum & Romani Pontificis, quem omnium Patriarcharum Summum nominat, Patrem Patrum, Petri Vicarium, & ſucceſſorem, de nomine iſto Vicarij S. Petri, quod Romano Pontifici tribuit Magiſter; diximus ſuperiùs *num. 8.* eſſeque minus propriam locutionem, quamvis olim à pluribus vſurpatam ad deſignandum alicuius ſucceſſorem.

Qui ſubinde in eadem Academia vel Commen-

tarios

tarios in Magistrum ediderunt, vel alia quapiam occasione de Hierarchia Ecclesiastica, vel Romano Pontifice scripserunt, Magistri vestigiis, inhæsere, ipsiúsque etiam aliquando verba vsurparunt; aliquot ex his Authores adduxit suo more Carthusian. in eam *dist.14.lib.4.sent.q* 8.

Nam Alb. lib. de Missa explicans illa verba Canonis: *Vna cum famulo tuo Papa nostro:* ait his verbis peti adiunctionem & vnitatem Ecclesiæ, & associationem Capitis cum corpore mystico, hoc est Christi cum Ecclesia, addit deinde *cum Papa nostro, quia ipse est Pater Patrum, successor Petri, Vicarius Christi per ipsum instituitur communio, seu adiunctio ista.* Ostendit deinde hanc adunationem reperiri in Cœlis, & Angelis, ideóque vocari ordines Cœli à Iobo propter relationem ad vnum, tum in natura, vbi ramusculæ ad virgas *virga* multæ, ad ramum rami multi ad stipitem vnum, multique stipites ad vnam infiguntur, & colliguntur radicem, vt omnia folia fiant succi, qui in radice consistit. Plurima membra in vno capite adunantur, & ab illo beneficium accipiunt Christi opus fuit dispersa in vnum colligere, & ex Dionysio lex diuinitatis est, per prima reducere media, & per media vltima, demum id apparet in corpore Christi mystico, in quo, inquit, omnia *ad vnum rediguntur quæ Petri clauibus committuntur. Hæ Claues vt plenitudo potestatis in vno monstretur, & ab illo in alios secundum partem sollicitudinis deriuetur, iuxta illud, dabo Clauem Dauid super humerum eius, & figam paxillum in loco fideli, & erit in solium gloria domus Patris sui. Paxillus iste est Petrus, seu eius successor, eo quod sibi imminet totum Ecclesiæ tabernaculum. Gloria vero non esset tota super eum suspensa, nisi in sua dispositione, patrocinio, atque regimine haberet omnem Ecclesiæ potestatem, & gloriam,* &c. Comm. *cap.16. Matth. dabo tibi Claues singulariter, non quod singulariter acceperit Petrus, sed quia in vnitate ordinis Ecclesiæ vnus est, qui accipit in plenitudine potestatis, qui est successor Petri, & Petrus potestate, alij autem in eadem vnitate accipiunt cum parte potestatis, eo quod vocantur in partes sollicitudinis.*

Secundò, Alensis *4.part.q.20.memb.6* à 3. disputans de Clauibus, quas datas, ait in lege gratiæ ad vtilitatem Ecclesiæ: *Voluit*, inquit, *Deus quosdam in alios plures habere potestatem, deinde illos in alias pauciores, & sic semper, quousque perueniretur, ad vnum scilicet Papam, qui & sub Deo immediatè est secundum illud Ecclesia 5. Excelso excelsior alius, & super hos quoque, eminentiores sunt alij: & insuper vniuersa terra, Rex imperat seruienti, scilicet Papa, qui vocat se seruus seruorum: vt sicut triumphans Ecclesia est vna, sic & militans: & corpus triumphantis cum corpore militantis vnitur in vno capite: vnde dicitur lapis angularis, qui facit vtraque vnum.* Ephes.1. *Ipsum dedit Caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius: & sic inter infima membra, & supremum Caput sunt Prælati medij: sicut in cœlo inter idem Caput & Angeles, sunt certi ordines accipientes illuminationem, & tradentes* quæst.23. memb. 3. *Comparans Summum Pontificem cum Episcopis, qui ipsi etiam sunt sponsi Ecclesiæ. Inter hos inquit Summus Pontifex præcipuè qui est totius Vniuersalis Ecclesiæ Sponsus & Rector.* Et mox: *Ipsi competit totius spiritualis Thesauri dispensatio, secundum quod curam habet de tota Ecclesia, & omnibus eius filiis: vnde omnes sunt eius filij, & ipse est Pater omnium.*

Tertiò, Bonauentura in breuiloquio *6.pars.cap.13. Cum ordo sit supernaturalium potestatum, non tantum respectu aliorum Sacramentorum dispensandorum, verum etiam respectu sui, & potestas supra potestatem est potestas excellens: ideo sibi non competit simplex potestas: vt est in ordine Pontificis, sed etiam eminentia potestatis, cuiusmodi est in his, quorum est ordines ordinariè dispensare. Cumque excellentia, quantò plus descendit tanto plus dilatatur: & quo magis ascendit eo magis vnitur, hinc plures sunt Episcopi, quàm Archiepiscopi, paucissimi Patriarchæ, & vnus Pater Patrum, qui Papa meritò appellatur, tanquam vnus primus & summus Pater, spiritualis omnium Patrum, atque cunctorum fidelium Hierarcha præcipuus, atque vnus sponsus, Caput indiuisum, Pontifex Summus generalis, ac plenus Christi Vicarius, fons, origo & regula istorum principatuum Ecclesiasticorum, à quo tanquam à summo deriuatur ordinata potestas vsque ad infima membra secundum quod exigit præcellens dignitas in Ecclesiastica Hierarchia.* Sed audi eundem Seraphicum Bonauenturam eiusdem Parisiensis Academiæ Clarum lumen, initio expositionis Regulæ Sancti Francisci in illud: *Honorius Episcopus vbique non vsque alicuius partis solum, sed totius vniuersalis, in cuius figuram legitur, sed quod stante Iesu in littore maris Petrus succinxit se, & misit se in mare, alij verò discipuli venerunt, per mare intelligitur sæculum quod suscepit Petrus à Domino gubernandum. Per nauigium autem intelliguntur variæ sortes discipulorum, qui in variis mundi partibus Pontificium susceperunt, vnde & duæ fuerunt naues propter Circumcisionem & præputium secundum Augustini sententiam super illud. Hinc Petrus à Petra dictus à Domino positus est Ecclesiæ fundamentum, tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, vbi Rabanus, vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab vnitate & societate illius segregant seipsos, nec à vinculis peccatorum absolui, nec ianuam possunt regni cœlestis intrare. Hinc Petro Dominus dedit super alios Apostolos ordinariam potestatem, dicens, es tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos in huius rei figuram, dicitur in libro Sapientiæ, quod in veste, quàm habebat Aaron, totus erat orbis terrarum. Quod si vnus non esset qui in omnes exercere posset iurisdictionem, vbi maneret status Ecclesiæ? Si partibus discordantibus non esset, qui posset manum mittere in ambabus, fuisset Synagoga fœlicior, quam Ecclesia, quia illa habebat vnum Summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare*, vt patet in Deuteronomio (*cap.17.*) vides Sanctum Doctorem suam sententiam de Summa & vniuersali Pontificis authoritate ex Scriptura, Patribus, & ratione egregiè confirmare.

Quartò, Sanctus Thomas, pluribus in locis hanc Romani Pontificis in definiendis fidei controuersiis, & constituenda disciplinæ Ecclesiasticâ auctoritatem, atque Monarchiam adstruit, quæstiones supra Septuaginta. Ex variis eius operibus, circa hanc auctorita- 90
tem collegit insignis Parisiensis Theologiæ Doctor Bail, *in Summa Conciliorum tractatu de triplici verbo Dei*, quem adire licebit: ego pauca hoc loco Indico dumtaxat Rationem Capitis Summi quod est Christus, & aliorum Capitum sapienter distinguit *3.p.q.8.* quam consulis, maximè Arb. vbi nihil Christo detrahit, dum Caput etiam Petrum nominans demonstrat, quod voluere P. P. tum Græci, tum Latini, dum eo nomine Petrum passim vocitarunt, quod ostendit Coëffetau. *in Antoniam de Dominis, lib.cap.1.* istéque Causabonus *Exercit.15.* ad Annal. Baron. ait, sine causa quosdam bonos viros exclamare, quasi aliquod tyrannicè saperent, siue illi tituli Petro attribuantur, siue Romano Pontifici, sed non est ita, & ibidem *cap.16.* verba Nazianzeni *orat.30.* homilia de creatione Doriorum, quæ aliqua de Basilio interpretantur, ad Romanum Pontificem refert, quem Caput agnoscit & designat, cum ait splendidæ Ciuitati præsidere: sic enim Romam nominat carmine de vita sua: sed redeo ad Sanctum Thomam.

Primò agitur *in 4.dist.25.q.7.* demonstrat dandum esse

esse superiorem aliquem in Ecclesia, eò qood vbi multa sunt, in vnum ordinata oporreat esse aliquod regimen vniuersale super Regitiua particularia: nam cum bonum commune sit diuinius, quàm bonum speciale, necessarium est super potestatem regitiuam quæ communicat bonum speciale, dari potestatem regitiuam vniuersalem respectu boni communis, aliàs non poterit esse colligatio ad vnum, quare cum Ecclesia sit vnum corpus, vt ista dignitas seruetur, debet dari potestas regitiuã respectu totius Ecclesiæ, supra potestatem Episcopalem, qua vnaquæque Ecclesia specialia regitur, quæ est potestas Papæ, ad id verò quod obiicitur, potestas quæ datur Petro omnibos Apostolis datam qnoque esse: Apostolorum verò successores esse Episcopos. Respondet S.R. hanc potestatem primò daiam soli Petro, vt ostenderetur, quod ab eo in alios descenderet, ideóque Petro singulariter dictum est, *Confirma fratres tuos.*

Idem demonstrat *lib.4. contra gentes*, cap.77. *Manifestum est autem, quod quamvis populi per diuersas Diœceses, & Ciuitates distinguantur, tamen sicut est vna Ecclesia, ita oportet esse vnum populum Christianum, sicut ergo in vno speciali populo Christi requiritur vnus Episcopus qui sit totius populi Caput, ita in toto populo Christiano requiritur, quod sit vnum totius Ecclesia Caput.* Idem deinde demonstrat ex vnitate fidei, quæ per vnius sententiam conseruatur, & per diuersaa sententias violatur, quia vnius regimen optimum; pax enim & vnitas subditorum est finis regiminis, eius verò pacis & vnitatis causa congruentior est vnius, potiùs quam multorum regimen; Christus autem non deest Ecclesiæ in necessariia, & optimom in ea regimen constituit. Denique similitudo Ecclesiæ militantis cum triumphante, in qua vnus Deus præsidet, hanc Capitis voitatem exigit, & vt fuit vnum ouile, & vnus Pastor, licet sit Christus, tamen cùm præsentiam esset substracturus, debuit aliquem constituere, qui loco sui Vniuersalis Ecclesiæ curam gereret quod præstitit, dum Petro Clauea tradidit, illúmque iussit pascere suas oues.

Lib. contra errores Græcorum, *cap.66.* Romanum Pontificem Christi Vicarium, & Petri successorem primum & maximum omnium Episcoporum esse probat ex Canone Nicæno, à nobis nuper allato, & ex Scripturis, atque Chrys. *in Matth.* dum Apostolorum interrogationem explicat, quis maior foret in regno cœlorum ait, cum illos passos esse scandalum humanum; quod tamen cordia non sustinebant, quod viderent Pet um sibi præferri, & præhonorari.

Cap.71. eiusdem tractat. eundem R. Pontificem cæteris omnibus Patriarchis præferri probat ex Cyrillo, qui affirmat solius Apostolici Throni Romanorum Pontificum esse, reprehendere statoere, corrigere, disponere, soluere, ligare, & Chrysostom. in acta vocat Petrum Sanctissimum verticem Apostolici Throoi & Pastorem bonum.

Ibid.c.69. ait hunc Christi Vicarium, Prælationem Vniuersalem in totã Christi Ecclesiam obtinere, cùm Synodua Chalcedon. acclamarit Leoni Papæ, *Leo Sanctissimus & Oecumenicus Patriarcha per multos annos viuat*, & Chrysost. *super Matth. dixerit filius qui Patris est, & ipsius filij potestatem Petro vniuersalem concessit vbique terrarum, & homini mortali omnium qua in cœlo sunt, dedit auctoritatem, dando ei Claues, ad hoc vt etiam Ecclesiam vbique amplificet.* Et *homil.85. in Ioan.* Iacobum. Localiter in loco terminat, Petrom autem totius orbis Magistrum & Doctorem ordinat, *& in acta.* Petrus à filio super omnea qui filij sont potestatem accepit, non vt Moyses in geore vna, sed in vniuerso orbe, ex his Patrum & aliis, Scripturæ dictis vniuersalem Petri Romanique Pontificis potestatem colligit S.Thomas, qui *ibid. cap.66.* affirmat errorem esse negare hunc vniuersalia Ecclesiæ Primatum, quod verò Gregorius nomen Oecumenici, & vniuersalis recusauit, vt refertur *cap. nullus dist.49.* id non factum, ait S. Thom. *lib. contra impugnantes Religionem*, quod non habeat auctoritatem immediatam & plenam in qoalibet Ecclesia, sed quia non præficitur cuilibet & particulari Ecclesiæ, vt proprius & specialis illius Ecclesiæ Doctor, quare *in 4. dist.15.* ait neminem in ieiunio ab Ecclesiæ præcepto posse dispensare præter illom, qui est Caput totius Ecclesiæ vel loco Capitis, scilicet Papam. Hanc autem Capitis rationem, & quomodo à Christo Capite distinguatur explicat *3. part. quæst.8. art.6.* & quomodo Christus sit sponsua Ecclesiæ, talisque etiam dicatur R. Pontifex aperit *Opusc. contra impugnantes Religion.* quamquam, & ab illo in 4. *distinct.38.* sponsi Paranymphua, & amicua nominetur, quia Virgines non sibi, sed Christo desponsat: Infinitæ foret operæ singula S.Doctoris loca percurrere, quibus hanc Papalem potestatem docet, vide ea omnia in vnam fascem diligenter collecta à Baillio, vti iam monui; hæc verò sufficiant ad demonstrandum quænam fuerit S.Doctoris mens circa Romani Pontificis potestatem in regenda Ecclesia.

Quid autem possit circa Controuersias fidei definiendas, non minus apertè explicat, non imprimia *in 4. distinct. 7. quæst.4.* negat posse illum nouos articulos fidei facere, aut abrogare, sicut neque noua Sacramenta instituere potest, quia cùm Ecclesia fundetur in fide & Sacramentis, & præsupponatur ad ministrorum omnium operationem, non possunt ministri qui ad fundationem Ecclesiæ, cuius ministri sunt, pertinent instituere, neque ipse prouidere Pontifex, licèt primus & Summus minister sit, quare neque articulos fidei condere, neque Sacramenta instituere, aut abrogare poterit, aut in illis dispensare, verbi gratiá, nequit statuere, vt quis sine Baptismo saluetur, aut sine Confessione, quamvis in quibusdam præceptia merè Ecclesiasticis, circa Sacramenta dispensare valeat, quatenus præcisè Iure dumtaxat Ecclesiastico obligant.

Nihilominua pertinet ad Papam, qoæ sunt fidei determinare, quod S.Doctor *Opusc contra errores Græcorum, cap. 7.* probat ex Cyrillo *in Thesaur.* vbi monet, vt tanquam membra maneamus in Capite nostro Throno Apostolico, Romanorum Pontifice, à quo nostrum est quærere, quid credere, quid tenere debeamos, deinde, quia S.Maximus *Epist. ad Orientales*, ait omnes fratres orbia, qui Dominum sincere susceperunt, & vbique terrarum & Catholicæ, veram fidem confitentes, in Ecclesiam Romanam tanquam in Solem respicere, & ex ipso Sole lumen Catholicæ, & Apostolicæ fidei recipere.

Ait tertiò, S. Doctor ordinationem & editionem Symboli ad Romanum Pontificẽ pertinere 2a. *q.1. & vlt.* qoia cum noua editio Symboli necessaria sit ad vitandum insurgẽtes errores, ad illius auctoritatem pertinet editio Symboli, ad cuius auctoritatem pertinet, finaliter determinare, ea quæ sunt fidei vt ab omnibus inconcussa fide teneantur, hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem maiores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur, vt dicitur *in decret. dist.43.* vnde & Domious *Luc.22.* Petro dixit, quem Summum Pontificem constituit: *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*, & huios ratio est quæ vna fides debet esse totius Ecclesiæ, quod seruari non posset, nisi quæstio fidei, & de fide exorta terminetur

per

per eum qui toti Ecclesiæ præest, vt sic eius sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur, & ideò ad solam auctoritatem Summi Pontificis pertinet noua editio Symboli, sicut alia omnia quæ pertinent ad totam Ecclesiam, vt congregare Synodum generalem, & alia huiusmodi. Hæc Sancti Thomæ, quæ licet paulò longiora, placuit adducere, & maximi Doctoris sensum apertum habeas, quia verò abiiciebatur nouam Symboli editionem prohibitam fuisse ab Ecclesia sub anathemate ab Ephesina Synodo, & à Chalcedonensi *actione* 4. quod verò ab Vniuersali Ecclesia constitutum est, non subest vllius hominis potestati. R. Sanctus Thom. *ad* 2. hanc prohibitionem intelligendum esse, de priuatis personis dumtaxat, ad quas non pertinet de fide determinare; neque enim prohibetur sequens Synodus æquè generalis, nouam editionem & Symboli fidei facere, non quidem diuersam, aut aliam fidem continentem, sed magis explicatam, quod perpetuò à Synodis propter exortas nouas hæreses, & noua dubia seruatum fuit. Vnde inquit S. Thom. *Pertinet ad Summum Pontificem, cuius auctoritate Synodus congregatur, & eius sententia confirmatur.* Deinde Papam, dum quæstiones de fide determinat, non teneri cogere Synodum vniuersalem, affirmat S. Thom. *in qq. de potentia Dei, quæst.* 10. *art* 4. *Sicut*, inquit, *posterior Synodus habet potestatem interpretandi Symbolum à priori conditum, ac ponendi aliquid ad eius explicationem, ita etiam Romanus Pontifex hoc sua auctoritate potest, cuius sola auctoritate potest Synodus: & à quo sententia Synodi confirmatur, & ad ipsum à Synodo appellatur, quæ omnia patent ex gestis Concilij Chalcedonensis, sic dicentis, non est necessarium quod ad eiusmodi expositionem faciendam vniuersale Concilium congregetur, cum quandoque id fieri prohibeant bellorum dissidia, sicut in VI. Synodo legitur, quod Constantinus Augustus dixit, quod propter imminentia bella vniuersaliter Episcopos congregare non potuit, sed tamen illi qui conuenerunt quædam dubia in fide orta sequentes sententiam Agathonis Papa determinauerunt, scilicet quod in Christo sint duæ voluntates & duæ actiones, sic Patres in Chalcedon. Synodo congregati, sequuti sunt sententiam Leonis, qui determinauit Christum esse in duabus naturis post Incarnationem, atque hactenus S. Thomas.* Ineptè verò Lorca *in* 22. *q.* 1. *art.* 10. dixit Sanctum Thomam per Summum Pontificem intellexisse Concilium Generale, cum ipsamet S. Doctoris verba mentem eius satis explicent, & tota textus Acolythia, & alioquin, cum ait Summum Pontificem posse dispensare in lege, æquè liceret docere, sed posse tantum Concilium Generale, quod idcircò cogendum videlicet est. Neque S. Doctor aliud vult, cum ait 22. *quæst.* 4. *art.* 2. *ad vltim.* auctoritatem determinandi de fide, & damnandi hæresim esse principaliter in Summo Pontifice; non enim vult etiam alios idem posse, si agamus de finali & irretractabili definitione, sed alios quosdam posse quidem iudicare de fide, sed non finaliter, & irretractabiliter.

Quintò, Durandus à Sancto Portiano, quem Ioannes Gerson Doctorem resolutissimum nominat, cuiúsque lectionem consuluit Nauarri Collegij Parisiensis studiosis, qui & dignitate Aniciensis Ecclesiæ fuit Episcopus, quamvis in pluribus à Sancto Thoma Coætaneo dissideat, in quæstione tamen quam versamus de potestate Summi Pontificis, cum eo prorsus consentit. Nam *in* 4. *distinct.* 24. *quæst.* 5. *n.* 5. sic habet: *Potestas quæ data est vni in suo fonte non est in aliis, nisi deriuata & limitata pro illius voluntate, sed potestas Iurisdictionis, quæ est ad regendum populum, tota & in sua fonte data fuit soli Petro & successoribus eius, quando cura Ecclesiæ ipsi fuit commissa, dicente Domino Ioannis vltimo, pasce oues meas; hoc enim nulli aliorum Apostolorum dictum est, nec tunc, nec ante, nec post, ergo talem potestatem plenam, & perfectam habet solus successor Petri, qui ob hoc Papa dicitur, quasi Pater Patrum, in aliis autem non est nisi deriuata, & limitata, prout Papæ placet, inter quos gradus infimum tenent simplices Sacerdotes, quibus de Iure cuius Papa est conditor, aut nulla iurisdictio competit, aut vt excommunicare pro furtis notoriis, & huiusmodi in locis vbi hoc de consuetudine obtinent, supra autem simplices Sacerdotes sunt Episcopi, qui habent iurisdictionem ordinariam super totam Diœcesim, super hos autem sunt Archiepiscopi, qui non solum habent iurisdictionem in sua Diœcesi, sed super totam Prouinciam in quibusdam casibus, super omnes denique Papa collocatur, penes quem residet plenitudo, & primitia huius potestatis, & hoc est rationabile, quia optimum regimen vnius multitudinis est, quando regitur per vnum supremum à quo descendit auctoritas regendi in medios & vsque ad infimos, & propter hoc regimen est optima politia secundum Philosophum* 2. politic. *Sed regimen Ecclesiæ optimè est à Christo institutum: ergo in tota Ecclesia debet esse vnus vniuersalis Rector à quo descendat auctoritas regendi in medios vsque ad Rectores infimos, & hic est Papa, & propter hoc stat vnitas Ecclesiæ, quod omnia membra sunt sub vno Capite, qua de causa illi qui hanc potestatem negant Schismatici dicuntur, quasi vnitatis Ecclesiæ diuisores.* Deinde reliqua illa quæstione ostendit Durandus in potestate ordinis & consecrationis secus contingere, cùm æqualis illa sit in omnibus Sacerdotibus, atq; Episcopis quod quomodo sit intelligendum fusè docebimus *tom.* 3. huiusce operis, nobis in præsentiarum satis sit ostendere, quænam fuerit celeberrimi Doctoris in Academia Parisiensis mens circa potestatem iurisdictionis, cuius plenitudinis fontem, ac totalitatem in solo Summo Pontifice, residere dicit, in cæteris verò limitatam, & restrictam, ex voluntate Pontificis.

Sextò, pro eadem Pontificis auctoritate in definiendis fidei Controuersiis Duvall. 2. *part. de Pontif. quæst.* 4. adducit Hernæum Armoricum, Henricum Gandauensem, & Ioannem de Celluio, ambos Societatis Sorbonicæ socios, quamvis eorum loca non noter, neque verba adducat, quæ nos afferemus, & quidem Ioannes de Cellara *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 14. & 7. *Dominus Papa*, inquit, *regit Vniuersalem Ecclesiam, & meritò potest vocari Rex, quod ex illo.* Cantu Ecclesiæ comprobauit *Simon Petre antequam vocarem te, noui te, & super plebem meam te constitui.* Atque hanc Supremam Monarchicámque potestatem, non ab Angelis, non ab Apostolis, non ab Vniuersali Ecclesia, sed immediatè ab ipso Deo Christóque Romanum Pontificem accepisse firmiter fidei certitudine defendit. Henric. *quodlib.* 6. *quæst.* 23. de Hierarchia Militantis Ecclesiæ disputans. *Iste*, inquit, *Hierarcha primus post Christum super Vniuersalem Ecclesiam Petrus erat, cui ambas claues tradidit*, &c. vbi quæ circa temporalem iurisdictionem addit, vt nobis non probata, amittimus. Tum subiicit *Romanam Ecclesiam solus ipse fundauit & supra Petram fidei mox nascentis erexit, qui B. Petro æternæ vitæ Clauigero cœlestis Imperij:* Iura commisit inferiùs, ait diuersas, & particulares Hierarchias distingui secundum Pontificum distinctionem, ita quod singulæ Hierarchiæ in singulos Pontifices terminantur, quibus de iure communi subsunt singuli in sua Hierarchia contenti, & mediantibus ipsis omnes in vna vniuersaliter Hierarchia subsunt, Summo ipsorum Pontifici Hernæum à Duvallio allegatum mihi videre non licuit.

Septimò, Thomás ab Argentin. Doct. Parisiensis 93
ibidem in Comitiis generalibus sui Ordinis Generalis

ralis electus & ab Alliacensi aliquando laudatus *in 4. distinct. 24. quæst. 1. art. 1. conclus. 1.* ostendit in multitudine Ecclesiastica non esse Confessionem, quia in ea est ordo quem Verbum Dei, fons Sapientiæ in excelsis constituit, cum primò per seipsum immediatè direxit, quando iuxta vaticinium Baruch in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, postea Vicarium constituit, scilicet B. Petrum, & Spiritum sanctum, qui est spiritus Sapientia & intellectus, misit ad perfectè dirigendum, tam Vicarium constitutum, quàm subiectum sibi populum. Et *distinct. 25. quæst. 1. art. 8. Ad cuius intellectum, cum igitur iurisdictio spiritualis cuiuslibet Sacerdotis dependeat à Summo Pontifice, apud quem solum residet iurisdictionis plenitudo, tam in fieri, quàm in conseruari, ipse eam quotidie potest dare & auferre huiusmodi iurisdictionem, prout ad statum Ecclesia gubernandum ipse viderit expedire.*

94 Octauò, Dionysius Carthusianus *in 4. distinct. 25. quæst. 1.* allegat in hanc rem duos celeberrimos Doctores Parisienses Petrum Paludanum & Alliocensem: *Sciendum*, inquit, *quod plenitudo & vertex Ecclesiastica potestatis, qua in solo Papa est subiectiuè, tria complectitur, vt ex diuersis Doctoribus colligitur, præscrtim ex Scripturis B. Petri de Palude, ac B. Petri de Aliaco, primum est Sacerdotium, & in hoc cæteris Sacerdotibus est æqual. secunda potestas Episcopalis, qua est de genere qualitatis, & in hoc aqualis est Episcopis cæteris, tertium est iurisdictio summa vniuersalis, qua vniuersis est altior, & hoc est relatio, qua nec manet in Papa, quando desinit esse Papa, per liberam cessionem, aut alio modo, alia verò duo manent in eo.* Et quidem Petrum de Palude Aquitanicum facit Maucler. *4. parte de Monarch. lib. 8. c. 5. q. 9.* Fuit is Patriarcha Constantinopolitan. & Doctor Parisiens. eadémque scripsit de Papæ Monarchia, quæ Durandus nuper adductus, inquit Mauclerus, idem quod legenti Durandum citatum & Paludanum *in 4. distinct. 24. quæst. 6. art. 1.* Patebit, vbi ita concludit Petrus *super omnes istos Papa Petri successor Christi Vicarius collocatur, vt in cubito arca summitas consummatur.*

95 Nonò, Petrus de Aliaco Cardinalis, & Episcopus Cameracensis, Gersonis Magister in quæstione Vesperiarum *articulo 2.* post varias distinctiones tres ponit conclusiones, quarum prima est. Quod Petrus Apostolus ex Christi institutione Principatum habuit Vniuersalis Ecclesiæ. Deinde ad declarationem huius primæ conclusionis tres ponit iterum propositiones. Prima quid in Petro, & cæteris duplex fuit, potestas ordinis & regiminis. Secunda, quod in Petro, & cæteris æqualis fuit potestas ordinis, & in singulis fuit ordo Sacerdotalis. Tertia, in Petro & cæteris Apostolis non fuit æqualis potestas regiminis, sed ex Christi institutione, in hac potestate Petrus fuit maior & præfuit aliis, ideò in multis primam ordinis potestatem ligare, & cohibere habuit in eis. Vnde quod huiusmodi potestas ex Christi institutione, in eo maior fuerit, quàm in aliis ex verbis Christi concluditur, quod ipse ibidem ostendit, & *in quæstione de re sumpta in prima conclusione*, demonstrat Petrum, & Christi Vicarium in quantum Caput Ecclesiæ, habuit Monarchiam spiritualem, non tamen regiam temporalem, quod nos quoque vltrò fatemur; & *in tractatu de Ecclesia auctoritate*, quem scripsit in Concilio Constantiensi ann. 1417. *1. part. cap. 1. conclus. 2. Dominus contulit Petro pro se & suis successoribus auctoritatem disponendi Ministros Ecclesia, & determinandi iurisdictionem, dicens pasce oues meas, id est, sis Pastor & Prælatus generalis, ad quem pertinet dispositio & regimen generale ouium, & ouilis, & sic quamuis omnes Apostoli eandem habuissent à Christo potestatem, & aqualem Clauium & iurisdictionis, non tamen iurisdictionem, siue materiam subiectam secundum aliquos, habuit aliquis nisi Petrus, & cui committere voluit; & ita secundum hunc intellectum in Petro fuit ista plenitudo potestatis, quam tamen postea diuisit aliis, vocans eos in partem sollicitudinis*, & conclus. 3. *Petrus & quilibet eius Vicarius, Pontifex Summus potuit dici Caput Ecclesia, inquantum principalis est inter Ministros, à quo tamen tanquam a principali Hierarcha & Architecto aliquo modo dependet totus ministrorum Ecclesiasticorum ordo. Vnde licet cæteris Apostolis generaliter dictum sit, quæcunque ligaueritis, ita tamen, quia hoc singulariter Petro dictum est, ideò specialiter dicitur accepisse Claues propter principalitatem, quàm a Christo præ cæteris immediatè suscepit*, &c. Addit Petrum tenuisse quatuor annis Cathedram Ecclesiæ, nullam sibi particularem Ecclesiam eligendo, deinde Antiochenam appropriauit, & demum Romam, *conclus. 5. Negare Ecclesiam Romanam esse Caput omnium Ecclesiarum, est Hæreticum, sicut negare Summum Pontificem esse Caput Ecclesiarum.* Obserua autem Alliacensem has & cæteras conclusiones quas eo Capitulo adducit nominare fundamentales: *Et in speculo considerationis sermone habito in Concilio Constantiensi Episcopali auctoritati nimis detrahunt, qui definire præsumunt Episcopos non posse in suis Diœcesibus errores in fide & moribus notare, scandalosos cum peritorum Consilio condemnare. Sicut enim hoc potest generaliter in Vniuersali Ecclesia Summus, ille Episcopus qui dicitur habere plenitudinem potestatis. Sic inferior Episcopus vocatus ab eo in partem sollicitudinis, hoc vtique poterit particulariter in sua Diœcesi, sicut in particulari Ecclesia.* Et eodem *tractatu 3. part. cap. 5.* obseruat Romanum Pontificem esse Caput triplicis Ecclesiæ primæ, & principaliter Ecclesiæ Vniuersalis, ex illo pasce oues meas, quod non de illis vel his particulariter dictum est, sed de omnibus generaliter, deinde est Caput Ecclesiæ particularis, scilicet Romanæ. Tertiò, est Caput *Concilij Generalis, quod videlicet Ecclesiam repræsentat respectu, cuius tamen ipsum est quoddam Ecclesia particularis, sumens veritatem ab auctoritate Summi Pontificis, in eo actualiter vel spiritualiter præsidentis*, &c. Et infrà ait omnem Petro datam esse plenitudinem iurisdictionis per illa verba pasce oues meas, & *conclus. 2.* ait plenitudo iurisdictionis, *propriè loquendo solum residet in Summo Pontifice (Petro succedente) quia propriè aliqua potestas plenè dicitur esse in aliquo, quia illam potest generaliter exercere, & ministerialiter dispensare, hæc autem est in solo Papa, & non propriè in aliqua communitate, quia secundum Philosophum actiones sunt suppositorum*; & conclus. 3. *Plenitudo huiusmodi potestatis tropicè, & alio modo æquiuocè est in Vniuersali Ecclesia, & in Concilio Generali ipsam repræsentante.*

Decimò, Cardinalis Alliacensis auditor Ioann. 96
Gerson. Magistri vestigiis insistens *lib. de potestate Ecclesi. consid. 10. Potestas Ecclesiastica*, inquit, *est formaliter & subiectiuè in solo Romano Pontifice.* Et mox: *Tandem ex his præcedentibus possumus describendo dicere, quod plenitudo potestatis Ecclesiastica est potestas ordinis & iurisdictionis, quæ à Christo collata est supernaturaliter Petro, sicut Vicario suo & Monarcha, primò pro se & successoribus legitimis vsque in finem sæculi ad ædificationem Ecclesia Militantis, pro consecutione fœlicitatis æterna. Et in Epilogo eiusdem tractatus* consid. 2. *Plenitudo potestatis Ecclesiastica, sic propriè sumpta non potest esse de lege ordinata, nisi in vnico Summo Pontifice, formaliter & subiectiuè, alioquin Ecclesiasticum regimen non esset Monarchicum, & habere posset multiplex Caput ex æquo, quod apertè est Hæreticum, & tractatu de auferibilitate Papæ*, consid. 8. *Auferibilis est, aut*

mutabilis

mutabilis lege stante qualibet politia Ciuilis Monarchica, seu regalis, ve fiat Aristocratica, & non sic de Ecclesia quæ ut vno Monarcha supremo per vniuersum fundata est à Christo, &c. *quia nullam aliam politiam instituit Christus immutabiliter Monarchicam, & quodammodo regalem, nisi Ecclesiam, & oppositum sentientes de Ecclesia, quod secundum fas est esse plures Papas, aut quid quilibet Episcopus est in sua Diœcesi Papa, vel Pastor supremus æqualis Romano, errant in fide & vnitate Ecclesiæ, contra articulum illum, & in vnam Sanctam*, &c. *Et si pertinaces maneant, iudicandi sunt Heretici, sicut Martinus de Padua, & quidam alij. Idem de statibus Ecclesiasticis*, cap. de statu Papali consid. 1. *Status Papalis institutus est à Christo supernaturaliter & immediatè tanquam Primatum habens Monarchicum, & regalem in Ecclesiastica Hierarchia, secundum quem statum vnicum & supremum, Ecclesia militans. Dicitur vna sub Christo: quem statum quisquis impugnare, vel diminuere, vel alicui Ecclesiastico statui Particulari coæquare præsumit, si hoc pertinaciter facit, Hæreticus est, & Schismaticus impius, atque sacrilegus: cadit enim in hæresim toties damnatam expressè à principio nascentis Ecclesiæ vsque hodie, tam per institutionem Christi de Principatu Petri super alios Apostolos, quam per traditionē cœtus Ecclesiæ in sacris Eloquiis suis & generalibus Conciliis*, & de statu Prælatorum, considerat. 3. *Status Prælationis Episcopalis habuit in Apostolis & successoribus vsum vel exercitium suæ potestatis sub Papa Petro, & successoribus eius tanquam sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem auctoritatis.* Et tract. de examinat. doctrinarum consid. 1. *Debet cum maturitate maximè, & non sine grandi necessitate Reipublicæ determinatio, fieri in materiis fidei maximè condendo articulum vniuersaliter obligantem*, &c. *Hæc auctoritatis grauitas est in generali Concilio, necnon in Summo Pontifice conferuanda.* Vide sequentes considerationes, in quibus licèt existimet à Papa ad Concilium posse appellari: Papam tamen dicit iuridicum examinatorem in terris, post Concilium Generale, vel in ipsa *consid.* 2.

97 11. Almainus *de potestate Ecclesiast. c. 4. sub fin. Est maior potestas secundum institutionem Christi in vno quam in singulis: imo in vno est suprema, & in quibusdam aliis est solum potestas inferior ad illam quæ est suprema, & aliis vocatur potestas Papalis, & est libera facultas propinqua vtendi potestate Ecclesiastica, in quemlibet Christianum. Ideo resolutorie dicendum est ad istam secundam quæstionem quod quantum ad iurisdictionem, quæ respicit forum externum, quod non est in singulis Sacerdotibus æqualis, sed est vna suprema, scilicet, & in ipso Papa etiam ex institutione Christi, & non solum ex humana.* In eodem præterea *c. 4.* dixerat ex communi PP. consensu, quod Christus nullos homines vnquam subdidit alicui nisi Petro, quando fecit *eum Curatum* Vniuersalis Ecclesiæ, illo verbo, pasce oues meas, tunc Christus contulit potestatem iuridicam Petro, & cunctos Christianos signatos charactere Baptismali fecit subiectos, Petro subiectione iuridica, contrarium contingere ait in Episcopis: nam Episcopatus sunt diuisi à Petro & successoribus eius, vel ab Episcopis.

98 12. Venio ad recentiora tempora: Isambertus Regius in Theologia Parisiensi Professor *tomo tertio, in 3. partem*, S. Thomæ *de Sacramento Ordinis, disp. 1. artic. 3.* negat Papatum esse ordinem, & imprimere characterem, sed solummodò tribuere electo iurisdictionem amplissimam in omnes, & singulos Christianos. Et *tractatu de Iudice Controuersiarum*, vbi ostendit necessarias conditiones in eiusmodi iudice, & neqoe in Scriptura, neque in spiritu particulari reperiri, tandem *disputatione vltima Ap.* ait hunc Iudicem esse Ecclesiam, quo nomine, ait se intelligere Ecclesiam vt congregatam, & includentem suum supremum Caput: *Nam*, inquit, *disputare an Ecclesia condistincta à Summo Pontifice sit supra illum, an verò è contra, nihil facit ad præsentem controuersiam.* Ergo Authore Doctissimo Viro Ecclesia, sine suo Capite etiam congregata non est supremus Iudex controuersiarum, neque proinde non existente Pontifice, aut incerto vt in schismate, aut nullo modo interessente, nihil poterit de fide definire, & iudicare, simile quid dicit Gamachæus *in 2. 2. quæst. 1. cap. 12.* dicit enim *veram ac propriè dictam fidei regulam in ordine ad nos esse Ecclesiam Vniuersalem, siue Concilium Generale, prout ex Capite visibili Summo Pontifice Romano, alijsque simul membris constat.* Inferiùs verò ait infallibilem fidei regulam, non in solo Summo Pontifice absque Ecclesia, nec in sola Ecclesia absque Pontifice reponendam. Quod se affirmare dicit propter varias grauium Authorum quos allegat sententias; ipse verò mediâ sua sententiâ illos conciliat. Deinde tamen ad obiectionem V. Concilium Triminense, & alia quædam errasse concedit, quia non fuerūt à Summo Pontifice conuocata, saltem non approbata, nec confirmata. Ex quibus colliges, quod nuper inferebamus Concilium Generale, sine Pōtifice, nihil posse definire de fide, quod si neque id possit Pōtifex, sine Cōcilio quid factum trecentis annis, in quibus neque habita sunt, neque haberi potuerunt Concilia Generalia, & tamen innumeræ hæreses dānatæ sunt à Pontifice. *Resp.* quid etiam fiet quotidiè cōtra nouas hæreses, cùm nō possint cogi Cōcilia Oecumenica, vt iam pridem argumētabamur, & in hæresis Iansenianæ dānatione probauit Ecclesia Gallicana. Deinde Alm. *tr. citato de potestate Ecclesiastica, c. 5.* negat plenam potestatem spiritualē ex æquo posse stare in duobus, stante lege Euangelica; quod probat illo *c. 5. proposit. 2.* atqui ipse aliique omnes fatētur illam esse in Pōtifice, ergo in illo solo sistere fateri debēt. Non placet verò disputare hoc loco, cur Gammachæus & Isambertus voluit Concilium, sine Papa errori obnoxiū esse, & non posse definire rem fidei, cū Papa verò posse. Papa igitur auctoritatem illā ausilio confert, quod etiā magis ostenditur, ex eo quod iidem Doctores doceāt Concilia vel non conuocata, vel non confirmata à Pontifice errare posse, & minimè definire controuersias fidei, neque dicas causam esse, quia Concilium sine Capite non est integrum, ac proinde non repræsentat Vniuersalem Ecclesiam: nam idem contingit, quando præcipua Ecclesiæ membra non adsunt, vt Alex. Patriarchæ Constantin. & alij, & tamen tunc modò adsit Pontifex per se, aut suos Legatos, & Concilij decreta confirmet, iudicat de controuersiis fidei, hæres. damnat, suisque decretis fideles omnes obligat. Cum tamen deficientibus Primariis Ecclesiæ membris non repræsentet Vniuersalem Ecclesiam, & si Caput adsit quamvis; reliqua membra adsunt, inutiliter definiat, vt in Concilio Arimiensi, & aliis videmus; videant igitur isti DD. quomodò sibi cohæreant, nobis sufficit hoc loco quod in Pontifice plenitudinem potestatis agnouerint, verùm ista mittamos idem Gamachæus *tractatu citato de ordine, cap. 9. fol. 684. colum. 2. Clarissimi Theologi sustinent Episcopos habere potestatem characteris à Christo, non tamen potestatem iurisdictionis; sed hanc à Summo Pontifice accipere*, quàm sententiam cum non improbet Gamachæus, non potuit illustriùs iurisdictionem supremam Romani Pontificis explicare.

13. Illustrissimus Episcopus Vautensis Doctor Sorbonicus Dom. de Raconis *lib. Gallico de suprema Petri potestate sect. 5. c. 2. art. 3. pag. 421.* ait Ecclesiam ædificatam fuisse laboribus & curis, & Prædicatio-

nibus Apoſtolorum, ſed gubernari auctoritate vnius ſolius Capitis, neque eam gubernationem per ſupremum in alio reperiri poſſe, quàm in eo qui tanquam Caput recepit ſupremam auctoritatem Clauium, ad ligandum & ſoluendum, paſcendas oues & agnos, &c. confirmandos fratres, quæ omnia ſoli Petro conceſſa ſunt a Chriſto, & *eod. tract. ſect. 1. c. 5. a. 2. §. 5. pag. 249.* Eccleſiam Romanam, ait nominari Catholicam & & Vniuerſalem, quia ratione ſui Capitis, quod vnum eſt in perſona, & vniuerſali potentia, & auctoritate, influit & communicat vnionem omnibus Eccleſiis particularibus, quæ alioquin ſeparatæ, auulſæ, & ſchiſmaticæ forent, non ſolum ſi non amplecterentur, & reiicerent fidem Eccleſiæ Romanæ, ſed etiam niſi immobiliter coniunctæ manerent, cùm eius Caput ſucceſſor Petri, cui tota & Vniuerſalis Eccleſia credita & commiſſa fuit; *eod. c. 5. §. 6. pag. 251.* quidquid luminis, & doctrinæ in Doctoribus, auctoritatis in Prælatis & Paſtoribus, roboris & immobilitatis in lapidibus domus Dei, quæ eſt Eccleſia, reperitur id totum pendet, & connexum Pontifici Romano, quem Chriſtus conſtituit in Eccleſia tanquam Caput, Solem, & fontem ad motum totius corporis, quod eſt Eccleſia, &c.

100 13. Huic addo alium non minus ſcientia, pietate, Religione, & eloquentia tota Gallia Clarum Epiſcopum Maſſilienſem Nicolaum Coeffeteau DD. Pariſienſem in opere de ſacra Monarchia, cõtra Antonium de Dominis Spalatenſem quondam Archiepiſcopum. Igitur *lib. 1. c. 1.* pluribus & Patribus Græcis & Latinis, atque ex ipſis etiã Synodis Chalcedonenſi, & Nicænæ oſtendit, Pontificem Petri ſucceſſorem eſſe Caput Eccleſiæ & Caput Capitum, hoc eſt Præſulum, ex Theodoro *ſtudita Epiſt. 33. lib. 1.* quæ eſt *3. ad Leonem Papam:* neque hac in patre derogari dignitati Chriſti, qui primarium Caput eſt, quia ſecundarium iſtud Caput influit dumtaxat ſecundum exteriorem gubernationem, indéque plura loca Pauli, quæ de influxu interno ſecundum gratiam loquuntur, luculenter explicat, *c. 11.* ineptiſſimum Marci Antonij argumentum conſule ductum, ex eo quod Chriſtus Apoſtolos conſtituiſſet miniſtros, diſpenſatores Oecumenos. Inde enim negat illis tributa fuiſſe aliquam poteſtatem, aut iuriſdictionem, ſed omninò improbè. Cùm & ipſe Chriſtus miniſter *Rom. 13.* & miniſter Circumciſionis *Rom. 8.* dicatur à Paulo, qui ſe Chriſti miniſtrum nominat, & tamen ſuam poteſtatem oſtentat, cùm Corinthiis venturum ſe in virga minatur, quæ verba Chryſ. *hom. 14. in 1. ad Cor.* ſic interpretatur *quid eſt in virga non caſtigatione & ſupplicio, hoc eſt de medio tollere, ſiue necare, quod quidẽ Petrus fecit in Sapphyra, quod ipſe Elyma Mag. non enim iam hoc dicit tanquam ſeipſum cum illis conferens, ſed cum auctoritate.* De eadem facta Apoſtolis poteſtate cum Chriſtus illos miſit egregiè diſputat Chryſoſt. *in Ioan. c. 20. hom. 56.* vide & Aug. *in Pſ. 44. ad illa verba pro Patribus tui, nati ſunt tibi filij.*

Cap. 4. Vicarij Chriſti nomen Petro aſſerit contra Spalatenſem negantem, vt illum Spiritui ſancto tribueret, *c. 5.* Primatum Petri diligenter adſtruit aduerſus Spalatenſem, qui illum poſitum in eo eſſe volebat, quod ætate, vocatione, & amoris in Chriſtum feruore primas inter Apoſtolos tenuiſſet, non in auctoritate & iuriſdictione, ſiue in Eccleſiæ adminiſtratione, quod confutat noſter Doctor omni genere teſtium; atque in ad ipſum luculenter ſolemnia illa Chriſti verba: *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram,* eruditiſſimè expendit *cap. 6. cap.* verò *7.* locus *Matth. 16. Tibi dabo Claues regni cælorum, cap. 8.* Illa alia Chriſti verba: *Paſce oues meas,* ex Patrum, omnium ſenſu ad firmandum Petri Principatum, & Monarchiam reiectis Spallatenſis & Hæreticorum calumniis & ineptiis ſolidè interpretatur. Atque ad hanc Catholicam veritatem confirmandam omnes eximias Petri prærogatiuas adducit *cap. 9.* & contra Heterodoxorum ipſiúſque Spalatenſis calumnias acerrimè tuetur, quas prærogatiuas impius Antonius Phalerus nominat. Demum Patrum veterum dicta, quibus Petri Primatum fatentur; inepte ab Antonio de Primatu tantum perſonali, & qui à Petro in ſucceſſores non promanarit, explicari demonſtrat toto *cap. 10.* quæ autem ex Scripturis corrumpit, & in Monarchiam Petri rebellis Apoſtata coaceruat diſcutiuntur toto *cap. 11.* integro Ariſtocraticum autem regimen, quod loco Monarchiæ in Eccleſiam induxit Antonios, diſturbat validè noſter Epiſcopus *cap. 12.* & quæ ille ex Scripturis, & Patribus obiicit, contra eorum mentem Allat. docet, & quæ contra dignitatem Monarchiæ affert aduerſarius, vt illi politiam Ariſtocraticam præponat, tanquam politiarum omnium optimam pluribus reiicit. Quia porrò Antonius, vt ſuam Ariſtocratiam confirmaret, volebat Apoſtolis omnibus æquè commendatam fuiſſe Eccleſiam à Chriſto, vt eam æquali poteſtate regerent, Apoſtolis verò ſucceſſiſſe Epiſcopos, nullo diſcrimine poteſtatis. Noſter eruditus Epiſcopus diſcrimina plurima inter Apoſtolos & Epiſcopos affert, & qua ratione dicantur Epiſcopi ſucceſſiſſe primis Apoſtolis explanat *lib. 2. cap. 1.* maximè quod Epiſcopis certis ſedibus, ex antiquo etiam Eccleſiæ more fuerint affixi, cùm Apoſtolorum iuriſdictio & poteſtas nullis Regionum limitibus circumſcripta foret, de Epiſcoporum porrò ſucceſſione, denuò fusè diſputat *cap. 2. & 3.* quo etiam poſtremo loco, de qualitate Epiſcoporum & Presbyterorum, propter Hieronymi verba quædam eruditè diſſerit, *cap. 5. eiuſdem lib. 2. hac habet in Spalatenſem,* qui Scholam Pariſienſem in ſui patrocinium allegarat: *Hoc loco tantum monuerim Scholam Pariſienſem, qua doctiorem, aut ſapientiorẽ Sol nullam vidit vnquam ſuſcepiſſe ſibi perpetuam propugnationẽ pro omnibus ornamentis Pontificis, ac ſemper ſuum aduerſus illam, ſtudium, & affectum declaraſſe, atque pro viribus elaboraſſe, vt omnes intelligerent quanti Vicarium Chriſti, Petri ſucceſſorem Chriſtianæ plebis parentem, ac Eccleſiæ Summum Rectorem facerent.* Itaque etiam operrimè ſceleratum Spalatenſis librum in perniciem Ordinis Hierarchici ſcriptum damnauit, Authori Anathema dixit, ac flammis dignum impium opus pronuntiauit, ſpeciatum verò cenſuit Hæreticum eſſe dogma quo Epiſcopi Pontifici exequantur: contra hanc verò fictitiam æqualitatem *capite quinto & ſexto, illius libri pugnat Coeffeteau, & Pontificum Monarchiam* adſtruit, quod & præſtitit *cap. ſequenti 7.* atque alibi, ſed de his aliiſque poteſtatis Pontificiæ præ reliquis Epiſcopis prærogatiuis fuſiùs *tomo 3.* vbi de vniuerſa Hierarchia diſceptabimus, fuſiùs agendum nobis erit aduerſus omnes Heterodoxos; & alios, qui ſpecie pietatis illi clanculum fauent, ſatis nobis hoc loco fuerit demonſtraſſe eruditiſſimi Epiſcopi & Doctoris Pariſienſis celeberrimi, mentem, & Iudicium de Pontificia auctoritate & Monarchia, integro hoc opere, neque attinet ſingula loca ſignare iis paucis, quæ nuper annotauimus contenti. Addam dumtaxat illud *lib. 4. c. 7. Quo Pariſienſem Scholam ab impia calumnia, qua importunus,* & ſtolidus illam onerauerat, tanquam ſtudentem Ariſtocratiæ, & non Monarchia validiſſimè liberat ex cenſura qua impij Apoſtatæ dogmata confodit Academia, quam nos nuper retulimus, & ipſe Coëffeteus citato capite adducit.

14. Michaël Mauclerus Pariſinus & Doctor Sorbonicus ingenti volumine de Monarchia *duobus tomis* 101

mis distincto, sacram & Ecclesiasticam Monarchiam, & supremum Romani Pontificis Principatum acerrimè & eruditissimè tuetur *toto opere*, ita vt non sit opus singularem aliquem locum notare, sed ipsum opus consulere; in eo enim vbique & in qualibet pagina doctrinam istam de Pontificia Monarchia deprehendes, sed imprimis *parte* 1. *&* 4. quare eius verba adducere inutile omnino foret.

15. M. L. Bail Doctor Parisiensis & propœnitentiarius, in apparatu ad Summam Conciliorum 55. an
102 *extra Concilia Generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei*: ostendit pluribus Romanum Pontificem, loquentem ex Cathedra, quod quid sit ibidem explicat, in rebus fidei, nec falli, nec fallere posse, nec alioqui Sedeat in Cathedra pestilentiæ, & oues quas illi pascendas Christus credidit, pabulis pascat venenatis, & falsa illis dogmata proponat, & quæ aduersarij Iauseniani obiiciebant validè refelli; similia tradit passim toto illo opere, maximè in notis ad Concilium Tridentinum & Florentinum.

16. Omissis verò aliis recentioribus Doctoribus Parisiensibus, vnum dumtaxat de cuius eruditione,
103 pietate, & illustri nominis fama, nemini dubium esse potest, vt fastidiosam disputationem tandem absoluam, placet adiicere: ille enim vnus omnium instar nobis esse poterit. Is est Dominus Andreas Duvallius Doctor Sorbonicus, & regius in Academia Parisiensi Professor, in tractatu quem de suprema Summi Pontificis potestate inscripsit. Contra Edmundum Richerium Doctorem Theologum & Collegij Cardinalitij in Academia Parisiensi Archididascalum & Simonem Viguerium regium Consiliarium, & Iuris vtriusque consultissimum, qui multa contra Pontificiam auctoritatem censerant. Richerius quidem in suo libro de Ecclesiastica, & Politicâ potestate, sed is vno ante obitum anno meliora sapuit, & propositiones quæ bonis offensionem dederunt Catholicæ Romanæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Iudicio examinandas subiecit, eamque Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem veritatis Iudicem agnouit. Ipsam Richerij Syngrapsam integrum refert Duvallius initio sui operis. Simon verò Vigorius, qui in Edmundi Richerij patrocinium Commentaria in responsionem Synodalem Concilij Basiliensis ediderat, quinque ferè annis ab ea editione, librum contra nouatores Veterum Patrum testimoniis, & Pontificum decretis refertissimum scripsit, illúmque & Commentaria: illa aliaqoe opera Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiecit, quare illum in commuoione Sedis Apostolicæ obiisse colligit. Duvallius refert quoque in Antiloquio damnationem libelli Richerij ab Episcopis Senonensis Prouinciæ factam Parisiis 9. die Martij ann. 1612. & ab Episcopi Aquensis Prouinciæ in Syoodo Prouinciali 24. mensis Maij anno eodem 1612. Aquis Sextiis. Sed veniamus ad ipsam Controuersiam, quàm modò versamus de Pootificia potestate sanciendi leges Ecclesiasticas, & pronuntiandi de fidei Controuersiis, atque ita condendi Ius Ecclesiasticum, quàm Cootrouetsiam Duvallius accuratè explicat.

Nam *prima parte sui operis*, *quæstione* 1. post definitam potestatem Ecclesiasticam, eiúsque discrimina à Laïca potestate allata aduertit priorem illa significare in Scripturis nomine Clauium *Matth.* 16. *Isaia* 22. *in Apocal.* 3. quæ Clauis siue potestas duplex est, vna ordinis, altera iurisdictionis, de qua sibi dumtaxat disputandum esse monet, eiúsque præcipuos actus assignat, quorum primus est condere leges Ecclesiasticas, qui licèt diuinitùs ius non includant, obligant tamen conscientiam, quod probat ex 15. *Matth.* 18. *&* 23. *Ioan.* 20. *ad Hebr.* 13. & sanè potestas ista iurisdictionis omninò esset absque potestate imperandi, & obligandi, alioquin erit auctoritas dumtaxat consultiua, nullaque est politia in qua eiusmodi potestas aliqua non reperiatur, éstque omninò necessaria in Ecclesia, cùm neque Christus, neque ipsi etiam Apostoli omnia ad regimeo & administrationem Ecclesiæ præceperint, præterquam quod ea ipsa imperandi, & condendi leges quam acceperunt, potestas quaque vsi sunt Apostoli, ad eorum successores deriuata est, Christus verò paucissima imperauit. Alter huius potestatis effectus, est infallibilis determinatio de rebus fidei & morum, quod probat ex *Ioan.* 20. *Luca* 10. *&* 1. *ad Tim.* 3. Eaque auctoritas necessaria est, ne circumferamur omni vento doctrinæ, in hoc verò actu duo distinguit, vnum est iudicium infallibile de veritate aliqua, quale erat in Prophetis, quibus adeò quidpiam reuelabatur, alterum est auctoritas proponendi quidpiam fidelibus, & obligandi illos ad id credendum, atque ratione huius auctoritatis, hæc determinatio Ecclesiæ dicitur ad potestatem iurisdictionis pertinere. Et est tertius actus huius potestatis quem Duvallius quintum numerat, dispensatio in Iure Ecclesiastico, cùm eiusdem potestatis Ius sit aliquod ius condere, illúdque vel totum vel partem eius abrogare: *A potestate autem Ecclesia*, inquit, *quæ in Prælatis & præsertim in supremo omnium nempe Romano Pontifice residet Ius positiuum siue Ecclesiasticum proficiscitur.* Additque etiam in quibusdam quæ Iuris diuini sunt, posse per hanc Ecclesiasticam potestatem dispensari, & quomodo id fieri possit, explicat, quod & nos *lib. seq.* fusiùs exprimens, & *lib.* 3. diximus.

Constituta aliqua potestate Ecclesiastica, quærit qualis illa sit *q.* 2. probatque pluribus illam esse Monarchicam, atque omissis Doctorum Catholicorum testimoniis, illa dumtaxat Parisiensium adducit Alliacensis Gersonis, Almaini, Ioannis de Celaia, quæ nos etiam nuper retulimus: *Hoc autem ita certum est*, inquit Duvall. *vt à quoquam citra fidem negari non possit*: quod confirmat ex Scripturis, Conciliorum aliquorum definitione, & vnanimi Patrum veterum omniúmque Catholicorum consensu.

Hæc verò Monarchia temperatur aliqua Aristocratia, quia noo ab vno solum moderatore res Ecclesiæ, sed etiam ab optimatibus, nimirum Episcopis, insolidum administrentur Iure diuino, & institutione Christi, qui vnamquamqoe potestatem ad Ecclesiæ regimen necessarium instituit: Pontificiam quæ suprema est: Episcopalem quæ media, & Presbyteralem, quæ *Infima*: id ostendit in Petro, Apostolis & Septuaginta duobus discipulis. Rationem reddit, quia cum Ecclesia per totum orbem esset disseminanda, & Pontifex vbique locorum præsens esse non posset, nec omnibus & singulis Ecclesiæ negotiis per se intendere, consentaneum fuit per regiones & Ciuitatea sub vno supremo moderatore Optimates constitui, qui ab illo vno dependerent, & ab eodem si quando peccarent, emendarentur. Addit deinde Episcopos non esse meros Pontificis Vicarios, sed suis Ecclesiis insolidum præfici & titulariter eas tenere & regere, quod probat ex Cypr. *tract. de simplicitate Clericorum*, refértque 24. *quæst.* 1. *Can. loquitur.* Deinde ex matrimonio quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur *cap. inter corporalia*, *de translatione Prælati.* Inde tamen oon corruit Monarchia Ecclesiastica; sicut neque regalis politia, ex multitudine Principum & Optimatum, qui suas ditiooes insolidum obtinent, cum omnes Regi tanquam supremo Domino

mino pateant, eiuſque iuſſa exequantur, & ſi quid in ſua adminiſtratione deliquerint, maximè ſi proditionis aut rebellionis; atque vt loquitur Feloniam incurrerent, puniuntur à Rege. Cum igitur Epiſcopi maneant perpetuò ſubiecti Pontifici, illorúmque poteſtas ab eodem Pontifice tanquam à fonte; capite & radice dependeat Monarchiam Eccleſiæ minimè deſtruunt, imò conſeruant & tuentur.

Licet verò hæc omnia certa fateatur apud omnes Duuallius, pugnandum tamen ſibi ſumit contra Vigorium, qui Monarchiam Eccleſiaſticam non eſſe abſolutam ſed dependentem contendebat, quare variis diſtinctionibus inter abſolutum & reſpectiuum allatis atque diuerſis poteſtatis abſolutæ generibus, aſſerit tandem contra Vigorium poteſtatem Eccleſiaſticam Legum quarundam cancellis eſſe concluſam, vt iuris Domini & naturalis, atque etiam ſtatus Eccleſiaſtici, quem totum euertere nequit; atque adeò non eſſe ſimpliciter abſolutam, eſſe tamen aliunde abſolutam ſecundum quid & in rebus ſpiritualibus æqualem ſupremæ Monarchiæ regum pro rebus Ciuilibus; ſunt enim aliqui Reges qui habent poteſtatem monarchicam, quidem ſed valdè diminutam & reſtrictam, cum nullam Legem condere, nulla tributa, & vectigalia exigere, & alia huiuſmodi præſtare queant ſine Comitiis regni aut procerum conſenſu, quales feruntur eſſe Reges Aragon. Alij verò ita abſoluti & independentes exiſtunt, vt in conſultis optimatibus & regni proceribus, atque etiam vniuerſalibus Comitiis, hæc omnia præſtare queant, etſi quandoque optimatum Conſilio vtantur, id faciunt vt omnia prudentiùs conſultiúſque faciant, nō ex quadam neceſſitate, aut poteſtatis defectu. Eiuſmodi Reges Gall. exiſtunt, quamvis enim ex Inclita conſuetudine eorum edicta ſoleant à ſupremis Curiis approbari, & vt loquuntur verificari, ab illa tamen approbatione ſeu verificatione ſuam vim nullo modo mutuantur, cum ea dumtaxat requiratur, vt omnibus conſtet de Regis voluntate, eaque ſit ſolemnis promulgatio Regiæ mentis ac voluntatis: affirmat autem Duuallius Eccleſiæ Monarchiam in ſpiritualibus & Eccleſiaſticis eiuſdem rationis cum Monarchia Regum poſterioris generis v.g. Galliæ noſtræ, ſicut enim illi licet nihil contra ius naturæ, & generalem aut potius fundamētalem imperij ſui ſtatum moliri aut præſtare, quem nihilominus quod res ciuiles, & regni adminiſtrationem à nullo alio quam à Deo dependent, nullique alteri geſtorum ſuorum rationem reddere tenentur. *Ita ſupremus Eccleſiæ Monarcha, etſi legibus diuinis & naturalibus ſic ſubiectus, ſtatumque Eccleſiæ generalem conuellere aut delere non valeat, in illius tamen poteſtate eſt ius Eccleſiaſticum aut in parte aut in toto abrogare & de eo cum fidelibus, vt vitium fuerit diſpenſare, peccabit forſan iſtud præſtando, vt etiam Rex qui legibus ciuilibus a ſe ipſo conſtitutis non obtemperat, ſed interim factum, eius vim & robur obtinere, non deſinet.* Secundo quemadmodum Reges ſecundi generis Inconſultis proceribus & non conuocatis generalibus Comitiis leges edicunt, quibus ſubditos in conſcientia obligant: ſic Eccleſiaſticus Princeps leges Eccleſiaſticas abſque Conciliis Prouincialibus & generalibus ſancire, & fideles ad earum obſeruationem pœnis etiam adhibitis adigere iuſtè poteſt. Tertio ſicut in Regno Galliæ quilibet optimates ſuam à Rege, & non ab alio poteſtatem accipiunt, hoc enim ad eſſentialem Monarchiæ rationem requiritur: ſic in Eccleſia Epiſcoporum & Patriarcharum Poteſtas à ſupremo Monarcha Chriſti Vicario dependet, quod variis argumentis confirmat 4. Reges Poſterioris generis hoc eſt abſoluti vrgentibus Regni negotiis generalia nonnunquam indicant Comitia, quibus ipſi per ſe, vel per deputatos præſunt, tempore verò horum Comitiorum generalium non minus ſunt Regni Monarchæ, quam antea: Immò tunc Clariùs, & ſplendidiùs maieſtas eorum relucet: ſunt enim velut Sol in medio planetarum eum ſcilicet in Regni ſolio vultu ſuo, vt inquit, Salomon, diſſipantes omne malum. Sic ſummus Eccleſiæ Monarcha, graſſante hæreſi aut ſchiſmate, aut Eccleſia quomodocumque afflicta, aut periclitante cogit generalia Concilia, eiuſque ſolius eſt ea cogere niſi in caſibus, quos infrà recenſebimus, iiſque per ſe vel Legatos præeſt: quo tempore nemo Monarchiam eius deperditam, aut imminutam affirmabit: aliàs ſtatum eius funditus euerterent Generalia Concilia, atque etiam quod eſt contra naturam Eccleſiæ, quæ vſque ad conſummationem ſæculi in eodem ſtatu vi promiſſionis Chriſti conſiſtet, ac perſeuerabit, formam Eccleſiaſtici Regiminis immutaret, nam tunc non eſſet amplius Monarchica, ſed Ariſtocratica, quod hæreticum eſt & *ſchiſmaticum*.

Quintò Regibus poſterioris generis non conuenit Dominium deſpoticum vt falsò aſſentatoris, inſtar contendit vigoris: etſi enim Regis Galliæ Regium dominium omninò ſit independens & abſolutum, nulloque modo precarium, neque aliter quam per Dei gratiam mediante paterna ſucceſſione quæſitum: non enim gallia Regis ſui ſerua eſt; ſed tantum ei ſubdita: ſic etiam licet principatus Eccleſiæ non ſit deſpoticus, nec cum Chriſtianis tanquam cum ſeruis & mancipiis ſe gerit ſupremus illius Monarcha, nihilominus Eccleſiaſticus principatus dici non deſinet vel abſolutus eo ſenſu, quem exponimus, vel æque perfectè Monarchicus ac Regis Galliæ *principatus*. Hæc omnia confirmat tandem Duuallius cenſura Pariſienſis Academiæ in Spalatenſem quam Integram vti alias monuimus.

Quæſtione III. Inquirit cuinam ea ſuprema Eccleſiæ poteſtas conueniat, & oſtendit non fuiſſe datam Eccleſiæ communitati, ſed vni ac ſoli ſummo Pontifici non aggregationi ex ipſo & optimatibus ſupremas Eccleſiæ claues datas eſſe à Chriſto quod demonſtrat, quia Chriſtus non collectiuè, ſed ſeorſim Apoſtolis & quidem perſonæ Diui Petri tanquam omnium ſupremæ contulit quod probat, primò ex *Matth.* 16. vbi eas Claues Petro promittit, quem locum fuſiſſimè explanat & omnia Vigorij contraria argumenta diluit. 2. idem demonſtrat *Ioan.* 10. vbi Chriſtus Petrum conſtituit paſtorem, ſuarum ouium; quem locum erudito verſat Duuall. *q.*4. & Patrum teſtimoniis quod à nobis pridem actum eſt, illuſtrati, indeque *quæſt.* 5. Colligit Petrum iure diuino, Primatum inter Apoſtolos habuiſſe non ab Apoſtolis electum poſt Chriſti Aſcenſionem fuiſſe, vti ineptè contendebat Vigorius, & ſanè ſuperuacanea fuiſſet ea elatio, quid enim à Chriſto iam inſtituto deerat ad poteſtatem quod ab Apoſtolis conferendum aut ſupplendum eſſet, neque id voluit Almain. licet, dixerit *tract. de Eccleſiaſtica poteſtate cap.*8. Chriſtum eligendo Petrum præueniſſe Eccleſiam faciendo, quod ipſa poſt eius Aſcenſionem infallibiliter factura erat, atque adeo Petrum quidem à Chriſto fuiſſe electum, ſed per Accidens & nomine Apoſtolorum, quos de induſtria præuenire voluit, vt ſoli prædicationi Euangelij vacarent neque ſuperiorum electionibus deſtituerentur, quam Almaini opinationem merum ſomnium iure nominat Duuall. nullo ſcripturarum aut Patrum teſtimonio probatum, præterquamquod quærendum reſtat, quiſnam Almaino reuelarit Eccleſiam, infallibiliter Petrum electurum in Caput, & Pontificem, cur non Andream eius maiorem fratrem: Cur non Ioannem

nem quem diligebat Iesus, cur non Iacobum Minorem Christi consanguineum; maximè cum Petrus cæteris rudior & tanto muneri impar appareret, vti obseruat Chrysostomus.

Constituto D. Petri Primatu pergit Duuallios, contra Vigorium & Richerium ostendere supremum in Ecclesia Monarcham essentialem esse Ecclesiæ, atque adeò aliquem successisse Petro, in ratione Capitis & Pastoris vniuersalis, illúmque alium non esse, quàm Romanum Pontificem, quod totum exequitur *q.6.* omni genere argumentorum, quorum pleraque nos primis huiusce nostris quæstionis paragraphis adduximus. Illi verò Summo Pontifici, atque Petri successori Primatum orbis diuino Iure conuenire *q.7.* consequenter demonstrat, & tandem *q.8.* Pontificem Romanum esse Caput Ecclesiæ, ministeriale minus præcipuum, & instrumentarium explicat, si cum Christo primario Capite comparetur, non verò si cum Ecclesia componatur, cum ab illa suam potestatem non accipiat, quare Christi non Ecclesiæ Vicarius dicitur, & licèt quandoque Ecclesiæ minister vocetur, id fit quia Ecclesiam tegit & administrat; est tamen Caput essentiale Ecclesiæ, quod soli Christo tribuendum esse contendit Richerius, & Pontificem esse duntaxat Caput accidentale, quæ certè opinio, inquit Duvall. *Hæretica, Schismatica & temeraria est*, & probat, quia de fide est Ecclesiam esse visibilem, & eius statum esse Monarchicum, illi igitur essentiale est Caput visibile & Monarcha, plures alias rationes addensat, quas vide.

Quia verò Pontifex ratione suæ Monarchiæ supremæ, non modò leges Ecclesiæ sancire potest, sed res credendas proponere, quod facere non potest, si ipse in fide erret, de Pontificis infallibilitate in rebus fidei proponendis, & diiudicandis accuratè disputat Duvallius 2. *parte sui operis contra* Vigorium & Richerium, à qua quæstione nos omninò abstinemus, Doctores, qui rem istam diligenter disputant, in vtramque partem consule.

16 Diximus initio Principis Monarchæ esse leges sancire, illisque suam rem publicam temperare, quandoquidem ipsis tota politia & regni disciplina maximè temperatur, idcirco de disciplina Ecclesiastica differit Duvallius, tertiâ sui operis parte, quarèque an Summus Pontifex, quem antea supremum Monarcham esse stabiliuit, possit leges & Canones statuere absque Concilio saltem Aristocratico, ●●c est absque Synodo vel generali vel particulari; id enim contendit Vigorius, Vualdens. Marsilium Paduanum, Lutherum, Caluinum, Petrum Martyrem, & alia similia portenta sequutus.

Affirmat igitur noster hic Doctor Pontificem id posse, probatque, quia constat Pontificem plurima de fide statuisse, hæreses damnasse & Canones sanciuisse absque Conciliis Generalibus, quod se in suo Elencho demonstrasse dicit, & nos id ipsum per trecentos annos ante coacta Concil. Generalia fecisse monuimus, alias hac quæstione, illustribus exemplis, absque particularibus Synodis idem præstari posse potiori Iure liquet, & quamvis aliquando aliud vsurparint, & vel Episcopos Romanæ Prouinciæ, vel Cardinales ad similia de fide Iudicia, damnationem Hæresium & legum sanctionem coëgerint, vt Cornelius in nouati errore, & Stephanus contra Danistas, inde non sequitur teneri ad eum modum seruandum: *Quia immò*, inquit Duvallius, *absque vlla Synodo, vel consultatione Cardinalium virorum Doctos in Concilium adhibendo potest Pontifex pro sua potestatis Monarchica plenitudine & errorem damnare, & leges ferre, qua in conscientia fideles obligent, simúlque arduâ qualibet Ecclesiæ negotia tractare, eodem prorsus modo, quo Reges qui propter suam Monarchicam potestatem absque Senatu, vel Comitiis, vel officiariis, verè & propriè edicunt.* Inde colligit Duvallius *conclusio* 2. leges Summorum Pontificum absque Synodis latas & promulgatas obligare, & adstringere fideles in conscientia. Hæc porrò sufficiunt, vt celeberrimi Doctoris & Professoris Parisiensis sensum de statu Monarchico Ecclesiæ, eiúsque Monarcha Romano Pontifice perspectum habeamus; scripsit ille in luce Academiæ Parisiensis, contra quos ce●bertimos Antimonarchas, quorum vterque Parisiis Romanum Pontificem è solio deturbare, & cæteris Episcopis æquarè suis libellis, conabatur, neque existimandum est Duvallium, contra mentem Academiæ, quidpiam suis scriptis communi omnium plausu exceptis, edidisse.

17. Ioannes D. Artis sacrorum Canonum in Academia Parisiensi Regius Professor, cuius laudes nuper prosequuti sumus, Pontificis Romani Primatum, & eius in definiendis fidei rebus, ac condendis legibus Ecclesiasticis, auctoritatem manifestò demonstrat. Ille igitur *tractatu de beneficiis, cap.* 3. *Papatus ergo est summa dignitas, qua alias omnes in se complectitur, & omnes antecedit: nam Romanus Pontifex omnibus Ecclesiasticis præest instar Regis ex ea potestate, quam Dominus Petro, cuius Papa est successor, dedit*; probat pluribus atque ex Eucherio Lugdunensi, *sermo in Vigilis Petri. Dicit Dominus Petro, pasce oues meas, prius agnos deinde oues commisit ei, quia non solum Pastorem, sed Pastorem pastorum constituit, pascit igitur Petrus agnos, pascit & filios, pascit & matres, regit & subditos & Prælates, omnium igitur Pastor est, quia præter agnos & oues in Ecclesia nihil est.* Inter Patres verò quos recenset D. Artis, Hilarius est Pictauiensis & Gallicanus Episcopus *in cap.* 16. *Matth.* addit & plures rationes in eandem rem, & post multa sic colligit: *Primatus ergo Ecclesiæ Petro competit, Primatúsque inter Apostolos*, & post aliqua: *Quia verò D. Petrus Primatum tenuit in Ecclesia consequenter, & Summus Pontifex eiúsque Cathedra est omnium prima*, probat ex Conciliis Nicæno, Ephesino & aliis, subinde recenset effectus plenæ potestatis, quam Christus Petro dedit, plenitudinem enim potestatis Petro, datam ait S. Thom. *Opusc. contra errores Græcorum, c.* 32. Primus autem effectus est, vt omnium Ecclesiarum cura ad ipsius curam pertineat: *Secundus, vt à sententia Papæ nulli sas sit prouocare, nisi ad ipsummet Papam.* Tertius est canonizatio Sanctorum, qui solius Romani Pontificis auctoritate facienda est, *Opusc. de statu Ecclesiæ, c.* 15. *Diximus D. Petrum specialiter assumptum fuisse à Christo in consortiū indiuiduæ vnitatis, eique noua iurisdictionis potestatē datā fuisse à Christo, his verbis, pasce oues meas, in ipsos Apostolos, nec tamen Christ. Cum dedit hanc potestatem Petro abrogasse, potestatem aliorum Apostolorum, sed tantum in eo derogasse, vt mutate aliquatenus statu Ecclesiæ, Apostoli qui regebant Ecclesiam indistinctè indiuiduè, & in communi sub Christo tãnm fuisse Capite, quasi eius ministri. Eam postea regerent, adhuc quidem indistinctè, & in communi propter necessitatem Ecclesiæ, sed sub Christo, & sub Petro simul eius Vicario & Ecclesiæ Rectore, itavt Christus videatur hanc vltimam formā dedisse Ecclesiæ, dando ei Episcopum & Hierarcham, que antea nullum habebat præpositum præter Christum, & ita Christus reduxerit Ecclesiam ad vnum Caput visibile, & fecerit illam alio modo vnam, quod ad eius perfectionem videbatur necessarium, vt esset inter Apostolos qui Christum repræsentaret. Verum istam potestatem concessit Petro Christus, tumque ita Pastorem fecit Ecclesiæ, vt voluerit Præfecturam eius esse communi*

communicabilem duobus modis; suis quidem successoribus in totum, alius verò inferioribus in aliquo gradu; & ita alios Apostolos fieri etiam Pastores, alicuius Ecclesia, sed interim exercere potestatem sibi à Christo iam datam indistinctè & communiter, vt ante; sub ipso tamen Petro, qui eam exercebat sub solo Christo, necessitate adificanda id requirente, vt omnes promiscuè in ea laborarent & adificarent supra Petram secundam, sicut adificauerant supra primam Petram, nempè Christum, vnde factum est vt Petrus fuerit primus Episcopus Ecclesia perfectè, atque distinctè, primúsque Hierarcha à Christo Domino constitutus. Denique primus qui Ecclesiam habuit in Titulum. Alij verò Apostoli imitatione forma à Petro, & Christo constituta, titulum acceperint in Ecclesia Christi, & velut lumen de lumine, Ecclesiam de Ecclesia Petri fecerint sine vlla tamen imperfectione, id est, non tanquam eius Vicarij, sed tanquam veri Episcopi post acquisitionem illius ab eis factam. Hæc omnia tradit D. Artis quibus & Petri Monarchiam, ac Principatum, & aliorum Apostolorum & Romani Pontificis Petri successoris præcipuam potestatem, & Episcoporum cæterorum iura explicat, qua singulis consequentibus Capitulis ostendit, reliquo tractatu de Hierarchia *cap.6.* asserit Summum Pontificem Hierarchia contineri, quia est principalior Hierarchia pars, & omnium Episcoporum Archiepiscopus, aliisque ex causis.

106 18. His Parisiensibus Doctoribus placet addere illustrissimum, sapientissimum & omni eruditionis genere percelebrem, Parisiensem quoque Archiepiscopum Petrum de Marca, qui in suo opere de concordia Sacerdorij & Imperij Romani, Pontificis auctoritatem passim profitetur & confirmat, atque ne sigula eius loca referam magno fastidio lectoris; placet eius vii appellat definitiones exscribere, & responsionem, quàm edidit ad notas Lucæ Host. aperire; sic igitur scribit in concordia, & in libello de huius operis eruditione, Barcinone confecto 19. Martij ann. 1646.

1. *Supremam in rebus Ecclesiasticis auctoritatem per Galliam exercuisse Romanum Pontificem, Iudiciis ad relationes & appellationes redditis ab eo tempore quo fides Christiana in Galliis*, floruit ad hanc vsque ætatem *lib.1. de Conc. c.10.* 2. *Papam Iure diuino esse Vniuersalis Ecclesia Caput, atque adeo Gallicana, qua est illius membrum lib.1. Conc. c.2.* 3. Generalia decreta à Romanis Pontificibus, in Gallias, æquè ac in reliquas Prouincias Missa, quæ magno applausu ab Imperatoribus Romanis, deinde à Francorum Regibus post constitutum Regnum vsque ad hanc ætatem suscepta sunt *lib.1. cap.7. & cap.9.*

4. Nullum esse crimen cuius causa Papa deponi possit: excepta hæreseon publicè professæ causa. Quod vetum esse testimoniis veterum docetur, & prætetea hanc esse antiquam Ecclesiæ Gallicanæ definitionem demonstratur *lib.1. cap.11.*

5. Papam absoluere posse & dispensare valdè & licitè à Canonibus Conciliorum Generalium etiam sine causa, dummodo hæc dispensatio, non tendat ad labefactandum Ecclesiæ statum, vbi noua planè ratione de toto hoc negotio differiut iuxta iuris antiqui regulas, atque præsentem vsum *lib.3. cap.14. & 15.*

6. Libertates Ecclesiæ Gallicanæ consistere in vsu & praxi Canonum, atque decretalium, tam veterum, quam recentiorum, eásque non pendere à sola praxi, antiquorum Canonum, vbi ostenditur necessitate cogente Pontifices variis temporibus pro bono publico Ecclesiæ ad nouas leges condendas progressos esse *lib.3. cap.2. & cap.6.*

7. Papam præter eum Primatum, quo vniuersæ Ecclesiæ præest, solum esse & immediatum Occidentis Patriarcham *lib.1. c.3.4.5.6. & 7.* Regibus verò non competere Ius aliquod Episcopatum vel Metropol. instituere, multo minus Patriarch. *lib.2. cap.8. & 9.*

8. Appellationum ab vsu ob Canones violatos cognitionem saltem restringendam esse & terminandam eo fine, vt ob scandalum emergens executionem interim impediat eius iudicati, quod à Iudice Ecclesiastico latum erit, aduersus Constitutiones Ecclesiasticas, attamen Curiis supremis nos licere de negotio principali, quod Ecclesiasticum pronuntiare, vsumque contrarium alienum esse à mente & à praxi, veterum Principum & Regum Christianissimorum *lib.4. cap.20.*

9. Regibus commissam esse à Deotationem Ecclesiæ, vt edictis suis Decretorum & Canonum promulgatorum executionem vrgeant, non autem vt abitratu suo leges condant, in iia quæ fidem, aut Ecclesiasticam disciplinam respiciunt *lib.2. c.6.7.10.11. & 12.*

10. Concilij Tridentini Regulas fidai omnes, & disciplinas præcipuas, Constitutionibus regiis admissas, cætera verò & Concillum ipsum publicari posse, quandocunque Regibus Christianissimus constabit nullam esse suspicionem motuum ex ea promulgatione in Regrio excitandorum, quod assertum est aduersus Magistratuum Regiorum opinionem, qui ad libertatem Regni pertinere putant, vt Concilium Tridentinum nullo casu, vel tempore publicetur, *l.2. c.17.*

Non potuit illustriùs suum & Galliæ sensum, circa auctoritatem Pontificiam explicare & circa, illam Controuersiæ definire Sapientissimus Archipræsul, quàm istis pronunciatis, neque vllum superesse posse dubium de auctoritate Summi Pontificis, in definiendis fidei controuersiis, & disciplina Ecclesiastica constituenda apparet.

Vnica videtur Antimonarchis restare obiectio eáque, vt placet grauis circa mentē Ecclesiæ Gallicanæ, & Parisiensis Academiæ; cum enim negent passim Papæ infallibilitatem in Iudicio causarum & controuersiarum fidei, & cum tam in illis quæstionibus, quam in iis, quæ pertinent ad disciplinam Ecclesiasticam, Pontificem subiiciant Concilio Generali: non videtur Pontifex posse definite vltimò fidei Controuersias, neque absque Concilij Generalis assensu sancire leges Ecclesiæ; neque proinde condere Ius Ecclesiasticum, quod vnum quærimus hoc loco, quandoquidem Ius illud diximus *c.2.* duo præcipuè continere, dogmata nimirum & Canones. 107

R[illegible] Quæstiones de infallibilitate Pontificis in Iudiciis fidei, & de auctoritate Concilij Generalis, esse longè diuersas quæstione de eiusdem Pontificis auctoritate in Ecclesiam, cuius Caput & Pastor, ac Princeps est, vti hactenus, itē omni testimoniorū, & rationum genere euicimus, atque ex ipso sensu Gallicanæ, & Parisiensis Academiæ demonstrauimus, duas alias quæstiones de Pontificis infallibilitate, & ad Concilium Generale subiectione, modo non expendo, cum non sint ita connexa, cum priore de Primatu Pontificis, vt inuicem diuelli non possint, & seorsim disputari: nam quia celeberrimi Doctores, qui vel primi quæstionem de auctoritate Concilij supra Papam excitarunt, vel fusiùs & vehementiùs illam pertractarūt, & Aliacensis, Gerson, Æmainus Ioannes Major, & alij qui Concilio Generali Pontificem subiecerunt, eiusdem tamen Pontificis potestatem in totam Ecclesiam eámque Monarchicam agnouerunt, Aliacensis Gersonis, & Almanij verba quæ nuper retulimus, idque ipsum fusiùs obseruauit Author vitæ Gersonis, nuper Parisiis editioni ipsius operibus præfixæ, atque ne circa duas istas quæstiones aliquis mihi facessat negotium, censeo cum eruditissimo Duvallio *in opere de suprema Pontific. auctoritate, part.2.* quæ tota est de

Romani

Romani Pontificis infallibilitate & circa authoritatem Pontificis in Concilium œcumenicum, aut de contrario Concilij in Pontificem, *part. 3. q. 9. & 10.* & *totâ parte 4. maximè quæst. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.* Quibus locis inuidiosas istas quæstiones in vtramque partem disputat & neutram opinionem, erroris aut temeritatis multo minus Hæresim damnat.

CAPVT IV.

An Concilia possint constituere ius Ecclesiasticum.

QVÆSTIO I. *Quid & quotuplex sit Concilium.*

QVÆSTIO II. *De Conciliorum Generalium necessitate.*

QVÆSTIO III. *Quis Concilia Generalia indicere possit.*

QVÆSTIO IV. *Quis Conciliis Generalibus & Ecclesiasticis præsidere possit.*

QVÆSTIO V. *Quinam Conciliis Generalibus interesse debeant.*

QVÆSTIO VI. *De authoritate Concilij Generalis in definiendis dogmatibus & constituenda Disciplina Ecclesiastica.*

Nemini dubium est ius Vniuersale Ecclesiasticum quod siue dogmata siue Canones & Leges Ecclesiasticę disciplinæ allendas Vniuersam Ecclesiam obligat, non posse nisi à suprema aliqua in Vniuersam Ecclesiam potestate constitui, illa porrò suprema potestas non nisi in Pontifice vel in Concilio Generali residere, atque vt ait Gerson, & qui illum sequuti sunt, Almatius & cæteri deinde Parisienses in Pontifice residet formaliter & tanquam in subiecto, in Concilio relatiuè finaliter & suppletiuè de Pontificis authoritate & Monarchia spirituali, atque etiam Ecclesiæ statu Monarchico disputauimus hactenus, quantum instituti ratio postulat, videlicet ad sanciendas Leges & definienda dogmata, restat vt eadem ratione de Conciliis agamus & eorum in constituendis Legibus Ecclesiasticis, ac fidei controuersiis de iudicandis auctoritatem spectemus, neque eum animus est omnes de Conciliis excitatas quæstiones percurrere, maximè qua vel ab Hæreticis vel ab aliis, ad minuendam Pontificis Romani auctoritatem excitatæ sunt, ditimere illas enim vel in tertium operis tomum reiiciemus, vel eruditis Theologis recentioribus, maximè Parisiensibus ventitandas relinquemus.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit Concilium.

Concilij nomen vnde, n. 1. 2. 3. & 4.
Concilium quid, n. 5. & 6.
Concilij diuisio, n. 7.

1 Concilium siue Consilium nomen Fullonum est apud veteres, *lib. 5. de Lingua Latina. Apud Fullonem*, inquit, *vestimentum dum cogitur Conciliari dicitur.* Et Metaphoricè ad animum transferri putat, sicque dicetur meus reminisci cum ea quæ tenuit mens ac memoria cogitantur, & cugitando repetuntur, cum enim fulloniæ sint duæ partes, prima vestes pedum insultu eluere & cogere, altera candescit, prius illud dicitur Conciliari alterum expolire, eoque allusit Plautus in pœnulo.

Placet Concilium M. Imo etiam vbi expolinero magis hoc tum demum dices, nunc etiam rude est.

Itaque Concilium scribendum erit, à Con. & Salco, indeque saltus Fullunius apud Senec. *Epistola. 15. cursor & cum aliquo pondere manus mota: & saltus vel ille qui in altum corpus leuat: vel ille qui in longum mittit: vel ille, vt ita dicam Saliaris, vel vt Contumeliosius dicam Sillonius & Consiliari à Consultu, quod vestes pedum consultu togerent*, inde Titm. de Fullonibus. 2

Tertia hæc Noua est,

Quasi vbi tu solitus pedibus urgutarier dum compescis cretam & vestimentu eluis.

Ioseph Scaliger, *in coniectan. in varronem legit Concilium & Conciliari*, à Ciliciis, ex quibus fiunt κιλίκια quæ nos dicimus feuta siue fentra, uempè, τὰ ἐκ τριχῶν συντιθέμενα. Itaque Conciliare est, τὸ συμπιλεῖν cogere πιλῆσαι, ἰλεῖν, συμπατεῖν.

Alij Concilium deducunt *ab esse consenum*, atque in quibusdam veteribus Exemplaribus Legi Concilium testatur Pierius *in 9. Æneid.* Verius est dici à Consulendo V. in l. conuerso, inquit Vossius, *Consule* verò à *Salio*. A in M. V. abeunte, vt *à quatio percutio*, à conculcate Conculco. à *Consulere Consultum*, Senatus consultum Iuris Consultis, & in consultus, siue consilio ex Serino Virgili, *in tertium Æneidorum.* 3

Inconsulti abeunt sedemque edere Sybilla.

Consultor qui consilium dat, consulere igitur cum plures Concilia & seurentias suas coniungunt.

Alij consilium deducunt à considendo & à concessu in D. Conuerso, atque ità consilium sit, quasi considium, alij volunt à Sileo quia in deliberando Silentio sit opus, Festus siue Paulus. *Consilium vel à considendo dicitur, vel quod in vnam sententiam plurium mentes cousiliant (aliàs considant) & conueniant: sed à Silentio credibilius dictum putatur quo maximè innititur.*

Concilium à consilio distingunt hodie Grammatici, quod primum sit coëtus, eorum qui coguntur aut vocantur suas sententias dicturi, aut de re quapiam deliberaturi, consilium sit sententia consultantium, aut deliberantium, hoc tamen discrimen inter consilium & Concilium in veterum libris non inueniri, sed promiscuè consilium & Concilium scribit, obseruat Vossius ex Pierio, *ad primum Georg. & 1. Æneid.* Ne tamen à communi vsu recedamus Concilium accepimus hoc loco pro cessu aut concessu eorum, qui de re quapiam deliberaturi conueniunt, ad idque vocentur.

Hanc porrò Concilij vocem ductam à Ciliis oculorum volunt, quia in Concilio omnes id vnum spectant cuius causa deliberant, ita vidicule Gratian. *dist. 15. Concilium*, inquit, *dictum est à communi intentione*, eò quod in vnam dirigant, *Omnium mentis obtutum, Cilia enim oculorum sunt. Vnde qui sibimet dissentiunt.* Non agunt Concilium, quia non consentiunt in vnum. Rectè igitur Festus Concilium *à Concalendo*, hoc est *conuocando*. Calare enim est καλεῖν vocare, inde Kalendæ rationem reddit Varran. *lib. 5. de Lingua* 4

Latina. Ex lectione reſtituta & emendata à Scaligero, *in comellan. primi dies menſium nominati Kalenda, ab eo quod iis Kalentur eius menſis nonæ, a Pontificibus quintana, aut ſeptimana ſint: futura in capitalio in curia Calabra ſic dies te quinque Calo iuno nouella. Septem te dies Cale Iuna nouella.* Totum ritum explicat diſtinctius Macrob. *lib.* 1. *cap.* 16. Ex quibus reiicias figmenta Balſamon. *in can.* 61. *Concilij* 6. Suſpicatur Scaliger in verbis Varronis Legi poſſe Iana non Iuno Nouella, eo quod ex eodem in libris de re ruſtica Iana dicatur Luna, Legi quoque poſſet, *Couella pro Nouella*, eò quod Couum, veteres dicerent cœlum, ergo Iuno Couella *à οὐρανοῦ*, ſed redeamus in viam Calane ſignificat vocare, inde Calator, Calendæ, Calata, comitia, incalare, intercalare, incalationes, inuocationes, inde denique à Concalando ſiue conuocando Concilium, quod conſulendi, & deliberandi causâ, conuocetur cœtus hominum, qui cum in vnum coëant & ſententiis conſpirent, dicuntur vocari in Concilium, inde Conciliare, Conciliator, Conciliatrix, & inconciliare, apud veteres variâ ſignificatione, ſed in his Grammaticis Hærendum modò non eſt.

5 Maneat quod maximè in rem noſtram facit Concilium eſſe comitia, conuentus Vniuerſæ cuiuſque gentis, Vniuerſi populi deliberantis ac decernentis de publico negotio apud. Tulli. *lib.* 2. *de finibus* §. 77. & *l.* 2. *de Legibus* §. 51. vbi *quid magnis quam poſſe augures ſummis Imperiis, & ſummis poteſtatibus comitia tollere* 1. *Concilia vel inſtituta dimittere, vel habita reſcindere.* Eodem ſenſu eadem vox ſæpius vſurpatur à Cæſare. *lib.* 1. *de bello Gall. cap.* 7. *Legati totius ferè Galliæ petierunt a cæſare vti ſibi Concilium totius Galliæ in certam diem iſſius voluntate facere liceret eâ re permiſsâ diem Concilij conſtituerant, & ne quis enuntiaret inter ſe Sanxerunt*, & *lib.* 7. *cap.* 6. *Vercingetor. dixit vnum Concilium ſe totius Galliæ efferens, cuius conſenſui ne orbis quidem terrarum poſſet obſiſtere.* Et alibi ſæpius atque apud Lunum ſimilia Leges, ex quibus reiicias quodam lælius fœlix apud Gellium. *Qui non Vniuerſum populum, ſed partem aliquam adeſſe iubet, non comitia ſed Concilium debet.* Iam enim docuimus apud bonos authores Concilium eſſe etiam Vniuerſi populi, & de minori quoque certorum virorum conuentu: & Collegio res. publicas & priuatas apud principem: forenſes & Iudiciarias apud curiam: politicas apud Vrbanum Magiſtratum diſceptatiue vſurpari, eſt igitur Concilium cœtus & conuentus legitimus de aliquo negotio diſceptantium, ſiue negotium illud ſit commune, ſiue priuatum, ſiue Sacrum, ſiue profanum & politicum, ſicut curia dicebatur tum locus in quo Senatus conſidet, quia vt ait Varro *l.* 2. *de vita populi Romani apud nonium propter curam, locus quoque, quo ſuam quiſque Senator confert, curiam appellat*, tum Sacræ ædes, in quibus Sacra ſua peragebant ſingulæ tribus, & ſicut Senatus in curia ſua, res humanas, ita in Sacris, *hiſce curiis Sacra curabantur*: Quare Varro. *lib.* 6. *de L. L. curia duo generum. Nam & vbi curarent Sacerdotes Rex diuinas vt curia veteres: & vbi Senatus human. vt curia hoſtilia. Quod primus Ædificauit Hoſtilius Rex.* Et idem Varro. *lib.* 4. *curiones dicti à curiis, qui ſiunt vt in his Sacra faciant.* Sic igitur Concilium vocatur conuentus Legitimus diſceptantium, ſiue de rebus Humanis ſiue de diuinis, primum illud eſt vel publicum & comitia gentis, vel priuatum pro variis rebus apud Principes, aut fætum, vbi verò deliberatur de diuinis, nominatur quoque Concilium, ſed Sacrum & Eccleſiaſticum aut etiam abſolutè, nullo eum addito intelligitur ex communi vſu Sacrum & Eccleſiaſticum, atque in ea vulgari ſignificatione nomen illud hoc capite vſurpamus.

Quod definit Duvallius, *tractatu de ſuprema Pontificis in Eccleſiam poteſtate part.* 4. *q.* 1. Cœtum quendam Prælatorum alicubi in pium finem conuenientium. Quæ definitio mihi videtur Vniuerſalior, & neque naturam eiuſmodi Cætuum neque eorum cauſas ſatis aperire. Malim igitur definire conuentum Legitimum procerum Eccleſiæ ad diſceptandum de fide & communi diſciplina Eccleſiaſtica coactum, quibus verbi cauſas omnes huius conuentus deſcribimus, finalem quidem, quia ad fidem adſtruendam, vel ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſtituendam, conſeruandamve inſtituitur efficientem, quia cum legitimum conuentum nominamus, ſignificamus non cœtum quemlibet Eccleſiaſticorum etiam Prælatorum, aut procerum Eccleſiaſticorum Concilium dici poſſe, niſi legitimè & ab habente poteſtatem conuocetur certo & debito modo, ſiuè Legibus & iure conſtituto materialem cauſam deſignant illæ voces, *de fide & diſciplina Eccleſiaſtica*, diſceptandi cauſa, quia materia, ſiue res de qua in eiuſmodi cœtibus deliberandum eſt, ſunt res ad fidem vel Diſciplinam Eccleſiaſticam pertinẽtes, cum etiam dicimus cœtum procerum Eccleſiaſticorum, ſignificamus eos, ex quibus componitur eiuſmodi cœtus, & qui ſunt velut materia ex qua conſtant, nimirum proceres & Prælati Eccleſiaſtici. Forma denique Conciliorum deſignatur, cum definimus legitimum conuentum, ad hoc enim ſeruandus ordo eſt tum conſidendi, tum deliberandi, tum ſubſcribendi ſolemnis & legè præſcriptus. Quæ omnes Conciliorum cauſæ deinceps explicabuntur. Hinc tamen videas, quemlibet cœtum, & conuentum ſiuè Conſeſſum virorum Eccleſiaſticorum non eſſe Concilium, niſi conueniant ad tractandum de fide vel Eccleſiaſtica diſciplina: licet ſit conſeſſus, etiam Eccleſiaſticus. 6

7 Concilium porrò multiplex dicitur Generale, ſiue œcumenicum & particulare: ad prius illud inuitantur omnes orbis Chriſtiani Epiſcopi, in eoque de fide & re omnibus communi diſceptatur, vt ait Concilium IV. Toletanum anno 33. coactum. *capite* 3. *ſi cauſa fidei eſt aut qualibet alia Eccl. communis, Generalis totius Hiſp. & Galliæ Synodus conuocetur: ſi vere nec de fide nec de communi Eccleſiæ vtilitate tractabitur, ſpeciale erit Concilium vniuſcuiuſque Prouinciæ, vbi Metropolitanus elegerit peragendum.* Hoc tamen Concilium Toletanum non fuit Generale, ſed nationale totius gentis Iuſſu Siſenandi Regis coactum, vbi enim Cinthilæ Regi, qui primus pulſis Romanis totum Hiſpaniæ Regnum obtinuerat, ſucceſſit, Siſenandus vt ſibi Imperium confirmaret totius gentis & omnium Prouinciarum, Synodum congregauit, præfuit igitur res diſceptanda in Synodo ad plures vel pauciores pertinebit, Concilium erit Vniuerſalius, & quidem ſi de non vna dumtaxat Prouincia vel gente agatur, ſed de cauſa totius orbis Chriſtiani, erit Concilium Vniuerſale Generale, œcumenicum & pleniſſimum, ſi verò de vna tantùm gente aut Prouincia, erit Concilium particulare maius, vel minus ſcilicet nationale aut Prouinciale, quare partitio Concilij in Generale & non Generale eſt adæquatè cuius verumque deinde membrum ſubdiuiditur, & Generale quidem quadruplex faciunt, vnum eſt approbatum & confirmatum, alterum neque probatum, neque confirmatum, tertium partim probatum & confirmatum, partim reiectum, quartum neque approbatum neque reiectum, neque confirmatum, quæ diuiſio vt vides materialis dumtaxat eſt, vel accidentalis. Particulare, vt dixi, eſt nationale, Prouinciale, & Diœceſanum, quænam verò fuerint Concilia Generalia

neralia

neralia approbata vel improbata, siue ex toto, siue ex parte nostrum non est modo demonstrare. Hæc enim omnia enim modius vltimo tomo disputabuntur, agemus hoc loco duntaxat de iis quæ ad Concilia Generalia requiruntur: deinde eadem Methodo de Conciliis particularibus, & non Generalibus aliquid addimus.

QVÆSTIO II.

De Conciliorum Generalium necessitate.

Omnimodam necessitatem volunt Hæretici, num. 1.

Reijcitur ea necessitas, n. 2. 3. & 4.

Vtilia tamen sunt ea Concilia, n. 5.

1 Omnimodam Conciliorum œcumenicorum necessitatem adstruunt Hæretici, *qui volunt*, vt aiebat Ambrosius: *Commoueri totum orbem Christianum, propter duos Cariosos senes*, quos alioqui nunquam satis damnatos fatentur, nisi à Generali Concilio damnati sint, atque hac vna responsione tutos se existimant, & sententias Pontificias & Synodorum atque Episcoporum rident, hos nostri Iamseniani æmulantur, qui licet à tribus Pontificibus damnati: & à Gallicanorum Patrum iterato consessu omnes istas censuras tanquam bruta fulmina contemnunt, quod si Hæreticis concedatur haberi Synodum Generalem, in qua, eorum doctrina, & petuersa dogmata communi consessu examinentur, illius Synodi coactionem omnibus artibus impediunt, easque conditiones & Leges præfigi volunt, quæ & temeritatæ, atque insolitæ sunt, & à nullis antiquis Synodis vsurpatæ, quasque tident nunquam ab Ecclesia Catholica ferendas, atque ita Synodos Generales negant, dum maximè eas se petere fingunt, & in suis Hæresibus obstinati hærent, iactantque se Concilio Generali rationes suæ doctrinæ paratas esse, sic in coactione Concilij Tridentini factum à Lutheranis scimus.

2 Dicendum est primò Concilia Generalia non sunt absolutè necessaria, ita Bellar. *lib. 1. de Conciliis cap.* 10. Duuall. 4. *parte de authoritate Pontific. cap.* 1. Et alij passim ipsaque testatur experientia, cum plusquam trecentis annis absque Conciliis eiusmodi perseuerarit Ecclesia, torque illo tempore damnatæ fuerint Hæreses, sopita Schismata, & feliciter gubernata Ecclesia, quod confirmatur expensione rationum propter quas esse necessaria Concilia volunt.

Et primò quidem ad comprimendas Hæreses necessaria non sunt, quæ enim excitatæ sunt Hæreses, damnatæ sunt à Pontificibus sine Concilio Generali, de Valentinianis, Marcionitis, Apellianis, aliisque confat ex Tertulliano *de præscription.* de aliis antiquis diximus, *cap. superior.* Et Annales Ecclesiastici loquuntur.

Obiiciunt aliqui Hæreses à Pontificibus in Synodis Romanis damnatas & denuò à Conciliis œcumenicis censura confixas esse. Nam Macedoniani quos Liberius & Damasus damnarant à Concilio Constantinopolitano iterum damnati sunt. Nestorios à Synodo Ephesina post Cœlestini damnationem in Concilio Romano, Petrus Anthiochenus à Fœlice tertio primum, deinde iterum sententiam tulit à Synodo V. Constantinopolitana, Paulus, Pytthus, & Sergius ab Agathone damnati, deinde à VI. Synodo Constantinopolitana: secunda item Nicæna damnauit Iconomachas, quod idem præstiterat Gregor. tertius & ita de aliis.

3 *Resp.* hinc maximè probari, quod contendimus Conciliorum Generalium auctoritatem minimè necessariam esse, & Romani Pontificis damnationem necessariam esse, nam neque omnes Hæreses prius damnatas singillatim damnarunt Synodi Vniuersales, sed in genere dumtaxat, ac proinde legitimè damnatas supposuerunt & si quam singillatum iterum damnarunt, id non fecerunt retractando iudicium prius Romani Pontificis, neque vnquam probarunt, quod Pontifex damnarat, neque de eius sententia tanquam à Iudice minus competenter lata disceptarunt, neque vnquam conquestæ sunt, quod Romana Ecclesia ipsis insciis & inconsultis doctrinam aliquam damnasset & Romanam in omnibus sententiam ac commonitorium ab ipso Pontifice sine Legatis datum sequuti prorsus sunt P.P. vti aliàs monuimus, non igitur necessariæ sint ad Hæreseon damnationem addequod vt ait Duuall. neque in hunc finem necessaria sunt Hæreticis, neque Catholicis hæc Concilia, non illis quidem qui definitiones Generalium Conciliorum contemnunt, atque Romanorum Pontificium sententias, quod in antiquis Hæreticis constat, & in Lutheranis ac Caluinistis nouissimè erga Concilium Tridentinum vidimus. Non sunt autem necessaria Catholicis. Quia inquit Duval. loco citato, cum Pontificis infallibilitatem in definiendo agnoscant, eius iudicio & definitioni facilè, acquiescunt.

Secunda causa necessitatis Conciliorum affertur ex sedandis Schismatis, cum plures de Pontificatu Romano, & Vniuersali contendunt: eius enim controuersiæ iudicium non videtur esse, nisi penes Vniuersalem Ecclesiam, quæ à Synodo œcumenica repræsentatur. Verùm neque ista ratio omnimodam necessitatem ostendit. Nam Schismata Nouati cum Cornelio Vrsicij cum Damaso, Laurentij cum Symmacho, Anacheti cum Innocente II. Caroli cum Alexandro II. Georgij, cum Vrbano IV. sine Concilio Generali composita sunt, & quæ alia sunt excitata sunt, simili ratione sopiri potuerant, Schisma quidem horrendù quod inter tres de Romana sede contendentes, illis omnibus abiectis, & in eorum locum susfecto Martino V. compescuit Constantiense Concilium, inde tamen demonstrari non potest in Vniuersum ad sedendas huiusmodi controuersias, quoties in Schisma erumpunt necessarias esse Vniuersales Synodos, nõn enim negamus dari posse casum adeò impeditum, in quo Synodus Vniuersalis non modò vtilis sed etiam necessaria esse possit, sed negamus id ordinariè verum, & necessarium esse cum aliis modis Schismata extincta sint, atque etiam possint. Immò nunquam ad illa Schismata coactum fuerit Concilium Generale Pater vnum Constantiense sed ad eam rem Concilia Romana, & Prouincialia, aliaque media suffecerunt.

Aliæ verò causæ quæ ad astruendam Conciliorum Generalium necessitatem afferri solent, non videntur etiam idoneæ, vt ad morum correctionem, & Disciplinæ Ecclesiasticæ vitia, nam ei rei sufficiunt Concilia Prouincialia & Prælatorum Vigiles curæ, quod si dicas hanc reparationem & reformationem aliquandò necessariam esse in capite & omnibus membris sicut & caput verum hoc est Romanum Pontificem, non patiturum Synodo particulari; ac proinde necessarium esse Vniuersale.

4 *Resp.* Hanc capitis reformationem vel necessariam esse vel in doctrina, vel moribus, si hoc tantum

postre

postremum dicatur, non sunt attendendi mores Pontificis, sed vt monebat Christus, obediendum Pharisæis, in Cathedra Mosis, licet eorum exempla sequenda non sint: Quare aliis viis corrigi, & emendari poterit Pontifex, istudque medium, factionem potius & contentione quam emendatione creabit, eadem ratione facile fuerit cæteras huius necessitatis causas, propter quas sapientissimè & vtilissimè coacta sunt generalia reiicere, si de absoluta necessitate agitur.

5 Quare dicendum est vtilissima esse quandoque Concilia Generalia, ac proinde sapienter interdum vsurpari quod & fatentur P.P. Gregor. *cap. sicut sancto*. Vbi quatuor prima Concilia sicut quatuor Euangelia veneranda esse edicit. Hieronym. *Contra Luciferianos*, qui omnes controuersias hoc vno Ecclesiæ Sole siccari, Cœlestinus Epistola ad Synodum Ephesinam, & alij Apostolorum exempla, qui *act. 15.* quamvis ipsi plenitudinem potestatis & scientiæ accepissent à spiritu sancto, in disceptanda tamen controuersia de Legalium obseruatione & vtrum noui Christiani ad illam obligandi forent, voluerunt Concilium Ecclesiasticum Hierosulymis indici, non possunt etiam efficaciùs & suauiùs quæ circa fidem & disciplinam constituta sunt, persuaderi fidelibus quàm Episcoporum suorum, qui Concilio interfuerunt, scripseruntque auctoritate neque vllus ignorare poterit, quod communi totius orbis Christiani, & Ecclesiæ consensu fuerit definitum. Neque Hæretici maiore pudore suffundi, & ignominiæ probro affici, quam dum se vident communi totius Ecclesiæ, consensu reiici, damnari, & Anathematizari, neque maiore conatu morum & disciplinæ abusus emendari quam à singulis Prælatis, qui suos mores prauos perspectos habent, & quod magis expedit ad continendam disciplinam, & mores emendandos, post liberam disceptationem communi sententia definierint. Quare iure Synodica responsio Concilij Constantiensis Synodorum frequentationes dixit esse agri dominas culturas, & irrigationes, & cum nondum de fide definitum habeamus Romani Pontificis definitiones esse de fide in materia fidei ac morum, illasque esse infallibiles. Nemo tamen dubitat definitiones Conciliis Generalis legitimi, probati & confirmati à Romano Pontifice, qui illi per se aut suos Legatos præfuit, in iisdem materiis esse infallibilis & de fide: Nemo illis, quamtumvis perfrictæ frontis, & duri oris, resistere poterit. Denique cùm aliquando Iudicium Romani Pontificis instaurandum sit, vel per ipsum, vel per Concilium futurum id fieri debet, idque præstitit ad sedandas graues Eccl. dissensiones, quare summi Pontifices tunc necessaria fatentur Concilia Generalia, & ab ipsis præcurrantur, idque aliquandò factum scimus, sed non nisi ad controuersias communes diiudicandas, quod rarò admodum contingit, & neque inde Concil. Generalium necessitas absoluto colligi iure potest, inde neque ducenda est prouocatio & appellatio à Pontifice ad Concilium, quod explicamus *tom. 3.* de Iudiciis Canonicis, qua ratione Gregorius VII. *lib. 9. Epist.* 20. Recludescente inter Romanam Ecclesiam & Henricum Germaniæ Regem dissidio anno 1080. misit se curaturum, *vt Synodus Generalis congregetur in loco apto & oportuno, vt ad eam sine vndique terrarum, clericalis ordinis & laicalis amici vel inimici sine tremore conuenire*, ibique disceptandum ait, quis causa fuerit ne inter Pontificatum & regnum concordia fieret: quam pacem operante domino cœpit & postulat, in eodem Concil. stabilire & comprimere, sed de his omnibus *tom. 3.* disputabimus, vt & de appellationibus satis sit impræsentiarum Concilia Generalia non esse necessaria, quamuis vtilia sint, vt patet ex ipso Ecclesiæ vsu, quæ iam à mille sexcentis annis paucissima habuit, in illisque cogendis immensam passa fuit difficultatem.

QVÆSTIO III.

Quis Concilia Generalia possit indicere.

Status quæstionis, num. 1.
Quomodo Principes indicunt aliquando Concilia ibid.
Martiani Synodus indicentis Ep. n. 2.
Duvally sententia, num. 3.
Antiquus Canon non posse indicere Concilia sine Romano Pontifice, n. 4. 5. & 6.
Constans huius Canonis vsus, num. 7.
Vniuersales authoritate Pontificis conuocata numerantur, n. 8. 9. 10. *&c.*

LOquimur de Concilio verè & proprie Generali, 1
& plenario ab Augustino de Conciliis Africanis agente, & vt ab aliis appellatur, de huiusmodi Concilio vltima quæstione huius capitis, agimus quoque de iudicatione authoritatiua, qua propter authoritatem indicentis omnes & singuli imitati & vocati, nisi adsit causa & excusatio Legitima & à Canonibus probata teneantur adesse, vel si rationabiliter impediantur aliquem mittere, qui suas vices agant in Concilio, non verò de iudicatione tantum inuentatoria, qua Principes aliquandò in grauissimis, & communibus Ecclesiæ causis inuitant Episcopos ad cogendum Concilium, vt communi consensu Ecclesiæ difficultatibus occurrant, aut indicatum Iam Concilium adire hortantur & vrgent, quæ indictio Concilij authoritatiua quidem dicitur à Duvallio, sed per modum facti, & executionis, non iuris, quasi Principes habeant ius Imperandi propriè huiusmodi Generales concessus, sed cum sint protectores defensoresque Iurium Ecclesiæ & Apostolicæ sedis, si Episcopi à Pontifice conuocati venire & parere recusent, ad id à Principibus compellantur, quâ ratione Marcianus Imperator Epistola ad Leonem R. P. quæ est 33. in prima parte Concilij Chalcedon. ait, *suam sanctitatem, Principatum in Episcopatu diuina fidei, possidentem, τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἱκετεύοντες καὶ ἀρχὴν τῆς θείας πίστεως, inuitantes, atque rogantes, quatenus omni impiò sublato errore per celebrandam Synodum te auctore maxima pax circa omnes Episcopos fidei Catholica fiat.* Deinde decimo Calendas Septembris missæ sunt Literæ Constantinopoli à Marciano Imperatore ad Leonem Episcopum à quibus rogatur, eò se conferre dignetur, & Synodum celebrare, vel si hoc ei graue videbitur suis Litteris significet, vt Sacris Litteris Episcopis vocatis, in qua placuerit ciuitate fidei conuenientia decernuntur, τὰ ἁρμόζοντα ὁρισθῶσιν. Sic verò habent Litteræ Marciani. *Superest vt si placuerit tua Beatitudini in has partes aduenire, & Synodum celebrare hoc facere religionis affectu dignetur, nostris vtique desideriis vestra sanctitas satisfaciet, & Sacra Religioni, quæ vtilia sunt decernet; si verò hoc onerosum est, vt tu ad has partes aduenias: hoc ipsum nobis propriis Litteris tua sanctitas manifestet, quatenus, in omnem orientem & in ipsam Thraciam Illyracum Sacra nostra Litteræ dirigantur, vt ad quendam definitum locum vbi nobis placuerit,*

omnes

omnes sanctissimi Episcopi debeant conuenire, & quæ Christianorum Religioni & fidei Christianæ prosint, sicut sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definierit, suâ dispositione declarabit.

2. In qua Epistola obseruate I. Ipsi non imperare & indicere Synodum, sed inuitare Pontificem vt ipsemet Constantinopolio adueniat, synodúmque celebret, & quæ Religioni ac fidei vtilia erunt, decernat, quo casu nullam aliam generalem Synodum Imperator exposcit. Deinde si molestum sit Leoni adire, Constantinopolim id significet, Imperatori VI. Cogat in aliquem locum Synodum ex Orientis, Thraciæ & Illyrici Episcopis, nihil de Episcopis Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & reliquis Occidentis agit, vel quia nolebat Synodum nisi Orientalem, cum in iis locis Enthichetis hæresis vigeret, vel quia non dubitabat illos Pontificis Romani sententiæ, & totum Occidentem accessurum, cuius Romanus Pontifex erat peculiaris Patriarcha. Quartò, ait Marcianus Synodum quam cogere meditatur, declaraturam, quod Romanus Pontifex definiuerit, secundùm Ecclesiasticas Regulas. In literis Marciani ad Episcopos, *vt Niceæ, quam primùm conuocata erat Synodus*, Conueniant id se facere dicit. Et Epistola ad Anatolium Constantinop. de eadem coitione Synodi. Vides igitur qualis sit ista Imperatoria ad Synodum imitatio ex consensu nimirum & literis Leonis Pontificis, qui etiam fecerat Imperatori facultatem deligendi locum Synodi sibi vtilem & commodum, prout ipsimet, literis relatis petiecat, eadem ratione Constantinus & Irenex VII. Synodum Niceæ iussu Romani Pontificis se conuocasse dicunt. Gregor. *lib. 9. regesti ep. 54.* Theodoricum Francum hortatur, vt contra grassantes Symoniacos Synodum Congregari iubeat, & maximè Carolus IX. Iussit Regni sui Episcopos ad Concilium Tridentinum proficisci, vti ab ipso petierat Pius IV. Vides igitur istas Principum inuitationes, siue conuocationes, non argere illam io Conciliorum coetum, authoritatem, cum vel inuitarint dumtaxat, aut non nisi Pontificum hortatu, vel iussu id præstiterint; nos verò loquimur hoc loco de indictione, aut conuocatione auctoritatiua vti explicuimus; Quæstio verò de duobus dumtaxat est, nimirum de Romano Pontifice & Imperatore quis illorum hanc auctoritatem indicendi Concilij Generalis habeat, an verò vterque saltem illâ præditus existat. In qua quæstione sic habet Duvallius *q. 12.* citata, *de fide est non esse Imperatoris aut alius Pontificis, sed solius Romani Pontificis Concilium œcumenicum iuridicè & ex auctoritate conuocare.* Quæ sententia est etiam Bellarmini *cap. 12. lib. 5. de Conciliis*, & aliorum Catholicorum, maximè contra Nouatores scribentium, placuit tamen in hac tota materia vtrum masimè Duvallium, non ob insignem modò peritiam sequi, sed quia cum in luce Parisiensis Academiæ in qua magna laude professorum Regium egit, scribat, oemo dicet opinor nos asseri illius Academiæ, quam impensè Colimus, differere in tota ista de Conciliij Controuersia cum celeberrimi illius Doctoris vestigia teramus, & Doctrinam sequamur, atque etiam stabiliamus.

Probatur imprimis ex antiquissimo Canone Ecclesiastico, quem referunt Socrates *lib. 2. cap. 5. Latino, & 8. Græco*, & Sozomeo *lib. 3. cap. 9.* Cum enim Eusebiani coëgissent Concilium Antiochiæ, in quo Georgium Cappadocem, Athanas. substituerant. Notat Socrates Iulium Episcopum Romanum, neque per se, neque per suos legatos, ad illud accessisse. *Cum,* inquit, *Canon Ecclesiasticus iubeat non oportere absque sententia Episcopi Romani decreta Ecclesiis sancire.* Καίτοι μὴ δὲ ἐκεῖ παρῆν ὁ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπίσκοπος, οὐδὲ μὴν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπέστειλε τινά, καίτοι κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, τὰς ἐκκλησίας κανονίζειν. Idem refert Sozom. *Iulium nempe cum Orientalibus expostulasse quod contra leges Ecclesiæ ipsum ad Synodum non vocassent. Nam leges esse Sacerdotal. quæ pronuntiat acta illa irrita esse, quæ absque sententia Episcopi Romani constituuntur.* Hi porrò duo Historici sunt huoc Canonem hausisse videntur, ex Epistola Ipsius Iulij ad Orientales apud Athanasium *Apologia 2. An Ignoratis*, inquit, *hanc esse consuetudinem, vt primum nobis scribatur sicque hinc quæ iusta sunt definiantur. Si ergo talis suspicio in eum Episcopum inciderat, hoc eam oportebat ad istam Ecclesiam deferri*, ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι τοῦτο ἔθος ἦν πρότερον γράφεσθαι ἡμῖν, καὶ οὕτως ἔνθεν ὁρίζεσθαι δίκαια, εἰ μὲν οὖν τι τοιοῦτον ἦν ὑπωπτεύθη εἰς τὸν ἐκεῖ ἐπίσκοπον ἔδει πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν γραφῆναι. Primum igitur de Athanasio & alij quæ communem Ecclesiæ statum attinebant, oportuit ex recepta consuetudine & Canone Ecclesiastico ad Romanum Pontificem scribere, vt ex illius sententia audita, deinde in Concilio Negotia tractarentur, quare subdit Iulius; *Nam si vt dicitis, omnino in culpa fuerint, oportuit secundum Canonem & non isto modo iudicium fieri, oportuit scribere omnibus nobis, vt ita ab omnibus quod iustum esset decerneretur.* Ex hoc igitur Iulij responso Colegisse videntur Socrat. & Sozomen. necessitatem seu sententiæ Romani Pontificis cogendi Synodos & Canone Ecclesiastico, vti obseruat de Marc. *lib. 5. de concordia cap. 11. 12.* qui & ait in verbis Socratis Papa τὴν γνώμην, non designari nudum suffragium, sed prætogatiuam suffragij, atque insignem quandam auctoritatem, quandoquidem illius γνώμης & sententiæ defectus irrita reddit Synodorum decreta, atque hanc vocis γνώμη, & sententiæ significationem, vt auctoritatem cum suffragio communitam designet, probat deinceps Marca *n. 6. 7. & 8.* tum ex Canone VI. Niceno quo statuitur illum non esse pro Episcopo habendum, *qui præter sententiam Metropolitani* aut vt vertit Dionys. *præter Consilium*, & vetus interpres *præter arbitrium* χωρὶς γνώμης μητροπολίτου fuerit ordinatus, vbi vides γνώμη pro suffragio & auctoritate Metropolit. vsurpari, idem ostendit ex Canone Apostolico 33. *vel 35.* vbi Collectio suffragiorum Episcoporum dicitur γνώμη & *ex Canone 39. vel 40. ex quo* suprascripta est pars vltima Canonis 57. Laodiceni; quo prohibentur Presbyteris & Diaconis aliquod agere ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου, sine sententia & auctoritate Episcopi in Concilio Chalcedonensi post damnationem Dioscori, cum rogaretur Episcopi Diœceseos Ægyptiacæ, vt illi subscriberent & Epistolæ Leonis recusaruot id tentare, donec in locum Dioscari alius fuisset, Alexandrinus Episcopus Ordinatus *in omnibus*, inquiunt, *Expectamus sententiam Sanctissimi Episcopi, & Petimus vestram Clementiam expectare Præsidis nostri sententiam, quia in omnibus eam sequamur: Nam & sanctissimi Patres qui in Nicena Synodo Congregati sunt trecenti decem & sexto hanc regulam dederunt, vt sequatur omnis Ægyptiaca Reg. Archiepiscopum magni nominis Ciuitatis Alexandrinæ, & nihil absque ipso agatur ab aliquo ei subiacente Episcopo*; & inferius dum vrgerentur iidem Episcopi, vt eandem fidem cum œcumenica profiterentur, iterum erant vt ordinatio sui Episcopi expectaretur: *Quatenus iniquiunt iuxta veterem consuetudinem illius sequerentur sententiam. Quod si extra voluntatem præsidis nostri aliquid faciamus: sicut præsumptores & non seruantes secundum Canones antiquam consuetudinem omnis Ægyptiaca Regiones insurgant in nos.*

Vnde colligere licet primatus Patriarchalis, ἐξουσίας &

& authoritatem in eo versatam fuisse ex Canone Nicæno, vt omnes Episcopi nihil arduum agerent aut definirent, sine Patriarchæ sententia παρὰ γνώμην, & decreto & Prærogatiua suffragij, quam etiam iudices definitionem sunt interpretati, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν. Quare non modò ipsi iudices sed ipse Paschasinus Pontific. Legatus delationem Ægyptiis, quam postulabant, concessit, quod igitur concedit Patriarchæ Alexandrino concedit, vt ei subiecti Episcopi nihil, παρὰ γνώμην. Ipsius validè agant, hoc ipsum in Conciliis œcumenicis tribuit Romani Pontifici Socrates & sententiæ prærogatiuam, itavt nihil in eiusmodi Conciliis possit præter eius sententiam, quam vel per Epistolam vel per Legatos, qui eius vice Synodo præsidebant, Explicabat Pontifex, decerni possit.

Atque ex his apparere potest quisnam sit ille Canon Ecclesiasticus, quem Socrates & Sozomenus adducunt, illum non alium esse quàm Canonem VI. Nicænum existimauit, *de Marca cap. 11. citato a. 3.* Cum enim ille Canon Primatum Romani Pontificis præ cæteris Patriarchis fateatur, vt illum in Synodo Oecumenica II. & Iudices cognitores in Calcedonensi Actione XVI. sunt interpretati, *perpendimus*, inquiunt, *quidem omnem primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ, Dei amantissimo Archiepiscopo conseruari.* In eodemque Concilio Calcedonensi Paschasinus Legatus protulit ex vetustissimo Codice Lemina huius Canonis, *quod Ecclesia Romana semper habuit primatum* ἡ ἐκκλησία ῥώμης πάντοτε ἔχε τὰ πρωτεῖα, cum igitur Nicæna Synodus primum dignitatis locum in Romano Pontifice agnoscat, eam illi omninò tribuit dignitatem quam, in Ciuili politia obtinuerant, qui Principem locum tenebant, nimirùm primam sententiam & suffragij prærogatiuam, ita vt, μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ῥώμης τὰς ἐκκλησίας κανονίζειν. *Non oporteat præter Romani Episcopi sententiam & arbitrium Canones Ecclesiis præscribere.* Si enim, vt aiebant Episcopi Ægyptij, in Synodo Calcedonensi antiquum ius, atque ex Canone Nicæno, erat Patriarchæ Alexandrino, vt nihil sine eius sententia, & præter illam liceret Episcopus illi subiectis, in eoque erat Patriarchalis authoritas, nihil quoque licuit præter sententiam Episcopi Romani Episcopis ipsi subiecti, qui non sunt Episcopi solius occidentis, cuius ipse est Particularis Patriarcha, sed Episcopi totius orbis, quorum ille caput, & Princeps est, vti omnes Synodi etiam Oecumenicæ à nobis alias relatæ fatentur, cum igitur Nicæna Synodus in Canone illo VI. Pontificem Romanum supra omnes Patriarchas agnouerit ipsi eximium aliquid concedere debuit, & cùm cæteris indulsit, vt præter eorum sententiam, Patriarchatus eorum Episcopi, nihil definire audeant, neque Episcopi dumtaxat Patsiarchalis occidentis, sed & alij omnes præter sententiam Romaoi Pontificis nihil statuere poterant κανονίζειν & Canones vllos in Synodo Genesali ferre. Quod si etiam in Synodis Geoeralibus nihil præter Pontificis sententiam constitui possit, multò minùs sine eius sententia cogi ad condendos Canones poterunt & sanè apud Alphonsum Pisanum, *lib. 3. Concilij Nicæni Canon. 1.* Hic igitur non debent præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, habemus quoque Nicæni Canoni quem nuper attulimus, testem Iulium, ex quo illum refert Gantrin. § 4. 4. *c. nullus*, sed audiamus illum ex ipso Iolij. *Epist. 1. ad Orientales vnanimiter in prædicta Nicana statuerunt Synodo, vt nullus Episcopus nisi in Legitima Sinodo, & suo tempore Apostolica authoritate conuocata super quibusdam criminibus pulsatus audiatur, id est iudicetur vel damnetur finaliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur quod egerint, nec inter Ecclesiastica vllo modo deputetur. Ipsi verò prima sedis Ecclesia Conuocandarum Generalium Synodorum, cura & Iudicio Episcoporum singulorum Priuilegio Euangelicis & Apostolicis atque Canonicis concessa sunt, institutis, quia semper maiores causæ ad sedem Apostolicam multis authoritatibus referre præceptum est,* Leo *porrò dudum à sanctis Apostolis, successoribusque eorum in præfatis antiquis decretis sacrat statuitis, quæ hactenus sancta & Apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia Celebrare, nec Episcopum damnari, &c.* Fusiùs eum ista prosequitur. Vnde apparet non repetere dumtaxat Iulium hoc Priuilegium ex Nicæna Synodo, sed ex antiquiori etiam vsu & consuetudine, & ex ipsa ipsius Romanæ Ecclesiæ dignitate quia *sicut B. Petrus Apostolus primus fuit omnium, ita & hæc Ecclesia ipsius nomine consecrata, Domino instituente prima & caput sit Cæterarum & ad eam quasi ad matrem, atque apicem omnes maiores Ecclesiæ causæ, & iudicia Episcoporum recurrant, &c.* Testatur deinde Iulius se non Passurum, hunc antiquum morem & Canonem impunè Violari. *Et vos scitote hunc typum deinceps non esse passuros, ne quæ ad hanc specialiter sanctam pertinent sedem, sicut Iudicia Episcoporum & maiores Ecclesiæ causæ, vt Paulo superiùs prælibatum est, vos patiamur nobis inconsultis tractare absque vestro status periculo.* Quibus postremis verbis minatur secus facientibus exhauctorationem, & abdicationem statûs ac dignitatis: Quare addit, *Si quis ab hodierna die & deinceps Episcopum præter huius sanctæ sedis sententiam damnare, aut propria pellere sede præsumpserit sciat se irrecuperabiliter, & damnatam & propriè carere in perpetuum honore, eosque absque huius sedis sunt eiecti sententia vel damnati huius sanctæ sedis authoritate, scitote pristinam recipere communionem, & in propriis restitui sedibus, quoniam & priùs à tempore scilicet Apostolorum, hæc huic sedi sancta concessa sunt, & postea in memorata Nicana Synodo propter prauorum hominum infestationem, atque Hæreticorum persecutionem & insidiantium molimina fratrum sunt concorditer ab omnibus roborata, vt magis singuli prouideant, ne talia audeant perpetrare, & caueant si non propter Deum, & amorem fratrum, tamen propter opprobrium hominis ruborem suum atque Canonicam vltionem, Saltem hac timore & verecundia compressa silentioque comprimatur amputato scilicet totius amputationis excessu, quia nullus debet præsumere quæ sibi non videntur esse concessa quam culpam nullo modo potuisset incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius obseruantiæ sumeretis, & B. Apostoli Petri sedes quæ vobis Sacerdotalis est,* Mater dignitatis, *esset Ecclesiastica Magistra rationis*, & deinde de vnitate Corporis Ecclesiastici in Christo, *præcipuè exigit concordiam Sacerdotum, quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam & inter Beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit, quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio vni tamen datum est, vt in cæteris præmineret, de qua forma Episcoporum quoque orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis Prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia & rursum quidam in maioribus vrbibus constituti solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Beati Petri sedem Vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret & nihil vsquam à suo capite dissideret.* Non potuit Illustriùs Apostolicæ sedis Priuilegium adstruere

adstruere Iulius, neque altiùs eius originem repetere quàm à Petri principatu & ex ordine inter ipsos Apostolos, à Christo constituto, connexione corporis, & vnitate Ecclesiæ cum suo capite, quam connexionem non instituit Nicæna sed eius conseruationem suis Canonibus curauit, vt omnia ex sententia sedis Apostolicæ, nihilque præter eius sententiam in causis maioribus, & communibus Episcoporum Iudiciis; & Conciliis Generalibus fieret. Quare non videtur mihi scrupulosiùs inquirendum, vnde Socrates & Sozomenus Canonem Ecclesiasticum quem ablegant, desumpserint, ab ipsa enim Petri in Pontificem institutione & in reliquos Apostolos præeminentia, & forma dignitatis Episcopalis, eorúmque omnium cum capite suo coniuerere, illam sapienter deducit Iulius, quam deinde & vsus constans comprobauit, & Concilia inquit ignorantiam prætexeret suis Canonibus constituerunt, in illisque Nicænum quod fuit primum Oecumenicum. De fide verò Iulianæ Epistolæ, nulla inter Catholicos potest esse dubitatio vt ostendit Binius in notis ad illam & nos vltimo tomo dicemus.

6 Eadem ferè verba legimus apud Marcell. I. Iulio antiquiorem, *Ep. 1. ad Salom. & alios Episcopos Antioch. Prouincia*, quibus scribit de Primatu Romanæ Ecclesiæ, quam Epistol. veram & non suppositiā esse ostendit Binius in notis ad illam, & Duuallius, *q. 2. de Concilio* nosq; vltimo huius operis tomo.

7 Omissis tamen his dubiis antiquorum Pontificum Epistolis, ne cum aduersariis Seueriùs agere videamur, habemus Constantem & certum huius Priuilegij Romani Pontificis vsum, nempe absque eius consensu & authoritate non posse conuocari Vniuersalia Concilia, nam in Synodo Calcedonensi. *Acti. I.* Legati Leonis Romani dixerunt se in mandatis habere, ne Dioscorum in Synodo considere paterentur, cumque intertogarentur à Iudicibus quod crimem illi impingerent Licentius vnus Legatus respondit Dioscoro reddendam esse rationem iudicij. *Quia cum personam iudicandi non haberet, præsumpsit & Synodum ausus est facere sine authoritate sedis Apostolicæ, quod nunquam factum est nec fieri licet.* Petrus Chrysolog. Rauennas Episcopus. *Epist. ad Eutychet. nos enim pro Statuto pacis extra illum consensum Romanæ Ciuitatis Episcopi, causas fidei audire non possumus: Macedonius* Patriarcha Constantinop. Anastasio Imperatori Calcedonensis Concilij nomen abolere satagenti, respondit id fieri non posse sine Concilio Oecumenico, cui Papa præsideret, χωρὶς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας ... Ita Theodorus Agnonaites. Quinta Synodus cui Vigilius licet Constantinopoli, præsens accedere noluit, Vniuersalis Synodi nomen non obtinuit, donec Vigilius suo consensu definitionem Synodi confirmauit, & Iustinianus Vigilio consensit, ... vt dicemus statim, Pelagius II Epist. 8. contra Ioannem Constantinopolit. qui sibi nomen Oecumenici vsurpabat, & ea de causa Synodum Generalem conuocarat: *Generalium Synodorum conuocandi authoritas Apostolicæ sedi Beato Petro singulari Priuilegio est tradita; & nulla vnquam Synodus rata legitur, quæ Apostolica authoritate non fuerit fulta, quapropter quidquid in prædicto vestro conuenticulo, (quia Synodus taliter præsumpta esse non potuit,) statuistis ex authoritate sancti Petri Apostolorum Principis, & Domini Saluatori voce, qua Beato Petro authoritatem ligandi, atque soluendi ipse Saluator dedit, quæ etiam potestas in successoribus eius indubitanter transiuit, præci-*

pio omnia quæ ibi statuistis & vana & cassa esse, vt deinceps nunquam appareant & ventilentur, etenim Saluatores, multis denuò Apostolicis & Canonicis, atque Ecclesiasticis instruunt regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia Celebrari, quapropter vt iam dictum est rectè non Concilium, sed vestrum conuenticulum, vel Conciliabulum cassatur, & quidquid in eo actum est, Irritum habetur & vanum, vos quoque deinceps vt nullius hortatu talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis. Huius Epistolæ meminit ipse Gregorius Pelagij successor Hincmar. lib. de Synodis cap. 18. ne mireris quod ipsorum Conciliorum authoritate Romano Pontifici adscribatur, nam nulla Concilia rata leguntur, quæ Apostolica authoritate fulcita non fuerunt, plura similia habet ex antiquis, *cap. 20. opusculi cap. 55.*

8 Verùm percurramus omnes Synodos Oecumenicas, doceamusque singulas Romani Pontificis iussu coactas fuisse, quamvis ea cura superflua videri modò possit, cum enim *q. sequenti* ostensuri simus singulos eiusmodi Romanos Pontifices, per suos Legatos præfuisse, eadem operâ easdem Synodos conuocasse demonstratum esse videri poterat: paucis tamen de ipsa conuocatione agendum hoc loco, deinde de præsidentia docebimus, & quidem Synodum Nicænam contra Arrianam perfidiam à Constantino & Syluestr. congregatum dicunt P.P. Sextæ Synodi in Prophonetico ad Constantinum Imperatorem. Κατὰ τοῦ ὁ ... Ruffin *lib. 1. cap. 1.* ait Constantinum conuocasse Synodum de sententia Sacerdotum, Alexandri quidem Alexandrini Episcopi, qui id Litteris suis à Constantino petierat ex Epiphan. *Hær. 68.* Osij qui cum à Syluestr. Pontifice missus esset ad componendas res Alexandrinas, de cogendo Concilio auth. fuit ex Sozom. *lib. 1. cap. 16.* Qui cum Legatus esset Syluestri, quis dicat authorem fuisse conuocandi Concilij Generalis absque sententia Syluestri, cuius vices agebat apud Constantinum, Imperator igitur indixit Synodum suis Litteris, quibus ad eam hortatus est Episcopos, iisque sumptus in viam suppeditauit.

9 II. Synodus fuit Constantinopolitana Pontifice Damaso, contra Macedonium operâ Theodosij quod Patres VI. Synodi in Prosphonetico dicunt & vetusti quidam Codices Vaticani ita habent apud Baron. *Sententiam de damnatione Macedonij & Ennomij Damasus confirmari, &c.* Ipseque Damas Epist. ad Episcopos Illyrici, testatur decreta Synodi nullius momenti esse, cui ipse per se, vel per Legatos assensum non præbuisset. Denique licet illa Synodus & solis Episcopis Orientalis constiterit, relatione ad Romanam Ecclesiam, atque mutuo totius Occidentis, & Orientis consensu Macedonij Hæresis, cæteræque prauorum dogmatū pestes extinctæ sunt, & Concil. illud Oecumenici authoritate per Vniuersam Eccles. celebratum est, inquit Marc. *l. 5. Concord. c. 4. num. 3.* quia tandem Damasius illi consensit. *Vide* Baron. *an Christi 553. num. 224.*

10 III. Synodus Oecumenica quæ fuit Ephesina I. conuocata fuit à Cœlestino, qui & vices suas Cyrillo Alexandrino credidit, cum enim Nestorius Episcopus Constantinop. duas in Christo personas induxisset & monitus à Cyrillo, non modò impietatem suam non emendasset, sed apud Cœlest. se tueretur, Cœlestinus coacto Romæ Concilio Nestorem damnat, & Sacris ac fidelium communione excludit, nisi intra dies decem, Sacrilegam nouitatem damnaret, quia verò sciebat Nestorium gratia apud aulicos va-

lere, suamque præsentiam necessariam fore, quam tamen præstare non poterat grauibus de causis, Cyrillo Alexandrino suas vices mandat, *& quia*, inquit, *Epist. ad Clerum & popul. Constantino, nostra in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur vicem nostram propter marina, & terrena, spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegauimus ne morbus iste longitudinis occasione grassetur.* Deinde ad Cyrillum Scribens suam illi non modò vicem, sed & locum & authoritatem mandauit, *quamobrem, nostra sedis authoritate adscita, nostraque vice, & loco cum potestate vsu, eiusmodi, non absque exquisita seueritate sententiam exequeris.* Itaque Cyrillus Synodo Episcopis ex Ægyptiaca Diœcesi conuocata. Alexandriam, ex eius sententia Nestorium per Epistolam Synodicam contestatur. *Vnà cum Synodo Romana cui Cœlestinus præsit*, vt iuxta tempus à Pontifice definitum resipisceret. Quod ex Synodica Cyrilli, & Concilij. Alexand. Constat. Quare ipsamet Synodus Ephesina, *in relatione ad Imperat. act. 3. docet.* Cœlestinum suas vices commisisse Cyrillo, cum nihilominus Nestorius Insanire pergeret, Cœlestinus alteram Romæ Occidentalium Episcoporum Synodum habuit, in qua prioris contra Nestorium meminat, cumque eius hortatu Ephesinum Concilium Generale Theodosius Cogi voluisset, Cœlestinus Arcadium & Proiectum Episcopos, & Philippum Presbyterum ad Synodum misit, qui vnà cum Cyrillo eius præsentiam supplerent: *ἀναπληροῦντας τὴν παρουσίαν*, vt Patres in eadem relatione loquuntur, ipse verò Cœlestinus Epist. ad Theod. *huic Synodo quam esse iussistis nostram præsentiam exhibemus*, & in Epist. ad ipsam Synodum, *direximus pro nostra sollicitudine sanctos fratres, & consacerdot. nostros vnanimes nobis & probatissimos viros, Arcadium & proiectum Episcopos, & Philippum Presbyterum nostrum, qui iis quæ aguntur, intersint, & quæ statuta sunt exequantur.* De Cyrillo verò iam monuerat vti diximus: Quare acta Synodalia *Act. I.* Sic etiam. *Confidentibus in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria religiosissimis & sanctissimis Episcopis Cyrillo Alexandria qui & Cœlestini, Sanctissimi Sacratissimique Romanæ Ecclesia Archiepiscopi locum obtinebant, & Iuuenalio Hierosolymorum, &c.* Atque ea de causa Cyrillus præfuit Synodo Ephesinæ, quia Primus Pontificus Legatus erat, eius vices egebat Balsamon, vir, alioqui Romanis Pontificibus infensus *Tit. vnico Canonis cap. 1.* ait. *Cum non posset Cœlestinus adesse Ephesi, & Iudicare Nestorium, visum est vt Sancto Cyrillo à Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere, vt itaque constaret eum habere ius & authoritatem Papæ sedit cum Phrygio & condemnauit Nestorium, ab eodem ergo tempore, cum eodem Prygio sacrificant, & procedant Patriarcha Alexandrini.* Quæ verò differentur, esset inter Cyrillum, & alios Legatos Apostolicos, dicam *q. sequenti.* Vides igitur & Nestorium primum à Cœlestino damnatum, eiusque iussu conuocatam fuisse Synodum primam Ephesinam, quod vnum modò quærimus. Photius *lib. de septem Synodis* Cyrillum & Cœlestinum præsedisse huic Synodo ait & Cyrillo mandatas fuisse suas vices à Cœlestino, quanquam Photius perpetuò dum Præsides Synodorum nominat, priori semper loco Episcopum Constantinopolitanum recenseat, quod non fecit Nilus Metropolit. Rhod. in simili opere de Synodis, quamvis non sit Pontificibus Romanis æquior.

11 Quod attinet ad secundam Synodum Ephesinam quæ Latrocinium dicta est à Vett. cum Euthiches Archimandrit. Constantinopolitan. vnam in Christo naturam Impie docuisset & à Flauiano Constantinopolitano vnà cum Synodo XXX. Episcoporum Sacerdotij & Monasterij administratione, ea de causa fuisset amatus Euthiches, ad Leonem Roman. Pontificem recurrit, à quo nundum de rebus gestis a Flamino edocto, nihil obtinere potuit: Quare ipse Leo. *Epistola 8.* monet vt quam primùm ei omnia referat, *& ideò quia dilectio tua de tanta causa nos videt necessario esse sollicitos, quam plenissimè & lucidè Vniuersa nobis, quod ante facere debuisti, indicare festines*, Euthiches autem opera Chrysaphij Eunuch. qui Principis ingenio abutebatur, Synodum Ephes. cogendam Inpetrat, Leo gestis Episcopatibus à Flauiano acceptis Enthichetis Imperitiam damnat & *Epistola ad Flauianum.* Incarnationis Mysterium luculentissimè explicat contra Nestorij & Enthichetis impia dogmata, Theodosio se ad Cō illum inuitanti scribit necessariam non videri indictionem, cum de quæstione inibi agitanda non posse vlla suboriri dubitatio, ne tamen Pij Principis studium in tuenda fide videretur contemnere illi sedis Apostolicæ authoritatem adhibuit, & Iulianum Episcopum Puteolanum, Renatum Præsbyterum, & Hilarium Diaconum, qui vice sua interessent, delegauit, quibus tamen. *Secundum causam satis sibi & gestorum*, serie & ipsius. Enthichetis professione, patefactum euidenter & plenè, quid, *seruandum esset ostendit.* Quare nihil videbatur huic Synodo deesse, vt legitima censeretur, cùm indicta fuisset à Theodosio euocato Leone summo Pontifice, vt suæ sedis authoritatem huic Synodo adhiberet, ita ipse Leo. *Ep. 15. quæ est ad Synodum Ephesin. 2. religiosa Clementissimi Principis fides sciens ad suam gloriam maximè pertinere, si intra Ecclesiam Catholicam nullius erroris Germen exsurgeret. hanc reuerentiam diuinis detulit institutis, vt ad sancta dispositionis effectum authoritatem sedis Apostolica adhiberet, tanquam ab ipso Beatissimo Petro cuperet declarari, quid in eius Confessione laudat:* Denique missi Legati Apostolici plenum, & Legitimum Concilium efficiebant, quæ omnia Dioscori & Enthichetis artes disturbarunt. Nam enthyches præuidens certò se damnandum, obtinuit Principis rescriptum, quo Flaminans & Socij inter Reos sedere, iubebantur, cum tamen in hoc instaurato iudicio, Iudicem sedere deberent, deinde simili peculiari rescripto Dioscoro primatum Synodi deferri, vt Legati Apostolici, vel hac iniuria pulsati dissederent, vel nouis contentionibus animum Theodosij exulcerarent: obreptom autem fuisse Piissimo Principi, inde patet quod ille Primatum Dioscoro decernere se dicat, *Secundum Canones.* Cum enim Nicæna Synodus primum locum Romano tribuat, secundum Alexandrino; cui tamen Synodus Constantinopolitana prætulerat Episcopum Constantinopolitanum, illeque id temporis esse Flauian. cuius causam agit tunc volebant, & inter Reos sedere: Quare cum abesset Romanus Pontifex, eius locus deberi videbatur Episcopo Alexandrino, Exemplo Cyrilli qui cum in priori Ephesina obtinuerat, subticuerunt autem Cœlestinum Romanum suas vices delegasse, admissi Legati Apostolici in concessum Episcoporum admitti noluerunt, sed petierunt vt Leonis scripta quæ hactenus occultata fuerant, quibusque eorum Legatio & mandata continebantur, legerentur, quod explicat Liberatus Carthagin. *in Breuiario cap. 12. Ecclesia Romana Diaconi vices habentes Papa Leonis assidere non posse sunt eò quòd non*

fuerit

fuerit data præcessio sanctæ sedi eorum insuper etiam quod non lecta fuerat ad flamianum Epistola in Euthichetis damnatione, à Papa Leone scripta, & occalsata fuerat Epistola eius per supra memoratos Legatos ad ipsam Synodum directa. Quare ipso initio Synodi post recitatas Principis Litteras euocatarias, Hilarius Diacon. postulauit, vt Leonis Litteræ per Legatos directæ ad Synodum, Legerentur, & Dioscor. inter-locutus septies iurauit, sed id omninò procuratorum, sed falsò, quare Episcopi Orientales & Aætius Archidiaconus, ea de re quæruntur in Conc. Calcedon. *act.* 1. aduersus iudices, & Concilij Ephesini præsides Dioscorum, Iuuenalem Hierosolymorum, & Thalassium Cæsar. Episcopos, Dioscorus respondit se primò & secundò, interloquutum vt relegerentur, Iuuenalis eo momento illatam quandam Epistolam Imperatoris, quæ lectionem, illam distulerit, de qua nullus deinceps loquutus est Thalassius se non fuisse eius auctoritatis, vt ipse solus lectionem illam decernere posset Dioscoro, nihilominus à Pascasino Legato Pontificio obiicitur, hoc omnem in Concilio Chalcedonensi, οὐδὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνωσθῆναι συνεχώρησε τοῦ μακαριωτάτου πάπα λέοντος, non concederunt igitur Legati, neque pro illis se gesserunt, sed ad fuerunt tanquam spectatores, & omnibus quæ in perniciem fidei fiebant audacter contradixerunt: Quare cum Dioscorus à Iuliano suffragium exigit, & respondit vnà cum Hilaro priùs legeodam esse Leonis Epistolam; Quare tandem Dioscorus potestatis est Legatos sibi esse suspectus, eò quod à Flauiano domo & conuiuio fuissent excepti. Qui agendi modus ita ipsos aduersarios & Dioscorum suppuduit, vt ipsamet acta corruperint. Cum enim in Concil. Chalcedon. *Act. I.* Legerentur hæc verba Residentibus Dioscoro Alexandriæ & Iuliano Episcopo agent vices, & tenente locum Sanctissimi & Beatissimi Romanæ Eccclesiæ Leonis Orientales Episcopi mendacij redarguerunt, acta reclamarunt. *Eiectus est, nullus suscepit nomen Leonis.*

His ita per vim Ephesi gestis Entych. restituro, & Flauiano damnato Leo Pontifex Romæ coactà Synodo, & Hilario quæ per vim & terrorem gesta essent, Narrante omnia illa acta constanter damnauit, & rescindit, deinde vt omnia faciliùs componerentur Theodos. monuit de Generali Synodo intra Italiam, vnà cum Episcopis Orientalibus celebranda, quod etiam Valentianus apud Theodosum vrsit, cuius Epistola refertur 1. *par Concilij Chalcedon. cap.* 25. *quatenus*, inquit, *Beatissimus Romana Ciuitatis Episcopus, cui primatum Sacerdotij super omnes antiquitùs contrahit locū haberet, ac facultatem de fide & Sacerdotibus iudicare*, sed Theodosius semper à Chrysaph. delusus, respondit se curaturum, ne Nicæni Concilij fides quidquam luderetur, non videri iudicium de personis repetendum Flauianum, qui oblato libello sedem Apostolicam applanerat fato-functum esse, eique successisse Anatolium Ephesi à Dioscoro ordinem, cuius ordinationem, vt probaret rogabat, reponit Leo *Ep.* 34. & 35. Gratam sibi esse Nicæni Concilij commendationem, de Anatolij verò ordinatione nihil posse se statuere, donec ipsi constet de sincera eius fide, ideò relegat Patrum testimonia de Incarnatione Dominica, & Cyrilli Epistolam in actibus primæ & Catholicæ Synodi Ephesinæ, & suammet ipsios Epistolam ad Flauianum. *Non aspernetur etiam meam Epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet, cumque à se hoc, quod eidem profuturum sit, expets desiderarique cognouerit; Catholicorum sententiis toto corde consentiat: itaut sinceram communionis fidei professionem absolutissima subsceptiore coram omni clero & Vniuersa plebe, declaret, Apostolica sedi, & Vniuersis Domini Sacerdotibus & Ecclesia publicandam.* Ea porrò de causa quatuor ad Theodosium Legatos misit Leo Ahundium & Asterium Episcopos, Basilium & Senatorem Presbyteros, qui ipsum & Anatolium in eandem fidei Consensionem inducerent, & efficaci remedio prouiderent omnibus, atque ita pax Ecclesiastica constitueretur, vt sin minus de Concilio, intra Italiam celebrando agerem, sed antè Legatorum aduentum obiit Theodosius, cui Martianus ducta in vxorem Pulcheria Augusti Theodosij sorore successit, & Leonis Legatos honorificentissimè suscepit, & vna cum Imperio Ecclesiæ curam; Quare Leonem per Litteram simul cum Pulcheria hortatus est in Orientem oecideret & inibi Synodum celebraret, tum Nicæam Bythiniæ Episcopos conuocauit ad Synodum habendam, quæ deinde Chalcedonem grauibus de causis translata est, noluit illi interesse Leo, sed Legatos, sua authoritate instructos ad illam misit, *Amplectendum est*, inquit, *Ep.* 47. *Clementissimi principis plenum Religionis Consilium: quo sanctam fraternitatem vestram, ad destruendas insidias Diaboli, & ad reformandam Ecclesiasticam pacem voluit conuenire Beatissimi Petri Apostoli iure atque honore seruato: adeo vt vos quoque suis ad hoc Litteris inuitaret vt venerabili Synodo nostram præsentiam præberemus, quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla consuetudo poterat permittere, tamen in his fratribus, Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris, qui ab Apostolica sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas existimet præsidere, nec seianctam à vobis præsentiam meam confidat, qui nunc in Vicariis meis adsum, & Iamdudùm fidei Catholicæ prædicatione non desim.*

Ex quibus omnibus euidenter constat Chalcedonensem Synodum, quæ fuit IV. Generalis, à Leone Marciani Imperatore ope conuocatam & indictam fuisse.

V. Synodus de tribus Capitulis nimirùm Theodo- 13
ri Mapsuesteni scriptis contra Apollinarem, quibus Nostorio & Enthicheti præluserat; Epistola Ibæ ad Marim Persam, & Anathematisamus Theodoreti contra Cyrillum, cum enim ex illis Synodum Chalcedonensem mortuo Marciano Imp. qui illam perpetuò tuitus est, plurimi non modò Dioscori, & Enthychetis, ab illa damnatorum, fautores sed & Catholici improbarent Iustinianus Imp. suas Impij Theodori Cæsareæ Cappadociæ Episcopi, qui & Origenista & secta Acephalus erat, prætextu sedandi grauissimas turbas Alexandriæ à Thimotheo Æluro & Petro mago, Anthiochiæ à Seuero, & Constantinopoli à Nestorianis excitatus, publico edicto Theodorij Mapsuesteni Libros, Theodoreti, Anathematisamas aduersùs Cyrillum, & Ibæ Epistolam damnauit & proscripsit. Hæc enim capitula dicebat esse Theodorus Cæsareæ Episcopus, propter quæ tum Eutychram, tum aliis Synodum Chalcedonensem abhorrerent, quod ea tria eiusmodi capitola probasset. Quod falsò, omninò dicebat, nam Theodoretum, & Ibam post dignam pœnitentiam, & dictum Anathemæ Nestorio & veræ fidei professionem in Episcopatus suos à quibus deiecti fuerant, restituit Synodus & Chalcedonensis, de Theodoro Mapsuesteno, neque quæsitum, neque definitum quidquam est, licet Epistola ista in qua Theodori laudes continebantur fuerit recitata, intimamus porrò suo illo edictis, turbas non sopiuit sed excitauit: Inde cum plurimæ eæque graues

excitatæ ſunt contentiones inter ipſos Catholicos, cum alij factam iniuriam Synodo Chalcedonenſi quærerentur, alij è contrario hanc trium Capitulorum damnationem abſque Synodi illius iniuria fieri potuiſſe, contenderent, quare viſum tandem & Vigilio Pontifici qui tunc Conſtantinopoli aderat, & Iuſtiniano Imperatori, Synodum generalem cogendam Conſtantinopoli, cuius iudicio tota controuerſia definiretur, cum enim Vigilius Iuſtiniani edicto initio reſtitiſſet; vtpotè qui de rebus fidei ſua authoritate edicebat, conſenſit tandem vt in Concilio vniuerſali Controuerſia dirimeretur expertus enim fuerat Imperatores defenſores Concilij Chalcedonenſis & trium Capitulorum oppugnatores nunquam eius edicto obtemperaturos, niſi Epiſcoporum Iudicio & authoritate Pontificia confirmaretur. Egit itaque Iuſtinian. apud Pontificem Vigilium vt Synodus eius authoritate indiceretur, volebat autem Vigilius in Sicilia aut in aliqua Ciuitate Italiæ maritima Synodum haberi, ſed tantum de loco acquieuit Imperatori, modo par numerus Occidentalium & Orientalium vocaretur, ob ſchiſmatis periculum ſi aliter fieret, cum occaſione illius edicti Epiſcopi Affricani & Occidentales alij ab Orientalibus ſeiunxiſſent, quod probauit Imperator, & interim dum Epiſcopi Occidentales expectantur edictum ſuum de tribus Capitulis ad Vigilium Pontificem examinandum miſit, vt ſententiam ſuam ſcripto mandaret, qui Impetratis viginti dierum iudicijs propter ægram valetudinem, conſtitutum ſuum quod recitat Baron? & in ſexta collatione, in conceſſu Epiſcoporum relectum eſt miſit ad Imperatorum, dum quinta Collatio ſiue ſeſſio celebraretur, ipſe quidem non interfuit Synodo, quamvis ſæpiùs inuitatus fuerit vt Synodo præſideret per tres Patriarchas & XVII. Metropolitas ad illum miſſos; quibus vltimâ vice Iuſtinianus tres patricios & quæſtorem ſuum adiunxit, qui ſententiam ſuam ſeorſum à Synodo ſe peracturum reſpondit, quare Synodus ſibi liberum eſſe duxit de propoſita re decernere & Vigilij ipſius mentem ſe ſequi teſtata eſt *Collat*. 8. Vigilius Denique acquieuit Synodo, & illam approbauit confirmauitque, quo autem tempore, quove modo id fecerit, incertum eſt, cæteri deindè Pontifices idem fecerunt, cum in ea non de rebus, ſed de perſonis ageretur, vide Gregorij *lib*. 1. *ep*. 24. *lib*. 3. *epiſtol*. 4. *lib*. 2. *epiſtol*. 10. *lib*. 7. *epiſtol*. 53. *Leo* 11. *epiſtol. ad Conſtantinum* Imperatorem Hadrian. *epiſtol. ad Neſtorium* & omnes denique Synodi conſequentes, quare per eam Pontificiam approbationem habita eſt Synodus Eocumenica, vt obſeruat Synod. VI. *Vigilio*, Inquit, in Proſphonetico ad Conſtantium Actio 18. *Iuſtinianus conſenſit, & quinta Synodus conſtitit, &c.*

6. Synodus Agathonis iuſſu & Concilio, ſiue conſenſu à Conſtantin. Pogonato Imperatore conuocata eſt, quid ipſi PP. in eius Actione 18. in ſermon. Proſphonetico ad Conſtantinum fatentur, recenſem enim in primis hæreſem authoritate Pontificum & Principum damnat. Arian. Syluestri & Conſtantini in Nicæna Synodo, Macedonij, Damaſij & Theodoſij opera Conuocata, Conſtantinopoli Synodo, Damaſi autem fidei Adamatum dicunt Neſtorij in Epheſina à Cœleſtino & Cyrillo, Enthychetus à Leone in Chalcedonenſi opera Marciani Imperatoris & vt appareat omnia Leonis opera & definitione tranſacta eſſe, ſic aiunt. *Leonis igitur tuba vel potius tabula, tanquam Leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, interim Archimandritam beſtiam perterruit, & à Monarchico grege proiecit, eiuſque Phantaſiam, atque opinionem reprobauit, & euaneſcere fecit.* Quod aiunt P.P. Martianum Imperatorem, Anatolium Conſtantinopolitanum Antiſtitem, cum omni Chalcedonenſi Synodo, compleaos eſſe diuinitùs ſcriptam tabulam θεόγραπτον δέλτον Leonis addunt & Vigilium atque Iuſtinianum, in quinta Synodo conſenſiſſe, eòque exemplo Conſtantinum Pogonatum VI. Synodum Congregaſſe, & ad illum Agathonem ſuos miſiſſe Legatos, Agathonem omnium cæterorum Antiſtitum eminentiſſimum qui præſideret ὁ τῆς πρεσβυτάτης ῥώμης καὶ ἀποστολικῆς ἀκροπόλεως ἀριστοπρεπέστατος ſe dogmaticis illius literis conſentientes hæreſim Monothelitatum tunc graſſantem arguiſſe & ſe illius traditiones ſecutos eſſe, ſicut illam & ante Synodum, & vnà Synodo amplexus erat, ἡμεῖς τε γὰρ ταῖς ἐκείνου, καὶ πρὸ ἡμῶν καὶ σὺν ἡμῖν ἐκεῖνος ταῖς ἀποστολικαῖς τε καὶ πατρικαῖς ἠκολουθήσαμεν παραδόσεσι lucem veritatis ex Occidentis partibus effuſiſſe, chartam quidem atramento illicitam: Petrum verò per Agathonem fidei miſteria eloquutum χάρτης καὶ μέλαν ἑωρᾶτο καὶ διὰ Ἀγάθωνος ὁ πέτρος ἐφθέγγετο, in Synodica verò ad Agathonem, cum dicunt a Chriſto datum Medicum, qui peſtem hæreſeos Catholicæ fidei remedijs ὀρθοδόξοις φαρμάκοις curaret, ipſum eſſe in throno primo vniuerſalis Eccleſiæ πρώτῳ θρόνῳ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, ſtantem ſupra firmam Petram; ſe eius diuinas ad Imperatorem literas perlegiſſe, & tanquam à ſummo Apoſtolorum vertice diuinitùs ſcriptas agnoſcere, ὡς ἀπὸ τῆς κορυφαίας τῶν ἀποστόλων ἀκρότητος θεολογηθέντα γνόντες atque illis ſæuam hæreſim confodiſſe & eius nefandæ ſectæ Principes damnaſſe, ea ſententia Inquiunt de iis prius lata per ſacras veſtras literas τοῖς ἀναθέμασιν ἀπεκτείναμεν, κατὰ τὴν τοῖς ἱεροῖς ὑμῶν γράμμασιν ἐπ' αὐτοῖς προψηφισθεῖσαν ἀπόφασιν. Denique in hac damnatione tribuunt Spiritui ſancto illuſtrationem, Pontifici doctrinæ informationem, Imperatori tuitionem, & defenſionem Synodi, Gregorio Conſtantinupolitano Epiſcopo primam ſententiam & primum conſenſum definitioni Agathonis, è veteri ſcilicet more, cum enim Princeps rogabat ſententias in Senatu, conſuli, aut primus Senator primam ſententiam publicè, ſiue coram omnibus adſtantibus dicebat; Hic verò ſuis literis Agatho ſententiam definierat, quærebatur verò ſententia & conſenſus Synodi, quem primus adhibet primis Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui tunc Alexandrinum præcedebat. *Sic nos Spiritu ſancto illuſtrati, veſtràque inſtituti doctrina infeſta dogmata Impietatis depulimus, rectam Orthodoxiæ Semitam Complanantes; piiſſimo ac ſereniſſimo noſtro Imperatore Conſtantino, ſapienter & diuinitùs confouente nos in omnibus ac tuente, deinde vno ex nobis regnantis huius Conſtantinopoleos ſanctiſſimo præſule aſſentiente imprimis.* Vt videas omnia ea doctrina Agathonis peracta, tandem contendunt ſententiam Synodi denuò ſcriptam confirmari ab Agathone, quod eius ſucceſſor Leo II. præſtitit confirmauitque definitionem. Concilij authoritate & αὐθεντίᾳ B. Petri eius literæ, vt & Conſtantini ad ipſam habentur in fine actorum VI. Synodi.

7. Synodus Hadriani Romani Pontificis Hor- 58
tatum ac Conſtantino & Irene Matre Conſtantinopoli primum Coacta, deinde Niceæ Bithiniæ tranſlata eſt, cum enim Leo Iſauricus Iudæorum & Arabium, atque Beſertis cuiuſdam & Conſtantini Epiſcopi Nicol. fraudibus illuſus, bellum Sacris imaginibus indixiſſet, eaſque non modò è Sacris priuatiſque ædibus, vel exturbari, vel eradi iuſſiſſet,

fisset, sed etiam veterem Saluatoris statuam ad Æneam vrbis Constantinopolitanæ portam excelso loco collocatam ferro disiicit & communi Iussisser, & à frementε atque armata plebe regij appatatores, ac ministri fugati, violatique fuissent, Leo furore succensus & Imagines disiici iussit, & earum cultores immanibus tormentis vexauit, vnusque Germanus Constantinopolitanus Antistes vir & Litteris & sanctitate illustris, se furenti Imperatori obiicit & variis Litteris ad Episcopos, ipsumque Constantinum mali omnis authorem monuit, vt fidem ac Religionem antiquam retinerent. Leo blandè quidem Germanum in suam mentem pertrahere tentauit, sed vbi se nihil proficere vidit, cum minis & contumeliis oneratum regia amandauit, cæterosque præstantes viros in iisque Ioannem Damascenum variis pœnis molestauit. Quare Gregorius II. coacta Romæ Synodo grauibus Litteris Imperatorem monuit, ne se diuinis rebus immisceret, neque traditiones Apostolicas conuelleret, desineretque tandem Ecclesiam persequi, quibus ille exalaratus Germanum Constantinopolitanum exauthorauit illique Anastasium hominem improbum suffecit, Gregorius itaque illum tandem Anathemare perculit, quam iniuriam vt vlcisceretur Leo classem sustruit, vt Gregorium & Italiam vexaret, vectigali nouo Calabris & Siculis imposito, & Romanum in illis partibus suo fisco & ærario addixit: sed eius classis procella Lacerata ad litus maris Adriatici obruta est. Gregorius deinde III. Qui secundo successerat, Legatum mittit ad Leonem, cum grauissimis Litteris Gregorium Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, sed ille fraudibus variis, delusus, deinde anno detentus exilio Leonem adire non potuit, neque cessauit Gregorius grassante quantùm licuit malo, occurrere, coacta enim Synodo eorum Confessione Beati Petri impiimis oppugnatorem imaginum excommunicauit, deinde Constantinum defensorem ad Leonem cum Literis denuò misit, sed in vincula coniectus diuturno carcere, siti ac fætore & fame Cruciatus, vix Leonis manus euasit. Intereà Deus Laboranti Ecclesiæ succurrens Leonis animum frangere curauit, einitatum defectionibus pestilentiâ, & variis belli cladibus, quibus Imperium vastatum est, & immani terræ motu, qui per duodecim menses regiam vrbem concussit, quibus non melior factus, Leo tandem inter euentus infœlicem exhalauit animum, cui successit iniquior Patre filius Constantinus, à conspurcato Baptismi Lauacro Coprotinsinus nominatus, vir ex omnium scelerum colluuie conflatus, qui statim bellum Sacris omnibus, Christo, Beatæ Virgini, sanctis & eorum Imaginibus acertimè indixit; Quare eius impietatem, cuius Constantinopolitani exercati Artabusdum Curopalitem eius a. sororis coniugio affinem, quique contra ipsum arma moueat, eligunt in Imperatorem, Beserem tot malorum authorem trucidant, imagines sacras suis locis restituunt, Compton. Imperio exuunt, qui collectis viribus terra mari obsidet vrbem Curap. captum oculis priuat, filios eius capite damnat & in omnes perduelles infanissimè sæuit, in suæ etiam Hæresis fautores furens Anastasium Pseudo Patriarcham virgis cæsum, & Asello impositum, & per vrbem circunductum rursum Patriarchali sedi restituit, sed post Paulò inter concionandum, sua excrementa per os egerens, infelicem exhalauit animam, non deerant Romani Pontifices, Zacarias, Stephanos & Paulus suo muneri, vt Imperatorem omnibus artibus ab impietate reuocarent, quibus ille efferatior factus, vt suæ impietati coleum ali-

quem induceret, coëgit Synodum ex 738. Episcopis, quorum duces erant Theodosius, Ephesinus, & Pallas Pergensis Episcopi, homines audacissimi in qua imaginum vsus damnatur, Constantinus Monachus Mortalium nequissimus sedi Constantinopolitanæ præficitur, Germanus Constantinopolitanus, Ioannes Damascenus, & Georgius, Cyp. Episcopus Anathematè feriuntur, quibus acceptis Stephanus Pontifex in Romana Synodo impiam hanc Constantinopolitanam abrogauit, quod testatur Hadrianos Epistola ad Carolum, resistens præterea Sceletissimo homini, quam plures pietate & fide illustres viri, sed immani Tyranni furorem exagitarunt; Monachos enim subscribere compulsos, & Pallio & cucullo deposito inite coniugia compulit, & vitam sordidis artibus sustentare, Monasteria suis militibus distribuit, Patrum Codices Sacrum supellectilem, reliquias & alia eiusmodi flammis addixit, Senatores imaginum cultores neruis, & vinculis mulctauit, omnesque iure-iurando Sacrilego adegit, nullum deinceps cultum se exhibituros imaginibus, eò denique impietatis Scelestissimus homo efferata mente progressus est, vt Christi diuinitatem negandam cogitaret, quod eùm suo Patriarchæ communicasset, illeque imprudens eiusmodi consilia propalasse publicè virgis cædi, conspicit, per vrbis compita raptari & in sordidissimis locis iugulari iussus est. Tandem cum Capronynius expeditionem aduersùs Bulgaros suscepisset Arcadrapoli Læthali & Ignota Medicia ægritudine correptus, & in nauigium impositus miserandam efflauit animam, *sept. 14. die sindict. 14.* Christi 775. Moriens se ob Dei genitricem dehonestatem æterno damnatum incendio, restatus, eique deinceps venerationem tribui iussit & Sacras Imagines restitui.

Hinc iaculessit Leo Filius paternæ impietatis hæres, qui Catholicum Principio se simulans, postquam sibi largitione popularem auram quæsiuisset, in apertam Hæresis professionem eripit, quam & Sacrilegio cumulauit, radiantem enim Lapillis coronam, quam in maiori Ecclesia dedicarat olim Mauric. detractam suo capiti imposuit, quod scelus pœna subindè diuinitùs est subsequuta, erumpentibus ex eodem capite Carbunculis, ex quibus ardens exorta Febris, breui hominem extinxit, reliquit Hæredem Constantinum sub matris Iren. tutela, quam Athenis oriundam duxerat, piissimæ fœminæ vnà cũ filio statim de restituenda fide & de sedandis turbis cogitauit, atque Imprimis de Patriarcha Constantinop. creando cum enim Paulus abdicato Patriarchatu in Monaster. secessisset, vt de subscripta Synodo Copron. pœnitentiam ageret, eâque ratione inferorum pœnis quibus se addictom, ob impiam illam subscriptionem dicebat, Taras. quamvis Laicum sed magnis virturibus celebrem præficiendum curarunt, qui onus detrectauit, nisi Augusti Synodum quam primùm indicendam curarent, quare tum Thorasius, cum Imperatores Litteras ad Adrianum Pontificem dederunt, vt sua authoritate Synodus indiceretur, ad eamque de more suos Legatos mitterent, qui Synodo præsiderent, qui cum Constantinopolim pervenissent Iconomachi seditione excitatæ aduersùs Episcopos, quæ cum ne ab Imperatoribus quidem sedari potuisset, demùm post Annum Nicæum, translata est Synodus.

16 In qua tum conuocanda tum regenda eminuit sedis Apostolicæ authoritas, quæ & priorem Capron. abrogauit, & hanc Nicæam indixit, atque illi per suos Legatos præfuit, quare Imperatores in Sacra diuali Epistola, ad Adrianum post damnatam

Iconomachiam ſic aiunt, *Vnde nunc conſtanter cum mundo corde, & vero cultu quæ ad Deum pertinent. Vna cum omnibus ſubditis noſtris & his ſacerdotibus doctiſſimis locuti ſumus & cum Concilio decreuimus, vt fieret vniuerſale Concilium & Rogamus veſtram paternam beatitudinem vt det ſeipſum: aſcendat huc in ſtabilitatem & firmitatem antiquæ traditionis, ſuper venerabilibus imaginibus* & infrà *& tanquam verus primus ſacerdos, & is qui in loco & ſede Sancta & ſuperlaudabilis Apoſtoli Petri Præſidet, ſicut dictum eſt aſcendat.* Hadrian. verò Epiſt. ad Conſtantinum iubet imprimis illum Concil. quos Copsonym. aduerſus imagines enegerit Anathematizari, præſentibus ſuis Miſſis, *imprimis*, inquit, *Pſeudoſillogum illud, quod ſine Apoſtolica ſede enormiter & irrationabiliter, nequiter que contra ſanctorum venerabilium Patrum traditionem de ſacris imaginibus actum eſt anathematizetur præſentibus Miſſis noſtris.* Et ſanè Act. VI. dum Acta Synodi Copronimianæ releguntur ad Inſcriptionem œcumenicæ Synodi. *Quomodo* inquiunt Patres *magna & vniuerſalis, quam neque receperunt, neque concordauerunt reliquorum præſules Eccleſiarum, ſed Anathemati hanc tranſmiſerunt: non habuit enim adiutorem illius temporis Romanum Pontificem, vel eos, qui circa ipſum ſunt Sacerdotes, nec etiam per Vicarios eius, neque per Enciclic. Epiſtolam, quemadmodum lex dicit Conciliorum*, quæ poſtrema verba diligenter notanda ſunt. *act.* 2. lectæ ſunt literæ Hadriani ad Conſtantinum, Ireneum & ad Tharaſium, quibus reſtitutionem imaginum iuxta veterem Eccleſiæ morem præſcribit, *in memoriam venerationis.* His lectis Romani Legati ſic rogauit ſententiam. *Dicat nobis ſanctiſſimus Patriarcha Tharaſius regiæ ciuitatis ſi conſentiat literis ſanctiſſimi Papæ ſenioris Romæ, an non* conſenſit Tharaſius multis. *Paulus Apoſtolus*, inquit, *cum Romanis ſcriberet Approbans ſtudium ſinceræ fidei eorum, quam in Chriſtum verum Deum habebant: ſic ait fides veſtra annuntiatur in vniuerſo mundo, hoc teſtimonium neceſſarium eſt, & inconſultè agn. qui conatur reſiſtere.* τοῦτ' τῇ μετουσίᾳ ἀναγγέλλων ἐστὶ καὶ ἄλλον ὃ γελᾶν τὸ ἀντιτάσσεσθαι, tum Synodus ab iiſdem Legatis Rogata, an eaſdem Sanctiſſimi Papæ Literas admitteret, reſpondit, ſequimur & ſuſcipimus & admittimus, ἑπόμεθα, καὶ δεχόμεθα, καὶ προσιέμεθα *in actione* 8. Tharaſius in Epiſtola ad Adrianum, in qua reddit illi rationem eorum quæ Niceæ geſta ſunt. *Veſtra ergo fraterna & ſummo Pontificio decorata ſanctitas, tum his ſcilicet ſanctis Patribus, per Deiloquas ſuas doctrinas quodammodo ſermocinata & ab eis accepta veritatis verbo, ſpinoſas herbas quæ nunc geminauerunt fideliſſimorum & piiſſimorum Imperatorum veritati concordans euellere Mach. Spiritus feſtinauit mittens, ſecundum ſcriptam ſibi petitionem noſtram, ad vniuerſalem Synodum faciendam æquinoc. viros Princip. Apoſtolorum Petri, &c.* & Inferius quidem Chriſtum in Synodo Caput fuiſſe conſtitutum propoſitis in ſancta ſede Euangel. quæ toti exteſi iudicij ſincerè ferendi neceſſitatem imponerent; deinde relectis ante omnia literis Hadriani Chriſtum per eas veluti quibuſdam ſpiritualibus cibis vniuerſas fauiſſe, ipſúmque Hadrianum, velut oculum quendam ad rectam veritatis viam corpus vniuerſum direxiſſe ὡς ὀφθαλμὸς τὸ ὅλον σῶμα πρὸς τὴν τῆς εὐθείας καὶ ἀληθείας τρίβον ἀπεδείκνυσε itaque Hadriano authore & vt loquitur Concilium Chalcedonenſe ἀρχηγῷ omnia decreta ſunt. VIII. Synodus in cauſa Ignatij & Photij ab Adriano Pontifice, & Baſil. Imperatore Conſtantinopoli celebrata, Pontificiam authoritatem tum in conuocatione, tum in ipſa actione manifeſtiſſimè prodit & quidem illam Adrianum indixiſſe, Imperatorem verò ſuo Auxilio; atque ſua operâ eam promouiſſe, docet Epiſtola Hadriani ad Baſilium. *Voluimus ergo*, inquis, *per veſtræ pietatis induſtriam numeroſum celebrari Concilium, cui noſtri quoque miſſi præſidentes, & culparum perſonarúmque differentias liquidà cognoſcentes, iuxta quod in mandatis acceperunt ſingulorum liberè diſcretiones coerceant*, & reſideiur *act.* 1. verſionis Anaſtaſij, qua verò authoritate ſe geſſerint Legati, conſtat ex ipſa actorum Synodalium Actione, nam ſedes Apoſtolica libellum Legatis dedit, quo Epiſcopi lapſi prioribus turbis promitterent ſe obtemperaturos conſtitutis à Nicol. I. & Hadrian. II. tunc Pontifice aduerſus hæreticos & ſchiſmaticos, libellúmque ea de re ſua & teſtium à ſe adhibitorum ſubſcriptione munitam traderent Apocryſiariis Romanis, cui libello in prima actione relicto aſſenſum præbuit illumque præbuerit vniuerſa Synodus 2. actione 2. admiſſi ſunt Epiſcopi Præsbyteri & Monachi, qui aduerſus Ignatium adhæſerant perfido libello prædicto, ſubſcripſerunt implorata prius Romanæ ſedis & totius Synodi Clementia, vt reſtituerentur & reſtituerentur, quod factum deinde aliquot Conſtantinopolitanæ Diœceſeos Epiſcopi, Pontificiam authoritatem non æquo animo ferentes improbarunt & ſuggeſſerunt Imperatori Baſilio vt Anaſthaſius Bibliothecarius qui præſens aderat, refert in notis ad. Primam actionem huius Synodi *non bene factum fuiſſe quod Eccleſiam C. P. tanta ſubiectione Romanæ ſubdi Eccleſiæ permiſerunt, itavt hanc ei tanquam Dominæ Ancillam tradiderunt.* Quibus querelis pemotus Baſil. clam omnia Chyrographa à Legatorum ſeruis ſubripi iuſſit, ſed Legatis expoſtulantibus de illata iniuria Baſilius opera Anaſtaſij, qui præſens aderat omnia reſtitui præcepit itaque adiecit. *Ego quidem Magiſtram Eccleſiaſticorum negotiorum ſedem Apoſtolicam per meos Legatos adij*: & ideò veſtram præſentiam præſtolatus, vt veſtro decreto & *Solertia Eccleſia noſtra remedia ſanitatis acciperet, & nos non noſtris motibus, ſed veſtra ſententia Pareamus* 3. Epiſtola ad Ignatium docet concitabula à Photio, aduerſus Nicolaum I. & Ignatium coacta reſeiſſa fuiſſe, Synodi Romanæ decreto, quod in Concilio œcumenico recens recitari, ſubſcriptionibus omnium Epiſcoporum Roborari, & in Eccleſiarum Archiuia referri mandat *& poſt Lectionem* inquit, *Synodus Act.* 3. *ex verſione Anaſtaſij Epiſtola Sanctiſſimi Vicarij ſenioris Romæ dixerunt eſt Canonicè & Synodice, acta Epiſtola, hac ſancta & vniuerſalis Synodus dixit. Canonica & ordinata, & plena iuſtitia eſt Epiſtola, quæ lecta eſt Sanctiſſimi Papæ Hadriani.* Hactenus vidimus authoritate Romani Pontificis Synodos omnes Oecumenicas Orientales indictas fuiſſe, opera tamen Principum & Imperatorum non placet autem recentiores Synodos Latinas adducere, cum de illis id multò certius ſit & in re adeò perſpicua immorandum non ſit amplius.

Hanc eandem aſſertionem euincit ipſa ratio: Cum enim Concilium Generale ex omnibus Patriarchis, Metropolitis & Epiſcopis conſtet. Ille ſolus in vnum locum cogere pro Imperio poteſt, qui in illos omnes iuriſdictionem habet, & illos ſuis iuſſis obligare ad parendum, quod nullus aut Patriarcha & primus aut alius vllus Prælatus præter ſummum Pontificem poteſt, cum ille vnus vt aliàs demonſtrauimus, ſit Eccleſiæ Princeps, & Caput: Imperator autem aut Princeps laïcus nequeat Epiſcopis in rebus Eccleſiaſticis, quibus ſe immiſcere non debet, imperare, quamvis illi & plurimum conferre poſſint indicendis Conciliis, cum aut illa poſtulant, aut vbi indicta ſunt conuocant, conuocata tuentur, locum in ſuis ditionibus liberum præbent, iter tutum præſtant, & ſumptus ac impenſas ſuppeditant,

ne

nequid per vim agatur, liberáque sunt omnium suffragia vel per suos homines, aut suammet præsentiam satagant, quare nunquam aut inuitis, aut inconsultis Imperatoribus, cæterísque supremis Principibus indicta sunt Concilia Generalia, immò ipsi Principibus repugnaotibus cogi non potuerunt. Plura de hac conuocatione & indictione Conciliorum Generalium, vt legitima sint à Pontifice Romano facienda dabunt Sraplutani *lib. 1. de Principiis, cap.* 10. Bellarm. *lib. 1. de Conciliis, cap.* 12. & Hieronymus Albanus *lib. de oppugnata Pontificis dignitate 2. parte.* Moneo dumtaxat qood iam obseruauimus, Imperatoriam auctoritatem necessariam ad hanc conuocationem fuisse, vt eam authenticam temporaliter redderet, & obligaret ad externam executionem; cùm præsides Prouinciarum, aliique Magistratus exequi mandarent, quæ sancita fuerant. Hinc factum vt initio actorum Conciliorum Oecumenicorum dicuntur conuocata, Authore religiosissimo Imperatore, cùm tamen dicat Athanas. *Epistola ad solitar.*, neget vnquam res Ecclesiasticas ab Imperatoribus iudicatas. *Πότε κρίσις ἐκκλησίας παρὰ τοῦ βασιλέως ἔσχετο κῦρος*, quare singula eiusmodi Concilia, tum a Pontifice *Resp.* tum ab Imperatore dicuntur, vt fusiùs ostendit Cardinalis Perrarius in responsione ad Regem Britanniæ *cap.* 42. etsi quando ipsi Pontifices sibi solis auctoritatem conuocandi Concilia vindicant, non excludunt auctoritatem Imperatoriam, qua vt dicebamus, executionem, & alias causas temporales de quibus diximus, sed alias Patriarchas maximè C.P. qui vsurpatis nomine Oecumenici, sibi etiam ius sumere volebant cogendi Concilia Oecumenica, vt obseruat ibidem Perronius; si tamen coacta fuissent obligarent in conscientia, qoud etiam fieret hodie si sub Turca malo, & infideli Principe cogerentur.

QVÆSTIO IV.

Quis Concilio Generali præsidere debeat.

Princeps Laicus non potest præsidere Synodis, num. 1. 2. & 3.

Episcopi vnà cum R. Pontifice intersunt Synodis tanquam iudices per se, aut suos Legatos, num. 4.

Primatus & præsidentia iura. Et nota num. 5. & 6.

In his ius relationis & confirmationis. n. 6.

Primum locum in consessu, & subscriptionibus obtinuerunt perpetuo Legati Pontificis, n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.

Quod in singulis ostenditur. Idem datum Ius relationis, & sententia cum prærogatiua suffragij, num. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.

In singulis Synodis Oecumenicis demonstratur.

HÆc quæstio ex proximè superiori definita videtur, solus enim Romanus Pontifex, per se, aut per suos Legatos, siue Vicarios, vel per Epistolam Encyalicam, quam Synodus approbet, & sequatur præsidere potest, quod hactenus in octo Synodis Orientalibus demonstrauimus, & iterum paucis in præsentiarum ostendimus contra Centuriat. *Centuria 4. cap. 7.* Caluin. *lib. 4. Institut. cap. 7. §. 1. &* 2. Carolo Molinæ, *in consil. de non recipienda Synodo Tridentina*, §. 4. & alios qui contendunt Imperatoris esse Conciliis præsidere, & illâ auctoritate suâ confirmare, quod quam alienum sit à ratione, & ab ipso Ecclesiæ vsu, & perpetuâ praxi nemo sanè non videt: cum enim Concilia Generalia non cogantur, nisi vt de fide communi Christiana, vel de disciplina Ecclesiastica inquiratur, firmetúrque fides Catholica, & contrariæ hæreses damnentur, atque vt Sancta Ecclesiæ instituta probentur, & sanciantur, statim apparet eorom definitionem vel institutionem non esse Iuris Cæsarei, ac proinde neque dirimendis fidei controuersiis, & ferendis legibus Ecclesiasticis, præesse oportere sanè, vt sæpius argumentantur Patres, & ipsi Pontifices, Christus non ædificauit suam Ecclesiam, nisi supra Petri Petram, illum sui totius gregis Pastorem constituit, non Cæsarem; soli Petro & Apostolis ligandi & soluendi potestatem fecit, nullà Principum mentione, quare potestas illa quæ diuinitùs tantùm conferri potest, cùm omnem naturæ ordinem superet, tribui nemini debet, nisi cui Christus illam disertissimè, indulserit; non diminuit ille Principum auctoritatem constituto Ecclesiæ Pastore Petro, sed neque illam auxit, aut ampliauit gemina geminæque sunt potestates, neque vna debet alterius inuadere iura. Quare Theodosius *Epist. ad Synodum Ephesini, cap.* 35. *Candidianum,* inquit, *ad sacram vestram Synodum abire iussimus, sed eâ lege & conditione, vt cum quæstionibus & controuersiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quiddam commune habeat, περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσιν κοινωνῆσαι. Nefas est enim ἀθέμιτον, qui Sanctissimorum Episcoporum Catalogo adscriptus, non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.* Vides quam longè abfuerit Theodosius ab ambienda Concilij Oecumenici præsidentia, quem imitatus Valentinianus, ne quidem Synodum indicere, vti sollicitabatur ab Episcopis Orientalibus ad restaurandam fidem consubstantialitatis ausus est, respooditque apud Sozoniens. *lib. 6. cap. 7. Sibi qui vnus à Laicorum numero erat, non licere se huiusmodi negotiis immiscere, & ideò Sacerdotes & Episcopi, quibus hæc cura sunt, seorsum per se vbicunque ipsis libitum fuerit in vnum conueniant.* Quo responso ab Hispariano Legato suo dato Lamp. Episcopi Orientales conuenere. Idémque Valentinianus responsum quod Hispatiano dederat; edito sanciuit. Cuius meminit Ambros. eum recusasset de fide cum Auxentio Hæretico in Consistorio Principis disputare *lib. 5. Epistola 35. Nec quisquam contumacem me iudicare debet, hoc cùm asseram, quod augustæ memoriæ Pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit; in causa fidei vel Ecclesiastici alicuius Ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis; hæc enim verba rescripta sunt, hoc est Sacerdotes de Sacerdotibus voluit iudicare, & quando audisti, clementissime Imperator, in causa fidei Laicos de Episcopis iudicasse. Ita ergo quadam adulatione curuamur, vt Sacerdotalis Iuris simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse aliis putem esse credendum, si docendus est Episcopus à Laico,* quid sequetur: *Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat; Episcopus discat à Laico. At certè si vel Scripturarũ seriem diuinarũ vel vetera tẽpora retractemus, quis est qui in causa fidei obiiciat inquam Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare.* Et subinde: *Si conferendum de fide Sacerdotum debet esse ista collatio; sicus factum est sub Constantino augustæ memoriæ Principe, qui nullas leges ante præmisit, sed liberum dedit iudicium Sacerdotibus.* Si ergo piissimi Principes, ne quidẽ disputationibus de fide præsidere sustinuerint, quâ ratione Concilio Oecumenico, in

quo de fide decernuntur præsidere contendunt. Quod si aliquando Conciliis eiusmodi præsentes fuerũt, non ipsi iudicarunt, aut præsides se gesserunt, sed vt de Constantino dicebat Ambrosius liberum Sacerdotibus iudicium reliquerunt, quod non est profectò præsidem agere; quod si aliquando edictum de fide pronuntiarunt, & illud Pontifices approbasse visi sunt. Respondendum est cum Agapete, Epistola ad Iustinum, qui eius edictum amplecti se ait: *Non quia Laici auctoritatem prædicationis admittimus, sed quia studium fidei vestræ Patrum regulis conueniens confirmamus, atque roboramus.* Quæ Pontificis responsio in omni simili casu adhibenda prorsus est, idem Ambrosius aduersùs Palladium Arrianum Episcopum, in actis Concilij Aquileiensis; si tamen ea acta vera sint, & non potiùs disputatio Vigilij aduersùs Arianos, qua de re Petrus Chifflet. *in vindiciis Vigilij Tapsensis, c. 5.* & nos tomo vltimò tomo nostri operis; sic igitur siue Vigilius, siue Ambrosius, *Etsi in multis impietatibus deprehensus sit, erubescimus, tamen vt videatur qui Sacerdotium sibi vindicat à Laicis esse damnandus. Ac per hoc, & in hoc ipso quoniam damnandus est, qui Laicorum expectat sententiam, cum magis de Laicis debeant Sacerdotes iudicare, cum pronuntio Sacerdotio indig.* Quis igitur affirmet Principes Laïcos non modò iudicare Sacerdotes, aut cum Sacerdotibus, in causis fidei, de quibus solùm agimus, sed etiam Sacerdotum & Episcoporum eiusmodi iudicio præsidere debere Maximus Abbas; & Martyr inclytus collatione cum Principibus habitâ in Secretario anno 655. & à Patre Sirmondo editâ Magistratui Constantinopolitano typum à Constante Imperatore de vna voluntate, in Christo obtrudent, & consentire iubentibus respondit non esse Principis de dogmatibus decernere: *Quoniam*, inquit, *quærere ac definire de salutaribus Ecclesiæ Catholicæ dogmatibus*: cùm verò illi vrgerent. Ergo non est omnis Christianus Imperator *etiam Sacerdos*: reponit liberrimè Maximus: *Non est neque enim adstat altari, neque post sanctificationem panis exaltat eum dicens, Sancta Sanctis, neque baptizat; neque Chrysmatis confectionem patrat; neque facit Episcopos, vel Presbyteros, aut Diaconos; neque linit Ecclesias, neque Indicia Sacerdotij fert, superhumerale scilicet, & Euangelium, quemadmodum Imperij coronam & purpuram.* Deinde reiicit quod abiiciebatur de Melchisedecho, qui simul Sacerdos & Rex extitit; illum enim Christi simul immortalis Regis & Sacerdotis, non verò aliis Regibus, ac in re præmissa, demum concludit in Dyphtichis sacris Principum nomina vnà cùm plebe, non cum Clero describi, eodémque ordine ipsorum in sacrificio mentionem fieri: *Verumtamen quid volumus per multa discurrere: inter sacras Oblationes supra Sanctam mensam post Pontifices, Sacerdotes & Diaconos, omnésque sacratum Ordinem cum Laicis Imperatores memorantur, dicente Diacono, & eorum qui in fide dormierunt Laicorum Constantini, Constantis & cæterorum. Sic autem & viuorum memoriam facit Imperatorum post sacratos omnes.* Eulogius Presbyter cum à Valentis Præfecto vrgeretur, cum ipso Valente communicare, simili modo respondit. *Nunquid cum Imperio est etiam Sacerdotij dignitatem consequutus.* Facundus Harmianensis *lib. 2. cap. 3. Dixi Christi* solius esse cum Sacerdotio Regnum habere, quoniam etsi quidam Reges in eius venturi figuram Sacerdotis functi sunt, tamen cum manifesta lux veniret in mundum, vmbras remouens futurorum, mitti alteri dedit quod sibi singulare seruauit, sed in diuers. sua dona distribuens, sic quæ propria sunt, Sacerdotis Regibus interdixi. Quo circa quemadmodum vir sapiens, non iudicaret prophanum hoc velle videri, quod solus est Christus; ex quibus videns impium posteriorem, & apertam æui Græcorum adulationem, qui omnia Sacerdotum munera suis Imperatoribus tribuerunt, ipsumque etiam docendi Officium: nam Demetrio Chomateno Archiepiscopo Bulgariæ, Princeps est Doctrinæ Ecclesiasticæ Princeps κοινὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης, sed insignis est in hac probrosa adulatione Theodor. Balsamo in meditat. de Patriarchatu, vbi omnia Patriarchæ munera Imperatori tribuit.

3. Maneat igitur Imperatores & Principes Laïcos Synodis Oecumenicis præsidere non posse, idque ad solos Episcopos pertinere, neque omnibus eiusmodi prærogatiuam, concedi, sed soli Romano Pontifici, siue ipsemet intersit, siue suos Legatos & Vicarios suo nomine adesse iubeat, quod probant omnia quæ hoc & superiori capite attulimus, vt ostẽderemus ipsũ esse totius Christi gregis Pastorem, illique cum quadam prærogatiua datam esse, ligandi soluendique potestatem aliáque eiusmodi, quæ hoc loco repetenda minimè sunt, quare constantem & perpetuam Ecclesiæ praxim hac in re placet potiùs afferre.

4. Primò quidem obseruat eum de Marca *lib. 5. Concor. cap 3. num. 7.* non modo Romanum Pontificem, sed aliàs etiam Episcopos misisse quandoque suos Legatos ad Concilia, non modò Diœcesana, siue vt modo loquimur nationalia, sed etiam Oecumenica, qui & sua totius Prouinciæ auctoritate instructi, de rebus in Synodo propositis decernant suo & Prouinciæ, vel Patriarchæ, siue etiam Episcopi nomine à quibus mittuntur. Sic enim iubet Concilium Carthagin. III. cap. 3. *Singulis quibúsque annis Concilium conuocetur, ad quod omnes Prouinciæ quæ primas sedes habent, de Conciliis binos, aut quantos delegerint, Episcopos mittant.* Ideo passim habentur Legati Prouinciarum Numidiæ, Mauritaniæ, Bisacenæ, Tripolitanæ, & cæterarum, qui porrectis suæ Legationis literis, & in acta redactis à Concilio admittebantur, vt videre est in Concilio Carthagin. anno 403. habito, & quia certi fines solebant Legatis præscribi, constitutum deinde est, vt habetur in collatione Africana cap. 94. *Vt libera Legato ab omnibus Prouinciis ad Concilium dirigeretur.* In Epistola Synodica Concilij Aquileiensis Legati Gallorum, nimirùm Vienensis & Narbonensis Prouinciarum Constantius & Iustus. In Ephesina Synodo Philippus Presbyter Pontificius, & ipse Legatus, ait Episcopos Orientales, aut Occidentales per se, aut per suos Legatos adfuisse. Verùm discrimen magnum est inter Legatos, Pontificios, & aliorum Patriarcharum, Episcoporum, aut Prouinciarum, si quando ad Synodum Oecumenicam destinentur, quod licèt omnes isti Legati æquè ac Romani eorum à quibus mittuntur, vices agant, præsentiam & suffragia exhibeant, Romani eâ iurisdictione augentur, quæ illis seclusâ Legatione non competeret, sic Paschasinus & Licentius Episcopi, & Bonifacius Presbyter Legati Pontificij in Concilio Chalcedonensi gaudent iure consessus, relationis, & suffragij prærogatiua, propter Legationem sibi à Leone iniunctam ad confodiendum Eutychem, quibus priuilegiis cæteri aliorum Episcoporum Legati, & Vicarij non gaudent: nam suo nomine suffragia ferre possent, etsi Legati non essent.

5. Obseruandum secundò, Primatum & præsidentiam in Concilio tria maximè continere priuilegia. Primum est consessus, & quod inde sequitur subscriptionis prærogatiua. Secundum est ius rogandæ sententiæ, siue ius relationis vel interlocutionis. Tertium ratihabitio, siue approbatio & confirmatio, quando Pontifex ipsemet non interesset, alioquin

Synodus

Synodus Canonica & legitima haberi non poterat: ex illis confessus & subscriptionis prærogativa manifesta sunt, cùm nemo neget Principem locum in consessu deberi Præsidi, vt & primam subscriptionem, ius verò rogandæ sententiæ, & Ius relationis & suffragij prærogatiuam ad hoc præsidentiam pertinere, disces etiam ex veteri politia Romana, in qua Ius relationis fuit non minima pars potestatis consulatis; negotium nempè de quo Senatus consulendus erat, referebatur & exponebatur à consule: *De iis*, inquit Polybius, *lib.8. Quæ deliberanda incumbunt referunt* (Consules) *ipsique vniuersam decretorum Senatus rationem gubernant*. Quia nimirum sine ea ratione Senatusconsultum fieri non poterat Tacit. *lib.15. annal.* de Thrasea in Senatu orante: *Magno assensu celebrata sententia, non tamen Senatusconsultum perfici potuit abnuentibus Coss. ea de re relaturum.* Licuisset quidem Consulibus ea de re ad Patres referre, sed iis aliter visum: Nam quamvis *liceret Patribus quoties Ius dicendæ sententiæ accepissent quæ vellent expromere, relationémque in eam postulare*, vt affirmat idem *tract. lib.3.* pendebat tamen à Consulum arbitrio, an referrent ea de re ad Senatum, cùmque consulerent, solemnia relationis verba & Suetonij *Caligula cap. 15.* hæc colligit Lipsius *ad librum 15. Annal. tacit.* 1. *Quod bonum fælixque sit C. Cæsari de re Patres conscripti, quid fieri placet*; absentibus aliquando Consulibus, aut præuaricantibus, aut tacentibus, aliqui ex Principibus amplissimi Ordinis, verbi gratiâ, Consules designati, vel aliquis Prætorum, aut Tribunorum referebant; relatione autem factâ Coss. rogabant sententias, initio ducti ab eo qui Princeps Senatus, vel Senator primæ sententiæ dicebatur, numerabant Senatum, & si opus erat diuidi Senatum, & decretum tandem pronuntiabant & iuuante tandem Republicâ. Cum Imperatores sibi potestatem singularem vindicassent, Ius quoque relationis ad Imperatorem translatum est, quare Augusto decreta in perpetuum tribunitia potestate permissum est vnam de quacumque re vellet relationem facere, etiam præsente Consule, vt asserit, Dion. 54. *lib.* auctum deinde est hoc Imperatorum Ius: nam Augusto, tantum licitum erat vnam tantum relationem facere, hoc est de vno tantùm negotio ad Senatum referre, Ius deinde secundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ relationis cæteris Imperatoribus permissum est; hoc est de duobus, tribus, aut quatuor, quinque negotiis ad Senatum referre; sic enim cum Lipsio *loco citato*, & de Marca Ius illud Interpret. non vti existimant alij, quod liceret Imperatori de eodem negotio semel iterum, tertio, quartò, & quinto referre. Qua lege Imperium delatum est, eadem quoque constitutum fuit, vt ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatusconsultum per relationem discretionémque facere liceret. Relationem porrò remittere, est in aliud tempus, dimittere, aut illam omninò supprimere: referendi verbum, exprimit Græc. χρηματίζειν, & γνώμην εἰς βουλὴν εἰσφέρειν sententiam in Senatum referre, Imperatores vbi retulerant, eo quos vellent ordine primo videlicet VII. vel secundo loco dicebant sententiam, quare Piso apud Tacitum *lib.1. Annal.* sic ad Tiberium *Quo loco censebis Cæsar is primus, habebo quod sequar, si post omnes vereor*, ne imprudens dissentiam. Itaque dicebant in Senatu sententiam Principes, non verò Consules, qui nisi referente Cæsare sententiam non rogabantur: non erat etiam vlli certæ formulæ adstrictus Cæsar, in dicenda sententia, & durioțem Senatus sententiam poterat mitigare.

Præterea relatum Principis cum prærogatiua suffragij fiebat per orationem, quam per quæstores in Senatu ex scripto recitabant, & inde subsequuta Senatusconsulta dicebantur. *Auctore Principe* heri, Tacit. *lib.3. Annal. Paucis post diebus Cæsar Auctor Senatus fuit Sacerdotis tribuendi*, & *lib.15. Auctore Principe sanxere*, & *lib.2.* Orationem Principis secuto Patrum consulto, & Vlpian. *l. Cum hoc statu 32. D. de donat. inter virum & vxor.* Cum hic status esset donationum inter virum & vxorem, quem antea retulimus, Imperator noster Antoninus Augustus ante excessum Diui Seueri Patris sui, oratione in Senatu habitâ Auctor fuit Senatui, Censendi, Fuluio Æmiliano, & Nummo Albino Coss. vt aliquid laxaret ex Iuris *rigore*. Illa igitur relatio cum prærogatiua suffragij, & oratio Principis contiebat quandam auctoritatem censendi, immò & definiendi, modò consensu & suffragiis Senatus adiuuaretur. Senatus etiam decreta summâ auctoritate definiebantur; ideoque Senatus Ius facere poterat *l.9. D. de legibus*, & Senatusconsulta perpetuam per se firmitatem obtinebant *l. vnic. C. de Senatusc.* Theodosius verò voluit leges à Proceribus Palatij & à Senatu tractandas. *Vt*, inquit, *vniuersorum consensu nostræ serenitatis auctoritate firmetur*. Tandem imperante Iustiniano totâ illâ Senatus auctoritas vel periit, vel omninò elanguit, quare Leo sapiens vel Philosophus *Nouella 78.* abrogauit legem digestorum, quæ tribuebat Senatui Iuris condendi facultatem; poterant verò Principes, non consulto Senatu Constitutiones edere, & negotio terminare, quia populus totam illis suam potestatem contulerat, quando tamen Senatus consulebatur, Summo Iure vtebatur in decernendo.

Distinguenda ad extremum est relatio Principis ad Senatum, aut ad populum à relatione, quæ fiebat ad Principem à Magistratu, aliove quopiam, in quæ quæstebantur ab eo, suo arbitrio, & æquitate definiret. Habes Codicem de relationibus *lib.7.* cum Iudex in disceptanda lite dubius refert. Negotium ad Principem, quid statu velit, cum consulens. Vnde *l. 1. Cod. eod. quoties ad nostram sententiam, Iudex se pollicetur relaturum, consultationis exemplum litigatoribus illi edi apud acta iubeat: vt si cui fortè relatio minus plena, vel contraria videatur*. Is refutatorias preces. Similiter apud acta offerebat hinc etiam dicti referendarij, qui supplicum preces ad Principem referebant; & vt ait Cassiod. *lib.6. variorum in eorum formula*, causarum ordines Principi exponebant, interpellantium vota cognoscebant, & iis responsa reddebant; quibus videntur nostri libellorum supplicum Magistri successisse, duplex igitur erat relatio, altera Consulis, vel Principis ad Senatum, cum prærogatiua suffragij, altera Senatûs ipsius vel Magistratus ad Principem.

Simili ratione in disciplina Ecclesiastica, duplex quoque fuit relatio, vna ad Concilium Oecumenicum ipsius Præsidis, quâ expositâ re rogabat PP. quid de quæstione proposita sentirent, dicebátque suam ipse sententiam cum suffragij prærogatiua; altera erat relatio causarum in dubiis fidei, & disciplinæ, quæ à Prouinciis vel Diœcesibus fiebat, tum primò Metropolitis & Patriarchis, tum vltimo ab ipsis procentibus Metropolitis, & Patriarchis ad Sedem Apostolicam, de hac vltima relatione & consultatione fusius de Marca *lib.1. Concordia, cap.10.* & nos aliquid diximus *tom.3.* vbi de Iudiciis Canonicis modo de relatione ad Concilium, quàm esse ipsius Præsidis diximus statim.

6. Tertium priuilegium præsidentiæ Concilij Oecumenici quo solo nunc agimus, est approbatio, confirmatio, & definitio, siue per Epistolam ad Synodum, & à Synodo ad Pontificem Missam, siue per Epistolam scriptam ad Synodum congregan-

dam,

dam,aut iam congregatam, cui consentaneæ Concilium decernit.

His positis non erit difficile demonstrare Pontificem Romanum per se, aut suos Legatos omnibus Conciliis Oecumenicis legitimis præsedisse, quandoquidem in ipsis tria illa præsidentiæ munera,nullo planè repugnante obtinuit.

7. Et primùm quidem in consessu & subscriptione, locum Romani Pontificis Legatos obtinuisse dubiom esse nequit. Primò,quidem in Synodo Nicæna præsedisse Osium Episcopum Cordubensem testatur Athanas. *in Epist.ad solitar.* & de fuga sua,cum & ipsi Arriani Præsidem Synodorum illum appellassent.Socrat.*lib.9.c.13.Græco,& 9.Latino*,nomina Patrum Nicænorū recensens orditur ab Osio Cordubæ Episcopo, Vitione, & Vincent. Presbyteris, quibus subiungit Alexandrum Ægypti, Eustachium Antiochiæ & Macharium Hierosolymorum Episcopos,seruato ordine quam habent Nicæni Canones. Denique primus Concilio subscribit Osius, cum Vitione & Vincentio Romanæ Ecclesiæ Presbyteris: eos autem fuisse Pontificios Legatos,facile fuerit ostendere, & quidem de Vitione & Vincentio consentiunt omnes.De Osio dubitant aliqui, eo quod Eusebius *lib.3. de vita Constantini*, agens de Concilio Nicæo id tacuerit, quem Eusebij locum referunt; eodem modò Socrat. *lib.1.cap.5.* Sozom.*lib.1.cap.16.*& Theodoret. *lib.1. cap.7.* verùm ex eodem Eusebij loco contrarium refert Gelas. Cizicenus in Actis Concilij Nicæni. Ipse enim ex Hispanis valdè celebratus Osius obtinens locum magnæ Romæ Episcopi Syluestri, cum Presbyteris Romæ Vit.& Vincentio, cum pluribus aliis considebat, atque vt videas nihil hac in parte additum est Gelasio nuper ex Bibliotheca Vaticana, & Codice Constantinopolitano ,Photius in sua Bibliotheca Codice 88. testatur se hæc eadem in Actis Nicænis,à Ciziten. collectis legisse, idémque de Osio testatur in libello de septem Synod. quare Eusebij *locum citatum*, Mutilum fuisse pluribus ostendit de Marca *lib.5.de Concord. cap.3. à num.5.* illiúsque Mar. exemplar nact.fuisse Sozomenū, Socratem, & Theodoretum,& ne quid aliud,quam quod in Mutilo Codice Rupertorum remsisse. Deinde ad ipsum demonstratur; cùm enim ex Athanasio,& ipsis Actis constet Vit. & Vincentium Romanos & Presbyteros in consessu, & subscriptione, omnibus Ægypti & Orientis Patriarchis,ac Episcopis Prælatos fuisse,id sanè obtinere non poterant, nisi suæ Legationis Iure,cum nequidem Episcopi essent:cum verò Osius eadem Prælationis prærogatiua vnà cum illis Presbyteris, gauisus fit,id non potuit obtinere, nisi vi Legationis suæ Pontificiæ:cur enim Episcopus Occidentalis omnibus Patriarchis & Prælatis Orientalibus præiuerit,vel igitur doceant, id illi à Synodo Nicæna tributum fuisse, vel Constantini iussione & delegatione κατ᾽ἐξοχὴν,illi fuisse concessam,quod nunquam docebūt,vel fateantur, oportet illum vnà cum duobus illis Romanis Presbyteris Legatione,Pontificia functum fuisse; itéque illius Legationis dclarum ipsi fuisse primam partem & Synodi præsidentiam. Quod verò plures Authores, tum veteres, tum recentiores Presbyteros istos Romanos Legatos Pontific.dicant,non meminerint autem Osij, id tamen non negant, & iisdem cum Legatis illis duobus Pontificils prærogatiuis, & fotibus vsum ostendunt. Ratio autem propter quam eos distinguunt,mihi non ineptè videtur, quod cum iam ad Constantinum Osius, qui & contra Arium Alexandriæ Synodum coëgerat, & cum eiusdem honatu Synodum Generalem indixerat, Syluestro Authore vt diximus. Eodem quo hactenus vsus fuerat Pontificij Legati monere,in Nicænâ Synodo functus fuit, cui Vitionem, & Vincentium Romanos Presbyteros adiunxit Syluester, qui omni pari Legationis munere fungerentur, & iisdem Sedis Romanæ priuilegiis vsi,ac primi consederunt,subscripserúntque, Prælati omnium aliarum etiam primarum Patriarchis & Episcopis. Denique si Osius Legatus non fuisset, alij Legati Prælati ipsi fuissent,sicut sunt Prælati omnibus Patriarchis & Episcopis. Cùm tamen ipse semper primus sedeat, subscribat & loquatur, atque sine dubio relationem habuerit, quod quidem ex actis, quæ rerum gestarum seriem enarrarent, adstringendum essent, si illa integra haberemus, cum Nicænos duntaxat Canones,eosque etiam Mutilatos habeamus, de quibus vlomō tomo operis. Iam verò confirmationem & approbationem Concilij Nicæni, à Syluestro factam in Concilio III. Romano tradunt eius Concilij acta.Cum enim Nicæni Patres constitutiones ad Pontificem misissent, ab eoque confirmari petiissent auctoritate Pontificia per Synodum, quæ legitur apud Alphonsum Pisanum *lib.4. in Act. Concily Nicæni*, cui respondet quoque Syluester Epistola ad Concilium, eodem *lib.relata*, & indicta Romæ Synodo ex Italia, aliisque Prouinciis ducentorum & sexaginta quinque Episcoporum, & Niceæ Acta iterum confirmauit: *Syluester Episcopus Sanctæ & Apostolicæ Sedis Vrbis Romæ dixit. Quidquid in Nicæa Bithynia constitutum est, ad robur Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ à Sanctis Sacerdotibus trecentis decem & octo nostro ore conformiter, confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissoluere definitiones, sancti & magni Concily, quod apud Nicæam Congregatum est sub præsentia pijssimi & venerandi Principis Constantini, Augusti. Anathematizamus & dixe unt omnes. Placet.* Vide Baron.325. Fœlix Papa III. *Epist.4.* testantur PP. Nicænos eam Confirmationem à Syluestro petiisse. *Domino ad B. Petrum dicente. Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: eam vocem sequentes trecenti decem & octo Patres, apud Nicæam congregati confirmationem rerum, atque auctoritatem S. Romanæ Ecclesiæ detulerunt.* Maneat igitur Syluestrum Romanum. Pontificem primæ Oecumenicæ Synodo Nicænæ præsedisse per suos Legatos, qui primas in omnibus partes supra Patriarchas omnes habuere,& quam deinde ipse eiusdem Synodi rogatu confirmauit, tum propriis Epistolis ad ipsam, tum in Synodo Romanâ 275. Episcoporum.

8.Concilio Sardicensi vero & legitimo,atque etiam Oecumenico,præfuit Iulius Romanus per Osiū, Philox. & Areludan. suos Legatos, & illud cogi curauit:cum enim post Nicænum Concilium Ariani Imperante Constantio Bacharentur, eiusque fidem & Hamaosim destruere conarētur,& maximè in Athanasium furerent, eúmque cum aliis aliquot Episcopis in Concilio suo Antiocheno, & è sua Sede Alexandrina exturbassent, ille cum reliquis ad Iulium Romanum Pontificem recurrissent,Iulius misit in Orientem Elpidio,& Philozeno, Episcopos ad Synodum Romanam, in qua Athanasij causa examinaretur, inuitauit, sed illi Antiochiam regressi Athanas. & Iulium, qui vsurpasset sibi potestatem soluendi, quæ in suo conciliabulo constituerant, iniuriis consciderunt: quare Iulius vt turbas sedaret, egit cum Constante,vt Constantio fratri persoaderet, Synodum vniuersalem ex vtroque Imperio conuocarent, in qua causa Athanasij & nouæ formulæ fidei ab Arianis conscriptæ expenderentur. Electa ab illis est Sardica nobilis Thraciæ Ciuitas Illyrici Iniisæ confinis, quæ inter Imperium Orientale & Occidentale, in quam Episcopi, ea triginta sex Prouinciis conuenerunt *numero* 376.

Præside

Præside Osio, & Philoxeno & Archidamo Legatis Pontificiis, verùm cum Ariani viderent omnia Canonicè in Concilio geri, neque se in Athanasium, & socios iam in Romanam Communionem acceptos quicquam proficere posse, septuaginta sex Episcopi Ariani Philippolini accesserunt, ibique & nouam fidei formulam cuderunt, & Athanasium, ac Iulium damnarunt, suumque illud Conciliabulum, etiam Sardicense nominarunt, vnde acta est in veteribus Scriptoribus obscuritas, de qua alibi tenus postremò, Io præsentiarum satis nobis sit, verum & legitimum Sardicense Oecumenicum Concilium fuisse Iulij R. P. auctoritate coactum, qui illi per suos præfuit: Osius quidem ex veteri suâ Legatione in Orientem & Concilio inibi celebranda. Philozenus verò & Archidamus, ex noua ad hoc Concilium destinatione, qui ter primo loco subscripserunt, & Osius Episcopus Legationis Caput perpetuò relationem fecit, & *Can.3.* de appellationibus, deiectorum Episcoporum ad Romanum Episcopum ex tota Ecclesia deferenda, & de Legatis ad Iudicia tractanda mittenda retulit, quod placuit Patribus. Itaque sanciuerunt, & deinde Epistola Synodica, ad Iulium omnia Synodica ad Sedem Apostolicam, tanquam ad Caput omnium Ecclesiarum referenda esse professi sunt.

9. Ephesinæ primæ vniuersali, item Synodo præfuisse Cyrillum Alexandrinum tanquam Legatum Cœlestini Pontificis, vnà cum Arcadio, & Proiecto Episcopis, atque Philippo Presbytero, ostendimus *quæst. superiori*, quare Proiectus in Concil. Ephesino *part.2.act.3.* inquit, *propterea & ego quoque auctoritate Legationis Apostolicæ Sedis vnà cum fratribus sententiæ executor existens definio.* Cur verò Cyrillo Cœlestinus adiunxerit tres alios Legatos, hanc rationem reddit de Marca *lib.5.Concord. cap.4.num.7.* quia cum Theodosius persuasus à Nestorij Partiariis, Cyrillum ex inuidia & contentione in Nestorium aduersus, quem iam à Cœlestino fuerat deputatus, Synodum generalem indixisset, necessarium existimauit, Cœlestinus alias præter Cyrillum Legatos mittere, qui & posteriores curas deferrent, & Cyrilli anathematismos confirmarent, ideóque inter Cyrillum & alios Legatos discrimen fuisse, quod Cyrillus non mitteretur à Cœlestino, sed eius vices auctoritati ordinariæ adiunctas susceperat, & tum proprio iure tum assiniatio, & extraordinario censebat, respondebat, quæ ei qui locum præsidis tuebatur iussu Principis, aut Præfecti Prætorio, quique eodem iure administabit omnia, quæ Præses si adesset; alij verò Legati agebant, sopplentes locum Sedis Apostolicæ totiúsque Synodi, Occidentalium Episcoporum, inquit, Cyrill. *Concilij Ephesini, part.1. Act.3.* & solo iure Legationis, quam missi sunt ad Synodum, ea quæ in mandatis sibi iniuncta erant velut formulæ addicti, exequebantur, ideóque in Legationis consortio cedebant dignitate Cyrillo, erant quoque illi posteriores tempore & inferiores iure: perturbatum porrò quidpiam in actis apparet: nam in censendo primus aliquando loquitur Philippus, aliàs in subscriptionibus Cyrillum & Arcadium sequitur, Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus, aut Proiecto, ac Philippo præfertur, aliàs Cyrillum & Philippum excipit, Iuuenalis, quem Arcadius & Proiectus sequuntur, aliàs Iuuenalis tres & Legatos subscribendo antecedit, quæ fuit Librariorum & exscriptorum oscitantia: nam verus illorum ordo ex litteris Cœlestini, ad Synodum & Theodosium, atque ex ipsa Synodo *2. part. Act.3. & 4.* desumendus est, in his verò omnibus, post Cyrillum recensentur Arcadius & Proiectus Episcopi, & Philippus Presbyter.... neque placet quod vir eruditos Cardinal. Perron. *cap.35.* existimauit Philippum idcircò Prælatum Arcadio, aliquando quod Philippus missus esset à latere Pontificis, reliqui duo à Synodo Romana: nam hi omnes in subscriptionibus se Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ Romanæ Legatos dicunt, & omnes Legati Pontificis dicebantur missi ex latere, vt videbis in Leone *Epist.19. ad Iulianum Bocensem.*

10. Secundam Synodum Ephesinam Dioscori artibus Chrysaphij opera à Theodosio indictam minimè necessariam existimabat Leo, quia talis quæstio erat agitanda, de qua non posset, aut deberet dubitari; vt tamen aliquid Imperatori concederet, & eius studiis auctoritatem Sedis Apostolicæ accommodaret ad illam, Iulianum Episcopum Putitolanum Renatum, Presbyterum & Hilarium, Diaconum, delegauit, quia vice sua Conuentui interessent, vt haberet in eius Epistola ad Theodorum & Pulcheriam, & ad Synodum ipsam, sed cum à Dioscoto sibi timentc non eo honore, quo debebant Legati fuissent excepti, omnia per vim acta fuerunt, Dioscori opera, & Eutych. absolutus, non modo Synodus vniuersalis, aut legitima, non fuit, sed latrocinium nuncupata, & omninò damnata à Concilio Chalcedonensi, & Dioscorus ab eodem tanquam reus Sixti iussus; ac deinde exauctoratus, vt diximus *quæst. superiori*, illique obiectum fuit, quod Legatos Apostolicos non admisisset, & omnia αὐθεντίας pro imperio & auctoritate & non ordine ac Canonicè, siue ἀκολούθως egisset quare hinc Sedis Apostolicæ in Synodis præsidentia Confirmatur potiùs quàm infringitur, cùm ex non admissis Legatis Apostolicis; nulla & inualida fuerit habita à sequenti Chalcedonensi, quàm Leonem & indixisse, & ibi per suos Legatos præfuisse totámque Synodum non aliud dèfiniuisse, quàm quod Leo Epistola ad Flauianum, quem Tomum Leonis nominabant, P.P. docuerat in eadem maximè Synodo Romani Pontificis dignitatem & Primatum eminuisse testantur omnes, & *quæst. superiori* satis docoimus.

11. Quinta Synodus de tribus Capitulis nullos habuit Legatos Pontificios, cum ipse Vigilius Pontifex adesset Constantinopoli, & neque per se adesse voluerat, neque sol vice quemquam deputate, quomodo tamen deinceps, tum ab ipso Vigilio, tum ab aliis Romanis Pontificibus probata, ac confirmata fuerit, atque ita vniuersalis & legitima habita, qualis non fuerat, ante approbationem & confirmationem Pontificiam satis diximus pro instituto *quæst. proximâ superiori.*

12. Sexta Synodus contra Monothelitas auctoritate Agathonis habita secundum eius litteras Synodicas, tanquam à Diuo Petro dictatas, Monothelitas damnauit, præsidentibus Apostolicis Legatis, in hac tameo Synodo tria genera Legatorum Sedis Apostolicæ notantur; alij enim Vicarij Agathonis dicebantur, alij Legati totius Concilij Apostolicæ Sedis, nempè Episcopi Thessalonicæ & Corinthi, quàm distinctionem sic explicat de Marca *lib.5. Conc. cap.6. num.4.* Constantinus Pogonatus vnitatis Ecclesiæ studiosus & dissidium ex ea hæresi inter Orientem & Occidentem natum tollere satagens; scripsit ad Domnum Papam, vt aliquot viros Religiosos & eruditos Constantinopolim mitteret, auctoritate & libris instructos, qui cum Patriarcha C.P. & Machario Antiocheno de dogmate controuerso inquirerent. Itaque rem nouam omninò postulabat; qui enim ad Synodos Legati Sedis Apostolicæ mittebantur, vices Romani Pontificis gerebant, atque etiam Romani Concilij, in quo eorum Legatio decernebatur Constantinus

ftantinus autem contendit à Pontifice vt non folum mittat fuæ perfonæ Vicarios,fed etiam Romani Concilij Legatos, nimirùm duodecim Metropolitas, & quatuor Abbates, cum enim probè fciret Conftantinus Romanam fedem inuidia laborare apud Orientales,quod Martinus in fua Synodo damnaffet Sergium & Pyrrhum Monotheliras exegit, vt maior fides Legatis Apoftolicæ fedis haberetur, mitti etiam Legatos Concilij Romani fiue Occidentalis, quod non modo ex Italia, fed & ex aliis prouinciis Imperio minimè fubiectis conftabat,poftulant, itaque domui fucceffor Agatho Imperatoris, piis votis annuit & Legatos cum diftinctione deftinauit. Primò Theodotum & Georgium Presbyteros, atque Ioannem Diaconum qui fuam vicem implerent,deinde Concilij Occidentalis vice Ioannem Portuenfem & Ioannem Regis & Abundantium Teuipfanæ Ciuitatis Epifcopos cum aliquot Clericis, & Monachis, quod decet Conftantinos Epiftola ad Georgium Conftantinopolitanum, atque hæc diftinctio in fubfcriptionibus feruata eft, primo enim loco fubfcribunt Theodorus & Georgius Presbyteri Ecclefiæ Romanæ & Ioannes Diacon. locum tenentes Agathonis Papæ. Secundò loco Georgius Epifcopus Conftantinopolis nouæ Romæ, tertio loco Petrus Presbyter Vicarius fedis Alexandriæ. Quartò Theophanes Epifcopus Antiochiæ F. Georgius Presbyter locum tenens Theodoti Presbyteri & Vicarij Apoftolicæ fedis Hierofolymorum, interiectis deinde tribus Epifcopis Theffalonicæ Cypri & Raoennæ,nouo deinde loco fubfcribit Ioannes Epifcopus Portuenfis *Legatus totius Concilij Apoftolica fedis Roma*. Vndecimo Bafilius Gortynæ Epifcopus,qui fe etiam dicit Legatum Concilij quem abundantiùs & Ioannes Legati fequuntur, ex quibus vides Legatis qui vices Agathonis gerebant primum locum & honorem fuiffe delatum Legatos verò,Concilij Romani fiue Occidentalis, poft Patriarchas atque etiam aliquot Metropolitas locum obtinuiffe quæ viri eruditiffimi obferuatis notanda enim eft, vt appareat Legatos ipfiufmet Pontificis omnibus Prælatos etiam Patriarchis, quamvis Presbyteri & Diaconi dumtaxat forent.

7. Synodus ftudio Conftantini, & Ireeius aduerfus Iconoclatas coacta fuit anno 787. illorum hortatu Adrianis legatos Apoftolicos mifit Petrum Archypresbyterum Ecclefiæ fancti Petri & Petrum Abbatem S.Sabæ, qui eius nomine Concilio præfuerant & primum locum,obtinuerunt,Tharafius verò Conftantinopolitanus fecundum vti omnia acta declarant.

Octauæ denique Synodo aduersùs Photium. Donatus & Stephanus Epifcopi & Marianus Diaconus vicarij Legati, Miffi, Apocrifarij feu locum tenentes, Hadriani II. vt eos nomine Anaftafius Biblyothecarius, præfuerant,habemus hactenus in Antiquioribus Synodis, neque enim per recentiores, cum lectoris faftidio eundum eft, primùm locum in conceffu & in fubfcriptionibus Legatos Pontificios obtinuiffe quod erat quoque Primatus,& præfidentiæ fignum fiue effectus, videndum modo eft an & relationem, & fententiam cum prærogatiua fuffragij habuerint, quod erat alterum, illudque certiffimum præfidentiæ argumentum vti nuper diximus, atque vti breuitati confulamus quid in celeberrimo aliquo Concilio cuius fideliffima acta feruntur animum manibus factum fuerit inquiramus, indè enim quod in aliis geftum certò fit licebit inquirere, adeamus igitur Concilium Chalcedonenfe,toto orbe celeberrimum, quod fumma auctoritate atque fummo imperio & cogi voluit Leo vt *quæft.fuperiori* diximus, & eadem coactum auctoritate rexit nam 1. Ephefinam Synodum refcindit & Latrocinium illud, vti nominabant P.P. Caftigat, 2. à fua Communione remouet eius Synodi participes 3. fuos Legatos Conftantinopolim deftinat, qui fuam de Incarnatione Epiftolam Anatolio fubfcribendam deferant 4. Vbi fubfcripfiffe Anatholium tetulit cum Legatis, plurefque Orientales Epifcopos communionis Roman. cupidos dolere, quod Diofcoro adhæfiffent 5. De his pœnitentibus admiffæ culpæ ftatuit *ep.40. ad Anatolium* vt coram Anatolio & fuis Legatis fatisfaciant, maléque gefta condemnent & communioni reftituantur, de Diofcoro verò & Iuuenali totius turbationis auctoribus præfcribit Anatholio,vt præftet quæ Legati facienda dixerint, & eorum memoria in facris non recitentur 6. Deinde *ep.46.* omnes difficultates quæ orientur in eo negotio ad fe trahit, v.g. fi primores aliqui refipifcant *maturioribus* Apoftolicæ fedis Conciliis referuat, vt examinatis omnibus atque perpenfis, de earum actionibus quid Conftitui debeat,*aftimetur* & mox; *Ac fi de aliquibus ampliùs fuerit deliberandum celeriter ad nos relatio dirigatur. vt pertractatâ qualitate caufarum noftra quid obferuari debeat follicitudo conftituat*, vbi vides Leonis Epiftolam vim fententiæ, & definitionis canonicæ obtinuiffe, illaque hærefim in Oriente damnatam à toto orbe fuiffe, Synodum quæ ipfi fouetat refcidiffe & perturbationis auctorem fuo iudicio referuaffe, qua fimili ratione Pelafiana hærefis à Zozimo præfcripto eft, vt Auguftin. & Profper teftantur 7. Si qui Epifcopi rebus à fe definitis diffentiant,rogat Marcianum & Palafcrium,vt Synodum vniuerfalem cogi concedat, vt in correctionis remediis omnibus confulatur: Epiftola enim 3. Legatos fuos ad Theodufium mittens, vt *verò aliqui à puritate noftra fidei atque patrum auctoritate diffentiant Concilium vniuerfale intra Italiam. ficut Synodus quæ hanc ob caufam Romæ conuenerat,mecum petit, clementia veftra concedat: vt in vnum conuenientibus nobis his qui aut ignorantia, aut errore prolapfi funt correctiones remediis confulatur* & *Ep.ad Pulcheriam 35 à qua nimirùm fidei profeffione* quam fua Epiftola ad Flauianum expli- cuerat, *fi forfitan ab aliquibus difcrepatur vniuerfale Concilium Sacerdotum, haberi intra Italiam Clementia veftra annuente iubeatur,qua remotâ arte fallendi tandem pateat, quid altiore tractatu coerceri debeat, aut fanari*: 7. Marcianus & Pulcheria Synodum vniuerfalem cogi volunt, vt omnia Leone authore Pontifice definiantur & decernantur. Quare Marcian. *epift.ad Leonem c.1 .part.Concilij Chalcedon.cap.34. relata fit verò hoc onerofum, vt tu ad has partes aduenias, hoc ipfum nobis propriis litteris tua fanctitas manifeftet. Quatenus in omnem Orientem, & in ipfam Thraciam & Illyricum facra noftra litera dirigantur, vt ad quendam definiendum locum, vbi nobis placuerit omnes fanctiffimi Epifcopi debeant conuenire, & quæ Chriftianorum Religioni atque fidei Catholicæ profint, ficut fanctitas tua fecundum Ecclefiafticas regulas definierit, fua difpofitione declarent*. Pulchria verò Epift. fua ad eundem Leonem, *ibidem relata* cap. 35. *facto concilio & de Catholica confeffione & de his Epifcopis,qui ante hoc fegregati funt, ficut fides & Chriftiana pietas exigit,te authore decernant*. Itaque vnà cum relatione Pontificis & fententia cum prærogatiua fuffragij vniuerfæ Synodi confenfus accedebat, quare illa αὐτεξουσία auctoritatem quidem & iudicium includebat, cui deindè confentiebat Synodus, quæ idcircò ne temerè videretur affentite Epiftolæ & definitioni Pontificiæ, diligenter expendebat, vtrum cum fcripturis, Patrum dictis ac fidei Canonibus & Regulis confentiret, atque ita definitione Pontificis & Synodi declaratione, fidei

Doctrina

doctrina firmaretur & hæreses damnarentur; quare eum in Chalcedonensi Concilio exigeretur ratio eorum quæ in secunda Ephesina perperam decreuerant, excusauit Dioscorus quod à Theodosio non sibi soli data esset auctoritas *αὐθεντία*, sed Iuuenali quoque Hierosolymorum, & Thalascio, Cesareæ Cappadociæ Episcopis, & suo, aliorúmque Collegarum iudicio, cui Synodus vniuersa consenserat. Octauò, coacta igitur Chalcedon. Synodo Leo suos ad illam Legatos destinauit, & suis literis, ad Synodum suam fidem cum suffragij prærogatiua constituit, perfidiam Eutychetis in Epistola ad Flauianum à se damnatam significauit, pulsos Episcopos à suis sedibus, eo quod non recepissent Eutychetis hæresim, restituendos omninò decreuit. Ceteris verò, si errorem abiurarent, honorem conseruandum esse. *Vnde fratres charissimi*, inquit Leo *Epist. 47. reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium fidelitas conquiescat, nec liceat defendi quod non liceat credi. Cum secundùm Euangelicas auctoritates, secundum Propheticas voces, Apostolicamque doctrinam, plenissimè & lucidissimè per literas, quas ad B. memoria Flauianum Episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit de Sacramento Domini nostri Iesu Christi, pia & sincera confessio.* Subinde de restituenda disciplina Ecclesiastica, quæ occasione variarum hæreseon mirum quantum collapsa fuerat, sic statuit: *Quia verò non ignoramus, per prauas æmulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque Episcopos, qui hæresim non receperunt, sedibus suis pulsos & in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos, vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiæ; nec quisquam ita careat propriis, vt alter vtatur alienis, cùm si, vt cupimus, errorem omnem relinquant, nemini quidem perire honor debeat; sed illis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oporteat ius proprium reformari.* 9. relectis actione 1. Synodi Symbolis Nicæno, & Constantinopolitano & Cyrilli Epistola ab Ephesina Synodo confirmata, & denique Epistola Leonis ad Flauianum, euius lectioni acclamarunt PP. hanc esse Apostolorum & Patrum fidem, Petrum per Leonem locutum, se omnes ita credere, eamque Epistolam à Dioscoro suppressam, & ne legeretur impediuisse in 2. Ephesina Synodo, de quibusdam tamen eius Epistolæ locis quibusdam Illyricianis, & Palæstinis Episcopis, neque contentis interpretatione, quam Ætius Archidiaconus Constantinop. & Theodorus attulerunt, licet reliqua Synodus nihil dubij superesse diceret, interlocuti Iudices voluerunt dubitantes Episcopos in domum Anatolij C.P. conuenire & à cæteris omnibus qui non subscripserant Epistolæ doceri. 10. Act. 4. interrogantibus Iudicibus quænam esset de fide sententia? respondit Paschasinus Legatus Synodum eam amplecti fidem quam Nicænum, Constantinopol. & Ephesinum Concilia exposuerant, quamque Leonis Epistola declaret. Interlocuti tamen Iudices declarandum dixerunt à singulis Episcopis, an Epistol. cum Concilio Nicæno, & Constantinopolitano consentiret, quod statim professus est Anatolius C.P. & se Epistolæ subscripsisse. Paschasinus verò Legatus eam interlocutionem iniquo animo ferens retulit, nemini dubium esse, quin Epistola Leonis antiquis fidei Symbolis concordaret; quod statim omnes & singuli Episcopi testati sunt, séque omnes illi subscripsisse; quare Illyriciani, & Palæstini sibi omnem scropulum, quem ex linguæ vocis ambiguitate sumpserant, à Legatis sublatum esse, atque adeò se quoque Epistolæ subscripsisse dixerunt.

11. Quia Monachi quidam Eutychetis partiarij turbas excitarunt, Iudices interlocuti sunt vt proponeretur formula fidei, quæ omnibus credenda complecteretur. Concepta formula act. 5. relecta est, & ab omnibus Episcopis probata, cùm tamen ambiguitate quadam laboraret, & aliquo modo aduersari Leonis Epistola videretur, reclamarunt Legati cum aliquot Episcopis Orientalibus his vocibus: *Si non consentiunt Epistola Apostolici, & Beatissimi Viri Papæ Leonis, iubete nobis rescripta dari, vt reuertamur, & ibi Synodus celebretur.* Discordiam sedare cupientes Iudices postularunt, vt aliquot à Diœcesibus singulis Episcopi vnà cum Legatis & Anatolio coram Magistratibus in Oratorio de fide tractarent; verum reclamarunt Episcopi, nihil addendum definitioni, se quidem Leonis Epistolam omninò suscipere; quæcunque tamen in illa continebantur nolle addi definitioni. Controuersia tota erat circa has voces quibus Leo dixerat vtriusque naturæ proprietatem in vnam coiuisse Personam *ἀσυγχύτως ἀτρέπτως, ϗ ἀδιαιρέτως.* Quare re ad Imperatorem relatâ, voluit vt vel Episcopi secundùm interlocutionem Iudicum disceptarent, vel vt quisque per suum Metropolitanum fidem suam sine ambagibus exponeret; quod si neutrum vellent, scirent Synodum in Occidentem transferendam, cum neque sic contentio cessaret. Iudices interrogarunt Episcopos Dioscorum, an Leonem sequerentur; & cùm omnes se Leoni adhærere respondissent, sapienter detulerunt, definitioni addendum, cum duas in Christo naturas esse vnitas inconfusè, inconuertibiliter, & inseparabiliter, secundùm iudicium Leonis, cui se adhærere omnes palam profitebantur. Cócepta est igitur omnium consensu formula, recepta Epistola Leonis, & omnia dubia eodem modo, quo in eadem Epistola, explicata, & deinde act. 6. relecta & confirmata præsente Marciano, qui iterum interrogauit PP. an ex omnium consensu definitio edita fuit; quare Synodi consensum suo edicto confirmauit, pœnis in contumaces decretis.

12. Hinc vides quod obseruauit quoque de Marca *c. 19. cit. n. 4.* 1. omnes Episcopos Leonis Epistolæ subscripsisse, quod eius auctoritatem omninò auget, cum solis decretis subscribatur; non autem Episcoporum suffragiis. 2. Nefas visum est Synodo, vel vno verbo ab ea Epistola discedere, & omnes ambiguitates ex Leonis præscripto, atque eius verbis tollere, atque declarare quod Leo definierat, illique proinde tribuit ius relationis, cum prærogatiua suffragij. In Epistola itaque Synodica post Concilium aiunt PP. Leonem fuisse in expositione fidei Petri interpretem, séque ipso duce & auctore fidei veritatem Ecclesiæ filiis deprompsisse: *ὅθεν καὶ ὑμᾶς ὡς ἀρχηγοὶ σὺν τὸ καλὸν πρὸς ὠφέλειαν χρησάμενοι τῆς ἀληθείας, ϗ τῆς ἐκκλησίας τέκνοις τὸν κλῆρον, ἐδείξαμεν,* sed vno spiritu, vnâ conspiratione, atque concordia, confessionem fidei declarasse, Christo spirituales delicias, per literas Leonis Episcopis, in Synodo, veluti in conuiuio quodam considentibus, præparante.

Ipsius Synodi initio iussit Leo per suos Legatos Dioscorum ab Episcoporum Sede amoueri, & inter reos constitui; quod Act. 1. factum retulimus *q. superiori*, & licet Iudicibus id durum videretur, & in eo defuncti Theodosij auctoritatem minui, tandem Legatis id fieri vrgentibus id factum, sicut & Theodoretus Cypri, qui in suum locum restitutus fuerat à Pontifice in Concilium admissus omninò est. 13

Cum quæstio Canonica de Dioscoro præsentibus Magistratibus, institui & disceptari non posset, illis recedentibus totus ordo iudicij à Legatis Pontificiis constitutus fuit: *Nostram paruitatem*, inquiunt Act. 3. *huic sanctæ Concilio pro se præsi-* 14

dere precepit (Leo) ideóque neceſſarium eſt hac qua in medium praferuntur per noſtram inter locutionem diſceptari, Paſchaſinus igitur vbi porrectos aduerſum Dioſcorum libellos recitari iuſſiſſet, & tribus edictis eum ad Synodum ſe ſiſtere recuſantem euocaſſet, ter eandem Synodum interpellauit, quod de illo agendum videretur. Reſpondit Synodus Canonicis pœnis ſubiiciendum. Et Iulianus Hypaporum Epiſcopus, petiit à Legatis, vt quoniam ipſi locum Leonis tenerent inflictas à Canonibus pœnas contra Dioſcorum decernerent: *Omnis enim & tota vniuerſalis Synodus concors efficitur veſtra ſanctitatis ſententia.* Tunc recitatis Dioſcori flagitiis, eiúſque in ſuo ſcelere obſtinatione cenſuit à Synodo condemnandum ipſeque Leonis auctoritate condemnauit his verbis, quæ retulit Leo in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, quibus exemplar ſententiæ aduerſus Dioſcorum latè ſcripſit; Paſchaſinus autem Latinè loquebatur: *Vnde Sanctus ac Beatiſſimus Papa Caput vniuerſalis Leo per nos, vt Legatos ſuos Sanctâ Synodo conſentiente Petri Apoſtoli pradictus dignitate, qui Eccleſia fundamentum & Petra fidei, & cœleſtis Regni ianitor nuncupatur, Epiſcopali eum dignitate nudauit, & ab omni Sacerdotali opere, fecit exterrom, quare ſuper his congregata venerabilis Synodus Canonicam contra prædictum proferat iuſtitiâ ſuadente iuſtitiam.* Hæc inquam ſunt ipſa Paſchaſini Dioſcorum damnantis verba, vti Leo ipſe refert Latinè verò loquebatur & prononciabat, Legatus in Græco tamen omittuntur, & reddita non ſunt verba: *Caput Vniuerſalis Eccleſia*, & iſte *Petri Apoſtolica prædictus dignitate*, aliáque ſubſtituta quâ fide non liquet ſatis eſt damnationem pronuntiatam eſſe à Legato nomine Leonis de Synodi conſenſu: nam ſcribuntur omnium Epiſcoporum ſuffragia, qui Dioſcorum reiiciunt, nulláque additur formula nomine Synodi concepta, quamvis ſubiiciatur, Comonitorum miſſum ad Dioſcorum nomine Synodi quo monetur ipſum Epiſcopatu deiectum fuiſſe iudicio Synodi, quod omninò longè aliud eſt ab exemplari ſententiæ à Patribus ſubſcriptæ; ex his tamen factum vt poſteriora Concilia Occidentalia ſæpiùs nomine Pontifices, *ſacro approbante Concilio*, concipiantur exemplo, videlicet huius formulæ *Leo per nos Vicarios ſuos Sanctâ Synodo conſentiente.*

Hanc eandem relationem neceſſariam eſſe contendebant iidem Legati Pontificij, cum in eadem Synodo ageretur de noua iuriſdictione Epiſcopo C.P. volebant enim priùs à Leone decerni, vt deinde eius auctoritati Epiſcopi conſentirent & ſubſcriberent, quod teſtantur PP. in Epiſtola Synodica: *His ita conſtitutis*, inquiunt, *vehementer exiſtere tentauerunt.* Legati nimirùm *procaldubio* à veſtra prouidentia inchoari, & hoc bonum volentes, vt ſicut fidei ſic bonæ ordinationis vobis deputetur *effectus*, quod eum vt Imperatoris & Senatus cuiúſque deſideriis ſatisfacerent, expectari non potuiſſet, ſe ita conſtituiſſe, non dubitantes, quin Leo hoc quoque decretum probaret, quare rogant enixè Pontifices, vt ſuo decreto iudicium Synodi honoret, & ſicut in rebus fidei ipſi Pontifici conſenſum ſuum adhibuerunt, ita Pontifex Primatus ſui iure, quod decet filiis, impendat, conſenſum, ſcilicet, & confirmationem *τῶν πεπραγμένων βεβαίωσιν τε καὶ συγκατάθεσιν.*

16 Hoc idem Ius relationis Cœleſtinus habuit in Synodo Epheſina; cum enim ipſe in Romana Synodo Neſtorium damnaſſet, & niſi ſuam eiuraſſet hæreſim, eum ab Vniuerſalis Eccleſiæ communione remouiſſet, cuius ſententiæ executionem Cyrillo mandarat, illéque in Alexandrina Synodo per Synodica monuiſſet Neſtorium, niſi intra tempus à Cœleſtino præſtitutum reſipiſceret, ſe à Communione Eccleſiæ alienum, & intereà Epheſina Synodus vniuerſalis, vbi literis Cœleſtini & Cyrilli Epiſcopi coacta Synodus in Neſtorium ter vocatum, & contumacem ſententiam pronuntiauit: *Coacti*, inquiunt, *PP. per ſacros Canones & Epiſtolam Sanctiſſimi Patris noſtri Cœleſtini Romana Eccleſia Epiſcopi lachrymis deinde perfuſi, ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſario venimus.* Vides quanta auctoritas fuerit Epiſtolæ Pontificiæ, quæ neceſſitatem iniecit Synodi Patribus, pœnas quas ſacri Canones in contumaces indixerant, ipſi etiam Neſtorio intelligere; quare poſt aduentum Legatorum Arcadij, Proiecti, & Philippi Epheſini damnato iam Neſtorio à Cyrillo firmus Cæſareæ Epiſcopus dixit, primum ſententiam tuliſſe Cœleſtinum, & formam huius negotij per priores ſuas litteras, ad Cyrillum præſcripſiſſe, lectis itaque poſterioribus literis ad Synodum Epheſinam, & à Legatis delatis, quibus ſuam ſententiam de fide confirmabat: *Omnes Reuerendiſſimi Epiſcopi ſimul acclamauerunt. Hoc iuſtum iudicium, nouo Paulo Cœleſtino, nouo Paulo Cyrillo, Cœleſtino cuſtodi fidei, Cœleſtino cum Synodo concordi, Cœleſtino vniuerſa Synodus gratias agit, vnus Cœleſtinus, vnus Cyrillus, vna fides Synodi, vna fides orbis terrarum.* inquit, *Act. 2. Epheſina*, quibus acclamationibus conſenſum ſuum ac approbationem ſententiæ ac iudicio Principis, tum Senatus, tum Synodus præbere & teſtari ſolitus erat. Non enim temerè, incongruè, & pro cuiuſque libito acclamabatur, ſed vnus præibat, ac formulam acclamationis concipiebat, quem reliqui ſequebantur, eaſdem, quoque voces repetebant, idque aliquando ſæpiùs modulatione quadam, quæ omnia in actis excipiebantur, vt videre eſt aliquoties in Auguſtæ hiſtoriæ Scriptoribus, & Cauſabonus in Vulcalij Auiodium Caſſæum annotauit: Salmaſius verò in Vopiſcum obſeruat aliquando Senatuſconſulta facta fuiſſe Solis acclamationibus, nullis ſententiis dictis, quod factum refert Pallio in Valeriani cenſura, alias poſt acclamationes interrogabantur Senatores, quod ſeruatum eſt in electione tacita Imperatoris apud Vopiſcum; communiter tamen incipiebant à ſententia dicenda quam ſequebantur acclamationes approbantium ſententiam eius, qui primus dixerat, vt apud Capitolium io maximo, & Balbino Sabino, qui ſententiam dixerat acclamatum eſt vno conſenſu: *Æquum eſt iuſtum eſt. Sabini ſententia omnes conſentimus.* Alias breuior erat ſolemnis illa formula *omnes.* De variis iſtis acclamationibus quæ Principibus fiebant variis de cauſis, vide Iacobum Gothofredum *in libro ſeptimo, Cod. Theodoſ. tit. 30. lib. 2.* & Franciſcum Bernardinum *ſeptimo libris de veterum acclamationibus.* Et plauſis, quoties verò fiebant acclamationes in Senatu & iudicio per illos teſtabantur conſenſum & approbationem ſententiæ, eius cui acclamabatur, vnde & in acta referebantur acclamationes, atque earum numerus; mos verò iſte acclamandi à Senatu & foro ad ſacra traductus eſt, atque in Eccleſiaſticis iudiciis, & Conciliis maximè vſurpatus, quod teſtantur acta Epheſina & Chalcedonenſia, & quandoque acclamationes præcedebant rogationes ſententiarũ alias ſubſequebantur, erantque certiſſima ſigna cõſenſus vniuerſalis, totius Synodi, quæ ſententiã eius qui relationẽ fecerat amplectebatur, quod totum

in

in Ephesina Synodo seruatum circa Cœlestini Epistolam & sententiam vidimus. In Concilio Sardicensi Osius Romani Pontificis Legatus, vt superiùs diximus, refert de rebus constituendis, ita vt primam seotentiam addat, tum Patrum suffragia rogat, qui omnes transeunt in Osij senteotiam, quod si aliqui Episcopi Canones quosdam proposuerunt, id factum Osio conueniente: nam vbi Olympius Episcopus vltimum Canonem suggessisset, *Osius dixit: suggerente fratre & Coepiscopo nostro Olympio; etiam hoc placuit.*

18 In seata Synodo ab Agathone & Constantino Pogonato coacta, contra Monothelitas quos iam Martinus damnarat, & eam damnationem Synodus Romana, & Occidentalium, atque Agatho duabus litteris ad Constantinum per Legatos datis, qui Synodum præsederunt, atque ipso statim initio præsente Constantino, toti Synodo de quæstione proposita retulerunt, & quandam esse de hac quæstione Apostolicæ Sedis sententiam Pontificiis literis expresse significarunt, errorem vnius voluntatis damnarunt, & à Constantinopolitanis rationem huius nouitatis exegerunt: quia verò Imperator iudiciorum Ordini imminebat, est interlocutus, & quia Macharius Antiochenus Monothelit. contendebat suam opinionem prioribus Conciliis, & Maiorum traditioni consentire, iussus est id ostendere, quare detecta impij Hæretici fraude, & variis falsitatibus, ipse cum suis sectatoribus damnatus & anathemati subiectus est, Christiana fide stabilita secundum definitionem Agathonis, cuius Epistolæ recitatæ sunt *Act.*4. deinde *actione* 7. Legati retuleruot testimonia Patrum, qui duas voluntates, & operationes affirmabant. Interrogatique à Principe Georgius. C. P. & Macharius Antiochenus an definitioni Agathonis consentirent petierunt tempus sibi concedi, vt locs Patrum cum Codicibus, qui in Patriarchia asseruiebantur, conferrent, & demum Georgius denuò interrogatus à Principe, fassus est recitata testimonia in Relationibus Agathonis, conuenire cum exemplaribus authenticis, ideoque se relationes accipere professus est, quare in eam sententiam omnes Episcopi: verum & Epistolas Agathonis *tanquam à Spiritu sancto dictata per os Sancti ac Beatissimi Principis Apostolorum, Petri & digito praedicti ter Beatissimi Papa Agathonis scriptas*, vt ibidem loquitur Demetrius Episcopus præuidos, & denique duas se voluntates professi sunt credere. *Act.*10. coram Synodo publica collatione locorum, quæ Agatho allegarat, & Hæreticorum qui contrarium docebant; tandem *Act.*7. facta est fidei definitio iuxta Epistolas Agathonis, & Concilij Occidentalis, cum Confessione duarum voluntatum; quæ definitio relecta est *actione* 18. Idémque constat ea Synodica Concilij ad eundem Agathonem, in qua Patres se eius literas sequutos magnificis verbis fatentur, contendúntqoe vt denuò venerabili responso suo Synodi sententiam confirmet, quod Leo II. eius successor præstitit, vti superiùs annotauimus.

19 In V I I. Synodo contra Iconocl. ab Hadriano I. opera Constantini & Iren. coacta Ius relationis Pontificiæ enitunt: nam missis suis Legatis quos & Apocrysiarios vocat, Conciliabulum à Constantino Capronynio aduersus imagines, coram suis Legatis anathematizari iussit. Deinde suis literis ad Constantinum & Irenem, & ad Tarasium C. P. imaginum restitutionem, iuxta veterem Ecclesiæ morem fieri præscripsit 3. *Actis* in Synodo literis Pontificis, Legati rogarunt Tarasij sententiam. *Dicat nobis*, Inquit, *Sanctissimus Patriarcha Tarasius Regia Ciuitatis, si consentiat literis Sanctissimi Papa senioris Roma vel non.* Qui eius definitioni se subscribere dixit. Quartò, rogarunt Synodum an literas easdem amplecteretur, quæ eas se sequi, suscipere, & admittere testata est. Quod verò Legati Pontificij passi subinde sunt Tharasium ordinem totius Synodi suis interlocutionibus constituere, quasi solo concessas priuilegio, & τῇ προεδρίᾳ, contenti, videntur, quibusdam de sua dignitate aliquid detraxisse, sed respondet de Marca *libro quinto, Concord. capite decimoquarto, numero quinto*, illos præcipuum Caput sui Iuris, & Primatum omninò tenuisse, cùm sententiam à Patriarchis, & cæteris, atque tota Synodo petierunt, in cæteris Capitibus, quæ maiorem linguæ Græcæ peritiam requirebant, permisisse Tharasio, vt pro more omnia illa expediret, & solitum ordinem constitueret, qui tamen suâ auctoritate illud onus non suscepit, sed & Synodi delegatione, siue Legatorum, & totius Synodi mandato ad suggestionem Episcoporum Sicilia.

In V I I. denique Synodo omnia à Legatis Apostolicis & Sedis Apostolicæ peracta fuisse euidentissimum est ea ipsis actis, & iis quæ nuper fatis fusè pro nostro instituto retolimus. Nam primi Episcopi lapsi iussi sunt profiteri suâ, & testium subscriptiooe se omnibus quæ aduersùs Hæreticos & Schismaticos à Nicolao Primo, & Hadriano I I. decreta erant & continebantur libello per Legatos ad Synodum à Sede Apostolica directo. Serusturos eamque suam protestationem subscriptam Legatis tradere. Secundo libello *Act.*5. lecto tota Synodus assensa est, & Monachi ac reliqui rei libello subscripserunt, implorata Synodi clementia; & denique Donatus Legatus Pontificius Synodo, sic subscribit: *Ego Donatus gratiâ Dei Episcopus Sancta Ostiensis Ecclesia locum obtinens Domini mei Hadriani Summi Pontificis, & vniuersalis Papa, omnia qua superiùs leguntur huic Sancta & vniuersali Synodo Prasidens vsque ad voluntatem eiusdem exam. Prasalis, promulgaui, & manu propria subscripsi.* Iisdem planè verbis subscribunt Stephanus Episcopus Nepesinus, & Marinus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, reliqui duo Legati Apostolici. Hactenus de Synodis Orientalibus, in quibus R. P. habuisse Ius relationis cum prærogatiua suffragij, ostendimus. Idem certum est de Synodis Occidentalibus, quas sigillatim innumerare nihil attinet, duo tamen illustrissima exempla notare visum est. 20

Primum est in Synodo Romana sub Hilario Papa anno 467. Idem Hilarius refert prouidendum esse, ne legis diuina præcepta, Nicænorum Canonum constituta, & Apostolicæ Sedis decreta circa ordinationum tenorem admittantur, suam verò esse altam curam: *Quia nos*, inquit, *qui potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressorum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti*, &c. Refert deinde de bigamis, de illiteratis & aliis. Post eam autem relationem ab vniuersis Episcopis, & Presbyteris acclamatum est. *Exaudi Christe Hilario vita dictum sexies.* Et refert deinde Hilarius alicubi in Hispania plerosque Sacerdotes in mortis confinio constitutos in locum suum alios designatis nominibus subrogare, vt scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio, pro populi habeatur assensu, iussit itaque Pontifex Ascanij Episcopi Tarraconensium, & Comprouincialium, quibus significabat Nundinarium Barchinonensium Episcopum, sibi Irenæum successorem designasse, quod ipsi 21

Epiſcopi probarant,ſecuti defuncti Iudicium,& meritum deſignati, aliorúmqoe vota;& ſuum decretum rogant auctoritate Apoſtolicâ firmari,ab vniuerſis acclamatum eſt,vt hæc reſeindantur,rogamus dictum eſt ſepties vt diſciplina ſeruetur, rogamus dictum eſt VIII.& poſt eum tameń conſenſum vniuerſalem Synodi per frequentem acclamationem expreſſam, ſpeciales ſingulorum ſententias Hilarius rogauit:ſex primores Epiſcopi ſuas ſententias vniformiter dixerunt, & contentan. ab Hilario propoſitis ab vniuerſis: Deinde acclamatum eſt, *Sententias fratrum omnes ſequimur, omnes confirmamus, & obſeruandas eſſe decernimus*, ſequutæ ſunt deinde iteratæ acclamationes, & randem Hilarius Papa *Synodo* præſidens dixit: *Quoniam præſentis definitionis formam, quæ ſecundum ſanctorum eſt ſtatuta in omnium Eccleſiarum notitiam peruenire decernimus, ne quicquam pro ſui poſſit ignoratione licere, quod non licet,edere geſta notariorum, ſollicitudo curabat.* Exinde Hilarius ſcripſit ad Aſcanium & Comprouinciales Synodicam,quæ incipit. *Poſtquam litteras veſtræ dilectionis*, in qua *capite tertio*, iubet Irenæum à Barchinonenſi ſede remoueri,& in propriam redire.

22 Non minus illuſtre eiuſdem relationis exemplum & ſententiæ cum prærogatiua ſuffragij ſuppeditat nobis Synodus Romana ſub Symmacho coacta,ab illo ann.449. a.72. duobus Epiſcopis ad tollendum ambitum, & ſchiſma, quod eo natum fuerat in eiuſdem electione Symmachi,quare ille ita refert ad Synodum *Concilium dilectionis veſtræ, neglecta hyemis aſperitate ſollicitudo pro Eccleſiaſtica immanitate ſpecialiter congregauit, vt Epiſcopalem ambitum & confuſionis incortum vel popularem tumultum, quem per ſubreptionem diaboli vſurpatione aliquorum tempore ordinationis meæ conſtat exortum, communicato pariter tractatu, in futurum poſſimus robuſtè,ac viuaciter amputare: atque ideo caueamus in poſterùm ne ſubuerſio diſciplinæ,aut audacia præſumentium geſtiat tentare ſimilia, & pari adiunctione tractemus expreſſis, ſcilicet, ſententiis,ſanciontes quid circa Romani Epiſcopi ordinationem debeat cuſtodiri*: poſt ſententias & varias repetitáſque acclamationes Symmachus dixit: *Acclamationes veſtras Synodique iudicium præſentia geſta ſuſcipient.* Et poſt paulò: *Ea quæ ad ſopiendos veternoſæ præſumptionis errores, ad infenſa rebus Eccleſiaſticis ægritudinis moribus, quibus vniuerſalis afficiebatur Eccleſ. deliberatio Religioni congrua pacique conſtituit, firmitatem perpetuam ſortiantur, vt præſtante Deo, quem paſtorem cuſtodem rerum conſtat, eſſe bonarum Synodal. ordinatio vrgeat, atque omnes ſine perſona alicuius diſtinctione conſtringat,contra ſi quis ſub qualibet occaſione venire præſumpſerit, indicta ſuperiùs diſtinctione plectatur.*

23 Maneat igitur ex longiori iſta diſputatione ſolum Romanum Pontificem per ſe,vel ſuos Legatos Oecumenicis Conciliis præſidere,in illiſque & ſuos etiam Vicarios primum locum in conſeſſu, & ſubſcriptionibus habere, Ius relationis, atque ſententiæ cum prærogatiua ſuffragij obtinere, & denique confirmationem, atque approbationem definitionis, ad Pontificem ſpectarer, quæ neceſſaria omninò eſt, vt iterum dicemua *quæſt.6.* hoc nihilominus Ius relationis non impedit, vti conſtat ea dictis libertatem ſuffragiorum Synodi,quæ etiam à præſidibus rogantur,manétque Concilij auctoritas, & neceſſitas quam *1.q.* conſtituimus.

QVÆSTIO V.

Quinam Synodo Oecumenicæ intereſſe debeant.

Status quæſtionis, num.1.

Soli Epiſcopi Iudices in Conciliis aſsident, num.2.

Quinam Epiſcopi conuocari debeant, n.3.& 4.

Poſſunt Cardinales intereſſe, n.5. *& Abbates*, num.6.

Cæteri Clerici non paſſunt, etiamſi Parochi & Curiones,niſi delegati, n.7.8.& 9.

Diluuntur obiecta à Vigorio, n.10.11,12.& 13.

Quinam Laici intereſſe poſtint, n.15.& 16.

QVæſtio inſtitui poteſt, tum de Clericis, tum de Laïcis, deinde variis de cauſis aliqui intereſſe poſſunt Synodo Oecumenicæ; de illa enim ſolum loquimur in præſentiatum, vel vt indicent & definiant, vel vt conſulant,& materiam tractandam examinent, vel vt Patribus miniſtrent,notent, verbi gratiâ, ſcribant acta,Codices relegant,vel denique vt impediant, ne quid turbatum oriatur & ſecuritatem præſtent Patribus. 1

Dico primò, ſolos Epiſcopos ea ſua dignitate habere,yt taoquam Iudicea interſint Oecumeniæ Synodo,in eaque ſententiam ferant;quod Catholici omnes farentur, ratio manifeſtiſſima eſt;cum enim iſta Concilia ſint vera iudicia, in quibus damnarentur hæreſes, fides aſſeritur, diſciplina Eccleſiaſtica conſtituitur,& quandoque ipſorum Epiſcoporum cauſæ,aliæve Eccleſiaſticæ iudicanrur. In iis Ius ſuffragij & ſententiæ, non poteſt eſſe, niſi in illis qui ratione ſuæ digniraris & numeris, atque ordinationis ſunt Eccleſiæ Principes & Iudices, quales ſunt ſoli Epiſcopi, quo nomine intelligimus ipſos etiam Patriarchas,Primates, Archiepiſcopos, & Metropoliras; in hac argumentatione maior & minor propoſitio, certæ videntur de fide: nam Concilium eſſe Iudicium, cuiua ſententia fideles Chriſtiani obligentur, liquet, tam ea poteſtate legiſlatiua, quàm in Eccleſia eſſe pridem oſtendimus, & quæ ſine dubio in Concilio reſidet, tum ex Canooibus ab Apoſtolis latis in Coocilio Hieroſolymitano *act.15.* liberant enim gentes Apoſtoli ab omnium legalium obſeruatione; iubent tamen abſtinere à ſanguine & ſuffocato, *actione* verò *cap.16.* Paulus percurrens ciuitates iubet ſeruari dogmata ab Apoſtolis in eo Concilio conſtituta. Deinde Chriſtus *Matth.18.* apertè iubet fratrem peccantem denuntiandum eſſe Eccleſiæ: *Si verò*, inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* Concilium vniuerſale eſt Eccleſia Congregata,ſuis igitur ex dictis & ſententiis obligat ad parendum, at ſanè ſæpiùs ſuas leges violantibus dicunt anathema: iam verò ſolos Epiſcopos eſſe Principes, & Patres Eccleſiarum, quis neget, maximè, cùm illi Apoſtolis ſucceſſerint, vt alibi indicauimus, & *tom.3.* vbi de Hierarchia, dicturi ſumus. Deinde in Conciliis, tum fidei dogmata, tum Conſtitutiones omnibus ſanciuntur, tum Epiſcoporum quandoque inſtituantur Iudicia, & ſtatim apparet, non debere iudicari Epiſcopos ab inferioribus Clericis,qui etiam doctrinam aliam quam ab Epiſcopis acceptam,plebes docere nequeāt,imò neque docere,niſi annuēte & permittēte Epiſcopo;fauet 2

his

his omnibus continua praxis Ecclesiæ, nam in omnibus Concilij Oecumenicis Episcopi ita subscribunt vt definire se dicant. *Ego N. Episcopus N. definiens subscripsi*, nulli verò alij subscribunt, nisi nomine Episcoporum à quibus sui vice destinati sunt, & Eusebius aliique scriptores, dum de Conciliis loquuntur, & causas eorum cogendorum, memorant, perpetuò dicunt esse conuentus Episcoporum.

3 Vt verò sit Concilium Generale, vocati debent omnes Episcopi ex Vniuerso. Si fieri possit, qui per suos Vicarios adsint, quare ex diuersis nationibus conueniunt, quod ipse vsus docuit hactenus, nam dum in Oriente celebratum est Concilium, pauci omninò ex Occidente adfuerunt, & fuere solum Legati Pontificij, quibus aliquando adiuncti sunt Legati Concilij Occidentalis & sæpius Romani, quod ex variis Italiæ, Galliæ, & Hispaniæ Episcopis coactum fuerat, vti superiùs annotauimus & ex Conciliorum, actis constat, nam in Nicæno interfuit vnus Episcopus, ex Gallia vnus, item ex Hispania, & Affrica, & duo Presbyteri ex Italia, vnus item ex Hispania & Affrica, & duo Presbyteri ex Italia, in Concilio II. quid fuit Constantinopolitanum, & in Ephesino nulli ex Occidente fuerunt, sed Damasus & Cœlestinus qui Ephesino suos Legatos miserat, illa confirmarunt nomine suo atque Episcoporum Occidentis, quos Romæ collegerat Concilio Chalcedonensi, non inter fuerunt nisi Legati Leonis Pontificis, qui misit ad Synodum Litteras quibus Episcopi Italiæ, Galliæ & Hispaniæ in suis Synodis Leoni in omnibus se consentire profitebantur, eadem ratione in Conciliis Occidentalibus, licet Oecumenicis pauci omninò ex Oriente ad fuerunt, vt constat ex Lateranensi sub Innocentio III. Lugdunensi sub Gregorio X. Viennensi sub Clemente V. & denique Tridentino, vnde sapienter colligit Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap.* 17. Sæpiùs Concilia nationalia superare numero Vniuersalia, quamvis sint inferiora authoritate vt patet. Nam Concilium Vniuersale C.P. habuit tantùm Episcopos 150. ex variis nationibus, Concilium autem Carthaginense ætate Augustini numerauit 217. Episcopos teste Prospero.

4 Debent porrò potissimùm conuocari primarij Patriarchæ, qui vel ipsi adsint; vel suos Vicarios & Legatos mittant. Nam VII. Synodus eam quam Constantinus Coptonymus 328. Episcoporum Constantinopoli coëgerat, ex eo negant PP. subsequent. VII. dici posse Vniuersalem, quod illi neque Papa Romanus neque cæteri Patriarchæ interfuissent per se aut suos Legatos, neque illi consensissent. *Quomodo autem*, inquiunt, *Act. VI. magna & Vniuersalis, quam neque receperunt neque Concordauerunt reliquarum præsules Eccles. sed anathemati hanc transmiserunt, non habuit enim adiutorem illius temporis Romanum Papam, vel eos qui circa ipsum sunt Sacerdotes, nec etiam per Vicarios eius neq. per Encyclitam Epist. quemadmodum Lex dicit Conciliorum, sed nec sibi consentientes Patriarchas Orientis Alexandriæ, scilicet Anthiochia ac sanctæ Ciuitatis, vel Comministros & summos Sacerdotes, qui cum ipsis existunt*. Inde quoque S. Maximus Synodum quandam à Pyrrho monothelita cũ quo disputat allegatam reiicit quia qui conuenerant, *nullis Epist. commendatitiis* nec Epis. à Metropolitanis, neque Metropolitani à Patriarchis, non Epistolæ neque substituti ab aliis Patriarchis *missi essent* & Metaphrastes in vita Stephan. Iunioris. *Qui Oecumenicum Concilium istud vocari queat, quod nec Romanus Antistes citra cuius authoritatem nullo modo fieri potest, vt res Ecclesiasticæ ad normam dirigantur, gratum, habuit non Alexandrinus, comprobauit nec Antiochenus, nec denique Hierosolymitanus? Vbinam eorum libelli lecti sunt, si aut quinam per diuersa loca missi sunt, in quibus falsum vestrum Concilium confirmaretur, vt hac ratione Oecumenicum censeri possit.* Rationem reddit Anastasius Byblyoth. *quia tunc perfecta est generalitas Ecclesiæ cum omnes eiusmodi sedes vniformes sunt*: Quare inde VIII. Synodum contra Photium Vniuersalem probat *in præfat. ad illam* quod illa Romana Pontifici, eius definitionem amplexa, consenserat, sicut & cæteræ Patriarchales sedes. *Cum Christus*, inquit, *in Corpore suo quod est Ecclesia, tot Patriarchales sedes, quot in cuiusque mortali corpore sensus locauerit, profectò nihil generalitati deest Ecclesiæ, si omnes illæ sedes vnius fuerint voluntatis, sicut nihil deest mosni corporis, si omnes quinque sensus integra communisque fuerint sanitatis inter quas videlicet sedes, quia Romana præcellit non immeritò visui compraatur qui profectò cunctis sensibus præeminet, acutior illis existens, & communionem sicut vnus eorum cum omnibus habens.*

Præter Episcopos possunt interesse Concilio Vniuersali Cardinales, licet non Episcopi quod sunt de Consilio Papæ, & vnum quodammodo corpus vnà cum ipso ad Vniuersalem Ecclesiam ordinandam efficiant, vti dicemus alibi. Petrus Damiani. *Epist.* 20. *ad Cadol. lib.* 1. *& libro* 2. *Epist.* 1. illis partem regiminis Vniuersalis tribuit, & Bern. *lib.* 4. *de consid. cap.* 6. *& Epist.* 188. Qui monet eorum esse Vniuersalis Ecclesiæ scandala præscindere surgentes auellere spinas, sedare querelas, quare vocabat collaterales, & coadjutores Pontificis, ad regimen verò Vniuersalis Ecclesiæ maximè spectant Vniuersalia Concilia & quæ in iis constituuntur, sed de dignitate Cardinal. plura *tom.* 3. 5

Non tantum Cardinalibus sed etiam Abbatibus & Ordinum Regularium præpositis Generalibus datur sedes inter Iudices Concilij Generalis, quod Constat ex Tridentino & Florentino, atque in quibusdam Conciliis Orientalibus Archimandritæ & Monarch. maximè in Chalcedonensi, vbi auditi sunt dum Eutychetis insaniam tuerentur, & deindè rogati vtrum definitioni Synodi consentirent, sed tunc non sedebant vt iudices, sed vt Rei aut Patriarij aut defensores Reorum in examinanda causa, non in definienda sapienter, verò illos sedere in posterioribus Synodis vnà cum cæteris iudicibus permissum est; cum ipsi Prælati & Pastores in Ecclesia sint & Ecclesiastica proindè dignitate constituti, fruanturque Iurisdictione tum interna tum externa. 6

Cæteri Clerici atque etiam Prælati, si qui sint Episcopis inferiores possunt quidem deputari, vt intersint Synodis, tanquam vices gerentes Episcoporum, non verò proprio nomine interesse tanquàm Iudices, quod postremum Patet ex dictis, primum verò constat ex vsu, cum Legati Pontificis neque semper Episcopi, immò neque Presbyteri aliquandò fuerint, sed Diaconi Romanæ Ecclesiæ, & tamen primis antè Episcopos sederint, & subscripserint atque ius relationis cum prærogatiua suffragij habuerint, quæ ex ipsis actis Conciliaribus constant; vt nos *q. superiori*, diximus. 7

Dixi verò cæteros omnes Clericos nisi delegentur non posse assistere Synodo Vniuersali tanquam iudices, ac proinde neque Parochos & Curiones excipio contra Vigorium qui contrarium contendit, quoque accuratè confutat eruditus Duvalli. *part.* 4. *de Romano Pontifice quæst.* 3. Quia cum in eiusmodi Synodis tractentur vel controuersiæ fidei aduersum Hæreticos, vel disciplina Ecclesiastica ad nullum 8

iſtorum Curiones poſſunt : nam qooad fidei dogmata inferiores omnes Sacerdotes Epiſcoporum ſententiam ſequi non ferre debent,qui neque Patres Eccleſiaſtici dici poſſunt,neque Apoſtolorum ſucceſſotes, qui præcones fidei fuerunt, neque illa gaudent exteriori iuriſdictione, quibuſque non incumbit ex officio Euangelium prædicare,& fidem contrx Hæreticos tueri, ſed fidei dumtaxat prima clementia & doctrinam, vt vocant Chriſtianam docere, niſi auctoritate ab Epiſcopis, aut Summo Pontifice accepta purgent.

Illuminant quidem,dum Sacramenta Bxptiſmi, & pœnitentiæ miniſtrant, ſed Epiſcopi perficiunt, dum fidei myſteria explicant & docent. Morum verò Regulas & Diſciplinæ Canones ferte non poſſunt, cùm ipſi iuriſdictione careant, & Regulas ab Epiſcopis latas obſeruate & promulgare teneantur:nam & poteſtatem illam legiſlatiuam in ſolis Epiſcopis agnoſcit Marcian. qui *Act.8. Concilij Chalcedonenſis*, vult ſua conſulta iudicio Epiſcoporum ptobari. *Quædam*, inquit, *Capitula quæ ſunt ad honorem veſtra Reipublica vobis ſeruauimus, deerant eſſe iudicantes vobis hoc regulariter formari per Synodum, quam noſtra lege ſanciri.* Denique non poſſe Patochos eſſe Iudices in cauſis Epiſcoporum, quæ aliquando in Conciliis definiantur patet. Cum ſuperiori xb inferiote iudicari non poſſit, neque debeat : hæc omnia Duvallius quibus adde perpetuam Eccleſiæ ptaxim, quæ ad ſua Concilia Oecumenica nunquam eiuſmodi Patochos, xut vocauit, aut admiſit, niſi ſi quos Epiſcopi tanquam ſui Vicarius delegaſſent,aut etiam ſecum adduxiſſent ex Concilij ipſius venia, ideóque Concilia maximè plenaria Epiſcoporum Conuentus vocantur, vt Auguſt.*lib.2.de Baptiſmo, cap.7. & Epiſt.*119.*cap.*19. & pulcheria cum Marciano imperans, *Epiſtola ad Concilium Chalcedon. praambul.* ait ſe non vocaſſe ad illud Clericos,Monachos,& Laicos,& ſi qui veniam reiici velle; niſi quos Epiſcopi locum adduxerint, & *Act.*1. cum P. ad Martinianum Archimandritam mitterent,vt adſcriberet, reſpondit id ſuum non eſſe, ſed Epiſcoporum, & *Act.*4.cum Clerici & Monachi Dioſcoro fouerent, Synodum ingreſſi eſſent vniuerſam acclamatum. *Mitte foras ſuperfluos Synodus & Epiſcoporum non Clericorum.* Immò in ipſa 11. Epheſina Synodo, quæ prædatoria nominata eſt, cum Dioſcorus vocaſſet Presbyterum ad ſubſcribendum, id recuſauit, quod id conueniret Epiſcopis ex officio, ipſeque Theodoſius iunior,qui vt diximus opera Chtyſaptici Eunuchi eam Synodum indixerat, negauit *Act.*3. eum qui non ſit in ordine Sanctiſſimorum Epiſcoporum, debere, poſſeque ſe immiſcete tractatibus Eccleſiaſticis, quæ in Conciliis ſine dubio diſceptantor, & definiuntur. Hunc denique vſum teſtantur Eccleſiaſtici Annales,in tot enim.támque frequentibus Synodis, nunquam legitur Presbyteros, aut Parochos & Curiones ad illas vocatos,quod manifeſtum eſt in controuerſia de Paſcha, de qux tot Synodi, tum in Oriente, tum in Occidente celebratæ ſunt, maximè Victore Pontifice, de quibus ſic habet Euſeb *lib.5.c.*23.*Ob quam cauſam Conuentus Epiſcoporum, & Concilia per ſingulas Prouincias conuocantur.*

9 Huic Conſtanti Eccleſiæ praxi addit Duvalliua has rationes. Primò,non poſſunt vocari Patochi,quix & ex eorum omnium abſentia damnum putaretur, & nullus locus eos capere poſſet, cum in totx Gallia ſupta ſeptuaginta millia numerentur;pauci xutem & aliquot dumtaxat vocari non debent,cùm omnes ſuâ dignitate pares ſint, æquali in ſuum gregem poteſtate; neque xppareat, cur aliqui debeant aliis præferri ſine iniuria, & nulli ſuo iure priuandi ſint, nam ſi maiores eliguntur, qui ampliſſimo gregi præſunt, illorum abſentia maius præiudicium afferret. Adde quod plebis maior numerus non facit digniorem Parochum, nullúmque illi ampliùs Ius præ aliis tribuit, neque dicas eligendos eſſe à Collegis aliquos : nam illa electio ſupponit illos habere Ius aſſiſtendi Concilio,quod negamus, & Ius illud dare non poteſt, neque aliis adimere. Poterit quidem illis Pontifex dare Ius intereſſendi ex priuilegio, & etiam examinis ac conſultationis cauſa accerſere. Secundò,numerus Parochorum pluribus partibus Epiſcopos ſuperiores, atque ita ipſi definirent controuerſias,& Concilium regerent, eáque ratione ſuperiores ab inferioribus regerentur. Tertiò, Epiſcopi qui ampliores nacti eſſent Diœceſes, & plures haberent Parochos, ſi omnes illos ſecum ducerent, in quam vellent ſententiam Synodum trahere, vel inuitam; hæc & alia Duvallius.

Plurima obiicit Vigorius, ſed admodum leuia 10
primum eſt in Concilio Hieroſolymitano *Act.*5.a derane non modò Epiſcopi, ſed & ſeniores *conuenerunt & Apoſtoli*, inquit Luc. *videre de verbo hoc :* ſeniores autem erant Presbyteri. *Reſp.* Vt non diſputem hoc loco, an per ſeniores intelligantur ſoli Presbyteri, qua de re fuſiùs *tom.*3.nego ſeniores illos in eo Concilio ſediſſe tanquam Iudices & ſententiam dixiſſe: nam & Petrus ſententiam dixit : cui Iacobus aſſenſus eſt & dictam variè confirmauit, totáque Synodus conſenſit,vti ex ipſo textu conſtxt. Facta fuerat priùs magna quæſtionis huius quæſtio & diſceptatio, ſiue conſultatio, cui interfuiſſe ſeniores,& ſimul conſultaſſe non negarim, & cum prima iſta Synodus forma fuerit reliquorum, quæ ſubindè in Eccleſia magno numero celebratæ ſunt, mirum omninò eſſent nunquam ſeniores & Presbyteros, ſiue Clericos ſediſſe tanquam Iudices; neque ſuis ſententiis quidquam definiuiſſe, ſi in illa prima & Apoſtolica id Ius habuerint.

Sibi ratione reiicitur, & illud aliud Vigorij Athanaſium adhuc Diaconum interfuiſſe Nicæno Concilio:nam verum eſt Athanaſium Comitatum eſſe Alexandrum ſuum Epiſcopum, & vehementiſſimè contra Arium,eiúſque fautores diſputaſſe,ſed ſententiam tuliſſe, tanquam Iudicem, & ſubſcripſiſſe Concilio definiendo,negamus. Acta enim de eius definitione, & ſubſcriptione protsùs ſilent : quod idem dico de Coëpiſcopis, qui eidem Concilio adfuerunt:illi enim verè Epiſcopi erant in aliena Diœceſi miniſtrantex, ſed de illis alibi,ineptiùs verò addit de Legatis Pontificis Sylueſtri; illi enim primas habuerunt ipſoſque Epiſcopos præceſſere, non quia Presbyteri, ſed quia Legati vicem Romani Pontificis ſupplentes, vt & in cæteris deinceps Conciliis,in quibus fuerunt aliquando Diaconi Legati. Similia ſunt quæ Vigorius afferet de quibuſdam aliis : nam vel fuiſſe Epiſcopos, vel Legatos Pontificis, aliorúmve quorundam Epiſcoporum contendimus, & ex illis auctoribus,quox allegat Vigorius,conſtabit, ſi verò & non falsè afferantur, non negauimus etiam Abbates,& alios quoſdam Presbyteros,in aliqua dignitate conſtitutos ex indulgentia Pontificia, ipſiúſque Concilij poſſe intereſſe, & cum cæteris P. P. iudicare,vt contingit in Lateranenſi ſub Innoc. III. duodecim Abbates,& per plures Priores conuenticales,& in Florentino ſub Eugenio IV. Diaconi quidam Græci, & multi Abbates Occidentales ſubſcripſerunt : nos tantùm contendimus hoc loco eos omnes non habuiſſe ex ſeſe, & ex ſola Presbyterij, aut Clericatus dignitate Ius in Synodo Oecumenica,aliave propria definiendi.

Obiicit Vigorius magni Sapientiſſimique Viri 11
authorita

authoritatem Ioanois Gersonis Academiæ Parisiensis Cancellarij; qui *tractatu de origine Iuris*, & *de Reg.* inferiores istos & maiores, vt vocat Prælatos habere Ius definitiuæ sententiæ ratione sui status, & non ex solo priuilegio. Gersoni consentit Almainus *lib. de suprema potestate Eccles.* Illustris & ipse Parisiensis Doctor. Assurgo & magno Sapientissimi Cancellarij nomini. *Resp.* Tamen ipsissimis verbis, Illustris quoque in eadem Academia Professoris hac ætate, Andreæ Duvallij, qui ad hanc ipsam auctoritatem à Vigorio allatam, sic habet: *Respondeo propter vnum, aut alterum Doctorem Parisiensem, qui contra communionem & veram sententiam abierit, non esse singularē aliquam opinionem toti Schola Parisiensi affigendam; noli quidem à Castris Schola mea quantum conscientia ferre poterit discedere: sed si ab vno, aut altero Doctore dissentiant; nemo est qui mihi iure possit succensere: neque enim vnus ille, aut alter Doctor sibi amplius arrogauerit, quam Augustinus, qui suarum opinionum non tam acer, & pertinax defensor erat vt eas ab omnibus pro veris & indubitatis haberi vellet*, &c. *Quapropter etsi Gersonem, & Almainum magni semper fecerim, & etiamnum faciam; eorum tamen Iudicium non est apud me præiudicium, præsertim vbi de rebus Summi Pontificis sermo est, cum tempore Schismatis vterque quod secunda parte notauimus floruerit.* Hactenus Duvallius, qui & Doctor & Professor Parisiensis & socius Sorbonicus, & pietate, atque eruditione clarissimus, cui si licuit ab opinione magni Gersonis desidere, vbi singularis visa est, cur nobis quoque idem non licebit, cum ea tamen obseruantia & honore, qui maximè verò & Doctori Christianissimo debetur.

12 Obiicit tertiò, Vigorius Presbyteros & Diaconos pluribus Conciliis Prouincialibus, tum Romæ, tum alibi interfuisse, in quibus definitiuam sententiam tulerunt & hæreses damnarunt, multáque eam in rem exempla congerit, quæ sigillatim expendere ad alia properanti non vacat. Ex illis enim nihil aliud efficitur, quam posse interdum ad eiusmodi Concilia, quæcunque illa sint, siue Prouincialia, siue nationalia, siue Oecumenica vocari, vt inter Iudices sedeant, sed ex priuilegio, non quod hoc illis debeatur ratione suis status & dignitatis, alioquin deberent perpetuò vocari; quid verò in singulis exemplis tuam labore congestis, à Vigorio contigerit, an sententiam & definitionem tulerint, an verò dumtaxat disputarint, aut consulerint, aut testes definitioni adfuerint, illique assenserint, an Episcoporum suorum Legari, vices eorum obierint, illorúmque loco subscripserint, an fuerint vocati, an tantùm Episcopos Comitati cum illis accesserint, inquirendum esset, per Oratium quod modo, in tam longo opere non laboramus.

13 Ad extremum Vigorius cum Richerio Curiones, cum Episcopis æquat, sequutus Ærium, qui apud Epiphan. *hæres. 75.* Presbyteros æquales faciebat Episcopis, vt se de non obtento Episcopatu solaretur; sequuti sunt deinde Ætium Nouatores, adhæsitque illis ex parte Vigorius, dum Presbyteros Curiones exæquat, contra certum & communem totius Ecclesiæ sensum, qui hanc opinationem iure merito configit; vti fusissimè ostendimus suo loco *tom. 3. operis* ad eam enim modo digredi foret absonum.

14 Maneat igitur in Conciliis Oecumenicis solos Episcopos Iudices esse, alios verò Clericos, ex priuilegio, & non iure proprio ratione status & dignitatis deputari posse; nihilominus Clerici admittebantur ad consultandum & disputandum, vt dixi ad legenda acta & vt Notariorum, aliorumve ministrorum officio fungerentur, atque hactenus de Clericis.

Quod attinet ad Laïcos æquè certum est nullos 15 reipsa quidem Principes & Imperatores interfuisse tanquam Iudices; & ipsi ita de se professi sunt, vt Constantinus in Concilio Nicæno, quod testatur Ambrosius *Epist. 32.* & Athanas. *in Epistola ad solitarios*, ait aduersùs Constantium, qui in Concilij primas tenere volebat: *Si Iudicium Episcoporum est quid cum eo commune habet Imperator*, & Hosius eidem Constantio apud eundem Athanasium: *Ne nobis in eo genere pracipe, sed ea potiùs à nobis disce: tibi Deus Imperium commisit, nobis ea quæ sunt Ecclesiæ concredidit.* Et mox: *Quis enim videns eum in discernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere Iudiciis Ecclesiasticis, nam meritò dicat, eam ipsam desolationem abominationis esse, quæ à Daniele dicta est.* Leontius apud Suidam in eius vita Constantio Præsidenti in Concilio exprobrat quod propriorum bellorum, scilicet, aliorúmque Ciuilium negotiorum oblitus in alienis, id est, Ecclesiasticis, tam curiosum se præberet. Isque fuit piissimorum Principum sensus Theodosij & Marciani, Constantini. Ipsi enim non damnarunt Arium, Nestorium & Eutychetem, sed Nicæna, vt Ephesina, atque Chalcedonensis Synodus, quibus ipsi non interfuerunt tanquam Iudices, ex quibus Theod. *Epist. ad Synodum Ephesinam*, quæ refertur *part. 1. Candidianum ad sacram vestram Synodum abire iussimus, sed ea lege & quæstione, vt cum quæstionibus & controuersiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil commune habeat*, καὶ μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γενομέναις ζητήσεσιν κοινωνῆσαι. Nefas est enim eum qui in Sanctissimorum Episcoporum Cathalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere ἀθέμιτον γὰρ τὸν μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι, & Valentinianus Imperator vti nuper referebamus ex Sozom. *lib. 6. cap. 7.* respondit Episcopis Orientis, qui Synodum pro restauranda consubstantialitate poscebant, sibi è Laïcorum numero non licere eiusmodi negotiis se interponere ἐμοὶ μὲν ἔφη μετὰ λαοῦ τεταγμένῳ οὐ θέμις τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν permisit tamen Episcopus vbi vellent conuenire, rescripto verò & lege cauit à solis Sacerdotibus fidei causas iudicandas esse, cuius edicti verba refert Ambrosius, vti & nos & illa diximus Marcian. *Orat. ad Chalcedon. Synod. Act. 4.* fatetur se non vt Iudicem adesse: *Nos enim*, inquit, *ad fidem confirmandam non ad potentiam aliquam exercendam, exemplo Religiosi Principis Constantini Synodo interesse voluimus, ne vel vlterius populi prauis suasionibus separentur.* Interfuisse Patricius Florentius Imperatoris Theodosij mandatæ Synodo Constantinopolitanæ, sub Flauiano Episcopo contra Eutychetem, sed cum legerentur acta istius Synod. in Chalcedonense, & recitaretur interlocutum Florent. his verbis: *Qui non dicit ex duabus naturis, & duas naturas non credit rectè.* Retulit Florentinus, se nihil tale interlocutum esse, quia sibi nefas erat de dogmatibus decernere: οὐ γὰρ ἦν μοι ἴδιον τὸ ὑμᾶς δογματίζειν: interfuisse tamen Synodo, quia tractabatur de fide, vt sic disertè Imperator in rescripto ἐπειδὴ λόγος περὶ πίστεως ἐστι: quæ nimirum & omnibus communis & impensior tuendæ curæ principibus incumbit, vt dicam inferiùs, quod explicat Nicolaus I. Epistola ad Michaëlem Imperatorem: *Dicite quæsumus vbinam legistis Imperatores antecessores vestros in Synodalibus Conuentibus interfuisse, nisi forsitan in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad Clericos verum etiam ad Laicos, & ad omnes omninò pertinet Christianos, vos autem non solum Synodo in causa Sacerdotis Ignatij, scilicet, Collecta interfuistis, verùm etiam nume-*

roſa ſecularium millia ad videndum, eius opprobrium aggregaſtis, eum enim ad Imperatorem pertineat, communem fidem edictis, & Legibus, atque etiam. *Si res ita poſtulet gladio, non eſt abſonum illum eius definitioni intereſſe, non tamen definire & in ea cauſa Iudicem agere*; Quare VIII. Synodus *Can.* 12. *perlatum eſt ad nos non poſſe ſine Principum præſentia Concilium agi, atqui nuſquam Sacri Canones ſanciunt, vt ad Synodos ſeculares Principes cogantur, ſed ſolos Epiſcopos*: Nempe ad aliquid ſtatuendum, *οὐδαμοῦ δὲ οἱ θεῖοι Κανόνες συνέρχεσθαι κοσμικοὺς ἄρχοντας ἐν ταῖς συνόδοις νομοθετοῦσιν.* Quare nec alias reperimos eos in aliis, quá Oecumenicis Conciliis interfuiſſe, *ὅθεν οὐδὲ ἄλλην τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων παρουσίαν αὐτῶν γεγενημένην εὑρίσκομεν*, non tamen ſicut dubia ad *νομοθεσίαν*, ſed vt definita & præſtari curarent rationem reddit Synodus. Nefas enim eſt Principes ſæculares rerum quæ Dei Sacerdotibus contingunt ſpectatores fieri, *οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν ἐστὶ γίνεσθαι θεατὰς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας τῶν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ θεοῦ συμβαινόντων πραγμάτων.* Vides ergo Imperatores neque Præſides neque Iudices Synodorum Oecumenicorum quibus interfuerunt ſediſſe, hinc quoque factum vt Imperatores Conſtantinus, Theodoſius & Mareianus non niſi poſt Epiſcopos ſubſcriberent, quod fatetur Baſilius Imperator in hac ipſa VIII. Synodo, cum enim finita Synodo Legati ſubſcribendum eſſe dicerent & primo quidem loco id facere rogarentur Imperatores. *καὶ ὑπογραψάτωσαν πρότερον, οἱ φιλόχριστοι βασιλεῖς.* Reſpondit Imperator Baſylius. *Noſtra ſerenitas imitata maiores noſtros Conſtantinum magnum, Theodoſium Martianum & cæteros, vult illa quoque poſt omnes Epiſcopos ſubſcribere, ſed quia veſtra ſanctitas nos tali honore dignatur, ſecundùm omnes demum ſanctiſſimos Vicarios ſubſcribemus. ἀλλ' ἐπεὶ ἀξιοῖ προτιμηθῆναι ἡμᾶς ἡ ὁσιότης ὑμῶν, ὑπογράφομεν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν πάντων τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν.* Quod ſeruatum eſt, quamvis autem honorem conceſſus in quibuſdam Synodis detulerint Imperatori ob reuerentiam tantæ maieſtatis, non idcircò vllam vnquam iudicandi & definiendi Prærogatiuam contulerunt.

16 Interfuerunt aliquandò & alij Laici, ſiue cum imperatore ſiue ab illo miſſi vt tuerentur Synodum, contra ſeditioſorum impetus & ipſius etiam Synodi turbas ſedarent, collationem Codicum inſpicerent, curarentque omnia, ex ordine & Canonice fieri, ad aliaque eiuſmodi, nam ipſæ etiam diſputationes Clericor. & Theologorum fuere, quſia cum ſuæ cauſæ confiſa Synodus etiam diſputatores Laicos permittere voluerit, vti factum in Nicæna ſcimus, in qua Propéſi & Ethnici diſputantes auditi & cõfutati ſunt. Denique quia toties aduerſarij conſenſum Imperatorum eorumque Litteras ad Iudicendam cogendamque Synodum neceſſarias fuiſſe obtrudunt, id mirum eſſe non debet propter Leges quæ conuentus illicitos & collegia prohibebant. *l.* 2. *de coll. illicitis & L. conuenticula. c. de Epiſcop. & clericis.* Deinde etiam ne qui erant ſub alicuius Principis ditione, ex ea exirent ad celebrandos conuentus, ſine venia Principis, & vt Imperator ſumptus ad viam ſuppeditaret, illamque tutam etiam copiis militaribus aduerſus Hæreticos & gentiles præſtaret. Hæc enim omnia ſola, & inermis Eccleſia non poterat.

QVÆSTIO VI.

De auctoritate Synodi Oecumenicæ in definiendis dogmatibus & conſtituenda Diſciplina Eccleſiaſtica.

Conciliorum auctoritas, n. 1.

Concilia Generalia legitima & confirmata definiunt Dogmata, n. 2. & 3.

Explicantur Chriſti verba de Eccleſia, numero 4. 5. 6. 7. 8. & 9.

Explicantur & illa Ioan. 16. docebit vos omnem veritatem, n. 10.

Et illa act. 15. viſum eſt ſpiritui ſancto, numero 11.

Eadem auctoritas Conciliorum ratione demonſtratur, n. 12. & 13.

Eiuſmodi Concilia debent eſſe plenaria, numero 14.

Et à Romano Pontifice confirmata & quomodo, n. 15. & 16.

Obiecta de Legatis, abſente Pontifice, numero 17.

Duvall. de his ſententia fuſiùs explicata, numero 18. 19. 20. 21. 22. 23. & 24.

Conciliorum Generalium auctoritas in definiendis Legibus & conſtituenda Diſciplina, num. 27.

CONſtans certaque eſt omnium opinio, magnam eſſe Conciliorum Generalium auctoritatem, eum ipſimet Hæterodoxi, quoties vrgentur, atque etiam damnantur ſiue à Pontifice, ſiue ab aliis ad Concilium Generale, tanquam ad ſupremam poteſtatem prouocare ſoleant: Quare in Vniuerſum nemo dubitat de Concilij Generalis auctoritate, quod fuſiùs oſtendit Campianus ratione 4. ad Academiam, ſed videndum ſingillariùs eſt, quibus in rebus emineat ea authoritas, quantave ea ſit, an ſuprema, an indefectibilis, an non quia verò tribus maximè de cauſis Concilia coguntur, quamvis rarò niſi eiuſmodi Concilia ad dubia fidei dogmata & definiendis damnandiſque Hæreſ. ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſanciendam, ſiuè ea de nouò ſtabilienda ſit, ſiue iam lapſa reſtituenda, & denique ad cauſas Epiſcoporum, atque etiam Eccleſiarum diiudicanda, ſiuè eæ cauſæ ſimiles ſint dumtaxat, ſiue Criminales exiſtant, cogantor, quod enim aliqui quartam cauſam cogendi Concilij Vniuerſalis, adducunt ad prouidẽdum neceſſitatibus Eccleſiæ, ad aliquam ex præmiſſis referri poteſt, qoid igitur in hoc triplici genere cauſarom poſſit Coocilium, paucis omninò iudicandum eſt, ſi quæ enim grauiores occurrant difficultates, in decurſu totius operis commodiori loco explicabuntur. Ne omnia vnum in locum non ſine perturbatione congeſſiſſe videamur, ordior itaque à dogmatum definitione.

Dico primò Concilia Generalia legitima, & à verò ac legitimo Pontifiee confirmata poſſe definire dogma fidei, Hæreſes damnare, tenerique Chriſtianos omnes parere eius definitioni quæ retractabilis non eſt, in hanc aſſertionem vtpotè Catholicam, omnes conſentiunt

consentiunt contra Luther. *Act.* 28. & 29. & in *libr. de Concilu*, & Caluinum *lib.*4. *cap.*9. qui cum suis Asseclis existimant omnia Concilia quæcumque, illa sint errare posse, neque enim aliam ipse fidei regulam quam scripturam & Spiritum sanctum internum agnoscunt. Probatur primò, ex illo *Matth.* 18. *vbi duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Ridet Caluinus argumentum ex eo loco iūctum illo tamen vtuntur R. P. Chalcedonus *Epist. ad Leon sub fin.* 3. *partis* : aliqua passim à Bellano *libro secundo de Concil. capite* 2. adduct. PP. quidem Chalcedonenses, vbi Leonem commendarunt, quod fuisset vocis B. Petri constitutus interpres, πᾶσι τῆς τῦ μακαρ. φωνῆς ἑρμηνεὺς καθιςάμενος, deinde de vnanimi sua definitione hæc addunt, *hi enim vbi surit duo, aut tres Congregati in nomine eius, ibi se in medio eorum fore perhibuit : quantum circà quingentos viginti Sacerdotes familiaritatem potuit demonstrare, qui & patria & labori sua confessionis notitiam prætulerunt, quibus tu quidem, sicut caput membris praes in his qui tuum tenebant ordinem, beneuolentiam praferens*, ὡς κεφαλὴ μελῶν ἡγεμόνευες, ἐν τοῖς τὴν σὴν τάξιν ἐπέχουσι τ̀ εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενος. *Imperatores verò fideles, ad ordinandum decentissimè præsidebant* πρὸ εὐκοσμίαν, *sicut Zorobabel & Iesum Ecclesia tanquam Hierusalem adificationem, renouare circa dogmata annitentes.* Probat itaque Synodus præfuisse in sua definitione Christum, qui promisit se futurum in medio paucorum, qui suo nomine conuenissent, cum & Synodus plusquàm qui ngentorum Sacerdotum in fide conuenisset, ipsique præesset tanquam Caput membris, Leo Apostolicus vocis & confessionis Petri constitutus omnibus interpres, qui in suis quoque Legatis præsens aderat, illi non vocem modo, sed & ordinem τάξιν sibi datum tenebant, ipseque Leo per illos suam beneuolentiam & rectam mentem, sententiam æqui & recti constitutionem εὔνοιαν ostendebat, quam verò diuersæ essent Imperatorum partes demonstrant P. P. illi enim, suo quoque modo præsidebant, sed non vt quæstionem fidei definirent, sed vt omnia decenter, & cum recto ordine fierent πρὸς εὐκοσμίαν, ea planè ratione quâ Zorobabel & Iesus templi ac Hierosolymorum ruinis restaurandis præerant, sic enim pijssimi Principes Ecclesiæ disciplinam, & dogmata restituere curabant pro sua Imperiali potestate, vt ea quæ Patres definierant, omninò seruarentur, quæ præsidentia alterius & ordinis & authoritatis erat à Pontificia, qui tanquam Caput Ecclesiæ membris præerat, & tanquam de confessione Petri, de diuinitate Christi, interpres omnibus constitutus, in suis Legatis aderat suum ordinem in omnibus seruantibus, qui nempe quæ habebant in mandatis Synodo summâ fide & diligentia exponebant, atque ita Pontificis bonam mentem & rectam sententiam εὔνοιαν præferebant, quam PP. vnanimi consensu sequuti prorsus sunt, Imperatores verò Synod. consensu subscripsere, quare Legati Pontificij & Episcopi sic subscribant *decretis definiens subscripsi* Prosphonetico verò Imperatoris, quod eius Laudes & acclamationes continet, Apostolici Legati & Patriarchæ subscribunt deprecando. Ego Theodorus deprecans subscripsi, quia sunt vota quibus vitam & fœlicitatem Imperatoribus apprecantur; id totum constat ex sexta Synodo *Act.* 18. At verò Imperatores, vt dixi Synodicis decretis simpliciter subscribunt & definitioni, non dicunt autem se definire, sed legisse & consentire definitioni factæ, vt Constantinus in VI. Synodo ἀνέγνωμεν καὶ συνῄνεσαμεν legimus & consentimus, & ait se Concilium conuenire voluisse & curasse, vt secundum Sacras scripturas, antiqua Concilia & Patrum doctrina de controuersia vnius aut duarum voluntatum in Christo iudicarent, cum tamen P.P. in Epistola Synodica ad Agathonem fateantur, sed perlectis eius veræ confessionis litteris ac pijssimum Imperatorem directis, quas vt à summo Apostolorum vertice diuinitas præscriptas agnocunt, hæreticam prauitatem deputasse Constantino Imperatore, ad decernendum hortatore & adiutore impietatem euertisse.

Ricard. alloquens Concilium Tolletanum I. quid anno 589. Pelagio II. Pontifice cogi iusserat ad Arianam Hæresim à Gothis abiurandam. *Vnde*, inquit, *valdè pernecessarium esse perspexi vestram in vnum conuenire beatitudinem, habens sententia Dominica fidem, qua dicit vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo sum in medio eorum. Credo enim Beatam sanctæ Trinitatis diuinitatem huic sancto interesse Concilio.* Cœlestinus Epistolam suam ad Synodum Ephesinam quæ refertur, *act.* a eiusdem Synodi sic exorditur. *Spiritus sancti testatur præsentiam congregatio Sacerdotum. Verum est enim quod Legimus quia nec potest veritas mentiri, cuius in Euangelio ista sententia est : Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum, quod cum ita sit, si nec huic tam breui numero spiritus sanctus deest, quando magis eum nunc interesse credimus, quando in vnum conuenit tanta turba Sacerdotum.* Innocentius R. & ipse Pontifex docens, *cap. de quibus causis dist.* 20. Vnde petenda sit solutio quæstionum, ait, quoties ex Libris veteris testamenti, quatuor Euangeliis, & scriptis Apostolorum, non potest solui quæstio ad diuina scripta Græca recurrendum esse, illis verò deficientibus historias Catholicas à Catholicis Doctoribus scriptas voluendas esse & exempla Sanctorum perspicaciter consulenda: Quod si his omnibus inspectis, huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur seniores Prouinciæ, Congregat, & eos interrogat, faciliùs namque inuenitur, quod à pluribus senioribus queritur, *verùs enim repromissor Dominus ; ait si duo ex vobis, vel tres conueniant super terram in nomine meo de omni re quamcunque petierint fient illis à Patre meo.* Hunc eundem locum adducunt Polycarpus. *lib.* 7. *tit.* 3. Burch. *l.* 3. *cap.* 128. Iuo *part.* 4. *cap.*70. Sed non iudicant qualis fuerit iste Innocentius, & sanè non videtur esse Innocentij I. cum inter eius Epistolas quas habemus minimè reperiatur, non fuit etiam Innocent. II. cum Burchadus & Iuo ante illum scripserint, & tamen eum locum allegant. Quare videtur omninò tribuendus Innocentio I. Cuius aliquam Epistolam quàm modò non habemus isti collectores, legerint : sed quidquid sit de authore illius loci, cum ab aliis Pontificibus, atque etiam Synodis in eundem finem & sensum illa verba vsurpentur, in eundem quoque sensum iure-meritò à nobis vsurpari possunt, nempè ad significandam Christi, & spiritus Sancti assistentiam, atque præsentiam Conciliis Oecumenicis legitimis, & in Christi nomine coactis.

Obiicies hæc Christi verba in quemlibet hominum cœtum etiam particularem qui in nomine 2
Christi conuenerint cadere. Neque rationem esse, cur illa Conciliis potiùs generalibus, quam aliis quibusvis attribuamus. Deindè sensus Litteralis est de correctione fraterna, & oratione, de quibus eo loco Christus agebat, & P. P. qui adhærent Litteræ explicant, appareque ex ipsa totius textus Acolythia, nam Christus ait ; *Si peccauerit into frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum Solum* : illudque primum Christi Concilium, quod dixit etiam Plautus.

Amicum castigare ob meritam noxiam

Immane est facinus, verùm in ætate vtile & conducibile.

Si te audierit ; Lucratus eris fratrem tuum, quibus

verbis

verbis monet Chriſtus, ne eà caſtigatione noſtra potiùs commoda aut victoriam quam amici ſalutem ſectemur. *Si te audierit, ἐὰν σου ἀκούσῃ*, ſi monitus paruerit, *ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου*, cum noſtra rantum res temporaria agitur illius ſalus æterna *κερδαίνεται*, eſt ad bonam frugem reuocare ac proindè in viam ſalutis reducere, ſic enim vox ea accipitur. 1. *Cor. cap.* 9. 19. 20. 22. Et Petri III. V. quod quomodo fiat explicat Iacobus. *cap.* 5. *verſu vltimo*, ſic quod dicitur. *Geneſ. cap.* 12. *v.* 5. animas quas fecerant, ſiue acquiſiuerant, in Charam Chaldæus exponit quas ſubiecerant Legi, pergit Chriſtus, *quod ſi non audierit adhibe adhuc vnum aut duos teſtes, vt duorum vel trium teſtium iudicio per omne verbum quod dicitur dilue.* 8. 19. 14. Quæ Lex ad facti controuerſias, pertinens in prouerbium tranſiit; itavt de rebus aliis vſurpetur vt videbis Ioan. *cap.* 8. *v.* 17. *&* 2. *Cor. cap.* 13. *v.* 1. ratio verò præcepti Chriſti eſt, vt is qui peccauit, ſi te vnum non eſt reueritus, illos ſaltem duos aut tres, adhibitos revereatur, illorum conſenſu motus, iniquitatem facti ſui agnoſcat. Demùm ſi neque peccans coram teſtibus obiurgatus non audierit, non ſe emendarit. *Dic Eccleſia*, coram multis increpa, exponunt aliqui *κατὰ κοινόν*, inquit Iuſtinus vt ſcilicet ei eueniat, *ἐπιτιμία ὑπὸ πλειόνων*, vt ait Paul. 2. *Cor. cap.* 3. 6. *&* 1. *ad Thimoth. cap.* 1. *v.* 20. *ἔλεγξιν ἐνώπιον πάντων*, vt vel ſic ad rectam, viam reducatur, motus tot Piorum patrum Improbantium cõſenſione. Nihil porro nouum à Chriſto præcipi, ſed morem rectè introductum à Iudice probari exiſtimauit Grotius, *in notis ad illud Mathei caput*, habebant illi varia corpora diſciplinæ inſtituta vt Phariſæorum, Iudæorum, & inter Legis peritas diuerſas Scholas, Philo vocat, *ὁμίλους κοινούς, συλλόγους, κοινὰς συνόδους*, Pythagoriſt. ſuum cœtum vocabant, *ὁμαῖον, ἱερὸν σύλλογον*, interprete Herocle, in his cœtibus tractabatur, quæ ad concordiam atque *εὐταξίαν*, cuiuſque cœtus pertinebant, huiuſmodi cœtum, manente adhuc Lege Chriſtus colligere cœperat quam Hæbreo more, עדה diſcipuli autem ſcribentes *ἐκκλησίας*, ſiue *συναγωγήν*. Promiſcua enim erat harum vocum ſignificatio vti pluribus ex variis ſcripturæ locis oſtendit, idem Grotius *in cap.* 16. *Mathai, v.* 18. Vbi etiam obſeruat Eccleſiam frequentiùs nihil aliud ſignificare, quam populum Iſraëliticum cum igitur in loco quem verſamur, doceat dumtaxat Chriſtus quomodo errantes reducamus in rectam viam eoſque lucremur, neque de publicis Iudiciis illum agere putat Grotius, neque, mittere corrigentes ad *πρεσβυτέριον τῶν συναγωγῶν*, ſed ad multitudinem, *τῶν ὀχλῶν*, eorum qui eadem inſtituta ſectarentur, cujus tamen multitudinis iudicia ſeniores moderabantur quem morem à Chriſtianis quoque ſeruatum teſtatur, Tertulian. *Omnes*, inquit, in cœtum & Congregationem, hoc eſt inquit Grotius *ἐκκλησίαν*, vt ad, *Deum quaſi manu facta precationibus orantes*, & ibidem etiam exhortationes, caſtigationes & cenſura diuina. Et mox, *Præſidene probati quinque ſeniores*. Ad igitur particulares congregationes & Eccleſias Chriſtum ait, mittere corrigentem vt peccatorem, ſiue fratrem in ſe peccantem & iniuria afficientem coram illa Eccleſia accuſer, quod ſi nec Eccleſiam illam audierit habendũ eſſe tanquam Æthnicum & publicanum, *ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης*. Hæbræi dicunt ſit tibi ſeruus vilis, hoc fas tibi ſit amicitiæ vinculum ſoluere, & familiarem eius conuictum fugere, & quando tot monita contempſit, libero te illius cura habe eum quo loco habes *ἐθνικόν*, à religione prorſus alienum aut Iudæum quidem ſed *ἁμαρτωλόν*, quaſi flagitioſæ vitæ quales habebantur, *θελῶνας, καὶ πόρνας*, quibus debebantur communia humanitatis officia, quod male negabant aliqui Iudæorum, ſed ea tantùm quæ ad propriorem amicitiam pertinent. Addit Grotius hæc verba, eſſe permittentis non Imperantis Chriſti, neque in illis agi de excommunicatione, quanquam ad eum ex hoc loco non abſurdè duci argumentum fateatur, neque ramen eſſe idem habere aliquem pro ſocio vili, *ἀποσυνάγωγον ποιεῖν*. Hoc enim eſſe totius cœtus, illud ſingulorum, & eius maximè qui iniuriam, etiam accepit ad quem etiam pertinent quæ ſtatim proximè ſequuntur. *Quæcunque alligaueritis ſuper terram erunt Ligata & in cœlo & quæcunque ſolueritis ſuper terram ſoluta & in terra, & in cœlo.* Quare Origenes ait viderit omnibus dicta qui ret peccantes arguerint, modum verò huius Ligationis & ſolutationis explicat Auguſtin. *homil.* 15. *de verbis Domini, ſi fratrem habes pro Ethnico & publicano, ligaſti illum in terra: ſi correxeris fratrem, illum ſoluiſti in cœlo.* Et Theophilactus. *Si tu offraſum habes eum qui te iniuria affecit ſicut publicanus & gentilis erit ille & in cœlo talis, ſi autem ſolueris eum, hoc eſt ignoueris, erit ei & in cœlo condannatus non enim ſolum quæ ſoluunt Sacerdotes ſunt ſoluta, ſed quæcunque & nos iniuriæ affecti vel ligamus vel ſoluimus, & ipſa erunt ligata vel ſoluta.* Ex mente igitur horum Diligat qui alterum culpæ conuincit, ſoluit qui eum rectis monitis ad pœnitentiam adducit, atque etiam pro ipſo Deum, præcatur ait Grutius, atque ita hæc verba, cum proximè ſequentibus connectit, dixerat Chriſtus ſi hic ſoluerimus, vel ligauerimus in cœlo quoque Ligatum vel ſolutum fore, hoc verò confirmat Vniuerſali propoſitione. Si duo ex vobis conſenſerint, *συμφωνήσωσιν*. *Super terram de omni re quacunque petierunt fiet illis à Patre meo.* Deus nempè præſtat quidquid duo concorditer petunt. V. S. ſi qui fratrem admonuit, & frater admonitus aut ſi qui alij fuerint admoniti, Deum precantur vt culpam condonet pluribus enim in ſe concordibus Deum largitur quod petunt, quæ propoſitio Vniuerſalis reſtringenda eſt ſuis conditionibus vt ſi Ioannes IX. *v.* 31. vbi Deus peccatores dicitur non audire & in *Epiſt.* 1. *cap.* 3. *v.* 25. 22. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, & mandata diuina cuſtodiamus*, & aliæ reſtitutiones alibi opponuntur probat denique Chriſtus exaudiendos à Patre qui concorditer quidpiam ab illo petierint, addit. *Vbi enim duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſunt in medio eorum.* Vides igitur ex hoc Litterali commento eo toto loco Chriſtum agere de condonandis culpis & iniuriis & variis correctionis, gradibus, quibus ſeruatis ſi emendari nolit, habendum eſſe veluti Ethnicum & publicanum, & vel ſoluendum remittendo iniuriam, vel ligandum habendo illum pro gentili, & cuique illum eſſe poteſtatem ligandi & ſoluendi, quod ratum erit in cœlo ſi concorditer id petierint à Deo, qui omnibus in vnum conſentientibus largitur, quod petunt, nam vbi aliqui congregati fuerunt in nomine Chriſti ipſe eſt in medio eorum, neque quidquam aliud agi quàm de iniuriis, & oratione pro illarum condonatione, quod patet ex teſtis expoſiti Acolithia, quid verò ex his erui poteſt ad Conciliorum Generalium definitiones indefectibiles.

Vt huic difficultati faciamus ſatis fateor quidem Chriſtum de correctione fraterna & modò illam faciendi agere, & in quibuſdam ad Iudæorum morem tradere tamen aliqua pronuntiata, Vniuerſ. & propoſitiones quæ non ſunt ita reſtringenda, ad rẽ quæ tunc diſceptatur, vt ad alias materias accõmodari in illiſq; propter ſuam indefinitam ſignificationem, & vniuerſalitatem verificari non poſſint, atque ad diuerſas concluſiones probandas aſſumi, quod paſſim præſtant 5

P. P. &

PP.& Concilia, itaque non sunt semper necessariò connectenda, cum materia in qua prolatæ sunt, sed duelli possunt ab illa & ad alia probanda assumi; neque Grotij proinde explicatio,quamvis maximè literæ adhærens videri possit,nobis probatur.

6 Igitur Christus fratrem,quem superius *v.* 10.pusillum appellauit,si quid fortè peccauerit,non esse seueriùs, & tanquam hostem, sed vt fratrem tractandum etiamsi in uos ipsos peccauerit, & nos iniuriâ affecerit, vnde ait: *si peccauerit in te*, quia tunc maximè acerbi & acres esse solemus, cùm eos qui in nos peccauerint obiurgamus; voluit itaque sapientissimè Christus pauorem iniiecte,vbi maximum periculum erat,ne præcipites ageremur. Ex illa verò peccatorum specie totum genus, intelligendum est, & nisi quid absit fraterna correctio adhibenda est,quod aliquis illud *peccauerit in te*, explicant priuatim teso lo sciente, quasi tunc priuatim corrigendus esset peccans, & si publicè peccent, publicè quoque corrigendos esse. Malè exponunt, cùm Luc. *cap.* 17. 3. contrarium significet: *Si peccauerit in te frater tuus increpa illum, si pœnitentiam egerit, dimitte illi*. Neque sane peccata,quæ vel contra Deum,vel contra proximum fiunt dissimulanda sunt, id tatiùs proficiamus, quando nos ipsi ostendimur, vix tum omittimos corruptionem; intelligo etiam de quolibet peccato, siue veniali,siue mortali,debet esse priuata correptio, adiicit statim modum correptionis. Primò enim *corripe eum inter te,& ipsum solum*, quæ affirmatio continet tacitam negationem,shoc sensu vti explicat Molina,si peccauerit frater tuus,ne continuò eum accuses,neque continuò, tum ad Ecclesiæ iudicium deferas: priùs peccatum corrige, *si te audierit lucratus eris fratrem tuum*, quæ est regula correctionis: quamdiu enim est spes spiritualis lucri corrigendus est frater: cum non est, aut accusandus est coram Ecclesia, si fructus speretur, aut si non speretur Domino relinquendus: post primam autem admonitionem,si non corrigatur adhibendus erit vnus vel duo testes, vt seuerior reprehensio sit, & pudere eum incipiat, & constet testibus corrigentem suo functum esse officio, cum coram Ecclesiæ testibus adhibitis accusare possit, vt faciliùs persuadeat ipsi Deo peccauisse, cum corripiens non solus id affirmet, sed duo etiam aut tres testes idem asseuerent, & in eam causam Christus adducit legem Deuteronomij *cap.* 17. 6. & *cap.* 19. 15. Sed si nec illis crediderit peccans & reus, licebit ad Ecclesiæ iudicium fratrem deferre. *Quod si non audierit eos dic Ecclesiæ*; quod verò aliqui nomine Ecclesiæ Synagogam interpretantur, faciunt contra Augustini mentem, qui in *Epistola ad Romanos*, & *in Psalm.* 81. obseruat nonquam in Nouo Testamento Synagogam nomine Ecclesiæ appellari, quod hoc maximè loco verum est,cùm Christus huic Ecclesiæ ad quam deferendum esse vult Patrem tribuit ligandi & soluendi potestatem, & Apostolos alloquatur: vnde etiam apparet absurdè quosdam nomine Ecclesiæ Christianorum omnem multitudinem intelligere,cum neque ad omnem multitudinem deferri possit peccatom fratris, neque ad vnum solû & intuliter ad omues deferretur,& illi multitudini non sit collata potestas ligandi & soluêdi & apud ipsos Iudæos soli seniores, & præcipui quique haberent potestatem,aliquem eiiciendi & excommunicâdi, & perpetuus ac Constans Ecclesiæ vsus ita doceat, licebit eum igitur coram multitudine accusare & arguere, non tamen à tota multitudine iudicabitur,neque aliud voluit Tertullian. locis à Grotio relatis docetque ipse Paul. qui *prima ad Cor.* 5. *vers.* 3. & 4. incestuosum Corinthium, absens licet corpore sed spiritu præsens iudicauit, & congregatis Corinthiis in nomine Domini,tradidit Sathanæ,non dicit autem Corinthiorum Ecclesiam illum iudicasse & Sathanæ tradidisse. Vbi igitur peccans Ecclesiæ fuerit denuntiatus, si eam non audierit, habendus erit sicut Ethnicus & publicanus hoc est vitandus erit illorum instar nempè vt cum se ab Ecclesia alienatum viderit resipiscat,& vt aiebat Paul. 1. *ad Cor. cap.* 5. Spiritus saluus fiat & ne suo consortio aliis sanis efficiat vt ait Paul,eodem loco *v.* 2. idcóque vitandos hæreticos idem Apostolus monet *capit.* 3. *vers.* 10. & 11. & Ioan. *Ep.* 2. *v.* 10. & 11. probat verò Christus peccantem ad Ecclesiam delatum, si eam non audierit habendum esse tanquam Ethnicum & publicanum,quia Ecclesiæ dedit potestatem ligandi & soluendi,subdit eum proximè. *Quæcumque alligaueritis super terram* & quæ malè omninò Origenes Theophilactus Anastasius *q.* 1. *in scripturam*, & eos sequutus Grotius referunt ad eos solos contra quos peccatum est, hoc sensu vt superius annotaui, si illis iniuriam remiseritis, illis etiam Deus remittet, si non remiseritis non remittet, vnde colligunt Heterodoxi interpretes Christum nullam Apostolos aut Petro potestatem contulisse,quam non contulerit omnibus Christianis, cum quisque ignoscendo aut non ignoscendo offensam & iniuriam sibi factam peccantem liget aut non soluat, sed veteres quidem illi hæc Christi verba sunt interpretati & vnumquemque dum parcit peccanti, illum soluere dicant non tamen denegant, his verbis propriè acceptis singularem Apostolis ligandi soluendique potestatem concedere,& sanè Christus illo textu distinguit Reum siue peccantem, & eum contra quem peccatur qui peccantem corripuit, testes quos adhibuit & Ecclesiam cui detulit, cui soli Ecclesiæ dixit quæcumque,alligaueritis super terram, & quam Ecclesiam, si peccans non audierit habendus erit vti *Ethnicus & publicanus*, alius est qui iniuriam accepit, & alius qui non audientem ligat aut soluit statuit igitur Christus Ecclesiæ Tribunal vltimum ad quod peccatores, vbi nulla alia supetenti remedia, deferendi sunt, cui si non ob audiant habendi sunt publicani & Ethnici quod postremum probat vniuersali illo effato. *Amen dico vobis quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo*. Quibus verbis manifesta continetur ratio propter quam qui Ecclesiæ non obedivetit, habendus sit tanquam Ethnicus & publicanus,quia Ecclesia illum talem dixit, eiusque iudicium in cœlo ratum est & vti dicebat Hilarius præiudicata authoritas. Alloquitur verò Apostolos Christus tanquam Ecclesiæ Capita, quibus eam potestatem ipse contulit. Hoc iterum iudicium Ecclesiæ probandum ostendit,ex illo *ligandi, soluendique* verbo quia Deus nonquam permissurus erat eos in iudicando ligando videlicet & soluendo errare, si in suo nomine iudicarent, quod demonstrat ex vniuersali illa propositione & promissione,quidquid duo ex illis communi consensu petierint. Consequentur *iterum dico fiet illis à Patre meo*,est itaque vel noua ratio, quod significant illa verba. *Iterum dico*, vel confirmatio prioris ex Impetratione promissi in nomine Christi petentibus quod dixit alio loco Christus Ioan. 14. *v.* 13. & *cap.* 16. *v.* 13. Denique proximè subiungit *vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum* rationem reddit Christus cur quidquid duo consentientes petierint impetraturi sint, quia nimirum in medio eorum est, & quasi ipsorum ore pro illis loquitur,vel potiùs est probatio eius quod dixerit Christus *v.* 18. fore vt quidquid ligauerint vel soluerint super terram, sit ligatum vel solutum & in cœlo,

cœlo, quia ipse Christus in medio illorum est pro illis ligans vel soluens, & denique iudicans: loquitur enim de cœtu & Congregatione cum dicit se fore in medio, tanquam Iudicem nimirum; non enim est tantum tunc per gratiam sic enim est in omnibus iustis: est verò in medio Congregatorum alio modo quàm in non Congregatis. Non significatur esse in medio precantium, tanquam cum illis petens & orans, illud enim *in medio* aliquam auctoritatem significat: est igitur in medio Congregatorum ligantium & soluentium, tanquam supremus iudex, sententiam, quam in suo nomine pronuntiant, confirmans. *Psal.* 81. *Deus stetit in synagoga deorum, in medio eorum deos dijudicat.* Vnde Tertull. *lib.* 1. *in* Matt. *cap.* 7. vertit, *Deus deorum stetit in Ecclesia deorum.* Hieronymus, in cœtu Hilari, in Congregatione, & Chalde, Deus cuius maiestas commoratur in Congregatione Iustorum qui potentes sunt in Lege. Quæ verba potiori iure de Ecclesiastico & Hierarchico Concilio, in quorum medio Christus sine dubio stat, cum eorum Congregatorum cœtui præsidet: illi enim vere & Dij & Angeli vocantur Sacerdotes sæpiùs, vti Mauritium Imperatorem monet Migous Gregor. *lib.* 4. *Ep.* 31. Quis & eadem confirmat. *lib.* 5. *in cap.* 4. *lib.* 1. *Regum*, & plures alij, maximè quia potestatem habent ligandi & soluendi atq; absoluendi à peccatis, vt ait Antonius 2. *p. sum. tit.* 5 *c.* 8. §. 2.

7 Ex tota igitur serie verborum Christi modò explicata facilè ad Concilia Generalia, in quibus de fide disputatur, & quæ legitimè ac proindè in Christi nomine congregantur, argumentantur PP. nuper adducti. Nam primò Christus erexit supremum aliquod Ecclesiæ tribunal, ad quod frater peccās qui priuatam correptionem reiecit, aut inutiliter accepit, deferendus est. Dic Ecclesiæ, inquit, quæ habeat potestatem vltimò iudicandi, & à cuius sententia non sit locus prouocationi. Quare qui illi non fuerit obsequutus, habendus est pro Ethnico & publicano. 2. ait illam potestatem habere Ecclesiam, quam per Apostolos eorumque successores exerceat, his verbis quæ statim subiicit: *Amen dico vobis quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* Quare si quem illa sententia ligauerit sua, cœlo quoque arbitrio ligatus erit, vel solutus, si illum vos solueritis 3. vt Ecclesiæ consensum & iudicium cœlo probari doceat, ait duos vel tres si communi consensu petierint aliquid à Patre suo id impetraturos affirmat, *De omni re*, inquit, *quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo.* Quæ propositio vniuersalis & indefinita quæ distributione accommoda, intelligenda omninò est vti in aliis locis, in quibus Christus eandem promissionem iterauit. 4. denique hæc omnia quondam alio æquè vniuersali pronuntiato confirmat: *Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quæ propositio priori, quæ solùm agebat de oratoribus & precantibus, siue de consensu ad quidpiam in Christi nomine petendum, vniuersalior est: hæc siquidem loquitur de Congregatione quacumque in nomine Christi facta, de quacunque re in illa disceptetur aut potiùs iudicetur, in medio enim illorum ipse existit, tanquàm præses, nimirùm & Iudex.

8 Fateor igitur hoc loco agi de correptione fraterna, & si illa nihil proficiat, accusatione fratris decurrat ad Ecclesiæ tribunal, quod vltimò pronuntiabit & cui reus obsequetur, nisi alienus à fidelibus & fratribus, atque tanquam Ethnicus haberi velit: quia Ecclesiæ Præsides habent potestatem ligandi & soluendi super terram, & simol in cœlo, siue coram Deo, qui eius sententiam omninò ratam habebit, & qui eius etiam votis annuet, quandoquidem impetrat omne quod plures concordi animo, in nomine Christi ab illo petierint, ac proinde Ecclesiæ aliquem ex suo cœtu eiicieoti, aut tanquam impœnitentem damnāti, vel illum tanquam innocentem aut pœnitentem absoluenti assentietur, eiusque iudicio præscribet, maximè, cum ipsemet in eo iudicio præsideat tanquam Iudex; quod totum verum est in Concilio Vniuersali, legitimo, quod & in nomine Christi & magno consessu res disceptatas pluribus ad Deum fusis precibus definit, & Præsidem supremum habet, ipsum Christum; ideoque Codicem Euangeliorum in sublimi Throno in consessu medio collocant, quo Christum repræsentet, vt Cyrill. habet, *in Epist. Synodali*, & acta Conciliorum Oecumenicorum restantur. Ferunt Æthiopes simile quid obseruare: nam in medio consessu subsellium vacuum constituunt, in quo aiunt Deum Conciliorum Præsidem, & Iudicum iudicem sedere significant. Petrus Alexandrinus nunquam in suo Patriarchali throno sedere voluit, quod in eo se quendam splendorem, atque numinis præsentiam intueri diceret. Id sanè persuasum fuit veteribus: nam & Δίκη deorum numero adscriptum dicunt apud Athenæum *lib.* 6. & Orphæus adolet thus siue λίβανον τῇ Δικῃ, ᾗ τῇ Δικαιοσύνῃ. Christus igitur stat in synagoga deorum & in medio eorum deos diiudicat, dum Concilio Ecclesiastico præest vt dicebamus.

9 Sapienter itaque PP. argumentantur ex his Christi verbis ad Conciliorum authoritatem probandam, argumento à minori ad maius, vt Maldonat. Bellar. aliique passim exponunt. Si enim duo vel tres Ecclesiastici Iudices, hoc est, vti exponit Gregor. *lib.* 7. *regist. cap.* 110. conueniunt in nomine Christi de re, aliquando non ita magna, & Christus se in medio eorum esse affirmet, quis neget idem præstare, quoties non vnus vel duo, sed omnes ex toto orbe Episcopi, & Iudices conuenient de fide & religione, hominum salute, deque totius Ecclesiæ gubernatione, ac disciplina consulturi & iudicaturi, & quidpiam communi consensu statuent, atque definient? a. potest etiam absolutè & absque vlla comparatione duci argumentum hoc modo propter vniuersitatem propositionis, quæ, vti monebam, auelli potest à cæteris: propositiones etiam vniuersales in Syllogismo possunt & aliis materiis quibuslibet aptari: videndum dumtaxat vt ex arte rebus quæ ex illis inferuntur accommodentur. Cum ergo habeamus hoc loco duas propositiones vniuersales nimirùm Apostolos, & Ecclesiam habere tribunal, in quo iudicare, ligare & soluere possunt, ac proindè Iudicium postremum sustinere, & Christum esse ac præsidere in medio eorum Iudicum, qui in eius nomine iudicaturi conueniunt, & Concilia Oecumenica repræsentent Ecclesiam atque Petrum & Apostolos in Pontifice & Episcopis, qui omnes sunt Iudices Ecclesiastici, habentque potestatem ligandi & soluendi super terram, quæ in cœlo confirmatur, conueneruntque ad iudicandum de fide & religione, aliisque ad salutem fidelium, & gubernationem pertinentibus, ac demùm ad damnandas hæreses, & de vera doctrina disceptandum, quidquid tandem tenendum sit & definiendum, sanè in Christi nomine conueniunt, nempè ex authoritate iudicandi, quam illis Christus concessit, quamvis aliqui prauam aliquando intentionem habeant; alioquin nunquam constaret, vtrum in nomine Christi conuenissent, Christus ex sua promissione erit in medio ipsorum, nimirum tanquam Iudex, qui eos neque falli, neque fallere permittet. Quare & eorum iudicium ex illa Christi præsentia, assistentia & præsidentia, verum & infallibile erit, quod

quod autem obiicitur de Synodis prouincialibus, soluetur *cap. seq.* Interea adi *cap.* 18. Matth. Maldonatium.

Non negamus tamen hæc Christi verba, tum de correptione fraterna, tum de oratione, vti iam monuimus, esse intelligenda; cũ enim sint propositiones vniuersales ad varia applicari possunt, neque applicatio ad vnam aliquam materiam impedit, quin vniuersales maneant, & ad alia quoque, ac diuersa applicari possint. Itaque de oratione plerique PP. intellexerunt, illud, *Vbi duo vel tres congregati fuerint, ibi in medio eorũ sum.* Propter superiora quibus immediatè & proximè subiiciuntur, vt Euthetius qui hanc concordiã in oratione exponit, de cõcordia hominis exterioris cũ interioris in oratione: nonco dũtaxat repudiandam esse illã expositionem eorum qui præsentiã Christi promissam congregatis ad orandum, vel ad iudicandum volunt essentialem & substantialem præsentiam, sicut in Eucharistia præsens est substantialiter, & corporaliter, vide Iansenium *cap.* 71. *concord.* Abulens. *in cap.* 18. *Matth.q.*123. & fusiùs Theoph. Reinaudum, *in heteroclytis spiritualibus 2. parte, sect. 3. punct. 1. n. 25. & 26. 27. & 28.* Placet tamen quod inde PP. eruunt fructum publicæ orationis, aut saltem quæ à pluribus congregatis instituitur. Quare Tertull. *c.* 39. *Apolog. Corpus sumus de conscientia religionis, & disciplinæ vnitate, & spei fœdere coimus in cœtum & congregationem, vt ad Deum quasi facta manu precationis ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata est.* De eadem efficacia eiusmodi orationis Chrysol. ser. 132. tractans, hinc Matthæi locum Athanas. Apologia ad Constantium, Chrysol. *homil.* 4. *in* 2. *ad Thessalonic. homil.* 5. *de Prophetiarum obscuritate, & homil.* 3. *& 18. in 2. ad Corinth. homil.* 3. *contra Anomæos*, Anitus *homil. de rogation.*

20 Alius locus, quo probamus Concilij vniuersalis in definiendis fidei dogmatis auctoritatem, petitur ex Ioann. *c.* 16. vbi Christus promisit Apostolis Spiritum sanctum: addit enim, *Ille docebit vos omnem veritatem.* Siue vt habet textus Græcus, *Deducet vos in omnem veritatem*, ὁ δηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, omnem inquit veritatem fidei nempè & morum, illis necessariam & Ecclesiæ deducet, quia veluti manu ducet in cognitionem eorum, quæ ad Ecclesiam constituendam pertinent: est siquidem propositio vniuersalis restringenda ad id, de quo agebatur. Tertull. *lib. de Corona Milit. cap.* 5. & *aduersus Praxeam, cap.* 2. vocat Spiritum Dei, *deductorem omnis veritatis*, & *lib. de veland. virginibus cap.* 2. adducens eadem Christi verba, *Quæ est ergo Paracleti administratio, nisi hæc quòd disciplina dirigitur, quod scriptura reuelantur, quod intellectus reformatur, quod ad meliora proficitur*, & *lib. de præscript. cap.* 22. *Multa habeo adhuc vobis dicere, sed non potestis modò ea sustinere, tamen adiiciens, cùm venerit ille Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem veritatem: ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consequuturos, per Spiritum veritatis repromiserat, & vtique impleuit repromissum, probantibus Actis Apostolorum descensum Spiritus sancti.* & *lib. de monogamia cap.* 2. referens eadem Christi verba, addit hæc: *Satis vtique prætendit ea acturum illum, quæ & non existimari possint, vt nunquam retrò edita, & aliquando reuersa, & ideircò non edita.* Origines *l.* 2. *contra Celsum* fusiùs exponit quænam de nouo docuerit Spiritus sanctus Apostolos, ostẽditque inter alias essè interpretationes speciales Legis Mosaïcæ, quam tunc non poterant portare Apostoli, qui hactenus litteræ Legis Mosaïcæ fuerant educati. Alij dicunt edocendos à Spiritu sancto quæ ad mysteria & dogmata tradenda, & deinde ad varios ritus & ceremonias, maximè ad sacrificium, spectabant, nam constat à Spiritu sancto plenitudinem sapientiæ in eius descensu in die Pentecostes, collatam Apostolis fuisse: tunc enim Paulus de Palacios impletum ait illud Ecclesiastici, quod de Christo dictum fuerat: *Qui implet quasi Phison sapientiam, & quasi Tygris in diebus nouorum.* Hæc porrò promissio Spiritus deductoris in omnem veritatem facta, & impleta Apostolis, non ad eos solos pertinebat, sed ad eorum quoque successores Episcopos, in vnum saltem coactos: tunc enim Spiritus sanctus illos in omnem veritatem deducere debet, si Christus verè promisit suæ Ecclesiæ, quã enim maiorem notioremq; cathedram habet Ecclesia, quàm illã, quam ipsa vniuersa cũ suo capite Romano Pontifice docet omnes Christianos? quod facit in Concilio Generali à nobis descripto.

Non habemus verò clariùs expressam hanc Spiritus 18
sancti in Conciliis Generalibus præsentiam, assistentiam & præsidentiam, ex qua Concilij demonstratur auctoritas, quam ex decreto primi Concilij Hierosolymis ab Apostolis celebrati, *Act.* 15. vbi suam definitionem sic pronuntiant *Vers.* 18. *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Quod Concilium forma fuit, & typus reliquorum omnium. Quare & in cæteris Conciliis, eiusmodi verba, aut æquiualentia vsurpantur, cùm eodem impulsore & auctore Spiritu sancto agantur. Et sane verbum *videri*, in solemni pronunciandi solemnitate, adhibebatur, vti obseruat Cuiacius ad *l.* 2. *D. de verbor. obligationibus*, & *lib.* 3. *obseruat. c.* 4. Brisson. *lib.* 5. *de formulis*, in formulis Senatusconsultorum, nam formulæ decernendi erant, *placere senatui. velle & æquum censere*, & *senatui videri*; quorum omnium exempla congerit: iis enim omnibus significabant senatum auctorem illius decreti, & iudicij esse. Quare ipsa Concilia dum videri Spiritui sancto asserunt, eundem Spiritum sanctum suarum definitionum auctorem quoq; esse affirmant. Vtuntur quidem sæpiùs verbo *videri*, vt Ephesin. Can. 2. κατὰ τὸ δόξαν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, & Can. *sine* 4. *siue* 5. *vt alij numerant*, δοκεῖ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ δικαίωσις, quod Balsamon interpretatur *iustum visum est*, δικαίως ἔδοξε Can. 6. καθυφειμένους ἐδικαίωσαν, quod Zonaras exponit, *pœna nomine decreuerunt*: quia δικαιῶσαι, aliquandò significat, *pœnam constituere*, vnde τῶν δικαιωτηρίων, tormentorum appellatio ducta est, vsurparunt quoq; in decretis Synodi vocem *placet*, vt in Conc. Act. 15. *Tunc placuit & senioribus cum omni Ecclesia eligere viros.* Et mox, *Placuit nobis collatis in vnum*, & demum, *visum est Spiritui sancto ex nobis.* Obseruat verò Mendosa, *in Concilio Illiberitan. cap.* 2. Quæ ad fidem pertinent, non constitui per verba, *placet*, aut *visum est*, & per ipsa verba, *Credit sancta, & catholica mater Ecclesia*, quod omninò testatur S. Athanas. *lib. de Synodis*, Arimini & Seleuciæ coactis in principio de Syris Patribus sua decreta aduersùm Arianos promulgantibus. *Nec Consules*, inquit, *nec diem, nec mensem, sed in negotio Pascha non abhorruerunt ab istiusmodi appendice, ibi enim placuit vt adderent, Visum est, &, Omnes autem obtemperent: de fide verò non scripserunt, Visum est, sed ad istum modum, Credit catholica Ecclesia, & statim ipsa confessio adiuncta est, vt ostenderent eam non esse nouam sententiam, sed Apostolicam, & quæ ipsi subscripsissent, non esse sua inuenta, sed Apostolorum documenta.* Si autem fidei violatoribus pœna quæpiam adiiceretur, vt fit Can. 2. verbum *placuit* vsurpari & addi poterat, quia vbi res plurimùm disceptata fuerat, consentientibus omnium animis in eandem sententiam, vbi præscribendum erat decretum, quærebatur à singulis à præside, vel Notario Concilij, an eam tandem constitutionem decreti placeret. Quibus sibi placere respondentibus, in gestis à Notario conscriptis verbum, *placuit*, in principio decreti & sanctionis vsurpabatur, quod probat Mendosa ex. *Concil. Carthaginensi I. Can.* 1. & 2. & 10. Et ex Concil. Africano quod est potiùs compilatio quædam ex diuersis Carthaginensibus, Mileuitano & Hisponensi, quàm aliquod particulare *Can.* 58. & 59. Et denique

denique ex Conciliis Hiſpanis hunc eundem morē obſeruarunt Romani in Senatuſconſultis, & legibus ferendis: rogabat enim prius populus an legem decerni placeret, deindè illam ferebant. Quod pluribus exemplis, & à Mendoſa eo loco, & in Commentariis nouis ipſi à Condiſaluo decretis additis oſtenditur, hincque ſolemnes illę apud Romanos litteræ Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V.I.C. quas Valerius Probus ſic interpretatur. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſi ita cenſuerunt.* Aut reſpondebant non placere; quem Romanorum morem ait. Verum quidquid de hac eruditi viri obſeruatione, quam omittere non placuit, cenſeas: neque enim perpetua & conſtans eſſe videtur, nam in decreto Apoſtolorum, is in quo verbum *viſum eſt, & placuit* vſurpatum fuit, quæ priùs pertinebant ad fidem, in illud de fornicatione vitanda, quædam ad ius referri, vt abſtinentia à legalibus, & à ſoffocato ac ſanguine. Certum eſſe oportet, vbi additur, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis* auctorem decreti, laudari Spiritum ſanctum, cuius auctoritas ſuprema eſt: & quamvis aliquæ pſeudo-Synodi eadē aliquando verba ſibi vſurparint, ſtatim apparet illas ſplendido eo verbo ſuam impietatem velaſſe, cum neque eam impietatē contra omnium aliarum Synodorum fidem & Patrum omnium Spiritus ſanctus decernere non potuerit, atque ex aliis adiunctis eas non fuiſſe legitimas, conſtet ex hac nihilominus formula, & verbis ſolemnibus colligere nō in decretis dumtaxat fidei ſed & morum & diſciplinæ, ſiue iuris Eccleſiaſtici authorem laudari Spiritum ſanctum, ac proindè eas omnes Concilij Conſtitutiones obligare, quod non impedit, quin eadem authore Spiritu ſancto, vbi euidens aliqua ratio & neceſſitas ita exiget, mutari aut abrogari nō poſſint, vt dicem, *infer. c. ſeq.* & ex ipſa mutatione, innouatione, & abrogatione legis Moſaicæ, cuius Deus ipſe auctor fuerat, manifeſtum fit.

12 2. Si Concilia vniuerſalia, in fidei dogmatis errarent, tota quoque Eccleſia quæ per ea repræſentatur, & quæ omnes Chriſtiani ſequi tenentur erraret, cum ſtulti facti fuiſſent, Principes Tanεos omnes Epiſcopi & eorū Caput Pontifex: & tamen nobis certum eſt Eccleſiam errare non poſſe, cum *Matth. 16.* aduerſus illam portæ inferi præualere non poſſint, neque eam Chriſtus derelicturus vnquam ſit Matth. *vltimo, Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi,* & denique Paul. *1. ad Timoth. 3.* ipſam nomine Dei viui columnam, & firmamentum veritatis portas inferi hæreſes Epiphan. *in Anchorat.* vitia Ambr. *lib. de bono mortis c. 12. & in Luc. c. 9.* vtrumque Origen. *tract. 1. in Matth.* Hieronym. & Beda, Eccleſiæ perſecutiones Euthimius, & Theophilact. & denique alij omnem Diaboli potentiam. Hæc omnia non præualebunt *ὀ κατισχύσουσιν.* non vincent: portæ verò ſunt ad defendendum, non ad offendēdū. Promittit itaque Chriſtus Eccleſiam ſupra Petram fundatam, non modo non vincendam ab inferno, ſed etiam omnem inferni potentiam victuram vt explicat Hilar. *Infernas (inquit) leges, & Tartari & omnia mortis clauſtra perrumpet.* Quod falſum eſſet, ſi in dogmatis definiendis erraret.

13 Hæc omnia confirmant P.P. dum Concilia Oecumenica legitima, & approbata tanquam Euangelia venerantur, & diuina illorum oracula ita ſuſpiciunt, vt omnes, qui contrarium ſentiunt, eo ipſo damnent: loca PP. congerit Bellarm. *lib. 2. de conc. c. 3.* praxiſque totius Eccleſiæ idem ſuadet, ſolique hæretici reclamant ne damnari vel à Pontifice, vel à Vicario vniuerſali poſſint & ab vno tribunali, ad aliud prouocant, & tandem vtrumque recuſant, & fugiunt.

His omnibus accedit validiſſima ratio: ſi enim Concilia generalia in fidei definitionibus errare poſſent, nullum in primis in Eccleſia ſupremum iudicium & tribunal controuerſiarum neque quidquam certò definiri & pax Eccleſiæ componi poſſet, cum nihil ſit maius generali Concilio legitimè approbato & confirmato: deinde omnes hæreſes hactenus damnatas in dubium reuocare liceret. Arius diceret ſe iniuria damnatum eſſe à Nicæno, Macedonius, à Conſtantinopolitano, Neſtorius ab Epheſino, Dioſcorus & Euthyches, à à Chalcedonenſi, & alij ab aliis, & qui illorum errores hodie denuò doceret, non magis damnari poſſet, cum hodierna Concilia non ſint maioris auctoritatis, quàm illa antiqua fuerint, quare Lutherani & Caluiniſtæ Tridentini Concilij definitiones rident. Tertiò plures Scripturæ libri incerti & dubij adhuc ſunt, cum à quibuſdam Conciliis, vt à Tridentino aſſerti ſint: vnde ergo habebimus illos eſſe veræ Scripturæ Codices, vnde illorum Cathalogum accipiemus? An ab Hebræis? quis verò dixit Hebræos in enumerandis ſacris Scripturis non fuiſſe falſos, ſi confeſſos totius orbis, vti nominantur Concilia, in iiſdem ſcripturis recenſendis erraſſe dicuntur. Quartò omnia Concilia reipſa errarint errore qui emendari nequeat: propoſuerint enim, tanquam de fide certam ſententiam & articulum fidei, de qua dubium erat an eſſet verum, & an de fide, errorque ille eſſet inemendabilis, vt memini, à quonam enim emendaretur? A priuato doctore quem totius orbis Doctoribus, vna voce & vnanimi conſenſu edicentibus præponeremus. An ab alio Concilio de cuius definitionibus æquè dubitatur atque de prioris decretis. Quintò cur PP. maxima & vltima iudicia in Conciliis generalibus vt Nicæno reperiri dixerint & quæſtionem de iis amoueri, aut illa retractari, quomodolibet prohibuerunt apud Epiphan. *hæreſi 77.* Aug. *ep. 162.* Leo *ep. 50. ad Martianum, & 62. ad Chalcedonenſem Synodum, & 62. ad Maximum Antiochenum,* Gelaſius *Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ* Conc. Epheſinum *ſub fin.* Chalced. *act. 5. Can. vlt.* ſanxitque ſua lege Marc. *l. nemo C. de ſumma Trinitate,* & in C. Theod. *lib. 16. tit. 14. de his qui ſuper religione* contendunt, habetur *l. 2.* Theodoſius prohibet ſub graui pœna de Religione contendere, edita fuit ann. 388. eiuſque meminit Baron. eo anno *n. 58.* Eiuſdem aliam legem anno 381. datam memorat Sozom. *lib. 7. cap. 6.* quod maximè verum eſt vbi res iam definita eſt in Concilio, ne populares obtentu Religionis turbarentur, & ſua Religioni maieſtas conſtaret, relata eſt hæc lex Theodoſiana, VViſigothicar. legum *lib. 12. tit. 2.* & Capitularium *lib. 7. cap. 139.* & Ludouici *addit. 4. c. 18.* eus ijdem PP, regulam dignoſcendi hæreticos indubitatam tradunt, ſi Conciliorum decreta ſequantur vel repudient, hos enim hæreticos omninò habendos eſſe pronunciant, neque aliter recipiendos eſſe quam ſi probent definita à Conciliis & anathema dicant iis quæ ipſæ Synodi damnant & anathematiſant, cum enim Apollinariſtæ negarent ſe eſſe hæreticos, eò quòd in quodam Concilio Catholico recepti eſſent, Nazianzenus *ep. 1.* ad Clydonium, ſic illos vrget, *Oſtendant hoc, & nos acquieſcemus: perſpicuum enim erit eos rectæ doctrinæ aſſentiri: neque enim aliter ſe res habere poteſt ſi id aſſequuti ſunt.* Leo *ep. 78.* negat eos dici poſſe Catholicos, qui Concilio Nicæno, & Chalcedonenſi reſiſterent, & *epiſt. 77. ad Anatol. Conſtantinopolitanum,* iubet Atticum Præsbyterum, aut acquieſcere Chalcedonenſi, aut excommunicari. Baſil. *ep. 78.* Iubet de fide ſuſpectis proponi decreta Concilij Nicæni, inde enim dignoſcetur eorum fides, & an hæretici habendi ſint. Neque aliter Cyprianum de hæreſi excuſat Auguſtin. *libr. primo de Baptiſmo cap. decimooctauo,* quam quod nondum in Concilio generali, quæſtio de Baptiſmo hæreticorum definita fuiſſet. Non habuere igitur PP. certiorem, & magis indubitatam fidei regulam, quam Concilia Generalia, quæ diuina, cœleſtia, & à Spirito ſancto dictata dixerunt. Sic apud Euſeb. *lib. 3. de vita Conſtantini,* ipſe Imperator appellat cœleſtia mandata Concilij Nicæni, Athanaſ. *Epiſt.* ad Epiſcopos Affricanos. *Verbum Domini per Oecumenicam Nicæa Synodum manet in æternum,*

hoc

hoc est irretractabile, & indefectibile est. Nazianſ. *Orat. in Athanaſ.* Episcopos in eo à Spiritu sancto congregatos fuiſſe. Cyrill. *l.* 1. *de Trinit. Diuinum & ſanctiſſimum Nicæni oraculum.* Leo *Ep.* 53. *& Ep.* 77. & alij paſſim diuinas ſententias diuinitùs editas Canones vocant. Hortantur denique prius ſubire ipſam mortem quàm ab eiuſmodi decretis diſcedere. Ambroſ. *Ep.* 32. *Sequor tractatum Nicæni Concilij, à quo me nec mors, nec gladius poterit ſeparare.* Et veneramur plurimos Martyres, qui, maximè in perſecutione Vvandalica tota Affrica, atque alibi vitam pro tuendis Nicænis decretis profuderunt. Vides igitur definitiones à Conciliis Generalibus factas, perpetuò tanquam certas & indefectibiles ab Eccleſia regulas habitas fuiſſe.

Huic tamen noſtræ & Catholicæ aſſertioni duas conditiones appoſui. Primò vt ſint legitima, & plenaria & omnia in illis ordinatè fiant, & non per vim, cuiuſmodi fuit Epheſina Synodus II. quæ idcircò latrocinium dictum eſt, & à Leone primùm, deinde à Concilio Chalcedonenſi damnata fuit. Similia ſunt Hæreticorum conciliabula, vel quæ à Schiſmaticis coacta nonnunquam ſunt.

Requirebam ſecundò vt decreta huiuſmodi, ipſaque Concilia ſint approbata, & confirmata, à Romano Pontifice, ſiue ipſe præſens fuerit, ſiue ſuis litteris, ſiue aliâ ratione conſenſerit, & approbarit: neque ſatis erit & Legatos Pontificios illi Concilio præfuiſſe, niſi vel commonitorium ad litteram, vt loquitur, & exactiſſimè ſequuti fuerint; vel ſi nullum commonitorium habuerint, decretis deinde Pontificia confirmatio acceſſerit. Similia commonitoria accurata dedit Gelaſi. *Ep.* 4. Legato Magiſtro Conſtantinopolin. Hormiſdas idem ſuis Legatis, quod commonitorium, ſiue indiculus habetur poſt eius Epiſtolam 10. & alia leguntur in vitis Pontificum, & in actis Conciliorum, atque ſacris Annalibus in Concilio Carthaginenſi, an. 419. *Fauſtinus* Episcopus plebis Potentinæ Prouinciæ Italiæ Piceni Legatus Romanæ Eccleſiæ dixit, *Iniuncta nobis ſunt à Sede Apoſtolica aliqua per ſcripturam, aliqua etiam in mandatis, cum veſtra Beatitudine tractanda, &c.* Et infrà Daniel Notarius recitat commonitorium Fauſtino & aliis Legatis à Zozimo Pontifice datum: *Vobis commiſſa negotia non latent vos, ita ac ſi noſtra: immò quia noſtra in vobis præſentia eſt, cuncta peragite, &c.* Eſt verò commonitorium ex Suida, ἐντολὴ προστατικὴ ἀποστελλομένη εἰς χώραν, & in Gloſſis Baſilic. ἐντολὴ ἀποστελλομένη μετὰ προστάξεως, quale commonitorium Synodus Carthaginenſ. *an.* 404. dedit Euodio, & Theaſio ad Honorium Auguſtum Legatis, quod recitatur in Canone 93. in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ, & eodem modo accipitur ea vox apud Auguſtin. *Epiſt.* 119. *&* 158. & apud Palladium in vita Chryſoſtomi de commonitorio Concilij totius Occidentis, *& l.* 10. *C. Theodoſ. de curioſis mittuntur curioſi, per diuerſas regiones Commonitoriis competentibus, atque mandatis inſtructi.* Eſt itaque commonitorium mandatum Principis, vnde habetur quoque titulus de mandatis Principum *in C. Theodoſ. & Ammiano* Marcell. *l.* 28. *Commonitorium cum Auguſti litteris tradidit commiſſionis inſtructiones.* Dicimus hinc etiam reparare Commonitorium *l.* 27. *de erogatione militar. annonæ C. Theod.* Fuit & commonitorium primatum, Symmach. *l.* 5. *Ep.* 20. *Commonitorium quo ſummatim muneri præparando reſcripſi.* Similia habet *Ep.* 21. *&* 24. *l.* 2. *C. Theod. ſi certum petatur.* Fit mentio commonitorij de ſuffragio, diciturque ſuffragatorem ſolo commonitorio de ſuffragio nixum, ſiue ſola ſponſione, quo illi certa poſſeſſio pro ſuffragio promittitur, ſuapte authoritate poſſeſſionem occupare non poſſe: viaque facti moras nectente creditore, eam ingredi, quod ſi id fecerit, reus temeritatis & violentiæ, *retinebitur*, id eſt, tanquam vim fecerit punietur, *& poſſeſſio in priſtinum* ſtatum reducetur, reſtituetur ſcilicet priſtino domino, & ſuffragator *à petitione excludetur eo quod non dubitauit inuadere quod petere debuiſſet.* Vides igitur Commonitorium eſſe libellum quo negotium aliquod tanquam monitorio & memoriali committebatur ὑπομνηστικόν, & vt diximus ex gloſſis nomicis ἐντολὴ προστακτική, ſiue à priuato, ſiue à principe daretur. Huius formulam dabit Caſſiodor. *l.* 7. *variarum formul.* 22. Quoties igitur Legati Pontificij commonitorium, & mandatum ſibi datum à Pontifice ſequuntur in Concilio, quod etiam ad illius normam ſua decreta definit, vt in Concilio Epheſino & Chalcedonenſi factum videmus, ea definitio à Pontifice, eò ipſo non modo confirmatur, ſed ipſe eandem per ſuos Legatos præſens ſancit.

16 Quare difficultas dumtaxat eſt quando, vel non habent commonitorium, vel de iis quæ in commonitorio non continentur, vnà tamen cum Concilio quidpiam definiunt, an illud à Pontifice quoque definitum ac confirmatum cenſeatur, an verò tunc Concilium errare & à Pontifice emendari poſſit in controuerſiis fidei, & an neceſſaria ſit diſerta tunc Pontificis confirmatio vel approbatio. Ita exiſtimat Nanclintus *opuſc. de neceſſitate confirmationis Conciliorum:* neque enim indefectibilitatem Pontifex Legatis ſuis communicat vt rectè docet Caſtro *l.* 1. *de iuſta Hæretic. punit. c.* 61. contrarium tamen exiſtimant Corduba *l.* 4. *quæſtion. q.* 1. *propoſit.* 4. *&* 9. Solus *in* 4. *d.* 20. *q.* 1. *a.* 4. *&* alij quos ſequitur Duvall. *de Pontif. p.* 4. *q.* 6. *Conc.* 3. *Decreta*, inquit, *Conciliorum Generalium vnanimi Patrum de legatorum conſenſu edita, ſunt infallibilia, etiam ante Pontificis confirmationem, quamvis ipſe nullam huius decreti inſtructionem dederit.* Quam tamen ſuam concluſionem, non ita certam fatetur, cùm à multis iiſque non inferioris notæ doctoribus impugnetur. Supponit verò Duvallius Concilium imprimis eſſe legitimum, vtpotè indictum à verò Pontifice, neque vllo modo reuocatum, & legitimè, ſeruatis ſcilicet circumſtantiis, ad rectè definiendum procedere; cum matura & diligenti de re, de qua quæritur, diſcuſſione, omnibus humanis affectibus ſepoſitis, inuocato diuino numine, & ſolâ veritate oculis mentis propoſita. 2. miſſos eſſe Legatos ad definiendas quæſt: propoſitas, neque illis præceptum vt ante definitionē Pontificem ipſum conſulant. Denique PP. & Legatos ita in definiendo concordes eſſe, vt ne vnus quidem decreto & definitioni refragetur; nam licet minor pars diſſentiat & maior conſentiat, neceſſaria erit confirmatio, quæ minori accedat. His ſuppoſitis Duvallius cenſet eam definitionem firmam eſſe, & infallibilem; quia tunc Concilium totam & vniuerſalem Eccleſiam, quæ columna eſt veritatis; & errare non poteſt, repræſentant Legati; ſiquidem referunt Pontificem tanquam caput, & Episcopi particulares Eccleſias: neque tale Concilium dici poteſt acephalum, cùm illi verum & eſſentiale caput præſit per ſuos Legatos, & ſic congregatæ Eccleſiæ; maximè facienti quod in ſe, infallibiliter adſit Spiritus ſanctus ex Chriſti promiſſione, Matth. 16. *&* 23. Denique ſi tota eiuſmodi Synodus erraret, contingere aliquando poſſet, vt in ſolo Pontifice reſideret fides & quod inde neceſſario ſequitur, tota Eccleſia, quæ ſine fide ſtare nequit, *quod foret*, in ſolo Pontifice maneret; quod abſurdum eſt: quia Eccleſia per ſe & eſſentialiter eſt aliqua Congregatio, quæ multitudinem cum vnitate includit. 3. Concilium Generale cum capite non tantùm vniuerſam Eccleſiam repræſentat, ſed eſt ipſamet vniuerſa Eccleſia, quæ tunc

vniuerſa erraret. Præterea vnanimis PP. conſenſus in doctrina fidei inuictiſſimum argumentum habetur: in noſtro verò caſu vnanimis eſt Patrum & Legatorum Pontificiorum in definitionem fidei conſenſus, videturque pugnare cum ſuaui diuina prouidentia, vt vniuerſis Patribus legitimè congregatis, & in quæſtione fidei definienda diligenter, & vnanimi conſenſu incumbentibus deſit, & in errorem labi permittat, qui totam Eccleſiam occupabit, & turbas inſuperabiles pariet. Si enim Pontifex Legatorum ſuorum, & Concilij totius definitionem reiiciat, & damnet, quam multi Concilij partem tuebuntur: ſi verò confirmet errorem definitum a Concilio, ipſe non modò errabit, ſed errorem docebit, totáque ſimul Eccleſia præceps in errorem trahetur. Denique cum Pontifex deſtinet Legatos cum poteſtate definiendi, inanis & inutilis eſt ea poteſtas, ſi ad actum reuocari non poteſt, & ſi deinde nouâ Pontificis confirmatione indigeat.

17 Denique argumentis contrariis reſpondet Duvall. & primò quidem quòd Pontifex non poſſit ſuis Legatis priuilegium infallibilitatis concedere, *Reſp.* eiuſmodi Concilium verum & legitimum, quale deſcripſimus, non habere ſuam infallibilitatem à Pontifice, ſed ab aſſiſtentia Spiritus ſancti & Chriſti illi promiſſa, & non præualituras aduerſus illam Inferi portas; quod tamen tunc contingeret, quia talis error totam Eccleſiam deturparet.

2. Quod affertur, duas tunc fore in Eccleſia Cathedras infallibiles, Pontificis nimirùm, & Concilij Oecumenici legitimè conſenſus etiam ante Pontificiam confirmationem, quæ multitudo cathedrarum pugnat cum Eccleſiæ dignitate: neutra enim eſſet ſuprema. Reſpondet Duvall. in hoc caſu non eſſe duas Cathedras, ſed vnam omnino, conſtantem ex Concilij Patribus vniuerſis, & Pontifice per ſuos ad definiendum cum Patribus miſſos præſente, neque quidquam repugnat in fidei dogmatibus Pontificem eſſe infallibilem, & ſimul Eccleſiam vniuerſam, quæ in tali Concilio eſt, vel repræſentatur, quia illæ duæ poteſtates definiendi non pugnabunt, ſi ſint infallibiles, neque vna poſſit damnare, quod altera probabit vel alioquin altera, vel vtraque eſſet fallibilis, & ex illis licèt vna poſſit ſola definire, non tamen altera, & licèt Pontifex ſolus cum ſuo ſaltem Concilio id poſſit, non tamen Concilium Oecumenicum, de quo agimus, id non poſſit, ſine Pontifice per ſuos Legatos ſaltem præſente: hoc enim hactenus ſupponimus, & quærimus dumtaxat vtrùm iudicium & definitio talis Concilij ita egeat confirmatione Pontificia, vt ante illam non ſit firmum & infallibile iudicium.

Obiiciunt 3. ex hac doctrina deſtrui ſtatum Monarchicum Eccleſiæ: quia eo caſu teneretur Pontifex iudicium Concilij confirmare, neque in contrariam ſententiam abire poſſet.

Reſpondet cum Soto, Pontificem teneri definitioni Concilij conſentire, non tanquam ſit inferior Concilio, eique obedire teneatur, ſed quia tenetur obedire veritati, per Spiritum ſanctum certiſſime reuelatæ, ſicut tenentur reliqui. DD.

Hæc omnia Duvallius, qui tamen addit *Con.* 4. hoc Concilium hactenus deſcriptum, ante confirmationem pontificiam habere vim directiuam dumtaxat, & non coactiuam; hoc eſt, oſtendere quidem veritatem infallibiliter amplectendam, cui nemini liceat obſiſtere & refragari; non poſſe tamen eam toti Eccleſiæ iuridicè proponere, neque fideles ad exteriorem ſuæ definitionis profeſſionem iure compellere minis, cenſuris, & aliis pœnis. Quare ſi quis decretis nondum confirmatis diſſentiret, erraret quidem non tamen hæreticus, & Eccleſiæ rebellis cenſeretur, niſi fortaſſis Pontifex Legatis ſuis facultatem fecit publicandi definitiones Concilij non ſuâ confirmatione ſpeciali expreſſe côceſſa. Rationem reddit, quia cùm Eccleſiæ ſtatus ſit Monarchicus, & non Ariſtocraticus, poſitiua fidelium obligatio & coactio non poteſt niſi a ſupremo moderatore proficiſci, vti contingit in regno, vbi obligatio Legum obſeruandarũ à rege proficiſcitur, eáque de cauſa Concilia Generalia perpetuò confirmationem à Pontifice poſtularunt, quia ſine illa ſua decreta non poterant legitimè promulgari, & fidelibus obligationem imponere, atque pœnis caſtigare reos. Sic *cap. ſignificaſti 4. de electione, Omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem robur accipere dicuntur: & diſt. 17. cap. Concilia 6. Concilia Sacerdotum Eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per Prouincias, quia præſentiam Papæ non habent, plenitudinem perdiderunt.* Quod ſi dicas Concilia etiam ante Pontificis confirmationem ſua decreta ſub anathemate firmare, vt in ſingulis fere ſectionibus Tridentini videre licet. Reſpondet Duvall. id fieri ſub ratihabitione & confirmatione futura Pontificis: quia certum eſt ex illo totam Concilij iuriſdictionem pendere. Quare licèt PP. tanquam iudices in Concilio ſedeant & definiant; quia tamen ſtatus Eccleſiæ Monarchicus eſt, eorum Leges cum pœnis indictis non aliter quàm per ſupremum Monarcham proponi aut promulgari poſſunt, nec pœnæ in violatores Legum decerni. Quamvis autem nomine Concilij non Pontificis publicentur, inde tamen non ſequitur totam ipſam vim, & obligationem à Concilio, & non à Pontifice oriri; quia enim PP. & Epiſcopi ſunt veri iudices & vnà cum Pontifice, præcipuo totius Concilij iudice, ipſi iudicant & definiunt, rectè totius Concilij nomine publicantur à ſummo Pontifice; & ſi ipſe præſens non fuerit, confirmari ab Ipſo oportet, propter rationem ſtatus Eccleſiæ, qui eſſentialiter Monarchicus exiſtit. Quod ſeruari videmus in Monarchicis politiis, in quibus decreta politiorum nomine publicantur, prius tamen à Rege confirmantur. Ex quibus omnibus concludit tandem Duvallius contra Vigorium infallibilitatem Concilij Oecumenici non deſtruere infallibilitatem Pontificis, ſicut econtrariò infallibilitas Pontificis non euertit infallibilitatem Concilij, cùm potiùs illa hanc ſtatuat & firmet infallibili certitudine.

Ita vir eruditus ſuam illam ſententiam Infallibili 18
certitudine decretorum Concilij vnanimi Patrum omnium & ſingulorum atque Legatorum conſenſu iis etiam ante confirmationem editis molliter explicat, atque non improbabilem reddit. Quare fuſius omnia eius firmamenta referre placuit, ne quis me quidpiam diſſimulaſſe exiſtimet, & liberè ſequi illam poſſit, ſi lubeat, quamvis aliqua minùs mihi probâda eſſe videantur. Atque imprimis non video cur eiuſmodi Concilium, ſi infallibiliter decernit, non obliget fideles ad credendum ante confirmationem Pontificiam, quam ad eiuſmodi obligationem externam & poſitiuam, atque ad pœnas incurrendas neceſſariam eſſe vult eo caſu Duvallius, non ſic Infallibiliter iſta decernit Concilium, cur qui iſtud decretum nouit, & contrarium ſentit, non dicetur hæreticus & Eccleſiæ vniuerſæ decernenti rebellis, non modò in foro interno, ſed etiam in externo? Cur neceſſaria erit ad illud confirmatio Pontificia, quæ nullam addit vim eiuſmodi decretis, ſed ad ſummum ea promulgat, & obſeruari iubet? Iam enim toti Eccleſiæ, quæ à toto Concilio repræſentatur, immò, quæ, vt aſſerit Duvallius, eſt ipſum Concilium, promulgata ſunt & publicata. Quod ſi ad obligationem, quam poſitiuam,

externam

externam & coactam dicunt, necessaria sit maior aliqua, & distinctior notitia, illa sufficienter fiet, per singulos Episcopos, qui in suis Diœcesibus Concilij decreta promulgant: Gelaz. Cizicen. *lib.2. cap.27.* numerat Episcopos, per quos decreta Nicænæ Synodi omnibus Ecclesiis transmissa sunt. Indè etiam factum vt ipsorum etiam Canonum Nicænorum numerus tam varios fuerit, ab Episcopis nempè publicatus. Vnde Hincmar Remensis *in Opusc. aduersus Hincmarum Laudunens. Episc.21.* de eo numero, de quo nos alibi: *Qui numerus vnus & constans esset, si à Romano dumtaxat Pontifice fuisset publicatus*, & nemo illos *ignorasset, neque fuisset opus Hadrianum R. P. Carolo Magno Regi in epitome Canonum, quam ad dispositionem Ecclesiarum Occidentalium misit, 20. Capitula, Nicæna describere, quæ iam omnibus prædecessoribus nota esse debuerant.* Adde quod si illa ipsa per Episcopos promulgatio necessaria erit, etiam post confirmationem Pontificiam: nam & illa ipsa confirmatio vnà cum decretis à singulis Episcopis plebibus suis denuntianda erit iuridicè, & legitimè æquè atque ipsa decreta Concilij, neque magis obligabit eiusmodi confirmatio Romæ publicata, quàm ipsa decreta in Concilio generali edita & publicata, sed omnia illa plebi à suis Prælatis denuntianda erunt. Et sicut promulgatio, quam Episcopi singuli in suis Parochiis faciunt, non dat vim vllam, aut auctoritatem confirmationi Pontificiæ, quam legitimè dumtaxat notam faciunt, ita vt nullus ignorantiam obtendere possit, eaque ratione damnationem & pœnas fugere: ita neque confirmatio Pontificia, quam requirit Duvallius in casu propositio decretorum Concilij, & definitionis infallibiliter certæ ad inducendam obligationem postremam externam, & coactiuam, nullam addet vim & auctoritatem definitioni Synodi, sed illam dumtaxat præconis instar promulgabit, & quam obligationem deinde credendi imponant singulis fidelibus declarabit, qui proinde pœnas anathematis, aliasque à Synodo impositas subire cogentur. Hæc itaque confirmatio non erit vera, & propria confirmatio, magis quàm promulgatio facta à cæteris Patriarchis, & Episcopis, ad quos Synodi scribunt epistolas Synodicas, quibus eos monent, quid in Synodo fuerit actum, & vt in suis Diœcesibus seruari omni ope satagant; quod in Concilio Ephesino, Chalcedonensi, & aliis factum videmus. Nemo tamen dixit eiusmodi literis, postulatam fuisse à Synodo Patriarcharum, & Episcoporum Occidentalium & Orientalium, Synodi confirmationem, sed postulatum vt & ipsi acquiescerent Synodi decretis, & ea promolgarent, seruarique curarent. Quare neque semper scriptæ sunt huiusmodi Synodicæ ad absentes Episcopos, neque illi, vbi ad suas sedes redierunt, & decreta Synodi publicarunt, dixerunt se illa sua auctoritate confirmare, vti factum perpetuò videmus à Romano Pontifice, siue ipse interfuerit, vt in Latinis aliquot Synodis, siue tantùm per suos Legatos, qui eius commonitoria exactè seruarunt, & Patres quoque secuti fuerint, siue quidpiam sine mandatis & vltra illa, quamvis non ipsis contraria, vnà cum Patribus definierint. Denique ipsa petitio confirmationis facta à Synodo, satis euidenter demonstrat, se non petere à Pontifice simplicem quandam promulgationem, quæ ad omnem externam positiuam, & coactiuam obligationem perpetuò necessaria est, sed propriè dictam confirmationem & approbationem decretorum, quæ PP. existimabant nondum satis esse firma, nisi illis Romani Pontificis, tanquam capitis expressa auctoritas accederet, vt constat de Nicæna Synodo ex Felice III. *Epist.4.* & decreto ipsius Syl-

uestri Concilio Romano suffragante, quod legitur *tom.1. Concil.* Leo petitam confirmationem à Concilio Chalcedonensi Act.3. *in relatione Synodica*, concessit, scribens ad Marcianum Augustum, Benedictus III. idem fecit, circa Remense Concilium, Sophronij Hierosolymitani Synodicam epistolam ad Honorium, qua idem ab eodem Pontifice explicatissimè postulatur, adducit Turrian. *lib.1. contra Sadaelem, cap.10. sub finem*, qui etiam *lib.7. de dogmatic. charact.* refert Photium nondum exauctoratum eandem confirmationis Pontificiæ necessitatem agnoscere, scribens enim ad Nicolaum I. illi fatetur conuenire Ἐπικυρῶν συνοδικὴν ψῆφον tribuere auctoritatem Synodicæ sententiæ. Quod verò Duvallius hanc petitionem confirmationis Pontificiæ, factam à Synodis explicat de necessitate confirmationis, vt fidelibus indiceretur obligatio, vt loquitur, positiua, & contradicentes pœnis, & censuris castigare liceret, iam reiectum videtur ex dictis: nam eadem ratione petenda fuisset singulorum Patriarcharum & Episcoporum, vt diximus, confirmatio: nam sine illorum promulgatione, non indicebatur plebi positiua obligatio, neque contradicentes plecti poterant, & Patrum, ipsarúmque Synodorum verba, quarum aliqua adducit, tum *hac quæst.6.* tum *quæst.5.* hic auctor, hanc explicationem minimè patiuntur, vt quod ait Pelagius II. Epist. ad Synodum Constantinop. *nulla vnquam Synodus rata legitur, quæ Apostolicâ auctoritate non fuerit fulta*, vbi apertè dicit, nondum rata, & firma esse constituta Synodica, nisi fulciantur Romanæ Sedis auctoritate. Affert & Duvallius illud *d.17. Can. Concil. Ea Concilia, quæ Papa non habuêre præsentiam, valetudinem perdidisse.* Quod explicat de obligatione sua positiua qua caterent, sed non aduertit *in lib. Ennodij pro defensione IV. & V. Synodi sub Symmacho habita*, hæc verba legi per interrogationem. Erant enim verba aduersariorum Symmachi, qui obiiciebant etiam, tanquam quid absurdum Symmacho, quasi *Concilia annua*, & Prouincialia, destituta Papæ præsentia *valetudine & firmitate carerent.* Quibus Ennodius sic reponit, vt in eodem etiam Canone refertur: *Legistis, insanissimi, aliquando in illis præter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, & non de maioribus negotiis ad consultationem, siue collationem præfatæ Sedis arbitrio fuisse reseruatum?* Quæ non fauent Duvallio: ex iis enim colligi non potest auctoritatem Pontificiam esse dumtaxat necessariam ad obligationem externam, & ad promulgationem. Quod etiam affert *ex cap. significasti de electione.* Non fauet quoque Duvallio *cap. significasti, de electione*, quod allegat: nam in eo Paschalis II. scribit Archiepiscopo Panormitano, seu, vt alij legunt, Toletano, vel Poloniensi Coloniensi, cùm in veteribus libris scriptum sit Palarm. Archiepiscopo; respondétque iis, qui mirabantur, illi datum fuisse pallium cum conditione præstandi iuramenti, quod illi fuerat oblatum, cùm tamen à Conciliis nihil huiusmodi fuisset statutum. Respondet Paschalis, *Quasi Romana Ecclesia legem Concilio vllam præfixerint, cum omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem, & facta sint & robur acceperint, & in eorum statutis* Romani Pontificis patenter excipiatur *auctoritas.* Quæ verba non exigunt tantùm Romani Pontificis auctoritatem, ad promulgationem quandam.

Adde hanc confirmationem ex Duvallio, pertinente tantùm ad exequutionem decretorum, non ad ipsam definitionem, sine qua & ipsa Concilia adducta negant rata esse illa decreta, quia eadem ratione, necessaria erit quoque confirmatio Imperatoria, quam & Synodos postulasse, & Imperatores concessisse con- 2 6

stat : fuit enim in more positum, vt Concilia suas definitiones ad Principes mitterent, cum literis quibus suorum Canonum confirmationem solemni formulâ petebant. Sic Concilium Constantinopolitanum I. Epist. Synodica ad Imp. Theodos. *ἀποδιδόντες τῷ θεῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀναγκαίως, καὶ τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν*, Agentes Deo gratias necessario, quoque ea quæ acta sunt in sancto Concilio ad tuam referimus pietatem. Deinde paucis enarratis, quæ gesta sunt addunt, Rogamus igitur tuam clementiam, vt per literas quoque tuæ pietatis ratum habeatur Concilij Decretum *γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι τῆς συνόδου τὴν ψῆφον*, vt sicuti literis, quibus nos Conuocasti, Ecclesiam honore prosecutus es : ita etiam finem eorum, quæ decreta sunt, obsignes, *ἵν' ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος.* Quare ipsa Synodica decreta finem, siue confirmationem non accipiebant, sine rata non erant, nisi Imperatoris literis obsignarentur. Quare Socrat. *lib.* 5 *cap.* 8. post statuta illa Synodica exposita addit *ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο σύμψηφος* Constantinum quoque Nicæna decreta confirmasse auctor est Euseb. *lib.* 3. *vita Constant. cap.* 18. Theodosius & Valentinianus literis per Palladium ad Synodum Ephesinam missis aiunt oportere omnia coram eis discuti, & demùm à nostra, inquiunt, pietate confirmationem obtinere *οὕτω παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας βεβαιωθῆναι* Marcian. de Concil. Chalcedonensi decretis loquens *θείῳ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος διατάγματι, τὴν ἁγίαν βεβαιώσαντες σύνοδον* sacro nostræ serenitatis edicto sanctam Synodum confirmantes. Denique, vt cæteros omittam, Iustinian. Imperator nouella 131. *θεσπίζομεν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας*, Sancimus vicem legum obtinere sanctos Ecclesiasticos Canones, qui à sanctis quatuor Conciliis, expositi & confirmati sunt. Vides igitur concessam, & postulatam à Patribus confirmationem Imperatoriam, & principalem, quam sapienter Duuall. *q.* 3. ait esse *potestatem facti*, & executionis auctoritatem, quatenus scilicet, quod à Conciliis præscribitur executioni mandari iubent coguntque, & in contumaces, atque inobedientes edictis suis, animaduertunt. Sed hoc potiùs est coërcitio, quam vera & propria confirmatio, qua iuridicè, quid credendum, vel agendum secundùm leges Euangelicas & Ecclesiasticas fidelibus proponitur; quod ab Imperatoribus minimè præstatur, sed tantum à *Romanis Pontificibus*. Quod totum ampliùs explicat de Marca *lib.* 6. *de concordia cap.* 22. *n.* 1. & 2. petiisse quidem ab Imperatoribus Concilia confirmationes decretorum, siue illa damnationem hæreseos, siue constitutionem disciplinæ Ecclesiasticæ spectarent ; cum eo tamen discrimine, vt vis & robur definitionum de fide, non penderent ab auctoritate Principum, sed ab Ecclesiastica, quæ sola potest iudicare de illo iure, & ad quam pertinet inquirere an opinio quæ controuertitur sit hæretica, an orthodoxa. Quare eæ sunt auctoritatis regiæ partes dumtaxat, in decretis de fide confirmandis, vt supremam tuitionem impertiantur executioni rerum iudicatarum, & vt pœnis Ecclesiasticis addat sæculares exilij, carceris, & aliquando vltimi supplicij. Quod verò attinet ad Canones, & disciplinam Ecclesiasticam, cùm Canones loco legum sint, & instituta ex se perpetua, quæ ad Principum subditos tum Clericos, tum laïcos spectant, nouamque Politiam inducant in dispositionem ciuilem, valdè interest Principum ne eorum executionem permittant, antequam considerarint, an in iis Canonibus aliquid contineatur, quod lædat vtilitatem publicam, iura & tranquillitatem imperij. Itaque horum confirmationem decernendam esse à Principe cum cognitione causæ, vult Marca : quia illis vim legis tribuit in Imperio, vt dicebat Iustinian. relatus; atque id factum in Conciliis Gallicanis ostendit & nos cum ipso *cap. sequenti* dicemus amplius. Verùm quacumque ratione explicetur hæc Imperatoria confirmatio Synodi, non est alia ab ea quam Pontifici tribuit Duvallius in casu decreti, ab vniuersali Concilio singulis Patribus & Legatis Pontificiis, qui commonitoriis, & mandatis nihil contrarium definierunt; etsi alia quæpiam, de quibus nihil in commonitorio dicebatur, deliberauerint : eiusmodi enim decretum certum & infallibile censet Duuallius, etiam ante confirmationem Pontificiam, quam proindè neque necessariam esse, neque peti ait, nisi promulgationem ad inducendam fidelibus obligationem positiuam, & coactiuam affirmat. Ergò nihil illa confirmatio circa decretum fidei facit, neque illi & vim, & robur addit; sed solum illud tuetur, vt confirmatio Imperatoria circa Canones, & disciplinam Ecclesiasticam ab illo Concilio, eo modo constitutam : & tunc non est confirmatio necessaria, nisi ad executionem, obligationem & coactionem, idque ipsum, quod confirmatio Imperatoria præstat, quæ etiam aliquid maius; quia ista dat Canonibus vim legis, ea ex illis nouam politiam inducit, quod, vtrum confirmatio Pontificia faciat disquirendum restare potest: ipse tamen Duuallius cæterique Catholici discrimen agnoscunt inter Pontificiam, & Imperatoriam confirmationem : hanc enim facti duntaxat, & executionis, illam iuris, & potestatis definientis suprema authoritate fatentur.

Exemplum adducit Duvallius, ex vniuersi Regni Comitiis, quorum decreta promulgari non possunt, neque ciues obligari, nisi à supremo Principe confirmentur eiusque iussu publicentur, propter statum Regni monarchicum. Vnde colligit, neque Concilij Oecumenici, quæ sunt vniuersæ Ecclesiæ, veluti comitia, decreta posse obligare, nisi à supremo moderatore, & Monarcha Romano Pontifice indicantur, imposita singulis obligatione illa seruandi pœnis impositis. Verùm hoc exemplum non modò non fauet Duvallio, sed illi plurimum officit. Idcircò enim comitiorum statuta non obligant nisi auctore supremo principe indicantur, quia licet illa conuocarit, iisque præsens quodam modo intersit & præsit per suum Magistratum & deputatum, quia tamen, cum sit supremus Monarcha, eius omninò est comitiorum statuta expendere, probare, aut improbare, ipsaque nullam aliam habent auctoritatem, quam à suo principe pendentem : eáque est ratio status Monarchici, in quo Princeps, non modo in singulos, sed in ipsam quoque totam communitatem etiam adiunctam supremum ius habeat. Quare illius omninò est expendere quod illa constituer, siue sui Legati, Magistratus, & quodammodo Vicarij consenserint, siue non, nisi illud expressè habuerint : tunc enim qui mandauit, consensisse censetur, & ratum habere tenentur, nisi graues causæ occurrant, quæ aliud sentire suadeant. Si hoc igitur exemplo, quod illi frequens est, vtatur Duvallius, qui & statum Ecclesiasticum rectè Monarchicum omnino esse fatetur, necesse est vt confirmationem Pontificis, necessariam esse agnoscat, siue eius Legati ex suo mandato consenserint Synodo, siue suo mandato, & non tamen contra illud cum reliquis Patribus quidpiã definierint, maximè in materia canonica, siue quoad Canones, & leges vniuersales toti Ecclesiæ præscriptas : eius enim est eas probare,

aut

aut improbare; quandoquidem illi incumbit vt faciant omnes eorum executionem, & obseruationem vrgere, quas, si non probauit, reuera non curabit obseruari. Deinde ex illo exemplo comitiorum in statu Monarchico, quæ, vt vides, totam suam auctoritatem deriuant à supremo Monarcha, colligere licet, quod forsassis non lubens admitteret Duvallius in statu Monarchico Ecclesiæ, quem admittere cogitur, supremus Pontifex non in singula tantùm Ecclesiæ membra diuisim, sed in totam ipsam communitatem & Ecclesiam adiunctam ac quod comque Concilium plenarium & pleonissimum sit, habet supremam auctoritatem, de quo modò non disputo: admittunt tamen S. Maximus Martyr. *Epist. ad Abbatem Thalassium*, vbi dicit omnes Ecclesias ex æquo Pontifici secundùm ius sacerdotale esse subiectas, & Philippus Abbas, aut illi Episcopotum iudicia, & summorum finem Ecclesiasticorum negotiorum, ex Patrum omnium decretis reseruatam esse sententiam. Hinc quoque Ægidius Abbas *Epist. ad Symmachum Papam*, firmiorem esse dicit Apostolicæ Sedis sententiam, omnibus Synodalibus decretis. Non est igitur tantùm Synodalis decreti promulgator. Vide & Turrecrematam *in respons. ad oratores Basilienses*, Caietan. *tom. 1. Opuscul. tract. 1.* & 2. Bellarm. *lib. 2. de Concil. cap. 15.* Azor. *tom. 1. lib. 4. cap. 13. quæst. 4.* & *tom. 2. lib. 4. cap. 13. quæst. 1.* Francisc. Turrin. *lib. 3. de auctoritate Pontificis*, Maldet. *lib. 4. disp. 4. dub. 3.* Petrus Matthæus *in collectione diplomat. Pontific. Epistola ad Pr. I. I. ad Academiam Coloniensem*, & aliis.

22 Præterea, fatetur Duvallius necessariam esse confirmationem decretorum Synodi, quando vel vnus Patrum dissensit, etiamsi reliqui Patres & Legati Pontificij simul consensere, *Ita vt*, inquit, *maiori parti debeat accedere confirmatio*. Atqui eo casu Concilium verè dicitur decreuisse: quod enim vnus, aut alter dissenserint, id non impedit validitatem decreti, vt inductione omnium, siue comitiorum, siue aliorum omnium deliberantium, quod in communi forma, & communibus suffragiis facilè constat: neque vllus, negare potest tale decretum esse Concilij generalis decretum. Quod si consentientibus delegatis, neque quidquam contra mandata facientibus, infallibile est, & non indiget confirmatione, non reddetur fallibile, neque confirmationem postulabit, propter dissensum vnius, aut alterius, neque inde fiet, totam Ecclesiam non ita censuisse: quia vnus aliquis singularis aliter censuit, & reliquis Patribus restitit, qui potiùs rebellis, & in suo sensu obstinatus audiet.

23 Denique quoties aliquis alteri suas vices, in negotio quopiam delegat, etiam si spondeat se eius actum ratum habiturum, illud tamen non facit, donec, quid eius Vicarius, aut Legatus, aut Procurator fecerit, resciat. Cur igitur Pontifex qui suos Legatos misit ad Synodum, vt vnà cum Patribus dogmata definiant, & Canones constituant, eorum acta de quibus nulla in mandatis ipsis datis fuerit facta mentio, eorum definitioni, quam neque sciuit, neque expendit, consensisse censeatur, atque suo consensu decretum vniuersale totius Synodi, & Ecclesiæ fecisse, & infallibile reddidisse censebitur, & quod inde necessariò sequitur, potestatem illud retractandi sibi ipsi abstulisse? Nam, si infallibile est, vt vult Duvallius, illúdque neque denuò retractare, neque emendare poterit: alioquin vel ille falleretur in ea retractatione, aut neganda confirmatione, si peteretur; vel Synodus in decernendo falsa esset, & errasset.

24 Denique argumenta, quibus suam affirmationem firmare conatur Duvallius non expressè reiiciuntur. Concedimus enim eiusmodi Concilium non esse acephalum, cum Pontifex illi per suos Legatos intersit, sed cùm quidpiam Legati definiunt, præter suum commonitorium in ea definitione, non repræsentant Pontificem, qui proindè debet illam definitionem, tanquam caput Ecclesiæ confirmare, potiori multò ratione, quàm cum Legati definiunt, ipsáque Synodus consentiente commonitorio Pontificis; tunc autem confirmationem peti à Synodo iam ostendimus. Quare falsum est eiusmodi decretum, licèt non contrarium commonitorio Pontificio, esse infallibile, ne tota tunc Ecclesia fallatur, & erret, contra Christi promissionem: nam tunc tota Ecclesia non errat, cùm caput eius vnà cum ipsa non decernat; neque tunc licet arguere ex PP. consensu & diuinam prouidentiam accusare, quæ totam Ecclesiam illudi permittat. Nam neque (vt dixi) tunc tota Ecclesia illuditur & errat, neque legitimè procedit, quæ sine suo capite, aut eius ratihabitione, quidpiam determinat, vt monui. Atque, si propriè loquamur, licèt eiusmodi legitimum sit Concilium, & à Pontifice conuocatum, in ea tamen definitione, de qua agimus reipsa procedit sine suo capite, eiúsque ratihabitione, quam saltem spondere debent Legati; & si Pontifex non ratum habet, illa acta vti rata habere non tenetur. Erit eiusmodi decretum, si propriè loquamur, à Concilio latum sine suo capite, &, si ratio dumtaxat talis definitionis habeatur, dici poterit acephalum. Neque rectè obiicitur, Legatos destinari ad Concilium cum potestate definiendi, quæ inanis erit, sed ad actum reuocata fallibilis, & sine confirmatione Pontificis: nam Pontifex facit quidem illam potestatem definiendi, non communicat tamen infallibilitatem in definiendo, neque priuat se potestate illam definitionem examinandi, aut probandi, aut ratam habendi, si ratæ habendæ, aut probandæ sunt, aut non. Quod verum etiam est, quoties sequuti sunt mandatum, & commonitorium, & tamen Synodus tunc petit confirmationem, quod contingit, vt monuimus, in omnium aliorum negotiorum Legatis, & Procurationibus. Nam delegans videre debet, an sua mandata seruarint, & an illorum gesta rata habere teneantur.

25 Ex hac porrò Legatorum, maximè cùm vltra sua mandata & præter illa, quidpiam in Synodo cum Patribus definiunt, indigena ratihabitione & confirmatione Pontificia, cùm sine illa eiusmodi definitiones infallibiles non sint, colliges quàm ineptè dixerit Grauina *Controuers. 5. art. 3. dub. 1. Romanus*, qualescunque Congregationes sacras, putà de ritibus, de regularibus, de iudice, de sancto Officio, errare non *posse*, & quod omnium absurdissimum est, etiam quæstionibus de facto, neque posse decipi per subreptionem, vel fraudem informantium, neque etiam inanditam patte iudicium illarum esse fallibile, ac errori obnoxium: & quendam aliter decernentem facit suspectum *de fide*: quod Grauinæ delirium insanissimum est, & refutatione non indiget, cùm ipsommet Pontificem in facto errare posse fateantur omnes.

26 Placet verò quod sapienter affirmat Duvall. *quæst. 6. concl. 1.* Concilia generalia, quæ approbata, neque improbata sunt, magnæ semper in Ecclesia auctoritatis habita fuisse: debent enim & priuatis Doctoribus, atque etiam Academiis præferri, cùm viri pij, & Præclari eruditi, in iis quidpiam definierint, quod nisi euidenter cum damnatis opinionibus consentiat, à priuatis reiici non debet. Atque hactenus de fidei dogmatibus à Conciliis Oecumenicis explicatis, & definitis.

27 Verùm ad alias causas conuocandi eiusmodi Concilia, nempè ad ius Canonicum constituendum, siue ad

ad disciplinam Ecclesiasticam certis legibus, & regulis, siue canonibus stabiliendam, siue restituendam, quod ita factum ab omnibus Conciliis constat, eos sine R.P. confirmatione condi aut promulgari posse, cum obligent totam, & uniuersalem Ecclesiam, omnes concedunt, & ex eius statu Monarchico sapienter colligebat Duvallius, de eorum vera canonum obligatione, mutatione, dispensatione, interpretatione, exceptionibus aliisque, quæ legibus, omnibus positiuis, æquè communia sunt dicemus *lib. proximo* quantum instituto nostro necessarium erit.

Altera eáque frequens causa cogendi Concilia sunt negotia quædam tractanda quæ ad bonum totius Ecclesiæ, vel aliquarum nationum, aut ipsarum etiam prouinciarum pertinent, quæ maiori auctoritate in eiusmodi consessibus iudicantur, de quibus omnibus prolixior erit disputatio *to. 3. III. operis*, vbi de iudiciis Canonicis agemus commodiori loco post explicatam hierarchiam Ecclesiasticam. Itaque circa Concilia Oecumenica in vniuersum, nihil tractandum superest in præsentiarum: de singulis verò, & eorum legibus, ac Canonibus suis quibusque locis disputabitur.

CAPVT V.

De Synodis non Oecumenicis, & earum in iure canonico constituendo auctoritate.

QVÆSTIO I. *Notationes de diuisione Ecclesiarum.*

QVÆSTIO II. *Consectaria.*

QVÆSTIO III. *De Synodis patriarchalibus.*

QVÆSTIO IV. *De Synodis regionalibus, siue nationalibus.*

QVÆSTIO V. *De Synodis prouincialibus.*

QVÆSTIO VI. *De Synodis cuiusque Episcopatus.*

QVÆSTIO VII. *Consectaria de materia VI. & potestate Synodorum non Oecumenicarum.*

QVÆSTIO VIII. *De Synodis Gallicanis.*

HACTENVS egimus de Synodis Oecumenicis, quas supremam habere in constituendo iure Ecclesiastico, auctoritatem, si legitimæ sunt, nemo diffitetur, sed illæ perpaucæ numero toto mille sexcentorum spatio fuere & trecentis primis annis nullâ grassante Imperatorum sæuitia, difficiléque semper fuit, ex vniuersi Imperij finibus Episcopos & Prælatos in vnum cogere, & Orientem Occidentémque orbem in locum aliquem conuenire, inde tamen nomen Oecumenici desumptum est, eo enim vniuersitas imperij Romani passim significatur *Luc. cap. 2.* Iubet Augustus *ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην* & Cassiodor. *lib. 2. variar. cap. 52.* August. temporibus orbem Romanum agris diuisum, censuque descriptum refert. Quare Nicænam Synodum Gelasius Cizicen. *lib. 1. Actor. eius* coactum ait ex omnibus mundi prouinciis, *ἐκ πασῶν τῶν τῆς ῥωμαίων οἰκουμένης ἐπαρχιῶν*, atque de eiusmodi Synodis hactenus disputauimus, sed præter has vniuersales Synodos sunt & aliæ particulares; quia neque tam frequentes & numerosæ sunt, neque ex tam multis locis leguntur. Quare aliæ sunt ampliores, aliæ angustiores siue numerum personarum siue locorum spatia spectes: & ideò frequentiùs quoque coguntur & ante ipsa Concilia Oecumenica coactæ sunt, de quibus modo nobis agendum est.

QVÆSTIO I.

Notationes de diuisione Ecclesiarum.

Synodorum particularium authoritas, numero 1.
Diuisio Ecclesiarum exemplo Imperij Romani. num. 2.
Varia Imperij diuisiones, n. 3.
Prima diuisio, n. 3.
in Prouincias & metropoles, n. 3. & 4.
Similis diuisio Ecclesiastica ab Apostolis facta, n. 5. 6. & 7.
Noua diuisio Imperij à Constantino, num. 8. 9. & 10.
Illam imitata est Ecclesia, n. 11.
Tertia diuisio Imperij in Orientale & Occidentale, n. 12.
Similis in Ecclesia Diuisio, n. 13.

SVpponendum imprimis est non exiguam Synodis istis particularibus siue non Oecumenicis tributam fuisse auctoritatem ab ipsis Oecumenicis à quibus laudatæ sunt. PP. Ephesini & Chalcedonenses passim illarum Canones vocant *τάξιν*, & *ἀκολουθίαν*, *τὴν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν*, & *ἀριθμῶν ἀκολουθίαν*, seriem & consequentiam Canonum Ecclesiasticam, & consequentiam Canonum & in actis Conciliorum *ἀκολούθως*, & *κανονικῶς* pro eodem vsurpantur, eò quòd index, & series Canonum, ex eiusmodi Conciliis particularibus assignatis numeris contexta esset, quem Codicem Canonum appellabant, quo iure vtebantur, & ex illo iudicabant etiam Synodi Oecumenicæ. Quare Concilium Chalcedonense *Can. 1.* *τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας, κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν*, Canones, qui à sanctis Patribus hucusque in vnaquaque Synodo constituti sunt, obseruari æquum censuimus. Iustinian. *Nouell. 131. cap. 1.* *Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας, ἢ βεβαιωθέντας* Sancimus vices legum obtinere Canones Ecclesiasticos qui à sanctis quatuor Conciliis constituti, & confirmati sunt, vbi confirmatos *βεβαιωθέντας*, intelligit Iustinian. Canones Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiochenos, Laodicenses, toto orbe receptos & ab ipsis quatuor Conciliis prioribus Oecumenicis confirmatos & probatos: ista sapienter intelligit Balsamon *in No. Photij, titul. 1. cap. 2. Nota*, inquit, *præsentem nouellam quæ dicit tanquam leges* seruari oportere non solum qui à sanctis quatuor Synodis editi sunt, sed etiam eos qui ab his confirmati sunt, sicut Canones Synodorum localium *σημείωσαι τὴν παροῦσαν νεαρὰν (ρλα) ἀσφαλῶς κρατεῖν μὴ μόνον*

μόνον τοὺς παρὰ τῶν τεσσάρων ἁγίων συνόδων ἐκτεθέντας κανόνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρὰ τούτων βεβαιωθέντας, ἤγουν τοὺς κανόνας τῶν τοπικῶν συνόδων: quanquam noluit acrius negare Iustinian. agere dumtaxat de solis quatuor primis Conciliis generalibus quorum aliqui Canones fuerant obseruati antequam scripto traderentur, vt innuunt PP. Concilij Constantinopolitani *Epist. ad Damas.* Cum de ordinationibus Ecclesiasticis agunt, & dicunt certam esse Legem antiquam, & Canonem Concilij Nicæni, *παλαιὸς ὁ τοῖς ἴσοις θεσμὸς κρατέτω, καὶ τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ πατέρων ὅρος*: & sanè quis dicat, Iustinianum dedisse vim legum Canonibus istis Prouincialibus, quos vel refixit, vel quibus contraria sancinit? Nam *Can.* 15. Concil. Neocæsar. iubet, in qualibet ciuitate, licet magna ordinari septem dumtaxat Diaconus, consentaneè *Act. cap.* 6. & tamen Iustinian. in Ecclesia Constantiniana vult esse centum. Neque dicas cum Balsamo *in Conc. Trullan. Can.* 16. tum Iustinian. tum illud Concilium interpretari dumtaxat Canonem Neocæsariensem: nam interpretantur dumtaxat locum Actorum, quem malè ab illa Synodo intellectum esse de Diaconis ministrantibus altari dicunt, cùm loquatur dumtaxat de eleemosynarum distributoribus. Cæterùm ipsum Canonem abrogant, & illi contrarium quidpiam constituunt, quod fatetur Zonaras in idem Concil. Trullan. *Can.* 16. & tandem contendit ipse Balsam. Verùm quidquid statuas de mente Iustiniani hac in parte, certum omninò est ex Synodis eiusmodi localibus, vt appellat Balsam. quarum aliquæ ipsam Nicænam præcesserant, collectum fuisse Codicem Canonum, qui vniuersæ Ecclesiæ dictus est *βιβλὸς κανόνων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας*. Præponebantur autem omnibus Canones Nicæni *διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου αὐθεντίαν*, prærogatiuam. Hoc porrò iure vtebatur tunc vniuersa Ecclesia; quare Synodus Chalcedonensis citat ex eo Canonem 83. 84. 95. 96. qui sunt 3. 4. 15. & 16. Concilij Antiocheni. Epistola Synodica Episcoporum Prouinciæ Pisidiæ Asianæ Diœcesis ad Leonem Imp. citat Canonem 73. qui est 4. Concilij Antiocheni. Dionysius exiguus, *Ep.* 1. *Paschali ad Petronium Episcopum*, citat Canonem 79. eiusdem codicis, vel, vt Græci numerant, 80. qui est primus Concilij Antiocheni, idem Dionys. *Epistola* ad Stephan. Salonitanum Episcopum, quam suæ Latinæ interpretationi præfixit, ait se digessisse regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum vsque ad Constantinopolitanum I. sub ordine numerate, à primo capite, vsque ad centesimum sexagesimumquintum. *Sicut*, inquit, *habetur in Græca fide.* Leo primus & Synodus Romana *Epist. ad Theodos. Imperat.* de generali Synodo intra Italiam cogenda, meminit Nicænorum Canonum, & subterannexorum, qua voce intelligit Canones, qui à Concilio Nicæno ad Constantinopolitanum editi erant, & in vnum Codicem collecti Nicæno, subiiciebantur in vulgato Codice. Atque de variis additionibus, quibus Codex ille Canonum vniuersæ Ecclesiæ creuit plura dabit Christophor. Instellus, *præfatione in veterem illum Codicem*, vbi etiam obseruat tandem post Nicænum II. Oecumenicum collectum fuisse Codicem Canonum Ecclesiæ Orientalis hoc titulo, *κανόνες τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων*, qui è Bibliotheca Canonicorum D. Hilarij Pictauiensis à Ioanne Tilio primùm Græcè editus est Parisiis, & posteà ab Elingero ex Bibliotheca Augustana Vvitembergæ anno 1614. illi Codici Zonaras & Balsam. sua scholia addiderunt.

Præter hunc verò vniuersæ Ecclesiæ Codicem, fuere & alij, de quibus omnibus dicemus *inferiùs*, vbi de collectionibus peculiaribus. Fuere enim Ecclesiis peculiares, nempè Codex Ecclesiæ Africanæ, quem habemus, de Gallicana, Hispanica, & Anglicana Ecclesia, quæ suos etiam habuere Codices, præter vnum illum vniuersalem testatur Instellius *præfatione citata*, & nos *inferiùs*: qui Codices priuati eiusmodi Ecclesiarum magnam partem ex Synodis ipsis peculiaribus sine dubio collecti erant, & ius illis singulare ac priuatum constituebant.

Ex quibus omnibus tandem constat magnam partem iuris Ecclesiastici ex Synodis non Oecumenicis quocunque tandem nomine vocentur, fluxisse. Et sanè quis affirmet paucos Synodorum Oecumenicarum Canones produxisse infinitam illam legum Ecclesiasticarum multitudinem, quam in tot collectionibus reperimus, quæ & Lectorem fatigant, & totam istam scientiam vsque adeò operosam reddunt? Cùm igitur hoc libro causas iuris Ecclesiastici, & illius originem inquiramus, non potuimus à traditione Synodorum peculiarium abstinere, & earum saltem diuersas species in vniuersum tradere. Eas verò omnes vniuersali nomine Synodorum non Oecumenicarum comprehendo, & ad futuram disputationem aliqua prænotanda moneo.

Obseruandum imprimis est Ecclesias ab Apostolis A
ad exemplum Romani imperij distributas primùm fuisse, quæ deindè diuisio consequentibus omnis à variis Synodis aucta, & omninò perfecta fuit. Et sanè cùm, vt ait Cyprianus *lib. de vnitate Ecclesiæ*, *vnus sit Episcopatus* (à Christo constitutus) *cuius à singulis in solidum pars tenetur, Ecclesia quoque vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodò solis multi radij, sed lumen vnum. & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum; & cùm de fonte vno riui plurimi defluunt: numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine* 1. *Auelle radium Solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuum, præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latiùs expandit: vnum tamen caput & origo vna, & vna mater, successibus copiosa, illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur.* Additque alia quamplura huius vnitatis, quæ tamen, & multitudinem, & copiam, & fœcunditatem non excludit. Hanc verò vnitatis radicem idem Cyprian. *Epist.* 55. ait esse Petri cathedram: *Nauigare audent* (inquit) *& ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis litteras ferre.* Eadem sentit Optatus *lib.* 2. *contra Parmen. Igitur negare non potes scire te in Vrbe Roma Petro primo Episcopalem cathedram esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas appellatus est: in qua vna cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.* Vides igitur Cyprianum; & Optatum sapienter existimare in vno Christi corpore Ecclesiæ, sicut vnum caput; ita & vnum Episcopatum constitutum esse, cuius quidem pars à singulis Episcopis possideretur, ita tamen vt eius fons & origo ab vno inciperet, à Principe videlicet Apostolorum Petro; atque nulli liceret, neque ipsis Apostolis Episcopatum tenere alienum à communione, & consortio vnitatis, quæ viget in cathedra Petri, & Romana Ecclesia, ad quam idcircò Irenæus *lib.* 3. *cap.* 3. dixit

omnem

omnem debere conuenire Ecclesiam, *propter potentiorem eius principalitatem*, & Gelasius I. *tractatu aduersus Graecos*, quem Iacobus Sirmundus edidit, idcirco dictum ait Petro à Christo, *Tu es Petrus*, &c. *Vt capite constituto schismatis tolleretur occasio, & vna monstraretur compago corporis Christi, quae ad vnum caput, gloriosissima lectione societate concurreret, & vna esset Ecclesia, cui fideliter crederetur, vndique domus vnius Domini, & vnius Redemptoris, in qua de vno pane, & de vno calice nutrimur.* Quia verò hæc vnitas Ecclesiæ, cathedræ, & Episcopatus non poterat numerum & multitudinem excludere, sicut vnitas corporis membrorum vnitatem non includit, immò potiùs excludit, debuit omninò aliquis ordo inter vniuersa eiusmodi membra constitui, & in administratione politica, licet omnia ad supremam potestatem, in quocunque tandem illa resideat, siue in vno, siue in pluribus, referri debeant; necesse tamen est aliquam subordinationem inter Magistratus constitui, quorum alij minores, alij maiores sint, alij superiores, alij inferiores, neque omnes, pares & æquales sint administratione & potestate, quamvis omnes, & singuli de principali & suprema potestate quidpiam participent: alioquin in omnimoda illa æqualitate confusio quædam esset, non ordo: ita in singulis Episcopatibus, qui sunt partes vnius Episcopatus, quæ in solidum à singulis Episcopis possidentur, vti aiebat Cyprianus, debuit aliquis ordo constitui, ne quod monent Hieronym. Gelasius, & cæteri sæpiùs PP. essent schismatici, atque singulis Episcopis suas Ecclesias ita mandari oportuit, vt alij aliis aliqua ratione, quoad administrationem & iurisdictionem subiicerentur. Itaque eiusmodi Episcopatuum partitio ab ipsismet Apostolis primùm facta est, & deinde lapsu temporis ad perfectum adducta: neque id commodiùs ad politiam Ecclesiasticam fieri oportuit, quàm exemplo diuisi Imperij Romani.

5 Plures verò diuisiones Imperij Romani, quas æmulata est Ecclesia comperio. Primò, cum in diuersas Prouincias extra Latium & Italiam, totum Imperium Romanum distributum fuit, tum libera & florente Republica, tum in vnius Principis dominatum redacta. Erant siquidem stante Republica aliæ Prouinciæ consulares, quæ ab iis qui in vrbe consulatum gesserant consulari imperio regebantur; qui & idcircò Proconsule & Proconsules dicebantur: aliæ Prætoriæ, quas qui proximo anno Prætores fuerant Prætorio Imperio obtinebant, vnde Proprætore, & Proprætores appellabantur. Non erant verò certæ Prouinciæ, in quas semper viri Consulares, & aliæ in quas Prætorij perpetuò mitterentur, sed ex Magistratibus, qui eas obtinebant, denominabantur. Obseruat verò Hotman. *in notis ad orat. Ciceronis de Prouinciis Consularibus*, vtrasque istas Prouincias in Senatus potestate fuisse: dissimili tamen ratione, & lege quidem Sempronia vtraque à Senatu decernebantur. Sed Consulares Consulibus anno proximo futuris ante Comitia mandabantur, et eas demùm post menses septemdecim obtinerent; & in Senatus potestate sic erant, vt Tribuni plebis non possent intercedere decretis, quæ de iis Senatus fecerat: & præterea obtinebantur in incertum temporis, quamdiu scilicet Senatus alios non summittebat, aut sufficiebat. Prætoriæ verò Prouinciæ Prætoribus anni præsentis mandabantur, vt eas proximis Kalendis Ianuariis deposita Prætura statim obtinerent, erant tamen in populi potestate: quia Tribuni plebis intercedere poterant decreto de illis à Senatu facto, & annuo tantùm imperio obtinebantur. Erat quoque ius Senatui eas, quæ Prouinciæ consulares erant, Prætorias facere: quare mutatione simul è potestate Senatus in potestatem populi transibant modo explicato. Fuerunt & Prouinciæ Cæsaris ex instituto Augusti, qui summa rerum ad se deriuata, Vniuersum tripartito diuisit: partem pacatam, & quæ sine armis facilè defendi posset populo dimisit; eam verò, quæ militum præsidio indigeret, sibi sumpsit ipse; in suas præsides cum imperio mittebat: populus autem Proconsules & Proprætores. Ita testatur Strabo in calce sui operis, & Dion. *lib. 53*, quibus consentit *& D. de officio Praef.* & *de officio Procon.* Deuictas verò nationes in Prouinciam redigebant, eùm illis leges proprias & domesticas adimebant & Romanas dabant, & quotannis Prætorem, qui Prouinciam ex legibus datis tegeret, mittebant, vt de Gallia factum constat ex oratione Critoguati apud Cæsar. *lib. 7. de bello Gallico*, & Suetonium in Gallia.

In singulis autem Prouinciis erat vna, vel plures vrbes illustres cæterorum veluti matres, vel matrices, verbi gratia, in Syria Phœniciæ Berytbos, & Tyrus erant Metropoles, *l. vnica, C. de Metropoli Beryth.* in Ponto Amasia & Cæsarea *Nouell. 28.* in Cappadocia Cæsarea, alia & Tyana. Metropolium à mensura ciuitatum vocari scribit Isidorus *lib. 7. cap. 15.* quem refert & sequitur Gratiao. *dist. 21. cap. Clericos*, nempè à μέτρον, & πόλις cùm sit potiùs μήτηρ πόλεων matrix ciuitatis, sicut Sueton. in Augusto nominat matricem arborem, ex qua stolones succrescant. Et *distinct. 63.* scribitur ad Episcopi electionem sufficere Ecclesiæ matricis arbitrium. Est igitur Metropolis ex Ammiano mater vrbium; mater & caput Prouinciæ *lib. 7. in fin. D. de officio Proconf.* Alij verò vocant, ciuitatem, ex qua colonia deducta est, vnde Thucydides Ἀποικία δὲ μὴ πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται. Colonia beneficio quidem affecta honore prosequitur matrem, sed iniuria affecta ab ea abalienatur. Hæ duæ tamen significationes iungi non difficile possunt, vt μητρόπολις sit ciuitas maior cæteris, quales ferè sunt ciuitates matrices, ex quibus aliæ, tanquam matrices, ductæ fuot, quâ simili ratione dicitur, μητροκωμία, quam Accursius legi vult, Metrocomia, & interpretatur villam, quæ iossu Principis metœcis, id est, peregrinis transmigratoribus distribuitur ἀπὸ τοῦ μέτρου, καὶ κώμης à mensura, & villa, quasi villam mensam diceres. Quam interpretationem reiicere non audet Alciat. *in lib. 2. Codicis, l. 54.* licet potiorem existimet eam quæ μητροκωμίας interpretatur maiorem vicum & cæterorum veluti parentem. Atque ita passim interpretantur metrocomiam matrem pagorum, seo caput inter pagos, qui vni ciuitati subiecti erant, sicut metropolis mater ciuitatum eius Prouinciæ. Erant siquidem magni & florentes quidam vici, vt ostendit *l. 33. in fine, C. Theod. de Episcop. & Cleric.* vbi pro magnitudine & celebritate cuiusque vici illius Ecclesiæ, iubetur certus Clericorum numerus iudicio Episcopi constitui. Erant sine dubio bi vici minores, de quibus Libanius *orat. de patrociniis*, εἰσὶ κῶμαι μεγάλαι πολλῶν ἑκάστη δεσποτῶν, & *orat.* κατὰ τῶν εἰσιόντων. His porrò metrocomiis sua erat curia, sui curiales; quare Saluian. *lib. 5. de gubernat. Dei. Quæ sunt, inquit, non modo vrbes, sed etiam municipia, atque vici, vbi non quot curiales fuerunt, tot Tyranni sunt.* Hi *l. 15. C. Theod. de desertoribus*, dicuntur primates vrbium, vicorum, & castellanorum. Dicuntur etiam præpositi pagorum; siquidem pagi iidem erant, cùm vicis, & Paul. *lib. 4. sentent. tit. 6.* Vicos priuatum forum habuisse censet. Metrocomiæ porrò in publico loco erant, vt dicitur *l. 6. C. Theodos. de patrociniis, vicorum*, id est, publicas functiones præstabant, siue erant publici vici ad discrimen vicorum, qui erant priuato-

priuatorum; & vnum Dominum agnoscebant, de quibus Libanius *orat. ἀεὶ τῶν προςτασιῶν*, quos sic describit, *ὡς οἱ δεσπότας* quibus est vnus Dominus.

5 Diuiso igitur Romano Imperio in Prouinciaa, metropoles & metrocomias, Apostoli etiam primi Ecclesiaa ita partiti sunt, vt inter Episcopos primus ille haberetur, & cæteris emineret, cui ciuitatis Metropolitanæ Episcopatus creditus foret. Id probat Marca *lib.1 de Concord.cap.13.num.2.* quia ratio Prouinciarum Romanarum in Ecclesiastica dispositione perpetuò viguit. Quare in Bithymia Nicomœdia, in Cappadocia Cæsarea, in Ponto Amasia, io Asia Proconsulari Ephesus, in Galatia Ancyra primatum Metropoliticum perpetuò obtinuerunt, eáque de causa Ancyrana Ecclesia inter Apostolicaa à Iulio I. apud Athanasium numeratur; quia nempè Metropolis erat Galatiæ, cuius Ecclesia ab Apostolis fundata erat, & Paol. *Epist. ad Galat. cap.2.* & *1.Cor. cap.16.* meminit collectarum, quæ fuerant factæ in Ecclesiis Galatiæ Tito Cretensi Episcopo, vt Presbyteros oppidalium constitueret, mandat Paul. *Epistola ad Tit. cap.1. Reliqui te Creta vt constituas per ciuitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Ex quibus patet Titum suscepisse à Paulo ordinandam illam Prouinciam; quod & fecit ordinatione Episcoporum, & Presbyterorum, qui à Metropolitano impositionem manuum Presbyterij obtinebat. Asiæ Proconsularis vbi Attali Regis ablegata ad Romanos delata fuit iurisdictio, vrbem Ephesim tanquam Prouinciæ Metropolim habuit, vt testatur Antonini rescriptum ad Asianos: & Proconsul, cum Prouinciam ingrederetur, Ephesium ea de causa primam appellabat. Inde Episcopus Ephesinus habitus est Metropolitanus, neque de eius dignitate quidquam decessit, quamvis in ea Asiana Prouincia, septem Episcopi, quorum meminit Ioan. Apocal. *cap.1.* constituti fuerint: quare & in ea Paul. Sedem fixit, & Ioannes suam cathedram collocauit. Vide D. Martyrium Timothenum apud Photium *Cod.254.* Achaia in Prouinciam à Romania redacta metropolim habuit Corinthum, ex Floro *lib.2.cap.16.* ideóque Paul. cum scribit ad Corinthios, ad vniuersos fratres Achaiæ se scribere dicit, *2.Cor.cap.1. Ecclesia Dei quæ est Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui sunt in vniuersa Asia.* Quia nempè Corinthua & Achaia Prouinciæ, & Metropoleos vinculo nectebantur. Simili ratione idem Paul. suis litteris Thessalonicenses, & simul omnes fratres, qui sunt in Achaia admonet *1. Thessal. cap.4.* Denique S. Petroa *Epistola 1. cap.1.* scribit Christiania Ponti, Galatiæ & Cappadociæ, & Asiæ, atque his quodammodò limitiboa Romanarum Prouinciarum Christianos, ad quos scribit, comprehendit. Denique Tertull. *lib.de præscription.cap.36.* Ecclesiarum traditiones petendas monet ex singularum Prouincialibua Metropolitia, in quibus Apostolicæ fidei depositum (vt loquitur Paulus) seruabatur, ex quibus ipsi Apostoli scripserunt & præfuerunt, *Age iam qui voles curiositatem melius exercere, in negotio salutis tuæ; percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur: apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem vniuscuiusque. Proximè est tibi Achaia habes Corinthum, si non longè es à Macedonia habes Polyppos, habes Thessalonicenses: si potes in Asiam tendere, habes Ephesum: si autem Italia adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præstò est statim fœlix Ecclesia*, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine *suo profuderunt.* Similia habet *lib.4. aduersus Marcian.* Videmus quod lac à Paulo Corinthij *biberunt, ad quam regulam Galatæ sunt correcti; quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Euangelium, & Petrus & Paulus, sanguine quoque suo signatum reliquerunt.* Vides igitur Apostoloa, maximè Ecclesiam in vrbibus Metropolibus constituisse, illis doctrinam fidei credidisse, ad illas scripsisse suâ etiam manu, quod vox authenticarum litterarum qua vtitur Tertull. indicat: authenticæ enim tabulæ, authenticæ rationes, authenticum instrumentum, dicitur ab Vlpiano, quod distinguitur ab exemplo testamenti, *l.4. de famil. Ercisc und. l.vltim. de testament.* quæ authenticæ litteræ, & autographa adhuc Tertulliani ætate seruabantur ab illis Ecclesiis, ad quaa fuerunt scriptæ. In illia denique ciuitatibus maioribus & aliarum nutricibus Sedem Episcopalem cum præcipuo quodam iure constituisse, quamvis & in aliis vt metrocomiia constitutos fuisse etiam constet, sed cum aliquo discrimine: cùm illi maiores, siue maiorum ciuitatum Episcopi Presbyteros, id est, Episcopos in aliia ciuitatibus minoribus per manuum impositionem constituerent, vt mandatum fuisse Tito circa Cretensem Insulam à Paulo iam monuimus.

Hinc verò factum vt Episcopi maiorum celebrio- 6
rúmque ciuitatum eximium quoddam ius in cæteras Ecclesias obtinerent, non absimile illi quod quædam ciuitates habebant, ratione originis in Colonias à se deductas, quod quibusdam officiis continebatur, fuítque illud ius amplius, aut remissius, pro vsu & consuetudine, quæ sensim inualuit. In hia porrò fuerunt tres illæ inclytæ Ciuitates, Roma orbis domina, Alexandria Regni Ægyptiaci Princeps, & Antiochia Orientis Regina. Itaque illarum ciuitatum Episcopi priuilegiis gaudebant, quæ primùm moribus inducta, deinde Nicæni decreto, de quo postcà, firmata sunt. Dico igitur hanc diuisionem Ecclesiarum inchoatam fuisse ab Apostolis, & deinde perfectam exemplo Romani Imperij per Prouincias & Metropoles; quo edicto nihil derogatum voluimua dignitati Pontificiæ vniuersali, quam à Christo concessam Petro & eius successoribus, qui sunt Romani Pontifices, constat; neque sicut Apostolicæ dignitati cæterorum Apostolorum nihil prorsus detractum est, constitutis variis per Prouincias Episcopis: manebat siquidem sua singulis Apostolis dignitaa Apostolica, quæ longè eminebat dignitati Episcopali, vt *alibi* diximus, & non erat cum omnimoda sua plenitudine in Episcopos successores transmittenda. Quare licèt illis succedant Episcopi in dignitate Episcopali, non tamen in omnimoda dignitate Apostolica.

Sapienter verò Apostoli in sua Ecclesiarum & Pro- 7
uinciarum diuisione Imperij Romani exemplum æmulati sunt: rationem reddit Synodos Antiochena *sub Iulio I. cap.9.* ait enim, *Episcopum qui præest Metropoli curam etiam suscipere totius Prouinciæ, eo quod in Metropolim vndequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Vnde visum est eum quoque honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, vt vult, qui ab initio obtinuit, Patrum Canon.* Nihil verò inde detrahi dignitati cuiusque Episcopi circa suam Parochiam monent PP. dum addunt, *Vnumquemque Episcopum habere sua Parochia potestatem, & administrare pro vnicuique conueniente religione, & totius regionis curam gerere, quæ suæ vrbi subest: vt etiam ordinem Presbyteros & Diaconos & vnaquaque cum iudicio tractent, & nihil vltra facilè aggrediantur sine Metropolis Episcopo, neque ipse sine reliquorum sententia.* In Ecclesia igitur ex antiquo Canone semper habita est ratio dignitatis quam ciuitas obtinebat ex Imperio, quod opportunitas & commoditas plebis instituendæ & seruandæ, & politia exigebat. Atque in eo

eo canone seruando vsque adeò fuere religiosi veteres, vt quamvis Hierosolymitanam Ecclesiam plurimùm reuererentur, vtpote Iacobi Apost. sedem, &, vt appellat Cyril. fidei metropolim, & Synodi ipsi primum locum post Romanum, Alexādrinum & Antiochenum deferre, subiectum tamen esse voluerunt Episcopo Cæsareæ Palæstinæ quoad iurisdictionem; quod constat ex *can.7. Nic.* Cuius rei alia ratio non fuit, quam quia Cæsarea prouinciæ illius caput, & Metropolis fuit, vndeque Tac. *l. 5. hist.* nominat Cæsaream Iudææ caput; nam Vespasianus excisa Hierosolyma, Iudææ proconsulatum Cæsaream transtulit, post relegationem Archelai Regis Iudæorum, cuius regnum publicatum & fisco Imperij addictum est, quod liquet ex Actis Apostolorum vbi proconsules Romani apud Cæsaream morantur. Perpetuò igitur Episcopus Hierosolymitan. subiectus mansit Cæsariensi, donec rescripto Theodosij in Patriarcham euectus est, tributis ipsi prouinciis Phœniciæ, Arabiæ, & Palæstinæ, quæ a Patriarchatu Antiocheno auulsæ sunt, qui cum huic nouæ Institutioni intercessisset, tandem inter Iuuenalem Hierosolymitanum, & Maximum Antiochenum conuentum est, vt Phœniciæ dua & Arabiæ Maximo restituerentur, tres verò Palæstinæ ad directionem Episcopi Hierosolymitani pertinerent, eaque conuentio à Synodo Chalcedonensi probata fuit *act.8.* quamvis porrò hæc Prouinciatum & Metropolitanum instituendorum ratio excogitata & cœpta fuerit ab Apostolis; quia tamen singularis executio, non nisi progressu temporis sensim facta est, ideircò veteres hanc diuisionem non Apostolis, sed Patribus & antiquæ consuetudini tribuere solent: deinde cum Episcopi magnarum vrbium, alios ad nouas Ecclesias & prouincias fundandas mitterebant, earum aliquod ius in eas Ecclesias sibi reseruabant, ei non absimile, quod ciuitates aliarum matres ratione originis retinebant, vt nuper monui. Præterea sicut cum ab Imperatoribus pro vtilitate Reipublicæ, maiores quædam prouinciæ in duas vel plures sectæ fuerint, id ipsum ab Ecclesia quoque post Apostolorum tempora factum est, v.g. Africa quæ vni Episcopo Carthaginensi suberat, in sex prouincias Ecclesiasticas distributa est. Galatia quondam vna prouincia in primam & secundam secta est in Imperio & Ecclesia; quod idem contigit in Cappadocia & Ponto & alijs quibusdam.

8 Atque hæc prima fuit diuisio Ecclesiarum quæ subinde auctior, illustrior, commodiórque reddita est ex noua diuisione imperij à Constantino facta, quam Ecclesia quoque æmulata est. Constantinus igitur plurima circa Imperij administrationem sapienter innouauit quidquid ineptè queratur Zosimus *l. 2. historia noua,* vbi ait conturbasse omnia Magistratuum officia; nam summam Præfecti prætorio authoritatem imminuit, vt faciliùs in officio Præfectos contineret, & militum atque etiam Magistratuum cæterorum gratiam demereret, neque omnis ab vno solo, qui penè par Imperatori erat, penderent: quanta enim foret illius magistratus auctoritas fusè docebunt Petrus Faber *lib. 1. semestr. cap. 1. 2. 3.* Guido Panciroi. *ad notitiam Imperij Orientis cap. 5.* Vvolfangus Lasius *l. 2. de Repub. Romana cap. 2.* Petrus Gregor. *lib. 7. syntag. cap 30.* Iacobus Guther. *toto libro 2. de officiis domus Augustæ.* Buleng. *lib. 3. de Imperio, cap. 2. & 3.* & alij *ad D. de officio praef.* Initio quidem hic præfectus militari custodiæ, & satellitio cum potestate præerat, vt Plutarchus in Galba: quare dicitur ab Herodiano *lib. 5.* ἔπαρχος τῶν δορυφόρων, vel τῶν δορυφόρων aut στρατοπέδων, & ὕπαρχος αὐλῆς apud Spartanum, id est, aulæ siue domus palatinæ; Palatium enim dicebant, quam Plutarc. in Galba *αὐτοκράτορος οἰκίαν,* Herodian. *l. 1. & 3.* *βασιλείους οἴκους ἱερὰν, αὐλὴν,* quod in Palatino monte, in quo primum Faustulus, & Romulus habitarant, postmodum Augustus constituto Imperio domum suam collocasset, vt tradit Dion. *lib. 53.* vnde tum Romæ, tum alibi Principes suas domos palatia nominarunt, prætorium quoque nominabant palatium, siue tabernaculum Imperatorium, quamvis prætorij voc plura alia significet, vt obseruat Iuret. *in l. 1. epist. Symmachi.* Erat igitur præfectus prætorio, qui sub regibus olim tribunus. Cæterum Faber *lib. 1. semestr. cap. 1.* confundit cum comite palatij, siue cum Maiore domûs, quod dici nequit de illis præfectis prætorio, qui soli satellitio Imperatoris tunc præerant, & qui ab Augusto instituti sunt: nam non stetit illa præfectura in solo munere regendarum excubiarum regiarum; siquidem negotiorum publicorum administrationem, eamque præcipuam habuit, vt patet ex *l. 1. D. de officio præfecti prætorio.* & ideo *l. 1. C. de officio vicarij.* Imperatores, Valens, Valentinian. & Gratian. *Summum rerum & dignitatum verticem penes illum esse dixerunt.* Quod id ipsum affirmauit Valent. Theodosius, & Arcadius *l. 40. C. de Decur.* Ammian. *lib. 21.* apicem honorum, & summum Imperium, summam dignitatem. Sidonium in panegyrico Maioriani superbum apicem Theod. *l. 8. in ius codice de honorariis codicillis,* ait eiusmodi Codicillos honorarios ad summum præfecturæ fastigium peruenire, quos ab ipsomet Theodosio Libanio datos tum ipse Libanius pluribus locis, tum Eunapius in vita Libani testantur τὸν γὰρ τῆς αὐλῆς ὕπαρχον μέχρι προσηγορίας ἔχειν ἐκέλευον, nempe circa administrationem, vel actum seu, vt ipse ait, περὶ προστασίου γράμμασι κεκοσμημένον. Eunapius in proæresio βασιλείας ἀπόρφυρον principatum sine purpura, cui videlicet ad summum imperium nihil deesset præter purpuram, multisque laudibus Libanium extollit, quod eam dignitatem tanquam vilem & sordidam recusasset, eaque in re maiorem sophistam se præbuisset; narrá que in Ædesio Matri Ablauij à quodam Ægyptio prædictum esse, eam tantum non Imperatorem parituram, eo quòd Ablauius sub Constantino magno præfectum prætorio egerit, qui tamen à Constantio oppressus pila fortunæ dictus fuit. Quid denique possit præfectus, quàm sublimis esset illius dignitas etiam inclinante Imperio, & sub Gothis regibus describit fusissimè Theodoricus apud Cassiodor. *lib. 6. formula 3.* quem omninò vide, vbi pluribus eius priuilegiis enumeratis tandem concludit: *Licet alia dignitates habeant titulos præfinitos, ab ista totum pene regitur quidquid in Imperio nostro æquabili moderatione tractatur.* Denique huic præfecto nomen Patris Imperij tribuit. Vide eundem Cassiodor. *lib. 1. ep. 4.* & Simmach. *lib. 4. ep. 20.* Ei denique Theodoricus assurgebat, vt ipsemet testatur apud Cassiodor. *lib. 3. ep. 50.* Denique in principum rescriptis passim hæc præfectura vocatur, Apex sublimis dignitatum, fastigium summum, excellens eminentia, miranda sublimitas, celsitudo, magnitudo, illustris magnificentia, potestas in summa administratione posita, sedes *culminis*: pleraque tamen ea rescripta data sunt labente Imperio, & eiusmodi præfectorum plurimùm imminuta maiestate. Quid igitur mirum, si illa pluribus Imperatoribus suspecta fuerit. Quare Commodus eam in duas diuisit, *Tutius fore ratus* (inquit Herodian.) *tantam potestatem non vni dumtaxat credere, sed dissectam in partes, imbecilliorem eo pacto contra Principem reddere.* Et sanè etiam sub prioribus Imperatoribus duos fuisse præfectos prætorio longa enumeratione demonstrauit Petrus Faber *lib. 2. semestr. cap. 2.* Sed tandem magnus Constantinus lata

lege

enumeratione demonstrauit Petrus Faber *lib. 1. semestr. cap. 2.* Sed tandem magnus Constantinus lata lege eam præfecturam plurimum infra illud fastigium dignitatis depressit.

9 Primò enim Patriciatum supra præfectos prætorio euexit, vt testatur Zozimus *lib. 2.* qui idcircò ait Constantinum Patriciatum eiusmodi exoptasse, quia licèt ea dignitas cum vrbe nata fuerit, eum tamen supra aliam omnem dignitatem Constantinus euexit, vt ait Baron. an. 337. ita vt Patricij non ampliùs à Senatoribus qui olim PP. dicti sunt nominarentur, sed quod Imperatoris patres & adiutores essent, vt ait Paul. Diacon. in historia Longob. vbi refert ritum instituendi patricium. De Patriciatûs verò honore vide Cassiod. *lib. 3. epist. 5. & lib. 6. formula 2.* fuisse medium inter consulatum & præfecturam prætorio certum est.

Secundò Constantinus summam illam præfecti prætorio auctoritatem imminuit, quia plurima eius munera & potestatem in alios magistratus diuisit, nam militum ordinandorum regendorumque officium in magistros militum transtulit, quos binos instituit, equitum vnum, alterum peditum, relictâ dumtaxat militarium stipendiorum curâ præfectis prætorio. Quare Cassiodor. Constantino longè posterior, & qui eam præfecturam gesserat, *in Præfatione variarum* sic sibi obiicientes inducit, *Præfectum te prætorianæ sedis omnes nouerunt :* cui dignitati *occupationes publicæ, veluti pedissequa semper assistunt. Ab hac enim exercituales flagitantur impensæ : ab hac victus quæritur sine temporis consideratione populorum : huic etiam, vel solum graue iudiciorum pondus adiectum est, cui ideò leges visæ sunt immensum onus imponere, dum ad ipsam honoris gratiam maluerunt penè omnia pertinere ; &c.* Ex quibus vides, etiam post imminutionem à Constantino factam immensam curarum molem Præfectis prætorio superfuisse, quam tamen pluribus subleuarat Constantinus creatis multis magistratibus, qui partes tanti oneris sustinerent. Quia tamen præfecto prætorio suberant, illi semper sollicitudo non exigua, vt singuli suo fungerentur officio, restabat. Eorum benè longam enumerationem in notitia vtriusque Imperij leges, & doctissimi Pancitoli commentaria consules.

Tertiò Constantinus quatuor præfectos prætorio instituit, quorum curæ vniuersum Imperium in suas quoque partes diss[...]um diuisit : vnus fuit Præfectus prætorio Orientis, cui totam Ægyptum cum Lybiæ, Pentapoli, & Orientem ad Mesopotamiam vsque, & prætereà Cilices, Cappadoces, Armenios, oramque Martiniam totam à Pamphilia Trapizontem vsque, & vsque ad Castella, prope Phasidem sita tradidit eidem, & Thracia commissa, & Mysia, Hæmi ac Rhodopes, & Debeti oppidi finibus circumscripta. Prætereà Cyprum adiecit, & Cycladas insulas, Lemno & Tinbro, & Samothracia exceptis. Hic dictus est præfectus prætorio per Orientem. Alter fuit præfectus prætorio per Illyricum, cui Constantinus subiecit Macedones, & Thessalos, & Cretenses, & Græciam & circumiacentes Insulas, & Epirum vtramque, & Illyrios, & Dacos, & Triballos, & Pannonios ad Valeriam vsque & Mysiam superiorem. Tertius præfectus prætorio fuit Italiæ, cui attribuit Italiam totam & Siciliam & circumiacentes insulas & Sardiniam, & Corsicam & Africam à Syrtibus Cirenem vsque. Quartus præfectus prætorio Galliarum dictus est, cui Transalpinos, Celtas & Hispanos cum Insula Britannia commisit. Hactenus Zozimus. His quatuor præfectis adiecit Iustinianus quintum, exactis ex Africa Vvãdalis post nonaginta quinque annos, quem præfectum prætorio Africæ dixit *l. 1. & 2. C. de officio præfecti præt. Africæ*, illique septem prouincias subiecit, volúntque aliqui illum designari ab eodem Iustiniano *Nouell. 70.* nomine præfecti Libiæ. Lazius *lib. 2. comment. de Romana Rep. c. 2. ad finem* inducit & sextum præfectum prætorio Hispaniæ, & contra communem veterum scriptorum fidem à Gallicano separat, cum vtrique Prouinciæ, quando sub Romano Imperio paruit, vnum eundemque præfectum prætorio, nomine Galliarum passim omnes attribuant, ipséque Claudianus in Mallij panegyrico,

Non te parte sui, sed in omni corpore sumpsit
Imperium, cunctáque dedit tellure regendos
Rectores; Hispana tibi Germanaque Tethys
Paruit, & nostro diducta Britannia mundo,
Diuersóque tuas coluerunt gurgite voces
Lentus Arar, Rhodanusque celer, & diues Iberus.

Lazium fefellit idem Claudian. in Panegyricis duorum Probini, & Olybrij; agens enim de eorum Patre Probo, ait:

Vsque adeóne meam condunt obliuia mentem,
Vt pigeat meminisse Probi? quo iudice totam
Vidimus Hesperiam, fessásque resurgere gentes.

Existimauit igitur Lazius designari à Claudiano præfectum Hispaniæ. Verùm hic Probus Italiæ præfectus prætorio fuit, vt testatur Paulinus in Ambrosio : Hesperiæ autem nomine designari plerumque Italiam nemo nescit. Quæ prætereà adducit Lazius ex Liuio, Tacito Cæsare, pertinent ad præfectos particulares aliquarum Prouinciarum Hispaniæ ante Constantinum, quem illi scriptores multis sæculis præcesserunt, & non ad præfectos prætorio ab eo Imperatore constitutos. Fallitur denique Lazius in subscriptionibus, quas adducit, cum literas illas PP. nullâ interpunctione adhibitâ interpretatur præfectum prætorio, cum facile sit legere proprætorem & pro præfectum. Maneat itaque quaternarius Præfectorum prætorio à Constantino auctore Zozimo constitutus, qui perseuerauit vsque ad Iustinianum qui recuperatâ à Vvandalis Africâ illi præfectum prætorio æqualem cum aliis quatuor potestate dedit, eíque septem Prouincias subiecit.

His præfectis subditi erant alij Magistratus, quos, vti iam monui, notitia vtriusque Imperij enumerat : designauit & singulis opportunissimam sedem, vt sibi demandatarum prouinciarum possent curam facilè suscipere. Itaque Præfecti prætorio Orientis sedes fuit Antiochia, Illyrici Thessalonica, Italici præfecti Roma: præfecto verò Galliarum, sedem statuunt Treuirim, Bulegerus *lib. 3. de Imper cap. 4.* Scipio Duplex *in obseruat. Gallic. lib. 1. c. 8.* Guther *lib. 2. de offi. ie domus Augustæ c. 16.* Brouuer *l. 4. annal. Tacit.* alij Lugdunum, alij Arelatem malunt ; quæ omnia fusiùs disputat Theop. Rayn. *in erudito opusc. de natali S. Ambrosij, pun. 6. & 7.*

Deindè hæ præfecturæ prætorio partitæ sunt ab ipsomet Constantino in diuersa Prouinciarum corpora, quæ dictæ sunt Diœceses, siue administrationes, quæ suberant speciali administrationi præfecti prætorio, vel eius Vicarij Proconsulis, aut alterius Magistratus, qui splendida & exigua aliqua administratione gauderet, quod hac ratione describit Marc. *l. 6. de conc. c. 16. n. 1.* Itaque totum Imperium Occidentale 7. Diœceses comprehendebat, & quidem præfectus prætorio Galliarum habebat sibi subiectam diœcesim Galliarũ, quæ constabat XVII. Prouinciis Galliarum, Diœcesim Britannorũ ex quinq; Prouinciis, Diœcesim Hispaniar. ex septem Prouinciis, præfectus prætorio Italiæ Diœcesim habebat Africanam ex sex Prouinciis, Diœcesim Italicã ex Prouinciis septem, eius caput erat Mediolan. & diœcesim Romanam ex decem. Præfecto prætorio 10

N 3 Illyrici

denique ex Conciliis Hispanis hunc eundem moré obseruarunt Romani in Senatusconsultis,& legibus ferendis; rogabat enim prius populus an legem decerni placeret,deindè illam ferebant. Quod pluribus exemplis,& à Mendosa eo loco, & in Commentariis nouis ipsi à Condisaluo decretis additis ostenditur,hincque solemnes illę apud Romanos litteræ Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V. I.C. quas Valerius Probus sic interpretatur. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re vniuersi ita censuerunt.* Aut respondebant non placere; quem Romanum morem ait. Verum quidquid de hac eruditi viri obseruatione, quam omittere non placuit, censeas: neque enim perpetua & constans esse videtur, nam in decreto Apostolorum, is in quo verbum *visum est, & placuit* vsurpatum fuit, quæ priùs pertinebant ad fidem, in illud de fornicatione vitanda, quædam ad ius referri, vt abstinentia à legalibus, & à suffocato ac sanguine. Certum esse oportet, vbi additur, *visum est Spiritui sancto, & nobis* auctorem decreti, laudari Spiritum sanctum, cuius auctoritas suprema est: & quamvis aliquæ pseudo-Synodi eadé aliquando verba sibi vsurparunt, statim apparet illas splendido eo verbo suam impietatem velasse, cum neque eam impietaté contra omnium aliarum Synodorum fidem & Patrum omnium Spiritus sanctus decernere non potuerit, atque ex aliis adiunctis eas non fuisse legitimas, constet ex hac nihilominus formula, & verbis solemnibus colligere nō in decretis dumtaxat fidei sed & morum & disciplinæ, siue iuris Ecclesiastici authorem laudari Spiritum sanctum, ac proindè eas omnes Concilij Constitutiones obligare, quod non impedit, quin eadem authore Spiritu sancto, vbi euidens aliqua ratio & necessitas ita exiget, mutari aut abrogari nō possint, vt dicem, *infer. c. seq.* & ex ipsa mutatione, innouatione, & abrogatione legis Mosaicæ, cuius Deus ipse auctor fuerat, manifestum fit.

12 5. Si Concilia vniuersalia, in fidei dogmatis errarent, tota quoque Ecclesia quæ per ea repræsentatur, & quæ omnes Christiani sequi tenentur erraret, cum stulti facti fuissent, Principes Tanes omnes Episcopi & eorū Caput Pontifex: & tamen nobis certum est Ecclesiam errare non posse, cum *Matth. 16.* aduersus illam portæ inferi præualere non possint, neque eam Christus derelicturus vnquam sit Matth. *vltimo, Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi,* & denique Paul. *1. ad Timoth. 3.* ipsam nomine Dei viui columnam, & firmamentum veritatis portas inferi hæreses Epiphan. *in Auchorat.* vitia Ambr. *lib. de bono mortis c. 12. & in Luc. c. 9.* vtrumque Origen. *tract. 1 in Matth.* Hieronym. & Beda, Ecclesiæ persecutiones Euthimios, & Theophilact. & denique alij omnem Diaboli potentiam. Hæc omnia non præualebunt *οὐ κατισχύσουσιν.* non vincent: portæ verò sunt ad defendendum, non ad offendēdū. Promittit itaque Christus Ecclesiam supra Petram fundatam, non modo non vincendam ab inferno, sed etiam omnem inferni potentiam victuram vt explicat Hilar. *Infernus (inquit) leges, & Tartari & omnia mortis claustra perrumpet.* Quod falsum esset, si in dogmatis definiendis erraret.

13 Hæc omnia confirmant P.P. dum Concilia Oecumenica legitima, & approbata tanquam Euangelia venerantur, & diuina illorum oracula ita suspiciunt, vt omnes, qui contrarium sentiunt, eo ipso damnent: loca PP. congerit Bellarm. *lib. 2. de conc. c. 3.* praxisque totius Ecclesiæ idem suadet, solique hæretici reclamant ne damnari vel à Pontifice, vel à Vicario vniuersali possint & ab vno tribunali, ad aliud prouocant, & tandem vtrumque recusant, & fugiunt.

His omnibus accedit validissima ratio: si enim Concilia generalia in fidei definitionibus errare possent, nullum in primis in Ecclesia supremum iudicium & tribunal controuersiarum neque quidquam certò definiri & pax Ecclesiæ componi posset, cum nihil sit maius generali Concilio legitimè approbato & confirmato: deinde omnes hæreses hactenus damnatas in dubium reuocare liceret. Arius diceret se iniuria damnatum esse à Niceno, Macedonius, à Constantinopolitano, Nestorius ab Ephesino, Dioscorus & Euthyches, à Chalcedonensi, & alij ab aliis, & qui illorum errores hodie denuò doceret, non magis damnari posset, cum hodierna Concilia non sint maioris auctoritatis, quàm illa antiqua fuerint, quare Lutherani & Caluinistæ Tridentini Concilij definitiones rident. Tertiò plures Scripturæ libri incerti & dubij adhuc sunt, cum à quibusdam Conciliis, vt à Tridentino asserti sint: vnde ergo habebimus illos esse veræ Scripturæ Codices, vnde illorum Cathalogum accipiemus? An ab Hebræis? quis verò dixit Hebræos in enumerandis sacris Scripturis non fuisse falsos, si consessus totius orbis, vti nominantur Concilia, in iisdem scripturis recensendis errasse dicuntur. Quartò omnia Concilia reipsa errarint errore qui emendari nequeat: proposuerint enim, tanquam de fide certam sententiam & articulum fidei, de qua dubium erat an esset verum, & an de fide, errorque ille esset inemendabilis, vt memini, à quonam enim emendaretur? A priuato doctore quem totius orbis Doctoribus, vna voce & vnanimi consensu edicentibus præponemus, An ab alio Concilio de cuius definitionibus æquè dubitatur atque de prioris decretis. Quintò cur PP. maxima & vltima iudicia in Conciliis generalibus vt Niceno reperiri dixerint & quæstionem de iis amoueri, aut illa retractari, quomodolibet prohibuerunt apud Epiphan. *heresi 77.* Aug. *ep. 161.* Leo *ep. 50. ad Martianum, & 62. ad Chalcedonensem Synodum, & 62. ad Maximum Antiochenum,* Gelasius *Epistola ad Episcopos Dardaniæ* Conc. Ephesinum *sub fin.* Chalced. *act. 5. Can. vlt.* sanxitque sua lege Marc. *l. nemo C. de summa Trinitate,* & in C. Theod. *lib. 16. tit. 14. de his qui super religione contendunt,* habetur *l. 2.* Theodosius prohibet sub graui pœna de Religione contendere, edita fuit ann. 388. eiusque meminit Baron. eo anno *n. 58.* Eiusdem aliam legem anno 381. datam memorat Sozom. *lib. 7. cap. 6.* quod maximè verum est vbi res iam definita est in Concilio, ne populares obtentu Religionis turbarentur, & sua Religioni maiestas constaret, relata est hæc lex Theodosiana, VVisigothicar. legum *lib. 12. tit. 2.* & Capitularium *lib. 7. cap. 239.* & Ludouici *addit. 4. c. 18.* cur ijdem PP. regulam dignoscendi hæreticos indubitatam tradunt, si Conciliorum decreta sequantur vel repudient, hos enim hæreticos omninò habendos esse pronunciant, neque aliter recipiendos esse quam si probent definita à Conciliis & anathema dicant iis quæ ipsæ Synodi damnant & anathematisant, cum enim Apollinaristæ negarent se esse hæreticos, eò quòd in quodam Concilio Catholicum recepti essent, Nazianzus *ep. 1. ad* Clydonium, sic illos vrget, *Ostendant hoc, & nos acquiescemus: perspicuum enim erit eos rectæ doctrinæ assentiri: neque enim aliter se res habere potest si id assequuti sunt.* Leo *ep. 78.* negat eos dici posse Catholicos, qui Concilio Niceno, & Chalcedonensi resisterent, & *epist. 77. ad Anatol. Constantinopolitanum,* iubet Atticum Præsbyterum, aut acquiescere Chalcedonensi, aut excommunicari. Basil. *ep. 78.* Iubet de fide suspectis proponi decreta Concilj Niceni, inde enim dignoscetur eorum fides, & an hæretici habendi sint. Neque aliter Cyprianum de hæresi excusat Augustin. *libr. primo de Baptismo cap. decimooctauo,* quam quod nondum in Concilio generali, quæstio de Baptismo hæreticorum definita fuisset. Non habuere igitur PP. certiorem, & magis indubitatam fidei regulam, quam Concilia Generalia, quæ diuina, cœlestis, & à Spiritu sancto dictata dixerunt. Sic apud Euseb. *lib. 3. de vita Constantini,* ipse Imperator appellat cœlestia mandata Concilij Nicæni, Athanas. *Epist.* ad Episcopos Affricanos. *Verbum Domini per Oecumenicam Nicæa Synodum manet in æternum,*

hoc

hoc est irretractabile, & indefectibile est. Nazianf. *Orat. in Athanas.* Episcopos in eo à Spiritu sancto congregatos fuisse. Cyrill. *l. 1. de Trinit. Diuinum & sanctissimum Nicæni oraculum.* Leo *Ep. 53. & Ep. 77.* & alij passim diuinas sententias diuinitùs editas Canones vocant. Hortantur denique prius subire ipsam mortem quàm ab eiusmodi decretis discedere. Ambros. *Ep. 32. Sequar tractatum Nicæni Concilij, à quo me nec mors, nec gladius poterit separare.* Et veneramur plurimos Martyres, qui, maximè in persecutione Vvandalica tota Affrica, atque alibi vitam pro tuendis Nicænis decretis profuderunt. Vides igitur definitiones à Conciliis Generalibus factas, perpetuò tanquam certas & indefectibiles ab Ecclesia regulas habitas fuisse.

Huic tamen nostræ & Catholicæ assertioni duas conditiones apposui. Primò vt sint legitima, & plenaria & omnia in illis ordinatè fiant, & non per vim, cuiusmodi fuit Ephesina Synodus II. quæ idcircò latrocinium dictum est, & à Leone primùm, deinde à Concilio Chalcedonensi damnata fuit. Similia sunt Hæreticorum conciliabula, vel quæ à Schismaticis coacta nonnunquam sunt.

Requirebam secundò vt decreta huiusmodi, ipsaque Concilia sint approbata, & confirmata, à Romano Pontifice, siue ipse præsens fuerit, siue suis litteris, siue aliâ ratione consenserit, & approbarit: neque satis erit & Legatos Pontificios illi Concilio præfuisse; nisi vel commonitorium ad litteram, vt loquitur, & exactissimè sequuti fuerint; vel si nullum commonitorium habuerint, decretis deinde Pontificia confirmatio accesserit. Similia commonitoria accurata dedit Gelasi. *Ep.* 4. Legato Magistro Constantinopolin. Hormisdas idem suis Legatis, quod commonitorium, siue indiculus habetur post eius Epistolam 10. & alia leguntur in vitis Pontificum, & in actis Conciliorum, atque sacris Annalibus in Concilio Carthaginensi, an. 419. *Faustinus* Episcopus plebis Potentinæ Prouinciæ Italiæ Piceni Legatus Romanæ Ecclesiæ dixit, *Iniuncta nobis sunt à Sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra Beatitudine tractanda, &c.* Et infrà Daniel Notarius recitat commonitorium Faustino & aliis Legatis à Zozimo Pontifice datum: *Vobis commissa negotia non latent vos, ita ac si nostra: immò quia nostra in vobis præsentia est, cuncta peragite, &c.* Est verò commonitorium ex Suida, ὑπομνηστικὸν προστεταγμένη ἀποστελλομένη εἰς χεῖρας, & in Glossis Basilic. ὑπομνηστικὸν ἀποστελλομένη μετὰ προστάξεως, quale commonitorium Synodus Carthaginens. *an.* 404. dedit Euodio, & Theasio ad Honorium Augustum Legatis, quod recitatur in Canone 93. in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ, & eodem modo accipitur ea vox apud Augustin. *Epist.* 159. & 158. & apud Palladium in vita Chrysostomi de commonitorio Concilij totius Occidentis, & *l. 10. C. Theodos. de curiosis mittuntur curiosi, per diuersas regiones Commonitoriis competentibus, atque mandatis instructi.* Est itaque commonitorium mandatum Principis, vnde habetur quoque titulus de mandatis Principum *in C. Theodos. & Ammiano.* Marcell. *l.* 28. *Commonitorium cum Augusti litteris tradidit commissionis instructiones.* Dicimus hinc etiam reparare Commonitorium *l. 27. de erogatione militar. annonæ C. Theod.* Fuit & commonitorium primatum, Symmach. *l. 5. Ep.* 10. *Commonitorium quo summatim muneri præparando rescripsi.* Similia habet *Ep.* 21. & 24. *l. 2. C. Theod. si certum petatur.* Fit mentio commonitorij de suffragio, dicitórque suffragatorem solo commonitorio de suffragio nixum, siue sola sponsione, quo illi certa possessio pro suffragio promittitur, suapte authoritate possessionem occupare non posse: viaque facti motas ne clemente creditore, eam ingredi; quod si id fecerit, reus temeritatis & violentiæ, *retinebitur*, id est, tanquam vim fecerit punietur, *& possessio in pristinum* statum reducetur, restituetur scilicet pristino domino, & suffragator *à petitione excludetur eo quod non dubitauit inuadere quod petere debuisset.* Vides igitur Commonitorium esse libellum quo negotium aliquod tanquam monitorio & memoriali cõmittebatur ὑπομνηστικὸν, & vt diximus ex glossis nomitis ὑπομνηστικὸν προστακτικὸν, siue à priuato, siue à principe daretur. Huius formulam dabit Cassiador. *l. 7. variarum formul.* 21. Quoties igitur Legati Pontificij commonitorium, & mandatum sibi datum à Pontifice sequuntur in Concilio, quod etiam ad illius normam sua decreta definit, vt in Concilio Ephesino & Chalcedonensi factum videmus, ea definitio à Pontifice, eò ipso non modo confirmatur, sed ipse eandem per suos Legatos præsens sancit.

Quare difficultas dumtaxat est quando, vel non, 16
habent commonitorium, vel de iis quæ in commonitorio non continentur; vnà tamen cum Concilio quidpiam definiunt, an illud à Pontifice quoque definitum ac confirmatum censeatur, an verò tunc Concilium errare & à Pontifice emendari possit in controuersiis fidei, & an necessaria sit diserta tunc Pontificis confirmatio vel approbatio. Ita existimat Nanclinus *opusc. de necessitate confirmationis Conciliorum:* neque enim indefectibilitatem Pontifex Legatis suis communicat vt rectè docet Castro *l. 1. de iusta Hæresic. punit. c.* 61. contrarium tamen existimant Corduba *l. 4. quæstion. q. 1. proposit. 4. & 9.* Solus *in 4. d. 20. q. 1. a. 4. &* alij quos sequitur Duvall. *de Pontif. p. 4. q. 6. Conc. 3. Decreta*, inquit, *Conciliorũ Generalium vnanimi Patrum de legatorum consensu edita, sunt infallibilia, etiam ante Pontificis confirmationem, quamuis ipse nullam huius decreti instructionem dederit.* Quam tamen suam conclusionem, non ita certam fatetur, cùm à multis iisque non inferioris notæ doctoribus impugnetur. Supponit verò Duvallius Concilium imprimis esse legitimum, vtpotè indictum à verò Pontifice, neque vllo modo reuocatum, & legitimè, seruatis scilicet circumstantiis, ad rectè definiendum procedere; cum matura & diligenti de re, de qua quæritur, discussione, omnibus humanis affectibus sepositis, inuocato diuino numine, & solâ veritate oculis mentis proposita. 2. missos esse Legatos ad definiendas quæst: propositas, neque illis præceptum vt ante definitione Pontificem ipsum consulant. Denique PP. & Legatos ita in definiendo concordes esse, vt ne vnus quidem decreto & definitioni refragetur; nam licet minor pars dissentiat & maior consentiat, necessaria erit confirmatio; quæ minori accedat. His suppositis Duvallius censet eam definitionem firmam esse, & infallibilem; quia tunc Concilium totam & vniuersalem Ecclesiam, quæ columna est veritatis; & errare non potest, repræsentat: Legati siquidem referunt Pontificem tanquam caput, & Episcopi particulares Ecclesias: neque tale Concilium dici potest acephalum, cùm illi verum & essentiale caput præsit per suos Legatos, & sic congregatæ Ecclesiæ; maximè facienti quod in se, infallibiliter adsit Spiritus sanctus ex Christi promissione, Matth. 16. & 23. Denique si tota eiusmodi Synodus erraret, contingere aliquando posset, vt in solo Pontifice resideret fides & quod inde necessario sequitur, tota Ecclesia, quæ sine fide stara nequit, *quod foret*, in solo Pontifice maneret; quod absurdum est: quia Ecclesia per se & essentialiter est aliqua Congregatio, quæ multitudinem cum vnitate includit. 3. Concilium Generale cum capite non tantùm vniuersam Ecclesiam repræsentat, sed est ipsamet vniuersa Ecclesia, quæ tunc

vniuerſa erraret. Præterea vnanimis PP. conſenſus in doctrina fidei inuictiſſimum argumentum habetur: in noſtro verò caſu vnanimis eſt Patrum & Legatorum Pontificiorum in definitionem fidei conſenſus, videturque pugnare cum ſuavi diuina prouidentia, vt vniuerſis Patribus legitimè congregatis, & in quæſtione fidei definienda diligenter, & vnanimi conſenſu incumbentibus deſit, & in errorem labi permittat, qui totam Eccleſiam occupabit, & turbas inſuperabiles pariet. Si enim Pontifex Legatorum ſuorum, & Concilij totius definitionem reijciat, & damnet, quantumuis Concilij partem tueantur: ſi verò confirmet errorem definitum à Concilio, ipſe non modò errabit, ſed errorem docebit, totáque ſimul Eccleſia præceps in errorem trahetur. Denique cum Pontifex deſtinet Legatos cum poteſtate definiendi, inanis & inutilis eſt ea poteſtas, ſi ad actum reuocari non poteſt, & ſi deinde nouâ Pontificis confirmatione indigeat.

17 Denique argumentis contrarijs reſpondet Duvall. & primò quidem quòd Pontifex non poſſit ſuis Legatis priuilegium infallibilitatis concedere, *Reſp.* eiuſmodi Concilium verum & legitimum, quale deſcripſimus, non habere ſuam infallibilitatem à Pontifice, ſed ab aſſiſtentia Spiritus ſancti & Chriſti illi promiſſa, & non præualituras aduerſus illam Inferi portas; quod tamen tunc contingeret, quia talis error totam Eccleſiam deturparet.

2. Quod affertur, duas tunc fore in Eccleſia Cathedras infallibiles, Pontificis nimirum, & Concilij Occumenici legitimi conſenſus etiam ante Pontificiam confirmationem, quæ multitudo cathedrarum pugnat cum Eccleſiæ dignitate: neutra enim eſſet ſuprema. Reſpondet Duvall. in hoc caſu non eſſe duas Cathedras, ſed vnam omnino, conſtantem ex Concilij Patribus vniuerſis, & Pontifice per ſuos ad definiendum cum Patribus miſſos præſente, neque quidquam repugnat in fidei dogmatibus Pontificem eſſe infallibilem, & ſimul Eccleſiam vniuerſam, quæ in tali Concilio eſt, vel repræſentatur, quia illæ duæ poteſtates definiendi non pugnabunt, ſi ſint infallibiles, neque vna poſſit damnare, quod alteram probabit vel alioquin altera, vel vtraque eſſet fallibilis, & ex illis licèt vna poſſit ſola definire, non tamen altera, & licèt Pontifex ſolus cum ſuo ſaltem Concilio id poſſit, non tamen Concilium Occumenicum, de quo agimus, id non poſſit, ſine Pontifice per ſuos Legatos ſaltem præſente: hoc enim hactenus ſupponimus, & quærimus dumtaxat vtrùm iudicium & definitio talis Concilij ita egeat confirmatione Pontificia, vt ante illam non ſit firmum & infallibile iudicium.

Obijciunt 3. ex hac doctrina deſtrui ſtatum Monarchicum Eccleſiæ: quia eo caſu teneretur Pontifex iudicium Concilij confirmare, neque in contrariam ſententiam abire poſſet.

Reſpondet cum Soto, Pontificem teneri definitioni Concilij conſentire, non tanquam ſit inferior Concilio, eique obedire teneatur, ſed quia tenetur obedire veritati, per Spiritum ſanctum certiſſime reuelatæ, ſicut tenentur reliqui. DD.

Hæc omnia Duvallius, qui tamen addit *Con*. 4. hoc Concilium hactenus deſcriptum, ante confirmationem pontificiam habere vim directiuam dumtaxat, & non coactiuam; hoc eſt, oſtendere quidem veritatem infallibiliter amplectendam, cui nemini liceat obſiſtere & refragari; non poſſe tamen eam toti Eccleſiæ iuridicè proponere, neque fideles ad exteriorem ſuæ definitionis profeſſionem iure compellere minis, cenſuris, & alijs pœnis. Quare ſi quis decretis nondum confirmatis diſſentiret, erraret quidem non tamen hæreticus, & Eccleſiæ rebellis cenſeretur, niſi fortaſſis Pontifex Legatis ſuis facultatem fecit publicandi definitiones Concilij non ſuâ confirmatione ſpeciali expreſſe conceſſa. Rationem reddit, quia cùm Eccleſiæ ſtatus ſit Monarchicus, & non Ariſtocraticus, poſitiua fidelium obligatio & coactio non poteſt niſi à ſupremo moderatore proficiſci, vti contingit in regno, vbi obligatio Legum obſeruandarū à rege proficiſcitur, eáque de cauſa Concilia Generalia perpetuò confirmationem à Pontifice poſtularunt, quia ſine illa ſua decreta non poterant legitimè promulgari, & fidelibus obligationem imponere, atque pœnis caſtigare reos. Sic *cap. ſignificaſti* 4. *de electione*, *Omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem robur accipere dicuntur*: *& diſt.* 17. *cap. Concilia* 6. *Concilia Sacerdotum Eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per Prouincias, quia præſentiam Papæ non habent, plenitudinem perdiderunt.* Quod ſi dicas Concilia etiam ante Pontificis confirmationem ſua decreta ſub anathemate firmare, vt in ſingulis fere ſectionibus Tridentini videre licet. Reſpondet Duvall. id fieri ſub ratihabitione & confirmatione futura Pontificis: quia certum eſt ex illo totam Concilij iuriſdictionem pendere. Quare licèt PP. tanquam iudices in Concilio ſedeant & definiant; quia tamen ſtatus Eccleſiæ Monarchicus eſt, eorum Leges cum pœnis indictis non aliter quàm per ſupremum Monarcham proponi aut promulgari poſſunt, nec pœnæ in violatores Legum decerni. Quamvis autem nomine Concilij non Pontificis publicentur, inde tamen non ſequitur totam ipſam vim, & obligationem à Concilio, & non à Pontifice oriri; quia cum PP. & Epiſcopi ſint veri iudices & vnà cum Pontifice, præcipuo totius Concilij iudice, ipſi iudicant & definiunt, rectè totius Concilij nomine publicantur à ſummo Pontifice; & ſi ipſe præſens non fuerit, confirmari ab ipſo oportet, propter rationem ſtatus Eccleſiæ, qui eſſentialiter Monarchicus exiſtit. Quod ſeruari videmus in Monarchicis politijs, in quibus decreta politiorum nomine publicantur, prius tamen à Rege confirmantur. Ex quibus omnibus concludit tandem Duvallius contra Vigorium infallibilitatem Concilij Occumenici non deſtruere infallibilitatem Pontificis, ſicut econtrariò infallibilitas Pontificis non euertit infallibilitatem Concilij, cùm potiùs illa hanc ſtatuat & firmet infallibili certitudine.

Ita vir eruditus ſuam illam ſententiam infallibili 18 certitudine decretorum Concilij vnanimi Patrum omnium & ſingulorum atque Legatorum conſenſu iis etiam ante confirmationem editis molliter explicat, atque non improbabilem reddit. Quare fuſius omnia eius firmamenta referre placuit, ne quis me quidpiam diſſimulaſſe exiſtimet, & liberè ſequi illam poſſit, ſi lubeat, quamvis aliqua minùs mihi probãda eſſe videantur. Atque imprimis non video cur eiuſmodi Concilium, ſi infallibiliter decernit, non obliget fideles ad credendum ante confirmationem Pontificiam, quam ad eiuſmodi obligationem externam & poſitiuam, atque ad pœnas incurrendas neceſſariam eſſe vult eo caſu Duvallius, non ſic infallibiliter iſta decernit Concilium, cur qui iſtud decretum nouit, & contrarium ſentit, non dicetur hæreticus & Eccleſiæ vniuerſæ decernenti rebellis, non modò in foro interno, ſed etiam in externo? Cur neceſſaria erit ad illud confirmatio Pontificia, quæ nullam addit vim eiuſmodi decretis, ſed ad ſummum ea promulgat, & obſeruari iubet? Iam enim toti Eccleſiæ, quæ à toto Concilio repræſentatur, immò, quæ, vt aſſerit Duvallius, eſt ipſum Concilium, promulgata ſunt & publicata. Quod ſi ad obligationem, quam poſitiuam,

externam

externam & coactam dicunt, necessaria sit maior aliqua, & distinctior notitia, illa sufficienter fiet, per singulos Episcopos, qui in suis Diœcesibus Concilij decreta promolgant: Gelas. Cizicen. *lib. 2. cap. 27.* numerat Episcopos, per quos decreta Nicænæ Synodi omnibus Ecclesiis transmissa sunt. Indè etiam factum vt ipsorum etiam Canonum Nicænorum numerus tam varius fuerit, ab Episcopis nempè publicatus. Vnde Hincmar Remensis *in Opusc. aduersus Hincmarum Laudunens. Episc. 21.* de eo numero, de quo nos alibi: *Qui numerus vnus & constans esset, si à Romano dumtaxat Pontifice fuisset publicatus*, & nemo illos *ignorasset, neque fuisset opus Hadrianum R. P. Carolo Magno Regi in epitome Canonum, quam ad dispositionem Ecclesiarum Occidentalium misit, au. Capitula, Nicæna describere, quæ iam omnibus prædecessoribus nota esse debuerant.* Adde quod si illa ipsa per Episcopos promulgatio necessaria erit, etiam post confirmationem Pontificiam: nam & illa ipsa confirmatio vnà cum decretis à singulis Episcopis plebibus suis denuntianda erit iuridicè, & legitimè æquè atque ipsa decreta Concilij, neque magis obligabit eiusmodi confirmatio Romæ publicata, quàm ipsa decreta in Concilio generali edita & publicata, sed omnia illa plebi à suis Prælatis denuntianda erunt. Et sicut promulgatio, quam Episcopi singuli in suis Parochiis faciunt, non dat vim vllam, aut auctoritatem confirmationi Pontificiæ, quam legitimè dumtaxat notam faciunt, ita vt nullus ignorantiam obtendere possit, eáque ratione damnationem & pœnas fugere: ita neque confirmatio Pontificia, quam requirit Duvallius in casu propositio decretorum Concilij, & definitionis infallibiliter certæ ad inducendam obligationem postremam externam, & coactiuam, nullam addet vim & auctoritatem definitioni Synodi, sed illam dumtaxat præconis instar promulgabit, & quam obligationem deinde credendi imponant singulis fidelibus declarabit, qui proinde pœnas anathematis, aliásque à Synodo impositas subire cogentur. Hæc itaque confirmatio non erit vera, & propria confirmatio, magis quàm promulgatio facta à cæteris Patriarchis, & Episcopis, ad quos Synodi scribunt epistolas Synodicas, quibus eos monent, quid in Synodo fuerit actum, & vt in suis Diœcesibus seruari omni ope satagant; quod in Concilio Ephesino, Chalcedonensi, & aliis factum videmus. Nemo tamen dixit eiusmodi literis, postulatam fuisse à Synodo Patriarcharum, & Episcoporum Occidentalium & Orientalium, Synodi confirmationem, sed postulatum vt & ipsi acquiescerent Synodi decretis, & ea promulgarent, seruarique curarent. Quare neque semper scriptæ sunt huiusmodi Synodicæ ad absentes Episcopos, neque illi, vbi ad suas sedes redierunt, & decreta Synodi publicarunt, dixerunt se illa sua auctoritate confirmare, vti factum perpetuò videmus à Romano Pontifice, siue ipse interfuerit, vt in Latinis aliquot Synodis, siue tantùm per suos Legatos, qui eius commonitoria exactè seruarunt, & Patres quoque sequuti fuerint, siue quidpiam sine mandatis & vltra illa, quamvis non ipsis contraria, vnà cum Patribus definierint. Denique ipsa petitio confirmationis facta à Synodo, satis euidenter demonstrat, se non petere à Pontifice simplicem quandam promulgationem, quæ ad omnem externam positiuam, & coactiuam obligationem perpetuò necessaria est, sed propriè dictam confirmationem & approbationem decretorum, quæ PP. existimabant nondum satis esse firma, nisi illis Romani Pontificis, tanquam capitis expressa auctoritas accederet, vt constat de Nicæna Synodo ex Felice III. *Epist. 4.* & decreto ipsius Syluestri Concilio Romano suffragante, quod legitur *tom. 1. Concil.* Leo petitam confirmationem à Concilio Chalcedonensi *Act. 3. in relatione Synodica*, concessit, scribens ad Marcianum Augustum, Benedictus III. idem fecit, circa Remense Concilium, Sophronij Hierosolymitani Synodicam epistolam ad Honorium, qua idem ab eodem Pontifice explicatissimè postulatur, adducit Torrian. *lib. 1. contra Sadaelem, cap. 10. sub finem*, qui etiam *lib. 7. de dogmatic. charact.* refert Photium nondum exauctoratum eandem confirmationis Pontificiæ necessitatem agnoscere, scribens enim ad Nicolaum I. illi fatetur conuenire *ὑπεροχῇ συνοδικὴν ἀπὸ φύσιν* tribuere auctoritatem Synodicæ sententiæ. Quod verò Duvallius hanc petitionem confirmationis Pontificiæ, factam à Synodis explicat de necessitate confirmationis, vt fidelibus indiceretur obligatio, vt loquitur, positiua, & contradicentes pœnis, & censuris castigare liceret, iam reiectum videtur ex dictis: nam eadem ratione petenda fuisset singulorum Patriarcharum & Episcoporum, vt diximus, confirmatio: nam sine illorum promulgatione, non indicebatur plebi positiua obligatio, neque contradicentes plecti poterant, & Patrum, ipsarúmque Synodorum verba, quarum aliqua adducit, tum *hac quæst. 6.* tum *quæst. 5.* hic auctor, hanc explicationem minimè patiuntur, vt quod ait Pelagius II. Epist. ad Synodum Constantinop. *nulla vnquam Synodus rata legitur, quæ Apostolicâ auctoritate non fuerit fulta*, vbi apertè dicit, nondum rata, & firma esse constituta Synodica, nisi fulciantur Romanæ Sedis auctoritate. Affert & Duvallius illud *d. 17. Can. Concil. Ea Concilia, quæ Papa non habuêre præsentiam, valetudinem perdidisse.* Quod explicat de obligatione sua positiua qua carerent, sed non aduertit *in lib. Ennodij pro defensione IV. & V. Synodi sub Symmacho habita*, hæc verba legi per interrogationem. Erant enim verba aduersariorum Symmachi, qui obiiciebant etiam, tanquam quid absurdum Symmacho, quasi *Concilia annua*, & Prouincialia, destituta Papæ præsentia *valetudine & firmitate carerent.* Quibus Ennodius sic reponit, vt in eodem etiam Canone refertur: *Legistis, insanissimi, aliquando in illis præter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, & non de maioribus negotiis ad consultationem, siue collationem præfatæ Sedis arbitrio fuisse reseruatum?* Quæ non fauent Duvallio: ex iis enim colligi non potest auctoritatem Pontificiam esse dumtaxat necessariam ad obligationem externam, & ad promulgationem. Quod etiam affert ex *cap. significasti de electione.* Non fauet quoque Duvallio *cap. significasti, de electione*, quod allegat: nam in eo Paschalis II. scribit Archiepiscopo Panormitano, seu, vt alij legunt, Toletano, vel Polonicensi Coloniensi, cùm in veteribus libris scriptum sit Palarm. Archiepiscopo; respondétque iis, qui mirabantur, illi datum fuisse pallium cum conditione præstandi iuramenti, quod illi fuerat oblatum, cùm tamen à Conciliis nihil huiusmodi fuisset statutum. Respondet Paschalis; *Quasi Romana Ecclesia legem Concilio vllam præfixerint, cùm omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem, & facta sint & robur acceperint, & in eorum statutis* Romani Pontificis patenter excipiatur *auctoritas.* Quæ verba non exigunt tantùm Romani Pontificis auctoritatem, ad promulgationem quandam.

Adde hanc confirmationem ex Duuallio, pertinen- 10
te tantùm ad exequutionem decretorum, non ad ipsam definitionem, sine qua & ipsa Concilia adducta negant rata esse illa decreta, quia eadem ratione, necessaria erit quoque confirmatio Imperatoria, quam & Synodos postulasse, & Imperatores concessisse con-

ſtat: fuit enim in more poſitum, vt Concilia ſuas definitiones ad Principes mitterent, cum literis quibus ſuorum Canonum confirmationem ſolemni formulâ petebant. Sic Concilium Conſtantinopolitanum I. Epiſt. Synodica ad Imp. Theodoſ. ἀποδιδόντες τῷ θεῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀναγκαίως, καὶ τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν, Agentes Deo gratias neceſſario, quoque ea quæ acta ſunt in ſancto Concilio ad tuam referimus pietatem. Deinde paucis enarratis, quæ geſta ſunt addunt, Rogamus igitur tuam clementiam, vt per litteras quoque tuæ pietatis ratum habeatur Concilij Decretum γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι τῆς συνόδου τὴν ψῆφον, vt ſicuti litteris, quibus nos Conuocaſti Eccleſiam honore proſecutus es: ita etiam finem eorum, quæ decreta ſunt, obſignes, ἵν᾽ ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος. Quare ipſa Synodica decreta finem, ſiue confirmationem non accipiebant, ſiue rata non erant, niſi Imperatoris litteris obſignarentur. Quare Socrat. *lib. 5 cap. 8.* poſt ſtatuta illa Synodica expoſita addit τούτοις καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο σύμψηφος Conſtantinum quoque Nicæna decreta confirmaſſe auctor eſt Euſeb. *lib. 3. vita Conſtant. cap. 18.* Theodoſius & Valentinianus litteris per Palladium ad Synodum Epheſinam miſſis aiunt oportere omnia coram eis diſcuti, & demùm à noſtra, inquiunt, pietate confirmationem obtinere ὑπὸ τῆς παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας βεβαιωθῆναι Marcian. de Concil. Chalcedonenſi decretis loquens ἱερῷ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος διατάγματι, τὴν ἁγίαν βεβαιώσαντες σύνοδον ſacro noſtræ ſerenitatis edicto ſanctam Synodum confirmantes. Denique, vt cæteros omittam, Iuſtinian. Imperator nouella 131. θεσπίζομεν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, Sancimus vicem legum obtinere ſanctos Eccleſiaſticos Canones, qui à ſanctis quatuor Conciliis, expoſiti & confirmati ſunt. Vides igitur conceſſam, & poſtulatam à Patribus confirmationem Imperatoriam, & principalem, quam ſapienter Duuall. *q. 5.* ait eſſe *poteſtatem facti*, & executionis auctoritatem, quatenus ſcilicet, quod à Conciliis præſcribitur executioni mandari iubent coguntque, & in contumaces, atque inobedientes edictis ſuis, animaduertunt. Sed hoc potiùs eſt coërcitio, quam vera & propria confirmatio, qua iuridicè, quid credendum, vel agendum ſecundùm leges Euangelicas & Eccleſiaſticas fidelibus proponitur; quod ab Imperatoribus minimè præſtatur, ſed tantum à *Romanis Pontificibus.* Quod totum ampliùs explicat de Marca *lib. 6. de concordia cap. 21. n. 1. & 2.* petiiſſe quidem ab Imperatoribus Concilia confirmationes decretorum, ſiue illa damnationem hæreſeos, ſiue conſtitutionem diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſpectarent; cum eo tamen diſcrimine, vt vis & robur definitionum de fide, non penderent ab auctoritate Principum, ſed ab Eccleſiaſtica, quæ ſola poteſt iudicare de illo iure, & ad quam pertinet inquirere an opinio quæ controuertitur ſit hæretica, an orthodoxa. Quare eæ ſunt auctoritatis regiæ partes dumtaxat, in decretis de fide confirmandis, vt ſupremam tuitionem impertiatur executioni rerum iudicatarum, & vt pœnis Eccleſiaſticis addat ſæculares exilij, carceris, & aliquando vltimi ſupplicij. Quod verò attinet ad Canones, & diſciplinam Eccleſiaſticam, cùm Canones loco legum ſint, & inſtituta ex ſe perpetua, quæ ad Principum ſubditos tum Clericos, tum laïcos ſpectant, nouamque Politiam inducant in diſpoſitionem ciuilem, valdè intereſt Principum ne eorum executionem permittant, antequam conſiderarint, an in iis Canonibus aliquid contineatur, quod lædat vtilitatem publicam, iura & tranquillitatem imperij. Itaque horum confirmationem decernendam eſſe à Principe cum cognitione cauſæ, vult Marca: quia illis vim legis tribuit in Imperio, vt dicebat Iuſtinian. relatus; atque id factum in Conciliis Gallicanis oſtendit & nos cum ipſo *cap. ſequenti* dicemus amplius. Verùm quacumque ratione explicetur hæc Imperatoria confirmatio Synodi, non eſt alia ab ea quam Pontifici tribuit Duvallius in caſu decreti, ab vniuerſali Concilio ſingulis Patribus & Legatis Pontificiis, qui commonitoriis, & mandatis nihil contrarium definierunt; etſi alia quæpiam, de quibus nihil in commonitorio dicebatur, deliberauerint: eiuſmodi enim decretum certum & infallibile cenſet Duuallius, etiam ante confirmationem Pontificiam, quam proindè neque neceſſariam eſſe, neque peti ait, niſi promulgationem ad inducendam fidelibus obligationem poſitiuam, & coactiuam affirmat. Ergò nihil illa confirmatio circa decretum fidei facit, neque illi & vim, & robur addit; ſed ſolum illud tuetur, vt confirmatio Imperatoria circa Canones, & diſciplinam Eccleſiaſticam ab illo Concilio, eo modo conſtitutam: & tunc non eſt confirmatio neceſſaria, niſi ad executionem, obligationem & coactionem, idque ipſum, quod confirmatio Imperatoria præſtat, quæ etiam aliquid maius; quia iſta dat Canonibus vim legis, ea ex illis nouam politiam inducit, quod, verum confirmatio Pontificia faciat diſquirendum reſtare poteſt: ipſe tamen Duuallius cæterique Catholici diſcrimen agnoſcunt inter Pontificiam, & Imperatoriam confirmationem: hanc enim facti dumtaxat, & executionis, illam iuris, & poteſtatis definientis ſuprema authoritate fatentur.

Exemplum adducit Duvallius, ex vniuerſi Regni Comitiis, quorum decreta promulgari non poſſunt, neque ciues obligari, niſi à ſupremo Principe confirmentur eiuſque iuſſu publicentur, propter ſtatum Regni monarchicum. Vnde colligit, neque Concilij Oecumenici, quæ ſunt vniuerſæ Eccleſiæ, veluti comitia, decreta poſſe obligare, niſi à ſupremo moderatore, & Monarcha Romano Pontifice indicantur; impoſita ſingulis obligatione illa ſeruandi pœnis impoſitis. Verùm hoc exemplum non modò non fauet Duvallio, ſed illi plurimum officit. Idcircò enim comitiorum ſtatuta non obligant niſi auctore ſupremo principe indicantur, quia licèt illa conuocarit, iiſque præſens quodam modo interſit & præſit per ſuum Magiſtratum & deputatum, quia tamen, cum ſit ſupremus Monarcha, eius omninò eſt comitiorum ſtatuta expendere, probare, aut improbare, ipſaque nullam aliam habent auctoritatem, quam à ſuo principe pendentem: eáque eſt ratio ſtatus Monarchici, in quo Princeps, non modo in ſingulos, ſed in ipſam quoque totam communitatem etiam adiunctam ſupremum ius habeat. Quare illius omninò eſt expendere quod illa conſtituer, ſiue ſui Legati, Magiſtratus, & quodammodo Vicarij conſenſerint, ſiue non, niſi illud expreſsè habuerint: tunc enim qui mandauit, conſenſiſſe cenſetur, & ratum habere tenentur, niſi graues cauſæ occurrant, quæ aliud ſentire ſuadeant. Si hoc igitur exemplo, quod illi frequens eſt, vtatur Duvallius, qui & ſtatum Eccleſiaſticum rectè Monarchicum omninò eſſe fatetur, neceſſe eſt vt confirmationem Pontificis, neceſſariam eſſe agnoſcat, ſiue eius Legati ex ſuo mandato conſenſerint Synodo, ſiue ſuo mandato, & non tamen contra illud cum reliquis Patribus quidpiā definierint, maximè in materia canonica, ſiue quoad Canones, & leges vniuerſales toti Eccleſiæ præſcriptas: eius enim eſt eas probare, 21

aut

aut improbare; quandoquidem illi incumbit vt faciat omnes eorum executionem, & obseruationem vrgere, quas, si non probauit, reuera non curabit obseruari. Deinde ex illo exemplo comitiorum in statu Monarchico, quæ, vt vides, totam suam auctoritatem deriuant à supremo Monarcha, colligere licet, quod fortassis non lubens admitteret Duvallius in statu Monarchico Ecclesiæ, quem admittere cogitur, supremus Pontifex non in singula tantùm Ecclesiæ membra diuisum, sed in totam ipsam communitatem & Ecclesiam adiunctam ac quodcomque Concilium plenarium & plenissimum sit, habet supremam auctoritatem, de quo modò non disputo: admittunt tamen S. Maximus Martyr. *Epist. ad Abbatem Thalassium*, vbi dicit omnes Ecclesias ex æquo Pontifici secundùm ius sacerdotale esse subiectas, & Philippus Abbas, aut illi Episcoporum iudicia, & summorum finem Ecclesiasticorum negotiorum, ex Patrum omnium decretis reseruatam esse sententiam. Hinc quoque Ægidius Abbas *Epist. ad Symmachum Papam*, firmiorem esse dicit Apostolicæ Sedis sententiam, omnibus Synodalibus decretis. Non est igitur tantùm Synodalis decreti promulgator. Vide & Turrecrematam *in respons. ad oratores Basilienses*, Caietan. *tom. 1. Opuscul. tractatu* 1. & 2. Bellarm. *lib. 2. de Concil. cap.* 15. Azor. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 13. *quæst.* 4. & *tom.* 2. *lib.* 4 *cap.* 13. *quæst.* 1. Francisc. Turrin. *lib.* 3. *de auctoritate Pontificis*, Malder. *lib.* 4. *disp.* 4. *dub.* 3. Petrus Matthæus *in collectione diplomat. Pontific. Epistola ad Pi. II. ad Academiam Coloniensem*, & aliis.

22 Præterea, fatetur Duvallius necessariam esse confirmationem decretorum Synodi, quando vel vnus Patrum dissensit, etiamsi reliqui Patres & Legati Pontificij simul consensere, *ita vt*, inquit, *maiori parti debeat accedere confirmatio.* Atqui eo casu Concilium verè dicitur decreuisse: quod enim vnus, aut alter dissentiant, id non impedit validitatem decreti, vt inductione omnium, siue comitiorum, siue aliorum omnium deliberantium, quod in communi forma, & communibus suffragiis facilè constat: neque vllus negare potest tale decretum esse Concilij generalis decretum. Quod si consentientibus delegatis, neque quidquam contra mandata facientibus, infallibile est, & non indiget confirmatione, non redderur fallibile, neque confirmationem postulabit, propter dissensum vnius, aut alterius, neque inde fiet, totam Ecclesiam non ita censuisse: quia vnus aliquis singularis aliter censuit, & reliquis Patribus restitit, qui potiùs rebellis, & in suo sensu obstinatus audiet.

23 Denique quoties aliquis alteri suas vices, in negotio quopiam delegat, etiam si spondeat se eius actum ratum habiturum, illud tamen non facit, donec, quid eius Vicarius, aut Legatus, aut Procurator fecerit, resciat. Cur igitur Pontifex qui suos Legatos misit ad Synodum, vt vnà cum Patribus dogmata definiant, & Canones constituant, eorum acta de quibus nulla in mandatis ipsis datis fuerit facta mentio, eorum definitioni, quam neque sciuit, neque expendit, consensisse censeatur, atque sic consensu decretum vniuersale totius Synodi, & Ecclesiæ fecisse, & infallibile reddidisse censebitur, & quod inde necessariò sequitur, potestatem illud retractandi sibi ipsi abstulisse? Nam, si infallibile est, vt vult Duvallius, illúdque neque denuò retractare, neque emendare poterit: alioquin vel ille falleretur in ea retractatione, aut neganda confirmatione, si peteretur; vel Synodus in decernendo falsa esset, & erraffet.

24 Denique argumenta, quibus suam assertionem firmate conatur Duvallius non expressè reiiciuntur. Concedimus enim eiusmodi Concilium non esse acephalum, cum Pontifex illi per suos Legatos interfit, sed cùm quidpiam Legati definiunt, præter suum commonitorium in ea definitione, non repræsentant Pontificem, qui proindè debet illam definitionem, tanquam caput Ecclesiæ confirmare, potiori multò ratione, quàm cum Legati definiunt, ipsâque Synodus consentiente commonitorio Pontificis; tunc autem confirmationem peti à Synodo iam ostendimus. Quare falsum est eiusmodi decretum, licet non contrarium commonitorio Pontificio, esse infallibile, ne tota tunc Ecclesia fallatur, & erret, contra Christi promissionem: nam tunc tota Ecclesia non errat, cùm caput eius vnà cum ipsa non decernat; neque tunc licet arguere ex PP. consensu & diuinam prouidentiam accessisse, quæ totam Ecclesiam illudi permittat. Nam neque (vt dixi) tunc tota Ecclesia illuditur & errat, neque legitimè procedit; quæ sine suo capite, aut eius ratihabitione, quidpiam determinat, vt monui. Atque, si propriè loquamur, licèt eiusmodi legitimum sit Concilium, & à Pontifice conuocatum, in ea tamen definitione, de qua agimus reipsa procedit sine suo capite, eiúsque ratihabitione, quam saltem spondere debent Legati; & si Pontifex non ratum habet, illa acta vii rata habere non tenetur. Erit eiusmodi decretum, si propriè loquamur, à Concilio latum siue suo capite, &, si ratio dumtaxat talis definitionis habeatur, dici poterit acephalum. Neque rectè obiicitur, Legatos destinari ad Concilium cum potestate definiendi, quæ inanis erit, sed ad actum reuocata fallibilis, & sine confirmatione Pontificis: nam Pontifex facit quidem illam potestatem definiendi, non communicat tamen infallibilitatem in definiendo, neque priuat se potestate illam definitionem examinandi, aut probandi, aut ratam habendi, si ratæ habendæ, aut probandæ sunt, aut non. Quod verum etiam est, quoties sequuti sunt mandatum, & commonitorium. & tamen Synodus tunc petit confirmationem, quod contingit, vt monuimus, in omnium aliorum negotiorum Legatis, & Procurationibus. Nam delegans videre debet, an sua mandata seruarint, & an illorum gesta rata habere teneantur.

Ex hac potiò Legatorum, maximè cùm vltra sua 25 mandata & præter illa, quidpiam in Synodo cum Patribus definiunt, indigena ratihabitione & confirmatione Pontificia, cùm sine illa eiusmodi definitiones infallibiles non sint, colliges quàm ineptè dixerit Grauina *Controuers.* 5. *art.* 5. *dub.* 1. *Romanas*, quascunque Congregationes sacras, putà de ritibus, de regularibus, de iudice, de sancto Officio, errare non *posse*, & quod omnium absurdissimum est, etiam quæstionibus de facto, neque posse decipi per subreptionem, vel fraudem informantium, neque etiam inaudita parte iudicium illarum esse fallibile, ac errori obnoxiom: & quendam aliter decernentem facit suspectum *de fide*: quod Grauinæ delirium infanissimum est, & refutatione non indiget, cùm ipsummet Pontificem in facto errare posse fateantur omnes.

Placet verò quod sapienter affirmat Duvall. *quæst.* 6. 26 *concl.* 1. Concilia generalia, quæ approbata, neque improbata sunt, magnæ semper in Ecclesia auctoritatis habita fuisse: debent enim & priuaris Doctoribus, atque etiam Academiis præferri, cùm viri pij, & Prælati eruditi, in iis quidpiam definierint, quod nisi euidenter cum damnatis opinionibus consentiat, à priuatis reiici non debet. Atque hactenus de fidei dogmatibus à Conciliis Oecumenicis explicatis, & definitis.

Venio ad alias causas conuocandi eiusmodi Concilia, nempè ad ius Canonicum constituendum, siue 27 ad

ad diſciplinam Eccleſiaſticam certis legibus, & regulis, ſiue canonibus ſtabiliendam, ſiue reſtituendam, quod ita factum ab omnibus Conciliis conſtat, eos ſine R.P. confirmatione condi aut promulgari poſſe, cum obligent totam, & vniuerſalem Eccleſiam, omnes concedunt, & ex eius ſtatu Monarchico ſapienter colligebat Duvallius, de eorum vera canonum obligatione, mutatione, diſpenſatione, interpretatione, exceptionibus aliiſque, quæ legibus, omnibus poſitiuis, æquè communia ſunt dicemus *lib. proximo* quantum inſtituto noſtro neceſſarium erit.

Altera eáque frequens cauſa cogendi Concilia ſunt negotia quædam tractanda quæ ad bonum totius Eccleſiæ, vel aliquarum nationum, aut ipſarum etiam prouinciarum pertinent, quæ maiori auctoritate in eiuſmodi conſeſſibus iudicantur, de quibus omnibus prolixior erit diſputatio *to. 3. III. operis*, vbi de iudiciis Canonicis agemus commodiori loco poſt explicatam hierarchiam Eccleſiaſticam. Itaque circa Concilia Oecumenica in vniuerſum, nihil tractandum ſupereſt in præſentiarum: de ſingulis verò, & eorum legibus, ac Canonibus ſuis quibuſque locis diſputabitur.

CAPVT V.

De Synodis non Oecumenicis, & earum in iure canonico conſtituendo auctoritate.

HACTENVS egimus de Synodis Oecumenicis, quas ſupremam habere in conſtituendo iure Eccleſiaſtico, auctoritatem, ſi legitimæ ſunt, nemo diffitetur, ſed illæ perpaucæ numero toto mille ſexcentorum ſpatio fuere & trecentis primis annis nullâ graſſante Imperatorum ſæuitia, difficiléque ſemper fuit, ex vniuerſi Imperij finibus Epiſcopos & Prælatos in vnum cogere, & Orientem Occidentémque orbem in locum aliquem conuenire, inde tamen nomen Oecumenici deſumptum eſt, eo enim vniuerſitas imperij Romani paſſim ſignificatur *Luc. cap. 2.* Iubet Auguſtus ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην & Caſſiodor. *lib. 2. variar. cap. 52.* Auguſt. temporibus orbem Romanum agris diuiſum, cenſuque deſcriptum refert. Quare Nicænam Synodum Gelaſius Cizicen. *lib. 1 Actor. eius* coactum ait ex omnibus mundi prouinciis, ἐκ πασῶν τῶν τῆς ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν, atque de eiuſmodi Synodis hactenus diſputauimus, ſed præter has vniuerſales Synodos ſunt & aliæ particulares; quia neque tam frequentes & numeroſæ ſunt, neque ex tam multis locis leguntur. Quare aliæ ſunt ampliores, aliæ anguſtiores ſiue numerum perſonarum ſiue locorum ſpatia ſpectes: & ideò frequentiùs quoque coguntur & ante ipſa Concilia Oecumenica coactæ ſunt, de quibus modo nobis agendum eſt.

QVÆSTIO I.

Notationes de diuiſione Eccleſiarum.

SVpponendum imprimis eſt non exiguam Synodis iſtis particularibus ſiue non Oecumenicis tributam fuiſſe auctoritatem ab ipſis Oecumenicis à quibus laudatæ ſunt. PP. Epheſini & Chalcedonenſes paſſim illarum Canones vocant τάξιν, & ἀκολουθίαν, τὴν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν, & ἀριθμὸν ἀκολουθίαν, ſeriem & conſequentiam Canonum Eccleſiaſticam, & conſequentiam Canonum & in actis Conciliorum ἀκολούθως, & κανονικῶς pro eodem vſurpantur, eò quòd index, & ſeries Canonum, ex eiuſmodi Conciliis particularibus aſſignatis numeris contexta eſſet, quem Codicem Canonum appellabant, quo iure vtebantur, & ex illo iudicabant etiam Synodi Oecumenicæ. Quare Concilium Chalcedonenſe *Can. 1.* τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας, κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν, Canones, qui à ſanctis Patribus hucuſque in vnaquaque Synodo conſtituti ſunt, obſeruari æquum cenſuimus. Iuſtinian. *Nouell. 131. cap. 1.* Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας, ἢ βεβαιωθέντας Sancimus vices legum obtinere Canones Eccleſiaſticos qui à ſanctis quatuor Conciliis conſtituti, & confirmati ſunt, vbi confirmatos βεβαιωθέντας, intelligit Iuſtinian. Canones Ancyranos, Neocæſarienſes, Gangrenſes, Antiochenos, Laodicenſes, toto orbe receptos & ab ipſis quatuor Conciliis prioribus Oecumenicis confirmatos & probatos: iſta ſapienter intelligit Balſamon *in No. Photij, titul. 1. cap. 2. Nota*, inquit, *præſentem nouellam quæ dicit tanquam leges* ſeruari oportere non ſolum qui à ſanctis quatuor Synodis editi ſunt, ſed etiam eos qui ab his confirmati ſunt, ſicut Canones Synodorum localium σημείωσαι τὴν παροῦσαν νεαρὰν (ρλα) ὡς νόμος κρατεῖν μὴ μόνον

μένον τοὺς παρὰ τῶν τεσσάρων ἁγίων συνόδων ἐκτεθέντας κανόνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρὰ τούτων βεβαιωθέντας, ἤγουν τοὺς κανόνας τῶν τοπικῶν συνόδων: quanquam noluit acriùs negare Iustinian. agere dumtaxat de solis quatuor primis Conciliis generalibus quorum aliqui Canones fuerant obseruati antequam scripto traderentur, vt innuunt PP. Concilij Constantinopolitani *Epist. ad Damas.* Cum de ordinationibus Ecclesiasticis agunt, & dicunt certam esse Legem antiquam, & Canonem Concilij Nicæni, παλαιὸς ὁ θεσμὸς ἐστι κεκρατηκὼς, καὶ τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ πατέρων ὅρος: & sanè quis dicat, Iustinianum dedisse vim legum Canonibus istis Prouincialibus, quos vel refixit, vel quibus contraria sancinit? Nam *Can.* 15. Concil. Neocæsar. iubet, in qualibet ciuitate, licet magna ordinari septem dumtaxat Diaconos, consentaneè *Act. cap.* 6. & tamen Iustinian. in Ecclesia Constantinlana vult esse centum. Neque dicas cum Balsamo *in Conc. Trullan. Can.* 16. tum Iustinian. tum illud Concilium interpretari dumtaxat Canonem Neocæsariensem: nam interpretantur dumtaxat locum Actorum, quem malè ab illa Synodo intellectum esse de Diaconis ministrantibus altari dicunt, cùm loquatur dumtaxat de eleemosynarum distributoribus. Cæterùm ipsum Canonem abrogant, & illi contrarium quidpiam constituunt, quod fatetur Zonaras in idem Concil. Trullan. *Can.* 16. & tandem contendit ipse Balsam. Verùm quidquid statuas de mente Iustiniani hac in parte, certum omninò est ex Synodis eiusmodi localibus, vt appellat Balsam. quarum aliquæ ipsam Nicænam præcesserant, collectum fuisse Codicem Canonum, qui vniuersæ Ecclesiæ dictus est βιβλὸς κανόνων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Præponebantur autem omnibus Canones Nicæni διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου αὐθεντίαν, prærogatiuam. Hoc porrò iure vtebatur tunc vniuersa Ecclesia; quare Synodus Chalcedonensis citat ex eo Canonem 83. 84. 95. 96. qui sunt 3. 4. 15. & 16. Concilij Antiocheni. Epistola Synodica Episcoporum Prouinciæ Pisidiæ Asianæ Diœcesis ad Leonem Imp. citat Canonem 73. qui est 4. Concilij Antiocheni. Dionysius exiguus, *Ep.* 1. *Paschali ad Petronium Episcopum*, citat Canonem 79. eiusdem codicis, vel, vt Græci numerant, 80. qui est primus Concilij Antiocheni, idem Dionys. *Epistola ad Stephan.* Salomitanum Episcopum, quam suæ Latinæ interpretationi præfixit, ait se digessisse regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum vsque ad Constantinopolitanum I. sub ordine numerare, à primo capite, vsque ad centesimum sexagesimumquintum. *Sicut*, inquit, *habetur in Græca fide.* Leo primus & Synodus Romana *Epist. ad Theodos. Imperat.* de generali Synodo intra Italiam cogenda, meminit Nicænorum Canonum, & subterraneorum, qua voce intelligit Canones, qui à Concilio Nicæno ad Constantinopolitanum editi erant, & in vnum Codicem collecti Nicæno, subiiciebantur in vulgato Codice. Atque de variis additionibus, quibus Codex ille Canonum vniuersæ Ecclesiæ creuit plura dabit Christophor. Instellus, *præfatione in veterem illum Codicem*, vbi etiam obseruat tandem post Nicænum II. Oecumenicum collectum fuisse Codicem Canonum Ecclesiæ Orientalis hoc titulo, κανόνες τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων, qui è Bibliotheca Canonicorum D. Hilarij Pictauiensis à Ioanne Tilio primùm Græcè editus est Parisiis, & posteà ab Elingero ex Bibliotheca Augustana Vvitembergæ anno 1614. illi Codici Zonaras & Balsam. sua scholia addiderunt.

Præter hunc verò vniuersæ Ecclesiæ Codicem, fuere & alij, de quibus omnibus dicemus *inferius*, vbi de collectionibus peculiaribus. Fuere enim Ecclesiis peculiares, nempè Codex Ecclesiæ Africanæ, quem habemus, de Gallicana, Hispanica, & Anglicana Ecclesia, quæ suos etiam habuere Codices, præter vnum illum vniuersalem testatur Instellius *præfatione citata*, & nos *inferius*: qui Codices priuati cuiusmodi Ecclesiarum magnam partem ex Synodis ipsis peculiaribus sine dubio collecti erant, & ius illis singulare ac priuatum constituebant.

Ex quibus omnibus tandem constat magnam partem iuris Ecclesiastici ex Synodis non Oecumenicis quocunque tandem nomine vocentur, fluxisse. Et sanè quis affirmet paucos Synodorum Oecumenicarum Canones produxisse infinitam illam legum Ecclesiasticarum multitudinem, quam in tot collectionibus reperimus, quæ & Lectorem fatigant, & totam istam scientiam vsque adeò operosam reddunt? Cùm igitur hoc libro causas iuris Ecclesiastici, & illius originem inquiramus, non potuimus à traditione Synodorum peculiarium abstinere, & earum saltem diuersas species in vniuersum tradere. Eas verò omnes vniuersali nomine Synodorum non Oecumenicarum comprehendo, & ad futuram disputationem aliqua prænotanda moneo.

Obseruandum imprimis est Ecclesias ab Apostolis ad exemplum Romani imperij distributas primùm fuisse, quæ deindè diuisio consequentibus omnis à variis Synodis aucta, & omninò perfecta fuit. Et sanè A
cùm, vt ait Cyprianus *lib. de vnitate Ecclesiæ*, *vnus sit Episcopatus* (à Christo constitutus) *cuius à singulis in solidum pars tenetur, Ecclesia quoque vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodò solis multi radij, sed lumen vnum. & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum; & cùm de fonte vno riui plurimi defluunt: numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine.* 1. *Auelle radium Solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: à fonte præcide riuum, præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit; profluentes largiter riuos latiùs expandit: vnum tamen caput & origo vna, & vna mater, successibus copiosa, illius fœtus nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur.* Addaque alia quamplura huius vnitatis, quæ tamen, & multitudinem, & copiam, & fœcunditatem non excludit. Hanc verò vnitatis radicem idem Cyprian. *Epist.* 55. ait esse Petri cathedram: *Nauigare audent* (inquit) *& ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis litteras ferre.* Eadem sentit Optatus *lib.* 2. *contra Parmen. Igitur negare non potes scire te in Vrbe Roma Petro primo Episcopalem cathedram esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas appellatus est: in qua vna cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.* Vides igitur Cyprianum, & Optatum sapienter existimare in vno Christi corpore Ecclesia, sicut vnum caput; ita & vnum Episcopatum constitutum esse, cuius quidem pars à singulis Episcopis possideretur, ita tamen vt eius fons & origo ab vno inciperet, à Principe videlicet Apostolorum Petro; atque nulli liceret, neque ipsis Apostolis Episcopatum tenere alienum à communione, & consortio vnitatis, quæ viget in cathedra Petri, & Romana Ecclesia, ad quam idcircò Irenæus *lib.* 3. *cap.* 3. dixit omnem

omnem debere conuenire Eccleſiam, *propter potentiorem eius principalitatem*, & Gelaſius I. *tractatu aduerſus Græcos*, quem Iacobus Sirmundus edidit, idcircò dictum ait Petro à Chriſto, *Tu es Petrus*, &c. *Vt capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio, & vna monſtraretur compago corporis Chriſti, quæ ad vnum caput, glorioſiſſima lectionis ſocietate concurreret, & vna eſſet Eccleſia, cui fideliter crederetur, vnáque domus vnius Domini, & vnius Redemptoris, in qua de vno pane, & de vno calice nutrimur.* Quia verò hæc vnitas Eccleſiæ, cathedræ, & Epiſcopatûs non poterat numerum & multitudinem excludere, ſicut vnitas corporis membrorum vnitatem non includit, immò potiùs excludit, debuit omninò aliquis ordo inter vniuerſa eiuſmodi membra conſtitui, & in adminiſtratione politica, licet omnia ad ſupremam poteſtatem, in quocunque tandem illa reſideat, ſiue in vno, ſiue in pluribus, referri debeant; neceſſe tamen eſt aliquam ſubordinationem inter Magiſtratus conſtitui, quorum alij minores, alij maiores ſint, alij ſuperiores, alij inferiores, neque omnes, pares & æquales ſint adminiſtratione & poteſtate, quamvis omnes, & ſinguli de principali & ſuprema poteſtate quidpiam participent: alioquin in omnimoda illa æqualitate confuſio quædam eſſet, non ordo: ita in ſingulis Epiſcopatibus, qui ſunt partes vnius Epiſcopatûs, quæ in ſolidum à ſingulis Epiſcopis poſſidentur, vti aiebat Cyprianus, debuit aliquis ordo conſtitui, ne quod monent Hieronym. Gelaſius, & cæteri ſæpiùs PP. eſſent ſchiſmatici, atque ſingulis Epiſcopis ſuas Eccleſias ita mandari oportuit, vt alij aliis aliqua ratione, quoad adminiſtrationem & iuriſdictionem ſubiicerentur. Itaque eiuſmodi Epiſcopatuum partitio ab ipſiſmet Apoſtolis primùm facta eſt, & deinde lapſu temporis ad perfectum adducta: neque id commodiùs ad politiam Eccleſiaſticam fieri oportuit, quàm exemplo diuiſi Imperij Romani.

5 Plures verò diuiſiones Imperij Romani, quas æmulata eſt Eccleſia comperio. Primò, cum in diuerſas Prouincias extra Latium & Italiam, totum Imperium Romanum diſtributum fuit, tum libera & florente Republica, tum in vnius Principis dominatum redacta. Erant ſiquidem ſtante Republica aliæ Prouinciæ conſulares, quæ ab iis qui in vrbe conſulatum geſſerant conſulari imperio regebantur; qui & idcircò Proconſule & Proconſules dicebantur: aliæ Prætoriæ, quas qui proximo anno Prætores fuerant Prætorio Imperio obtinebant, vnde Proprætore, & Proprætores appellabantur. Non erant verò certæ Prouinciæ, in quas ſemper viri Conſulares, & aliæ in quas Prætorij perpetuò mitterentur, ſed ex Magiſtratibus, qui eas obtinebant, denominabantur. Obſeruat verò Hotman. *in notis ad orat. Ciceronis de Prouinciis Conſularibus*, vtraſque iſtas Prouincias in Senatus poteſtate fuiſſe: diſſimili tamen ratione, & lege quidem Sempronia vtraque à Senatu decernebantur. Sed Conſulares Conſulibus anno proximo futuris ante Comitia mandabantur, vt eas demùm poſt menſes ſeptemdecim obtinerent; & in Senatus poteſtate ſic erant, vt Tribuni plebis non poſſent intercedere decretis, quæ de iis Senatus fecerat: & prætereà obtinebantur in incertum temporis, quamdiu ſcilicet Senatus alios non ſummittebat, aut ſufficiebat. Prætoriæ verò Prouinciæ Prætoribus anni præſentis mandabantur, vt eas proximis Kalendis Ianuariis depoſita Prætura ſtatim obtinerent, erant tamen in populi poteſtate: quia Tribuni plebis intercedere poterant decreto de illis à Senatu facto, & annuo tantùm imperio obtinebantur. Erat quoque ius Senatui eas, quæ Prouinciæ conſulares erant, Prætorias facere: quare mutatione ſimul è poteſtate Senatus in poteſtatem populi tráſibant modo explicato. Fuerunt & Prouinciæ Cæſaris ex inſtituto Auguſti, qui ſumma rerum ad ſe deriuata, Vniuerſum tripartito diuiſit: partem pacatam, & quæ ſine armis facilè defendi poſſet populo dimiſit; eam verò, quæ militum præſidio indigeret, ſibi ſumpſit ipſe; in ſuas præſides cum imperio mittebat: populus autem Proconſules & Proprætores. Ita teſtatur Strabo in calce ſui operis, & Dion. *lib.* 53. quibus conſentit *& D. de officio Præf. & de officio Procon.* Deuictas verò nationes in Prouinciam redigebant, cùm illis leges proprias & domeſticas adimebant & Romanas dabant, & quotannis Prætorem, qui Prouinciam ex legibus datis regeret, mittebant, vt de Gallia factum conſtat ex oratione Critognati apud Cæſar. *lib.* 7. *de bello Gallico*, & Suetonium in Gallia.

In ſingulis autem Prouinciis erat vna, vel plures 4
vrbes illuſtres cæterorum veluti matres, vel matrices, verbi gratia, in Syria Phœniciæ Berytus, & Tyrus erant Metropoles, *l. vnica, C. de Metropoli Beryth.* in Ponto Amaſia & Cæſarea *Nouell.* 28. in Cappadocia Cæſarea, alia & Tyana. Metropolinm à menſura ciuitatum vocari ſcribit Iſidorus *lib.* 7. *cap.* 12. quem refert & ſequitur Gratian. *diſt.* 21 *cap. Clericos*, nempè à μέτρον, & πόλις cùm ſit potiùs μήτηρ πόλεων matrix ciuitatis, ſicut Sueton. in Auguſto nominat matricem arborem, ex qua ſtolones ſuccreſcant. Et *diſtinct.* 63. ſcribitur ad Epiſcopi electionem ſufficere Eccleſiæ matricis arbitrium. Eſt igitur Metropolis ex Ammiano mater vrbium; mater & caput Prouinciæ *lib.* 7. *in fin. D. de officio Proconſ.* Alij verò vocant, ciuitatem, ex qua colonia deducta eſt, vnde Thucydides Ἀποικία δὲ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται. Colonia beneficio quidem affecta honore proſequitur matrem, ſed iniuria affecta ab ea abalienatur. Hæ duæ tamen ſignificationes iungi non difficile poſſunt, vt μητρόπολις ſit ciuitas maior cæteris, quales ferè ſunt ciuitates matrices, ex quibus aliæ, tanquam matrices, ductæ ſunt, quâ ſimili ratione dicitur, μητροκωμία, quam Accurſius legi vult, Metrocomia, & interpretatur villam, quæ iuſſu Principis metœcis, id eſt, peregrinis transmigratoribus diſtribuitur ἀπὸ τοῦ μέτρου, καὶ κώμης à menſura, & villa, quaſi villam menſam diceres. Quam interpretationem reiicere non audet Alciat. *in lib.* 2. *Codicis, l.* 54. licèt potiorem exiſtimet eam quæ μητροκωμίαν interpretatur maiorem vicum & cæterorum veluti parentem. Atque ita paſſim interpretantur metrocomiam matrem pagorum, ſeu caput inter pagos, qui vni ciuitati ſubiecti erant, ſicut metropolis mater ciuitatum eius Prouinciæ. Erant ſiquidem magni & florentes quidam vici, vt oſtendit *l.* 33. *in fine, C. Theod. de Epiſcop. & Cleric.* vbi pro magnitudine & celebritate cuiuſque vici illius Eccleſiæ, iubetur certus Clericorum numerus iudicio Epiſcopi conſtitui. Erant ſine dubio hi vici minores, de quibus Libanius *orat. de patrociniis*, εἰσὶ κῶμαι μεγάλαι πολλῶν ἑκάσται δεσποτῶν, & *orat.* κατὰ τῶν εἰσιόντων. His porrò metrocomiis ſua erat curia, ſui curiales; quare Saluian. *lib.* 5. *de gubernat. Dei. Quæ ſunt*, inquit, *non modò vrbes, ſed etiam municipia, atque vici, vbi non quot curiales fuerunt, tot Tyranni ſunt.* Hi *l.* 13. *C. Theod. de deſertoribus*, dicuntur primates vrbium, vicorum, & caſtellanorum. Dicuntur etiam præpoſiti pagorum; ſiquidem pagi iidem erant, cùm vicis, & Paul. *lib.* 4. *ſentent tit.* 6. Vicos priuatum forum habuiſſe cenſet. Metrocomiæ porrò in publico iure erant, vt dicitur *l.* 6. *C. Theodoſ. de patrociniis vicorum*, id eſt, publicas functiones præſtabant, ſiue erant publici vici ad diſcrimen vicorum, qui erant priuato-

priuatorum; & vnum Dominum agnoscebant, de quibus Libanius *orat.* εἰς τῶν προςατῶν, quos sic describit, *ἐν οἷς δυνάμενος* quibus est vnus Dominus.

5 Diuiso igitur Romano Imperio in Prouincias, metropoles & metrocomias, Apostoli etiam primi Ecclesias ita partiti sunt, vt inter Episcopos primus ille haberetur, & cæteris emineret, cui ciuitatis Metropolitanæ Episcopatus creditus foret. Id probat Marca *lib. 1. de Concord. cap. 13. num. 2.* quia ratio Prouinciarum Romanarum in Ecclesiastica dispositione perpetuò viguit. Quare in Bithynia Nicomœdia, in Cappadocia Cæsarea, in Ponto Amasia, in Asia Proconsulari Ephesus, in Galatia Ancyra primatum Metropoliticum perpetuò obtinuerunt, eáque de causa Ancyrana Ecclesia inter Apostolicas à Iulio I. apud Athanasium numeratur; quia nempè Metropolis erat Galatiæ, cuius Ecclesia ab Apostolis fundata erat, & Paul. *Epist. ad Galat. cap. 1.* & *1. Cor. cap. 16.* meminit collectarum, quæ fuerant factæ in Ecclesiis Galatiæ Tito Cretensi Episcopo, vt Presbyteros oppidatim constitueret, mandat Paul. *Epistola ad Tit. cap. 1. Reliqui te Cretæ vt constituas per ciuitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Ex quibus patet Titum suscepisse à Paulo ordinandam illam Prouinciam; quod & fecit ordinatione Episcoporum, & Presbyterorum, qui à Metropolitano impositionem manuum Presbyterij obtinebat. Asiæ Proconsularis vbi Attali Regis ablegata ad Romanos delata fuit iurisdictio, vrbem Ephesum tanquam Prouinciæ Metropolim habuit, vt testatur Antonini rescriptum ad Asianos: & Proconsul, cum Prouinciam ingrederetur, Ephesum ea de causa primam appellabat. Inde Episcopus Ephesinus habitus est Metropolitanus, neque de eius dignitate quidquam decessit, quamvis in ea Asiana Prouincia, septem Episcopi, quorum meminit Ioan. Apocal. *cap. 1.* constituti fuerint: quare & in ea Paul. Sedem fixit, & Ioannes suam cathedram collocauit. Vide D. Martyrium Timotheum apud Photium *Cod. 254.* Achaia in Prouinciam à Romanis redacta metropolim habuit Corinthum, ex Floro *lib. 2. cap. 16.* idcóque Paul. cum scribit ad Corinthios, ad vniuersos fratres Achaiæ se scribere dicit, *2. Cor. cap. 1. Ecclesia Dei quæ est Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui sunt in vniuersa Asia.* Quia nempè Corinthus & Achaia Prouinciæ, & Metropoleos vinculo nectebantur. Simili ratione idem Paul. suis litteris Thessalonicenses, & simul omnes fratres, qui sunt in Achaia admonet *1. Thessal. cap. 4.* Denique S. Petrus *Epistola 1. cap. 1.* scribit Christianis Ponti, Galatiæ & Cappadociæ, & Asiæ, atque his quodammodò limitibus Romanarum Prouinciarum Christianos, ad quos scribit, comprehendit. Denique Tertull. *lib. de præscription. cap. 36.* Ecclesiarum traditiones petendas monet ex singularum Prouincialibus Metropolitis, in quibus Apostolicæ fidei depositum (vt loquitur Paulus) seruabatur, ex quibus ipsi Apostoli scripserunt & præfuerunt, *Age iam qui vales curiositatem melius exercere, in negotio salutis tuæ; percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur: apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem vniuscuiusque. Proximè est tibi Achaia habes Corinthum, si non longè es à Macedonia habes Philippos, habes Thessalonicenses: si potes in Asiam tendere, habes Ephesum: si autem Italiæ adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præstò est statu felix Ecclesia,* cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine *suo profuderunt.* Similia habet *lib. 4. aduersus Marcian.* Videmus quod lac à Paulo Corinthij *hauserunt, ad quam regulam Galatæ sunt correcti; quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Euangelium, & Petrus & Paulus, sanguine quoque suo signatum reliquerunt.* Vides igitur Apostolos, maximè Ecclesiam in vrbibus Metropolibus constituisse, illis doctrinam fidei credidisse, ad illas scripsisse suâ etiam manu, quod vox authenticarum litterarum qua vtitur Tertull. indicat: authenticæ enim tabulæ, authenticæ rationes, authenticum instrumentum, dicitur ab Vlpiano, quod distinguitur ab exemplo testamenti, *l. 4. de famil. Ercifcund. l. vltim. de testament.* quæ authenticæ litteræ, & autographa adhuc Tertulliani ætate seruabantur ab illis Ecclesiis, ad quas fuerunt scriptæ. In illis denique ciuitatibus maioribus & aliarum nutricibus Sedem Episcopalem cum præcipuo quodam iure constituisse, quamvis & in aliis vt metrocomiis constitutos fuisse etiam constet, sed cum aliquo discrimine: cùm illi maiores, siue maiorum ciuitatum Episcopi Presbyteros, id est, Episcopos in aliis ciuitatibus minoribus per manuum impositionem constituerent, vt mandatum fuisse Tito circa Cretensem Insulam à Paulo iam monuimus.

Hinc verò factum vt Episcopi maiorum celebriorúmque ciuitatum eximium quoddam ius in cæteras Ecclesias obtinerent, non absimile illi quod quædam ciuitates habebant, ratione originis in Colonias à se deductas, quod quibusdam officiis continebatur, fuítque illud ius amplius, aut remissius, pro vsu & consuetudine, quæ sensim inualuit. In his porrò fuerunt tres illæ inclytæ Ciuitates, Roma orbis domina, Alexandria Regni Ægyptiaci Princeps, & Antiochia Orientis Regina. Itaque illarum ciuitatum Episcopi priuilegiis gaudebant, quæ primùm moribus inducta, deinde Nicæni decreto, de quo posteà, firmata sunt. Dico igitur hanc diuisionem Ecclesiarum inchoatam fuisse ab Apostolis, & deinde perfectam exemplo Romani Imperij per Prouincias & Metropoles; quo edicto nihil derogatum volumus dignitati Pontificiæ vniuersali, quam à Christo concessam Petro & eius successoribus, qui sunt Romani Pontifices, constat; neque sicut Apostolicæ dignitati cæterorum Apostolorum nihil prorsus detractum est, constitutis variis per Prouincias Episcopis: manebat siquidem sua singulis Apostolis dignitas Apostolica, quæ longè eminebat dignitati Episcopali, vt *alibi* diximus, & non erat cum omnimoda sua plenitudine in Episcopos successores transmittenda. Quare licèt illis succedant Episcopi in dignitate Episcopali, non tamen in omnimoda dignitate Apostolica. 6

Sapienter verò Apostoli in sua Ecclesiarum & Prouinciarum diuisione Imperij Romani exemplum æmulati sunt: rationem reddit Synodus Antiochena *sub Iulio I. cap. 9.* ait enim, *Episcopum qui præest Metropoli curam etiam suscipere totius Prouinciæ, eo quod in Metropolim vndequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Vnde visum est eum quoque honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, vt vult, qui ab initio obtinuit, Patrum Canon.* Nihil verò inde detrahi dignitati cuiusque Episcopi circa suam Parochiam monent PP. dum addunt, *Vnumquemque Episcopum habere sua Parochia potestatem, & administrare pro vnicuique conuenienti religione, & totius religionis curam gerere, quæ sua vrbi subest: vt etiam ordinem Presbyteros & Diaconos & vnaquaque cum iudicio tractent, & nihil vltra facilè aggrediantur sine Metropolis Episcopo, neque ipse sine reliquorum sententia.* In Ecclesia igitur ex antiquo Canone semper habita est ratio dignitatis quam ciuitas obtinebat ex Imperio, quod opportunitas & commoditas plebis instituendæ & seruandæ, & politia exigebat. Atque in 7

eo

enumeratione demonstrauit Petrus Faber *lib. 1. semestr. cap. 2.* Sed tandem magnus Constantinus lata lege eam præfecturam pluriioum infra illud fastigium dignitatis depressit.

9 Primò enim Patriciatum supra præfectos prætorio euexit, vt testatur Zozimus *lib. 2.* qui idcircò ait Constantium Patriciatum eiusmodi exoptasse, quia licèt ea dignitas eum vrbe oata fuerit, eum tamen supra aliam omnem dignitatem Constantinus euexit, vt ait Baron. an. 337. ita vt Patricij non ampliùs à Senatoribus qui olim PP. dicti sont nomioarentur, sed quod Imperatoris partes & adiutores essent, vt ait Paul. Diacon. in historia Longob. vbi refert ritum instituendi patricium. De Patriciatûs verò honore vide Cassiod. *lib. 3. epist. 5. & lib. 6. formula 2.* fuisse medium ioter consulatum & præfecturam prætorio certum est.

Secundò Constantinus summam illam præfecti prætorio auctoritatem imminuit, quia plurima eius munera & potestatem in alios magistratus diuisit, nam militum ordinandorum regendorumqoe officium io magistros militum traostulit, quos binos instituit, equitum vnum, alterum peditum, relictâ dumtaxat militarium stipendiorum curâ præfectis prætorio. Quare Cassiodor. Constantioo longè posterior, & qui eam præfectoram gesserat, *in Præfatione variarum* sic sibi obiicientes inducit, *Præfectum te prætorianæ sedis omnes nouerunt :* cui dignitati *occupationes publicæ, veluti pedessiqua semper assistunt. Ab hac enim exercitnales flagitantur impensæ : ab hac victus quæritur sine temporis consideratione populorum : huic etiam, vel solum graue iudiciorum pondus adiectum est, cui ideò leges visæ sunt immensam onus imponere, dum ad ipsam honoris gratiam maluerunt penè omnia pertinere. &c.* Ex quibus vides, etiam post imminurionem à Constantino factam immensam curarum molem Præfectis prætorio superfuisse, quam tamen pluribus sublenat Constantinus creatis multis magistratibus, qui partes tanti oneris sustinerent. Quia tamen præfecto prætorio suberant, illi semper sollicitudo ooo exigua, vt singuli suo fungerentur officio, restabat. Eorum benè longam enumetationem in notitia vtriusque Imperij leges, & doctissimi Paneitoli commentaria consules.

Tertiò Constantinus quatuor præfectos prætorio instituie, quorum curæ vniuersum Imperium in suas quoque partes disse..uio diuisit : vnus fuit Præfectus prætorio Orientis, cui totam Ægyptum cum Lybiæ, Pentapoli, & Orientem ad Mesopotamiam vsque, & prætereà Cilices, Cappadoces, Armenios, oramqoe Martiniam totam à Pamphilia Trapizontem vsque, & vsque ad Castella, prope Phasidem sita tradidit eidem, & Thracia commissa, & Mysia, Hæmi ac Rhodopes, & Deberi oppidi finibus circumscripta. Prætereà Cyprum adiecit, & Cyeladas insulas, Lemno & Tinbro, & Samothracia exceptis. Hie dictus est præfectus prætotio per Orientem. Alter fuit præfectus prætorio per Illyricum, cui Constantinus subiecit Macedones, & Thessalos, & Cretenses, & Græciam & circumiacentes Insulas, & Epirum vtramque, & Illyrios, & Dacos, & Triballos, & Pannomios ad Valeriam vsque & Mysiam superiorem. Tertius præfectus prætorio fuit Italiæ, cui attriboit Italiam totam & Siciliam & circumiacentes insulas & Sardiniam, & Corficam & Africam à Syrtibus Citenem vsqoe. Quartus præfectus prætorio Galliarum dictus est, cui Transalpinos, Celtas & Hispanos enm Insula Britannia commisit. Hactenus Zozimus. His quatuor præfectis adiecit Iustinianus qointum; exactis ex Africa Vvãdalis post nonagiota qoinque annos, quem præfectum prætorio Africæ dixit *l. 1. & 2. C. de officio præfecti præt. Africæ*, illique septem prouincias subiecit, voluntque aliqui illum designari ab eodem Iustiniano *Nouell. 70.* nomine præfecti Libiæ. Lazius *lib. 2. comment. de Romana Rep. c. 2. ad finem* ioducit & sextum præfectum prætorio Hispaniæ, & contra communem veterum scriptorum fidem à Gallicano separat, cum vtrique Prouinciæ, quando sub Romano Imperio paruit, vnum eundemque præfectum prætorio, nomine Galliarum passim omnes attribuant, ipseque Claudianus in Mallij panegyrico,

Non te parte sui, sed in omni corpore sumpsit
Imperium, cunctáque dedit tellure regendos
Rectores; Hispana tibi Germanaque Tethys
Paruit, & nostra diducta Britannia mundo,
Diuersáque tuas coluerunt gurgite voces
Lentus Arar, Rhodanusque celer, & diues Iberus.

Lazium fefellit idem Claudian. in Panegyricis duorum Pobini, & Olybrij; agens enim de eorum Patre Probo, ait:

Vsque adeóne meam condunt obliuia mentem,
Vt pigeat meminisse Probi? quo indice totam
Vidimus Hesperiam, fessasque resurgere gentes.

Existimauit igitur Lazius designari à Claudiano præfectum Hispaniæ. Verùm hic Probus Italiæ præfectus prætorio fuit, vt testator Paulinus in Ambrosio : Hesperiæ autem nomine designari plerumque Italiam neioo nescit. Quæ prætereà adducit Lazius ex Liuio, Tacito Cæsare, pertinent ad præfectos particulares aliquarum Prouinciarum Hispaniæ ante Constantinum, quem illi scriptores multis sæculis præcesserunt, & non ad præfectos prætorio ab eo Imperatore constimtos. Fallitor denique Lazius in subscriptionibus, quas adducit, cum literas illas PP. nullâ interpunctione adhibitâ interpretatur præfectum prætorio, cum facile sit legere proptætorem & pro præfectum. Maneat itaque quaternarius Præfectorum prætorio à Constantino auctore Zozimo constitotus, qui perseuerauit vsque ad Iustinianum qui recuperatâ à Vvandalis Africâ illi præfectom prætorio æqualem cum aliis qoatuor potestaee dedit, eique septem Prouincias subiecit.

His præfectis subditi eraot alij Magistratus, quos, vti iam monui, notitia vtriusque Imperij enumerat : designauit & singulis opportuoissimam sedem, vt sibi demaodatarum prooinciarum possent curam facilè suscipere. Itaque Præfecti prætorio Orientis sedes fuit Antiochia, Illyrici Thessalonica, Italici præfecti Roma: præfecto verò Galliarum, sedeio statuunt Treuirim, Bulegerus *lib. 3. de Imper cap. 4.* Sciplo Duplex *in obseruat. Gallic. lib. 1. c. 8.* Guther. *lib. 2. de offi. io domus Augustæ c. 16.* Btoouer *l. 4. annal. Tacit.* alij Lugdunum, alij Arelatem malunt; quæ omnia fusiùs disputat Theop. Rayn. *in erudito opusc. de natali S. Ambrosij, pun. 6. & 7.*

Deiodè hæ præfecturæ prætorio partitæ sunt ab ipsomet Constantino in dioersa Prouinciarum corpora, quæ dictæ sunt Diœceses, siue administratiooes, 10
quæ suberant speciali administrationi præfecti prætorio, vel eius Vicarij Proconsulis, aut alterius Magistratus, qui spleodida & exigua aliqua administratione gauderet, quod hac ratiooe describit Marc. *l. 6. de conc. c. 16. n. 1.* Itaque totum Imperium Occidentale 7. Diœceses comprehendebat, & quidem præfectus prætorio Galliarum habebat sibi subiectam diœcesim Galliarũ, quæ constabat XVII. Prouinciis Galliarum, Diœcesim Britannorũ ex quinq; Prouinciis, Diœcesim Hispaniar. ex septem Prouinciis, præfectus prætorio Italiæ Diœcesim habebat Africanam ex sex Prouinciis, Diœcesim Italicã ex Prouinciis septem, eius caput erat Mediolan. & diœcesim Romanam ex decem. Præfecto prætorio

Illyrici suberat Diœcesis Illyriciana, in qua septemdecim prouinciæ. Imperium verò Orientale siue præfectus prætorio & Orientem comprehendebat Diœcesim Thraicam, in qua erat Constantinopolis, Diœcesim Ponticam, in qua Prouinciæ vndecim, Diœcesim Asianam, in qua Prouinciæ totidem, Diœcesim Orientalem, vbi Antiochia, in qua prouinciæ quindecim, & quatuor illæ Diœceses parebant, vti iam diximus, præfecto prætorio, Orientis suberat Diœcesis Ægyptiaca, quæ sex Prouincias complectebatur, & suberat præfecto Augustali, ætate tamen Theodosij senioris Illiricum diuisum est in duas Diœceses, in Illyricum videlicet Orientale, cuius Metropolis Thessalonica, cui contributæ sunt vndecim Prouinciæ, quod parebat præfecto prætorio, per Orientem, & Illyricum Orientale, cuius caput fuit Sirmium in eoque sex prouinciæ, quod parebat præfecto prætorio Italiæ.

In vnaquaque porrò Diœcesi erat Vicarius præfecti prætorio, aut proconsul, aliúsque illustris Magistratus, qui vniuersarum illarum Prouinciarum curam gerebat, & ius apud illas pro more recepto dicebat in publicis Prouinciarum conuentibus, siue *agendo conuentus iuridicos.*

Hinc vides diœcesim esse administrationem, dispositionem, dispensationem à *διοικῶ*, guberno, administro. Sic Plato, *τὰ πολιτικὰ διοικεῖν* Budæus *διοικητὰς διαίτας ἰδίας* proprias sedes habens. Hinc etiam *διοίκησις τῆς πόλεως, διοίκησις τῶ δήμου, διοίκησιs* &c. Hanc vocem vsurpat quoque Cicero *lib.13. ep.67.* P. Seruil. *Ex Prouincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius vsus quam Androne.* & *lib.3. epist.8. ad Appium pulchrum. Cùm ego Laodicea vsque ad Iconum iter facerem, vt me omnium illarum Diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum ciuitatum Magistratus, legionesque conuenirent.* Inde etiam *διοικητὴς* moderator, gubernator, & apud Ciceron. pro Rabirio. Diœceses regnis *l.5. de Episcopali audientia* Archigerontes, diœcetæque Ergasiatanorum, de quibus vide Gotofredum *in notis.* & Alciat. *lib.2. dispunct. cap.18. l.4.6.§.1. de Episcop. & Cleric.* dixit piarum actionum diœcetas, id est, curatores, quare §.3. dicit piarum actionum administratores. Diœcesis igitur administratio quædam est; vsurpabatur tamen pro tractu quodam & diuersarum prouinciarum collectione quæ præfecto prætorio, aut eius Vicario parebat. Sic diximus præfecto prætorio Galliarum parebat Diœcesis Galliæ, quæ septemdecim prouincias continebat, & ita de aliis.

11 Hanc Imperij diuisionem æmulata est Ecclesia: cùm enim iam olim ipsa Apostolorum ætate vti ostendimus ex Petri & Pauli Epistolis, celebriorum ciuitatum Episcopi eximium quoddam ius in cæteras Ecclesias eiusdem prouinciæ obtinerent, non dissimile illi, quo gaudebant Ciuitates in colonias à se deductas, quarum erant veluti matres, ideoque Metropoles dicebantur, & cùm inter omnes Romani Imperij ciuitates, eminerent Roma, Alexandria, & Antiochia, prima enim erat orbis domina, Alexandria regni Ægyptiaci, & Antiochia Regni Orientis, factum vt illarum ciuitatum Episcopi eximiis quoque priuilegiis gauderent moribus primum & vsu inductis, & demùm decretis Nicænæ Synodi aliarumque sanctitis, quibus quoad plurima reliqui Episcopi in administratione Ecclesiastica subiecti erant, seruato tamen in omnibus priuilegio, & iure capitis Ecclesiæ, Episcopi Romani Petri successoris; illud enim ius & dignitas, vti ostendimus *cap.3.* neque Synodorum decretis, neque Imperatorum edictis, neque populorum consensu, neque ex magnitudine ciuitatis Romanæ constitutum est, sed ab ipsomet Christo, diuo Petro eiusque legitimis successoribus concessum, quod sæpiùs Romani Pontifices monent ipsósmet Imperatores, & nos omni testimoniorum ac rationum genere firmauimus, & toto isto opere, tanquam fide certum supponimus, atque interdum monebimus, nequando inter disputandum de aliis iuribus quæ illi tanquam Patriarchæ Occidentis competunt, nihil ampliùs illi concedere videamur, quam aliis quibusdam magnarum ciuitatum Alexandriæ, & Antiochiæ Episcopis, & eos omnes parea atque æquales facere, secludimus perpetuò dignitatem capitis Ecclesiæ, & vniuersalis pastoris, quam in eo quoque cæteri Episcopi agnoscunt, & eius eximiæ dignitati ac potestati se submittunt, quamque in ipsos etiam Alexandrinos, Antiochenos, & Constantinopolitanos nonnunquam exercuit, vti *c.3.* dictum fuit & alibi suo loco dicetur: non componitur itaque Romanus Pontifex cum cæteris in iure & dignitate capitis, sed in iure Metropolitano, quod *q. sequenti; Consect ario 11.* explicabimus ampliùs, in præsentiarum enim agimus tantum de diuisione Ecclesiarum facta ad instar Imperij Romani, cuius administrationem Constantinus partitus est in quatuor præfectos prætorio, qui sub illo Imperium administrarent, cum sub reliquis Imperatoribus fuisset tantum vnus aut duo, hisque præfectis totius Imperij diœceses, & administrationes partitus est, hoc est, diuersarum Prouinciarum corpora, quæ administrationi vel Vicarij præfecti prætorio, vel proconsulis, vel alicuius, alterius Magistratus, cuius splendida esset administratio, suberant, ideóque vocabantur Diœceses: quo exemplo Ecclesia præcipuis Metropolitanarum ciuitatum Episcopis, Romano, Alexandrino, & Antiocheno Diœceses Ecclesiasticas administrandas partita quoque est, quamuis initio quasdam diœceses suis Synodis & Exarchis moderandas reliquerit, neque alicui ex tribus illis Metropolitanis subiecerit, vt dicetur *q. sequenti*. Romano quidem Episcopo totus Occidens, & in eo contentæ Diœceses tributæ sunt, quod ipsi etiam schismatici Zonaras & Balsam. in *Can.6. Concilij Nicæni* per sanctiores illos testes Hieron. *ep. ad Marc.* Augustin. *lib.1. contra Iulian. cap.1.* Nazianz. *in carm. de vita sua,* & alij, Agatho Pontifex *in Ep. Synodica Synodi Occidentalis ad Synodum Orientalem,* quæ refertur à Concilio VI. generali *act.4.* illi igitur Occidentis, Italia, Gallia, Affrica, Hispania, insulæque interiacentes, Illyricum, neque de hoc est vlla difficultas vsque ad VI. sæculum, nam narrat Socrates *lib.5. Histor. cap.35.* Perigenem Ecclesiæ Patrensis designatum Episcopum, & à plebe reiectum, mandato deinde Romani Episcopi in Corinthi Metropoli collocatum fuisse, eumque reliqua vita obtinuisse in Concilio, deinde Ephesino subscripsit. Episcopi Epiri scribunt ad Hormisdam Pontificem vt Ioannem à se electum Episcopum Nicopolis confirmet, habetur ea Synodica *tom.2. Concil.* Gregor. *lib.4. indict.13. epist.8.* Ioannis alterius electionem in Primatum Iustinianæ primæ confirmat, éique pallium mittit, & illi vices suas per Illyricum committit. *Idem* Gregor. *eodem lib.4. epist.55.* Ioanni Corinthiorum Archiepiscopo pallium mittit, & Episcopis Helladis imperat, vt ipsi obediant, suntque plurima eiusmodi, quibus ostenditur Romanum Episcopum iure Metropolitano & Patriarchiem vsum fuisse in Illyrico, fatemur tamen posterioribus temporibus distincto Illyrico in Orientale & Occidentale, quasdam eius Prouincias, Constantinopolitano Patriarchæ tributas fuisse.

Alexandrino datæ sunt Ægyptus, Lybia, & Pentapolis,

tapolis: Antiocheno Orientis Diœceses, reliquæ verò in Asiana, Pontica, & Thracica suis Synodis administrandæ relictæ sunt, de quibus *q. sequenti.*

Tertia Imperij Romani diuisio fuit in Orientale, & Occidentale, nam illud certis suis terminis coërcere consilium fuisse Augusto ait Tiberius oratione ad senatum apud Tacitum *lib.* 1. *Annal.* Ipséque Augustus apud Iulian.in Menypæa; eosque terminos nominat Iulian. Istrium, & Euphratem, quibus addebat Rhenum & Oceanum: quare Tacitus ait mari Oceano, aut omnibus longinquis septum Imperium ad hos terminos limitarij, Milites excubabant, qui demùm à Constantino sublati sunt, quod magno reip. Romanæ malo contigisse queritur Zozimus *lib.* 5. numquam in piissimum Imperatorem non iniquus. Vnicum autem Imperij corpus pro ambitione Imperantium in geminum diuisum est, per Orientale & Occidentale. Primò quidem Antoninus, & Geta Seueri Imperatoris filij eam diuisionem proposuerunt apud Herodian. *lib.* 4. & in ea Occidens complectebatur totam Europam ab Oceano Athlantico ad mare Ægæum, Pontum Euxinum, Meotum paludem & fluuium Tanaiñ. illi quoque Imperio addebantur septem Africæ prouinciæ Romanis subiectæ, reliqua cedebant Imperio Orientali, & præterea Asia & Ægyptus. Secundò cum Diocletianus & Maximian. principatu se abdicassent, Orientem cum Illyrico Gallerio Maximo, Occidentem verò cum Africo Constanti Cloro Constantini magni patri assignatont, 3. filij magni Constantini aliter Imperium diuiserunt, sed duobus extinctis, totum recidit in Constantinum, & deinde in Iulianum Apostatam. Illud Valentinianus quartò est partitus cum fratre Valente cui tradidit Orientem, sibique Occidentem retinuit, quibus & successoribus sublatis Theodosius rerum omnium potitus filiis Arcadio & Honorio S.F. ita partibus est, vt Arcadio Orientem Honorio Occidentem. Vtriusque Imperij fines vide apud Zozim. *lib.* 4. Procopium *de bello Vandal.l.*1. & ex illis aliisque Pancirolum in notitiam Imperij Occidentalis. Licet verò duo essent Principes & Capita Imperij, communi tamen Concilio res Imperij administrabant, leges condebant & promulgabant, belláque gerebant vnus Romæ, alter Constantinopoli tesidebat; in gemina verò ista administratione geminati quoque oportuit Magistrat. & dignitates, quare & duo creabantur consules, vnus Romæ, alter Constantinopoli. Erat & præfectus prætorio Italiæ, & alter Galliarum in Occidente, in Oriente verò præfectus prætorio Orientis & Illyrici, sub quibus omnibus erant similes dignitates, illustres, spectabiles, clarissimi, perfectissimi, de quibus sigillatim in noticia vtriusque Imperij.

13 Huius diuisionis ciuilis exemplo Ecclesiæ corpus in duas veluti partes præcipuas & membra diuisum est, in Ecclesiam scilicet Orientalem & Occidentalem, eámque veterem esse diuisionem contendunt Episcopi Orientales in Synodica Concilij Sardicensis, & causas Orientalium in Concilio Orientali, Occidentalium autem in Occidentali definiendas esse, idemque contendit Constantius Epistola *ad Episcopos*, ex toto Occidente Ariminum conuocatos, monetque ne de Orientalibos quidpiam definiant. Ex quibus vides solitas esse Occidentales Ecclesias ab Orientalibus secerni, & ex illis diuersa quoque Concilia cogi, quare in Concilio Aquileiensi, ex Occidentalibus Episcopis constante Palladius Episcopos Arianus respondere recusabat absentibus Episcopis Orientalibus, quos præfectus Italiæ literis inuitarat. Non venisse verò respondet ibid. Ambrosios. *Quia sciverunt consuetudinem eiusmodi, vt in Oriente, Orientalium esset concilium, intra Occidentem Occidentalium, ideò putauerunt non esse veniendum.* Huius porrò diuisionis sæpius ipsi Pontifices meminere, Cœlestin. *Epistola ad Nestorium. Pelagianos telis vnita sententia Oriens Occidensque percussit.* Liberius *Epistol.* 1 1. ait Episcopos Orientis, *ad sanam sinceramque mentem reuersos cum orthodoxis Occidentis Episcopis concordare.* Damas. in Epist. Synodica apud Theodoret. *lib.* 2. *hist. cap.* 22. *De hac ipsa fide cum Episcopos Orientis, tum Occidentis nobiscum vna gloriari constat.* Siricius *Epist. ad Himer. c.* 2. *Quod etiam totus Oriens Occidensque custodit.* Innoc. in decretis *Cap. si nos autem, omnísque per Orientales, & Occidentales Ecclesias. Timuitque* Nazianz. *ne quemadmodum Oriens, Occidensque limitibus, ita sententiis distraherentur.* Philippos legatus Pontificius in Concilio Ephesino, ait eam Synodum coactam esse ex Episcopis Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας neque alia in rem adeò perspicuam & frequentem apud scriptores proferenda sunt.

Obseruа verò Orientem aliquandò latiùs, aliàs pressiùs vsurpari: nam in dispositione Romani Imperij Oriens complectitur, etiam ab ipsis Vespasiani temporibus, eas omnes prouincias, quæ à Thracia, per Ægyptum, & Asiam minorem, vsque ad Euphratem & Tygrim pertinent, quæ quinque diœcesibus continentur. Thracica, Pontica, Asiana, Orientali, & Ægyptiaca, quæ suos præfectos quibus parerent habebant. Itaque Orientis Ecclesia cum opponitur Occidentali, eas quisque diœceses integras complectitur: alias verò Oriens siue Orientales Ecclesiæ pressius sumitur, prout ab Episcopis aliarum diœcesеon distinguitur, & differt à Diœcesi, Ægypti, Thracica, Pontica, & Asiana, & Oriens in ea significatione suberat Antiocheno Episcopo, quare Ioannes qui Conciliabulum contra Ephesinum coëgit dicitur *ep.* 2. *in conc. Ephesino* Act. 1. Ἰωάννης τῆς ἐπισκόπων τῶν ἀντιοχέων μητροπόλεως τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, & illius Concilij inscriptio sic habet ἁγία σύνοδος ἡ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν συνηγμένοι, sacra Synodos Orientalis Diœceseos, exterique vnà cum ipsis ex diuersis Diœcesibus & Prouinciis congregati. Itaque diœcesis Orientis, specialiter quæ ab Antiocheno Episcopo regebatur, quindecim Prouincias complectebatur, atque adeò Oriens in ea pressiori significatione acceptus, angustior multò erit Oriente, per quem tum Imperium, tum Ecclesia diuiduntur in Orientis & Occidentis Imperium atque Ecclesiam. Quinam verò essent Orientis in ea ampliori significatione accepti termini declarant PP. ex omnibus Prouinciis Constantinopoli coacti literis Theodosij. Nam *Canone* 2. illius Concilij Constantinopolitani, quod fuit II. Oecumenicum, Ecclesias Orientales, intra diœceses, Thracicam, Ponticam, Asianam Orientalem, & Ægyptum includunt, cæterásque omnes Occidenti relinquunt, nempè Illyricum solidum, Italiam Galliam, Britanniam, Hispaniam, & Africam, atque ita ijdem erant, vt vides, Orientalium Ecclesiarum, qui Imperij Orientalis sunt termini. Thracia itaque, in confinio Illyrici constituta Imperio Orientali accensebatur ex Vespasiani Imperatoris antiqua diuisione, Illyrici verò tota & integra præfectura, quæ Macedoniam, Daciam, & Achaiam continebat, ad Occidentem spectabat sicut & ex te Africani sex Prouinciæ, teste Zozimo *lib.* 2. sub Theodosio tamen Illyriciana Diœcesis, in duas secta est, & quæ Macedoniam & alias quasdam Prouincias complectebatur, Orientis Imperio cessit, reliqua seruata

ſeruata eſt Occidenti, vt ex Ioruande & vtriuſque Imperij notitia conſtat. Ea tamen immutatio firmom vtriuſque Imperij ſtatum Eccleſiarum non mouit: nam iidem Eccleſiarum limites manſerunt, qui fuerant olim Imperij: Thracia nimirum, & Illyricum: Ammanianus enim Marcellinus, qui vixit imperante Iuliano Apoſtata *lib* 21. Imperiorum limites in confinio Illyrici, & Thraciæ, in Succorum montium anguſtiis locat. *Confelta*, inquit, *Celſorum montium ſummitates Hœmi & Rhodopes, quorum alter ex ipſis Iſtri marginibus, alter ab Axij fluminis citeriori parte conſurgit, in anguſtias tumultuoſas callibus* deſinentes, Illyricos interſcindunt, & *Thraces*, & *lib*.27. Succorum pateſcunt anguſtiæ, Thraciam dirimentes & *Daciam*, atque in iiſdem Succorum anguſtiis fines Occidentalium Eccleſiarum conſtitutos eſſe apertè docet Epiſtola Concilij Aquileienſis ad Theodoſium, quam refert Sirmondus in Appendice ad Codic. Theodoſian. *Equidem per Occidentales partes duobus angulis tantùm, hoc eſt in latere Daciæ Ripenſis, ac Mœſia fidei obſtrepi videbatur; quibus tamen nunc poſt Concilij ſententiam, veſtro fauore clementia opinamur illicò conſulendum. Per omnes autem tractus, atque regiones Ethnicorum claaſtris, vſque ad Oceanum manet intemerata fides, in Orientalibus autem partibus*, &c. Illud verò Ethnicorum *clauſtris* mendum eſſe ſuſpicatur Marca *libro primo Concord. capite tertio, numero quarto*, & meritò legendum eſſe à *Succorum clauſtris*: nam Socrat. *libro ſecundo, cap*. 18. agens de diſſidio Concilij Sardicenſis, quo abrupta eſt communio Orientalium & Occidentalium, vtriuſque Eccleſiæ confinium collocat in Succorum montium anguſtiis, quæ Illyricos diuidunt à Thracibus. Itaque ὅρος τῆς κοινωνίας fuerunt mõtes σύκκοι, non τισύκοι, qui Geographis ignoti ſunt, Gregor. Nazianz. in Concilio congregatis Patribus dicebat Conſtantinopolim nodum eſſe Orientalis, & Occidentalis oræ, cum in illam hinc & inde extrema Prouinciarum capita pertingerent, & inde velut à communi fidei emporio refunderentur, ὑμᾶς τὸ καὶ ἑσπερίου λῆξιν εἶναι σύνδεσμον εἰς ὃν τὰ πανταχόθεν ἄκρα συντρέχει, καὶ ὅθεν ἄρχεται ὡς ἐμπορίου κοινοῦ τῆς πίστεως. Habemus igitur diuiſionem Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis, atque vtriuſque terminos: Orientalis complectebatur Diœceſes quinque Ægyptiacam Orientalem, Aſianam, Ponticam, Thracicam. Occidentalis autem octo vel ſeptem reliquas nimirum in Italia duas, Illyricum primò quidem, ſolidum, ſed deinde in duo diſſectum, Galliam, Britanniam, Hiſpaniam, Africam. Quomodo verò administrarentur omnes iſtæ Diœceſes conſtabit ex alibi dicendis: octo enim Diœceſes Occidentis ita ſuos habebant Metropolitas, vt tamen omnes ſubeſſent Romano Pontifici, tanquam ſuo Patriarchæ. Quinque Orientales ſuos haberent Patriarchas, & Exarchos, Ægyptiaca ſuberat Alexandrino Orientalis Antiocheno Aſianæ, Exarcho Epheſino, Pontica Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopo, Thraciæ Conſtantinopolitano, qui tandem factus Patriarcha, in Concilio Chalcedonenſi, Diœceſes tres nimitùm Aſianam, Ponticam, & Thraciam ſibi aſſeruit; qua de re alibi fuſiùs, vbi de ordine Patriarcharum *tomo tertio*, de Hierarchia diſputabitur.

QVÆSTIO II.

CONSECTARIA.

Conſectarium Primum. Comparatur notitia Eccleſiaſtica cum notitia vtriuſque Imperij.

Conſectarium Secundum. Canon VI. Nicænum explicatur.

Conſectarium Tertium. Vnde Archiepiſcopi Metropolitæ, Primates Exarchi, & Patriarcha.

Conſectarium Quartum. Diœceſes ἀνεπίσκοπαι.

Conſectarium Quintum. De Epiſcopo Conſtantinopolitano.

Conſectarium Sextum. Diuerſitas Synodorum non Oecumenicarum.

His ita de diuiſione Eccleſiarum conſtitutis plurima ad perſpicuam Conciliorum & Canonum, totiúſque ſubſequentis operis notitiam licebit colligere.

CONSECTARIVM I.

Comparatur notitia Eccleſiaſtica cum notitia vtriuſque Imperij.

Status quæſtionis, n.1.
Canon 18. *Concilij Chalcedonenſis*, n.2.
Mutatio diſpoſitionis Eccleſiaſtica ex politica, num.2. & 3.
Abuſus repertus, n.4. & 5.
Metropolitæ honores quinam, n.6.

Cum exemplo Romani Imperij diuiſionem Eccleſiarum factam fuiſſe docuerimus, facilè fuerit notitiæ Eccleſiaſticæ, & Imperij comparationem inſtituere, quod plures accuratè præſtiterunt, in iiſque Carolus à ſancto Paulo Abbas Fulienſis in ſua Geographia ſacra; patétque etiam minùs eruditis partitionem Diœceſeon, & Prouinciarum Eccleſiaſticarum, vt plurimum ciuili Principum diſpoſitioni conformem fuiſſe, & ſæpiùs cum illa pariter mutatam: monet quidem Innoc. I. *Epiſt*. 18. *ad Alexandrum Antiochenum, Non videri ad mobilitatem mũdanarum neceſſitatum Dei Eccleſiam commutari, honoréſque aut diuiſiones perpeti, quas pro ſuis cauſis faciendas duxerit Imperator.* Sapienter tamen iudicauit Eccleſia grauibus ex cauſis eiuſmodi mutationes, etiam rogantibus Imperatoribus eſſe permittendas; quare Concilium Chalcedon. *Canone* 17. ſic edicit: *Si qua ciuitas poteſtate Imperiali innouata eſt, aut ſi protinus*, id eſt, in poſterum, *innouetur, ciuiles diſpoſitiones & publicas Eccleſiaſticarum quoque Parochiarum ordines ſubſequantur*: εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις ἢ αὖθις, καινισθείη τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω, qua Concilij definitione nihil illuſtrius afferri poteſt; ibi enim Synodus agit contra vetus crimen quorundam Epiſcoporum, qui mutuas inuadebant Parochias, quod erat litium, & contentionum ſeges, quibus extinguendis legem tricennalis poſſeſſionis Canone ſuo firmat, quod & Synodus Trullana *cap*. 15. & deinde Magnus Gregorius probarunt:

runt: quia verò Laïca Principum potestate fiebat sæpiùs locorum innouatio, cùm Castrum, aut villa in ciuitatem erigeretur, indéque sequebatur ex antiquo more Parochiarum quoque immutatio, statuit Synodus, vt eiusmodi noua ciuitas, non ciuilia tantùm, sed & Ecclesiastica priuilegia consequatur: eorum verò priuilegiorum primum summúmque erat cathedra, & Clerus Episcopalis, siue ius Parochiæ sibi deinceps subiectæ. Qua ratione Maiuma Gazēsis ciuitatis nauale facta à Constantino Magno ciuitas, & ex filij nomine Constantia dicta, statim subtracta est Gazensi Episcopo, & proprium habuit Constantiensem. Hinc quoque illa contentio inter Anastasium Nicænum & Eunomium Nicomædiensem Metropolitas: cùm enim Nicæa ciuitas ab Imperatoribus Metropolis facta fuisset, & Basinopolis Nicææ regio, ciuitas creata fuisset, contendebat Nicænus sibi tanquam Metropolitæ subiectum esse Episcopum Basinopolitanum, & se ius illum ordinandi habere: Nicomediensis verò Metropolita totius Bithyniæ cum creatione noui Metropolitæ Nicæni suis iuribus detractum esser, & Basinopolim & Nicæam ipsam sibi subiectam contendebat. Lisque tandem auctoritate Concilij, ita definita est Nicomediensis auctoritatem Metropolitani in omnes Bithyniæ Prouincias haberet, Nicænus verò honorem Metropolitani dumtaxat; subiaceret verò Nicomediensi instar aliorum Episcòporum eiusdem Prouinciæ. Quare Canonem 17. Chalcedonensem, quem versamus, sic exponit Alexius Aristinus, & Diaconus Constantinop. *Si Imperator de nouo vrbem extruxit, vel imposterum*, extruere non contendet pro illa vicinus Episcopus, & sub Parochiam suam trahere illam studebit, sed ciuiles & publicos typos sequetur: illius scilicet Prouinciæ, vel Parochiæ Episcopus illam sub se habebit, sub qua illa disposita est, & facta *obnoxia*. Facta igitur per Principem noua ciuitas habebit Episcopum, Metropolitam verò non Episcopum viciniorem, à cuius throno auulsa est, sed illum qui est verus & antiquus Metropolita totius illius Prouinciæ, & prior Episcopus nihil retinebit in illam nouam ciuitatem iuris.

Poterat verò Imperator castrum, aut oppidum in ciuitatem erigere, illique iura ciuitatis dare, non tamen ius deinde ciuitatis auferre, saltem quoad Ecclesiastica. Vide Sozomen. *lib.5.c.3.* ita vt eam deindè ciuitatem Episcopatu priuaret: nam de Iuliano qui Maiumatem in potestatem Gazensium reduxit, sic habet: *Ex eo tempore Gaza & Maiuma Magistratus ciuilis belli duces, Respublica communis est. Solo Ecclesia statu & gubernatione, dua videntur hoc tempore ciuitates distincta: nam vtraque seorsum suum habet Episcopum, suum Clerum, distinctos agrorum fines, quibus altaria, ad vtrumque Episcopum spectantia distinguuntur. Quidam nostro tempore Gaza Episcopus Episcopo Maiuma defuncto laborauit, vt vterque Clerus sibi subiceretur; non enim fas est vt vni vrbi duo preficiantur Episcopi, at nihil obtinuit.* Idem quoque Imperator, offensus grauiter, S. Basilio Cæsaream Cappadociæ Metropolim, ex numero ciuitatum deleuit, in ea tamen mansit Episcopatus & Primatus totius Ponticæ Diœceseos: Theodosius quoque senior Augustus Antiochensibus iratus, omnia priuilegia vrbi illi ademit, & principatum Laodiceæ vicinæ tribuit, inquit Theodoret. *lib.5.hist.c.19.* nihilominus nunquam Laodicensis sibi Patriarchatum assumere, aut Antiocheno rebellare ausus est. Ratio est, quia nunquam licuit Augustæ potestati Hierarchiam Ecclesiasticam confundere.

3 Quare licet ordo Parochiarum Ecclesiasticarum sequeretur dispositiones ciuiles, & typos politicos, vt loquebatur Synodus Chalcedonensis, & vbi quis locus ciuitatis priuilegiis ab Imperatore ornatus erat, ibidem quoque eorum Episcopum constitueret Ecclesia, si tamen quæ ciuitas Episcopalis erat, eadem potestate imperiali ciuitatis honore & dignitate mulctaretur, idcircò Episcopalem thronum & honorem, non amittebant; si verò quæ ciuitas Metropolis fiebat à Principe, eius quoque Episcopus Metropolitani nomine & honore gaudebat, non tamen antiquo suo Metropolitano, cui manebant salua & integra sua iura, subducebatur, sed hic nouus Metropolita erat primus Episcoporum illius Prouinciæ, cum illis tamen veteri Metropolitæ subditus, vt vidimus definitum in controuersia Nicæni & Nicomediensis circa Basinopolim in hac Synodo Chalcedonensi definita Act. 13. ne duo in eadem Prouincia essent æquo & pari iure Metropolitæ, quod eadem Synodus definiuit *Can.12.* ne vna Prouincia in duas scindatur, & Episcopum, qui pragmaticam Principum sequutus ita sciderit, priuat Episcopatu & fit ἀντιπίσκοπος. Si verò Imperatoris rescripto scissæ sunt ciuitates γράμμασι βασιλικοῖς τιμηθεῖσαι πόλεις, honore fruentur tantum, & qui ibi versatur Episcopus, & qui verè Metropolitanus est, propria iura seruantur, ἀληθῶς μητροπολίτῃ τὰ οἰκεῖα σωζέσθωσαν δίκαια, inquit Alexius Aristinus in synopsi Canonum 12. Chalcedonens.

Vt igitur quæ circa Hierarchiæ Ecclesiasticæ diuisionem ad Romanæ Reipublicæ formam spectant 4
paucis colligam: certum primò est veteri Apostolorum exemplo ciuilem Diœcesim Prouinciam, Metropolim, Ciuitatem, Castrum, villam voluisse quoquo huiusmodi manere & haberi in Ecclesia, quare diuisa per Principem Prouincia, sicut duos Rectores politicos accipiebat, ita & duos Episcopos habebat Metropolitas, exemplum habemus in nostra Prouincia Lugdunensi, quæ vbi in quatuor Prouincias secta est, quatuor quoque Archiepiscopos, & Metropolitas accepit; Lugdunensem, Rhotomagensem, Turonensem, Senonensem, & Leo Magnus Arelatensem, & Viennensem Metropolitas esse voluit, eo quod illæ ciuitates, quamuis intra eandem Prouinciam, Constantini dono Metropoles factæ essent; & Synodus Taurinens. *cap.1.* ita fuerat interlocuta: *Qui Episcopus comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius Prouinciæ honorem Primatus accipiat.* Secunda Belgica Remensem, & Treuirensem Metropolim habuit, Constantius Bysantium à Numidia separans, fecit vt nouus primas Bizacenus existeret. Theodosius Augustus Paphlagoniam diuisit, indéque Claudiopolitanus Episcopus factus est Metropolita Honoriandis, siue nouæ Prouinciæ, in memoriam Honorij filij, sic nuncupatæ.

a. Ex hac antiqua regula factum, vt aliqui Episcopi vt suæ ambitioni seruirent, & in suos Metropolitas rebellarent, curarent per Laïcam potestatem, & pragmaticam formam, diuidi Prouincias, & nouas institui Metropoles; ac quod inde ex antiquo more sequi videbatur nouos Metropolitas magnâ Hierarchiæ Ecclesiasticæ perturbatione, veterum Metropolitarum iuribus diminutis, atque etiam non exigua eorundem vexatione, quomodo Valens Arianus, vt S. Basilio negotium facesseret, Cappadociam diuisit, quod iam monuimus & Anthimum Thianensem Episcopum noui Metropolitæ nomine in Cæsariensem Basilium armauit, sed post Basilium Alexander Patriarcha Antiochenus ad Innocentium de hoc abusu scripsit, qui vt nuper referebamus, illum damnauit, & inconueniens iudicauit *ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari*: quod responsum Synodus deinde

Chalcedon. *Can.* 12. confirmauit, quem ipsi subindè Imperatores probarunt. Nam Iustinian. *Nouell.* 28. *c.* 2. Helenopontum & Pontum Polemoniacum in vnam Prouinciam redigens addit, nihil *circa eorum Sacerdotium innouans.* Voluit itaque Amasenum, & Neocæsariensem ex antiqua forma manere Metropolitas. Quod idem Constantin. circa Haugiensem, & Claudiopolitanum, dum Paphlagoniam, & Honoriadem ad antiquam vnitatem reuocauit, vbi verò duas Armenias dissecuit in quatuor, *Nouell.* 31. *cap.* 2. sic ait: *Quod ad Sacerdotia spectat, ea voluimus in pristina manere forma, negotio ipso, neque circa ius Metropoliticum, neque circa ordinationes, vel mutationes, vel nouationes*, suscipiente, sed priùs ordinatis, nunc quoque ea ordinatione, auctoritatem obtinentibus & prioribus. *Item, Metropolitanis in suo permanentibus ordine, vt quantum ad ipsa nihil penitus innouetur.* Sed idem ipse Iustinianus & hunc Canonem Chalcedonensem, & suasmet, quas modò recensuimus, leges offendit: nam innouata & tripartita Cappadocia, eum inaccessam ciuitatem fecisset, & Iustinopolim dixisset, illique Metropolitana iura contulisset, quod fusiùs describit Procopius *lib.* 5. *de ædificiis Iustiniani*, illi subiecit Dehotan Nazianzem, quæ quondam suberant Thianensi ciuitati, qua de re queritur Euprauta Episcopus Thianensis in V. Synodo *coll.* 5.

5 Tertiò, quia non facilè erat Episcopis diuisionem Prouinciæ in plures impetrare, curarunt Episcopi suam Ciuitatem erigi in Metropolim, atque ita suam Sedem euadere Metropolitanã, sicque erant in eadem Prouincia plures Metropolitæ, quod & Innocent. & Synod. Chalcedon. vt vidimus damnauit. Ea ratione Valentinian. III. Rauennatem fecit Metropolitam Theodosius verò Iunior Berytensem, cui subiecit Biblon Botryn, Tripolim, Otthonadem, Arcam, & Antaradon. Tyriorum Metropoli subiectas rogante Eustatio Berytensi, qui in Synodo Chalcedon. Actio IV. non alia ratione se tuetur, quàm quod ex recepta consuetudine Imperatores fuerant Metropoles, sicque Valens Nicæam Bithyniæ fecit Metropolim. Hæc quæstio agitata est *ea Act. IV.* inter Eustatium Berytensem, & Photium Tyrium Episcopum, dixeruntque Regulas Patrum, & Canones esse seruandos, non pragmaticam regiam. Tandémque electi Synodi iudices, sic pronunciarunt, Photius Episcopus Tyriorum Metropolis, omnem potestatem ordinandi in vniuersis ciuitatibus, primæ Phœnices Prouinciæ habebit; Eustathius verò Episcopus è sacro pragmatico typo nihil amplius sibi vindicet, quàm reliqui Episcopi eiusdem Prouinciæ. Cui iudicio tota Synodus acclamauit: *Hoc iustum iudicium, hoc Dei iudicium est*, non negant nihilominùs PP. Imperatorem posse eligere Metropolim, siue per diuisionem Prouinciæ, siue intra illam, sed damnant Episcopos, qui id ambitiosè procurant. Deinde volunt eos nouos Metropolitas solum nomen & honorem Metropolitæ obtinere, non iurisdictionem cum veteris Metropolita damno. Quare Valens facta Nicæâ Metropoli, ad Nicomedienses sic rescribit: *Circa priuilegia ciuitatis vestræ quæ olim fuerat prisca consuetudo seruabitur. Neque enim honoris adiectio Nicænorum ciuitatis ius vestrum lædere poterit, cum augeatur dignitas Nicomediensium ciuitatis, quando ista, quæ secundo loco est*, Metropolis nomine vocatur. Quod ipsum testatur Marcianus Chalcedone in Metropolim euecta, habetur Act. VI.

6 Priuilegia porrò istorum Metropolitarum honorariorũ erant. 1. ipsum Metropolitæ nomen, eos Græci post Patriarchas & Primates Archiepiscopos, aut Episcopos numerabant. Secundò, eorum thronus aut & protothronus, quia in Synodo Prouinciæ primo loco sedebant ante omnes collegas Comprouinciales, quamvis ætate & consecratione antiquiores. Tertiò, consecrabantur à Patriarcha.

Ex his omnibus vides quanam ratione Hierarchia Ecclesiastica secundũ ciuiles typos, & formas diuisa sit, & secundum earum etiam mutationem, ac innouationem mutaretur, quod etiam constat ex iis quæ diximus *q. superiori*, de diuisione Ecclesiarum, & Patriarcharum creatione, & Diœcesibus illis subiectis. De Constantinopol. post Romanum dignitate, & de singulorum finibus ac limitibus, eorúmque additione, extensione, vel imminutione, quæ singula distinctiùs persequi longioris foret operæ, hocque loco non satis commodo. Placet id ipsum vno Hierosolymitani exemplo confirmare: nam licet illa Apostolica esset Ecclesia & cæterarum veluti mater, vbi tamen Vespasianus & Titus eius filius Hierosolymam destruxit, & Metropoleos dignitatem Cæsaream transtulit, ipsi quoque Apostoli Ecclesiasticam Hierarchiam Romanæ Reipubl. accommodantes, totius Palæstinæ Metropolim dixere Cæsaream, Hierosolymæ, siue Æliæ ab Ælio Adriano, qui eam reædificauit, sic dictæ seruata honoris consequentia, vt loquitur Canon VII. Nicænus salua Metropoli dignitate, quod & consuetudinem & antiquam traditionem obtinuisse. Hæc porrò ἀκολουθία τῆς τιμῆς, in eo constabat, vt Hierosolymitana Ecclesia esset Prouinciæ illius protothronus, subiectus tamen omninò sedi Cæsariensi, quod apertè fatetur Hieronym. *Epist.* 68. aduersus Ioannem Hierosol. & Epiphan. Simili Epistola. Quare Acacius Luscus Eusebij in Metropoli Cæsariensi successor, Maximũ Hierosolymitanũ Episcopum veluti suum suffraganeum deiecit, & Cyrillum intrusit apud Socrat. *lib.* 1. *c.* 30. Quare Acacium & Cyrillum, non sine scandalo de iure Metropolico contendisse scribit Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 27. & tandem à Synodo Seleuciensi Cyrillum exauctoratum esse tradit Sozomen. *lib.* 2. *cap.* 24. litem eandem, sed infelici euentu mouit Ioannes, & iactans se habere Cathedram Apostolicam, tum Cæsariensem Metropolitam, tum Antiochenum Patriarcham reiiciebat, verùm causa cecidit: nam Diospolitanæ in Palæstina Synodo præsedit Eulogius Cæsariensis, non ipse Ioannes Hierosolymitanus teste Augustin. *lib.* 1. *contra Iulian. cap.* 5. & 7. Ioanni successit Praylius huicque suffectus est Iuuenalis, qui Epheso præfuerat, atque adeò pluribus illis Sedi subiectis Prouinciis, ac proindè dominari solitus se verè Metropolitam tulit, & Sedi Antiochenæ sex omninò Prouincias subduxit, sibíque vindicauit tres, nimirum Palæstinam, duas Phœnicias, & Arabiam Palæstinam, quæ erat vltima Prouincia Syriæ, in tres diuiserant Romani Principes, atque vt facinus suum tueretur Iouenalis, assertum & auctoritatem Synodi Ephesinæ obtinere tentauit, sed frustrà, Cœlestinum Pontificem, & eius Vicarium Cyrillum, qui eius conatibus obstiterunt, aduersarios nactus, quare spe sua ductus Theodosium adiit, & ab eo pragmaticam obtinuit. Verùm nondum sopitâ lite tandem in Concilio Chalcedonensi Act. 7. idem Iuuenalis & Maximus Antiochenus, ita conuenerunt, vt Antiochia duas Phœnicias & Arabiam, Hierosolyma verò tres Palæstinas haberet, quæ pacta probauit Synodus vniuersa, ipsique Pontificij Legati Paschasinus & Lucentius Episcopi, atque Bonifacius Presbyter. Hanc tamen Synodi approbationem, vel definitionem reiecit Leo *Epist.* 61. & 62. Nicænorum Canonum vindex acerrimus, & Synodum non nisi in causa fidei congregatam suosque Legatos ad eiusmodi dumtaxat missos dixit; & quidquid contra Nicænos Canones constitutum esset,

irritum

irritum voluit, vt quod de sede Constantinopolitana cui post Romanam primas tribuebant, & modò de ambitione, Iuuenalis Iudicatum fuerat, cùm Canon. Nicænus VII. Æliæ Episcopo solius honoris consequentiam concesserit, vt retulimus & suo Metropolitæ, voluerit manere subiectum. Non idcircò tamen quieuit Iuuenalis, nam Synodo trium Palæstinarum post Chalcedonensem habitæ tanquam primas præfuit non verò Cæsariensi Irenæus, qui verus & legitimus erat Metropolita. Tandem in quinta Synodo imperante Iustiniano lis tota iterum composita est, & decretum Chalcedonense firmatum, quamvis id in actis vulgatis non habeatur, sed ex Vaticanæ Bibliothecæ in libello census referat Baron. an. 88. 553. & ex Tyrio. *lib. 14. de bello*, Sacro *cap. 12.* Iustinianus verò qui cæsariensem ciuitatem spiritnali illâ iurisdictione spoliauerat, auxit illam proconsulari nouella 103.

Ex his omnibus vides quàm retinentes fuerint veteres in dispositione Ecclesiarum, ciuili formæ accommodanda, idque vna hactenus Ecclesia, Hierosolymitana docuit, & moltò etiam illustrius Patriarchatus Constantinopolitanus, in quo stabiliendo, & promonendo ab ipsis etiam imperatoribus & Synodis, tamdiu laboratum est repugnantibus Romanis Pontificibus qui Nicænos Canones violari non patiebantur, & institutam ab ipsis Ecclesiarum diuisionem ciuili Romanæ tunc conformem mutari minimè ferebant, sed de eo Patriarchatu inferiùs.

CONSECTARIVM II.

Explicatur mens Canonis VI. Concilij Nicæni.

Non constituit nouas sedes, n.9.10.11. *&* 12.
Explicatur vox, Canonis antiqua consuetudo, num. 3.
Romanus Pontifex Occidentis Patriarcha, numero 14.
Eius eminentia supra cæteros Patriarchas, numero 12. *&* 13.
Vnitas Ecclesiæ, n. 15.
Cur tres sedes præcipuæ constitutæ à Petro, numero 15. *&* 16.
Quomodo tres illæ sedes sint vna sedes Petri n. 16. *&* 17.
Comparatur cum politia Romana, numero 18. *&* 19.
Sensus tandem Canonis, n. 21. *&* 22.

9 DE hoc Canone magna excitata est quæstio: volebant enim Eusebiani in conuenticulo Philippopolitano eo Canone euerti Romani Pontificis primatum, atque Monarchiam, induci que regimen Aristocraticum in tres Patriarchas ex æquo diuisum, quos sequuti sunt Nouatores, quos omnes fusiùs agitamus, *superiori cap. 3. q. vltimâ* §. 13. *num.*70. Cum ipsimet Romani Pontifices eo loco à nobis adducti, & alij quamplurimi ex illo ipso Canone suum primatum validè confirment. Vt verò constet ampliùs in eo non agi de Romani Pontificij primatu, sed de retinenda antiqua Ecclesiarum & sedium Patriarchalium diuisione, repetenda sunt quæ, *superiori quæstione*, atque proximo consectario de diuisione Ecclesiarum constituebamus: indè enim liquidò Canonis sensus apparebit; Quare placet eum denuò retractare.

Obseruandum autem imprimis est cum Cardinali 10
Perronio, *cap. 32. respons. ad magnæ Britanniæ Regem.* Huius aliorumque Canonum Nicænorum, qui de Ecclesiastica disciplina quidpiam constituunt sensum inuestigandum esse ex illius temporis historia, & rebus gestis, quoties de illorum intelligentia difficultas aliqua oritur, quia cum eius magni Concilij acta perierint non possumus ex illis mentem Concilij venari.

Supponendum præthereà est Concilium non consti- 11
stituere de nouo sedes Patriarchales, immò neque illis nouos limites & cancellos circumscribere, sed antiquum morem, & consuetudinem seruari vellet, ne quis Patriarcha alterius prouincias inuadat. Cui decreto dederunt occasionem Meletiani Schismatici: Meletius enim Lycopolitanus in Ægypto Episcopus cum multis criminibus etiam idololatriæ, conuictus in communi Episcoporum Synodo, à Petro Alexandrino Episcopo depositus esset, schisma in illum conflauit, moltis in illum & alios Episcopos conuitiis iactatis, vt narrat Athanas. in Apologia II. cui potiùs adhibenda fides est, quàm Epiphanio *Hære.* 68. qui ab aliquo Meletiano persuasus scripsit hoc Schisma conflatum esse in carcere, in quo Meletius vna cum ipso Petro detinebatur Alexandriæ, cùm lapsis restituendam esse communionem ante pacem redditam Ecclesiæ negaret Meletius & maxima confessorū pars: contrarium verò Petrus contenderet. Verum Athanasio consentit Anastasius Bibliothecarius in vita Petri Alexandrini, vbi narrat Meletium fidem negasse, Idolis sacrificasse, cum Maximino Imperatore persecutionem aduersus fideles excitasse, ipsumque Petrum ad fugam & latebras compulisse, neque tantum excussit obedientiam suo Patriarchæ debitam; sed etiam, vt ait Theodoret, exercuit tyrannidem contra primatum Alexandrinum, & (vt ait Gelasius Cizycenus) prærogatiuam sedis Alexandrinæ, atque ex Athanasio, vt ambitione rebus præsideret, vicinæ Thebaidis Prouincias, & ius in illas Patriarchicum inuasit, nouumque se in illis Patriarcham exhibuit, & vt suam factionem firmaret, fœdus iniit cum Arianis. Huius ferociæ, & petulantiæ, (vti loquitur, Concil. Nicen. *in Epistola Synodica ad Alexandrinos*) illum detulit ad Concilium Alexander Patriarcha; Concilium verò vt his turbis remedium adhiberet, rem ita composuit, vt Meletius nomen Episcopi in propria Ecclesia dumtaxat retineret: omnibus verò muneribus Episcopalibus abstineret. ab illo ordinati ita quidem in officio permanerent, vt sanctiore ordinatione confirmarentur, & inferiores essent omnibus ab Alexandro ordinatis, quod suum decretum Concilium Epistola Synodica ad Alexandrinos, quam integram refert Theodoret. *lib. 1. c. 9.* & Socrat. *lib.* 1. *cap. 6.* vbi audaciam & petulantiam hominis depingit. Quamvis autem huic iudicio Synodi visi fuerint acquieuisse Meletiani; nihilominus ab Eusebianis sollicitati rursùs Ecclesiam perturbare cœperunt; neque contenta fuit Synodus Meletij ferociam cohibuisse, legem tulit *hoc Canone VI.* qua Patriarchæ Alexandrino suum in totam Ægyptum, Lybiam & Pentapolim ius seruauit, & apud Antiochiam, & cæteras prouincias sua Ecclesiis integra manere priuilegia sanciuit; & denique statuunt PP. non posse fieri Episcopum præter sui Metropolitani sententiam. Agitur igitur in illo Canone de ordinationibus Episcoporum & de Iure Episcopi Alexandrini in Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim quod suâ temerariâ audaciâ Meletius violarat, atque conflato sophismatè sibi ex parte vsurparat ordinationes impunè tota Ægypto faciens, contrà Ecclesiæ Ale-

xandriæ iura; quæ Synodus confirmauit, sicut & Ecclesiæ Antiochenæ & cæterarum priuilegia maximè circa ordinationes, quas temerè Meletius in Ægypto vsurparat; & cauet ne quis simili audaciâ Anthiochiæ & in cæteris prouinciis vsurpet; ideò ius declarat & definit non esse oportere Episcopum qui præter sententiam sui Metropolitani fieret Episcopus. Non agit igitur de constituendis Patriarchis & de assignandis eorum prouinciis, sed solùm de ordinationibus & constituendis ex antiquo more ioribus Episcopi Alexandrini, quæ Meletius inconsultis ordinationibus violarat, quas illi seruari æquè atque Antiochenæ, cæterarumque prouinciarum Ecclesiis mandat. Vnde sequenti Canone VI. edicit vt Æliæ Episcopo detur honoris consequentia, maneat tamen ipse suo Metropolitæ subiectus.

52 Vides itaque perspicuum Canonis sensum, neque in eo quidquam legi quo Alexandrinum Patriarcham Romano exæquet, vel quo Aristocratiam ti patriarcham inducat, aut Romani Episcopi dignitatem vel iurisdictionem coërceat, vtt contendunt schismatici, & nouatores, maximè ex versione, vel potiùs interpretatione Ruffini, quæ quamvis satis superque confutata fuerit à nobis *cap.3 q.vltima* §.13 *num.*70. iterùm excutienda videtur, ne quid dubij remaneat.

53 Difficultas igitur est ex illis verbis Canonis, *Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & vrbis Romæ parilis mos est.* Quibus postremis verbis videtur Romanus Episcopus Alexandrino comparari, & similem, vel æqualem in subiectis sibi prouinciis nancisci potestatem; sed, vt nihil dicam de variis huiusce Canonis editionibus, quæ manifestò primatum Romanum exhibent §.13. citato allatis, atque vt vulgatam lectionem retineamus.

54 Obserua Romanum Pontificem duobus siue muneribus, siue dignitatibus præditum esse, nempè Patriarchæ totius Occidentis, & præterea capitis ac Pastoris vniuersalis Ecclesiæ, atque adeò duplici iurisdictione donatum, immediata quidem & proxima in omnes sui Patriarchatus Ecclesias, sicut cæteri Patriarchæ in prouincias & diœceses sibi subiectas, quarum cura illis quoque impendebat, vt constat ex iure Patriarchico, de quo fusiùs *tom.*3. vbi de Hierarchia Ecclesiastica. Ratione verò Capitis habet Romanus Pontifex iurisdictionem mediatam in vniuersam Ecclesiam, quæ immediatè regitur ab Episcopis, Archiepiscopis, Metropolitis Primatibus, Exarchis & Patriarchis, à quibus tamen omnibus prouocatur ad Pontificem, qui illorum omnium caput, Coriphæus, Princeps, Iudex & Pastor est, vti fusiùs *cap.*3. *tota quæstione vltima per plures* §.§. luculenter euicimus ita vt de ea Pontificia dignitate, nihil ampliùs dubij nobis superesse possit & ipsemet Canon. VI. quem versamus allegatus à Paschasino legato Pontificio in Concilio Chalcedon. *Act. XVI.* eiusmodi Primatum luculenter adstruit. De Patriarchatu verò Romani Pontificis in totum Occidentem non sinunt veteres PP. dubitare, Basili. *epist.*10. Coriphæum Occidentalium vocat; Hiero. *Epist.77. ad Marcum Presbyter. Celed.* damnari se dicit eum Occidente hæreseos, hoc est, cum Damaso, & cum Ægypto, id est, Petro qui nimirum Alexandriæ præerat ab ipso Damaso in sedem suam restitutus ex Socrate *lib.4. hist. c.*37. Ipsi denique schismatici hunc Patriarchatum Occidentis in Romano Episcopo agnoscunt, Nilus Thessalonic. *lib. de primatu Papæ*, idem in eundem Canonem tradit Zonaras & *in canon. V. Concilij* Sardicensis & *in comm. Canonis VI. Nicæni*, fatetutque Romanum Patriarchatum amplexum esse, non omnes modo Imperij Occidentalis prouincias, sed etiam Imperij Orientalis, quæ erant Occidentales nimirum Macedoniam, Illyricum Helladam Peloponesum, & quæ postmodum tributæ sunt sedi Constantinopolitanæ, erant quidem omnes istæ prouinciæ Imperij Orientalis, sed dicebantur ipsæ Occidentales, atque ad Patriarchatum Occidentalem pertinebant, quia quondam fuerant Imperij Occidentalis, & Romani, antequam Imperium Asiæ à Seleucidis aliisque principibus Ægypti vicinis auulsū Romano vnitum fuisset, & quale diuisum fuerat ab Antonino, & Geba, qui Romanum orbem partiti sunt, & Basphorum vtriusque Imperij limitem constituerunt, quale denique mansit Imperatoribus Occidentalibus, dum Constantini hæredes totum & immensum Imperium secuerunt, & inter vtramque partem montem Thuscis vti diximus ὅρ© τὸ μεγόμενον τισύκις *q. superiori ex Socrat. lib.2. Hist.* Totum (inquam) eiusmodi Imperium Occidentale suberat Patriarchatui Romano, & Occidentali, ideóque Athanas. Apolog. ad Constant. numerat Eremium Episcopum Thessalonicensem inter Episcopos Occidentales, & Socrat. *lib.2. hist. cap.*16. ait Paulum Constantinopolitanum ab Imperio Orientis relegatum fuisse Thessalonicam. Denique cum ad augendum Imperium Orientale vndecim prouinciæ Illyrici Orientalis, additæ sunt nonem antiquis, quibus præfectura prætoria Occidentalis constabat, manserunt tamen sub Patriarchatu Romano quamvis factæ essent non exigua portio Imperij Orientalis, & dictæ sunt prouinciæ Occidentales eiusdem Imperij, vt distinguerentur ab aliis prouinciis quæ fuerant sub præfecto prætorio Orientis, neque, vt diximus, lex Theodosij Iunioris *omni innouatione cessante*, quæ tribuit Episcopo Constantinopolitano Thraciam, Asiam minorem, & Pontum ac proinde eas auellit à Patriarchatu Romano, quidquam officit: nullum enim ipsa sortita est effectum vti constabit inferiùs.

In Episcopo igitur Romano agnoscenda est duplex dignitas & iurisdictio, nimirum Patriarchæ per totum Occidentem, & Capitis vniuersalis Ecclesiæ, neque hæ dignitates confunduntur à Patribus, sed passim distinguntur: itaque comparatur quidem Romanus Episcopus eum Alexandrino & Antiocheno in ratione Patriarchatus: singuli enim illi eadem in suo Patriarchatu quisque poterant, quod Romanus in suo, & Alexandria & Antiochia erant Ciuitates Metropolitanæ, & Dominæ suarum Regionum, vt Roma, & subiectarum sibi Ciuitatum Orientalium, quia nihilominus Roma erat caput totius Imperij, cæteris omnibus dominabatur, ita quoad Ecclesiasticam Hierarchiam, cuius caput est, cæteris illis Patriarchis imperabat, cum in illa Petrus cōstituerit suum thronum vltimū & absolutum cui reliquæ sedes Patriarchæ subiectæ sint: inde enim Petri sedem & cathedram radicem & originem vnitatis Ecclesiæ, Cathedræ, atque Episcopatus dixit Cyprianus, vti sæpiùs retulimus.

Vnitas siquidem Christiana non pendet ex vnitate principatuum & Regnorum neque ex diuisis illis omnibus diuiditur, inquit August. *lib. de vnitate Eccles. cap.*12. cum in qualibet orbis portione, vnitas Catholica perseueret, nam qui sub firmo Barbarorum Rege in Africa Mæmia Saracenorum, Chosroë Persarum, Aragonis principibus Damasci, & in vicinis prouinciis degebant Catholici, communionem & Ecclesiasticam vnitatem retinebant: hæc est tunica inconsutilis & contexta per totum, quæ scindi nequit vt vestimentum Achiæ, quod in duodecim partes discissum est vt, eleganter, explicat Cyprian. *lib. de vnitat.* 55

Quia,

Quia, inquit, *Christi populus non potest scindi, tunica eius per totum textilis, & cohærens, diuisa à possidentibus non est, indiuidua, copulata, connexa ostendit populi nostri, qui Christum induimus concordiam cohærentem, Sacramento vnitatis, & signo declarauit Ecclesiæ vnitatem.* Itaque Chrisostomus *in 1. ad Cor. cap. 1. hom. 3.* τὸ γὰρ τῆς ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμοῦ ἀλλὰ ἑνώσεως, καὶ συμφωνίας ἐστὶν ὄνομα. Dicitur columba vna *Cantic. 6.* & Dauid *Psal. 121.* Hierusalem ædificatur cuius participatio eius in idipsum. Paul. *ad Ephes. 4. Vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestra.* Vide plora apud Augustin. *in Psal.* 101. Quia verò vnitas nec esse nec fingit potest inter res diuersas nisi singulæ ad vnum reducantur, idcircò Ecclesiæ vnitatem, quæ tam diuersas personas, mores, ingenia, loca, ætates aliaque plurimùm inter se discrepantia comprehendit, sapienter Cyprian. *lib. 1.* ad vnum Petrum Pastorem, & fundamentum Ecclesiæ eiusque Cathedram reuocat: licet enim Christus post resurrectionem omnibus potestatem parem Apostolis tribuat: *tamen vt vnitatem manifestaret, vnam Cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vna incipientem suâ auctoritate disposuit. Hoc erant vtique, & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscatur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & Cathedra vna monstretur, & Pastores sunt omnes, sed vnus grex ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur.* Addit & alia eam in rem quamplurima, quæ suo loco retulimus.

16 Atque vt necessaria illa totius Ecclesiæ cum suo capite atque Petro eiusque Cathedra consensio, & cohærentia perpetuò retineretur, Petrus ita constituit Ecclesiasticam Hierarchiam, & politicam, vt præcipuas Iurisdictiunis Ecclesiasticæ sedes, in maioribus Politicæ Laicæ vrbibus collucaret, atque ita faciens inferiores vrbes, ac ciuitates Superioribus subiicerentur, & ciuitates quæ in ratione politica cæteris eminebant, in sacra quoque iurisdictione præstarent. Quod totum eleganter & eruditè exponit Cardinal Perron. *cap. 3. respons. ad Regem Britann.* Ea porrò ætate Alexandri, soccessorumque eius Monarchia extincta, & Imperio Orientali Romanorum armis & victoriis subacto, & in vnam Monarchiam coniuncto, tres eminebant præcipuæ & Metropolitanæ ciuitates, quæ in toto illo immenso Imperij orbe principatum sibi vindicabant, Aleaandria quæ Dioni Chrysostom. *orat. 32.* dicitur secunda sub sole ciuitas, δευτέρα ὑπὸ τὸν ἥλιον, quæ Imperij Ægyptiaci caput erat, & deinceps præfecturæ Ægyptiaci sedes. Antiochia Iosepho *lib. 3. de bello Iudaic. cap. 3.* Orbis Romani tertia ciuitas, τρίτον ἀδηρίτως ἐπὶ τῇ ὑπὸ ῥωμαίοις, οἰκουμένης ἔχουσα τόπον. S. Chrysost. *hom. 3. ad pop. Antioch.* caput & matrem vrbiũ Orientis dixit, τῶν ὑπὸ τὴν ἕω κειμένων κεφαλὴ καὶ μήτηρ. Itaque Imperij Orientalis princeps erat siue Orientis Asiatici, & in præfecturam Syriæ, & prouinciarum Orientalium deinceps à Romanis mutata fuit: tertia denique ciuitas Roma erat caput Imperij Occidentalis. Quare Iudæi Romam vocabant Imperium Edom: quia Idumæa quæ sita erat ad Occidentalem Iudææ Meridionalis, & Titum Idumæum nominarunt. Vnde ineptientes Rabini ipsum gente Idumæum dixeront, & Chaldæus *Hier. 4. v. 22.* illud Hieremiæ, Visitabit te filia Edom, reddit, *Visitabo te Roma impia.* Cum enim diuiso Alexandri Imperio duo quædam constituta fuissent, nimirùm Ægyptiacum quod Ptolemæi lagi posteri diutiùs tenoerunt, & Asiaticum, quod Seleucidæ obtinuerunt: Seleucus siquidem, vt Hieronym. & Eusеb. affirmant in Chronico, deuicto Demetrio Asiæ Rege, ex Syriæ & Asiæ regnis vnum conflauit, cuius caput & Metropolis fuit Antiochia, sed tandem his duobus Ægypti & Asiæ regnis a Romanis occupatis, & in vnum collectis tres, vt iam monui, vrbes in vniuerso Romano extiterunt, quarum duæ erant subalternæ. Tertia illis omnibus supereminens, Alexandria nimirùm Princeps Imperij Meridionalis, & Ægypti: Antiochia Imperij Orientis, siue Asiatici. Tertia Romæ Imperij quidem Occidentalis Princeps, cæterarum tamen prætereà caput, sicut & regnorum, quibus illæ præerant. Ad eius politicæ ciuilis æmulationem sanctus Petrus Ecclesiasticam constituit: & primò quidem sedem suam Antiochiæ Orientis capite constituit, eamque per septem ann. tenuit siue in ea remanserit, siue in vicinas regiones peregrinatus sit, habuitque post suam ea illa migrationem, plures sui successores, in tota Asia Orientali, siue in Oriente Asiatico. Quare Conc. Chalcedon. *Act. VII.* thronum Petri vocat magnam ciuitatem Antiochenam, τὸν μὲν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως τὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου, atque inde in eius laudes effusus Chris. *Homil. in beat. Ignat.* πόλις ἣν τῆς πόλεως ταύτης τοῦ θεοῦ λόγος ὢν καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐδήλωσε τὸν γοῦν τῆς οἰκουμένης ἐπιστάσιν ἁπάσης πέτρον ᾧ τὰς κλεῖς ἐνεχείρισε τῶν οὐρανῶν, ᾧ πάντα ἄγειν καὶ φέρειν ἐπέτρεψε, πολὺν ἐνταῦθα χρόνον ἐνδιατρῖψαι ἐκέλευσεν. Vbi deinde aduertit fidem magnis incrementis vndique propagari, & Ecclesiæ vineam extendere ramos vsque ad mare. Peragratis Ponto, Galatia, Cappadocia, Bithynia, Asia, sedem suam Romam non Occidentis dumtaxat, sed ea vniuersi Imperij ac orbis Romani caput transtulit anno secundo Claudij imperatoris, vt affirmant Hieronym. *in Galat.* Leo de sanctis Apostolis serm. & alij veteres passim, cum tamen restaret adhuc Alexandria imperij Ægyptiaci Metropolis, quæ plurimùm augendæ fidei sua dignitate, & iurisdictione prodesse posset, ad eam amantissimum Discipulum Marcum tanquam suum vicarium destinauit, ibique sedem figere voluit vt vbique in tribus illis Orbis Romani ciuitatibus, eadem Petri fides vigeret, quam vel ipsemet Antiochiæ & Romæ vel per suom discipulum, & alterum seipsum docuisset. Quare Ecclesiam Alexandrinam, tanquam & Apostolicam & Romanæ fidei participem, & antiquarum regularum, ac traditionum custodem commendant PP. vnde Athanas. Apolog. II. καὶ οὐχ αἱ τυχοῦσαι ἐκκλησίαι, αἳ πάσχουσαι ἀλλ' ἃς αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι δι' ἑαυτῶν καθηγήσαντο, ab Apostolis igitur constitutam Alexandrinam Ecclesiam dixit Athanas. Hieron. *Epist. 68. ad Theophil. & Epist. 78.* ad Pamelium, & Marcell. Leo. *Epist. 79.* ad Dioscor. Hinc ortæ porrò sunt tres primariæ illæ orbis Patriarchalis Ecclesiæ, quæ tribus præcipuis vrbibus Imperij, quod ex illarum coniunctione conflatum erat, respondebant; & sicut singulæ illæ ciuitates præcipuæ erant & suarum regionom ac diuisorum quorumdam Imperiorum principes ac capita, in eaque dignitate seorsim, respectu suorum imperiorum spectatæ æquales Iurisdictione essent; vna tamen ex illis, quia non modò proprij Regni Principatum antiquum retinebat, sed & totius Imperij reliqui caput euaserat, cæteris & eminebat & imperabat, & quamvis Alexandria idem esset in Ægypto & toto illius regni tractatu, quod Roma in Occidente, & Antiochia in Oriente; nihilominus quia noui Imperij ex tribus antiquis coalescentis sedes erat Roma, cæteris omnibus, Alexandriæ & Antiochiæ nimirùm dominabatur, in iis maximè quæ ad vniuersi orbis Romani regimen spectabant; & ad illam ab omnibus aliis prouocabatur, tanquam ad

umnium

omnium caput,& Principem. Pari ratione trium iſtarum Principum, & Metropolium Imperij ſedes Eccleſiaſticæ & Patriarchales æquales erant dignitate & iuriſdictione in ſibi ſubiectas Eccleſias ſiue Patriarchatus & regionis attributa, & in iis quæ ad ſolum Patriarchæ munus ſpectabant. Quia verò ex illis Eccleſiis, & ſedibus vna præter Patriarchatûs dignitatem caput totius Eccleſiæ ſiue Imperij Eccleſiaſtici erat (neque enim ea capitis dignitas pugnat cum Patriarchatu aut Epiſcopatu particulari) ea ex cauſa cæteris Eccleſiis & Patriarchis anteibat & præerat. Quare illam caput omnium Eccleſiarum nominant Concil. Sardicenſ. *Ep. ad Iulium in fragmentis ad Hilari.* Concil. Chalcedon. *Epiſt. ad Leonem,* Iuſtinian. *tit.* 1. *c.* 7. *l.* 7. Gregor. *lib.* 2. *Regiſtri Ep.* 54. Pontificem autem Romanum dicit Valantin. *Nou.* 24. rectorem vniuerſitatis Eccleſiæ, Concil. Chalcedon. *Ep. ad Leonem,* cui à Chriſto credita eſt vnica cuſtodia, *κατ' αὐτὸ τὴν ἀμπέλου φυλακὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπιτετραμμένῳ* Conc. VI. *Act.* 18. *πρωτοθρόνῳ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, & in acclamat. ad Impe. τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης καὶ ἀποστολικῆς ἀκροπόλεως ἀρχιεραστικώτατος πρόεδρος, & κορυφαιότατος πάπα* & *ibid.* Conſtant. Pogonat. *in Epiſt. ad Synod. Apoſt.* *ἐξάρχῳ, τῷ ἱεράρχῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ & οἰκουμενικῷ ἀρχιποίμενι, ibid.* vocat Conſtantin. aliorum Patriarcharum ſedes Synthronos Papæ, *τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, τῶν τε συνθρόνων αὐτῇ μετ' αὐτὴν ἁγιωτάτων πατριάρχων.*

37 Ex his etiam intelliges cur Gregor. *lib.* 7. *Ep.* 36. dicat tres Petri ſedes vnam ſolam eſſe in tribus locis; *Cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum Principis ſedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius eſt, ipſe enim ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & præſidendo vitam finire dignatus eſt. Ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit. Ipſe firmauit ſedem, in qua ſeptem annis, quamvis diſceſſurus, ſedit. Cum ergo vnius, atque vna ſit ſedes cui ex auctoritate diuini tres nunc Epiſcopi præſident, quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: ſi quid de me boni creditis, hoc veſtris meritis imputate.* Vnam igitur ſedem & vnius conſtauit Alexandrina, Antiochena, Romana, quia omnes à Petro fundatæ, & ipſe illas omnes & regit, & regere debeat. Quam vnitatem ex Leone, eodem Gregorio, & aliis fuſiùs explicat Hincmar. *Opuſ. l.* 5. *capitul. cap.* 16. Ex quibus vides non modò æqualitatem, ſed & quandam vnitatem inter illas principes Cathedras & ſedes agnouiſſe PP. ſine damno tamen eximij iuris & prærogatiuæ Romanæ ſedis, quæ aliarum ita conſors eſt, vt ſimul ſit & princeps & caput.

38 Et ſanè, cum S. Petrus politiam & iuriſdictionem ſpiritualem ordinare atque diſponere vellet ſecundum ordinem in politia ciuili conſtitutum, vt faciliùs commodiuſque ſeſe mutuò iuuarent iſtæ politiæ, & homines vtrique libentiùs aſſueſcerent, rationi congruum admodùm fuit vt qua ratione Roma cum duorum aliorum Imperiorum, Ægyptiaci, & Aſiatici Metropolibus, Alexandria nimirùm & Antiochia comparabatur, cum hæ tres ſingulorum Imperiorum capita fuiſſent, vnaque ex illis prætereà totius, vniuerſique Imperij ex tribus coaleſcentis princeps & domina. Ita etiam in Hierarchia ſpirituali Romanus Patriarcha aliis duobus, Alexandrino nimirùm, & Antiocheno compareretur & æqualem quidem cum ipſis in ſui Patriarchatus ditione poteſtatem & iuriſdictionem haberet, quia tamen dignitatem capitis vniuerſalis & Paſtoris totius Chriſti gregis ab ipſomet Chriſto accepiſſet, toti Eccleſiæ atque adeò cæteris Patriarchis præſideret, atque, vt aiebat Leo, Roma latiùs imperaret religione, quàm victoriis bello partis, & maior ampliorque foret illius iuriſdictio ſpiritualis, quàm fuiſſet ciuilis, eaque ſine dubio cauſa mouerat Petrum collocare ſupremam Cathedram, ſummamque iuriſdictionem, & totius Chriſtianæ religionis ea in vrbe, in qua iam ſummus imperij & orbis Romani principatus fuerat collocatus, eumque in finem docent PP. Deum Romanum Imperium tot victoriis illuſtraſſe, vt religioni Chriſtianæ ſedem orbi imperantem præpararet. Et cum Petrus vnitatis Cathedræ, & Epiſcopatus fons, & radix eſſet (vt aiebat Cyprian.) non alibi conueniebat ſuam illam Cathedram, thronum, & Epiſcopatum conſtituere, ex quo continua ſucceſſione ad finem vſque mundi procederent principes & ſummi Eccleſiæ ac gregis Chriſti Paſtores, vbi principalis thronus iuriſdictionis, & ſummæ auctoritatis humanæ ac ciuilis ſtabilitus iam erat. Quare ſapientiſſimus piiſſimuſque Theodoſ. *Nouell.* 24. Petri ſummam dignitatem & Romanæ ciuitatis nobilitatem ad aſtruendum illius primatum affert, quibus adiungit Synodorum iudicium, cum omnes nimirùm Synodi illum agnouerunt, & palam veneratæ ſunt, nunquam tamen ſe illi ipſum contuliſſe etiam Schiſmaticæ dicere auſæ ſunt, *Cum igitur,* inquit Theodoſius. *ſedis Apoſtolicæ primatum ſancti Petri meritum, qui princeps eſt Epiſcopalis coronæ & Romanæ ciuitatis dignitas, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas, ne quid præter auctoritatem ſedis illius inlicitum præſumptio adtentare nitatur, tunc enim demùm Eccleſiarum pax vbique ſeruabitur, ſi rectorem ſuum agnoſcat vniuerſitas.*

Ex hac porrò comparatione Romanæ iuriſdictionis politicæ, & ſpiritualis, ex Petri inſtitutione, ſequetur aliud à Perronio Cardinali *cap.* 30. & 31. 39
diligenter obſeruatum inter Romanam præfecturam eiuſque iuriſdictionem, & alias imperij præfecturas illud fuiſſe diſcrimen, vt non modò Imperator Romanæ Reipub. princeps & caput cæteris omnium aliarum ciuitatum Præfectis, Præſidibus, & Magiſtratibus imperaret; ſed etiam ipſe præfectus vrbi Romæ id ipſum poterat: duplicem ſiquidem ille iuriſdictionem habebat, vnam ordinariam certis prouinciis circumſcriptam, quæ eius tribunal ordinarium primùm adibant tanquam ad primoris cognitionis & diſceptationis iudicem, alteram tanquam Senator, & Vicarius Imperatoris, quâ ratione de omnibus Imperij & orbis Romani finibus cauſas per modum prouocationis & appellationis cognoſcebat, facta illi ab Auguſto & aliis principibus poteſtate, dum primùm dignitatem illam præfecturæ vrbicæ conſtituerunt, quod obſeruat Guido Pancirol *in notitiam Imper. Occid. cap.* 4. Dio Caſſius *lib.* 5. *πολίαρχον & τάς τε παρὰ πάντων, ὧν εἶπον ἀρχόντων ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους κρίνῃ.* Statius *lib.* 1. Syluest. de præfecto vrbi Imperante Domitiano:

Inque ſinum quæ ſæpe tuum fora turbida quæſtu
Confugiunt, legeſque, vrbeſque vbicumque togatæ
Quæ tua longinquis implorant iura querelis,

Idem conſtat ex Epiſt. Senatus ad iudices Carthaginenſes, & altera ad iudices item Treuirenſes, Aquileienſes ex relatis à Vopiſco; quin & habemus expreſſam Conſtantini Auguſti Legem *lib.* 11. *Cod. Theod. tit.* 30. *de appellation. lib.* 13. prohibet enim prouocationes à ſententiis inferiorũ iudicum ad ſe referri, ſed ad præfectum vrbi. Sic enim reſcribit ad Iulianum P. V. *Volumus &c. minimè eas ad noſtram referre clementiam, ſed grauitatis tuæ, cui noſtram vicem cõmiſimus, ſacrum auditorium expectari.* Quinam verò forent inferiores iſti iudices, à quibus ad præfectum vrbi appellaretur, docet Gothofred. *in Cõment. huius legis,* fuiſſe eum vtrumque prætorem vrbanum, & peregrinum

ſed

ex *lib.* 17. *C. de appellation.* Atque alios Magistratus, & tandem concludit ad præfectum ordinario iure appellatum fuisse non tanquam ad delegatum extra ordinem in peculiari aliquo negotio; qui præfectus vrbi vt dignitatis suæ vicem Principis sustinebat, & sacra vice cognoscebat, quod dicitur C. Theos. eodem de appellation. *lib.* 11. *lib.* 13. *lib.* 18. *lib.* 44. *lib.* 61. & alibi. Quare Symmach. *l.* 2. *Epist.* 30. præfectum vrbi sacri auditorij cognitorem vocat. Vide eundem *lib.* 10. *Epist.* 55. & Gothofredum *ad l.* 15. *citatam.* Sicut igitur præfectus vrbi initio fundati maximi Romani Imperij præter iurisdictionem, qua pollebat in sui territorij prouincias, quia tamen simul Imperij Vicarius & Princeps Senatus erat, cognoscebat de omnibus triplicis quondam Imperij in vnum tunc conflati caussis, per prouocationem ad se delatis. Non aliter Romanus Pontifex præter iurisdictionem; quam vt Patriarcha Occidentis in totum huiusmodi Patriarchatum gerebat, tamen vt Petri successor & solus vniuersalis Christi Vicarius, in omnes orbis Christiani Prouincias potestatem & habuit & exercuit, vt frequenter monemus ex Patribus, Irenæ. *lib.* 3. *cap.* 5. in ea fide præcipuam, & potentem principalitatem, ad quam oportet omnem Ecclesiam conuenire, agnouit. Cyprian. *Epist.* 55. *ad Cornelium Papam.* Cathedram Petri, Ecclesiam Principalem, originem vnitatis Sacerdotalis, Athanas. *Ep. ad vitam solitar.* [illegible] id est Romani Imperij Nazianzen. *in carm. de vita sua* [illegible]. August. *Epist.* 162. in qua floruit principalitas sedis Apostolicæ, Prosper eruditissimus sui sæculi, Iosepho Scaligero *lib.* 2. *de vocat. Gent. cap.* 6. idem quod Augustin. affirmat & lib. de ingratis,

Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Religione tenet.

20 His paulò fusiùs elucidatis venio ad Canonem Nicænum & dico illum non comparare Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum cum Romano nisi in ratione Patriarchatûs, non verò in ratione capitis & Pastoris vniuersalis, quod iamdiu moneo, & alios Patriarchas ad exemplum Romani se gerere voluit in sua Patriarchali iurisdictione & dignitate. Cum itaque agebatur de celebratione Synodorum Prouincialium, aut nationalium, vel diœcesalium, de Sacerdotum vel Diaconorum moribus corrigendis, de confirmatione mediata vel immediata Episcoporum Patriarchatus, de iudiciis subalternis etiam Episcoporum examinandis & eiusmodi aliis; Patriarcha Alexandrinus & Antiochenus ea omnia possent præstare adinstar Romani Patriarchæ Occidentis. Vt tamen de iis quæ potestatis Patriarchalis limites excederent, hoc est, de causis maioribus, quæ vniuersam Ecclesiam spectabant, quales sunt iudicia definitiua in controuersiis fidei & Hæreseon damnationibus, mores & politia vniuersalis Ecclesiæ, exauctorationes vltimæ Episcoporum, atque adeò Patriarcharum iudicia & damnationes, hæc & cætera similia ad Romanum Pontificem tamquam ad caput Ecclesiæ cæterorumq; Patriarcharum pertinebant; ille enim vnus de illorum iudiciis, atque adeò personis perpetuò iudicauit. Quatenus Nicænum Concilium in Canone illo VI. iubet seruari antiquam consuetudinem quâ Alexandrinus habet potestatem in Ægyptum, Pentapolim, & Lybiam, non loquitur nisi de iis, de quibus tunc agebatur aduersus Meletianos, qui huius Patriarchæ auctoritatem detrectabant; *Quia*, inquit, *Episcopo Romano parilis mos est*, in suo nimirùm Patriarchatu. Neque sanè vult Concilium Alexandsinum Episcopum eum Romano comparare in omnibus quæ ad totam & vniuersam eius auctoritatem pertinerent, & in iis quæ Patriarchalem potestatem ac iurisdictionem excedunt: alioquin faceret in Ecclesia tria summa capita, quæ singula, si in vniuersam Ecclesiam idem possent, haberemus Ecclesiam tricipitem & monstrosam, ac, quod indè necessario sequitur, motam omnium rerum perturbationem. Si verò tria illa suprema capita suas certas prouincias definitas haberent, non modo Aristocratiam facerent, sed tria imperia Ecclesiastica siue tres distinctas Eccles. Dicendum igitur Patriarchas istos cum Romano cōponi circa potestatem Patriarchalem, quam exerceri ab illis volebat Concilium instar Romani Pontificis in suo Patriarchatu, & in Occidente, cum præfectorum in variis prouinciis Imperij adinstar præfecti vrbi regulabantur, non conferebatur idcircò illis omnis ea iurisdictio, qua pollebat Præfectus vrbi; idcircò in caussarum prouocationibus constituebantur, iudex & imperij Vicarius, neque æquabantur præfecto vrbi, imminuta illius maiestate. Quoties etiam Concilia iubent Episcopos suas Parochias regere ad exemplum Archiepiscoporum, aut singuli turmarum militarium duces illas instar totius cohortis aut legionis ductoris, non idcircò Episcopi Archiepiscopis, neque singuli præfecti Legionis Imperatori æquiparantur, neque quidquam aut Archiepiscopis, aut summis Legionum ductoribus detrahitur, seruantque sibi Archiepiscopi iurisdictionem in Episcopos, & Legionis præfectus singularum turmarum præfectis semper imperat. Quamvis igitur Concilium Nicænum velit Alexandrinum & Antiochenum Episcopum gerere se in suo Patriarchatu & in omnibus, quæ ad illam illustrem dignitatem pertinent, sicut est mos Romano Episcopo, sese gerere in suo item Patriarchatu & in toto videlicet Occidente, & adinstar illius munus exercere, non propterea, vti iam monui, æquiparantur in omnibus, neque de dignitate Romani Pontificis, quatenus non modo existit Patriarcha Occidentis, sed etiam Ecclesiæ caput, & cæteris Patriarchis multò superior est: neque alia de causa ipsum in exemplum & formam huiusce regiminis adhibet illum Concilium, quia cum sit Pastor Christi, est (vt ait Petrus) etiam forma Gregis & Pastorum.

Denique Canon iste VI. nihil noui constituit, sed morem antiquum ab Alexandrino & Antiocheno seruari circa suam potestatem iubet, atque aliis etiam Ecclesiis sua priuilegia manere, quia hic etiam mos antiquus & consuetudo seruatur ab Episcopo Romano. Atqui & ante & post Concilium istud Romanus Episcopus potestatem in vniuersam Ecclesiam & cæteros Patriarchas habuit & exercuit. Ipsi igitur à Concilio nihil potestatis concessum, nihil demptum fuit, quod tamen fatendum erit si duos alios Patriarchas ipsi æquauit, etsi eius auctoritatem exiguis tantùm cancellis coërcuit, Occidente nimirùm aut etiam multo angustioribus limitibus, Ecclesiis suburbicariis, ex inepta & falsa interpretatione Ruffini, de qua mox, eandem potestatem plurimum imminuit: consequentia ista verissima est, si enim Pontifex post hunc editum Canonem eandem exercuit potestatem in ipsosmet Patriarchas, quam priùs habebat, eamque supremam, nihil sanè illi à Concilio detractum dici potest; atqui eiusdem omninò potestatis Pontificiam auctoritatem ante & post Concilium Nicænum demonstrare non est operosum, cùm ita passim & vbique fateantur Patres, & annales Ecclesiastici loquantur. 21

Nam Alexandrini suum Episcopum Dionysium Romam profecti, apud ipsi cognominem Dionysium accusarunt. 22

accusarunt. Vnde Athanas. de sentent. Dionys. ἀνῆλθον πρὸς τὴν ῥώμην καὶ κατηγόρησαν αὐτοῦ παρὰ τῷ ὁμονύμῳ αὐτοῦ Διονυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, cur amabo Alexandrini non detulerunt suum ad Synodum Prouinciæ eiusque iudicem, sed ad Episcopum Romanum, qui vt eo loco refert Athanas. ad Alexandrinum scripsit, vt obiecta dilueret quod missa sua defensione, & apologia, tum ad Romanum Pontificem tum ad Synodum Romanam, calumniam sibi impactam expunait.

Paulus Samosatenus à Synodo Antiochena ex Ponto, Cappadocia, Syria, Cilicia, Lycaonia, Arabia, Palæstina, & aliis Orientis Prouinciis coacta exauctoratus sede Antiochena, Domno in eius locum omnium voce suffecto, cum sede abire nollet ad Aurelianum Imperatorem delatæ sunt querelæ, qui *conuenientissimè*, inquit Euseb. *lib. 7. Hist. cap. 30.* iussit tradi Basilicam & sedem restitui iis, qui ab Italiæ, & Romanis Episcopis adiudicarentur ἀισιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. Hæc Aureliani sententia moribus & legibus Ecclesiasticis consentanea fuit, inquit Euseb. quia nempè poterat Romana Synodus de rebus Orientalibus decernere, etiam post Synodos Orientales, easque numero superiores. Itaque Aurelianus ethnicus licet, misit examinandum Paulum ad Episcopum Romanum, vt vnà cum suis Episcopis an iustè depositus esset diligenter expenderet, vt ait synopsis Græca Conciliorum in Bibliotheca Regis Christianissimi asseruata quod idem affirmauit Zonaras, & Balsamon schismatici *in Concil. Antiochen.* Cum Eusebius Nicomediensis alijque Ariani scirent depositionem Athanasij in Concilio Antiocheno ipsorum artibus procuratam, nullam & inutilem haberi defectu præsentiæ, consensus & auctoritatis Pontificiæ, rogarunt Iulium Romanum missa ad eum honorificâ legatione ex Concilio Antiocheno vt huius controuersiæ iudex fieri vellet & totam illam causam apud se disceptandam vocaret, καὶ πρὸς αὐτὸν καλεῖν τὴν δίκην, inquit Socrat. *lib. 2. c. 2.* qui tamẽ malè cum Sozomenu id contigisse vult post Romanam Athanasij profectionem, contra ipsiusmet Iulij, qui eum Romam euocauit, testimonium, atque ipsius etiam Athanasij, qui fusè rem totam describit *in Apologia* & Epist. *ad vitam solit. agentes*, Theod. *lib. 2. Hist. cap. 4.* ait Athanas. vbi Iulij citationem accepit, Romam sine mora se contulisse: ipse denique Iulius *in 2. Apolog. Athanas.* vehementer obiurgat Arianos quod in Concilio Antiocheno Romano Pontifice inconsulto, illum damnare non erubuissent, atque vt videas Iulium tanquam iudicem egisse in causa hac, Eusebianos Romæ se sistere iussit, & Athanasium iudicio adesse ea lege Ecclesiastica, τῷ τῆς ἐκκλησίας κειμένῳ νόμῳ, inquit Theodoret. *lib. 2. Hist. c. 4. citato*, bis adde non modò Athanasium, sed & Paulum Constantinopolitanum, Marcellum Ancyræ in Galatia Primatem, Asclepan. Gazensem in Palæstina, Lucium Andrinopolitanum in Thracia, Romæ accusatos & absolutos in suas sedes remisit Iulius R.P. ex priuilegio, inquit Socrat. *lib. 2. cap. 15.* suæ Ecclesiæ, ἅτε προνόμια τῆς ἐν ῥώμῃ ἐκκλησίας ἐχούσης, Sozom. autem *lib. 3. cap. 8.* restituisse Iulium singulis suas Eccles. quia ad illũ cura omniũ spectabat, οἷα δὲ τῶν πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε. Vrsacius & Valens Arianorum antesignani vbi post Concilium Sardicense, à quo excommunicati fuerant Romam profecti sunt, & inquit Seuerus Sulpitius *lib. 2. Hist. sacra, errorem posstti à Iulio Romana vrbis Episcopo veniam poposcerunt, quod innoxium condemnassent.* Eorundem libellum Iulio Romæ oblatum refert Athanas. *Apolog. 2.* Denique cum Constantius omni conatu damnationem Athanasij vrgeret, eámque iam in Concilio trecentorum Episcoporum curasset, non esse tamen firmam existimauit, nisi sibi consensum & auctoritatem Liberij Romani Episcopi adiungeret, vt notat Marcell. *lib. 15. Tamen auctoritatem quo potiores æternè vrbis Episcopi firmari desiderio nitebatur ardenti.* Macedæmones in Concilio Lampsaceno Asiæ ad fidem Catholicam redire cupientes delegarunt Eustathium Sebastenum in Armenia, Syluanum, Theophilum, aliósque Episcopos ad Liberium R.P. cum libello fidei ab omnibus subscripto, prouocantque accusatores coram quibuscunque Episcopis Orthodoxis, quos suis Litteris Liberius designarit, vt cum ipsis de fide contendant, & ipsemet Eustathius depositus à Concilio Melitinensi in Armenia, vbi litteras, quas a Liberio obtinuerat Concilio Thianæo in Cappadocia exhibuit, sine mora, suo Episcopatui fuit restitutus, cuius restitutionis meminit Basil. *Ep. 74.* Idemque Basil. *Epist. 52.* scribit ad Basilium, ad abrogandum Concilium Ariminense, scribendum sibi videri ad Episcopum Romanum, vt rebus Orientalibus inuigilet, & ad id mittat viros probos & intelligentes laborisque patientes, vt cognita probe acta Ariminensia ea abroget: queritur quidem alias Basilius de Occidentalibus, quòd sibi per litteras communicare nollent, & quæ gererentur rescire, aut inquirere; eorum tamen se non detrectare iudicium, & colloquium & illorum se consolatorias litteras expectare, aliáque in eam rem, *Epist. 77. ad Occidentales* habet; & *Epist. 10.* queritur Occidentales nesciuisse, Marcellum aliam Romæ, aliam in Asia tradidisse doctrinam. Ideoque illum primatui Galatiæ minoris restituisse, quæ causa fuerit, cur Oriens eius adhæserit hæresi. Synodus Occidentalis sub Damaso abrogauit Ariminensem, quia licet numerosa fuisset, neque Liberius Pontifex, neque Vincentius Capuensis Syluestri Legatus Nicææ, & ipsius Liberij ad Constantium non consenserant, eius proindè Concilij definitionem nullam esse, μήτε τοῦ ῥωμαίων ἐπισκόπου οὗ πρὸ πάντων ἔδει τὴν γνώμην ἐκδέξασθαι. Petrus Alexandriæ Patriarchatu à Valente pulsus, & in eius locum Lucio substituto, obtinuit litteras restitutorias à Pontifice Damaso, quibus & ipsum suæ sedi restituit Damasus, & Moysi Episcopi Arabum fidem probauit, Hieronym. *Epist. 58. ad Damas.* in Antiocheno schismate Meletij, Paulini, & Vitalis se Cathedræ Petri & Damasi adhærere, cæteris reiectis testatur: *Nullum*, inquit, *præmium nisi Christum sequens.* Basilienses codices corruptè legunt, *Nullum primum nisi Christum sequens.* Vult enim Hieronymus se in sectanda fide Damasi nullo alio præmio duci, quàm ipsiusmet fidei; vbi porrò impij Vitalis perfidia patuit, Damasus, cui fidei libellum obtulerat, ipsum sacris interdixit, quæ omnia fusiùs describit Nazianz. *Epist. 2. ad Cledon.*

Concilium Constantinopol. vt quod fuit Oecu- 23
menicum cui interfuerant omnes Orientis Patriarchæ, Metropolitæ, & præcipui Episcopi, decreta fidei, quæ condiderat, petiit à Damaso Pontifice confirmari, & maximè depositionem Timothei; respondetque Pontifex iampridem Timotheũ vnà cum suo Magistro Apollinari fuisse depositum à sede Apostolica præsente Petro Alexandrino. Vide has litteras apud Theodoret. *lib. 5. Hist. Eccl. cap. 9.* Concil. Constantinopolitanum electionem Flauiani loco Meletij in Patriarcham Antiochenum aduersus Paulinum probarat, & confirmarat, Pontifex totum nego-

negotium Romam referri mandauit, ibique Concilium coëgit, quod totam litem denuò expenderet, vtramque igitur partem litigantium suis litteris, & simul Gratiani Imperatoris ad sese vocauit, quò Paulinus se contulit; Flauianus autem plurima causatus vadimonium deseruit. Id testatur Hieron. *Epist.* 16. *ad Princip. & Epist.* 17. *ad Eustoch.* Sozom. *lib.* 7. *hist. cap.* 11. vbi ait Episcopos Orientis in Occidentem vocatos, ipsique PP. Constantinopoli coacti excusant se apud Pontificem à suscipiendo illo itinere, cùm anno præterito post Concilium Aquiliense venissent Constantinopolim, inuitati litteris, quas Pontifex eam ob causam ad Theodosium Imperatorem scripsit, & tandem enixe orant, ne quid supra æquum Paulino faueret. Lege eas litteras apud Theod. *lib.* 5. *cap.* 9. *hist.* Suspicantur enim isti Episcopi ne Damasus Paulino faueret, quòd in illa Antiochenæ fœda diuisione creatus esset Patriarcha opera Luciferi Legati Liberij, qui Damasum præiuerat. Denique Theodosius, qui solus id temporis imperabat, Flauianum Constantinopolim vocauit, suasitque quantùm licuit, vt Romam, licèt soluta iam Synodo, contenderet ad finiendam litem, quod ille semel & iterum variis ex causis recusauit, ex Theodoret. *lib. cit. cap.* 23. Quare illum vitare voluisse iudicium & examen suæ causæ iure dixit Ambros. post Concil. Capuanum sub Syricio Damasi successore *Epist.* 68. Mortuo subindè Paulino in eius locum à Concilio Capuano, quod Carthaginense tertium nominat vniuersale, suffectus fuit Euagrius, qui iudicio se sisteret Flauiano in sua contumacia perseuerante. Quare Synodus Theophilum Alexandrinum huius controuersiæ cognitorem delegauit, qua de re ad ipsum Ambros. scribit *Epist.* 48. monétque ipsum vt vbi sententiam tulerit, illam à Pontifice Romano probari curet; vbi tamen constitit Euagrium Paulini successorem malè ordinatum fuisse, eò quod Paulinus illi solus manus imposuisset, atque ita Flauianus iam liber ab omnibus aduersariis euasisset & quodammodò victor æmulis extinctis, Theophilus misit Isidorum legatum presbyterum, vt à P.R. Flauiano veniam impetraret, ipseque Flauianus aliâ simili legatione petiit in communionem recipi, quibus tandem impetratis Antiochenæ Ecclesiæ partes discissæ denuo coaluerunt. Ita Socrat. *lib.* 5. *cap.* 5. Sozom. *lib.* 8. *c.* 13. qui addit Ioannem Chrysostomum quondam Flauiani Presbyterum egisse cum Theophilo vt Romanum Episcopum Flauiano propitium redderent, & in eum finem misisse Acacium Beroënsem Episcopum, & Isidorum; id ipsum maximè curauit Theodosius Imperator Romæ existens, vti narrat Theod. *l.* 5. *cap.* 23. Ioannes Chrysostomus Eudoxiæ artibus à Conciliabulo Constantinopolitano præside Theophilo sua sede in exilium pulsus ad Innocentium I. P.R. vt iniquum iudicium rescinderet, appellauit. Habemos ipsius Ioannis Epistolas, quas ineptè aduersarij circa hoc Chrysostomi factum obtrudunt, vt Innocentij auctoritatem eleuent, quas erudiiè reiectas videbis apud Perronium *cap.* 25. *resp. pag. mihi* 102. *& sequentib.* Denique constat Ioannem solâ Pontificis auctoritate absolutum, sine Concilio alio fuisse absolutum, quod testatur Gelasi. *Epist. ad Episcopos Dardaniæ*, & mortuo Chrysostomo Arcadium atque Eudoxiam sacris interdixit Innocentius I. Eius sententiam refert Perronius ex Georgio Alexandrino antiquissimo scriptore, cuius verba non pigebit adscribere: *Διὸ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος καὶ ἁμαρτωλὸς ὁ πιστωθεὶς τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Πέτρου ἀφορίζω σε τε καὶ ἐκείνην*, te & illam, *τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων χριστοῦ ἡμῶν.* Interdicit deinde Episcopis & Clericis ne illis ministeria administrent sub pœna depositionis; *ὃν μὴν ἀλλὰ καὶ παντοῖον ἐπίσκοπον ἢ κληρικὸν διὰ τοῦ τάγματος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τολμῶντα ἐπιχειρῆσαι καὶ μεταδοῦναι ὑμῖν ἀφ' ἧς ὥρας ἀναγνῷ τήνδε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν ὑπὸ καθαίρεσιν εἶναι.* Deindè nunquam idem Innocentios voluit in suam communionem accipere Alexandrinum, Antiochenum, & Atticum Constantinop. quin Chrysostomi nomen in sacra dyphtica retulissent, ita Innoc. *Epist.* 17. *ad Alexandrum Antiochenum*, & Theodoret. *lib.* 5. *hist. cap.* 34.

Causa Pelagij iudicata in Synodo Palæstinæ, & Cælestij in Concilio Mileuitano, & Carthaginensi; Pontificis tamen Romani sententiam sibi accedere postulant PP. illi: vide August. *Ep.* 9. *&* 92. 93. *lib.* 2. *contra duas Epist. Pelag. cap.* 4. *& Epist.* 106. *Ep.* 157. Denique auctoritate Pontificia hæresim illam fuisse excisam sæpius asserit Prosper in Chronico, *& lib. contra Collatorem, & lib.* 2. *de vocat. gent. cap.* 6.

Non esset operosum plurima similia adducere & 14
per omnes retro ætates ostendere supremam Romani Pontificis in vniuersam Ecclesiam, ipsos Episcopos atque Patriarchas potestatem, quàm & ante & post Concilium in omnibus grauioribus causis toto orbe exercuerit, vnde manifestum fit, vel cæcutientibus Nicænum nihil suo illo Cano VI. illi concessisse auctoritatis, nihil detraxisse, cùm in consequentibus deinde Conciliis Oecumenicis, Ephesino & Chalcedonensi illustriùs multò appareant. Quare *Act.* 16. Concilij Chalcedonensis, Senatores siue iudices post lectum Canonem VI. Nicænum, & III. Constantinop. & auditis Patrum singulorum, qui aderant, sententiis, dixerunt primatum & honorem præcipuum perpetuò fuisse delatum Episcopo Romano, *ἐκ τῶν πεπραγμένων καὶ ἐκ τῆς ἑκάστου καταθέσεως συνορῶμεν, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῷ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ συντηρεῖσθαι.* Ex his quæ gesta sunt & ab vnoquoque deposita perpendimus omnem quidem primatum, & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ Dei amabilissimo Episcopo conseruari, & sanè singula illa priora Concilia singulis Patriarchis suos limites definiunt, Nicænum Alexandrino, Ægyptum Pentapolim, & Lybiam Constantinop. Canon II. Orientem Orientalibus, Chalced. *Act.* 7. Hierosolymitano tres Palæstinas, & ipsi Constantinopolitano Pontum, Thraciam, & Prouincias Barbaras: Romano verò nulla Concilia limites ponunt, quia vniuersam Ecclesiam illi, quatenùs Christi Vicario subiici sciebant: quod tamen non aduertit Nilus schismaticus, Thessalonicensis Archiepiscopus qui & illimitatione eiusmodi illimitatam quoque potestatem & in vniuersam Ecclesiam agni, dixit *lib.* 2. *de primatu Papæ.* Quod igitur additur *in Canone VI. Quia Episcopo Romano parilis mos est*, licet intelligere & commentari in vniuersam Ecclesiam. Quis enim alius Romæ mos & consuetudo vigebat, quàm illa vniuersalis omnium solicitudo & auctoritas? *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam*, inquit Irenæ. *lib.* 3. *cap.* 3. neque præter Pontificis sententiam licuit quidquam Ecclesiis indicere, siue Canonem ferre, vti alias ex Socrat. *l.* 1. *hist. cap.* 8. retulimus, *μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης τὰς ἐκκλησίας κανονίζειν.* Cum igitur in illis verbis Nicænis, *Quia Episcopi Romano parilis mos est*, aliquid reticeatur quod supplendum est, vt aliquem sensum perfectum exprimamus; non potest verò aliquid particolare reticeri, vt patet, sed aliquid vniuersale, ita vt Alexandrinus habeat in Ægyptum potestatem, quam R.P. habet in vniuersam Ecclesiam? & sanè cum illa restrictio Pontificiæ auctoritatis

Illyrici suberat Diœcesis Illyriciana, in qua septemdecim prouinciæ. Imperium verò Orientale siue præfectus prætorio & Orientem comprehendebat Diœcesim Thracicam, in qua erat Constantinopolis, Diœcesim Ponticam, in qua Prouinciæ vndecim, Diœcesim Asianam, in qua Prouinciæ totidem, Diœcesim Orientalem, vbi Antiochia, in qua prouinciæ quindecim, & quatuor illæ Diœceses parebant, vti iam diximus, præfecto prætorio, Orientis suberat Diœcesis Ægyptiaca, quæ sex Prouincias complectebatur, & suberat præfecto Augustali, ætate tamen Theodosij senioris Illiricum diuisum est in duas Diœceses, in Illyricum videlicet Orientale, cuius Metropolis Thessalonica, cui contributæ sunt vndecim Prouinciæ, quod parebat præfecto prætorio, per Orientem, & Illyricum Orientale, cuius caput fuit Sirinium in eoque sex prouinciæ, quod parebat præfecto prætorio Italiæ.

In vnaquaque porrò Diœcesi erat Vicarius præfecti prætorio, aut proconsul, aliúsque illustris Magistratus, qui vniuersarum illarum Prouinciarum curam gerebat, & ius apud illas pro more recepto dicebat in publicis Prouinciarum conuentibus, siue *agendo conuentus iuridicos*.

Hinc vides diœcesim esse administrationem, dispositionem, dispensationem à *διοικέω*, guberno, administro. Sic Plato, *τὰ πολιτικὰ διοικεῖν* Budæus *διοικητὰς οἰκήσεις ἰδίας* proprias sedes habens. Huic etiam *διοίκησις τῆς πόλεως, διοίκησις τοῦ δήμου, διοίκησις ἰδία*. Hanc vocem vsurpat quoque Cicero *lib.* 13. *ep.*67. P. Seruil. *Ex Prouincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius vsus quam Androne*. & *lib.*3. *epist.*8. *ad Appium pulchrum. Cùm ego Laodicea vsque ad Iconium iter facerem; vt me omnium illarum Diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum ciuitatum Magistratus, legionesque conuenirent*. Inde etiam *διοικητὴς* moderator, gubernator, & apud Ciceron. pro Rabirio. Diœceses regnis *l.*5. *de Episcopali audientia* Archigerontes, diœcetæque Ergasiatanorum, de quibus vide Gotofredum *in notis*. & Alciat. *lib.*2. *dispunct. cap.*18. *l.*4.6.§.1. *de Episcop. & Cleric.* dixit plurium actionum diœcetas, id est, curatores, quare §.3. dicit piarum actionum administratores. Diœcesis igitur administratio quædam est; vsurpabatur tamen pro tractu quodam & diuersarum prouinciarum collectione quæ præfecto prætorio, aut eius Vicario parebat. Sic diximus præfecto prætorio Galliarum parebat Diœcesis Galliæ, quæ septemdecim prouincias continebat, & ita de aliis.

31 Hanc Imperij diuisionem æmulata est Ecclesia: cùm enim iam olim ipsa Apostolorum ætate vti ostendimus ex Petri & Pauli Epistolis, celebriorum ciuitatum Episcopi eximium quoddam ius in cæteras Ecclesias eiusdem prouinciæ obtinerent, non dissimile illi, quo gaudebant Ciuitates in colonias à se deductas, quarum erant veluti matres, ideoque Metropoles dicebantur, & cùm inter omnes Romani Imperij ciuitates, eminerent Roma, Alexandria, & Antiochia, prima enim erat orbis domina, Alexandria regni Ægyptiaci, & Antiochia Regni Orientis, factum vt illarum ciuitatum Episcopi eximiis quoque priuilegiis gauderent moribus primum & vsu inductis, & demùm decretis Nicænæ Synodi aliarumque sancitis, quibus quoad plurima reliqui Episcopi in administratione Ecclesiastica subiecti erant, seruato tamen in omnibus priuilegio, & iure capitis Ecclesiæ, Episcopi Romani Petri successoris; illud enim ius & dignitas, vti ostendimus *cap.*3. neque Synodorum decretis, neque Imperatorum edictis, neque populorum consensu, neque ex magnitudine ciuitatis Romanæ constitutum est, sed ab ipsomet Christo, diuo Petro eiusque legitimis successoribus concessum, quod sæpiùs Romani Pontifices monent ipsosmet Imperatores, & nos omni testimoniorum ac rationum genere firmauimus, & toto isto opere, tanquam fide certum supponimus, atque interdum monebimus, nequando inter disputandum de aliis iuribus quæ illi tanquam Patriarchæ Occidéntis competunt, nihil ampliùs illi concedere videamur, quam aliis quibusdam magnarum ciuitatum Alexandriæ, & Antiochiæ Episcopis, & eos omnes pares atque æquales facere, secludimus perpetuò dignitatem capitis Ecclesiæ, & vniuersalis pastoris, quam in eo quoque cæteri Episcopi agnoscunt, & eiùs eximiæ dignitati ac potestati se submittunt, quamque in ipsos etiam Alexandrinos, Antiochenos, & Constantinopolitanos nonnunquam exercuit, vti *c.*5. dictum fuit & alibi suo loco dicetur: non componitur itaque Romanus Pontifex cum cæteris in iure & dignitate capitis, sed in iure Metropolitano, quod *q. sequenti, Consectario* 11. explicabimus ampliùs, in præsentiarum enim agimus tantum de diuisione Ecclesiarum facta ad instar Imperij Romani, cuius administrationem Constantinus partitus est in quatuor præfectos prætorio, qui sub illo Imperium administrarent, cum sub reliquis Imperatoribus fuisset tantum vnus aut duo, hisque præfectis totius Imperij diœceses, & administrationes partitus est, hoc est, diuersarum Prouinciarum corpora, quæ administrationi vel Vicarij præfecti prætorio, vel proconsulis, vel alicuius, alterius Magistratus, cuius splendida esset administratio, suberant, ideóque vocabantur Diœceses: quo exemplo Ecclesia præcipuis Metropolitanarum ciuitatum Episcopis, Romano, Alexandrino, & Antiocheno Diœceses Ecclesiasticas administrandas partita quoque est, quamvis initio quasdam diœceses suis Synodis & Exarchis moderandas reliquerit, neque alicui ex tribus illis Metropolitanis subiecerit, vt dicetur *q. sequenti*. Romano quidem Episcopo totus Occidens, & in eo contentæ Diœceses tributæ sunt, quod ipsi etiam schismatici Zonaras & Balsam. in *Can.*6. *Concilij Nicæni* per sanctiores illos testes Hieron. *ep. ad Marc.* Augustin. *lib.*1. *contra Iulian. cap.*1. Nazianz. *in carm. de vita sua*, & alij, Agatho Pontifex *in Ep. Synodica Synodi Occidentalis ad Synodum Orientalem*, quæ refertur à Concilio VI. generali *act.*4. illi igitur Occidentis, Italia, Gallia, Affrica, Hispania, insulæque interiacentes, Illyricum, neque de hoc est vlla difficultas vsque ad VI. sæculum, nam narrat Socrates *lib.*5. *Histor. cap.*35. Perigenem Ecclesiæ Patrensis designatum Episcopum, & à plebe reiectum, mandato deindè Romani Episcopi in Corinthi Metropoli collocatum fuisse, eumque reliqua vita obtinuisse in Concilio, deindè Ephasino subscripsit. Episcopi Epiri scribunt ad Hormisdam Pontificem vt Ioannem à se electum Episcopum Nicopolis confirmet, habetur ea Synodica *tom.*2. *Concil.* Gregor. *lib.*4. *indict.*13. *epist.*8. Ioannis alterius electionem in Primatum Iustinianæ primæ confirmat, eique pallium mittit, & illi vices suas per Illyricum committit. Idem Gregor. *eodem lib.*4. *epist.*55. Ioanni Corinthiorum Archiepiscopo pallium mittit, & Episcopis Helladis imperat, vt ipsi obediant, suntque plurima eiusmodi, quibus ostenditur Romanum Episcopum iure Metropolitano & Patriarchico vsum fuisse in Illyrico, fatemur tamen posterioribus temporibus distincto Illyrico in Orientale & Occidentale, quasdam eius Prouincias, Constantinopolitano Patriarchæ tributas fuisse.

Alexandrino datæ sunt Ægyptus, Lybia, & Pen-

tapolis,

tapolia: Antiocheno Orientis Diœceses, reliquæ verò in Asiana, Pontica, & Thracica suis Synodis administrandæ relictæ sunt, de quibus *q. sequenti.*

11 Tertia Imperij Romani diuisio fuit in Orientale, & Occidentale, nam illud certis suis terminis coërcere consilium fuisse Augusto ait Tiberius oratione ad senatum apud Tacitum *libr.* 1. *Annal.* Ipséque Augustus apud Iulian. in Menypæa; eosque terminos nominat Iulian. Istrium, & Euphratem, quibus adde Rhenum & Oceanum: quare Tacitus ait mari Oceano, aut omnibus longinquis septum Imperium ad hos terminos limitarij, Milites excubabant, qui demùm à Constantino sublati sunt, quod magno reip. Romanæ malo contigisse queritur Zozimus *lib.* 2. numquam in piissimum Imperatorem non iniquos. Vnicum autem Imperij corpus pro ambitione Imperantium in geminum diuisum est, per Orientale & Occidentale. Primò quidem Antoninus, & Geta Seueri Imperatoris filij eam diuisionem proposuerunt apud Herodian. *lib.* 4. & in ea Occidens complectebatur totam Europam ab Oceano Athlantico ad mare Ægæum, Pontum Euxinum, Meotum paludem & fluuium Tanain. illi quoque Imperio addebantur septem Africæ prouinciæ Romanis subiectæ, reliqua cedebant Imperio Orientali, & præterea Asia & Ægyptus. Secundò cum Diocletianus & Maximian. principatu se abdicassent, Orientem cum Illyrico Gallerio Maximo, Occidentem verò cum Africo Constanti Cloro Constantini magni patri assignarunt, 3. filij magni Constantini aliter Imperium diuiserunt, sed duobus extinctis, totum recidit in Constantinum, & deinde in Iulianum Apostatam. Illud Valentinianus quartò est partitus cum fratre Valente cui tradidit Orientem, sibique Occidentem retinuit, quibus & successoribus sublatis Theodosius rerum omnium potitus filiis Arcadio & Honorio S F. ita partibus est, vt Arcadio Orientem Honorio Occidentem. Vtriusque Imperij fines vide apud Zozim. *lib.* 4. Procopum *de bello Vandal. l.* 1. & ex illis aliisque Pancirolum in notitiam Imperij Occidentalis. Licet verò duo essent Principes & Capita Imperij, communi tamen Concilio res Imperij administrabant, leges condebant & promulgabant, belláque gerebant vnus Romæ, alter Constantinopoli residebat; in gemina verò ista administratione geminari quoque oportuit Magistrat. & dignitates, quare & duo creabantur consules, vnus Romæ, alter Constantino. Erat & præfectus prætorio Italiæ, & alter Galliarum in Occidente, in Oriente verò præfectus prætorio Orientis & Illyrici, sub quibus omnibus erant similes dignitates, illustres, spectabiles, clarissimi, perfectissimi, de quibus sigillatim in notitia vtriusque Imperij.

13 Huius diuisionis ciuilis exemplo Ecclesiæ corpus in duas veluti partes præcipuas & membra diuisum est, in Ecclesiam scilicet Orientalem & Occidentalem, eámque veterem esse diuisionem contendunt Episcopi Orientales in Synodica Concilij Sardicensis, & causas Orientalium in Concilio Orientali, Occidentalium autem in Occidentali definiendas esse, idemque contendit Constantius Epistola *ad Episcopos*, ex toto Occidente Ariminum conuocatos, monetque ne de Orientalibus quidpiam definiant. Ex quibus vides solitas esse Occidentales Ecclesias ab Orientalibus secerni, & ex illis diuersa quoque Concilia cogi, quare in Concilio Aquileiensi, ex Occidentalibus Episcopis constante Palladius Episcopus Arianus respondere recusabat absentibus Episcopis Orientalibus, quos præfectus Italiæ literis inuitarat. Non venisse verò respondet ibid. Ambrosius. *Quia scierunt consuetudinem eiusmodi, vt in Oriente, Orientalium esset concilium, intra Occidentem Occidentalium, ideò putauerunt non esse veniendum.* Huius porrò diuisionis sæpius ipsi Pontifices meminere, Cœlestin. *Epistola ad Nestorium. Pelagianos cælis vnita sententia Oriens Occidensque percussit.* Liberius *Epistol.* 11. ait Episcopos Orientis, *ad sanam sinceramque mentem reuersos cum orthodoxis Occidentis Episcopis concordare.* Damas. in Epist. Synodica apud Theodoret. *lib.* 2. *hist. cap.* 22. *De hac ipsa fide cum Episcopos Orientis, tum Occidentis nobiscum vna gloriari constat.* Siricius *Epist. ad Himer. c.* 2. *Quod etiam cœtus Oriens Occidensque custodit.* Innoc. in decretis *Cap. si nos autem, omnesque per Orientales, & Occidentales Ecclesias.* Timuitque Nazianz. *ne quemadmodum Oriens, Occidensque limitibus, ita sententiis distraherentur.* Philippos legatus Pontificios in Concilio Ephesino, ait eam Synodum coactam esse ex Episcopis Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας neque alia in rem adeò perspicuam & frequentem apud scriptores proferenda sunt.

Obseruа verò Orientem aliquandò latiùs, aliàs pressiùs vsurpari: nam in dispositione Romani Imperij Oriens complectitur, etiam ab ipsis Vespasiani temporibus, eas omnes prouincias, quæ à Thracia, per Ægyptum, & Asiam minorem, vsque ad Euphratem & Tygrim pertinent, quæ quinque diœcesibus continentur. Thracica, Pontica, Asiana, Orientali, & Ægyptiaca, quæ suos præfectos quibus parerent habebant. Itaque Orientis Ecclesia cum opponitur Occidentali, eas quisque diœceses integras complectitur: alias verò Oriens siue Orientales Ecclesiæ pressius sumitur, prout ab Episcopis aliarum diœcesеων distinguitur, & differt à Diœcesi, Ægypti, Thracica, Pontica, & Asiana, & Oriens in ea significatione suberat Antiocheno Episcopo, quare Ioannes qui Conciliabulum contra Ephesinum coëgit dicitur *ep.* 2. *in conc. Ephesino* Act. 1. Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου τῶν ἀντιοχέων μητροπόλεως τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, & illius Concilij inscriptio sic habet ἁγία σύνοδος ἡ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν συνηγμένοι, sacra Synodus Orientalis Diœceseos cæterique vnà cum ipsis ex diuersis Diœcesibus & Prouinciis congregati. Itaque diœcesis Orientis, specialiter quæ ab Antiocheno Episcopo regebatur, quindecim Prouincias complectebatur, atque adeò Oriens in ea pressiori significatione acceptus, angustior multò erit Oriente, per quem tum Imperium, tum Ecclesia diuiduntur in Orientis & Occidentis Imperium atque Ecclesiam. Quinam verò essent Orientis in ea ampliori significatione accepti termini declarant PP. ex omnibus Prouinciis Constantinopoli coacti literis Theodosij. Nam *Canone* 2. illius Concilij Constantinopolitani, quod fuit II. Oecumenicum, Ecclesias Orientales, intra diœceses, Thracicam, Ponticam, Asianam Orientalem, & Ægyptum includunt, cæterásque omnes Occidenti relinquunt, nempè Illyricum solidum, Italiam Galliam, Britanniam, Hispaniam, & Africam, atque ita iidem erant, vt vides, Orientalium Ecclesiarum, qui Imperij Orientalis sunt termini. Thracia itaque, in confinio Illyrici constituta Imperio Orientali accensebatur ex Vespasiani Imperatoris antiqua diuisione, Illyrici verò tota & integra præfectura, quæ Macedoniam, Daciam, & Achaiam continebat, ad Occidentem spectabat sicut & ex te Africani sex Prouinciæ, teste Zozimo *lib.* 2. sub Theodosio tamen Illyriciana Diœcesis, in duas secta est, & quæ Macedoniam & alias quasdam Prouincias complectebatur, Orientis Imperio cessit, reliqua

seruata est Occidenti, vt ex Iornande & vtriusque Imperij notitia constat. Ea tamen immutatio firmum vtriusque Imperij statum Ecclesiarum non mouit: nam iidem Ecclesiarum limites manserunt, qui fuerant olim Imperij: Thracia nimirum, & Illyricum: Ammianus enim Marcellinus, qui vixit imperante Iuliano Apostata *lib* 21. Imperiorum limites in confinio Illyrici, & Thraciæ, in Succorum montium angustiis locat. *Confecta*, inquit, *Celsorum montium summitates Hæmi & Rhodopes, quorum alter ex ipsis Istri marginibus, alter ab Axij fluminis citeriori parte consurgit, in angustias tumultuosas callibus desinentes*, Illyricos interscindunt, & *Thraces*, & *lib*.27. Succorum patescunt angostiæ, Thraciam dirimentes & *Daciam*, atque in iisdem Succorum angustiis fines Occidentalium Ecclesiarum constitutos esse apertè docet Epistola Concilij Aquileiensis ad Theodosium, quam refert Sirmondus in Appendice ad Codic. Theodosian. *Equidem per Occidentales partes duobus angulis tantùm, hoc est in latere Dacia Ripensis, ac Mœsia fidei obstrepi videbatur; quibus tamen nunc post Concily sententiam, vestro fauore clementia opinamur illicò consulendam. Per omnes autem tractus, atque regiones Ethnicorum claustris, vsque ad Oceanum manet intemerata fides, in Orientalibus autem partibus*, &c. Illud verò Ethnicorum *claustris* mendum esse suspicatur Marca *libro primo Concord. capite tertio, numero quarto*, & meritò legendum esse à *Sacrorum claustris*: nam Socrat. *libro secundo, cap*. 18. agens de dissidio Concilij Sardicensis, quo abrupta est communio Orientalium & Occidentalium, vtriusque Ecclesiæ confinium collocat in Succorum montium angustiis, quæ Illyricos diuidunt à Thracibus. Itaque ὅρος τῆς κοινωνίας fuerunt mõtes σούκκοι, non τισέων, qui Geographis ignoti sunt, Gregor. Nazianz. in Concilio congregatis Patribus dicebat Constantinopolim nodum esse Orientalis, & Occidentalis otæ, cum in illam hinc & inde extrema Prouinciarum capita perringerent, & inde velut à communi fidei emporio refunderentur, ἦγεν τὸ ἐμπόριον λέγων εἶναι συνέδριον εἰς ὃν τὰ πανταχόθεν ἄκρα συνήχει, ἐξ οὗ ἄρχεται ὡς ἐμπορίου κοινοῦ τῆς πίστεως. Habemus igitur diuisionem Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis, atque vtriusque terminos: Orientalis complectebatur Diœceses quinque Ægyptiacam Orientalem, Asianam, Ponticam, Thracicam. Occidentalis autem octo vel septem reliquas nimirum in Italia duas, Illyricum primò quidem, solidum, sed deinde in duo dissectum, Galliam, Britanniam, Hispaniam, Africam. Quomodo verò ad ministrarentur omnes istæ Diœceses constabit ex alibi dicendis: octo enim Diœceses Occidentis ita suos habebant Metropolitas, vt tamen omnes subessent Romano Pontifici, tanquam suo Patriarchæ. Quinque Orientales suos haberent Patriarchas, & Exarchos, Ægyptiaca suberat Alexandrino Orientalis Antiocheno Asianæ, Exarcho Ephesino, Pontica Cæsareæ Cappadociæ Episcopo, Thraciæ Constantinopolitano, qui tandem factus Patriarcha, in Concilio Chalcedonensi, Diœceses tres nimitùm Asianam, Ponticam, & Thraciam sibi asseruit; qua de re alibi fusiùs, vbi de ordine Patriarcharum *tomo tertio*, de Hierarchia disputabitur.

QVÆSTIO II.

CONSECTARIA.

Consectarium Primum. Comparatur notitia Ecclesiastica cum notitia vtriusque Imperij.

Consectarium Secundum. Canon VI. Nicænum explicatur.

Consectarium Tertium. Vnde Archiepiscopi Metropolita, Primates Exarchi, & Patriarcha.

Consectarium Quartum. Diœceses αὐτοκέφαλοι.

Consectarium Quintum. De Episcopo Constantinopolitano.

Consectarium Sextum. Diuersitas Synodorum non Oecumenicarum.

HIs ita de diuisione Ecclesiarum constitutis plurima ad perspicuam Conciliorum & Canonum, totiúsque subsequentis operis notitiam licebit colligere.

CONSECTARIVM I.

Comparatur notitia Ecclesiastica cum notitia vtriusque Imperij.

Status quæstionis, n.1.
Canon 18. *Concily Chalcedonensis*, n.2.
Mutatio dispositionis Ecclesiastica ex politica, num.2. & 3.
Abusus repertus, n.4. & 5.
Metropolita honores quinam, n.6.

Cum exemplo Romani Imperij diuisionem Ecclesiarum factam fuisse docuerimus, facilè fuerit notitiæ Ecclesiasticæ, & Imperij comparationem instituere, quod plures accuratè præstiterunt, in iisque Carolus à sancto Paulo Abbas Fuliensis in sua Geographia sacra; patétque etiam minùs eruditis partitionem Diœceseon, & Prouinciarum Ecclesiasticarum, vt plurimum ciuili Principum dispositioni conformem fuisse, & sæpiùs cum illa pariter mutatam: monet quidem Innoc. I. *Epist*. 18. *ad Alexandrum Antiochenum, Non videri ad mobilitatem mũdanarum necessitatum Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut diuisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.* Sapienter tamen iudicauit Ecclesia grauibus ex causis eiusmodi mutationes, etiam rogantibus Imperatoribus esse permittendas; quare Concilium Chalcedon, *Canone* 17. sic edicit: *Si qua ciuitas potestate Imperialis innouata est, aut si protinus*, id est, in posterum, *innouetur, ciuiles dispositiones & publicas Ecclesiasticarum quoque Parochiarum ordines subsequantur*: εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις ἢ αὖθις, καινισθείη τῇ πολιτικῇ, ἐξ δημοσίοις τύποις, ἐξ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω, qua Concilij definitione nihil illustrius afferri potest; ibi enim Synodus agit contra vetus crimen quorundam Episcoporum, qui mutuas inuadebant Parochias, quod erat litium, & contentionum seges, quibus extinguendis legem tricennalis possessionis Canone suo firmat, quod & Synodus Trullana *cap*. 25. & deinde Magnus Gregorius probarunt:

tunt: quia verò Laïca Principum potestate fiebat sæpiùs locorum innouatio, cùm Castrum, aut villa in ciuitatem erigeretur, indéque sequebatur ex antiquo more Parochiarum quoque immutatio, statuit Synodus, vt eiusmodi noua ciuitas, non ciuilia tantùm, sed & Ecclesiastica priuilegia consequatur: eorum verò priuilegiorum primum summúmque erat cathedra, & Clerus Episcopalis, siue ius Parochiæ sibi deinceps subiectæ. Qua ratione Maiuma Gazēsis ciuitatis nauale facta à Constantino Magno ciuitas, & ex filij nomine Constantia dicta, statim subtracta est Gazensi Episcopo, & proprium habuit Constantiensem. Hinc quoque illa contentio inter Anastasium Nicænum & Eunomium Nicomædiensem Metropolitas: cùm enim Nicæa ciuitas ab Imperatoribus Metropolis facta fuisset, & Basinopolis Nicææ regio, ciuitas creata fuisset, contendebat Nicænus sibi tanquam Metropolitæ subiectum esse Episcopum Basinopolitanum, & se ius illum ordinandi habere: Nicomediensis verò Metropolita totius Bithyniæ cum creatione noui Metropolitæ Nicæni suis iuribus detractum esset, & Basinopolim & Nicæam ipsam sibi subiectam contendebat. Lisque tandem auctoritate Concilij, ita definita est, Nicomediensis auctoritatem Metropolitani in omnes Bithyniæ Prouincias haberet, Nicænus verò honorem Metropolitani dumtaxat; subiaceret verò Nicomediensi instar aliorum Episcoporum eiusdem Prouinciæ. Quare Canonem 17. Chalcedonensem, quem versamus, sic exponit Alexius Aristinus, & Diaconus Constantinop. *Si Imperator de nouo vrbem extruxit, vel imposterum*, extruere non contender pro illa vicinus Episcopus, & sub Parochiam suam trahere illam studebit, sed ciuiles & publicos typos sequetur: illius scilicet Prouinciæ, vel Parochiæ Episcopus illam sub se habebit, sob qua illa disposita est, & facta *obnoxia*. Facta igitur per Principem noua ciuitas habebit Episcopum, Metropolitam verò non Episcopum viciniorem, à cuius throno auulsa est, sed illum qui est verus & antiquus Metropolita totius illius Prouinciæ, & prior Episcopus nihil retinebit in illam nouam ciuitatem iuria.

Poterat verò Imperator castrum, aut oppidum in ciuitatem erigere, illique iura ciuitatis dare, non tamen iura deinde ciuitatia auferre, saltem quoad Ecclesiastica. Vide Sozomen. *lib. 5. c. 3.* ita vt eam deindè ciuitatem Episcopatu priuaret: nam de Iuliano qui Maiumatem in potestatem Gazensium reduxit, sic habet: *Ex eo tempore Gaza & Maiuma Magistratus ciuilis belli duces, Respublica communis est. Solo Ecclesia statu & gubernatione, dua videntur hoc tempore ciuitates distincta: nam vtraque seorsum suum habet Episcopum, suum Clerum, distinctas agrorum fines, quibus altaria, ad vtrumque Episcopum spectantia distinguuntur. Quidam nostro tempore Gaza Episcopus Episcopo Maiuma defuncto laborauit, vt vterque Clerus sibi subiceretur; non enim fas est vt vni vrbi duo praficiantur Episcopi, at nihil obtinuit.* Idem quoque Imperator, offensus grauiter, S. Basilio Cæsaream Cappadociæ Metropolim, ex numero ciuitatum deleuit, in ea tamen mansit Episcopatus & Primatus totius Ponticæ Diœceseos: Theodosius quoque senior Augustos Antiochensibus iratus, omnia priuilegia vrbi illi ademit, & principatum Laodiceæ vicinæ tribuit, inquit Theodoret. *lib. 5. hist. c. 19.* nihilominus nunquam Laodicensis sibi Patriarchatum assumere, aut Antiocheno rebellare ausus est. Ratio est, quia nunquam licuit Augustæ potestati Hierarchiam Ecclesiasticam confundere.

3 Quare licet ordo Parochiarum Ecclesiasticarum sequeretur dispositiones ciuiles, & typos politicos, vt loquebatur Synodus Chalcedonensis, & vbi quis locus ciuitatis priuilegiis ab Imperatore ornatus erat, ibidem quoque eorum Episcopum constitueret Ecclesia, si tamen quæ ciuitas Episcopalis erat, eadem potestate imperiali ciuitatis honore & dignitate mulctaretur, idcircò Episcopalem thronum & honorem, non amittebant; si verò quæ ciuitas Metropolis fiebat à Principe, eius quoque Episcopus Metropolitani nomine & honore gaudebat, non tamen antiquo suo Metropolitano, cui manebant salua & integra sua iura, subducebatur, sed hic nouus Metropolita erat primus Episcoporum illius Prouinciæ, cum illis tamen veteri Metropolitæ subditus, vt vidimus definitum in controuersia Nicæni & Nicomediensis circa Basinopolim in hac Synodo Chalcedonensi definita Act. 13. ne duo in eadem Prouincia essent æquo & pari iure Metropolitæ, quod eadem Synodus definiuit *Can. 12.* ne vna Prouincia in duas scindatur, & Episcopum, qui pragmaticam Principum sequutus ita sciderit, priuat Episcopatu & fit ἀντιεπίσκοπος. Si verò Imperatoris rescripto scissæ sunt ciuitates γράμματι βασιλικῷ τμηθεῖσαι πόλεις, honore fruentur tantum, & qui ibi versatur Episcopus, & qui verè Metropolitanus est, propria iura seruantur, ἀληθῶς μητροπολίτῃ τὰ δίκαια σώζεσθαι δίκαια, inquit Alexius Aristinus in synopsi Canonum 12. Chalcedonens.

Vt igitur quæ circa Hierarchiæ Ecclesiasticæ diuisionem ad Romanæ Reipublicæ formam spectant paucis colligam: certum primò est veteri Apostolorum exemplo ciuilem Diœcesim Prouinciam, Metropolim, Ciuitatem, Castrum, villam voluisse quoque huiusmodi manere & haberi in Ecclesia, quare diuisa per Principem Prouincia, sicut duos Rectores politicos accipiebat, ita & duos Episcopos habebat Metropolitas, exemplum habemus in nostra Prouincia Lugdunensi, quæ vbi in quatuor Prouincias secta est, quatuor quoque Archiepiscopos, & Metropolitas accepit; Lugdunensem, Rhotomagensem, Turonensem, Senonensem, & Leo Magnus Arelatensem, & Viennensem Metropolitas esse voluit, eo quod illæ ciuitates, quamvis intra eandem Prouinciam, Constantini dono Metropoles factæ essent: & Synodus Taurinens. *cap. 1.* ita fuerat interlocuta: *Qui Episcopus comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius Prouinciæ honorem Primatus accipiat.* Secunda Belgica Remensem, & Treuirensem Metropolim habuit, Constantius Bysacium à Numidia separans, fecit vt nouus primas Bizacenus existeret. Theodosius Augustus Paphlagoniam diuisit, indéque Claudiopolitanus Episcopus factus est Metropolita Honoriandis, siue nouæ Prouinciæ, in memoriam Honorij filij, sic nuncupatæ. 4

2. Ex hac antiqua regula factum, vt aliqui Episcopi vt suæ ambitioni seruirent, & in suos Metropolitas rebellarent, curarent per Laïcam potestatem, & pragmaticam formam, diuidi Prouincias, & nouas institui Metropoles; ac quod inde ex antiquo more sequi videbatur nouos Metropolitas magnâ Hierarchiæ Ecclesiasticæ perturbatione, veterum Metropolitarum iuribus diminutis, atque etiam non exigua eorundem vexatione, quomodo Valens Arianus, vt S. Basilio negotium facesseret, Cappadociam diuisit, quod iam monuimus & Anthimum Thianensem Episcopum noui Metropolitæ nomine in Cæsariensem Basilium armauit, sed post Basilium Alexander Patriarcha Antiochenus ad Innocentium de hoc abusu scripsit, qui vt nuper referebamus, illum damnauit, & inconueniens iudicauit *ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari*: quod responsum Synodus deinde

Chalcedon. *Can.* 12. confirmauit, quem ipsi subindè Imperatores probarunt Nam Iustinian. *Nouell.* 28. *c.* 2. Helenopontum & Pontum Polemoniacum in vnam Prouinciam redigens addit, nihil *circa eorum Sacerdotium innouans.* Voluit itaque Amasenum, & Neocæsariensem ex antiqua forma manere Metropolitas. Quod idem Constantin. circa Haugiensem, & Claudiopolitanum, dum Paphlagoniam, & Honoriadem ad antiquam vnitatem reuocauit, vbi verò duae Armenias dissecuit in quatuor, *Nouell.* 31. *cap.* 2. sic ait: *Quod ad Sacerdotia spectat, ea volumus in pristina manere forma, negotio ipso, neque circa ius Metropoliticum, neque circa ordinationes, vel mutationes, vel nouationes*, suscipiente, sed priùs ordinatis, nunc quoque ea ordinatione, auctoritatem obtinentibus & prioribus. *Item, Metropolitanis in suo permanentibus ordine, vt quantum ad ipsa nihil penitus innouetur.* Sed idem ipse Iustinianus & hunc Canonem Chalcedonensem, & suasmet, quas modò recensuimus, leges offendit: nam innouata & tripartita Cappadocia, cum inaccessam ciuitatem fecisset, & Iustinopolim dixisset, illique Metropolitana iura contulisset, quod fusiùs describit Procopius *lib.* 5. *de ædificiis Iustiniani*, illi subiecit Dehorau Nazianzem, quæ quondam suberant Thianensi ciuitati, qua de re queritur Euprauta Episcopus Thianensis in V. Synodo *coll.* 5.

5 Tertiò, quia non facilè erat Episcopis diuisionem Prouinciæ in plures impetrare, curarunt Episcopi suam Ciuitatem erigi in Metropolim, atque ita suam Sedem euadere Metropolitanā, sicque erant in eadem Prouincia plures Metropolitæ, quod & Innocent. & Synod. Chalcedon. vt vidimus damnauit. Ea ratione Valentinian. III. Rauennatem fecit Metropolitam Theodosius verò Iunior Berytensem, cui subiecit Biblon Botryn, Tripolim, Orthonadem, Arcam, & Antatadon, Tyriorum Metropoli subiectas rogante Eustatio Berytensi, qui in Synodo Chalcedon. Actio IV. non alia ratione se tuetur, quàm quod ex recepta consuetudine Imperatores fuerant Metropoles, sicque Valens Nicæam Bithymiæ fecit Metropolim. Hæc quæstio agitata est *ea Act. IV.* inter Eustatium Berytensem, & Photium Tyrium Episcopum, diacrúntque Regulas Patrum, & Canones esse seruandos, non pragmaticam regiam. Tandémque electi Synodi iudices, sic pronuntiarunt, Photius Episcopus Tyriorum Metropolis, omnem potestatem ordinandi in vniuersis ciuitatibus, primæ Phœnices Prouinciæ habebit: Eustathius verò Episcopus è sacro pragmatico typo nihil amplius sibi vindicet, quàm reliqui Episcopi eiusdem Prouinciæ. Cui iudicio tota Synodus acclamauit: *Hoc iustum iudicium, hoc Dei iudicium est*, non negant nihilominùs PP. Imperatorem posse eligere Metropolim, siue per diuisionem Prouinciæ, siue intra illam, sed damnant Episcopos, qui id ambitiosè procurant. Deinde volunt eos nouos Metropolitas solum nomen & honorem Metropolitæ obtinere, non iurisdictionem cum veteris Metropolita damno. Quare Valens facta Nicæâ Metropoli, ad Nicomedienses sic rescribit: *Circa priuilegia ciuitatis vestra quæ olim fuerat prisca consuetudo seruabitur. Neque enim honoris adiectio Nicænorum ciuitatis ius vestrum lædere poterit, cum augeatur dignitas Nicomediensium ciuitatis, quando ista, quæ secundo loco est*, Metropolis nomine vocatur. Quod ipsum testatur Marcianus Chalcedone in Metropolim euecta, habetur Act. VI.

6 Priuilegia porrò istorum Metropolitarum honorariorū erant, 1. ipsum Metropolitæ nomen, eos Græci post Patriarchas & Primates Archiepiscopos, aut Episcopos numerabant. Secundò, eorum thronus aut & protothronus, quia in Synodo Prouinciæ primo loco sedebant ante omnes collegas Comprouinciales, quamvis ætate & consecratione antiquiores. Tertiò, consecrabantur à Patriarchis.

Ex his omnibus vides quanam ratione Hierarchia Ecclesiastica secundū ciuiles typos, & formas diuisa sit, & secundum earum etiam mutationem, ac innouationem mutaretur, quod etiam constat ex iis quæ diximus *q. superiori*, de diuisione Ecclesiarum, & Patriarcharum creatione, & Diœcesibus illis subiectis. De Constantinopol. post Romanum dignitate, & de singulorum finibus ac limitibus, eorúmque additione, extensione, vel imminutione, quæ singula distinctiùs persequi longioris foret operæ, hocque loco non satis commodo. 7

Placet id ipsum vno Hierosolymitani exemplo confirmare: nam licet illa Apostolica esset Ecclesia & cæterarum veluti mater, vbi tamen Vespasianus & Titus eius filius Hierosolymam destruxit, & Metropoleos dignitatem Cæsaream transtulit, ipsi quoque Apostoli Ecclesiasticam Hierarchiam Romanæ Reipubl. accommodantes, totius Palæstinæ Metropolim dixere Cæsaream, Hierosolymæ, siue Æliæ ab Ælio Adriano, qui eam reædificauit, sic dictæ seruata honoris consequentia, vt loquitur Canon VII. Nicænus salua Metropoli dignitate, quod & consuetudinem & antiquam traditionem obtinuisse. Hæc porrò ἀκολουθία τῆς τιμῆς, in eo constabat, vt Hierosolymitana Ecclesia esset Prouinciæ illius protothronus, subiectus tamen omninò sedi Cæsariensi, quod apertè fatetur Hieronym. *Epist.* 68. aduersus Ioannem Hierosol. & Epiphan. Simili Epistola. Quare Acacius Luscus Eusebij in Metropoli Cæsariensi successor, Maximū Hierosolymitanū Episcopum veluti suum suffraganeum deiecit, & Cyrillum intrusit apud Socrat. *lib.* 1. *c.* 30. Quare Acacium & Cyrillum, non sine scandalo de iure Metropolico contendisse scribit Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 27. & tandem à Synodo Seleuciensi Cyrillum exauctoratum esse tradit Sozomen. *lib.* 2. *cap.* 24. litem eandem, sed infelici euentu mouit Ioannes, & iactans se habere Cathedram Apostolicam, tum Cæsariensem Metropolitam, tum Antiochenum Patriarcham reiiciebat, verùm causa cecidit: nam Diospolitanæ in Palæstina Synodo præsedit Eulogius Cæsariensis, non ipse Ioannes Hierosolymitanus teste Augustin. *lib.* 1. *contra Iulian. cap.* 5. *&* 7. Ioanni successit Praylius huicque suffectus est Iuuenalis, qui Epheso præfuerat, atque adeò pluribus illis Sedi subiectis Prouinciis, ac proindè dominari solitus se verè Metropolitam tulit, & Sedi Antiochenæ sex omninò Prouincias subduxit, sibíque vindicauit tres, nimirum Palæstinam, duas Phœnicias, & Arabiam Palæstinam, quæ erat vltima Prouincia Syriæ, in tres diuiserant Romani Principes, atque vt facinus suum tueretur Iuuenalis, assensum & auctoritatem Synodi Ephesinæ obtinere tentauit, sed frustrà, Cœlestinum Pontificem, & eius Vicarium Cyrillum, qui eius conatibus obstiterunt, aduersarios nactus, quare spe sua ductus Theodosium adiit, & ab eo pragmaticam obtinuit. Verùm nondum sopitā lite tandem in Concilio Chalcedonensi Act. 7. idem Iuuenalis & Maximus Antiochenus, ita conuenerunt, vt Antiochia duas Phœnicias & Arabiam, Hierosolyma verò tres Palæstinas haberet, quæ pacta probauit Synodus vniuersa, ipsique Pontificij Legati Paschasinus & Lucentius Episcopi, atque Bonifacius Presbyter. Hanc tamen Synodi approbationem, vel definitionem reiecit Leo *Epist.* 61. *&* 62. Nicænorum Canonum vindex acerrimus, & Synodum non nisi in causa fidei congregatam suosque Legatos ad eiusmodi dumtaxat missos dixit; & quidquid contra Nicænos Canones constitutum esset, irritum 8

irritum voluit, vt quod de sede Constantinopolitana cui post Romanam primas tribuebant, & modò de ambitione, Iuuenalis Iudicatum fuerat, cùm Canon. Nicænus VII. Æliæ Episcopo solius honoris consequentiam concesserit, vt retulimus & suo Metropolitæ, voluerit manere subiectum. Noo idcircò tamen quicuit Iuuenalis, nam Synodo trium Palæstinarum post Chalcedonensem habitæ tanquam primas præfuit non verò Cæsariensi Irenæus, qui verus & legitimus erat Metropolita. Tandem in quinta Synodo imperante Iustiniano lis tota iterum composita est, & decretum Chalcedonense firmatum, quamvis id in actis vulgatis non habeatur, sed ex Vaticanæ Bibliothecæ in libello censum referat Baron. an. 88. 553. & ex Tyrio. *lib. 14. de bello*, Sacro *cap. 12.* Iustinianus verò qui cæsariensem ciuitatem spirituali illâ iurisdictione spoliauerat, auxit illam proconsulari nouella 103.

Ex his omnibus vides quàm retinentes fuerint veteres in dispositione Ecclesiarum, ciuili formæ accommodanda, idque vna hactenus Ecclesia, Hierosolymitana docuit, & multò etiam illustrius Patriarchatus Constantinopolitanus, in quo stabiliendo, & promouendo ab ipsis etiam imperatoribus & Synodis, tamdiu laboratum est repugnantibus Romanis Pontificibus qui Nicænos Canones violari non patiebantur, & institutam ab ipsis Ecclesiam diuisionem ciuili Romanæ tunc conformem mutari minimè ferebant, sed de eo Patriarchatu inferiùs.

Consectarium II.

Explicatur mens Canonis VI. Concilij Nicæni.

Non constituit nouas sedes, n. 9. 10. 11. & 12.
Explicatur vox, Canonis antiqua consuetudo, num. 3.
Romanus Pontifex Occidentis Patriarcha, numero 14.
Eius eminentia supra cæteros Patriarchas, numero 12. & 13.
Vnitas Ecclesiæ, n. 15.
Cur tres sedes præcipuæ constitutæ à Petro, numero 15. & 16.
Quomodo tres illæ sedes sint vna sedes Petri n. 16. & 17.
Comparatur cum politia Romana, numero 18. & 19.
Sensus tandem Canonis, n. 21. & 22.

9 DE hoc Canone magna excitata est quæstio: volebant enim Eusebiani in conuenticulo Philippo politano eo Canone euerti Romani Pontificis primatum, atque Monarchiam, inducique regimen Aristocraticum in tres Patriarchas ex æquo diuisum, quos sequuti sunt Nouatores, quos omnes fusiùs agitamus, *superiori cap. 3. q. vltimâ §. 13. num. 70.* Cum Ipsimet Romani Pontifices eo loco à nobis adducti, & alij quamplurimi ex illo ipso Canone suum primatum validè confirment. Vt verò constet ampliùs in eo non agi de Romani Pontificij primatu, sed de retinenda antiqua Ecclesiarum & sedium Patriarchalium diuisione, repetenda sunt quæ, *superiori quæstione*, atque proximo consectario de diuisione Ecclesiarum constituebamus: indè enim liquidò Canonis sensus apparebit; Quare placet eum denuò tractare.

10 Obseruandum autem imprimis est cum Cardinali Perronio, *cap. 32. respons. ad magnæ Britanniæ Regem.* Huius aliorumque Canonum Nicænorum, qui de Ecclesiastica disciplina qoidpiam constituunt sensum inuestigandum esse ex illius temporis historia, & rebus gestis, quoties de illorum intelligentia difficultas aliqua oritur, quia cum eius magni Concilij acta perierint non possumus ex illis mentem Concilij venari.

11 Supponendum præterea est Concilium non constituere de nouo sedes Patriarchales, immò neque illis nouos limites & cancellos circumscribere, sed antiquum morem, & consuetudinem seruari vellet, ne quis Patriarcha alterius prouincias inuadat. Coi decreto dederunt occasionem Meletiani Schismatici: Meletius enim Lycopolitanus in Ægypto Episcopus cum multis criminibus etiam idololatriæ, conuictus in communi Episcoporum Synodo, à Petro Alexandrino Episcopo depositus esset, schisma in illum conflauit, molitis in illum & alios Episcopos conuitiis iactatis, vt narrat Athanas. in Apologia II. cui potiùs adhibenda fides est, quàm Epiphanio *Hær. 68.* qui ab aliquo Meletiano persuasus scripsit hoc Schisma conflatum esse in carcere, in quo Meletius vna cum ipso Petro detinebatur Alexandriæ, cùm lapsis restituendam esse communionem ante pacem redditam Ecclesiæ negaret Meletius & maxima confessoris pars: contrarium verò Petrus contenderet. Verum Athanasio consentit Anastasius Bibliothecarius in vita Petri Alexandrini, vbi narrat Meletium fidem negasse, Idolis sacrificasse, cum Maximino Imperatore persecutionem aduersus fideles excitasse, ipsumque Petrum ad fugam & latebras compulisse, neque tantum excussit obedientiam suo Patriarchæ debitam; sed etiam, vt ait Theodoret, exercuit tyrannidem contra primatum Alexandrinum, & (vt ait Gelasius Cizycenus) prærogatiuam sedis Alexandrinæ, atque ex Athanasio, vt ambitione rebus præsideret, vicinæ Thebaidis Prouincias, & ius in illas Patriarchicum inuasit, nouumque se in illis Patriarcham exhibuit, & vt suam factionem firmaret, fœdus iniit cum Arianis. Huius ferociæ, & petulantiæ, (vti loquitur, Concil. Nicen. *in Epistola Synodica ad Alexandrinos*) illum detulit ad Concilium Alexander Patriarcha; Concilium verò vt his turbis remedium adhiberet, rem ita composuit, vt Meletius nomen Episcopi in propria Ecclesia dumtaxat retineret: omnibus verò muneribus Episcopalibus abstineret, ab illo ordinati ita quidem in officio permanerent, vt sanctiore ordinatione confirmarentur, & inferiores essent omnibus ab Alexandro ordinatis, quod suum decretum Concilium Epistola Synodica ad Alexandrinos, quam integram refert Theodoret. *lib. 1. c. 9.* & Socrat. *lib. 1. cap. 6.* vbi audaciam & petulantiam hominis depingit. Quamvis autem huic iudicio Synodi visi fuerint acquieuisse Meletiani; nihilominus ab Eusebianis sollicitari rursus Ecclesiam perturbare cœperunt; neque contenta fuit Synodus Meletij ferociam cohibuisse, legem tulit *hoc Canone VI.* qua Patriarchæ Alexandrino suum in totam Ægyptum, Lybiam & Pentapolim ius seruauit, & apud Antiochiam, & cæteras prouincias sua Ecclesiis integra manere priuilegia sanciuit; & denique statuunt PP. non posse fieri Episcopum præter sui Metropolitani sententiam. Agitur igitur in illo Canone de ordinationibus Episcoporum & de iure Episcopi Alexandrini in Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim quod suâ temeratiâ audaciâ Meletius violarat, atque conflato sophismate sibi ex parte vsurparat ordinationes impunè tota Ægypto faciens, contra Ecclesiæ Alexandrinæ

xandriæ iura; qoæ Synodus confirmauit, ſicut & Eccleſiæ Antiochenæ & cæterarum priuilegia maximè circa ordinationes, quas temerè Meletius in Ægypto vſurparat; & cauet ne quis ſimili audaciâ Antiochiæ & in cæteris prouinciis vſurpet; ideó que declarat & definit non eſſe oportere Epiſcopum qui præter ſententiam ſui Metropolitani fieret Epiſcopus. Non agit igitur de conſtituendis Patriarchis & de aſſignandis eorum prooinciis, ſed ſolùm de ordinationibus & conſtituendis ex antiquo more iuribus Epiſcopi Alexandrini, quæ Meletius inconſultis ordinationibus violarat, quas illi ſeruari æquè atque Antiochenæ, cæterarumque prouinciarum Eccleſiis mandat. Vnde ſequenti Canone VI. edicit vt Æliæ Epiſcopo detur honoris conſequentia, maneat tamen ipſe ſuo Metropolitæ ſubiectus.

12 Vides itaqoe perſpicuum Canonis ſenſum, neque in eo quidquam legi quo Alexandrinum Patriarcham Romano exæqoet, vel quo Ariſtocratiam tripartitam inducat, aut Romani Epiſcopi dignitatem vel iuriſdictionem coërceat, vti contendunt ſchiſmatici, & nouatores, maxime ex verſione, vel potiùs interpretatione Ruffini, quæ quamvis ſatis ſupèrque confutata fuerit à nobis *cap. 3. q. vltima §. 13. num. 70.* iterùm excutienda viderur, ne quid dubij remaneat.

13 Difficultas igitur eſt ex illis verbis Canonis, *Antiqua conſuetudo ſeruetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & vrbis Romæ parilis mos eſt.* Quibus poſtremis verbis videtur Romanus Epiſcopus Alexandrino comparari, & ſimilem, vel æqualem in ſubiectis ſibi prouinciis nanciſci poteſtatem; ſed, vt nihil dicam de variis huiuſce Canonis editionibus, quæ manifeſtò primatum Romanum exhibent §. 13. citato allatis, atque vt vulgatam lectionem retineamus.

14 Obſerua Romanum Pontificem duobus ſiue muneribus, ſiue dignitatibus præditum eſſe, nempè Patriarchæ totius Occidentis, & prætereà capitis ac Paſtoris vniuerſalis Eccleſiæ, atque adeò duplici iuriſdictione donatum, immediata quidem & proxima in omnes ſui Patriarchatos Eccleſias, ſicut cæteri Patriarchæ in prouincias & diœceſes ſibi ſubiectas, quarum cura illis quoque incumbebat, vt conſtat ex iure Patriarchico, de quo fuſiùs *tom. 3.* vbi de Hierarchia Eccleſiaſtica. Ratione verò Capitis habet Romanus Pontifex iuriſdictionem mediatam in vniuerſam Eccleſiam, quæ immediatè regitur ab Epiſcopis, Archiepiſcopis, Metropolitis Primatibus, Exarchis & Patriarchis, à quibus tamen omnibus prouocatur ad Pontificem, qui illorum omnium caput, Coriphæus, Princeps, Iudex & Paſtor eſt, vti fuſiùs *cap. 3. tota quæſtione vltima per plures §. §.* luculenter egimus ita vt de ea Pontificia dignitate, nihil ampliùs dubij nobis ſupereſſe poſſit & ipſemet Canon. VI. quem verſamus allegatus à Paſchaſino legato Pontificio in Concilio Chalcedon. *Act. XVI.* eiuſmodi Primatum luculenter adſtruit. De Patriarchatu verò Romani Pontificis in totum Occidentem non ſinunt veteres PP. dubitare, Baſili. *epiſt. 10.* Coriphæum Occidentalium vocat; Hiero. *Epiſt. 77. ad Marcum Presbyter. Celed.* damnari ſe dicit eum Occidente hæreſeos, hoc eſt, cum Damaſo, & eum Ægypto, id eſt, Petro qui nimirum Alexandriæ præerat ab ipſo Damaſo io ſedem ſuam reſtitutus ex Socrate *lib. 4. hiſt. c. 37.* Ipſi denique ſchiſmatici hunc Patriarchatum Occidentis in Romano Epiſcopo agnoſcunt, Nilus Theſſalonic. *lib. de primatu Papæ,* idem in eundem Canonem tradit Zonaras & *in canon. V. Concilij* Sardicenſis & *in comm. Canonis VI. Nicæni,* fateturque Romanum Patriarchatum amplexum eſſe, non omnes modo Imperij Occidentalis prouincias, ſed etiam Imperij Orientalis, quæ erant Occidentales nimirum Macedoniam, Illyricum Helladam Peloponeſum, & quæ poſtmodum tributæ ſunt ſedi Conſtantinopolitanæ, erant quidem omnes iſtæ prouinciæ Imperij Orientalis, ſed dicebantur ipſæ Occidentales, atque ad Patriarchatum Occidentalem pertinebant, quia quondam fuerant Imperij Occidentalis, & Romani, antequam Imperium Aſiæ à Seleucidis aliiſque principibus Ægypti vicinis abolſū Romano vnitum fuiſſet, & quale diuiſum fuerat ab Antonino, & Geba, qui Romanum orbem partiti ſunt, & Baſphorum vtrinſque Imperij limitem conſtituerant, quale denique manſit Imperatoribus Occidentalibus, dum Conſtantini hæredes totum & immenſum Imperium ſecuerunt, & inter vtramque partem montem Thuſcis vti diximus ὅρ⊕ τὸ λεγόμενον τεούαις q. ſuperiores ex *Socrat. lib. 2. Hiſt.* Totum (inquam) eiuſmodi Imperium Occidentale ſuberat Patriarchatui Romano, & Occidentali, ideóque Athanaſ. Apolog. ad Conſtant. numerat Eremium Epiſcopum Theſſalonicenſem inter Epiſcopos Occidentales, & Socrat. *lib. 5. hiſt. cap. 16.* ait Paulum Conſtantinopolitanum ab Imperio Orientis relegatum fuiſſe Theſſalonicam, Denique cum ad augendum Imperium Orientale vndecim prouinciæ Illyrici Orientalis, additæ ſunt nouem antiquis, quibus præfectura prætoria Occidentalis conſtabat, manſerunt tamen ſub Patriarchatu Romano qoamvis factæ eſſent non exigua portio Imperij Orientalis, & dictæ ſunt prouinciæ Occidentales eiuſdem Imperij, vt diſtinguerentur ab aliis prouinciis quæ fuerant ſub præfecto prætorio Orientis, neque, vt dicemus, lex Theodoſij Iunioris *omni innouatione ceſſante,* quæ tribuit Epiſcopo Conſtantinopolitano Thraciam, Aſiam minorem, & Pontum ac proinde eas auellit à Patriarchatu Romano, quidquam officit: nullum enim ipſa ſortita eſt effectum vti conſtabit inferiùs.

In Epiſcopo igitur Romano agnoſcenda eſt duplex dignitas & iuriſdictio, nimirum Patriarchæ per totum Occidentem, & Capitis vniuerſalis Eccleſiæ, neque hæ dignitates confunduntur à Patribus, ſed paſſim diſtinguntur: itaque comparatur quidem Romanus Epiſcopus cum Alexandrino & Antiocheno in ratione Patriarchatus: ſinguli enim illi eadem in ſuo Patriarchatu quiſque poterant, quod Romanus in ſuo, & Alexandria & Antiochia erant Ciuitates Metropolitanæ, & Dominæ ſuarum Regionum, vt Roma, & ſubiectarum ſibi Ciuitatum Orientalium, quia nihilominus Roma erat caput totius Imperij, cæteris omnibus dominabatur, ita quoad Eccleſiaſticam Hierarchiam, cuius caput eſt, cæteris illis Patriarchis imperabat, cum in illa Petrus cōſtitueſit ſuum thronum vltimū & abſolutum cui reliquę ſedes Patriarchæ ſubiectæ ſint: inde enim Petri ſedem & cathedram radicem & originem vnitatis Eccleſiæ, Cathedræ, atque Epiſcopatus dixit Cyprianus, vti ſæpiùs retulimus.

Vnitas ſiquidem Chriſtiana non pendet ex vnitate principatuum & Regnorum neque ex diuiſis illis omnibus diuiditur, inquit Auguſt. *lib. de vnitate Eccleſ. cap. 12.* cum io qualibet orbis portione, vnitas Catholica perſeueret, nam qui ſub firmo Barbarorum Rege in Africa Mæmia Saracenorum, Choſroë Perſarum, Aragonis principibus Damaſci, & in vicinis prouinciis degebant Catholici, communionem & Eccleſiaſticam vnitatem retinebant: hæc eſt tunica inconſutilis & contexta per totum, quæ ſcindi nequit vt veſtimentum Achiæ, quod in duodecim partes diſciſſum eſt vt, eleganter, explicat Cyprian. *lib. de vnitat.* 15

Quia,

Quia, inquis, *Christi populus non potest scindi, tunica eius per totum textilis, & cohærens, diuisa à possidentibus non est, indiuidua, coniuncta, connexa ostendit populi nostri, qui Christum induimus concordiam cohærentem, Sacramento vnitatis, & signo declarauit Ecclesiæ vnitatem.* Itaque Chrisostomus *in* 1. *ad Cor. cap.* 1. *hom.* 1. *τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμοῦ ἀλλὰ ἑνώσεως, καὶ συμφωνίας ἐστὶν ὄνομα.* Dicitur columba vna *Cantic.* 6. & Dauid *Psal.* 121. Hierusalem ædificatur cuius participatio eius in idipsum. Paul. *ad Ephes.* 4. *Vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestra.* Vide plura apud Augustin. *in Psal.* 101. Quia verò vnitas necesse nec fingit potest inter res diuersas nisi singulæ ad vnum seducantur, idcircò Ecclesiæ vnitatem, quæ tam diuersas personas, mores, ingenia, loca, ætates aliaque plurimùm inter se discrepantia comprehendit, sapienter Cyprian. *lib.* 1. ad vnum Petrum Pastorem, & fundamentum Ecclesiæ eiusque Cathedram reuocat: licet enim Christus post resurrectionem omnibus potestatem parem Apostolis tribuat: *tamen vt vnitatem manifestaret, vnam Cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vna incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtique, & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscatur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & Cathedra vna monstretur, & Pastores sunt omnes, sed vnus grex ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur.* Addit & alia eam in sem quamplurima, quæ suo loco retulimus.

16 Atque vt necessaria illa totius Ecclesiæ cum suo capite atque Petro eiusque Cathedra consensio, & cohærentia perpetuò retineretur, Petrus ita constituit Ecclesiasticam Hierarchiam, & politicam, vt præcipuas Iurisdictionis Ecclesiasticæ sedes, in maioribus Politicæ Laicæ vrbibus collocaret, atque ita faciens inferiores vrbes, ac ciuitates Superioribus subiicerentur, & ciuitates quæ in ratione politica cæteris eminebant, in sacra quoque iurisdictione præstarent. Quod totum eleganter & eruditè exponit Cardinal Perron. *cap.* 3. *respons. ad Regem Britan.* Ea porrò ætate Alexandri, successorumque eius Monarchia extincta, & Imperio Orientali Romanorum armis & victoriis subacto, & in vnam Monarchiam coniuncto, tres eminebant præcipuæ & Metropolitanæ ciuitates, quæ in toto illo immenso Imperij orbe principatum sibi vindicabant, Alexandria quæ Dioni Chrysostom. *orat.* 32. dicitur secunda sub sole ciuitas, *δευτέρα ὑπὸ τὸν ἥλιον*, quæ Imperij Ægyptiaci caput erat, & deinceps præfecturæ Ægyptiaci sedes. Antiochia Iosepho *lib.* 3. *de bello Iudaic. cap.* 3. Orbis Romani tertia ciuitas, *τρίτον ἀξιώματι ἐπὶ τῆς ὑπὸ ῥωμαίοις, διοικουμένης ἔχουσα τόπον.* S. Chrysost. *hom.* 3. *ad pop. Antioch.* caput & matrem vsbiū Orientis dixit, *τῶν ὑπὸ τὴν ἕω κειμένων κεφαλὴ καὶ μήτηρ.* Itaque Imperij Orientalis princeps erat siue Orientis Asiatici, & in præfecturam Syriæ, & prouinciarum Orientalium deinceps à Romanis mutata fuit: tertia denique ciuitas Roma erat caput Imperij Occidentalis. Quare Iudæi Romam vocabant Imperium Edom: quia Idumæa quæ sita erat ad Occidentalem Iudææ Meridionalis, & Titum Idumæum nominarunt. Vnde ineptientes Rabini ipsum gente Idumæum dixerunt, & Chaldæus *Hier.* 4. *v.* 22. illud Hieremiæ, Visitabit te filia Edom, reddit, *Visitabo te Roma impia.* Cum enim diuiso Alexandri Imperio duo quædam constituta fuissent, nimirùm Ægyptiacum quod Ptolemæi lagi posteri diutiùs tenuerunt, & Asiaticum, quod Seleucidæ obtinuerunt: Seleucus siquidem, vt Hieronym. & Euseb. affirmant in Chronico, deuicto Demetrio Asiæ Rege, ex Syriæ & Asiæ regnis vnum conflauit, cuius caput & Metropolis fuit Antiochia, sed tandem his duobus Ægypti & Asiæ regnis a Romanis occupatis, & in vnum collectis tres, vt iam monui, vrbes in vniuerso Romano extiterunt, quarum duæ erant subalternæ. Tertia illis omnibus supereminens, Alexandria nimirùm Princeps Imperij Meridionalis, & Ægypti: Antiochia Imperij Orientis, siue Asiatici. Tertia Romæ Imperij quidem Occidentalis Princeps, cæterarum tamen præterea caput, sicut & regnorum, quibus illæ præerant. Ad eius politicæ ciuilis æmulationem sanctus Petrus Ecclesiasticam constituit: & primò quidem sedem suam Antiochiæ Orientis capite constituit, eamque per septem ann. tenuit siue in ea remanserit, siue in vicinas regiones peregrinatus sit, habuitque post suam ex illa migrationem, plures sui successores, in tota Asia Orientali, siue in Oriente Asiatico. Quare Conc. Chalcedon. *Act. VII.* thronum Petri vocat magnam ciuitatem Antiochenam, *τὸν μὲν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως τὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου*, atque inde in eius laudes effusus Chris. *Homil. in beat. Ignat.* *πολλὰς ἂν τῆς πόλεως ταύτης τῷ θεῷ λόγους ὡς καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐδήλωσε τὸν γοῦν τὸν τῆς οἰκουμένης ἐπιστάσιν ἅπασαν πέτρον ᾧ τὰς κλεῖς ἐνεχείρισε τῶν οὐρανῶν, ᾧ πάντα ἄγειν καὶ φέρειν ἐπέτρεψε, πολὺν ἐνταῦθα χρόνον ἐνδιατρῖψαι ἐκέλευσεν.* Vbi deinde aduertit fidem magnis incrementis vndique propagari, & Ecclesiæ vineam extendere ramos vsque ad mare, Peragratis Ponto, Galatia, Cappadocia, Bithynia, Asia, sedem suam Romam non Occidentis dumtaxat, sed ex vniuersi Imperij ac orbis Romani caput transtulit anno secundo Claudij imperatoris, vt affirmant Hieronym. *in Galat.* Leo de sanctis Apostolis serm. & alij veteres passim, cum tamen restaret adhuc Alexandria imperij Ægyptiaci Metropolis, quæ plurimùm augendæ fidei sua dignitate, & iurisdictione prodesse posset, ad eam amantissimum Discipulum Marcum tanquam suum vicarium destinauit, ibique sedem figere voluit vt vbique in tribus illis Orbis Romani ciuitatibus, eadem Petri fides vigeret, quam vel ipsemet Antiochiæ & Romæ vel per suum discipulum, & alterum seipsum docuisset. Quare Ecclesiam Alexandrinam, tanquam & Apostolicam & Romanæ fidei participem, & antiquarum regularum, ac traditionum custodem commendant PP. vnde Athanas. Apolog. II. *καὶ οὐχ αἱ τυχοῦσαι ἐκκλησίαι, αἱ πάσχουσαι ἀλλ' ὧν αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι δι' ἑαυτῶν κατηχήσαντο*, ab Apostolis igitur constitutam Alexandrinam Ecclesiam dixit Athanas. Hieron. *Epist.* 68. *ad Theophil. & Epist.* 78. ad Pamelium, & Marcell. Leo. *Epist.* 79. ad Dioscor. Hinc ortæ porrò sunt tres primariæ illæ orbis Patriarchalis Ecclesiæ, quæ tribus præcipuis vrbibus Imperij, quod ex illarum coniunctione conflatum erat, respondebant; & sicut singulæ illæ ciuitates præcipuæ erant & suarum regionum ac diuisorum quorumdam Imperiorum principes ac capita, in eaque dignitate seorsim, respectu suorum imperiorum spectatæ æquales Iurisdictione essent; vna tamen ex illis, quia non modò proprij Regni Principatum antiquum retinebat, sed & totius Imperij reliqui caput euaserat, cæteris & eminebat & imperabat, & quamvis Alexandria idem esset in Ægypto & toto illius regni tractatu, quod Roma in Occidente, & Antiochia in Oriente; nihilominus quia noui Imperij ex tribus antiquis coalescentis sedes erat Roma, cæteris omnibus, Alexandriæ & Antiochiæ nimirùm dominabatur, in iis maximè quæ ad vniuersi orbis Romani regimen spectabant; & ad illam ab omnibus aliis prouocabatur, tanquam ad

omnium

omnium caput, & Principem. Pari ratione trium istarum Principum, & Metropolium Imperij sedes Ecclesiasticæ & Patriarchales æquales erant dignitate & iurisdictione in sibi subiectas Ecclesias siue Patriarchatus & regionis attributa, & in iis quæ ad solum Patriarchæ munus spectabant. Quia verò ea illis Ecclesiis, & sedibus vna præter Patriarchatûs dignitatem caput totius Ecclesiæ siue Imperij Ecclesiastici erat (neque enim ea capitis dignitas pugnat cum Patriarchatu aut Episcopatu particulari) ea ex causa cæteris Ecclesiis & Patriarchis anteibat & præerat. Quare illam caput omnium Ecclesiarum nominant Concil. Sardicens. *Ep. ad Iulium in fragmentis ad Hilari.* Concil. Chalcedon. *Epist. ad Leonem*, Iustinian. *tit. 1. c. 7. l. 7.* Gregor. *lib. 2. Registri Ep. 54.* Pontificem autem Romanum dicit Valantin. *Nou. 14.* rectorem vniuersitatis Ecclesiæ, Concil. Chalcedon. *Ep. ad Leonem*, cui à Christo credita est vnica custodia, *κατ' αὐτὸ τὸν ἀμπελον φυλακὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπιτετραμμένω* Conc. VI. *Act. 18.* *πρωτοθρόνῳ τοῦ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας*, *& in acclamat. ad Impe.* *τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης καὶ ἀποστολικῆς ἀκροπόλεως ἀρχιερατικώτατος πρόεδρος*, & *κορυφαιότατος πάπα* & ibid. Constant. Pogonat. *in Epist. ad Synod. Apost.* *Ἐξάρχῳ, τῷ ἱεράρχῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ & οἰκουμενικῷ ἀρχιποιμένι*, *ibid.* vocat Constantin. aliorum Patriarcharum sedes Synthronos Papæ, *τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, τῶν τε συνθρόνων αὐτῇ μετ' αὐτὴν ἁγιωτάτων πατριάρχων.*

17 Ex his etiam intelliges cur Gregor. *lib. 7. Ep. 36.* dicat tres Petri sedes vnam solam esse in tribus locis; *Cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est, ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere, & præsidendo vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit. Ipse firmauit sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. Cum ergo vnius, atque vna sit sedes tui ex auctoritate diuini tres nunc Episcopi præsident, quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate.* Vnam igitur sedem & vnius conflauit Alexandrina, Antiochena, Romana, quia omnes à Petro fundatæ, & ipse illas omnes & regit, & regere debeat. Quam vnitatem ea Leone, eodem Gregorio, & aliis fusiùs explicat Hincmar. *Opus. l. 5. capitul. cap.* 16. Ea quibus vides non modò æqualitatem, sed & quandam vnitatem inter illas principes Cathedras & sedes agnouisse PP. sine damno tamen eximij iuris & prærogatiuæ Romanæ sedis, quæ aliarum ita consora est, vt simul sit & princeps & caput.

18 Et sanè, cum S. Petrus politiam & iurisdictionem spiritualem ordinare atque disponere vellet secundum ordinem in politia ciuili constitutum, vt faciliùs commodiusque sese mutuò iuuarent istæ politiæ, & homines vtrique libentiùs assuescerent, rationi congruum admodùm fuit vt qua ratione Roma cum duorum aliorum Imperiorum, Ægyptiaci, & Asiatici Metropolibus, Alexandria nimirùm & Antiochia comparabatur, cum hæ tres singulorum Imperiorum capita fuissent, vnaque ex illis prætereà totius, vniuersique Imperij ea tribus coalescentis princeps & domina. Ita etiam in Hierarchia spirituali Romanus Patriarcha aliis duobus, Alexandrino nimirùm, & Antiocheno compareretur & æqualem quidem cum ipsis in sui Patriarchatus ditione potestatem & iurisdictionem haberet, quia tamen dignitatem capitis vniuersalis & Pastoris totius Christi gregis ab ipsomet Christo accepisset, toti Ecclesiæ atque adeò cæteris Patriarchis præsideret, atque, vt aiebat Leo, Roma latiùs imperaret religione, quàm victoriis bello partis, & maior ampliorque foret illius iurisdictio spiritualis, quàm fuisset ciuilis, eaque sine dubio causa mouerat Petrum collocare supremam Cathedram, summamque iurisdictionem, & totius Christianæ religionis ea in vrbe, in qua iam summus imperij & orbis Romani principatus fuerat collocatus, eumque in finem docent PP. Deum Romanum Imperium tot victoriis illustrasse, vt religioni Christianæ sedem orbi imperantem præpararet. Et cum Petrus vnitatis Cathedræ, & Episcopatus fons, & radix esset (vt aiebat Cyprian.) non alibi conueniebat suam illam Cathedram, thronum, & Episcopatum constituere, ex quo continua successione ad finem vsque mundi procederent principes & summi Ecclesiæ ac gregis Christi Pastores, vbi principalis thronus iurisdictionis, & summæ auctoritatis humanæ ac ciuilis stabilitus iam erat. Quare sapientissimus piissimusque Theodus. *Nouell.* 24. Petri summam dignitatem & Romanæ ciuitatis nobilitatem ad astruendum illius primatum affert, quibus adiungit Synodorum iudicium, cum omnes nimirùm Synodi illum agnouerunt, & palam veneratæ sunt, nunquam tamen se illi ipsum contulisse etiam Schismaticæ dicere ausæ sunt, *Cum igitur*, inquit Theodosius, *sedis Apostolicæ primatum sancti Petri meritum, qui princeps est Episcopalis corona & Romanæ ciuitatis dignitas, sacra etiam Synodi firmarit auctoritas, ne quid præter auctoritatem sedis illius illicitum præsumptio attentare nitatur, tunc enim demùm Ecclesiarum pax vbique seruabitur, si rectorem suum agnoscat vniuersitas.*

Ea hac porrò comparatione Romanæ iurisdictionis politicæ, & spiritualis, ex Petri institutione, sequetur aliud à Perronio Cardinali *cap. 30. & 32.* diligenter obseruatum inter Romanam præfecturam eiusque iurisdictionem, & alias imperij præfecturas illud fuisse discrimen, vt non modò Imperator Romanæ Reipub. princeps & caput cæteris omnium aliarum ciuitatum Præfectis, Præsidibus, & Magistratibus imperaret; sed etiam ipse præfectus vrbi Romæ id ipsum poterat: duplicem siquidem ille iurisdictionem habebat, vnam ordinariam certis prouinciis circumscriptam, quæ eius tribunal ordinarium primùm adibant tanquam ad primoris cognitionis & disceptationis iudicem, alteram tanquam Senator, & Vicarius Imperatoris, quâ ratione de omnibus Imperij & orbis Romani finibus causas per modum prouocationis & appellationis cognoscebat, facta illi ab Augusto & aliis principibus potestate, dum primùm dignitatem illam præfecturæ vrbicæ constituerunt, quod obseruat Guido Pancirol *in notitiam Imper. Occid. cap.* 4. Dio Cassius *lib. 5.* *πολίαρχοι & τὰς τε παρὰ πάντων, ὧν εἶπον ἀρχόντων ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους κρίσεις.* Statius *lib. 1.* Syluest. de præfecto vrbi Imperante Domitiano: 19

Inque sinum quæ sæpe tuum fora turbida questu
Confugiunt, legesque, vrbesque vbicumque togatæ
Quæ sua longinquis implorant iura querelis,

Idem constat ex Epist. Senatus ad iudices Carthaginenses, & altera ad iudices item Treuirenses, Aquileienses ea relatis à Vopisco; quin & habemus expressam Constantini Augusti Legem *lib. 11. Cod. Theod. tit. 30. de appellation. lib. 13.* prohibet enim prouocationes à sententiis inferiorũ iudicum ad se referri, sed ad præfectum vrbi. Sic enim rescribit ad Iulianum P. V. *Volumus &c. minimè eas ad nostram referre clementiam, sed grauitatis tuæ, cui nostram vicem cõmisimus, sacrum auditorium expectari.* Quinam verò forent inferiores isti iudices, à quibus ad præfectum vrbi appellaretur, docet Gothofred. *in Cõment. huius legis*, fuisse eum vtrumque prætorem vrbanum, & peregrinum

ex *lib. 17. C. de appellation.* Atque alios Magistratus, & tandem concludit ad præfectum ordinatio iure appellatum fuisse non tanquam ad delegatum extra ordinem in peculiari aliquo negotio; qui præfectus vrbi vt dignitatis suæ vicem Principis sustinebat, & sacra vice cognoscebat, quod dicitur C. Theos. eodem de appellation. *lib.* 11. *lib.* 13. *lib.* 18. *lib.* 44. *lib.* 61: & alibi. Quare Symmach. *l.* 2. *Epist.* 30. præfectum vrbi sacri auditorij cognitorem vocat. Vide eundem *lib.* 10. *Epist.* 55. & Gothofredum *ad l. 15. citatam.* Sicut igitur præfectus vrbi initio fundati maximi Romani Imperij præter iurisdictionem, qua pollebat in sui territorij prouincias, quia tamen simul Imperij Vicarius & Princeps Senatus erat, cognoscebat de omnibus triplicis quoodam Imperij in vnum tunc conflati causis, per prouocationem ad se delatis. Non aliter Romanus Pontifex præter iurisdictioem; quam vt Patriarcha Occidentis in totum huiusmodi Patriarchatum gerebat, tamen vt Petri successor & solus vniuersalis Christi Vicarius, in omnes orbis Christiani Prouincias potestatem & habuit & exercuit, vt freqoenter monemus ex Patribus, Irenæ. *lib.* 3. *cap.* 3. in ea fide præcipuam, & potentem principalitatem, ad qoam oportet omoem Ecclesiam conuenire, agnouit. Cyprian. *Epist.* 55. *ad Cornelium Papam.* Cathedram Petri, Ecclesiam Principalem, originem vnitatis Sacerdotalis, Athanas. *Ep. ad vitam solitar. αγειν μητρόπολιν τῆς ῥωμανίας* id est Romani Imperij Nazianzen. *in carm. de vita sua προέδρον τῶν ὅλων.* Aogust. *Epist.* 162. in qua floruit principalitas sedis Apostolicæ, Prosper eruditissimus sui sæculi, Iosepho Scaligero *lib.* 2. *de vocat. Gent. cap.* 6. idem quod Augostin. affirmat & lib. de ingratis,

Sedes Roma Petri, qua Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Religione tenet.

20 His paulò fusiùs elucidatis venio ad Canonem Nicænum & dico illum non comparare Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum cum Romano nisi in ratione Patriarchatûs, non verò in ratione capitis & Pastoris vniuersalis, quod iamdiu moneo, & alios Patriarchas ad exemplum Romani se gerere voluit in sua Patriarchali iurisdictione & dignitate. Cum itaque agebatur de celebratione Synodorum Prouincialium, aut nationalium, vel diœcesalium, de Sacerdotum vel Diaconorum moribus corrigendis, de confirmatione mediata vel immediata Episcoporum Patriarchatus, de iudiciis subalternis etiam Episcoporum examinandis. & eiusmodi aliis; Patriarcha Alexandrinus & Antiochenus ea omnia possent præstare adinstar Romani Patriarchæ Occidentis. Vt tamen de iis quæ potestatis Patriarchalis limites excederent, hoc est, de causis maioribus, quæ vniuersam Ecclesiam spectabant, quales sunt iudicia definitiua in controuersiis fidei & Hæreseon damnationibus, mores & politia vniuersalis Ecclesiæ, exauctorationes vltimæ Episcoporum, atque adeò Patriarcharum iodicia & damnationes, hæc & cætera similia ad Romanum Pontificem tamquam ad caput Ecclesiæ cæterorumq; Patriarcharum pertinebant; ille enim vnus de illorum iudiciis, atque adeò personis perpetuò iudicauit. Quare dum Nicænum Concilium in Canone illo VI. iubet seruari antiquam consuetudinem quâ Alexandrinus habet potestatem in Ægyptum, Peotapolim, & Lybiam, non loquitur nisi de iis, de qoibus tunc agebatur aduersus Meletianos, qui hoius Patriarchæ auctoritatem detrectabant; *Quia*, inqoit, *Episcopo Romano parilis mos est*, in suo nimirùm Patriarchatu. Neque sanè vult Concilium Alexandrinum Episcopum cum Romano comparare in omnibus quæ ad totam & vniuersam eius auctoritatem pertinerent, & in iis quæ Patriarchalem potestatem ac iurisdictionem excedont: alioquin faceret in Ecclesia tria summa capita, quæ singula, si in vniuersam Ecclesiam idem posseot, haberemus Ecclesiam tricipitem & monstrosam, ac, quod iodè necessario sequitur, motam omnium rerum perturbationem. Si verò tria illa suprema capita suas certas prouincias definitas haberent, non modo Aristocratiam facerent, sed tria imperia Ecclesiastica siue tres distinctas Eccles. Dicendum igitur Patriarchas istos cum Romano cõponi circa potestatem Patriarchalem, quam exerceri ab illis volebat Concilium instar Romaoi Pontificis in suo Patriarchatu, & in Occidente, cum præfectorum in variis prouinciis Imperij adinstar præfecti vrbi regulabantur, non conferebatur idcircò illis omnis ea iurisdictio, qua pollebat Præfectus vrbi; idcircò in causarum prouocationibus constituebantur, iudex & imperij Vicarius, neque æquabantur præfecto vrbi, imminuta illius maiestate. Quoties etiam Concilia iubent Episcopos suas Parochias regere ad exemplum Archiepiscoporum, aut singuli turmarum militarium duces illas instar totius cohortis aut legionis doctoris, oon idcircò Episcopi Archiepiscopis, neque singuli præfecti Legionis Imperatori æquiparantur, neque quidquam aut Archiepiscopis, aut summis Legionum ductoribus detrahitur, seruantque sibi Archiepiscopi iurisdictionem in Episcopos, & Legionis præfectus singularum turmarum præfectis semper imperat. Quamvis igitur Concilium Nicænum velit Alexandrinum & Antiocheoum Episcopum gerere se in suo Patriarchatu & in omnibus, quæ ad illam illustrem dignitatem pertinent, sicot est mos Romano Episcopo, sese gerere in suo item Patriarchatu & in toto videlicet Occidente, & adinstar illius munus exercere, non propterea, vti iam mooui, æquiparantur io omnibos, neque de digoitate Romani Pontificis, quatenus non modo existit Patriarcha Occidentis, sed etiam Ecclesiæ caput, & cæteris Patriarchis moltò superior est; neque alia de causa ipsum in exemplum & formam huiusce regiminis adhibet illum Concilium, quia cum sit Pastor Christi, est (vt ait Petrus) etiam forma Gregis & Pastorum.

Denique Canon iste VI. oihil noui constituit, sed morem antiquum ab Alexandrino & Antiocheno seruari circa suam potestatem iubet, atque aliis etiam Ecclesiis sua priuilegia manere, quia hic etiam mos antiquus & consuetudo seruatur ab Episcopo Romano. Atqui & ante & post Concilium istud Romanus Episcopus potestatem in vniuersam Ecclesiam & cæteros Patriarchas haboit & exercuit. Ipsi igitur à Concilio nihil potestatis concessum, nihil demptum fuit, quod tamen fatendum erit si duos alios Patriarchas ipsi æquauit, etsi eius auctoritatem exiguis tantùm cancellis coërcuit, Occidente nimitùm aut etiam multo angustioribus limitibus, Ecclesiis suburbicariis, ex inepta & falsa interpretatione Ruffini, de qua mox, eandem potestatem plurimum imminuit: consequentia ista verissima est, si enim Pontifex post hunc editum Canonem eandem exercuit potestatem in ipsosmet Patriarchas, quam priùs habebat, eamque supremam, nihil sanè illi à Concilio detractum dici potest; atqui eiusdem omninò potestatis Pontificiam auctoritatem ante & post Concilium Nicænum demoostrare non est operosum, cùm ita passim & vbique fateantur Patres, & annales Ecclesiastici loquantur. 21

Nam Alexandrini suum Episcopum Dionysium Romam profecti, apud ipsi cognominem Dionysium accusarunt, 22

negotium Romam referri mandauit, ibique Concilium coëgit, quod totam litem denuò expenderet, vtramque igitur partem litigantium suis litteris, & simul Gratiani Imperatoris ad sese vocauit, quò Paulinus se contulit; Flauianus autem plurima causatus vadimonium deseruit. Id testatur Hieron. *Epist.* 16. *ad Princip.* & *Epist.* 17. *ad Eustoch.* Sozom. *lib.* 7. *hist. cap.* 11. vbi an Episcopus Orientis in Occidentem vocatos, ipsique PP. Constantinopoli coacti excusant se apud Pontificem à suscipiendo illo itinere, cùm anno præterito post Concilium Aquiliense venissent Constantinopolim, inuitati litteris, quas Pontifex eam ob causam ad Theodosium Imperatorem scripsit, & tandem enixè orant, ne quid supra æquum Paulino faueret. Lege eas litteras apud Theod. *lib.* 5. *cap.* 9. *hist.* Suspicantur enim isti Episcopi ne Damasus Paulino faueret, quòd in illa Antiochenæ fœda diuisione creatus esset Patriarcha opera Luciferi Legati Liberij, qui Damasum præiuerat. Denique Theodosius, qui solus id temporis imperabat, Flauianum Constantinopolim vocauit, iussitque quantùm licuit, vt Romam, licèt soluta iam Synodo, contenderet ad finiendam litem, quod ille semel & iterum variis ex causis recusauit, ex Theodoret. *lib. cita. cap.* 23. Quare illum vitare voluisse iudicium & examen suæ causæ iure dixit Ambros. post Concil. Capuanum sub Syricio Damasi successore *Epist.* 68. Mortuo subindè Paulino in eius locum à Concilio Capuano, quod Carthaginense tertium nominat vniuersale, suffectus fuit Euagrius, qui iudicio se sisteret Flauiano in sua contumacia perseuerante. Quare Synodus Theophilum Alexandrinum huius controuersiæ cognitorem delegauit, qua de re ad ipsum Ambros. scribit *Epist.* 48. monétque ipsum vt vbi sententiam tulerit, illam à Pontifice Romano probari curet; vbi tamen constitit Euagrium Paulini successorem malè ordinatum fuisse, eò quod Paulinus illi solus manus imposuisset, atque ita Flauianus iam liber ab omnibus aduersariis existeret & quodammodò victor æmulis extinctis, Theophilus misit Isidorum iam egregium presbyterum, vt à P.R. Flauiano veniam impetraret, ipseque Flauianus aliâ simili legatione petiit in communionem recipi, quibus tandem impetratis Antiochenæ Ecclesiæ partes discissæ denuo coaluerunt. Ita Socrat. *lib.* 5. *cap.* 5. Sozom. *lib.* 8. *c.* 13. qui addit Ioannem Chrysostomum quondam Flauiani Presbyterum egisse eum Theophilo vt Romanum Episcopum Flauiano propitium redderet, & in eom finem misisse Acacium Beroënsem Episcopum, & Isidorum; id ipsum maximè curauit Theodosius Imperator Romæ existens, vti narrat Theod. *l.* 5. *cap.* 23. Ioannes Chrysostomus Eudoxiæ artibus à Conciliabulo Constantinopolitano præside Theophilo sua sede in exilium pulsus ad Innocentium I. P.R. vt iniquum iudicium rescinderet, appellauit. Habemos ipsius Ioanis Epistolas, quas ineptè aduersarij circa hoc Chrysostomi factum obtrudunt, vt Innocentij auctoritatem eleuent, quas eruditè reiectas videbis apud Petronium *cap.* 25. *resp. pag. mihi* 102. & *sequentib.* Denique constat Ioannem solâ Pontificis auctoritate absoluta, sine Concilio alio fuisse absolutum, quod testatur Gelasi. *Epist. ad Episcopos Dardaniæ*, & mortuo Chrysostomo Arcadium atque Eudoxiam factis interdixit Innocentius I. Eius sententiam refert Petronius ex Georgio Alexandrino antiquissimo scriptore, cuius verba non pigebit adscribere: Διὸ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἢ ἁμαρτωλὸς ὡς πιστευθεὶς τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου ἀποστόλου πέτρου ἀφορίζω σέ τε κἀκείνην, te & illam, τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων χριστοῦ ἡμῶν. Interdicit deinde Episcopis & Clericis ne illis ministeria administrent sub pœna depositionis; ἐι μὲν ἀλλὰ ἐμὶ φανεῖεν ἐπίσκοποι ἢ κληρικὸς ἐκ τῆ τάγματος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τολμήσῃ ἐγχειρῆσαι ἢ μεταδοῦναι ὑμῖν δὲ ἐξ ὥρας ἀναγνοὺ τῆμα τὸν παρόντα, ἀπὸ τότε καθαίρεσιν εἶναι. Deindè nunquam idem Innocentius voluit in suam communionem accipere Alexandrinum, Antiochenum, & Atticum Constantinop. quin Chrysostomi nomen in sacra dyphtha retulissent, ita Innoc. *Epist.* 17. *ad Alexandrum Antiochenum*, & Theodoret. *lib.* 5. *hist. cap.* 34.

Causa Pelagij iudicata in Synodo Palæstinæ, & Cælestij in Concilio Mileuitano, & Carthaginensi, Pontificis tamen Romani sententiam sibi accedere postulant PP. illi: vide August. *Ep.* 9. & 92.93. *lib.* 2. *contra duas Epist. Pelag. cap.* 4. & *Epist.* 106. *Ep.* 157. Denique auctoritate Pontificia hæresim illam fuisse excisam sæpius asserit Prosper in Chronico, & *lib. contra Collatorem*, & *lib.* 2. *de vocat. gent. cap.* 6.

Non esset operosum plurima similia addncere & per omnes retro ætates ostendere supremam Romani Pontificis in vniuersam Ecclesiam, ipsos Episcopos atque Patriarchas potestatem, quàm & ante & post Concilium in omnibus grauioribus caosis totò orbe exercuerit, vnde manifestum sit, vel cæcutientibus Nicænum nihil suo illo Cano e VI. illi concessisse auctoritatis, nihil detraxisse, cùm in consequentibus deinde Conciliis Oecumenicis, Ephesino & Chalcedonensi illustriùs multò appareret. Quare *Act.* 16. Concilij Chalcedonensis, Senatores siue iudices post lectum Canonem VI. Nicænum, & III. Constantinop. & auditis Patrum singulorum, qui aderant, sententiis, dixerunt primatum & honorem præcipuum perpetuò fuisse delatum Episcopo Romano, ἐκ τῶν πεπραγμένων ἢ ἐκ τῆς ἑκάστου καταθέσεως συνορῶμεν, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα ἢ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν κατὰ τὰ κανόνας, τῷ θεοφιλεστάτῳ ῥώμης ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττεσθαι. Ex his quæ gesta sunt & ab vnoquoque deposita perpendimus omnem quidem primatum, & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ Dei amabilissimo Episcopo conseruari, & saoè singula illa priora Concilia singulis Patriarchis suos limites definiunt, Nicænum Alexandrino, Ægyptum Pentapolim, & Lybiam Constantinop. Canon II. Orientem Orientalibus, Chalced. *Act.* 7. Hierosolymitano tres Palæstinas, & ipsi Constantinopolitano Pontum, Thraciam, & Prouincias Barbaras: Romano verò nulla Concilia limites ponunt, quia vniuersam Ecclesiam illi, quatenus Christi Vicario subijci sciebant: quod tamen non aduertit Nilus schismaticus, Thessalonicensis Archiepiscopus qui & illimitatione eiusmodi illimitatam quoque potestatem & in vniuersam Ecclesiam argui, dixit *lib.* 2. *de primatu Papæ.* Quod igitur additur *in Canone VI. Quia Episcopo Romano parilis mos est*, licet intelligere & commentari in vniuersam Ecclesiam. Quis enim alius Romæ mos & consuetudo vigebat, quàm illa vniuersalis omnium solà licitudo & auctoritas? *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam*, inquit Irenæ. *lib.* 3. *cap.* 3. neque præter Pontificis sententiam licuit quidquam Ecclesiis indicere, siue Canonem ferre, vti alias ex Socrat. *l.* 1. *hist. cap.* 8. retulimus, μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τῶ ἐπισκόπου ῥώμης τὰς ἐκκλησίας κανονίζειν. Cum igitur in illis verbis Nicænis, *Quia Episcopi Romano parilis mos est*, aliquid reticeatur quod supplendum est, vt aliquem sensum perfectum exprimamus; non potest verò aliquid particulare reticeri, vt patet, sed aliquid vniuersale, ita vt Alexandrinus habeat in Ægyptum potestatem, quam R.P. habet in vniuersam Ecclesiam; & sanè cum illa restrictio Pontificiæ auctoritatis

à nobis reiecta fit ex diſcrimine Pontificis & cæterorum Patriarcharum; hic enim Christi Vicarius, & Petri ſucceſſor vnicus, & vniuerſalis Patriarcha & Papa. Sic enim Clerici Alexandrini in Concilio Chalcedonenſi ſuum libellum inſcribunt *τῷ ἁγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τῆς μεγάλης ῥώμης λέοντι*, Iiſdem vt his vſi ſunt Monachi Antiocheni & Hieroſolymitani in libello quem Conſtantinopoli Agapeto Pontifici Romano ibidem exiſtenti obtulerunt, qui inſertus fuit actis Concilij Conſtantinopolitani, contra Antimum ſub Iuſtin. *τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Ἀγαπητῷ.*

25 Reſtat grauis vt videtur ſchiſmaticis difficultas ex interpretatione Ruffini. *lib. 2. hiſt.* ſic enim compendio Canonem iſtum exponit, *vt apud Alexandriam & in vrbe Roma vetuſta conſuetudo conſeruetur, vt ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum curam gerat.* Suos igitur limites, eoſque admodum anguſtos circumſcribit Pontifici Concilium quem ad Eccleſias ſuburbicarias arctat.

Reſp. Falſam eſſe hanc impij, atque ab Anaſtaſio Pontifice diris deuoti hominis ex Hieron. & ipſomet Anaſtaſio *Epiſt. ad Ioann. Hieroſol.* interpretationem, & contra Græci textus in Niceno, in Conſtantinopolitano, atque Chalcedonenſi Concilio, & omnium antiquorum editionum, & verſionum Latinarum fidem: neque mirum eſt hominem in Romanam Eccleſiam infenſiſſimum, & ab illa reiectum, plura in eius auctoritatem finxiſſe, quod & in Victorem alioſque Pontifices fecit in hiſtoria ſua dum expreſſit Euſeb. *hiſt. libro quinto, capite vigeſimo-quarto*, & Ariano homini plurima in eius Pontificis contumeliam adiicit, neque ſola impietas & perfidia fidem interpretationibus & verſionibus huius auctoris detrahit, ſed etiam illius imperitia. Nam quis non rideat, quod *libro primo, capite primo Euſebij* Iacobum Epiſcopum Hieroſolymitanum dicat, *Iacobum Epiſcopum Apoſtol. libro quinto, cap. 14. μακάριος*, id eſt beatus, fingit ſanctum quendam nomine Macarium: ex Euſebio Pamphyl. Ariano facit Pamphylum Catholicum & martyrem; ex Xiſto Philoſopho Pythagoreo, Xiſtum Papam & martyrem, quod illi exprobrat Hieron. *Epiſt. ad Creſiphon.* quod Conc. Nicæ. *Canon.* 8. habet de Chorepiſcopo, exponit de ſede Epiſcopi vacante. Quid in origine corrupetit exprobrat illi Hieron. *Apolog.* 2. Eraſm. præfat. in Hilarium, quem idem ſicut & Euſebium infecerat, idem arguit vir emunctæ naris Ioſeph. Scaliger. *Annotat. in Chronic. Euſebij numero MMLXV.* denique vt omnia vno verbo complectar, ita barbarum & ineptum fuiſſe, atque vtriuſque linguæ Græcæ & Latinæ imperitum ait Hieron. *Apolog.* 2. vt à Latinis Græcus, à Græcia Latinus haberetur. Quis igitur ſanus tam perfidi ignarique hominis interpretationem & textui Græco, & Latinis omnibus prorſus editionibus anteponat? maxime in editione Canonum Nicænorum, *lib.* 10. *hiſt. cap.* 6. vt pluribus, & ſingillatim oſtendit Cardin. Perron in Reſponſ. ad Britan. *capite* 33. alios enim Canones reticet, alios diuidit, alios truncat, aliis adiicit, alios deprauat, alios contra mentem & ſenſum verum exponit.

26 Neque obiicias Gelaſium opera Ruffini probaſſe iis exceptis quæ Hieronymus arguiſſet: loquitur enim Gelaſius de quibuſdam operibus Ruffini dogmaticis in Symbolo; non verò de hiſtoricis, alioquin probaſſet Gelaſius libros decem recognitionum Clementis, quos Ruffinus verterat, quos tamen idem Pontifex damnat *in decreto de lib. Apoc.* & ſi Gelaſius hanc verſionem de ſuburbicariis Eccleſiis, quam verſamus, probaſſet, qua ratione dixiſſet in decreto Romanam Eccleſiis prælatam eſſe cæteris omnibus, non Synodicis aliquibus conſtitutionibus, ſed Chriſti voce, *Tu eſt Petrus*, & obtinuiſſe primatum, & in commonitorio ad Fauſtum ex omnibus orbis partibus appellationes ad ſedem Apoſtolicam deferendas eſſe ex antiquis Canonibus? Et *Epiſt. ad Epiſcopos Dardan.* ait Felicem Pontificem credidiſſe Acacio Patriarchæ Conſtantinopolitano curam Regionum Ægypti & Antiochiæ. Quæ tam illuſtria elogia Gelaſij non conueniunt cum poteſtate ad ſolas Eccleſias ſuburbicarias à Ruffino inepte reſtrictas.

Inutiliter quoque liber *de ſuburbicariis Eccl.* editus à Nouatoribus Francofurti anno 1618. *diſſert.* 2. *cap.* 6. vt hanc interpretationem tueatur, adducit Cyrillum, dum Nicænos Canones mitteret ad Epiſcopos Africanos, monuiſſe eos reperiri & legi poſſe in Hiſtoria Eccleſiaſtica, quod ipſi de Ruffini hiſtoria interpretantur, quia hiſtoria Socratis, Theodoreti, & Sozomeni poſteriùs ſcriptæ fuerunt, & nihil de Nicænis Canonibus agunt. Quaſi verò nullæ hactenus fuiſſent hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, in quibus illi Canones legi potuerint, cum ipſemet Athanaſius Alexandrinus Synodicum ſcripſerit, quod allegat Socrat. *lib.* 7. *cap.* 12. Theodorus Mopſueſtenus nondum hæreſis infamia laborans particularem Nicænæ Synodi hiſtoriam ediderit, cuius meminit Nicetas *lib.* 5. *Theſauri cap.* 7. & 9. Philippus Sydenius hiſtoriam vniuerſalem congeſſerat ex Socrat. *lib.* 7. *hiſt. cap.* 27. atque ex hæreticis Philoſtorgius Arianus apud Nicephorum *lib.* 9. *cap.* 19. & *lib.* 12. *capite* 15. atque Nicetam *lib.* 5. *cit. cap.* 7. & 9. idem præſtiterat Sabinus Macedonianus apud eundem Socrat. *lib.* 1. *cap.* 5. deindè quomodo Cyrillus allegat hanc Ruffini hiſtoriam pro legendis iſtis Canonibus, quorum aliqui reperiuntur in exemplari miſſo à Cyrillo, & deſunt in hiſtoria Ruffini, alij verò leguntur apud Ruffinum & abſunt à Cyrillo? Cur Africani PP. exemplar Cyrilli Græcum reddi Latinè curarunt, & non vſi ſunt verſione Ruffini quam ipſemet Cyrillus illis allegarat, vt volunt aduerſarij? denique cur Cyrillus ſi exiſtimauit Canone Niceno P. Romani poteſtatem reſtringi ad ſolas vrbes ſuburbicarias vti habet interpretatio Ruffini, accepit à Cæleſtino poteſtatem excommunicandi, & deponendi illius nomine Neſtorium Conſtantinopolitanum? Cur eius Vicarius partes ſuſcepit, eoque nomine præſedit Concilio Epheſino? cur cum cæteris eiuſdem Concilij Epiſcopis paſſus eſt à cæteris Legatis Pontificis vocari caput Eccleſiæ, vicarium & ſucceſſorem ordinarium S. Petri? Neque plura neceſſaria videntur, ad confutandam hanc additionem Ruffini ſuburbicariarum Eccleſiarum, quam etiam ineptam eſſe ex anguſtiſſimis limitibus Romano Pontifici per illam fixis, cùm Alexandrino, & Antiochenos ampliſſimis tributi fuiſſent, iam oſtendimus *cap.* 3. *q. vlt. n.* 33. & diſtinctiùs docet Perron. *in reſponſ. ad Britann. cap.* 33. atque ne circa vocem hanc ſuburbicariarum Eccleſiarum contendamus, quod nuper eruditi viri magnis animis præſtiterunt, cùm ſuburbicariæ Eccleſiæ ſint illæ quæ ſunt ſub vrbe, & vrbis nomen ſignificet abſolutè Romam vt eſt totius Imperij Romani caput, & ſuburbicariæ Eccleſiæ quæ illi in toto Romano Imperio & orbe ſunt ſubiectæ. Alias verò Roma vrbs eſt quæ ſuam peculiarem præfecturam & præpoſituram habet, & ſuburbi-

caria

cetia sunt vicina loca illius præf. Ωutæ subiecta quæ ad centum milliaria porriguntur, si Ruffini additionem admittamus, suburbicarias Ecclesias in priore significatione nemus, eritque Canonis sensus vt quam R. Pontifex habet potestatem in suburbicarias Ecclesias, hoc est totius Imperij Romani cui vrbs illa imperat, eandem obtineat Alexandrinus & Antiochenus, in eas quas ex antiquo more sibi subditas habent, atque ita frangit Meletianorum audaciam qui aduersus Alexandrinum iam dio rebellarant. Atque hanc suburbicariarum Ecclesiarum esse solam legitimam acceptionem eruditissime omni testimoniorum genere comprobat, *cap. 33. citato* Petronius, & tandem habemus quod *cap. superiori* posueramus, politiam, & Hierarchiam Ecclesiasticam ad formam ciuilis fuisse institutam in Ecclesiarum diuisione, & S. Petrum in tribus imperij vniuersi siue orbis ciuitatibus tres primarias sedes collocasse, tum per se, tum per suum Discipulum Marcum: ex his verò Romanam elegisse, in qua sedem, & Cathedram ordinariam atque supremam constitueret, & sicut iam totius Imperij in vnum coaliti Roma caput facta erat: ita & caput Ecclesiæ fieret, ac proinde radix vnitatis Sacerdotalis, vt loquebatur Cyprianus.

Consectarium III.

Vnde Archiepiscopi, Metropolitæ, Primates, Exarchi & Patriarchæ.

Discrimen harum dignitatum ex varia iurisdictione, n. 1.
Varia nominum istorum acceptio, n. 2.
De primatibus, n. 3. & 4.
Illorum tria genera ex Hincmaro, n. 5.
Metropolitani, n. 6.
Archiepiscopi, n. 7.
Exarchi, n. 8.
Patriarcha, n. 9.
Eorum omnium antiquitas, n. 10.
Explicatur Clemens de Flaminibus, & Archiflaminibus, numero 11.
Explicatur Anacletus, numero 12.
Et Gregorius VII. n. 13.
Ratio huius diuisionis, n. 14.
Inductio & praxis, num. 15. 16. & seq.
Vbi fusiùs de Primatu Lugdunensi & reliquo Consectario.

1 EX Ecclesiarum, & dignitatum Ecclesiasticarum ratione iurisdictionis diuisione, facta adinstar ad formam politicæ dispositionis, quam à primis Ecclesiæ temporibus, & ab ipsisque Apostolis & Diuo Petro constitutam fuisse pridem ostendimus hoc *capite quæsti* 1. statim apparet, vnde ortum sit vt inter Episcopos alij sint Archiepiscopi, alij Metropolitæ, alij Primates, alij Exarchi, & demùm aliqui Patriarchæ constituti dicuntur, qui licet inter se amplitudine iurisdictionis differant, potestate tamen ordinis sont omnes æquales: ac proindè, si verum loquamur, totum discrimen inter istas dignitates solùm ex iure Canonico proficiscitur: nam potestas iurisdictionis est iuris Ecclesiastici, ab Ecclesia instituta, à qua etiam confertur, tollitur, minuitur, restringitur, augetur, ampliatur, cùm potestas ordinis sit à Christo instituta ab eóque vnà cum ipsomet ordine conferatur, neque tolli possit ab Ecclesia, minui, aut augeri semel collata, licet quoad vsum possit ligari & impediri; immò & aliquandò reddi inutilis quando ad eius exercitium requiritur simul potestas iurisdictionis, quæ auferibilis est. Quæ omnia dilucidè tradentur *tomo tertio*, vbi de Hierarchia Ecclesiastica: in præsentiarum verò inquirimus vnde sit orta in iurisdictione Ecclesiastica huiusmodi varietas, quæ discrimen harum omnium dignitatum intra vnum & eundem Episcopatus ordinem inuexit, nam de singulis latè dicemus *laudato tomo* 3.

2 Obseruandum imprimis est hæc nomina *Archiepiscoporum*, *Metropolitarum*, *Primatum*, & *Patriarcharum*, aliquandò pressiùs, aliàs latiùs sumi, ita vt videantur quandoque confundi. Itaque tum Canones, tum auctores Ecclesiastici, qui videntur aliquandò contraria loqui, diligenter expendendi pro diuersis ætatibus, diuersis regionibus, atque moribus, ex quibus vocum significatio & vsus solet plerumque variari, nouæque dignitates induci, & antiquæ mutari: nam ne ipsos quidem primates vel Patriarchas quidquam priuilegij habere præ cæteris Episcopis, *nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitùs contulit*, inquit Niculaus I. *Epist.* quam anno 864. scripsit ad Rhodulphum Bituricensem, cuius fragmentum est citatum *cap. conquestus 9. quæst.* 3. Integra verò edita est *tomo* 22. *Conciliorum editionis regiæ pag.* 415. Intelligit verò Nicolaus eo loco per Canones, quos allegat Canon Chalcedonens. I X. & X V I I. & decreta Anacleti: ait siquidem Nicænas regulas seruandas, quæ singulis sua priuilegia intacta manere volunt; quia verò ius Ecclesiasticum & peculiares Canones variis in regionibus & ætatibus mutatum est in hac parte, idcircò istæ dignitates mutationem quoque aliquam acceperunt, aut confusionem. Nam ætate Hincmari nulla erat inter Metropolitas atque Primates Gallicanos, Belgicos, & Germanicos prærogatiua, nisi tempore ordinationis, vt ait idem Hincmar. *Epist.* 8. *cap.* 16. eaque disciplina perseuerauit vsque ad annum 1079. quo Gregorius VII. in Gebuino Episcopo perpetuum primatum contulit Ecclesiæ Lugdunensi, in quatuor Prouincias Lugdunenses, *Confirmans Primatum* (inquit Gregor. *lib.* 6. *Epist.* 35) *super quatuor Prouincias Lugdunensis Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi, tuisque successoribus.*

3 Itaque primatus nomen aliquando Metropolitam significat, aliquando dignitatem quandam maiorem quæ Metropoli præsit, vt habetur in Isidori collectione, & ipse Nicolaus primus *Epistola citata* Rodolphum Bituricensem primatem & Patriarcham nominat: & sanè in vsu ciuili primates dicti sunt qui primum locum in aliquo collegio obtinebant, vel proceres alicuius gentis, quomodo Ammianus dixit primates Alemannorum, & Ambrosius primates consistorij, & ipsi Imperatores primates ciuitatum nominant Magistratus municipales, qui præsunt Decurionum ordini. Ex iure ciuili vox ista ad vsum Ecclesiasticum deducta est, ita vt aliquandò Episcopum qui suæ Diœceseos seu Parochiæ primas est, significet, quomodo nominatur Episcopus Aquensis ab Stephano Papa litteris ad Gualbertum; frequentiùs significat Metropolitam vnicæ Prouinciæ præpositum, vt in Concilio Braccar I. *cap.* 6. & Martin. Braccarensis in *sua collectione*, ait per singulas prouincias oportere Episcopos agnoscere primatum sui

ſuiMetropolitani,& ipſam curam primatûs ſuſcipere. Metropolitani igitur, qui ſuæ Prouinciæ Conciliis præerant primates dicebantur; quare Concilum Taurinenſe habitum anno 397. ita controuerſiam Viennenſis, & Arelatenſis dirimit, vt qui probauerit ſuam ciuitatem eſſe Metropolim, is totius Prouinciæ primatûs honorem obtineat, & iuxta Canonem ordinationum habeat poteſtatem. Is igitur Primas erat qui Metropolita, ſiue cuius ciuitas in laterculo Imperij Metropolis erat, cuius inſtituti rationem reddunt PP. Antiocheni *Canone X* quia in Metropoli conuentus iuridici agi ſolebant à præſidibus Prouinciarum, *propter quod*, inquit Dionyſius in ſua verſione, *ad Metropolim omnes vndique, qui negotia videntur habere concurrant*, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς πράγματα ἔχοντας. Eadem ſignificatione Primates nominabantur paſſim in Africa Epiſcopi, quos nominamus Metropolitanos, qui primæ ſedis Epiſcopi ſunt, & ſuarum Prouinciarum Conciliis præſidant; quare Canon. XIX. *in Codice Canon. Eccleſiæ Africanæ*, ſic edicit: *Quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator*, & Canon XXVIII. iubet inferiores Clerici, qui de iudiciis ſuorum Epiſcoporum queſti fuerint, audiantur iudicentúrque à vicinis Epiſcopis cum conſenſu ſui Epiſcopi, à quo iudicio, ſi prouocandum putauerint, non ad tranſmarina iudicia, ſed ad Primates ſuarum Prouinciarum, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. Erant igitur apud Africanos Primates iidem qui Metropolitani, quos ipſi vocabant primæ ſedis Epiſcopos, vti monuimus. Verùm prima illa ſedes, quæ in cæteris Prouinciis certo cuidam loco & ciuitati affixa erat, quæ Metropolis ſiue reliquarum vrbium mater in ciuili diſpoſitione dicebatur, in Africa antiquiori ordinationi tribuebatur, & qui antiquiſſimus omnium Epiſcoporum ordinatione erat, is erat quoque primæ ſedis eiuſdem Prouinciæ Epiſcopus: quare in Africana Diœceſi erant quidem ſex Prouinciæ, nimirum duæ Mauritaniæ, duæ Numidiæ, Byſacena, & Tripolitana, quæ ſingulæ ſuas Metropoles habebant; in ordine tamen Eccleſiaſtico prima ſedes nulli addicta erat, ſed ſeniorem Epiſcopum ſequebatur: quod ſapienter obſeruat Marca *opere de primatu Lugdunenſi, n. 3.* & probat ex Canone 86. Codicis Africani: *Deindè placuit omnib. Epiſcopis, qui in hoc Concilio ſubſcripſerunt, vt matricula & archiuium Numidiæ & apud primam ſedem ſit, & in Metropoli, id eſt, Conſtantinæ.* Hoc Concilium Mileuitanum dixit Iuſtellus in notis, quòd controuerſiam de primatu Numidiæ, quæ in duas Prouincias diuiſa erat, inter Xantipum Epiſcopum Conſtantinæ, & Victorium Trigiſitanæ excitatam, cuius meminit Auguſtinus *Epiſtola ad eundem Victorium*, ſopiuit, adiudicato primatu ciuitati Conſtantinæ, quæ ab initio prima ſedes & Metropolis Numidiæ fuerat. Verum fallitur Iuſtellus, ſapienterque vidit Marca Canonis verbis non tribui primam ſedem Conſtantinæ Metropoli Numidiæ, ſed diſertè ab illa diſtingui, cùm iubeat matriculam ſeruari & apud primam ſedem, & apud Metropolim Conſtantinam. Duo igitur loca numerat πρώτην καθέδραν, & τὴν μητρόπολιν. Neque duplici illâ voce vnam eandemque Conſtantinam deſignat, ſed volunt PP. matriculæ duo exemplaria duobus locis diuerſis aſſeruari: fatemur quidem Carthagini affixum fuiſſe primatum non modò illius Prouinciæ proconſularis, ſed & reliquarum quinque: quæ & ipſæ ſingulæ ſuas primas ſedes haberent, licèt, vt dixi, non eſſent perpetuò Metropoles, ſed ſenioria Epiſcopi ſedes, ſed illi erant ratione illius primatus iidem, quod reliquo orbe Metropolitani nominati à Metropoli, in qua ſedem habebant; ideoque Ferrand. *in Breuiario Canonum, tit. 4.* Canones veteres qui de Metropolitanis agunt, ſapienter ad primates Africanos tranſtulit. Eodem quoq; ſenſu primatûs vocem vſurpat *Epiſt. 91.* Auguſt. monet enim Theodorum Foroiulienſem Epiſcopum ne de re dubia conſulat ſedem Apoſtolicam, priuſquam illud cum ſuo Metropolitano contulerit: *Quia* (inquit) *in cauſis, quæ ad generalem obſeruantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, ſine primatibus nihil oportet inquiri.* Dionyſ. Exiguus *Can. 35.* Apoſtol. qui agit de Metropolitanis ſuſcribit *de primatu Epiſcoporum.* Hilarius Papa Conſtantium Eccleſiæ Vceticæ Epiſcopum dixit primatem æuo honoris, id eſt, antiquitate ordinationis, & cura Prouinciæ Narbonenſis Hermete Metropolitano ſuſpenſo demandatur ab eodem Pontifice illi, *quem repererit Epiſcopalis ordo primatem.*

4 Altera Primatis ſignificatio, eáque preſſior, hodieque vulgatior, atque ferè vnica apud Burchardum, Iuonem, Gratianum, cæteróſque Canonum collectores, eſt Epiſcopus, qui plures prouincias pluréſque Metropolitanos ſibi ſubiectos habet, diuerſáque aduerſus illos iura exercet, de quibus *ſem. 3.* dicturi ſumus. Adi intereà Azor. 2. *par. libro tertio, capite 36. quæſt. 3.* Hæc porrò Primatis acceptio vſurpatur à Dionyſio Exiguo in verſione Canonis IX. Chalcedonenſ. *Quod ſi aduerſus eiuſdem Prouinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habet querelam, petat Primatem Diœceſeos, aut ſedis regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum iudicetur*, καταλαμβανέτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως. & *Canon. 17. ſi quis à Metropolitano læditur, apud primatum Diœceſeos, aut ſedem Conſtantinopolitanam iudicetur*; παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως ἢ τῷ κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω. Eadem omninò eſt Iſidori verſio, itaque iam olim præerat Metropolitano Primas: quare Adrian. I. ſcribens ad Ingelrannum Metenſem prohibet Primatis nomen quibuſcumque Epiſcopis, aut Metropolitanis tribui, ſed ei dumtaxat, cui plures Prouinciæ, & plures Metropolitani ſubiiciuntur.

5 Hincmar. *opuſc. 55. cap. 17.* tria genera primatum conſtituit. Primi ſunt ſoli Metropolitani ſuæ Prouinciæ, *qui ab Epiſcopis vniuſcuiuſque Prouinciæ ſine interrogatione alterius primatus prævalent ordinari, & ex antiqua conſuetudinis lege, à ſede Apoſtolica pallij ſolent gonio inſigniri, & in loco decedentium Epiſcoporum, ſine conſultu vel licentia primatus alterius, in ſuâ prouinciâ quique poſſunt Epiſcopos ordinare, &c. Inter quos, ſicut & inter reliquos Epiſcopos hæc conditio regularis ſeruatur, vt qui primus fuerit ordinatus prior habeatur.* Atque ad hanc primatum ſpeciem, qui non niſi Metropolitani ſunt, plures Canones Africanos à nobis iam relatos, & Nicænos, Sardicenſes Antiochenos, decreta etiam Innocentij, Zoſimi, Leonis, Gregorij refert, & tandem ſic concludit: *Quibus & aliis ſacrorum Canonum, & decretis ſedis Romanæ claret ſententiis eoſdem Metropolitanos primates eſſe ſingulos ſingularum Prouinciarum, qui ex antiqua, vt præmiſimus, conſuetudine, & Apoſtolica traditione, ſecundum Nicænos Canones & conuocare Synodos, & ordinare, Epiſcopos, & ordinari à Prouincialibus Coepiſcopis, ſine cuiuſpiam alterius Primatis interrogatione poſſunt, & diſponere regulariter quæque per ſuas prouincias poſſunt.*

Alij Metropolitani non tamen Primates dicuntur, quorum ordinatio ab alio pendet, qui proinde illis prior eſt, *Illi autem*, inquit, *Archiepiſcopi vel Metropolitani*,

tropolitani, qui hac fine consultu primatis non possunt exequi, Archiepiscopi tantum, vel Metropolitani habentur. & in hanc rem allegat Concilium Chalcedonense, Synodum Africanam, Innocentij decreta, & Leonis ad Anasthasium Thessalonicensem Epistolam: igitur ea sententiâ Hincmari, hi omnes Metropolitani non sunt primates, quamvis primam sedem obtineant, & ius primæ sententiæ in sua prouinciâ, contra veterum, quos adduximus, mentem, qui omnes illos, primæ sedis Episcopos Primates dicebant; requirit enim præterea Hincmatus, *vt sine alterius consultu, & interrogatione ordinent, & ordinentur*; alioqui sunt Metropolitani dumtaxat, eiusmodi erant Episcopi, Antiocheno Patriarchæ subiecti, qui absque illius conscientiâ, neque alios ordinabant, neque ipsi ordinabantur: sic enim Innocentius *epistola ad Alexandrum Antiochen.* quam refert Hincmar. statuit: *Itaque arbitramur, frater charissime, vt sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari; sic & cæteros non sine permissu, & conscientiaque tuâ finas Episcopos procreari, in quibus hunc modum rectè seruabis, vt longè positos litteris datis ordinari censeas ab iis, qui nunc eos suo tantùm ordinant arbitratu: vicinos autem, si æstimas, ad manus impositionem tua gratia statuas peruenire: quorum enim te maxime spectat cura præcipuum tuum debent mereri iudicium.* In toto igitur Patriarchatu Antiocheno nulli erant primates ex regula Hincmari; immò neque in Alexandrino, cum in tota Ægypto idem quod in Oriente vsurparetur; atque deinde in Constantinopolitano Patriarchatu: nam Episcopus Constantinopolitanus omnes Episcopos trium Diœcesœn sibi subditarum ordinabat. Leo quoque *Epist. 88. ad Anastasium Thessalonicensem*, ait Metropolitanum Episcopum de persona consecrandi Episcopi referre debere ad Thessalonicensem, *vt ordinationem ritè celebrandam eius firmet auctoritas Metropolitano verò defuncto cùm in loco eius alius fuerit subrogandus, Prouinciales Episcopi ad ciuitatem Metropolim conuenire debebunt, vt omnium Clericorum, atque omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam Prouinciales referant Sacerdotes impleturi vota poscentium, cùm, quod ipsis placuit tibi quoque placuisse cognouerint.* Quæ omnia ab Hincmaro relata demonstrant quidem alios esse Metropolitanos, qui ordinant, & ordinati dependent *à consultu alterius*, alios verò, qui hæc omnia præstant independenter ab aliis; atque adeò quosdam maioris, vel minoris auctoritatis Metropolitanos habendos esse, immò & illos superioris, ampliorisque auctoritatis Primates potiori iure, & comparatione ad minores dici posse, non indè tamen habentur duo genera Primatum; sed Metropolitanorum dumtaxat. Maneat igitur illum dumtaxat Primatem dici & à Metropolitano distingui, qui pluribus Metropolitanis & Prouinciis præest, licèt & ipse subsit Patriarchæ. Meliùs distinxit Balsamon *ad Can. 9. Chalc.* & vnum vocat Primatem prouinciæ, alterum Primatem Diœceseos, de eòque loqui Chalcedon. Synodum *Canon. 9. & 17.* Verùm Hincmarus eodem loco primates, & Patriarchas confundit, contra mentem veterum: *Patriarcha quoque vel primates*, inquit, *qui duobus his nominibus in vnius prioratus funguntur officio, non solùm aduersùs tertiam, & secundam sedem, verùm & contra primam & Apostolicam sedem legimus extulisse, adeò vt Episcopus Constantinopolitana ciuitatis olim Heracleotis suffraganea contra regulas tertia sedis Episcopum ordinare præsumpserit, & secunda sedi à Synodo, & ab Imperiali potestate præferri, contra regulas obtinuerit.* Vides autem hanc Hincmari Primatis cum Patriarcha confusionem insequentem omninò esse, quamvis & alij aliquandò eam vsurparunt, sic Gregor. Turon. qui Nicetium Lugdunensem, Concilium Matiscon. a. Priscum, & Petrus venerabilis *l. a. Epist. a.* alium Petrum, omnes Lugdunenses Episcopos Patriarchas dixere. Immò & ipsum Romanum Pontificem nomine Primatis designat Nicola. I. *Epist. ad Michaëlem Imp.* Gregorius IX. *Epist. ad Gennadium Const. Primatem: Primatum illè nempè connexis apex, primatus à solis ortu vsque ad occasum* (inquit Pelagius I. *Epist. ad Sapandum*) siue, vt ait Petrandus *Epist. ad Pelagium*, primatum omnium Episcoporum, & Anatoluis, *Primatus vniuersalis Ecclesiæ*, Leo *sermon. a. de sua assumpt.* & Theophyl. *in c. 2 a. Primatem omnium, & præfectum orbis.* Paschasinus Pontificius Legatus in Conc. Chalcedon. *Act. XVI.* allegans *Canon. VI. Nicær.* sic eum refert, ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔχει τὰ πρωτεῖα, quod Ecclesia Romana semper habuit primatum. Hanc versionem (interpres Latinus sapienter primatom vertit) vocem πρωτεῖα, vti aduertit, *lib. 4. variar. cap. 14. num. 11.* Couarr. æquè enim rectè dicitur quis primatum obtinere, atque primas vel secundas, supple partes, & ita loquuntur Plini. *lib. 13. cap. 11.* & Varro *lib. 2. de re rustica cap. 7.* de eo qui primi loci prærogatiuam habet, alias primatus exprimitur, & πρεσβεῖα, quam vocem Latinus interpres in *Can. VI. Nicano reddit priuilegia*, in Concilio Constantinop. quod fuit secundum Oecumenicum, *cap. 3.* dicuntur πρεσβεῖα τῆς τιμῆς primatus, vel priuilegia & prærogatiuæ honoris, Plutarch. *lib. an. seni sit gerenda respublica*, πρεσβεῖον, & πρωτεῖον, interpretatur Turtian. *lib. 3. contra Magdeb. cap. 3.* illud Pauli 2. *ad Cor. cap. 5. Pro Christo legatione fungimur*, πρεσβεύομεν. Nam fungi legatione πρεσβεύειν, significat potestatem, indè πρεσβεία significat Diœcesim, in qua prælatio (vel vt ait Apostolus) legatio illi erat obeunda, quæ Paulo quidem erat illimitata, & vbique: prælatis verò Ecclesiasticis certis terminis limitata, ita vt singulis sint sua πρεσβεία, & sicut διδασκαλεῖα significat doctrinam, & διδασκαλεῖον locũ, in quo docetur: sic πρεσβεύειν docere, siue prædicare, & πρεσβεῖον locum, in quo legatione quis fungitur; & quia ille locus illimitatus erat Apostolis, Paulus dicit absolutè se legatione fungi πρεσβεύειν, neque certum πρεσβεῖον designat; sed cum Apostolorum potestas cessarit, solusque Petrus ordinarium successorem habuerit in amplitudine suæ potestatis Romanum Pontificem, solus ille etiam habet πρεσβεῖον ipsum orbem terrarum; cæteri omnes habent sua πρεσβεῖα, quem Canon Nicænus singulis manere vult & in Antiocheno, de quo ibi, vocem, illam vsurpat. Verum quidquid sit de mente Pauli eo loco, certum est quod iam monui, ea voce designari primatum quendam & prærogatiuam, sic Demosthen. *orat.* in Boëtium dixit, accipe regnum κατὰ πρεσβεῖον, iure præcipuo primogenituræ: ex his porrò omnibus primatis significationibus nos maxime propriam in iure Ecclesiastico vsurpamus hoc loco, pro prælato, qui pluribus prouinciis Ecclesiasticis & Metropolitanis præest, cæteræ significationes latiores sunt, licèt à variis aliquandò auctoribus vsurpatæ.

Metropolitani dicuntur in iure Ecclesiastico qui Episcopatum habent in ciuitate Metropolitana, quæ cæterarum prouinciæ vrbium ac ciuitatum mater aut matrix est, vti diximus nuper, quamquam id nomen tribuitur iis etiam, qui aliis maioribus ciuitatibus præsunt. Vnde Metropolitæ dicuntur etiam ἀρχιεπίσκοποι πρῶτοι, πρωτεύοντες, πρόεδροι, πατριάρχαι, 7

provt ſtrictiùs ſumitur ea vox aut latiùs, ſed ſemper ſignificat Imperium vel vnius Prouinciæ Eccleſiaſticæ, vel plurium. De Metropolitanis honoratiis, qui iuriſdictione tamen omni carebant, diximus *Conſectario* 2. Porrò dicebantur Metropolitani paſſim Apoſtolici, quod apertè tradit Alcuinus, *lib. de diuinis officiis cap.* 36. vbi de electione Epiſcopi eius deceſſore defuncto, *Eligitur*, inquit, *alius a Clero, ſeu populo, ſicque decretum ab illis, & veniunt ad Apoſtolicum cum ſuo electo deferente ſecum negeſtionem, hoc eſt, regulares litteras, vt eis conſecret Epiſcopum*, ſic Venantius Fortunatus *lib.* 3. ſcribens ad Euphronium Turonenſem vocat eum Dominum Apoſtolicum, eandemque titulum tribuit Gregorio Turonenſi, *in prologo ad vitam ſancti Martini*, Beda *lib.* 1. *Hiſtor. cap.* 17. 55. Germanum, & Lupum ſic quoque denominat, & Ruffus Epiſcopus *Epiſt.* 21. Nicetium Treuirenſem: Sidonius *lib.* 6. *Epiſt.* gratulatur ſancto Lupo Triceſſimo nouē quinquennia in ſede Apoſtolica, id eſt, Epiſcopatu decurſa. Conſtantius presbyter, *præfat. ad vitam ſancti Germani*, vocat Patientem Dominum beatiſſimum Apoſtolicum. Almaldus ex Abbate S. Benigni Diuionenſi factus Epiſcopus Lugdunenſis dicitur in antiquis monumentis illius Monaſterij.

Factus Apoſtolici conſors & compar honoris,
Duxit Apoſtolicam factis & nomine vitam.

Vnicum tamen Apoſtolici titulum ſoli Romano Pontifici abſolute tribuit Eccleſia, ſicut & Eccleſiam Romanam abſolute dixit Apoſtolicam variis de cauſis, quas adducit Matthæus Caryophillus *lib. de poteſtate Papæ contra Niluin Theſſalonicenſem cap.* 1. Quænam verò eſſent Metropolitanorum iura, & quomodò crearentur, atque conſtituerentur, dicemus *Tomo III.*

8 Archiepiſcopi primùm dicti qui eximiis priuilegiis & iuribus ſupra communes Epiſcopos gaudebant. Quare eo titulo donatur Leo Romanus Pontifex in Concilio Chalcedonenſi à Diaconibus Alexandrinis, qui illi ſuos libellos cum hac inſcriptione porrigunt, *Sanctiſſimo, ac beatiſſimo vniuerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ vrbis Romæ Leoni, & vniuerſali Concilio.* Cùm enim Epiſcopi & Metropolitani ſubiecti ſint Patriarchis, & ipſi Patriarchæ Romano Pontifici, iure merito dici poterit ipſe eorum Archiepiſcopus. Sanè Canone VI. Niceno tres illi eximij Epiſcopi, Romanus; Alexandrinus, & Antiochenus non niſi Epiſcoporum vel ad ſummum Metropolitanorum nomine inſigniti ſunt; deindè in Concilio Epheſino Archiepiſcopi dicti, in Concilio Conſtantinopolitano Exarchi, Diœceſeos, & tandem in Concilio Chalcedonenſi promiſcuè Archiepiſcopi Exarchi, & Patriarchæ, nouâ dictione ſunt appellati.

Communiter tamen nomen Archiepiſcopi Metropolitanis tributum eſt, ipſéque Anacletus Archiepiſcopos & Metropolitanos confundit, quos à primatibus diſtinguit, & qui illis obediant, ipſorum nomine vti prohibet *Epiſtol. ad Epiſcopos Italiæ.* Quod idem facit Anicetus *Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ: Nulli Archiepiſcopi primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent ciuitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli & ſucceſſores Apoſtolorum regulariter primates & Patriarchas conſtituerunt.* Vbi vides & primates illo æuo vnà cum Patriarchis confundi, & Archiepiſcopos pro Metropolitanis vſurpari, Clemens *Epiſt.* 1. *ad Iacobum*, Archiepiſcopos à Primatibus diſtinguit & nomine & poteſtate, Canon Nicænus XLV. ex Arabico apud Piſanum *lib.* 7. vetat admitti querelam Archiepiſcopi aduersùs Patriarcham niſi adhibito altero Patriarcha, & illo abſente fauorem Archiepiſcopo præſtari. Canon XLVI. prohibet Patriarcham admittere querelam vnius Archiepiſcopi, aduerſus alterum Archiepiſcopum ſibi ſubditum, niſi altero Archiepiſcopo, & fratribus eius, interueniente, Canon XXX. inſcribit poteſtatem Patriarchæ, Archiepiſcopi & Epiſcopi, & de Archiepiſcopo ſic habet, *Quamuis ſit Archiepiſcopus inter Epiſcopos tanquam frater maior, qui curam habet fratrum ſuorum, & ei debent obedientiam, quia præeſt: eſt tamen Patriarcha loco patris, ſub cuius dominio ac poteſtate ſunt filij eius.* Canon XLI. ſtatuit quotannis Synodum Archiepiſcoporum apud Patriarcham cogi: quibus omnibus locis vides, nomen Archiepiſcopi pro nomine Metropolitani vſurpari, niſi dicas Teilonem & Theatiſtum Conſtantinopolitanum, qui ex Græco in Latinum verterunt, vſos eſſe voce poſteriotibus ſæculis vſitata, & in antiquo Græcè textu, ex quo ſumptus fuerat Arabicus, nomen Metropolitani eo nomine obuium fuiſſe. Quidquid verò de hac controuerſia ſtatuas, certum eſt Metropolitanos ſenſim abiecto eo nomine illud Archiepiſcopi magno ſtudio ſibi retinuiſſe, ex quo inductum eſt, quod in Galliis non eſſe factum ante annum 88c. in Synodo Matiſconenſi, quæ Gontranno rege, & Pio II. P. M. habita eſt, exiſtimauit Marca, *opuſc. de primatu Lugdunenſi*, *n.* 79. Nam Capitulo 6. cauetur, *vt Archiepiſcopus ſine pallio miſſas dicere non præſumat.* In Synodo Sueſſyonenſi Pipinus & princeps Francorum Childerico Rege, contra Adlabertum hæreticum authoritate Synodi ordinauit legitimos Epiſcopos, & conſtituit ſuper eos Archiepiſcopos, Abel. & Ardobertum, vt ad iudicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrerent tam Epiſcopi; *quàm alius populus.* Deinceps verò in capitulis Hadriani Pontificis, capitularibus Caroli magni, & Ludouici Pij Epiſtolis Pontificum, Iſidorianæ collectionis, & Synodis Archiepiſcopi nomen frequens fuit in Metropolitanis Epiſcopis, qui illud omni ſtudio retinuerunt, & prærogatiuas maximè conceſſas, quas in nomine Metropolitico neglexiſſe videbantur, fruiti ſunt.

9 Exarchi erant vel primæ ſedis Epiſcopi, vel Metropolitani, qui ita dicebantur veluti principes Sacerdotum; quare Canon 39. *in Codice* 7. *Africanorum Canonum*, qui apud Ferrandum, & *Canon* 82. prohibet ne primæ ſedis Epiſcopus vocetur Princeps Sacerdotum ἔξαρχον τῶν ἱερέων, aut ſummus Sacerdos, ἢ ἄκρον ἱερέα, ſed tantùm primæ ſedis Epiſcopus, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας. Cuius Canonis cauſam reddit Inſtellus, quia in Africa ſolebant Epiſcopi ita nominari. Quare Optatus *libro* 1. *aduerſus Parmenian. Ipſi apices & Principes omnium Epiſcopi conſtituebant*, ſiquidem Africani plures gradus in Sacerdorio miniſtros, ſcilicet ſiue Leuitas & ſubdiaconos, Diaconos in tertio, Presbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos, apices & Principes omnium Epiſcopos. Tertull. *lib. de Baptiſmo*, *Dandi quidem baptiſmi ius habet ſummus Sacerdos qui eſt Epiſcopus.* Auguſtin. *lib. quæſtion. ex vtroque Teſtam. quæſt.* 100. *Quid eſt Epiſcopus, niſi primus presbyter, hoc eſt, ſummus Sacerdos.* Quia verò voces τυφωδέστερον ſuperbum aliquid præferebant, repudiata eſt illa à Patribus Africanis appellatio, inque eius locum primæ ſedis nomen ſubſtitutum, eóque in Conciliis Africanis deſignati ſunt Metropolitani:

politani : Exarchi verò nomine non modò Metropolitanos,& aliquando quid superius notarunt, v.g. Primates dicuntque ἔξαρχον διοικήσεως Concilij Chalcedon. *act. X.V.* dum referuntur acta Concilij secundi Antiocheni dicitur Exarchus Diœcesis Orientalis, *Can. IX.* Conc.Chalcedon. *Episcopus vel Clericus, qui cum Metropolitano controuersiam habuerit, adeat ad ire Exarchum τὸν ἔξαρχον διοικήσεως, vel sedem regiam Vrbis Constantinopolis.* Exarchus igitur Diœceseos maior erat Prouinciæ Metropolitano, & quamvis lis sit an in eo Canone Chalcedonensi sit sermo de R.P. vt voluit Nicol.I. *epist.* 1. ad Michaëlem Imperatorem, aut de singularibus Exarchis, quod modò non disputo ; restat tamen inquirendum quidnam essent Exarchi διοικήσεων. Nam Zonaras ad illum *canon.* 9. ait quosdam eos inter Patriarchas censere , alios inter Metropolitanos. Balsam. non quemlibet Metropolitanum sed Diœceseos Metropolitanum accipit, Iustinian. *l.* 29. *C. de Episcop. audient. & nouella* 6,7.123. ἐξάρχους dicit πατριάρχας διοικήσεων, Socrates *lib.* 5. *hist. c.* 8. Diœceses nominat πατριαρχίας, in iisque fuisse πατριάρχας constitutos. Cum Metropolitanis confundit *Can.* 6. Concilij Sardicensis, cum vult moneri Episcopum per litteras τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας , nempe inquit Episcopi Metropolitani τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως. Euagrius *Hist. Eccl. l.* 4. *cap.* 11. statuit vt Patriarchæ cuiusque Diœcesis vna mente consentirent, singillatim verò singularum ciuitatum Episcopi suis parerent Exarchis τοὺς τῶν πόλεων ἐπισκόπους τοῖς ἰδίοις ἐξάρχοις ἕπεσθαι. Vbi vides Patriarchas sumi pro primatibus , & Exarchos pro Metropolitis in Conc. Constantinopolitano,& Oecumenico VIII. *act.* 1. ὅρος, θωμᾶ μητροπολίτου τύρου παραθρόνου, καὶ ἐξάρχου. Definitio Thomæ Tyri Metropolitani , primatis, & Exarchi : dicebatur verò hic παράθρονος, quia erat Tyrius Episcopus primus sub Antiocheno & in eo Concilio locum ipsius tenebat, quia per obitum Patriarchæ sedes illa tunc vacabat, vt dicitur *Actione* 5. *citata* de Tyrio Metropolitano, vide Philip. Beterium diatriba 2. Codinus in notitia Metropoleon Patriarchatus Metropolitani distinguit duos ordines Metropolitanorum, quorum primi,& honoratiores dicebantur ἔξαρχοι ὑπέρτιμοι, alij verò ὑπέρτιμοι dumtaxat: vnde factam enumerationem sic concludit, μέχρι τούτων ἔχοντες τὰς ἐξαρχίας οἱ δηλωθέντες πάντες μητροπολῖται ὡς ὑπέρτιμοι μόνον γράφονται, καὶ οὐκ ἔξαρχοι, *Hactenus qui Exarchos habent, reliqui verò omnes Metropolitani honoratissimi tantum inscribuntur, & non Exarchi.* Itaque Exarchus aliquid supra Metropolitani dignitatem adiiciebat,& vt opinor Primatum, vti appellamus : nam in eadem notitia Metropol. Cæsareæ Cappadociæ Metropolis, totius diœcesis Ponti dicitur ὑπέρτιμος ὑπέρτιμος ἔξαρχος πάσης Πόντου, quod malè in vulgaris legitur ἀνατολῆς: falsum enim est fuisse Exarchum Orientis : Ephesus enim erat Metropolis Diœcesis Asianæ & eius Episcopus dicebatur ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Itaque Exarchus erat primus Diœcesis Metropolitanus, qui proximus Patriarchæ & aliquid iuris in reliquos Metropolitanos haberet. Denique nomen illud quidpiam eximiæ dignitatis præferebat, quare Photius *libello de septem Synodis*, primos, & Coriphæos è Patribus Constantinopolitanis ἐξάρχους vocabat. Ex quibus tandem vides nomen istud varie omninò fuisse vsurpatum, quamvis ferè semper de Episcopis, qui quidpiam eximium præ cæteris habeat, immo Duarenus *lib. de sacris ministeriis cap.* 21. obseruat Iustinianum *Nouell.* 132. Exarchum vocasse, qui præfectus erat Monachis ipsisque Archimandritis.

In rebus quoque politicis Exarchi Athenis fuerunt Magistratus supremi, qualis Romæ Dictator, apud Iulium Pollucem, erat & Exarchus Africæ qui illam vice Imperatoris regebat, quare S. Gregor. *lib.* 1. *epist.* 72. scribit ad Gennadium Patricium & Exarchum Africæ. Maxima Italiæ parte à Barbaris occupata mittere solebant Imperatores Exarchos, qui regerent quæ residua superarant Imperij, iisque Rauennæ considere solebant : eorum potentiâ freti quidam Rauennates Episcopi aduersus Romanum Pontificem rebellarunt, in his fuit Maurus Episcopus , qui in Vitalianum Pontificem Romanum sententiam excommunicationis inflixit , & moriens omnes Clericos Rauennates monuit ne se vnquam Romano Pontifici subiicerent ; qua de causa ab Adeodato Vitaliani successore omni Ecclesiastica communione, ipsisque suffragiis pro mortuis interdictus est , eiúsque nomen è sacris dypticbis erasum. Reparatus Mauri successor satègit vt Imperatoris rescripto ne Rauennatis Ecclesias Romanæ subiiceretur, sed frustra: quare facti pœnitens obiit. Exarchi quoque Italiæ consensum in electione Romani Pontificis requiri per summam tyrannidem voluerunt Imperatores : vnde ambientes Pontificatum Exarchorum ope plurima excitarunt schismata , Exarchorum dominatus durasse volunt aliqui annós 160. alij 175.

16 Restant Patriarchæ, quorum dignitas aliis omnibus eminet. Vsitata fuit ea dignitas apud Iudæos, vt paret *pluribus ex legibus C. Theodosiani de Iudæis*, quæ continentur *lib.* 16. *tit.* 8. præerant illi Iudæis ea ætate summo loco & summâ dignitate, vt apparet ex *l.* 8. *&* 11.13.& aliis : nam & ab Imperatore clarissimi & illustres vocantur, *l.* 8.11.13. & spectabiles, *l.* 15. habuere sibi Adcessores , quos Apostolos nominabant, *l.* 14. quos certo tempore Patriarchæ ad exigendum aurum , atque argentum à Synagogis mittebant , vt collatum ad se deindè referrent. Vocabatur illud aurum coronarium, *l. vltima*, de quo nos *alibi, tractatu de tributis* fusiùs diximus *in opere de vniuersa negotiatione.* Consule Gothofredum *in C. Theod. lib.* 12. *tit.* 13. *& lib.* 16. *tit.* 8. *l.* 19. *& vltima.* De his Iudæorum Apostolis, qui cum Patriarcha die ac nocte perpetuò agerent, meminit Epiphan. *heresi* 30. *Hebionitarum*, in illis Iosephum quendam inter viros dignitate præstantes numeratus Eusebius in catena Patrum nondum edita, quam allegat Gothofredus, meminit,& Apostolorum, quos Iudæi Hierosolymitani ad cæteros miserunt, ad Domini doctrinam euertendam,& Hieron. in Epist. *ad Galat.* 6. obseruátque idcircò Paulum dicere eo loco neque se ab hominibus , neque per homines missum, ad distinctionem eorum, qui sic mittebantur. Erant & Apostoli qui decimas & alia eiusmodi ad Leuitas deferrent; eos Philo in legatione vocat τὰς θυσίας ἀνάγοντες προπέμπους τῶν χρημάτων ἀριστίνδην ἐπιλεχθέντας, sed de hoc Apostolatu plura Gotofred. *in lib.* 14. habet ; Patriarchis Iudæis suberant Primates, qui ab illis *l.* 8. *C. Th. de Iudic.* deindè Archisinagogi, *l.* 4.13. *&* 14. *C. eod.* denique didiscoli præsbyteri, Diaconi, & alij, de quibus Epiphan. *her.* 30. *citata.*

Neque solis Iudæis nota ea dignitas & nomen fuit, sed ipsis Gentibus, qui cum sacris Ægyptiis præerant Patriarchæ dicti sunt , teste Herodoto , & Hadriano Imp. *epist. ad Seruium cons.* apud Flauium Vopiscum in Saturnino.

Inde ad sacra Christiana transiit hoc nomen, primúmque ab Orientalibus inductum esse existimat Marca *l.* 2. *capit.* 9. *numer.* 5. quia apud eos Iudæos Patriarchæ viguerant , nulli verò apud Occidentales. Concilium Chalcedonense & in eo Diaconi Alexandrini in suis libellis Leonem R.P. eo nomine Patriarchæ donant, & ibidem Cognitores siue Iu-

 dices

dices Diœcesεωn Exarchos, Patriarchas Diœcesεωn appellant, quæ deinde vox sua nouitate placuit (inquit Matca) eò quòd Archiepiscopi & Exarchi Diœceseos, siue Episcoporum siue Patrum, & regionis, siue Diœceseos vniuersæ præfectorum significationem expleat, & iam Socrates lib.5.cap.6. dixerat à Synodo Constantinopolitana Episcopos Diœcesεων constitutos fuisse Patriarchas πατριάρχαι καθ' ἱερεῖς. Illi igitur Episcopi qui in Oriente erant maximæ Diœceseos ἐπαρχίαις præerant, putà Alexandrinus & Antiochenus, & qui toti Occidenti Romanus, maiores Patriarchæ dicti sunt. Præterea fuerunt, suntque hodie & alij Patriarchæ minores nominati, de quibus tom. 3. interim adi Azot. tom. 2. l. 3. cap. 35. q. 5. sanè semper simplior, & sublimior fuit iurisdictio Patriarchæ, quam Episcoporum, quamquam & aliquando idem nomen passim tributum fuit Episcopis: sic enim Gothorum Reges Italiæ regni Episcopos Patriarchas appellabant, vt constat ex epistola Regis Athalarici ad Ioannem R.P. huius nominis II. de electione Romani Pontificis & aliorum Episcoporum apud Cassiodor. lib. 9. epist. 15. sed etiam extra regnum Gothicum Metropolitanis aliquando, sæpius verò primatibus idem nomen datum est, in ipsis etiam Conciliis, & apud Iustinianum qui Exarchum Diœceseos Patriarcham interpretatus est; nos verò propriè accipimus hoc loco pro eo, qui ius habet supra ipsum Primatem, itavt Episcopus præsit suæ Parochiæ, Metropolitanus siue Archiepiscopus Prouinciæ, Primas pluribus Prouinciis, Exarchus toti, aut pluribus Diœcesibus; Patriarcha denique reliquis omnibus, qui ad illum prouocant, eiusque subsunt iurisdictioni: ac denique R.P. omnibus & singulis Patriarchis tanquam vniuersalis omnium pastor, & (vt loquebatur Diaconos Alexandrin.) magnus & vniuersalis Patriarcha.

11 Atque ex his omnibus ita constitutis duo quædam restant. Primum est an hæ dignitates semper in Ecclesia fuerint. Secundum vnde ortaista Episcopalium Metropolitanorum, Primatialium, & Patriarchalium sedium, & Ecclesiarum diuisio.

Quoad primam Magdeburgenses & alij nouatores hos distinctos Episcoporum ordines nascentis Ecclesiæ primis temporibus fuisse pæfracté negaot, & vocabula, quibus designantur Primates, Metropolitæ, Patriarchæ, portenta & monstra verborum nominant: eos confutat pluribus Francisc. Turrian. lib. 3. pro Epist. Pontif. cap. 3. 8. & aliis, imprimis quia cum Paulus dicat se reliquisse Titum vt constitueret Episcopos per singulas ciuitates, κατὰ πόλιν per vnamquamque ciuitatem, & ciuitatum aliæ essent maiores, aliæ minores, aliæ Metropoles, & capita vel vnius vel plurium Prouinciarum, presbyteri vel Episcopi (eos enim eo nomine ibi designat) non essent in singulis eiusmodi ciuitatibus adeò diuersis eiusdem gradus, & dignitatis constituendi. Deinde cum habeamus in Can. VI. Nicæno, istam Episcoporum maiorum, & minorum distinctionem quoque iam antiquam habemus ἀρχαῖον inquit, antiquus ille mos, cuius initium designari nequit, non aliundè suam originem, quam ab ipsis Apostolicis temporibus repetere possumus: vult autem Canon vigere antiquas consuetudines quæ in Ægypto, Pentapoli, & Lybia sunt, vt Episcopus Alexandrinus horum omnium habeat potestatem. Similiter & in Antiochia & in aliis Prouinciis seruanda esse sua priuilegia Ecclesiis, & si quis, non assentiente Metropolitano, Episcopus fiat, tunc magna Synodus decreuit non debere esse Episcopum. Quis igitur neget plures eo tempore in Ægytio, Lybia, & Pentapoli fuisse Episcopos, pluresque Metropolitas sic à ciuitatibus Metropolibus, quibus præerant, dictos qui maiores essent Episcopis, qui sine authoritate Metropolitani ordinari non poterant, quibusque tamen & Episcopis & Metropolitis Alexandrinus Episcopus præerat, & quorum omnium potestatem iam à priscis temporibus habebat, vt ait Nicænum, quibusque præfuerat Marcus, & reliqui deinceps, vsque ad tempora Conc. Constituit igitur iam primæuæ formas politiæ Ecclesiasticæ ex Episcopis & Metropolitis, siue Archiepiscopis, quibus essent inferiores Episcopi, & ex aliis Episcopis Primatibus, quos & Patriarchas dixerunt, quibus etiam subiecti essent ipsi Metropolitæ, vt apertè significat Canon. VI. sæpè laudatus. Consentit in hoc ordine Ecclesiastico recensendo vir Apostolicorum temporum Dionysius Areopagita *Epistola ad Demophilum Monachum*, vt enim temerarium Monachum, qui Sacerdotem nimiæ indulgentiæ arguere ausus fuerat, castiget, de Ecclesiasticis ordinibus, & gradibus ordinéque seruando, atque ipsorum officio disputat, & tandem §. 4. sic concludit: *Ipse verò cupiditati ac furori rationique, vt par est, sua cuique munia præscribe: tibi enim Diaconi & hos Sacerdotes; præsules verò siue Episcopi Sacerdotibus atque præsulibus, siue Episcopi Apostoli, successoresque Apostolorum nominum, munia præscribunt, atque, vt docet, imperant* αὐτοῖς μὲν τὸν ἐπιθυμίαν, καὶ θυμὸν καὶ λόγῳ τὰ καθ' ἀξίαν ἀφορίζει σοὶ δὲ οἱ θεῖοι λειτουργοί, καὶ τοῖσις οἱ ἱερεῖς ἱεράρχαι δὲ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς ἱεράρχαις οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι. addit Dionysius si quis illorum omnium aberrauerit à sanctis sui ordinis corrigatur παρὰ τῶν ὁμολόγων ἁγίων ἐναγεσθήσεται, atque ita nulla fiet confusio, neque ordo ordini permiscebitur, sed quisque in suo ordine, & officio perstabit, καὶ ὁ περιστρατεύεται πεῖζει ἐπὶ τάξιν ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ τάξει αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῷ ἔσται. S. Maximus *in huius capitis scholio*, aduertit describi à Dionysio mirabilem & laudabilem ordinem Ecclesiæ τάξιν ἐπαινουμένου ἐκκλησιαστικήν, vt Monachi à Diaconis, hi à Presbyteris, isti ab Episcopis, Episcopi ab Apostolis, & eorum successoribus, atque hi demum à suis æqualibus corrigantur. Apostolorum porrò successores interpretatur Maximus nunc esse Patriarchas Ἀποστόλων, δὲ διαδόχους τοὺς νῦν πατριάρχας ἡγούμενος εἶναι. Pachimer, verò in Paraphrasi, sic exponit, ipse ergò rationi & cupiditati atque iræ, vt par est, sua muoia præscribe, hoc est, tu ipse ne alium quemlibet, sed te ipsum potius corrige & compone, σὺ αὐτὸς ἄλλον ἀλλὰ σεαυτὸν διόρθου καὶ τάττε, cuique facultati quod meretur impertieos, tibi interim Diaconi, illis item præsbyteri, apud hos Pontifices Pontificibus Apostoli, eorúmque successores vitæ formulam præscribant. Apostolos demùm eorumque successores exponit, quod ea ætate essent adhuc aliqui Apostoli superstites, & successores aliis ordinati, quod an verùm sit, modo non disputo, sufficit quòd ab Apostolis ordinati præerant Pontificibus, siue Episcopis & ἱεράρχαις. Habebant igitur iurisdictionem superiorem & modo illam hodie retinent, illéque est in Ecclesia ordo. Est igitur maior aliqua dignitas Episcopalis, quam Patriarchicam S. Maximus exponebat, & ex hactenus dictis constat esse Metropolitani, Primatus, Exarchi Diœceseos & demum Patriarchæ. Vides igitur in Ecclesia perpetuò fuisse Episcopos maiores, quibus parerent minores, quod & Clemens epist. 1. & Anaclet. epist. 3. affirmant: atque ita demum omnia referrentur ad vnitatem, & sicut per singulas Ecclesias tanquam sicut per singulas familias Christi singuli dispensatores sunt constituti, quibus sua familia obediret, vt concors esset; ita inter dispensatores esset quædam inæqualitas, vt videmus in ciuitatibus & regnis, & deni-

que

que super omnes & vniuersos dispensatores esset vnus constitutus,cui omnes dispensatores & familiæ Christi illis commisse obedirent, vt esset ea ratione vna Monarchia, ceu omnium corporis vnius membrorum compago & concors coniunctio non schisma, quod Clemens scribit S. Petrum monuisse cum Zachæum Cæsareæ Episcopum ordinaret τὸ ὅσ ... & reliqua quæ Franc. Turrian. l.5.pro epist. Pontific. cap 9. sic ad verbum red lit: *Opus est multitudinem fidelium vni parere, vt hoc modo possit in concordia persistere; quod enim desinit in principatum vnius potestatis, ad similitudinem vnius Monarchiæ, facit, vt qui ei obediunt propter constitutionem ordinis pace perfruantur, contra vero nolle vni obedire cupiditate imperandi, causa planè existit discordiæ & ruinæ.*

Neque diutius immorandum est hoc loco in demonstrando Episcoporum inter se inæqualitatem in iurisdictionis amplitudine & dignitate, etiam à primis nascentis Ecclesiæ origine, quam differentiam variis subinde nominibus expressere posteri, quamvis illorum plurima antiquissima sint & iam olim vsurpata.

12 Restat itaque altera diffi nitas de institutione & origine huiusce diuisionis,siue discriminis inter Episcopos,vnde Metropolitani, Primates, Exarchi Diœceseon, & Patriarchæ: huc enim spectat tota huius confectarij disputatio; nam cum q. 1. 1. ostendimus diuisionem Ecclesiarum primum inchoatam ab Apostolis, & deinde à Synodis & antiquis Patribus continuò perfectam fuisse ad exemplum Politiæ ciuilis, atque ad typum diuisionis Imperij Romani, indéque accidit vt notitia Ecclesiastica eadem ferè sit cum notitia Imperij vtriusque eamque in omnibus & vbique æmuletur, & quandoque cum illa mutata & ipsa quoque mutata,aut ampliata,aut minuta fuerit,quod *Confectario primo huiusce quæstionis* demonstratum fuit, atque hinc etiam manifestè sequitur in ciuitatibus prout maiores aut minores erant capita vnius aut plurium Prouinciarum, aut etiam Diœceseon,immo & regnorum, constitutos ab ipsis vsque Apostolis fuisse Episcopos cum maiori, aut minori iurisdictione, qui aliis imperarent,sicut & ciuitatibus minoribus aliæ maiores & Metropoles eminebant, quod ab initio, & ex antiquissima consuetudine factum in Episcopo Alexandrino, Antiocheno, atque Romano ait Canon 6. Nicænus Alexandrino suberat Ægyptus Lybia & Pentapolis: Antiocheno Oriens, quia Romano Episcopo parilis siue idem mos erat, inquit idem Canon, nempe si Episcopi inferiorum Episcoporumque sunt etiam ipsi Metropolitani,contra schisma Meletianum adductus Alexandrinum,quia hic eft mos Episcopi Romani,vt cæteros iudicet, quare Athanas. *ep.* 2. ad Romanum Pontificem Felicem, probat reliquos Episcopos Ægyptios eius authoritate debere defendi ad versus Arianos. *Nos inquit, ad quos maximè tua spectat cura, id est, omnes Episcopi,præcipuè enim mereri debemus iudicium, & non ab aliis demereri.* Et mox: *Nam vt omnes Metropolitani vel reliqui Episcopi sua odia,aut vindictas in reliquos Episcopos exercere non valeant, ideò nominatim in Nicæna Synodo expressi sunt primates, qui reliquos Episcopos audire, & iudicare debeant,ne vlla fraus in iudicio Episcoporum possit irruere.* Et statim: *Vos ergo qui in summa specula gratia Dei estis positi,attendere eos & opprimere oportet, qui in fratres seditiones & scandala excitat.* Fuere igitur ex vetustissima consuetudine maiores Episcopi quidam, qui alios corrigerent, atque in iis præcipui Alexandrinus & Antiochenus,& quidam alij qui Metropolitani dicebantur,quibus omnibus eminebat Romanus;erant & diuersæ Ecclesiæ quibus sua priuilegia seruari vult Canō Nicænus; quæ priuilegia sine dubio alia non erant quàm quod sibi subiectos quosdam alios babebant,aut ipsæ immunes à subiectione essent. Tres verò illi præcipui orbis Episcopi, quibus cæteri subiiciebantur ideò in tribus illis ciuitatibus constituti erant, quia illæ erant principes totius orbis, & Imperij Romani, quod,vt monuimus nuper,constabat ex Regno Ægyptiaco, Græco,& Syriaco,siue Orientali & Romano: Ægyptiaci verò regni caput & princeps erat Alexandria, Orientis & regni Syriaci, Antiochia; Italiæ & Occidentis Roma, quæ præterea erat gentium & totius Imperij domina,atque adeò non modo Italiæ & Occidenti,sed ipsi Regno Ægyptiaco, & Alexandriæ, atque toti Orienti, & regno Græcorum, & Syriaco ipsique Antiochiæ præerat. Ita Romanus Episcopus non modo Occidentem sibi immediatè subiectum habet, sicut Alexandrinus Ægyptium, & cæteras regni olim Ægyptiaci regiones,& Antiochenus Syriam regnumque Seleucidarum,siue Orientem; sed etiam, qua est pastor vniuersalis ouium & agnorum totiúsque gregis à Christo constitutus, siue caput Ecclesiæ imperat Alexandrino, & Antiocheno,cæterisque Ecclesiis istis Episcopis subiectis, aut ex priuilegio exemptis præest, constituitque S.Petrus primum Regni & Ægyptiaci Episcopum Alexandriæ quæ erat eiusdē Regni caput,ptimum verò Episcopum Regni Orientis & Seleucidarum Antiochiæ eiusdem Metropoli,& denique qui immediatè sibi subiectum haberet Occidentem Romæ,quam etiam,qui totius Imperij caput & domina erat, thronum, & sedem suam Apostolicam, qua toti orbi Christiano dominaretur, retinere voluit cum perpetua successione ad futuros Romanos Episcopos transmittendum. Atque ita vides,quo sensu aliqui ex dignitate vrbis Romanæ Primatum Apostolicum & Ecclesiasticum colligere voluerint,ea siquidem vrbis dignitas non dat, neque dedit Romano Pontifici primatum, sed Petrus,cui Christus Apostolatum & primatum Ecclesiæ contulerat ad posteros per successionem transmittendum perpetuo: illum vero Romæ potius quàm Alexandriæ & Antiochiæ,aut alibi collocauit & alligauit, quia Roma erat caput orbis, vnde non poterat commodius alibi caput Religionis constituere, quod Leo aliquando obseruauit,cæteræ porrò Ecclesiæ,quibus sua priuilegia integra seruat Canon Nicænus, erant in Ciuitatibus maioribus, quæ vel matres aliarum erant, vel aliqua tandem dignitate extra eminebant.

Atque huius institutionis testes locupletes habemus Clementem primum *Epist. prima*, Anaclet. *Epist.tertia*, Gregor.VII. *l.6.regist. Epist.35.* de Primatu Lugdunensi S. Gebuino collatorair enim Clemens in illis ciuitatibus in quibus olim apud Ethnicos,Archiflamines eorum, & legis ipsorum Doctores erant, poni ex sanctorum Apostolorum institutione Episcoporum Primates, vel Patriarchas, qui reliquorum Episcoporum iudicia & maiora, quoties necesse foret, negotia in fide agitarent, in illis verò ciuitatibus,in quibus erant minores Archiflamines, Archiepiscopos institui præcipit Petrus,qui non Primatum, sed Archiepiscoporum fruerentur nomine. Marca *opusc.de Primatu Lugdunensi n.57.pr*n] *Archiflamines* reponit apud Clement. *primos Flamines* ex Hincmaro qui *opusc.capitul cap.17.* locum Clementis adducit. Isidorus verò in sua editione vtroque loco legit Archiflamines maiores & minores; existimat verò Marc. collectorem Hispanum Flamines istos accepisse ex veteribus inscriptionibus, quas in Hispania exhibent antiqua saxa. Sic Marius quidam dicitur *Flamen prouinciæ Hispaniæ citerioris*,& Macius flaminatu Prouinciæ 13

Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris functus, vnde editus *Canon* 1. in Concilio Illiberitano contra Flamines, qui facti Chriſtiani iterùm victimas immulabant, in quem vide eruditos Commentarios Gonzales de Teles. Erãt & in Prouincia Boëtica Flamines, quorum aliqui nominarentur primi, vt ex veteribus inſcriptionibus ab Ambroſio *moral.lib.*8 *cap.*66. & ab aliis relatis videre eſt, vt illa, Flamini Auguſtali in Boëtica primo: nam ſacrificiis quæ nouis nominibus defunctorum Imperatorum fiebant, pro ſalute principis, qui tunc rerum potiebatur, & prouincialium incolumitate, præficiebantur Flamines & ſodales Auguſtales nominati, quos Prouinciales ad conuentus iuridicos quotannis euocati ſuffragiis eligebant in quinquennium, vel in perpetuum, dicebanturque huius aut illius Prouinciæ Flamines, & qui illis præerat Flamen primus inter Auguſtales. Hinc illa inſcriptio Narbonenſis quam adducit Marca *de primata Lugdunenſi n.*58. *Taaropolium Prouincia Narbonenſis fa.tum per C. Batonium primum Flaminem Aug. pro ſalute dominorum Imperatorum L. Septimij Seueri &c.* Iſidor. igitur in ſua collectione Flamines, per ciuitates maximas maiores, & minores induxit, eorumque exemplu diſpoſitionem dignitatum Eccleſiaſticarum factam voluit, ne ſolam adminiſtrationem ciuilem, ſed & ſacram pro ciuitatum diſcrimine imitari videretur, & primos Flamines Archiflamines dixit, verùm, vt facilius tota iſta lis dirimatur,

Obſerua Flamines fuiſſe etiam Sacerdotes, eorumque muneribus functos, atque priuilegiis auctos, quod ſatis indicat *l.*6. *C.Theod. de decurionibus*, & teſtatur Seruius *in l.*8. *Æneid.* vbi obſeruat Flamines *feſtis diebus filo depoſito pilea neceſſariò accipere, quæ ſecundum alios, ad oſtendendum ſui Sacerdotij eminentiam ſuiſſe reperta, ſicut columna mortuis nobilibus ſuperponuntur, ad oſtendendum eorum columen.* Deindè refert aliorum ritum, qui non petebant ex eminentis Sacerdotij ſedex ritu antiquo ſacrificandi: erant igitur Flamines & ſacerdotes, vnde Flamines ſiue Flaminiũ & Sacerdotium coniungũtur *l.*21.*C.Th.de decur.* Verum in eo differebant Flamines à Sacerdotibus quia flamines erant in oppidis, caſtellis, & municipiis, Sacerdotes verò erant ſoli illarum Prouinciarum, dicebanturque Sacerdotes Prouinciæ, vel Prouinciarum, *l.*38.*C.Theo. de Epiſcop.* quæ eſt lex & edictum Honorij, vbi Sacerdotes Prouinciæ quidam de gentilibus Sacerdotibus interpretantur, quod verius de Epiſcopis accipiendum eſſe dicemus ſtatim. Hanc tamen appellationem gentilium ipſis tributam paſſim fuiſſe conſtat; nam *in Codic. Eccleſiæ Africanæ, can.*97. rogant PP. Africani Imperatores per legatos, vt liceat ipſis conſtituere defenſores Eccleſiarum ſcholaſticos, & Aduocatos, qui more *Sacerdotum Prouinciæ* poſſint pro negotiis Eccleſiarum ingredi iudicum ſecretaria, id eſt, forum: vbi per Sacerdotes Prouinciæ, Gentilium Sacerdotes omnes intelligunt, & Canonis textus apertè indicat. Imperatores Conſtantinus & Conſtans *l.*46. *C. Th. de decurionibus*, à ſolis aduocatis, eorumque conſortio dari Prouinciæ Sacerdotem præcipiunt. Neque hos aduocatos factos Sacerdotes habere vacationem aduocationis, *l.*148. *C.Th. eodem.* ſuper ordinando Sacerdote Prouinciæ, publicum ex more haberi tractatum dicitur, & imperatur meritiſſimum eligi. Hinc *l.*75.*C. Th. eodem. Qui ad Sacerdotium Prouinciæ, & principalis honorem gradatim & per ordinem muneribus expeditis, non gratia emendicatis, quò ſuffragiis & labore peruenerint, probatis actibus, ſi conſona eſt ciuium fama; & publicè ab vniuerſo ordine comprobantur, habeantur immunes, &c.* Agitur ibid. de Priuilegiis eiuſmodi Sacerdotum, qui gradatim per ordinem, non per gratiam, & emendicata ſuffragia eò dignitatis peruenerint, & ſuo munere probè defuncti fuerint, & ab vniuerſo ordine & curia comprobentur. De eiuſmodi verò priuilegiis agit *l.*12.*C.Th. de iure fiſci, l.*14.*C.Th. de paganis, Symmach. l.*10.*ep.*54.*l.*4.*ep.*62. Gothofred. *in lib.*75.*C.Th. de decurionibus* & alij, dicuntur etiam Sacerdotales prouinciarum *l.*77.145.*&* 176.*C. eod. & l.*2.*l.C. quemadmodum munera ciuilia indicantur*, Sacerdotes paganæ ſuperſtitionis *l.*20.*C.*25.*de paganis.* Ammian. Marcell. *lib.*28. *Lepitano agro & Oeaſi internecina populatione tranſcurſis, expleti prædarum aceruis ingentibus abceſſerunt occiſis decurionibus multis, inter quos Ruſticianus Sacerdotalis, & Nicaſius eminebat Ædilis.* Acta Martyrum Tharacij Probi & Andronici, *Numerius Maximus proconſul Ciliciæ aduocans Terentianum Sacerdotalem Ciliciæ, iuſſit ei ſequenti die munera edenda curare.* Valentin. *nouella* 4. De matrimonio Senat. vetat ne Sacerdoti Prouinciæ habere liceret Sacerdotem ancillam. Flamines verò fuiſſe in municipiis habes *ex citata nouella Martiani*, vbi dicitur Flamen municipalis. Sidonius *l.*5.*ep.*7. *Hi ſunt qui inuident prædia Prouincialibus, flaminia municipibus.* Depau. Pacat. *in panegyrico, Reuerẽdos municipali purpura flamines inſignes apicibus Sacerdotes.* Cum igitur Flamines & Sacerdotes, Flaminium & Sacerdotium, perpetuò coniungantur, atque adeò Flamines fuerint Sacerdotes, ſed inferiores, & Sacerdotium fuerit ἀρχιερωσύνη, & Flaminium ἱερωσύνη duntaxat, non iniuria poſuit Clemens, Sacerdotes qui maximis ciuitatibus præeſſent, quique Sacerdotes Prouinciæ vel Prouinciarum dicebantur, vt vidimus, Archiflamines vſurpare. Nam & à Græcis nominabantur a Prouinciis in quibus Sacerdotij munus obibant, Bithymarchæ, Syriarchæ, Aſiarchæ, &c. Vnde & Phœniciarchæ, Syriarchæ Cappadociarchæ. Itaque Archiflaminis vox à Clemente vſurpata, non debuit fidem eius Epiſtolæ ſuſpectam reddere. Dixit igitur Clemens maioribus ciuitatibus, in quibus erant Archiflamines, fuiſſe Metropolitas collocatos, & in maximis Primates, in minoribus Epiſcopos, ita vt in diuiſione Eccleſiarum & dignitatum Eccleſiaſticarum non modo formam & typum ciuilis diſpoſitionis fuerint æmulati Petrus, & cæteri Apoſtoli, ſed etiam ſacram gentilitiæ ſuperſtitionis ſpeciem ſectati: ipſi etiam Imperatores Arcad. Honor. & Theodoſ. Sacerdotes Prouinciæ pro Epiſcopis voce gentilitiæ ſuperſtitionis vſurpant *l.*38.*C. Theod. de Epiſcopis*, vbi concedũt vti ne Coronati amplius, verum Aduocati deinceps Eccleſiarum & priuilegiorum Eccleſiaſticorum defenſores, ſe ſiſterent. Per Coronatos intelliguntur Clerici, qui hactenus ad Eccleſiarum defenſionem iudiciis ſe ſiſtebant; quod tandem indecens viſum fuit, ideoque per aduocatos, & Laïcos ſe defendere potius maluerunt, idque, vt *ſuperiùs* diximus, poſtularunt Africani PP. Coronati verò dicti Clerici à Corona, quæ erat Clericalis reuerentiæ inſigne, vt *alibi* dicetur & paſſim obuium eſt, quamquam & id nomen à ſuperſtitione gentilitia etiam vſurpatum, non ignotum: nam Innocent. *Epiſt ad Synodum Toloſanam* ſic ait: *Neque de Curialibus aliquos ad Eccleſiaſticum ordinem venire poſſe, qui poſt Baptiſmum vel coronati fuerunt, vel Sacerdotium, quod dicitur, ſuſtinuerant, & editiones publicas celebrant.* vbi de coronatis gentilibus loqui Innocentium nemo negabit. Sic Iulius Firmicus *lib.*3.*capit.*14. *Erant autem aut Coronati, aut Sacerdotibus præpoſiti, aut ſacrorum baiuli ſimulachrorum.* & alibi ſæpius. Monent autem Imperatores in ſua lege vt *Sacerdotes* Prouinciæ ſint ſollicitè ne ſub hac priuilegij excuſatione, etiam contra eorum vtilitatem aliquid inferatur incommodum. Vbi per Prouinciæ Sacerdotes Honorium, cuius iſta lex eſt, in gratiam Patrum

Afri

Africanorum licèt collegarum quinque simul nomine edita pro more fuerit. Reuerentiæ quidem seu coronæ Clericali hoc priuilegiū singulare se tribuere dicit, ne videlicet Clerici defensores Ecclesiarum & Ecclesiasticorū priuilegiorum iudiciis foroque sæculari se sistere cogerētur, verum interea Episcopos sollicitos esse debere vigilatéque, ne hoc obtentu forsan iura Ecclesiastica lederentur, videri quidem indecorum vt Ecclesiastici foro & iudiciis se sistant ad res Ecclesiasticas defendendas, sed & periculi plenum esse si se non sistant. Reuerentiam quippe coronæ clericalis sæpè iudices reuerenti retineri, ne Ecclesiasticorum iura lædantur, quod his absentibus liberiùs fieret; quare videtent Episcopi ne incommodum referrent ex eo quòd tanquam sibi commodum concedi postularant. Non igitur dixerit ineptè Clemens Episcopos constitutos in locis, in quibus erant Archiflamines siue Sacerdotes Prouinciæ apud Gentiles. Atque hactenus de loco Clementis; Anacletus verò rem totam ex eodem Clemente distinctiùs explicuit.

14 *Episcoporum* (inquit) *ordo vnus est, licèt sint Primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis Patriarchæ a nonnullis vocantur. Illi autem qui Metropolis à beato Petro Apostolo, ordinante Domino, & à prædecessore nostro S. Clemente seu à nobis cōstituti sunt, non omnes Patriarchæ esse possunt, sed illa vrbes, quæ prafatis & priscis temporibus primatum tennere, Patriarcharum, aut primatum nomine fruantur. Reliqua vero Metropoles Archiepiscoporum, aut Metropolitanorum & non Patriarcharum, aut Primatum vtantur nominibus; quia hæc eadem & leges sæculi in suis continent Principibus, alia autem prima ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo misimus a sanctis Apostolis, & a beato Clemente, siue a nobis prædicatores Primates acceperunt.* Vides Anacletum & adhærere vestigiis Clementis, & præterea significare dispositionem sæculi in hac diuisione Episcopatuum sequutos esse Apostolos, qui in Metropolibus Episcopos maiori vario nomine designatos constituerunt.

15 Gregorius denique VII. *Epist.* 55. *l.* 6. *Regist.* rationem reddit graduum diuersorum, & ordinum istorum, & modum quo fuit instituta diuisio ad mentem Clementis, Anacleti, & consequentium Pontificum. Placet eius verba quamvis prolixiora adducere: *Ad hoc diuinæ dispensationis prouisio gradus, & diuersos ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores maioribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret, ex diuersitate connexio, & rectè officiorum gigneretur administratio singulorum, &c.* Et mox, *Quia vnumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit vnus, ad quem possit recurri, præpositus. Prouinciæ autem multo ante aduentum Christi tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & posteà ab Apostolis, & beato Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata, in capita Prouinciarum, vbi dudum Primates legis erant sæculi, ac prima Iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, ad aulam Imperatorum, vel regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus, & iniustitiis, ipsósque appellabant, quoties opus erat sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoque ciuitatibus, vel locis celebrioribus Patriarchas vel primates, qui vnam formam tenent, licet diuersa sint nomina eorum, leges diuina, & Ecclesiastica poni, & esse iusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent eósque appellarent, vt ipsi nomine Primatum fruerentur, & non alij. Reliquæ verò Metropolitana ciuitates minores iudices habebunt, licet maiorum comitum essent, haberent tamen Metropolitanos suos qui prædictis iustè obedirent Primatibus, sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non Primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur, & licèt singula Metropoles ciuitates, suas Prouincias haberent, & suos Metropolitanos habere debeant Episcopos, sicut priùs Metropolitanos iudices habebant sæculares. Primates tamen, vt præfixum est, tunc & nunc habere iussi sunt, ad quos post sedem Apostolicam summa negotia conueniant, vt ibidem quibus necesse est reuelentur, & iustè restituantur, & si qui iniustè opprimuntur, iustè reformentur atque fulciantur, Episcoporumq; causa & summorum negotiorum iudicia salua sedis Apost. auctoritate iustissimè terminentur.* Non potuit illustriùs eruditissimos Pontifex gradus & ordines Metropolitanorū Episcoporum, siue Archiepiscoporum & Primatum describere, ac quænam esset singulorum iurisdictio & functio, & denique quo fine facta fuerit iam olim ab ipsis Apostolorum temporibus huiusmodi iurisdictionis Ecclesiasticæ distributio, & denique, quod pridem probare intendimus, in ea partitione formam sæcularis & politicæ administrationis maiores nostros fuisse æmulatos.

Huic tot Pontificum auctoritati accedit ipsa Ecclesiæ totius continua praxis, quam ostendimus, *consect.* 1. in quo notitiam Ecclesiasticam cum notitia vtriusque Imperij comparauimos, atque ne dicta de Patriarchis antiquioribus qui in regnorum capitibus impositi fuere, & de Hierosolymorum Episcopo, qui Cæsariensi suberat denuò retractem, & de Constantinopolitano, qui non nisi regiæ vrbis & nouæ Romæ nobilitate, & ea dignitate fuit tandem auctus, nihil dicam impræsentiarum, paulò pòst commodiùs de eo dicturus: placet iterum paucis & vno velut aspectu Romanum orbem lustrare, & maiores Ecclesias siue eminentiores sedes Episcopales in iis vrbibus, quæ dispositione politica sublimi aliqua dignitate illustriores erant, collocatas fuisse demonstrare. 16

Atque vt ordiamur ab Italia, Aquileia nobilissima ciuitas, nobili quoque Episcopatu claruit, qui & Patriarchi dictus est, non quòd illi aliqui Metropolitani subessent, sed quòd Reges Gothorum, omnes Italici regni Episcopos Patriarchas nominarent, vt superiùs monuimus: fuisse verò magni nominis Episcopum, inde patet, quòd reliquos Istriæ & Venetiæ Episcopos traxerit in schisma, pro tribus capitulis; sed occupata tandem parte maritima Istriæ & Venetiæ, à Constantinopolitanis Episcopatus Aquileinsis lectus est, & Gradi quæ est Venetici maris insula constitutus, & Candidianus Episcopus anno 605. Romanæ communionis Patriarcha Gradensis seu nouæ Aquileiæ dictus est. Sopito tandem schismate Aquileinsis & Gradensis suam dignitatem, & nomen vterque retinuerunt, & demùm ea dignitas in ciuitatem Venetiensem translata est a Nicolao V. an. 1451. Vides igitur his ciuitatibus nobilissimis Metropolitanam sedem fuisse tributam, & vt præ cæteris Italiæ Episcopis Primatu honoris frueretur (ita enim concessit Leo VIII. Rodoaldo Aquileinsi anno 980. literis à Ioanne Candido *l.* 4.) hodie in modico oppido consistit: fuit autem Patriarchæ nomen Gradensi Episcopo delatum à Leone IX. qui ita Dominicum Gradensem nominat, & à Pontificibus decretum fuisse testatur, vt noua Aquileia totius Venetiæ, & Istriæ caput & Metropolis haberetur, *lib.* 1. *Regist. Ep.* 18. hic porrò Dominicus à Gregorio VII. missus est ad Michaëlem Imperatorem ad pacem Ecclesiæ conciliandam anno 1050. & deindè scripsit ad Petrum Antiochenum Episcopum Epistolam Græcam, cuius partem aliquam ex Codice M. S. bibliothecæ regiæ, refert Marca *opusc. de Primatu Lugdun. num.* 21. eius inscriptio 17

scriptio est, Δομίνικος χάριτι θεοῦ τῆς Γραδένσης, καὶ Ἀκυλείας ἐκκλησίας πατριάρχης. An deindè suam Ecclesiam à Marco Euangelista fundatam & solam à B. Petro Patriarchicum nomen intra Italiam accepisse, & eius Episcopos in Romana Synodo ad dexteram summi Pontificis assidere solitos Respondet Petrus negando hunc Aquileiæ sicut Venetiæ Patriarchatum, quinque tantum numerari Patriarchas, sicut quinque sensus in humano corpore, & inter eos Antiochenum dumtaxat dici Patriarcham, Romanum, & Alexandrinum Papas, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum Archiepiscopos, posse tamen Gradensem dici aliquomodo Patriarcham, eò quòd proximè assideat in Synodo Romano Pontifici; cùm enim Episcopi dicantur Patres, illi qui in Synodis primum locum post Patriarchas obtinent, dicuntur Exarchi, Protothroni, & Proëdri.

18 Venio ad Illyricum, cuius caput erat ciuitas Sirmiensis, vt illius Episcopus Anemius ait in Synodo Aquileiensi anno 381. ideóque Iustinian. *Nouella* 1. *Antiquis* (inquit) *temporibus, Sirmij præfectura constituta, ibique omne fuerat Illyrici fastigium, tam in ciuilibus*, quàm in Episcopalibus *causis*. Deindè sectum est in duas partes, diœcesim videlicet Macedoniæ, & Daciæ quæ Imperio Orientis cesserunt & sub administratione præfecti prætorio Orientis, cuius sedes constituta est Thessalonicæ. Pannonicæ verò vtrumque Noricum & cæteræ prouinciæ Occidentis Imperio adjudicatæ sunt sub præfecto prætorio Italiæ, & Vicario Sirmij. A quónam eiusmodi diuisio Illyrici facta fuerit, & de variis eius mutationibus, modò non disputo, sufficit mihi sedes principes Episcopales Illyrici constitutas fuisse Sirmij, vti iam vidimus, & Thessalonicæ, cuius iurisdictioni ciuili, quæ ex sede præfecturæ procedebat Ecclesiasticam Romani Pontifices addiderunt; quare eam ciuitatem commendat Concil. Sardicense *Canon.* 20. erat illa Macedoniæ metropolis ex Strabone, & Episcopi Thessalonicensis potestas in Macedoniam porrigebatur: iudicia verò Ecclesiastica Romæ retractabantur etiam post Illyrici Orientalis adiunctionem Imperio Orientali factam, quod demonstrat Marca *lib. de primatu, n.* 39. *&* 40. & constat ex *Epistol.* 84. *Leonis* 1. *ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum*, quem Leo prædecessorum suorum exemplo, Vicarium suum constituerat; nam & Rofus quidem sub Innocentio P. R. solam Macedoniam iure metropolitico regebat; ex mandato autem Pontificio Episcopus Thessalonicensis totius Illyrici Orientalis curam suscepit, vti ex Leonis Epistola citata, in qua continentur hæc mandata, vt in illis quidem Prouinciis Thessalonicensis Episcopatus fastigium emineat, ideoque de persona consecrandi Episcopi Metropolitanus cuiusque Prouinciæ iudicet, de Metropolitani verò electione prouinciales Sacerdotes referant ad Thessalonicensem, vt eius authoritate firmetur ordinatio, vt in Conciliis prouinciæ querelæ omnes iudicentur, si difficilior causa fuerit, Metropolitanus de tota negotiatione Thessalonicensem moneat, vt eius iudicio, coram partibus sopiatur, vel ad Romani Pontificis cognitionem à Thessalonicensi transmittatur, quare honor concessus, summa iudiciorum, atque ordinationum auctoritas, & definitio & κῦρος Romani Pontificis concessione indulta erat Episcopo Thessalonicæ, quæ totius Macedoniæ diœcesis caput pridem fuerat ab Imperatoribus constituta, sed de προεδρίᾳ & honore ac dignitate Episcopi Thessalonicensis vide fusiùs eundem Marcam, *lib. cit. num.* 41. 43. 44. 45. *&* 46. Illi non sola Macedoniæ Diœcesis subdita erat, sed etiam diœcesis Daciæ, quæ & Dacia Ripensis, & Mediterranea, Dardania & Moësia superiore constabat. Verùm imminuta deinceps est illius Ecclesiæ auctoritas, diuulsis aliquot ab ea prouinciis, & nouo Archiepiscopatui Iustinianæ attributis, tandémque penitùs abolita, cum ea Leonis Isauri edicto in odium Gregorij II. & III. Illyrici, Siciliæ & Calabriæ prouinciæ à Romano Patriarchatu recisæ sunt, & sedi Constantinopolitanæ adiunctæ. Tunc enim Episcopi & Metropolitani Thessalonicensis potestas intra fines solius Macedoniæ primæ coërcita est, quod docet antiqua Episcoporum Orientalium notitia & Leonis Philosophi diatyposis. Vides igitur nobilissimæ Thessalonicensis Ecclesiæ authoritatem auctam & diminutam fuisse, prout eiusdem vrbis ciuilis dignitas creuit, aut decreuit.

Iustinianus Imperator vt patriam suam ornaret 19
Achridiam, siue Iustinianam primam Metropolim fecit, & a Vigilio Pontifice obtinuit vt illius Episcopatus Archiepiscopatûs dignitate insigniretur, atque Metropolitanis earum Prouinciarum, quas à Thessalonica auulserat iura daret, & ipse à sua Synodo deinceps ordinaretur; quod Vigilius cócessit, eique Archiepiscopo suas vices commisit, quod fatetur Iustin. *Nouell.* 131. & Gregorius 1. *lib.* 4. *Epist.* 9. *&* 15. *ad Ioannem Iustinianæ primæ Episcopum*. Hi tamen Archiepiscopi qui Metropolitanis præerant quoad suas personas & iudicia Romani Episcopi censuræ suberant, quod patet ex Gregor. I. *lib* 2. *epist.* 6. vbi Ioannem Episcopum Iustinianæ primæ propter iniustè ab eo damnatum Adrianum Thebanum Episcopum communione per 30. dies abstinet, eius iudicium rescindit, & Adrianum suæ Sedi restituit. Ex his porrò vides aliquos fuisse Archiepiscopos, qui etiam Metropolitanis præessent, qualis fuit hic nouus Iustinianæ primæ Archiepiscopus, & Thessalonicensis quoque: quæ causa fuit Isidoro cur *lib.* 7. *origin. cap.* 12. ordinem Episcoporum contra vulgatam sententiam quadripartitum faceret, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Metropolitanorum, & Episcoporum, atque Archiepiscopum exponeret summum Episcoporum, qui teneat vicem Apostolicam, & præsideat tam Metropolitanis quam Episcopis cæteris. Eiusmodi etiam fuit Archiepiscopus Bulgariæ, quem aliqui malè nominarunt Patriarcham; nam Petrus Antiochenus in Epistola nuper citata ad Dominicum Aquileiensem disertè fatetur, dici tantùm Archiepiscopum, cuius nominis ratio petenda est ex eo, Iustiniana prima eiusque Prouinciæ inuasæ fuerunt à Bulgaris, & deinde dictæ sunt Bulgaria. Vnde & aliqui etiam eruditi illi Patriarchæ nomen dederunt sumpto paulò latiùs eo nomine pro Primate, aut Archiepiscopo, qui Metropolitanis præest, vti alias monuimus; malè tamen hunc Bulgarum Patriarchatum probant ex eo quòd in Synodo Trulensi Ioannes Episcopus nouæ Iustinianopolis post Patriarchas subscriptus legatur: nam neque ibi Patriarcha dicitur, neque erat ille Iustinianæ primæ Archiepiscopus, sed Constantiæ Cypri, quæ Iustiniana noua dicebatur; qua de re vide Marcam *lib.* 2. *de concord. cap.* 9. fatemur tamen deindè Nicolaum primum, qui dixerat Primates esse secundarios Patriarchas, nomen illud Bulgariæ Archiepiscopo tribuisse, *in responsis ad consulta Bulgarorum, cap.* 71. & Innocent. III. precibus Calo-Ioannis Imperatoris Bulgarorum, & Blachorum, eadem dignitate ornasse Basium Archiepiscopum Bulgariæ, & Blachiæ & simul Trinontiû Episcopum: nam concessa illi in cæteros Bulgariæ, & Blachiæ Metropolitas Primatia addit, *Fraternitatem tuam scire volentes quòd apud nos hæc duo nomina* Primas, & Patriarcha, *penitus idem sonant, cùm Patriarcha & Primates vnam formam teneant, licèt nomina sint diuersa*, Græci

igitur

igitur nouiores nominant Patriarcham τεταρχη̃ν, & ἐξαρχίας, sed quidquid sit de nomine, vides dignitatem illi signatam supra Metropolitanos non nisi sedi nobilissimæ admioistratione fuisse concessam.

20 Veoio ad Gallias nostras. Bituricensis ciuitas in Aquitania Metropolis fuit, atque ob eam causam Carolus Magnus anno 786. petiit ab Hadriano vt pallium Etmeniberto Archiepiscopo Bituricensi concederet, quod obtinuit, vbi Pontifex Metropolitanum illum à nullo alio pendere sciuit, vti idem Pontifex Epistola ad Carolum testatur: *Qui præfatus*, inquit, *sanctissimus vir nobis confessus est vt sub nullius Archiepiscopi iurisdictione esse videretur.* Huic deindè Metropolit. accessit dignitas capitis regni Aquitanici, quod an. 781. instituerat vt ait Adreualdus Floreacensis *de translatione S Benedicti c.* 13. & simul primatus in reliquas prouincias, quæ sub Carolo erant, addita prærogatiua. Quare Nicolaus primus *Epist. ad Rodulphum Bituricensem.* anno 864. cuius fragmentum habes *cap. conquestus 9. quæst.* 3. vocat illum primatem & Patriarcham.

21 Dissipato deindè regno Aquitanico & Gothico Marchionatu seu Narbonensi ducatu instituto, Narbonensis Archiepiscopus Primatum Bituricensem excussit, ipséque primas factus est Aquensis Prouinciæ ab Vrbano II. anno 1097. Prouincia quoque Auscitana Ducum Vasconiæ auctoritate eandem libertatem adepta est. Quare vt Alexander III. anno 1164. & Vrbanus anno 1187. Bituricensi primatum in solam Prouinciam Burdigalensem confirmant.

Burdigalensis quoque post exorta inter Galliæ & Angliæ reges bellà propter Ducatum Aquitanicum, excossit primatum Bituricensem: qua de re est querela Philippi Augusti ad Innocenium III. anno 1211. mense Maio. Vide de ea lite Innocent. III. *libro tertio reg. Epistola* 15. omnes tamen istæ Ciuitates fuere Prouinciarum Metropoles, quæ de iure Metropolitico aut de primatiali Ecclesiastico contenderunt.

22 Ioannes VIII. in gratiam Caroli Calui Imperatoris Angesisum Archiepiscopum Senonensem Vicarium sedis Apostolicæ per Gallias & Germanias constituit, vt Synodos conuocaret, mandata Pontificia intimaret Episcopis, de negotiis grauioribus referret ad sedem Apostolicam. Vnde aliqui colligunt primatiam Ecclesiæ Senonensis in Gallias, & Germanias, sed omninò malè: nam imprimis hoc priuilegium non indulget Ecclesiæ Senonensi, sed ipsi Angesiso, estque, vt dicunt, priuilegium personale, vt ipsamet verba rescripti, quod refertur *tomo* 24. Conciliur. testantur pro sua sanctitate & fidei merito atque diuinitus sapientiæ dono concessi, percussit cæterorum Episcoporum animos Angesisi ambitio, ideoque Synodus Pontigonensis refragata est, quamuis Carolus ex imperio potiùs, quàm Episcoporum consensu priorem consessum in illa Synodo tribueret Angesiso, vt legitur in eius actis apud Aimoinum: & denique eius executioni restiterunt Episcopi, vt ait Hincmatus *Epistola ea de re ad suos Collegas conscripta*, ipsumque Hiocmarum vehementer obstitisse narrat Flodoard. *Hist. Remensis libro tertio capite* 21. deindè non fuit indultus Aogesiso primatus, sed Vicariatus sedis Apostolicæ, quæ sine dubio sunt diuersæ dignitates, vna ordinaria, alia delegata; ipséque Angesisus dum Concilio Pontigonensi subscribit, Vicarium se sedis Apostolicæ nominat, & in Synodo Tricassina præsente Ioanne Pontifice anno 878. Hincmarus vice Synodi respondet & ante Angesisum subscribit, & in litteris eiusdem Ioannis ad quinque Archiepiscopos Galliæ, Angesisus post Hincmarum nominatur. Vides itaque Angesisum ne quidem Vicariatum illum sedis Apostolicæ, quem malè primatum vocant, retinuisse & multò minus ad suos successores transmisisse, illum posteà Seguinus à Ioanne XV. per Gallias obtinuit, eáque de causa in Synodo Remensi anno 991. priorem locum tenuit & Arnulphum damnauit. Quare legato Pontificio expostulanti, quòd ioconsultum Sedis Apostolica illum damnasset & sua sede deiecisset, respondent Patres Seguinum Ioannis Papæ vices per Gallias sibi creditas *innouasse* & in eius præsentia Arnulphum sese Sacerdotio exuisse. Neque dicas Pontigonensem Synodum vsam esse voce primatis & Angesiso illum confirmasse. *Decernimus* (inquit) *& sancimus vt Angesisus ita teneat primatum Galliæ & Germaniæ.* Nam aio imprimis decretum illud à Synodo factum vrgente Carolo Imperatore præsente & pluribus refragantibus, vti affirmabat Hincmar. deindè contra mentem Pontificis, qui voce primatus abstinuit, & suas illi duntaxat vices delegauit ad certa negotia, conuocandam scilicet Synodum, definienda Canonicè quædam negotia, & referenda grauiora ad notitiam Pont. fi. is. Quare prudenter omniuo Synodus non absolutè agnouit primatum Angesisi, sed sancit *vt ita illum teneat*, nempe sicut edixit Pontifex, & non ad alia quam illa quæ Pontifex in suo rescriptu notabat. Denique non meminit Synodus primatiæ concessæ Senonensi sedi, sed ipsi solum Angesiso. Quare acta Synodi Pontigonensis falsauit Odotannus Monachus S. Petri Viui, apud Senonensem in suo Chronico cum eius ista Verba refert: *Ita teneat Primatum in Gallia & Germania ipse, cunctique successores eius in propria vrbe Senonia.* Quod affictum est omninò, neque potuit Synodus conferre primatum Galliarum Episcopis Senonensibus, quem ipse Pontifex non dabat, qua enim auctoritate id fecisset? Habemus verò, quod initio monuimus, dignitatem Metropoliticam & Primatem non nisi illustrioribus ciuitatibus, & quæ aliquod ius habebant in alias, fuisse concessam: nam ciuitas Senonensis totius Galliæ caput, & Metropolis à Ptolemæo, Galliarum regni sedes à Turonensi, magnæ inter Gallias auctoritatis à Iulio Cæsare, dicitur. Denique auctor vitæ sancti Pharonis Meldensis Episcopi de illa sic loquitor: *Inter quas Prouincias tollit inter sidera nomen, caputque inter nubila condit ciuitas Senonis Metropolitana.*

Anno 1079. Gregor. VII. S. Gebuino Episcopo 23 Lugdunensi perpetuum primatum in quatuor Prouincias Lugdunensem, Rothomagensem, Senonensem & Turonensem, quem, vt ipsemet ait *libro 6. Reg. Epistol.* 36. per aonorum longa curricula obtinuerat Ecclesia Lugdunensis, confirmauit. *Confirmamus* (inquit) *primatum super quatuor Prouincias Lugdunensi Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi, tuisque successoribus.* Quisnam verò primus hunc primatum tradiderit quis dicat? laboratur enim in explicando Lugduni super quatuor Prouincias iure præcipuo aut prærogatiua, quia id latercolo Imperij non reperiebatur: quam difficultatem ex varia Galliarum diuisione explicare conatur eruditissimus vir Marca *libro de Primatu Lugdunens. numero quinquagesimo nono & sequent.* nobis sufficit primatum Lugdunens. in quatuor illas Prouincias io ordine Ecclesiast ico antiquissimum esse, & per longa anno-

rum curricula præceſſiſſe Gregorium VII. qui illum S. Gebuino *confirmauit* & non primum conceſſit. Cum autem de illo Richerius Senonenſis Epiſcopus litem mouiſſet, & illi ſe ſubiicere renuiſſet, Vrbanus II. anno 1095. in Concilio Claromontano omnibus expenſis & auditis, Richerium damnauit ſæpius à Concilio citatum, & poſt varias inducias indultas venire renuentem, quare ex totius Synodi fauore & iudicio ſancitum eſt Senonenſem Archiepiſcopum Lugdunenſi tanquam Primati ſubiectionem obedientiámque debere, quia & Catalogorum, & ſedis Apoſtolicæ idipſum conteſtabatur auctoritas; cui profectò ſententiæ ſe humiliter obedituros Senonenſis Eccleſiæ ſuffraganei propria quiſque voce profeſſus eſt. Id ipſum etiam de Rothomagenſi Eccleſia confirmatum eſt: de Turonenſi enim, quia iam à retroactis têporibus ſine refragatione obedierat, nulla iam quæſtio mouebatur. Quia verò Senonenſis, admonitus à Legatis Hugonis Lugdunenſis, nullam pro primatu Lugdunenſi Eccleſiæ reuerentiam profiteri voluit, *Eapropter* (inquit Vrbanus) *toto conſentiente Concilio pallij vſum & ſuffraganeorum obedientiam, donec ipſe obediret, Senonenſi Archiepiſcopo interdiximus. In Rothomagenſem quoque, qui aberat, eandem ſententiam promulgamus, niſi infra tres menſes poſt ſententiam cognitam, ſiquidem* viua voce non poſſet, ſubiectionem *debitam ſcripto polliceretur. Ipſius itaque ſuffraganeis, qui præſentes aderant ſententiam noſtram debita humilitate ſuſcipientibus ac obedientiam promittentibus, ſic tandem Lugdunenſis Eccleſiæ querela diuturna, annuente Domino terminata eſt. Per præſentem igitur priuilegij paginam Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ Primatum ſuper quatuor Prouincias confirmamus, & per eam tibi tuiſque ſucceſſoribus, &c.* Confirmat deinde Gregorius VII. priuilegium Gebuino factum, & quatuor illas Prouincias, ait eſſe Lugdunenſem, Rothumagenſem, Senonenſem, & Turonenſem: Eccleſiaſticas & ſæculares perſonas quæ ſcientes contra huius priuilegij paginam venire tentatunt, ſi tertiò monitæ, congrua ſatisfactione non ſe emendauerunt poteſtatis honoriſque ſui dignitate priuat, & eam à ſacratiſſimo Chriſti corpore & ſanguine alienam facit, & in vltimo examine diſtrictæ vltioni ſubiacere vult. Hæc omnia habentur in decreto Vrbani directo Hugoni Lugdunenſi Archiepiſco, & Primati, eiuſque ſucceſſoribus canonicè promouendis in perpetuum, quod datum eſt apud Clarum Montem Aruerniæ, per manum Ioannis S.R.E. Diaconi Cardinalis, Kalendis decembris indictione tertia, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo nonageſimo quinto, Pontificatûs autem Vrbani ſecundi Papæ anno octauo. Huic porrò definitioni Concilij interfuiſſe dicuntur in ipſo decreto Archiepiſcopi diuerſarum Prouinciarum numero 12. cum Epiſcopis LXXX. Abbatibus XC. & eo ampliùs: quare non mirum ſi huius priuilegij prærogatiuam in Concilio Oecumenico factam ab Vrbano II. cæteri deinde Pontifices continuò probarunt confirmarúntque, Paſchalis II. Calixtus II. Adrianus IV. Cæleſtinus II. Alexander III. quos omnes enumerat Amedæus de Thalar. Archiepiſcopus Lugdunenſis in ſupplici libello, quem obtulit Martino V. è Conſtantienſi Synodo, extincto diuturno ſchiſmate, redeunti, à quo petiit eandem ſuæ Eccleſiæ prærogatiuam confirmari; quod & obtinuit. Libellum illum ſeruat Archiuium Lugdunenſe.

Impulit porrò Romanos Pontifices ad Primatum Lugdunenſem conſtituendum ſupra quatuor Prouincias, Lugduni ciuitatis ſplendor tum ſacer, tum etiam ciuilis: illam enim ampliſſimam, & florentiſſimam vrbem vocauit Ammianus, nobiliſſimam Turonenſis, inſignem Metropolim Ptolomæus, Prouincialium ornamentum Seneca, vrbem maximam & præfectorum Romanorum Emporium, Strabo. Philoſophiæ quondam matrem & matricem S. Odilo in *vita S. Mathildis*. Plura illius ciuitatis decora collegit eruditus Theophilus Raynaudus *libr. 3. de virtutibus*, vt & *in diſſertatione de natali S. Ambroſij ſolo puncto 6.* & Marca *opuſc. de primatu fuſiſſime à num. 94.*

24 Ex quibus pauca iſta delibabo. Ordior ab ornamentis Politicis & profanis. Strabo iam allatus duabus maximè ex rebus Lugdunum commendat *lib. 4. ex com. 1.* ex arce in area duobus fluuiis intercepta à Romanis impoſita aduerſus nondum ſatis confirmatam Galliarum fidem *ὥσπερ ἀκρόπολις δὶα τὰς συμβολὰς τῶ ποταμῶν.* 2. ex emporio, quo vterentur Romani; *Καὶ γὰρ ἐμπορίῳ χρῶνται*: quia Lugdunum ad vtriuſque maris commercia erat tunc temporis opportuniſſimum: cum enim nondum Oceani ſeptemtrionalis per Gades circumnauigatio foret aperta, merces ex Italia, Hiſpania, Africa atque ipſo Oriente deuehebantur Arelatem, indéque per Rhodanum Lugdunum deferebantur, indéque per Ararim & Dubium ad Heluetios & vtramque Germaniam, vel per Sequanam vectæ ad Caletem & Lexouios, ipſumque Oceanum transferebantur, ipſomet Strabone teſte eodem *l. 4.* Commendabatur etiam Lugdunum, aureâ & argenteâ monetâ quæ inibi à Romanorum præfectis cudebatur. Nam ſtatim poſt Coloniam à Planco conſtitutam reperitur nummus inibi percuſſus cum hac epigraphe, *Anton. Imp. III. vir R.P.C. A. XL.* ex aduerſa parte, *Lugduni* cum Leonis effigie. Antonius Triumuir fuerat creatus reipublicæ conſtituendæ; illíque Gallia in partitione Prouinciarum obuenerat anno V. C. 712. teſte Dione & ab ea biennio pòſt armis Augusti pulſus eſt: eò verò tempore, quo Gallias tenuit, nummus ille cuſus eſt. Litteris A. XL. non deſignatur annus Coloniæ deductæ, quæ à quatuor tantum annis condita erat, neque etiam à populis XL. Galliæ excuſum fuiſſe nummum illum, vti opinatur Lipſius. Huiuſmodi nummi à Romanorum præſidibus, non à populis cudebantur, & conuentus Gallorum Lugduni non à XL. ſed à LX. populis fiebat. Denotant igitur illæ litteræ nummi valorem, vti in aliis ſæpiùs videtur: celebratur etiam moneta Lugdunenſis in notitia Imperij: ſuperſunt adhuc nummi ſub Carolo magno, & eius filio Ludouico Pio percuſſi cum hac inſcriptione, *Carolus Imp. &c. Ludouicus Imper.* & ex aduerſa parte, *Lugdunum.* Ius illud deinde cudendæ monetæ ad Archiepiſcopum Lugdunenſem deriuatum eſt, in his legitur hæc epigraphe *Lugdun. prima ſedes Galliarum.*

25 Non leue fuit ornamentum Lugduni quòd in ea Colonia fieret conuentus populorum Galliæ ad aram Auguſto principi dicatam ad confluentem Araris, & Rhodani: erant verò ſexaginta illi populi, vel Prouinciæ, quæ communi conſenſu templum illud viuenti Cæſari excitarant, quod licet alibi factum etiam fuerit, vrbes tamen in quibus excitabatur, erant clariores cæteris: nam Dio *lib. 51.* ait Auguſto dicatum templum à communi, dum ait Auguſto etiam viuenti dicata eſſe templa à communi Aſia in vrbe Pergamo, Epheſo & à communi Bithynia in vrbe Nicæa, quia

eæ

ex vrbes in suis Prouinciis eminebant *ἄυται γάρ τέ- τι αἱ πόλεις ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ϗ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ πρωτεύ- τιμεῖα.* Ex quibus licet nubilitatem ciuitatis Lugdunensis colligere, quam omnes Galliarum Prouinciæ elegerunt ad Templum Augusti In ea construendum, in eo erant duæ aræ, vna Augusto, altera Deæ Romæ: Augustus enim, vt ait Sueton. *Templa in nulla Prouincia, nisi communi sua Romaque nomine recepit.* Inde Sacerdotes eiusmodi temporum dicti sunt, *Romæ & Augusti Sacerdotes*, quod docet vetus inscriptio apud Gruter. *pag.* 310. *Seruilio Marciana Aruerno Sacerdoti ad templum Romæ & Augustorum tres Prouinciæ Galliarum.* Quæ inscriptio vt intelligatur, obseruandum est, morem inualuisse vt in templo Lugdunensi sacra fierent non Augusti modò, sed & reliquorum Cæsarum numinibus; vnde dicta ara *Cæsarum*: quod verò addit inscriptio, *tres Prouincias Galliarum* aram dicasse, quod etiam habent similes inscriptiones apud eundem Gruter. *in pag.* 386. *Tiberia Antistima equiti Romano tres Prouinciæ Galliæ ad aram Cæsarum statuam equestrem ponendam censuerunt.* Tres partes Galliæ quas subegit, & enumerauit Iulius Cæsar, intelliguntur, nimirum Aquitania, Belgica, & Lugdunensis, in qua diuisione omisit Iulius Galliam Narbonensem, ideoque à quibusdam Galliis opponitur; vide illud Liuij de Augusto, *cum ille conuentum Narbone egit census à tribus Galliis, quas Cæsar pater vicerat actus.* & apud Ammian. *lib.* 15. locus ad confluentem Ataris & Rhodani dicitur *exordium Galliarum*; & in tabula itineraria Peutingeri, Lugdunum *caput Galliarum*; quia post euersam Prouinciam Viennensem, quæ pars erat antiquæ Narbonensis, prima ciuitas, quæ Romanis occurrebat apud Gallias erat Lugdunum: tres verò illæ partes siue Prouinciæ Galliæ diuidebantur ex Strabone in sexaginta populos. Ptolemæus constituit in Aquitania *ἔθνη* siue populos aut gentes XVII. in Lugdunensi XXIV. in Belgica XIV. ex quibus conficies LX. Quod verò Tacitus numeret *lib.* 3. *Annal.* sexaginta, quatuor ciuitates (sic enim populos accepit) loquitur de vniuerso Galliarum corpore, quod præterea continet Galliam Narbonensem, cui Ptolemæus tribuit XIV. populos, qui si adiiciantur LX. populis aliarum trium partium, siue Galliarum, efficient LXXIV. Itaque apud Tacitum legendum est quatuor & septuaginta ciuitates defecisse. Quotannis igitur Lugdunum conueniebant Galliarum LX. populi ad aram Augusti, & Cæsarum, cuius Sacerdotes sodales Augustales nuncupabantur ex Tiberij instituto apud Tacitum *lib.* 1. *Annal.* Erant verò numero sex, in inscriptionibus mentio est Augustal. id est, Seuirorum Augustalium, dicebantur & *flamines Augustales* seruabant inter se ordinem; quare in inscriptionibus legitur *Aurelius primus Augustalis*, & primigenius, *Sex-vir secundus Augustalis.* Qui honor Augustalitatis, sicut & Flaminij ac Pontificatus in quinquennium, vel in perpetuum ab ordine decurionum decernebatur, vel gratuitò, vel aliquando sportulis, & epulis datis. Habes inscriptionem Lugdunensem huius rei testem apud Gruterum *pag.* 411. *Sextus Ligurius summus curator ciuium Romanorum Prouinciæ Lugdunensis, quinte Duumuiralibus ornamentis, suffragiis sanctissimi ordinis honoratus Duumvir designatus & postulatione populi, ob honorem perpetui Pontificatus datum, cuius dem dedicatione decurionibus denarios quinque, ordini Equestri Seuiris Augustalibus negotiatoribus vinariis denarios tres, & omnibus corporibus Lugduni licitè coeuntibus denarios duos; item ludos Circenses dedit.*

16 Neque dumtaxat in hoc Galliarum Lugduni conuentu sacra ad templum istud fiebant; sed & festos dies agitabant ludos, spectacula, atque nundinas: quare Drusus auertit Gallos à societate belli cum Sicambris, euocatis Lugdunum Gallorum proceribus specie festi, quod ad aram Augusti agitabatur, quod narrat Dio *lib.* 54. atque hanc celebritatem ad suam adhuc ætatem & Seueri Imperatoris perseuerasse ait: ludus etiam Caium Caligulam Lugduni celebrasse notauit Sueton. In iis erant certamina Græcæ Latinæque facundiæ, in quibus qui maximè displicuissent scripta sua spongia, linguave delere iussi, nisi ferulis obiurgati, aut flumine proximo mergi maluissent. Ad solemnes illas verò recitationes erant parata auditoria in ædibus Augusti. quæ ex Adriani instituto dicta sunt *Athenæa* vel voce desexâ Athenica apud Trebellionem, locus autem & ipse Athenæum; denique in eiusmodi celeberrimo aliquo conuentu passi sunt insignes illi martyres Lugdunens. apud Euseb. *libr. quinto Histor. capit. quinto.*

Neque ea sola fuerunt Coloniæ Lugdunensis ornamenta. Nam cum Claudius annis triginta post conditam à Planco Coloniam ea ipsa die, qua ara dicata fuerat Augusto illam tanquam sui natalem augustiorem reddidit, & non solo iure coloniæ, quo iam fruebatur, contentus eam Coloniam Romanam fecit eo deductis ciuibus Romanis, qui ciuitatem vna cum veteribus incolis constituerent: quare nouum nomen adepta est dictáque *Colonia copia Claudia Augusta Lugdunensium*, quod passim designatur in inscriptionibus apud Gruterum his literis, C.C.C. *Aug. Lug.* quas de trecentis Augustalibus Rubisius & Paradinus inepte sunt interpretati, & alij de trecentis Augustalibus. Sic etiam ciuitas Agrippina dicitur Colonia Claudia Augusta Agrippinensium. Copiæ vox additur Lugduno quò significetur huius emporij abundantia ea loci opportunitate, quâ ratione vrbs Hadrumetana iure coloniæ donata à Traiano propter sedatas seditiones dicitur *Concordia*, sic enim habet vetus inscriptio: *Colonia concordia Vlpia Traiano Augusta frugifera Hadrumetana.* Eadem de causa Claudius pleráque ornamenta ciuitati illi adiecit, ne nihil amplissimis ciuitatibus cederet. 17

Inter illa verò Lugdunensis Coloniæ decora erant castra; nam inibi præsidium agebat cohors decima octaua: Tacitus Annal. *l.* 3. *Andegauos Ælius Amola, excitata cohorte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit*, & *lib.* 1. *Histor.* meminit Iunij Blæsi Lugdunensis Galliæ Rectoris, qui partibus Vitellij accessit cum Italica legione, & alia Taurina Lugduni tendentibus, subiungitque cohortem XVIII. Lugduni solitis sibi Hibernis relictam, milites verò vt à ciuibus secreti forent, suis castris continebantur, vt Romæ in castris prætoriis ad portam Viminalem; castra verò Lugdunensium & prætorium in colle Fori veteris fuisse collocata non malè suspicatur Marca *libr. eius. numer.* 107. nam insesso per milites colle, atque munito, spes adimebatur nationibus Gallicis montem inuadendi, & ciuitas inferior tegebatur. 18

Denique vt hæc Lugduni ciuilia ornamenta concludamus, Augustus Lugdunensi Prouinciæ solidæ nomen dedit, & tres Prouincias Galliarum, eius nomen commendare annuis conuentibus, vt diximus, voluit. Præerat illa Segusianorum genti eratque ipsorum Metropolis, quod docet Strabo *προτέτακται δὲ τοῖς ἔθνεσι τῶν Σεγουσιάνων ἡ πόλις αὐτὴ κειμένη* 19

μεταξὺ τοῦ ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Δουβι. Vides Strabonem conſtituere eius ſitum inter Rhodanum, & Dubium. Plin. *l.4. capit.18. Seguſiani liberi, in quorum agro Colonia Lugdunum.* Ptolemæus Seguſianis attribuit Rhodanum & Forum Seguſianorum *Roanne, & Fur:* ait & Ptolemæus Lugdunum illuſtris Metropolis, *Ὑπὸ δὲ Λούγδουνον μητρόπολις.* Complectebantur autem Seguſiani, vel, cum Cæſare, Sebuſiaui, agros qui nominibus Breſſiæ Balgiaci patris Burgundici Comitatus intra Rhodanum & Dubium & cis Rhodanum agri Bellijoci, Rhodanenſi Comitatibus Lugdunenſi & Foreſij hodie comprehenduntur. Diuiſo deindè Imperio nomen Seguſianorum ſenſim aboleuit, manſit nomen Lugdunenſium, quod tunc æquabat hodiernam Diœceſim Lugdunenſem donec ſciſſo in partes regno Francorum, datus eſt locus variis comitibus & dinaſtiis in agro antiquæ Lugdunenſis ciuitatis, imminuta quoque nobiliſſimæ ciuitatis, dignitas imperante Galba, & ipſa tandem eſt oppugnata à Seuero principe poſt deuictum Albinum, cuius partes ipſa ſequuta erat & apud illam vltimam pugnam; & decretoriam, peractam ait Herodianus, *ἡ δὲ τελευταία περὶ Λούγδουνον μεγάλην πόλιν, καὶ εὐδαίμονα.* De pugna iſta apud Lugdun. teſti eſt etiam Dio, Spartianus quidem ait pugnatum eſſe apud Trinortium non longè à à Rhodano mendo inſigni, cum Trinortium ſitum ſit apud Ararim, vt etiam ex Itinerario Antonini conſtat. Facile tamen emendatur Spartianus; ſic enim ait: *Multis interim variè geſtis in Gallia apud Trinortium pugnauit Seuerus, cum quidem ingens periculum equi caſu adiit, ita vt mortuus ictu plumbea crederetur.* Vbi nota Spartianum dicere pugnatum fuiſſe primò apud Trinortium; quare ex Dione & Herodiano addendum eſt, *deinde apud Lugdunum*, nempe pugna-
30 tum eſt.

Hactenus de ciuitatis nobiliſſimæ ornamentis Politicis: venio ad ſacra, atque ad Eccleſiæ Lugdunenſis decora. Eius exordia à Photino Epiſco, qui in has oras à ſancto Polycarpo Smirnenſi in Aſia Epiſcopo & Ioannis diſcipuli diſcipulo miſſus nobiliſſimæ Eccleſiæ fundamenta iecit, vbi Turon. *libr.1. Hiſtor. Francor. capit.24.* docet, neque leuis eſt, coniectura mercatores, qui in Aſia commercium habebant impetraſſe Photinum à ſancto Polycarpo eamque miſſionem à Rom. Pontifice probatam fuiſſe & ab eo Photinum Lugdunenſi Eccleſiæ præfectum. Vtrumque iſtud probat Marca *opere citato, numer.* 110. Nam Innocent. I. à Petro & ſucceſſoribus eius, Galliarum, totiúſque Occidentis fundatas fuiſſe Eccleſias teſtatur, deinde cultus, quo Polycarpus R.P. veneratus eſt, vt qui ad inuiſendum Anicetum Romanam peregrinationem ſuſceperit, teſte Euſebio. Deinde Synodus ab Irenæo habita contra Quarta decimanos; quæ decreuerat die Dominica celebrandum eſſe Paſcha contra vſum iam in Aſia receptum; Romanum enim morem Irenæus reiectis ſuis Aſiaticis tenere ſuaſit, cum tanquam matricem Romanam Eccleſiam veneraretur.

31 Concilium illud, cui præfuit Irenæus ex omnibus Galliæ Prouinciis coaluit: nullum enim aliud Concilium Gallicanum in hac vniuerſæ Eccleſiæ cauſa coactum fuit, quam iſtud Lugduni, eò quòd in ea vrbe trium Prouinciarum Galliæ conuentus fieri ſoleret: ex antiqua enim Eccleſiæ diſciplina in locis frequentioribus haberi ſolita ſunt Concilia: nam in illa Epiſcopi tutiùs & faciliùs conueniebant: in hoc verò Concilio ex omnium per Galliam fratrum ſententia ad Victorem R. P. ſcripſiſſe Irenæum ait Euſeb. *lib. quinto capite 24.*

Irenæi aliorúmque Martyrum conſtantiâ Lugdunenſis Eccleſia nobilitata, ita perpetuò fuit illuſtris, vt à Lothario Imperatore anno 854. dicta fuerit prima Galliarum Eccleſia in reſcripto, quo illi Sauiniacum Monaſterium contulit, quódque ex MSC. codice Lugdunenſi integrum exhibet Marca *numer.* 113. *Licèt enim tunc non præſideret cæteris omnibus Metropolitis.* Vnde in ſubſcriptionibus Synodorum modò priorem, modò poſteriorem locum illi tributum legimus: poſt excitatam tamen ab Angeſiſo de Primatu Galliarum controuerſiam Cabilonenſis Synodus II. Aurelianum Lugdunenſem Primatem omnium Galliarum vocauit in decreto de purgatione Gofredi Monachi anno 894. quod idem præſtitit S. Odilo in vita ſancti Maioli circa annum 1046. cùm dixit vrbem Lugdunenſem, *quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico iure non immeritò retineret arcem*, atque hunc S. Odilonem eſſe Abbatem Cluniacenſem, non alium quempiam ab illo oſtendit Marca *n.*114. Ex his omnibus vides non immeritò RR. PP. Lugdunenſi Eccleſiæ cum dignitate Metropolitica tandem Primatum iam indulſiſſe, cùm & antiquiſſima & nobiliſſima ſemper fuerit Eccleſia, de qua dixerit Glaber *l.5. Hiſtor. cap.7. Antiquitùs ipſa ciuitas Lugdunenſis index veri luminis maximæ partis Galliæ, quoniam præcones primatus Chriſtianæ fidei à ſancto Polycarpo, diſcipulo S. Ioannis Euangeliſtæ miſſi vniuerſam inde illuſtrarunt regionem.* Alludit ad vulgatam nominis Lugduni ſignificationem montis lucidi aut lucidè ſplendentis, qua de re vide Iuretum *ad epiſt.6. lib.2. Iuonis*, & Quercetanum *in notis ad lib. ſecundum Petri Cluniacenſis.* 32

Fuit & illuſtriſſima ciuitas Lugdunenſis, vt docuimus atque etiam Metropolis; ex antiqua autem Innocentij I. regula *epiſtola ad Alexandrum Antiochenum: Secundum priſtinum Prouinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos numerari oportet*, id eſt, ciuitatibus Metropolibus impoſitos fuiſſe Epiſcopos cum Metropolitico iure, quod factum in Metropoli Lugdunenſi, cui etiam poſtremo primatia conceſſa fuit: idem omninò contigit in aliis Metropolibus in tota Gallia, Hiſpania, Italia Africa, vti facile foret demonſtrare, ſed iam longiùs excurrimus, nec ſine faſtidio, quod in ſola Lugdunenſi Eccleſia ferendum nobis fuit, ne aduerſus illam vel iniqui, vel ingrati audiremus: & quæ hactenus diximus ad demonſtrandum noſtrum Conſectarium de ſedium Epiſcopalium quoad iuriſdictionem Eccleſiaſticam diſcrimine, quod cum omninò neceſſarium ſit ad vitandam confuſionem & vt omnia ſacri corporis membra probè inter ſe connexa cum vno capite iungantur, ab illóque pendeant, non aliundè rectiùs peti potuit, quam ex ſimili politico diſcrimine, quod inter ciuitates, quibus imponebantur Epiſcopi, reperiebatur: quare politicam diuiſionem Eccleſiaſtica ferè æmulata eſt. 33

Consectarium IV.

Quædam Diœceſes αὐτοκέφαλαι.

Quid illæ ſint, n.1.
Fuiſſe aliquas in Oriente, n.2.
Emendatur Socrates, n.3.4.& 5.
De Eccleſiis Barbaricis, n.6.& 7.

Explicatio

Explicatio l. 6 Theodosij de restituendis Ecclesiis, n.8.

De Catholici iure, n.9.& 10.

1 EX hac vniuersali Innocentij, quam hactenus stabiliuimus, regula, sequitur quasdam Diœceses esse *αὐτοκεφάλους*, quæ à nullo Patriarcha penderent, sed suis Synodis commissæ essent; habebant tamen singulæ suum præfectum, qoi Exarchus dicebatur, sine Primas, quomodo vertit Dionys. *Can. 9. & 17. Chalcedon.* in quibus Episcopus, vel Clericus, qui habet querelam aduersus Metropolitanum eiusdem Prouinciæ ad Primatem Diœceseos, vel Episcopum Constantinopolitanum amandatur: præfecti autem Diœcesibus Episcopi dicuntur à Græcis *οἱ ὑπὲρ διοίκησιν ἐπίσκοποι*, & vt vertit Dionys. qui sunt super Diœcesim Episcopi; in Concilio verò Chalcedonensi *ἔξαρχος τῆς διοικήσεως*. Quare Dominus Antiochenus nominatur in actis Concilij Antiocheni telariis in *Act. 14.* Concilij Chalcedon. *ἔξαρχος ἀνατολικῆς διοικήσεως*, sic etiam vocantur singuli Exarchi, quinque Diœceseon Orientalium.

Diœcesim porrò sumimus hoc loco non pro tractu & territorio cuiusque Episcopi curæ & iurisdictioni subiecto, qui propriè Parochia dicitur, quæ est hodie vsitatior acceptio, & non incognita Gregorio Episcopo ad Ioannem Velitrensem Episcopum *lib. 2. epist. 4.* & ad Cyprianum Siculi patrimonij rectorem *lib. 6. epist. 38.* & ad Ioannem Metropolitam Rauennæ *lib. 7. epist.* neque etiam pro integra Prouincia, vti accipit Siricius *epist. ad Himerium Tarraconensem Metropolitam*, cui mandat vt suas litteras omnibus in sua Diœcesi Episcopis communicet, neque denique pro rusticana Parochia, quomodo IV. Synodus Carthaginensis *Can. 36.* rusticanos Parochos vocat, *Presbyteros, qui per Diœceses regunt Ecclesias.* Sed pro corpore diuersarum Prouinciarum, vti alias monuimus, cuiusmodi in Imperio Orientali quinque numerabantur, Ægyptiaca, Orientalis, Asiana, Pontica & Thracica: in Occidentali VII. vel VIII. vrbicaria, Italica Gallicana, Hispanica, Britannica, Africana, & Illyriciana, quæ deindè in duas secta à Theodosio, ita vt Illyricum Orientale, Macedoniam, & Daciam contineret. In Imperio igitur Orientali vnaquæque Diœcesis à sua Synodo regebatur, ita tamen vt Exarcho suo pateret; in Occidente autem nullus nisi in Africa Metropolitanis Episcopis, præterquàm Romano Pontifici parebat, qui non modò tanquam caput vniuersale illis præsidebat, sed etiam immediatè tanquam Occidentis Patriarcha præerat donec vt se parte aliqua sollicitudinis leuarent, tum vicarios subinde in Prouincias Occidentis destinare cœperunt, tum Primates ordinarios, qui pluribus Prouinciis præsiderent, Synodos conuocarent, mandata Apostolica insinuarent, iudicia exercerent, & de maioribus causis ad sedem Apostolicam referrent, crearunt, & correspondèrent Græcorum Exarchis.

2 Fuisse verò in Orientali Imperio eiusmodi aliquas Diœceses, quæ nulli Patriarchæ subiicerentur, sed à suis Synodis regerentur, quamuis suum quoque Exarchum haberent, colligimus imprimis ex Conc. Niczno *Canone 6.* Nam vbi ius Alexandrinæ Ecclesiæ ad exemplum Romani Episcopi, constituit; deindè simile ius *ὁμοίως* decernit Antiochiæ & in cæteris prouinciis illarum Ecclesiis priuilegia seruari mandat, *καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι.* Supponit igitur Synodus in quibusdam aliis Prouinciis præter Alexandrinam, Antiochenam, & Romanam esse similia quædam administrationis priuilegia *πρεσβεῖα*: non suberant igitur in illis Prouinciis, Ecclesiæ Alexandrino, & Antiocheno Episcopo, si pari cum illo iure gaudebant & similia *πρεσβεῖα* habebant. Rem totam clariùs explicat ad Nicæni etiam Canonis mentem Concilium Constantinopol. I. quod fuit etiam Oecumenicum numero secundum imperante Theodosio, & Damaso R.P. coactum anno 381. Iubet igitur Synodus *Can. 11.* ne Episcopi extra suam Diœcesim Ecclesias inuadant, & vt secundùm regulas constitutas Nicææ sine dubio Alexandrinus Ægyptum gubernet, Orientis Episcopi solius Orientis curam gerant seruatis honoribus Primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis ex Canonibus Nicænis continentur; Asianæ Diœcesis Episcopi ea quæ sunt in Asia & quæ ad Asianam Diœcesim pertinent, gubernent; Ponti Episcopi Ponticæ Diœcesis curam habeant, sicut & Thracicæ Diœcesis Episcopi Thracicæ Ecclesiæ. Denique in Barbarico constitutæ administrentur secundùm antiquam consuetudinem Patrum. Asiana igitur, Pontica, & Thracica, Diœceses neque Alexandrino, neque Antiocheno Episcopo subdebantur, sed suis Synodis administrandæ committebantur etiam ex mente Concilij Nicæni, quam explicant PP. Constantinopolitani; quæ ratio fuit cur Constantius Seleuciensi Concilio iussit frequentes adesse Episcopos Orientis Asianæ & Ponticæ Diœceseos, qui videlicet non comprehendebantur Episcopis Orientis, aut Ægypti, ipseque Constantinus apud Euseb. *lib. 3. de eius vita, capit. 18.* meminit Episcoporum Asianæ & Ponticæ, qui in Paschæ celebratione consentiebant. Denique Theodos. apud Theodor. *lib. 1. cap. 13.* tres istas Diœceses tanquam distinctas recenset, à quibus neote non recessit Concil. Constantinop. quod ab eo coactum tum ad varias hæreses quæ Orientales Ecclesias vexarant damnandas, tum ad restituendam disciplinam Ecclesiasticam iuxta Canones Nicænos.

Retulit hunc Canonem Constantinopolitanum Socrates *lib. 5. cap. 8.* sed omninò mendosè. Primò quia affirmat hoc Canone institui nouos Patriarchas præter Alexandrinum & Antiochenum; cùm enim Canon Nicænus velit seruari antiquam consuetudinem circa potestatem Alexandrini ad exemplum Romani, & sua *πρεσβεῖα* seruari Antiocheno, aliisque Prouinciarum quibusdam Ecclesiis, quæ simili iure gauderent, quis dicat PP. Constantinopolitanos, qui apertè profitentur se regulas Nicænas sequi, & eas seruari imperant, adiicere veteribus Patriarchis nouos istos, quos confingit Socrates? 3

2. Falsò idem affirmat ante hoc Concilium liberum cuique fuisse Episcopo ad alias Prouincias & Diœceses demigrare, propter *persecutiones* nimirum Gentilium, atque ad has sedium & Prouinciarum inuasiones prohibendas conditum esse hunc Canonem: nam licèt certum sit eiusmodi inuasiones hoc Canone prohiberi; ex tamen non vsurpatæ erant occasione persecutionis Gentilium, quæ iam diu cessarat omnino sub Christianis Imperatoribus, & eam sedium occupationem aliquandiu fortassis toleratam resciderat Nicæna Synodus IV. & VI. suo Canone.

3. Malè omninò & falsò suos istos Patriarchatus partitus est Socrates; nam Ponticæ Diœceseos Patriarcharum assignat Episcopo Cæsariensi, Nysseno & Melitinensi; cum tamen constet Nyssenum esse tantum Prouincialem Episcopum, & Cæsariensi subiectum. Quis etiam ferat Primatuum siue, vt loquitur, Patriarchatum in Episcopos ex æquo diuidi? Asianam Diœcesim Iconiensi, & Antiocheno Pisidiæ

Piſidiæ aſſignat, cùm ad ſolum Epheſinum ſpectet, qui idcirco eius Exarchus paſſim dicitur. Denique diœceſim Orientis Laodicenſi & Tharſenſi aſſignat; ſeruata dignitate Eccleſiæ Antiochenæ, quod quis probet, cum nobiliſſimam eam Eccleſiam, quam Orientis caput perpetuò P P. agnouerunt, ſua dignitate ſpoliet, quam Laodicenſi & Tharſenſi tribuit. Hallucinatur itaque mirum quantum Socrates.

Ei verò errandi cauſa fuit, quod hunc 2. Canonem Conſtantinopolitanum permiſcuerit, confuderitque cum reſcripto Theodoſij ad Auxonium Aſiæ proconſulem de reſtituendis baſilicis, quod refertur *l. 3. C. Theod. de fide*, cùm tamen Concilij & Imperatoris diuerſiſſima ſit mens, & institutum. Concilium enim vult quemlibet Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ, & Prouinciæ limites aſſignatos ſeruare, & alienos non inuadere: Imperator verò mandat reſtitui ſacras baſilicas verè Catholicis & Nicænæ fidei, & de Trinitatis conſubſtantialitate profeſſoribus, & aſſignat quinam eiuſmodi haberi debeant, qui nimitùm cum certis ac probatis Epiſcopis, quos nominat, communionem habuerint. In quibus vides nullam instituendi nouos Patriarchatus, vt finxit Socrates, mentionem haberi & nullam in diſciplina Eccleſiaſtica immutationem fieri, ſed veterem confirmari.

4 Occaſionem Canoni iſti dedit aliarum ordinationum frequens, quæ tunc paſſim graſſabatur, iouaſio: nam Apollinaris Laodicenſis Hierarcha, vti ſcriſcri facundus Hermian. *lib 4. capit.* 1. intruſerat in ſedem Antiochenam ſuum diſcipulum Vitalem eique mandarat ab omnibus communicari, reiecto Paulino vero illius Epiſcopo, intruſos quoque varios in Cappadocia Epiſcopos ab hæreticis narrat Gregorius Presbyter in vita Sancti Gregorij Nazianſ. Eudoxius & Macedonius Conſtantinopolitani Pſeudoepiſcopi in aliena iura graſſati ſunt. Synodus Seleucienſis eiecto Eudoxio dedit Antiochenis Arianum Epiſcopum, & Synodus Antiochena Gregorium Arianum item Alexandrinis, de quo plurimæ fuerunt Iulij literæ Meletio Antiocheno per Acacianos promoto, & tamen deinde fidem Orthodoxam profitenti Lucifer Calaritanus ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ Paulinum ſuperordinarat. Quod ipſi etiam Catholici moleſtiſſimè ferebant ſimiliáque permulta ſuſcipiebantur contra diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ inde plurimùm perturbabatur, cui malo remedium Synodus adhibet ſuo Canone, iubétque ſingulos Epiſcopos contentos eſſe terminis ſibi præſcriptis, nominátque Alexandrinum & Antiochenum, quos vult ſibi aſſignatis diœceſeos & poteſtatis limitibus contineri. Tum Aſianæ, Ponticæ, & Thracicæ Diœceſeos Primates, αὐτοκεφαλαίως propriis coërceri Diœceſibus; quæ omnia ſecundum Nicænas regulas conſtituere ſe dicit: non enim, vt iam monui, tres illæ Diœceſes Patriarchæ Alexandrino, vel Antiocheno parebant. Aſiana quidem in notitia Imperij decem Prouinciis conſtabat, quæ Vicario præfecti prætorio Orientis parebant, nempe Pamphylia, Lydia, Helleſponto, Piſidia, Lycaonia Phrygia vtraque Lycia, Caria, & Inſulis, quibus ſi addas Aſiam proconſularem quam Theodoretus ab Aſia diſtinguit *l. 3. C. Th. de fide*, vndecim Prouincias efficies, quæ Eccleſiaſticam Diœceſim conſtabant, ex Theodoreto *lib. 5. cap.* 28. Politica verò diuiſio variè mutata eſt in Politica Eccleſiaſtica, ſolidæ Aſianæ Diœceſis Metropolis erat Epheſus; ideoque eis ius Patriarchicum tribuit Euagr. *lib. 2. cap. 16. τὸ πατριαρχικὸν δίκαιον.*

Pontica Diœceſis, quæ totum tractum à Bithynia vſque ad Armeniam adiecta Galatia & Cappadocia complectebatur, parebat Vicario, quem Nazianzen. *orat. de laudibus Baſilij ποντικῆς διοικήσεως ὕπαρχον* vocat, in adminiſtratione Politica decem, in Eccleſiaſtica vndecim Prouinciis conſtabat, ex Theodoret. Præcipua ſedes conſtituta eſt Cæſareæ in Cappadocia; in ea ſiquidem vrbe olim Mazaca Reges Cappadociæ habitabant, vt obſeruat Strabo *libr.* 12. hinc Cæſarienſis Epiſcopus ſolidæ Ponticæ Diœceſis, inde Baſilio Archiepiſcopi Cæſareæ nomen, vti & Alypio apud Photium *in bibli. L. Tom.* 5. & Baſil. *epiſtol.* 193. & 156. inuitat ad Synodum Cæſaream *τὰς τῆς ποντικῆς διοικήσεως ἐπισκόπους.* Euſebius Cæſareæ Epiſcopus Synodum Ponticæ Diœceſis Thyanis celebrauit, vt refert Sozomen. *libr.* 2. *caput.* 12. qui & *lib. 8. cap.* 8. narrat Gerontium Nicomedienſem Metropolitam in Bithynia ordinatum fuiſſe ab Helladio Cæſareæ Epiſcopo. 5

Thracica Diœceſis in Imperij & Eccleſiæ notitia ſex Prouinciis conſtabat, in ea vrbs Heracleæ ſiue Perinthi præcipua erat poſt deletum à Seuero Bizantium Herodian. in Seuero & Procop. *lib. 4. de ædific. Iuſtin.* inde Heracleæ Epiſcopus, huius Diœceſis Exarchus dictus, donec tandem tota illa adminiſtratio in Epiſcopum Conſtantinopolitanum tranſlata eſt. 6

Habemus igitur Diœceſes Aſianicarum, Ponticarum & Thracicarum, quæ non penderent à Patriarchis, ſed ſuis Synodis commiſſæ eſſent, & haberent ſuos Exarchatus, Aſiana Epheſium, Pontica Cæſarienſem, & Thracica Heracleenſem, & deinde Conſtantinopolitanum, qui tres Exarchi in ſubſcriptionibus & ſeſſionibus generalium Conciliorum potiorem locum poſt Patriarchas tenerent; quod demonſtrat Marca *lib. 1. de concordia, cap. 3. num.* 11. ex conſeſſu Concil. Chalcedon. *Actione* 7. eiuſdem Concilij, & in Concilio Epheſino. Sed tandem tranſlato Epiſcopi Heracleenſis iure in Conſtantinopolitanum, reliqui etiam duo Exarchi, ſcilicet Epheſinus & Cæſarienſis ſuâ ſenſim authoritate deiecti ſunt: quia Conſtantinopolitanus factus Patriarcha ſolidarum illarum trium Diœceſeon adminiſtrationem decreto Concilij Chalcedonenſis accepit, atque ita quinque Orientalis Eccleſiæ Diœceſes Ægypti, Orientis, Ponticæ Aſianæ & Thracicæ, ad tres redactæ ſunt dumtaxat, Ægypti, Orientis, & Conſtantinopoleos ſiue Boſphori, & Thracicæ, apud Theodoret. *lib. 1. cap.* 34. qui poſt Synodum Chalcedonenſem ſcripſit. Habemus igitur tres, quas numerauimus diœceſes, iam olim fuiſſe αὐτοκεφάλους, & ſui iuris, in eóque priuilegio à Synodo Conſtantinopolitana *Canon.* 2. quem expendimus; fuiſſe confirmatas, & ſuis Synodis concreditas, neque Patriarchæ Alexandrino vel Antiocheno ſubiectas.

Addit Canon Eccleſias in Barbarico ſitas adminiſtrandas eſſe ſecundùm Patrum cõſuetudinem, hoc eſt prout iam olim conſueuerunt adminiſtrari, nimitùm quoad iudicia & ordinationes. Eæ verò Eccleſiæ in Barbarico ſunt quæ extra Romani Imperij fines in ſolo Barbarorum exiſtunt: nam communi nomine Romanus orbis Romania, quidquid extra illam erat, Barbaria dicebatur. Quare S. Athanaſ. P. Romanum dicebat eſſe Metropolitam Romaniæ, id eſt, Orbis Romani. Fuiſſe verò in Barbarico plures Eccleſias, patet ex Tertulliano contra Iudæos, Iuſtino *dialogo cum Triphone.* Quia autem in his Regionibus non ſeruabatur Romanæ reipublicæ forma, & typus, neque illi etiam diſpoſitio Eccleſiaſtica commenſurabatur; contentæ erant ſuis quippe 7.

Epiſcopis

Episcopis & Synodis, neque de pallij prærogatiua curabant, vti etiam obseruat Guilielmus Neubrigensis *in præmio sua historia*, additque: *Denique Hybernenses, Norici, Dani Gothi, cum olim Christiani fuisse, & Episcopos habuisse noscantur, nostris temporibus Archiepiscopos habere cœperunt.* Bernardus etiam *in vita S. Malachiæ Dunensis Episcopi*, in Hybernia Archiepiscopos, sed sine vsu pallij agnoscit. Hierarchia igitur Barbaricarum Ecclesiarum diuersa erat in multis à Romana, eámque seruari mandat Synodus: vnde quis malè colligeret eas neque Romano Pontifici, omnium Christianorum capiti & Pastori vniuersali totius Ecclesiæ non fuisse subiectas; nam & reuera ipsum per legatos adibant, & ab eo missos Doctores atque Episcopos accipiebant, qui eiusmodi Ecclesias fundarent, docerent, & administrarent. Atque hactenus de trium Diœceseon omnibus celebrata *αὐτοκεφαλία*.

8 Venio ad legem Theodosij de restituendis Basilicis quæ est 3. *C. Theod. de fide*, quam Socrat. falsò cum II. Canone Concilij Constantinopol. permiscebat, vti monnimus.

Sanciuerat pius Imperator edicto vniuersali ad Populum Constantinopolit. anno sui Imperij II. & Christi 380. vt omnes sibi subditi, qui veram doctrinam de Trinitate, quam diuus Petrus Romanis tradidit, quámque Pontifex Damasus & Petrus Alexandrinus docerent, amplecterentur, Christianorum Catholicorum nomen haberent; reliqui verò dementes & vesani haberentur, & hæretici dogmatis infamiam sustinerent, eorum conciliabula, siue conuenticula nequaquam sibi Ecclesiarum nomen vindicarent, eisque diuinam vltionem, & suam interminatur. Hanc primam Theodosij sanctionem *Auream, piamque & salutare edictum*, nominat Baron. volúitque pijssimus Imperator Principatus initio docere, quanta sibi esset cura & sollicitudo Religionis, ab eáque suum Imperium auspicari: rectè enim dixit postea Theodosius Iunior *l. 5. C. de fide Catholica: πρῶτον τῇ βασιλείᾳ τῆς ὑπηκόους περὶ τῆς εὐσεβείας ἐπιμελεῖν*. Cum igitur videret Theodosius Magnus totum Orientem ipsos iam totos quadraginta annos hæresibus laborare sub Arianis Imperatoribus Constantio & Valente, ipsámque Constantinopolitanam Ecclesiam ab Arianis occupari, voluit hoc edicto Constantinopolitanum populum imprimis ad sanam mentem reuocare; deinde simile aliud ad Eutropium P. R. vt illud cæteris omnibus psomulgaret, misit, quod refertur *hoc C. Theod. l. 25. de Episcopis*, & in *Cod. Iustinia. l. 1. c. de crim. sacril.* Sanciuit autem Theodosius hanc legem Thessalonicæ ab eius Episcopo Acholio persuasus, à quo etiam eodem anno 380. inibi fuerat baptisatus, teste Socrate *lib. 5. cap. 6.* Fuit porrò magnus vir Acholius, qui & Illyricum in fide Nicæna retinuit, & ab Ambrosio *Epist. ad Thessalonicensium Clerum & plebem*, commendatur tanquam vir sanctus, murus fidei, gratiæ, & sanctitatis, & *Epist. ad Anysium*, eius successorem, pluribus eundem ornat, ad quem etiam tres Basilij Epistolæ extant, quibus eius fidem depsædicat, & Ἀχίλλιον vocat, vt etiam Socrat. *lib. 5. cap. 6.* Sozomenus *lib. 7. c. 4.* & Theodoretus *lib. 4. cap. nono.* Denique Theodosius ipse apud Sozomeno. *l. c.* sibi ipsi gratulatur habuisse tantum virum σύνεργον ad fidem stabiliendam. Auctore igitur maximè Acholio Theodosius hoc edictum promulgauit, & deinde hoc ipso anno mense Decembri existens Constantinop. Catholicis restituit Ecclesiam Constantinopolitanam, quam Arianis eripuit, vti testantur Socrat. *lib. 5. cap. 7.* Sozom. *l. 5. cap. 4.* & alij. Habuit etiam Concilium Oecumenicum ibid. *anno sequenti 381. cuius primo Canone*, damnantur Ariani, Macedoniani, Eunomiani, aliique hæretici; quam damnationem sequutus Theodosius tulit legem de restituendis basilicis Catholicæ & Nicænæ communionis Episcopis & professoribus: quia verò quisque se vere Catholicum asserebat, & quamuis vnicæ communionis veræ fidei regula esset Romanus Pontifex, plures tamen eum Damaso tunc R. P. se communicare iactabant, vt videsis S. Hieronym. *Epist. 57. & 58.* vt dignosceretur, quinam in toto Oriente essent verè Catholici, ad iudicium Episcoporum remisit Theodos. & in singulis Orientis Ecclesiis assignat probabiles & Episcopos cum quibus communicare deberent, qui haberi vellent Catholici, alioquin Hæretici iudicandi, &c, vt ait facundus Hermian. *lib. 4. cap. 2. Religiosus Princeps hoc certum iudicium statuit; vt siquis tam laudatis Episcopis non communicaret, hæreticus haberetur.* Neque hoc dedit Sedium Episcopalium dignitati, sed personarum grauitati & sanctitati, inquit Sozom. *l. 7. c. 7.* & Imperator quoque viros, & coràm alloquutus approbauit, de quibus & integra constabat fama, quod suis *Ecclesiis religiosè præessent*. Hoc igitur iudicium dedit Imperator in Ægypto Timotheo Alexandrino, in Oriente Pelegio Laodicensi, & Diodoro Tharsensi in Asia proconsulari, & Asianæ Diœcesi Amphilochio Iconiensi, & Optimo Episcopo Antiochiæ in Pisidia, in Pontica Diœcesi Helladio, Cæsareæ Otero Militinæ & Gregorio Nyssæ in Thracia Terentio Scythiæ, & Martyrio Episcopo Martinopoleos. Denique Nectario Constantinopolitano, cuius ius & potestas dandæ communionis nullis limitibus coërceretur, sicut aliorum Episcoporum intra suas Prouincias: quia in Concilio Constantinopolitano, cuius Canonem primum firmat & explicat *hac lege* Theodos. Primatus honoris post Romanum illi collatus est, ita vt per solidum Orientem & non in sola Thracica Diœcesi eo iure gauderet. Vides igitur neque Concilium suo illo Can. 2. neque Theodosium sua lege nouos Patriarchatus instituisse, neque ex designatione illorum Episcoporum, quibus in Oriente Theodosius dederat iudicium communionis Catholicæ, colligi dignitatem, aut prærogatiuam Sedium Episcopalium, quibus præerant: sed id datum fuisse illorum sinceræ fidei, vt monebat Sozomen. & sane in edicto de fide Catholica ad Constantinopolitanũ populum *l. 2. cunctos, C. de fide Catholica, non nominat nisi Damasum Romanum*, & Petrum Alexandrinum, vnde Catholica communio sumeretur. Vnde nouus Codicis Theodosiani Commentator malè infert Damasum R. P. non esse centrum vnitatis, & communionis; quandoquidem illi Petrus Alexandrinus iungitur, quamvis priores partes Damaso tanquam *summati* tribuat, ineptè (inquam) alioquin omnes isti Episcopi, quibus *l. 3. sequenti* idem ius tribuendæ communionis credit Theodosius, vt vidimus, æqualis dignitatis & potestatis essent, cum Damaso & Romano Pontifice; & cum ea prærogatiua non detur ab Imperatore ratione sedis, sed probitatis personarum, omnia incerta, & confusa habebimus, neque certam fidei Catholicæ regulam vllam. Nihil igitur voluit Theodosius, quàm in tanta hæresium colluuie se pro Catholicis habiturum illos qui fidem suam probassent Episcopis illis probabilibus, quos designabat in qualibet Ecclesiæ Orientalis Diœcesi. Habemus itaque sinceram Canonis Constantinopolitani mentem de *Αὐτοκεφαλίᾳ*, trium Diœceseon, Asianæ, Ponticæ, & Thracicæ, & germanæ legis Theodosianæ sententiam, quam cum illo Canone malè confuderat Socrates.

9 Quoad tertiam partem Canonis de Ecclesiis in Barbari

Barbarico & extra fines Romani Imperij constitutis secundum antiquos mores regendis satius est apertus: non enim poterat politiæ Romanæ commensurari, quæ illis vel ignota, vel nullo modo vsitata erat. In his erant aliqui, qui sub se constitutos ordinabant Metropolitas, & à Patriarcha Antiocheno ipsi ordinabantur, eos in Babylone, & Romagyri, siue Chorosam erant, qui & Archiepiscopi & Catholici dicebantur, vt ait Petrus Antiochenus, *Epist. laudata superius ad Dominicum* Aquileiensem. Catholici nomen signabat eorum potestatem non coërceri vna Prouincia; eorum meminit Procopius *lib. 2. de bello Persico*. Sic toti Scythiæ Tomorum Episcopus præerat ex Sozomeno *lib. 6. cap. 20.* Deindè necessario successu in tam amplis regionibus variorum Episcoporum & Metropolitarum constitutio & ei, qui reliquos omnes regebat Catholici nomen seruatum est, & quidem Seleuciæ primus Catholicus, siue Archiepiscopus Orientis sedem fixit. Sozom. *lib. 2. cap. 8.* Symeonem Archiepiscopum Seleuciæ & Ctesiphontem regiarum in Perside vrbium memorat, *τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων. Can. 34. & 35.* Nicænus in collectione Arabica, quam Alphonsus Pisanus, & Franciscus Turrianus publicarunt, meminit Catholici Seleuciæ, eique tribuit ordinationem Metropolitanorum subditorum, ab Antiocheno Episcopo distractam eius consensu, & ille sextum locum in Synodis Græcis post Patriarcham Hierosolymitanum obtinuit. Euersa tandem Seleucia Babylonem se contulit hic Archiepiscopus siue Catholicus, indéque Babylonius dictus est, cui similis alius est constitutus in Chorosam siue Romagiri, vti referebamus ex Petro Antiocheno *Epistola ad Dominicum.* De his meminit Iacobus de Vitriaco *in hist. Orientali cap. 23.* & Paulus Venetus *in Itinerario lib. 1. cap. 6.*

11 Fuit & Armeniæ Catholicus. Armenia tum prima, tum secunda fuit Ponticæ Diœcesis, & annumerabatur in laterculo Imperij; Ponticæ verò Diœcesis Exarchus erat Episcopus Cæsariensis, quod etiam monuimus. Leontius verò Cæsareæ Episcopus circa tempora Nicænæ Synodi, ad gentem Armeniæ aducendam misit Gregorium quendam, illique præfecit Episcopum, qui Armeniam maiorem incolentibus, & ad fidem conuersis præesset, sed tandem propagata in regionibus illis Christiana religione, iis omnibus præfuit Catholicus Armeniæ, cuius ordinatio ex ipso Gregorio decreta, veteri iure soli Cæsariensi Episcopo competebat, donec in Patriarcham Constantinopolitanum translata est, sicut & aliorum Episcoporum, qui sunt in Barbarico Ponticæ, Asianæ, & Thraciæ Diœceseωn: ad extremum conflato schismate Catholicus Armeniæ à communione Ecclesiæ Constantinopolitanæ discessit. In notitia Græca Episcopatuum temporibus Photij scripta de Armenia, quæ ibi quarta dicitur sic habetur: *Scire oportet hanc prouinciam esse sui iuris miniméque subditam Apostolicæ Sedi* (nimirum Constantinopolitanæ) *sed honorari tamen intuitu S. Gregorij Armeniæ Episcopi, & præesse ducentis vrbibus & castris.* Accessit ad Eugenium III. circa annum 1145. Armeniæ Archiepiscopus, vti narrat Oto Frisingensis *lib. 7. cap. 32.* quem & Catholicum dicit, præesséque mille ampliùs Episcopis. Theorianus in legatione sua circa annum 1170. Norsesium Armeniæ Catholicum à se conuentum narrat. Æthiopiæ etiam Archiepiscopus dictus est Catholicus, & ordinabatur ab Alexandrino Patriarcha, vt ait Canon XXXVI. Nicænus collectionis Arabicæ, qui negat liberum fuisse illi Archiepiscopo Metropolitas in Æthiopiæ prouinciis constituere, Quare hac etiam ætate Abuna Pontifex Abyssinorum ordinatur ab Episcopo Alexandrino, nullique sunt in Æthiopia Metropolitæ, sed Episcopi duntaxat. Atque hactenus de quarundam Diœceseωn *αὐτοκεφαλίᾳ*: restat tamen vt ex dictis paucis colligamus, in quibus rebus consisteret *αὐτοκεφαλία*. Primò vt quis non solo nomine & honore, sed potestate reipsa Metropolit. 2. quod à populo & Clero suo electus consecrationis licentiam & electionis confirmationem à nullo Patriarcha vel Primate petere teneatur, aut alterius manu consecrandus expectare debeat, sed statim à sua propria Synodo consecretur in propria sede. 3. quòd legitimè electus Episcopos suæ prouinciæ, aut Diœcesis consecret sua potestate, neque vllius alterius superioris licentiam, aut confirmationem præstolari debeat. 4. quòd denique inthronisandus neminem vt Patriarcham, sed solum R. P. tanquam Papam vniuersalem debeat agnoscere, & ab illo solo pallium, & ordinationis acceptæ firmitatem petere debeat; atque ita incipiat in propria sede sedere: quia cum potestas Patriarchica præcipuè consistat in Metropolitanorum & Prouincialium Episcoporum confirmandorum & consecrandorum iure, qui autocephalus est, ab vtroque illo iure exemptus est, à Patriarchico iure consequenter exemptus & immunis est, quales Hincmarus *Epist. 35. cap. 17.* esse existimat omnes Metropolitas Galliæ Belgij, & Germaniæ. Non agit porrò de Episcopis Galliæ Narbonensis, quos Adrianus I. & Carolus Magnus Primati, siue Patriarchæ Bituricensi subiecerat, sed mirum in modum fallitur Hincmarus cum R. P. non solùm vt Papa vniuersalis, sed vt Patriarcha Occidentis habitus ab omnibus semper fuerit, qui & alios Primates siue Patriarchas crearit, & per suos legatos ac Vicarios vbique dum libuit præfuerit.

Consectarium V.

De Episcopo Constantinopolitano.

Ambitio Græcorum, n. 1.

Can. 3. Concilij Constantinop. reiicitur, numero 2. & 3.

Canon Concilij Chalced. suppositus, numero 4. & 5.

Martiani edictum, n. 6.

Canon Concilij Trullani reiicitur, n. 7.

De nomine Oecumenici, n. 8. & 9.

Sedata controuersia ab Innocentio III. numero 10.

ANtiquo more & ferè constanti regula consti- 1
tuendi maiores Episcopatus, Metropolitanos, Primatus, Exarchatus, immò & Patriarchatus in maioribus ciuitatibus Prouinciarum Metropolibus, & Diœceseωn veluti capitibus, quàm ex continuo vsu, ab ipsisque Apostolorum temporibus demonstrauimus, abusi Episcopi Constantinopolitani principum & Imperatorum, quibus adulabantur, gratiâ & potentiâ freti, immoderato gloriæ, & honoris amore ducti sensim ad primam in Ecclesia dignitatem aspirarunt: cùm enim Bysantium subesset Episcopo Heracleensi tanquam suo Metropolitæ, atque etiam postquam Constantinopolis dicta est, & nouæ Romæ priuilegiis ornata dignitate maiori Ecclesiastica caruerit; cùm tamen ferre non possent eius Episcopi, vrbis regiæ & capitis Imperij sedem Episcopalem vel alicui alteri subesse, vel non omnibus præesse, summum

ſummum dignitatis Eccleſiaſticæ faſtigium omnibus artibus ambiuerunt, & ſibi vſurpare conati ſunt, vt non minùs religione quàm Imperio ciuitas Conſtantinopolitana foret illuſtris, neque modò ſublimem dignitatem ſibi vſurparunt, ſed & nomen ipſum Oecumenici Patriarchæ vt omnibus & toto orbe diſſeminatis Eccleſiis ſe dominari palàm profitetentur; quod Nicolaus I. *Epiſt.* 70. ad Epiſcopos Gallicanos contra Photium teſtatur: *Gloriatur* (inquit) *& perhibet quando de Romana vrbe Imperatores Conſtantinopolim ſunt tranſlati, tunc & primatum Romanæ ſedis, ad Conſtantinopolitanam Eccleſiam tranſmigraſſe, & cum dignitatibus regiis, etiam Romanæ Eccleſiæ priuilegia tranſlata fuiſſe, ita vt eiuſdem Eccleſiæ inuaſor Photius ſe in ſcriptis ſuis Archiepiſcopum atque Patriarcham vniuerſalem appellet.* Illud idem ex Imperij tranſlatione contendunt Matthæus Blaſtes, Annas, Connenus, & cæteri Schiſmatici, qui omnes allegant Canon. III. Concilij primi Conſtantinopolitani, quod Oecumenicum eſſe volunt, & Canonem XXVIII. Concilij Chalcedon. Sed quo iure videndum nobis eſt, & quibus artibus ſuæ ambitioni colorem quæſiuerint.

Prima igitur huius affectati primatûs origo fuit Canon III. Concilij Conſtantinopolitani ſub magno Theodoſio enacti, qui iubet ciuitatis Conſtantinopolitanæ Epiſcopum habere oportere primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, eò quòd ſit noua Roma τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς κατὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Hunc Canonẽ innouari confirmaríque curauit Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus in Concilio Chalcedonenſi, vt dicemus ſtatim. Verùm de hoc primo totius primatûs fundamento dicendum priùs eſt, vt appareat quàm ruinoſum illud ſit, cui tanta moles ſuperſtrui non poſſit.

Imprimis igitur nego Canonem illum fuiſſe Concilij Oecumenici, ſiue quia non fuit conditus in illo primo Concilio, ſed in ſequenti, quod poſt annum ibidem Conſtantinopoli à quibuſdam Græcis Epiſcopis coactum eſt, neque Oecumenicum dici potuit; ſiue quia, quidquid de gemino illo Concilio ſtatuetur, primum illud, cùm ex Epiſcopis tantùm ex Prouinciis Orientalibus conuocatum fuerit, Oecumenicum dici nequit, niſi per concluſionem, approbationem & confirmationem Concilij Romani, quod eodem tempore Romæ præſente Damaſo celebratum eſt: ad illud verò Canon iſte neque miſſus eſt, neque Romæ auditus eſt, quod teſtantur legati Pontificij in Conc. Chalcedonenſi *act.* 16. dum illum Anatolius confirmari curaret, dixerunt eum nuſquam reperiri inter Canones Synodicos, ſiue in Codice Canonum Synodicorum, ἐν τοῖς συνοδικοῖς κανόσι, neque vnquam deductum ad praxim. Vnde ſic argumentatur: Si aliquando eo Canonis priuilegio vſi ſunt Conſtantinopolitani Epiſcopi, quid amplius modò flagitant? Si eo non ſunt vſi, quo iure modò vſum eius poſtulant? Quare Leo *Epiſt.* 53. *ad Anatolium cap.* 5. *Perſuaſioni enim tuæ in nullo penitus ſuffragatur quorumdam Epiſcoporum ante ſexaginta (vt iactas) annos facta ſubſcriptio, nunquamque à prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſui caduca dudúmque collapſa ſera nunc & inutilia ſubiicere fomenta voluiſti, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſuam iniuriam verecundia fatigata præberet.* Et Gregor. *lib.* 6. *Epiſt.* 31. *ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochen.* agens de damnatione Eudoxij facta à Cyriaco Conſtantinop. & de Canonibus Conſtantinopolitani Concilij, ſic ſcribit: *Romana autem Eccleſia eoſdem Canones, vel geſta Synodi illius haƈtenus non habet, nec accipit: in hoc autem eamdem Synodum accepit, quod eſt per tam contra Macedonium definitum.* Cum igitur Anatolius nihil ſibi eſſe præſidij ad ambiendum primatum videret eſſe in eo Canone Conſtantinopolitano, qui neque Romano Pontifici, neque Occidenti innotuerat, neque in vſum deductus fuerat, occaſione Chalcedonenſis Concilij ſibi vtendum putauit, & in eo ſibi omnia fore propitia, & commoda exiſtimauit. Nam & habebatur ad muros vrbis Conſtantinopolitanæ, & Dioſcorus Alexandrinus fuerat à Synodo exauctoratus, & Maximus Antiochenus in Pſeudo-Concilio Epheſino vitioſè creatus & ab ipſo Anatolio ordinatus, nihil contra ſuam ordinationem auſurus erat, & magna iam ex parte ſoluta erat Synodus legatis Pontificiis, & ſenatus abſentibus, ſicut & Epiſcopis Ægypti, ac Lybiæ, qui poſtremis Synodi ſeſſionibus, cùm nondum in locum Dioſcori ſui quondam Patriarchæ aliquis ſuffectus eſſet, non interfuerunt, quibuſdam duntaxat Epiſcopis vicinarum Prouinciarum præſentibus Canonem Conſtantinopolitanum innouari & ſubſcribi curauit. Liberatus *in Breuiar. cap.* 13. *ſub fin. Vndecimo Secretario duæ actæ ſunt actiones, prima, &c. & alia, in qua poſt diſceſſum iudicum, & ſenatorum & Legatorum Apoſtolicæ ſedis, regula conſtituta ſunt Eccleſiaſtica, & quædam priuilegia deputata Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ vſurpante ſibi hoc Anatolio eiuſdem vrbis Epiſcopo occaſione acceptâ ex Dioſcori damnatione.* Sequenti verò die Legati pontificij conuocato rurſùm Concilio, vti pergit Liberatus, actis externis contradixerunt, *ſed eorum contradictio ſuſcepta non eſt*, fauente nimirùm Imperatore & ſenatus Anatolij ambitioni, diſſimulante Maximo Antiocheno, qui deindè de ſibi illatis iniuriis, apud Leonem queſtus eſt, Epiſcopis vicinis Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ fauentibus, aliis verò per vim & metum ſuſcribentibus. Denique ipſa Synodus, cùm videret ſuum nutare decretum, illud confirmari a Leone petiit *in Epiſtola Synodica ad ipſum: Rogamus igitur & tuis decretis honora iudicium*, παρακαλοῦμεν τίμησον καὶ ταῖς σαῖς ψήφοις τὴν κρίσιν, *& ſicut nos capiti in bonis impendimus conſonantiam: ſic & ſummitas tua filiis, quod decet, adimpleat*, ὥσπερ ἡμεῖς τῇ κεφαλῇ τὴν ἐν τοῖς καλοῖς συμφωνίαν εἰσενηνόχαμεν οὕτω, καὶ ἡ κορυφὴ τοῖς παισὶ ἀναπληρώσει τὸ πρέπον. Addunt ſic principibus placiturum, qui tanquam legem acceperunt iudicium ſuæ Sanctitatis, & ſedem Conſtantinopolitanam, quæ ſtudium contulit ad omnem pietatem. Quibus aliiſque omnibus conantur delinire Pontificem, eiuſque conſenſum extorquere. Deindè addunt omnem geſtorum ſeriem vt ſuam ſinceritatem teſtentur, & ad actorum firmitatem & conſenſionem: εἰς τὴν τῶν πεπραγμένων βεβαίωσίν τε καὶ συγκατάθεσιν. Verùm nihil obtinere potuit Synodus à Leone, qui decretum illud non modò non confirmauit, ſed penitùs abrogauit, cum Nicænæ Synodi Canonibus aduerſaretur. Nam *Epiſt.* 55. *ad Pulcheriam* poſt explicatam Anatolij intemperantem cupiditatem ſic ſcribit: *Conſenſiones verò Epiſcoporum ſanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, vnita nobiſcum veſtræ fidei pietate, in irritum mittimus; & per auctoritatem beati Petri Apoſtoli, generali prorsùs definitione caſſamus in omnibus Eccleſiaſticis his legibus obſequentes, quas ad pacificationem omnium Sacerdotum per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus ſanctus inſtituit: ita vt etiam ſi multò plures alij quàm illi ſtatuere decernerent, in nulla reuerentia ſit habendum, quidquid fuerit à prædictorum conſtitutione diuerſum.* Vnde factum eſt vt tum Imperator, tum ipſemet Anatolius à proſequendo primatu ceſſarent, ipſóſque ambitûs & facinoris ſuſcepti pœniteret; quod Leo ſignificat *Epiſt.* 71. *ad eumdem Anatolium* qui ſe illo-

rum

tum ſuffragationibus actum excuſabat : *Illam autem culpam, quam de augenda poteſtate alioqui, vt aſſeris, adhortatione contraxeras, efficacius atque ſincerius tua Charitas diluiſſet, ſi quod tentari ſine tua voluntate non potuit, non ad ſola Clericorum conſilia transtuliſſes. Quia ſicut in mala ſuaſione delinquitur; ita & in mala conſenſione peccatur. Sed gratum mihi, frater chariſſime, eſt quod dilectio tua id nunc oſtenditur ſibi diſplicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratia communionis regreſſum profeſſio dilectionis tuæ, & obteſtatio Principis Chriſtiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis aſſertor acceſſit. Abdicatis penitus inconceſſi iuris quæ diſſenſionem fecerat appetitus: ſufficiant limites quos ſanctorum Patrum prouidentiſſima decreta poſuerunt,* &c. Atque inde factum exiſtimarim vt plurimi tum Græci, tum Latini Codices in indice Canonum huius Concilij, Canonem iſtum XXVIII. non numerent, ſicut neque XXIX. & XXX. & referant duntaxat XXVII. Quæ verò in tribus illis Canonibus amiſſis continentur in actis Concilij ex quibus ad Canones aucto eorum numero fuere tranſlata, quæ fuerit fortaſſis cauſa magno Gregorio querendi de corrupto per Græcos Chalcedonenſi Concilio, *lib.*5. *Epiſt.*14. *Exiſtimamus quia ſicut Synodus Chalcedonenſis in vno loco ab Eccleſia Conſtantinopolitana falſata eſt, ſic aliquid in Epheſina Synodo factum eſt.* Et mox : *Romani codices multo veriores ſunt quam Græci, quia noſtri ſicut non Occumina, ſic nec impoſturas habent.* Quare neque Dionyſius Exiguus codice Canon. neque Theodoret. in Synagog. Canonum, quæ extat in Bibliotheca regia & Medicea, reperiunt niſi 27. Canones huius Concilij, neque plures numerari diſertè aſſerit Theodoretus Anagnoſtes ad calcem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Theodoreti in editione Roberti Stephani collectione *lib.*1. Et ſanè numerus 30. Canon. quem Græci poſteriores huic Concilio tribuerunt, vt hunc 28. comprehenderent, ſuppoſititius eſt : nam Canon 29. & 30. non ſunt reuera Canones ſiue ſanctiones & regulæ: ſiquidem 29. continet interlocutionem Anatolij circa damnationem Epiſcoporum, qui ad Presbyterij ſolum honorem exauctorati erant : 30. verò excuſationem habet Epiſcoporum Ægyptiorum qui recuſabant ſubſcribere Epiſtolæ Leonis, donec haberent Patriarcham loco Dioſcori exauctorati à Synodo, cui nullus adhuc fuerat ſubrogatus.

4 Quamuis autem nihil ſe Canone Chalcedonenſi validè recuſato, & abrogato a Leone P.R. iuuari poſſe viderent Conſtantinopolitani Antiſtites, non deſtiterunt tamen à cœptis, ſed in omnem occaſionem ſemper intenti, vbi Romam oppreſſam à Barbaris viderunt, obtinuerunt à Zenone primùm Imperatore, deindè à Iuſtiniano, vt Epiſcopus nouæ Romæ Conſtantinopolitanus primum locum teneret poſt Romanum, & cæteris omnibus Patriarchis emineret, δευτέραν τάξιν, inquit Iuſtinian. *nouella* 131. ἐπέχειν μετὰ τὸν ἁγιώτατον ἀπὸ ὀλικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης τῶν δὲ ἄλλων πρότων προτιμᾶσθαι.

5 Hoc porrò nouo iure volebant Conſtantinopolitani idem ſibi licere in cæteros Patriarchas quod licebat Pontifici Romano in illos, atque ipſummet Conſtantinopolitanum; neque æquabant ſe Romano Pontifici, ſed eandem cum illo auctoritatem verùm ipſi ſubiectam & inferiorem vſurpabant, aliis tamen omnibus ſuperiorem ; ac proindè per ſummam iniuriam Alexandrinam & Antiochenam ſedem ſuo loco, à Nicæna Synodo aſſignato deturbabant ; quod Anatolio exprobrat Leo *Epiſt.*53. *Doleo etiam in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam vt ſacratiſſimas Nicænorum Canonum conſtitutiones conareris infringere, tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris priuilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit, vt his locis iuri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi, proprio iure priuentur.* Et mox : *In totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, vt fratres in fidei tantum negotio conuocatos, & definitione eius cauſæ quæ erat curanda, perfunctos ad conſentiendum ſibi, aut deprauando traduceret, aut terrendo compelleret.* Et infra : *Non conuellantur prouincialium iura Primatuum, nec priuilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites. Nihil Alexandrinæ ſedi eius quam per ſanctum Marcum Euangeliſtam beati Petri Diſcipulum meruit, pereat dignitatis, nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinacia corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis : Antiochena quoque Eccleſia, in qua primum prædicante beato Apoſtolo Petro, Chriſtianum nomen exortum eſt, in paterna conſtitutionis ordine perſeueret, & in gradu tertio collocata nunquam fiat inferior : aliud enim ſunt ſedes, aliud præſidentes, & magnus vniuſcuiuſque honor eſt integritas ſua.* Vides igitur ne ipſum quidem Anatolium, impotentis licèt cupiditatis virum ambiuiſſe aut primatum Eccleſiæ, aut æqualitatem cum Romano Pontifice ; ſed primum poſt ipſum locum & in alios Patriarchas ius poſt Romanum Pontificem, à quo ipſemet in pſeudo-Synodo Epheſina Conſtantinopolitanus Epiſcopus inualidè electus fuerat in ea ſede confirmatus, quod Leo *Epiſtola* 54. *ad Martian.* pluribus affirmat, indeque eius immenſam cupiditatem arguit. *Cuſtodire tamen debuit* (Anatolius) *vt quod noſtro beneficio noſcatur conſequutus, nullius prauitatis cupiditate turbaret : nos autem veſtræ fidei & interuentionis habentes intuitum, cùm ſecundum ſuæ conſecrationis auctores, eius initia titubarent, benigniores circa ipſum, quam iuſtiores eſſe voluimus, quò perturbationes omnes, quæ, operante Diabolo, fuerant excitatæ adhibitis remediis leniremus, quæ illum modeſtum magis quàm immoderatum facere debuerunt.* Et mox : *Satis ſit, quod prædicto veſtræ pietatis auxilio, & mei fauoris aſſenſu Epiſcopatum tantæ vrbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem, nec vllo ſperet modo quod per aliorum poſſit offenſiones augeri.* Plura alia hanc in rem congerit Leo, quæ non inutiliter legas. Non queritur verò quòd Anatolius ſuæ poteſtati æqualem ambiuerit, & ſe illi conſortem, aut parem facere voluerit ; ſed quòd alios Patriarchas deprimere, & à ſuis ſedibus remouere, atque ius in illos ſibi arrogare tentauerit. Et ſane ficta & inaudita foret illa æqualitas, cùm P.R. perpetuò ante & poſt editos hos Canones, in ipſum etiam Epiſcopum Conſtantinopolitanum iudicia ſæpiùs exercuerit : nam & Paulum ſedi ſuæ Conſtantinopolitanæ Iulius reſtituit ; quia, inquit Sozom. *lib.* 3. *hiſt. cap.* 8 propter dignitatem ſuæ ſedis omnium Eccleſiarum ſollicitudo pertinebat, οἷα δὴ τῶν πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν, vt Chriſoſtomum, Flauianum, alióſque malè exauctoratos, & à Romano P. reſtitutos omittam, quod Valentinian. dicit ſecundùm Conciliorum morem κατὰ ἔθος συνόδων, eo tempore quo maximè hæc ambitio Conſtantinopolitana vigere videbatur, ab Anatolio vſque ad Ioannem Cyriacum, qui illam aſſumpto Oecumenici nomine excitauit. Romani Pontificis in ſedem Conſtantinopolitanam ius eminuit: nam decimo tertio poſt Anatolij obitum anno, cùm Acacius Epiſcopus Conſtantinop. in hæreſim incidiſſet, Eccleſiæ Patriarchatus Conſtantinopolitani illum ad Symmachum, vt remedium adhiberet, detulerunt ; quandoquidem oues Chriſti toto orbe illius curæ creditæ eſſent. Vide Epiſtolam Orientalium ad Symmachum *in volumine orthodoxa Græca*

&

& subindè Felix eundem Acacium exauctorauit, neque vnquam restitui potuit, eiusque etiam mortui nomen e sacris diphtycis perpetuò fuit erasum. Anastasius Imperator dum vrgeret Macedonium Patriarcham Constantinop. vt Concilij Chalcedonensis nomen & acta aboleret è sua saltem Ecclesia, responsum tulit id se non posse sine Concilio Oecumenico, cui Romanus Episcopus præsideret χωρὶς διασυματικῆς συνόδου ἐχούσης πρόεδρον τὸν τῆς μεγάλης ῥώμης ἐπίσκοπον οὐδὲν ποιεῖν ἔλεγεν, inquit Theod. Anagnostes ad calcem Histor. Theodoret. in editione Roberti Stephani Ioann. Constantinop. *Epistola ad Hormisdam* relata in Conc. Constantinop. sub. Menna *Act.* 4. nomen Acacij delet è sacris, & promittit se nunquam non illi obedientem fore: eadem pollicetur Anthimus in sua consecratione, se in omnibus sequuturum sedis Apostolicæ fidem; & quia non stetit promissis, ipse in hæresim lapsus exauctoratus fuit ab Agapeto Constantinopoli præsidente, qui etiam eius fautricem Theodoram Imperatricem sacris interdixit: verùm hæc aliàque permulta in re adeo clara omittenda videntur.

6 Redeamus itaque ad Canonem Chalcedonensem, quem à Romano P. reiectum nullius roboris esse iam diximus: sed eius præterea inualiditatem plutibus cum Cardinali Perronio *cap.* 34. *Responsionis ad Britan. Regem* licet ostendere: imprimis enim neque à Concilio, neque ab eius præsidibus soluto iam consessu conciliari, sed à Clericis Eccles. Constantinop. agente maximè Ætio Archidiacono Constantinop. editus aut conditus est, vt facilè colligitur ex *Act.* 2. & fatetur ipse Anatolios dum se excusat apud Leonem, non suo consilio, sed sui Cleri impulsum fuisse, vt referebamus *superiùs ex Epist. Leonis ad Anatolium.*

2. Conditus est hic Canon, vt monuimus soluto Concilio, vbi iam Legati pontificij & Senatores iudices secesserant; quod constat ex querela legatorum sequenti die facta, & *ex Actione.* 16.

3. Aberant quoque Occidentales & magna ex parte Orientales Episcopi, Antiocheni dumtaxat, & pauci viciniores Constantinopolis suffragati sunt. 4. etiam plures, *non conscriptis Canonibus subscribere coacti sunt*, vt queruntur legati *Act.* 16. Neque dicas Episcopos Ponti, & Asiæ interrogatos a iudicibus an vi subscripsissent: respondisse nullam ipsis vim allatam fuisse, οὐδὲν ἠναγκάσθη. Nam vel illa responsio & interrogatio falsa & supposititia est, vel metu quoque ita responderunt, sicut metu subscripserant: nam *Act. II.* Episcopi Asiæ cum lacrymis Concilium prostrati rogauerant ne paterentur Episcopum Constantinopolitanum inuadere suam Diœcesim & ordinationem Metropolitani Ephesini: agi enim de eorum vita & de eorum liberorum seditionibus, & perturbatione Ecclesiæ. Quæ omnes querelæ fusiùs tota illa *Act. II.* describuntur: quare falsum est quòd Diogenes Cyzicenus, & alij Episcopi Asiatici, dum Canon ille reiectus est, dixerunt se illi volentes subscripsisse, cùm idem Diogenes, aliique protestati sint non posse se assentiri vt Episcopus Constantinop. ordinaret Asiæ Metropolitas, ne eorum subditi Diœcesani perirent & vrbes incendio, & seditionibus euerterentur.

5. Clerici Constantinopolitani fingunt se innouate Canonem 150. Patrum Constantinopolitanorum, quem allegant & illum corrumpunt: dixerat enim Canon 5. Constantinop. τὸν μὲν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον. Constantinop. Episcopus habeat priuilegia honoris post Romanum, ipsi falsò retulerunt τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, habeat priuilegia æqualia sanctissimo throno Romæ, quæ est manifestissima falsatio; cùm habere priuilegia honoris post Romanam sedem, & habere priuilegia æqualia Romanæ sedi, sint valdè diuersa. 2. corrumperunt Canonem Constantinopolitanum, cùm dicunt illum adiudicasse Constantinopolitano Episcopo Asiam minorem & Ponticam Diœcesim; quod falsissimum est, cùm Can. 2. Conc. Constantinop. contrarium omninò affirmet, iubeátque Asianos Episcopos ea quæ sunt in Asia, Ponticos Diœcesim Ponticam, & Thracicos gubernare Thraciam, &, vt iam vidimus, in hac ipsa Chalcedonensi Synodo *Act. II.* Asiani protestati sunt se non passuros Asiam subiici Constantinopolitano.

6. Persuasum fuit Synodo se hac in re voluntati Theodosij Imperatoris & illustrissimi senatus, si ita ediceret, placituram. Quare Synodus in ipsa Synodica ad Leonem id causæ sui decreti affert, & vt ipse id tribuat voluntati Imperatoriæ obsecrat. Non igitur osi ex falsa illa persuasione quidquid sanxerunt Patres.

7. Eusebius Durileus falsò dixit se illud decretum Romæ coram Pontifice præsentibus Clericis Constantinop. recitasse & legisse, & Pontificem illud approbasse, ita *Act.* 16. habetur, quod quàm falsum sit satis ostendit Leo, qui illud omninò auctoritate B. Petri abrogauit, vt retulimus: ea tamen falsa persuasione moti PP. Concilij decretum illud confirmarunt, vti fatentur in Synodica relatione Conc. ad Leonem, cúmque rogant vt quod sua Sanctitas cœperat, contineat, & perficiat.

8. Legati Pontificij protestati sunt de nullitate, & ipsi obstiterunt, voluerúntque suam oppositionem actis mandari; quod fatentur ipsi Patres *in Epistola Synodica*; benigne tamen eam oppositionem & protestationem interpretati quòd vellent omnia à Leonis prouidentia inchoari, & vt fidei, ita & politiæ Ecclesiasticæ bonum ab illo pendere. Et de hac suorum legatorum resistentia testis locuples est ipsemet Leo *Epist.* 53. *ad Anatol. Inde enim fratres nostri ab Apostolica sede directi, qui vice mea Synodo præsidebant, probabiliter atque constanter, illicitis ausibus obstiterunt apertè, reclamantes ne contra instituta Nicani Concilij præsumptio reproba nouitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in Epistola tua etiam ipse conquereris quod conatibus tuis voluerunt obuiare, &c.*

9. Non modò non consensit huius Concilij, si tamen eius est, & non subreptitium, decreto Leo, sed illud abrogauit, vt iam *ex eius Epistola ad Pulcheriam, & ad Anatolium* ostendimus; quod ipsum affirmat post 40 annos Gelasius *tomo de anathemat. vinculo*, eandem historiam narrans; ostendit enim eo opere ea tantùm Concilij Chalced. acta rata esse, quæ sedes Apostolica approbauit, sicut & quæ in Acacium & Petrum Alexandrinum ab eadem sede decreta erant, ab illa dumtaxat solui posse. Quæ omnia fusè ostendit; neque potuit Leo pati Nicæni Concilij statuta se consentiente infringi, vt ad Anatolium, ad Martianum Augustum, ad Maximum Antiochenum, & ad alios scribens sæpiùs monet.

10. Manifesta fraus Anatolij, qui se damnari à Leone, atque sua ambitione excidere grauiter ferebat; quæ Concilium elusit & Orientis perturbauit Ecclesiam, damnanda omninò est, cùm enim iisdem ad ipsum litteris Leo decreta Concilij circa fidem confirmasset, quæ verò contra Concilij Nicæni regulas statuta fuerant, quibusque legati sui repugnassent, & quæ immodicæ ambitioni Anatolij fauebant, penitùs abrogasset, Anatolius ne se damnatum proderet, & acta illa Concilij abrogata constaret, litteras Leonis celauit, quæ causa fuit vt multi dubitarent

ari

an Synodus Chalcedonenſis approbata & confirmata fuiſſet à Pontifice, quem idcirco Martianus Imperator rogauit ne litteras fidei Chalcedonenſis confirmatorias deſtinaret ad omnes Epiſcopos, qui Synodo adfuerant. Quæ omnia conſtant ex ipſo Leone *ep. 59.* ad Martianum, vbi gratulatus Imperatori, quod eius præcipuè opere effectum ſit, vt per Synodale Concilium damnatis impij dogmatis defenſoribus, *omnes vires ſacrilegus error amitteret: ad eiuſdem deuotionis pertinet palmam ſi malum quod in ſuis ducibus eſt oppreſſum etiam in quibuſcunque reliquiis deleatur. Quod ſi ſedulus Clementia veſtra arbitretur implendum, ſi per vniuerſas* Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi *Chalcedonenſis Apoſtolica ſedi placuiſſe doceantur; de quo quidem ratio non fuit ambigendi, cùm ei fidei omnium ſubſcribendi conſenſus acceſſerit, qua ad me ſecundùm formam Apoſtolica doctrina, ac paterna traditionis emiſſa eſt, & per fratrem meum Lucianum Epiſcopum talia & ad gloriam veſtram, & ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem ſcripta direxerim, qua euidenter oſtenderent, me ea qua de ſide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Sed quia eiſdem litteris, ea quæ per occaſionem Synodi malè ſunt attentata reprehenderam, maluit prædictus Antiſtes meam gratulationem tacere, quàm ſuum ambitum publicare, &c.* Et infra: *Quia verò omnibus modis obediendum eſt pietati veſtra, religioſiſſimæque voluntati conſtitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholica, & hæreticorum damnatione placuerunt, libens adieci ſententiam meam, quæ vt in notitiam omnium Sacerdotum Eccleſiarúmque perueniat, veſtra clementia præcepit ordinare dignabatur,* & *Epiſtola 60.* ad Pulcheriam: *Quod verò piiſsimus Imperator ad omnes Epiſcopos, qui Chalcedonenſi Synodo interfuere voluit me ſcripta dirigere, quibus, qua illic de fidei regula ſunt definita, firmarem, libenter impleui, ne fallax cuiuſquam ſimulatio ſententiam meam vellet haberi incertam, cum per Conſtantinopolit. Epiſcopum, cui lætitiam meam largiter indicaui, in omnium potuerit notitiam peruenire, quod ſcripſeram, niſi maluiſſet meum gaudium tacere, quam repulſam ſui ambitus publicare.* Atque iſta fraus & ſimulatio Anatolij manifeſtè demonſtrat, illum in Canone à Pontifice reiecto & ex pluribus aliis capitibus, inualido nihil firmamenti ad ſuam cauſam tuendam poſuiſſe.

7 Nihilominùs non deſtiterunt Epiſcopi Conſtantinopolitani quibus licuit modis incœpta proſequi & eundem Canonem Chalcedonenſem, atque etiam Conſtantinopolitanum innouari curarunt in Conc. Trullan. *Can.* 36. ducentis quadraginta pòſt annis, id tamen docet æquè tam longo temporis interuallo, fauentibus licet Imperatoribus non firmum fuiſſe illum Canonem, neque ius ex illo partum ſatis certum, ſed omninò ambiguum quod neque Concilij illegitimi auctoritate ſatis ſtabilire potuit. Trullanum verò Concilium Beda *lib. de ſex ætatibus*, impiam Synodum vocat, cum approbarit Can. I. Africanum Concilium de Anabaptiſmo hæreticorum.

8 Succuſſo & euerſo imbelli illo Canonis Conſtantinopolitani & Chalcedonenſis fundamento, corruiſſe videbatur tota illa moles impotentis ambitus Græcorum & Conſtantinopolitanorum Antiſtitum: verùm eam denuò excitarunt occaſione Synodi Chalcedonenſis; cum enim falsò affirmarent illam conceſſiſſe æqualia priuilegia tum Conſtantinopolitano, tum Romano, & viderent Oecumenici nomen delatum R. P. in ipſamet Synodo Chalcedonenſi *act.* 3. à Clericis Alexandrinis in ſuo libello in Synodo lecto, & probato, neque Synodum talem titulum reſpuiſſe, exiſtimarunt ſe, qui æquali gauderent honore, idem quoque nomen commune habere poſſe. Quare Concilium Conſtantinopolitanum imperante Iuſtino, relatum in Concilio habito ſub Memna, Patriarcham Oecumenicum nominauit Ioannem III. Conſt. Iuſtinianus Epiphanius eodem nomine donauit Con. Conſtantinopolitan. ſub Memna *act.* 1. Denique Ioannes Ieiunator Conſtantinop. Epiſcopus in Conciliabulo item Conſtantinop. imperante Mauricio ſeipſum Oecumenicum dixit, quod nemo Patriarcharum fecerat, licèt illud nomen ſibi ab aliis collatum non recuſaſſent. Hæc temeraria ambitio PP. RR. aduertit, qui illam vehementer damnarunt. Quare Pelagius II. magni Gregorij deceſſor, illius Conciliabuli acta omnia, præterquam ea, in quibus de Gregorio Antiocheno agebatur, caſſauit, & irrita reddidit *Epiſt.* 2. eiúſque irritationis meminit eius ſucceſſor Gregorius *lib. 4. Epiſt. 38. & lib. 7. Epiſt. 69.* Mortuo Pelagio idem Ioannes Mauricij Imperatoris patrocinio fultus idem nomen vſurpare ſibi perrexit, quod tandem ipſi à Phoca Mauricij ſucceſſore prohibitum fuit, & deinceps etiam Romani Pontifices tanquam temerarium damnarunt.

Licet enim Conſtantinopolitani non recuſarent idem nomen Epiſcopo Romano, neque illi obedientiam & ſubiectionem negarent, ſed vellent communionem eiuſmodi nominis habere cum ipſo, & in Oriente nomen Oecumenici, ſiue orbis Orientalis habere ſicut R. P. in vniuerſum orbem illud gerebat, quod fatetur eruditus Euſtathius Patriarcha Conſtantinop. in conuentione, quam cum Latinis Græci tentarunt, imperante Baſilio ante ſexcentos annos, teſtatúrque Glaber. *lib. 1. Hiſt. cap. 1.* Et ſanè non modò antequàm Conſtantinop. illud ſibi nomen aſſumerent, illud fuerat P. Romano in Synodo Chalcedonenſi, ſed poſt exortam quoque controuerſiam in Concilio Conſtantinopolitano ſub Memna, in quo primum hoc nomen Conſtantinopolitano tribuitum legitur, recitatus eſt *actione* 1. libellus ſupplex Clericorum Antiochenorum, Conſtantinopolitanorum, & Hieroſolimitan. oblatus Conſtantinopoli Pontifici Agapeto, ibidem præſenti cum hac inſcriptione, *τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ καὶ τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ἀγαπητῷ.* & Eulogius Alexandrinus Gregorium, cui ſcribit, *Oecumenicum Papam* dicit: vide *lib.* 7. Grego. *Ep.* 70. Conſtantin. Pogonat. in Concil. VI. & Conſtantinopolit. III. *Act.* 18. Epiſtola ad Synodum Occidentalium, gratulatur quòd ſe R. P. adiunxerint eiúſque voluntati fuerant obſequuti, & cum illo pugnarent *κατεμαχήσατε τῷ ταξιάρχῃ ὁ ἱεράρχῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.* Ipſi enim interfuerant Concilio per ſuos nimirùm procuratores cum ſuo Archipaſtore Oecumenico *παρῆτε γὰρ καὶ ὑμεῖς σὺν τῷ οἰκουμενικῷ ἀρχιποίμενι.* Immò Balſamon licet ſchiſmaticus fatetur Græcos nominaſſe P. R. Papam Oecumenicum: Conſtantinopolitanum verò Epiſcopum, Patriarcham Oecumenicum: ita ille *meditat.* 7. Denique iam monuimus ipſoſmet Patriarchas Conſtantinopolitanos licèt ſe Oecumenicos dicerent, id nomen ſe P. R. ſæpiùs dediſſe, quod Anthimius palàm proteſtatur in Concilio Conſtant. ſub Memna *act.* 4. qui & id ipſum de ſe fatetur, & Ioannes presbyter Chalcedonenſis damnatus à Ioanne Patriarcha Cõſtantinop. ad R. P. appellauit, vt ab ipſo denuò iudicaretur, & appellationi conſenſit ipſe Ioannes Epiſcopus, qui acta iudicij Romam miſit denuò recenſita, quæ omnia habet fuſiùs S. Gregor. *lib. 5. Epiſt. 24. & lib. 4. Epiſt. 39.* Denique hanc ſubiectionem Romanæ Eccleſiæ debere ſe fatentur Imperator, & Patriarchæ apud eundem Gregor. *l. 7. ep. 65.* neque hanc Epiſtolam ſuppoſitam eſſe rectè probant aliqui, quòd in ea legatur, *Euſebius eiuſdem vrbis Epiſcopus*; cum tamen conſtet id temporis non Euſebium,

bium, sed Cyriacum fuisse Constantinopolitanum Episcopum: nam 1. potuit Cyriacus dici etiam Eusebius, vt Hieronymus appellabatur Eusebius Hyeronimus. 2. Eusebius potest esse nomen adiectiuum, & & significare pium, sic Arius scribens Eusebio Nicomediensi apud Theodoret. *lib. 1. Hist. Eccles. cap. 6.* ἀδελφῷ εὐσεβεῖ. 3. Librariorum fuit hic error, cùm omnia verera exemplaria per ducentos annos legerent, *Frater noster Episcopus eiusdem vrbis*, pro *eiusdem* male scripto legerent *Eusebius*: & sanè apud Amalaricum Treuirensem Episcopum iam ab octingentis annis *lib. 4. de diuino officio, cap. 26.* habetur hæc integra Epistola Gregorij, in eaque legitur, *Eiusdem*, non, *Eusebius*. Hinc factum vt Constantinopolitani Episcopi in Conciliis Oecumenicis præsentibus legatis Apostolicis, nomine Oecumenici abstinerent, in ipsis etiam subscriptionibus, & non modò post legatos subscriberent qui vicem Papæ Oecumenici se tenere dicebant, sed etiam Constantinopolitani Patriarchæ, se solùm Episcopos constantinopolitanos scriberent, quod constat ex Synodo VI. Oecumenica, & Constantinopolit. III. imperante Constantinop. Poginato *Actio XVIII.* Vbi Theodorus sic subscribit: Θεόδωρος ἐλάχιστος πρεσβύτερος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ῥώμης καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Ἀγάθωνος τοῦ μακαριωτάτου, καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα πόλεως ῥώμης ἀπέγραψα. Eodē modo Georgius & Ioannes alij legati subscribunt: at verò Georgius Constantinopolitanus Episcopus sic subscribit: Γεώργιος ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης ὁρίσας ὑπέγραψα. Plura alia in hāc rem vide apud Perronium loco citato, vbi omni genere testium demonstrat etiam Episcopos, & Patriarchas Constantinopolitanos Romani Pontificis Primatum agnouisse, & assumpto nomine Oecumenici nihil eius auctoritatis derogasse, aut derogari voluisse; sed sibi eandem auctoritatem in omnes alios Patriarchas vsurpare Concilia generalia ex omnibus Patriarchatibus, cogere, Metropolitas vbique ordinare, in toto Oriente præsidere, & in omnibus cæterorum iudiciis per appellationem ad se indicare, quæ omnia nomine Oecumenici sibi vindicabant. Quam ab causam illud RR. PP. meritò damnarunt in Episcopo Constantinop. & sibi etiam deferri recusarunt, vt patet ex Epistola Gregorij ad Eulogium Alexand. *lib. 7. Ep. 30.* Vox enim illa Episcopi vniuersalis & Oecumenici si grammaticaliter, & litteraliter sumatur, significat solum in orbe Episcopum: at verò metaphoricè omnibus orbis Episcopis superiorem & præsidem. In prima significatione recusauit illud nomen iure merito Gregorius, & cuiquam tribuit vetuit, ne admisso aliquo Episcopo vniuersali, reliqui in Imperij Orbe vel Romano, Episcopi veri non essent, sed eius vniuersalis ministri dumtaxat vel Vicarij. *Si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur* Gregor. *lib. 4. ep. 36.* (inquit) *Patriarcharum nomen cæteris derogatur*, & *lib. 7. ep. 69.* contra Ioannem Episcopum Constant. *Nam si vnus, vt putat, vniuersalis est, restat vt vos Episcopi non sitis.* Neque dicas Episcopum Constantinopolitanum non vsurpasse Oecumenici nomen in ea significatione, sed solùm in illa alia, quæ superiorem aliis Episcopis in eo orbe significat: nam quoties vox aliqua ambigua est, & in vna praua significatione, atque damnosa accipi potest, nomen ab illa voce deducendum non est, ne qui illo donatur, facilè eo abutatur, & ab vna significatione transeat ad aliam, atque ambiguitate omnes eludat. Deindè neque in sua illa significatione, quæ primatum & superioritatem supra reliquos orbis Episc. significat poterat illud Oecumenici nomē assumere Episcopus Constantinop. qui Alexand. & AntiochenoPatriarcha posterior est, neque in illos aliós-

que Ægypti, Orientis, & plurium Diœceseon Episcopos ius illud habebat, quod tamen illo nomine vsurpabat, & reipsa sæpiùs cum magna ceterorum iniuria. Quare illud RR. PP. ferre non poterant; Gregorium illud recusando nihil suæ auctoritati & dignitati capitis vniuersalis Ecclesiæ detraxisse patet, ex infinitis locis, quibus omnium Ecclesiarum sollicitudinem & curam sibi diuinitùs in sancto Petro datam dicit, & suam in omnes auctoritatem exercet, *lib. 6. Epist. 30. lib. 2. Epist. 30. lib. 4. Epist. 32 & 38.* singillatim verò Ecclesiam Constantinop. Romanæ subiectam dicit *lib. 7. Epist. 63.* sententiam Ioannis Constantinopolitani contra Ioannem presbyterum Chalcedonensem irritat. *lib. 5. Ep. 15. & 24.* Athanasium Monachum Lyaoniæ dānatum ab eodem Ioanne suo loco restituit, eodem *lib. 5. ep. 64.* de cæteris verò summa potestate statuit *lib. 11. Ep. 54. & Ep. 43.* ad Ioannem Panormitan. *lib. 2. Ep. 37.* ad Ioannem Salonensem *l. 2. ep. 7. Ioannis Larissæ in Thessalia Archiepiscopi* aduersus Adrianum Thebanum Episcopum sententiā petitur, & nequid in illum aggrediatur, interminata excommunicatione prohibet: & quia Ioānes Primas primæ Iustinianæ sententiam Archiepiscopi Larissæi confirmarat, eius iudicium annullat, & participatione corporis Christi per 30. dies priuat, *lib. 2. ep. 6.* Vides itaque Gregorium ita nomen Oecumenici reiecisse, vt tamen titulum capitis Ecclesiæ, atque iurisdictionem, & auctoritatem in omnes Episcopos retineret.

Liceat igitur contra Græcos, qui secundum locum to Constantinop. Episcopo ex Canone tertio Constantinopolitano, & 28. Chalcedonensi vindicant etiam hodie, quod olim faciebant Acaciani, dicere cum Gelasio *Ep. 4. viderint si alios habent Canones, quibus suas ineptias exequantur, cæterùm isti qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt.* Lege & eundem Gelasium *Ep. 13.* vbi habet testimonia Martiani laudantis Leonē, quòd hac in parte Canoni Chalcedonensi obstitisset. Tandē sedata est controuersia ab Innoc. III. in Synodo Lateranensi *cap. 5.* vbi secundum locum tribuit Constantinopolitano; sedis tamen Apostolicæ dignitatem auctoritatémque illæsam esse voluit in eoldem Patriarchas reseruatis ad illam appellationibus ab ipsorum sententiis & iudiciis. Quod verò ait seruanda esse antiqua priuilegia illatum Sedium, non idcircò Canonem Constantinopolitanum, aut Chalcedonensē, quos hactenus suppositirios aut falsatos esse docuimus, ipse confirmat, sed nominat Innocentius antiqua priuilegia, quæ vel vi, vel tolerantia, vel consuetudine, Imperatorumque patrocinio sibi iamdiu vsurparant, neque in ea voce contendendum est.

Ad extremum moneo constare ex hactenus disputatis, licèt maiores sedes Episcopales pro veteri more in maioribus ciuitatibus collocatę fuerunt, non tamē ex vrbis amplitudine & dignitate suam iurisdictionē in alios Episcop. sortitas esse, sed ex Ecclmore, & Synodis, ac potissimum à Romano Pontifice, à quibus sedes Metropolitanę primatiales & Patriarchales institutæ sunt. Neque semper eundem morem tenuerunt, vti fuit explicatum, cùm politicos typos & formas non semper fuerit imitata Ecclesia, vt monebat Innocent. I. *Epist. ad Patriarcham Antiochenum.*

CONSECTARIVM VI.

Diuersitas Synodorum non Oecumenicarum.

EX diuisione Ecclesiarum hactenus explicata nata necessariò est diuersitas Synodorum non Oecumenicarum. Cùm enim quamplurima in singulis prouinciis & Diœcesibus pro variis rerum & temporum momenti s statuenda sint, quæ à Synodis definita

non

non ſunt, immò neque definiri potuerunt, cùm illæ rarò admodum cogi poſſint & pro occaſione negotiorum leges aliquandò mutandæ ſint, neceſſariæ fuerunt aliæ Synodi, quæ regulas & certa iura variis in locis ſancirent, mutarent, aut explicarent leges vniuerſales, & infinita alia ſtatuerent. Illæ verò Synodi cùm non ſint vniuerſales, ſed pro diuerſis Eccleſiis, Prouinciis, Diœceſibus, regionibus, & regnis, diuerſæ quoque eſſe debent, quamuis omnes & ſingulę magnæ auctoritatis exiſtant, & iura conſtituant, vbi vniuerſalibus Synodis & regulis ab illis ſtatutis non derogant. Cùm itaque tota politia Eccleſiaſtica Patriarchis, Primatibus, Metropolitis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis præcipuè conſtet, quibus Patriarchatus, Diœceſes, Prouinciæ, & ciuitates diuerſimodè gubernentur ſine vnitatis perturbatione; neceſſariæ quoque fuerunt variæ Synodi, nimirùm Patriarchales, Diœceſanæ, & regionales, ſiue nationales, Prouinciales; & denique Epiſcopales, quæ ſingulæ Synodi & leges ſuis Eccleſiis præſcribunt & ſtatuta condunt, & negotia, quæ occurrunt, definiunt, de quibus omnibus dicendum eſt hoc loco, cùm, vt *initio capitis* monuimus, ius Canonicum particulare illis conſtituatur.

QVÆSTIO III.

De Synodis Patriarchalibus.

Quales illæ ſint, n. 1.
Quando primum indicta Antiochena Ariana, n. 2. & 3.
Frequentes, n. 4.
Hinc omiſſæ Prouinciales, n. 5.

1 SIc appello Synodos quæ à Patriarchis ex toto ſuo Patriarchato conuocabantur, quibúſque ipſe præſidebat ad varia ſui Patriarchatus negotia agitanda, & definienda, quamvis licita ſemper foret & à Patriarchis, & ab eius Synodo appellatio ad R. P. vt in cauſa Athanaſij, Flauiani, Chryſoſtomi, aliiſque pluribus ſæpiùs oſtendimus.

2 Non fuerunt porrò eiuſmodi Synodi Patriarchales ante Concilium Nicænum celebratæ, non quòd illud Patriarchas inſtituerit, vt aliqui nugantur, cùm ne nomine quidem Patriarchæ vſum fuerit, ſed quia licèt antiquum ius Epiſcopi Alexandrini in Ægyptum, Pentapolim, & Lybiam, & ius Antiocheni in Orientem exemplo Epiſcopi Romani, in Occidentem confirmarit, illúdque antiquum ius ſit reipſa Patriarchicum; non legimus tamen ante Nicænam Synodum vllam ab Alexandrino Epiſcopo ex tota Ægypto, Pentapoli, & Lybia, aut ab Antiocheno ex toto Oriente collectam Synodum; ſed vel ſingulæ vel plures ſimul Diœceſes coniunctis ſuffragiis ſua ſibi decreta & leges conſtituebant, quæ alias Diœceſes, aut Prouincias minimè obſtringebant, vti videmus in Synodo Ancyrana, Neocæſarienſi, Gangrenſi, Antiochena, Laodicenſi, quarum Canones ſeruabantur apud eos duntaxat Epiſcopos, quorum ſuffragiis fuerant decreti. Ancyrana quidem an. 314. ſtatim poſt redditam Eccleſiæ libertatem, & ante Nicænam coacta eſt Ancyræ ciuitate, quæ erat Metropolis Galatiæ à XIX. Epiſc. ex Diœceſi Orientis, Aſiana & Pontica, ab iiſque XXV. Canones editi, qui tres illas Diœceſes obſtringerent. Cæterùm nulla vis eorum erat in Diœceſi Ægyptiaca, & Thracica, multò minùs in Occidente fuit ea deindè Synodus probata à Nicæna, vt conſtat ex actione IV. Concilij Florentini: in ea actum de reconciliandis lapſis tormentorum metu, vrgente perſecutione. A Vitale Antiocheno indictam volunt aliqui, ſed mera coniectura eſt, maxime cùm Diœceſis Aſiana & Pontica non fuerint ſubiectæ Antiocheno Epiſcopo: potuit quidem ille hortari ad Synodum vicinos Epiſcopos, vt in cõmuni cauſa Eccleſiæ quæ reſpirare ex Maximi Imperatoris perſecutione cœperat, iunctis animis ſuccurrerent. Vitalis ille Antiochenus eſt Syriæ Cœleſyriæ Epiſcopus. Sic Iconi in Phrygia conuenerunt Epiſcopi ex Cappadocia, Cilicia, Galatia anno 258. contra Cataphrygas, quorum & aliorum hæreticorum baptiſmum prorſus inualidum, & ab Eccleſia reſpuendum eſſe decreuerunt, quam Synodum erraticã, & Epiſcopos qui ita decreuerant excommunicatos declarauit, & quamuis illi Orientales Epiſcopi Romã legatos, qui de omnibus rationem redderent, miſiſſent: ab Stephano tamen R. P. neque recepti, neque auditi ſunt. Qua de cauſa Firmilianus Cappadociæ Epiſcopus grauiter conqueritur apud Cyprian. *ep. 65. edition. Pameliana.* Synodum Ancyranam ſequuta eſt Neocæſarienſis. Nam poſt ſolutam Ancyranam, decem & octo Epiſcopi, aliiſque Neocæſaream Ponti Polemoniaci ſe contulerunt, & XV. Canones condiderunt; tum an. 315. vel 324. Gangris, quæ eſt Metropolis Paphlagoniæ XVI. Epiſcopi Diœceſis Ponticæ contra Euſtathium Sebaſtenum in Armenia Epiſcopum congregati, XX. Canones ſanciuerunt: annis tamen conſignari notá incertam putat Baron. an. 361. *n.* 44. Oſius illi Synodo interfuiſſe dicitur, cum à Silueſtro legatus eſſet in Orientem. Quare auctoritate Apoſtolicà celebrata dici poteſt, & eius Canones Apoſtolica auctoritate conditos teſtatur Symmachus in Concilio Rom. à ſe coacto. Laodiceæ quæ erat Phrygiæ Pacatianæ Metropolis ad Lycum fluuium congregata eſt nominatiſſima Synodus ex variis Diœceſcos Aſiæ Prouinciis, ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσιανῆς. Annus incertus eſt, Baron. an. 314. vel 12. & Binius ante Nicænam & poſt Neocæſarienſem coactam volunt; quia Can. I. agens de bigamis citat Canonem Eccleſiaſticum, qui eſt tertius Concilij Neocæſarienſis, & non vllus antiquior. Deinde hæc Synodus apocryphum cenſuit librum Iudith, quem teſte Hieronymo Nicæna Synodus probauit: quis verò dicat Prouinciales Synodos reiecíſſe quod magna Synodus ſtatuerat. Deindè illud ipſum quod Nicæni PP. Can. 2. 4. 14. 18. & 19. conſtituerunt, ſanxerunt Laodiceni Can. 3. 5. & 8. neque Nicæni conſtituti meminerunt, quod omninò magno cum verborum honore feciſſent, ſi priùs Synodus Nicæna fuiſſet habita, & Eccleſiaſticas regulas ac Canones meritò appellaſſet. Quare Laodicenam medio tempore inter Neocæſarienſem & Nicænam non immeritò coactam fuiſſe ſuſpicantur: alij volunt Nicæna poſteriorem; quia Canon VII. tum Græcus, tum Latinus Dionyſij Exigui meminit Photinianorũ, ſicut & Nouatianorũ, Photiniani verò aliquot annis poſt Nicænum emerſerunt. Reſpondet Binius eradenda eſſe illa verba, ex Canone 7. quod idem affirmat Baron. an. 314. *n.* 12. cùm plerique Codices antiqui illis careant, & meritò; alioquin non modò aliis Synodis Prouincialibus, ſed & etiam ipſi Nicænæ contrarius erit ille Canon. Nam Conc. Arelat. Can. 16. ſub Siricio Papa, ait Photinianos ſiue Paulianiſtas, ſecundum Patrum ſtatuta baptizari; at verò Concilio Nicæno *Can* 19. de Paulianiſtis ad Eccleſiam Catholicam confugientibus definitio prolata eſt, vt baptizentur omnibus modis. Cùm itaq; Photiniani cum Paulianiſtis confundantur aut æquentur, non potuit Canon Laodicenus ipſorum probare baptiſmum

baptismum. Itaque nihil est, quod veteamur ex illo Canone 7. Photinianorum nomen expungere, neque propter illud male & mendosè insertum Laodicenam Synodum post Nicænam consignare; Marca *lib. 3. de concord. cap. 3. num. 1.* coniicit hanc Synodum post Antiochenam fuisse celebratam circa annum 365. quia illo anno Synodus habebatur ab Episcopis Asianæ Diœcesis, ad quos litteras suas & Synodicam Illyricianæ Concilij Valentinianus Imperator misit, cum hac epigraphe, quam refert Theodoret. *lib. 4. cap. 8. Episcopis Diœcesis Asianæ, Phrygiæ, Carophrygiæ Pacatianæ.* Laodicena verò Synodus è diuersis Prouinciis Asianæ Diœcesis collecta fuit Laodiceæ, quæ est, vt iam monui, Metropolis Phrygiæ Pacatianæ. Verùm quidquid statuas de tempore huius Synodi, certum est ante Nicænam Synodum, & non nisi aliquanto pòst nullam Synodum Patriarchalem habitam fuisse, cùm licet plures fuerint ante Nicænam, eæ omnes fuerint Prouinciales aut Diœcesanæ à Metropolitis, aut Exarchis Diœceseωn, (siue vt loquûtur aliquandò Græci) Episcopis qui sunt super Diœcesim collectæ, confirmata deindè a Concilio Nicæno Episcopi Alexandrini in omnem Ægyptum, Pentapolim, & Lybiam, & Antiocheni in Orientem iurisdictione cœperunt illi Episcopi Synodos ex tota ditione, aut regione sibi assignata colligere, quæ dictæ sunt Synodi Patriarchales, cum ad illas Episcopi ex toto Patriarchatu vocarentur & conuenirent.

3. Et prima eiusmodi Synodus videri poterit Antiochena anno 340. collecta, siquidem fuit ex iis Prouinciis quæ ad Diœcesim Orientis & totum Antiochenum Patriarchatum pertinebant, nempè Syria, Phœnicia, Palæstina, Arabia, Mesopotamia, Cilicia & Isauria, vt patet ex epigraphe Epistolæ Synodicæ, & ex subscriptionibus. Verùm cùm Arianorum arte, & suasione, aduersùs Athanasium coacta fuerit ad encæniæ templi, quod Dominicum Aureum dicebant Antiochiæ ita iubente Constantio Imperatore, qui templum illud iam olim à magno Constantino inchoatum absoluerat, recepta non fuit, immò, & reiecta tanquam Ariana à Iulio Epistola apud Athanasium *in Apolog.* 2. etsi enim ex numero 97. aut 99. Episcoporum, qui illi Synodo interfuerunt, triginta dumtaxat Arianæ hæresi fauerent, non tamen apertè, sed clanculum & in speciem fingerent se Catholicos: quia tamen Imperatoris imperio Eusebiani omnia ad libitum peregerunt, exilium & damnationem Athanasij à Conciliabulo decretam confirmarunt, Eusebium Emissenum in Athanasij locum crearunt Episcopum Alexandrinum, & deindè recusantem suffecerunt Gregorium Cappadocem, Ariana habita est illa Synodus, & damnata. Itaque si illa Antiochena Synodus prima Patriarchalis fuit, magnam infamiam apud posteros Catholicos consequuta est.

4 Frequenter deindè extiterunt Synodi Patriarchales, quæ singulis annis à Patriarchis cogebantur, quibúsque interesse debebant Metropolitani, vt habet *Canon* 17. & *nouella* 137. Iustiniani. Vbi nota negationem in descriptione eorum, qui à Patriarcha ad Synodum vocari possunt, hoc est, vti explicat Photius in nomocanone, malè inseri: *Episcopi*, inquit, *qui à Patriarcha ordinantur, & ipsi ius non habent alios Episcopos ordinandi.* Delenda est negatio, legendumque est, *& ipsi ius habent alios ordinandi.* Ex hac porrò frequenti Synodorum Patriarchalium coactione suspicatur Marca *lib. 6. concord. cap. 15. num. 1.* factum, vt Synodi Prouinciales sensim omitterentur, cùm inutiles haberentur, & omnia in Patriarchalibus sufficienter agitari possent, & sæpius tot Synodis adesse non possent Episcopi. Quare Synodus VIII. generalis quæ est IV. Constantinop. *Can.* 17. statuit vt si vtraque illa Concilia celebrari non possint, teneantur Metropolit. Patriarchali interesse, & à Patriarcha vocati ad illam accedere, nisi validissima ægritudine & Paganorum incursu detineantur. Reiicit prætereà in... illam excusationem, qua Metropolitani nonnulli se à Principibus detineri causabantur, & fictam illam prohibitionem Episcoporum Metropolitanorum suggestione fieri, atque hanc Patriarchæ vocanti obedientiam sub grauibus pœnis imperat Synodus. Suspicatur Marca hoc Canone concessam esse libertatem abstinendi à cessatione Conciliorum Prouincialium, quandoquidem Synodus ita illam non interdicit, vt Patriarchalia præferat tanquam vtilia. Duas verò illas Canonis clausulas, vt Metropolitani nullam rationem habeant prohibitionis principum ad Patriarcham accedendi, & vt omnes Metropolitani, qui aut impositionem manuum, aut pallium à Patriarcha acceperint, teneantur ad eius Concilium vocati accedere, contra Gallicanos Episcopos latas esse suggerentibus Pontificiis legatis existimat idem Marca, eò quòd Episcopi Gallicani ne ad Concilia ordinaria Romani Patriarchatus accedere tenerentur, & vt conditiones Episcopis Italiæ impositas detrectarent, duo illæ solerent obiicere, se non accipere manuum impositionem ab Episcopo Romano, & à Principe impediri ne ad Synodos illas adirent. Sed de his alius erit disserendi locus. Quod verò refert Marca ex Ademaro Cabannensi in Chronico, octauam Synodum in Gallia non esse receptam quòd fauore Pontificis Romani plurima *decreuerit*, vt de imaginibus adorandis, & quædam contra antiquos Canones, & contra decreta Patrum statuerit, Ademari merum delirium est: eruditissimi verò Marcæ coniecturas refellit paulò acriùs Christianus Lupus Augustinianus *in notis ad Canon. XVII. Synodi VIII.* Sanè non soli Episcopi Gallicani prohibitioně principũ ne ad Synodum Patriarchalem accederent, excipiebant: nam id iam olim vsurparant Eusebiani, teste Athanasio *in apolog.* Flauianus Antiochenus sic elusit Damasi, Siricii, atque Anastasij Pontificum Romanorum vocationes; sed tandem ab ipso Imperatore Theodosio Romam proficisci coactus est, vt refert Theodor. *lib. 35. Hist. Ecclesiæ.* 23. Acacius Constantinop. Felicis III. vocationem Zenonis imperio & vi reiecit, & ex Liberato, Dorotheus Archiepiscopus Thessalonicensis, Hormisdam Pontificem vocantem contempsit, Iustini Augusti prohibitione, vt eiusdem Pontificis ad eundem Augustum Legati rescribunt ad Hormisdam *relat. 4. post Ep. 64.* Gregorius de Episcopo Salonitano suam euocationem detrectanti & Matrij iussionem excipiente queritur, *lib. 4. Epist. 34.* & *libro 5. Epist. 15.* Iure igitur contra istas falsas exceptiones, inuehitur Synodus, esto aliqui Franci Episcopi fictè eas Principum iussiones attulerint, quod arguunt Godefridus Vindocinensis, Iuo Carnoten. & Suggerius Abbas: quàm longè verò Franci Principes abfuerunt ab injiciendis his impedimentis, apparet ex *Ep.* 221. Stephani Episcopi Tornacensis, quam nomine Philippi Augusti ad Alexandrum III. scribit, in qua rex orat Pontificem, vt sibi liceat Gulielmum Remensem Episcopum auunculum suum propter ingentes regni necessitates retinere ne Romam vocatus ad Synodũ cum tanto regni incommodo proficiscatur. Cæterùm peccatum Arioland. existimat non obedire Pontifici, qui illum sacris suis apicibus inuitarat. Quid igitur mirum, si VIII. Synodus eiusmodi fictas excusationes reiiciat? Neque inde argui auersi in Gallos Episcopos animi iure potest, neque de Synodis Patriarchalibus in vniuersum plura adiicienda videntur.

QVÆSTIO IV.

De Synodis Diœceſanis, regionalibus, & nationalibus.

Diœceſes quid, n. 1.
Origo harum Synodorum, n. 2.
Lex Theodoſij, n. 3.
Variæ enumerantur, n. 4.
Dictæ vniuerſales, *ibidem.*
Rariores in Occidente, n. 5.

1 Diœceſim, vti aliàs monui *hoc tractatu*, pro plurium Prouinciarum in vnum corpus & adminiſtrationem vnione perpetua ſumo: & quia Diœceſis ſic accepta aliquandò regionem integram, aut nationem & regnum continebat, vt Diœceſis Ægyptiaca, Thracica, Aſiana, Galliæ, quæ XVII. Prouinciis, Hiſpanica, quæ VII. Britanniarum quæ V. Africana VI. Italica VII. Romana quæ X. conſtabant, & ita de aliis. Idcircò nomine Diœceſanæ Synodi aliquandò comprehẽditur Synodus regionalis nationalis, & regnialicuius integri. Quare illas omnes in vniuerſum ſimul explico.

2 Harum Synodorum originem arceſſunt aliqui ex Canone 2. & 6. Concilij Conſtantinopolitani I. quod ſecundum Oecumenicum habitum eſt *ex l. 23. qui mos eſt. C. Theod. de Epiſc.* in quibus locis mentio de Diœceſanorũ Synodis habetur; ſed malè omninò, ni fallor: nam locis allatis nihil prorſus habetur vnde colligi queat tũc primùm eiuſmodi Synodos inſtitui: Canone enim II. allato Diœceſis quidẽ Aſiana, Pontica, & Thracica, à ſuis Epiſcopis gubernari præcipitur, prohibetur Epiſcopis, qui ſunt ſuper Diœceſim ad Eccleſias, extra terminos ſuos accedere, & Eccleſias confundere, *τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας.* Can. verò VII. vbi de iudicio Epiſcoporum agit, & iubet primùm apud omnes Prouinciæ illius Epiſcopos accuſari, hoc eſt, in Synodo Prouinciali, quæ ſi non ſufficiat ad correctionem criminum obiectorum ad maiorem Synodum illius Diœceſeos recurrendum erit, in ea definietur cauſa, neque licebit ad vniuerſalem Synodum, neque Imperatoris & ſæcularium magiſtratuum tribunalia adire contemptis omnibus Diœceſeos Epiſcopis. In quibus omnibus Concilium ſupponit, Diœceſes Eccleſiaſticas iam conſtitutas eſſe & Epiſcopos ſuper Diœceſes, vt loquitur, quos Diœceſeων Exarchos Chalcedonenſis Synodus & alij deinceps, Primates verò Latini vocarunt. Hic verò Epiſcopus qui Diœceſi præerat, non niſi coacta Diœceſana Synodo de cauſis Epiſcoporum ſibi ſubditorum & maximè Metropolitanorum iudicabat.

3 Quod attinet ad *l. 23. C. Theod. de Epiſcopis. Qui mos eſt*, vt inquit, *cauſarum ciuilium, idem in negotiis Eccleſiaſticis obtinendi ſunt, vt ſi qua ex quibuſdam diſſenſionibus leuibuſque delictis ad religionis obſeruantiam locis ſuis & à ſua Diœceſeos Synodis audiantur.* Exiſtimauit Marca *lib. 3. de Concord. cap. 1. num.* 1. hac lege primos omnium Valentem, Gratianum, & Valentinianum Imperatores Epiſcopis vnius Diœceſis, ad exemplum Iudicum & Imperatorum conceſſiſſe, vt non ſolùm in ſingularum Prouinciarum Synodis, ſed etiam in generali totius Diœceſeos Synodo in vnum corpus iure ordinario, ſiue mandato ſpeciali coïre poſſent. Vnde ſapienter obſeruat Auianum in ſuo Scholio, & interpretatione abſurdè Synodum Diœceſeos pro vniuſcuiuſque Epiſcopi conuentu interpretatum eſſe, cùm integræ & ſolidæ Diœceſeos Synodum pro Imperij more intelligi oporteat. Addit Marca *lib. 6. eiuſd. operis, cap. 16. num.* 2. adeò placuiſſe legem illam Eccleſiaſticis vt illam confirmari curarint auctoritate Concilij Conſtantinopolitani quod habitum eſt anno 381. Canone illo nuper a nobis laudato: ex ea verò Diœceſeων diuiſione factum eſſe dicit Marca *l. 3. c. 1. n. 1.* vt Epiſcopi non tantùm Prouinciis diſtinguerentur, ſed Diœceſibus & Conciliis Diœceſeων, indéque frequens mentio Epiſcoporum Illyrici, Italię, Hiſpanię, Africæ, Galliæ ſiue Gallicani Epiſcopi etiam ante conſtitutas Synodos generales Diœceſeων: quia ſcilicet extraordinario principum Imperio in vnum conuentum aliquandò cogebantur. Id probat ex Concilio Pariſienſi an. 362. cuius Epiſtola Synodica ad Orientales Epiſcopos damnatum à ſe fuiſſe Concilium Ariminenſe, & Saturninum Epiſcopum Arelatenſem depoſitum docet: *Saturninum excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis, Charitas veſtra agnoſcat.* Concilij quoque Gallicani meminit Synodus Illyrici habita anno 367. iis litteris, quas ad Aſianam Synodum dedit, quibus teſtatur ſe eadem omninò ſentire de fide cum duobus Conciliis, quorum alterum Romæ, alterum habebatur in Gallia apud Theod. *lib. 4. c. 8. ἡμεῖς φρονοῦμεν ὡς καὶ αἱ σύνοδοι τόν τε κατὰ Ῥώμην, καὶ ἡ κατὰ Γαλλίαν.* Denique Gallicani Epiſcopi ſunt qui Diœceſi Gallica continerentur à cæteris Occidentis Diœceſibus, nempè Hiſpaniæ, Africæ, Italiæ, Illyrici, diſtincti, quod ex Pontificum litteris & Conciliis probat Marca. Verum hæc omnia non probant *lege 23. qui mos eſt*, quam verſamus, primùm fuiſſe conceſſam facultatem habendi Synodos totius Diœceſis abſque ſpeciali mandato principum: nam ex adductis à Marca conſtat ſæpiùs habitas fuiſſe eiuſmodi Synodos, neque vlla fit mentio ſpecialis mandati, neque in *lege* 23. ex generali venia abſque ſpeciali mandato, alioquin debuiſſet deſignari, & præfigi certum tempus illarum habendarum præfecti qui viderent totius alicuius & integræ Diœceſis Epiſcopos conuenire in vnum certum locum, ne in perniciem reipublicæ cederent eiuſmodi coïtiones, ſuſpicabuntur, & moleſtiam faceſſent. Denique Gratianus cuius hæc Lex 23. data Treuiris agit de his Synodis tanquam víitatis: nam quæritur an & quando Epiſcopi & Clerici coram Eccleſiaſticis, quando verò coram ſæcularibus iudicibus accuſari & litigare debeant. Reſpondet verò vt cùm agitur de diſſenſionibus & leuibus delictis circa religionis obſeruantiam, quæ Baſilius vocat, *τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐγκλήματα, ſuis locis & a ſua Diœceſeos Synodo audiantur.* Hæc ſuo loco ſunt, primò apud ciuitatis *τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον*, deindè in Synodo totius Prouinciæ apud Metropolitanum coram omnibus Prouinciæ Epiſcopis, & tandem in Synodo totius Diœceſeos: quod & affirmabat Canon Concilij Conſt. allatus nuper & Canon IX. Concil. Chalcedon. Quid hic amabo de licentia generali cogendi ſiue ſpeciali mandato Synodos generales? Iam olim Synodus Antiochena Iulio Pontifice anno 341. ex diuerſis Prouinciis, vt diximus aliàs, habita *Canon.* 12. ſanciuit, vt Diaconus, vel presbyter à proprio Epiſcopo depoſitus, vel Epiſcopus à Synodo exauctoratus ad maiorem plurium Epiſcoporum Synodum *μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον*, & apud eam ſuum ius proſequatur, eo tamen iudicio & definitione contemptis

remptis, nihil amplios moueat, maximè apud Imperatorem. Quare iam eo tempore & ante Gratianum maiores illæ Synodi vsitatæ & ordinariæ erant, quod idem postea fanciuit Constantinop. Synodus iam allata *Canon. VI.* vbi & *μείζονα ἐπαρχιῶν σύνοδον* dixit Synodum Diœceseos, sic & in actis Concilij Ephesini Synodus, ex Ægypti Diœcesi Alexandriæ congregata, & Synodus ex Diœcesi Orientali.

Non igitur ex Concilio Constantinopolitano, aut *l.23.C.Theod. de Episcopis* ducenda est origo Synodorum Diœcesanarum, ex eo quod constitutis Diœcesibus Ecclesiasticis, ad instar Diœceseon ciuilium, & Imperij; sicut in singulis Diœcesibus proconsul aut Vicarius præfecti prætorio agebant conuentus iuridicos, in quibus iuxta prouinciarum illarum mores, & leges ius dicebant litesque definiebant, ita & in singulis Diœcesibus Ecclesiasticis Episcopi conuentus agebant, & Synodos ad quas à variis illius Diœceseos Prouinciis prouocabatur, & quæ non potuerant vltimò definiri in aliis minoribus Synodis, maiori Episcoporum diuersarum Prouinciarum numero communi suffragio decidebantur à quibus neque ad Imperatorem, neque ad vniuersalem Synodum licebat appellare, cùm controuersia iam finita prorsùs esset.

4 Hanc Synodum vocat Antiochena *Can. 91. Codicis vniuersa Ecclesia μείζονα σύνοδον ἐπισκόπων*, & vt superiùs monui *Canon. 109. eiusd. Codicis*: Synodus Constant. I. *Canon. 6. μείζονα σύνοδον τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων*: dicitur & Concilium vniuersale & plenarium totius Diœceseos Patriarchidæ, cuius nempè erat plena auctoritas & *αὐθεντία*, vt ait *Canon 18. Cod. Eccles. Africanæ*, plurims quoque eiusmodi Concilia reperiuntur, vt Antiochena ex Diœcesi Orientis, Romana ex Diœcesi vrbis Romæ, Aquileiense ex Diœcesi Italiæ, Gallicana ex Diœcesi Galliarum, Toletana ex Diœcesi Hispaniarum, Africana siue Carthaginensia ex Diœcesi Africæ, quæ passim in *Codice Canonum Eccles.* Africanæ, vniuersalia & plenaria Africæ vocantur, vt *Canon. XIX. XX. LXXVII. XCV. CVII. CIX. & in Epist. ad Cœlestinum P. R.* Possidonius *in vita Augustin. cap.* 8. Concilium Hipponense plenarium totius Africæ nominat. Iustinian. *in nouella de Africana Eccles. ad Salomonem* PP. Africæ. *Separatus sanctissimus Sacerdos Carthaginis Iustiniana, qui venerando Concilio totius Africa sanctissimis Ecclesiis præesse dignoscitur.* Concilium Matisconense II. sub Prisco Patriarcha Lugdunensi ex pluribus Metropolitanis & prouinciis coactum Can. XX. Synodum post triennium indicit, & si quis contumax fuerit, & sine excusatione abfuerit, volunt PP. *vsque ad Concilium vniuersale à communione & Charitate fraterna maneat alienus.* Quod futurum Concilium non erat Oecumenicum, vt vides simili notione plura Concilia Toletana nominantur vniuersalia, & generalia, Toletan. III. *Canon. XVIII.* Toletan. XIV. in exordio & *Canon VII. & Can. III.* Toletanum V. *Canon.* 2. & 3. & 6. Leo I. *Epist. 93. ad Tibur. Asturicensem, cap.* 17. ait se indixisse Concilium Episcopale Synodo generali. Vides autem in his omnibus Conciliis summa auctoritate terminatas fuisse controuersias, vti iam monui ex Canone Constantinopolitano & Chalcedonensi, & iterùm dicam inferiùs paulò fusiùs.

5 Obseruat ad extremum Marca *lib. 6. Concil. cap. 16. num. 5.* Concilia ista Diœcesana non adeò illustria, neque frequentia fuisse in Occidente, quamquam & aliqua eiusmodi reperiantur, vt Carthaginensia in Africa: eius enim Episcopos Concilium generale Africæ conuocare poterat. Legitur & Synodus Illyriciana, ex *Epistola Damasi ad illam* & eiusdem Synodi litteris ad Synodum Asianam, quas refert Theodoret. Illius igitur Diœceseos Episcopi suam ipsi Synodum constituebant: in Synodo quoque Ephesina, Africa, & Illyricum distinguuntur à Synodo Occidentali vrbis Romæ. Diœceseos Hispaniæ habemus Concilia Toletana quæ superiùs diximus nominata esse vniuersalia: Diœcesis Italiæ septem prouinciis distincta Mediolanensis Episcopi auctoritate regebatur; denique Diœcesis Vrbicaria X. Prouinciis constans, non aliam habebat Synodum, quàm Patriarchalem summi Pontificis, ad quam etiam tandem pertinuit tota Italia, quæ proinde vnicam conflauit diœcesim.

QVÆSTIO V.

De Synodis Prouincialibus.

Duo genera illarum Synodorum, n. 1. & 2.
A quo indicerentur, n. 3.
Quanam perfecta dicerentur, n. 4.
De earum obligatione, n. 5.

EA sunt quæ à Metropolitanis siue Archiepiscopis in suis propriis Prouinciis indicuntur, & habētur. 1
Illæ olim duplicis generis erant; quædam enim veluti fortuitò ex quadam occasione cogebantur vt ad encænia & alicuius templi dedicationem, & tunc non vnius tantùm Prouinciæ Episcopi; sed etiam vicinarum aliquandò aut totius Diœcesis cogebantur, vt factum dicebamus in dedicatione Dominici Aurei Antiocheni imperante Constantio, ad electionem quoque & consecrationem siue ordinationem Episcopi, conueniebant Episcopi comprouinciales. Sed de eiusmodi electionibus & ordinationibus grandis nobis erit alibi sermo: modò sufficiat eiusmodi conuentum verè Synodum vocari, habemus ex Synodo Antiochena Canone XIX. *Episcopus*, inquit, *præter Synodum & præsentiam Metropolitani nullatenus ordinetur.*

Alterum eiusmodi Synodorum genus certum & 2
fixum erat, quod nempè statis & præscriptis temporibus bis aut semel in anno conueniebat; in eo caussæ omnes Ecclesiasticæ litésque omnes siue ciuiles, siue criminales totius Cleri, quæ iam definitæ non erant, aut per prouocationem iudicabantur, & vniuersa politia atque disciplina Ecclesiastica componebatur, tùm quoad personas, tùm quoad res Ecclesiasticas, & bona. Ita de personis ab aliquo Episcopo excommunicatis statuit Nicænum *Canon.* 5. qui si in nodo probentur legitimè excommunicati, tales ab omnibus Episcopis vbique haberi iubet. De rebus autem in eiusmodi Synodis iudicandis Concil. Antiochenum I. sub Iulio I. *Can.* 20. haberi Synodum Prouincialē bis in anno edicit: *Διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητουμένων διαλύσεις*, propter vtilitates Ecclesiasticas, & solutionem eorum quę dubitationem controuersiámque recipiunt. Omnia ista designat Chalcedon. *Can.* 19. *τὰ ἀνακύπτοντα*, si quæ emerserint, inquit, Dionys. Exiguus, id est ad iudicanda negotia quæ incidunt, quod etiam explicat Iustinian. *Nouella* 137. *c.* 4. *τὰ ἀναφυόμενα ἐξετάζεσθαι πρoσηκόντως ἀξιοῦσθαι διορθώσεως*, emergentes causas excuti, & competentem accipere correctionem; quę singula deindè distinguit. Frequentia porrò fuerunt iam olim ista Concilia, vt apud Cyprianum & Eusebium legere est. Et sanè posita Metropoleon institutione, quam ab ipsis Apostolis inchoactam aliàs diximus, necessariæ

fiterent aut admodum viiles eiuſmodi conuentus, vt animorum coniunctio & ſententiarum conſenſus inter eiuſdem Prouinciæ Epiſcopos ſeruaretur. Quare firma & certa, atque vniuerſalis conſtitutio de illis cogendis facta tandem eſt à Nicæno *cap. 5. citato.*

3 Cogebantur hæ Synodi Metropolitanæ: *Metropolitano*, inquit Antiochen. citatum *Canone XX. Prouinciales Epiſcopos admonente.* Agit verò de die celebrandæ Synodi,& vetat quemquam præter Metropolitam eam celebrare. Addit enim Canon: *Nullis verò liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus à Metropolitanis videntur iura commiſſa.* Ita verſio Dionyſij: Hincmarus verò reddit: *Præter eos quibus Metropolitana videntur iura commiſſa.*

4 Eiuſmodi Concilium quod præſente Metropolitano celebratur, perfectum Concilium dicebatur. Quare *Canon XVI.* eiuſdem Antiocheni Concilij: *Perfectum verò Concilium illud eſt, vbi interfuerit Metropolitanus Antiſtes,* ἐκεῖνο αὐτὸν τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον ᾗ συμπάρεστι, καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως. Alij vertunt plenariam Synodum. Quare Ferrandus Neuconos in Breuiario Canonum ſic, *Vt Synodus plenaria tunc dicatur, cùm Epiſcopus Metropolitanus aderit, Concilium Antiochenum cis. 6.* quæ cauſa fuit Auguſtino cur loquens de Conciliis Occumenicis vocet, *plenaria Concilia ex orbe vniuerſo*, vt nimirùm diſtinguat ab aliis quæ ſunt etiam ſuo modo plenaria & in ſuo genere.

5 Concilio Prouinciali tenentur omnes & ſinguli Epiſcopi Prouinciales monente Metropolitano conuenire in locum ab eo deſignatum. Ita Leodicen. *Canon.* 40. Africao. *Canon.* 76. & Chalced. *Canon.* 19. excuſant tamèn qui propter ægritudinem detinentur, παρεκτὸς εἰμὴ δι' ἀνωμαλίαν ἀπολειφθεῖεν, inquit Laodic. Alteram excuſationem quædam aliæ Synodi, præſertim Gallicanæ adiungunt, nimirùm præceptionem veram, id eſt non ſuppoſitam & fictam, aut arte emendicatam, de qua inferiùs. Vt verò omnes inuitati tenentur Epiſcopi adeſſe, ita & Metropolitani Synodum præſtituto tempore habere. Quare Concilium Aureliamenſe III. anno 578. *cap.* 1. tum Metropolitanos, qui moram cogendæ Synodo afferunt, tum Epiſcopos qui venire recuſant plectit, ne *anno integro Miſſas facere præſumant*, neque admittit excuſationem eorum qui ſe alterius ſortis aut portionis regni eſſe obtendebant: *Si abſentiam ſuam*, inquit, *diuiſione ſortis crediderint excuſandam.* Quia nimirùm tunc regnum in tetrarchias diuiſum erat; ea tamen diuiſio non confundebat aut permiſcebat Prouincias Eccleſiaſticas. Denique pœnam ſuſpenſionis Epiſcopis venire ad Synodum recuſantibus imponit Synodus Turonenſis II. anno 567.

6 Epiſcopi qui adeſſe non poterant Vicarios mittebant ſuo loco, de quibus dicam *q.* 7. ſicut & de perſonis, quæ Synodis intereſſe poterant, atque de tempore quo cogebantur; ac demùm de poteſtate quam habebant in definiendis controuerſiis, & obligatione, quam imponebant, atque vtrùm ab eiuſmodi decretis prouocare liceret. Cùm enim hæc omnia de quibuſcumque Synodis, quamvis diuerſis quæri iure poſſint, viſum eſt commodiùs ſimul tractari poſſe.

QVÆSTIO VI.

De Synodis Epiſcopalibus.

An ſint vera Concilia, n. 1.
Quando haberi debeant, n. 2.
Quinam debeant intereſſe, n. 3.
Modus ea habendi, n. 4.
Quanam ſit eorum obligatio, n. 5.

DE his Synodis pauciſſima dicenda ſunt: habentur enim à ſingulis Epiſcopis cum ſui Epiſcopatus, ſiue Parochiæ presbyteris, & vt ait Bellar. *lib. 1. de Conc. c.* 13. vix poſſunt dici propriè Concilia, cùm in iis ſolus Epiſcopus iuriſdictionem habeat; reliqui enim ſiue parochi, ſiue alij presbyteri qui adſunt, non aliam ex ſe iuriſdictionem habent, quàm fori pœnitentialis, & non contentioſi, vt ſcribit Hleſac. *tractatu de paræciis cap.* 3. ſiue ſit parochus tantum, ſiue plebanus, qui Eccleſiæ matrici præeſt, quem neque dignitatem habere docet cum aliis Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 21. quæſt.* 5. Neque dicas *cap. cum ab Eccleſiarum, de officio iudic. ordina.* Plebanum poſſe validè excommunicare: mandat enim Alexand. III. Epiſcopo Florentino, vt ſi quando Plebanus S. P. (Pancratij,) in Clericos, vel laicos parœcianos ſuos Interdicti vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, ipſam faciat inuiolabiliter obſeruari, & eam ſine cõgrua ſatisfactione, & abſque eiuſdem Plebani cõſcientia non *relaxet*. Ergò hic Plebanus excõmunicare poteſt, & iudex ac ſuperior eſt, & habet iuriſdictionẽ in foro externo, vt colligit Gloſſa, licèt concedat non poſſe excommunicare & anathematizare cum illa ſolemnitate quæ traditur *ij. q. 3. c. debent* Cùm igitur Parochi & Plebani maximam partem Synodi Epiſcopalis conſtituant cum Epiſcopo, &c. vt dixi, iudices ſint habeántque iuriſdictionem etiam in foro externo, nihil deeſſe poterit huic Synodo quominùs vera & propria Synodus dicatur. Verùm non dicit Pontifex abſolutè Plebanum poſſe excommunicare, neque Plebanum S. Pancratij iure communi proceſſiſſe, an verò ſpeciali quodam iure, & ratione ſuæ Eccleſiæ, quæ iuriſdictionem quandam habuerit. Quare ex illo textu & reſponſo Pontificis nihil certi colligi poteſt ad impugnandam communem opinionem, quæ eiuſmodi iuriſdictionem externam negat parochis ratione ſui muneris, de quibus Barboſa *de officio parochi, cap.* 1. Neque indè probari poteſt Synodum, quam habet Epiſcopus cum ſui Epiſcopatûs, & parochiæ presbyteris, ac parochis eſſe verum & proprium Concilium, & omninò inſulsè quidam afferunt *Canon. 2. diſt.* 18. vbi agitur de Conciliis Epiſcopalibus, Leo enim cuius ſunt ea verba *Ep. 82. cap. 7. ad Anaſtaſ. Theſſalonic.* ibi manifeſtè agit de Conciliis prouincialibus, in quibus adeſſe debebant totius Prouinciæ Epiſcopi, quæ pro veteri more bis in anno haberi vult, vt de omnibus querelis, quæ inter diuerſos Eccleſiæ ordines naſci aſſolent, iudicetur. Quod ſi ea ſint quæ nequeant Prouinciali examine definiri, Metropolitanus de totius negotij qualitate Theſſalonicenſem Primatem inſtruat, qui ſi neque ipſe controuerſiam ſuo iudicio ſopire queat, ad Pontificem transferat. Quid hic amabo ad aſtruenda Concilia Epiſcopalia, de quibus agimus; quibus etiam non fauet, *cap. vltim. eiuſdem diſtinct. decima octaua*: in eo enim Concilio Toletano

Iuano. XVI. *cap.* 6. iubet quemlibet Episcopum post peractum in qualibet prouincia Concilium intra sex menses cogere omnes Abbates, Presbyteros Diaconos, clericos ciuitatis, conuentum, & cunctam suæ Diœcesecos plebem, in quibus plenissimè referat quæ in Concilio eodem anno acta & definita nosceuntur. Neque verò hunc conuentum totius ciuitatis & plebis dicet esse Synodum Episcopalem. Melius all. gatur *cap. Quod super his* 9. *De maioritate & obedientia*, vbi Innocentius permittit Episcopos Abbates qui ad Synodum Diœcesanam venire contemnunt per censuras compellere, quod de Abbatibus, qui habent populum intelligendum esse sapienter notet Glossa ex Iuanis Teutonici scholiis desumpta. Sanè communis loquendi vsus obtinuit vt eiusmod. diœcesani conuentus ab Episcopo indicti, Synodi dicantur: quare neque ab illo minime abstinebimus.

1 Sapienter tamen statuit Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformatione*, Synodum Diœcesanam ab Episcupo quotannis haberi, aut, si necessitas ita postulet, sæpius in anno, nisi eo anno Synodus Prouincialis habita fuisset. Quod si Episcopus legitimo impedimento detineatur, poterit per alium congregari, & celebrari Synodus, quia Tridentin. iubet dumtaxat vt eiusmodi Synodi quotannis celebrentur, neque addit vt id fiat per ipsummet Episcopum: quare id mandare Vicario Generali vel alteri id cõmittere poterit, modò sit electus & confirmatus, licèt nondum consecratus, non tamen si sit dumtaxat à Rege nominatus & nondum suam, vt loquitur, prouisionem aut bullas acceperit. Maior est difficultas de Episcopo electo, confirmato, & consecrato, qui nondum tamen possessionem Episcopatûs habet, siue non est inthronizatus, quod disputat Henricus Botta *tractatu de Synod. part.* 1. 4. 6. *n.* 39. & Anton. Massobrius *simili tractatu, cap.* 2. *dub.* 3. Vix iste casus contingere posse videtur, cum indicendo Synodum facile possit per se vel alium eiusmodi possessionem capere. Deinde cùm non perfectè acquiritur per solam collationem nisi sequatur traditio, & acceptio ac possessio, non videtur ille, cui Episcopatus collatus est, acquisiuisse perfectè Episcopatum nisi eius possessionem iniuerit, ac proinde non potest illa iura Episcopalia adhuc exercere.

3 Omnes Sacerdotes qui animarum curam gerunt illi Synodo interesse debent ex Trid. *cap.* 2. *cit.* non cæteri, neque etiam exempti. qui Capitulis generalibus subduntur. Abbas exemptus qui habet curam animarum, quam per vicarium perpetuum exercet, non tenetur accedere, sed ipse vicarius; secus verò si per Vicarios ad nutum amouibiles exerceat; quia in priore casu cura residet penes ipsum Vicarium; in posteriore penes ipsum Abbatem. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis inuitari debet, & potest adesse per nuncios & aliquos ex suo gremio, neque omnes Canonici adesse tenentur; quod etiam aliqui dicunt de Capitulis Collegiatarum habentium iurisdictionem Episcopalem: de Vicario Episcopi an teneatur adesse, lis est.

4 De modò in hac Synodo tenendo & quæ ante in ipsa & post ipsam fieri debeant cum sint varij vsus, vide Barbosam *de potestate Episcopi p.* 1. *alleg.* 93. vbi etiam de modo tractandi negotia.

5 Potest Episcopus ad disciplinam Ecclesiasticam condere in Synodo statuta necessaria præceptoria, prohibitoria, & pœnalia, quæ si fiant in Synodo, non censent obeunte Episcopo, sicut ea quæ extra Synodum sancit: istaenim sunt temporanea, illa verò perpetua, donec vel reuocentur, vel alter per vsum contrarium sufficientem tollantur: quare diligenter aduertendum est, an casus reseruati ab Episcopo, in Synodo aut extra ipsam reseruati fuerint. Hæc porrò statuta, non ligant delinquentem extra territorium & Parochiam siue Diœcesim Episcopi: non debent verò aduersari sacris Canonibus, vt dicemus *capit. sequenti inferius*.

QVÆSTIO VII.
Communia de Synodis.

Nomen, n. 1.
Auctor est Spiritus sanctus, n. 2.
Finis vnio, & vnitas Ecclesiæ, n. 3.
Persona Synodi, n. 4. & 5.
Parochia quid, n. 6. & 7.
Quinam vocentur ad Synodum, n. 8.
Vocati impediti possunt sui loco delegare, numer. 9.
An Monachi possint adesse, num. 10.
An Laici, n. 11. 12. & 13.
Consessus qualis, n. 14.
Verij Legati pontificij, n. 15. & 16.
Ordo consessus, n. 17. 18.
Nulla exigenda munera, n. 19.
Tempus cogendæ Synodi, n. 20. & 21.
Locus, n. 22.
Synodorum materia quænam, n. 23.
Notarij, n. 24.
Canones, n. 25. & 26.
Subscriptores, n. 27.
Synodica litteræ, n. 28.

VT breuitati & tædio lectoris consulamus, visum est in vnum veluti fascem colligere omnia, quæ Synodis omnibus communia, ne ea in singulis sæpius repetere cogeremur: eiusmodi sunt nomen, finis, materia & alia quæ paucis explicari poterunt. Ordior à nomine.

Nomen igitur Synodi Concililis omnibus siue Oecumenicis siue non Oecumenicis hactenus explicatis commune est: Synodus porrò nihil aliud in vniuersum est, quam hominum conuentus, vndè Glossæ veteres σύνοδος ἀνθρώπων συνάντησις. aliæ Glossæ conuentus ἀγορὰ σύνοδος ἐκκλησία, dicti q ioque conuentus συνόδια σύνοδος, ἀγορὰ συνάντησις ἀθροισις Hesy hius σύνοδος πολλῶν παρουσία ἢ συνέλευσις. Quare Monachi qui conueniunt io vnam domum ad conuiuendum omniaque communia habent, dicuntur Synoditæ, *l.* 57. *C. Theod. de appellationibus.* & *l.* 6. *C. Inst. de Episcopali audientia*, vbi refertur eadem lex; quare Gennadius in Euagrio composuit cœnobitis ac Synoditis doctrinam aptam vitæ communi, Socrat. *l.* 4. *Histor. c.* 23. πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίοις, ἢ συνοδίαις μοναχοῖς. de his edidit Iustinian. nouellam constitutionem V. in quam vide eruditum Coiacium, Horum igitur monasteria, cœnobia, & Synodia dicta sunt, vti iam referebamus ex Socrate, quibus adde Moscophulum, περὶ χιλίων σύνοδος ἐστιν συνέρχονται ὁμόνοια ἢ καὶ πλείω εἰς ταυτό. Quamuis autem omnis multitudinis conuentus dici verè possit Synodus, cum tamen homines conueniant ad Concilium, siue Concilium magis proprie dicitur, vt obseruant Glossæ veteres συνέδριον σύνοδος, dicitur quoque Hesychio σύλλογος, σύνοδος, ἀνθρώπων ἄθροισμα: discrimen tamen aliquod inter σύνοδον & σύλλογον constituit

tuit Moschophulins & Zelzes *Chiliade* 8. *cap.* 233. *pag.* 405. sit conuentus ex pluribus vrbibus, Syllogus autem conuentus multitudinis vnius duntaxat vrbis. Quare Synodus à Goptonymo contra imagines dicitur Pseudosyllogus a Leontio *act.* 1. *Synodi* 7. *initio*, & ab Athanatio in conscriptione, quæ præcedit illam *act.* 1. quia non erat vniuersalis ex omnibus Prouinciis collecta, sed ex paucis veluti collocutio, & colloquiũ paucorum, si cum vniuersali Synodo comparetur. *σύλλογον* vero est propriè collocutio & colloquium & apud Theodoret. *in cap.* 5. *Amos*, est conuentus, qui fiebat ad portas ciuitatis, vbi & fora, & Concilia & iudicia exercebantur. Vide Pollucem *l.* 9. *c.* 8. vbi isti omnia distingnit, *ἀνδρῶν ὄχλος, γυναικῶν πλῆθος, παίδων σύνοδος, ξένων σύλλογος, μετοίκων δῆμος, καὶ δούλων ἄθροισμα*, virorum turba, mulierum multitudo, puerorum cœtus, hospitum conuentus, Inquilinorum populus, seruorum congregatio; quidquid verò sit de subtiliori vocum istarum distinctione; eæ tamen pro conuentu religionis causa nonnumquam vsurpantur, vt Concilium *συνέδριον* atque *συνάθροισμα*. Communis autem vsus fert, vt quamvis Synodus quemlibet conuentum ex vi vocis, quacumque de causa coactum significet, vsurpetur tamen pro solo cœtu religionis causâ collecto; quod obseruauit etiam Ammian. Marcellin. *lib.* 15. & olim de falsæ religionis & ethnicæ cœtibus eam Synodi vocem vsurpatam fuisse probat ex pluribus veteribus inscriptionibus Ioannes Dartis in eruditis suis Commentariis in decretum Gratiani *dist.* 15. & 16. atque Tertullian. Apologetico: *Et cum de pædagogiis aulicis nescio quem Synodi de im factus.* Dubitat Vossius an rectiùs scribatur Synhodus, sicut & Perrhodus: sunt enim ab *ὁδὸς* via, & non ab *ὀδὼν* Deus, à quo dicitur piscis quidam *Συνόδους ὁ ἰχθύς*, vt inquiunt Glossæ Cyr. dentes: alij scribunt *συνόδους ἀπὸ τοῦ σίνειν*, nocere. Sed hactenus de voce Synodi quæ omnibus cœtibus Ecclesiasticis de quibus hactenus egimus communis est, dicuntur & Concilia, de qua voce fusiùs egimus *c.* 4. *q.* 1. aliisque eiusmodi nominibus coitionem personarum in causa Religionis significantibus appellantur, vt cœtus in Concilio Emeritano *cap.* 4. conuentus in Bracar. I. *initio*, & in Concilio Arausicano *cap.* 29. & Regiensi *cap.* 3. non tamen omnis, & quicumque Episcoporum conuentus dici potest Synodus, vt conuentus in villa. Colon. *tomo* 3. *Concilior. Galliæ*, quem ex Clericis & Laicis constitisse docet eius præfatio Caroli Calui nomine scripta. Conuentus etiam Clipiacensis *tomo* 1. *Concilior. Gall.* cui Clodouæus, Episcopi, Diaconi, maior domus, comes stabuli aliique proceres subscripserunt, in eóque Rex præceptum fecit de Monasterij sancti Dionysij libertate. Conuentus Nemptorodensis, in quo Clotarius susceptus est de sacro fonte à Guntranno patruo suo. Innocentius quoque I. *epist.* 18. profectionem Barnabæ & Pauli Antiochiam vocat celebrem conuentum, qui tamen neque Synodus, neque Concilium fuit. Quilibet igitur conuentus, licet in illo Episcopi & sacri homines reperiantur non potest dici Synodus in vulgari significatione Ecclesiastica: *Conuentus* enim, inquit Festus, *quatuor modis intelligitur, vno quemlibet hominem ab altero conuentum esse dicimus: altero cum significatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in vnum locum. Tertiò cùm à Magistratibus iudicij causa populus congregatur. Quartò cum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis aut gratulationis causa colligitur.* Ex quibus omnibus significationibus nulla potest aptari nostris Synodis, quæ non sunt alij conuentus, quàm Religionis causa collecti, vt monebamus. Itaque licèt Annalium scriptores Galli accipiant aliquando vocem Synodi pro conuentu generali Regni ex Ecclesiasticis & Laicis constante; Synodi tamen vox de eiusmodi conuentibus dicebatur: quia in illis aliquid ad rem Ecclesiasticam a solis Episcopis, & aliis Ecclesiasticis tractabatur, vt videbimus *inferius*.

Auctorem Synodorum Christum & Dei gratiam fatentur esse ipsæmet Synodi, maximè vniuersales, cum se perpetuo gratia Dei, & in Spiritu sancto congregatas esse fatentur, in iisque Christum ipsum præsidere. Synodus VII. *act.* 14. dicitur, *per diuinam gratiam congregata* & in Synodica ad Imperatores aiunt PP. se *ex afflatu Spiritus sancti in vnum conuenientibus animis definire venerandas esse imagines: & quemadmodum pedes & manus competenter anima consiliis mouentur: ita & nos à Spiritu sancto accepta gratia & robur habentes fortitudinis vestra coadiuuans & pietatem reconciliauimus & veritatem depradicauimus.* & in Epistola ad Clerum Constantinop. *Igitur Spiritus sancti inspiratione in hoc ipsum conuenientes, eiusdem cooperatione in idem consensimus.* Et in sermone laudatorio VII. Synodi: *En diuinus Sacerdotum conuentus Dominicorum mandatorum sequax huc ad venerabile dispensationis Christi Mysterium paternis doctrinis ordinandum & enucleandum concurrit.* Theodoti Patriarchæ Hierosolymitani Synodica lecta *Actione III. Synodi VII.* Canones diuinitus inspiratos vocat, Tharasius verò in Epistola ad Adrianum in eadem Synodo post *actionem VIII.* narrans quæ in Synodo gesta fuissent: *Cum omnes sedissemus*, inquit, *caput fecimus Christum*, collocatis nimirum pro more in sede eminentiori Euangeliis. Neque est quod plura eiusmodi ex omnibus aliis Synodis colligamus, quæ se non nisi auctore Christo & Spiritu sancto coactas & inspiratas fatentur. Sufficiat illud Basilij Imperatoris SynodumVIII. commendans: *Deus qui supernum auxilium & gratiam Ecclesiastici tabernaculi Architectos a finibus orbis terrarum in hanc adeò construendam, & regiam vrbem conuocauit, & vniuersalem Synodum congregauit, qua Euangelicarum sanctionum, & Mosaicarum & Propheticarum legum, atque Apostolicorum & paternorum, necnon & Synodicorum mandatorum munimina custodient pietatis terminos renouauit.*

Quæ omninò confirmantur ex *Matth.* 18. vbi Christus promittit se fore in medio eorum, qui in nomine suo forent congregati; quod *c.* 5. *superius* in Conciliis valere maximè demonstrauimus, cum Concil. Chalcedon. *Epist. ad Leonem magnum Act.* 3. Synod. V. *Act.* 8. Synod. VI. *Act.* 17. Synod. VII. ipse Imperator *in Diuali ad Adrian.* Cælestin. *epist.* 4. *ad Concilium Ephesin.* Gregor. *lib.* 7. *ep.* 108. & 110. *ad Siagrium & Ætherium.* & *lib.* 12. *epist.* 37. alias 39. *ad Felicem Siciliæ Episcopum*, German. Constantinopol. in VII. Synodo *Act.* 4. & Epist. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos; ac denique Bracarens. III. *cap.* 1. quæ Christi verba non modò de Synodis vniuersalibus, sed & de specialibus legitimè exponi possunt. Denique exemplum habemus ex Concilio Apostolorum *Actor.* 15. circa obseruationem legalium: inde enim deinceps PP. originem Conciliorum arcessunt; in ea quippe Epistola visum esse Spiritui sancto & sibi, ad legalia non obstringendos esse Christianos pronuntiauit, indéque argumentantur PP. Concilij V. *Act.* 8. verè enim dixit Basil. *libr. de Spiritu sancto, cap.* 16. *αἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας διακοσμήσεις διὰ τοῦ πνεύματος ἐνεργοῦνται*, Ecclesiæ gubernatio fit à Spiritu sancto: id tamen verius est in Conciliis, propter plenitudinem gratiæ, quam habent singuli, vt ait Rupertus *lib.* 3. *de diuin. offic. cap.* 2. ideoque decreta Conciliorum dicuntur à Deo constitui. Leo *Epist.* 82. vel 84. *ad Anastasium, cap.* 2. vocat Canones Patrum *Spiritu Dei, con-*

stitutos

stitutos & totius mundi reuerentia consecratos; & in VI. Synodo *Can.* 1. *ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ πνεύματος* & sancti Spiritus tubis, *Iudice Deo, & præsente Spiritu sancto*, ait synodica Arelatensis Concilij ad Siluestrum P.R. Deo medio inquit Valentina Synodus II. ex Epistola Synodi Carpentoractensis: quia Christus nempè promisit se futurum in medio congregatorum in suo nomine, vt monuimus. Obseruátque Origenes *tractatu* 6. *in cap.* 18. *Matth.* ea fortassis de causa Paulum & Sosthenem coëuntes priorem Epistolam ad Corin. scripsisse, & denuò Paulum & Timotheum coiuisse ad scribendum secundam ad eosdem, ipsum etiam Siluanum, & Timotheum simul scripsisse ad Thessalonicenses. Denique Paulum non suo tantùm nomine, sed omnium fratrum, qui cum ipso erant literas dedisse ad Galatas, & insuper Christum transfiguratum esse in medio trium Apostolorum. Constantinus apud Socrat. *lib.* 1. quod à Conciliis decernitur, diuinæ voluntati tribuendum dicit, & alibi diuina luce illustratos Patres Concilij, & Spiritus sancti gratiâ imbutos non potuisse à veritate aberrare *ἀρχηγοὺς τῆς ἀληθείας*, *lib.* 8. *constitut. Apostolicar. cap.* 13. sanctiones Ecclesiæ vocantur *τὸ κορυφαιότατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως*.

3 Finis Conciliorum omnium est vnio siue vnitas Ecclesiarum in fide, & disciplina. Illam vnitatem tum variæ hæreses, tum praui mores, & violatio disciplinæ conturbant; quare vnius Spiritus, & charitatis glutino vniri debent Ecclesiæ, quod fit eiusmodi conuentibus: quod affirmat S. Basil. *Homil.* 29. *aduersus calumniatores SS. Trinitatis*, & *Epist.* 81. ait, his conuentibus vnitatem Ecclesiæ non repræsentari, sed & fieri & colligari. Quare hac occasione multa ex Patribus disputant aliqui de vnitate Ecclesiæ: audi Theodoret. *in psal.* 47. *v.* 4. ad illud: *Deus in domibus eius cognoscetur. Vna per totum orbem, atque mare est Ecclesia: rursum verò diuisa est ipsa per ciuitates & oppida & villas, quas propheticus sermo domos nuncupauit, quemadmodum qualibet ciuitas intus multas habet domos inter se diuisas, & vna tamen ciuitas nominatur. Sic infinita & innumerabiles sunt Ecclesia in insulis, & in continenti; simúlque omnes in vnam rediguntur verorum dogmatum vnita consonantia.* Chrysost. *serm.* 1. *de Paschate*: *Plures sunt domus Hebræorum, & vnam habent vim. vt Ecclesia per vrbes & prouincias plures numero, vna sunt Ecclesia, ὥσπερ αἱ κατὰ πόλεις καὶ χώρας ἐκκλησίαι αἱ πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν οὖσαι, μία ἐστὶν ἐκκλησία*. Cùm igitur Ecclesia sit nomen coniunctionis, & non separationis, ea coniunctio maximè fit per synodos, & Ecclesia est pluribus in vnitate, & vna in pluralitate, vt loquitur Bernard. atque ita imitatur Deum trinum in Personis, & vnum in substantia, quam analogiam explicat Clemens Alexand. *lib.* 7. *stromat.* quem vide, & Maximus Monach. *in expositione liturgiæ, cap.* 3. Augustin. *tractatu* 17. *in Ioan.* & Symmach. *Epist. ad Eonium Arelatensem*, qui hanc vnitatem ex cognitione & fide petunt, vnde aliqui ex illa vnitate doctrinæ comparant animæ, quæ vna est in multis membris & corporis partibus. Sic Epiphan. *heresi* 31. & in *expositione fidei, cap.* 6. Eleganter omninò Cyrillos Christi vestimentis componit, quorum aliqua diuisa sunt in quatuor partes: tunica verò mansit indiuisa; nam quatuor orbis partes sortitæ sunt quodammodò & impartibiliter *ἀμερίστως* Verbi indumentum, tunica verò *ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου* *ἄρραφος* sine commissura, continuo contextu, sine fibulis. Ioseph. de tunica Pontificis Hebræi *ἔστι δ' ὁ χιτὼν οὗτος οὐκ ἐκ δυεῖν περιτμημάτων ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι*. Erat nimirùm sine sutura, & sine pannis, vt consuatur in humeris.

Cum igitur vestis, *ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων* sit *ἐκ δυοῖν περιτμημάτων*, ex duobus pannis in humero assutis & vestis *ἄρραφος* non sit ex duobus illis pannis in humero assutis, sequitur nullos habere pannos, qui fibulâ in humeris connectantur: nam *ῥαπτὸς* & *σχιστὸς* est maximè in humeris circa collum & pariter *ἄρραφος* est in humeris. Quare vestis comica alba, & ignobilis dicitur *ἐξωμὶς* in sinistro latere suturam non habens *ῥαφὴν οὐκ ἔχων*: quia nempè erat maximè aperta. Pollux *lib.* 4. *cap.* 19. itam *ῥαφαὶ* sunt exitus. Agamemnon querebat in veste, quâ illum obuoluerat Clytemnestra *ῥαφὰς* apud Lycophrontem, id est fibulas, in quibus sunt exitus, & aperturæ, Vnde eleganter Nyssen. *Hom.* 7. *in Ecclesiasten*: *τὸν δὲ ἀπορραγέντα διὰ τῆς ἁμαρτίας πάλιν συρράψαντα διὰ τῆς μετανοίας*, abruptum per peccatum, rursus per pœnitentem assuit. *ῥαφαὶ* in capite sunt suturæ, & commissuræ, dentatis serris similes, quæ pinnis & concauitatibus inter se coaptantur ex Polluce *lib.* 2. *cap.* 4. vnde Aretus *πολλαὶ δὲ ἄρραφοι κεφαλαὶ πάνυ ἀνθρώποισι*, multa sunt sine sutura hominum capita. Raphides denique sunt commissuræ & suturæ, quarum aliæ fiunt filo & acu Pollux *lib.* 10. *cap.* 31. *ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν τὸ δὲ ῥῆγμα σύρραψον* acum filúmque accipiens rupturam consue, *ῥαφὶς* acus est in Glossis Græcolatinis. Hieronym. vestimentum *πολύρραφον* interpretatur illud quod ex variis pannis assuitur à pauperibus, Ezechiel. *cap.* 16. quod Aquila & Theodosio *ἐμβολίσματα*, quod significat varias pannos hinc inde consutos, & instar emplastri factum idolum quasi *πολύρραφον*, vestimentum inquit Hieronym. aliæ suturæ fiunt fibula, Hesich. *ῥαφὶς περόνη*; at verò *περόνη* in Glossis est fibula Lucian. *in Dialogo amorum* dixit *συρράπτειν περόναις* fibulis iungere: erant enim quædam vestes non vno contextu factæ, sed alicubi hiulcæ quæ vel circa humeros, vel circa pectus fibulis iungerentur, & dicebantur *σχιστοὶ* quasi scissæ, & diuisæ in partes. Pollux *lib.* 7. *cap.* 13. *ὁ δὲ σχιστὸς χιτὼν περόναις κατὰ τοὺς ὤμους διῄρητο*, dissoluta tunica fibulis circa humeros. Hesychius *σχιστὸς χιτὼν τις ποικίλος, γυναικεῖος κατὰ τὸ στῆθος πόρπῃ συνεχόμενος*, tonica scissa est varia, & muliebris circa pectus fibula connexa. Christi igitur vestes, quæ ex multis pannis confectæ erant fibulis vel acu consutæ, facilè fuit militibus in quatuor partes diuidere: tunica verò quæ erat vno ductu sine cõmissura & diuersitate pannorum, atque *ἄρραφος* inconsutilis vt ait Vulgatus, non est scissa & diuisa! in hac verò partitione & vnitate agnoscebat Cyrillus pluralitatem, & vnitatem Ecclesiæ, ad quam retinendum maximè coguntur Concilia, præsertim Generalia, quæ & fidei & disciplinæ consonantiam seruant, aut si lapsa sit, restituunt; atque ad hunc finem referuntur alij omnes quos varij assignant. Primò salus animarum à synodo Suessionensi sub Chilperico III. *c.* 2. Secundò vt Ecclesia sit pura, immaculata; Conc. Turon. I. *in præfatione* ex Hilario Pontifice *Ep.* 8. *Vt si quidpiam vel in ordinandis Episcopis, & presbyteris aut cuiuslibet loci Clericis faciendis contra præcepta Apostolica reperitur admissum, aut in eorum conuersatione quidpiam reprobatur, communi authoritate resecetur.* Quartò ad audiendos reos, & iam iudicatos, vt dicemus *inferiùs*. Quintò ad curanda Vulnera, & morbos, quibus quandoque Ecclesia vexatur, ex Theodoreto *lib.* 2. *hist. cap.* 5. quod præstitisse se dicit Bonifacios congregata synodo *Epist. ad Zachariam.* Sextò denique ad componendas varias controuersias, qua de re statim.

Venio ad personas ex quibus constare debent synodi; quare aliæ præsident aliæ assistunt, sed vt Iudices, alia vt ministrent & diuersa munia obeant, De 4

personis

personis synodorum œcumenicarum fusè diximus *cap.* 4. nam *quæst.* 3. demonstrauimus Romani Pontificis solius esse eiusmodi Oecumenica Concilia indicere, vt qui solus in omnem Ecclesiam toto orbe diffusam, potestatem spiritualem habeat, & pro imperio Episcopos omnes possit conuocare. *Quæst.* 4. docuimus eiusdem esse Pontificis Romani per se, aut suos legatos eiusmodi Conciliis præsidere hactenúsque præsedisse. *Quæst.* 5. solos Episcopos posse interesse synodo œcumenicæ tanquam iudices, & vt in ea sententiam ferant, docemus: non verò ceteros Clericos etiam Parochos, & Curiones, asserui *n.*8. nisi ex priuilegio, & non ex iure proprio.

5 Quod attinet ad synodos non œcumenicas, siue sint diœcesanæ & regionales, siue prouinciales ab Exarcho diœcesis; aut ab Archiepiscopo, siue metropolitano, aut denique primæ Sedis Episcopo indici possunt, & debent, iisque assistere tenentur Episcopi conuocari, nisi legitimam necessitatis, quâ detineantur, excusationem habeant, vti referebamus ex synodo octaua generali, *Can.* 17. vbi etiam reijcit excusationem prohibitionis regiæ, vt pote plerumque fictam aut emendicatam à detrectante synodum, atque hac in parte dissensio quæpiam fuit inter synodos Gallicanas: nam Concilium Agathense *cap.* 35. & refertur *dist.* 8. *cap. si Episcopus* illam excusationem admittit, *postpositis omnibus excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia, ad constitutum diem adesse non differant.* Idem ait Emeritense Concilium in Hispania, an. 666. *c.* 5. *&* 7. *Aut per regiam iussionē iniunctum, acceperit, aliquid agere, vt sit per quod* Concilio non possit *interesse.* Turonensis verò Synodus II. anno 567. suspendit & excommunicat vsque ad maiorem synodum, Episcopum, qui ad synodum vocatus non aderit nisi *ob infirmitatis certissimæ laborem*, neque admittit excusationem Regij imperij. Ratio huius decreti est, ne se facilè regiis negotiis immiscerent Episcopi, indéque excusationem interessendi synodis, quærerent: cum enim agatur de synodis prouincialib. quæ & à Nicæno decretæ sunt, & ab aliis Conciliis sæpiùs certis temporibus alligatæ, illorúmque Canonum defensores sint principes, æquum non videbatur eosdem Canones violare regiarum iussionum prætextu. Noluerunt tamen PP. Episcopos, cum graui Principum aut damno, aut iniuria illorum mandata contemnere, quoties illorum executio sine dispendio rerum publicarum, differri non potest: nam tunc ne ad Concilium quidem vniuersale accedere tenerentur: deinde cùm prouinciæ Ecclesiasticæ aliquando diuersas Prouincias, & ditiones Principum & varias dynastias complectantur, quoties in vnius Principis ditione habetur synodus Prouincialis, ad quam Episcopi dynastiæ alterius debebant accedere, poterit illi Principi locus synodi suspectus esse; immo & tota synodus, maximè si Metropolitanus, qui illam conuocauit, illique præsidere debet, sit alteri principi subditus. Cur igitur Princeps non ægrè feret & prohibebit suos Episcopos, ad illam synodum accedere, quod verius erit, si inter eos Principes sint inimicitiæ aut bella, & si Episcopus contra prohibitionem Principis accedat, timenda sit non Politicorum modò, sed etiam Ecclesiasticorum mira perturbatio. Quare si Episcopus pro causa prætendat Principis iussum aliquod, necessariam omninò habebit excusationem, quam sine dubio non damnat synodus; atque hæc maximè valebat in ea ætate in Galliis quæ in varias Tetrarchias atque etiam regna, adeoque bella & factiones diuisæ erat, etiam inter fratres & Francos; & Episcopi vnius regni, alteri regi suspecti erant, aut etiam alterius regni Episcopis, qui suo regi iure merito fauebant. Non mirum itaque si vt ad synodum, quæ in alieno regno cogebatur vocati, indigerent regia venia, vt ad illam accederent, aut si quando vtriusque regni simul conuenirent, id non nisi ex amborum regum licentia facerent, vt inter illos pacem componerent; quod sæpiùs factum dicemus *q. seq.* Restant synodi Episcopales quas & diœcesanas hodie vulgo vocant, quas Episcopus indicit, & ad illas Parochos siue Curiones, & alios, de quibus diximus *q. superiori* inuitat; in quibus tamen ne ipsi quidem Curiones iudices sunt, vnde dicebamus eiusmodi synodos non esse verè & propriè synodos, cùm in illis solus Episcopus habeat iurisdictionem, solúsque definiat. Ex Concilio tamen illius synodi, non ex consensu, quem si propriè & præcisè loquamur, non tenetur sequi: vt verò hæc controuersia faciliùs explicetur,

Obseruandum est quod in hunc locum idcircò reiecimus Paruchiam siue parœciam malè definiri, plebis intra vnam eandemque Ecclesiam collectionem, aut congregationem sacrorum participandorum gratiâ, vel: Territorium, cuius plebs intra vnam eandémque Ecclesiam religionis causâ conuenit. Atque hæc vltima acceptio communior est, quamvis prima sit æquè propria, quod in pluribus aliis accidit, in quibus nomen & locum rei peragendæ & conuentus aut ipsum conuentum significat. Quamvis autem Parochia & parœcia passim sine delectu pro eodem vsurpentur, non tamen eandem habent originem: nam Parochia deriuatur à παρέχειν, præbere: quia in Parochia præbentur plebi sacra mysteria, & Parochus illi præbet, vt Cyrill. *Catech.* 16. vocat Spiritum sanctum τὸν μέγαν προςάτην, καὶ τὸν χαρισμάτων πάροχον, magnum præsulem & gratiarum Parochum, à munere illo præbendi dicti sunt Parochi apud Romanos, qui militibus aut hospitibus necessaria suppeditabant: vnde illud Horat. *satyr.* 5. 6

Et Parochi qui debent ligna saléмque.

Et *satyr.* 8.

Tum Parochi faciem nihil sic metuentis vt acres Potores.

Hinc Xenoparochi, quorum munus publicum erat, de illis, *l. munerum* 18. §. 3. *hi quoque. De muneribus & honor.* Parochia est munus eius qui hospitum recipiendorum curam habebat. Tull. *lib.* 13. *ad Atticum Ep.* 2. *Omninò cum Sestius noster Parochiis publicis occupatus.*

Parœciam alij dicere malunt, quam Parochiam cum Augustin. qui meminit parœciæ Calamensis Ecclesiæ, *lib.* 14. *de Ciuit. cap.* 24. ducitur à παροικεῖν accolere, quia plebes iuxta ædes habitant, & accolunt, vt faciliùs ad illam conueniant, indeque dicuntur Parochiani, πάροικοι sunt accolæ, siue iuxta habitantes *l. pupillus* 239. §. *incola D. de verbor. signif.* Psal. 119. *v.* 5. *Incolatus meus prolongatus est*, Septuaginta habent παροικίαν Chrysost. ὅτι παρῳκίσθην, Incola existens protraxi. Parochia modo angustiùs, modò latiùs accipitur, aliquandò, quod aliàs monui, significat totam ditionem Episcopalem, quæ latè patet, vt in Conc. Nicæno *Can.* 16. Antioch. *Can.* 13. *&* 21. *Toletan.* 9. *cap.* 15. *Can.* 1. *bona rei* 12. *q.* 2. & alibi, eò quòd tota illa diœcesis sit Parochia Episcopi: & Euseb. *lib.* 3. *cap.* 4. scribit Timotheum obtinuisse Episcopatum τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας. Hinc Parochianus sumitur pro Diœcesano in Concil. Compendiensi *Can.* 5. Meldensi *Can.* 2. *Can. placuit, Can. de illis* 6. *q.* 3. Aliàs verò Diœcesis accipitur pro Parochia in Concil. Toletano III. *Can.* 10. Cabillonensi II. *Can.* 14. Agatensi. *Can.* 54. & *Can. quia cognouimus. Can. Canonduм* 10. *q.* 3. *Can. presbyteri* 12. *q.* 4. Concil. Carthag. II. *Can.* 5. *&* 10. Conc. African. *Can. Felix. Can. multis* 56. *q.* 1. *Diœceses quæ*

nunquam

nunquam Episcopos habuerant, non habeant, hoc est Ecclesiæ quæ hactenus paruerunt presbyteris, non euehantur in sedes Episcopales. Gregor. Turonen. *Hist. Fran. lib. 6. cap.* 38. agens de Innocentio Rutenensi Episcopo, assumpto Episcopatu confestim Vrsicium Cadurcinæ vrbis, Episcopum lacessere cœpit dicens, quia diœceses Rutenæ Ecclesiæ debitas *retineret*: & mox de Iudicio apud Aruernam vrbem reddito: vt Parochias quas nunquam Rutena Ecclesia tenuisse recoleretur, *reciperet*, & *c.seq. Hic*, nimirum Sulpitius Bituricensis Episcopus, *synodum* illam, cuius *supra* memoimus pro Parochiis Cadurcinis fieri *commonuit*. Et *lib. 5. cap.* 5. de Monderico *apud* Archiducensem Vicum Episcopus instituitur, habens sub se plus minus diœceses quindecim, quas primùm Gothi quidam *tenuerant*. Et *eodem cap.* de Pappolo Lingonensi Episcopo, *anno* octauo Episcopatûs sui dum diœceses, ac Villas Ecclesiæ circumiret, quadam nocte apparuit illi *B. Tetricus*.

7 Vides igitur Parochiæ & diœcesis nomina interdum confundi, quod ad veterum Canonum intelligentiam notandum est; vulgò tamen Parochia sumitur pro Ecclesia matrice, plebania, Ecclesia baptismalis, quibus aliisque similibus nominibus solet designari, sicut & Parochus voce plebani, Curionis, Pastoris, Rectoris, &c. de quibus *tom.* 3. fusiùs, vbi de munere Parochorum dicemus: in præsentiarum agimus tantum de synodo diœcesana, ad quam Episc. *ex* veteri instituto ius habent conuocandi singulis annis presbyteros, qui de plebium cura rationem reddant, *Can. Episcopum* 2. & *Can annis singulis* 18. *dist.* & *Can. quando* 38. *dist. Toletan.* 4. *Can.* 25. in illis numero Abbates Diœcesanos, vt dixi *quæst. superiori*; quare Concilium Turon. II. *cap.* 7. prohibet Abbatem vel Archipresbyterum deponi, vel in eius locum alium destitui, nisi in synodo.

8 Possunt etiam Episcopi Abbates & Parochos ad alios quoque solemnes conuentus vocare: sic Gregorius Lingonensis Episcopus Abbates, aliosque Religiosos conuocauit ad translationem reliquiarum S. Benigni Martyris Diuionensis, vt narrat Gregor. Turonen. *lib.* 1. *de miraculis cap.* 51. qui etiam *lib. de gloria Confessor. cap.* 86. idem factum monet ab Agricola Cabilloonensi Episcopo circa translationem reliquiarum S. Desiderati presbyteri. Interdum tamen habebatur synodus Abbatum distincta à synodo presbyterorum, vt colligetur ex Concilio Aurelian. I. *Can.* 19. & *ex Can. Abbates.* 18. *quæst.* 2.

Cùm igitur Parochi curam animarum & plebium Episcopatus in singulis villis habeant, & sint Episcoporum comministri συλλειτουργοὶ ἐπισκόπων dicantur à Patribus aduersus Paulum Samosatenum congregatis, apud Eusebium *lib.* 7. *cap.* 24. & à Ioanne Chrysost. *serm. de pseudoprophetis* συμποιμένες Compastores à Iustino *in Apolog.* 2. προεστῶτες, à Balsamone *in Canon.* 8. *synodi Antioch.* προτατεύοντες, Episcoporum cooperatores, à Concil. Aquisgran. III. *sess.* 2. *Can.* 5. Vicarij & adiutores ad erudiendam plebem sibi commissam à Fulberto *Epist.* 2. *ad Finardum*. Deniq; sunt presbyteri secundi gradus & ordinis qui septuaginta Discipulis, sicut Episcopi Apostolis successerint, vt ait Theodulphus Aurelianensis Episcopus *in Capitulari ad Parœcos*: immò & Antistites secundi ordinis vocauit Sidonius *lib.* 4. *Ep.* 2. agens de Claudiano fratre Mamerci Episcopi Viennensis. & *Epist.* 25. quin ipse Vigilius Pontifex *Ep.* 6. *ad Auxanium Arelatensem*, qui ex presbytero factus erat Episcopus, ait eum ex sequenti ordine sacerdotij fuisse prouectum ad apicem Pontificalis dignitatis. Cùm itaque tantæ sint dignitatis Parochi, nihil mirum, illos ad synodi Episcopalis, in qua de disciplina Ecclesiastica totius Episcopatus, cuius ipsi singulas partes administrant, & de totius plebis moribus agitur, conuocentur & vocati venire teneantur.

9 Habes ex dictis personas Ecclesiasticas, quæ diuersis synodis interesse debent: quia verò nonnunquam qui vocabantur, causis legitimis venire prohibebantur, poterant alios, qui sui vice fungerentur, mittere. Conc. Arelat. II. *cap.* 18. *Si quis commonitus infirmitatis causâ defuerit personam vice sua dirigat*. Idem permittitur in Synodo Arausic. I. *cap.* 29. quales verò esse debeant, qui absentium vice mittuntur, describit Auitus Viconen. *Epist. ad Episcop. suæ prouinciæ*, quos ad synodum Epannensem inuitat: *Duos presbyteros magnæ & probabilis vitæ, mandati instructione firmatos fratribus pro se Episcopi præsentare procurent, & tales eligere quos Episcoporum Concilio non minus scientia quam reuerentia faciat interesse, cum quibus dilecti summos Pontifices facere sermonem, quos ad definitiones pro Episcopo suo sanciendas subscribendasque, cùm fuerit solertia, eligi sit authoritas lege sed istud non extorqueat nisi summa necessitas*. Hanc verò praxim mittendorum Vicariorum frequentem fuisse in Gallia & Hispania posteriores synodi docent, in quibus leguntur subscriptiones presbyterorum hoc modo, *Missus à domino Episc.* vel: *Vicarius*, vel: *Vices agens*, adduntque nomen Episcopi, quem repræsentant. Concil. Emeritense ann. 666. prohibet ne Episcopi ægroti Vicariatum suum tribuant Diaconis, quibus non licet sedere inter Episcopos, Conc. Antiochen. *Can.* 20. admittit etiam Diaconos: *In ipsis autem Conciliis* (inquit) *adsint presbyteri & Diaconi*, & omnes *qui se læsos existimant, vt synodi experiantur examen*. Verùm vides illos non admitti nisi vt iudicia expertiantur coram synodo. Conc. Tarraconen. an. 517. *Can.* 13. vult Episcopos adducere secum certum numerum presbyterorum, & aliquot sæculares ad synodum: *Epistola tales per fratres à Metropolitano sunt dirigendæ vt non solùm de Cathedralibus Ecclesiis presbyteros, verùm etiam de diœcesanis ad Concilium trahant, & aliquos de filiis Ecclesiæ sæcularibus secum adducere debeant*. Et sanè quibusdam Galliæ & Hispaniæ Conciliis presbyteros & Abbates legimus cum Episcopis. Existimarim tamen hos omnes de quibus agit synodus Tarracon. pertinuisse ad Pompam, & ad honorem Episcoporum vel ad varia, quibus indigere poterant, ministeria, non verò vt sederent iudices in synodo.

Monachi interer ant etiam Synodis, sed non vt 10 iudices, in Concilio Chalcedonensi Barsumas adfuit, & alij plures in synodo VI. & VII. qui tamen non subscripserunt, & erant tantùm audientes: quare in VII. Synodo *act.* 4. dicitur eam peragi præsentibus & audientibus patriciis & Archimandritis, Hegumenis, & Monachis. Interrogati poterant aliquid respondere, & dicere, quod ipsum licitum erat patriciis, non tamen præsidere, & iudicare. In synodo VII. *Actione* 1. Monachi dixerunt eos qui manus impositionem perceperant, vt dicit regula Nicæna *Can.* 8. recipi, Tharasius dixit, & quomodo intelligitur manus impositio? Monachi dixerunt: Deprecamur, domine, vt doceamur. Tharasius sanctissimus Patriarcha dixit: Fortè in benedictione tantùm sic manus impositionem dicit & non ordinationem χειροθεσίαν, non χειροτονίαν *ibid. act.* 2. Cùm Monachi iussi essent pronunciare in approbandis Hadriani Papæ Epistolis non ausi sunt id statim facere, sanctaque synodus dixit: *Iustum est vt reuerendissimi Monachi pronuntient. Reuerendissimi Monachi dixerunt: Si ordo est talis vt & nos*

pronun-

pronuntiamus ſicuti iubetis? Tharaſius dixit: Ordo eſt vnicuique qui reperitur in Synodo, vt pronuntiet in Synodo. In Synodis Prouincialibus quomodò aſſiſtunt Monachi & Abbates diximus *q. ſuperiori.*

11 Reſtant perſonæ laïcæ, de quibus an adeſſe poſſint Synodis quæri iure poteſt, & quidem quod attinet ad Synodos Oecumenicas diximus *cap. ſuperiori q. 5.* Imperatores eorumque iuſſu Patricios, & Senatores adeſſe, non vt Synodicè definientes & iudicantes, ſed vt definitionibus Synodi ſe præſente factis & deindè exequendis, auctoritatem & vim præſtet Imperator & Patricij turbas quæ excitari poſſent componant, & curent ne quid per vim inordinatè fiat vt & in VI. Synodo Conſtantinus Pogonatus fatetur, ſe non tanquam Imperatorem cum Epiſcopis ſeſſurum, neque pro imperio loquuturum, *Sed*, inquit, *tanquam vnus ex illis & prout ſtatuerint Pontifices exequar.* In eadémque Synodo dicitur, *Præſidente Conſtantino in Secretario palatij, quod dicitur Trullus & præſentibus & audientibus Niceta, Theodoro, & alijs patricijs, conueniente quoque ſancta & vniuerſali Synodo.* Quibus verbis, vides Synodum omninò diſtingui ab Imperatore, à Patriciis, & tandem huic Synodo idem Conſtantinus ſic ſubſcribit: *Conſtantinus, in Chriſto Rex & Imperator Romanorum, legimus ac conceſſimus*, Κωνσταντῖνος ἐν χριστῷ τῷ θεῷ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων ἀνέγνωμεν καὶ συνῄνεσαμεν. Subſcribit autem poſt omnes Epiſcopos, qui ſemper addunt ὁρίσας ὑπέγραψα. Patricij verò non ſubſcribunt, neque in alijs Conciliis. In Synodo deindè Trullana eiuſque Canonibus licet Iuſtinianus Rhinotmetus Conſtantini filius non fuerit patris exemplum in ordine ſubſcriptionis ſequutus (ſubſcripſit enim primus vacuo relicto loco ſecundo, Romano Pontifici qui aberat, & eius quoque legati) in modo tamen ſubſcribendi parentem eſt æmulatus, φλάβιος Ἰουστινιανὸς πιστὸς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ θεῷ βασιλεὺς ῥωμαίων, συγχινήσας ἅπασι τοῖς ὁρισθεῖσι καὶ ἰμμένων ὑπέγραψα, conſentiens omnibus definitis, & ea recipiens ſubſcripſi: licebat tamen Patriciis & Senatoribus plurima a Synodo rogare & interloqui, & in omnibus petunt quæ ſit Synodi mens & ſententia; nihil tamen ex ſententia ſua pronunciant & definiunt, ſed in omnibus ſenſum Synodi, vbi de illo conſtat, ſequuntur & tuentur, vt vniuerſalium Synodorum acta legenti conſtabit. Loca aliquot inſigniora hanc in rem annotauit Ioannes Dartis *in commentariis ad diſt. XV. §. præter Epiſcopos.*

In Synodis non Oecumenicis non ſunt ſoliti prin-
12 cipes laici aſſidere, immò id prohibetur in Synodo VIII. *Canon.* 12. quod inauditum eſſe dicit Synodus, neque illos repetij alibi quam in Synodis Oecumenicis, cùm nefas ſit ſæculares principes rerum quæ Dei Sacerdotibus contingunt fieri inſpectores, οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν ἐπὶ γνῶναι θελὰς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας τῶν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ θεοῦ συμβαινόντων πραγμάτων: alibi verò ratio redditur, quod in Conciliis vniuerſalibus agatur de fide, quæ eſt cauſa communis omnibus & intereſt maximè principum illam tueri, in Prouincialibus agitentur fere negotia particularia & cauſæ ipſorum Sacerdotum, quæ inter illos tractari debent; & ſanè ſi eiuſmodi Synodis aliquando principes in Gallia interfuiſſe leguntur, fuerunt illæ Synodi conuentus quidam ex omnibus regni proceribus tùm Eccleſiaſticis, tùm Laicis, pro variis regni negotiis & eius politia, potius quàm veræ & propriè dictæ Synodi Eccleſiaſticæ.

13 Fatemur quidem non potuiſſe cogi Synodos maiores, vt aliqui appellant, ſine regio conſenſu, vt habetur ex Concilio apud Saponarias, *cap. 2. ſub finem*, Concilio Liogonenſi *cap. 7.* quod ait, poſcendum à principe vt Concilia habeantur. In Matiſconenſi dicitur conueniendum eſſe ex diſpoſitione principis locum deſignantis, Meldenſe vult principes concedant Synodicè conuenire, Aurelianen. *cap. 4.* & alibi, idem affirmatur *q. ſeq.* ſed aliud eſt Synodum non cogi ſine principis conſenſu, quod iuſtis de cauſis fieri poteſt, vt eo loco docebimus; aliud verò Principem Synodo intereſſe, & præſidere, quod nuſquam factum eſſe dicebat Synodus VIII. *Can.* 12. *citato.*

Alij verò laïci non interfuerunt eiuſmodi Synodis niſi ad exhibendum aliquod obſequium Synodo, aut ad illam, libertatémque illius tuendam.

Videndum porrò reſtat qualis eſſet tot Epiſcoporum aliorúmue in Synodis conſeſſus, quo ordine nimirùm ſederent, ſententias dicerent, & ſubſcriberent; 14
& in Conciliis quidem Oecumenicis Legati P. R. primum locum tenuêre, & per illos P. R. Concilio præfuit, vti oſtendimus *cap. 4. q. 3.* quod de Concilio Nicæno ineptiſſimè negat Caluin. *lib. 4. inſtit. c. 5.* ex vitiato & malè intellecto Sozomeno *lib. 1. cap. 20.* quem *illa q. 3.* confutauimus. Verùm ad hanc controuerſiam de Legatis Pontificiis in Conciliis Oecumenicis duo quædam aduertenda ſunt. Primum eſt ex Cardinali Perronio in *Reſp. ad Regem Angliæ, cap. 35. pag. 236.* Romanos Pontifices, duo genera legatorum mittere ſolitos eſſe ad Concilia Oecumenica Orientalia, primum erat Epiſcoporum, quos aſſumebant ex Patriarchatu Romano, & Occidentali, ſiue, vt loquitur Perronius, ex corpore Eccleſiæ Romanæ Patriarchalis: eiuſmodi erant Arcadius, & Proiectus Epiſcopi miſſi ad Synodum Epheſinam primam, Iulianus Epiſcopus Puteolanus ad II. Paſchaſinus Epiſcopus Lilybætanus ad Chalcedonenſem. Alij legati erant presbyteri, aut etiam Diaconi, qui aſſumebantur ex Eccleſiæ Romanæ ſingularis ſiue particularis Clero, vel corpore: ea ratione miſſi ſunt Vito & Vincentius ad Nicænam I. Synodum Oecumenicam, Archidamus & Philoxenus ad Sardicenſem Nicenæ appendicem, Philippus ad I. Epheſinam, Bonifacius ad Chalcedonenſem. Ratio huius diſcriminis erat; quia Eccleſia Occidentalis nunquam tota intererat Conciliis Oecumenicis Orientalibus, & extra Patriarchatum Occidentalem, ſed Pontifex cogebat Romæ Synodum ex Epiſcopis Occidentalibus, eiúſque Synodi mentem & ſententiam ſolemni legatione mittebat ad PP. ex omnibus aliis Patriarchalibus Orientalibus Synodicè coactos, vel peracto Concilio Orientali, colligebat in Occidente Synodum, in qua quæ fuerant in Oriente decreta, rata habebantur: atque ea ratione ex duabus eiuſmodi Synodis, Orientali nimirùm & Occidentali coaleſcebat vna integra vniuerſalis Synodus, quæ totius Eccleſiæ vnanimem conſenſum & definitionem exhibebat. Qui verò delegabantur vt Occidentales repræſentarent, hoc eſt tum Pontificem, tum reliquos Occidentis Epiſcopos, aſſumebantur ex Epiſcopis Occidentis. Præter hos legatos, erant alij, qui ſingulatiter & nominatim ipſius Romani Pontificis vicem gerebant, eiuſque mentem, ac ſententiam referebant, iique erant presbyteri aut Diaconi Romanæ Eccleſiæ, quos Concilium Sardicenſe *Can. 5.* nominat legatos à proprio latere ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ πρεσβυτέρους ἀποστείλας, mittat præsbyteros ex proprio latere. Hos legatos internos, alios, qui ex ordine Epiſcoporum aſſumebantur, externos Pontifici nimirùm vocat Perronius. Pontifex igitur Romanus ſuam totiúſque Occidentis ſententiam ſignificabat Orientalibus Patribus in vnam Synodũ ex omnibus Patriarchis Imperatoris aſſenſu coactis, miſſa honorifica legatione, quæ ex duplici illo legatorum genere coaleſcebat ſiue ſimul & coniunctim iſti

legati

legati mitterentur, vti ad Concilium Ephesinum, & Chalcedonense, siue seorsim diuersis legationibus: nam ad Concilium VI. Oecumenicum seorsim missi sunt legati à Pontifice R. & separatim legati Concilij Romani. Hunc morem æmulabantur ipsi etiam Orientales dum ad Rom. Pontificem mittebant: narrat enim Theodoret. *lib. 5. Eccles. Hist. cap. 2.* Flauianum Antiochenum Patriarcham misisse Romam, vt in gratiam cum Pontifice rediret, Legatum, cui adiunxit presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Antiochenæ & Acacium Beroëæ in Cyria Episcopum, qui fuit legationis caput & princeps, ἀπέστειλεν εἰς τὴν ῥώμην καὶ τῶν ἀξιεπαίνων ἐπισκόπων τινὰς καὶ τῆς Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων ἡγεῖτο δὲ πάντων Ἀκάκιος ὁ βεῤῥοίας μὲν τῆς ἐν συρίᾳ πόλεως. Ex his verò legatis Pontificis illi qui ex numero Clericorum Romanæ Ecclesiæ assumebantur, erant præcipui non ratione honoris & dignitatis, nisi fortassis legationes Pontificis & Concilij Romani distinctæ & separatæ forent, sed quoad mentem Pontificis declarandam: illis enim maximè dabatur commonitorium & instructio, animúsque Pontificis credebatur. Quare sæpiùs vbi de sententia Pontificis quærebatur, illi solum & seorsim nominantur, vt apud Sozom. *lib. 1. Hist. c. 17. In indice subscription. Concilij Sardicensis apud Athanas. Apolog. 2.* quia illi soli deputati erant ex latere Pontificis, & ex Clero Romano desumpti. Illustre rei huius exemplum habemus in Concilio Ephesino, in Epistola, quam per delegatos Episcopos misit Constantinopolim: siquidem presbyterum Philippum nominat Cælestini Pontificis legatum, non verò Arcadium & Iuuenalem, Episcopos, qui tamen & ipsi Romani legati erant: τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ θεοσεβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ φιλίππῳ ἐπέχοντι τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ τῆς μεγίστης ῥώμης Κελεστίνου καὶ τοῖς θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις Ἀρκαδίῳ Ἰουβεναλίῳ. &c. Ita habetur in Synodo Ephes. à Græca inter Epistolas Catholicas, & clariùs in relatione ἀναφορᾷ, missa à Synodo Imperatoribus per aliquot Episcopos ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ᾗ συνεδρεύει καὶ ὁ τῆς μεγάλης ἡμῶν ῥώμης ἁγιώτατος καὶ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κελεστῖνος, καὶ ἅπασα ἡ δυτικὴ σύνοδος διὰ τῶν παρ' αὐτῶν ἀπεσταλμένων πρὸς ἡμᾶς ἁγιωτάτων ἐπισκόπων. *Sancta & Oecumenica Synodus cuius consensui adest Cælestinus sanctissimus piissimúsque vestra magna Roma Archiepiscopus & vniuersa Occidentalis Synodus, per sanctissimos Episcopos, quos ad nos ipsa misit.* Vides distingui consensum Cœlestini à consensu Occidentalis Synodi, & Cælestinum adfuisse & quodammodo consentiendo præsentem fuisse, per Philippum nimirùm presbyterum, qui eius locum tenebat, consensisse etiam Synodum Occidentalem per Episcopos, quos ipsa ad Ephesum miserat, nimirùm per Arcadium & Iuuenalem, vt ex ipsis actis constat. Vides igitur in ea Synodo vnum legatum missum à Pontifice, qui legatus à proprio latere ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ dicebatur, fuítque Philippus presbyter, & alios à Pontifice simul & Synodo Occidentali destinatos, qui fuerunt Arcadius & Iuuenalis, Episcopi. Quare non fuerit difficile Sozomenum cum Socrate & Athanasio, licet dissidere videantur in legatis ad Nicæam, destinatis, componere: Sozomen. enim *libro primo Historiarum Ecclesiasticarum capite decimo sexto,* Legatos, R. P. in ea Synodo numerat Vitonem & Vincentium Romanæ Ecclesiæ presbyteros, quod etiam affirmant Euseb. & Theodoret. qui nusquam nisi duos illos legatos numerant: Socrate verò *libro primo Hist. capite duodecimo*, ex Synodica Athanasij illis addunt Osium Cordubensem, & simul illos recensent priori loco in eo Concilio, ipsísque subdunt Alexandrum Ægypti, Eustachium magnæ Antiochiæ, & Macarium Hierosolym. Episcopos.

Dalmatius Cizicenus in Asia Episcopus qui Concilio Ephesino interfuit, & ex illo Gelasius Cizicenus presbyter in *prologo syntagmatis Nicæni Concilij*, & *l. 2. c. 5.* Osiū cum Vitone & Vincentio Siluestri Pontif. Rom. legatos dicit. αὐτὸς τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος ὁ Ὅσιος ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου σὺν πρεσβυτέροις ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ. Photius *in bibliot.* hoc Gelasij syntagma legisse se ait, in eóque haberi Osium Episcopum Cordubensem, Vitonem, & Vincentium presbyteros Romanos adfuisse Concilio vice Siluestri Episcopi Romani, eadem asserit *in tractatu de septem Synodis*, & *in Ep. ad Michaelem reg. Bulgariæ* quæ omnia retulimus, *superiori q. 4.* & hoc loco repetere cogimur. Denique, vt alios taceam, Hincmar. *opusc. 55. capitulorum, cap. 20.* eundem ternarium legatorum Siluestri agnoscit, qui omnes aliíque deinceps non dissentiunt à Sozomeno, & Theodoreto, qui, vt dixi, solùm Vitonem & Vincentium legatos Pontificios nominant, quia loquuntur de legatis à solo Pontifice missis, qui illius solius sententiam Synodo significabant; reliqui omnes illis addunt Osium Episcopum, qui & Pontificis, & totius etiam Ecclesiæ Occidentalis suffragium ferret, ac proindè tum à Siluestro, tum à Synodo Romana ad id electus esset, siue iam esset in Oriente, siue alibi, quod modò non disputo, nisi placeat cum Marca *lib. 5. de Concord. cap. 3. num. 5.* Eusebij locum *in libro 3. de vita Constant.* à Socrate adductum esse vitiatum, quod Marca fusiùs probat. Quidquid verò statuas, Osius iure meritò inter Pontificios legatos numeratur & propter dignitatem Episcopalem præeminebat aliis legatis, cùm essent solum presbyteri. Neq; temerè dicuntur perpetuò Romanæ Ecclesiæ presbiteri, vt significetur ex ipso Clero Romano esse delectos, cùm alij legati variarum Ecclesiarum Occidentalium essent Episcopi. Quæ omnia confirmantur ex eo quòd ex omnium veterum sensu, quibus ineptè nostri Heterodoxi repugnant, Osius Cordubensis Nicæno Concilio præfuerit; non potuit autem hac prærogatiua, nisi prærogatiuâ legationis Apostolicæ gaudere, vt diximus *quæst. 4. citata*, & fusiùs probat Perron. *in responsione ad Regem Britanniæ, cap. 35.* Neque enim aut Episcopalis dignitas, aut eximia sanctitas, aut peritia, & eloquentia singularis, aut in rebus agendis prudentia & summa disciplinæ Ecclesiasticæ notitia, aut singularis apud Principem gratia, aliæve eiusmodi dotes, quæ illum commendabant, hoc priuilegiū supra cæteros Concilij Patres illi dare potuerunt: nam dignitas Episcopalis, qua pollebat, non euehebat illum supra omnes Patriarchas Orientales, immò neque supra eiusdem Ecclesiæ Metropolitas, cùm ipse ne quidem Metropolita foret, sed Hispalensi Metropolitæ, & Occidentis Patriarchæ subiectus, & ne in Hispania quidem Synodo præsideret: nam in Concilio Eliberitano nouemdecim Episcoporum numeratur, secundo apud Garsiam, Loacham, & apud alios vndecimo, in Concilio Arelatensi ducentorum Episcoporum apud Augustin. *libro secundo contra Permenian. capite quinto,* ne inter præcipuos quidem Episcopos numerabatur. Cæteræ eius eximiæ dotes non dabant vnquam Episcopis digniorem supra Archiepiscopos Metropolitas, & multò minùs Patriarchas locum in Conciliis: alioquin eiusmodi conditiones singulares personarum redderent inutilem distinctionem Ecclesiarum, & sedium Episcopalium, quæ

à dignitate personarum capienda esset, & quotidie mutaretur, neq; certa & fixa foret sed modò superior, modò inferior esset, prout Episcopus sanctior, aut minùs sanctus haberetur; quam legem nunquam fecerunt Ecclesiæ in definiendis Ecclesiarum prærogatiuis. Eximiæ illæ dotea commendabant quidem Osium, sed non dabant ius præsidendi Concilio vniuersali, in quo erant alij non modò dignitate superiores, sed æqualibus ornamentis eximios; nam fidei constantia illustres aderant Paphuncius Episcopus in Thebaïde, cui sæuiente Maximino, genu ea de causa confractum & oculus effossus fuerat, Potamon Heracleensis Episcopus, cui in eadem persecutione oculus quoque erutus erat, qui Epiphanio *Heres.* 68. dicebatur, *μέγας ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητής* Paul. Neocæsariensis ad Euphratem Episcopus, cui candenti ferro Licinio Tyranno imperante duæ manus abcissæ fuerant, aderat & Spiridion, Iacobus Nisibenus, Nicolaus Myrensis, & alij miraculis etiam illustres. Gratiâ verò apud Imperatorem eminebant Eusebius Cæsareæ in Palæstina, quàm orbis Episcopatu dignum duxerat Constantinus Epistola quam refert ipsemet Euseb. *lib.* 5. *de vita Constant. cap.* 59. Eusebius Nicomediensis Metropolitanus Bythiniæ, in qua Prouincia cogebatur Concilium in Socrat. *lib.* 1. *cap.* 6. & Sozom. *lib.* 1. *cap.* 15. quem hominem magnæ auctoritatis, prudentem, & honoratum in aula Cæsaræa dicunt. Aderat Paphuncius, de cuius apud Imperatorem gratia Socrat. *lib.* 1. *cap.* 1. *σφόδρα ἐτίμα καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο*, aderat & Protogenes Sardicensis Episcopus ad quem Constantin. destinauit promulgandam suam primam legem de his qui in Ecclesia manumittuntur *C.* 1. *l. eod. tit.* & posteriorem direxit ad Osium *C. Theod. lib.* 4. *tit.* 70. Si peritiam & doctrinam attendamus, aderat, vt dixi, Eusebius Cæsariensis qui, vt ipsemet ait *l.* 4. *de vita Constant. cap.* 35. erat miraculo ipsimet Constantino *ὑπερθαύμασε οἱ τῆς φιλομαθείας τε καὶ φιλοτιμίας*. Alexander Alexandriæ Patriarcha, quem Theodoret. *libro* 1. *Hist. Eccl. cap.* 26. mirabilem Episcopum vocat. Eustachius Antiochenus Episcopus orationem Concilij habuit, ex Theodoret. *lib.* 1. *cap.* 7. & miraculum eloquentiæ nominat Sozom. *lib.* 1. *capite* 19. eiusdem Alexandri iam nominati senectus commendatur, octaginta scilicet trium annorum, ipsóque antiquior Metrophanes aderat; neque si antiquitatem promotionis desideremus, superabat Osius cæteros, ipsum enim Zeno præcedebat; nam Epiphan. *Her.* 69. antiquum Phœniciæ Episcopum vocat, *ἐν τῇ Φοινίκῃ τινὶ ἀρχαίῳ*, & Eusebius Nicomediensis ab eodem Epiphanio *ib.* dicitur *παλαιὸς γέρων νικομηδεύς*. Commendatur quidem Osij longior ætas in Concilio Sardicensi, sed viginti post Nicænam Synodum annis; & deindè quadraginta pòst annis pater Episcoporum nominatur ab Athanas. *Epist. ad solitariam vitam.* obiit enim centenarius. Vides itaque nihil fuisse in Osio, vti fusiùs prosequitur Perronius, quod illi daret prærogatiuam præsidentiæ, in Synodo supra cæteros Episcopos, si vnam excipias legationem Apostolicam Siluestri R. P. qua fungebatur, quæ eandem prærogatiuam dedit Vitoni & Vincentio presbyteris Romanæ Ecclesiæ vt omnibus Episcopis præirent.

Neque plura addenda videntur: constat enim vel ex prima vniuersali Synodo R. P. Oecumenicis Conciliis per suos legatos præsidere, quod & in Ephesina, Chalcedonensi, cæterisque demonstrauimus *cap. superiori, q.* 3.

15 Obseruandum prætereà est duo quædam alia genera legatorum fuisse, quos Pontifices Romani ad Concilia destinabant: quidam erant instructi iurisdictione Pontificia, quos Vicarios & legatos Cathedraticos vocat Perronius *in responsione citata, cap.* 40. qui maximè necessarij erant in Conciliis Oecumenicis; repræsentabant siquidem personam iudiciariam Pontificis, cuius vice sententiam pronuntiabant, & habebant *κρότος* totius Concilij eiusque loco primi sedebant, vt hactenùs vidimus. Alij verò legati omni iurisdictione carebant, & vrgebant duntaxat negotia, ad quæ mittebantur tanquam procuratores agentes in rebus, nuntij, apocrisij, & deputati qui quidem repræsentabant personam Pontificis à quo mittebantur, sed agentis & negotiantis; & vno verbo, eius nomine negotia sibi commendata tractabant, prout mandata sibi facta ferebant, atque isti non occupabant locum & sedem Pontificis à quo mittebantur. Eiusmodi fuit Iulianus Coënsis Episcopus in Concilio Chalcedon. *Act. 1. & sequentibus*: quamuis enim ipsi nomen legati Pontificij tribuatur, quia erat nuntius & Legatus Constantinopolim, non sedit tamen in Concilio cum cæteris Legatis Pontificiis, sed post Patriarchas inter Episcopos; in Concilio quoque Constantinopolitano sub Menna *Act.* 1. 2. 3. & 4. legati Antiocheni & Hierosolymitani Patriarchæ non sederunt in loco suorum Patriarcharum, sed post Archiepiscopos & Episcopos eo ordine, quem eorum dignitas personalis postulabat. Similis legatio fuit Elpidij & Philoxeni ad Orientales in causa Athanasij decreta a Iulio. *Vt* (inquit) *incitarent eos qui iudicium scriptis postulauerant vt præsto esse vellent.* Illis verò causæ cognitio nulla permissa erat, sed solùm cura euocandi & monendi, vt Concilio, in quo causa disceptaretur, adesse vellent. Eiusdem modi legationem legimus Faustino Episcopo, Philippo, atque Asello Romanæ Ecclesiæ Presbyteris creditam à Zuzimo Pontifice, ad Concilium Carthaginense VI. nulla enim iurisdictio, aut auctoritas illis demandata, sed solum imperatum vt capita de appellationibus, suis mandatis comprehensa tractarent cum PP. Carthaginensibus; nihil tamen definire poterant, vnde ita in Concilio loquuntur: *Iniuncta sunt nobis à Sede aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis cum vestra Beatitudine tractanda.* Et mox: *De his ergo primitùs, si placet Beatitudini vestræ, tractemus, & posteà cætera, quæ vel acta, vel inchoata sunt, inserta firmabuntur, vt ad sedem Apostolicam rescriptis vestris intimare possitis.* Ex quibus constat negotiorum tractandorum causâ à Zozimo & Synodo Romana missos. Verba Commonitorij idem testantur: *Vobis commissa negotia non latent* (Inquit Pontifex) *vos, ita vt nostra, imo quia nostra in vobis ibi præsentia est, cuncta peragite, maximè cùm & hoc nostrum possitis habere mandatum.* Agebant igitur Zozimi quidem vices in procuratione negotiorum, nulla tamen iurisdictionis functione vsi, neque res Africanas attingere, aut definire poterant: ad consessum tamen vnà cum cæteris Episcopis admissi sunt & illis præsentibus de negotiis illis demandatis, deliberatum est, & præterea in bis quæ de disciplina constituta sunt ius explicandæ suæ sententiæ honoris causâ delatum est, licèt de ea nihil haberent in mandatis: nam *capite quarto*, abstinentia Clericorum ab vxoribus, de qua nihil mandadarat, præsente & consentiente Faustino Episcopo & legato, decreta fuit; in consessu verò non occuparant legati Pontificij locum, nimirùm primum: nam Aurelius Episcop. Carthaginensis tanquam Metropolita vel Primas Synodo præfuit; secundum locum obtinuit Valentinus primæ sedis Numidiæ Episcopus, tertium Faustinus Ecclesiæ Potentinæ Prouinciæ Italiæ Piceni Legatus Ecclesiæ Romanæ, qui cæteris omnibus Prouinciarum Africanarum Legatis

numero

mero ducentis, & quindecim prælatus fuit, post omnes denique Episcopos Philippus, & Asellus presbyteri legati Romanæ Ecclesiæ, consederunt; nulli verò alij presbyteri, ne ipsius quidem Carthaginensis Ecclesiæ in cœtum admissi sunt. Quare ineptè Caluin. *lib. 4 instiut. cap. 7.* ex hoc Concilij Carthaginensis facto legatos quoscunque Pontificios postponendos esse Metropolitis colligit, cùm distinguendi sint legati qui vices Pontificis gerunt in iurisdictione exercenda, ab aliis qui nulla iurisdictione instructi, mandata duntaxat habent à Pontifice ad negotia quædam pertractanda: hi enim postremi primum in Conciliis locum, quem Pontifex, si præsens esset, occupare non debent, cùm eius vices non agant, in exercenda iurisdictione, quamquam Hincmarus *Epistola ad Nicolaum* apud Flodoard. *lib. 3. hist. Remens.* affirmet huic Concilio sedem Apostolicam per suos Vicarios præfuisse. Fortassis enim error est in indice subscriptionum eius Concilij, quem habemus diuersum ab indice Hincmari, similes enim errores in subscriptionibus aliis contigisse docebimus alibi. Hæc omnia confirmantur ex eo quòd idem Philippus, qui in hoc Concilio Carthaginensi sedit post omnes Episcopos, vt diximus, in Concilio Ephesino, legatus etiam Pontificis vnà cum Cyrillo & Arcadio, Pontificiis quoque legatis, sedit ante omnes Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, vt habetur *Act. I. editionis Herdemb.* & *Actione IV. editionis Romanæ.* Fortassis etiam loquitur Hincmar. de Concilio Carthaginensi, quod habitum fuit Coss. Honorio XIII. & Theodosio VIII. quod præcessit anno Concil. VI. in eo enim Faustinus, Philippus, & Asellus fuerant legati Pontificis Zozimi quantum coniicere licet, ex Prospero in Chronico, & aduersùm Collatorem, & illi Concilio præfuerunt; decreta enim Synodalia delata fuerunt ad Zozimum, ab ipsóque approbata, indeque Pelagij hæresis toto orbe damnata. Responderi etiam posset, ad Concilium Carthaginense VI. legationem Faustini, & sociorum, Zozimi Pontificis obitu extinctam esse, neque à Bonifacio successore innouatam aut confirmatam, ac proindè tunc non fuisse verè legatos, sed exlegatos, perseuerasse tamen in prosequendis Romanæ Ecclesiæ negotiis, ac proindè mirum videri non debet, si locum & præeminentiam legatorum Pontificiorum non obtinuerunt: ex præterita tamen legatione plurimum illis honoris delatum fuisse à Patribus Carthaginensibus.

16 Ex his vides Pontifices omnibus Conciliis præfuisse, quandò vel illis interfuerunt, vel suos Vicarios & legatos ad illa destinarunt, siue fuerint Oecumenica, siue non Oecumenica, si illi legati missi fuerint cum iurisdictione, eaque de causa vices mittentis egerunt, & non fuerunt ad tractanda quædam negotia sibi demandata, tanquam procuratores, nuntij, & negotiorum gestores, vti distinximus: tunc enim neque primum consessum obtinuerunt, neque præfuerunt Synodo, licet magno vbique honore fuerint excepti, quod ex citata Synodo VI. Carthaginensi constat: in illa enim Faustinus legatus, vt dixi, Pontificius cùm esset peregrinus Episcopus & Synodi Italicæ τοῖς ὑπερορίοις, alienæ Prouinciæ negotiis sese immiscere contra Canones non poterat, nec iure proprio, vt patet, nec iure delegationis, cùm ex mandato Zozimi ad capita tractanda de Romanæ Ecclesiæ priuilegiis restricta esset. Id vnum obtinere poterat ex illius sæculi moribus, vt in Ecclesia Carthaginensi post Episcopum illius ciuitatis ante presbyteros omnes sederet, id enim peregrino Episcopo dari solitum fatentur Episcopi Africani in *collatione Carthaginensi, capite decimosexto,*

admittebatur etiam ex Canone Concilij Arelatensis, anno 314. ad Sacrificij oblationem peragendam. *De Episcopis peregrinis* (inquit Canon) *qui in vrbem solent venire, placuit eis locum dari vt offerant*: nam priùs illis tantum Eucharistia in Ecclesia porrigebatur, quomodo vsus est Anicetus Pontifex erga Polycarpum Smirnensem Episcopum, quem Eucharistiæ communione in Ecclesia donauit: nam anteà Episcopis peregrinis Eucharistia solebat domum mitti, ne à communione viderentur alieni. Vtriusque eius moris meminit Irenæus apud Euseb. *libro 5. capite vigesimosexto, edition. Græc.* ait enim concessam Polycarpo Eucharistiam, κατ' ἐντροπὴν: erat verò ἐντροπὴ, vt obseruat Marca *libro quinto, Concord. capite secundo, numero sexto*, quod Anicetus Sacramenta non misisset domum, sed permisisset Polycarpo iis participare contra Ecclesiæ cancellos; quod male aliqui interpretantur de permissa celebratione liturgiæ ab Aniceto, vti ostendit Francisc. Florens *in Tuul. de translation.*

Constituto hactenùs primo consessu legatis Pontificiis cum eius iurisdictione ad Concilia œcumenica destinatis, considebant deinceps Patriarchæ pro honore suarum Sedium, nimirùm Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus. Deindè Primates, & Metropolitæ, sed isti ordine suæ consecrationis inter se seruato, quod aliàs monuisse me memini, & habemus in Concilio Arelatensi VI. in præfat. in Carthaginensi *Can. 89.* apud Balsam. qui in *Can. 92* obiectum constitutum, vt Episcopi, qui ordinantur, accipiant literas ab Episcop. ordinantibus subscriptas, annotato die, & Consule, vt de ordinationis antiquitate constare posset, & *lib. 29. C. de Episcopali audientia*, Episcopi dicuntur κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας πρωτεύοντες. Hincmar. *Ep. 6. siue opusculo 55. c. 16.* hunc morem ex certa & antiqua regula designat. *Inter Episcopos*, (inquit) *hæc conditio regularis seruatur, vt qui prius ordinatus fuerit, prior habeatur, & eo ordine recenseantur nomina Episcoporũ.* Confirmatur ex *Can. 7. dist. 17.* ex Gregorio statim referendo, immò idem ordo seruabatur in Epistolis tractoriis, quod testatur Augustin. *Epist. 221.* excusans quod accepta tractoria ad Concilium non veniret, sic Victorinum Episcopum alloquitur: *Legi in eadem tractoria eiusdem ad Mauritanias esse scriptum, quod si & ex eis ad Numidiam conuocandum esset Concilium, oportuit vt aliquot Maurorum Episcoporum, qui illic vtique priores sunt, nomina in tractoria ponerentur, quod in ista tractoria, non reperiens multùm miratus sum: deinde ad ipsos Numidas ita perturbato, & neglecto ordine scriptum, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui noui quàm post multos Episcopus factus sim. Quæ res & aliis iniuriosa est satis, & mihi inuidiosa, &c.* In his tamen omnibus seruatur honor & primatus Metropoli, vti ex Concilio Cabilonensi *c. 6. citat.* Gratian. *Can. I. dist. 18.* & ceteri passim, Burchard. *lib. 1. cap. 55.* Iuo *parte. 5. cap. 165.* & in Panorm. *lib. 4. cap. 20. Placuit* (inquit Canon) *vt conseruato Metropolitani primatu, ceteri Episcopi secundum sua ordinationis tempus, alius alij sedendi deferat locum.* Illi similis definitio extat in Concilio I. Bracarensi *cap. 24.* Consentiunt Mileuitanum *cap. 13.* & Africanum *cap. 53.* & *Can. 89.* Carthagin. apud Balsamon. addit seruato vtique iure Primatuum Numidiæ, & Mauritaniæ, ex indice & Matrice Numidiæ, quæ omnia constituit etiam Magnus Gregor. *lib. 7. Epist. 112. ad Syagrium Episcopum Augustod. Episcopos secundum ordinationis sua tempus, siue, ad consedendum in Concilio, siue ad subscribendum, vel qualibet alia re, attendere suo loco decernimus, & ordinum suorum sibi prærogatiuam vindicare.* Ipsi tamen

Gregorio quod multum pro conuerſione Anglorum laborauerit & Auguſtinum à Gregorio miſſum Epiſcopum iuuerit, pallij vſum intra ſuam Eccleſiam ad ſacra tantum miſſarum ſolemnia permittit, & ne indumenti ſolùm munificentiam nudam contuliſſe videatur, *Hoc etiam pariter*, inquit, *perſpeximus concedendum, vt Metropolita ſuo per omnia loco & honore ſeruato, Eccleſia ciuitatis Auguſtudunæ poſt Lugdunenſem Eccleſiam eſſe debeat, & hunc ſibi locum & ordinem ex noſtra authoritatis indulgentia vindicare.* Simili modo Cenomanenſis Epiſcopus Comprouincialium primus eſt; neque ratio temporis ordinationis habetur ex Goffrido Vvindocinenſi *lib.* 3. *Ep.* 11. Catalaunenſis quoque ſuorum ex Fulberto *Ep. ad Deodatum Sueſſonenſem Epiſcopum.*

38 Quia verò diximus nuper, Epiſcopos abſentes potuiſſe mittere ad ſynodum etiam diœceſanam & Prouincialem ſui vice Presbyteros & Diaconos, immò & ad vniuerſalem, non tamen illi conſidebant in loco, his à quibus mittebantur debito; nam in ſynodo diœceſana & in Prouinciali, cum intereſſent aliquandò presbyteri, illi conſidebant quidem, ſed ponè Epiſcopos, ſtantibus Diaconis, Concil. Toletan. I. initio: *Conuenientibus Epiſcopis in Eccleſia Toleto conſidentibus presbyteris, adſtantibus Diaconibus.* Bracar. I. item initio: *Conſidentibus ſimul Epiſcopis, præſentibus quoque presbyteris, adſtantibuſque miniſtris, vel vniuerſo Clero.* Hic tamen, vt monui, presbyterorum conſeſſus non erat in Corona Epiſcoporum, ſed ponè ipſos, ſiue à tergo, ſiue vice ſuorum Epiſcoporum ſiue proprio nomine & iure adeſſent. Concilium Emeritenſe. *Can. 5. Ad ſuam tamen perſonam non aliter niſi aut Archipresbyterum ſuum diriges, aut ſi Archipresbytero impoſſibilitas fuerit, presbyterum vtilem, cuius dignitas cum prudentia pateat, à tergo Epiſcoporum inter presbyteros ſedere, & quæque in eo Concilio fuerunt acta ſcire, &c. Iniuſtum enim hoc accipit cœtus noſter, vt quiſquam Epiſcoporum Diaconum ad ſuam perſonam dirigat: hic enim, quia presbyteris iunior eſſe videtur, ſedere cum Epiſcopis in Concilio nulla ratione permittitur.* Concil. Saleguſtadienſe *Can.* 20. deſcribens ordinem ſynodi, *Deindè conuenientes presbyteri omnes intrent & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideãt; poſt hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe.* Denique perpetuum vbique fuit presbyteros apud Epiſcopos ſedere, adſtare Diaconos. Conc. Carthagin. IV. *Can.* 34. *Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare presbyterum non patiatur.* Et refertur *Can. Epiſcopus 93. diſtinctione. In conſeſſu tamen & Concilio presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum vero collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat*, vt ait citatum Concil. Carthagin. *cap. ſeq.* 35. & refertur *eadem diſt. cap.* 10. & ab Iuone *parte* 5. *c.* 337. Quare in conſtitutionibus Apoſtolicis ſic ſtatuitur, κείσθω δὲ μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος, παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον, καὶ οἱ διάκονοι παρεστάτωσαν, ſolium ſiue thronus Epiſcopi in medio poſitus ſit, & ex vtroque eius latere ſedeant presbyteri, & adſtent Diaconi; & ideò in ſynodis Epiſcopalibus, in quibus ſoli Epiſcopi cum ſuæ parochiæ præsbyteris adſunt, ſublimior ſedes Epiſcopo ponitur, cuius ritus rationem reddit Aug. *in Pſalm.* 125. *Vigilabat quantum poterat ſuper eos quibus præerat, & Epiſcopi hoc faciunt; nam adeò altior locus poſitus eſt Epiſcopis, vt ipſi ſuperintendant.* Qua de cauſa *Can.* 6. *luminoſo* 18. *q.* 2. ex Gregorio *lib.* 4. *Ep.* 41. ad Caſtorium Ariminenſem Epiſcopum, prohibetur Epiſcopo cathedram in Monaſterio collocare, ne aliquam poteſtatem imperandi exercere videatur.

39 Ab Epiſcopis ad ſynodum Prouincialem venientibus nihil exigere poterant Metropolitani, qui illos euocarant, neque à presbyteris ad Concilia venientibus eulogias petere eorum Epiſcopi. De Epiſcopis ita ſanxit ſynodus 7. *Can.* 6. *Non habeat*, inquit, *Metropolitanus licentiam ex his quæ defert Epiſcopus ſecum ſiue iumentum, ſiue aliam ſpeciem expetendi. Quod ſi hoc egiſſe conuictus fuerit, ſoluat quadruplum.* Petrus Damiani *lib.* 2. *Epiſt.* 5. ad Cardinal. quæ eſt opuſculum 31. queritur hac de re his verbis: *Vidi planè dum Epiſcopalis apicis officio fungerer, quemdam de fratribus noſtris (nomen quidem ſupprimo, vitium noto) qui ſic ſubſultabat, atque gliſcebat, dum præfixum ſynodalis Concilij tempus inſiſteret, ac ſi trituræ, ſiue vindemialis prouentus articulus immineret: accingebat enim ſe muneribus colligendis; ad quos vtique præcidendos non aciem ferri, ſed falcem exacuebat eloquij, qui etiam huius fraudis habere pſeudo dicebatur Apoſtolos, qui innumeras pecunias hinc inde corraderent, eaſque marſupiis iam tumentibus infercirent.* E contrariò verò laudat S. Rodolphum Eugubinum Epiſcopum *cap.* 3. eius vitæ, quam ſcripſit, quòd congregans annualiter ſynodum, nullum aſſuetæ oblationis, vel Xeniorum Canonem à Clericis exigi permittebatur, ſed nec à lapſis quidem commodum aliquod præter pœnitentiam requirebat. *Abſit*, inquiens, *vt ſynodum vendam: lapſos etiam potius erigam, quàm ex eorum cadaueribus coruino more pingueſcam.* Damnat & hunc morem Hincmar. *Epiſt.* 46. quod non impediebat quòd quidpiam ad impenſas ſynodi debitum daretur. Quare Landericus Pariſienſium Epiſcopus in priuilegio immunitatis dato Monaſterio S. Dionyſij eximit omnes Clericos ad Altaria, & Eccleſias S. Dionyſij ſpectantes *ab omni* debito ſynodorum. Fulbertus *Epiſt.* 58. *Dixit, ſynodum Epiſcopo meo ab Eccleſiis ſoluendam.* & idem ſtatuit ſynodus Tholoſana ſub Victore II. Pontifice. *Et de eulogijs à presbyteris non deferendis habes conſtitutionem Leonis IV. ad Epiſcopos Britanniæ, cap.* 3. *& refertur Can.* 8. *diſt.* 18. *De eulogijs ad ſacra Concilia deferendis. Nihil inuenimus à maioribus terminatum, ſed ſicut vnicuique presbytero placuerit: nam ſi conſtitutum fuerit illo in tempore benedictiones offerri forſitan minus libenter ad ſynodos occurrent, & magis venire obtrectabunt, quæ, vt arbitror, non ſunt rationabiliter quærenda, nec vltro delata reſpuenda.* Video Leonem has eulogias interpretari Benedictiones: ſic 1. *Reg. cap.* 25. & 27 *Accipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua* εὐλογίαν Abigail ad Dauidem (loquit) quamuis enim plurima alia etiam in ſacris ſignificet *eulogia* vox, vt panem benedictum, qui ad vnitatem communionis, ſignificandam mitti ſolebat, in Concili. Nannetenſ. *capite* 9. & apud Burchard. *lib.* 5. *cap.* 27. & in Concilio Laodiceno *cap.* 14. vbi prohibetur ne ſancta inſtar Eulogiarum in feſto Paſchæ in alias parochias tranſmittantur. Itaque eulogia ibi diſtinguitur ab Euchariſtia, quæ tamen aliàs dicitur Eulogia myſtica à Cyrillo, *Ep. ad Neſtorium*, & à Maximo in Dionyſium *cap.* 3. *de Eccleſiaſtica Hierarchia.* Vulgò tamen pro Xeniolo, quod hoſpitibus vel aliis amicitiæ vel obſeruantiæ & cultus gratiâ dabatur, & illas idcircò exigi ab archipresbytero. vetat Hincmar. in capitulis datis an. 854. *cap.* 5. *Nolite quaſi pro aliquo adiutorio, ad quamcumque rem denarios vt apud presbyteros poſtuletis, neque quando ad ſynodum vel pro inquiſitione ſui miniſterij ſiu pro chriſma accipiendo venerint, Eulogias exigatis; ſed ſi cui forte fuerit commodum pro ſua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite: tempore enim congruo presbyteris licet Eulogiis honorare, & viſitare Epiſcopum.* Concilium Meldenſe anno 845. licèt *cap.* 45. prohibeat Epiſcopis aliquid propter ſacrum Chriſma muneris accipere, addit tamen: *Decet tamen*

presbyteros

presbyteros cum voluntariis Eulogiis tempore congruo visitare, & venerari suos Episcopos.

20 Tempus cogendis Conciliis œcumenicis nullum vnquam certum & determinatum fuit, sed pro vrgente Ecclesiæ necessitate, vbi licuit, conuocatũ fuit à Rom. Pontif. cum Imperatorum ope & authoritate, vti aliàs ostendimus: quare ante Nicænũ nulla eiusmodi fuere, cùm sæuiente persecutione Infidelium, non liceret Episcopis in vnum conuenire. Vnde variæ natæ hæreses quæ variis in locis grassabantur, & vbi in vno damnatæ & extinctæ videbantur, in altero infelicia germina repullulabant, vti fusiùs explicat Isidor. *lib. Etymol. c.* 16. & refertur *Can.* 1. 15. *distinct.* & Ælfricus in Canonibus ad Vulsinum Episcopum *tom.* 1. *Concil. Angliæ, cap.* 2. & Balzam. in princip. Synodi Nicænæ, ipséque Cyprian. *Ep.* 52. nihil audet certum statuere de lapsis, donec reddita Ecclesiæ pace coacto Episcoporum Concilio, liceat communi collatione certi quidpiam statuere. Sic igitur scribit ad ad Antonianum vnum ex Numidia Episcopum: *Quamquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipse tractasti, priùs esse Ecclesiæ pacem sustinendam; deinde sic collatione Conciliorum cum Episcopis Presbyteris, &c. lapsorum tractare rationem, &c. secundum tamen antè fuerat destinatum persecutione sopita, cùm data esset facultas in vnum conueniendi.* Itaque non licuit neque Concilia generalia tunc habere, neque illis certa tempora præfigere. Vide Euseb. *lib.* 8. *capite* 57. & *lib.* 10. *cap.* 8. & 9. Nicephorum *lib.* 7. *capite* 24. & alios. Quare non nisi post Nicænum ex venia Constantini, & consequentium Imperatorum Christianorum licuit conuentus generales & œcumenicos agere, nulli tamen illis habendis præscripti sunt dies.

21 Prouincialibus verò synodis præfixi sunt termini: nam *Canon.* 4. Nicæn. bis quotannis haberi voluit primò quidem ante Quadragesimam Paschæ, secundò verò circa tempus Autumni. Idem statuitur *Can.* 37. *Apostolorum*, qui primum conuentum agi iubet, quarta septimana Pentecostes, id est quarta septimana post festum Paschatis, quod Gotofredus *in Iustiniani Nouell.* 137. *cap.* 4. interpretatur *Quarta septimana*, id est die Mercurij, cùm legendum sit *quarta septimana*, verba enim illius nouellæ desumpta sunt ex Canone Apostolico citato, & ex simili Canone Antiocheno, & totum spatium quinquaginta dierum interiectum inter Quadragesimam & festum Pentecostes nominatur hoc loco, atque alibi festum Pentecostes. Tertullian. *lib. de Idololatria, cap.* 14. nam *Ethnicis semel annuus dies quisque festus est, tibi octauo quoque die excerpe singulas solemnitates nationum, & in ordinem texe, Pentecostem implere non potuerunt.* Eodem modo per omnem Pentecosten dixit, Augustin. *Epist.* 119. *ad Ianuarium*, Irenæ. *orat. de Pascha* quam allegat Iustin. *in quæst. & respons. ad Ortodoxos cap.* 115. Epiphan. *in Epitom. Cathol. fidei.* Basili. de Spiritu sancto, *cap.* 27. Denique Canon. 20. Nicænus prohibet die Dominica & die Pentecostes orare flexis genibus. Canon igitur iubet agi Prouincialem synodum quarta septimana Pentecostes, id est quarta septimana post festum Paschatis. 2. an verò mense Octobri, quod ipsum Canon Antiochenus imperat, vt inter decreta Leonis I. habetur *Titulo* 7. deindè tamen semel tantùm haberi in anno indulsit Iustinian. *nouell.* 137. synodus Trullana *cap.* 8. & 7. Synod. quæ fuit II. Nicæna *c.* 6. & renouare se dicit definitionem VI. synodi, sensim tamen Episcoporum oscitantia celebrari hæc Concilia Prouincialia desierunt: quã de re queritur synodus Chalcedon. *cap.* 19. *Peruenit ad aures nostras quòd in Prouinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctione indigent.* Perseuerauit tamen ea negligentia, de qua etiam querelas innouat post annos 80. Iustinian. *nouella* 137. *cap.* 4. *Quando autem quod in Canonibus cautum est de synodis sanctissimorum Episcoporum per singulas Prouincias congregandis, hucvsque minimè obseruatum est.* Zonaras *in Can.* 5. *Nicænum* obseruat sua ætate, id est anno millesimo centesimo octuagesimo nusquam in Oriente ea concilia haberi, idémque de sua ætate Balsam. *in eund. Canonem* testatur, anno MC.XC. & deindè Matth. Blastes qui viuebat anno M.CCC. diutiùs earum synodorum vsum retinuit Occidens vsque ad nonum sæculum, post quod sensim defluxit, cuius rei causam inquirit Marca *lib.* 6. *Concord.* Illum deindè vsum innouauit Innoc. III. in Concilio Lateranens. sed non magno fructu, vt testatur Durand. Mimatensis *tractatu de modo celebrandi Concilij, rubri.* 2. Lateranensis Concilij decretum æmulata est synodus Basilensis, & multò acrius Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 2. non sine per aliquot annos effectu. Has Conciliorum leges æmulatum est edictum Blesense *Artic.* 20. & 24. hactenùs tamen quoad hanc partem inutile. Iam olim frequentes fuerunt istæ synodi in Gallia: nam Retensis anno 439. & Arausicana anno 441. bis anno haberi voluerunt: deindè tamen variatum est, nam Aurelianensis II. iubet vt *Metropolitani singulis annis Comprouinciales suos ad Concilium euocent.* Est verò habita illa synodus anno 533. & nouellæ Iustiniani anno 541. sancitæ fuerunt: quare ab illis hunc Canonem Aurelianensem acceptum fuisse male omninò dixerunt aliqui: existimarim potiùs tum hanc synodum, tum Iustinianum, in ea temporis præscriptione imitatos fuisse synodos Africanas, quæ constituerunt semel in anno generale Concilium Africæ celebrari. Toletanum III. *cap.* 8. propter varia incommoda permittit vt semel tantùm in anno conueniant Episcopi; non abrogat tamen antiquos Canones de cogendis bis in anno synodis, *Vt stante priorum authoritate Canonum, qua bis in anno præcipit congregari Concilia, consulta longinquitate itineris, & paupertate Ecclesiarum Hispaniæ semel in anno in locum, quem Metropolitanus elegerit, Episcopi congregentur.* Gregor. *lib.* 7. *reg. Epist.* 110. ad Episcopos Galliarum id ipsum illis permittit. *Et quidem quod habendo bis in anno Concilio Patrum sit regulis statutum, non latet; sed ne forte aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel tamen in anno, sine excusatione aliqua decernimus congregari, vt expectatione Concilij nihil prauum, nihil præsumatur illicitum: nam plerumque, et si non amore iustitiæ, metu tamen examinis abstinetur, ad hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio.* Longè post Gregorium Carolus *lib.* 1. *Capitul. tit.* 13. allegato Concilio Antiocheno, & Chalcedonensi iubet vt Prouinciales Episcopi cum suo Metropolitano bis in anno propter causas Ecclesiæ Concilia *celebrent*; hæc tamen piissimi Principis voluntas, propter subsequutos non multò post eius obitum tumultus executioni mandari diu non potuit; vnde grauem authoritatis Episcopalis contemptum, & prauos Clericorum mores ortos, & & importunam ipsiusmet Imperatoris molestiam, dum cotidianis Clericorum qui Episcopis obedire detrectant, querelis pulsatur, queritur Concilium Parisien. VI. *cap.* 20. quare rogant vt illi cogi debeant vel bis, vel saltem semel in anno, *ob id Ecclesiastica vtilitati magnum dispendium & Principalibus auribus, insolens impedimentum, & multorum impunitas flagitiorum enascitur.* Et mox: *si hac semel in anno per*

vnamquamque Prouinciam celebrata fuerint , & honor Eccleſiaſticus viris ordinis ſui obtinebit & impudentia quorundam ſuperborum Clericorum , quæ paſſim authoritate Canonica calcata auribus Imperialibus moleſtiam ingerit, ceſſabit. Omnes denique vt in ipſis Conciliis adſint presbyteri & Diaconi & omnes qui ſe læſos exiſtimãt, & ſynodi expectantur examen. Quæ verba ſumpta ſunt ex *Canone* 10. Antiocheno. Idem omninò poſtulauit ſynodus Lingonenſis anno 858. à Carolo Caluo, tandem Innocent. III. & edictum Bleſenſe triennium præſcripſerunt; quæ tamen omnia nunc deſiiſſe videmus, neque noſtrum eſt huius ceſſationis cauſas, quæ plurimæ eæque non leues afferri poſſent, inquirere.

22 De loco ſynodorum nihil habeo dicere, cùm nihil fuerit definitum, nam Oecumenicæ cogebantur in loco commodiori quem eligebat Imperator ferè Romani Pontificis rogatu ſiue in Oriente, ſiue in Occidente prout rerum tractandarum neceſſitas, vel opportunitas poſtulabat: quare diuerſis in locis celebriores quoque celebratas eſſe videmus; quoad ſynodos Prouinciales, illud certum, fuiſſe Metropolitani locum aſſignare, & ad eum comprouinciales Epiſcopos litteris euocare, ſicut & Epiſcopi fuit ad ſua Epiſcopalia Concilia ſuos presbyteros, & Parochos, quo libuerit, intra ſuam parochiam loco cogere, ad nationalia Concilia ferè locus certus deſignabatur ex venia principis aut authoritate, quare, cùm hac in re nihil difficultatis ſuperſit,

23 Venio ad ſynodorum materiem, ſiue ad res in ipſis tractandas; atque imprimis certum eſt res iam definitas & certas non eſſe tractandas, neque quæ iam ſtatuta ſunt temerè & abſque grauibus cauſis immutanda etiam à Conciliis œcumenicis. Quod de ſynodis Prouincialibus verius multò erit: lege Hincmar. *in opuſc. 55. Capitulor. cap. 34. Prouinciales,* (inquit) *quæ in nullo ſunt dubia, vel obſcura, de quibus definitiuas ſententias quæ nulla poſſunt ratione auelli à ſanctis patribus promulgatas habemus, ſynodale conſultum, vel Coepiſcoporum Prouinciæ noſtræ conſilium, vel conſenſum non debes expectare, nec à regulis præfixis, vlla aut negligentia aut præſumptione diſcedere, nec etiam ſedem Apoſtolicam inde requirendo inquietare.* Quod probat ex ſancto Innocentio *Ep. 57. ad Macedonas Epiſcopos, & Epiſt. 3. ad Felicem Epiſcopum Nucerianum* Zozimo *Ep. 1. ad Heſychium* ex Cœleſtino, Leone, Hilario, Gelaſio & Gregorio, qui ſemel definita retractari vetuerunt, ex quibus audi vnum Gelaſium *Ep. 11. ad Epiſcopos Dardaniæ: Patres* (inquit) *noſtri, Catholici videlicet, doctique Pontifices in vnaquaque hæreſi quolibet tempore ſuſcitata, quidquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apoſtolica ſecundum ſcripturarum tramitem prædicationemque maiorum facta ſemel congregatione ſanxerunt, inconuulſum voluerunt deinceps firmúmque conſtare, nec in eadem cauſa quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præſumptione permiſerunt, ſapientiſſime peruidentes, quoniam ſi decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quoſque prorſus errores ſtabile perſiſteret Eccleſiæ conſtitutum, ac ſemper eiſdem furoribus rediuiuis, omnis integra definitio turbaretur: nam ſi limitibus etiam præfixis ſynodalium regularum non ceſſant eliſæ peſtes, reſumptis certaminibus contra fundamentum ſeſe veritatis attollere & ſimplicia quæque corda percutere, quid fieret, ſi ſubinde fas eſſet perfidis inire concilium, cùmque nollet illa manifeſta ſit veritas, nunquam deſit quod pernicioſa depromat falſitas: & ſi ratione vel auctoritate deficiens, ſola tamen contentione non credens,* &c. Et ne de damnatis tantùm hæreſibus, Gelaſium interpreteris, ſubdit Hincmar. *Et ſi volueris hoc tantùm de ſuſcitatis hæreſibus intelligere, pariter quoque quod dicis intellige* (*Auctore inquiens cuiuſlibet inſaniæ ac pariter errore damnato ſufficere iudicarunt, vt quiſquis aliquando huius erroris communicator exiſteret, principali* ſententia damnationis eius eſſet obſtrictus.) *Quæ enim maior poteſt eſſe veſania, vel quis deterior error, aut grauius contra catholicam Eccleſiam ſchiſma, quàm ſanctorum Conciliorum, & Apoſtolicæ ſedis decreta contemnere & leges, quas probat Eccleſia, conculcare, & Chriſtianam pietatem abdicare, & innoxios contra omnes leges diuinas & humanas gradu ac communione priuare, atque ex proprio crimine innocentibus in mortis vrgente periculo per baptiſmi gratiam non ſubueniri, obeuntibus, & pereuntibus gratiam communionis denegari, mortuis ſepulturæ humanitatem non tribui? Quidquid ergo* (inquit Gelaſius) *pro fide, communione, & veritate Catholica, atque Apoſtolica Maiores noſtri promulgauerunt, non ſinerunt nouis poſt hæc retractationibus mutilari, ne prauis occaſio præberetur, quæ medecinaliter ſtatuta fuerũt, pulſandi: ſed generaliter auctore cuiuſlibet inſaniæ ac pariter erroris damnato ſufficere iudicarunt, vt quiſquis aliquando huius erroris communicator exiſteret, principali ſententia damnationis eius eſſet obſtrictus: quoniam manifeſtè quilibet vel profeſſione ſua, vel communione poſſet agnoſci.* Alia plura ex eodem Gelaſio *ibidem* adiicit Hincmarus qui & nouis & emergentibus rebus nouas conſtitutiones requiri, quæ nec Euangelicæ veritati, nec decretis ſanctorum contrariæ ſint, docet, & pluribus oſtendit ex eodem Gelaſio, maximè ex *Epiſt.* 2. cuius plurimas plagulas inſerit, vt illud: *Cum noua eſſent cauſa, noua debuit Eccleſiaſtica prouenire diſcuſſio.* Et illud: *Nouæ* certæ erant cauſæ, & his conſequenter noua *ſynodus debebatur.* Affert denique ex Concil. Carthaginenſi I. *Can.* 13. *Nouella ſuggeſtiones, quæ vel obſcura ſunt, vel ſub genere latent, inſpecta à nobis formam accipient. Cæterùm de quibus apertiſſimè diuina Scriptura ſanxit, non differenda ſententia eſt, ſed potiùs exequenda.* Huc etiam pertinent quæ idem Hincmarus ad Synodum Sueſſionenſem ſcripſit, quæ erodiuus Sirmondus ex Codice Laudunenſi, *tomo 3. Conciliorum Galliæ* inſeruit, & in noua, quam adornauit, operum Hincmari editione, inter Epiſtolas recenſuit 18. 19. 20. & 21. quæ poſtrema Epiſtola, maximè contendit non debere abſque graui neceſſitate mutari quæ ſemel in Conciliis ſtatuta vel iudicata fuere, quod variæ Conciliorum ipſorum auctoritate confirmat. Atque hæc in ſynodis maximè prouincialibus cum iam definita ſint & conſtituta, retractari non debent, niſi grauis neceſſitas & inſigne bonum Eccleſiæ ita poſtulet, vt vel iam ſtatuta denuò confirmentur, vel aliqua ratione molliantur; vel ſubobſcura & dubia magis explicentur: quæ verò tractari poſſunt, & debent ad tria capita licet reuocare, fidem nimirum Catholicam, diſciplinam Eccleſiaſticam, & iudicia. Quæ omnia à ſynodis tractata videmus; & quidem quoad fidem errores omnes & hæreſes ſtatimatque exortæ ſunt à ſynodis etiam Prouincialibus damnatæ primùm ſunt: deindè à ſede Apoſtolica & à Conciliis œcumenicis, quæ tamen ſemper ad eam damnationem non neceſſaria fuiſſe oſtendimus aliàs, cùm trecentis annis, quibus nullum Concilium œcumenicum ante Nicænum primum cogere licuit, plurimæ hæreſes emerſerint, & damnatæ fuerint, neque in iis recenſendis & ſynodis ac Pontificibus, à quibus damnatæ ſunt, immorandum videtur, cùm res obuia ſit, & legenti annales paſſim occurrant, & ex ſingularum ſynodorum argumentis & cauſis eas cogendi, pateat. De diſciplina Eccleſiaſtica ſanciendâ, reſtituenda, & continenda agi in ſynodis, dubitari nequit,

nequit cùm hic præcipuus earum agendarum sit finis, & omnes Canones ac leges ab ipsis conditæ non aliò spectent: hæc verò disciplina vel est toti Ecclesiæ communis, & à Synodis Oecumenicis sancitur, vel alicui Prouinciæ, vel Diœcesi particularis, & de ea statuunt Synodi Prouinciales, vel Diœcesanæ: vel continet statuta quædam priuata, quæ à Synodis Episcopalibus, &, vt aliqui nominant, ciuilibus conduntur, modò neque Oecumenicis neque Prouincialibus repugnent: qua de re dicemus *cap. sequenti.*

24 De iudiciis quoque circa Episcoporum & Clericorum causas, negotia, atque obiectis criminibus & excitatis aduersùs illos querelis in Synodis tractatis dubitare non licet, sed de his omnibus dabimus tractatum integrum *tomo* 3. vbi agemus de iudiciis Canonicis; & cum ea materia ad disciplinæ Ecclesiasticæ cognitionem maximè necessaria sit, & varia, non videtur occupanda hoc loco & in partes variis locis dissecanda, sed tota simul suo loco tractanda, quod, propitio Numine, si vita supersit, præstabimus accuratiùs. Intereà consule Marcam *libro 6. concord. capite* 20.

Nequid verò definiretur in Synodis aduersùs diuinas Scripturas, vel Canones antiquos, vel regulas à Patribus, vel veteribus Synodis probatis, collocabatur in medio Euangelium, & veluti Christus ipse; vt habetur in Synodo Ephesina *Act.* 3. Chalcedon. *Act. I. in IV.* Synodo *Act. I. & II.* in Synodo VII. *Act.* 1. & 8. Synodo VIII. *Act. I.*

Exhibebatur & Codex Canonum diuersorum vt in Ephesina *Act. I.* Inde sæpius publicè lecti sunt Canones, vt in Chalcedon. *Act. IV. quartus & quintus* Synodi Antiochenæ, & *Act. V.* lectus est IV. Canon Nicenus, in Synodo VII. sæpiùs lecti sunt varij & maxime *Act.* 10. Canones relati sunt, idemque colliges factum ex Synodo IV. Toletana *cap.* 1.

Omnia porrò acta scribebantur à Notariis quæ tamen sæpiùs à Græcis falsata & corrupta esse constat, multa quoque in multis constat: vnde variæ difficultates exortæ sæpiùs turbarunt Ecclesiam, de quibus suis locis, ne omnia in vnum locum constipare, non sine rerum perturbatione, videamur: singillatim verò hæc indicabimus *IV. tomo*, vbi in singula Concilia notas perpetuas, & scholia pollicemur.

25 Vt verò quæ Patres tanta cura & sapientia deliberauerant rata deinceps forent, leges certas sanciunt, & Canones constituunt, quod notauit Sozomen. *lib.* 1. *cap.* 21. Nicephor. Callist. *lib.* 8. *cap.* 19. & alij. Satis nobis sit Socrat. *lib.* 1. *cap.* 13. Græco, τότε ἐν τῷ συνέδρῳ ἐπίσκοποι, καὶ ἄλλα τινὰ ἐγγράφοντες κανόνας ὀνομάζειν εἰώθασιν. Photius *in nomocan. tit.* 1. *cap.* 4. non ab vno, sed à pluribus Episcopis edendos ait, quod ipsum necessarium esse dixit Basili. *Epist. ad Amphiloch. Can.* 4. Quare Nazian. *Epist. ad Letoium Can.* 6. negat sibi soli esse potestatem condendi Canonem, & quò maius est eiusmodi Concilium eò maior est Canonis auctoritas, & illi parendi obligatio; quæ quanta sit explicabimus *lib. seq.* Interea adi Augustin. *lib.* 2. *de baptismo cap.* 3. & *Epist.* 48. ad Vincentium, vbi distinguit scripta sanctorum Hilarij, Cypriani & aliorum ab auctoritate Canonis, vti etiam refertur *Can.* 9. *dist.* 9.

26 Cæterum κανὼν & ὅρος, siue Canon aut regula, & definitio non sunt planè idem; nam *Canon I.* Synodi Antiochenæ in Encæniis: *Omnes qui ausi fuerint definitionem τὸν ὅρον sancti & magni Concilij, quod apud Nicæam congregatum est, &c. de salutiferâ solemnitate Paschæ sacratissimè,* excommunicandos, *& de Ecclesia pellendos esse censemus.* Ita reddidit Dionysi. Exiguus, & tamen in XX. Canonibus Nicænis, nihil de ea solemnitate Paschæ inuenitur. Atticus in Concilio Chalcedonensi, circa finem Concilij typum formatarum litterarum à Synodo Nicæna institutum dicit, & Ambrosi. Epist. ad Vercellensem Episcopum ait Patres in eodem Concilio Nicæno Paulo prohibenti bigamiam in presbyterum aut Episcopum ordinari addidisse, neq; Clericum quemquã esse debere, qui secundum coniugium sit sortitus; hæc tamen omnia absunt à Canonibus Nicænis. Plura alia ad probandum discrimen harum duarum vocum habet Ioann. Dartis *in commentar. dist.* 15. & 16. *pag.* 56. docetque vocem ὅρος vsurpari, etiam vbi nulli sunt Canones. Quare videntur, ὅροι pertinere ad varios tractatus de fide, ad diatyposes, ad sermones dogmaticos, ad λόγους διδασκαλικούς. Quæ igitur in longioribus tractatibus & diatyposibus concludebantur ὅροι & definitiones dicebantur; regulæ verò quæ ad disciplinam constituebantur, nominabantur Canones, quamquam sæpiùs istæ voces promiscuè & indiscriminatim vsurpabantur. Exempla habes in Synodo Chalcedonensi & aliis, quæ collegit Dartis & plurima alia circa vocem *diatyposis*, quæ vox non fuit ignota Græcis Rhetoribus, sed in his hærendum diutiùs non videtur. 27

Omnibus à Synodo definitis & constitutis atque in scriptum redactis, subscribebant imprimis Episcopi, qui præsides erant, sed non est in his perpetuò seruatus idem ordo & modus: nam in primo Nicæno & secundo Constantinopolitano apposuerunt tantum proprium nomen, & propriæ sedis, vt Alexander Alexandriæ, Eustathius Antiochenus, & ita deinceps. Nullum etiam seruarunt ordinem inter Episcopos, sed solum Prouinciarum, vt Episcopi Alexandriæ subiecti primi subscriberent, deindè Episcopi Antiochiæ subiecti. 2. deindè scripserunt se gratia Dei, vel diuinâ miseratione Episcopos, v. g. in Synodo Ephesina, *Acacius Dei miseratione Melitenæ sedis Episcopus*: in Chalcedonensi, Seleucus Dei gratiâ Episcopus Metropolis Amasios, χάριτι τοῦ θεοῦ: alij Dei miseratione ἐλέῳ τοῦ θεοῦ. Scribebant aliquando se gratia Christi Episcopos, aut Domini nostri Iesu Christi, quod etiam aliquando vsurpant non Episcopi, sed Diaconi tantùm vel presbyteri Episcoporum legati, vt in VI. Synodo Hirenarchus, misericordiâ Dei Diaconus S. Amastrinæ Ecclesiæ locum exhibens sancti Comitij sanctissimi Episcopi mei definiens subscripsi, & in VIII. Synodo, Ioseph misericordiâ Dei Diaconus, & vices agens Michaelis Patriarchæ Alexandriæ; &, Ego Helias misericordiâ Dei presbyter, & Syncellus locum complens Apostolici Throni, vbi Patriarcha est Theodosius Hierosolymorum. Nonnulli aliquid subtilius inquirunt cur in ea VIII. Synodo omnes Episcopi subscripserunt se misericordia Dei Episcopos præter legatos Pontificios quorũ duos, nimirùm Donatus cum dixit se gratiâ Dei Episcopum Ostiensem, & Stephanus gratia Dei Episcopum S. Nepesinæ Ecclesiæ. Marinus verò tertius legatus & Diaconus non dixit se gratia aut misericordia Dei Diaconum, vti subscripserat legatus Alexandrinus. 3. plures addebant suo nomine verba quædam quibus se indignos Episcopatu significabant, v. g. ἐλάχιστος ἐπίσκοπος ἁμαρτωλὸς ἀνάξιος.

Subscribebant etiam absentes, sed per legatos suos, & prætereà quia finito Concilio mittebantur Canones & definitiones in varias Prouincias & Ecclesias, quarum maximè interesse videbantur, vt vides in Concilio Ephesino & Chalcedonensi propter damnationem Nestorij Constantinopolitani Episcopi & Dioscori Alexandrini; porrò ex Amanuensium oscitantia sæpè in subscriptionibus ordo perturbatus

fuit, quod obſeruat Cardinalis Perronius *in reſponſione ad regem Britanniæ, cap.*40. & Marca *lib.* 5. *concord. cap.* 2. maximè *num.* 8. quia aliquandò ſeruant ordinem perſonarum legatarum ad Synodum, aliàs tempus quo acceſſerunt Synodo, aliàs vitia in ſcribendis nominibus omnia corrumpunt,& perturbant. Exemplum habes in actis Latinis Epheſinæ Synodi recitatis in Chalcedonenſi *Actio.I.* in illis enim legati Pontificij Arcadius, Proiectus & Philippus recenſentur non modò poſt omnes Epiſcopos, ſed etiam poſt Beſſulam Diaconum, & legatum Carthaginenſem; & tamen in exemplaribus Græcis illius Concilij in omnibus actionibus, quibus interfuerunt perpetuò collocantur immediatè poſt ſanctum Cyrillum primum legatum Pontificium. Habemus & aliud huius perturbationis exemplum in ſubſcriptione Concilij Sardicenſis, quam hoc ordine factam refert Athanaſius Apolog. 2. *Oſius ab Hiſpania, Iulius Romæ per Archidamum & Philoxenum Protogenes Sardicæ, &c.* Vnde aliqui colligunt Oſium non fuiſſe functum legatione Pontificiâ, in eo Sardicenſi Concilio, ſed falsò, cum non modò ipſe Athanaſ. & Sozom. *lib.* 3. *cap.* 11. contrarium aſſerunt, ſed ipſamet Epiſt. Synodica Orientalium ὅσιος ἐπίσκοπος ὑπέγραψε, καὶ οὕτω πάντες, & allocutio Concilij Chalcedon. ad Marcianum Auguſtum de Sardicenſibus Epiſcopis dicat, καὶ τῶν μὲν ὅσιος ἐξῆρχε τῆς γνώμης. Deindè ſi non erat legatus, docere debent quâ ratione præfuerit Concilio, primúſque ſubſcripſerit & ante legatos Pontificios. Quare dicendum eſt in ea numeratione non fuiſſe ſeruatum ordinem dignitatum, nam in eodem Catalogo Neſſus Epiſcopus Africanus collocatur ante Gratum Epiſcopum Carthaginenſem, & totius Africæ primatem. Deindè non incongruam rationem eius ordinis, quo Oſius, qui non erat niſi legatus, collocatur ante Iulium, cuius cum Archidamo & Philoxeno legatus erat, reddit Perronius *in reſponſione citata c.* 35. imprimis quia Oſius ſubſcripſit immediatè & ſua manu, quia præſens intererat, Iulius autem mediatè dumtaxat & per manum ſuorum legatorum. Deindè Epiſcopi, etiamſi aliorum Epiſcoporum legati eſſent, ius habebant ſubſcribendi ſuo nomine, & non tantùm acceptâ auctoritate eorum à quibus miſſi erant, non verò presbyteri, qui non niſi alieno nomine & auctoritate ſubſcribebant, & definiebant, ideoque aliquando Epiſc. aliorum legati ſuo nomine ſubſcribebant, neq; in ſubſcribendo addebant ſe aliorũ legatos, ne viderentur ſignificare, ſe alienâ tantùm auctoritate & non proprio iure ſubſcribere, & vnà cum aliis iudicare, cum facta illis delegatio nullum ius illis tribueret quod ante non haberent: neque opus erat ſignificare, ſe & ſuo, & alieno quoque nomine aſſidere Concilio, cùm id iam antè Synodo conſtaret, non ipſo initio litteras legationis ſuæ offerebant, quæ in acta referebantur, quod ex Concilio Epheſino & Carthaginenſi perſpicuum fit, indeque apparebat an ſuo, an alieno nomine agerent. Quare cùm ſcirent ſibi liberum eſſe ſuffragium proprio nomine ferre, illud faciebant, minùs ſolliciti de impoſitâ legatione, cùm de ſuffragio ipſos delegantis dubium nullum oriri poſſet, vbi illi ſuum præſtitiſſent. Sic in Synodo Epheſina Flauianus Philippenſium in Macedonia Epiſcopus ſententiæ aduersùs Neſtorium latæ ſubſcripſit nullâ factâ mentione legationis, quam à Rufo Theſſalonicenſium Epiſcopo & à Synodo Illyriciana acceperat: *Ego* (inquit) *Flauianus Philippenſium in Macedonia Epiſcopus vnà cum ſancta Synodo decernens ſubſcripſi.* At verò *Act. I.* Synodi Flauianus ille dicitur vices geſſiſſe Rufi Theſſalonicenſium Epiſcopi, qui morbo detentus accedere non poterat. Dum autem legatio commiſſa erat Presbyteris aut Diaconis, quia illi proprio iure aut nomine Synodo adeſſe, & cum illa iudicare, aut definire non poterant, nunquam etiam definitis rebus ſubſcribebant, niſi tanquam alicuius Epiſcopi delegati, idque in ſua ſubſcriptione adiicebant, vnde etiam natum eſt aliquod diſcrimen inter ipſos Pontificios & Romanæ Synodi legatos, quoties diſtincti & diuerſi erant, vt in ſexta Synodo obſeruauit Perronius *l. cit.* quia enim legati Concilij Romani aut Occidentis erant ſemper Epiſcopi, vt diximus, in ſua ſubſcriptione ſignificabant ſe ſimul definire. Sic in Concil. VI. *Act.* 18. Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας πόρτυ καὶ λεγάτος πάσης τῆς συνόδου τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πόλεως ῥώμης ὁρίσας ὑπέγραψα. Legati verò Pontificij qui à ſolo Pontifice & non ſimul à Concilio Romano, aut Occidentali mittebantur, qui ex Synodo Epiſcoporum eligebantur, ſed ex Clero Romano, & ideò presbyteri tantùm erant, aut Diaconi, vti nuper monuimus, ita ſubſcribebant, vt à voce definiendi abſtinerent, & dicerent ſe ſubſcribere, non autem definire, vt in eodem Concilio Conſtant. *Act.* 18. *citata* Θεόδωρος ἐλάχιστος πρεσβύτερος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ῥώμης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων ἀγάθωνος, καὶ μακαριωτάτου, καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα πόλεως ῥώμης ὑπέγραψα. Cùm igitur plurimùm intereſſet Athanaſij ſuffragia Sardicenſis Concilij, quod in eius cauſa Romani Pontificis iuſſu coactum erat, & cui nomine eiuſdem præerat Oſius, non minuere, ſed potiùs augere, dum numerum ſuffragiorum in indice ſubſcriptionum refert, Oſium quidem primo loco conſtituit, ſed non tantùm vt Pontificis legatum, qui ſuo iure & nomine ſuffragium non habeat, ſed tantùm iure Pontificis, cuius perſonam gerat, ſed tanquam ſuo proprio iure, nomine, & auctoritate Epiſcopali definientem & iudicantem: Archidamum verò & Philoxenum Iulij Pontificis legatos, & Presbyteros dumtaxat, qui nullum ius ſuffragij ex ſeſe habebant, ſed nomine dumtaxat Pontificis, cuius in ea Sardicenſi Synodo vices gerebant, & perſonam repræſentabant, Iulij nomine ſubſcripſiſſe, ſiue Iulium Romanum Pontificem, ſubſcripſiſſe tamen per Archidamum & Philoxenum presbyteros ſuos, & legatos. Subſcripſit igitur Oſius non tantùm nomine Pontificis, cuius erat legatus, ſed etiam ſuo, primo tamen loco, quem etiam in Synodo obtinuit, quia Pontificis legatus erat, & primus inter alios legatos, qui erant ſoli Presbyteri Romani, ipſe verò Epiſcopus. Quare vides in ea recenſione Athanaſij nihil eſſe quod vel de Romani Pontificis auctoritate detrahat, vt nugatur Caluinus, vel Oſio legati dignitatem in ea Synodo deroget, cùm, vti iam ſæpiùs monui, nihil eſſet cur primi loci in ſedendo & ſubſcribendo prærogatiua tribueretur Oſio, ſi illi legati Romani Pontificis eximiam dignitatem detraheret.

Peractis denique ſubſcriptionibus mittebantur à 18
Synodis legati tùm ad Romanum Pontificem, tùm ad Imperatores, & Principes, qui omnia in Synodo geſta referrent, & tùm Pontificis confirmationem vrgerent, tùm ab Imperatoribus ad illa exequenda auxilium impetrarent, & alia ſibi aliquandò negotia demandata tractarent. Hac ratione Calidonius & Fortunatus Epiſcopi ad Cornelium Pontificem & ad Romanam Eccleſiam miſſi ſunt à Synodo Carthaginenſi & à Cypriano ad componendam Eccleſiæ vnitatem quæ Nouatiani factionibus ſciſſa erat, & quæ legitima in ordinatione Cornelij geſta fuerant ad Africanos, vt poſſent ſine conſcientia cum illo communicare. Vide Cyprian. *Epiſt.* 42. & *Epiſt.* 45. *Cùm ſtatuiſſemus collegæ quamplures, qui in vnum conuene-*

ramus

mus vt legatis ad vos Episcopis nostris Calidonio & Fortunato missis. Anno 401. decreta quoque est legatio à Synodo Carthaginensi ad Anastasium R.P. ad Venerum Mediolanensem Sacerdotem, & ad Imperatores, vt Ecclesiæ Africanæ necessitatibus consulerent: cùm enim anno 389. in Concilio generali Capuano prohibitum esset ne baptizati à Donatistis in Clerum aliquando reciperentur, ad eam inopiam redacta fuerat Africana Ecclesia, vt ne vnus quidem Diaconus etiam illiteratus reperiretur, scribunt ad Romanum Pontificem & Episcopum Mediolanensem, ex quibus sedibus, vt aiunt, hoc illis fuerat prohibitum, vt sua etiam ope communi periculo prouideant: ita leges in *Codice Canon. Africanæ Ecclesiæ Can.* 56. *Canone* verò 57. vt infantes baptisati, & deindè agnita veritate abhorrentes à Donatistis, & per manus impositionem in Ecclesiam Catholicam admissi, ordinati possint. Quoad Clericos autem, *qui correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, in iisdem gradibus recipiantur ab Episcopis.* Sic statutum fuit in eodem Concilio Carthaginensi, vt refertur *Can.* 68. *in eadem farragine Africana: Vt litteræ mittantur ad fratres & Coepiscopos nostros, & maximè ad Apostolicam sedem,* καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, in qua sedet Anastasius, & Concilium quod id ipsum prohibuerat, ita interpretari postulant: *Non vt Concilium quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur, sed vt illud maneat circa eos qui sic transire ad Catholicam volunt, vt per eos nulla vnitatis compensatio procuretur, &c.* Missi quoque sunt ab eodem Concilio legati ad Imperatores ad templa Paganorum delenda, & ad alia permulta, & anno 404. ab alio Concilio Carthaginensi legati sunt Theasius & Euodius ad Imperatores & Magistratus aduersùs Donatistas anno 402. aduersùs eosdem Paganos & hæreticos iniuncta est legatio Vincentio Fortunatiano: *Placuit*, inquit Canon 97. in eadem collectione, *vt legationem liberam habeant ad comitatum missi legati.* est verò ibi legatio libera quæ liberis mandatis nullæ certæ formulæ adstrictis constituitur, quod deinde explicatur *Can.* 106. Alia verò est legatio libera, *libro* 14. *C. de leg.* quæ viris clarissimis à senatu vel principe dabatur honoris causa, vt in prouinciis suas res agerent. Quare *l. citata* Vlpianus ait, illos non reipublicæ causâ abesse, quia non publici commodi, sed sui causâ absunt. Infinitæ porrò & passim obuiæ eiusmodi legationes sunt Orientalium Synodorum siue Oecumenicarum, siue non Oecumenicarum ad PP. RR. & Imperatores vt ad Liberium apud Athanas. Apolog. II. Lampsaceni Concilij ad Liberium apud Socrat. *lib.* 4. *cap.* 2. & plurium aliarum, quas recensere nihil attinet.

QVÆSTIO VIII.

De Synodis Gallicanis.

Quando cœperunt, n. 1.
Cuius auctoritate olim cogerentur, n. 2.
Diuersæ ea Synodi, n. 8. & 9.
Synodi regiæ, n. 16. & *seq.*

FRequentes in Gallia fuere Synodi siue Diœcesanæ ex omnibus aut pluribus simul Prouinciis, in quas Galliæ Diœcesis diuisa erat, siue Prouinciales quæ à Metropolitano & Episcopis comprouincialibus habebantur. Quia verò propter frequentes mutationes Imperij Romanorum, Gothorum, Burgundionum, & Francorum aliquam quoque mutationem passa Ecclesiastica disciplina maximè in cogendis celebrandisque Synodis, in quibus idcircò singulares aliquandò difficultates occurrunt, de eiusmodi Synodis pauca quædam seorsim explicare visum fuit operæ pretium. Supponimus verò diuisionem Prouinciarum tum ciuilium, tum Ecclesiasticarum eandem ferè perseuerasse sub variis illis principibus, quamvis vna eadémque Prouincia aliquando non modò Principes mutaret, sed etiam vna illius pars vni principi, altera alteri subiaceret, prout principatuum & dynastiarum siue regnorum fines diuersi erant, aut mutabantur, & non modò aliqui Gothorum, alij Burgundionum, alij Francorum Imperio parebant, sed etiam exactis Romanis post expulsos Gothos Burgundionésque deuictos & in ordinem redactos, vbi tota Gallia vni Francorum Imperio paruit, ipsi Franci in varias tetrarchias siue regna partiti sunt: vnde & ciuilis & Ecclesiasticæ politiæ mira sæpius perturbatio nata est. Quare hæc diuersa tempora & Imperia in hoc tractatu diligenter aduertenda erunt, vt in tanta perturbatione rerum, confusionem quoque nos ipsi quantùm licuerit vitemus.

2 Et quidem imperantibus Romanis Diœcesanas Synodos habitas fuisse à Galliarum Episcopis in vnum corpus coactis probant Concilium Agripinense anno 34. ex Prouinciis Treuirensi, Agripinensi, Moguntina, Remensi, Senonensi, Rotomagensi, & Vesontionensi collectum, quod subscriptiones demonstrant, in quo Euphratas illius vrbis Episcopus propter Arianam hæresim damnatus est. Anno deinde 353. Arelate Galliarum Episcopi Synodicè coacti Paulinum Treuirensem Episcopum, quòd damnationi Athanasij subscribere noluisset, exauctorarunt. Huic Synodo Constantius Imperator. Valens, & Vrsacius, aliique factionis Arrianæ principes aliique Episcopi, & ipse Saturninus Arelatensis interfuerunt, & biennio pòst iterum Biterris conuenientes S. Hilarium Pictauiensem agente Saturnino Arelatensi exilio mulctarunt. Quæ duo Concilia Sulpitius *lib.* 2. Gallicanorum Episcoporum fuisse testatur, cùm ait: *Caterùm à nostris tum apud Arelatem, ac Biterras oppida Galliarum, Concilia fuère.* Sed quòd in iis Conciliis peccatũ fuerat, emẽdatum aliqua ex parte est an. 361. quo eorundem Gallicanorum Concilium Parisiis habitum est: in eo enim impia formula fidei Concilij Ariminensis quæ vsiæ & consubstantialis nomina suppresserat, damnata est, & Saturninus Arelatensis, ab Ecclesia eiectus, & Sede sua depositus, vt constat ex Synodica huius Concilij, quam Gallicani Episcopi Orientalibus Episcopis omnibus per diuersas Prouincias manentibus scribunt, à quibus & ipsi litteras de fide acceperant. Et Epistolam suam damnatione Saturnini sic claudunt: *A quo etiam (Sacerdotio scilicet) Saturninum qui statutis salubribus impiissimè contradixit secundum fratrum nostrorum geminas iam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis Charitas vestra cognosceret, quem & vetera dissimulata iam diu licet crimina, & cætera edita Epistolis suis noua temeritatis irreligiositas indignum Episcopi nomine esse fecerunt.* Fuerat & paulò antè, anno nimirum 358. alia Synodus Gallia celebrata, teste Hilario de Synodis ad Episcopos Gallos scribens: *Beata* (inquit) *fidei vestræ litteris sumptis gratulatus sum in Domino incontaminatos vos & illæsos ab omni contagio detestandæ hæreseos perstitisse, & missam proximè vobis ex Sirmiensi oppido infidelis fidei impietatem non modò non suscepisse, sed nuntiatum etiam significatum damnasse.* Sirmij nempè conscripta fuerat formula fidei per

Osium

Osium & Potamium, quæ vocabula *ὁμοούσιον* & *ὁμοιούσιον* eiusdem & similis substantiæ respuebat; ait autem Hilarius *lib. cit.* Gallus Episcopos eam formulam reiecisse illis ipsis diebus, quibus Episcopi Orientales vt eam examinarent Synodum Ancyranam collegerant: quod ex Epistola eius Synodi, quam refert Epiphan. *hæres.* 73. contigit circa tempus Paschæ, circa quod Synodum Gallicanam celebratam esse ex Hilario oportet: locus nobis incertus est, cùm nullam eius Synodicam habeamus. Phæbadius Aginnensis in Aquitania Episcopus *in lib.* quem contra Arianos scripsit, eandem formulam Sirmiensem, nuper, vt ait, ad Gallos missam per singula capita confutat.

Ex Synodo Illyriciana, cuius fidei professionem refert Theodoret. *lib. 4. cap. 8.* habitam fuisse anno 364. Synodum Romæ, & eodem tempore aliam in Gallia, quarum fidem amplectuntur Illyriciani Episcopi, *Nos autem (inquiunt) non aliter sentimus, atque duo Concilia, quorum alterum iam Romæ, alterum habetur in Gallia.* Quod Concilium non vnius tantum Gallicanæ Prouinciæ, sed omnium Galliarum satis iudicatur. Itaque eiusmodi Concilia Diœcesana celebrata ex corpore Episcoporum Galliæ stante Imperio Romano, non videtur esse amplius dubitandum.

2 Maioris difficultatis esse videtur, cuius auctoritate illæ Synodi Diœcesanæ ex omnibus Gallicanis Episcopis in vnum coirent, quisve illis præsideret, & locum conuentus designaret. Suspicantur aliqui ius illud fuisse penes Episcopum Treuirensem, qui gauderet iure primi Metropolitani, adeoque potestate congregandorum omnium Episcoporum, eo quòd ciuitas Treuirensis sedes esset Præfecti prætorio Galliarum, & ab Athanasio dicitur Metropolis Galliarum, eáque de causa plurimùm commendetur ab Ausonio in sua Mosella, & cùm conuentus ciuiles quotannis ob negotia publica in eiusmodi ciuitatibus agi solerent à præfectis prætorio aut eorum iudicibus, probabile admodùm est in iisdem vrbibus Metropolibus Episcopi Metropolitani auctoritate & Præfecti Prætorio permissione conuentus quoque Ecclesiasticos Episcoporum habitos fuisse. Hoc ius cogendæ generalis Galliarum Synodi sibi vindicauit Episcopus Arelatensis, vbi excisa ciuitate Treuirorum à Vvandalis Honorius sedem Præfecti prætorio Galliarum Arelatem transtulit, quam & matrem omnium Galliarum nominat; & deinde constitutione à Cusano, Scaligero, & Sirmundo edita, iubet conuentus septem Prouinciarum ad ordinandam politiam ea in vrbe haberi. Erant verò illæ Prouinciæ, Viennensis, Narbonensis, prima, & secunda Prouincia Alpium Nouempopulania & vtraque Aquitania: & quia, vti obseruauimus aliàs, quæ dignitas ciuilis inerat ciuitatibus, eadem ferè Ecclesiastica communicabatur, earum Episcopis, Arelatensis Episcopus sibi vindicauit dignitatem primi Metropolitani Galliarum, cámque dignitatem anno 417. sibi Patroclus Arelatensis à Zozimo R. P. vel concedi vel confirmari postulauit, qui aliquid ea in parte illi indulsit *Epist. 5.* prohibuit enim ne vlla omninò persona Ecclesiastica cuiuscumque gradus Romam proficisceretur sine formulis Arelatensis Metropolitani. Quod ius esse priuilegium Metropolitani dicunt Canones Africani, Can. 23. verùm hoc priuilegium concessum est Patroclo, speciali meritorum eius contemplatione; ac proinde personale fuit, neque ad successores eius transmittebatur, & male omninò Episcopi Prouinciæ Arelatensis in suo libello ad Leonem I. ita verba Zozimi explicant, vt omnes Gallias sibi Apostolicæ Sedis vice mandata sub omni Ecclesiastica regula contineret.

Concessit quoque Zozimus *eadem Epist.* Arelatensi ordinationes Episcoporum Prouinciæ Viennensis & vtriusque Narbonensis, quamuis deindè Bonifacius primam Narbonensem exceperit. Verùm nusquam Zozimus priuilegij congregandi Synodos ex Prouinciis Gallicanis meminit, & tamen hoc ius Arelatenses ambiuerunt. Quare Hilarius Arelatensis in II. Synodo Arelatensi hunc Canonem XVIII. *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodus congreganda, ad quam vrbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, sub sancti Marini tempore legimus celebratum fuisse Concilium, atque conuentum.* Vbi vides agi de Synodo omnium Galliarum. Et sanè illa Synodus ex pluribus Prouinciis constitit, vt patet ex *Can. 45. & 56.* Sirmundus sub Rauennio celebratam, non sub Hilario coniicit. Certum est Hilarij ambitionem à Leone primo esse castigatam: nam *Epist. 89. ad Episcopos Viennensis Prouinciæ*, prohibet Hilarium Synodos ex variis Prouinciis indicere: *Suis (inquit) vnaquæque Prouincia sit contenta Conciliis, nec vltra Hilarius audeat conuentus indicere Synodales.* Eidem Hilario dignitatem Metropolitanis in Prouinciam Viennensem ademit Leo *Epist. cit. cap. 4. Qui non tantum nouerit se ab alieno iure depulsum, sed etiam Viennensis Prouinciæ, quam malè vsurpauerat, potestate depulsum esse, sua tantum ciuitatis illi Sacerdotium pro seruis Apostolicæ pietate præceptio nostra seruauerit.* Post Hilarij verò obitum Leo Arelatensem Prouinciam diuisit in duas, *Epist. 109.* & Viennensi quidem, *ita vt Viennensis, quatuor sibi vicinis oppidis præsideat, Valentia, Tarantasia, Geneua & Gratianopoli, vt cum ipsa Vienna sit quinta ad cuius Episcopum prædictarum omnium Ecclesiarum solicitudo pertineat. reliquæ verò ciuitates eiusdem Prouinciæ sub Arelatensis Antistitis auctoritate & ordinatione consistunt.* Quod Leonis præceptum confirmatum etiam est à Symmacho Pontifice, Probo V.C. *Coss.* Rauennio Hilarij successori idem Leo *Ep. 110.* tribuit tanquam primo Metropolitano ius denuntiandi cæteris Episcopis quæ in Concilio definita fuissent, eáque de causa ad illum suam Epistolam ad Flauianum de Incarnatione mittit, quam & Episcopi Gallicani probarunt, & illi de ea gratias egerunt, *& tanquam Symbolum fidei admiserunt.* Tandem Hilarius *Epist. 8. ad Episcopos Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis prima & secunda, & Alpium Pœninarum*, anno 462. ita iussit *cap. 5. per annos singulos, ex Prouinciis, quibus potuerit congregari, habeatur Episcopale Concilium: ita vt opportunis locis atque temporibus secundum dispositionem fratris & Coepiscopi nostri Leontij, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegauimus, Metropolitanis per litteras eius admonitis celebretur: vt si quid vspiam, vel in ordinandis Episcopis vel presbyteris vel cuiuslibet loci Clericis faciendis contra præcepta Apostolica reperitur admissum aut in eorum conuersatione quippiam reprobatur, communi omnium auctoritate resecetur.* Deinde de grauioribus causis, quæ in Synodo non potuerint iudicari, Apostolicam sedem consulendam edicit.

Obserua porrò in hac Epistola Hilarium non agere de Concilio omnium Galliarum, sed solum Prouinciarum aliquot, quæ viciniores Arelatensi, quæque in inscriptione nominantur, quæque faciliùs poterant congregari. Deindè hanc solicitudinem congregandi Episcopos delegari Leontio Arelatensi, ab Hilario Pontifice R. qui illi suas vices delegabat, non concedit tamen Ecclesiæ Arelatensi, vel eius Episcopis ordinariam potestatem cogendi ex pluribus Prouinciis Cōcilia. Quare ex illis nihil colligere possunt

Arelatenses

Arelatenses pro primatu totius Galliæ, sed ne quidem in Prouincias, in inscriptione recensitas, cùm tota illa facultas vni Leontio data fuerit tanquam Pontificio delegato: *Cui* (inquit Hilarius) *solicitudinem in congregandis fratribus delegauimus.* Non habebat igitur ante istam delegationem & ex proprio iure suæ Sedis. Neque dicit Hilarius eam curam ab Apostolica Sede fuisse mandatam Arelatensi, sed se illam Leontio delegare. Vindicarant quidem Arelatenses illud ius, sed à Papa Leone repressi sunt, vt constat; eam tamen curam Hilarius restituit Leontio congregandi quos posset, qui nempè à principibus, qui Romanum Imperium inter se partiebantur, in vnum coïre permitterentur: cùm enim Arelatensis Episcopus esset in Prouincia adhuc Romano Imperio subiecta, facilius Pontifex potuit illi committere curam congregandi, quos posset Episcopos per annos singulos, quæ erant Concilia ordinaria.

3 Nam Concilia extraordinaria, v. g. Oecumenica, Concilia vniuscuiusque Diœcesis, aut ex variis Diœcesibus composita non habebant tempus aliquod definitum, sed vbi necessitas cogenda esse suadebat, haberi iubebantur, vel ab Imperatoribus, vel eorum auctoritate à Præfectis prætorio eorúmve Vicariis, qui litteras tractorias singulis Episcopis dabant, locumque commodum definiebant, & deinde sua auctoritate, quæ definita fuerant, atque executioni mandari curabant, vt in Conciliis Oecumenicis *superiori capite* fieri monuimus. Et in ipsa nostra Gallia Constantinus anno 314. Synodum Arelatensem in causa Donatistarum, qui à sententia Melchiadis ad Imperatorem appellarant haberi voluit. Constabat illa Synodus ex legatis Diœcesis Galliarum, Britanniæ Hispaniæ, Africæ, & Italiæ, quod patet ex subscriptionibus; qui omnes sine principis auctoritate in vnum locum conuenire non poterant. Anno 381. Aquileiæ, quæ erat Italicæ Diœcesis, habitum est Gratiani Imperatoris iussu Concilium, ad quod conuenerunt Episcopi Italiæ, Pannoniæ, quæ erat Illyrici Prouincia, & Diœceseon Galliarum & Africæ legati, neque cœtus tam extraordinarius Episcoporum ex variis Diœcesibus haberi sine auctoritate Imperatoris potuit. Vnde Ambrosius in actis sic loquitur: *Nos in Occidentis partibus constituti conuenimus ad Aquileiensem ciuitatem iuxta Imperatoris præceptum.* Et *Epist. Synodica* ad ipsosmet Imperatores: *Gratias agimus vobis, clementissimi Principes, quòd & fidei vestræ studium probauistis qui ad renouandas altercationes congregare studuistis Sacerdotale Concilium.* Et mox: *Omnes prope ex omnibus Prouinciis accedentibus missi adfuere legati.* Maximus qui cæso Gratiano Gallias obtinebat anno 385. Syricio Pontifice Burdigalæ contra Priscillianistas Synodum haberi voluit, in qua Instantius Episcopatu abdicatus, Priscillianus verò Synodi iudicium declinans, ad principes prouocauit. Siricius Pontifex conquestus fuerat apud Maximum de Agricio malè ad presbyteratum prouecto, cui Maximus se huius rei iudicium Synodo, quam ea de causa intra Galliam cogi permitteret, retulit. *Cæterùm de Agricio quem indebitè ad presbyterij gradum conscendisse commemoras, quid religioni nostræ Catholicæ possum præstare reuerentius quàm vt de hoc ipso eiusmodi esse videatur, Catholici iudicent Sacerdotes?* Quotũ conuentum ex opportunitate *omnium, vel qui intra Gallias vel qui intra quinque Prouincias commorantur, in qua elegerint vrbe, constituam, vt iisdem residentibus & cognoscentibus quid habeat consuetudo, quid legis sit iudicetur.* Hæc igitur extraordinaria Concilia Imperatorum auctoritate & iussu in Gallia cogebantur, neque tamen vllus Imperatorum in Concilio prærogatiuam sibi sumebat, vti fuit explicatum.

4 Debilitato immò & extincto Romanorum in Galliis Imperio variarum nationum armis & irruptione, quæ sibi Galliam vniuersam inter sese partitæ sunt: Gothi enim vtramque Aquitaniam, Nouempopulaniam, Narbonensem vtramque Prouinciam, & Appellium occuparant; Burgundiones subiecerunt sibi Viennenses, Lugdunenses, Vesontionenses, & denique Franci reliquas Gallias occuparunt, donec ipsi soli expulsis Gothis domitisque Burgundionibus in Gallia regnarunt, sed & ipsi variis factionibus distracti, & multiplici prole aucti, totum regnum in varias tetrarchias, & regna sciderunt; quod ferè totum in vltimam regum nostrorum propaginem siue Dynastiam denuò coaluit. Distracto igitur earatione Galliarum Imperio, non potuit Synodus totius Diœcesis Galliarum, siue omnium Episcoporum Galliæ conuocari, propter regnorum, siue tetrarchiarum Gallicarum diuersitatem; quod testatur Auitus Viennensis *Epist.* 31. ad Faustum, & Symmachum Senatores vrbis, immò & Patricios ambo, ac quondam Consules ordinarios, vtrumque tamen sine collega, quam suo & Gallicanorum omnium Antistitum nomine scribit, de Synodo Romana & iudicio in ea aduersùs Symmachum Papam Theudorici Regis auctoritate constituto, expostulans, Italiæque Episcopos perstringens, quòd de eminentiore iudicium inferiores sibi sumpserant, quamuis in ea fuerit absolutus. *Vellemus* (inquit Auitus) *quod fatendum est, vel eò securitatis accedere, vt quæ in causa communi supplicare oportet, Amplitudo vestra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognosceret. Sed quoniam huius quoq; nos voti non potest reddi Prouincia præfixis regnorum determinata limitibus:* quamprimum *supplici voce posco, ne celeberrimo ordini vestro pagina hæc aliquod moueat quasi ab vno dictata fastidium: quoniam à cunctis Gallicanis fratribus meis ad hoc ipsum non minus per mandata, quàm per litteras oneratus quæcumque à vobis omnes ambimus, vnus suggerenda suscepi.* Cùm igitur in vnum conuenire non liceret Gallicanis Episcopis propter regnorum diuersitatem, quod vnum in eo rerum & temporum statu licebat, per litteras & legationes inter se agebant, & animis, ac sententiis conueniebant, qui loco cogi non poterant. Non fuerunt igitur toto eo temporis interuallo Synodi totius Gallicanæ coactæ, sed totius alicuius regni & ex variis Prouinciis, quæ illo regno continebantur, præter varias etiam Synodos Prouinciales: quæ omnia diligenter aduertenda sunt, ad notitiam disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ diuersis illis variorum regnorum Prouinciis præscribitur, approbatur, damnatur, stabilitur, reiicitur, mutatur, defenditur, & eiusmodi aliis mutationibus obnoxia admodum est. Itaque de diuersis Synodis in variis regnis pauca sunt obseruanda.

5 Sub Gothorum igitur regibus Synodus Agathensis anno 506. Alarico Rege Vvisigothorum in Gallia regnante anno 22. & Symmacho Pontifice VIII. habita est, cui subscripserunt Metropolitani, Arelatensis Narbonensis, Burdegalensis, Elusanus, Bituricensis, Turonensis per suum Vicarium, atque earundem Prouinciarum plurimi Episcopi, qui regnum Tolosanum constituebant; nulli verò ex regnis Francorum, & Burgundionum, neque etiam ex Hispania, in cuius tamen parte aliqua imperabat Alaricus, nisi fortassis Petrum Episcopum de Palatio, dicas, *Epalentio*, vel *Palentia*, Hispanum dicis, qui tum fortè erat Tolosæ in comitatu Alarici regis.

6 Sub Burgundionum regibus Concilium Epaonense habitum fuit, imperante Sigismundo 17. Kalend. Octob. anno Christi 517. Hormisdæ Papæ IV. & Regis Childeberti Franci VI. habemus tractoriam

Epist.

Epistolam Auiti Viennensis, quâ Episcopos suæ Prouinciæ Viennensis inuitat ad Synodum in Parochia Epaonensi habendam, quem locum ipse elegerat, tanquam conuentui opportunum; illi interfuerunt Episcopi Regni Burgundionum, & nulli Francorum, vt constat ex subscriptionibus.

Eodem Christi anno 517. regnante eodem in Burgundia Sigismundo Lugdunensis prima Synodus à Viventiolo Lugdunensi habita est contra Stephanum, qui cùm sibi cognata Palladia incestum admiserat. Omnes Episcopi qui huic Concilio interfuerunt, Epaonensi quoque adfuerunt, quo priorem faciunt aliqui hanc Synodum; alij verò posteriorem. Certè Patres ipso statim initio dicunt se, *Iterato in vnum congregari Lugduni in causa Stephani incestus crimine polluti.* Vbi illum *Iterato congregari*, significat eum se iam secundò in eadem incestus causa congregari; quod vix credam, cùm in aperto crimine damnando, secundus conuentus necessarius non esset, vel se iam Epaonæ paulò antè congregatos iterùm Lugduni cœiste ad crimen Stephani & Palladiæ cognatæ iudicandum; res tamen quoad tempus istud prius, an posteriùs Epaonense Concilium fuerit Lugdunensi incerta est, cùm tamen eodem anno habita constet hæc Concilia.

7 Exciso Clodouæi armis Alarici & Vvisigothorum in Gallia Imperio, Metropoles quæ Alarico parebant suo adiecit Clodouæus, nimirùm Turonensem, Bituricensem, Burdigalensem, & Elusanam siue Nouempopulaniam; Narbonensis autem, si Tolosam exceperis, mansit in ditione Gothorum, qui proximas Hispanias obtinebant, Arelatensis quoque Theodorico Regi Italiæ cessit. Itaque angulus ille Regno Italiæ accensebatur, dicebaturque Gallia Prouincia, sicut & à Gothis Hispanis, Prouincia Narbonensis vocabatur Prouincia Gallia. Clodouæus igitur nouo auctus Imperio primam Synodum generalem ex omnibus regni sui Prouinciis Aureliæ conuocauit anno 511. nempè ex Turonensi, Bituricensi, Burdegalensi, Elusana, Rotomagensi, Senonensi, & Remensi, quarum omnium Prouinciarum Episcopi & Metropolitani intersunt. Ex Treuirensi autē Moguntina & Coloniensi nulli adsunt, nescitur quo consilio, nisi vitio aliquo laborent subscriptiones, in quibus etiam Codices antiqui nonnullam diuersitatem habent, vt obseruauit Sirmondus. Iussu verò Clodouæi, qui religionis cura & zelo Sacerdotali, res sactas promouebat, & de iis Sacerdotes tractare volebat, eáque de causa titulos, de quibus agerent misit, quod profitentur PP. *Epist. Synod.* ad ipsum Regem; *Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio Chlotouecho gloriosissimo Regi omnes Sacerdotes quos ad Concilium venire iussistis. Quia tantum ad religionis Catholicæ cultum gloriosæ fides cura vos excitat, vt Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in vnum colligi iusseritis secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos quos dedistis, ea quæ nobis visum est definitione, respondimus, ita vt si ea quæ nos statuimus, etiam vestro recta esse iudicio comprobantur, tanti consensus Regis, ac domini maiori auctoritate seruandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum.* Hanc integram Synodicam referre placuit, eo quòd primum illud Concilium Aurelianense forma deinceps fuerit cæterorum; & ex ea Synodica colligere liceat qua ratione Synodi Gallicanæ conuocarentur à Regibus siue regio iussu, & ab iisdem statutorum Synodicorum confirmatio postularetur, neque tamen Pontificiam & sacram potestatem regiæ subiiciamus, quod inconsultò verentur aliqui, qui nollent duas illas potestates, quibus mundus regatur, consentire; verùm vtriusque iura sancta & illibata hactenus in Gallia fuerunt obseruata, vti constabit ex dicendis. Priùs tamen obseruo variatum esse in scribendo & pronuntiando nomine Clodouei: partes enim Aurelianenses, vt vides, Chlothouecchum dicunt, Auitus Chlodouæcum & mollita tandem asperitate vocis, nos Clodonæum pronuntiamus.

8 Eodem porrò anno quo habitum est Concilium Aurelianense anno 511. obiit Clodouæus, vt notat Chronicum S. Vincentij Metensis: & sane non potuit priùs obiisse eùm ipso iubente, & superstite habitum fuerit hoc Concilium Felice Consule, qui in fastis notatur anno 511. neque diutiùs obitum Clodouæi differri posse ostendit sequentium Conciliorum Epocha. Mortuo porrò Clodouæo Regnum in varias tetrarchias scissum est & à Clodouæi liberis occupatum, qui singuli Reges Francorum dicerentur & portiones regni, quæ addito Regis sui nomine distinguerentur. Regnum v. g. Childeberti, Clotharij, Ludouici &c. Vigilius Papa scribit ad Episc. sub regno Childeberti Regis per Galliam constitutos: aliqui veteres vocant Marcham v. g. Marcham Childeberti: Synodus Aruenica in Synodica ad Theodebertum, cuius consensu in vrbe Aruenia Synodus coierat, anno 535. rogat, *Vt dum vnius Regis quisque potestati ac dominio subiacet in alterius forte positum ita cunque, vt adsolet, impetitione non amitteret facultatem.* vbi sortem pro regno accipiunt. In his diuersis regnis habitæ sunt Synodi, aliquando totius regni, aliàs ex variis eius Prouinciis aut vnius dumtaxat; aliquando ex aliorum quoque regnorum Prouinciis, quod sine Regum ipsorum consensu non potuisse contingere satis vides. Aliquando denique quibusdam in partibus diuitiùs omnes Synodi cessarunt, cùm disciplinæ Ecclesiasticæ allusione, fidei & morum corruptione ignoratis & proculcatis Canonibus ob frequentia bella & seditiones, quibus post annum 660. vexata est, & penè periit funditùs Gallia, adeò vt ad Rheni limites reuiuisceret etiam idololatria, quibus permotus Gregorius II. Bonifacium legatum suum in Germaniam misit, vt gentium illarum, & Paganorum conuersioni laboraret, eumque Carolo Martello Francorum Duci commendauit anno 722. vt ex eius Epistolis colligitur ad Carolum maiorem domûs regiæ quem deindè Gregorius III. Subregulum vocat in suis Epistolis. Ait igitur Gregorius II. *Ep.* 1. se illum *ad prædicandum plebibus Germaniæ genti, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus Gentilitatis errore detentis, vel ignorantia obscuritatibus præpeditis necessario destinare.* Idem explicat *sequenti Epist.* 5. ad Episcopos, Clericos, & laicos omnium ordinum, & *Epist.* 6. ad populum Thuringorum: *Non adoretis Idola, nec immoletis carnes; quia Deus non recipit ista.* Et fusiùs *Epist.* 7. ad populum Altsaxonum: Carolus verò commendatum sibi à Pontifice Bonifacium sub suo mundeburdo, & defensione suscepit, eáque de re publicas litteras ad omnes dedit, quæ *tom.* 1. *Concil. Galliæ* extant. De neglectis verò Synodis & Canonibus Bonifac. ad Zachariam Pontificem *Epist.* 1. scribit per octoginta annos non fuisse collectam in Francia Synodum & Carolomanum, *in parte regni Francorum quæ in sua est potestate incipere congregare*, eáque de causa se ab illo accersitum fuisse, & quàm miserabilis esset illius Franciæ Ecclesiæ status pluribus narrat. Bonifacius igitur duo Concilia fieri suasit Carolomano, vnum in Germania, quo loco nescitur, anno Christi 742. alterum anno sequenti 743. apud Liptinas, vel vt nominat Aimonius, Leptinas, Palatium, & villam regiam in pago Cameracensi, In quo prioris Concilij statuta relata & confirmata sunt. Sic igitur habet præfatio Liptinensis:

Ego

Ego Karolomanus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini 742. II. videlicet Kalendis Maij, cum consilio seruorum Dei & Optimatum meorum, Episcopos qui in regno meo sunt cum presbyteris, ad Concilium & Synodum pro timore Christi congregaui, id est Bonifacium, &c. vt mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei & Ecclesiastica Religio recuperetur, &c. Consequuntur deinde Canones, qui nomine Carolomani, cum consilio religiosorum & Optimatum suorum feruntur, & in primo quidem constituit per ciuitates Episcopos, & Bonifacium Archiepiscop. *Ordinauimus per ciuitates Episcopos & constituimus super eos Archiepiscopū Bonif. qui est missus S. Petri.* Eodem Canone iubet singulis annis haberi Synodum se præsente: *Statuimúsque per annos singulos Synodum congregari, vt nobis præsentibus Canonum decreta, & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christiana emendetur.* Eodem prorsùs tenore in cæteris VII. consequentibus Canonibus, qui omnes sunt de disciplina Ecclesiastica loquitur: qui omnes Canones fuerant conditi in priori Synodo Germanica, & deindè in Liptinēsi relecti & confirmati sunt, sic enim ait: *Modo autem Synodali in hoc conuentu, qui congregatus est ad Kalendas Martias, in loco qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles Sacerdotes Dei, & Comites & præfecti prioris Synodi decreta consentientes firmauerunt, séque ea implere velle, & obseruare promiserunt.* Deindè adduntur tres alij Canones de Ecclesiastica pecunia sub precario censu in subsidium exercitûs præstanda, de incestis, matrimoniis & mancipiis Christianis, déque plectendis Paganas obseruationes facientibus, eodem modo concepti: *Constituimus, statuimus, decernimus.* Similia constituit an. sequenti 744. Concilium Suessionēse, quod Pipinus frater Carlomanni Major domûs in Burgundia & Neustria conuocauit, vt habetur in præfatione: *Ego Pipinus Dux & Princeps Francorum, dum pluribus non habetur incognitum qualiter nos in Dei nomine vnà cum consensu Episcoporum siue Sacerdotum vel seruorum Dei consilio, siue Comitum & Optimatum Francorum, colloquiū apud Suessionis ciuitatem Synodum vel Concilium facere decreuimus, quod ita in Dei nomine facimus.* Ex Maiori Domus regiæ Pipinus factus & inauguratus Rex, quam inchoauerat disciplinam Ecclesiasticā collapsam restaurare maiori animo & conatu perrexit, atque statim anno sui regni primo & Stephano II. Pontifice Concilium apud Vermeriam Palatium indixit anno Christi 752. in quo conditi sunt Canones 21. & non multò post aliam Synodum habuit: quo loco & tempore incertum, quamuis aliqui in Metensi quodam conuento habitam velint, in ea conditi VII. Canones, quorum III. Archidiaconus Episcopi presbyteros ad Synodum commonere vnà cum Comite iubetur & contemptorem presbyterum Comes distringere faciat vt 60. solidos componat, & ad Synodum eat, & Episcopus Clericum & presbyterū iuxta canonicam auctoritatem diiudicari faciat, anno sui regni 4. Christi 755. in Vernopalatio idem Rex Pipinus Concilium ex vniuersis propè Galliarum Episcopis coëgit, vt habet præfatio eius. *Illuster vir Pipinus Rex Francorum vniuersos penè Galliarum Episcopos aggregari facit ad Concilium Vernopalatio publico, recuperare tantisper cupiens instituta Canonica. Et quia facultas* modo non *suppetit, ad integrum tamen aliqua ex parte vult esse correctum quod Ecclesiæ Dei valdè cognoscitur esse contrarium, & si tempora serena spatiaque tranquilla diuinitùs fuerint ei collata, cupit ad plenum secundùm sanctos Canones pleniùs opitulante diuina gratia, meliùs, perfectiùs integréque, vt antea conseruare, & tum ita factum fuerit, cessent hæc quæ necessitate cogente ex sacris Canonibus remissiùs sunt excerpta. Maneántque præfata iura Canonica firma, integra, atque intemerata: tamen interim, quod meliùs possumus, hæc inconuulsa atque inuiolata esse cupimus, &c.* Canon IV. bis in anno fieri Synodum iubet. Prima in mense primo, quod est Martiis Kalendis, vbicunque Rex iusserit in eius præsentia. Secunda Synodus Kalendis Octobris aut ad Suessionem, aut alibi, vti in Martiis Kalendis inter ipsos Episcopos conuenit. Vt verò, quæ in hac Synodo promiserat Pipinus præstare, anno deinde regni sui 6. & Christi 757. Pauli Pontificis I. apud Compendium Palatium publicum in generali populi conuentu Concilium celebrauit, in eóquo Canonibus 18. quamplurima de coniugibus constituta sunt, quæ ad politiam Ecclesiasticam & ciuilem æque pertinebant. Sirmond. notat in Codice M. S. legi hunc titulum; *Decretum quod factum fuit apud Compendium Palatium publicum.* In hoc conuentu Compendiensi mutatum est tempus, quod habendæ Synodo assignatum fuerat Kalendis Martiis Canone IV. Vernensi, cùm Pipinus Kalendis Maij voluerit haberi, quod docet Fredegarius agens de Placito Aureliæ habito: *Pipinus*, inquit, *Aurelianis Placitum suum Madio campo, quod ipse primus pro campo Martio pro vtilitate Francorum instituit, tenens, multis muneribus à Francis & proceribus ditatus est.* Id ipsum docent Annales Francici à Duchesino editi *tom. 2. Hist. Gall. Anno*, inquiunt, *755. venit Tassilo ad Martis campum, & mutauerunt Martis campum in mense Maio.* Atqui Tassilo se Pipino subdidit in conuentu Compendiensi, qui incidit in annum 757. ex Eginhardo. Quare in illis annalibus reponendus est annus 757. pro 755. Quia porrò conuentus & Synodus habebatur in campo, dicebatur campus Martius, Maius, vel Madius. Denique cum Pauli legati, & simul alij Pipini reuersi essent Constantinopoli ad Pipinum, apud quem erant & Græci Imperatoris legati, Synodum habuit apud Gentiliacam villam in agro Parisiensi anno 767. in qua de processione Spiritus sancti à Filio, & de cultu Imaginum disputatum est. Ita Eginhardus *in Annalibus*, & Ado Viennensis *in Chronico* ad illum annum 767.

9 Pipino succedens filius Carolus Magnus non minori ardore Ecclesiasticam disciplinam restaurare & conseruare studuit coactis frequentibus synodis, & imprimis quod iam Canone IV. Vernensi constitutum fuerat de congreganda synodo bis in anno, seruari voluit. Ex his vna erat conuentus generalis ex Episcopis & Abbatibus, atque ex Comitibus, proceribus & Optimatibus regni atque Consiliariis regiis: in ea præsente Rege tractabantur & examinabantur causæ communes ac generales, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam & rempublicam pertinebant. Vocabatur hic conuentus Placitum, Concilium, Conuentus, Synodus, Colloquium & non malè Synodum siue Concilium regium nominauit Marca *lib. 6. cap. 23. numero 5. & capite 24.* & fusiùs *capite 32.* atque huius regiæ Synodi vel Concilij, quod in palatio præside Rege coram Episcopis & optimatibus regni fiebat, exemplum habemus in præfatione Leptinensis Concilij à Carlomanno Duce & principe Francorum suasu Bonifacij congregati, quam *superiùs* retulimus, & iterum damus hoc loco: *Ego Carlomannus Dux & Princeps Francorum anno ab Incarnatione Domini 743. cum consilio seruorum Dei & Optimatum meorum, Episcopos, qui in regno meo sunt cum Presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Christi congregaui, id est Bonifacium Archiepiscopum, &c. vt mihi consilium dedissent, quomodo Lex Dei & Ecclesiastica Religio recuperaretur, &c.* Et sub finem: *Statuimúsque per annos singulos Synodum congregari, vt nobis præsentibus Canonum*

nonum decreta & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christiana emendetur. Id ipsum factum à Pipino Carlomanni fratre, & in regno Burgundiæ & Neustriæ regnante, referebamus & Synodo Suessionensi: *Propterea* (inquit) *nos vnà cum consensu Episcoporum siue Sacerdotum, seu seruorum Dei, & Optimatum in eorum consilio decreuimus vt annis singulis Synodum renouare debeamus.* Et sub finem: *Si quis contra hoc decretum quod 23. Episcopi cum aliis Sacerdotibus vel seruis Dei vna cum consensu Principis Pipini vel Optimatum Francorum consilio constituerunt, transgredi, vel legem irrumpere voluerit, vel despexerit, iudicandus sit ab ipso principe, vel Episcopis, vel Comitibus, & componat, secundum quod in lege scriptum est, vnusquisque iuxta ordinem suum.* Idem Pipinus iam factus Rex in Concilio generali Vernensi, in quo vniuersæ Galliæ Episcopos congregauit, anno 758. Can. 4. duas Synodos quolibet anno imperauit, *quarum prima Kalendis Martij, vbicunque dominus Rex iusserit, in eius præsentia celebretur, altera Kalendis Octobris Suessione, vel vbicumque ab Episcopis statutum fuerit, in præcedenti Concilio.* Hæc igitur Synodus, quam generalem & regiam iure nominant, non ex solis Episcopis, sed & Comitibus atque Optimatibus constabat, & præsente Rege, in conuentu generali regni & Palatio publico habebatur. Quod etiam constat ex inscriptione Concilij Compendiensis an. 757. in eáque negotia Ecclesiasticæ disciplinæ & reipublicæ agitabantur.

Secunda verò Synodus, quæ Suessione, vel in loco ab Episcopis in priore Synodo designando celebranda erat, solis Episcopis, Abbatibus & Metropolitanis constabat, ideoque illam Ecclesiasticam nominamus: in illa causæ spirituales, & Ecclesiasticæ disceptabantur, & quod definitum erat, iterum in Concilio generali probandum erat, & confirmandum; neque ante eiusmodi approbationem vim legis obtinebant. Quare in Concilio Vernensi *Canone V.* Monachi emendari iubentur ab Episcopo, in cuius Parochia sunt, *qui si id non possit, referat ad Metropolitanum, qui, si neque id nequeat, veniant isti ad Synodum publicam, & ibidem Canonicam sententiam accipiant: & si publicam Synodum contempserint, aut honorem suum perdant, aut excommunicentur ab omnibus Episcopis: & tales in eorum loco, in ipsa Synodo constituantur per verbum, & voluntatem domini Regis vel consensu seruorum Dei, qui secundum ordinem sanctum ipsum gregem regant.* Vides tem totam definiendā à Synodo publica, in qua Rex ipse aderat, ex cuius verbo & voluntate præficiendus erat in locum amoti præsulis. Synodus quidem ista publica & generalis iudicabat de reo, qui si propter contemptum Synodi iudicium honore suo priuandus erat aut excommunicandus, id ab omnibus Synodi Episcopis præstandum erat. Quod si in damnati locum quispiam alius sufficiendus erat, consulenda erat Regis præsentis voluntas, *qui consensu seruorum Dei, id est Episcoporum verbo suo sufficiendum nominaret.* Quæ singula diligenter expendenda sunt, vt videamus in hac generali Synodo quæ ex Optimatibus & proceribus, & Episcopis simul præsente Rege constabat, diuersas fuisse singulorum partes: itaque seruatam esse regiam Maiestatem, vt Pontificia & Ecclesiastica nullatenus imminueretur.

11 Quod vt fiat apertius, repetendi sunt illius æui mores, & sapientissimi ac piissimi Principis Caroli magni, qui hæc omnia quæ maiores instituerant, meliùs digessit. Scripsit Adhalardus Abbas Corbeiensis, & magni Caroli cognatus ac consiliarius librum de ordine Palatij, qui nobis periit, sed Hincmarus, qui illum legisse, & scripsisse se dicit, nobis eius synopsim retulit *Epist. 3. editionis Moguntinæ*; Sirmundianæ verò *opusc.* 14. Obseruat igitur ex Adhalardo Hincmarus §. 29. bis in anno ex consuetudine illius temporis placita duo teneri, vnum quando ordinabatur status totius Regni ad anni vertentis spatium, quod ordinatum nullus euentus rerum nisi summa necessitas quæ similiter toti regno incumbebat, mutabatur, in quo placito generalitas vniuersorum tam Clericorum, quàm laïcorum *conueniebat*, id est, vt eodem libro indicat Adhalardus, ex Episcopis, Abbatibus, & Comitibus regni constabat. Secundus conuentus erat particularis, ex antiquioribus Episcopis, & Comitibus, & nonnullis aliis ministris, quorum consiliis Princeps vtebatur, in eóque conuentu statuebantur, quæ in proximo conuentu generali proponi, & statui deberent. In conuentu generali Rex ipse proponebat aliqua capitula, de quibus deliberari volebat in conuentu, exemplo ipsius Clodouæi, qui in Synodo Aurelianensi prima proposuit titulos, de quibus agi volebat à Synodo; ita & Carolus. *Mox*, cui Hincmarus §. 34. *auctoritate Regia per denominata & ordinata capitula, quæ vel ab ipso per inspirationem Dei inuenta vel vndique sibi nunciata post eorum abscessum (solutum nempè postremum conuentum) præcipuè fuerant eis ad conferendū vel considerandū patefacta sunt.* Acceptis igitur his capitulis Optimates examinabant causas, ita tamen, vt penes antiquiores esset maxima in censendo auctoritas, quibus iuniores suum sensum adiiciebant potiùs, quàm iure suffragij sententiam dicerent. Hæc disceptatio biduum aut triduum tenebat; Palatini deindè Regis responsa super dubiis propositis ad conuentū referebant. Synodus his acceptis, deliberabat, ad eúmque Synodalis deliberatio referebatur, qua tandē audita Rex sententiam, quam æquiorem existimabat proferebat, quā omnes amplecterentur: ita enim Hincmarus §. 34. *Proceres verò prædicti, siue in hoc, siue in prædicto illo præfato placito, quèn & primi Senatores regni, ne quasi sine causa conuocari viderentur, mox auctoritate regiā per denominata & ordinata capitula, quæ vel ab ipso per inspirationem Dei inuenta, vel vndique sibi nuntiata post eorum abcessum præcipuè fuerant, eis ad conferendum vel considerandum patefacta sunt. Quibus susceptis interdum die vno, interdum biduo, interdum etiam triduo, vel ampliùs, prout rerum pondus expetebat, accepto ex prædictis domesticis Palatij missis intercurrentibus, quæque sibi videbantur interrogantes, responsúmque recipientes, tamdiu ita nullo extraneo appropinquante, donec res singulæ ad effectum perducta gloriosi Principis auditui in sacris eius obtutibus exponerentur, & quidquid data à Deo sapientia eius eligeret, omnes sequerentur. Ecce sicut de vno, ita de duobus, vel quotquot essent, capitulis agebatur, quousque omnia Deo miserante illius temporis necessaria expolirentur.* Quia porrò diuersæ prorsùs erant causæ quæ in his conuentibus disceptabantur, id non fiebat indiscriminatim ab omnibus, neque Episcopi, & Abbates passim cum laïcis eodem in loco conueniebant, siue conuentus sereno cœlo sub Dio haberetur, siue intra ædes Palatij: vnusquisque enim suam curiam discretam & separatam atque splendidè ornatam & instructam habebat, in qua de quæstione ad se pertinente seorsim deliberabat, quamquam interdùm simul conuenirent & sententiam dicerent, prout genera causarum, quæ agitabantur, postulabant. Audi Hincmar. §. 35. *Sed nec illud* prætermittendum, *quomodo, si tempus serenum erat, extra, sin autem intrà diuersa* loca distincta erāt, vbi, & si abundanter segregati seiunctim, & cętera multitudo separatim residere potuissēt, prius tamen cętetę inferiores personæ interesse minimè potuissent,

tuissent. *Quæ tamen seniorum susceptacula sic in duobus diuisa erant, vt primo omnes Episcopi, Abbates, vel huiusmodi honorificentiores Clerici, absque vlla laicorum mixtione congregarentur: similiter Comites, vel huiusmodi Principes sibimet honorificabiliter à cætera multitudine primo mane segregarentur, quousque tempus siue præsente, siue absente Rege occurrerent; & tunc prædicti seniores solito more, Clerici ad suam, laici vero ad suam constitutam curiam, subselliis similiter honorificabiliter præparatam conuocarentur.* Qui cùm separati à cæteris essent in eorum maneba potestate quando simul, vel quando separati residerent, prout eos tractandæ causæ qualitas docebat siue de spiritualibus, siue de secularibus, siue etiam commixtis. Similiter si propter quamlibet vescendi, vel inuestigandi causam, quemcumque conuocare voluissent, & re comperta discederet, in eorum voluntate manebat. Hæc interim de his, quæ eis à Rege ad tractandum *proponebantur*. Vides igitur in regio generali conuentu res spirituales seorsum ab Episcopis, & Abbatibus fuisse tractatas, sæculares à laicis, mixtas autem & communes ab vtrisque simul, & omnia deindè ad regem relata, vt posteà vim legis haberent, & eius auctoritate mandarentur executioni. Qua in re nullum sibi ius nostri Reges in res spirituales & mere Ecclesiasticas arrogabant, quâ ratione Pipinus, vt nuper ex Eginhardo referebamus, conuentu generali Gentiliaco Synodum habuit, & quæstionem de Trinitate & cultu Imaginum Episcopis, qui aderant, discutiendam dedit. Hinc etiam placita distinguebantur à Synodis, quamuis simul in conuentu generali haberentur. Quare Carolus Magnus in *Capitulari II. capite 13. anni 779. & libro 6. Capitul. Titul. 153.* ait: *Ea verò* (nimirum Capitula) *quæ bonæ memoriæ genitor noster in suis placitis constituit, & in Synodis conseruari volumus.* Ex antiqua siquidem disciplina, quæ horum Principum ætate restituta est in Gallia, Synodus pro conuentu Ecclesiastico, in quo leges Ecclesiasticæ, & Canones condebantur, vsurpata est. Quia verò disciplina Canonica magna etiam ex parte ad rempublicam spectabat, & ex ea nouæ sæpiùs leges ferendæ erant, ea materia simul ab Episcopis, & laïcis Comitibus, & Optimatibus tractabatur in conuentu generali, ita tamen vt quæstiones de fide & spirituales à solis Episcopis agitarentur, cæteræ verò quæ erant mixtæ, quoque à laïcis, à quibus etiam solis sæculares disceptabantur modo explicato. Quare Capitulare Caroli Magni an. XI. regni sui, in mense Martio sic incipit: *Congregatis in vnum Synodali Concilio, Episcopis, Abbatibus, virísque illustribus Comitibus, vnà cum piissimo Domino nostro secundùm Dei voluntatem pro causis opportunis consenserunt.* Vbi plurima de Episcopis & Clericis, de latronibus, periuriis, de bonis Ecclesiasticis, nimirùm nouis, & decimis & teloneis, & de vasis Dominicis, aliáque eiusmodi constituta sunt ab Episcopis simul & Comitibus, præsente & consentiente Rege. Verùm illustrius huius moris exemplum & eorum, quæ hactenus diximus, habemus in Synodo Francofordiensi ann. 794. *Concilium Episcoporum ex omnibus regni Prouinciis congregauit Carolus*, inquit Eginhardus, ad illum annum, cui etiam Hadriani Pontificis legati Theophilactus & Stephanus interfuerunt. Quare I. ipsius Concilij Canon sic loquitur: *Coniungentibus Deo fauente, Apostolicâ auctoritate, atque piissimi Caroli domini nostri Regis iussione Anno XXVI. Principatus sui cunctis Regni Francorum, seu Italiæ, Aquitaniæ, Prouinciæ Episcopis, ac Sacerdotibus Synodali Concilio, inter quos ipse mitissimus sanctæ interfuit conuentui.* Libellus verò Episcoporum Italiæ in ipso Concilio editus, & eiusdem iussu ad Prouincias Galliciæ, & Hispaniarum contra Elipandum missus, sic incipit: *Sancto incitante Spiritu ac zelo fidei Catholicæ scintillatim sub pectore feruescente, clementissimi & tranquillissimi, gloriosique Caroli Regis domini terræ Imperij, eius decreto, per diuersas Prouincias regni eius ditioni subiectas summa celeritate præcurrente multitudo Antistitum sacris obtemperando præceptis in vno collegio aggregata conuenit. Quadam die residentibus cunctis in aula sacri palatij, adsistentibus in modum coronæ Presbyteris, Diaconibus, cunctóque Clero sub præsentia prædicti Principis allata est Epistola missa ab Elipando auctore noxij sceleris, Toletanæ sedis Pseudo-episcopo Hispalensi termino circumscripta. Cúmque iubente Rege publicâ voce recitata fuisset, statim surgens venerabilis Princeps de sella regia stetit supra gradum suum, ac loquutus est de causa fidei prolixo sermone & adiecit: Quid vobis videtur?* Et mox: *Cúmque imprecata & concessa esset morosa dilatio per dies aliquot, placuit eius mansuetudini vt vnusquisque, quidquid ingenij capax rectiùs sentire potuisset, per sacras syllabas de statuto eius clementiæ oblatum sui cor pectoris fidei munus styli ferculo mentis viuacitate deferret.* Non absimilia dicunt Concilij PP. in Epistola Synodica ad Episcopos Hispaniæ: *Congregatis nobis in vnum charitatis conuentum præcipiente & præsidente piissimo & gloriosissimo domino nostro Carolo Rege, ad renouandum eum consilio pacificæ vnanimitatis*, sanctæ Dei Ecclesiæ *statum, & ad prædicandam orthodoxæ fidei veritatem.* Et pergunt deinde narrare vt iusserit Rex adferri librum, & à Notario ad finem vsque perlegi, quem validè PP. Concilij in hac Synodica refellunt. Ex his porrò omnibus sapienter colligit Marca, *lib. 6. cap. 23. num. 7. &* 5. primò Carolum conuocasse Synodum, in quam eius præcepto conuenerant omnes Regni Episcopi, qui id apertè profitentur. 2. Carolum fuisse interlocutum, & iussisse recitari publicè Elipandi Epistolam, atque eâ recitatâ rogasse Synodi sententiam, qui sunt actus præsidentiæ, quæ tamen nihil in res merè spirituales vindicabat Regi, cùm enim ipse conuocasset Synodum in aulam suam, & ad conuentum generalem, consentiente etiam Hadriano, qui suos legatos ad illam miserat, sanè æquum erat illum præfari & explicare, qua de causa tot in vnum Episcopos conuocarat, atque Elipandi Epistolam, ad quam examinandam voluerat conuenire Episcopos, recitari iubere. Epistolâ recitatâ sermonem prolixum de fide habuit Carolus, non quidquam definiens, sed Patrum sententiam inquirens & expectans, qua de causa è sella regia, & stans in gradu suo, vt ait libellus Italorum, magna cum reuerentia Patres ad fidem explicandam adhortatus est, atque moram examinandi quæstionem propositam, & legendi scripturas, & consulendi Patres concessit, & ab iis quid sentiendum esset accepit, atque illorum sensum sequutus omninò est. Quare tandem damnata est Elipandi hæresis ab Episcopis, qui soli illam examinarunt. Quare Can. I. vbi dixit *in primordio capitulorum exortum de impia ac nefaria hæresi Elipandi, &c.* Quam omnes qui, suprà sanctissimi Patres, respuentes vnâ voce contradixerunt, atque hanc hæresim funditus à sancta Ecclesia eradicandam *statuerunt*, in qua damnatione, Patrum dumtaxat, & Synodi Episcoporum, non verò vllam Imperatoris mentionem fieri vides. Quod idem fit in 2. *Canone*, in quo reiicitur cultus Imaginum; & Synodus Nicæna, siue septima reprobatur: sed malè omninò. *Qui suprà sanctissimi Patres omnimodis adorationem & seruitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnarunt.* In his quæstion. quæ de fide sunt, *tota definitio solis* Patribus, nō verò Imperatori trib ia-

è contrario verò proximè *sequenti Canone* 3. vbi de venia Tossilooi Duci Baioriæ sæpiùs rebellanti agitur, eam à solo Carolo in Synodo concessam traditur, neque Synodo quidquam tribuitur. *Idcircò dominus noster misericordiâ motus, præfato Tossiloni gratuito animo & culpas perpetratas indulsit, & gratiam suam pleniter concessit.* 4. causæ Canonicæ simul à rege, & Synodo constitutæ sunt: sic *Canon. VI. statutum est à domino Rege & sancta Synodo, vt Episcopi iustitias faciant in suis Parochiis. Canon. VII. Definitum est à domino Rege & sancta Synodo vt Episcopus non migret de ciuitate in ciuitatem*, quod idem obseruatum est in causis communibus, quæ tunc definitæ fuerunt: nam *Canon. VIII.* controuersia inter Vrsionem Viennensem, & Elifantum Arelatensem Archiepiscopos definita fuit secundùm Pontificum Romanorum Epistolas: de Tarantasia verò, Ebreduno, & Aqois legatio facta est ad sedem Apostolicam. *Canone IX.* accusatio instituta aduersùs Petrum Episcopum læsæ Maiestatis reum, iudicata est à domino Rege nostro & à sancta Synodo *Can. X.* Gerbordi Episcopi ordinatio perperàm facta iudicata *à domino Rege & sancta Synodo*, & eius Metropolitanus atque Episcopi comprouinciales iussi sunt eum deponere. *Can.* 39. Presbyter accusatus ab Episcopo suo iudicari debet, & constringi: quod si accusatus crimen neget: & accusator probationibus careat, ac proindè lis ab Episcopo definiri nequeat, ad vniuersale Concilium, hoc est conuentum generalē Galliæ reiiciatur. Sed de eo casu dicam *inferiùs*, nunc moneo ad conuentum generalem causas singulares & quæ communes non erant, non referri solitas esse: iudicabantur enim in Prouinciis, vti dicitur in *Capitularibus.*

12 Præter hæc Concilia, de quibus modò diximus & conuentus generales quibus Rex ipse intererat, in quibus de disciplina Ecclesiastica & politia totius Reipublicæ, ac regni agebatur, iubebant aliquandò Reges similes quosdam conuentus & Synodos variis in locis haberi, qui & causas examinarent, & Canones etiam conderent, qui tamen non obtinebant vllam vim donec à Principe probati fuissent & eorum obseruatio, siue executio imperata. Carolus Magnus quoque eiusmodi Synodos, vti narrat Eginhardus anno 813. imperauit Arelate, Moguntiæ, Remis, Turonibus & Cabillone; & quidem PP. Moguntini Concilij in Synodica ad Carolum Augustum dicunt 1. se secundùm iussionem eius in ciuitatem Moguntinam conuenisse, & deindè se in communi collegiò tres fecisse turmas. In 1. consederunt Episcopi, qui ex Euangeliis, Epistolis, & Actibus Apostolorum, Canonibus, Patrum opusculis, maximè Pastoralis Gregorij, diligenti studio perquirerent, *quibus modis statum Ecclesia Dei & Christiana plebis profectum sanâ doctrinâ, & exemplis iustitia, largiente gratia Dei, perficere, & conseruare potuissent.* In 2. turma consederunt Abbates & probati Monachi, qui viderent qualiter ex regula S. Benedicti Monachorum vitam in meliorem statum perducere potuissent. In tertia turma sederunt Comites & Iudices in mundanis legibus decertantes, Vulgi iustitias perquirentes, omniumque aduentorum causas diligenter examinantes, modis quibus poterant iustitias terminantes. Demùm petunt à Rege suorum capitulorum, vt faciliùs obseruentur, firmitatem: *De his tamen omnibus valde indigemus, vestro adiutorio & sanâ doctrinâ, qua & nos iugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, qua paucis subter perstrinximus capitulis, à vestra auctoritate firmentur, si tamen vestra pietas ita dignum esse iudicaueris: & quidquid in eis emendatione dignū reperitur, vestra magnifica Imperialis dignitas iubeat emendare, vt ita emendata nobis omnibus & cuncta Christiana plebi ac posteris nostris proficiant ad vitam*, &c. Arelatensis Synodus in præfatione orauit pro Imperatore, *enim*, inquiunt, *iussu fraternitatis nostra cœtus adunatus est.* Deindè missi eiusdem domini Imperatoris Ioannes Arelatensis & Nebridius Narbonensis Archiepiscopi, de zelo fidei & magnificentia præfati rogarunt, vt preces pro illo eiusdemque familia indicerentur: sequenti deinde die de digerendis capitulis egerunt PP. ortſt à fide Catholica. Et tandem sic Synodum concludunt: *Hac igitur sub breuitate, qua emendatione digna perspeximus quam breuissimè adnotauimus, & domino Imperatori præsentanda decreuimus, poscentes eius Clementiam, vt si quid hic minus est, eius prudentia suppleatur: si quid seciùs quàm se ratio habet, eius iudicio emendetur: si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio diuinâ opitulante clementiâ perficiatur.*

Hoc ipso anno Concilium Remense, Vlfario Archiepiscopo *à domino Carolo piissimo Cæsare more priscorum Imperatorum congregatū*, præfatur simili ratione:

Turonense III. hoc anno 813. post explicatas Imperatoris laudes in tractandis regni negotiis, & hortandis ad sua officia Sacerdotibus sic ait: *Definitum itaque de locis & tempore, quandò & vbi coadunari fuerit opus, & quid à tanto principe nobis iniunctum est, ad statuta loca conuenimus; siquidem vrbe Turonis congregati Episcopi Abbates & venerabilis Clerus, pro paruitate nostra, pauca, qua ad tantum opus pertinere animaduertimus: & que secundùm Canonicam regulam emendatione indigent, distinctè per capitula adnotauimus serenissimo Imperatori nostro ostendenda*, & in clausula Concilij: *Hac nos in conuentu nostro ita ventilauimus; sed quomodo deinceps piissimo principi nostro de his agendum placebit, nos fideles eius famuli libenti animo ad nutum & voluntatem eius parati sumus.*

Denique Concilium Cabilonense III. eiusdem anni sic habet in præfatione: *Auxiliante Domino nostro Iesu Christo, & imperante serenissimo, atque inclyto Augusto Carolo, conuenimus Episcopi & Abbates totius Gallia Lugdunensis, in vrbem Cabilonensem, & de quibusdam rebus, in quibus nobis emendatio necessaria videbatur, quædam capitula, que subter inserta sunt, eidem domino Imperatori præsentanda, & ad eius sacratissimum iudicium referenda adnotauimus: quatenus eius prudenti examine, ea que rationabiliter decreuimus, confirmentur sicubi minus aliquid egimus, illius sapientiâ suppleatur.*

Parentis optimi vestigia sequutus est optimus filius Ludouicus Pius: leges enim & capitula sanciebat in conuentibus, siue Synodis generalibus, modo nuper explicato, vt maioris auctoritatis vim haberent quæ ibidem probata essent, & deindè missos suos destinabat ad Prouincias vt executionem ipsorum vrgerent, & rebelles punirent. Quare cùm anno 816. *Aquisgrani Palatio generalem sanctùmque conuocasset conuentum, & cœpisset secundùm ardentissimam erga Diuinum cultum sibi cœlitùs inspiratam voluntatem, multa congrua, & necessaria de emendatione sancta Ecclesia solerter accuratè pertractare.* Eius deindè instructionis à Cōcilio digestæ exemplar misit Ludouicus ad Sicharum Archiepiscopum Burdigalensem per suum missum Adalesium vt obseruandum curaret, aitque se Kalendis Septembribus missos suos per Imperium destinaturum, *an eandem institutionem prælati & subditi seruent.* Anno deindè 821. Moguntiensis, Coloniensis, Treuirensis & Remensis Archiepiscopi cum suis suffraganeis, & nuntiis reliquorum Episcoporum Galliæ, & Germaniæ apud Theodonis villam in Concilio congregati, *vt communi consensu & simili deuotione supplicarent auribus principis*, vt percussores Clericorum punirentur, secundùm 13

Canonica

Canonica & Synodica ſtatuta. Quare Ludouicus anno ſequenti Triburiæ in alio conuentu generali, *Placuit*, inquit, *nobis & fidelibus noſtris, vt ſicut ab Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus ac Dei ſeruis, alio anno apud Theodonis Villam admoniti fuimus, & rogati, vt Epiſcopi, & eorum miniſtri, quos Deus ſuo non humano iudicio reſeruauit, iuxta ſanctorum Canonum, ſanctorúmque Patrum ac capitulorum præcedentium Regum coràm poſitum ſtatuta, & Dei Sacerdotes eorúmque cooperatores, &c. inualide permaneant conſtituimus, vt ſi quis, &c. cap. 5. iuxta id quod apud Theodonis Villam à XXXII. Epiſcopis decretum eſt, & quod ibi à nobis & à Primatibus totius Germaniæ & Galliæ benignâ collaudatione, collaudatum, & ſubſcriptum eſt, pœniteat, &c.* deinde quædam decreta ab Epiſcopis adiicit, *Et hoc*, inquit, *de noſtro adiecimus*, &c. *Et ſi omnibus vobis iſta placuerunt, dicite.* Et tertiò ab omnibus conclamatum eſt, *placere, & Imperator, & penè omnes Galliæ & Germaniæ Principes ſubſcripſerunt ſinguli ſingulas facientes cruces, & Eccleſiaſticus ordo Deo, & Principibus, laudes referentes hymnum*, Te Deum laudamus, *decantabant, & ſic ſoluta eſt Synodus.*

Anno Imperij ſui 16. & Christi 828. in Concilio Aquiſgranenſi & in priuato placito conuentum Epiſcoporum quatuor in locis fieri iuſſit Ludouicus Moguntiæ, Pariſiis, Tholoſæ, & Lugduni à Prouinciarum illarum Archiepiſcopis eorúmque ſuffraganeis; & capitula, de quibus in iis Synodis ageretur ſcripſit, quæ habes in eius *Capitulari III.* in eodem Aquiſgrani priuato placito. Quæ omnia ſunt de cauſis ad religionem Chriſtianam, & eius curam pertinentibus, illa deindè ad generalia placita ſunt reſeruata. Hæc pij Imperatoris mens explicatur in Epiſtola generali, quam vnà cum ſuo filio Clothario item Imperatore ſcripſit, quæque præfixa eſt Concilio Pariſienſi VI. ea de cauſa tunc habito, *Volueramus ſiquidem tempore congruo placitum noſtrum generale habere & in eo de communi correctione agere, &c. ſed quia tunc fieri non potuit, &c. viſum nobis præſens placitum cum aliquibus ex fidelibus noſtris habere*, &c. *Quapropter noſſe volumus ſolertiam veſtram quod in iſto præſenti placito cum fidelibus noſtris conſiderauimus vt primo omnium Archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis in locis congruis, tempore opportuno conueniant, & ibi tam de ſua, quàm de omnium noſtrum correctione & emendatione ſecundùm diuinam auctoritatem quærendo inueniant*, &c. Pergit deindè piiſſimus Imperator calamitates, quibus Deus peccata populos vltus erat, & regnum afflixerat, luculenter explicare. Et mox: *Quapropter ſtatuimus atque decreuimus cum conſultu Sacerdotum cæterorúmque fidelium noſtrorum huius rei gratia, &c. eorumdem Epiſcoporum in quatuor Imperij noſtri locis congruentiſſimè fieri, &c. in quibus conuentibus tractare, quærere, & cum Dei adiutorio inuenire debent de cauſis ad religionem Chriſtianam & eorum curam pertinentibus, &c.* Deinde quæ cogitata fuerint, vult occulta eſſe, & à Notario fideli excipi, qui iuramento ſe obſtringat ea ſe non proditurum, nimirum deferenda erant ad principem, & ad placitum generale vt ab eo comprobarentur, quod & factum eſt in generali placito Vvormatienſi, quod anno 829. habitum eſt, & quæ in quatuor Synodis Epiſcopi inuenerant confirmata, vt docet Hincmar. *De diuortio Clotarij & Terbergæ, ad Interrogat.* 5. in hoc Vvormatienſi conuentu plurimas à variis legationes, & dona accepit Lodouicus, vt ait Eginhardus ad annum 829. In his ſine dubio fuit Pontificius legatus quem interfuiſſe Concilio dicit Hincmar. *loco citato*, ſicut & Compendienſi Synodo Legati Pauli I. Georgius Prouinciæ Romanæ Epiſcopus, & Ioannes Sacellanus, quorum mentio fit, *Canone* 9. qui cum illi Synodo non præfuerint, quantum ex actibus illius & Canonibus licet colligere, non malè coniicimus non fuiſſe miſſos à Romano Pontifice ad Synodum, ſed ad Pipinum quorundam negotiorum cauſa, & ad Synodum quæ tunc habebatur honoris cauſa inuitatos fuiſſe, ac proinde de illorum legatione nulla fit mentio in actis & decretis. Ex his omnibus vides in his Conciliis regiis & conuentibus generalibus, miram inter Pontificiam & regiam auctoritatem fuiſſe concordiam, in eorum tum conuocatione, tum confirmatione eorum quæ decreta erant: nam Reges nonniſi conſultu Epiſcoporum, Sacerdotum & ſeruorum Dei, eos conuocabant, locum & tempus aſſignabát, cùm ſoli Sacerdotes & Epiſcopi de fide agerét ſeorſim, de diſciplina verò Eccleſiaſtica, cùm in illa plurima continerentur quæ vt ſeruarentur & firma eſſent & vim legis in regno obtinerent, egebant auctoritate regiâ, Canones ſiqui ederentur & decreta in conuentu generali primum proponebantur, & demum principi oblata ab illo denuò vim integram accipiebant: & idcirco illæ Synodi regiæ dicebantur & conuentus, Concilia, placita, colloquia. Deinde ſub prioribus poſterioris ſtirpis regibus ſucceſſit curia, conuentus, Concilium generale regni, Parlamentum Curiale, colloquium, vt videbis apud Rigordum, Hincmarum, Iuonem Carnotenſem *epiſt.* 158. Sugerium Abbatem in geſtis Ludouici VII. ſiue iunioris *cap.* 1. vbi ait illum ducta Burdigalæ in vxorem Eleonore Aquitaniæ ducíſſa, repetiiſſe Pariſios, *vbi*, inquit, *ſolent Reges antiquitus conuentum prælatorum & principum*, id eſt, *magnum parlamentum conuocare, ad tractandum ſuper ſtatu Eccleſiæ & de regni negotiis ordinandum*; nulli tamen in iis Synodis condebantur noui Canones, ſed ſatis habebant, antiquam fidem & diſciplinam Eccleſiaſticam, antiquis Canonibus ſtabilitam & illæſam ſeruare. Sic Robertus Rex anno 1017. vbi accepit à Ricardo Aurelianenſi Comite inibi nouam hæreſim Manichæorum excitatam, eò ſe contulit & conuocato Epiſcoporum, Abbatum, illuſtriorúmque laicorum cœtu, regium conuentum habuit, in huius impietatis auctorem inquiri iuſſit, & Heribertum, atque Liſonium præcipuos è Clero ſectæ capita compertos ex ſententia omnium laïcorum, ſiue, vt loquitur Glaber hanc hiſtoriam referens, *vniuerſæ plebis conſenſu niſi celeriùs* ad ſanam *fidei mentem redeant, igne protinus cremari iuſſit.* Anno 1130. Ludouicus III. ſchiſmate Petri Leonis contra Innocentium ſecundum, Concilium regium conuocauit apud Stampas, ex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus & viris Religioſis, id eſt, laicis, atque ex ſententia totius Eccleſiæ Gallicanæ Innocentio adhæſit, quod narrat Sugerius Abbas & Arnulphus Sagienſis Archidiaconus aduerſus Gerardum Epiſcopum Engoliſmenſem, legatum Petri Leonis in Aquitania *cap.* 5. ait primum regnum catholicum Ludouicum vocatis Epiſcopis, toto Clero, regnique Magnatibus Concilium generale ſtatuiſſe: lege hunc auctorem apud Lucam Dacherio *tom.* 2. *ſpicilegij.* Idem habet Bernardus Abbas Bonæ Vallis *lib.* 2. vitæ S. Bernardi Claræ Vallenſis item Abbatis.

14 Atque hæc fuit Conciliorum regiorum ſeu conuentuum generalium regni antiqua conſuetudo, vt decreta Synodarum particularium Eccleſiaſticarum, quæ nouos Canones & leges in rempublicam inducebant, examinarentur antequàm mandarentur executioni & regnum obligarent: optima ſanè mente, ne quid turbarum oriretur, atque vt facilior fieret obſeruatio: nam pœnas etiam graues aliquando violatoribus imponebat Rex in eo conuentu generali atque huius moris, ſciſſo iam ſeditionibus & bellis regno atque imminuta regum, quod indè ſequitur. Maieſtate, adhuc recenti exempla duo valdè illuſtria-

dare licet: cùm enim an. 846. ex consensu Caroli Calui Venilo Senonensis, Hincmarus Remensis, & Rudolfus Bituricensis, & deindè Guntboldus Rotomagensis Meldis Coocilium habuerit & plurimos Canones tum ex nter ioribus Synodis eriam Gallicanis collegissent, & paucos alios adiecissent, & in clausula Cooeilij Regem enixè rogassent vt ea capitula maximè quæ ipsemet decreuisset, & manu propriâ confirmasset; atque præcedentium regum capitula *impleri*, hoc est obseruari vellet, & iuberet Rex à conuentu generali in villa Spatnaco ad Matronam fluuium relegenda curauit, & dissidentibus primoribus, regni ab Episcoporum admonitione: sic enim sua decreta ad regem missa vocabant, & testabantur, se vel iusserat, consilium secundùm Deum dedisse. Rex Concilium cum proceribus, remotis ab eo Episcopis habuit, & ex omoibus illis capitulis, nouemdecim *tantùm* obseruanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripta tradiderunt dicentes, non ampliùs de eorum capitulis quam ista & ista velle cum principe *obseruare*. Anno deindè Christi 853. Episcopis, iuxta instituta Canonum Synodum celebrare volentibus annuit idem Rex Carolus, eósque ad vrbem Suessionum io Monasterio S. Medardi & S. Sebastiani X. Kalend. Maias conuenire præcepit, vbi posthabitis sæcularibus curis ipse quoque Rex adesse dignatus est vt non solum deuotione Ecclesiæ se filium esse ostenderet, verùm etiam sicubi opus esset, protectorem regia potestate *monstraret*. Sic habet eius Concilij, quod ex quinque Prouinciarum Episcopis coaluit præfatio, & non modò interfuit Carolus, sed & plurima tractanda proposuit. Quare *Canone I.* dicitur, *Cùm itaque præsules diuersarum Ecclesiarum pro rege multu humiliter & prudenter proponente tractassent potius quadam, quam definissent, &c. iam Rex absque vlla ambitione Synodum solus ingressus simpliciter cum Episcopis residebat*. Nouum regiæ demissionis exemplum habes in Canone VI. in quo *Romanus* Rex Carolus coram sacra Synodo quendam Diaconum Remensis Ecclesiæ, nomine Rigamfudum impetiit, quòd præcepta falsa regio nomine compilasset, sicut ad eum quorundam suggestionibus, & verosimilibus indicijs esset *perlatum*. Non iudicauit igitur Diaconum læsæ Maiestatis in falsandis regiis literis, siue diplomatibus, ac, vt id temporis vocabant, præceptis, reum, sed iudicandum Synodo detulit, quæ propter defectum plenæ & omnimodæ probationis illi interdixit, ne à Parochia Remensi quoquo modo præsumeret abscedere, donec se ab illis, quæ ei impingebantur, idoneum redderet vel competenter satisfacere *procuraret*. Canone VII. *statuit sancta Synodus annuente pio principe vt idonei legati dirigerentur qui singularum locorum statum diligentissimè perscrutarentur, & quæ ipsi per se nō valerent corrigere, iudicio proximè futuri Concilij & potestati regiæ reuelarent*. Eiusdem prætereà regis modestiam indicant gesta Synodalia quæ *Act. I. ipsi fratres libellum conscribentes porrexerunt Hincmaro Archiepiscopo, qui tunc vna cum Venilone Archiepiscopo & Amalrico Archiepiscopo, sub præsentia gloriosi regis domini Caroli Synodo præsidebat*. Vides itaque Carolum non præsidem egisse Synodi sed suffragatorē. Post VII Actionem Capitula Synodo proposuit, & *consultu Episcoporum per regnum suum innotescenda, exercenda & conseruanda commonuit, præcepit, & confirmauit*. Quæ omnia ferè sunt de missis regiis quid vnà cum Episcopo, & quid cum comitibus agere debeant. Hoc ipso anno 853. mense Augusto in Synodo apud Vermeriam palatium, quæ in Synodo Suessionensi constituta fuerunt relecta sunt & approbata. Quare *Can. 3.* Synodi Vermeriensis sic habetur: *Sed & Capitula quæ sunt Synodali consultu, dominus Rex Carolus in Concilio memorato apud Suessionis ciuitatem sacro proposuit conuentui, coram fidelibus suis, eodem Palatio Vermeria relegi fecit, & ab omnibus consonanter suscepta sunt, & accepta*.

Anno Christi 855. Lotharij Imperatoris & Caroli Calui Regis 15. coactum apud vrbem Valentiam in domo Basilicæ S. Ioannis adiacente Concilium eius nominis in quo sic præfatur: *Cum propter Episcopi ciuitatem, ipsius criminibus diffamati ex iussione præfati pij principis reuerendissimi trium Prouinciarum Episcopi in vnum collecti resedissent*. Erant porrò illæ Prouinciæ, Lugdunensis, Viennensis & Arelatensis, ex quibus Episcopi numero XIV. conuenerant.

Anno 858. mense Nouembri Episcopi è Synodo apud Carisiacum coacta scribunt ad Ludouicum Germaniæ Regem Caroli fratris regnum inuadentem, & in Attiniaco Palatio tunc existentem, & excusant quòd eius iussa non potuerint exequi, & se Remis, vti suis litteris iusserat, se sistere ad Synodum. *Quatenùs* ibi nobiscum *& cum cæteris fidelibus vestris, de restauratione sanctæ Ecclesiæ, & de statu, ac salute populi Christiani tractaretis*, accusant autem angustiam temporis, inconuenientiam loci, & tumultus exortos, & addunt: *Quapropter nouerit vestra Sublimitas quia mandatū vestrum nostra non contempsit Humilitas*, adiiciunt tamen sua pro statu rerum, vti nominant, consilia, & de habenda Synodo generali, agunt, cap. vltimo. Anno 859. ab Episcopis duodecim Prouinciarum præsentibus Carolo caluo, eiusque nepotibus Lothario & Carolo Regibus celebratum est Concilium, in suburbano Tullensi villa Saponarias, Iunio mense, Nicolai Pontificis anno 2. In ea Synodo *Can. VI.* Rex Carolus contra Venilonem Archiepiscopum qui ab eo defecerat *proclamationis diploma porrexit*, qui libellus post Canones eiusdem Synodi editus est *tomo 3. Concil. Gubie*, & *Canon. II.* de Abbate regulari Monasterij sancti Benedicti, & eius priuilegiis conseruandis rogat Carolum Synodus *eandem* postulauit *humiliter* Generalis Synodus, se ad terram vsque prosternens ante Carolum Regem.

Anno 876. Synodus Pontigonensis ex quinque Prouinciis iussu Caroli Calui coacta eundem Carolum à Ioanne VIII. iam electum & in Synodo Ticinensi confirmatum in Imperatorem iterum elegerunt anno eius Imperij I. & regni Francici 36. in ea Synodo sicut & in Ticinensi Palatio capitolare edidit, *vnà cum consensu venerabilium Episcoporum & illustrium optimatum, reliquorumque fidelium ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ, ad pacem & profectum totius Imperij sui*, in quo ferè omnia capitula de rebus Ecclesiasticis, Episcopis & presbyteris leges ferùnt: interfuit quidem illi Synodo Ioannes Episcopus Toscanensis legatus Ioannis VIII. P.R. sed in tota ea capitulari Imperator Carolus suo, non Synodi oomine loquitur.

Atque hæc sufficiunt vt antiquum Galliæ morem 15
in cogendis Synodis in conuentibus generalibus regni hactenus obseruatum vsque ad Imperium Caroli Calui demonstremus. Deinceps enim turbata domesticis bellis, vt variis factionibus de Imperio & regno decertantium Gallia, conuentus eiusmodi generales sensim desierunt, quamois sibi perpetuò eam auctoritatem retinuerint Reges, vt Synodos vel totius regni vel plurium Prouinciarum indicerent vbi, vel Regni vel Ecclesiæ necessitas & turbæ excitatæ id deposcerent, atque causæ graoiores, in qoibus de totius Ecclesię disciplina restituenda, confirmanda vel sancienda agebatur. Synodi verò Ecclesiasticæ frequentes semper fuerant & antiquorum Canonum decreta hac

in

iure diutiùs obseruata sunt tum annuentibus regibus qui ea seruari volebant, tum etiam indicentibus, cum ex pluribus diuersis Prouinciis cogendæ erant Synodi; nunquam enim sine regis permissu fiebant: si quos verò Canones, & leges eiusmodi Synodi sancirent, quæ nouam disciplinam in regnum inducerent, mittebantur ad regem, qui sua auctoritate illas firmabat, vt ab omnibus seruarentur, & qui eas violassent plecterentur, etiam pœnis grauioribus & temporalibus quas ipse imponebat, nam pœnæ spirituales, iam ab ipsis Synodis inflictæ erant, & denique vt Rex eorundem nouorum Canonum & legum Ecclesiasticarum tutorem ac defensorem se præberet.

16 Indicebantur quoque Gallicanæ Synodi ab ipso R. P. cuius obseruantissima perpetuò fuit Ecclesia Gallicana, vt ea ipsis Synodis constat, id verò fiebat tribus modis. 1. scribebant adRegem vt Synodum fieri præciperet; sic Bonifacius nomine Zachariæ persuasit Carulo Martello & Carolomano Francorum ducibus iuberent Synodos fieri in iis partibus quæ ipsorum administrationi patebant. Et Gregorius Magnus anno 599. contra Simoniacos voluerit Synodum haberi & rogat Brunechildem vt id iussio regia constituat *lib. 7. Epist.* 113. eaque de causa rogat Theodoricum & Theodebertum reges *lib. 7. Epist.* 114. vide eundem *lib. 9. Epist.* 49. & *Epist.* 53. 56. & 57. 2. ipsemet Pontifex aliquando indicebat, vt factum à Nicolao variis de causis iudicandis ac retractandis scimus, & aliquandò ipsi in Gallia præsentes cogebant, quod peruulgatum est, & *alibi* dicetur. 3. legatos & Vicarios suos ad id mittebant, non tamen vnquã inconsulto, & non nisi annuente Rege, sed de his legatis, vel Vicariis, siue ad certum aliquod negotium, siue perpetuis fusiùs agemus *tomo* 3. vbi de vniuersa hierarchia, quæ hoc loco libanda non sunt, ne grauem & implexam quæstionem perfunctoriè tractasse videamur.

17 Ad extremum circa Synodos Gallicanas restaret explicanda earum auctoritas in definiendis causis & controuersiis, & an ab earum sententiis, liceret ad aliam Synodum prouocare, an ad sedem Apostolicam & plurima eiusmodi, quæ magnam partem pertinent ad tractatum de iudiciis Canonicis, quem annuente Numine, accuratum pollicemur *tomo* 3. *huius operis*. Hoc vnum in præsentiarum moneo, in dubiis cum neutrius partis erant satis liquidæ probationes semper consultam esse sedem Apostolicam, tum à Regibus, tum ab ipsismet Gallicanis Synodis, vt exemplis illustribus demonstrat Marca *lib. 6. cap.* 25. §. *vltimo*, & *cap.* 26. *num.* 2. quæ nos *tom.* 3. vbi de appellationibus, afferemus.

CAPVT VI.

De iure priuato & proprio singularum Ecclesiarum.

QVÆSTIO I. *An sit aliquod ius priuatum & proprium Ecclesiasticum.*

QVÆSTIO II. *An Episcopus in sua Parochia siue Diœcesi, Metropolitanus in Prouincia Exarchus in Diœcesi, & Patriarcha in Patriarchatu possit ius proprium Ecclesiasticum constituere.*

QVÆSTIO III. *An sacra Collegia & Societates possint sibi ius proprium constituere.*

QVÆSTIO IV. *An Parochus possit in sua plebania vel Parochia ius proprium Ecclesiasticum ferre.*

NON vsurpo nomẽ priuati & proprij iuris in ea omnimoda significatione quam sequuti Iustinianum accepimus, *lib. proximè superiori cap.* 7. *q.* 1. & 2. vbi de his vocibus fusiùs disputauimus. Sed sicut vocamus ius commune Ecclesiasticum illud, quo vel tota Ecclesia Christiana, vel ampliores & illustriores eius partes vtuntur, ita proprium & priuatum illud dicimus quod singulares aliquæ Ecclesiæ præter ius commune sequuntur, quamquam si rem ad viuum resecare placeat, illud tantùm ius commune hoc loco dici deberet quo vniuersa Ecclesia Christiana regitur, quod vel in Scriptura sacra, vel in legibus, & Canonibus Synodorum Oecumenicarum continetur; proprium verò, & priuatum ius illud erat quod vniuersæ Ecclesiæ partes, vt Ecclesia Orientis, Occidentalis, Africana, Gallicana, Hispaniensis, & aliæ eiusmodi sibi constituerent in suis Synodis Patriarchalibus, Diœcesanis, Prouincialibus à quibus proprios & priuatos sibi Canones ac leges Ecclesiasticas acceperant, sicut Iustinianus ius commune vocat, quo gentes omnes vtuntur: ius verò ciuile proprium ciuitatis alicuius, vt ius Romanum, Atheniense, Lacedemoniorum. De hoc iure proprio Ecclesiastico egimus, *cap. superiori*, in vniuersum, illud siquidem à Synodis non Oecumenicis sancitur, de quibus fusè, vt vides, disputauimus. Aliud est præterea ius priuatum & proprium, quod ne quidem vni genti, regno, Diœcesi aut Prouinciæ commune est, immò neque aliquando toti vni Episcopatui aut Parochiæ, sed singulari omninò alicui Ecclesiæ aut communitati Ecclesiasticæ, quæ suas sibi sanciuit aut ab suo sancitas accepit leges aut vsu diuturno & continuis moribus seruauit, quod sanè priuatum, & proprium est, cum non sit aliis commune, aut si quando ab aliis vsurpetur, id non fit ratione alicuius communis inter se iurisdictionis, sed quod singuli illud sibi suisque rebus commodum rati elegerunt. Quare in eo est potiùs quædam similitudo quàm communitas, quomodo plures leges Atheniensibus & Lacedemoniis fuere similes non communes, cum vnam eandemque rempublicam non constituerent & non ideò seruarentur Lacedemone, quia Athenis latæ erant & qui illas Athenis sanciuerant, non illas Lacedemoniis edixerunt. Neque semper verum est quod ex Cicerone referebamus aliàs, vbi est iuris similitudo, ibi esse communitatem ciuitatis, nisi illa similitudo iuris sit omnimoda & ab eadem auctoritate profecta. De hoc itaque iure priuato & proprio in hac strictiori significatione disputamus hoc capite, de communi enim tum vniuersæ Ecclesiæ, tum aliquibus eius partibus egimus hactenùs. De eo porrò duo quærenda sunt, primum an detur eiusmodi ius aliquod, secundum à quo illud constitui possit.

QVÆSTIO I.

An sit aliquod ius priuatum siue proprium Ecclesiasticum.

Probatur ius eiusmodi ex municipiis, n. 1.
Ex variis Sodalitatibus, n. 2.
Et ratione, n. 3.
A quonam condi possit, n. 4.

1 DAri ius aliquod proprium Ecclesiasticum ostendi facilè potest ex iure municipali; Municipes enim ita Ciues Romani erant, vt tamen rempublicam separatam haberēt, sua sacra, & suas leges. Seruij filius, inquit Festus, *aiebat initia fuisse qui ea conditione ciues Romani fuissent, vt semper Rempublicam separatim à populo Romano haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui æque Ciues Romani erant, & in legione merebant, sed dignitates non capiebant.* Paulus verò. *Municipium id genus hominum dicitur, qui cum Romam venissent*, neque Ciues Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerū ad munus fungendum vnà cum Romanis Ciuibus, prætetquàm de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo; *sicut fuerunt Fundani Formiani, Cuman, Acerrani, Lanuuini, Tusculani, qui post aliquot annos Ciues Romani effecti sunt. Alio modo id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venit: vt Affricani, Carites, Anagnini. Tertiò id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vti municipia essent sua cuiusque ciuitatis ac coloniæ, vt Tiburtes Prænestini, Pisani, Arpinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrini. Lucenses.* Ex Paulo igitur, tria erant genera municipum, prout Ciuitate Romana donati erant, singuli sua sibi propria sacra, leges, & iura retinebant, quod obuium est in iure, & colligitur ex *C. de municipib. & originariis. & D. ad municipalem*, vbi legem subintelligunt Politianus, Budæus, & Fornerius *lib. 1. Selectorum cap. 13.* reprehensi à Cuiacio *lib. 9. obseruat. cap. 37.* cum toto eo Titulo nihil de lege municipali agatur, *quæ enim de lege*, inquit Cuiacius, *an de certa aliqua, an de omnibus muni ipiorum propriis, & earum condendarum potestate?* neutrum occurret. Is titulus *l. 3. C. de veteri iure enucleando*, inscribitur *ad municipales*, & non *ad municipalem*, quasi ad municipes, de quibus omninò agitur, & Basilicæ inscribunt *περὶ πολιτῶν*, sunt igitur ex Festo propriè Ciues Romani ex Municipiis suo iure & legibus vtentes, muneris tamen honorarij cum populo Romano participes, nullis aliis necessitatibus, neque vllis populi Romani legibus adstricti, cum numquam populi Romani, eorum fundus factus sit: Coloniæ municipiis contrariæ: nam ex ciuitate Romana prognatæ sunt, & iura omnia populi Romani, non sui arbitrij habent: quæ conditio etsi sit magis obnoxia, & minùs libera, potior tamen & præstabilior existimatur propter amplitudinem populi Romani, cuius istæ Coloniæ, quasi effigies paruæ simulachraque esse videntur. Ita Aulus Gell. *lib. 16. cap. 13.* Erant igitur municipalis iura, quibus municipia vtebantur, quibus comparare licet priuatas Ecclesias, cum eo tamen discrimine, quod municipia nulla lege populi adstricta essent sed suis vterentur, priuatæ verò Ecclesiæ & vniuersæ Ecclesiæ legibus communibus vtantur, & suas tamen proprias ferunt. Vnde licet non sint propriè loquendo municipia, non sunt etiam Coloniæ quæ nullis legibus, quam Romanæ Ciuitatis vtebantur, nam Ecclesiæ priuatæ vniuersalis Ecclesiæ legibus simul, & suis propriis reguntur.

Confirmari idem potest ex variis Collegiis & sodalitatibus quas Græci *ἑταιρείας* dicunt, quibus *l. Sodales 4. D. de Collegiis, potestatem facit lex pactionem, quam velint sibi ferre, dum ne quid ex publica lege corrumpant*: lex verò quæ permittit collegiatis sibi pactionem & iura facere, est antiqua Solonis lex, & vt ibidem affirmat Caius, quam & ipse adducit, idem traditur *l. 1. D. ead. §. 1.* Ex diui Seueri rescripto *religionis causa coire non prohibentur, dum tamen non fiat contra SC. quo illicita collegia arcentur.* Cum igitur Collegia intra eandem ciuitatem suas sibi leges & iura propria sanciant, quæ tamen communibus non derogent, neque aduersentur, cur priuatæ Ecclesiæ suas, etiam sibi leges quibus conseruentur, & quæ communibus nihil derogent, condere non poterunt? 2

Exemplum habemus in variis moribus & ritibus diuersarum Ecclesiarum, atque in tam multis Canonibus & regulis a tot synodis diœcesanis, & metropolitanis magnâ laude & prudentiâ sancitis; ex quibus etiam mirabilibus illa Ecclesiarum diuersitas cum vnitate coniuncta elucescit, ex quibus fit vt vna perpetua sit & constans Ecclesiæ vnitas vt tam sæpè inculcat Cyprianus, & nos ex illo nonnunquam monuimus.

3 Denique manifesta ratio hanc proprij iuris diuersitatem & multiplicitatem euincit, nam cum morum, temporum, negotiorum, opportunitatum, & variarum circumstantiarum necessitas, varias diuersasque leges exigat, neque communis vnusque legislator possit omnibus & singulis occurrere, & quæ vni sunt commoda, aliis importuna existant, necessarium est vt pro illa diuersarum personarum, nationum ac morum varietate diuersæ leges existant, cum vna eademque singulis & omnibus vtilis esse non possit. Deinde cum diuersæ sodalitates & societates in vna eademque ciuitate ad eius commodum necessariæ sint, neque eæ sodalitates coalescere possint nisi aliquo iuris vinculo inter se colligentur, ius illud proprium & peculiare sit oportet, si enim commune fuerit, non facient peculiarem sodalitatem sed communem cum aliis omnibus, si illis in omnimodo iure communicet: vt enim dicebat Cicero, vbi est communio iuris, ibi est communio ciuitatis, quæ non erit tantùm communio sed omnimoda vnitas, si idem prorsùs sit ius, in quo sit communio, nullaque prorsùs distinctio: quæ omnia demonstrant (nisi fallor) aliquam iuris diuersitatem in diuersis Ecclesiis esse oportere. Omnia & singula corporis membra diuersam constitutionem, operationem, motum, sensum, affectiones, morbos, vitia, remedia, habent præter communem totius corporis spiritum & motum, quod in Ecclesiæ mystico corpore nemo diffitebitur.

Quare inquirendum dumtaxat restat, à quo ius istud proprium condi possit, & debeat, cum aliæ sint Ecclesiæ Patriarchales, aliæ diœcesanæ, Metropolitanæ, aliæ Episcopales, & denique inferiores, quæ singulæ eiusmodi ius proprium habere possunt, sunt item & quædam collegia & sodalitates, tum Ecclesiasticorum, vt Canonicorum & virorum religiosorum, tum laicorum, ad finem aliquem Ecclesiasticum aut factum, de quibus omnibus quæri potest, à quo ius peculiare, quo regontur, accipiant, an à solo præside, an à tota communitate, an ab aliquo alio superiore. 4

QVÆST.

QVÆSTIO II.

An Episcopus in sua Parochia siue Episcopatu, Metropolitanus in Prouincia, Exarchus in Diœcesi, & Patriarcha in Patriarchatu, proprium ius Ecclesiasticum sancire possint & quomodo?

Quid possint Episcopi, n. 1.
Quando, & quomodo, n. 2. & 3.
Quid Archiepiscopi, & superiores, n. 6.
Quid legati, & Vicarij Pontificij, ibidem.

1 DVbium esse nequit quin in Synodis Patriarchalibus, Diœcesanis, Prouincialibus & Episcopalibus siue ciuilibus, de qoibus omnibus proximè *superiori capite* disputauimus, possint Canones & leges Ecclesiasticæ propriè sanciri, ad id enim coguntur eiusmodi Synodi vt Ecclesiæ necessitatibus occurratur efficaciùs, *quandò simul adsunt, & vno lumine micant tot speciosissima tabernacula Dei, tot membra excellentissima corporis Christi*, inquit Leo *serm. 1. de sua assumpt.* Et sanè non alium finem sibi proponunt prælati, qui Synodos istas conuocant, neque ipsæmet Synodi, quàm quæ ad emendationem morum Ecclesiasticorum, & Ecclesiæ vtilitates pertinent, vt habet Concilium Aluern. *cap.* 1. & ferè omnes Synodi in initio conuentus soi testantur. Quia verò prælati, de quibus agimus hoc loco sunt earum Synodorum capita & præsides, possint etiam vnà cum illis & in illis leges Ecclesiasticas ac ius Prouinciæ suæ & Ecclesiæ proprium condere. Quæstio igitur est de eiusmodi Prælatis seorsim sumptis, an ipsi sine Synodo Diœcesana, Prouinciali aut Patriarchali eáque inconsulta proprium ius, & legem statuere; quæ quæst. supponit aliam multò implicatiorē, & quam *ad tom.* 3. *de Hierarch.* & de eiusmodi prælatorum potestate tractandam remittimus. Quare paucis dumtaxat hoc loco positam controuersiam definiemus.

2 Ordior igitur ab Episcopis, quos in suis Episcopatibus posse condere leges Canonicas affirmo cum Suar. *lib.* 4. *de legib. cap.* 4. *num.* 2. & aliis passim Doctoribus: eos enim constituit Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei, inquit Paul. *Act.* 20. suntque Pastores ordinarij, quibus ligandi, soluendique facultas data est. Quare ea vi proprij muneris, & iure ordinario ipsis competit, statuta & leges condere, id tamen malè colligunt aliqui, apud eundem Suar. *lib.* 6. *ex cap. cum omnes* 6. *& cap. cum accessissent* 8. *de constitutionibus*: nam in illis ne vllum quidem verbum est, quod in hanc rem trahi valeat: *Capite enim cum omnes*, agitur de quodam statuto à Canonicis Trecensibus posito circa perceptionem integrorum fructuum à solis Canonicis residentibus. Imperat autem Innocentius III. vt Episcopus Trecensis, iuniores Canonicos antiquis coæquet: *cap.* verò *cùm accessissent* agitur de Primiceriatu Ecclesiæ Tullensis, ad sedem Apostolicam deuoluto, nihilque illis locis, vt vides, de potestate legum Latina Episcopi tractatur. Ineptè etiam affertur *cap.* 1. *de consecrat. dist.* 3. Vbi indicitur certorum festorum feriatio & modus illius feriationis, nam festa illa ibi indicuntur ea auctoritate Concilij Lugdunensis, non alicuius singularis Episcopi. Efficaciùs igitur eiusmodi auctoritas Episcopi probatur *ex c. si quis* 2. *de maioritate & obedientia.* Vbi si quis contra decretum Episcopi venerit, ab Ecclesia abiici videtur, vel ex Agathensi Synodo anathemate percelli; quia, qui non obedierit principi, morte plectendus est, 1. *Reg. capite* 13. Si autem Episcopus habet vim coactiuam, multò magis habebit directiuam. Hæ porrò duæ facultates ad veram, & propriè dictam iurisdictionem omninò sufficiunt, quæ iurisdictio cùm sit in totam communitatem, legislatiua prorsus erit. *cap.* icto *vt animarum* 2. *in* 6. Bonifacius VIII. facultatem condendi statuta agnoscit in Episcopo.

Non potest tamen Episcopos aut derogare iuri communi, aut aliquid contra ea, quæ R. P. sibi reseruauit, aut illi prohibuit, suis legibus statuere, quia in his omnibus inferior est. Quare Innocentius III. expostulat, cum Antiocheno Patriarcha, quòd Lucum Apameensem electum licet, nondum consecratum, in Tripolitanam Ecclesiam transtulerat, eo quod eiusmodi Episcoporum translationes ad sedem Apostolicam pertineant. Inde etiam fit vt in causis grauioribus cuiusmodi sunt nouæ fidei declarationes, & ea quæ vniuersalibus consuetudinibus aut ritibus Ecclesiæ repugnarent, nihil possit sine Pontificis consensu, in aliis autem omnibus non egeat eius approbatione. 3

Non tenetur etiam consensum Cleri, aut populi in ferendis legibus Episcopus expectare nisi in casibus à iure expressis: quia ab illis in sua iurisdictione non pendet, neque vlla ratio cogit eam ita coarctate, nisi fortassis ea statuta officerent priuilegiis ab alio superiore Clero vel popolo concessis: iis enim inuitis, illa tollere aut minuere non posset, maximè si confirmata fuissent à Pontifice. 4

Duo verò vlterius quæri possunt, an videlicet ea potestas legislatiua Episcopalis, siue iurisdictio sit omninò diuina, an humana & concessa à Pontifice, & an omnes Episcopalibus statutis ligentur, quod postremum definiemus, *lib.* 7. *vbi de obligatione iuris Canonici*, primum verò illud de iurisdictione Episcopali quomodo se habeat ad Pontificem, & an sit ex iure diuino, an ea iure etiam humano, disceptabitur *fusiùs tomo* 3. *vbi de Hierarchia*, iterùm adi Suar. *lib.* 4. *de legibus.* 5

Archiepiscopi & Metropolitani, Exarchi & Patriarchæ possunt in suis singularibus Diœcesibus & Episcopatibus, id omne quod Episcopi in suis Parochiis & Episcopatibus, eandem potestatem habent legislatiuam, sicut alij Episcopi sibi subditi: ratio manifesta est, quia illi sunt peculiares, & veri Episcopi illorum Episcopatuum; in Prouincia verò Patriarchali & Diœcesi ratione suæ dignitatis nihil possunt nisi quod ipsis vel iure speciali, vel consuetudine vel priuilegio conceditur, possunt quidem conuocare Synodos, illis præesse, causas Episcoporum iudicare, & alia eiusmodi, & sunt immediati superiores Episcoporum in istis, sed nihil possunt in Diœcesibus sibi subditorum Episcoporum, quorum omnium ratio vniuersalissima est, quia omnes istæ dignitates, Metropolitica, Exarchatus, Patriarchatus, ratione quarum præeminent Episcopis, sunt dumtaxat ea iure Ecclesiastico, vti superiore cap. diximus, & iterùm *tomo* 3. docebimus. Nihil igitur ipsis aliud tribuunt istæ dignitates, quam quod illis iure speciali concedit Ecclesia, quæ & hoc ipsum declarauit, nam Nicolaus I. sic scribit Rhodolpho Bituricensi Archiepiscopo, & refertur *cap. Conquestus* IX. *quæst.* 3. *conquestus est Apostolatui nostro frater Sigedodus Archiepiscopus Narbonensis, quod Clericos suos, eo inuito ad iudicium tum venire compellas, & de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, eo inconsulto quasi iure Patriarchatus tui disponas, cum* 6

hoc

hoc nec antiquitas (cui Patres ſanxerunt reuerentiam) habeat, & auctoritas ſacrorum Canonum penitùs interdicas : niſi fortè pro cauſis quæ apud ſe terminare non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum prouocauerint, vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit res Eccleſiæ ſuæ iudicio tuo diſpenſare voluerint, Primates enim vel Patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris Epiſcopis niſi quantum ſacri Canones concedunt & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, definimus : ita vt ſecundùm Nicænas regulas ſua priuilegia ſeruentur Eccleſiis, præterquàm ſi Apoſtolica ſedes aliquam Eccleſiam, vel ipſius rectorem ſpeciali priuilegio decreuerit honorare. Quæ Nicolai definitio notanda omninò eſt, cum & expreſſa ſit & antiquos Canones alleget, nam *Can.* 33. Apoſtolorum iubet Epiſcopos nihil agere contra ſui Metropolitani conſcientiam & Metropolitanum etiam nihil facere ſine Epiſcoporum ſuorum conſilio, & vnumquemque facere, quæ ad ſuam Parochiam pertinent, & pagos qui ei ſubſunt, τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἐκεῖνα καὶ μόνα πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπὸ αὐτὴν χώραις, ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι· οὕτως γὰρ ὁμόνοια ἔσται. Epiſcopos vniuſcuiuſque gentis noſſe oportet eum, qui in ipſis primus eſt, & exiſtimare eum vt caput, & nihil quod ſit arduum, & magni momenti, præter eius ſententiam facere, illa autem vnumquemque facere, quæ ad ſuam Parochiam & pagos & ſubiectos pertinent, ſed nec ille, abſque omnium ſententia quidquam agat. Sic enim erit concordia. Hic ſine dubio Canon, qui allegatur nomine Canonis abſolutè *cap.* 1. 9. *quæſt.* 3. quod Gratianus ibi recitat ex Concilio Martini cum reuera ſumptum ſit ex Martini Bracarenſis capitulis *c.* 4. Clarius eundem Canonem adducit Conneilium Antiochenum *c.* 9. vbi neque Epiſcopos ſine conſenſu Metropolitani, neque Metropolitanum ſine ſententia ſuffraganorum Epiſcoporum quidquam agere prohibet, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης : vbi vides Concilium vti eadem voce γνώμης, tam circa Metropolitanos reſpectu ſuffraganeorum, quam circa inferiores Epiſcopos reſpectu Metropolitani, vt oſtendi pari iure mutuũ illum conſenſum requiri, ſed vt videas Canonem Antiochenum ſumptum eſſe ex Canone Apoſtolico vtriuſque verba conferr & eadem ferè eſſe comperies : τοὺς, inquit Antiochen. καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ κατὰ ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις, ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν, τῆς αὐτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας, τῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ κατὰ κρίσιν ἕκαστα διαλαμβάνειν, περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. Per ſingulas regiones Epiſc. conuenit noſſe Epiſcopũ Metropolit. totius Prouinciæ curam, & ſollicitudinem gerere, propter quod ad Metropolitanum vndique omnes qui videntur habere negotia concurrant, vnde placuit eum honore præcellere, & nihil ſine ipſo cæteros Epiſcopos magni momenti aggredi, ſecundum antiquum patrum noſtrorum Canonem, niſi ea ſola, quæ ad vniuſcuiuſque Parochiam conferunt, & ad regiones & ſubiectos, oportet enim vnumquemq. Epiſcopum habere ſuæ Parochiæ, & Diœceſis poteſtatem, & prouidentiam totius ſubiectæ regionis ſecundùm competentem ipſi reuerentiam, ita vt illi liceat Presbyteros & Diaconos ordinare, & de ſingulis illius regionis cauſis cum moderatione & pondere diſceptare. Nihil autem amplius illi agere permittitur, citra Metropolitani conſcientiam, neque etiam Metropolitano ſine reliquorum Epiſcoporum conſilio, quidquam agere conceditur. Hoc porrò Concilium Africanum à Conſtantio in encæniis & dedicatione templi quod Dominicũ Aureum nuncuparunt, coactum ad damnationem Athanaſij, quamuis Arrianum fuerit, eius tamen Canones qui vere rẽ diſciplinam reſtantur, & recepti ſunt, & ſæpius allegantur. Vides itaque Canonem Apoſtolicum & Antiochenum & eandem ſententiam iiſdemque ferè verba continere & Metropolitanum nihil in Prouincia aggredi poſſe ſine ſententia comprouincialium Epiſcoporum, & multò minùs leges ac Canones vniuerſæ Prouinciæ præſcribere, aliis inconſultis. Vides quoque ſingulos Epiſcopos ſuæ Parochiæ, & Epiſcopatus curam ac ſollicitudinem gerere, quamuis aliquid magni momenti, ſine conſcientia ſui Metropolitani ſuſcipere non debeant. Quare ſi nouam aliquam & magni momenti legem ferret, debebat ex antiquis Canonibus Metropolitanum conſulere, & ab illo licebat ad Metropolitanum prouocare vt dicetur tractatu de iudiciis Canonicis. Quare iſta hactenus adducta ſufficiant hoc loco : quæ porrò diximus de Archiepiſcopis, eadem de Exarchis, primatibus, & Patriarchis, reſpectu ſibi ſubiectarum regionum & Prouinciarum dicenda ſunt.

7 Quæri porrò idem poteſt de Cardinalibus, an ipſi leges ferre poſſint in Eccleſiis ſuorum titulorum: & Reſpondeo poſſe, quia in illis habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quod ipſum affirmamus de Abbatibus habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem in ſuis quaſi Diœceſibus, de legatis, Vicariis Pontificiis, an in ſua Prouincia poſſint condere leges, dicemus *citato* ſæpiùs *tomo* 3. *de Hierarchia* : moneo tantum in præſentiarum iure ordinario id poſſe, eaſque leges, tamdiu duraturas, quamdiu vel à Pontifice, vel ab alio poteſtatem æqualem habente, non reuocabuntur : id enim perſpicuè definitur, *cap. Nemini* 10. *de officio legati. Nemini dubium eſſe volumus* (inquit Gregorius IX.) *quia legatorum ſedis Apoſtolicæ ſtatuta edita in Prouincia ſibi commiſſa durent tanquam perpetua, licèt eandem poſtmodùm fuerint egreſſi.*

QVÆSTIO III.

An ſacra collegia & Sodalitates poſſint ſibi proprium ius conſtituere.

Collegium Cardinalium, n. 2. & 3.
Collegium Canonicorum, n. 6. & 7.
Communitates Clericorum, n. 9.

SAcra iſta Collegia nomino, imprimis cœtum Epiſcoporum in Conciliis Oecumenicis, vel non Oecumenicis, Collegium Cardinalium, deindè Canonicorum, & demùm Clericorum quorumdam ſocietates, qui vni alicui Eccleſiæ deſeruiunt. De Collegiis Epiſcoporum diximus hactenùs *duobus ſuperioribus capitibus*, certúmque iam nobis eſt iſtos Epiſcoporum conuentus poſſe leges ferre, ſiue vniuerſæ in

in Conciliis Oecumenicis, siue certis quibusdam Prouinciis, aut regionibus in Conciliis non Oecumenicis. Neque circa hanc quæstionem quidpiam addendum videtur: restant tria illa reliqua collegia, de quibus non agimus hoc loco, nisi præcise quoad potestatem condendi peculiares leges, aut statuta, quibus sibi proprium ius condant, quod vel ipsos, vel etiam alios quosdam obliget.

Obseruandum verò est communitates istas posse quidpiam ad bonam sui ipsius administrationem & regimen, duobus modis statuere. Primo quidem per modum veræ & propriæ legis, quæ oritur ex potestate iurisdictionis & per se suos subditos perpetuò obligat. 2. per modum pacti cuiusdam, in quod vel omnes, vel maior pars consensit, atque se obligauit, etiam ad pœnas, si secùs fecerint. Quod statutum non est verè lex, & non postulat in statuente potestatem iurisdictionis, vt optimè distinguit Suar. *lib. 4. de legibus, cap. 6.* atque ita varias Canonistarum sententias sapienter conciliat.

2 Collegium Cardinalium viuente Papâ nullas leges Ecclesiasticas ferre potest, quibus vel vniuersam Ecclesiam, vel seipsos obliget: quia nullam per se & seorsim à Pontifice viuente habent iurisdictionem ordinariam, quamuis singuli in suis titulis habeant, vt diximus *q. proxima*, iurisdictionem Episcopalem, quæ extra illos titulos, & veluti Parochias non porrigitur; immò neque viuente Pontifice, eóque inconsulto possunt in vnum coïre ad disponendum de iis, quæ pertinent ad regimen Ecclesiæ, neque proindè ferre leges Ecclesiæ inuito aut inscio Pontifice, nisi velis viam schismatibus aperire.

3 Idem Collegium Cardinalium vacante Sede non potest ferre leges vllas, quæ vniuersam Ecclesiam obstringant. Ita Glossa *in Clem. vnic. de Schismaticis, vers. Sede vacante.* Panormit. *in cap. eam te, de re indicata, num.* 13. Felin. *ibid. num.* 11. & alij: quia nullam iurisdictionem in Ecclesiam habet, quam tamen legislatio requirit: vel enim illam habet ex iure quodammodo naturali ratione dignitatis Cardinalitiæ, quæ semel instituta, requirit similem, vel ex iure diuino positiuo, vel ex iure denique Ecclesiastico. Primum dici nequit, cùm natura dignitatis Cardinalitiæ illam non exigat: ius verò diuinum nullibi habemus; Ecclesiasticum quoq; contrarium omninò existit. Nam Clement. *ne Romani, de Election.* prohibet, immo irritum, & inane decernit, quidquid potestatis aut iurisdictionis, ad Romanum dum viuit Pontificem pertinentis, cœtus Cardinalium dixerit exercendum, nihilque aliud quàm quod Gregorius X. in sua constitutione edita in Concilio Lugdunensi permittit. In ea verò constitutione quæ etiam adducitur *cap. vbi periculum, de electione in. 6.* Gregorius de sola dumtaxat electione Romani Pontificis agit, & Alexandri III. sanctionem in Concilio Lateranensi editam confirmat, pleraque alia quæ opportuna visa sunt adiiciens; neque verbum vllum habet de iurisdictione.

4 Neque dicas cùm Iacobatio *lib. 1. de Cardinalib. Artic. 12.* Albano *simili tractatu, q. 42.* & Manfredo, item de Cardinalib. *decis. 6.* Senatum Ecclesiæ Romanæ, Collegium Cardinalium esse voluit Constantinus in priuilegio quod indulsit Romanæ Ecclesiæ, & refertur *cap. Constantinus* 14. *dist.* 96. Senatum verò posse leges condere habetur, *l. non ambigitur, D. de legib.* *Deindè* tunc Collegium istud repræsentat totam Ecclesiam, cùm eius vice, & nomine Pontificem, qui toti præest, eligit, quæ omninò nihil faciunt ad adstruendam iurisdictionem collegij Cardinalium mortuo Pontifice, in vniuersam Ecclesiam, cùm ipsamet Ecclesia in Concilio Oecumenico Lugdunensi probans & admittens constitutionem allatam Gregorij X. iurisdictionem solùm ipsi tribuat, ad eligendum Pontificem nouum in locum demortui, cui & post decem dies omninò intendere vult. Quod verò instat Senatus Romani Cardinales esse voluerit Constantinus, importunè affertur; id enim tribuit omnibus reuerendissimis Clericis, in diuersis ordinibus, *eidem Romanæ Ecclesiæ seruientibus illud culmen singularitate, potentia, & præcedentia habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est Patritios atque Consules effici, nec non & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari.* Quæ, vt vides, omnibus Clericis reuerendissimis sanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientibus, qui non solos Cardinales comprehendunt, conceduntur, &c. vt nihil dicam de eiusmodi edicto, non potuit piissimus Imperator iurisdictionem spiritualem, & Pontificiam mortui Pontificis tribuere Collegio Cardinalium, aut in illud deriuare, cùm ipse nullam eiusmod haberet: tribuit igitur honorem, quo ornabatur Romanus Senatus, & illustria dignitatis insignia; vnde Græcè habetur: καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι καὶ λοιπὰ ἀξιώματα, indulget nempe illam celsitatem, & amplitudinem, qua magnus senatus ornatur, & Patritij, ipsique Consules & hypati, & reliquæ dignitates. Hypati dicebantur Consules, quia eorum erat summa potestas, eadem ratione concedit Pontifici omnia Imperialia ornamenta Pontificia simulque omnia signa & banda, de qua voce vide Suidam verbo βάνδα, dignitatem quoque regiorum equorum, ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, inquit Balsamon: deinde nouis istis Patritiis & Senatoribus Romanæ Ecclesiæ, Clericis, ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρει ὑποδήματα τὰ σανδαλικὰ λευκὰ ὀθονίων, οὕτως καὶ τὰ ἱερατεῖα ὡς καὶ τὰ γήϊνα πρὸς αἴνεσιν τοῦ θεοῦ, vt nimirum calceis albis cum linteaminibus albis, quemadmodum Senatus vtantur; atque ita terrestria simul & cœlestia, ad laudem Dei conueniant, dum nimirùm Ecclesiasticæ & cœlestes iisdem ornamentis fulgent, quibus terrenæ & Imperiales, in quibus omnibus nullum verbum fit de iurisdictione, quam etiam, vti monui, conferre non poterat Constantinus, neque vis vlla fieri debet in nomine & comparatione Senatus; nam quilibet S. Presbyterorum cœtus, Senatus dicitur, *cap. Ecclesia 7. 16. quæst. 5.* Quod sumitur ex Hieronymo *Epistola ad Rusticam*, & ex commentariis *ad cap. 3. Isaiæ.* Maneat igitur Collegium Cardinalium, etiam Sede vacante, non posse leges vniuersæ Ecclesiæ ferre defectu iurisdictionis, quam nullam habet nisi ad eligendum Pontificem: quid verò orto schismate possit, dicetur *alibi.*

Dices cum Henriques *lib. 10. cap. 27. num. 2.* Cardinales mortuo Pontifice regere Ecclesiam vniuersalem: succedunt igitur in eius iurisdictionem, sicut Capitulum Sede vacante, & mortuo Episcopo: adhoc verò regimen vniuersalis Ecclesiæ, nemo negabit necessariam esse potestatem legum latiuam cùm plurimæ possint esse causæ quæ nouas leges exigant, vacante Sede, maximè si diutiùs duret illa vacatio, vti contigit aliquando in diuturno schismate. 5

℞. ex his nihil aliud sequi quàm Cardinales Sede vacante habere iure Ecclesiastico administrationem Ecclesiæ in his, quæ pertinent ad electionem Pontificis, non verò quoad reliqua, nisi quatenus illis ab Ecclesia conceditur, aut prohibetur, vti iam vidimus: nullibi autem illa potestas ferendi leges in vniuersam Ecclesiam tribuitur: quid verò si diutiùs differretur electio, cum grauissimo Ecclesiæ damno, faciendu m

sit,

sit, sicut & tempore schismatis dicemus *alibi*, vti iam monuimus.

6 Capitulum siue Collegium Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ non potest viuente Episcopo legem aliquam, immo neque mandatum ferre, quæ alios quam suos Capitulares, & Canonicos obliget, cum, vt statim constat, non habeat in alios illam iurisdictionem.

Potest tamen condere aliqua statuta in seipsum siue in Capitulares suos, quæ ad bonum sui & ipsius Ecclesiæ gubernationem spectent: dissentiunt verò DD. an id possit sine consensu Episcopi, aut eo inuito. Distinguendum mihi videtur & conciliandæ diuersæ opiniones cum Suar. *lib. 4. de legibus cap. 6. num. 11.* minora enim quæpiam quæ solum bonum ordinem, & regimen Capituli spectant, ab illo statui possunt sine Episcopi consensu: grauiora verò quæ ad Ecclesiæ commoda, & antiquarum consuetudinum aut morum, eiusdem Ecclesiæ obseruationem, vel mutationem, vel etiam abolitionem pertinent, indigent non modo consensu, sed etiam confirmatione Episcopi; immò & aliquando ipsius summi Pontificis. Deinde existimarim distinguendum esse an hæc noua statuta præcipiant aliquid quod vetera, aut antiquas leges abroget; an verò leges omnino nouas, & aliis nullo modo contrarias. Obseruandum est Episcopum esse quidem superiorem Capituli, sicut & totius suæ diœcesis omniúmque illius Ecclesiarum, nisi fuerint exemptæ, non tamen aut proximum caput capituli, aut eius partem esse, cùm Capitulum sit corpus distinctum & habeat suum proximum caput, nimirum Decanum; quare Capitulū in iure distinguitur ab Episcopo, vti apparet ex rubrica *de his quæ fiunt à Prelatis sine consensu Capituli, in 6.* & ne Sede vacante *cap. vnic.* hoc notato certum videtur ex Glossa *in cap. 2. §. 1. verf. statutum, de verborum significat. in sexto.* Silueft. *verf. lex. q. 4.* Panormit. Innocent. & Felin. qui alios refert *in cap. cum omnes, de constitut. minor.* quædam statui posse à Capitulo sine Episcopo ad bonum sui regimen. Ex his omnibus etiam constat tum ex *cap. 1. cum omnes & cap. cum accessissent, de constitutionibus*, non posse in rebus grauioribus, sine Episcopo quidpiam statuere, cum quod Capitulum Trecense ordinarat de numero Canonicorum & inæquali perceptione fructuum, Pontifex irritarit. Vide Felinum, vbi circa aliqua singularia agit, maximè circa numerum, & residentiam Canonicorum. Nos in vniuersum rem totam definimus, & dicimus, Capitulum nihil posse definire, & statuere per modum legis ordinariæ, nisi circa ea, circa quæ habet iurisdictionem ad condenda statuta tali communitati proportionata; vel si careat eiusmodi aliqua iurisdictione, ea statuta non habebunt vim legis, sed cuiusdam regulæ operandi ex conuentione partium, ex qua habebunt vim obligandi ex vi promissionis, vel pacti; non autem legis, vt dixi, vel iuramenti, quod solet accedere. Non negamus autem Capitulum habere posse iurisdictionem ad statuta sibi proportionata, & commoda condenda, quam iurisdictionem accipit à Papa, vel à consuetudine ex tacito Pontificis consensu, maximè fauente iure communi.

7 Maior videtur difficultas de Capitulo maioris & Cathedralis Ecclesiæ Sede vacante, quia tunc quoad administrationem iurisdictionis Episcopalis succedit Episcopo *cap. cum olim, de maioritate, & obedientia, & cap. vnico, tit. eodem, in 6. & cap. si Episcopus, & cap. vlt. de supplenda neglig. prælat. in 6.* & Trid. *sess. 24. c. 16.* Succedit igitur in iurisdictione Episcopi quoad totā administrationem in spiritualibus, & temporalibus, potestque quidquid potest Episcopus, nisi illi specialiter prohibitum sit. Quia tamen responderi posset, Capitulum non succedere in iurisdictione Episcopali, nisi circa id quod iure præscriptum est, quomodo argumentatur Glossa *in Clement. de hæreticis §. 5. verf. Capituli*, vbi agens an Capitulum possit visitare, Sede vacante, non est hoc iure expressum, inquit, ergo non tribuendum. Cùm igitur neque tribuatur, neque prohibeatur Capitulo leges ferre, dubium omnino esse debet, an id possit, deinde magna videretur innouatio, si Capitulum leges ferret, easque perpetuò duraturas. Itaque hanc potestatem negant Capitulo, Sola *disp. 8. de legib. sect. 15. n. 86.* Arriaga *tom. 4. disputat. 58. sect. 4.* & fusè Pasqualius *tom. 2. disput. 15. sect. 12. n. 63.* qui & aliquos veteres laudant: communis tamen veráque sententia concedit Capitulum ferre posse leges pro tota Diœcesi duraturas, donec vel à futuro Episcopo, vel ab ipsomet Capitulo reuocentur. Panormitan. *cap. cum olim, de maiorit. & obedientia, n. 54.* Felinus *cap. cum omnes, de constitut. num. 9.* Siluest. *verf. Capitulum, q. 6.* & alij quibus subscribunt recentiores, Grauat. *2. p. controu. 3. tract. 5. part. 1. disp. 3.* Bald. *tom. 1. lib. 5. cap. 8. num. 7.* aliique cum Suar. *lib. 4. de legib. cap. 6. num. 14.* qui hanc & communiorem & probabiliorem iudicat; Diana *part. 2. tract. 5. resol. 24.* vbi alios dabit, quia Capitulum vacante Sede succedit in Episcopali iurisdictione; & hæc potestas potest esse aliquando necessaria, neque futura electio aliquando sine graui iactura expectari potest in damnum graue ipsius Ecclesiæ, non est etiam damno futuro Episcopo, qui legem eiusmodi incommodam sibi, Ecclesiæ poterit reuocare. Neque ab hoc casu ad collegium Cardinalium vacante Sede argumentandum est, vti diximus contra Henriquem; quia Cardinales nihil aliud habent, quam vrgere & facere electionem noui Pontificis, & non habent administrationem nisi admodum limitatam, ab ipsomet iure & Ecclesia, cùm Capitulum mortuo Episcopo habeat omnimodam & illimitatam iurisdictionem, vt patet ex illis quæ illi etiam singillatim conceduntur, quæ habet Diana *resolutione citata.*

8 Alia Canonicorum Capitula, quæ inferiora dicuntur, de rebus minoribus quædam statuere valent non de maioris momenti, & expendendum est an habeant veram iurisdictionem in suos Capitulares, an verò per modum pacti & prouisionis: ex hoc enim definitur facile, vti diximus, controuersia.

9 De minoribus Ecclesiis, in quibus sunt quæpiam Clericorum communitates, idem omninò dicendum est pro iurisdictione quam habent, poterunt leges inter se ferre aut statuta per modum pacti & promissionis, in quam conueniunt sponsione, condere atque eiusdem pacti, fidelitatis & promissionis, atque etiam iuramenti vi obligari quisque poterit, modò non sint iuri communi & aliis legibus ac statutis à superiore confirmatis contraria, aut Ecclesiæ iniuriosa.

QVÆSTIO IV.

An Parochus possit ius proprium & leges in sua Parochia condere.

Parochi leges non possunt condere in suis Parochiis, n. 1.

Parochus ius excommunicandi non habet, numer. 2.

Ius excommunicandi solis Episcopis reseruatum est, ibid.

Quódnam

Quodnam ius competat Episcopis, & quodnam Parochis, n.3.& 4.
Parochis an competat nomen ordinariorum, numer.5.

2 HÆc quæstio ex hactenus disputatis definita videtur; cùm enim Parochi & Presbyteri parœciarum Rectores ordinariam iurisdictionem externam non habeant, sed solum in foro pœnitentiali, vti ex sententia communi diximus *q.6.cap.superiori*, non poterunt legem, quæ necessariò iurisdictionem postulat, ferre, immò neque illis licet publicam pœnitentiam indicere, aut pœnitentem publicè in Ecclesia reconciliare, aut absoluere, ex Conc. Carthagin. *II.can.3.* Concilio item tertio *can.32.& 86.* Concil. Agathensi *Can.24.* & *Can.si iubet. Can. Presbyteri Can. ministrare. Can. Presbyter.* 2.26.q.5. immò nequidéid licet Chorepiscopis: quia Pontificij apicem non habent ex Leone *Ep.86.* Can. *quamuis 68. dist.* neque etiam id permittitur Abbatibus, Can. *accedentibus. de excessu prælat.* hæc omnia reseruantur Episcopo, & ex eius mandato fiunt, cùm tamen publici pœnitentes præsententur Episcopo, ante fores Ecclesiæ adesse debent Decani siue Archipresbyteri Parochiarum, & Presbyteri Pœnitentium, qui pro modo culpæ pœnitentiam iniungunt, per gradus deinde eos in Ecclesiam introducunt solemniter per Episcopum reconsecrandos, ex Concil. Agathensi, *Can. 9. Can. in capite 50. distinct.* Si ergo Parochus Pœnitentiam iniungere, aut publicè relaxare nequit, multò minùs legem ferre poterit.

Dices Parochus habet ius excommunicandi ex Alexandro III. *cap. cùm ab Ecclesiarum, de officio ordina.* iubet enim Episcopo Florentino sententiam excommunicationis & interdicti à Plebano sancti Pancratij in suos Parœcianos latam seruare curet, igitur habet iurisdictionem externam Parochus, cùm excommunicatio sine illa infligi nequeat: verùm *capite superiori quæst.6.* nihil omninò ex illo Alexandri responso colligi posse ad adstruendam Parocho excommunicandi potestatem ostendimus, maximè cùm excommunicatio sit perpetuò reseruata Episcopo, eo quòd sit vltima, & grauissima pœna omnium, quas Ecclesia potest infligere, ita vt post illam non habeat vltra quid faciat, vt ait Cælestin. III. vel, vt alij legunt, Clemens III. *cap. cum ab homine.* to. *de iudiciis.* Ideoque Clericum nisi ea pœna corrigatur, per sæcularem potestatem comprimendum esse dicit, illique idcirco tradendum & permittendum: idcircò ea pœna comparatur proscriptioni & deportationi ciuili, & vocatur bannum Christianitatis à Concilio Agathensi, vti refertur *cap. 2. de purgatione Canonica*, & apud Matthæum Paris. in edicto Henrici II. Angli, interdictum Christianitatis. Bannum verò, & proscriptio non nisi à maioribus Magistratibus, quibus erat merum imperium & gladij potestas imponebatur; neque igitur grauissima excommunicationis pœna, qua quis extorris ab Ecclesia, & Christianitate fit, ferri debet, nisi ab eo qui præcipuâ dignitate in Ecclesia fungitur, & cui omnes & singulæ Ecclesiæ Parochiæ & Diœcesis totius creditæ, & commissæ sunt, qui est Episcopus ex Concilio Antiocheno *Can.24.* Can. *quæcunque X.q.1.* omnes Basilicæ sunt in potestate Episcopi in cuius territorio positæ sunt *Can. omnes Basilicæ 16.q. 7. ex* Concilio Aurelian. I. *Canon. 19.* Ille igitur solus ratione culpæ reos ab Ecclesiis excludere poterit, vnde dicitur Bannus Episcopalis à *Concilio Triburiensi capite octauo, Nemo contemnat*, neque transgrediatur *bannum ab Episcopis superpositum*, & mucro Episcopalis 16.

quæst.2. Canon. visis, & Ioanne Papa ad Isaacum Syracusanum: *Felici*, inquit, *mucrone Episcopi Sacerdotum piacula resecentur.* Quare Dionys. *capite 7. Hierarch. Ecclesiast.* Episcopis solis hanc tribuit potestatem, ὅτι οἱ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσι οἱ ἱεράρχαι δυνάμεις ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων δικαιωμάτων. Sic etiam vim segregandi, hoc est excommunicandi, & segregandi ab Ecclesia habent Hierarchæ & Pontifices, vtpote diuinorum interpretes iudiciorum, & *initio illius §. 7.* eodem nomine donarat Hierarcham ex Scripturis, ἐκφαντορικὸς τῶν θεαρχικῶν δικαιωμάτων. Ἄγγελος γὰρ κυρίου παντοκράτορος ἐστι. Dei omnipotentis Domini Angelus est. Et mox: ὁ ἱεράρχης ὁ τῆς θεαρχίας δικαιώσεως ὑποφήτης, hac de causa segregat & excludit pios ab impiis, atque, vt loquuntur, excommunicat Episcopus, quia est diuinorum iudiciorum interpres, ex Dionysio, qui idem manifestiùs eodé loco explicat paulò pòst, κατὰ τὰς ἐν αὐτῷ γινομένας τῶν πατρικῶν δικαιωμάτων ἀποκαλύψεις ἐκφαντορικῶς διαπορθμευτικὰς τοὺς τε θεοφιλεῖς προσιεμένη, καὶ τοὺς ἀθέους ἀποκλείοντος, iuxta reuelationes paternarum iustificationum sibi indultas, quasi interpres ac partitor Deo charos admittat, & impios excludat ex aliorum sorte, & tandem concludit Dionys. sanctis Antistitibus tam segregandi, quàm aliis sacris faciendis viendum esse, prout ipsis diuinorum mysteriorum Auctor diuinitùs inspirarit, & ita à cæteris obseruandos esse in iis, quæ vt Pontifices gerunt, tanquam ipsi à Deo moueantur, τοὺς μὲν ἂν ἱεράρχας οὕτω καὶ ταῖς ἀφορισμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς ἱεραρχικαῖς δυνάμεσι χρηστέον ὅπως ἂν ἡ τελετάρχις αὐτοὺς θεαρχία κινήσοι τοὺς ἄλλους οὕτω ταῖς ἱεράρχαις, ἐν οἷς ὡς ἱεράρχαι ἱεραρχικῶς προσιτητέον ὡς ὑπὸ θεοῦ κεκινημένοις. Dionysij mentem disertè explicat S. Maximus in scholiis: interpretans enim illa verba relata, τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσι, ait illum loqui de excommunicationibus & segregationibus, quæ ab Episc. fiunt, περὶ τῶν ἀκοινωνησιῶν, καὶ ἀφορισμῶν dicit, illis à Deo concessas esse facultates decernendi, ac approbandi iudicia, quibus peccatores à iustis secernant, vel contra δυνάμεις γὰρ φησὶ τὰς ἐκ θεοῦ δεδομένας αὐτοῖς γνωστικὰς δοκιμασίας καὶ κρίσεις δι' ὧν ἀφορίζουσι τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐκ τῶν δικαίων ἢ τὸ ἐναντίον. Quis autem, amabo, hanc excommunicandi & segregandi vim, quam tanquam præcipuam Hierarchæ & Pontificis dotem adeò magnificè commendat Dionysius Parocho, vt ordinariam & vt proprij officij competentem tribuat? Negant itaque passim Theologi hanc excommunicandi potestatem Parochis cum S. Thom. 3. *p. in supplem. q. 1. art.* 2 2.

Sed eam adstruere nouissimè contendit eruditus Dadinus Alteserra, *lib. 6. dissertationum iuris Canonici cap. 8.* tum ex Alexandri III. responso, sed illud à nobis nuper expositum est, tum ex ipso vti antiquo, quem tenocati vellet; nam Origen. *in cap. 21. Exod. Hom.* 1. ait Principes populi & Presbyteros plebis debere omni horâ populum iudicare, lites dirimere, & reconciliare dissidentes: sed ea verba nihil probant; explicat enim Origenes Iudices à Moyse constitutos auctore Iethro, qui iudicarent populum omni horâ, & si quid grauius acciderer, referrent ad Moysem: monet itaque & populi Principes, & Magistratus & Presbyteros vt omni horâ iudicent. Sed quid hæc faciunt ad nostros Parochos, qui quidem in iure passim Presbyteri nomine designantur: sed de his Origenes exponendus non est, Principes populi & Magistratus, nomine Presbyterorum indicat, vt alibi; inde enim dictus quoque est senatus. Affert deindè Alteserra *cap. experientia, & caput, si quisquam* 11. *quæst. 1.* quæ sumuntur ex Epistolis Pelagij II. Primum quidem ad Benegestum defensorem, vbi ait Pontifex: *In iis negotiis*,

in quibus Ecclesiastici officij persona pulsatur, totius submoto pulsationis obstaculo, ad Episcopi vel Presbyterorum, in loco vbi quæstio vertitur constitutorum, occurrat indifferenter examen. Presbyteri igitur Parochi causas Clericorum iudicabant, sanè non sine iurisdictione.

5 Respondeo cum Glossa, laïcum conuenire debere Clericum coram proprio Episcopo, vel Synodo constituta in loco vbi quæstio vertitur, id est vbi res, de qua agitur, vel vbi crimen, quod intenditur, est commissum. Confirmatur hæc Glossæ expositio de Synodo *ex sequenti capite, si quisquam,* ex eodem Pelagio *Epist. ad Sergium Cancellarium*, vbi Pontifex idem omninò dicit: *Si quis autem laicus Clericorum cuiuscunque gradus duxerit esse pulsandum, ad Episcoporum iudicium in eadem ciuitate vel territorio constitutorum proponat quas se habere existimat actiones.* Ne igitur Pontifex in eadem omninò causa contraria definiat, nomine Presbyterorum ipsos Episcopos intelligat necesse est, cùm deindè sileat de Presbyteris, & solùm de Episcopis agat, ipsorúmque dumtaxat iudicium, nullâ factâ mentiône Presbyterorum in examinandis quorumcunque Clericorum causis requirat. Quare eadem Glossa particulam, *vel Presbyterorũ*, exponit acceptione non inusitatâ in iure: & sanè non solebat Episcopus solus sine suorum Clericorum præsentia alicuius Clerici causam iudicare ex Concilio IV. Carthagin. *cap.* 24. & refertur 15. *q.* 7. *c. Episcopus* 6. An verò isti Clerici tunc forent iudices, quærit *ibidem* Glossa, & respondet ex quorundam sententia, nullum ex ipsis Clericis esse per se iudicem: Capitulum tamen habere iurisdictionem ordinariam; ex aliorum tamen mente Clericos tunc esse assessores Episcopi, sine quibus eius sententia nulla erit, sicut sententia contra fiscum nulla est, lata absente procuratore fisci, *l. si fiscus, de iure fisci*, & sententia quæ fertur officio iudicis, ipso absente, nulla omninò est, *l. cùm sententiam, C. de sentent. & inter. omn. iudic.* in eod. Concil. IV. Carthagin. *cap.* 29. & refertur 6. *q.* 2. *cap. Episcopus* 1. *si Episcopus laico, vel Clerico crimen impegerit* (Ecclesiasticum nimirùm) *deducatur ad probationem in Synodum*, hoc est in conuentum Clericorum, qui Concilium dicitur, sine cuius præsentia non debet, vt diximus, Episcopus causas audire. Dum igitur *cap. experientia sup. allato* Clericus pulsatus debet Episcopi vel Presbyterorum examen subire, *indifferenter*, sapienter Glossa intelligit *vel* pro *&*, quod vel Episcopi vel Clericorum ac Presbyterorum examen & iudicium simul in Concilio coactorum subire debeat. Quod si illud, *vel* disjonctiuè placeat, accipere, dic vel solius Episcopi vel simul Presbyterorum, aut Synodi ex Episcopo & Clericis constantis iudicium, Clerico pulsato expectandum esse. Addit & aliam explicationem Glossa, vt causa deducatur ad examen Episcopi, vel Presbyterorum ad id delegatorum, quod non impedit quominus Episcopus iudex sit ordinarius, vt ait Gregor. *l.* 2. *Epist.* 54. ad Ioannem defensorem missum in Hispaniam; & refertur II. *q.* 5. *cap. de persona* 38. Vbi Gregorius adducit Iustiniani constitutionem. Cùm igitur Episcopus sit iudex ordinarius, poterit causam Presbytero vel Clerico iudicandam delegare: poterit etiã à Clerico pulsato, consentiente accusatore & Episcopo iudice ordinario, eligi aliquis Clericus, vel Presbyter in iudicem: quia, vt ait eadem Glossa *in cap. experientia, citatum*, iudicem facit aut consuetudo, aut consensus populi, & vt ego interpretor, litigantium. Nihil igitur præsidij Alteserræ relinquitur in Pelagij decretis allatis, ad adstruendam Parochi iurisdictionem ordinariam & excommunicandi potestatem.

Affert prætereà Canonem 8. Concilij Matisconensis primi, vbi iubet Concilium omne negotium Clericorum aut in Episcopi sui, aut Presbyteri, aut Archidiaconi præsentia finiri. Verùm cùm hoc Concilium euocatione Regis Guntetanoi Burgundi, sub eodem Pelagio II. præside Prisco Lugdunensi Episcopo coactum fuerit, non alia fuit eius mens, quam ipsius Pelagij, neque aliud voluit, quam prohibere, ne quis Clericus causam aduersus alium coram sæculari ageret; sed si quod negotium haberent illud coram suo Episcopo vel Presbytero, vel Archidiacono finirent, quod distributione accommoda intelligendum est, vt causam terminarent coram Episcopo, tanquam iudice, vel corã aliquo suo Presbytero vel Archidiacono agerent, tanquam delegatis ab Episcopo, vel electis à se iudicibus finirent, aut tanquam arbitri amicabiliter disceptarent, modò non agerent coram sæculari iudice, quod vnum prohibet Concilium: *Nullus*, inquit, *Clericus ad iudicem sæcularem quemcunque alium fratrem de Clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocunque loco præsumat, sed omne negotium Clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbyteri, aut Archidiaconi præsentia finiatur.* Quàm verò Concilium Clericorum coram iudice sæculari disceptationem abhorreret, liquet ex addicta pœna: *Quod si quicunque Clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit vno minus de quadraginta ictus accipiat: si certè honoratior* 30. *dierum inclusione mulctetur.* Deindè nihil est in toto Canone, quod nomen Presbyteri ibidem absolutè positum ad Presbyterum parœcialem siue Parochum restringatur. Quare vel ex eo Canone cuilibet Presbytero vindicanda est iurisdictio, vel dicendum, Concilium, dumtaxat velle vt Clerici sua negotia, vel coram Episcopo suo tanquam ordinario iudice, vel coram aliquo Presbytero, vel Archidiacono à se electo finiant, & omninò ne iudicem sæcularem adeant, neque indè quidquam desumi potest ad adstruendam Parochorum iurisdictionem externam, & ordinariam.

Plurima deindè subiicit *eodem cap.* Alteserra de nomine ordinariorum quod Parochis competere probare conatur, quæ modò non expendo: lubens enim fateor eos esse rectores, atque etiam Prælatos ordinarios quoad suæ Parochiæ administrationem, non tamẽ omnia posse, sed solum circa curam & solicitudinem animarum in Sacramentis ministrandis, & aliis quibusdam, & in iis posse sibi Vicarios assumere, aut quando fuerit opus suam potestatem aliis delegare: nego tamen posse aut excommunicare, aut eam potestatem aliis delegare, aut legum latiuã potestatem habere: illa enim non continetur in potestate Ordinarij restricta, & ad quædam officia determinata, qualis est Parochorum, sed in amplissima & vniuersali, qualis est Episcoporum. 6

Hic author veterem propterea vsum & praxim Ecclesiæ obiicit: constat enim Parochos aliquandò excommunicasse, nam *l. qui sua* 39. *§.* 1. *C. de Episc. & Cleric.* Iustinian. prohibet Episcopis & Clericis, infligere excommunicationem, propter negatas oblationes & angarias, quamuis vsu ita obtinuerit: eo igitur æuo soli Episcopi non excommunicabant, *ἐν δὲ τοὺς ἐπισκόπους ἢ τοὺς κληρικοὺς ἀναγκάζειν τινὰς καρποφορεῖν, ἢ ἀγαρείας διδόναι ἢ ἄλλως ἐνοχλεῖν ἢ ἀφορίζειν ἢ ἀναθεματίζειν ἢ ἂν ἴδος τοιοῦτον ὑπομένειν.*

Respondeo prauam illam consuetudinem iure fuisse sublatam & damnatam à Iustiniano, non modò quòd excõmunicatio propter iniquas huiusmodi causas infligeretur, sed etiam quia & ipsi Clerici id præstarent arrogatâ sibi, qua carerent, Episcopali potestate, neq; hic vlla Parochorum mentio fit, sed Clericorum in vniuersum: nõ dices porrò idcircò Clericos omnes

solitos

solitos esse ea tempestate excommunicare. Eadem ratione explico nouellam constitutionem 123. in qua prohibetur Episcopis & Presbyteris aliquem à sacra communione segregare, *ἀφορίζειν τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας*, ante probatam causam; nam ne ipsi quidem Presbyteri iudices delegati ab Episcopis segregare possunt, nisi monstratâ causâ, propter quam sanctę regulæ hoc fieri iubent, nempè ita segregare, *πρὶν ἢ αἰτίαν δειχθῆναι δι' ἣν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γίνεσθαι κελεύουσιν*. Refertur hæc constitutio & probatur à Concilio Parisiensi sub Ludouico, & refertur *cap. illicita 24. quæst. 3.* ex eadem etiam nouella desumptus est Canon, *nemo 2. quæst. 1.* vbi Glossa, illud *nemo presbyter*, reponit de Archipresbytero, & inde argui posse etiam simplici Sacerdoti inesse potestatem excommunicandi: quia tamen contraria est communis opinio, per hactenus allata nodum dissoluit Glossa, id posse Archipresbyteros, vbi talis consuetudo viget, quia consuetudo dat iurisdictionem. Quæ Glossæ solutio diluit omnia, quæ de excommunicationibus ab aliis, quàm Episcopis aliquando & alicubi factis obiicit Alteserra: fatemur enim vel consuetudine moliri, vel delegatione ipsos hanc excommunicandi potestatem vel iurisdictionem obtinuisse, vel aliundè eam habuisse. Sic Canones Bononienses ob contumaciam à Priori suo excommunicatos absoluit Innoc. III. præstito debito iuramento, & ad Claustrum suum redire iussit; ideoque ab Abbatibus S. Proculi & sancti Stephani, id curari mandat, *cap. cum in Ecclesiis de maioritate & obedientia.* Verùm hîc agitur de Priori regulari qui in suos Canonicos regularem iurisdictionem habeat, vt dicemus *cap. seq.* Idem Innoc. probat excommunicationem quam Abbas Iamblacensis in eos ex suis regularibus qui pecuniam dedissent Leodiensi Episcopo, vt ab eo confirmationem sui Abbatis quem elegerant, obtinerent, & quam Episcopus aliter dare noluerat. Innocentius verò *cap. sicut eius litteris, de simonia*, Abbatem illum negat esse Simoniacum, cùm eam pecuniam dari sub excommunicatione prohibuisset, & alios eius criminis & excommunicationis reos fatetur Pontifex. Non negamus autem Abbatem in suos Monachos iurisdictionem habere, & illos excommunicare posse, si causa subsit. Idem dico de Decano Aurelianensi qui aduersus Balini iniuriâ, & sacrilegam vexationem gladio Ecclesiastico se defenderat, quod ipsi licuisse, ait Innoc. IV. *de sententia excommunicat. in 6. cap. dilecto*: hanc enim Decanum iurisdictionem in prædictum Balinum habuisse supponit eo loco Pontifex. Facit etiam ad id quod diximus de consuetudine, posse alium Prælatum, quàm Episcopum excommunicare, non tamen de iure communi quod solum quæretur hoc loco *cap. dudum 54. de electione.* Decanus enim Rotbomagensis in Episcopum eiusdem Ecclesiæ electus, & coram Pontifice accusatus, quòd simul cum illo Episcopatu Archidiaconatum Ambianensem quem priùs habuerat, retinuisset contra Concilij decretum. Post litē diutiùs contestatam tandem Innocentius III. Decanum damnat, cùm ipsemet in iure fassos fuisset, Archidiaconum Ambianensem de consuetudine suspendere, excommunicare, & absoluere Presbyteros & Priores, & Parochiales Ecclesias interdicere: visitare & inquirere quæ viderit inquirenda, vbi Glossa sapienter obseruat hunc Archidiaconum hæc omnia ex consuetudine potuisse, non ex iure communi, & quæ in contrarium afferuntur, soluit.

Obiiciunt *lib. 8. constit. Apost. cap. 28.* vbi inter Simonis Cananæi Canones refertur, Presbyterum excommunicare eos quos habet infra se, & Diaconum, excommunicare, Hypodiaconum, Lectorem, Cantorem, & Diaconissam, si opus sit. Respond. inde, nihil aliud haberi, quàm munus excommunicandi posse tū Presbytero, tum Diacono committi ab Episcopo, tanquam suo ministro, non verò illos hanc ex suo munere habere potestatē, quam etiam illis non committit Episcopus, nisi circa *eos quos habent infra se*, vt *ibidem* dicitur. Delegatur igitur ipsis ea potestas, sed eam non habent ordinariam.

Ad extremum non fauet aduersariis, quod adducunt ex Chrysost. qui *homil. 17. in Matth.* minatur auditoribus se illis aditum Ecclesiæ prohibiturum, *ἀπαγορεύσω λοιπὸν ὑμῖν τῶν ἱερῶν τούτων ἐπιβῆναι προθύρων.* Ego de cætero vobis ne sacra hæc vestibula ingrediamini, vetabo, Hieronym. *Epist. ad Helidorum*, & refertur *16. q. 1. c. alia causa*, *mihi ante Presbyterum sedere non licet, illi, si peccauero, licet me tradere Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.* Theodosius Iunior à quodam Monacho excommunicatus ne quidem cibum capere voluit priusquàm ab eadem solueretur excōmunicatione ex Theodoret. *lib. 5. c. 37.* quæ omnia inutiliter afferuntur: nam inde liceret colligere omnibus Presbyteris & Monachis fas esse excommunicare, illisque adeò iurisdictionem externam competere. Deindè singula obiecta expendenti constabit, male in hanc rem, de qua disputamus ea adduci: nam Chrysost. *in fine Homilia citata*, cum vehementiùs perorasset ægrè ferens se plausibus excitatis interrumpi, monet se opera non plausus quærere, & nisi ab iis abstineant & dicta exequantur, se prohibiturū aditum ad templum & conciones, mallēque se ad paucos auditores, qui ex sermone proficiant, quàm ad frequentem concionem, quæ plausus tantùm reddat, dicere. Quod ex Hieronymo adducitur, nihil etiam fauet; nam eo loco Hieronymus statum Clericalem Monachali iure præfert, quod Clerici Sacramenta Monachis ministrent, nec ipsis ante Presbyterom sedere liceat, & si peccent, possint tradi satanæ, hoc est excommunicari, quod posset explicari, quòd dicuntur à Christo retineri à Sacerdote quoties non absoluit, ex communi Doctorum interpretatione. Itaque nihil aliud significabat Hieronymus quàm Monachum si peccauerit absoluendum esse à Presbytero, alioquin negata absolutione, & retentis peccatis tradendum Satanæ. Verùm si de vera excommunicatione placeat Hieronymum capere, loquitur de Monachis, quorum Monasterium erat in iurisdictione Sacerdotis, aut Archidiaconi, qui in illos Monachos veram iurisdictionem habebat, & illos proindè excommunicare poterat, vt obseruat Glossa *in cap. alia causa citat.* quod & nos dicimus. Sed ex Episcopi sine dubio commissione, qui illum regendo Monasterio præficiebat, quoad Sacramentorum administrationem, & alia plurima quæ Monasterij Patri, qui sæpè ne quidem Sacerdos erat, competere non poterant. Theodosij factum eius pietatem maxime commendat, sed Monachi potestatem non probat; cùm enim ille Monachus vir audaci & præferendo ingenio, vt ait Theodoretus, frustrà quidpiam sæpius ab Imperatore petiisset, repulsam indignè ferens illū communione priuauit, pius verò Imperator cibum sumere noluit, sed ad Episcopum mittere, vt illi vinculum laxari ab eo Monacho qui vinxerat, iuberet. Respondit Episcopus ipsum iam solutum, neq; vinculum illud ab vnoquoq; temerè esse admittendum, cum quilibet illud, nisi temerario posset iniicere; voluit tamen Imperator conquiri Monachum illum & ab eo laxari idem quod ipsamet iniecerat, ex quibus & Imperatoris pietas & Monachi audacia manifesta quidem fie, non adstruitur tamen inde Parochis potestas ordinaria excommunicandi.

Quare cùm Parochi non habeant iuriſdictionem ordinariam in foro externo, & male ex poteſtate excommunicandi illam nonnulli ipſis vindicent, vti hactenus oſtendimus, manifeſtò ſequitur ipſos carere poteſtate legum latiua, quæ nunquam ſine iuriſdictione reperitur: non poterunt igitur Parochi proprium ius & veras leges nonas in ſua Parochia conſtituere, quod vnum tota hac quæſtione contendebamus.

CAPVT VII.

De iure Regulari.

QVÆSTIO I. *Quid & quale ſit ius regulare.*

QVÆSTIO II. *A quo conſtitui poſsit ius regulare.*

QVÆSTIO III. *De materia iuris regularis.*

QVÆSTIO IV. *De obligatione iuris regularis.*

QVÆSTIO VI. *Conſectaria ex doctrina tradita.*

CVM inter Eccleſiaſticas communitates maximè emineant religioſi ordines, mirum enim in modum Eccleſiam illuſtrant ipſúmque Dei nomen ſanctificant, & glorificã, vt Niſſen. *orat. 3. in orat. Domin.* Chryſoſt. *in illud ad Corinth. Glorificate & portate Deum in corpore veſtro, & Hom. 9. ad populum.* Et Iſaacus Abbas *lib. de contemptu mundi fuſius* explicauit. Quare hoc decus peculiare ſibi vindicat, quod vnà cum Apoſtolis cœpit, vt conſtat ex Dionyſio Areopagita: lex enim antiqua non niſi quaſdam ſimilitudines, aut potiùs delineationes habuit in Eſſenis, Rechabitis, Nazaræis, & filiis Prophetarum, vti oſtendunt Nicolaus Cerarius *in Trihæreſio*, Proſper Stellartius *lib. 2. de coronis per 4.* prima capita, & Franciſc. Mendoza. *lib. 1. in 1. Reg. annotat.* 10. *litterali. ſect.* 2. extra Hebræos verò nuſſibi vera Religioſorum noſtrorum ſpecies reperta eſt, niſi vmbratica & deteſtanda, quod eleganter omninò demonſtrat Nazian. *orat. 1. in Iulian. num.* 36. qui ſpeciem quandam Monaſterij inter ſuos indicere ſtuduit. Quare hoc decus ſingulare eſt Eccleſiæ Catholicæ, cùm autẽ hæ cõmunitates in ſuo viuendi genere pluribus differant à communi vita Chriſtianorum, idcircò enim illos Nazianſ. *orat.* 19. vocat ſui temporis Nazaræos, qui ita dicti ſunt à voce *Nazar*, quæ ſi ſcribatur per zain ſignificat ex Hieronym. *in c.* 11. *Iſaiæ, ſeparare*, ſanctificare, conſecrare, à communi vſu diſtrahere, ſi verò per ſade, ſignificat obſeruare, florere & Nazaræus obſeruantem, florentem. Neceſſe omninò eſt noſtros Nazaræos, & Religioſos peculiari aliquo iure regi, & non ſolum iure communi. Quare ad integram iuris Eccleſiaſtici, quam molimur, explicationem de hoc etiam peculiari, & priuato iure Regularium, quod eſt etiam Eccleſiaſticum & Canonicum, vt vox ipſa *Regularis* indicat, agendum nobis eſt hoc loco. Non eſt verò animus de ſingularum religionum diuerſitate diſputare, id enim commodius fiet *tomo* 3. ſed ſolum ius illud regulare conſiderare in communi.

QVÆSTIO I.

Quid & quale ſit ius Regulare.

Quid ſit ius regulare, n. 1. & 9.
An Anachoretæ illo regantur, n. 2. & 3.
An illi ſint veri Religioſi, n. 3. 4. 5. 6. & 7.
An hodierni Eremitæ, n. 8.
Quotuplex ſit ius regulare, n. 10. & 11.
Quid ſit regula, n. 12. & 13.
Quid ſint conſtitutiones, n. 14.
Quomodo differant regulæ, & Conſtitutiones, num. 15.

IVs regulare appellamus illud, quo communitates 1
& ordines Religioſi reguntur, & quo cæteri Chriſtiani non tenentur, licet ipſi Religioſi iure communi ſiue legibus Eccleſiaſticis obligentur, niſi vel ratione ſtatus, vel per aliquam legitimam diſpenſationem ab illarum obſeruatione eximantur: cùm enim eminentiorem quandam & perfectiorem vitam profiteantur, non debent communis dumtaxat vitæ legibus obſtringi, & eorum ſtatus quædam ſine dubio perfectiora ab ipſis poſtulat. Quare præter leges omnibus Chriſtianis communes aliis quibuſdam regi omninò illos oportet.

Dixi verò communitates, vel Ordines religioſos hoc 2
Iure & legibus teneri. Nam ſolitarij & Anachoretæ vix eiuſmodi, quod nominamus, iure regulari obſtringuntur, ſed ferè ſinguli ſuas ſibi proprias leges dicunt, & non ab alio accipiunt, & fortaſſis ea de cauſa propriè religioſi non ſunt: obſerua enim, quod fuſiùs diſſeruimus *tractatu de clauſura regulari, diſquiſit.* 3. *cap.* 1. §. 3. Aſcetarum, ſiue Monachorum duo eſſe in vniuerſum genera ex Auguſt. *lib. 1. de moribus Eccleſiaſticis, cap.* 31. alij ſiquidem, inquit, ſecretiſſimi penitùs, ab omni hominum conſpectu deſertiſſimam terram incolunt: alij contemptis, atque deſertis mundi huius illecebris, in communem vitam caſtiſſimam, ſanctiſſimámque congregati ſimul ætatem agunt. Quibus verbis ſanctiſſimus pater, Cœnobitas, & Anachoretas deſcribit: & ſanè hæc duo vitæ genera, communis nimirum & ſolitariæ, totam viuendi rationem adæquatè partiuntur, cùm ſeſe inuicẽ. & immediatè excludant, neque medium inter illa dari poſſit. Nam vita ſolitaria, qua quis ſolus, & ab aliorum omnium conſortio ſeparatus viuit, negat vitam communem, qua aliquis ſimul cum aliquo quopiam viuit: quòd enim ſint plures, aut pauciores, qui in communem vitam congregentur, non facit diuerſitatem, niſi admodum materialem, ſicut quòd quis ſolus in loco remotiori, mediis in ſyluis, aut alibi degat. Itaque vita communis, & ſolitaria, ſiue Cœnobitica & Anachoretica ſunt duo veluti ſumma genera vitæ religioſæ, quæ, deindè pro variis inſtitutis, fine proximo, ac mediis, diuerſiſque obſeruationibus, in ſubiectas ſibi ſpecies commodè diuiditur. His porrò omnibus commune Aſcetarum, & Monachorum nomen conuenit, & æquè tribui ſolet, & ἀσκητὰς ſiue Exercitatores à Baſilio, Palladio, Theodoreto, & aliis dicuntur; quod nomen ex re gymnaſtica ſumptum eſt: ſic enim Athletæ ex Iulio Polluce *lib.* 3. *cap.* 3. nominantur apud Platonem, quòd curſu, cæſtu, pugnis, aliiſque rationibus ſeſe ad pugnandum exerceant: ſimili modo, oratione, meditatione, corporis afflictationibus, labore manuum, aliiſque

huiuſmo

huiusmodi pietatis officiis sese exercent ad studium virtutis decurrendum, & Dæmonis insultus frangendos, tum qui in communi vita viuunt & turmatim, vt aiebat Theodoretus, decertantes, κατὰ συμμορίαν ἀγωνιζόμενοι, & veluti succenturiatis manipulis pugnant, tum qui soli luctantur. Inde vita religiosa & Monachalis, à Theodoreto in Philotheo ἀσκητικὴ πολιτεία, & à Basilio, Palladio, Concil. Gangrensi *Canon.* 12. 13. 17. & 18. ἄσκησις, & exercitatio dicitur; quæ & alia similia de nomine Ascetæ, & deindè de nomine Monachi Anachoretis & Cœnobitis passim attributo, & de vtriusque nominis significatione prosequutus sum *c.* 1. *citato* §. 1. quæ piget exscribere hoc loco: pauca ista sufficiant, ad explicandam allatam iuris regularis definitionem, nempè esse illud, quo communitates Religiosæ reguntur. Quare ex nostra ista definitione, illo iure soli Cœnobitæ tenentur, non Anachoretæ, qui sibi singuli sunt lex, vt aiebat Paulus Diaconus Neapoleos, Latinus interpres Saphronij scriptoris vitæ, Mariæ Ægyptiacæ S. de Monachis monasterij ad Iordanem positis, qui ineunte quadragesima egrediebantur è Monasterio in varias solitudines, vsq; ad Dominicam Palmarum. Vnusquisque se amouebat, prout poterat, aut volebat: Canon autem erat vnusquisque sibi ipsi, & lex absque præuaricatione. Nullo igitur, vt vides, iure in ea solitudine ligabantur, quod in reliquis Anachoretis æquè dicendũ est. Cùm enim ius vel sit ipsa lex, vel eius effectus, vt diximus *l.* 3. lex autem sit quidpiam in bonum commune, & pluribus communiter sancitum, non potest vni soli ferri, neq; ab vnoquoque sibi ipsi pro libito imponi, ab eodémque ad arbitrium relinqui, mutari, figi, & refigi. Sapienter igitur definimus ius Regulare, quo communitas aliqua Regularis obstringitur. Non quod vnus aliquis singularis sibi sponte eligit, séque seipsum volens regit, sed illi omninò ab alio, eóque superiore impositum esse oportet, vt illo obligetur, quod in homine solitario & singulari, qui extra omnes alios seorsim viuit, nulliq; superiori subest, reperiri nequit; aliundè tamen durum videtur Anachoretam qui sublimissimę vitę genus sectatur & inter religiosos eminet, vel nullo iure Regolari teneri, vel quod indè omninò sequeretur, Religiosũ non esse; quod quis asserat?

Hæc difficultas pendet ex alia quæstione, quam discussimus *disquis.* 3. *citata. de Clausura Regulari, c.* 1. §. 7. An nimirũ Anachoretæ essent verè religiosi, hodiéq; sint: si enim religiosi non fuerunt, non dirigebantur iure Regulari, sed vel communi Ecclesiastico, vel aliquo alio peculiari Anachoretico, cuius hactenùs nemo meminit.

2 Distinguenda est duplex Anachoresis, vna quæ post traductam aliquandiu vitam Cœnobiticam suscipitur, & ex Cœnobio, quis egressus vel in varias solitudines, vel certo loco includitur; quæ Anachoresis solemnis erat Monasteriis Nilo impositis. Ex his enim, inquit Sulpitius *dialogo* 1. *capite* 4. *si qui maiorem virtutem mente conceperint, vt acturi solitariam vitam, ad Eremum se conferant non nisi permittente Abbate discedant.* Plures igitur ea tempestate post diuturnam in Cœnobio exercitationem, impetrabant illum secessum, & secretiorem Anachoresim suscipiebant, quos propriè Anachoretas dici vult Isidor. *lib.* 7. *Etymol. c.* 13. & *lib. de diuin. offic.* & Piamm. apud Cassian. *collat.* 18. *c.* 6. ait ex Cœnobiorum perfectorum fœcundissima radice sanctorum Anachoretarum flores fructúsque prolatos esse. Anachoretam verò, id est secessorem meritò nuncupari eò quòd nequaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas insidias diaboli calcauerant, aperto certamine ac manifesto conflictu dæmonibus congredi cupientes vastos Eremi recessus penetrare non timeant, & *c.* 4. dixerit, Anachoretas priùs in Cœnobio institutos, iámque in actuali conuersatione perfectos, solitudinis eligere secreta. Hieronym. *Ep. ad Rusticum*, obseruatum ait, vt de ludo Monasteriorum egrederentur milites, quos Eremi rudimenta non terrerent. Similia tradit Cassiodor. *lib. de diuinis lectionibus cap.* 29. Quare eos omnes, qui in Eremum antequam in Cœnobiis vitia domuerint, secedunt, suo damno secedere passim affirmant rerum Asceticarum tractatores, vt Cassian. *lib.* 8. *instit. c.* 17. & *collat.* 18. *c.* 4.

Altera Anachoresis est eorum, qui contento cursu in solitudinem se abdunt, neque priùs in vita communi, & vnius patris disciplina erudiuntur, ad difficile istud spirituale certamen suscipiendũ; quod præstiterunt viri egregiè sancti, quos Deus Religiosæ vitæ columina atque auctores esse toto terrarum orbe cupiebat. Ita Antonium ea Nilotica, Pacomium ex Thebana, Basilium ea Pontica, Hilarionem ex Palæstina, Macarium ex Scitica, alios ea alia Eremo, ad instituendas in Oriente Cœnobitarum acies euocauit, Martinum Turonica, Honoratum Lerinensis, Romanum Iurensis, Benedictum Sublacensis, Columbanum Luxoniensis, aliósque non paucos aliæ solitudines Cœnobiorum patres Occidenti dedere.

Ex hac igitur duplici Anachoresi, quoties illa post vitam Cœnobiticam assumitur, vti omninò fieri volunt Patres, & Concilia, Religiosum statum in Cœnobio susceptum omninò supponit, neque illum mutat. Nam & in ea vita Religiosa seruari æquè possunt, ac debent, quod de paupertate, & castitate certum est, de obedientia quoque liquet, quod eiusmodi Anachoretæ ex Abbatis permissu in Eremum secedant, & ab illius imperiis perpetuò pendeant. *Hæc* inquit Solpitiùs, *cap. 4. dialogo citato) Illorum prima virtus est parere alieno imperio: transgressis ad Eremum Abbatis illius ordinatione, panis, vel quilibet cibus alius ministratur.* Hi igitur Anachoretæ in cibo & potu, & multò magis in cæteris ex Abbatis nutu pendebant. Vides igitur hunc secessum ex prælati consensu non pugnare, cum propria ratione vitæ religiosæ; immò neque cum illa sui traditione, quam Religiosus facit Religioni, & quam ad statum Religiosum necessariam esse diximus *lib.* 2. & *alibi* adstruemus *tomo* 3. Quare Siluest. *Vers. Eremita. num.* 1. dicit eum qui adstrictus obedientiæ voto alicui Religioni secedit in Eremum ex Prælati consensu, non esse propriè Eremitam, sed religiosum; Eremiticam vitam ducentem, id ipsum dico de Anachoretis, qui ex Cœnobio modò dicto secedentes, non in Eremum abibant, sed in certo aliquo loco includebantur, quod de Lauritis, qui distinctis Cellis viuebant; & vnius patris, aut Abbatis imperiis suberant, & eius disciplina instituebantur, certum est, vt in *citata disquisitione* 3. *cap.* 3. §. 1. & 2.

Tota igitur difficultas est de Anachoretis qui solitudines initio suæ conuersionis penetrarunt, aut in cellas, antra, aut alia latibula se pluribus annis abdiderunt; aut denique se perpetuò abdiderunt, de quibus inclusis longam disputationem dedimus *citata disquis.* 3. *c.* 4. *toto*. An hi omnes verè essent Religiosi, cum non constet, An paupertatem; & obedientiam vouerint, neque cui obedientiam promiserint, & demùm cui Religioni se tradiderint; & nuncupauerint: quæ tamen omnia ad verum Religionis statum exigunt passim Theologi. Quare Siluest. *Vers. Eremita*, negat esse Religiosos: S. verò Thom. 2. 2. *quæst.* 86. *Art.* 5. *ad* 3. ait Religiosorum obedientiam attendi principaliter ad Episcopos ea Dionysij *capite sexto Hierarch. Eccles.* quod si ab illa quandoque eximantur, subduntur Pontifici quoad disciplinam Religiosam. Sed non satisfacit hæc solutio, quia hæc obedientia debet esse facta ex voto, &, vt loquun- 3

tut, in manibus Epifcopi, quod de illis Anachoretis, quis verè affirmarit? Neque magia fatisfacit idem S. Doctor *ibid. q.* 188. *Art.* 8. *ad* 3. dum ait ad perfectionem Religiofam non requiri actualem obedientiam, fed habitualem fufficere, & in animi præparatione, qualem habuiffe hos folitarioa negari nequit: & fanè fuas folitudinea deferere parati fuerunt, & aliud vitæ genus inftituere, vbi ita imperaffent Epifcopi, hoc, inquam, non fnfficit: quia oftendit duntaxat eoa qui è cœnobiis cum venia fuperiorum Anachorefim amplexi erant, Religiofoa tamen effe & perfeueraffe, licèt in remotioribus illis locis nullum haberent fuperiorem tunc, cui actu parerent: parati enim erant ad illorum imperia, vbi illa accepiffent, obfequi, cùm ad id ex obedientiæ voto tenerentur, quod vifum quamuia non fit femper neceffarium ad perfectionem perfonalem, requiritur tamen ad ftatum religiofum, & vt quis pars communitatis religiofę exiftat, vt ex eo deindè voto oriatur obligatio parendi, & fequatur illa obedientia tum habitualis in animi præparatione, tum actualis dum reipfa quidpiam imperabitur. Cùm igitur prifci Anachoretæ, de quibus agimus, neque paupertatem, neque caftitatem & obedientiam in manibus Epifcopi aut alterius qui Dei vice acciperet, vouerent, nec vlli fui traditionem facerent, neque ad certam regulam fibi ab alio præfcriptã viuere fefe adftringerent, Religiofi profectò dici non poterant. Quare Suar. *tractatu 9. de Religione*, *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. dubius omninò hæret, neque quidpiam audet definire, cùm aut dicendum fit hos Anachoretas ante fuum feceffum, profeffionem feciffe in manibus Epifcopi, quod diuinare eft, aut eoa fuiffe religiofos eminenter apud Deum & altiori quadam ratione, fpecialiter approbata, peculiari tamen fancti Spiritus inftinctu, non verò fecundùm ftatum publicum iure ordinario ab Ecclefia approbatum: nos verò agimus de iure regulari, quod non folum à Deo approbari & facro inftinctu fufcipi debet, fed ab Ecclefia probari debet, cuius iuris lege ftatim vides non teneri hos Anachoretas cum veris religiofis ab Ecclefia tanquam eiufmodi approbatia.

6 Hæreo igitur in tradita à nobis *alibi* doctrina, iftos folitarios & Anachoretas, fuiffe quidem in ftatu perfectionis, non autem propriè dictæ & veræ Religionis: primùm patet ex obligatione quam fibi indixerant, ex voto, vt credere par eft, non deferendi illum viuendi modum in quo fublimioris perfectionis opera exercere tenebantur. Quare immobilitas, quam requirimus ad ftatum, colligitur tum ex voto, tum ex abundantiori quadam gratia illos confirmante in eo vitæ genere: perfectio vero ex operibus ad quæ vi ftatus illius obligantur. Nrque neceffaria illis fuit ad eam perfectionem obligatio obedientiæ, quia vti fapienter differit S. Thom. *locis nuper allatis*, idcircò requiritur ad Religiofum ftatum obedientia, quia ille ftatus eft difciplina, & exercitium tendendi ad perfectionem: vbi autem quis inftituitur, vel exercetur, vt perueniat ad aliquem finem, indiget alterius directione, & magifterio à quo difcedere non debet. At verò vbi Spiritus fanctus eiufmodi directionem fupplet, non eft opus obedientiam promittere magiftro, à quo regaris. Potuerunt igitur magni illi, & toto orbe commendati Anachoretæ, quos diuino Spiritu concitatos effe cõftat, perfectioni vacare abfque obedientiæ voto, atque in ftatu perfectionia exiftere, non tamen in ftatu religionis: quia ad illam requiruntur alia plura, nempe tria illa vota vulgaria, cum fui traditione & mancipatione, ab aliquo Dei, & Ecclefiæ vice acceptante, vt fupponimus, *tom.* 3. fufiùs probandum.

7 Vides igitur longè aliam fuiffe rationem eiufmodi Anachoretarum, & Virginum ac viduarum, quæ quondam in domibus priuatis vitam religiofam ducebant, vti monuimus *difquifit.* 1. *cap.* 1. & *alibi de claufura regulari*, illæ enim ab Epifcopis velabantur, & confecrabantur, & Religionem profitebantur, modo ab Ecclefia inftituto & probato. Quare nihil ipfis deeffe poterat ad verum ftatum non modò perfectionis, fed etiam religionis, cùm prifci Anachoretæ, de quibus agimus, non profiterentur in manibus, vt loquuntur, vllius & nullam profeffionem emitterent; ac proindè Religiofi dici non poffent formaliter, vt ait Suar. fed folum eminenter. Quod ego ita explico, vt perfectionem non inferiorem Religiofâ in illo fuo ftatu profiterentur.

8 Ex quibus facilè definies noftrates Eremitas, qui in aliqua Religione profeffi non funt, minimè religiofos effe, cùm non voueant paupertatem, caftitatem, & obedientiam, faltem fecundùm regulam aliquam, ab Ecclefia probatam, quod modò requirit Concilium Lateranenfe, vti *lib.* 2. diximus, & iterùm *tom.* 3. docebimus, immò Siluefter nuper allatus *verf. Eremita*, hos Eremitas, ne quidem inter perfonas Ecclefiafticas cenfendos effe velit, fed in ea controuerfia non placet modo immorari: de ea vide Suar. *tract.* 9. *de religio. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 10.

9 Ex his tandem explicata manet definitio iuris Regularis à nobis initio allata, nempè effe illud, quo Ordo aut communitas Religiofa regitur, non verò quo aliquis dumtaxat fingularia obftringitur, fiue illud fibi ipfi impofuerit, fiue etiam ab alio, licèt fuperiore impofitum fuerit, fi ipfe pars non fuerit eiufmodi communitatis, & ordinis religiofi: fiue, vt vno verbo dicam, fi ipfe non fuerit Religiofus, fiue in communitate maneat, fiue feorfim, ex fuperioris tamẽ venia, cuius adhuc imperiis obfequi tenetur, & reuera paret, vti dicebamus de iis, qui ex vita cœnobitica ad quampiam Anachorefim fiue perpetuam, fiue temporariam, fiue remotam, & diffitam, fiue proximam tranfibant, & qui vel in difertis & fyluis errabant, vel certo aliquo loco includebantur, fiue ad Synaxes aliquandò conuenirent, fiue ne præfcriptos claufuræ limites frangerent, ab illis Synaxibus abftinerent, de quibus omnibus aliqua diximus, *difquifit.* 3. *de claufura Regulari.*

10 Hoc porrò ius Regulare hactenùs definitum, duplex in vniuerfum ftatui poteft, vnum naturale, alterum pofitiuum: prius illud fequitur ex natura voti Religiofi & fui ipfiua traditione atque mancipatione, atq; ex natura ipfius ftatus Religiofi, quem plurimæ obligationes ex natura rei confequuntur: quamuis enim eiufmodi ftatûs fufceptio voluntaria & libera omnino fit, vbi tamen quis illum affumpfit ad plurima per fe & ex natura rei obligatur, ad quæ priùs non obligabatur, quod in omnibus officiis & ftatibua reperitur. Hoc igitur voco naturale Regulare, quod quale fit explicata natura religionis, & votorum religioni fubftantialium innotefcet, quæ omnia explicanda non funt hoc loco, vt vides,

11 Ius regulare pofitiuum eft, quod plurima quæ ius naturale non præfcribit Religiofis facienda, fancit, vel fieri vetat, quod iterùm duplex eft, vnum Pontificium & commune, quod omnibus Religiofis feruandum imponitur ab Ecclefia, vel in Conciliis vel in Pontificum refcriptis, ex quibus tamen aliqua communia funt omnibus religiofis, alia verò quibufdam ordinibus aut congregationibus peculiariter impofita. Sanè in Conciliis tum generalibus, tum Prouincialibus multa de Religiofis fancita legimus, in vtraque etiam decretalium collectione fiue Gregorij IX. fiue

Bonifacij

Bonifacij VIII. & in Clementiuis Clementis V. atque extrauagantibus tum Ioannis XXII. tum communibus aliorum Pontificum plurimi habentur tituli, circa Religiosos, de regularibus & transeuntibus ad aliam religionem, de conuersione coniugatorum, de statu Monachorum, & Clericorum Regularium, de Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ, de capellis Monachorum & aliorum.

12 Alterum ius regulare positiuum singulis Ordinibus religiosis priuatum & proprium, est pro religionum diuersitate, quæ ex fine proximo, mediis, & variis obseruationibus petenda est, continetur que ipsarum regulis & constitutionibus siue statutis: quare videndum omninò est quid sit regula, quid constitutiones.

Regula Latinis, & *κάνων* Græcis propriè instrumentum, finis siue linea, qua Architecti & cæmentarij in dirigenda fabrica vtuntur, vt eius mensuras dirigant & æquent, ex Vitruuio *lib.7. de Architect.* & Tullio *lib.* 1. *Epist.* 3. *ad Q. Fratrem.* quare Gregor. *hom.3. in Ezech. In funiculo autem cæmentarij* (inquit) *hoc agi solet vt cognosci æqualitas, vel rectitudo surgentis parietis debeat, vt si lapis intus est, foras eiiciatur, si exterius prominet, interius reuocetur.* Itaque regula dicitur ab Isidoro in *Etymol.* quod rectè, neque aliquandò aliorsum trahat, & vt Arist. *lib.* 1. *de anima, textu* 85. regula rectum & obliquum cognoscimus verum, & falsum, bonum, & malum discernimus, & Senec. *Ep.7.* Regula est qua rectum probari solet, quam si flectia quidquid ex illa mutaueris, iniuria est recti. Quare Chrys. *Hom.12. in Ephes.* immutabilem dicit, cui nec addi, nec detrahi quidquã possit *alioquin* (inquit,) *hoc ipsum quod regula est, amittit, & perdit.* Et Lucret. *lib.4.*

Denique vt in fabrica, si praua est regula prima,
Normaque si fallax rectis regionibus exit:
Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum:
Omnia mendosè fieri, atque obstipa necessum est,
Praua, cubantia, prona, supina atque absena tecta,
Iam ruere, vt quadam videantur velle, ruántque,
Prodita iudiciis fallacibus omnia primis.

Ab hac architectonica, & cæmentaria regula, ducta est metaphora, per quam quædam certæ, constantes, & vniuersales propositiones, quibus in scientiis, artibus, & moribus dirigimur, & quæ nos in illis errare non sinant, regulæ dicuntur, suntque præcepta quædam vniuersalia ad quæ omnia, quæ dicuntur in scientiis artibus, & moribus exigenda sunt, ne erremus. Quare axiomata Grammaticorum, Rhetorum, Iuris, & Artium, quæ vniuersalia sunt, regulæ dicuntur, sicut & leges politicæ Ciuiles, Ecclesiasticæ, & monachales regulæ quoque dicuntur, & vt propius ad nostram rem accedamus, norma certa & disciplina viuendi, quæ continet præceptiones seruandas ab aliquo certo & pio instituto, quæque aliis communis non est, dicitur Regula, v.g. S. Benedicti. S. Basilij, &c. quam omnes illius instituti professores sequi & amplecti debent, & per quam à sectantibus diuersa alia instituta distinguntur. Quæ regula, vt vides, non continet vnam tantùm & alteram præceptionem, sed quidquid in vniuersa disciplina, & in tota viuendi norma repetitur, vnde frequentes istæ locutiones, apud Benedictum, & alios, *Legatur regula per ordinem cap.58. Sciat, se omnem regulæ disciplinam seruaturum, cap.60. Regulam hanc descripsimus, cap.77.* & aliæ similes. Denique regulam esse formam religiosè viuendi dixit Innoc. VII. *in Bulla confirmationis tertij Ordinis S. Dominici,* Thomas à IESV *in regulam Carmelitar. 2.p. dub.1.* definit Monasticam regulam, normam viuendi Euangelicam, ab Ecclesia approbatam, quæ tradit viam tendendi ad perfectionem secundùm tria substantialia vota, & alias obseruantias proprias religionis. Quæ definitio non modò regulam, sed etiam proprias cuiusque ordinis constitutiones continet, vt constabit statim: quam aptè verò huiusmodi viuendi norma dicatur regula ad similitudinem regulæ cæmentariæ, fusius explicat Humbertus *in proœm. regulæ S. Augustin. cap.7.* & Iulius Nigronius *in explicatione tit. Regul. Societatis IESV, part. 1. numero 23.* & ex illis Haftenus *lib. 1. disquisition. Monasticar. tract. 1. disquisit. 1.*

13 Constitutiones aliquando sunt ipsamet regula, neque ab ea differunt, vt apud Carthusienses PP. Minimos, & Societatem IESV, qui aliíque non habent, nisi vel regulam vel constitutiones. Nam hæ duæ voces, *regula, & constitutiones*, idem sonant, legem nimirùm, & præcepta, quibus Religio continetur, quod & ipsum dicunt constitutiones regulares, ipsaque vox *constitutionis* præceptum positum, & fixum significat, vnde Clemens Romanus, Apostolorum tum præcepta, tum institutum inscripsit constitutiones Apostolorum, ipséque sanctus Benedictus regulam quidem Monachis suis præscripsit, quæ totum Occidentem peruagata est, & ab omnibus Monachis recepta penè fuit, nullas tamen constitutiones distinctas illi addidit, quamvis plurimi qui regulam commentariis illustrarunt, quorum præcipuos enumerat Haftenus *lib. 2. disquisit. Monastic. tractatu 5. disq. 4.* & alij qui nonnulla de consuetudine variorum monasteriorum immiscuerunt, vel nouas editiones regulæ, vel potiùs nouas regulas, & nonnihil immutatis, atque adeò variorum authorum quàm ipsius Benedicti nobis dederint, vt idem Haftenus *dist. citata* ostendit.

14 Constitutiones, dum à regula distinguntur, sunt sanctiones quædam, & statuta, vel leges, vel institutiones ad clariorem regulæ explicationem aut faciliorem eius praxim pro ratione finis, & instituti cuiusque Ordinis, qui eiusmodi primariam regulam sibi seruandam assumpsit. Sicut enim licet vna sit diuinæ charitatis perfectio, ad quam vita Christiana tendit, quia tamen diuersi sunt eius gradus, ipsáque latissimè funditur & diuersissima media ad illam acquirendam faciunt, quorum alia propius aliis accedunt, & quisque tum certum eius gradum aquirendum, tum certa ad illum media assumit, & secundùm illum finem ac media peculiarem sibi viuendi modum & regulam eligit vel solus, vel cum aliis, indéque nata est regularum Religiosarum siue tendentium ad perfectionem diuersitas, variorúmque Ordinum Religiosorum distinctio, quæ, vt docuimus ex S. Thom. *lib. 2. superiori,* ea peculiari cuiusque fine, & mediis ad illum adhibitis sumenda omninò est. Ita cum eiusdem iam præscriptæ regulæ partem aliquam sibi singulari studiò excolendam aliqui sumpserint, vel vniuersam amplexi sint aliique rigidiùs, alij laxiùs, & cum aliquo temperamento, singuli pro suo arbitrio, & ingenio, & ad ipsam illam integræ, vel partialis regulæ obseruationem, & commoda, variáque media vsurparint, diuersas quoque constitutiones ediderunt, quibus tum ipsam regulam explicarunt, tum modum quo illam obseruari vellent præscripserunt. Quare suis constitutionibus non derogarunt primariæ regulæ; sed illius praxim sibi peculiarem docuerunt, quæ praxes cum singulares quibusque sint, neque omnibus eandem regulam profitentibus communes, necessariò diuersæ sunt & distinctæ; eadem ratione qua diuersæ sunt ipsæmet regulæ, neque vna & eadem omnibus regularibus, vti iam diximus, & pluribus ostendit Haftenus *lib.1. disq. monast. disq. 4. & 5.* Quo postremo loco varias regularum diuersitates prosequitur, & denique *reliquis eiusdem lib. 2. tractatibus* variis cuiusque

tur, in manibus Epiſcopi, quod de illis Anachoretis, quis verè affirmarit? Neque magis ſatisfacit idem S. Doctor *ibid. q.* 188. *Art.* 8. *ad* 3. dum ait ad perfectionem Religioſam non requiri actualem obedientiam, ſed habitualem ſufficere, & in animi præparatione, qualem habuiſſe hos ſolitarios negari nequit: & ſanè ſuas ſolitudines deſerere parati fuerunt, & aliud vitæ genus inſtituere, vbi ita imperaſſent Epiſcopi, hoc, inquam, non ſufficit: quia oſtendit duntaxat eos qui è cœnobiis cum venia ſuperiorum Anachoreſim amplexi erant, Religioſos tamen eſſe & perſeneraſſe, licèt in remotioribus illis locis nullum haberent ſuperiorem tunc, cui actu parerent: parati enim erant ad illorum imperia, vbi illa accepiſſent, obſequi, cùm ad id ex obedientiæ voto tenerentur, quod viſum quamuis non ſit ſemper neceſſarium ad perfectionem perſonalem, requiritur tamen ad ſtatum religioſum, & vt quis pars communitatis religioſę exiſtat, vt ex eo deindè voto oriatur obligatio parendi, & ſequatur illa obedientia tum habitualis in animi præparatione, tum actualis dum reipſa quidpiam imperabitur. Cùm igitur priſci Anachoretæ, de quibus agimus, neque paopertatem, neque caſtitatem & obedientiam in manibus Epiſcopi aut alterius qui Dei vice acciperet, vouerent, nec vlli ſui traditionem facerent, neque ad certam regulam ſibi ab alio præſcriptã viuere ſeſe adſtringerent, Religioſi profectò dici non poterant. Quare Suar. *tractatu* 9. *de Religione, lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. dubius omninò hæret, neque quidpiam audet definire, cùm aut dicendum ſit hos Anachoretas ante ſuum ſeceſſum, profeſſionem feciſſe in manibus Epiſcopi, quod diuinare eſt, aut eos fuiſſe religioſos eminenter apud Deum & altiori quadam ratione, ſpecialiter approbata, peculiari tamen ſancti Spiritus inſtinctu, non verò ſecundùm ſtatum publicum iure ordinario ab Eccleſia approbatum: nos verò agimus de iure regulari, quod non ſolum à Deo approbari & ſacro inſtinctu ſuſcipi debet, ſed ab Eccleſia probari debet, cuius iuris lege ſtatim vides non teneri hos Anachoretas cum veris religioſis ab Eccleſia tanquam eiuſmodi approbatis.

6 Hæreo igitur in tradita à nobis *alibi* doctrina, iſtos ſolitarios & Anachoretas, fuiſſe quidem in ſtatu perfectionis, non autem propriè dictæ & veræ Religionis: primùm patet ex obligatione quam ſibi indixerant, ea voto, vt credere par eſt, non deſerendi illum viuendi modum in quo ſublimioris perfectionis opera exercere tenebantur. Quare immobilitas, quam requirimus ad ſtatum, colligitur tum ea voto, tum ex abundantiori quadam gratia illos confirmante in eo vitæ genere: perfectio verò ex operibus ad quæ vi ſtatus illius obligantur. Neque neceſſaria illis fuit ad eam perfectionem obligatio obedientiæ, quia vti ſapienter diſſerit S. Thom. *locis nuper allatis*, idcircò requiritur ad Religioſum ſtatum obedientia, quia ille ſtatus eſt diſciplina, & exercitium tendendi ad perfectionem: vbi autem quis inſtituitur, vel exercetur, vt perueniat ad aliquem finem, indiget alterius directione, & magiſterio à quo diſcedere non debet. At verò vbi Spiritus ſanctus eiuſmodi directionem ſupplet, non eſt opus obedientiam promittere magiſtro, à quo regaris. Potuerunt igitur magni illi, & toto orbe commendati Anachoretæ, quos diuino Spiritu concitatos eſſe cõſtat, perfectioni vacare abſque obedientiæ voto, atque in ſtatu perfectionis exiſtere, non tamen in ſtatu religionis: quia ad illam requiruntur alia plura, nempe tria illa vota vulgaria, cum ſui traditione & mancipatione, ab aliquo Dei, & Eccleſiæ vice acceptante, vt ſupponimus, *tom.* 3. fuſiùs probandum.

7 Vides igitur longè aliam fuiſſe rationem eiuſmodi Anachoretarum, & Virginum ac viduarum, quæ quondam in domibus priuatis vitam religioſam ducebant, vti monuimus *diſquiſit.* 1. *cap.* 1. *& alibi de clauſura regulari*, illæ enim ab Epiſcopis velabantur, & conſecrabantur, & Religionem profitebantur, modo ab Eccleſia inſtituto & probato. Quare nihil ipſis deeſſe poterat ad verum ſtatum non modò perfectionis, ſed etiam religionis, cùm priſci Anachoretæ, de quibus agimus, non profiterentur in manibus, vt loquuntur, vllius & nullam profeſſionem emitterent; ac proindè Religioſi dici non poſſent formaliter, vt ait Suar. ſed ſolum eminenter. Quod ego ita explico, vt perfectionem non inferiorem Religioſâ in illo ſuo ſtatu profiterentur.

8 Ex quibus facilè definies noſtrates Eremitas, qui in aliqua Religione profeſſi non ſunt, minimè religioſos eſſe, cùm non voueant paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, ſaltem ſecundùm regulam aliquam, ab Eccleſia probatam, quod modò requirit Concilium Lateranenſe, vti *lib.* 2. diximus, & iterùm *tom.* 3. docebimus, immò Silueſter nuper allatus *verſ. Eremita*, hos Eremitas, ne quidem inter perſonas Eccleſiaſticas cenſendos eſſe velit, ſed in ea controuerſia non placet modo immorari: de ea vide Suar. *tract.* 9. *de religio. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 10.

9 Ex his tandem explicata manet definitio iuris Regularis à nobis initio allata, nempè eſſe illud, quo Ordo aut communitas Religioſa regitur, non verò quo aliquis duntaxat ſingularis obſtringitur, ſiue illud ſibi ipſi impoſuerit, ſiue etiam ab alio, licèt ſuperiore impoſitum fuerit, ſi ipſe pars non fuerit eiuſmodi communitatis, & ordinis religioſi: ſiue, vt vno verbo dicam, ſi ipſe non fuerit Religioſus, ſiue in communitate maneat, ſiue ſeorſim, ex ſuperioris tamẽ venia, cuius adhuc imperiis obſequi tenetur, & reuera paret, vti dicebamus de iis, qui ex vita cœnobitica ad quampiam Anachoreſim ſiue perpetuam, ſiue temporariam, ſiue remotam, & diſſitam, ſiue proximam tranſibant, & qui vel in deſertis & ſyluis errabant, vel certo aliquo loco includebantur, ſiue ad Synaxes aliquandò conuenirent, ſiue ne præſcriptos clauſuræ limites frangerent, ab illis Synaxibus abſtinerent, de quibus omnibus aliqua diximus, *diſquiſit.* 3. *de clauſura Regulari.*

10 Hoc porrò ius Regulare hactenùs definitum, duplex in vniuerſum ſtatui poteſt, vnum naturale, alterum poſitiuum: prius illud ſequitur ex natura voti Religioſi & ſui ipſius traditione atque mancipatione, atq; ex natura ipſius ſtatus Religioſi, quem plurimæ obligationes ex natura rei conſequuntur: quamuis enim eiuſmodi ſtatûs ſuſceptio voluntaria & libera omnino ſit, vbi tamen quis illum aſſumpſit ad plurima per ſe & ex natura rei obligatur, ad quæ priùs non obligabatur, quod in omnibus officiis & ſtatibus reperitur. Hoc igitur voco naturale Regulare, quod quale ſit explicata natura religionis, & votorum religioni ſubſtantialium innoteſcet, quæ omnia explicanda non ſunt hoc loco, vt vides,

11 Ius regulare poſitiuum eſt, quod plurima quæ ius naturale non præſcribit Religioſis facienda, ſancit, vel fieri vetat, quod iterùm duplex eſt, vnum Pontificium & commune, quod omnibus Religioſis ſeruandum imponitur ab Eccleſia, vel in Conciliis vel in Pontificum reſcriptis, ex quibus tamen aliqua communia ſunt omnibus religioſis, alia verò quibuſdam ordinibus aut congregationibus peculiariter impoſita. Sanè in Conciliis tum generalibus, tum Prouincialibus multa de Religioſis ſancita legimus, in vtraque etiam decretalium collectione ſiue Gregorij IX. ſiue

Bonifacij

Bonifacij VIII. & in Clementinis Clementis V. atque ea ttauagantibus tum Ioaonis XXII. tum communibus aliorum Pontificum plurimi habentur tituli, circa Religiosos, de regularibus & transeuntibus ad aliam religionem, de conuersione coniugatorum, de statu Monachorum,& Clericorum Regulatium,de Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ, de capellis Monachorum & aliorum.

12 Alterum ius regulare positiuum singulis Ordinibus religiosis priuatum & proprium, est pro religionum diuersitate,quæ ex fine proximo, mediis, & variis obseruationibus petenda est, continetur que ipsarum regulis & constitutionibus siue statutis: quare videndum omninò est quid sit regula, quid constitutiones.

Regula Latinis, & κανὼν Græcis propriè instrumentum, finis siue linea,qua Architecti & cæmentarij in dirigenda fabrica vtuntur, vt eius mensuras dirigant & æqoent, ex Vitruoio *lib.7. de Architect.* & Tullio *lib. 1. Epist. 3. ad Q. Fratrem.* quare Gregor. *hom.3.in Ezech.In funiculo antem cæmentarij* (inquit) *hoc agi solet vt cognesci equalitas, vel rectitudo surgentis parietu debeat, vt si lapis intus est,foras tiiciatur, si exterius prominet,interius reuocetur.* Itaque regula dicitur ab Isidoro in *Etymol.* quod rectè, neque aliquandò aliorsum trahat, &,vt Arist. *lib.1.de anima, textu* 85. regula rectum & obliquum cognoscimus verum, & falsum,boonum,& malum discetnimos,& Senec. *Ep.*7. Regula est qua rectum probari solet, quam si flectis qoidquid ex illa mutaueris, iniuria est recti. Quate Chryf. *Hom.12. in Ephes.* immutabilem dicit,cui nec addi,nec detrahi quidquā possit *alioquin* (inquit,) *hoc ipsum quod regula est,amittit,& perdit.* Et Lucret. *lib.4.*

Denique vt in fabrica,si praua est regula prima,
Normaque si fallax rectis regionibus exit :
Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum :
Omnia mendosè fieri,atque obstipa necessum est,
Praua,cubantia,prona,supina atque absona tecta,
Iam ruere, vt quadam videantur velle,ruántque,
Prodita iudiciis fallacibus omnia primis.

Ab hac architectonica, & cæmentaria regula, ducta est metaphora,per quam quædam certæ,constantes,& vniuersales propositiones, quibus in scientiis,artibus, & moribus dirigimur, & quæ nos in illis errare non sinant, regulæ dicuntur, suntque præcepta qoædam voiuersalia ad quæ omnia, quæ dicuntur in scientiis attibus,& moribus exigenda sunt,oe erremus. Quare axiomata Gtammaticorum, Rhetorum, Iuris, & Artium, quæ vniuersalia sunt, regulæ dicuntur, sicut & leges politicæ Ciuiles, Ecclesiasticæ, & monachales regulæ quoque dicuntur, & vt propius ad nostram rem accedamus, norma certa & disciplina viuendi, qoæ continet præceptiones seruandas ab aliquo certo & pio instituto,quæque aliis communis non est,dieitur Regula,v.g.S.Beoedicti. S.Basilij, &c. quam omnes illius iostituti professores sequi & amplecti debent, & per quam à sectantibus diuersa alia instituta distinguntur. Quæ regula, vt vides, non continet vnam tantùm & alteram præceptionem,sed quidquid in voiuersa disciplina, & in tota viuendi norma reperitur, vode frequentes istæ locutiones, apud Benedictum, & alios, *Legatur regula per ordinem cap.*58. *Sciat, si omnem regula disciplinam seruauerum, cap.*60. *Regulam hanc descripsimus, cap.*77.& aliæ similes. Denique regulam esse formam religiosè viuendi diait Innoc. VII. *in Bulla confirmationis tertij Ordinis S. Dominici*, Thomas à IESV *in regulam Carmelitar.* 2.*p. dub.*5. definit Monasticam regulam, normam viuendi Euangelicam,ab Ecclesia approbatam,quæ tradit viam tendendi ad perfectionem secundùm ttia substantialia vota, & alias obseruantias proptias religionis. Quæ defioitio non modò regulam, sed etiam proprias cuiusque ordinis constitutiones continet, vt constabit statim : quam aptè verò huiusmodi viuendi oorma dicatur regula ad similitudinem regulæ cæmentariæ, fusius eaplicat Humbertus *in proœm. regula S. Augustin. cap.*7. & Iulius Nigronius *in explicatione tit. Regul. Societatis IESV, part.* 1. *numero* 23. & ex illis Haftenus *lib.* 1. *disquisition. Monasticar. tract.* 1. *disquisit.* 1.

Constitotiooes aliquando sunt ipsamet regula,oeque ab ea differunt, vt apud Carthusieoses PP. Minimos, & Societatem IESV, qui aliàque non habent,nisi vel regulam vel constitutiones. Nam hæ duæ voces, *regula,& constitutiones*, idem sonant, legem nimitùm, & præcepta, qoibus Religio continetur, quod & ipsum dicunt constitutiones regulares, ipsaque vox *constitutionis* præceptom positum, & fixum significat, vnde Clemens Romanus, Apostolorum tum præcepta, tum institutum inscripsit constitutiones Apostolorum, ipséque sanctus Benedictus regulam quidem Monachis suis præscripsit, quæ totum Occidentem peruagata est, & ab omnibus Monachis recepta penè fuit, nullas tamen constitutiones distinctas illi addidit,quamvis plurimi qoi regulam commentariis illustratunt, quorum præcipuos enumerat Haftenus *lib.* 1. *disquisit. Monastic tractatu* 5. *disq.*4. & alij qui oonnulla de consuetudine variorum monasteriorum immiscuerunt, vel nouas editiones regulæ,vel potiùs nouas regulas, & nonnihil immutatis, atque adeò variorum authorum qoàm ipsius Benedicti nobis dederint,vt idem Haftenus *dist.citata* ostendit. 13

Coostitutiones, dum à regula distinguntur, sunt 14 sanctiooes quædam,& statuta,vel leges,vel institutiones ad clariorem regulæ explicationem aut faciliorem eius praxim pro ratione finis, & instituti cuiusque Ordinis, qui eiusmodi primariam regulam sibi seruandam assumpsit. Sicut enim licet vna sit diuinæ charitatis perfectio, ad quam vita Christiana tendit, quia tamen dioersi sunt eius gradus, ipsáque latissimè funditur & diuersissima media ad illam acquirendam faciunt, quorum alia propius aliis accedunt, & quisque tum certum eius gradum aquirendum,tum certa ad illum media assumit, & secundùm illum finem ac media peculiarem sibi viuendi modum & regulam eligit vel solus,vel cum aliis, indéque nata est regularum Religiosarum siue tendentium ad perfectionem diuersitas, variorùmque Ordinum Religiosorum distinctio, quæ, vt docuimus ex S.Thom. *lib.* 2. *superiori*, ex peculiari cuiusque fine, & mediis ad illum adhibitis sumenda omninò est. Ita eum eiusdem iam præscriptæ regulæ partem aliquam sibi singulari studio excolendam aliqui sumpserint, vel vniuersam amplexi sint alijque rigidiùs, alij laxiùs, & cum aliquo temperamento,singuli pro suo arbitrio, & ingenio,& ad ipsam illam integræ, vel partialis regulæ obseruationem, & commoda, variáque media vsurpatint, dioersas quoque constitutiones ediderunt, quibus tom ipsam regulam explicarunt, tum modum quo illam obseruari vellent præscripserunt. Quare suis constitutionibus non derogarunt primariæ regulæ; sed illius praxim sibi peculiarem docuerunt, quæ praxes cum singulares qoibusque sint, neque omnibus eandem regulam profitentibus communes, oecessariò diuersæ sunt & distinctæ; eadem ratiooe qua diuersæ sunt ipsæmet regulæ, neque vna & eadem omnibus regularibus, vti iam diximus, & ploribus ostendit Haftenus *lib.*1 *disq.monast.disq.*4.& 5.Quo postremo loco varias regularum diuersitates prosequitor, & denique *reliquis eiusdem lib.*2. *tractatibus* vatiis cuiusque sæculi

ſæculi regulas à variis conſcriptas numerat, quarum tamen paucæ fuerunt omninò diuerſæ, & quàm plurima habuere communia pauris additis, aut detractis, ita vt fuerint potiùs quædam conſtitutiones, quibus priorum regularum intelligentia, vel praxis explicaretur, vti modò conſtitutionum religioſarum vocem accipimus, atque ita intelligendum eſt, quod aliquandò videntur fuiſſe plures regulæ, ſiue quia monachi qui ex vno monaſterio ad aliud ibant, in quo diuerſa erat regula, vtramque regulam quantum fieri poterat, obſeruabant, ſiue quia erat vna primaria & veluti princeps regula; alia verò ad illius faciliorem obſeruationem faciebat, eráque veluti, quæ vocamus hodie conſtitutiones, & additiones quædam atque interpretationes. Sic legebantur regulæ & ſtatuta Patrum in ſingulis monaſteriis, & peculiares cuiuſque Monaſterij, quod ita fieri mandat Paul. & Stephan. *cap. 41. ſua regula.* Citatur eiuſmodi regula in concordia Regularum & illam antiquiſſimam vocat Trithemius. Quinam verò hi monachi, & quo tempore, & vbi ſnam vixerint, inquirit Haftenus *lib. 1. tract. 5. diſq. 13.* & ipſe S. Benedictus ſub finem iubet legi regulam Baſilij, & ſcripta Caſſi. Caſſiodorus verò *cap. 35. Inſtitut.* Viuarienſibus ait: *Quapropter omnes quos monaſterii ſepta concludunt, tam Patrum regulas, quam præceptoris proprij iuſſa ſeruate.* Gregor. Turon. *lib. 10. de geſtis Franc. cap. 9* agens de Aredio Abbate, *Cœnobiumque fundauit, in quo non modò, Caſſiani, verùm etiam Baſilij, & reliquorum Abbatum, qui monaſterialem vitam inſtituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum, atque veſtitum ſi gu is miniſtrante.* De monaſteriis, in quibus S. Benedicti & S. Columbani regula ſeruabatur teſtatur Ordetic. Vitalis, *lib. 8. hiſt. de diſcipulis S. Mauri* & Flodoard. *hiſt. Rem. lib. 2. cap. 7.* de monaſterio Altumvillari; de monaſterio Floriacenſi à S. Leodebaldo fundato, Carolus Saufcey *in Annalib. Eccl. Aurelian.* de monaſterio Corbeienſi Berſudus Ambianorum Epiſcopus: in priuilegio illi monaſterio à ſe indulto, de ſancto Philiberto Sirius 20. Auguſt. Theodorus Studita *in ſuis monaſticis inſtitutis,* & ſua commendat, & Patrum ac ſancti Baſilij regulas. Verùm exiſtimarim has regulas in eodem monaſterio non fuiſſe niſi vnam quandam regulam ex variis aliis, v. g. Benedicti & Columbani collectam, atque adeò vitamque illam regulam ſecundùm aliqua capita fuiſſe ſeruatam. Et ſanè ſi omnes illas diuerſas regulas, quas loco citato numerat Haftenus, attentius expendamus, facile fuerit deprehendere pleraſque ex aliis antiquioribus fuiſſe collectas, quibuſdam additis, vel detractis, vti jam monuimus. Eiuſmodi fuit regula, quam Donatus Archiepiſcopus Veſontionenſis Virginibus monaſterij à Flauia matre ſua conſtructi præſcripſit ex beati Cæſarij Arelatenſis, Benedicti, & Columbani regulis, vt ipſemet fatetur, in prologo ad Gauſtrudem, & eius congregationem in Cœnobio à famula Dei Flauia conſtructo. De hoc Donato Haftenus *l. 1. tract. 7. diſq. 6.* Denique ipſemet S. Benedictus aliqua ſibi ſumpſit & ex S. Martini inſtitutis libauit, v. g. vt Abbas hoſpitibus pedes lauaret, & aquam manibus infunderet: id enim vſurpaſſe ſanctum Martinum etiam tam Epiſcopum teſtatur Seuerus Sulpitius *cap. 16. vita S. Martini,* & Paulinus *Epiſt. 3. ad Seuerum.* Ad extremum obſerua cum Petro Rouerio *in illuſtratione hiſtoriæ monaſticæ S. Ioannis Reomaenſis n. 6.* triplicem maximè vitæ monaſticæ rationem fuiſſe in Gallia. Primam eorum qui ſuo ſibi arbitrio leges dicerent, cuiuſmodi ferè erant Anachoretæ: alteram eorum, qui vnius ferè præpoſiti monita, vel iuſſa pro lege habebent: tertiam eorum, qui vni cuidam communi ac perpetuæ legi ac regulæ ſeſe addicebant. Talia erant Lirinenſium, ac Grianicenſium ſtatuta, quorum Sidonius meminit. *lib. 7. Epiſt. 7.* Hæc ſtatuta plurimi deindè alij ſectati ſunt, ſed ſuo modo ſibi accommodatunt, vnde factæ plurimæ regulæ, eæque magna ex parte diuerſæ, quas alij conſtitutiones & ſtatuta nominatunt, vt primariæ regulæ ſuus honor reſtitueretur, eáque eſt hodie vocis conſtitutionum religioſarum notio, vbi cum primaria regula comparantur. Quid verò ſingulæ ab Eccleſia iamdiù probatæ, Baſilij, Auguſtini, Benedicti & Franciſci habeant ſibi proprium, noſtrum non eſt annotare, id ipſatum lectio ſatis demonſtrat, & aliqua notanit Azor. *tom. 1. lib. 13. cap. 2.* vbi & de variis Ordinibus, qui ſub ſingulis illis regulis militant.

Differunt igitur 1. conſtitutiones à regula, quia 15 iſta à primis fundatoribus condita eſt, & cum ipſamet religionis cuiuſque origine nata: conſtitutiones verò deinceps pro morum, temporum, & negotiorum momentis additæ ab ipſomet Ordine vniuerſo vel conſtitutæ, vel ſaltem confirmatæ fuerunt. 2. quia latiùs patet regula, quæ vniuerſo Ordini & ſingulis congregationibus intra eundem ordinem communis eſt: ſingulis verò congregationibus propriæ ſunt conſtitutiones, quæ, vt habet Nider *lib. 2. de reformat. regul. cap. 2.* ſunt loco differentiæ, & Regula vicem generis obtinet, v. g. inquit, *Regula B. Auguſtini communis eſt Ordinibus, Prædicatorum, Eremitarum S. Auguſtini, Præmonſtratenſium, Paulitarum & ſimilium, qui omnes profitentur eandem regulam, nec in hoc differunt, ſed pro ſingulis Ordinibus præfatorum Religioſorum ſunt formatæ conſtitutiones quædam in inceſſu, in victu, amictu, ritibus & ceremoniis, quibus inter ſe cauſant differentiam.* 3. differunt penes perpetuitatem, quod conſtitutiones pro variis opportunitatibus interdum mutari poſſint, & quandoque mutentur à Capitulo generali, vti fatentur Carthuſienſ. *in antiquis ſtatutis prima part. §. 1. & in nouis, in prologo.* Regula nonniſi à ſummo Pontifice mutari, aut abrogari queat: ita S. Antonin. *1. part. tit. 16. cap. 1. §. 4.* & Azor *tom. 1. lib. 13. cap. 11. p. 2.* ex Ioanne Andrea. Verùm ſapienter aduertit Suar. *tom. 4. de Religion lib. 1. cap. 1. n. 5.* diſcrimen iſtud non eſſe vniuerſale: nam conſtitutiones à ſummo Pontifice confirmatæ non poſſunt ipſo inconſulto abrogari, aut mutari, neque omnes ſimul etiam refigi: fieret enim alia omninò congregatio, quæ regulam ſeruaret ſecundùm alium ſenſum, intelligentiam ac praxim, quàm hactenùs fecerat, & tamen ex ſuis conſtitutionibus ab aliis omnibus congregationibus, eandem regulam complectentibus differret. Præterea poterit à Pontifice, per diſpenſationem aut alia quapiam ratione refigi regula, atque ex eiuſdem Pontificis auctoritate, idem à Capitulo generali fieri, non quidem quoad vniuerſam regulam, ſic enim noua fieret religio, ſed quoad aliquam partem, ſaltem non ſubſtantialem. 4. diſtinguunt aliqui penes obligationes ad culpam, vel ad pœnam tantùm, vel ad vtramque; & ad culpam mortalem, aut venialem tantùm; quod diſcrimen iure reiicit Suar. *l. cit.* cùm hæ omnes obligationes poſſint cadere, tum in regulam, tum in conſtitutiones; ſecundùm mentem & intentionem condentis regulam, aut conſtitutiones, grauitatem materiæ, & alias circumſtantias, ex quibus diximus ſumendam eſſe legis obligationem, & iterum dicemus *inferius lib. 7.*

Atque ex hactenus *tota iſta quæſtione* diſputatis 16 habemus totum ius Regulare conſiſtere in regula & conſtitutionibus ſimul vbi iſta differunt; vel vbi non diſtinguuntur, in altero illorum, & plures ordines poſſe ſub eadem regula viuere cum diuerſis tamen conſtitutionibus, à quibus totam ſuam differentiam

tentiam capiunt, cùm vel vniuersam regulam, vel eius dumtaxat partem sibi seruandam putant, variis modis & mediis quæ in singulis constitutionibus explicantur, vti sæpius monuimus & videmus in Ordinibus variis, qui Benedictum, aut Augustinum aliósve tanquam patentes agnoscunt, eorúmque Regulas obseruare se dicunt.

QVÆSTIO II.

Quis possit condere ius Regulare.

An iurisdictio sit necessaria in Religiosa communitate, n.1.

Potestas dominatiua sufficit, num. 2.3.4.5.6.7. & 8.

Quis dicat ius referre, n.9. & 10.

De variis Prælatis, n.11.12.13. & seq.

CVm potestas condendi leges, sit potestas iurisdictionis aut eius præcipua pars, non possumus definire, quis possit ius regulare constituere, nisi simul aperiamus in quo sit potestas illa iurisdictionis in communitatem religiosam; nam de illa solùm agimus hoc loco, non de religione in vniuersum, siue illa in aliqua persona singulari vt in Anachoreti consistere possit, siue non.

1 Obseruandum verò imprimis est in communitate religiosa, ad illam administrandam & conseruandam necessariam esse potestatem aliquam non modò dominatiuam, sed etiam iurisdictionis siue intra ipsam communitatem existat, siue extra illam, à qua omninò pendeat. Distingo cum Vasq. Suar. locis mox adducendis, & cum aliis passim potestatem dominatiuam & potestatem iurisdictionis. Prima illa est ius acquisitum alicui, v.g. Religioni, & eius prælatis ad imperandum alicui, & vtendum eius operibus, per quam v. g. Religio, eiúsve prælatus potest Religiosis imperare, & eius operibus vti pro arbitrio, atque prout consentaneum esse iudicauerit; & quod inde sequitur, cogendi Religiosum ad imperata facienda, alioquin inutilis esset ea potestas dominatiua, cuius dominium impunè contemni posset. Hæc porrò potestas dominatiua præcisè sumpta, non est potestas iurisdictionis, nisi vocibus abuti libeat: potestas iurisdictionis est potestas spiritualis ad claues Ecclesiæ pertinens, & à Domino Christo medio Pontifice vel Episcopis deriuata, quod non conuenit potestati dominatiuæ, vt vides: illa enim neque pertinet ad claues, neque profluit à Christo per specialem donationem Ecclesiæ factam, sed immediatè oritur ex traditione, quam sui faciunt religioni, professionem facientes cum promissione seruandi talem regulam, & promissione atque obligatione obediendi secundùm illam. Vbi vides eam nihil pertinere ad potestatem spiritualem, & Clauium à Christo deriuatam, neque proinde esse vllam potestatem iurisdictionis, nisi placeat ita vocare potestatem omnem imperandi, & cogendi ad imperata; cuiusmodi est potestas patris in filium, & domini in seruom. Qui loquendi modus & improprius est, & Iuri Canonico ac ciuili minimè notus: in vtroque enim illo iure non dicitur iurisdictio nisi potestas publica, quæ vel à principe, vel à republica manauit. Itaque potestas iurisdictionis etiam in communitate Religiosa distincta est, & omninò separabilis à potestate gubernatiua & dominatiua, quod facilè ostenditur ex diuersis causis, ex quibus duæ istæ potestates oriuntur: dominatiua enim nascitur, vt dixi, ex sui traditione facta Religioni, quam necessario professio religiosa includit; quæ traditio ius aliquod confert Religioni in profitentem, distinctum ab illo quod tradit iurisdictio, quam Christus, vel eius Vicarij conferunt. Iuris verò illius vsus alius fingi nequit, quàm gubernatio personæ, & illius applicatio ad hæc, vel illa opera, ad bonum religionis conducentia. Deinde status seruitutis, quem omnes agnoscunt in Religione, distinctus sine dubio est à statu subiectionis, qui conuenit omnibus fidelibus ratione iurisdictionis Ecclesiasticæ, non potest autem oriri nisi ex potestate dominatiua: quæ & alia adducit Suar. *tract.7.de Relig.lib.2. cap.18.n.5.*

Quæstio verò est, an vtraque ista potestas, tum dominatiua, tum iurisdictionis sit necessaria, ad communitatem Religiosam, an altera tantum, & quænam illa sit. Vasq. 12. *disp.166. cap.14.* & Basilius Pontius *q.3. ex variis, cap.3.* volunt necessariam omninò esse potestatem iurisdictionis præter dominatiuam præcisè sumptam, & vt condistinctá: Suar. verò *c.18.n.8.* existimat solam dominatiuam præcisè loquendo sufficere. Ego dissidentes sententias compono, dum aio potestatem dominatiuam siue domesticam, & œconomicam sine alia propria spirituali iurisdictione, quæ sit intra communitatem ipsam, siue in eius prælato & immediato, eiusdémque communitatis sufficere ad Religiosum statum constituendum, necessariam tamen esse propriam potestatem iurisdictionis, quæ sit in aliquo prælato Religionis saltem extrinseco, & aliis quoque fidelibus communi; atque hoc ipsum probat vtraque illa sententia, quamvis inuicem dissidere videantur.

Et quidem solam potestatem dominatiuam & œconomicam satis esse, probatur ex Monialibus in quas Abbatissa, siue superiorissa nullam habet iurisdictionem, neque spiritualem, cùm eius capax non sit, neque ciuilem, aut temporalem, cùm à nullo principe sæculari eam acceperit; ipsi nihilominùs Monachæ obedire tenentur secundùm regulam, quam sunt professæ, quod etiam videmus in antiquis Monachis, quorum Abbates, & superiores nullam propriam iurisdictionem habuisse videntur, cùm nullos eiusmodi iurisdictionis effectus in illis deprehédamus, vt in votis & præceptis Ecclesiasticis dispensationem, censurarum v. g. excommunicationis inflictionem, & eiusmodi alia: quæ enim in antiquis regulis leguntur excommunicationes, veræ censuræ Ecclesiasticæ non erant, sed priuationes quædam & separationes à communi consortio aliorum, in pœnam inflictæ. 3

Neque satisfacit Vasq. dum respondet iurisdictionem Abbatissæ satis constare ex eo quòd possit compellere Moniales ad suæ regulæ obseruationem, & delinquentes punire pœnis saltem corporalibus, etsi non per censuras; vtraque enim illa punitio iurisdictionem aliquam præsupponit. Nam si quæ virgo cuipiam vouisset obedientiam & præscriptam sibi ab eo regulam seruare non posset, tamen, si delinqueret, ab eo puniri, & ad votum seruandum inflictis pœnis compelli: quare concedenda est aliqua iurisdictio Abbatissæ, licèt non omnimoda illa, quæ se ad censuras illas infligendas extendat, sed aliqua, quæ ad punitionem corporalem, & ad vim adigendam sufficiat, quatenus regulæ & votorum obseruatio ita postulat. Verùm omnis coactio & punitio dici nequit iurisdictio, nisi admodum impropriè, alloqui dominus, qui seruum cogit ad sibi mandata implenda, & pater, qui corripit filium, & mater castigans filiam, dicerentur habere propriam iurisdictionem, & in omni regimine domestico, & œconomico potestas directiua & coactiua essent iurisdictiones, quæ tamen non sunt nisi dominia paterna, vel herilia, quod idem dices de vxore, quæ vi matrimonij viro subiicitur. 4

Obiicit

5 Obiicit secundò Vasquez omnem potestatem dominatiuam in prælatis Religiosis non oriri nisi ex iurisdictione, vti ostendebamus in eo, qui voto simplici se alicui obligasset ad sibi mandata perficienda, neque enim idcirco potestatem dominatiuam illi conferret, neque ab eo cogi & puniri posset.

Respondeo enim dominium, quod etiam Abbatissa & alius omnis prælatus Religiosus habet in vouentes vt eos cogat ad vota præstanda, non oriri præcisè ea solo voto, sed ex sui traditione, qoam vouendo facit Religioni, quæ traditio, vti iam monui, *& alibi tom. 3. de professione Religiosa* disputantes dicemus, tradit aliquod dominium Religiooi in profitentem: & sanè, si quis in mancipium alteri se traderet, eius dominio subiiceretur, ab eóque puniri & cogi ad mandata exequenda posset, & tamen non conferret illi iurisdictionem: cur etiam personæ non possent ex pacto in societatem conuenire, & vni alicui dare facultatem aliis imperandi, & reos mulctandi, aut puniendi, quod videmus in omnibus licitis collegiis, & quæ prohibita non sunt: ille tamen non haberet in alios potestatem iurisdictionis sed aliam aliquam, veluti domesticam & œconomicam, quam nos dominatiuam nominamus.

6 Obiicit tertiò idem Vasq. ius istud dominatiuum in prælato Religioso oriri à iurisdictione. Quod probat: quia Religiosorum vota irritare potest, alio longè modo quàm dominus qui serui vota irritare duntaxat potest, quando materia voti est sub dominio domini, non serui: prælatus verò potest etiam personalia vota Religiosi irritare, ratione iurisdictionis, quam habet in ipsius personam, ratione voti obedientiæ ipsi facti, & quam illi Pontifex concessit. Neque dicas fideles omnes subijci iurisdictioni Pontificis, qui tamen nequit eorum vota irritare: quia fideles neque Pontifici, neque Episcopo vouent peculiarem obedientiam, neque eos ipse in peculiarem curam admittit: si enim hoc fieret, posset in eos peculiarem iurisdictionem exercere, ipsorúmque omnia opera peculiari ipsius iurisdictioni subiicerentur, eo planè modo, quo Religiosi opera prælato subiiciuntur; eam siquidem iurisdictionem omnem prælatus à Pontifice accipit, quæ sine dubio est in Pontifice circa eos qui ipsi peculiarem aliquam obedientiam circa quandam regulam vouerint, quam ipsemet etiam acceptarit. Sicut ergo Pontifex iurisdictionem illam in subditos Religiosos communicat: ita illam in se recipit: neque enim eam communicando, eandem abiicit, vt patet in omni alia iurisdictionis & potestatis communicatione. Quare sicut Religiosi ita subduntur prælatis, vt ab illis eorum vota per iurisdictionem a Pontifice traditam possint irritari; ita etiam subduntur ipsi Pontifici, vt ab eo illorum vota irritari possint; quod idem erit dicendum de Episcopis, dum Religiones ab ipsis poterant approbari, & confirmari, ac proindè tota prælatorum in Religiosos iurisdictio ab Episcopis pendebat, & deriuabatur.

Respondeo potestatem irritatiuam voti Religiosi, non oriri ex potestate iurisdictionis, sed ea potestate dominatiua, quam habet prælatus in Religiosum ratione traditionis sui, quam fecit Religioni. Nam fatetur in [illegible] Vasques, Pontificem, licet habeat iurisdictionem spiritualem in omnes fideles, non posse tamen pro arbitrio & potestate irritare ipsorum vota, sed religiosorum duntaxat, quia cæteri fideles non fecere illi speciale obedientiæ votum, neque ipse eorum peculiarem curam admittendo eiusmodi votum accepit. Ergo potestas illa irritatiua non prouenit præcisè ex spirituali iurisdictione, quam Pontifex in omnem Ecclesiam, & singulos fideles accepit à Christo, sed ex peculiari obedientiæ voto ipsi facto, & peculiari illa cura, quam ipsorum suscepit. In qoo vides singularem quandam sui traditionem, & subiectionem curæ Pontificis, eiúsque acceptationem, ex qua potestas dominatiua & non iurisdictionis confirmatur: nam impuberis filij vota irritare potest pater, vti ex communi Theologorum sententia dicemus *tomo sequenti*. Pater autem non aliam potestatem in filium habet, quàm dominatiuam, non verò iurisdictionis, vti iam monuimus. Et sanè cùm duplex tantùm modus irritationis voti fingi possit, vti loco citato dicemus, indirectus vnus, ratione materiæ, quæ ab alterius voluntate pendet, qui eiusmodi materiam non vult sine sua voluntate vsurpari, vti videmus in seruo, cuius omnia cùm domini sint, non potest de illis sine domini voluntate disponere; & in filio, cuius vota realia quoties voluntati paternæ repugnant, sunt irritabilia à parente, cui materia votorum eiusmodi subditur; quæ omnia, non nisi ex potestate dominatiua oriuntur, non verò ex potestate iurisdictionis, vt patet. Alter verò modus irritationis voti directus per solutionem vinculi ipsius voti, eo qoòd voluntas vouentis, quæ alteri omninò subdita est, non potuerit se firmiter obligare nisi dependenter ex voluntate alterius, à quo omninò dependet; atque hæc irritatio non fit ex iurisdictione in vouentem, alioqui esset in Pontifice, ratione omnium fidelium, vti argumentabamur. Est igitur ratione voti obedientiæ, & traditionis, quam sui facit Religiosus, vnde oritur potestas dominatiua. Maneat igitur ea omnibus hactenùs disputatis, potestatem dominatiuam, & œcumenicam siue domesticam sufficere ad statum Religiosum, sine vera & propria iurisdictione spirituali, quæ sit intra ipsam communitatem religiosam, vti in monasteriis Monialium cuicimus, & in aliis non exemptis & quæ ex antiquo more sub potestate & regimine Episcoporum adhuc existunt.

Dico nihilominùs ad perfectæ religiosæ communitatis statum & gubernationem, necessariam esse potestatem iurisdictionis siue intra ipsam communitatem, siue extra illam, in aliquo videlicet prælato extra ipsam Religionem, Episcopo nimirum, cui quondam omnes Monachi parebant. In hanc assertionem conueniunt omnes: nam ipse Vasq. *illo c.4.n.28.* dum ait, licèt in Abbatissa non sit plena iurisdictio ad excommunicationem & infligendas alias censuras, sed solùm ad puniendam regulæ violationem pœnâ aliâ corporali, esse tamen alium præpositum, qui eas excommunicare possit, siue ille sit Abbas, aut Generalis eiusdem Ordinis, siue Episcopus, aliúsve, cui illæ Moniales subditæ sunt. Vult igitur Vasques ad perfectam communitatis Religiosæ gubernationem necessariam esse propriam iurisdictionem spiritualem, siue sit in prælato Religionis, siue extra ipsammet religionem: affirmat verò hanc necessitatem Suar. *cap. 18. laudato n. 2.* Primò quia necessaria est spiritualis iurisdictio ad regendum vniuersam Ecclesiam, & præsertim status Ecclesiasticos; nam statim atque Religiosus aliquis & Ecclesiasticus status instituitur, oritur veluti connaturaliter in illo subiectio quædam ad spiritualem Ecclesiæ iurisdictionem, quod ipso vsu & inductione constat; nam in monasteriis, etiam Monialium datur prælatus aliquis, qui propriam in illas iurisdictionem habet, siue ipse sit Abbas, siue prælatus alius monasterij virorum eiusdem Ordinis, siue Episcopus in non exempta ab eius iurisdictione, siue ipsemet Pontifex in monasteria exempta: quod idem de monachis quondam Episcopo subiectis dicendum est, & sicuti in politia laica, nulla datur priuata familia, aut collegium, quod non subdatur principi, alterive in 7

ipsam

ipsam iurisdictionem propriam immediatè habenti; ita neque in politia Ecclesiastica, nullus dari potest status, independens ab omni prorsùs iurisdictione propria spirituali, & Ecclesiastica: status verò Religiosus eo ipso quod instituitur & approbatur, est status sacer & Ecclesiasticus atque sub peculiari Dei dominio constitutus, cùm eius personæ sint specialiter diuino obsequio deputatæ, ad ipsúmque speciali iure pertineant, vt *alibi* 3. *Tomo* dicemus, & quod indè subsequitur sub spirituali pastorum Ecclesiæ iurisdictione constitutæ. Quare illa subiectio peculiaris Ecclesiæ, & eius pastoribus, est quædam veluti naturalis proprietas statum Religiosum consequens, cuique subiectioni correspondet spiritualis quædam iurisdictio, quæ determinat aut restringit vniuersalem iurisdictionem, quam Pontifex & Episcopus habent in vniuersalem Ecclesiam, aut maiorem aliquam eius partem. Illa enim iurisdictio vniuersalis sese ad peculiares status accommodat, & non eosdem effectus siue actus iurisdictionis, circa singulos status sed circa cuiusque capacitatem & indigentiam exercet. 2. sola potestas dominatiua, quam explicuimus, non sufficit ad perfectam Religiosi status gubernationem, sæpiùs enim opus est censuris, & grauioribus pœnis corporalibus, ad quas non sufficit potestas œconomica, domestica, & materna, paternáque dominatio. Quare opus est iurisdictione propriè dicta, & spirituali, quod ipse vsus cottidianus docet.

8 Coniunguntur portò istæ duæ potestates in eodem prælato iurisdictionis & dominationis, quæ, vti docuimus, nascitur ex ipsa professione, & sui traditione vnà cum voto obedientiæ, illud enim votum & pactum cum sui traditione implicitum fit cum prælato, per se, vel per alium professionem acceptante, vt constat.

9 Ex his explicata manet præcipua difficultas, initio proposita, quisnam scilicet valeat constituere ius Regulare, is nempè qui veram & propriam iurisdictionem habet in Religionem, ratione cuius potest & leges ferre, & præcepta imponere, pro ratione videlicet iurisdictionis, quam habet, vel in vniuersam religionem, vel in certam eius partem vt prouinciam, vel monasteriū, & prout dependenter, vel independenter ius dicit. Vel habet iurisdictionem supremam, aut inferiorem, mediatam vel immediatam, perpetuam, aut temporalem, reuocabilem, aut irreuocabilem, limitatam, aut illimitatam, in personas, aut in res tantùm: nam cùm potestas legum latiua, & obligandi ad seruandas sancitas leges, non aliud sit, quàm potestas dicendi ius, cui necessariò correspondet obligatio seruandi ius dictum; & iurisdictio sit potestas dicendi ius, qui habet veram & propriè dictam iurisdictionem, habet quoque potestatem dicendi ius & ferendi leges, pro natura iurisdictionis eiusmodi, quæ si sit politica, erit potestas ferendi leges politicas; si verò spiritualis & Ecclesiastica, erit potestas sanciendi leges Ecclesiasticas pro natura & conditione talis potestatis. Cùm igitur in omni statu Religioso sit prælatus aliquis vel in ipsa religione, vel extra illam qui habeat iurisdictionem, habebit quoque potestatem condendi ius Religiosum & sanciendi leges Religiosas, prout, & quatenus se extendat eius iurisdictio dependenter, vel independenter ab aliis.

10 Sunt verò similes prælati in Religione diuersi admodùm, ratione iurisdictionis, & modi quo illam participant; nam aliquando in sola communitate existit, quamvis quoad vsum & exercitium in aliquo singulari, ab ipsa communitate electo necessariò repetiatur, quia fieri nequit vt omnia & singula quæ agenda sunt, communi plurium consilio disponantur. Ideoque in singulis religionibus regimen quoad proximam & immediatam gubernationem, monarchicum ferè est. Et sanè religionis perfectio, quæ diuinam gubernationem æmulatur, requirit vnum gubernatorem & caput, quod singularis persona quoad vsum & exercitium existat necesse est, in quo prælato tum potestas iurisdictionis, tum dominatiua modò nuper explicato reperitur, quod ipse vsus & experientia confirmat: nam virorum Religiosorum Ordines, siue monachales, siue Clericales, siue mendicantes, habent singuli prælatos cum spirituali, immò & Episcopali iurisdictione. Vel enim sunt exempti ab Episcopali iurisdictione, vel non sunt, vti quondam fiebat; quo casu Episcopi sunt veri & proprij illorum Ordinum vel monasteriorum prælati: si verò primum dicas, manent illi Ordines Pontificis iurisdictioni immediatè subiecti; quandoquidem à iurisdictione Episcoporum subducuntur, non potest autem Pontifex immediatè Religionum eiusmodi gubernationi vacare, vt liquet, id igitur præstet per commissarios, aut Vicarios à se delegatos necesse est, qui sint pastores ordinarij & proximi, quibus ea cura incumbit ex officio: quandoquidem in eo casu ipsi Episcopi non sunt pastores & prælati proximi, & ordinarij propter exemptionem ab ipsorum cura & iurisdictione concessam, sunt autem hi Pastores Religionum eiusmodi siue generales, siue prouinciales, siue locales pro amplitudine suæ gubernationis nominentur, veri, & proprij prælati. Itaque nominantur in iure, vti obseruat Glossa *in Clem. 1. de electione, vers. prælatum*, & Panormit. *in cap. cum ab Ecclesiarum. de officio ordina.* éstque euidens ratio: habēt siquidem illi Religionum superiores iurisdictionem propriam & spiritualem etiam fori contentiosi, ex vi proprij muneris, ac proindè ordinariam, quámque delegare possunt. Neque sanè aliud ad rationem propriè dicti prælati requiritur, vti docent Siluest. & Angelus *vers. prælatus*, vndè verò isti prælati Religiosi habeant hanc iurisdictionem an iure diuino, an Ecclesiastico dumtaxat, quando & quomodo illam habere cœperint; non disquirimus in præsentistum, ne longiùs alieno loco digrediamur. Vide Suar. *tract. 8. de Religione cap. 1. lib. 2.*

Obseruo dumtaxat in Religionibus à Pontifice 11
approbatis, & ab Episcoporum cura & iurisdictione exemptis, duplex esse prælatorum genus, quocomque nomine vocentur, secundùm magis aut minùs amplam & vniuersalem iurisdictionem. Aliqui enim vni tantùm monasterio aut domui præsunt, nullúmque alium sibi inferiorem prælatum in eodem monasterio habent, quamvis plures habeant ministros & officiales sibi subiectos, atque hic prælatus dici potest localis, aut conuentualis. Alij prælati præsunt pluribus domibus & monasteriis, intra certum tractum, habéntque & prælatos sibi superiores, qui toti ordini præsunt, & alios quoque ipsis inferiores, qui singulis domibus præficiuntur, atque hi prælati medij quodammodo dici possunt, cuiusmodi sunt in Religionibus mendicantibus, & aliis quibusdam Prouinciales, qui vni vel prouinciæ, vel nationi præsunt. Sunt denique supremi prælati, qui nullum sibi superiorem agnoscunt, & cui alij omnes eiusdem religionis prælati subiiciuntur, ac proindè iure supremos nominauimus, cùm nulli alteri intra eam Religionem subiecti sint, qualis dicitur quoque Generalis, qui denique solum Pontificem tamquam superiorem agnoscit extra suam religionem; quamvis enim non repugnaret illum subiici Episcopo, & reuera subiiceretur, nisi ab illo per Pontificem eximeretur; numquam tamen eiusmodi subiectio Episcopo in talibus prælatis generalibus reperitur, tum quia habent iurisdictionem quasi

quasi Episcopalem: quare frustrà Episcopo subiicerétur. Deindè pollent iurisdictione vniuersaliori, quàm sit Episcopalis, cùm habeant monasteria sibi subiecta in diuersis Prouinciis, Episcopatibus, atque etiam regnis, ac proindè pendeset à pluribus Episcopis in sua gubernatione, quæ proindè vniformis esse non posset in toto ordine, sed omninò multiplex & varia. Quæ etiam ratio est, ob quam non possit esse nisi vnus supremus eiusmodi prælatus, &, vt loquuntur, Generalis; nam si quandoque plures aliquando reperiri videantur, & nominari, vel habent aliquam inter se subordinationem, & dependentiam ab vno aliquo, & ille erit omninò supremus & verè ac simpliciter totius Ordinis Generalis, vel nullam talem, & minimam quidem subiectionem & dependentiam ab vno habent, & sunt singuli supremi ac Generales in sua congregatione, prouincia, natione, & regno; & diuersæ illæ congregationes non faciunt propriè vnum corpus cum reliquo toto Ordine, & ceteris illius congregationibus, quocumque modo vocentur, nisi vnitate primæ regulæ, quam omnes quidem se sequi profitentur, sed illam variè interpretantur, & diuerso modo obseruant, vti in suis constitutionibus explicant. Non faciunt tamen vnum corpus, cùm diuersa & plura habeant capita, quod æquè monstrosum erit in corpore morali, siue politico, atque in corpore physico bicipitiaut tricipiti. Maneat itaque non esse nisi vnum supremum prælatum in vna Religione, pro modo vnitatis illius, neque plura, quoque genera prælatorum, quàm supremi, medij & infimi, vti fuit explicatum. Loquimur verò de prælatis ordinariis, non de extraordinariis, qui interdum vel ab ipsa communitate, vel ab ipso supremo designantur, & mittuntur vt commissarij, Visitatores, Custodes prouinciarum, aliique, qui neque perpetui sunt, neque nisi extra Ordinem designantur.

12 Hi porrò omnes prælati, verè prælati sunt, vti ex Siluestro & Angelo monebamus, habéntque veram & propriè dictam iurisdictionem spiritualem in subditos tum in foro interno pœnitentiæ, tum in foro externo contentioso religioso, & verè Ecclesiastico, eámque ordinariam, & non delegatam dumtaxat: quia sunt ordinarij Pastores religiosorum, quorum illis peculiaris cura incumbit, vel quasi Episcopalis si sunt prælati vniuersales, vel si sunt tantùm locales quasi Parochialis, & proindè in suo pœnitentiæ, & proportione quadam in foro externo, ne Religiosi careant in singulis domibus, aut Prouinciis illo auxilio quod habebant ab Episcopis, à quibus tamen fauore quodam & priuilegio fuerunt exempti; eiusmodi siquidem exemptio illis noceret, non faueret, vt patet: neque enim ad supremum, & generalem prælatum recurrendum est, cùm in singulis suis prouinciis, & domibus immediatè præsint aliqui. Quare in illis omnibus opus est immediato aliquo gubernatore. Siue pastore, qui curam & iurisdictionem ordinariam habeat, eámque ex officio ad quod electi, vel deputati sunt, ac proindè ordinariam & non solum delegatam, quod fatentur omnes DD. quoties quis deputatur vel eligitur ad officium & præfecturam, cui annexa est iurisdictio, vel ex consuetudine, vel virtute legis, vel ex natura rei, siue eiusmodi officij. Pastorale porrò officium Ecclesiæ authoritate institutum & approbatum, ita intrinsecam ex natura sua iurisdictionem habet, vt sine illa executioni mandari non possit, immò neque via intelligi.

13 Neque hæc iurisdictio in prælatis enumeratis ordinaria tantum est, sed etiam quodammodò Episcopalis, siue, vt loquitur *Clem. 1. de rebus Ecclesiasticis non alienan. vers. proprij* & *c. Abbates de priuilegiis, in 6.* vbi Alexander IV. de potestate Abbatum in contuersos siue religiosos sibi subditos loquens ait: *In quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent.* Abbates, superiores, conuentuales, & locales, de quibus omnibus idem idcircò dicendum esse sapienter colligunt DD. & ad cæteros eiusmodi prælatos extendunt. Neque obiici potest ita loqui Alexandrum, quia illi Abbates plenissimam eo tempore potestatem obtinebant in sua Monasteria, nullúmque alium sibi superiorem aut Generalem agnoscebant, quod non conuenit hodiernis Prouincialibus, & multò minùs aliis inferioribus & localibus prælatis. *Ad Abbatem* (inquiebat Pelagius *c. nullam. 18. q. 2.*) *potestas tota pertinere connenit.* Nam Pelagius vel loquitur de potestate tantùm dominatiua, vt suspicatur Suar. *lib. 2. tract. 8. cap. 2. n. 11.* vel si agat etiam de potestate iurisdictionis, comparat Abbatis potestatem cum reliquis Monachis, qui partem eius aliquam sibi retinere volebant, immò & ipsum Abbatem pro arbitrio eiicere vel expellere, quod damnat Pelagius: non quæris verò an ille Abbas alium superiorem habeat, sed vult illum habere plenam potestatem in suos Monachos, & suum monasterium; quam potestatem Alexander IV. diait quasi Episcopalem, quæ particula *quasi* est diminuens, quia non extenditur ad omnes actus, quos potest præstare Episcopus, v. g. ad eos qui ordinem & consecrationem Episcopalem prærequirunt, neque etiam ad illos qui conueniunt Episcopis tanquam à Pontifice, ratione suæ dignitatis delegatis, & quos neque ipsorum Vicarij præstare possunt.

Hæc denique iurisdictio in omnibus prælatis regularibus est immediata in subditos, & in monasteria sibi subiecta, eodem modo, quo Episcopus potest immediatè omnibus sibi in sua Diœcesi subiectis præcipere & indicere, & non tantùm mediantibus Parochis, Decanis & Archipresbyteris: sic Generalis præcipit toti Ordini suo, & singulis personis, & Prouincialis toti suæ etiam Prouinciæ, & non solùm mediantibus prælatis localibus, vel conuentualibus, vti vsus & praxis docet, non alia sane de causa, quàm quia omnes, & singuli Regulares prælatis etiam maioribus, & vniuersalioribus sunt immediatè subiecti. 14

Quamvis autem ista quasi Episcopalis, ordinaria, & immediata iurisdictio omnibus prælatis conuenitat, non tamen eodem prorsùs modo, & cum eadem amplitudine, sed in illa, sicut & in dependentia, atque subordinatione differunt. Generalis siquidem amplissimam habet in omnia loca, & personas sui Ordinis, cùm Prouincialis habeat tantùm in suam Prouinciam & eius quoque personas: localis prælatus in suum monasterium, & quoad materiam possit quædam Generalis quæ neque Prouincialis, aut Conuentualis possunt, inconsulto Generali, & sine eius licentia: qua de causa isti inferiores prælati nequeunt imperare quod supremus potest, vt mutationem in aliénam Prouinciam, aliáque permulta, quæ ab inferioribus prælatis præcipiuntur, poterit à subditis ad superiorem prælatum prouocari, qui vel præcepta confirmabit, vel sua authoritate rescindet. Vnde patet quoque dependentia vnius iurisdictionis ab alia, siue in suo esse, quòd vna detinetur ab alia, & ab ea vel tolli, vel ampliari, vel restringi possit, siue in sua actione quæ impediri, suspendi, & ligari possit ab alia superiori, à qua nimirùm pendet in operari, sicut causa particularis ab vniuersali, & secunda à prima, quod tamen fieri non debet sine iusta & honesta causa, quamquam si talis causa desit, probabiliùs existimem validam fore eiusmodi restrictionem quamvis illicitam.

Hæc porrò omninò intelligi debent in singulis re- 15 ligionibus

ligionibus secundum varias eius constitutiones, & praxim atque diuersa instituta, tum antiqua, tum noua, quæ consulenda omninò erunt; quapropter in præsentiarum nihil circa illa definimus: agimus tantùm in vniuersum de conuenientia & differentia, quæ est inter varios prælatos in iurisdictione, atque in eius amplitudine, & dependentia, quæ sapienter omninò constituta est, cùm omnes isti prælati diuersos fines intendant, & diuersa quoque atque distincta respiciant. Supremus quidem prælatus intendit bonum totius Ordinis, medius suæ solius Prouinciæ, infimus sui tantùm Monasterij ac proinde diuersa media vsurpare, & sese iuuare debeant, non impedire in agendo vt teuera contingeret sublatâ istâ dependentiâ & subordinatione.

17 Ex his omnibus vides, potestatem condendi ius regulare esse penes eos, qui habent in Religione iurisdictionem, quam hactenùs descripsimus, nimirùm quasi Episcopalem ordinariam, atque etiam delegatam, & denique immediatam pro ratione iurisdictionis illis concessæ, & quandiu illa durabit, V.G. supremus prælatus ferret ius toti Ordini, medius suæ Prouinciæ, & localis suo Monasterio secundùm varia Ordinum instituta, & mores, & pro amplitudine eius potestatis. Quare vel absolutè ius dicet, vel dependenter ab alio, neque quid quâ ampliùs in vniuersum constituere modò possumus. Quid enim singuli distinctè & in particulari possint, tum ex singulis, vt monui, regulis quærendum est; iura enim ista particularia non tractantur ab vniuersali doctore, & ignorari non possunt à singulis Religionibus, tum ex alibi circa quasdam particulares controuersias disputabuntur, dum fusiùs, distinctiúsque *tom.* 3. de statu religioso eiúsque administratione atque iudiciis Regularibus disputabimus.

QVÆSTIO III.

Materia iuris Regularis.

Status quæstionis, n. 1.

Possunt quæ sunt conformia regulæ per modum regulæ imperari, n. 2. 3. & 4.

Non quæ sunt supra regulam, n. 5. 6. & 7.

An Pontifex id posset, n. 8.

Possunt quæ ad regulam restituendam, n. 9. 10. 11. & 12.

Quid hinc possit, n. 13 & 14.

1 Ago de iure Regulari quod faciunt leges Regulares, non de præceptis, quæ à prælatis Regularibus imponi possunt, cùm eiusmodi præcepta fixa non sint, neque perpetua, sicut lex atque ius ex ea natum, quod etiam bonum commune respicit; præceptum verò habeat finem aliquem particularem. Non igitur quæro quid præcipi possit Religioso à suo prælato, sed quæ lex, quódve statutum toti communitati, aut aliquibus eius personis ad eiusdem communitatis bonum constitui queat: illud enim voco materiam iuris Regularis, circa quod eiusmodi lea quidpiam statuere potest, ius verò quod ita constituitur, potest vel obligare totam communitatem, vt dum lex fertur toti Ordini, vel obstingere vnam dumtaxat aliquam partem, vt prouinciam vel Monasterium pro ratione iurisdictionis quam habet prælatus ius constituens, aut legem ferens. De illa igitur tantùm materia iuris Regularis in vniuersum disputo hoc loco; quare plorimæ difficultates, quæ circa præceptorum Regularium materiam excitari possunt, non explicabimus sigillatim hoc loco, commodiùs enim differentur *in disputationem de obedientia Regulari, tomo* 3. moneo tantùm omnia quæ possunt præcipi, posse quoque esse materiam iuris & legis Regularis, si cetera requisita ad legem concurrant, ago etiam præcisè de iure Regulari, vti regulare est, hoc est religiosis proprium; nam ius tum naturale, tum diuinum, tum commune ceteris omnibus fidelibus seruandum esse Religiosis, nisi quoad ius commone peculiari aliquâ ratione eximantur à Pontifice, nemo dubitat; quare quæ illi communia sunt indici peculiaribus statutis à prælato posse nemo dubitat. Tota igitur difficultas est quænam leges & edicta circa alias materias ferri possint à prælatis Regularibus.

2 Dico primò materiam iuris regularis esse omnia quæ sunt conformia regulæ, faciuntque ad eius obseruationem: quia directè & expressè, siue indirectè & implicitè in ea continentur; alia verò indici non posse per modum legis & statuti perpetui, siue is prælatus edicens sit solus Generalis, & toti Ordini præfectus, siue vnà cum Capitulo generali, siue sit denique ipsemet summus Pontifex.

Explicatio Propositionis.

3 Hæc vniuersalis propositio tripartita est, prima pars est affirmatiua, & asserit quid possit lege Regulari constitui, nempè omnia quæ quocumque modo sunt conformia regulæ ad eiúsque obseruationem faciunt. Altera est negatiua, assignat nimirum ea de quibus nihil dici potest. Tertia demùm agit de prælatis, qui ius illud nouum constituere, aut non constituere possunt; quæ singulæ partes vt dilucidiùs probentur,

4 Obseruandum est cum communi DD. sententia quidpiam ad regulam duplici modo pertinere posse imprimis expressè & directè, siue explicitè, deindè indirectè & implicitè. Primum contingit, cùm in ipsa regula, aut constitutionibus continentur & disertè explicantur; secundum verò quæ necessaria sunt ad regulam obseruandam, vt mutua quædam obsequia, sine quibus via religiosus status conseruari nequit, quæ etiam pertinent ad pœnas moderatas, pro violatione & transgressione regularum, pro ratione culpæ, eiúsque grauitate, aut tenuitate, licèt eiusmodi culpæ non exprimantur in regula: nam in omni benè ordinata communitate debent esse pœnæ, quibus delicta castigentur, siue eæ statæ sint, siue arbitrariæ: immò Vasq. 12. *disp.* 154. *cap.* 14. *num.* 20. numerat inter hæc indirectè ad regulam pertinentia, corporis afflictiones & nouas austeritates ad imminens periculum peccati vitandum, quas idcircò superior alicui posset imperare: verùm non agimus hoc loco de præceptis, quæ vni alicui imponuntur, & non durant saltem finitâ vitâ, aut iurisdictione imperantis, sed de ipsis statutis perpetuis, & quæ saltem toti communitati imponuntur. Quare existimarim cum Vasq. *citata disp.* & Sanch. *lib.* 6. *in decalog. cap.* 2. *numero* 4. eo casu teneri quidem Religiosum obedire, illásque subire austeritates, ex cura quam debet habere suæ salutis, & adhibendi media necessaria, ad vitandum peccatum, quare idem Sanch. volt eum Religiosum teneri dum iudicat, multùm omninò coferre illud præceptum ad eundem finem, & tunc etiam superior præcipere potest; quia, vt ait Caietan. 2. 2. *quæstione* 88. *art.* 8. *dub.* 1. tunc eiusmodi præceptum non est propriè contra regulam, sed ad illam indirectè pertinet, cùm prælatus teneatur mediis opportunis & maximè necessariis subdit

ſubditi ſui præcaoere ſpirituale periculom. De auſteritatibos verò, quæ in pœnam imponuntur certũ, eſt, vt iam dixi, pertinere ad regulam indirectè: ſi verò ad maiorem tantùm perfectionem & meritum indicãtur, iam ſunt ſupra regulam, vt doeent Roſella *verſ. obedientia n.* 10. Tabiena *verſ. eod. n.* 29. Angel. *verſ. Religioſus, n.* 29. Silu. *verſ. Religio.* 6. *q.* 6. Corduba *in Regul. S. Franc. c.* 10. *q.* 2. Leſſius *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 77. quos ſequitur & allegat Sanch. *lib.* 6. *in decal. c.* 2. *n.* 45. qui etiam addunt poſſe ad tempus imponi omnibus qualdã auſteritates propter publicam neceſſitatẽ, idq; eſſe regulæ cõſentaneum. Monet tamen Corduba fore præceptum illud ſupra regulam, ſi eæ auſteritates vni tantùm alicui, & non toti communitati iniungerẽtur; quare neque ille teneretur obedire. Atque, vt dilucidiùs iſta explicentur, obſerua aliquid eſſe ſecundùm regulam caplicitè, vel implicitè, vti diximus, aliud ſupra regulam, quia regulæ limites excedit, V. G. ire ad Infideles cum mortis aut ſeruitutis periculo, ieiunare, aut abſtinere diutiùs à carnibos, aut alia ſimilia; non tamen, vt monui, in crimiuũ pœnam iofiicta. Alia ſunt contra regulam, & contra illa quæ in ipſa conſtituuntur. Alia ſunt præter regulsm, quæ indifferentia dicuntur à S. Thom. *quodlib.* 10. *art.* 1. quia nullo modo pertinent ad regulam, quia neque eius obſeruationem promouent, neque ipſi etiam nocent, vt leuare humo feſtucam, aſpicere aues volantes. Quædam denique ſunt infra regulam, quia minoris perfectionis ſunt. His obſeruatis facile eſt ſingulas noſtræ propoſitionis vniuerſalis partes confirmare.

4 Et prima quidem quæ affirmat omnia quæ directè vel indirectè continentur in regula, ſúntque illi conformia; atque ad eius conformationem faciunt, eſſe materiam iuris regulis, de iiſqoe ferri poſſe leges, magno omuium conſenſu traditur, quia vi voti obedientiæ tenentur Religioſi ad omnia quæ legitimè illis imperantur ſiue ſingulis, ſiue toti communitati imperentur, nihil autẽ æquins imperari poteſt quàm quod in regula, quam amplexi ſunt, cootinetur; nam vrgetur tantum tunc id, ad quod ipſi ſe ſpontè obligarunt. Et ſanè ſuperior tenetur Regulæ obſeruationem curare, & quæ illam impediunt remouere, atque media quæ ad illam conferunt adhibere: igitur & quæ in illa continentur vel ſecundùm illam exiſtunt, ſiue illi conformia ſunt, edicere valent etiam nouis legibus & repetitis ſtatutis.

5 Altera pars: quæ limites regulæ excedunt, & ſunt ſupra regulam edici non poſſunt, neque de iis noua ſtatuta inuitis ipſis condi. Ratio à priori eſt: quia non obligantur Religioſi ad iſtas leges & præcepta, niſi ex peculiari obedientiæ voto, eo enim ſibi peculiarem obligationem imponunt, quam non habent reliqui fideles, neque vlla alia eiuſmodi obligationis radia, aut cauſa fingi poteſt, qoàm tale votum, vti probauit D. Thom. *in* 2. *diſt.* 44. *q.* 2. *a.* 3. & *ibid.* Boon. *art.* 3. *q.* 2. vbi ſapienter diſtinguit inter obedientiam perfectionis & neceſſitatis: priorem illã in omnibus conſulit ea Bernardo, qui eam certos fines & menſuram non habere dicit: hanc poſteriorem ait menſurari voto & obligatione ſecundùm regulam, vnde & in variis Religionibus amplior & perfectior eſt illa obligatio obediendi. Et quamvis in præfectis Regularibus ſit iuriſdictio ad præcipiendum & ad ſua vrgenda præcepta; id tameo non eſt niſi ad exequendam obligationem voti ſponte ſuſceptam, vti oſtendit Vaſq. *q.* 12. *diſp.* 154. *c.* 4. *num.* 21. Quare ſi iubeant aut edieant aliquid ſupra aut præter regulam, neque ad illam nullo modo pertinens explicitè, vel implicitè, fruſtrà iubent, neque obligant Religioſos. Neque aliud voluit S. Thom. *l. c. in* 2. *diſt.* 44. vbi cum S. Bonau. loquitur de obedientia perfecta, dum ait: *Ceterùm ſubditus obedientiam, quæ voti finibus cohibetur noueris ex Bern.* lib. de præc. & diſp. c. 9. *imperfectam, & ad haac profitentes ex neceſſitate coguntur: obedientia verè perfecta eſt*, ſecundùm quam ſubditus ſimpliciter obedit in omnibus quæ non *ſunt contraria legi Diuinæ, vel regula, quam profeſſus eſt. Perfecta obedientia legem neſcit, terminis non arctatur, non continetur profeſſionis anguſtiis, & ad omne quod iniungitur ſpontaneo vigore liberalis, alacriſque animi modum non conſiderans in infinitum fertur.* vbi vides S. Thom. agere de obedientia perfecta, non neceſſaria. Itaque ſi fiat præceptum aut edictum de rebus ſupra regulam, & ad quæ vi voti non tenetur, illo edicto non obligabitur Religioſus. Deindè ſicut nemo vi ſui voti & profeſſionis poteſt compelli tranſire ad aliam Religionem auſteriorem, neque etiam in ſua Religione, ad arctiorem & auſteriorem vitam illâ, quam profeſſus eſt. Probatur etiam à priori: quia quælibet Religio habet finem determinatum, & media determinata, neque poteſt vna omnium aliarum fines intendere & media vſurpare, tum quia illa ſæpiùs ſunt inter ſe incompoſſibilia, tum quia vna Religio eſſet omnis Religio. Nequit igitur omnia ſtudioſa & bona licet, ſi ſunt extra ſuam Religionem imperare, & multò minùs edicere, alioqui & ſuam Religionem mutaret, & regulam. Sapienter itaque Bernard. *lib. de præcepto, & diſp. c.* 8. *videtis iam ergo obedientia limites, quos requiritis, Synodus eſt obeditionis, tenor profeſſionis: nec ſe valeat extendere poteſtas imperantis, niſi quatenus attigerit votum profitentis. Profectò citra & vltra eo etiam contra, quid aliud quam obedientia limites quoſdam tenſuerim, & his ſuis terminis virtutem eandem circumcludi? Quamobrem quiſque profeſſus in quóvis genere ſalutiferæ vitæ, nec vltra obedientiæ legem cogendus, nec citra eſt inhibendus quam ſua ipſius videtur complecti profeſſio, quantè minus contra, is qui medius eſt vitæ modus præfixus voto, profeſſione firmatus, tanquam lignum quod erat in medio paradiſi, ſolus ſine dubio legi erit ſubiectus, obnoxius iuſſioni. Ergo prælati iuſſio, vel prohibitio non prætereat terminos profeſſionis, nec vltra extendi poteſt, nec contrahi citra: nihil me prælatus prohibeat eorũ, quæ promiſi, nec plus exigat quàm promiſi: vota mea nõ augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate; neceſſitas quippe non habet legẽ, & ob hoc excuſat diſpẽſationem.* Et mox: *Ponamus ergo prapoſiti metam obedientia ſubiectorũ ex votis labiorum ipſorũ, non ſuorum deſideriorum, monentes eos non cogentes ad celſiora, condeſcendentes eis cum neceſſe fuerit, ad remiſſiora noncadentes cum eis.* Monet tamen idem ſanctus *c. ſeq.* non eam obedientiam ſic terminatam, eſſe quidem neceſſariam, ſed imperfectam, vt cum S. Bonau. loquebamur: perfecta enim nullis finibus, etiam voti & profeſſionis finibus cohibetur, ad eámque hortatur ipſe Bernard. probátque ex Benedicti regula quæ monet, vt ſi fratri impoſſibilia ioiuogũtur confidens de adiutorio Dei obediat *ex charitate.* Et quia *in eadem regula* tertius humilitatis deſcribitur gradus, vt omni obediẽtia Monachus ſe ſubdat maiori dicens: *Quippe omni non vult nos in obediendo menſurâ eſſe contentos profeſſionis, non attendere promiſſi debitum, non de pacto ſumere modum, ſed tranſire alacriter etiam votum, & obedire in omnibus. Eſt ſane quidem obedientia limes, ſecundùm tempus ipſa temporis extremitas, vt is ſit terminus obediẽtia qui & vita.* Hortatur deindè exẽplo Chriſti qood ſubiicit. Quæ omnia placuit paulò fuſiùs recenſere; non potui enim grauioribus verbis, validiori ratione, illuſtriorique auctoritate, quàm ſanctiſſimi viri ſententiã noſtrã confirmare. Si enim non licet prælato quidquam Religioſo ſupra, præter, aut contra regulam imperare, multo minùs legẽ toti Ordini, vel cõmunitati alicui cõmoðẽ & perpetuã ferre, cùm ius & præceptũ legis multò grauiùs

sit,

sit, quàm nudũ & simplex præceptum, quod vni tantùm fit, neque perperoum est. Nostram porrò & S. Bernardi sententiam amplexi sunt magno consensu Theologi, & Canonistæ siue Casuistæ: supra triginta sex enumerat & sequitur Sanch. *lib. 6. in decalog. cap. 2. n. 15.* in iisque S. Thom. Bonao. Durand. Richard. Turrecremat. Maiorem Gabriel. Paludan. Antonium, Caietan. Sotum, Valentiam, Vasq. Lessium, aliósque magni nominis viros.

6 Tertia pars nostræ propositionis affirmat in vniuersum nollum prælatum, cuiuscunque authoritatis sit, posse leges, & edicta regularia de iis quæ sunt supra regulam, siue illi non conformia & in ea directè vel indirectè non contenta, ferre. Sunt verò, vti diximus, tria genera prælatorum regularium, supremi, medij, infimi, quorum omnium potestatem ad eas leges non se extendere, non difficulter ostenditur.

Supremus superior est vel ipse Generalis, qui toti Ordini præest vel solus, vel vnà cum Capitulo, & quidem, si agamus de Generali solo, secluso Capitulo, non posse illum noua statuta obligantia singulos Religiosos ad nouum, arctiorem, & austeriorem viuendi modum, quàm ferat regula, probatur: illi enim soli id possent, quibus eam facultatem concessit Pontifex, quam reuera non fecit soli Generali inconsulto Capitulo, cùm & hæc grauiora sint, & passim Capitulum generale etiam ipsi Præposito generali imperare queat, cum sit eius superior. Quare potest leges, quas ipse solus fixerit, refigere, & ipse leges sibi à Capitulo generali, tanquam à suo superiori latas seruare, & eárumdem in aliis, sicut & aliarum legum obseruationem curare, & vrgere teneatur; quod apparet etiam in iis Ordinibus, in quibus Præpositi generales & maiorem, & quodammodo plenam & absolutam, vniuersalem authoritatem ac iurisdictionem habere videntur, vt in Soc. Iesv, vti dicitur *part. 9. Constitut. c. 3.* ab eóque tanquam à capite vniuersa facultas Prouincialium egredi, ac per eos ad locales, per hos autem ad singulas personas descendere dicitur, *parte 8. cap. 5. §. 6.* nihilominùs *par. 10. §. 8.* subiicitur societati, quæ etiam illi modum victus & vestitus præscribere potest, *par. 9. cap. 4. §. 5.* immò illum amouere & à Societate dimittere posset, *parte eadem 9. & eodem cap. 4. §. 7.* eo modo qui describitur eadem *part. cap. 5. §. 4.*

7 Quinimò neque consentiente Capitulo generali, poterit generalis Præpositus, eiusmodi nouas leges supra veterem regulam, seueriores, & perfectiores licèt, sancire Ita Sanch. *c. 2. cit. n. 18.* cum Felino, Angelo, Armilla, Corduba, Vasq. & aliis, quos adducit contra plures veteres Canonistas, ab eodem laudatos *n. 7.* quia neque ipsum Capitulum accepit à Pontifice potestatẽ condendi alia statuta, quàm quæ primæuæ regulæ conformia sunt, modo nuper explicato; alloquin posset Capitulum nouam sensim regulam statuere, & omnia eius immutare. Deindè ea noua lex austerior & seuerior respicit omnes & singulos Religiosos, non tantùm quatenus vnum corpus efficiunt, sed etiam, quatenus singuli sunt; siquidem à singulis seruari debebunt, & non solum à communitate: atqui certissima regula iuris est, *29. de regulis iur. in 6. Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari,* quæ sumitur etiam ex iure Ciuili, *l. finali, C. de authoritate præstanda & l. fundum. 11. D. de seruitut. rustic. prædior.* vbi Ant. Faber sapienter notat initio legis mendum haberi, dum dicitur, ius condi per fundum, qui plurium, posse separatim cedi: legẽdum enim est non posse: quia statim in eadem lege, *Ergo subtili ratione non aliter meum fiet ius, quàm si omnes cedant.* Quæ verba contraria sunt, vt vides, initio adductis, fauetque aperta ratio iuris; seruitutem siquidem, cùm indiuidua sit, necesse est aut totam cedi, aut totam retineri. Atque hæc regula ad omnes casus & negotia, quæ ita singulos vt vniuersos tangont extenditor, vt pluribus exemplis facile foret demonstrare.

Quod verò obiiciunt aduersarij Monachum renuntiasse propriæ voluntati, & illam in superiorem transtulisse, non valet; ea siquidem voluntatis translatio, non est nisi ad illa omnia, quæ regulæ, quam profitentur, conformia sunt. Exemplum Bonif. VIII *qui cap. periculoso, de stat. regul. in 6.* clausuram Monialibus indixit, quod deindè Trident. *sess. 25. c. 8. de reformat.* confirmauit, nihil probat: quia clausura necessaria erat ad castitatis votum in fragili sexu seruandum. Qua de re, & de ea lege plura diximus *tractatu de Clausura, disquisit. 1. cap. 1. §. 4. & 5.*

Dices regulam allatam in pluribus falsam esse: nam seruus plurium dominorum poterit initiari Clericatu, ex vnius solius domini consensu, vt ait Glossa *in cap. nullius. dist. 54.*

Respondeo ita quidem sentire Glossam, & vocem *eorum* distributiuè interpretari vnius vel alterius, sed contra manifestè Leonis, cuius est illud caput, mentẽ & verba. Cùm igitur allata regula firma sit, vti etiam *alibi* dicetur, non poterit Capitulum generale Regularibus inuitis nouum viuendi modum austeriorem indicere, nisi in prima regula contineatur aliquo modo. Quare non requiritur tantùm hoc casu omnium Capitulantium, aut maioris partis consensus, sed etiam singulorum, qui nouis statutis supra regulam, illáque rigidioribus obligari non possunt inuiti, vti sapienter philosophantur Angelus *vers. Religiosus, n. 29.* Siluest, *vers. Religio. 6. q. 6.* Corduba *in regul. S. Francisci, c. 10. q. 2. dicto 6.* Vasq. *1. 2. disp. 154. c. 4. n. 25.* Sanch. *c. 2. citato n. 19.* qui tamen omnes concedunt sapienter aduersariis, omnes, qui huic nouæ legi consenserint, illâ obligandos, cùm possint iugum illud nouum subire, & reuera suo consensu subierint, neque ipsis deindè licebit pro arbitrio legem, quam semel valentes acceptarunt, reiicere, vnde magna perturbatio nasceretur.

Professuri quoque eâ lege latâ tenebuntur, quia profitebuntur modum viuendi secundùm regulã Religionis & constitutiones editas illæ vero sunt editæ: ante professionem, neq; queri possunt nouam sibi, & austeriorẽ vitam imponi, sicut queri possunt qui ante nouã legem professi sunt; quia isti nouâ prorsùs & graui obligatione, supra suam professionis regulã vexantur.

Restat quærendũ, an saltem Pontifex qui est supremus & immediatus prælatus Religionum omnium, possit ex absolutâ potestate austeriorem regulam, quàm fuerit primæua, Religiosis iam professis indicere: ita enim sentiunt imprimis omnes qui affirmabant id posse Generales cum Capitulo. Deindè Ioann. Andreas *cap. Ioannes, n. 18. de regular.* Anchar. *n. 8.* & Panorm. *cap. super eo. n. 6. de regularib* Felin. *c. ad nostram. de appell. n. 6.* atq; è Theologis Maior *in 4. dist. 38. q. 20.* quia Pontifex habet potestatem illimitatam, non vt Capitulum, & Generalis, qui habent limitatã ab ipso Pontifice. Deindè, quia id reuera factitatum iam olim est tum à Bonif. VIII. qui clausuram Monialibus indixit, tum à Pio V. qui iussit Franciscanos Conuentuales in Hispania è suis conuentibus eiici, & transire in aliquem Ordinem alium mendicantiũ qui multò duriorem & seueriorem vitam viuerent. Dixi tamen in nostra vniuersali propositione, neque ipsum etiã Pontificẽ eiusmodi nouam legem & vitam posse iam professis indicere, quod ipsũ docuit Siluest. *l. cit.* & Corduba adductus, Lessi. *lib. 2. c. 41. n. 77.* Sanch. *lib. 6. in decal. c. 2. n. 21.* quia Põtifex non habet aliam iurisdictionẽ in Religiosos, quàm in cæteros Fideles, nisi ratione voti obediẽtiæ, quod profitẽtur; illa verò nõ extenditur, nisi ad regulã, quam professi sunt, & non vltra illã, modò 8

explicato atque ex ratione Religioſorum habet etiam ille poteſtatem limitatam terminis emiſſæ profeſſionis, vti dicebat laudatus nuper Bernard. alioquin poſſet cogere Religioſum ad auſteriorem regulam & Religionem, quod nemo dicet. Neque exempla allata quidquam probant: illud enim de Monialibus relectum eſt, clauſuram ſiquidem indictam valde neceſſariam eſſe, & ad profeſſionis earum obſeruationem pertinere iudicatum eſt. Ad Pij verò V. Bullam anni 1567. quamuis aliqui de eius æquitate & valore dubitarint, reſpõdemus, eam propter notiſſima ſcandala in Hiſpaniæ partibus neceſſariam omninò fuiſſe ad tria ſubſtantialia vota, quæ Franciſcani illi promiſerant. Ex quibus tandem tertia pars noſtræ vniuerſalis propoſitionis, quã aſſerebamus, nullum etiam ſupremum prælatum, ſiue is ſit Generalis Ordinis, ſiue Capitulum generale, ſiue denique ſummus Pontifex, poſſe nouas & auſteriores leges ſupra primam regulam niſi conſentientibus Religioſis omnibus edicere. Quare licet hoc loco illud *cap. geſt. diſt. 74.* vſurpare: *Iuſtum eſt vt nemo creſcere compellatur inuitus.* Quæ ſunt magni Gregorij *lib. 1. regeſt. Ep. 19. ad Natalem Epiſcopum Solanitanum.*

9 Dico ſecundò prælatum, cuius eſt condere ſtatuta & leges, ſiue pro toto Ordine, ſiue pro loco particulari, poſſe laxatam & collapſam priſtino ſtatui reſtituere, & leges deinceps obſeruationem profeſſos obligantes ſancire. Ita docent DD. cum communi Canoniſtarum *in cap. ſuper eo de regularibus*, videlicet cum Innocentio, Ancharano, Antonio de Butrio, Cardinali, Dominico, Henric. Decio, Felino, Syluestro, Armilla, Roſella, Tabiena, Corduba, quos aliósque allegant & ſequuntur Azor 1. *par. lib.* 13. *cap.* 11. *q.* 17. Vaſq. 12. *diſp.* 154. *cap.* 4. *n.* 25. 26. *&* 27. Sanch. *lib. 6. in decalog. cap. 2. n.* 35. & alij, & vt faciliùs confirmetur,

10 Obſeruandum eſt profeſſos regulam aliquam longâ conſuetudine, quæ ſufficeret ad leges Eccleſiaſticas abrogandas, non teneri illam ſeruare niſi ſecundùm ſubſtantialia paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ: quia cùm obligatio quoad ſubſtantialia votorum huiuſmodi ſit iuris diuini, ac naturalis, vbi emiſſa ſunt, illam nulla conſuetudo abrogare poteſt; at verò cæteræ leges Regulares, quę neque votis, neque religioni ſunt ſubſtantiales, licèt plurima quæ ad perfectionem faciliorémque illorum obſeruationem conducunt contineant, humanæ aut regulares, & Eccleſiaſticæ duntaxat exiſtunt, & æquè conſuetudine tolli poſſunt; atque reliquæ leges Eccleſiaſticæ, neque vlla ratio reddi omninò poteſt cur conſuetudo non poſſit id in Regulares, & poſſit in Eccleſiaſticas. Quare vbi erit eadem aut ſimilis conſuetudo, idem prorsùs efficiet; vbi verò conſuetudo non erit ſufficiens ad leges abrogandas, quæ proindè obligabunt regulam illam profeſſos, quia illa nondùm legitima conſuetudine ſublata eſt, atque adeò primæua regula adhuc viget. Ita S. Thom. *in 4. diſt.* 38. *q.* 1. *A.* 3. *q.* 1. *ad* 5. Palacios *ibid. diſt.* 36. *diſp.* 1. Turrecremata 17. *q.* 1. *in ſumma Art.* 4. *n.* 12. Azor 1. *p. lib.* 13. *c.* 2. *q.* 15. Nauarr. *in ſumma c.* 12. *n.* 5. Rodrig. *tom. 2. ſummæ c.* 95. *n. vlt.* & alij; falſum enim eſt obligationem ſeruandi regulam circa obſeruantias omnes quas præſcribit, præter tria ſubſtantialia vota eſſe iuris diuini & oriri ex voto. Nam etiam modi eorum votorum non ſunt ſubſtantiales Religioni & & laxari, aut declarari poſſunt, tum lege tum conſuetudine. Quare neque opus eſt vt profitentes habeant intentionem vouendi ſecundùm regulam, prout tunc obſeruabatur, neque etiam vt conſuetudo ſit immemorialis: quia reipſa non profitentur aliam regulam, quàm quæ tunc eodem loco ſeruatur. Neque requiritur alia conſuetudo ad illam abrogandam, quàm quæ ſufficit ad leges Eccleſiaſticas tollendas, quæ ſemper immemorialis eſſe non debet, vti *lib. 6. ſeq.* dicemus.

Hinc fit vt ſi regula primæua non ſit adhuc ab- 11
rogata propter inſufficientiam & inefficaciam conſuetudinis, adhuc reuera obliget, quia profitens vouet viuere ſecundùm regulam, quæ, cùm abrogata non ſit, ipſum obligat; neque enim promittit obſeruare id quod de facto & reipſa obſeruatur; ſed viuere ſecundùm regulam, quæ non eſt niſi primæua, & nondum laxata, cùm illa laxatio nondùm legitima conſuetudine confirmata fuerit, ac proinde non ſuſtulerit primæuam obligationem.

Quod ſi profeſſus in laxata Religione neque ſciue- 12
rit, neque propter ſimplicitatem, vel ſtupiditatem ſcire debuerit regulam illam ſeueriorem, rigidiorémque eſſe, quam tunc temporis ſeruabatur, exiſtimat Sanch. *cap. cit. n.* 27. talem profeſſum poſſe ad laxiorem Religionem, qualem putabat eſſe illam, quam profeſſus, eſt tranſire, neque opus habere diſpenſatione Pontificiâ, quam requirebat Corduba *in cap. 2. Regulæ S. Franciſci q.* 16. *punct.* 1. Quòd ſi noluerit mutare Religionem, & in ſua perſeuerare, regulæ rigorem ſequi tenebitur, quia iam ſcit eius obligationem vigere.

Si verò vouens ille nouerit regulæ nondum fuiſſe ſufficienti conſuetudine derogatum adhúcque illam obligare, & tamen voluerit non ſe expreſsè obligare, niſi ad regulam, vti reipſa id temporis obſeruatur, non obligabitur ad aliud vi voti; eius ſiquidem obligatio non fertur vltra vouentis intentionem, vti philoſophatur Corduba *q.* 16. *cit. punct.* 3. Exiſtimat nihilominus Sanch. *n.* 28. illum ratione iniuriæ quam intulit Religioni profitendæ, cum particulari fictione & intendendo ſe non obligare ad ſtatuta, quæ tunc reipſa obligabant, teneri in eadem Religione perſeuerare, eáq; ſtatuta ſequi: quia volens in Religione profiteri, tenetur verè profiteri. Corduba verò permittit tranſitum ad aliam Religionem laxiorem, in qua tam rigida ſtatuta non vigeant. Ego fateor illatam fuiſſe iniuriam Religioni, quam reparare tenetur, ſi tamen aliâ ratione poſſit ſufficienter reparari, quàm perſeuerantiâ in eadem Religione, poſſe illam, vt docebat Corduba, relinquere; ſi verò non poſſit fieri reparatio, niſi perſeuerando in ea Religione, ad id obligabitur, & ad ſeruanda illa ſtatuta, vt diximus.

Dicendum tertiò eſt poſſe prælatum, cui facultas 13
eſt condendi ſtatuta, nouas etiam leges neceſſarias, vel ad regulæ antiquæ reſtitutionem vel ad eius ne labatur conſeruationem. Quæ concluſio probatur ex prima, quia ea omnia continentur aliquo modo in regula, illique conformia ſunt. Quare nouæ illæ leges erunt ſecundùm regulam, & non ſupra illam, ergo ſi ferantur, obſeruandæ ſunt, tenet úrque profeſſus pati nouas aliquas leges, etiam paulò ſeueriores potiùs quàm Religioſum ſtatum, quẽ profitetur, collabi, aut diſſolui, ſi eiuſmodi leges ad eam diſſolutionem & laxationem impediendam admodùm neceſſariæ ſunt, vel ſaltem maximè vtiles, quod prudentium iudicio arbitraodum omnino relinquit Vaſq. *cap. 4. citato*, ſapientérque monet, non videri idoneum reformandæ Religionis collapſæ modum, aſſumere ſeueriores alterius Religionis regulas præcipuas, & quibus ab aliis inſtitutis diſtinguitur: id enim eſſet omnia inſtituta confundere, ſed videndum erit, vt ait Sanch. *n.* 36. quidnã regulam relaxarit, ex eáque parte remedium adhibendum, indéq; reſtaurationem faciendam. Quis enim dicat primæua Religionis ſtatuta non fuiſſe media ſufficientia ad finẽ ipſis præſtitutũ aſſequendum? Quare illa priora inſtituta reuocãda ſunt ad praxim, & in ſeuiorẽ obſeruationẽ inducẽda; ſic enim labes & ruinæ, ſiue vitia reparabuntur. Quare neque quidquam nouum

aut

aut seuerius erit inducendum, nisi ratione loci, temporis,& aliarum circumstantiarum,id omnino necessarium existimetur, quod non leuiter, sed prudenter diligenterque pensandum erit,& vbi compertum erit, poterit quilibet superior illud præcipere, etiamsi nequeat de eo statutum perpetuum & vniuersale cōdere; illi siquidem incumbit cura, vt in loco sibi subiecto regula seruetur,& collapsa reparetur,ideoque quæ ad illud necessaria erunt præcipere valebit: sunt enim, quod sæpiùs monui, in regula contenta, ac secundùm illam præcipiuntur.

14 Si tamen professus regulam collapsam vitibus destituatur ad nouam regulæ instaurationem seruandam, ad quam tamen, si satis firmitatis haberet, obligaretur,cum eo dispensandum monet Sanch.cum aliis n. 38. Si etiam, quod iam diximus, dum profiteretur, habuit animum non se obligandi, nisi ad illam regulam, qua in te nullam facit iniuriam Religioni, renebitur ad aliam Religionem æqualis obseruantiæ transire, vel illi reformationi obedire, quæ omnia intelligenda monuimus nuper, quando regula ita laxata est, vt eius seueritas,diuturnæque obseruantiæ sufficienti consuetudine fuerint abrogatæ, quod annotauimus in primæ propositionis explicatione.

QVÆSTIO IV.

Obligatio iuris Regularis.

HÆc quæstio ex iis quæ diximus *lib. 1. c. 7. q. 6.* de obligatione iuris positiui ciuilis,& iis quæ dicemus *lib. 7.* de obligatione iuris Canonici in vniuersum explicata manebit.

Diximus enim priori illo loco legem omnem,tum ciuilem,tum Ecclesiasticā subditorum, quibus fertur, conscientias obstringere, eámque obligationem aliquandò esse sub mortali, aliàs sub veniali, quod quomodo,& quando fiat, *ibidem* explicuimus, sicut quomodo intentio legislatoris faciat ad obligandum sub mortali, aut veniali, ad augendam, vel minuendam obligationem,aut etiam tollendam, & ad solam pœnam obligandum, diximus quoque. Hinc colligenda sit materia grauis, & intentio legislatoris, obligandi, secundum eius capacitatem,quæ omnia æquè valent in legibus Regularibus sicut & quæ *ibid. q. 7.* disputauimus de lege pœnali; *lib.* portò 7. aperiemus causas quæ liberant ab obligatione iuris Canonici, eiusmodi sunt legitima exemptio, dispensatio, defectus promulgationis, & eiusmodi aliæ, quæ omnes æquè valent in iure Regulari, illisque facilè possunt accommodari: neque hoc loco quidquā adiiciendū videtur.

Restaret dumtaxat explicare, quænam & qualis sit singularum regularum obligatio, sed id ad priuatum doctorem minimè pertinet & minimè necessarium videtur, cùm quisque religiosus scite debeat suam regulam, eiusque obligationem; de singulis tamen regulis id quæsiuerunt Antonius *3. part. tit. 16. cap. 1. §. 5. & 6.* & Azor *par. 1. instit. lib. 13. cap. 11.* sigillatim verò de Regula S. August. Henricus *quodlibet. 6. q. 17.* Humbertus in eius expositione *c. 10.* Ioannes Dominicus ex Ordine Prædicatorum, aliique,de Regula S. Francisci Corduba in eius commentariis & S. Bonauent. de regula Carmelitarum, Thomas à IESV, de regula S. Benedicti, Bern. *lib. de præcepto & dispensatione,* Turrecremata *tractatu 5. & 6. in eam regulam* & fusissimè Haftenus *lib. 2. disquisit. monasticar. tractatu 8. disq. 1.* vbi propositione prima in vniuersum pronuntiat, eam regulam non obligare *ad mortale*, nisi apertè contineat materiam voti, aut aliquid quod præcepto diuino positiuo, aut naturali aut Ecclesiastico: aliàs ad mortalem culpam obstringit; quod quidem vbi contingit non tam ex regula, quàm ex voto aut alio illo præcepto, obligatio talis nascē censendā est. Vnde transgressio talis præcepti nec est specialo peccatum, nec grauius eò quòd sit contra regulam. Ita ille doctor qui suam assertionem pluribus probate conatur reliquis disquisitionibus,ac propterea motiua & media varia ad obseruandam regulam,& quomodo sit obseruanda sapienter docet, quare illum adire non pœnitebit.

QVÆSTIO V.

Consectaria.

EX proxima *quæstione 3. & 4.* plurimæ difficultates circa superiorum præcepta, & debitam illorum iussis obedientiam explicari possunt, quas tamen libenter *hic* omittimus & in disputationem de voto obedientiæ religiosæ *tom. 3.* reiicimus: quia modò agimus tantùm de statutis Regularibus, & legibus, non de præceptis, quæ (vt dixi) neq; perpetua sunt,neque omnibus & toti communitati fiunt. Deindè,quia tractanda esset hoc loco parum commodè,sanè tota materia de obedientia,quæ & diffusa est,& non amouenda à suo loco, atque in hunc eum magna rerum perturbatione transferenda. Iure igitur merito ab his enodandis difficultatibus in præsentiarum abstinemus.

CAPVT VIII.

De iure piarum Fraternitatum.

NON ago de omnibus fraternitatibus in vniuersum: nam fraternitates & Collegia, quæ habent finem tantum temporalem,quamvis honestum, & quæ ideò licita sunt, non reguntur nisi iure communi & ciuili ex pactis inter se initis, quæ licita & bona suur orta. Piæ verò fraternitates quæ ad finem aliquem non honestum modò,sed etiam pium & spiritualem coëunt, vt ad colendam Virginem, & sanctos cultu quodam speciali, ad exercenda misericordiæ opera, aliáque eiusmodi, & quæ non modò à republica,sed etiam ab Ecclesia ipsóque Pontifice approbantur,& instituuntur, atque etiam variis priuilegiis indulgentiisque sæpè donantur, ad ius Ecclesiasticum, & non ad solum ciuile pertinere quodammodò videntur,sicut & obligationes ad illa pia opera,quæ ex pactis inter se initis exetcent. Quando igitur vniuersum ius Ecclesiasticum per varias eius species & membra prosequimur hoc loco, non debet à nobis præteriri hæc quæstio, vt videamus an reuera huiusmodi piæ fraternitates, vel,vt vocant Confraternitates,pertineant ad ius Ecclesiasticum, an ad aliquod aliud,& varias difficultates, quæ inde exoriri solent,paucis expliecmus.

QVÆSTIO I.

Piarum Fraternitatum varietas.

Nomen, n. 1.
Definitio, n. 2.
Multiplicitas, n. 3.
Littera filiationis, n. 4.
Apud Monachos, n. 5.
Vſus illarum, n. 6.
Obiecta diluuntur, n. 7. 8. & 9.
De communicatione ſatisfactionum, n. 10.

1 SVnt piæ fraternitates ſiue, vt vulgus appellat, confraternitates, cœtus quidam, & collegia ad finem aliquem ſpiritualem inita. Dicuntur verò vniuerſali nomine fraternitates, ſiue confraternitates. Budæus quidem *annotat. in Pandectas ad l. 1. D. de officio præter.* abiecto illo vulgari nomine vult appellari confratrias, ex Græco nomine φρατρία, quod ſignificat cœtum vtentium iiſdem ſacris, & quaſi ex vno puteo viuentium: φρέαρ enim puteus eſt; affértque Ariſtotelem, qui *in politicis* φρατρίας, & tribus, conuentus hominum eadem ſacra habentium vocat. Indéque Budæus vult noſtras confraternitates vocandas confratrias eſſe. φράτορες dicti ſunt ſodales, & ſocietas φρατρία, atque hoc etymon paſſim ſequuti ſunt alij, vt Durantus *lib. de ritibus cap. 20. num. 9.* quod tamen reiicit pluribus Biſciola. *tom. 1. horar. ſubſeciuarum lib. 13. cap. 22.* ex ipſis Græcis Grammaticis. Alij potiùs deduci volunt ab ipſis tribubus & curiis in quas diuidi ipſæmet tribus ſolebant, vt innuit Ariſt. *loco allegato* à Budæo. Quidam originem deducunt à πατὴρ vnde πατρὶς, quo patria ſignificatur, & πόλις, φυλὴ ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἢ πατρὸς γένεσις: inde πατρία familia. Pro πατρία dixere φρατρία inſerto ρ. Hine φρατὴρ & φράτωρ, qui eiuſdem πατρίδος, ſeu φυλῆς & familiæ, ſeu cognationis eſt. Simplicior aptiórque videtur à nomine fratris origo, propter neceſſitudinem quam habent inter ſe iſti cœtus: nam & olim amicos vocabant fratres, teſte Quintiliano *declam. 321. Certè quoties blandiri volumus his, qui eſſe amici* videntur, *nulla adulatio procedere vltra hoc nomen poteſt, quam vt fratres vocemus.* Obtinuit etiam vſus vt confratres vocarint collegas: ſic apud Varron. *lib. 4. de ll.* fratres Aruales, vbi ſic dictos putat, quòd ſacra facerent, vt arua fruges ferrent, *A ferendo & aruis fratres Aruales dicti. Fratria eſt Græcum vocabulum partis hominum, vt Apollini etiam nunc.* Quæ verba videntur non conſentire prioribus: nam frater à ferendo eſt ex Varrone, & fratria Græcum verbum, partem hominum ſignificat vt Apollini nunc. Scaliger legit *Neapoli*, alij *Appuli*, vbi per partem hominum intelligit tribum, vti referebamus ex Ariſtotele. Verùm quidquid ſit de illa voce Græca, quid vetat fraternitatem deducamus à fratre, & quia plurium perſonarum cœtus complectitur ſimul & fraternitatis dicat quaſi fratrum amicitia conuentum, & etiam φρατρία ſit quaſi tribus aliqua ſeparata, & , vt dicebat Ariſtot. conuentus hominum propria ſacra ſibi facientium. Certum eſt ſodales collegiorum paſſim dici confratres, & collegium à Græcis ἑταιρείαν vocari admonet Caius *l. ſodales 4. D. de collegiis illicitis*, ἑταῖρος eſt ſodalis, quomodo apud Xenophontem *lib. 5. pæd.* Cyrus vocabat Areſpum Medum ἑταῖρον. & Choſroës ad Iuſtinianum ſcribens τοῦ γνησιωτάτου καίσαρος ἀδελφοῦ ἡμετέρου, & Alaricus Rex ad Clodouæum Regem, *Si frater meus velit*, apud Gregor. Turon. *lib. 2. cap. 35.* vt videas etiam à Regibus hanc vocem fuiſſe vſurpatam, quod in regni dignitate ſunt veluti ſocij, & ſodales. Silueſt. *Ep. 82.* doctrinæ familiarem, cui nempè familiaritas intercedit cum doctrina dixit, τὸν παιδείας ἑταῖρον. A familiaritate igitur & amicitia orta ἑταιρεία, quam inter eiuſdem Collegij ſodales reperiri voluit Caius, quæ ſanè amicitia, neceſſitudo & eiuſdem inſtituti communitas, non potuit meliùs quàm fraternitatis nomine ſignificari. Epiſcopi ſeſe fratres olim nominabant, & ſuam fraternitatem dicebant. Greg. *Ep. 61. ad Ianuarium Epiſc. Calaritanum, Licet Fraternitas veſtra zelo iuſtitiæ, ſe in diuerſorum tuitionem congruenter impendat.* quod alibi dixit dilectionem, *Ep. 15. ad Bal. Epiſcop.* Verùm quid magis obuium, quam fraternitas Chriſtiana, quæ erat amicitia & neceſſitudo religionis ſocietate tam fortiter coalita, vt gentibus ſuſpecta eſſet coniurationis cuiuſdam, vt pro altero mori eſſent parati. Ab hac ſocietate arcebantur hæretici, ſchiſmatici, immo & pœnitentes, & Cathecumeni, qui à cæteris fidelibus minimè fratres appellabantur, eo quòd ius ad Chriſti hæreditatem non haberent. Cathecumeni non recitabant orationem Dominicam, cum indignum omninò eſſet, Deum patrem vocare, qui nondum à Dæmone manumiſſi forent. Id innuit Ambr. *lib. 5. de Sacram. cap. 4. Attolle oculos ad Patrem qui te per lauacrum genuit, ad patrem qui te per Filium redemit, & dic, Pater noſter.* Vide clariora apud Cypr. *de oratione Dominica.* Et ſanè Cathecumeni eiiciebantur ab Eccleſia ante confectam Euchariſtiam, & orationem Dominicam recitatam. Fraternitatem porrò Chriſtianorum commendat Tertull. *Cap. 39. Apolog. Sed & quod fratres nos vocamus, non aliàs nos, opinor, infamant quàm quod apud ipſos omnes ſanguinis nomen de affectatione ſimulatum eſt. Fratres etiam veſtri ſumus iure naturæ, matris vnius, & ſi vos parum homines, quia mali fratres. At quantò digniùs fratres & dicuntur, & habentur qui vnum patrem Deum agnouerunt, qui vnum ſpiritum biberunt ſanctitatis, qui de vno vtero ignorantiæ eiuſdem ad vnam lucem expauerint ſanctitatis*, &c. Pergit enim Tertullian. in ea fraternitate & eius cauſis deſcribendis, ſicut & *lib. de corona milit. cap. 1.* quod idem faciunt Iuſtin. *in Apologia* Athenagit. *orat. pro Chriſtianis*, Clem. *lib. 5 ſtrommat.* Arnobius, Cyprian. Minut. qui varias huiuſce fraternitatis cauſas enumerant, vnde Eccleſiam, fraternitatem nominari apud Cyprianum, Hieronymum, Ambroſium, & Tertullianum obſeruauit Pamelius *in notis ad Tertullian. ad martyres cap. 2. ſcholio 24.* & *in lib. de præſcriptio. cap. 20. ſcholio 124. eodem* ſiquidem *cap.* Tertull. ait omnes Eccleſias vnam probare vnitatem, *quod facit communicatio pacis & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis; quæ iura non alia ratio regit, quàm eiuſdem Sacramenti traditio.* Quæ cauſæ quàm benè fraternitates adſtruant obſeruat eo loco Pamelius. Quod igitur fraternitatis nomen vniuerſæ primùm Eccleſiæ tributũ eſt, & ſingulis Chriſtianis vt fratres dicerentur, propter eiuſdem fidei, religionis, & Sacramentorum vnitatem, id deindè de peculiaribus etiam Chriſtianorum cœtibus, qui peculiarem quandam circa pia opera coniunctionem habebant ſpeciali quadam attributione vſurpatum eſt, vt ad eiuſdem inſtituti Religioſos, & alia conſortia, ex quibus deinde pia Collegia, deriuatum fuit: atque ita fraternitatem, & confraternitatem, de qua agimus nihil attinet cum Budæo, aliiſque paſſim à voce Græca φρατρία deducere, quæ propriè ſignificat multitudinem, quare ſcholiaſtes Callimachi in lauacra Palladis νυμφᾶν φρατρία καὶ ἄθροισις & vetus Gloſſarium φρατρία contubernium. Si ſignificat etiam factionem & coniurationem multitudinis φρατρία ζάλης μυλ-τάσεως, qui nempe multitudinem ad coniurationem

&

& factionem concitant, & Concil. Chalced. *Act.* 15. *Canon.* 18. τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φρατρείας ἔγκλημα, crimen conspirationis & coniurationis ait esse legibus prohibitum: ideoque si qui Monachi, vel Clerici reperiantur coniurantes aut conspirantes, vel insidiantes Episcopis, vel aliis Clericis, à suo gradu moueri penitus iubet Synodus; συνομνύμενοι ἢ φρατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ. Si igitur Græca vox, φρατρία, nostris piis fraternitatibus aptanda sit, tanquam vocis *fraternitas* etymon, & multitudini in seditionem & factionem conspirantium accommodetur. Quare multitudini in pia opera sanctè conuenientium, conspirantiúmque non meliori multo iure accommodabitur? Verùm retineamus, vt iam dixi, & monet Nauatr. *miscellan.* 4. *de orat.* cum Archidiacono *in cap. si quis despicit*, 42. *dist.* communem deriuationem à fratre, vnde fraternitas & confratres: nam & collegiorum profanorum sodales, fratres dici posse ait Caius *l.* 4. *D. de collegijs illicitis*, cum inter eos ἑταιρίαν esse fateatur, cœtus, etiam omnes coëuntium ad conuiuendum, negotiandum, aliudve quidpiam agendum dicuntur Collegia & corpora, vt *ibidem* ait Caius societates *l. societas*, *D. pro socio*, Sodalitia *l.* 1. *& vlt. D. de Colleg. illicitis*, Conuenticula *l. Conuenticula. C. de Episcopis*, immò Collegia Alexandrinorum, Cyrenensium & aliorum à Luca *Actor.* 6. nominantur Synagogæ, quæ vox in Scriptura pro quocunque siue bonorum, siue malorum cœtu vsurpatur, vti ostendit Lorin. *in illud cap.* 6. *Actor.* Nostræ igitur fraternitates, Collegia, corpora, sodalitia ac etiam Synagogæ nominari non incongruè possent: nos communi & vsitata voce *fraternitatum*, & *confraternitatum* vtemur.

2 Hactenus de vocibus: venio ad rem ipsam. Sunt igitur piæ fraternitates conuentus hominum ad finem quendam spiritualem & pium coacti, quo fine distinguo illos ab omnibus aliis profanis conuenticulis, & sodalitiis siue collegiis, quæ non nisi ad finem quendam temporalem coëunt, vt ad conuiuendum, negotiandum, & eiusmodi alia, quæ nisi prohibeantur à lege vel Magistratu, licebit ad illa exercenda, Collegia instituere, vti monet Caius *ex l. Salonis*, quam adducit *l.* 4. *de Collegiis illicit.* S. Ambrosius *initio Epist. de tradendis Basilic.* agit de corpore mercatorum, Collegij suariorum, & pistorum mentio habetur *l.* 2. *veterum epigrammatum*, de his aliisque profanis fraternitatibus non agimus hoc loco, sed de piis duntaxat: erant quidem apud Ethnicos variæ solemnitates & sacræ fraternitates, de quibus Alexand. Neapolit. *lib.* 1. *genial. cap.* 26. Sigonius *de antiquo iure Romano cap.* 7. Consaluus de Ponceleone, *opere de sodalitate nominis Dei* per duodecim principia. Claudios Guichard. *lib.* 1. *de funeribus, cap.* 9. horum sodalitiorum originem non malè à Numa rege repetunt passim: fuit enim ille omnium superstitionum apud Romanos præcipuus auctor. His igitur omnibus omissis, nos de Christianis fraternitatibus & verè piis disputamus.

3 Eæ porrò multiplices & variæ sunt. Primò enim aliqui coëunt ad cultum alicuius sancti, quem speciali reuerentiâ prosequuntur, & cuius festum præcipuo honore celebrandum suscipiunt, quod in omnium ferè opificum corporibus consuetum est, denominantúrque illæ fraternitates ab illo sancto, cuius festum colendum suscipiunt, illóque maximè die inter se coëunt, ad pompam aliquam instruendam. Hæc sodalitia improbanda non sunt, si reuera cultum Christianum, & sanctum exhibeant sancto quem colere intendunt, & quæ externæ lætitiæ signa exhibent, illa quoque sancta sint, & ad sanctitatem prouocent, non ab illa remoueant. Quare festi Ignes, florum ornatus, & alia eiusmodi & honesta, aut saltem indifferentia, tolerari & etiam vsurpari possunt; de quibus Chrysost. *Hom.* 20. *ad popul.* opera quoque pietatis communiter exerceantur, intersint Sodales solemni sacro & officio, quod in Ecclesia fit de illo sancto, & concioni de eius laudibus, aut saltem eius vitæ acta legantur, ad sacram Exomologesim, & diuinam Eucharistiam conueniant; debet siquidem esse discrimen aliquod inter festa quæ ciuilia dici possunt, & quæ Nazianz. *orat.* 42. vocat festa humi defixa, qualia describit *orat.* 40. dum celebrant dies, quibus nati sunt, vel matrimonio iuncti & nomen acceperunt, aliáque similia ipsis contigerunt; & festa pia, ac religiosa, quibus honorem Deo & sanctis peculiari deuotione exhibemus, quæ quâ ratione per quàm religiosè transigi debeant, scribit idem Nazian. *orat.* 39. consistere enim ait in purgatione à peccatis. Gregorius autem Papa monet *Homil.* 26. *in Euangel.* ne agentes festa hominum excludamur à festo Angelorum. Fusiùs S. Ephrem *Homil. de cruce*, de celebritate pulchra & verè Christiana disputat. Recolenda etiam est memoria finis, in quem inducta est celebratio cuiusque festi, quod in Sabbato commonstrat Auctor *tractatus de obseruatione Sabbatorum* apud Athanas. S. Paulin. *natal.* 9. *de sancto Felice*, rationem petit ex vegetiore deindè pietate resumenda post aliquam pausationem.

Ergo velut cœlum stellis, vt floribus arua,
Temporibúsque annos, Dominus sic ipse diebus
Tempora distinxit festis, vt pigra diurnis
Ingenia obsequiis saltem discrimine facto,
Post internallum reduci solemnia voto
Sancta libenter agant, residéjque per annua mentes
Festa parent Domino: quia iugiter intemeratos
Iustitiæ seruire piget.

Imitandi sancti, quorum festi dies coluntur, quod frequentiùs de celebratione & festis Martyrum monent PP. denique maximè in his sodalitiis quæ ferè eo tantum die Patroni sui congregantur, quæ in festis Ethnicorum PP. & in festis Iudæorum ipsa quoque aliquando Scriptura reprehendunt comessationes, & compotationes, ebrietates, saltationes, &, vt loquuntur, balationes, negotiationes & feriæ, siue nundinæ, turpe & vitiosum otium, ac sabbatismum, quæ aliáque festa dehonestant, & reddunt infesta, & quæ maxime in opificum festis ac fraternitatibus reperiri solent, de quibus fusiùs agemus, *tomo sequenti*, vbi de religione festorum: tu interum adi Theophil. Reinaudum *in heteroclit. spiritualibus, parte* 1. *sectione secunda*, *puncto* 10. vbi fusè & eruditè ista omnia congerit.

Aliæ secundò sunt laicorum confraternitates, etiã cum quibusdam cœtibus religiosis qui illis dant litteras siue diplomata, quæ vocant filiationes: Cassinenses verò nominant *litteras gratiosas*, vt Chronicum Lirinense *tom.* 2. *pag.* 178. Litteras gratiosas, Carthusian. *Litteras participationis ordinis*, teste Dorlando *lib.* 5. *Chronic. Carthus. cap.* 8. Paludan. *in* 4. *dist.* 45. *vocauit litteras receptionis* ad beneficia ordinis, alij *litteras aggregationis ad merita*, alij *Beneficium ordinis*, quod Robertum de Abrissello prædonibus, à quibus malè fuerat habitus sed facti pœnitentibus contulisse narratur, in eius vita ab Andrea Fontibraldensi, *in Chartulario etiam Fontibraldensi, charta* 275. habetur Goffridum Vindocinensem, habere beneficium ordinis Fontis Ebraldi, & ideò cùm obierit orandum esse pro illo. Inierat quippe Goffridus anno 114. societatem cum ordine Fontis Ebraldi. Est igitur ista 4

fraternitas, siue filiatio velut adoptio quædam moralis, quæ fit à præsidibus ordinum religiosorum, per quam veluti transcribunt velut in membra sui corporis, eos, quibuscum hanc fraternitatem ineunt, vnde vt persona sic adoptata fiat mẽbrum peculiare illius corporis mystici, & necessitudinem quandam, atque affinitatem ineat cum eiusmodi corporis personis, atque vt vna quodammodò ex ipsis agnoscatur, suffragia & orationes quæ pro illo cœtu & corpore fiunt, fiunt etiam communia personis illis adoptatis, & participes omnium meritorum & satisfactionum illius eiusdem corporis reddantur, quod quidquid obiiciant Vviclef. *lib.* 8. *Triologij*, *cap.* 3. & alij eius deindè asseclæ, non difficulter explicatur.

Si priùs obseruaueris inter varia Monasteria diuersi instituti iam olim fuisse societates monasticas, quæ non modò fiebant vt cùm Monachi vnius Monasterij ad aliud diuerterent non modo dormitorium, refectorium, & Capitulum illis commune esset, & vt is qui in suo Monasterio molestiam pateretur, ad aliud perfugeret, à quo reconciliaretur, vt Abbas Monasterij ad aliud socium adueniens, illius capitulo præesset, & reis veniam largiretur, vt pro defunctis vnius Monasterij in alio fierent preces, & defuncti nomen in vtroque monasterio referretur in Calendarium siue Menologium, & Patroni vnius Monasterij festum in vtroque ageretur, eo quòd, vt ego existimo, esset illa piorum operum, meritorum, & satis factionum communio. De hac Monastica societate habent plura Goldast. *tom.* 2. *de rebus Alemanicis*, *p.* 2. Et Petrus Rouerius *Illustratione* 141. *ad historiam S. Ioannis Reomensis*, nósque vidimus in Archiuio Monasterij S. Eugendi, siue S. Claudij similis societatis diploma datum ab Ecclesia Lugdunensi illi Monasterio, munitum sigillo illius Ecclesiæ in cera viridi, cui impressa est effigies reginæ throno insidentis, capite diademate præcinctô, & dextrâ liliatum sceptrum præferente, cum hac epigraphe, *sigillum Ecclesiæ Lugdunensis.* Verum de his monasticis societatibus, fraternitatibus & filiationibus non ago, per quas vnius monasterij Monachi ab altero veluti adoptabantur in fratres & filios, fiebántque communium operum etiam participes.

5 Ago modò de adoptione etiam laïcorum in fratres & filios, & facta illis communicatione meritorum, satisfactionum & piorum operum, quæ illis à Religiosorum ferè omnium præsidibus per diplomata vel litteras filiationis fit, quam nonnulli Vvicleffum, vt testatur Concil. Constant. *sess.* 8. æmulati rident, & illud Nicephori Cartophylacis *in Epist. ad Theodosium Monachum* vsurpant, Ecclesiam auersari *Monachos fratrificantes*: ineptè omninò, nam *ibidem* quoque dicitur auersari Ecclesiam Monachorum compaternitates, quæ erãt profanæ quædam necessitudines, cum religioso secessu minimè consentientes, non verò piæ istæ confraternitates & filiationes, quas modò descripsimus, quas iam à pluribus sæculis comprobauit & ipso vsu, & suâ auctoritate Ecclesia, vti demonstrant Thom. Vvald. *tomo de Sacramentalibus*, *tit.* 10. *cap.* 94, *&* 95. Nauarr. *miscella.* 11. *de orat.* Soto *in* 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 4. *conc.* 2. Miranda *tom.* 2. *manuel. prælat. q.* 50. *art.* 5. & alij plerique; qui tamen non satis solidè demonstrant ex vsu antiquo in scripturis prodito poscendi aliorum preces, & proindè orandi pro aliis: indè enim non ostenditur illa communio meritorum & satisfactionum quæ istis filiis & confratribus traditur. Itaque validius argumentum ex ipsa antiqua Ecclesiæ praxi ducetur, in qua legimus frequentes eiusmodi societates, atque vt omittamus quandam communicationem eiusmodi meritorum factam à sancto Benedicto, quæ habetur in quodam diplomate Gordiani, quia Gallonius *in Apologetico contra Bellotum pag.* 92. eam supposititiam esse vult, quamuis Hieronymus Laurctus *in notis ad Chronicum Cassinense* eam probet. In actis S. Mauri S. Benedicti discipuli narratur Theodebertum S. Maurum inuisisse & in cœtu fratrum prostratum petiisse, vt in suam societatem se reciperet & suum nomen inter illorum nomina referret, petebat nimirum in illorum Monachorum cœtum adoptari, non Monachus fieri, cùm id ipsi neque per vxorem, neque per rempublicam liceret. S. Eduardus Anglorum Rex obtinuit à Nicolao primo ipsius & SS. Apostolorum societatem. S. Leo IX. Concilio Rhemis coacto & solemni. S. Remigij translatione, venit in Capitulum fratrum (Monachorum scilicet Abbatiæ S. Remigij) & societatem illorum deuotè petiit & accepit, suámque eis humiliter petentibus largitus est anno 1049. vt habetur in Codice S. Remigij, qui exscribitur à Binio *tomo* 7. *Concil.* Durantus Episcopus Aruernensis, eiúsque Canonici dum concedunt Hugoni Cluniacensi Abbatiam Mauziacensem, aiunt se id facere, *Vt nos atque successores nostri Dei gratia mereamur fieri participes & confratres omnium bonorum, quæ fient in ipsa Cluniacensi congregatione: ipsi quoque cunctorum huius nostræ Ecclesiæ bonorum consortes existant.* Ita habet Cartha 156. in bibliotheca Cluniacensi *pag.* 534. Hugo Cluniacensis & Desiderius Cassinensis Abbates communitatem & societatem bonorum iniuere, teste Leone Ostiensi, cuius verba exscribit Baron. anno 1083. Idem Hugo Episcopum Edessenum bonorum Cluniacensis Ordinis fecit participem. Claraualleses apud S. Bernard. *Epist.* 29. fraternitate sua Stephanum Metensem Episcopum donarunt. Petrus Cluniacensis reposcens à Galo-Ioanne Alexis filio & Imperatore Constantinopolitano restitui suis Cluniacensibus Monasterium quoddam ipsis ablatum, ait: *Et vt aliquid beneficij spiritualis vobis ista facientibus rependamus, sicut prædecessores nostri ac nos ipsi, reges Francorum, reges Anglorum, reges Hispanorum, reges Germanorum, ipsos Imperatores Romanorum, ac vicinos vobis reges Vngarorum, confratres & comparticipes omnium beneficiorum Cluniacensis congregationis fecimus: ita sublimitatem vestram ex parte omnipotentis Dei, & B. Mariæ semper Virginis Dei genitricis, & sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum in iisdem spiritualibus beneficiis plenè & perfectè, in quantùm licet, suscepimus.* Vbi habes & concessam hanc fraternitatem à religiosis, & eius diplomatis formulam, cui similem obseruabis apud Bernard. *Epist.* 45. vbi Stephanus Abbas & totus conuentus Cisterciensis queritur apud Ludouicum Regem de oppugnatione, quam ab eodem Rege olim amico & fratre patiebantur: *Mouentes*, inquiunt, *& rogantes per illam inuicem amicitiam nostram, & fraternitatem, cui vos satis dignanter sociastis.* Ibidem aiunt Episcopum Parisiensem requirere ab ipsis litteras ad dominum Papam *iure fraternitatis*, quas non possint negare. A S. Bernardo eiusmodi participationis meritorum litteras concessas refert Nider *lib.* 3. *de reformat. regular. fructu* 12. quarum exemplaria se vidisse testator. Menologium Cisterciense in Alexandro idem Hugonem Ducem Burgundiæ ab Alexandro Abbate obtinuisse atque de ipso Friderico II. Imperatore *in Epist. ad Cisterciensem scripta* habemus, quæ refertur in Apparatu ad Menolog. Cisterciense. Alfonsus Rex Aragonum an. 1180. testatur se factum esse participem meritorum Ordinis Cisterciensis, vti refertur *fasciculi sanctorum eiusdem ordinis lib.* 1. *distinc.* 7. *cap.* 4. Capitulum generale Præmonstratensium an. 1233. Fratres Ordinis Prædicatorum

dicatorum

dicatorum, suorum bonorum operum participes faciunt, dato in eam rem diplomate. Gaufredus Minorum Generalis anno 1289. in Capitulo Reatino item generali, eandem participationem concessit Margaritæ Abbatissæ, & Cœnobio Fontis Ebraldi diploma habetur *lib. 1. hist. Ordinis Fontis Ebraldi cap. 16.* Similem communicationem & petit, & concedit Frodelmæ deuotæ ad ipsam scribens S. Anselmus *lib. 1. Epist. 7.* similem bonorum societatem postulat à Grandimontensibus Petrus Cellens *libro 8. Epist. 7.* idem præstitit laïcorum multitudini quibus sui Ordinis societatem concessit S. Cælestinus, vti refertur *in eius actis cap. 22.* atque hunc vsum probat S. Gertrud. *capite 76. Insinuationum diuinæ pietatis.* Hæc omnia & alia nonnulla profert eruditus Theophil. Reynaud. *parte 2. de Heteroclit. spirit. sectione 5. punct. 3. num. 15.* qui & *num. 20.* aliqua Patrum suffragia adiicit.

6 Tota aut saltem præcipua eiusmodi cum cœtibus religiosis fraternitatum difficultas est in communicatione meritorum, satisfactionum & piorum operum: nam merita vnius non possunt transfundi, vel transferri in alium, cùm merita non proueniant nisi ex gratia sanctificante, gratia verò ex communi Theologorum consensu non fructificat nisi in proprio solo, neque germinat nisi in sulcis quibus committitur. Quoad satisfactiones verò, Religiosi cœtus thesaurum non habent vllum, quem præsides possint communicare quibus voluerint, neque singulorum satisfactiones in illo thesauro reconduntur, vt inde à præsidibus depromi possint, alioquin possent concedere indulgentias, vti Pontifex, qui cum habeat claues eiusmodi thesauri ex Christi meritis & satisfactionibus, atque sanctorum in Ecclesia repositi, potest ex illo soluere quidquid pœnæ debetur diuinæ Iustitiæ pro reis, iam culpæ expertibus & illis suffragari, atque, ita concedere indulgentias per modum solutionis, vel suffragij, quod nemo Catholicus asserit de religiosis præsidibus, qui nullum suæ Religionis satisfactionum thesaurum communicandum habent. Denique bona opera vnius non prosunt alteri, v. g. oratio & contemplatio non vnit Deo mentem alterius, & si quid alteri prosit, debet ab operante, qui se eius fructu priuat, alteri applicari, & non à superiore operantis, inutilis est igitur tota illa communicatio meritorum, satisfactionum, & piorum operum, quæ fit ab Ordinum Religiosorum præsidibus, illis quos in filios & confratres assumunt.

7 Respondeo, hæc omnia facile reiici, atque vt à communicatione meritorum ordiamur. Merita duobus modis considerari possunt, obiectiuè, & formaliter. Considerantur formaliter prout sunt actiones quædam aut perpessiones, quæ alteri quàm operanti ita applicantur vel communicantur, vt illi eodem prorsùs modo prosint, atque adeò operans vel patiens mereatur simpliciter, siue de condigno, siue ex iustitia alteri cui illa applicat. Merita sumuntur obiectiuè, quia Deus mouetur ex interna bonitate operum meritoriorum, ad benefaciendum cuipiam. Merita formaliter sumpta non communicantur per litteras filiationis à piis cœtibus, immò neque communicari possunt, cùm Christi solius proprium sit condignè mereri pro aliis, quod magno consensu, vt dixi, tradunt Theologi *in 3. dist. 20.* & *3. parte q. 19.* immò neque puro homini vim illam posse communicari, saltem de via ordinaria: nam Valent. 1. 2. *disp. 8. q. 6. punct. 5.* existimat Deum posse, si velit, facere, vt quis condignè mereatur alteri gratiam & gloriam, quod modò non disputo: satis est hanc potestatem nulli reipsa fuisse communicatam, & esse Christo propriam éstque congruentissima ratio: Quisquis enim meretur de condigno, meretur gloriam quæ est condignum præmium operis illius: si igitur meretur alteri gloriam, priuetur illâ oportet, aut geminatum præmium obtineat. Vtrumque inordinatum est, nam vel gloria non erit condignum præmium operis meritorij, vel qui se illâ priuabit, simul etiam gratiâ quam vnà cum gloria meretur, quæ erit inordinatio; & proprij ac maximi boni spiritualis profusio insipiens: rectè enim Claudius Imperator rescribit *l. præses 6. C. de seruitut.* & *aqua. durum & crudelitati proximum ex tuis prædiis aquæ agmen sitientibus agris tuis ad aliorum vsum vicinorum iniuria propagari.* Vnde Alciat: *de præsumpt. 1. regul. præsumpt. 32.* quemlibet præsumi rem suam primùm curare, deindè alienam; quod deindè pluribus illustrat. Non potest igitur cœtus religiosus sua merita formaliter sumpta communicare confratribus, suis & filiis in suum corpus adoptatis, per modum meriti de condigno.

Posset nihilominus id facere per modum meriti de congruo, ex quadam tantùm decentia, absque vllo pacto, aut promissione diuina, qua ad præmium rependendum Deus se obligarit; hoc enim hominis meritum pro alio agnoscunt Theologi cum Magistro *in 2. dist. 27. & 28.* & S. Thom. *1. 2. q. 11. art. 6.* Guilielmo Parisiens. *tractatu de meritis sub fin.* Suare *libro 12. de gratia, cap. 35. n. 2.* & *tom. 4. in 3. par. disp. 55. sect. 5. num. 11.* vbi hanc participationem meritorum cœtus religiosi hoc modo exponit. Neque contemnenda est hæc meritorum quæ dumtaxat de congruo aliis impetrant, communicatio, vt enim obseruat Nauarr. *in commentario de orat. cap. 19. num. 46.* vti se ipsemet allegat *miscellan. 11. de psalterio Sæpè plura & maiora per viam liberalitatis & congruitatis impetrantur quàm iustitia: qui enim fodit in vinea regis via iustitiæ certum quid meretur, qua via preces reginæ non possunt mereri aliud tantumdem, via tamen decenti liberalitatis, & magnificentiæ potest ei plus mereri vno verbo, quàm ille centum dierum operis.*

8 Propriè igitur accipiuntur merita obiectiuè in hac communicatione quæ fit à cœtibus Religiosis, atque etiam ab aliis, vt Deus intuitu illius corporis mystici aut alicuius alterius sibi gratis benefaciat aliis, qui aliqua necessitudine vel morali, vel politica, illi corpori coniunguntur, & dum benefacit corpori, membris quoque eius benè velit, atque ita litteras illas fraternitatis & filiationis, quibus fit ea meritorum communicatio, sapienter exponunt Theologi cum Corduba *quæst. 39. de Indulgentiis,* Miranda *tomo 2. mannab. quæst. 50. art. 2.* Adriano *quodlibet. 8. art. 3.* Paludan. *in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 2. concl. 5.* Antonio *1. par. titulo 10. cap. 2. §. 4.* Nider *lib. 3. de reform. relig. cap. 3. fructu 12.* immo Alanus *libro de Missa, cap. 31.* ita exponit articulum Symboli de communione sanctorum, de qua pridem diximus, aliquid disputantes de censuris, quæ bonis quibusdam spiritualibus priuant, quod in excommunicatione manifestum est. Neque abest S. Thomas *opusc. 6. Sicut in corpore* (inquit) *naturali operatio vnius membri cedit in bonum totius corporis: ita in corpore spirituali, scilicet Ecclesia. Et quia omnes fideles sunt vnum corpus, bonum vnius alteri communicatur.* Obseruat deinde S. Doctor aliud esse membrum principale, quod est Christus, quia est caput Ecclesiæ *ad Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam; quæ est corpus ipsius.* Bonum ergo Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris; & hæc communicatio fit per Sacramenta Ecclesiæ, in quibus operatur virtus passionis Christi; quæ operatur ad conferendam gratiam in remissionem peccato-

torum

rum. Alia huios corporis membra funt finguli fideles *ad Roman.* 12. finguli autem, alter alterius membra, atque ita faciunt vnum corpus, & bonum vnius membri communicatur alteri, fed fanè longè diuerfo modo quàm bonum capitis, quod in omnia & fingula membra vim, motum, & fenfum contiouò influit, atque Chriftus gratiam & vitam fpiritualem, quod reliqua membra non præftant aliis, licet ad illorum operationes, & conferuationem conferant, atque, vt ait S. Doctor: *Quidquid fancti boni fecerunt, communicatur in charitate exiftentibus; quia omnes vnum funt* Pfal. 118. Particeps ego fum omniom timentium te. *Et inde eft quòd qui in charitate viuit, particeps eft omnis boni, quod fit in toto mundo, fed tamen fpecialius illi, pro quibus fit aliquod bonum.* Ex quibus S. Doctoris verbis colligit Nauarr. *tractatu de orat. Erotemate* 15. *& num.* 56. Deum inftituiffe quandam fratriam, fiue confraternitatem charitatis in qua omnes boni fimul inuicem fua bona fpiritualia commuoicant. Hæc porrò generalis fratria, fiue confraternitas non impedit alias fpeciales, quod obferuat etiam S. Thom. verbis à Nauarro relatis: obferuat enim S. Doctor bonum quod fancti exercent, fpecialius communicari illis, pro quibus fit aliquod bonum: nam vnus poteft fatisfacere pro alio, ficut patet in beneficiis, ad quæ plures congregationes admittunt aliquos. Beneficia vocat S. Thom. illam participationem bonorum & meritorum, quam cœtus facri faciunt fuis filiis adoptatis, vel, vt vocant, confratribus. Hæc verò communicatio quoad merita ita intelligenda eft, vti diximus, vt merita fumuntur obiectiuè & non formaliter, cùm nullus, vti oftendimus, poffit alteri mereri de condigno, fed quia Deus intuitu meritorum cœtus illius pij, & corporis myftici, cui quifpiam tanquam membrum inferitur, benefaciat, eóque etiam modo dignitas, & meritum vnius membri profit alteri, & quò plures in illo corpore fancti erunt, eò fructuofior vtiliórque eft communicatio fiue participatio meritorum, cùm illis magis moueatur Deus ad plura bona conferenda illis, quibus fpecialius applicantur, vt de communicatione inter omnes fideles ait Petrus à Nauarra *lib. 2. de reftitut. cap. 2. num.* 257. Deum porrò intuitu vnius aut plurium neceffitudine aliqua morali, & fpirituali fpecialiter coniunctorum aliis benefacere, ideoque magni æftimandas effe eiufmodi cum fanctis tum feorfim & in fingulari, tum maximè, vt corpus myfticum faciunt, fpectatas focietates nemo negat. Nam amor quo Mofem profequebatur Deus, obftitit ne ingratum & fceleftum populum perderet, vt optimè expendit Auguft. *qq. in Exodum*, quem confule, & nota hæc eius verba: *Ille itaque ibi fenfus in promptu eft*, quod his verbis fignificat. *Deus apud fe plurimum prodeffe illi populo, quia fic ab illo viro diligebantur, quem fic Deus diligebat, vt eo modo admonerentur cùm merita noftra nos grauaffent, ne diligamur à Deo, releuari nos apud eum illorum meritis poffe, quos Deus diligit: nam cùm ab Omnipotente dicitur homini, Sine me & conteram eos, quid aliud dicitur, quam contererem eos, nifi diligerentur abs te? Ita ergo dictum eft,* Sine me, *ac fi diceretur, Noli eos diligere & conterã eos, quia id ne faciam delectio tua in illos intercedit mihi.* Vide de eodem Mofis facto Chryf. *ferm. de pœnitentia, tom. 5. Latino.* Illuftris quoque eft illa Dei *Genef.* 18. promiffio, fe parciturum Sodomorum vrbi, fi iufti aliquot in ea reperirentur. Vide ea de re Philon. *l. de facrificio Abelis, & Caini*, & *lib. de migrat. Abrahami.* Ambrof. *lib. 2. de Cain. & Abel. cap 3. fub fin.* & *lib. 1. de Abraham. cap. 6.* hinc fit vt poffimus Deo allegare aliorum opera bona, & merita vt Deum nobis exoremus.

Quod attinet ad communicationem fatisfactio- 16
num in his fraternitatibus, fatemur quidem non effe in piis & religiofis cœtibus thefaurum aliquem ex fuperabundantibus fatisfactionibus, quæ in eo recondantur, indeque à præfidibus horum cœtuum aliis applicentur, quod pauci aliqui malè fibi perfuaferunt. Et ratio manifefta eft; hîc enim thefaurus conftabit ex fatisfactionibus præteritis, vel præfentibus, vel futuris, futuræ nondum funt, neque proindè adhuc thefaurum illum componunt; præteritæ verò iam fuum effectum habuerunt, præfentes denique funt adhuc in dominio fatisfacientis, & ab eius applicatione pendent. Certum quidem eft vnum poffe pro alio fatisfacere, etiam ex condigno, ficut poteft quis debitum pro alio foluere, quoties verò quifpiam facit opus fatisfactorium, fi ille eo indigeat aut toto, aut eius parte, ftatim illi prodeft fecundùm fuam indigentiam, nifi illud alteri applicet, cui etiam pro fua egeftate proderit. Quod fi neque operans ea fatisfactione, neque tota, neque eius parte egeat, neq; etiam ille cui communicauit, & cui prodeffe voluit, vel fi nulli applicauit, reponitur tota illa fatisfactio in communi & inexhaufto Ecclefiæ thefauro, cuius adminiftratio eft penès Pontificem, & Epifcopos, qui ex Chrifti meritis, & fatisfactionibus, & omnium fanctorum fuperabundantibus etiam fatisfactionibus conficitur, & qui, vt vides, non reperitur in cœtibus piis, ac religiofis, cùm in illo nullæ præteritæ fatisfactiones, quæ iam totum fuum effectum obtinuerunt, reponantur, & præfentes vbi exercentur & ponuntur, ftatim habeant, vt monui, fuum effectum, aut in thefaurum communem Ecclefiæ transferantur; futuræ autem nondum pofitæ funt, & nequeunt cenferi in illo thefauro, aut ex eo depromi, & illæ folum poffint communicari. Hinc fit quod folidè exponit Nauarr. *Mifcella. 11. de oration. & tractatu de Indulgentiis, notabili* 31. vt hæc communicatio meritorum, & fatisfactionum non fit indulgentia, quod quæfierat *Mifcellaneo 11. de orat. 11. q. 5. & 6.* vbi ex S. Thom. *in 4. diftinc.* 20. varias rationes reddit difcriminis inter hanc fatisfactionem, quæ fiue à prælatis regularibus, fiue ab ipfifmet confratribus mutuò fit, non effe communicationem, & veram indulgentiam. Quibus omiffis fufficit ea, quam affert ipfemet Nauarr. *locis paulo antè adductis*, ex natura thefauri, ex quo depromi poffunt fatisfactiones in eo reconditæ, cùm, vti oftendimus, præteritæ & præfentes vel ipfi operanti, vel alicui particulari, ex operantis intentione iam fuerint applicatæ, aut in communi Ecclefiæ thefauro, qui folius Romani Pontificis difpofitioni fubeft, repofitę: futuræ verò nondum exiftant, & vbi fient, vel operanti, fi eis indigeat, vel ex eius folum intentione alicui alteri proderunt, vel cum cæteris in communem, vt fæpiùs dixi, thefaurum reponentur: Indulgentiæ verò concedantur depromptis ex eo communi Ecclefiæ thefauro fanctorum, Chriftíque fatisfactionibus infinitis, & vni alicui applicatis eius qui eiufmodi thefauri clauem habet auctoritate, ex quibus per indulgentiæ conceffionem foluit pœnas, quibus aliquis diuinæ iuftitiæ reus erat, & contractis ab eo debitis fatisfacit. Qua ratione, vt vides, non fit ea de qua agimus fatisfactio piorum cœtuum fatisfactionum, & operum, quæ in illis fiunt, communicatio, quæ nonnifi de futuris intelligi poteft: mutuo enim confenfu confratrum & præfidum, quibus folis fuorum bonorum fpiritualium adminiftrationem, & curam Religiofæ communitates, fiue expreffo pacto, fiue ex confuetudine & immemoriali præfcriptione, ipfóque continuo vfu femper permiferunt coofratribus per diplomata illa, &

litteras

litteras filiationis ac fraternitatis applicantur, atque ita fiunt confratres aut filij, eorum omnium bonorum operum futurorum participes, modo illo duplici à nobis indicato, tum formaliter per meritum de congruo, tum materialiter & obiectiuè, cùm illorũ bonorum operum intuitu moueatur Deus ad beneuolendũ & benefaciẽdum eiusmodi fratribus & filiis, vt explicuimus, & differit Nauarr. *citato Miscellaneo* 11. *n.6.* ex mente S.Thom. *in* 4.*dist.* 20. vbi S. Doctor ait, opera satisfactoria vnius alteri computari non solùm ex vi charitatis, sed intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Intentio verò alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter, aut in generali, aut in speciali, aut in singulari: in singulari quidem, vt cùm quis pro alio determinatò satisfacit, & sic quilibet potest alteri opera sua communicare; in speciali autem cùm quis orat pro congregatione sua, & familiaribus & pro benefactoribus, & ad hoc ordinat etiam opera sua satisfactoria alteri communicare, applicando pro intentione illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc vel illum determinatè: in generali verò sicut cum quia opera sua ordinat Ecclesiæ vniuersæ & sic qui præest Ecclesiæ vniuersæ, potest illa opera communicare, applicans intentionem suam ad huoc vel illum. Et quia homo est pars congregationis, & congregatio pars Ecclesiæ, ideò ille, qui præest Ecclesiæ, potest communicare ea quæ sunt Ecclesiæ & congregationis, & huius hominis, sed non è contrario. Aduertendum autem est, quod nec prima communicatio, nec secunda dicitur Indulgentia, sed solum tertia in hoc S. Thomæ discursu, multa *alibi*, vbi de Indulgentiis disseremus, discutienda continentur: nam eius verba tantùm adduximus modo, vt doceremus quomodo ex mente S.Doctoris cõmunicatio ista bonorum operum alicuius piæ & religiosæ communitatis fiat a præsidibus horum cœtuum quibusdam personis in aliquam fraternitatem, vel, vt aliqui loquuntur, filiationem Ordinis assumptis, nempè per mutuam omnium confratrum intentionem & applicationem vnius ad alterum, aut per similem intentionem præsidis religiosi, qui ex quadam sibi explicita, aut implicita totius cœtus & confratrum omnium voluntate, potest omnia bona satisfactoria quæ à singulis confratribus fiunt, aliis ex eadem confraternitate, aut cœtu religioso applicare determinatè, vel indeterminatè, hoc est vel in vniuersum omnibus & singulis, vel vni alicui particulari ex illis omnibus; ad quam applicationem, siue communicationem non est opus, vt vides, vllo thesauro cõmuni distincto ab vniuersali Ecclesiæ thesauro ex superabundantibus religiosorum aut confratrum satisfactionibus conflato, cuius administratio & dispositio penes religiosos præsides existat, vti ostensum est, ideoque sapienter monet S. Doctor ex tribus communicationibus ab illo enumeratis, solam tertiam generalem quæ fit à Pontifice, qui præest Ecclesiæ vniuersæ, esse indulgentiam, cuius rationem noo satis commodam, vt vidit ipse Soto, non videtur reddere S.Doctor quod fideles sua bona opera ordinent ad bonum Ecclesiæ vniuersæ, cui toti præest Pontifex Romanus. Illa siquidem ordinatio fictitia prorsùs est; sed quia thesaurus Ecclesiæ, vt suo loco sumus demonstraturi, ex omnibus superabundantibus Christi, sanctorum, fideliúmque omnium satisfactionibus conflatur, ex quo ad satisfaciendum pro aliis delictis depromit quæ necessaria sunt ad satisfaciendum Pontifex; atque adeò ex illis eeocedit Indulgentiaa, hoc est remittit pœnas debitas, siue satisfacit pro illis qui diuinæ iustitiæ obligabantur, vt suo loco dicturi sumus. Neque aliud discrimen inter hanc bonorum operum communicationem, & indulgentiam modò quætendom est, quidquid de ratione S. Doctoris statuatur. Sapienter tamen circa hanc bonorum operum communicationem cum indulgentia comparatam obseruat Nauarr. *Notabili* 31. *de Indulgent. à num.* 20. per eiusmodi communicationẽ confratres non liberari obligatione faciendi pœnitentias à Confessario sibi iniunctas, sicut neque eximerentur ea obligatione, si æqualem eiusmodi pœnitentiam ipsi sponte priuatim subiissent suspensis quoque indulgentiis, vti contingit tempore Iubilæi, non interdici hanc piorum operum communicationem hactenus explicatam. Quare etiam per bullas Cruciatæ, aliásque similes non prohibetur præsidibus monasteriorum & Ordinum religiosorum, recipere aliquos in fratres & filios spirituales, & ipsi bona sui Ordinis communicare. Denique indulgentia quodam respectu vtilior ca communicatione, alio verò est inutilior: vtilior quidem, quia per indulgentiam certiùs efficaciúsque soluitur pœna peccatis iam remissis debita, per communicationem verò bonorum operum, de qua loquimur, pœna illa debita non soluitur, nisi pro merito satisfactorio, quod supereſt illi communicati, cuius satisfactiones communicantur, quod totum incertum est, cùm illa bona opera & satisfactoria communicata, sint tantùm finiti valoris, ac proinde certum esse nequeat nobis, vtrùm & quantum satisfactionis supersit vel illi communicati, vel singulis eam constantibus, vt valeat aliis communicari. Aliunde tamen minùs vtilis dici potest Indulgentia communicatione, de qua disputamos: quia Indulgentia solùm prodest ad extergendam pœnam hîc, vel in futuro sæculo luendam: cùm tamen bonorum operum communicatio prosit etiam de congruo, tum ad reparandam gratiam sanctificantem deperditam, tum ad eam augendam, firmiùs benè operandum, fortiùs carni & dæmoni resistendum, aliáque eiusmodi, de quibus agit Nauarr. *de sententia excommunicat. cap. vltimo.* Quæ porro disputata sunt hactenùs de bonorum operum communicatione facta à Religiosorum Ordinum præsidibus siue laicis, siue aliis quos in suos fratres, & filios eligunt, valent quoque pro aliis confraternitatibus, in quibus similis bonorum operum communicatio à tota confraternitate & singulis confratribus præstitorum fit; in iis enim omoibus par omninò ratio est.

Tertia species piarum Confraternitatum, est cœtus 12
piorum aliquorum laicorum ad certa quædam opera præstanda, iuuandi v.g. inopes, qui præ pudore suam tenuitatem prodere, vel mendicare nequeunt, visitandi carcere detentos, lustrandi Xenodochia, certis horis ac diebus visitandi adorandique SS. Sacramentum Eucharistiæ, recitandi Rosarium, aliáque permulta, quas confraternitates, vbi legitimè initæ & constitutæ sunt, nemo pias & religiosas esse dubitare potest, atque pro nobilitate finis quem sibi præfigunt, & operum quæ exercent, nobiliores, aut excellentiores esse nullus est qui neget. Eiusmodi ex immani lue quæ circa Christi annum 255. toto orbe sed maximè Alexandriæ grassata est, excitata est sodalitas Alexandrina, quæ omni ope, abiecto vitæ discrimine lue contactos foueret, apud Euseb. *lib.* 7. *Hist. cap.* 17. *vel* 20. quæ ad infinitum penè numerum excreuit. His annumerant plerique Parabolanos, de quibus plurima constituit Theodos. *in suo Codice de Episc. & Clericis l.* 42. *& l.* 43. atque deinde Iustinian. *C. eodem l.* 18. De eorum nomine plura interpretes & nos *alibi*, hos quidem occasione prioris illius Sodalitij Alexandrioi excitatos, non tamen fuisse primos illos ipsos sodales crediderim: erant enim Clerici, vt videre

est

est in *citatis legibus*, iique pollentes auctoritate, qui & turbas & factiones excitarint, ideoque & ab ipsis imperatoribus *citatis legibus*, & à Synodo Chalcedonensi reprimendi fuerunt. De his clericis commodior erit dicendi locus, neque occasione Sodalitij Alexandrini, de quo diximus ad hos Parabolanos excurrendum videtur, ne qualibet leui occasione digrediamur longiùs à via, vt eruditi aliqui sæpiùs faciunt.

Instituit quoq; Magnus Constantinus sodalitatem ad sepelienda cadauera defunctorum ex nongentis lecticatiis, siue decanis quinquaginta ex diuersis artium officinis, & ex ergasteriis & Collegiis cũ immunitate ab omnibus publicis muneribus & vectigalibus, produnt aliqui, numerum auxit Anastasius additis aliis centum quinquaginta officinis, vt omnes essent numero mille, & centum. Certos etiam reditus eidem sodalitio attribuit, quæ omnia testatur *Nouella* 43. & 59. vbi Iustinianus perpetuo nomine λεκτικαρίων ἤτοι δεκανῶν vtitur, nos Vespillones dicimus: verùm aliam esse Constantini, & Iustiniani mentem vide Cuiac. nam cùm sumptus funerum faceret maior Ecclesia Constantinopolitana, Canstantinus & Anastasius vt eam tali sumptu leuarent, destinarunt mille & centum tabernas siue ergasteria atque officinas in præcipuis foris vrbis, vt ex earum reditu sumptus istos funebres faceret, quod testatur Leo Imperator *Nouell. jus* 12. qua iam constituta confirmat, quamuis in aliud ministerium ad diuinum cultum, quàm ad sumptus funerum officinarum eiusmodi reditus Ecclesiæ dispensaret. Ex eis igitur officinis, eatúmve inquilinis & habitatoribus alij defensoribus Ecclesiæ præstabant vespillones, quos Iustinianus vocabat lecticarios, & Decanos & Copiatas *Nou.* 59. & *l.* 4. *C. de sacrosanctis Eccles.* & *l.* 1. *C. de collegiatis*, alij [illegible], siue vt veteres vocarunt, Bargenas, aut Bergenas barbatos funerũ elatores. Glossæ veteres Bargina, [illegible]. Aliæ porrò tabernæ præstabant œconomis Ecclesiæ eam in tem pecuniam. Erant porro hæ tabernæ, & officinæ, liberæ & immunes à cæteris muneribus & intributionibus, non verò cæteræ tabernæ, quæ non erant funerum causâ Ecclesiæ destinatæ, minimè immunes erant, licèt ad Ecclesiam, aut alias domos pietati dedicatas, aut viros illustres, ipsamque domum Imperatoriam pertinerent. Vides itaque pium hoc Constantini, Anastasij & Iustiniani institutum nihil pertinere ad sodalitates & confratrias, de quibus modò agimus, cùm sumptus dumtaxat ad funera suppeditarint Ecclesiæ Constantinopolitanæ, eámque ob causam reditus tabernarum aliquot assignarint; illud tamen vetus institutum quodammodo æmulantur, quæ quædam aliæ sodalitates in Italia alibíque ad prosequenda funera institutæ, quæ *Confraternitates mortis*, aut *Charitatis* dicuntur, de quibus agit Henricus Spondanus *in Annalium epitome anno Christi* 336. *num.* 14. & *tractatu de sacris cæmeteriis.* Illustre hoc pietatis opus pluribus in Tobia commendat Ambros. *cap.* 1. *eius libri, Nihil hoc officio præstantius censere, qui tibi iam non possit reddere, vindicare à volatilibus, vindicare à bestiis consortem natura fera hanc humanitatem defuncti corporibus detulisse prædamur; homines denegabunt?* Similes alias Confraternitates ad pietatis certã quædam operâ destinatas, vbique obuium est, Bosius *lib.* 9. *de signis Ecclesiæ, cap.* 5. ait S. Bonauenturam anno 1270. Romæ Archiconfraternitatem Gonfalonis condidisse. Vtrùm verò Bonauentura fuerit primus Confraternitatum author, vti affirmat Bosius, modo non disputo, Illum tamen minùs commodè reiicit Theophil. Reinaud. *in* 2. *par. Heteroclit. spiritual. sectio.* 5. *punct.* 4. *num.* 6. ex parabolanis, lecticatiis, & Decanis Bonauentura multò antiquioribus; neque enim illi inter has Confraternitates censeri possunt, vti ostendimus.

QVÆSTIO II.

Quo iure regantur piæ Confraternitates.

An sint pia loca, n. 1.
Quo iure regantur, n. 2. 3. & 4.
Obligatio illius iuris, n. 5.
De obligatione statutorum, num. 3. 4. 5. 6 7. 8. & 9.

1 QVærendum imprimis est an istæ Confraternitates, vel, vt alij loqui malunt, Confratriæ censeri debeant inter pia & religiosa loca, gaudéantque eorum priuilegiis & immunitatibus, atque adeò de illis accipienda sint iura & leges quæ de piis locis loquuntur: ita enim affirmare debent omnes, quidegatum piæ causæ relictum Confraternitatibus eiusmodi dari posse concedunt, vt Bartol. *in l.* 1. §. *sed religiosis. D. de Collegiis illicitis* Ioannes Andr. *in cap. Ioannes, de testament.* Abbas *volum.* 1. *Consil.* 31. & alij, quos adducit Tiraquell. *de priuilegiis pia causa, in præfat.* Et sanè cùm in eiusmodi Confratriis plurima pia opera exerceantur, & eum in finem institutæ sint, non est vlla ratio, propter quam negemus legatum illis factum, in piam causam factum esse; quod affirmat Glossa *in pragmaticam sanctionem, tit. de Annatis, vers. Beneficiorum*, quam sequuntur Alexander, Decius, & alij, quos refert Rebuff. *Tomo* 2. *in constitut. Gallic. tit. de Confratriis, num.* 3. quos etiam dabit Gutierres *lib.* 1. *Canonic quæstion. cap.* 35. *num.* 8. Communior tamen veriórque sententia Gutierres eiusd. *n.* 9. Rebuffi, & cæterorum negat, has Confraternitates, quæ ex laicis constant, esse pia loca, aut pro talibus haberi posse & debere. I. quia coram iudice laico & & non Ecclesiastico conueniuntur, & nullam in eiusmodi Confratres peculiarem iurisdictionem habet Episcopus. II. quia falsum est, legatum relictum pio, & religioso loco solui posse Confraternitati, nisi fortassis annexum habeat Xenodochium, siue quodpiam hospitale, quã esse DD. communissimam sententiam demonstrat Menochius *de recuperand. possess. remedio* 15. *num.* 31. ideoque ex legatis factis alicui Confraternitati deducendam esse Trebellianicam existimabat Baldus *Consilio* 6. *quod incipit, In testamento*, quem & alij sequuti sunt, sed malè: quia licèt Confratria non sit pius locus, quæ tamen illi relinquuntur in pios vsus & piam causam relinquuntur, vt ratiocinatur Paul. Castrensis *lib.* 2. *Consil.* 167. *quod incipit, Præsupposita, num.* 3. Quare neque etiam ex similibus legatis quartam Episcopo non deberi affirmauit Menoch. *l. cit. num.* 1. III. Confraternitates non gaudent beneficio restitutionis in integrum, sicut gaudent alia pia loca ex Ancharano *in cap. auditis, in* 2. *quæst. de in integ. restitut.* addit Menoch. *num.* 32. ex Iasone Doctores publicè docentes posse expellere ex habitatione vicina fraternitatem disciplinatorũ, sicut & fabrum ferrarium, aliósve artifices, qui voce incõcinna, aut tumultu importuno illis impedimento sunt, quod intellige si Doctor in sua habitatione similes artifices præuenerit. 4. harum Confraternitatum bona possunt alienari absque solemnitate, quam ius Canonicum exigit in alienatione rerum Ecclesiæ &

& piorum locorum, & potest hæc Confraternitas de suis bonis sicut de sæcularibus liberè disponere ex communi DD. sententia, quam dabit Gutierres c. 35. citato n. 16. est igitur Collegium profanum, sæculare, & non priuilegiatum. Neque Episcopus potest se in eiusmodi bonis immiscere, & de illis rationem ab eorum ministratoribus exigere, quod ego ita intelligo, vt Episcopi auctoritate fundatæ non fuerint Confraternitates, aut peculiari statuto, in earum fundatione ius illud sibi non reseruarit, aut etiam in eius vsu non fuerit hactenus, aut denique nisi nouum Tridentini decretum *sess.* 22. *cap.* 9. in mores inductum sit. Vide Gutierres *cit. cap.* 35. *à n.* 17. vbi *num.* 28. circa hanc Episcopi in Confraternitates, & earum bona iurisdictionem plures casus sapienter distinguit: primo enim singulæ personæ Confratriæ possunt pro arbitrio ab ea recedere, modò nihil sibi ea bonis illius retineant, alioqui ex restituere tenentur, priùs quàm Confraternitati renuncient. Secundò si bona confratriæ acquisita quocunque modo sunt, vt illis suo commodo vteretur, & pro arbitrio illa tractaret, siue de iis, vti commodum videretur, disponeret, non habebuntur nisi vt bona Collegij sæcularis, neque legibus Canonicis de alienatione rerum Ecclesiasticarum obnoxia erunt. Tertiò, si tùm fraternitas, tùm eius locus vel oratorium, ad Dei cultum dicatum sit, eiúsque bona comparata ad oratorij illins opera, vt missas faciendas, alendos pauperes, aliáve similia, siue illis Episcopi cõsensus accesserit, siue non, locus ille pius erit, & bona illius pariter, quæ prohibito non poterunt alienari sine consensu communitatis, & Episcopi auctoritate, vt in aliis piis & religiosis locis: & si lædi contingat Confratrlam in eiusmodi alienatione, competet ipsi restitutio in integrum, atque si controuersia moueatur vel de rebus communitatis, vel de eius personis recipiendis, vel reiiciendis & expellendis, coram iudice Ecclesiastico, & non laïco contendendum erit: quia ipsa fraternitas quoad ista, est annexa Ecclesiæ, quod maximè verum est in confraternitatibus ab Episcopo approbatis, vel institutis, quia non nisi ad diuinum cultum tunc instituuntur. Quartò piarum fraternitatum visitationem habet Episcopus & ius inquirendi an bona eius, & à fundatoribus aliisve relicta expendantur in vsum, ad quem collata ab illis sunt, ex decreto Tridentini nuper adducto. An verò, si quod ius patronatus competat istis fratriis, dicatur illud laïcum, an Ecclesiasticum, disputat Lambertin. *lib.* 1. *de iure patronat. prima quæst. principali*, 1. *part. artic.* 10. & nos *alibi.*

2 Ex his omnibus sequitur Confratrias istas, etiam pias regi iure communi, nisi vel ab illo in aliquo particolari eximantur, & in quibusdam pro ratione bonorum suorum, aut finis vel institutionis peculiaris Episcoporum iurisdictioni subsint, vti diximus, & in certis quibusdam caosis teneantur iudicem Ecclesiasticum, & non laïcum adire.

In cæteris verò sua peculiaria habent instituta, vel à se ipsis vel auctoritate publica, tum laica, tum Ecclesiastica constituta pro ratione eorum, quæ statuuntur, & quidem posse eiusmodi à confratribus institui non repugnantibus legitimis superioribus, pluribus habet Angelus *vers. collegium, num.* 1. & *vers. Confraternitas, initio.* Et sanè collegia etiam particularia licita esse, si fiant ob iustam causam, maximè religionis intuitu, & nihil contra leges contineant, admittit Martianus *l.* 1. *D. de Collegiis illicitis*, & ostendit, Rebuf. *de confratriis, n.* 1. Gutierres *l.* 1. *qq. Canon. c.* 35. aliique.

3 Ab ipsismet confratribus statuta condi posse, non repugnante publica potestate aut legibus, æque apud omnes certum est, & probat Nauarr. *Miscell.* 4. *de Rosario n.* 3. dixitque etiam Caius Iurisconsultus *l. fin. de Collegiis illicitis*, quamuis ad maiorem auctoritatem conciliandam soleat peti à maiori auctoritate eorundẽ statutorum confirmatio, maximè cùm facile dubitari queat an in illis aliqua reperiantur quæ supremæ quadam auctoritate, an saltem maiori, quàm sit in confraternitate ipsa indigeant; quod ostendit Nauarr. *in Confraternitate Rosarij, Miscellaneo* 4. & 5.

Circa obligationem porrò istorum statutorum dicendum primò est, non seruantes hæc statuta quatenus præcipiũt aliqua opera ad quæ nulla est aliundè obligatio, aut prohibent aliqua per se non mala, neq; aliũdè verita aut illicita, non peccare, nisi forsassis ratione conscientiæ errantis, sed solum perdunt participationẽ bonorum operum, quæ fiunt à Confratribus toto orbe Christiano, eo die quo ista præcepta facere omiserunt. Ita Nauarr. *Miscell.* 4. quod ego ita interpretor, vt si tota communitas voluerit sponte se obligare ad culpam non obseruando aliquod statutum, reuera tũc peccent, sed hæc obligatio inducenda non est nisi de ea claré constet. 4

2. Qui ratione valetudinis aut alicuius alterius impedimenti legitimi nequit præstare, quod statuta imperant, non tenetur ea per alium quempiam facere, vt recitare Rosarium, audire missam. Nauarr. *Miscell.* 7. alioquin Clerici, qui tenentur ad Horas canonicas ex Ecclesiæ præcepto, quod magis obligat, quàm statutũ Fratriæ alicuius, tenerentur cùm ægrotant easdem Horas per alium quempiam recitare, aut recitantes audire, quod contra Girardum sapienter, negat Nauarr. *in Enchyridio de orat. cap.* 11. *num.* 6. 5

3. Falsum est eum fratrem qui statutum obseruat per alium, v.g. recitat Rosarium, aut Missam audit, tantum lucrari, quantum si per se ipsum idem præstaret, quod malè dicitur in statutis Rosarij primę institutionis positum, & ex confirmatione eiusdem Confraternitatis ab Alexandro Episcopo Forojuliensi in Germania legato supplicante Friderico III. Cæsare, & eius vxore Agnete, Coloniæ an. 1476. factâ colligunt. Hãc opinionẽ multis reiicit Nauarr. *Miscell.* 9. cùm naturali humano, & diuino iuri repugnet bona, vel mala opera aliena, sine per alios facta, tantumdẽ prodesse, vel nocere, quantùm propria facta, quamuis quoad aliquos peculiares effectus prosint, aut noceant. Quare Deus per Ezechielem minatur *c.* 18. *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur*, & *ad Galat.* 6. *Opera illorum sequuntur illos.* Leges verò prohibent filios pro patribus & vxores pro maritis puniri *toto C. ne filius pro patre*, & *C. ne vxor pro marito.* Et sanè ieiunium alterius non te disponit ad seruandam castitatem, neque eius oratio, ne mens tua ad vana vagetur: poterit quidem alienum opus tibi quoad expiationem, & satisfactionem pœnæ debitæ etiam de iustitia & de condigno prodesse, si eum debita intentione tibi ab operante applicetur, non tamen quoad vim meritoriam gratiæ sanctificantis, saltem de condigno & de iustitia, vti Richard. & Bonap. *in* 4. *dist.* 13. aliique Theologi passim docent, & nos suo loco 12. exposuimus. Vnde factum alienum non æquè prodest, aut nocet, quàm proprium, & quãuis quandoque factum alienum reputetur vt propriũ nam factum mãdatarij habetur pro facto mandantis; id tamen neque est vniuersaliter verum, neque simpliciter, quia non est verè factum proprium, sed tantum fictè, vt communis Glossa notat *in C. qui per alium de regulis iuris in* 6. *vers. & perindè*, ideoq; excommunicatio lata contra facientem non includit consulentem, & mandantem, nisi id disertè exprimat, quod idem ostendit Nauarr. *in Enchyrid. cap.* 27. *n.* 51. Quia dispositio in casu vero, non extenditur ad casum fictum, ideoque tandẽ negat illud statutum Confraternitatis Rosarij Nauarr. & malè ex verbis Alexãdri statuta illa confirmantis colligi. Concedit dumtaxat Alexander 6

Indulgentiam 40. dierum fratribus tertiam saltem partem Rosarij per se, vel per alium recitantibus. Vnde malè infertur recitationem Rosarij per alium factam æquè prodesse, atque propriam, vel per te ipsum factam, cùm inde tantùm sequatur valere duntaxat ad lucrandam indulgentiam ex speciali concedentis fauore & beneficio. Ait itaque Nauarr. *Id insertum ab aliquo fratre pio, qui pietate iurisprudentiam superante arbitratus fuit hanc extensionem vtilem fore, cùm tamen nec causâ pietatis, nec humilitatis sit à vero recedendum.* Quod ex Augustino, Isidoro, Thoma, & Beda ostendit, quare *Miscellaneo* 28. negat Nauarr. eum qui recitat per alium, lucrari indulgentiam recitanti concessam.

7 Quartò qui debet ea confratriæ statuto recitare Rosarium, aliámve orationem, satisfacit obligationi recitando diuersis horis illius temporis, intra quod recitare tenetur, ita Nauarr. *Miscellaneo* 17. & *in Enchiridio de orat. cap.* 10. *n.* 37. quia reuera recitat integram orationem intra tempus præfixum, neque quidquam aliud requiritur quàm vt eo tempore recitet & non vt simul eodémque vno tenore recitet.

8 Quintò Confrater qui non implet præcepta opera Confratriæ, etsi ea negligentia grauiori peccârit, non tamen caret gratiis, & priuilegiis Confratriæ concessis, vt eligendi Confessarium, audiendi diuina officia tempore interdicti, iniuncto tamen illi aliquo opere. Nauarr. *Miscell.* 29. 30. & 31. sicut Clerici & religiosi, peccant non gestando habitum, non residendo, non recitando Officium, non amittunt tamen eo ipso priuilegium Canonis, neque sua beneficia, atque gratias suo concessas Ordini.

9 Cauenda verò sunt in omnibus istis Confratriis anomàlia quædam, vt vocat Theophil. qui & eas fusè recenset 2. *parte Heteroclit. sect.* 5. *punct.* 4. *à n.* 7. Primo quod eo die quo quis in Confratrem admittitur instruatur ab illo lautũ sodalibus omnibus conuiuiũ, quam, vt vocat Nauarr. corruptelam prohibitam esse à Trident. *sess.* 24. *c.* 14. atque à Concilio Senonensi *in decretis morum cap.* 3. & denique ab Ethnicis sodalitatibus, in quibus solitũ erat mutitare, hoc est Gellio interprete mutua agitare cõuiuia, contendit Theoph. 2. Pensitatio certæ pecuniæ aut pensionis, vt quis admittatur in pium cœtum: si detur in pretium admissionis, simoniaca est, si pios alios ob fines, vt sacram supellectilem, procurandas missas, & alia similia, caret labe, siue statutum de ea pecunia pendenda concipiatur verbis negatiuis, siue affirmatiuis. Itaq; sentiunt omninò Antonin. 2. *p. tit.* 1. *cap.* 5. §. 19. Angelus *vers. simonia* 3. §. 27. Sa *vers. eodem n.* 2. fauétque Trident. *sess.* 24. *cap.* 14. vbi probat aliquod dati in aditũ beneficij non per modum pretij, sed ad aliquos pios vsus, vt diximus. Vide Suar. *lib. de simon. cap.* 15. *n.* 7. & Gutierres *lib.* 1. *Canon. qq. cap.* 29. *num.* 13. & *cap.* 35. *n.* 5. Rebuf. *tractatu de confratriis n.* 4.

10 Tertio nefas porrò est contentum esse admissione in sodalitiũ, neglecto officio & operibus quæ ab illo præscribuntur, quod quàm exitiosum sit fusissimè prosequitur Theoph. *l. cit. à n.* 9. *ad* 27.

11 Quarto peccant si nobilitatem sodalitij in vanâ quadam ostentatione pietatis, pompâ & splendore constituant sodales, certentque eâ ratione cætera sodalitia vincere, aut etiam numero, & multitudine, quam vnam ambitiosè affectantur. In vtramque hanc labem erudítè inuehitur *puncto citato* Theoph. *à n.* 27. *ad* 37. quem non sine vtilitate leges, sicut & de peruersa illa persuasione, certam omninò esse salutem sodalibus, aut non nisi breuissimam in Purgatorio moram; quod quàm stultum sit demonstrat idem Auctor.

CAPVT IX.

An Princeps laïcus possit ius Canonicum & Ecclesiasticum præscribere.

QVÆSTIO I. *Quid possit Princeps laicus circa doctrinæ dogmata.*

QVÆSTIO II. *Quid possit Princeps circa constituendam disciplinam Ecclesiasticam.*

HÆc postrema quæstio circa auctorem iuris Canonici nobis explicanda restat: quia verò ius Canonicum, vti *c.* 1. *huius libri diximus*, duo præcipuè capita complectitur, dogmata nimirùm fidei, & disciplinam Ecclesiasticam, quæ nomine Canonum & legum Ecclesiasticarum designatur, quærimus, quid circa vtrumque hoc caput possit Princeps laïcus.

QVÆSTIO I.

Quid possit Princeps laïcus circa doctrinæ Christianæ, siue fidei dogmata sancienda.

Interfuere Conciliis Oecumenicis, cur, & quando, n. 1.

Tuiti sunt Conciliorum definitiones, n. 2.

HÆc quæstio prorsùs definita videtur ex iis, quæ fusè diximus *superiori cap.* 4. *q.* 3. *n.* 1. de indictione Conciliorum Oecumenicorum, in quibus fidei dogmata firmentur & declarentur, damnentúrque hæreses: à solo enim Romano Pontifice eiusmodi indici & conuocari posse, & obligare Episcopos totius orbis præsentes se illis, saltem per suos vicarios sistere demonstrauimus, quamuis Cæsares ad illa inuitare ipsos queant, sed potissimum *q.* 4. *n.* 1. 2. & 3. ostendimus Imperatorem eiusmodi Synodo præsidere non posse, immo neque definitioni causarum, & controuersiarum se immiscere nullatenus posse, certissimis ipsorummet testimoniis euicimus. Et sanè Arium Synodus Nicæna non Constantinus; Macedonium Synodus Constantinopolitana, non Theodosius; Nestorium Ephesina, non Theodosius Iunior; Entychetem Chalcedonensis, non Marcianus dãnarunt: poterant tamen principes Synodis Oecumenicis, vbi de fide tractabatur, interesse, exemplo Magni Constantini, quod se æmulari dixit Marcian. *orat. ad Synod. Chalcedon. act.* 4. *Nos enim* (inquit) *ad fidem confirmandam, non ad potestatem aliquam ostendendam exemplo religiosi principis Constantini Synodo interesse voluimus*, vel ne vlterius populi prauis persuasionibus *separentur*. Rationem verò reddit Nicola. I. *Ep. ad Michael. Cùm tractatibus de fide interesse possint principes, quia illa vniuersalis, & communis est, quæ non solùm ad Clericos, verùm etiã ad laicos, & ad omnes omninò pertinet Christianos. VIII.* Synodus Nicolaum sequuta idem eadem de causa permittit Principibus, œcumenicis Synodis, cùm de fide agitur, adesse: non tamen illis permittit eiusdẽ fidei definitionẽ. Quare cùm patricius Florentius iussu Theodosij Imperatoris interfuit Synodo Constantinopolit. sub Flauiano Archiepiscopo contra Entychem habita, id factum ait ipsemet Imperator in suo rescripto relato in Concil. Chalcedon. *Act.* I. quia de fide sermo erat, ἐπειδὴ λόγος περὶ πίστεώς ἐστι, non quod Florentio, liberum esset de fide tractare. Quare cum in actis interlocutio

terlocutio Florentii legeretur his verbis: *Qui non dixit ex duabus naturis, & duas naturas, non credit rectè*, negat ipse se quidpiam tale fuisse interlocutum: nefas enim sibi esse de dogmatibus definire, οὐ γὰρ ἐγὼ δεῖν τι ἡμῖν δογματίζειν. Reddit igitur rationem Theodosius, cur velit Patricium Florentium Synodo Constantinopolitanæ adesse contra Eutychem, quia in ea sermo de fide habendus erat, propter quam causam Imperatores Oecumenicis Synodis adesse poterant.

Fidem verò ab Ecclesia definitam magnis animis Imperatores tuiti sunt, & hæreticos damnarunt, pœnis etiam indictis, vt constat ex legibus & constitutionibus Constantini Magni, Valentiniani Senioris, Gratiani, Theodosij Magni, Valentiniani Iunioris, Arcadij, Honorij, Theodosij Iunioris, Valentiniani 3. & Placidiæ, quæ referuantur *lib.* 16. *C. Theod. tit.* 5. *de hæreticis*, quem consule, & alijs locis *eiusdem C.* ex quibus constabit quanta sollicitudine piissimi principes, ad veram fidem errones istos reuocare conati fuerint, & tandem obstinatos pœnis mulctarint, quæ omnia diligenter collegit Iacobus Gothofredus, *ad tit.* 5. *lib.* 16. *Cod. Theodos. in paratitlis ad illum tit.* 5. quem legisse non pœnitebit: nos aliò properamus, & de his iterum agendi locus erit *alibi*, vbi de hæresi.

QVÆSTIO II.

Quid possit Princeps circa constituendam disciplinam Ecclesiasticam, siue an sacros Canones & leges Ecclesiasticas sancire valeat.

Quid sit tuitio, quid confirmatio Canonum, n. 1. & 2.
Princeps non fert propriè leges Ecclesiasticas, n. 3. 4. 5. 6. & 7.
Neque facit nouum ius Ecclesiasticum, numero 7. & 8.
Est tutor Canonum, n. 9. 10. 11. & 12.
In quo consistat ea tuitio & confirmatio, numero 13. & 14.
Quomodo fieret, n. 15.
Edicta regia non sunt contraria Canonibus, num. 16.
Quod in regibus Franciæ fusimè ostenditur reliquo capite.

1 NOn quærimus hoc loco an Clerici & Ecclesiastici legibus principum sint obnoxij, sicuti cæteri ciues: ea enim quæstio *alibi* disputanda est, cùm agetur de immunitate Ecclesiastica, sed quærimus vtrùm Principes valeant Canones & leges Ecclesiastic. ferre de ipsa sacra & diuina disciplina, de ritibus, & cerimoniis, de Sacramentis, Cleri Censura, conditionibus, & functione, criminibus mere Ecclesiasticis, & eiusmodi aliis ad causam religionis spectantibus, constituere Episcopatus & Metropolitas, de quibus & similibus in vniuersum sic pronuntiat Petrus de Marca in eruditissimo opere *de concordia Sacerdotij & Imperij l.* 2. *c.* 7. *n.* 8. *vnde est quod de ritibus, cerimoniis, Sacramentis, Cleri Censura, functione, conditionibus & disciplina, Canones à Conciliis & decreta à Pontificibus Romanis tanquam de materia sibi subiecta frequentissimè edantur, & vix vlla proferri possit constitutio Principum quæ hac de re lata fuerit ex mero potestatis sæcularis imperio, sequutas quidē hæc in parte leges publicas videmus, sed non antecessisse.* Quæ vniuersalis doctrina vt ampliùs & singillatim explicetur confirmetúrque, quod *capitibus sequent. & initio lib.* 4. perstitit ipsemet Marca.

Obseruandum est aliud esse legem ferre, aliud illam tueri, confirmare & exequi. Lex continet præcepta quibus publica potestas & auctoritas quidpiam iubet aut præcipit, in quónam verò resideat illa potestas ratione legum Ecclesiasticarum diximus hactenus *toto isto l.* in quo quæsiuimus quisnam posset ius Canonicum & Ecclesiasticum constituere, quod etiam quisq; facilè definiet, si obseruet ad legem ferendam opus esse potestate tum in personas, quibus fertur, & quas obligat, tum in rem, siue materiam, quæ iubetur, vel prohibetur, siquidem lex non obligat nisi subditum & dumtaxat circa materiam, quæ aliquo modo est in potestate præcipientis: quis enim de gazis & thesauris Turcæ quidpiam præcipiat? Tuitio legum est repulsio eorum, qui eas impugnant, aut qui earum obseruationi se opponunt, & impedimenta obiiciunt. Confirmatio est legis iam latæ iterata sanctio vel vsus, in quem inducitur; eo enim ipso constat legem latam probari & vigere. Executio denique propriè attingit eos quibus lex est imposita, qui illam obseruare debēt, & comprehendit tùm tuitionē, tùm confirmationem, atque pœnam violantibus legem infligit. Aduertit porrò Marca *lib.* 4. *Conc. c.* 1. *n.* 2. in disciplina Ecclesiastica & eius legibus, de quibus modò agimus, executionem & tuitionem Canonum aliquando confundi: nam Leo I. *Ep. ad Synodum Chalced.* se Canonum & traditionum antiquarum custodem esse dicit & Facundus Hermian. nominat Martianum Imperatorem, *Executorem Canonum, non autem conditorem.* Itaque hac in parte Marca ait, executionem Canonum propriè respicere iurisdictionem Ecclesiasticam, cuius est iudicia Canonica reddere, pœnis Canonicis, excommunicatione, suspensione aliisque reos plectere, & denique ligandi soluendique Pontificium exercere: tuitio verò Canonum pendet à principibus, qui custodiæ Canonum prospiciunt, & eorum, quæ aduersùs eos gesta sunt, nullitatem declarant, atque ita omnia in integrum restituunt. Neque vltrà progreditur ad executionem Canonum, quam ab Episcopis implendam indicit. Quare principes non vtuntur eadem auctoritate in rebus Ecclesiasticis, qua in sæcolaribus, idque apertè fateri Iustinianum, qui *Nouell.* 137. scribit datam sibi à Deo fuisse legum ciuilium, τὴν ἐξουσίαν, id est plenam & liberam potestatem figendi scilicet & refigendi: legum verò Ecclesiasticarum & Canonum, τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων παραφυλακήν, custodiam, tuitionem, & defensionem. Inde verò Græci scriptores monent difficiliùs solui. Canones quàm poblicas leges, quæ à solo Principis nutu pendent, cùm Canones ab Episcopis constituti, & à principibus firmati fuerint: atque adeò illorum valdè interest, ne quod summa cura decreuerunt, illis inultis, aliquando sine causa infringatur. Hactenus ferè Marca. His obseruatis,

Aio primò principes laïcos non posse de fide quidquam definire & leges de dogmatibus Christianis primi ferre, aut definitionibus Ecclesiæ contrarias præscribere. Hæc assertio certa & Catholica est, manétque probata *ex quæst. superiori*, ac locis in ea relatis. Quare in illa non videtur immorandum ampliùs. Hinc porrò sequitur non licere iisdem principibus controuersas de fide quæstiones suis legibus dirimere, vt eodem loco diximus; atque, vt referebamus ex Theodosio, *Epist. ad Synodum Ephesin.* quæ eiusdem Synodi 1. *parte* refertur *cap.* 35. ἀθέμιτον τὸν μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι. Quibus verbis

reddit rationem, propter quam prohibuerat Condidiano, quem ad Synodum miſerat, ſe einſmodi quæſtionibus immiſcere. *Candidianum*(inquit)*ad ſacram veſtram Synodum abire iuſſimus, ſed ea lege, & conditione, vt cum quæſtionibus & controuerſiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habe'et, καὶ μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γενομέναις ζητήσεσι κοινωνῆσαι· ἀθέμιτον γάρ*, vti iam retulimus.

4 Aio ſecundò non licere Principibus laïcis de diſciplina merè Eccleſiaſtica conſtituere & nouas leges præſcribere, vnde S. Maximus Abbas in collatione cum principibus in Secretario anno 655. quam nuper edidit Sirmondus, vbi dixit: *Quoniam Sacerdotum eſt quærere, ac definire de ſalutaribus Eccleſiæ Catholicæ dogmatibus.* Principes cum quibus agebat Maximus, qui typum à Conſtante Imperatore de vna in Chriſto voluntate Maximo obtrudebant, vt ei conſentiret, reponunt: *Ergo non eſt omnis Chriſtianus Imperator etiam Sacerdos.* Quod ipſis concedit Maximus. *Non eſt*, inquit, *neque enim adſtat altari, neque poſt ſanctificationem panis exaltat eum dicens ſancta ſanctis, neque baptizat, neque Chriſmatis confectionem patrat, neque facit Epiſcopos vel Presbyteros, aut Diaconos, neque linit Eccleſias, neque indicia Sacerdotij fert, ſuperhumerale ſcilicet, & Euangelium, quemadmodum Imperij coronam & purpuram.* Quia verò iterum obiiciebant Melchiſedechum regem & Sacerdotem fuiſſe, ait Maximus illum typum geſſiſſe Chriſti Regis & Sacerdotis immortalis; non verò cæteris Regibus ad eandem dignitatem præiuiſſe, quod deindè dixit Facundus Hermianenſis *lib. 12. cap. 3.* vbi ait Chriſti ſolius eſſe cum Sacerdotio regnum habere, *quoniam etſi quidam reges in eius venturi figuram Sacerdotio functi ſunt, tamen cùm manifeſta lux veniret in mundum, vmbras remouens futurorum, nulli alteri dedit quod ſibi ſingulare ſeruauit; ſed in diuerſis ſua dona diſtribuens, ſic quæ propria ſunt Sacerdotij interdixit. Quocirca quemadmodum vir ſapiens non profanum indicaret hoc velle videri, quod ſolus eſt Chriſtus*, atque ita Aulicorum adulationes Imperatori Occidentes repellit, atque deindè ineptas Balſamonis meditationes, in meditatione de Patriarchis, vbi ineptiſſimè poteſtatem Imperatoriam eandem omnino facit cum Patriarchali.

5 Neque dicas Imperatorem poſſe controuerſias de fide dirimere & amicâ quadam compoſitione conciliare, pacis conſtituendæ causâ inter diſſidentes. Reſpondeo enim cum Concilio Lateranenſi, ſub Martino primo an 642. celebrato *Secretario* 4. poſt lectam in Synodo Heraclij ectheſim quam Pirrhus & Sergius & Paulus Conſtantinopolitani, & Cyrus Alexandrinus cum ſuis Synodis probarant, vti Orthodoxam, & lectum quoque in hoc ſecretario Conſtantis typum, quibus iſti Imperatores vnam vel duas in Chriſto operationes dici prohibebant, ſed vnum dumtaxat in duabus naturis operantem aſſeri volebant, & permittunt vt diſſidia Monothelitarum cum Catholicis dirimerent, de his, inquam, Synodus Lateranenſis ſic pronuntiat: *Sancta Synodus dixit: Relectus typus bonum quidem intentum habere dignoſcitur: diſſonantem autem veritatem intentum continet, bonum eſt namque procul dubio & omnibus timentibus Deum deſiderabile, cohibere diſſenſiones & altercationes pro cauſa fidei: ſed non eſt vtile & bonum, cum malo deſtruere bonum, id eſt cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata; quoniam hoc potiùs exurit, non enim mitigat merito in controuerſiarum ſtantium, nullo videlicet patiente denegare cum impietate hæretica venerabile verbum fidei: ſimiliter namque eſt & inhoneſtum, malum amplecti, & cum eodem bonum indiſcretè proiicere: quoniam vtrumque iuſtitia peſſimis traditionem.* Mitto cætera quæ eo loco proſequitur Synodus, quibus ſimiles conciliationes fidei Catholicæ cum hæreticis dogmatibus improbat. Et ſanè eæ impoſſibiles ſunt; cùm enim fides vna ſit & indiuiſibilis, non poteſt vna pars aſſertionis Catholicæ ſuſtineri, & altera reiici ac negari, maximè cùm eæ ſint contradictoriæ immediatè vel mediatè, vt in exemplo Conſtantis typi, & ectheſis Heraclij: vel enim dicendæ ſunt duæ voluntates & operationes in Chriſto, vel vna tantùm, duæque illæ propoſitiones non poſſunt ſimul eſſe veræ, neque ſimul falſæ; alioquin nulla eſſet in Chriſto voluntas & operatio, cùm neque ſit vna, neque multiplex, & ineptè loquuntur, cum reſpondent, vnum eſſe Chriſtum operantem in duabus naturis, nam ſic vtriuſque naturæ operationes fateantur oportet. Quod ſi velint eſſe vnam operationem ex duabus compoſitam, quam vocant Deiuirilem, iam vnam operationem fatentur, & æquè dicent vnam eſſe in Chriſto naturam ex duabus compoſitam, ſicut & vnam operationem, atque ita cum Eutyche ſapient. Vides igitur nullam Catholicæ fidei & hæretici dogmatis conciliationem fieri, aut cogitari poſſe, cùm hæretica prauitas omninò tollenda ſit, & Catholica definitio illibatè ſeruanda: non eſt verò laici principis, vti iam oſtendimus, Catholicum dogma definire, neq; etiam explicare, & cum oppoſita prauitate hæretica componere, quocumque ex fine diſſenſionum cum hæreticis componendarum.

6 Iam verò quod addebamus non poſſe principes de diſciplina Eccleſiaſtica, ceremoniis in ſacrorum miniſterio, & functionibus ſacris Sacerdotum quidquam noui conſtituere, quod aliqui exemplo Regum Iudaïcorum, qui Sacerdotibus vices ſuas, & Leuitis ſacra munia diſtribuebant, ſibi licere ſuo arbitrari, audi Gelaſium P. R. *in Ep. ad Anaſt. Imp. Noſti enim, fili clementiſſime, quod licèt præſideas humano generi dignitate, rerum tamen præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittas, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque, vt competit, diſponendis ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine, quam præeſſe noſti.* Atque hæc cauſa eſt, cur Gregorius II. in Leonem Imperatorem, cæterique Pontifices in conſequentes Imperatores Iconomichos vſque adeo inuecti ſint, cum Imaginum cultus ad ceremonias referri poſſent. Notatus certè eſt Iuſtinian. qui *Nouell.* 137. verba myſtica conſecrationis Euchariſtiæ, elatâ non demiſsâ voce, vti ſolemne erat, pronuntiari voluit, *μὴ κατὰ τὸ σεσιωπημένον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς*, neque ratio deeſſe videbatur Iuſtiniano, vt nimirum idiotæ, *Amen* ſuccinere poſſent. Sed eius non erat de Liturgiæ ritibus qui præcipuam diſciplinæ Eccleſiaſticæ partem continent, ſtatuere, & contra communem ac ſolitum Eccleſiæ vſum quidpiam immutare, vt enim reuerentia ſacris myſteriis conciliaretur, preces myſticæ ſecretò & demiſsâ voce ſolebant efferri, quod de Oriente teſtatur Baſil. *lib. de Spiritu ſancto cap.* 27. originem huius ritus deducens ab Apoſtolis, *οἱ τὰ περὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς διαθεσμοθετήσαντες ἀπόστολοι, καὶ πατέρες ἐν τῷ κεκρυμμένῳ καὶ ἀφθέγκτῳ, τὸ σεμνὸν τοῖς μυστηρίοις ἐφύλαξαν*, de Occidente verò multis ſæculis poſterior Alcuinus *lib. de diuinis nomin. capite* 40. Inſigne eſt hanc in rem quod *alibi* retuliſſe me memini; cùm enim Martianus quædam capita circa Clericorum & Monachorum diſciplinam conſtitui vellet, vt Monachi Epiſcopis cultum & obedientiam exhiberent, & non niſi de eorum conſenſu Monaſteria ædificarent, clerici à ſæcularibus negotiis abſtinerent, & in ſibi aſſignatis Eccleſiis miniſtrarent, de iis legem ferre ipſe abſtinuit, ſed Synodo Chalcedonenſi examinanda & ſancienda propoſuit, quæ Beronicianus diuini conſiſtorij Secretarius *Act. VI.* relegit

relegit ὁ θειότατος καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἶπε, quidnam porrò dixit diuinissimus Imperator, τινὰ ἐστι κεφάλαια ἅτινα πρὸς τιμὴν τῆς ὑμετέρας εὐλαβείας ὑμῖν ἐφυλάξαμεν πρέπον ἡγησάμενοι παρ' ὑμῶν ταῦτα κανονικῶς κατὰ σύνοδον τυπωθῆναι ἢ εἴπερ θεσπισθῆναι ἡμετέροις. *Quedam capitula sunt quoad honorem vestra reuerentia seruauimus, decorum esse iudicantes, à vobis hac potius regulariter & canonicè formari per Synodum, quam nostra lege sanciri.* Vides itaque piissimum principem noluisse quæ ad Ecclesiasticam disciplinam Clericorum, & Monachorum lege sua definire, sed vt omnia canonicè & regulariter, siue secundùm antiquas regulas fierent, voluisse per Synodum formari, τυπωθῆναι, hoc est non modò Synodus ea iuberet, sed modum ac formam ea exequendi disertè præciperet, ipsáque verba quibus præciperentur conciperet. Et sanè tria illa capitula relata deindè sunt inter ipsius Synodi Canones; Primum quidem in *Canon. V.* Secundum in *Can.* 3. & Tertium in *Can.* 20.

Dices Constantinum interpellatum à Donatistis iudicasse de ipsorum lite contra Cæcilianum, in qua agebatur de communione cum ipso repellenda vel suscipienda, de eo ab Ecclesia pellendo & excommunicando, atque exauthorando, de diuinarum Scripturarum traditionibus, de vitio denique ordinationis: affirmabant enim Donatistæ Cæcilianum vitio ordinatum fuisse Episcopum Carthaginensem, cum impositionem manuum accepisset à piorum librorum traditoribus, eorúmque communione fuisset infectus.

Respondeo Constantinum primo interpellatum non iudicasse, sed vnà cum Melchiade Pontifice Clericos iudices, id est Episcopos Italos, & Gallicanos, qui de tota causa cognoscerent, designasse, quorum iudicio & sententia damnati Donatistæ denuò apud Imperatorem de illorum iniquitate questi sunt, verùm cognitionem & interpellationem reiecit Imperator. *Neque enim* (inquit Augustin.) *ausus est Christianus Imperator, sic eorum tumultuosas & fallaces querelas suscipere, vt de iudicio Episcoporum, qui Roma sederant, ipse iudicaret*: Importunis tandem clamoribus Donatistarum vexatus de appellatione cognouit, sed audi Augustinum factum & mentem piissimi principis explicantem: *Eis ipse cessit, vt de illa causa post Episcopos iudicaret, à sanctis Antistibus posteà veniam petiturus, dum tamen illi quod vlterius dicerent non haberent.* Ex facto igitur Constantini colligi nequit, posse laïcos principes de disciplina Ecclesiastica leges ferre, aut definire. Manet itaque firmum Valentiniani senioris rescriptum ab Ambrosio relatum, *qua in causa fidei vel Ecclesiastici alicuius ordinis, eum iudicare debere statuit, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis.* Sanè cùm Dioscorus Alexandrinus à Synodo Chalcedonensi citatus respondisset se nolle iudicio Synodi stare, nisi cognitioni adessent gloriosissimi iudices, & sacer senatus, qui pridie locum principis obtinuerant, Cecropius Episcopus Sebastopolis, qui cum aliis duobus Episcopis missus erat à Synodo ad citandum Dioscorum reposuit, vti habetur *Act.* 3. κανονικῶν γὰρ ἐξεταζομένων οὐκ ἄρχοντας οὐδὲ ἑτέρους τινὰς λαϊκοὺς παρεῖναι χρὴ εἰ μὴ μόνον τὴν σὴν ὁσιότητα, τὴν εἰς πρόσωπον κατηγορουμένην οἰκεῖον. *Quando Canonica quæstiones examinantur neque iudices, neque alios laicos interesse oportet, nisi tantummodo tuam sanctitatem quæ in propria accusatur persona.* Hæc omnia facilè persuadet tota & continua Athanasij causa, qui iudicio Constantij & à Concilio Tyrio, coi veluti præerat Dionysius Comes satellitio cinctus, dãnatus est, à quo Athanasius appellauit, eo quòd in eiusmodi iudiciis Ecclesiasticis nihil Imperatori liceret, vt ait ipsemet Athanasius *Apolog.* 2. vide & Epistolam Osij ad eundem principem apud Athanas. & dialogum Constantij cum Liberio Mediolani habitum apud Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 16. Chrysostomus à Theophylo Alexandrino & à Synodo ad Quercum propter Canonicas accusationes, & non ob fidei quæstiones damnatus, & in exilium pulsus ab Arcadio fuit, quod vbi audiit Honorius, sic ad Arcadium fratrem scripsit: *Siquid de causa religionis agereter, Episcopale oportuit esse iudicium ad illos enim diuinarum rerum interpretatio, ad nos religionis spectat obsequium. Sed esto sibi de mysticis & Catholicis quæstionibus amplius aliquid principalis cura præsumpserit, itane vsq; ad exilia Sacerdotum, vsq; hominum cædes debuit indignatio concitata procedere?* In 8. Synodo de vitio ordinationis Photij in sedem Constantinopolitanam intrusi, & restitutione Ignatij male ex ea Sede depulsi, atque de Imaginum cultu, quæ omninò ad solam disciplinam Ecclesiasticam non ad fidem pertinebant agebatur, vbi porrò eas controuersias Synodus definiuit, Basilius Imperator ad Synodum accessit, vt eius definitionem sua subscriptione firmaret, his verbis quæ ex interpretatione Latina fidelissimè adduco *Act. X.* Synodum alloquitur: *Laico cuicunque nulla ratione de causis Ecclesiasticis disputandi* περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, *aut vniuersam Ecclesiam œcumenicámque Synodum oppugnandi fas esse dico: hæc enim exequendi, & in vtramque partem agitandi Patriarcharum, Sacerdotum, & Doctorum officium est, quibus à Deo soluendi & ligandi potestas concessa est. Nam laicus esse omni pietatis & sapientia laude præstet, tamen laicus est,* & ouis, non Pastor προβάτου οὐ ποιμήν, *Episcopus autem* ἀρχιερεὺς, *quamvis omnis religionis virtute destitutus ostenditur, Pastor tamen est, quamdiu in Pontificatus munere versatur,* ἐν ἀρχιερεῦσι τελῇ, nec oportet oues pastori repugnare, οὐ χρὴ κατεξανίστασθαι τῶν ποιμένων τὰ πρόβατα. Quibus dictis subscripsit Basilius vnà cum Imperij consorte Leone post Donatum Episcopum Ostiensem, & cæteros legatos ac Vicarios Patriarcharum. Eadem omnino fuerat Iustiniani mens, qui *Nouella* 83. nequidem passus est Prouinciæ Iudices communicare iudicio de delicto, quod Ecclesiasticum est, castigatione & mulcta Ecclesiastica indigens ἐκκλησιαστικὸν τὸ ἁμάρτημα, δεόμενον σωφρονισμοῦ, καὶ ἐπιτιμίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν: illud enim iudicari vult ab Episcopo absque communicatione clarissimorum Prouinciæ Iudicum, μηδὲν ἐπικοινωνούντων τῶν λαμπροτάτων τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν. Immò iubet leges ciuiles talia negotia Ecclesiastica omninò nescire, οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τὰ αὐτὰς ὑποθέσεις ὅλως, οὐδὲ γινώσκεσθαι τοῖς πολιτικοῖς ἄρχουσι. Non potuit grauioribus verbis eiusmodi causarum Ecclesiasticarum cognitionem iudicibus politicis interdicere; rationem reddit: quia eiusmodi causæ debent examinari & emendari secundùm sacras & diuinas regulas, & Canones, κατὰ τοὺς ἱεροὺς, καὶ θείους κανόνας, quos, inquit, nostræ leges sequi non dedignantur, οὓς καὶ ἡμέτεροι ἀκολουθεῖν οὐκ ἀπαξιοῦσι νόμοι. Vides Imperatorem velle, suas leges subsequi diuinos Canones, & regulas Ecclesiasticas non illis præire. Quare Hilarius Gallicæ eloquentiæ & fidei Christianæ ornamentum, hortatur Constantium Augustum ne permitteret suos iudices causas Clericorum, Ecclesiasticas scilicet cognoscere, *Epist. V.* vel libro ad ipsum scripto: *Prouideat & decernat Clementia tua vt omnes vbiq; iudices quibus Prouinciarum administrationes credita sunt, ad quos sola cura & sollicitudo publicorum negotiorum pertinere debet, à religiosa se obseruantia* (id est disciplina) *abstineant, neque posthac præsumant atq; vsurpent, & putent se causas cognoscere Clericorum.* Vides itaq; Imperat. & Pontificum magno consensu potestatem statuendi

& leges condendi de diſciplina merè Eccleſiaſtica, principibus laicis denegati,

8 Aio 3. nefas eſſe Principibus laïcis nouum ius Eccleſiaſticum & Canonicum condere, ſiue nouas leges Eccleſiaſticas & Canonicas ferre. Dixi *nouum iùs & nouas leges ſancire*; quia ſi id faciant tantùm ad obſeruationem commodiorem, aut faciliorem quoquo modo procurandam vel vrgendam Canonum iam editorum, & promulgatorum, iam non ſunt nouæ leges, ſed prius à poteſtate ſpirituali, cui ligandi & ſoluendi Pontificium traditum eſt, vt dicebat nuper Baſilius Imperator, latæ, quarum obſeruationem ſuis deindè legibus procurant Principes, vt ſtatim dicam. Manifeſta verò & probata manet hæc aſſertio ex duabus ſuperioribus, cum enim omnes leges Canonicæ ferantur vel de fidei, & religionis dogmatibus, vel de diſciplina Eccleſiaſtica, eiúſque œconomia, pro ſingulis gradibus Eccleſiaſticis, aut pro omnibus in vniuerſum, eáque materia non ſit ſubiecta principibus laïcis, qui de rebus eiuſmodi ſtatuere nihil poſſunt, modo hactenus explicato, de illis ergo neque leges nouas ferre poterunt.

9 Aio nihilominus 4. Principes laïcos pro ſua dignitate & pro ratione ſui muneris eſſe tutores, defenſores & vindices Canonum atque legum Eccleſiaſticarum, ſiue de fide & religione, ſiue de diſciplina Eccleſiaſtica latæ fuerint. Dico autem id poſſe non modò pietatis ac deuotionis cauſâ, aut dum ab Eccleſia interpellantur, ſed ratione ſui muneris & officij, quo tenentur ciuium, & Reipublicæ tranquilitatem, atque veram Religionem tueri, qua vna maximè pax ciuium ſtat. Quare ipſi etiam Principes de religione ſatagere debent, licet in retinenda & procuranda falſa & impia Religione peccent: potiori multò iure Reges & Principes Chriſtiani qui Chriſto nomen dederunt, eíque ſeſe deuouerunt, tenentur Dei cultum curare & augere ſuis legibus, atque iniurias Deo illatas violatione ſacrarum & diuinarum, vt appellant Imperatores, legum, vlciſci, & denique de vera religione eiúſque obſeruatione eſſe ſollicitos, & quia cum illis Deus reipublicæ adminiſtrationem crediderit, ad ciuium pacem & tranquillitatem, illáque religione conſeruetur atque per illam Ciues inter ſe, & cum Principe arctiſſimo quodam vinculo conſtringantur, de illa omninò ſeruanda ſatagere tenentur, & quæ ad illam promouendam conſtituta ſunt, ab Antiſtibus religionis à Chriſto datis, tueri, defendere, ſuáque etiam auctoritate confirmare. Atque ita exoritur mirabilis illa ſocietas religionis & regni, poteſtatis Pontificiæ & regiæ, quam vtriuſque poteſtatis, atque religionis, ad firmandum regum ſocietatem neceſſariam, & non modò vtilem agnouerunt Theodoſius Iunior & Valentinianus Imperatores, ſacra ſeu Epiſtola, quam θεῖον γράμμα vocant ad Cyrillum & reliquos Metropolitanos, quæ refertur *in prima part. Synodi Epheſinæ ipſe ſtatim initio*: fatentur enim politiæ ſuæ conſtitutionem niti pietate in Deum ἠρτῆσθαι τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας ἡ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κατάστασις, addunt multam inter vtramque intercedere cognationem & familiaritatem τὸ συγγενὲς καὶ προσφυὲς, nam & ex ſe inuicem pendent, & vtraque proſperis alterius ſucceſibus incrementa ſumit, quandoquidem vt vera religio iuſta actione perficitur, ita Reſpublica vtriuſque opera nixa floreſcit. *Cùm itaque Deus Imperij habenas nobis tradiderit, iiſque qui Imperio noſtro parent pietatis, & ſecuritatis quoddam quaſi vinculum nos eſſe voluerit; harum intereſt ſocietatem, partim quidem priuatâ noſtrâ prouidentiâ freti, partim quoque humano præſidio vſi indiuulſam perpetuò conſeruare enixè contendimus, ad eúmque modum promouendæ pietati, propter Reſp. ſalutem incumbimus, vt in omnibus ferè noſtrorum ſubditorum commodo intenti, vnum hoc perpetuò vrgeamus, contendamúſque ſedulè, vt piè religioſéque priuatim viuant omnes, & vt pios deces in Rep. verſentur vniuerſi. Denique vtriq; quam par eſt curam impendere non deſiſtimus; fieri enim vix poteſt vt qui alteri ſeriò inuigilat, alterius curam negligant. Ante omnia autem ad id operam damus, vt Eccleſiaſticus ſtatus ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις, eiuſmodi ſit qui & Deum deceat, & temporibus noſtris quàm maximè congruat, idemque ex omnium concordia & conſenſione ſuam tranquilitatem obtineat; tum per Eccleſiaſticarum controuerſiarum pacem à turbis & ſeditionibus liber exiſtat: imo demùm vt pia religio ab omni omninò notâ & reprehenſione immunis perſeueret, eorúmque vita, qui vel inter Clericos cenſentur, vel magne quoque inter illos Sacerdotio funguntur μεγάλης ἱερωσύνης τελοῦντας, omni prorsùs næuo & culpâ vacent.* Eaque de cauſa Synodum euocaſſe aiunt, *tanquam neceſſariam ad ortas controuerſias Eccleſiaſticas vt illæ ritè ſecundùm Canones conſepiantur; quæ parùm decenter admiſſa ſunt, corrigantur; & denique pietatis in Deum publicæque vtilitatis firmitati conſulatur.* Non potuère piiſſimi Imperatores illuſtriùs explicare commiſſam ſibi à Deo religionis aliquam ſollicitudinem, eo ipſo quòd iis imperium credideſit. Sic enim voluit illos eſſe ſubditorum quaſi quoddam vinculum pietatis & ſecuritatis, quam idcircò vtramque curare omninò debent ex officio Principis; quod omninò velle videtur Paul. dum 1. *ad Tim.* 2. iubet obſecrationes & poſtulationes fieri pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, *vt quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt & acceptum coram Saluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quibus verbis reddit Paulus rationem cur velit à Timotheo primo loco orationes fieri pro Regibus & aliis ſublimioribus poteſtatibus; quia ab illis maximè pendet Ciuium omnium pax & tranquillitas, non quælibet, ſed quæ ſit in omni pietate & caſtitate, hoc eſt in honeſtate, & vitæ integritate & σεμνότης, addit: *Hoc enim bonum honeſtum & acceptum coram Deo ſaluatore, qui omnes homines vult ſaluos fieri.* Particula iſta cauſatiua, *enim*, reddit rationem, propter quam Deo acceptum ſit orare pro regibus; quia cum Deus ſaluator ſit velítque omnes ſaluos fieri & ad veritatis agnitionem venire, id eſt, fidei. Ad id conducunt maximè reges, qui & religioſi ſunt & religioni maximè ſeruiunt, dum illam tuentur. Quare magnus Leo Pontifex *Epiſtol.* 75. Leonem Auguſtum contra Dioſcorum, eiuſque fautores, qui damnati à Synodo Chalcedonenſi Alexandrinam Eccleſiam turbabant, accendit his verbis: *Cùm enim Clementiam tuam Deus Dominus tanta ſacramenti illuminatione ditauerit, debes incunctanter aduertere regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam vt auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendendo, & veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas, depellendo ſcilicet peruaſores iuris alieni, & antiquæ fidei Sedem Alexandrinæ Eccleſiæ reformando, vt correctionibus tuis Dei iracundia mitigata regiæ ciuitati non retribuat quæ antea admiſſa ſunt, ſed remittat.* Quibus & alia non minus vehementer adiicit, quam verò eiuſmodi ſollicitudo de fide tuenda neceſſaria ſit Imperatoribus, ſcripſerat ad Pulcheriam Auguſtam *ep.* 31. *Res humanæ* (inquit) *aliter tutæ eſſe non poſſunt niſi quæ ad diuinam confeſſionem pertinent, & regia, & ſacerdotalis defendat auctoritas. Ep.* verò 9. *ad Theodo-*

ſium:

ſum : Pro integritate fidei Catholicæ Chriſtianum principem conuenit eſſe ſollicitum : ea de cauſa ad ſynodum indicendam in Italia hortatur, vt (inquit) *per vniuerſum regnum veſtrum integritate fidei Catholicæ ſeruata, & pacem Chriſtianam manere & veſtram apud Deum creſcere gloriam gaudeamus. Ep.* 7. eidem Theodoſio non ſolum regnum, ſed etiam ſacerdotalem animum ineſſe gaudet : quia nimitùm præter Imperiales & publicas curas piiſſimam ſollicitudinem Chriſtianæ religionis haberet. *Ep.* 62. *ad eundem Theodoſ.* ex ea Imperatoris ſollicitudine Dei in Eccleſiam prouidentiam ſic colligit : *Quantum rebus humanis conſulere diuina prouidentia dignetur, ſollicitudo clementia veſtra ſpiritu Dei incitata demonſtrat, quæ in Catholica Eccleſia nihil impacatum, nihil vult eſſe diuerſum ; quoniam fides quæ non niſi vna eſt in nullo poteſt eſſe ſui diſſimulis Epiſt.* 57. *ad Marcianum Auguſt. Quàm excellenti pietate, & quàm glorioſo clementia veſtra ſtudio in integrum nuper fides Chriſtiana reuocata ſit, totus mundus agnoſcat & ſaluti ſuæ ſingulare præſidium per vos à Domino eſſe reparatum.* Et *Ep.* 59. ad eundem : *Ineffabiliter Deo gratias ago, qui eo tempore quo oboritura hæreticorum ſcandala preſcibat, vos in Imperij faſtigio collocauit : in quibus ad totius mundi ſalutem & regia potentia & ſacerdotalis vigeret induſtria. Epiſt.* 70. ait ſe in Chriſtianiſſimo principe ſacerdotalem experiti affectum, eáque de cauſa eidem Marciano acclamatum eſt à ſynodo Chalcedonenſi *Act.* 6. τῷ ἱερεῖ τῷ βασιλεῖ, Sacerdoti, Imperatori : quia nimirùm ea cura & ſollicitudine res fidei & ſynodi curabat, quæ ſacerdotem ipſum deceret, quod & plures Chriſtiani principes ita præſtitere, vt, teſte Socrate *lib.* 5. *hiſt. in proœm.* ex eorum arbitrio res Eccleſiaſticæ pendere viderentur.

10 Atque hanc Eccleſiæ, fidei, & Canonum eius ſiue legum Eccleſiaſticarum tuitionem, quam in Imperatoribus agnouere ipſæ Synodi, Pontifices, vt paucis demonſtrauimus, & ampliùs ex dicendis *toto iſto* capite conſtabit, regibus quoque Chriſtianiſſimis ſingulari quodam iure competere, facile fuerit oſtendere : nam Clodouæus, cùm variis hæreſibus vexaretur Eccleſia, diuinitùs ab Idolorum cultu, ad fidem conuerſus eſt, vt eam defenderet. Quare Auitus Viennenſis *Epiſt.* 51. ad Clodouechum Regem, dum illi baptiſmum gratulatur, quem in Vigilia Natalis Domini celebratum dicit; non in Vigilia Paſchæ, quod Hincmarus Remenſis falsò ſibi, & rerum noſtrarum ſcriptoribus perſuaſit ait diuinam prouiſionem inueniſſe quendam tempori arbitrium : *Veſtra* (inquit) *fides, noſtra victoria eſt.* Gratulatur deinde Occidenti de rege Catholico, *ſiquidem & Occiduis partibus in rege non nouo, noui iubaris lumen effulgurat.* Et tandem hortatur vt fidem in alias quoque gentes & Prouincias propagari curet ; *vnum ergo quod vellemus augeri, vt quia Deus gentem veſtram per vos ex toto ſuam faciet, vlterioribus quoque Gentibus, quas in naturali adhuc ignorantia conſtitutas nulla prauorum dogmatum germina corruperunt, de bono theſauro veſtri cordis, fidei ſemina porrigatis : nec pudeat pigeátque etiam directis in rem legationibus adſtruere partes Dei, qui tantùm veſtras erexit, quatenus externi quoque populi paganorum pro religionis vobis primitùs Imperio ſeruituri, dum adhuc in alios videntur habere proprietatem, diſcernant potiùs gentem quam principem. Nulla igitur patria quaſi ſpeciali ſede ſibi vindicet totis quos honorum gradibus attollitis. Conſtat vos eſſe quo communis vno ſolis iubare omnia perfruuntur, vicina quidem plus gaudent lumine, ſed non carent remotiora fulgore : quapropter radiate perpetuùm præſentibus diademate, abſentibus maieſtate. Succeſſus felicium triumphorum, quos per vos regio illa gerit, omnes concelebrant, tangit etiam nos felicitas, quotieſcumque illic pugnatis, vincimus ; inter hæc tamen Catholicæ religionis affectum ſeruat in vobis cura miſerandi, & in apice rerum omnium gubernacula continente non minùs eminet ſanctitas, quam poteſtas.* Vides inſignes victorias diuinitùs Clodouæo conceſſas fuiſſe, ad triumphum & propagationem fidei. Sed quid plura quærimus? cùm habeamus ipſius S. Remigij, qui Clodouæum ſacris eluit aquis, teſtimonium, qui illum regionis præſulem, prædicatorem fidei Catholicæ, atque defenſorẽ nominat : cùm enim Heraclius, Leo, & Theodor. Epiſcopi conquererentur de vitioſa ordinatione Claudij, quem Remigius, quamuis alienæ patœciæ ordinauerat in presbyterum, reſpondet Remigius, *Epiſt. ad ipſos* ſe id iuſſu Clodouei feciſſe : *Scribitis Canonicũ non eſſe quod iuſſit, ſummo fungimini ſacerdotio, Regionum præſul, cuſtos patriæ, gentium triumphator iniunxit.* Et deindè : *Præcellentiſſimi Regis teſtimonio, qui erat non ſolum fidei Catholicæ prædicator, ſed defenſor, feciſſe ſe dicit, illique quidpiam de rigore Canonum, remittendũ fuiſſe.* Quid verò illud de Clodouæo, *regionũ præſul*, niſi id quod de Conſtantino Euſebius *lib.* 1. *de eius vita, cap.* 37. dixit Κοινὸς ἐπίσκοπος, Pelagius I. *Epiſt.* 11. *ad Childebertum Regem : Cùm Celſitudini veſtræ multa dona miſericordia Diuina contulit, pro amore tamen, quẽ Eccleſiæ eius ſinceriter exhibitis, fecit vos multis regnantibus clariores ; quoniã inter alias regni veſtri curas pro tranquillitate ſancta Eccleſiæ præcipuam ſolicitudinem vos certum eſt exhibere.* Et tandem ſic claudit Epiſtolam : *Non aliter Deo noſtro rectè poteſt regalis deuotio prouidere, niſi prouidentia Eccleſiaſticorum ordinum ſeruet integritatem.* Gregor. *Ep.* 53. *lib.* 4. ad eundem Childebertum ſcribens, vt plurima quæ in Eccleſia Gallicana prauè fiebant, emendentur eius opera, vt ſimoniaca hæreſis, promotio præcepe laïcorum in Epiſcopos, eáque in re Vigilium Arelatenſem Epiſcopum iuuet, ſic ait, *Lætos nos Excellentia veſtra vehementer fecit Epiſtola, quæ pia vos affectione de honore ac reuerentia Sacerdotali teſtatur eſſe ſollicitos.* Et ſub finem : *Salutantes itaque excellentiam veſtram paterna charitatis affectu petimus, vt cuncta quæ ſuprà ſcripta fratri & Coepiſcopo noſtro* (Vigilio) *fieri ſeruaríque mandauimus, fauoris veſtri præſidio compleantur, nec cuiuſquam ea aliquo modo, elatione, aut ſuperbia conuelli permittatis : ſed ſicut per prædeceſſores eius ſingulos in patris veſtri regno ſeruata ſunt, ita quoque auxilio veſtro ſollicitâ modo deuotione ſeruentur, oportebit. Ergo in hoc nobis vicariè rependatur, & ſicut nos veſtram implere non diſtulimus voluntatem : ita vos propter Deum & beatum Petrum Apoſtolorum principem, noſtra faciatis in omnibus ſeruari ſtatuta : quatenus Excellentia veſtra laudabilis & Deo placita ſe circumquaque tendat opinio.* Quibus verbis non conſtituit Gregorius Childebertum ſuum Vicarium, dum petit, vt *ſibi vicariè rependat*, ſed rogat dumtaxat mutuis vicibus ſibi inuicem rependant, Pontifex poſtulata Regis concedendo auxilium ; Rex verò ſtatuta Pontificis tuendo & fouendo.

Pariſienſe Concilium Gregorio IV. Pontifice Ludouico Pio, & Lothario Imperatoribus ann. 829. pro reformanda diſciplina Eccleſiaſtica coactum *lib.* 2. *capite* 2. officium regis ſic deſcribit : *Ipſe enim debet primò defenſor eſſe Eccleſiarum, & ſeruorum Dei*, plurimáque hanc in rem maximè de miſericordia in pauperes ex ſcripturis colligit, demùm addit Iſidor. *lib. de ſummo bono, c.* 53. hæc verba : *Principes ſæculi nonnunquam intra Eccleſia poteſtatis adepta culmina tenent, vt per eandem poteſtatem diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi vt quod non præualet ſacerdos ſufficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem : ſæpè per regnum terrenum, cæleſte regnum proficit : vt qui intra Eccleſiam contra fidem & diſciplinam Ec-* 11

clesiæ agunt, rigore principum conterantur, ipsámque disciplinam, quam Ecclesiæ vtilitas exercere non prævalet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat, & vt venerationem mereatur, virtutem potens impertiat. Cognoscant principes sæculi Deo reddere se debere rationem propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit. Aquisgranense Concilium sub eodem Gregorio IV. & Ludouico Pio Imperatore anno 836. eadem Isidori verba eandem ob causam refert, *cap.* 8. quibus ibidem præmittit Augustin. *lib. de veritate prædestinationis & gratiæ Dei lib. 2. cap. 22. Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriã quia apicem terreni principatus accepit, sed si in Imperiali culmine rectâ fide viuat, & cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subiiciat; si magis in timore seruiat Deo, quàm in tumore dominari populo delectetur, si præ omnibus se sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati, per vniuersum mundum prodesse faciat suum principatum: magis enim Christianum regitur ac propagatur imperium, dum Ecclesiastico statui per vniuersam terram consulitur, quàm cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur.* Quæ sapientissimi & illustrissimi Patris dicta non tam ab illo in re grauissima probata considerari velim, *quàm vt à Religiosissimis totius Ecclesiæ* Gallicanæ Antistibus in Concilio generali coactis relata, & ad piissimum Imperatorem regémque Christianissimum Ludouicum Pium, cuius iussu conuenerant recitata, monendo officij sui Imperatorem.

12 Eadem porrò Regum nostrorum in tertia dynastia suæ prosapia tuendæ Ecclesiæ & legum ipsius, pietas ac solicitudo fuit. Gregorius IX. anno 1239. scribens ad sanctum Ludouicum contra Fridericum Imperatorem Romanæ Ecclesiæ hostem, post plurimas regni Gallicani laudes hæc addit: *Ex quibus euidenti ratione perpendimus, quod regnum Franciæ prædictum, benedictum à Domino, Redemptor noster quasi specialem diuinarum voluntatum executorem eligens & ipsum sibi sicut pharetram circa femur accingens,* ex ipsa sæpiùs sagittas *electas extrahit, & eas ad tuitionem Ecclesiasticæ libertatis & fidei in contritionem impiorum & defensionem iustitiæ in arcu brachij potentis emittit.* Eadem de causa Innocentius IV. petiit à conuentu Patrum Cisterciensium, vt eundem S. Ludouic. IX exoraret, vt Romanum Pontificem ab iniuriis Friderici defenderet, quod narrat Matthæus Paris anno 1244. his verbis: *Secundùm antiquam & consuetam Francorum consuetudinem & libertatem, Romanum Pontificem contra insultus Imperatoris defenderet, &, si necessitas expostularet, eum in suo regno receptaret, sicut bonæ memoriæ Alexandro Papæ exulanti, & à facie Imperatoris Friderici persequentis.* Ipse etiam S. Ludouicus sanctionem, quam anno 1228. Parisiis edidit, sic exorditur: *Lodouicus Dei gratiâ Francorum Rex. Ad perpetuam rei memoriam, pro felici & tranquillo statu Ecclesiæ regni nostri, necnon pro diuini cultûs augmento, & Christi fidelium animarum salute, vtque gratiam, & auxilium omnipotentis Dei, cuius soli ditioni, & protectioni regnum nostrum semper subiectum extitit, & nunc esse volumus, consequi valeamus: quæ sequuntur hoc edicto consultissimè in perpetuum valituro statuimus, & ordinamus.* Exemplum S. Ludouici nepotes eius æmulati sunt, in quibus Carolus VII. in pragmatica post Basileensem Synodum edita sic præfatur: *Inscrutabili diuinæ altitudinis prouidentia potestatem regiam ad hoc inter cætera ordinatam in terris, vt Ecclesiam, eiúsque ministros fideliter protegeret, atque tueretur, & sanctorum antiquorúmque Patrum decreta saluberrimo spiritu Do promulgata, quibus neruus Ecclesiasticæ disciplinæ viget, ac solidatur sinceriter exequi faceret, illibatéque obseruari, sed & speciali debito iuramenti, in nostri diadematis susceptione insigni, &c. ad id ipsum adstringimur pariter & obligamur.* Præiuerat Ludouicus VII. qui litteras datas Parisiis an. 1175. pro liberando Episcopo Aniciensi, qui à Vicecomite Podomniacensi opprimebatur sic exorditur: *Ludouicus Dei gratia Francorum Rex. Omnibus in perpetuum. Digna vox est maiestate regnantis Dei seruum & Ecclesiæ defensorem se principem profiteri, adeò de diuina promissione & clementiæ culmine pendet authoritas vt ad laudem & gloriam ipsius, & opera nostra & ipsorum intentionem operum referamus; indè est quod commissum à Deo nobis gladium, & in deffensionem Ecclesiarum, & in oppressionem debemus ac volumus exercere tyrannorum.* Quæ litteræ integræ seruantur in Archiuio Episcopij Aniciensis.

Denique hanc Ecclesiæ tuitionem, defensionem & 13
protectionem ab ipsis Romanis Pontificibus fuisse expetitam à nostris Regibus Christianissimis ab illisque concessam, sacro fœdere cum ipsis inito, res obuia est, & patet ex Pelagio II. an. 582. Ep. ad Annacharium Episcopum Antissiodor. vt auxilium ipsi exoret contra Longobardos à Chilperico rege: *Nec enim (inquit) sine magna diuina prouidentiæ admiratione dispositum, quòd vestri Reges Romano Imperio in orthodoxa Fidei confessione sunt similes, nisi vt huic vrbi, ex qua fuerat orinnda, vel vniuersæ Italiæ finitimos, adiutorésque præstaret, &c.* Eodem sensu Vigilius an. 549. scribit ad Aurelianum Episcop. Arelatensem vt Childeberti Regis contra Gothos opem exoret. Quibus precibus auxilium Caroli Francorum Ducis implorarit aduersùs Longobardos Greg. III. *Ep. 5. & 6.* obuium est, missis ad eum sacratissimis clauibus confessionis B. Petri. De fœdere icto ad eandem defensionem obtinendam inter Stephanum II. & Pipinum testatur eius Epist. 3. & 4. & de data Regib. Christianissimis patricij dignitate, de eadem protectione & defensione, quam sibi & suis filiis ac toti genti Francorum propriam esse voluerunt nostri Reges, testantur tabulæ testamenti Caroli, quibus regnum Franciæ, Italiæ, & Aquitaniæ liberis suis distribuit: *Super omnia autem iubemus* (inquit) *vt tres fratres curam & defensionem Ecclesiarum S. Petri suscipiant, sicut quondam ab auo nostro Carolo & beatæ memoriæ genitore nostro Pipino, & à nobis posteà suscepta est, vt eam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant.* Idem in diuisione quoque regni in tres filios cauit Lodouicus Pius. Plura de hac Romanæ Ecclesiæ protectione à Francis Regibus præstita dabit Marca *lib. 1. Concord. cap. 12.*

Vides itaque tuitionem Fidei, & religionis Ecclesiæ, eiúsque Canonum & legum competere Regibus Christianissimis ex Patrum, Conciliorum, Pontificum, ipsorúmque regum consensu, eáque maximè de causa Deum regiam potestatem in Ecclesia singulari prouidentia instituisse, vt docent iidem PP. nuper adducti.

Explicandum modò restat in quo consistat tuitio 14
& defensio; & primò quidem principes tum Synodos vniuersales, tum earum decreta approbabant & confirmabant, atque adeò damnatas exscindebant; quare Iustin. *Ep. ad V. Synod.* de tribus Capitulis lecta & probata collat. 8. inquit: *Semper studium fuit orthodoxis & piis Imperatoribus patribus nostris pro tempore exortas hæreses per congregationes religiosissimorum Episcoporum amputare, & rectâ fide sincerè prædicatâ in pace sanctam Dei Ecclesiam custodire.* Quod probat exẽplo Constantini contra Arium in Synodo Nicæna damnatum, Theodosij Senioris contra Macedonium in Sy-

nodo

nodo Constantinopolitana. Theodosij Iunioris contra Nestorium in Synodo Ephesina, & Marciani in Chalcedonensi contra Eutychen; & mox: *His itaque omnibus per diuersa tempora subsequutis, pradicti pia recordationis patres nostri, & qua in vnoquoque Concilio iudicata sunt legibus suis corroborauerunt & confirmauerunt, & hareticos qui definitionibus pradictorum sanctorum, quatuor Conciliorum resistere & Ecclesia conturbare conati sunt, expulerunt.* Idem suum studium prædicat in litteris ad eandem V. Synodum, in quib. contra Origenem eiúsque sectatores fusissimè disputat, subiectâ fidei suæ confessione aduersùs tria capitula, quæ omnia Græcè habentur apud Binij collectionem, & in tractatu eadem de re ad Mennam Constantinopol. Patriarcham ibidem. Et sanè Historia docet Arij damnationem in Nicæna Synodo à Constantino non modò susceptam, sed & impium Arium variis pœnis affectum fuisse. Synod. II. generalis Constantinopol. Theodosium Seniorem de gestis in Synodo certiorem reddit, & sua ab illo decreta confirmari rogat: *Rogamus itaque* (inquiunt) *tuam clementiam, vt per litteras quoque tua clementia confirmetur Concilij decretum; vt sicuti litteris, quibus nos conuocasti, Ecclesiam honore prosequutus es: ita etiam finem eorum qua decreta sunt obsignes.* Subiiciunt deinde regulas de disciplina Ecclesiastica à se latas. PP. Ephesini Theodosium Iuniorem rogant ne pro Synodo habeat Conciliabulum à Ioanne Antiocheno paucorum Episcoporum coactum, sed frequentem Synodum, Nestorium damnantem confirmet. Nam *Act.* 5. sic aiunt: *Iubeatis vt ea qua constituta sunt ab œcumenica & sancta Synodo ad pietatis confirmationem contra Nestorium & suum impium dogma, suum robur obtineant assensu vestra pietatis stabilita.* Martianus Synodum Chalcedonensem alloquutus testatur se Synodo interesse, non vt vim afferat sed vt res iudicatas & gestas, sua auctoritate confirmet, & ipsamet Synodus *Epistola Synodica ad Leonem*, ait suam aduersus Eutychetem sententiam ab Imperatoribus velut quandam legem fuisse confirmatam, & tandem Marcian. suo edicto gesta omnia confirmauit, & exilij ac confiscationis pœnam hæreticis, vrbe regia, & ciuitatibus Metropolitanis pulsis, & ne quis dubio locus esset, eos definit esse hæreticos qui Canonibus Ecclesiasticis & principum legibus, qui eos receperant, damnati forent. Constantinus Pogonatus VI. Synodum aduersùs Monothelitas edicto suo confirmauit, vti ad Leonem II. scribit, *διὰ ἰδικτῶν ἡμῶν ἐδίκτων ἐπεκυρώσαμεν*: Quare ipse Leo ad eundem Constantinum ei gratulatus, sic rescribit: *Synodali igitur sententiâ & Imperialis edicti censurâ tanquam ancipiti spiritus gladio cum priscis haresibus etiam noua prauitatis error expunctus est.* Synodus Orientalium Episcoporum in Trullo palatio coacta à Iustiniano Rhinotmeto confirmationem ab eodem extorquere conata est. VII. Synodi professio & definitio fidei vbi coram Constantino & Irene relecta fuit, & constitit eam summo omnium consensu editam fuisse, ab iisdem Imperatoribus subscripta fuit. Simili ratione vbi Synodi VIII. Canones, Symbolum fidei & Photij damnatio relecta sunt coram Basilio, & illis consensum suum omnes Episcopi prebuere, Basilius Synodum alloquens edixit, *Vt si quis Clericus, aut laicus quidpiam contra Synodi Canones obijciendum haberet, prodiret in medium, & obijceret.* Soluta quippe Synodo nullam veniam fore res constitutas oppugnanti, sed iure damnandum & vrbe pellendum esse. Neque plura congerenda videntur, vt doceamus ad regiam Ecclesiæ tuitionem spectare confirmationem eius Canonum & legum.

15 Hanc verò decretorum suorum & Canonum confirmationem Pontifices, & Synodi vniuersales ab Imperatoribus postulabant: quia cùm Canones publicati ab omnibus seruari debeant, vimque legis publicæ habeant, & non modò pertineat ad principem seruandis Canonibus inuigilare, sed etiam illus tanquam proprias leges tueri, quare Iustinian. *Nou.* 58. *sub fin.* in qua prohibet in priuatis domibus fieri *τὰ ἱερώτατα*; & *μυσταγωγίαν*, siue, vt alij habent, sacrum epulum, quod *ἀῤῥήτῳ ἐνεργείᾳ*, vt ait Theophilac. *ἀῤῥήτῳ φιλανθρωπίᾳ, ἢ θαυμασίᾳ οἰκονομίᾳ*, vt Samonas ait, & alia mysteria; nisi authoritate Episcopi; quia id iam antiquis legibus sancitum est, & Mennæ Archiepiscopo Constantinopolitano, si id permittat, pœnam indicit, concludit: *Volumus enim sacerdotaliter & iudicialiter hac seruata durare in perpetuum tempus immutata, βουλόμεθα γὰρ ἱερατικῶς τε καὶ ἀρχικῶς ταῦτα φυλαττόμενα, μένειν εἰς τὸν ἐφεξῆς χρόνον ἀκίνητα.* Idem Iustinian. *Nou.* 6. in qua de Episcoporum, & Clericorum ordinationibus edicit, eo quòd, vt præfatur, maxima dona Dei sint Sacerdotium, & Imperium *ἱερωσύνη καὶ βασιλεία*, quorum illud diuinis, istud humanis præsideat; & nihil adeò curæ debeat esse Imperatoribus quàm Sacerdotum honestas, ex qua pendent omnia bona Reipublicæ; hoc autem obtinebitur, si sacrarum regularum obseruatio custodiatur, quam iusti & laudandi, & adorandi inspectores & ministri Dei verbi tradiderunt Apostoli, & sancti Patres custodierunt, & explanauerunt *εἰ περ τῶν ἱερῶν κανόνων παρατήρησις φυλάττοιτο ὃν οἵ τε δικαίως ὑμνούμενοι, καὶ προσκυνούμενοι, καὶ αὐτόπται ὑπηρέται τοῦ θεοῦ λόγου παραδεδώκασιν ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐφυλάξαντό τε, καὶ ὑφηγήσαντο.* Sancit deinde *cap.* 1. vt deinceps sacræ regulæ, siue regulæ in ordinatione Episcoporum seruentur, atque explicatis conditionibus, quas in ordinando Episcopo requirunt Canones; vult tandem §. 8. illi proponi sacras leges, & moueri item nisi illas seruet, non modò pœnas Ecclesiasticas incursurum, sed & Ciuiles leges non relicturas impunitum tale delictum, *Eo quòd* (inquit) *iam Imperatoribus & à nobis ipsis rectè dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere, δεῖν τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀντὶ νόμων κρατεῖν*, maximè igitur intererat Ecclesiæ vt sacri Canones & regulæ sanctione quoque Imperiali firmarentur, vt Sacerdotali, & Ciuili virtute seruarentur, vti modò referebam ex eodem Iustiniano; nam, vt sapienter monebat Hilar. Pontifex, *Conuelli non possunt qua & sacerdotali Ecclesiasticâ praeceptione fulciuntur & regia*, nempè violatis Canonibus principis authoritate confirmatis, violatur principis ipsius maiestas, & Reip. leges, cum Canones leges quoque regiæ censeantur, vnde fit vt principes curam Canonum non æqualem modò ac legum ciuilium habeant, sed etiam multò maiorem, cùm Canones Sacri diuinæ quædam leges existant, vti præclarè disserit Iustinian. *in nouella* 137. *in prafat. Si ciuiles leges, quarum potestatem nobis Deus pro sua in homines benignitate,* (*κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν*) *credidit firmas ab omnibus custodiri ad obedientium securitatem studemus, quantò plus studij adhibere debemus circa sacrorum Canonum, & diuinarum legum custodiam, qua super salute animarum nostrarum definita sunt, περὶ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων παραφυλακὴν, τῶν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν σωτηρίας τεθέντων.* Et *Epist. ad Dacianum Metropolitam Byzacij* priuilegia Primatibus Africanis à Canonibus tradita sic confirmat: *Nam qua quis in praiudicium statutorum quibuslibet rebus vsurpauit, corrigenda potiùs quàm imitanda censemus. Si quid igitur Metropolitano Carthaginis, vel Primatibus Numidia vel Byzacij, Conciliorum auctoritas prastitit, & inoffensa consuetudo seruauit, hoc sibi quisque optet, sibi vindicet, hoc nostra speret sanctione firmari, nos tutores tantùm sumus vetustatis & vindices* nos

nec deerit Ecclesiastica vindicta, vel nostra in eos qui aut ambitiosa superbia, aut subreptitiis postulationibus antiquitatem temerasse docebuntur. Quoniam ad diuinitatis tendit iniuriam qui sanctorum Patrum constituta contemnere ac violare non metuit. Quare vides hanc Canonum Ecclesiasticorum confirmationem principali lege plurimùm ad eorum obseruationem conducere.

16 Hæc confirmatio Canonum fiebat primò legibus vniuersalibus, quibus Concilium aliquod & eius Canones vel Pontificum decreta in vniuersum approbantur, & confirmantur, quâ ratione Theodosius Iunior *l. omni innouatione 45. C. Th. de Episc. quæ etiam refertur in C. Iustin. de sacrosanctis Ecclesiis l. 6. Omni innouatione cessante, vetustatem & Canones pristinos Ecclesiasticos qui nunc vsque tenentur per omnes Illyrici Prouincias, seruari præcipimus.* Agitur hic de Illyrico Orientali, cuius præfecto prætorio inscribitur lex: nam Illyricum Occidentale diuisum iam erat ab Orientali; istud verò Illyricum constabat duabus diœcesibus, Macedonia, & Dacia, & XII. Prouinciis. Obseruo quoque cum Gothofredo vetustatem hoc loco & Canones pristinos, diuersa esse; nam vetustas est *συνήθεια, ἔθος*, siue mores antiqui ac vetusti, siue ius non scriptum. Canones verò pristini sunt *τύποι προτάξεις κανόνες κανονικὰ διατάγματα*, sancita in Synodis. Iubet itaque Theodosius priscos omnes Canones, ritus & vetustatem, siue antiquum vsum in Illyrici Prouinciis seruandos omnino esse omni *innouatione cessante*, nêpè non esse cogendos Illyricos aliarum Prouinciarũ Canones, ritus & mores, quos omnes qui boni & honesti sunt, & antiquo vsu probati, seruari in toto Illyrico Orientali vult Imperator, atque ita vetustos illos Canones in vniuersum confirmat consentaneè Canoni 6. Nicæno *τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, antiqua consuetudo seruetur.* Neque plura de legibus à principibus latis, quibus in vniuersum Canones Synodales confirmabant, afferenda videntur, cùm omnes confirmationes Synodorum ab iis factæ ita ferrent & omnes allocutiones atque Sacræ litteræ ipsorum ad Synodos ita loquantur.

17 Non modò antè Imperatores suis legibus, & edictis Canones Conciliorum vniuersim confirmabant, & obseruari præcipiebant, sed etiam legibus specialibus, & rescriptis, quibus Ecclesiæ disciplinæ certis in casibus læsæ consulebant, antiquos amplexi Canones; nam t. *l. cum qui 19. C. de Episcop. & Cleric.* quæ etiam refertur *l. 45. in Codice Theodosiano, eodem titulo*, Honorius & Theodos. Iunior prohibent Clericis, qui nuptias contrahere Canonibus vetantur, mulierem vllam *ἐπείσακτον* domi asciram, & quasi focariam, vel, vt loquebantur, sororem habere, excepta matre, sorore, filia, & germana, in quibus nihil sæui criminis existimari fœdus naturale permittit. Hæc verò prohibitio à Canone Nicæno accepta est, & ab Hieronymo *Ep. ad Nepotianum*, aliisque Patribus probata. Vide *cap. penult. de cohabitatione Cleric. & mulier.* & *lib. 1. capitul. c. 108. & 109.* quod cum *cap. 172. lib. 5.* consonat. Quàm verò rigida fuerit hac in parte Academia Parisiensis, quæ neq; eidem vetulam matrem vnius ex Professoribus manere in gymnasio permiserit, docet Mainardus in *eam l. cum qui Codicis, vers. matrem tamen.* Quod autem iidem Imperatores addunt in sua lege, non esse expellendas domo eas quæ ante Sacerdotium maritorum, ipsis legitimo matrimonio fuerant coniunctæ, quod non habet Canon Nicænus, exscriptum est ex Can. 6. Apostolico *Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας*. obtentu religionis, si eiecerit, excommunicetur, & , si perseuerauerit, deponatur, *ἐὰν δὲ ἐκβάλλῃ ἀφοριζέσθω ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω*: quare Leo I. *Epist. ad Rusticum Narbonensem, quæ est numero 92. cap. 3.* vbi de continentia ministrorum altaris, *Vnde vt de carnali fiat spirituale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quò & salua sit charitas coniugiorum & cessent opera nuptiarum.* Quantam verò in Episcopis Ecclesia semper pudicitiam hac in parte quæsierit, habet etiam Mainard. iam citatus *in eandem l. cum qui.* Neque opponas Can. 13. Concilij Nicæni, quod fuit VI. generale, permittere coniugatis initiatis ordinibus suas priores vxores retinere, & illis certis diebus vti: nam certum est VI. Synodum nullos edidisse Canones, & qui editi eius nomine, Canones esse conciliabuli Trullani; ac proinde spurios haberi, vt dicemus aliàs. Consule interea Baron. anno *Christi* 58. Bellarm. *lib. 1. de verbo Dei, cap. 20.* & *lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 17. & 18. lib. 1. de Concilijs, cap. 7. lib. 1. de Cleric. cap. 25.* & alios, atque hæreticam Balsamonis expositionem caue tanquam hæreticam.

Secundò Leo Imperator prohibuit Monachis egredi è Monasterio, exceptis procuratoribus, & Apocrisiariis, *l. qui in Monasteriis, C. de Ep. & Cleric. 29.* Sed ea 18
sanctio ex *Canon. 4.* Concilij Chalcedon. desumpta fuit; qui Canon idem omninò vetat, ne Monachi negotiis siue ciuilibus, siue Ecclesiasticis se immisceant & aliquando totas Prouincias conturbent, vti de Barsuma factum in Syria multi questi sunt in eadem Synodo. Quare idem omninò de Monachis constitutum est à Leone I Pontifice *Ep. 62. cap. 4.* ad Maximum Antiochenum, *Ep. 82.* ad Iulium Coënsem Episcopum & Constantinopol. legatum, *Ep. 63. c. 6.* ad Theodotum Cypri Episcopum, estque idem B. Bernardi sensus scribentis ad Hincmarum Romanæ Ecclesiæ Cancellarium *Ep. 40. Grauor interesse causis, quarum mea non interesse cognosco: grauor, sed trahor. Indicantur, si places, clamosis ac importunis ranis de cauernis non egredi, sed suis contentas esse paludibus, non audiantur in Conciliis, in palatiis non audiantur. Ad caussas, ad negotia nulla necessitas, nulla trahere possit authoritas. Sic forsitan possit vester amicus declinare præsumptionis notam; nam noxam vnde contrahere potuerim, ignoro, cùm sciam consilij mei esse, & propositum, nunquam, si causa dumtaxat Ordinis nostri non fuerit, exire de monasterio, nisi Apostolicæ Sedis legato, aut proprio vocante Episcopo; quibus contradicere nostra humilitati fas non est, nisi ex quoque superioris authoritatis priuilegio.*

Petrus Damianus *in vita S. Romualdi* laudat duos 19
eius Monachos *cap. 28.* Ioannem & Benedictum, qui à Buselano Sclauorum rege Romam cum donis distinati vt coronam regni sui Sedis Apostolicæ authoritate caperet, qui id facere recusantes responderunt: *Nos in sacro ordine positi sumus: nobis sæcularia negotia tractare non licet: & ita relinquentes regem ad cellam reuersi sunt.* Theodosius & Valentinian. *l. 7. C. nemini licere signum Christi*, prohibent signum Christi, id est crucem *σταυρὸν τίμιον*, vt dicitur *Eclog. 5. cap. 15.* Venerabilem crucem vocat *l. 26. cap. de Episcop.* humi vel in silice, vel marmore insculpere, aut pingere, & quodcumque tale repetitur, tolli sub graui pœna; quæ lex impietatis argui nequit, cùm in Concilio Eliberitano *Can. 36.* prohibeatur pictura in Ecclesia, & quod colitur, aut adoratur in parietibus depingi. Quod Concilium circa tempora Nicæni habitum est, & antiquissimum esse constat ex eius erudito commentatore. Sanè præcessit hanc Imperatoriam constitutionem, neque dicas hunc Illiberitanum Canonem suppostititium videri Baron. *an. 52.* & suppositum esse à quodam Claudio Hispano Episcopo Iconoclasto, qui Felici Vrgelitano fuit, & cum eo damnatus est: nam & ipse Baron. *an. 55.* aliud censuit; & sane eo non damnantur Imagines, vt pluribus exponunt Mendoza,

&

& Gondisalvus de Teles *in huius Canonis commentariis*, varias Catholicorum expositiones afferentes, de quibus aliàs, siue quod agat de Dei Imaginibus, quem nolebant more Gentilium variis formis, interdùm etiam ineptis exprimi, siue quòd vereatur aliquam contumeliam inferri sacris Imaginibus, siue vt possint ingruente persecutione facile auferri & occultari, siue aliis piis de causis. Vsum autem & cultum Imaginum viguisse etiam ante ea tempora in Hispania, docent ijdem Commentatores, colligitúrque ex II. Nicæna Synodo: quare ob ipsum honorem imaginum, conditus est hic Canon Illiberitanus, de quo plura *alibi*. Neque aliud voluerunt Theodosius & Valentinianus eum crucem humi insculpi aut in silice vetuerunt, quod idem in Synodo Trullana *Can.* 73. prohibitum.

20 Plurima alia, immò omnia Christianorum principum edicta de rebus Ecclesiasticis lata, Canonibus sacris consona esse, aut ad eorum tuitionem, & confirmationem atque obseruationem sancita fuisse, facile foret ostendere, & ex nomocanone Photij, aliorúmque satis constare potest; quin etiam aliquando ipsa Canonum verba transcribebant. Quare Clotharius I. ann. 615. Canones antiquos toto regno promulgari voluit: *Definitionis nostra est, vt Canonum statuta in omnibus conseruentur, & quod per tempora ex hoc pratermissum, vel dehinc perpetualiter obseruetur.* Aliàs in ipsis Conciliis cum omni Episcoporum, sacerdotum, seruorum Dei, & Optimatum eorum consensu edicebant, vt loquitur Childericus in Concilio Liptinensi sub Zacharia, ann. 744. *Pro morum reformatione, & vt Ecclesiastica regula, & lex Dei, qua in diebus priorum principum corruerat, recuperaretur.* Idem profitetur Pipinus Rex in Concilio habito Vernis in palatio: se enim Concilium coëgisse ait, *recuperare aliquantisper cupiens instituta Canonica, & quia facultas modò non suppetit, ad integrum tamen aliqua ex parte vult esse correctum, quod Ecclesia Dei valdè cognoscitur esse contrarium.* Et in Concilio Liptinensi anno 747. idem testatur Carolomannus: immò & hæc capitula ex Canonibus descripta magnâ reuerentiâ proponebant Synodis, & Episcopis principes in suis edictis. Insigne est Caroli Magni factum in Capitulari Aquisgranensi, quod ex loco, in quo editum est Caroli Magni in Aquisgrani Palatio, sic nominatum fuit: sic enim orditur: *Ego Carolus gratiâ Dei eiúsque misericordiâ donante, Rex & Rector regni Francorum, & deuotus sanctæ Dei Ecclesia defensor, humilisque adiutor, omnibus Ecclesiastica pietatis ordinibus, seu sacularis potentia dignitatibus in Christo Deo aterno perpetua pacis & beatitudinis salutem.* Addit deindè causam, quæ illum ad hanc admonitionem faciendam mouit: quia nimirum vnà cum suis Sacerdotibus, & Consiliariis diuinam in se & regnum suum clementiam, ac beneficia pro illis & gratias redderet, & bonis operibus insisteret ad continuam illam Numinis protectionem demerendam. *Quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, ô pastores Ecclesiarum Christi, & ductores gregis eius, & clarissima Mundi luminaria, vt vigili curâ & sedulâ admonitione populum Dei per pascua vita aterna ducere studeatis, & errantes oues bonorum exemplo operum, seu adhortatione, humeris intra Ecclesiastica firmitatis muros reportare satagatis: ne lupus insidians aliquem Canonicas sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones vniuersalium Conciliorum excedentem, quod absit, inueniens deuoret.* Deinde nequis suam admonitionem (sic enim suum edictum nominat) temeritatis arguat, vt qui sibi munus indebitum vsurpet, ait se missos suos destinasse, qui sui nominis auctoritate vnà cum ipsis Episcopis, quibus nempè vim necessariam præberent, quæ corrigenda essent, corrigeret, tum addit modum quo corrigenda essent, & regulam ad quam forent exigenda: *sed & aliqua Capitula ex Canonicis institutionibus qua magis vobis necessaria videbantur, sub maximis ne aliquis quaso huius pietatis admonitionem esse præsumptuosam putet vel iudicet, qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta coarctare studemus, sed magis beneuola charitatis animo suscipiat.* Affert deinde Iosiæ exemplum, quem licet sanctitate impar imitari vult, additque, *Quapropter, vt prædiximus, aliqua capitula notare iussimus, vt simul hac eadem vos admonere studeatis, & quacunque vobis alia necessaria esse scitis, vt & ista, & illa aquali intentione prædicetis.* Quibus verbis liberam quam habent Episcopi potestatem indicendi quæ vellent, reliquit, & sibi solùm sumpsit operam promouendi, iuuandique eorum obseruationem, & se de iis, quæ necessaria sunt, admoneri cupit sequentibus Ludouicus pius genitoris vestigia consectando, cùm plurima emendanda videret. Generalem Synodum anno tertio sui Imperij, Christi 816. Aquisgrani coëgit, *vt illā consuleret, & immò consulendo admoneret*, vt dicitur in illius præfatione, in qua subiungitur: *Ad quam admonitionem sacer conuentus intimo gaudio repletus, expansis in cœlum manibus, Creatori omnium gratias agens benedixit, quippe talem, tam pium, támque benignum Ecclesia sua sancta principem, cunctisque eius necessitatibus sapientissimum, ac deuotissimum prætulerit procuratorem.* Ita enim videlicet Ludouicus se gerebat, potiùs quàm Ecclesiæ dominantem. Addunt PP. eiusdem principis liberalissimâ largitione copiam librorum habuisse, ex quibus Canonicam, quam moliebantur, institutionem colligerent. Hæc deindè Concilij monita & instituta Ludouicus ad Sicharium Archiepiscopum Burdegalensem misit per Adalelmum missum suum, vt cæteris Episcopis & prælatis Ecclesiæ in vnum coactis prælegi curaret; ipse verò in Armario palatij sui eius exemplum retinuit, *vt nihil in se scriptorum vitio deprauationis, aut detruncationis habens incolumis perueniret.* In capitulari deindè post Synodum edito, se vbique & in singulis capitib. sacros Canones sectari significat, & maximè *cap.* 26. de puellis velandis allegat Concilium Africanum, *cap.* 16. quod non vult velari ante ann. 25. verùm cùm illud tempus imminutum fuerit generalis Tridentinæ Synodi decreto, Capitulare Ludouici, quod vno Concilij Africani Canone ducitur, aliter ex Synodi generalis mente tunc pronunciasset. In Capitular. II. admonitionem suam sacris Canonibus consentaneam apertè indicat, in his maximè, quæ ad sacros ministros pertinent. *in Capitular. III. ann.* 823. in Aquisgrani palatio habito, proponuntur capitula, quæ in Conciliis, quæ in quatuor locis habenda erant, expenderentur, vti omnia constituerentur auctoritate Ecclesiastica, & deindè regia. Vide præfationem Parisiensis Concilij VI. eiusdem Ludouici Imp. an. 16. Vide & eiusdem diploma de ordine in Monasterio S. Dionysij, auctoritate Episcoporum restituto, in quo quænam sint Imperatoris partes in emendandis ordinum Ecclesiasticorum noxis, docet, & tandem ait: *Quapropter sæpissimè Sacerdotes Domini, quorum id officij esse noueramus, admonere curauimus, ac nostram principalem auctoritatem adiutricem ad eorum ministerium, iuxta voluntatem Dei exequendum promptè exhibuimus.* Deindè de emendatione Monasterij S. Dionysij: *Ad eosdem præsules Ecclesiarum idem censuimus referre negotium, vt nostri principatus authoritate, eorúmque iudicio, quibus tanta est collata potestas à Domino, idem ordo in eodem loco absque retractatione restitueretur.*

Lotharius post mortem Lodouici Pij in suo Capitulari, quod edidit Goldastus, plurima ex capitulis Caroli, & Ludouici refert, & vult illa pro legibus 25

haberi:

haberi: *Placuit*, (inquit) *nobis vt hæc capitula, quæ excerpſimus de capitulis ſanctæ memoriæ aui noſtri Caroli, ac domini noſtri Ludouici Imperatoris, ab omnibus ſanctæ Eccleſiæ Dei, ſeu noſtris fidelibus in regno Italiæ conſiſtentibus pro lege teneantur, & conſeruentur; & quicumque huius capitularis contemptor extiterit, ſexaginta ſolidis componat, ſicut in capitulis prædicti aui domini noſtri.* Quæ trium principum Capitula, cùm eo iis quæ pertinent ad diſciplinam Eccleſiaſticã, conſona ſint ſacris Canonibus, aut etiam ea ipſis tranſcripta, *& hos Canones* pro lege haberi voluiſſet, vides ipſos nullá legem Eccleſiaſticam inuitis Sacerdotibus & Conciliis, aut nullo habito ipſorum conſenſo, aut ad eos reſpectu tuliſſe. Quare Leo IV. *Ep. ad Lotharium* ſcribit, vti refert Gratian. *diſt.* 10. *C. de capitulis. De capitulis vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorúmque prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſeruandis quantum valuimus, & valemus, Chriſto propitio, & nunc, & in æuum nos conſeruaturos modis omnibus profitemur: & ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciote eum profectò eſſe mendacem.* Idem Epiſtolæ fragmentum refert Iuo 4. *par. cap.* 176. *& in Panorm. lib.* 2. *cap.* 149. in eo tamen diuerſus à Gratiano, quod legerint, *veſtris noſtrorúmque etiam prædeceſſorum Pontificum*, & in Panormia, *Veſtris veſtrorúmque Pontificum & prædeceſſorum.* Vnde malè colligunt aliqui Imperatores etiam Chriſtianos Pontificis nomẽ ſibi retinuiſſe, quod multò tempore ante Lotharium reliquerant; quare neque Gratiani lectionem eo ſenſu probauerim, neque etiam Iuonis: non dubitabat enim Lotharius an Leo priorum Pontificum Romanorum capitula ſeruaturus eſſet, ſed an ſua & priorum Imperatorum, maximè aui Caroli, & parentis Ludouici, quibus in Imperio ſucceſſerat; quod ſe facturum ſanctè profitetur Leo, & meritò certè, cùm tria illa Capitularia & conſtitutiones Eccleſiaſticæ in ipſis contentæ ea Epiſcoporum & Optimatum regni conſilio latæ fuiſſent. Quare in pluribus Synodis poſterioribus laudata videmus ea capitula. Synodus Meldenſis ann. 845. imperante Carolo Caluo habita, póſtulat *cap.* 78. vt capitula Eccleſiaſtica à domino Carolo magno Imperatore, necnon & à domino Ludouico Pio Auguſto promulgata omniaé obſeruari præcipiantur, ſicut & legalia obſeruanda eſſe noſcuntur.

22 Fuêre itaque principes maximè Franci, dum leges conderent de rebus Eccleſiaſticis, omninò ſolliciti vt Canones tuerentur, nihilque ipſis diſſonum ſtatuerent, & ex conſilio Sacerdotum agerent; quinimmò ſi quod dubium de mente Canonum & diſciplina Eccleſiaſtica oriretur, Sacerdores, hoc eſt prælatos, conſuli voluerunt, & ſi quidpiam in ſuis edictis aduerſatium ſacris Canonibus excidiſſet, illud nullum & inualidum eſſe iuſſerunt.

23 Et quidem in dubiis antequam quidquam ſua lege definirent principes, aut Iudices regij pronuntiarent, conſultos fuiſſe Pontifices obuium eſt. Eius rei duos, eóſque locupletiſſimos teſtes afferre ſufficiet: primus eſt Theodoſ. Iunior anno Chriſti 421. ſtatuit *l. omni innouatione* 45. *C. Theod. de Epiſcopis, & Clericis* præcipit omnes priſtinos Eccleſiaſticos Canones per omnes Illyrici Prouincias ſeruari, vti in cæteris reliquarum diœceſeon Prouinciis, ita vt ſi quid innouatum fuerit contra Canones, Epiſcoporum incuriâ, vel ambitu, omni effectu careat. Reſtituit igitur Theodoſius moribus antiquis & Canonibus integram auctoritatem, & omnes renouationes reiicit. Deindè ſecunda parte conſtitutionis addit: *Tum ſi quid dubietatis emerſerit, id oporteat non abſque ſcientia viri reuerendiſſimi ſacroſanctæ legis Antiſtitis vrbis Conſtantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogatiua lætatur, conuentui Sacerdotali, ſanctóque iudicio reſeruari*; hoc eſt, ſi dubietas emerſerit ſuper vetuſtate, & Canonibus Eccleſiaſticis alicuius Illyricæ Prouinciæ, déque interpretatione, & obſeruatione illius, id reſeruandum eſſe *conuentui Sacerdotali ſanctóque iudicio*, hoc eſt ad Synodum totius diœceſeos, ſeu Epiſcoporum omnium totius diœceſeos referendum, & non ſola principis auctoritate, aut iudicium ipſius ſententiá definiendum: id tamen in Illyrico fieri non debebat ſine ſcientia Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, non quod ipſius ſententiâ definienda eſſet quæſtio, quæ à Synodo totius diœceſeos terminanda erat, ſed monendus de illa erat Conſtantinopolitanus qui & ſuum ſenſum, ac mentem aperire poterat: atque hic eſt verus legis Theodoſianæ ſenſus. Non moror enim hoc loco in refellendis Photij *in nomocan. tit.* 9. *cap.* 1. & Molinæi falſis expoſitionibus, atque illuſtriſſimi Perronij ſententia: id enim accuratè præſtiterunt de Marca *l.* 4. *de concord. cap.* 2. *n.* 1. 1. & 3. & Iacobus Gothofredus *in commentariis huius legis Theodoſianæ*: ſufficit enim præſenti inſtituto, voluiſſe principes, vbi de mente Canonum & eorum legitima obſeruatione dubitatur, eã dubitationem *conuentui ſacerdotali, ſanctóq; iudicio*, hoc eſt Synodo diœceſanæ definiendam relinqui.

Alter huiuſce obſeruantiæ aduerſùs Canones à principibus in eiuſmodi dubiis exhibitæ teſtis omni exceptione maior eſt Carolus Magnus, de quo etiam Marca *l.* 2. *c.* 12. *n.* 6. cùm enim quæreretur an presbyteri vehementi ſuſpicione laborantes, ſed non penitùs conuicti, damnandi eſſent, & diutiùs Synodi Gallicanæ nihil certi ſtatuiſſent; ideoq; in Francofordienſi illam ab vniuerſali Galliarum Concilio definiri vellet Carolus, quem diuturnæ illæ quæſtiones torquebant, vt quidpiam certi definiretur, legatos ad Leonem III. miſit, & intereà monuit Epiſcopos, & proceres regni vt de hoc toto negotio inter ſe accuratiùs conferrent, vt certi aliquid conſtituere poſſet; quod tandem conſultu Leonis Apoſtolici, cæterorúmque Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ſiue Orientalium & Græcorum Patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & Sacerdotum, necnon & noſtrorum Epiſcoporum omnium, cæterorúmque Sacerdotum, & Leuitarũ auctoritate, & conſenſu atque reliquorum fidelium, & cunctorum Conſiliariorum noſtrorum conſultu *definitum eſt edicto regio.* Quam definitionem habes *lib.* 5. *capitul. c.* 34. Pontificiam verò conſultationem petitam *cap.* 33. Idem contigit in quæſtione de auctoritate Chorepiſcoporum, qui ordinabant presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, confirmabant baptizatos, & Eccleſias, & Virgines benedicebant. Qua de controuerſia Leonem III. conſuluit Carolus, miſſo ad illum Arnone Archiepiſcopo, vt ipſemet Carolus explicata quæſtione, miſiſſe ſe dicit *lib.* 7. *c.* 183. ex Canonica authoritate, quæ iubet maiores cauſas ad Sedem Apoſtolicam incunctanter referri. *Ibid.* addit Leonis reſponſum & Synodi, quam Ratisbonæ coëgerat, aſſenſum. Reſpondit Pontifex nullam partem muneris Epiſcopalis attingendam eſſe à Chorepiſcopis, & quidquid in Ordinationibus, & Benedictionibus attentaſſent, vitioſum & irritum eſſe; & qui id fecerint, deponendos. Quo reſponſo accepto Carolus conuentum generalem Ratisbonæ indixit, in quo reſponſum Leonis probatum eſt, & edicto regio confirmatum, vt habetur *lib.* 7. *Capitul. cap.* 328. his verbis: *Placuit ſicut Leonis Papæ, & omnium Epiſcoporum noſtrorum, atque reliquorum fidelium generali & Synodali conuentu decreuimus, vt nullus Chorepiſcopus*, quod etiam *cap.* 329. repetit: pœnam verò depoſitionis & exilij, quam Leo reis iſtis Chorepiſcopis inflixerat, Synodus illo permit- 24

tente

tente molliuit, vt dicitur *cap.* 187. *Ista verò omnes maximè regni nobis à Deo commissi Episcopi cum eodem Arnone permittente præfato Apostolico missis tractantes iam dictos villanos Episcopos inter presbyteros statuerunt.*

25 Voluerunt præterea principes leges à se de causis Ecclesiasticis latas irritas & nullas esse quoties Canonibus liquidò aduersantur. Sic edicunt Imperatores Valentinian. III. & Marcian. an. 454. *l. priuilegia* 12. *C. de sacrosanctis Ecclesiis*: *Omnes sanè pragmaticas sanctiones, quæ contra Canones Ecclesiasticos interuentu gratiæ vel ambitione elicitæ sunt, robore suo, & firmitate vacuatas cessare præcipimus.* Quare vniuersim pronunciauit Gothofred. in notis: *Canones vbi agitur de re Ecclesiastica iuri Ciuili præferendi.* Habemus & illustre exemplum ex Synodo Chalcedon. *Act.* 4. inter Photium Tyri, & Eustathium Beryti, Episcopos, qui singula iura Metropolitani Phœniciæ sibi vindicabant: Eustathius enim diploma obtinuerat à Theodos. quò Berytus Metropolis constitueretur, eique Ecclesias quasdam eo iure subiectas habuerat, quas à Tyro, quæ vna erat Phœniciæ Metropolis, auulserat. Quare Photius in Concilio queritur, sua iura violata, & contra Patrum regulas factum fuisse; ideoque postulat Theodosij pragmaticum rescindi, & interrogari vult quid ex regulis sanciat Synodus, quas vnas seruari deposcit: *Ego enim,* inquit, *à regulis Patrum non discedo, nec volo typos euertere, sed postulo, ne iura illa euertantur*, ἐγὼ γὰρ τῶν κανόνων οὐκ ἐξίσαμαι οὔτε τύπους τῶν πατέρων ἀνατρέψαι βούλομαι· ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ δίκαια μὴ ἀνατραπῆναι. Iudices verò qui nomine Imperatoris Marciani aderant, cùm ageretur de pragmatico Theodosij, responderunt Imperatorem velle causas Episcoporũ secundùm Canones, non secundùm pragmaticas & sacras Imperatorũ litteras finiri, & iudicari, τῷ θειοτάτῳ δεσπότῃ τῇ δικουμένῃ ἀρέσει, μὴ κατὰ θεῖα γράμματα ἢ πραγματικοὺς τύπους τὰ τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων προβαίνειν. Itaque iubent remotis pragmaticis definitionibus legi quid Canones ea in controuersia definiant, rogántque sacram Synodum an velit ex Canonibus, an ex pragmaticis sacris, siue Imperatoriis rem examinari, & definiri, quandoquidem iam accepit quidnam sacro apici τῇ θείᾳ κορυφῇ, videatur nimirum Imperatori, nolle pragmatica sua præhaberi Canonibus; responditque sancta Synodus: κατὰ τοὺς κανόνας πραγματικὸς μηδὲν ἰσχυέτω οἱ κανόνες τῶν πατέρων κρατείτωσαν. Et inferiùs sæpe acclamauit Synodus, *vt Canones & regulæ obtinerent.* Et tandem Cecropius Episcopus petiit à iudicibus, decernerent vt pragmaticæ, quæ contrà Canones Ecclesiarum statum, & ordinationum iura immutant, in vniuersum reuocentur. Friderici Ænobarbi constitutio anno 1220. nota est, & *in Codicem de sacrosanctis Eccl. post l.* 12. *Marciani nuper adductam, relata*, cùm eodem pertineant. Iubet Fridericus, *omnia statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ eiúsque personas inductas aduersùs Canonicas & Imperiales sanctiones, nullas esse ipso iure, & de capitularibus penitus aboleri mandat.* Balsamon *ad tit.* 1. *cap.* 2. *Nomocanon. Photij*, ait, *Canones à sanctis Patrib. & Imperatoribus editos, atque confirmatos suscipi tanquam diuinas scripturas*, ὡς αἱ θεῖαι γραφαὶ δέχονται: leges autem à solis Imperatoribus editas, non obtinere vim aduersus diuinas scripturas & Canones, οὐ κατισχύουσι τῶν θείων γραφῶν οὐδὲ τῶν κανόνων. Quare Honorius III. *cap. nouerit*, 49. *de sentent. excommunicat.* eos excommunicat, qui statuta & consuetudines contra Ecclesiæ libertatem retinerent, & intra duos menses de Capitularibus non delerent, consentaneè nimirum Friderici constitutioni, & iam olim Nicolaus I. ad Siluanectensem Synodum *Ep.* 31. negat in omnibus Ecclesiasticis controuersiis vtendum esse, *præsertim cùm inueniuntur Euangelicæ, ac Canonicæ sanctioni obuiare*, quod probat testimonio Innocentij *Epistola* 10. *decretali ad Alexandrum Antiochenum Episcopum*, vbi de diuisis Imperiali iudicio Metropolibus. Adducit deindè Gregorij verba scribentis ad Theoristam patriciam *lib.* 9. *Ep.* 39. negat enim dissoluenda esse coniugia religionis causâ: quia etsi hoc lex humana concessit; lex tamen diuina prohibuit. Verba Nicolai refert Gratian. *Can.* 1. *dist.* 10. & Iuo 4. *par. cap.* 187. vbi ex eod. Nicolao ait: *Imperiali iudicio non posse Ecclesiastica iura dissolui*, non esse tamen Imperatorum leges rejiciendas, sed tantùm eas Euangelicis, Apostolicis, atque Canonicis decretis postponendæ sunt, nullum inferre posse præiudicium.

Quamuis autem ipsi etiam principes noluerint 26
suas sanctiones valere, vbi sacris Canonibus aduersarentur; vbi tamen illæ non aduersarentur, eas seruari voluerunt ipsi Pontifices, & si quando aduersæ forent, rescindendæ essent, eas ab ipsismet Imperatoribus rescindi humillime postulârunt, quod modo factum vidimus ab ipsâmet Synodo Chalcedonensi in causa Photij Tyri, & Eustathij Berythi Episcoporum: rogauit enim Synodus iudices Marciani vt pragmaticæ contra Patrum regulas, & Canones latæ reuocarentur, & vt deinceps nullius essent roboris. Illustre etiam exemplum suppeditat Marca *lib.* 2. *c.* 11. *n.* 8. & ex S. Gregorio, qui legem Mauritij, etsi Ecclesiasticæ libertati contrariam, vt quæ militibus Monasterium profiteri vetaret: illam tamen Deo minime concordare Mauritium admonuit, vt eam videlicet reuocaret, ac rescinderet *lib.* 2. *Ep.* 61. Duo impetabat sua lege Mauritius, primò vt administrationibus publicis implicato ad Ecclesiasticum officium venire non liceret, quod laudat Gregorius; *sciens quia qui secularem habitum deserens ad Ecclesiastica officia venire festinat mutare vult seculum, non relinquere.* Neque dicas Gregorium aduersari hoc loco Innocentio I. vt refertur *d.* 51. *cap. prætereà* vbi meminit edicti Imperialis, quo præcipitur eiusmodi homines à Monasterio reuocari. Ita iusserat Constantin. *l. Officiales* 4. *C. de Episcop.* & Imperat. Arcad. & Honor. *l. si quis*, 12. *Cod. eod. de Curialib.*

Respondeo, eas leges intelligendas de administratoribus rei publicæ, vel priuatæ, atque curialibus obnoxiis reddendæ rationi, antequam ea reddita sit, & ipsi libertati eiusmodi rationibus propter causas, quas attulimus *lib. singulari, de irregularitat. c.* 3. *q.* 5. *à n.* 10. neque eam legem Innocentius, alijque Pontifices reuocarunt, & probauit ipse Gregor. *Epist.* 61. *citata.* Alterum caput legis Mauritianæ erat; *vt nulli qui in manu signatus est, conuerti liceat*, hoc est militi non liceat fieri Monachum. *Quam constitutionem ego fateor* (inquit) *dominis meis vehementer expaui: quia per eam cœlorum via multis clauditur, & quod nunc vsquè licuit, ne liceat prohibetur*, &c. *Ego verò hæc dominis meis loquens, quid sum, nisi puluis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum*, &c. *Apertâ voce dicitur, vt ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expletâ militiâ, aut pro debilitate corporis repulsus Domino nostro Iesu Christo militare non liceat.* Plurima alia addit, quibus ab ea lege Mauritium dehortatur, eam tamen transmitti se fecisse fatetur: *Ego quidem iussioni*

subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: quia lex ipsa omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per suggestionis meæ paginam serenissimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod sensi, minimè tacui. Hanc tamen Epistolam Gregor. noluit per suum Responsalem Mauritio reddi, sed per ipsius medicum Theodorum, vt ait *Epist. 64. ad eundem Theodorum, eod. libro secundo*, in qua de iniquissima lege queritur, & similem legem primùm quondam protulisse Iulianum Dei aduersarium affirmat. Ita verò transmittit legem ad Metropolitanos, vt simul doceat quomodo ea seruanda & temperanda sit, *libro septimo, Epist. 2. ad Thessalonicensem, & alios Episcopos*, vt non admittantur ad monasteria isti actionibus publicis implicati, nisi priùs illis absoluti fuerint: milites verò non nisi vita eorum fuerit visibiliter inquisita, & in suo habitu permanentium iuxta normam regularem probari, additque sic placari Imperatorem. Neque alia ratione edicta Imperatoria ad præfectos prætorio mittebantur, quia à legum executione abstinebant, aut eas molliebant, donec Imperatori suggessissent quæ publica vtilitas ea in parte deposceret. Mirare interim Magni Gregorij submissionem animi & prudentiam, quam eandem probauit in causa Alcysoni Corcyritani Episcopi, & Gregorij Isauri etiam Episcopi, circa castrum Cassiopi, quod Isauriæ Episcopo à Mauritio principe tributum fuerat, & Corcyritano Episcopo ablatum: nam cùm capta ab hostibus Isauria, eius Episcopus Corcyram cum suo Clero delatis secum martyris Donati reliquiis secessisset, impetrauit à Mauritio principe, vt Cassiopi castrum cum eius Ecclesia S. Ioannis ipsi tribueretur & à Corcyritana Ecclesia rescinderetur. Quare Alcysonus Corcyritanus Episcopus intercessit, cùm illa Mauricij iussio contra leges, & Canones facta foret. Itaque lis Andreæ Nicopoleos Episcopo, & metropolitæ diiudicanda credita est, etiam principali iussione. Metropolita secundum Alcysonum Corcyritanum Episcopum iudicauit, cuiusque Metropolitæ sententiam Gregorius, vtpote secundum Canones latam, confirmauit; ea tamen conditione, vt Gregorius Isauriæ Episcopus castrum Cassiopi tamdiu precario retineret, quandiu Isauria in hostium potestate esset: tunc verò ad suam Ecclesiam cum suo Clero & reliquiis Donati martyris reuerteretur. Huic tamen sententiæ eiúsque confirmationi Gregorij non acquieuit Isaurus Episcopus, sed à Phoca, qui Mauritio successit in Imperio, rescriptum per subreptionem obtinuit, quo castrum Cassiopi Isauriæ Episcopo confirmatur, contra Metropolitæ sententiam, Pontificis summi confirmationem, & Canonum iura. Quid faceret in in his angustiis Gregorius, ne Canones infringi pateretur, & Pontificiam auctoritatem violari, & ne Imperatoris iram prouocaret? Scribit ad Bonifacium Responsalem suum Constantinopoli, vt hæc omnia Imperatori exponat, agátque cum ipso, vt ipsemet suam iussionem reuocet, ac suam mentem nouo rescripto explicet, atque ita iura Canonica seruentur, & principis maiestas non violetur. Audi illum *libro 12. Epist. 3. Itaque dilectio tua pietati eius* (Imperatoris nimirùm) *cuncta diligenter insinuet, atque constanter adstruat hoc omnino illicitum, omninò prauum omninò iniustum, & sacris valdè Canonib. inimicum, & ideò huiusmodi temporibus suis introduci Ecclesiæ præiudicium non permittat. Sed quid de hoc negotio iudicatum antefacti quondam Metropolitæ iudicium contineat, vel à nobis qualiter ea quæ ab illo decreta sunt, confirmata fuerint, suggerat, atque id agere studeat, vt tam eius iussione nostra illic sententia transmittatur: & quatenus serenitatis ipsius, sicut dignum est, reseruasse & rationabiliter correxisse, quæ malè præsumpta videbantur. Qua in re omni studio danda opera est, vt, si fieri potest, etiam iussionem suam ipse tribuat, in qua ea quæ à nobis definita sunt; seruari præcipiat: nam hoc facto omnis de cætero subreptionis locus obstruitur, &c.* Childebertus Rex Sapandum Arelatensem Episcopum accusatum, iudicio cuiusdam inferioris Episcopi subiecerat: qua de re conqueritur Pelagius I. *Epistola 11. ad eundem Regem*, in hunc modum: *Passi estis subripi vobis Sapandum fratrem & Coepiscopum nostrum, Arelatensis ciuitatis Antistitem, cuius Ecclesia in regionibus Gallicanis primatus priuilegio, & Sedis Apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem Episcopi ab ipso ordinati in iudicium sequentis ciuitatis Episcopi, quod nulla Ecclesiastica lege vel ratione conceditur, iudicandum iuberetis occurrere: ut ipso de conculcato loci sui præiudicio conquerente, illum, qui vsurpauit, necesse sit de illicita præsumptione culpare. Pro quibus Christianitatis vestræ confidentiâ freti, paterno studio postulamus, vt si quid est tale factum, congruâ satisfactione celeriter amputetur, nec vllum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur.*

Ex quibus vides imprimis perpetuam potestatis Ecclesiasticæ & principalis in tuenda Ecclesiastica disciplina consensionem, atque amicitiæ fœdus, cùm neutra alterius inuadat iura, sed vna alteram foueat, eóque consensu Mundus cum summa pace administretur, *eáque consensione duarum potestatum sit vna vis* (inquit Gregor. II. *Epist. ad Leon. Imperat.* (Συμφωνία δὲ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀρχιερέων μία δύναμίς ἐστιν ὅταν μετ' εἰρήνης καὶ ἀγάπης τὰ πράγματα διοικῶνται, Christi amantium, & piorum Pontificum consensus, & vnio, est vna potestas, quoties cum pace & charitate operantur. Quare sapienter omninò Orientales Episcopi *Epist. ad Tharasium Constantinopolitanum*, vti refertur in *VII. Synodo Actio 3.* gratulantur, vtriusque huius potestatis discordiam esse discissam, & ruptum maceriæ murum pacémque redditam Ecclesiæ, ἱερωσύνη γὰρ βασιλείας ἁγιασμός, καὶ βασιλεία ἱερωσύνης ἰσχὺς καὶ κραταίωμα, Sacerdotium est Imperij sanctificatio, & Imperium Sacerdotij firmamentum & fortitudo: adducúntque sapientissimi, & sanctissimi Regis dictum, Deum duo maxima dona hominibus dedisse, Sacerdotium & Regnum, μέγιστον δῶρον θεὸς ἀνθρώποις παρέσχεν ἱερωσύνην, καὶ βασιλείαν: quia Sacerdotium regit cœlestia τὰ οὐράνια καλλωπίζουσαν, καὶ διέπουσαν: Imperium verò iustis legibus terrena moderatur, διακιζουσαν θεσμοῖς δικαίοις τὰ ἐπίγεια. Rationem reddunt, Leo & Constantin. *in Ecloga edita an. 837. tit. 3. §. 8.* quia cùm respublica corpus quoddam sit, suis membris & partib. constans, sicut corpus humanum, præcipuæ & principes partes sunt princeps, & Patriarcha, τὰ μέγιστα, καὶ ἀναγκαιότατα μέρη, βασιλεύς ἐστι, καὶ πατριάρχης: ideoque subditorum felicitas tam animæ, quàm corporis consistit in concordia, & consensione Imperij cum Sacerdotio διὸ καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν, καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνη, καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνη, καὶ συμφωνία. Itaque summa illa consensio, qualis est in symphonia, & musica, 17

Pontificiæ,

Pontificiæ, & regiæ potestatis paries, quietem, & mirabilem tranquillitatem in omnibus subditis, quam proindè qui perturbant, grauissimè in ipsam rempublicam peccant, cuius principes partes variis & fictis obtrectationibus distrahunt, quam omnibus artibus fouere debent, si rempublicam saluam velint: quare Gregorius VII. *lib.* 1. *Epist.* 19. anno 1073. sic scribit: *Statum Imperij gloriosius regitur & sancta Ecclesia vigor solidatur, cùm Sacerdotium & Imperium in vnitate concordia coniungitur.* Quare ibidem duobus oculis quibus totum corpus regitur comparat: *Sicut duobus oculis humanum corpus temporali lumine regitur, ita his duabus dignitatibus in pura religione concordantibus corpus Ecclesiæ regi & illuminari probatur.* Idem omnino sentit Iustinian. *nou.* 6. *in præfat.* cùm maxima dona, *μέγιςα δῶρα*, data hominibus dicit Imperium, & Sacerdotium, quorũ vnum diuina ministrat, alterũ humanis præsidet; quæ si consentiant, nascitur ex illa consonantia generis humani, quã & omnia cõmoda cõsequuntur, *ἵνα συμφωνία τις ἀγαθὴ πᾶν εἴη χρηςὸν τῷ ἀνθρωπίνῳ χαριζομένῳ γένει.* Arnulf. Lexon. *Epist.* 68. illud ipsum clariùs expressit, vtrãque simul Gallicanæ Ecclesiæ sensum. Dignitas Ecclesiastica regiam prouehit, potiùs quàm adimit dignitatem, & regalis dignitas Ecclesiasticam conseruare potiùs suevit, quàm tollere libertatem. Etenim quasi quibusdam inuicem sibi complexibus dignitas Ecclesiastica & Regalia occurrunt, cùm nec Reges salutem sine Ecclesia, nec Ecclesia sine protectione regia, consequatur, Bern. *Epist.* 243. *ad Conradum Romanorum regem*, eleganter de hac vtriusque potestatis confœderatione disputat: *Vtrumque interesse Cæsaris constat, & propriam tueri coronam, & Ecclesiam defendere: alterum regi, alterum conuenit Ecclesiæ aduocate.*

28 Ex hactenùs disputatis colliges secundò, non esse facile damnandas principum sanctiones de rebus & disciplina Ecclesiastica: expendendum enim est, an Canones tueantur, & confirment; an illos euertant, an ex Pontificum & Sacerdotum consensu latæ sint, vt videmus in plerisque eorum edictis factum, vti in Caroli Magni, Ludouici Pij & aliis regum nostrorum capitularibus.

29 Hinc tertiò vides quid sentiendum sit de plerisque Iustiniani nouellis, quæ de pluribus rebus Ecclesiasticis agunt, & à multis idcircò sunt improbatæ, donec ab ipsa Ecclesia in vsum quædam receptæ fuerunt: ille tamen non habuit in animo nouas leges Ecclesiæ præscribere, sed veteres confirmare & augere; quod ipsemet testatur in Epistola aut iussione ad Decianum Metropolitam Concilij Bysaceni: *Nos* inquit, *auctores sumus vetustatis & vindices.* Et: *Semper nostra Serenitati cura fuit seruanda vetustatis, maximè disciplina, quam nunquam contempsimus, nisi vt & in melius augeremus, præsertim quoties de Ecclesiasticis negotiis contingit quæstio, quæ pastorum constat regulis definita: immo aduentu superni luminis inspirata, quia constat esse cœlitùs constitutum quidquid Apostolica decernit auctoritas.* Quis igitur dicit, voluisse illum violare leges, quas diuinitùs inspiratas, & cœlitùs dictatas ipsemet fatetur, & contra vetustatem sancire, cuius se ipse vindicem fatetur, & qui se *nouella* 6. & 123. omnia secundum Canones agere profitetur. Quæ ex singularum constitutionum examine non difficilè foret ostendere, vndè & à summis Pontificibus quandoque laudatæ fuerunt, & ab ipsis Conciliis, vt *in* 6. *Synodo*, in *Epist. Agathonis*, ipsaque Synodus VI. inter acclamationes factas Constantino Pogonato, cuius maximè cura ea fuerat coacta, acclamatum legimus. *Nouo Iustiniano Imperatori multos annos*, sicut acclamatum fuerat, *Nouo Constantino, nouo Theodosio, nouo Marciano, νέῳ Ἰουςινιανῷ βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη*, & deinceps varij scriptores commendarunt, vt Ioannes Scholasticus Patriarcha Constantinopolitanus, qui in suo *nomocanone tit.* 1. vbi se ex Canonibus SS. Patrum scripsisse ait & ex diuinæ sortis codice Iustinianeo *τῆς θείας λήξεως Ἰουςινιανοῦ*, quæ ortodoxorum Patrum constitutionibus consentaneæ sunt, & ex Imperiali potestate auctoritatem habent, *αἵτινες οὐ μόνον τοῖς τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν πατέρων κανόσιν ἀκολουθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἰσχύος αὐθεντίαν χαρίζονται.* Magnus Gregor. *lib.* 11. *regist. Epist.* 54. Ioanni defensori in in Hispaniam misso, illas sequendas monet. Ioan. Pontifex VIII. eas allegat in causa Biebertini laïci, quem aliqui ante cognitionem causæ excommunicare tentabant. Hincmar. *opusc.* 17. probari eas nouellas à Romana Ecclesia dicit, quod & ipsum testatur Iuo *Epist.* 280. Denique Baron. an. Christi 528. *num.* 5. respondet iis, qui Iustinianum quasi diuinarum rerum inuasorem arguunt. Omnes Ecclesiasticas Iustiniani constitutiones fuisse Epiphanij Constantinopolitani Episcopi & Memnæ eius successoris, qui libentius eas edi voluerint nomine Imperatoris, vt validioris essent obseruantiæ: deinde quod ipse Imperator eadem se constituere dicat ad confirmandas sanctorum Patrum regulas, & Canones stabiliendos, ita vt non se legum earum authoritatem, sed Canonum executorem prætulerit. Vide plura de his apud Spondanum *in Epitome eiusdem anni.*

Quæ omnia potiori ratione de regum nostrorum 30
capitularib. dici possunt quæ fermè ex Synodorum Canonibus exceptæ sunt, & ab Ecclesia Gallicana tanquam antiqua Ecclesiastica scita vsu receptæ sunt. His omnibus addo principes non modò Canonum & legum Ecclesiasticarum tutores, sed & defensores, ac vindices profiteri; nam sæpius præter Canonicas pœnas ab Ecclesia hæreticis, cæterisque Canonum violatoribus inflictas, alias exilij, immò & viuicombutij aliquando imposuerunt, vt patet & commodiori loco dicetur *tomo* 2 *operis*, atque ea in re maximè se reges Christianos exhibebant, vti eleganter scribit Augostin. *Epist.* 50. de legibus à Constantino contra Donatistas latis, illud Psalm. 2. explicans, *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodo ergo reges Domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussa Domini fiunt, religiosâ seueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim seruit, quia homo est, aliter quia etiam rex est: quia homo est, ei seruit viuendo fideliter, quia etiam rex est, seruit, leges iusta præcipiens & contraria prohibens conuenienti vigore sanciendo, &c. In hoc ergo seruiunt Domino Reges inquantum sunt Reges, cùm ea faciunt ad seruiendum ei quæ non possunt facere nisi reges.*

***

CAPVT X.

De Canonum & legum Eccleſiaſticarum Collectoribus.

QVÆSTIO *Vnica.*

CVM ius Canonicum, cuius hactenùs auctorem & originem tradidimus, conſtet SS.Synodorum regulis & Canonib. atque Pontificum Romanorum decretis, & conſtitutionibus, quod hactenus *toto iſto libro* euicimus, aperiendum reſtat quinam eiuſmodi regulas, & Canones nobis ſcripto mandarint, ne cogamur perpetuò Conciliorum codices, & Canonum indices faſtidioſè percurrere, quo labore nos leuarunt plures eruditi viri, qui eiuſmodi Canones, & decreta collegerunt, & ex Conciliis & Pontificum conſtitutionibus excerpſerunt. Eos itaque paucis indicare viſum eſt.

1 Nota imprimis quod monet Socrat. *lib.* 1. *hiſt. capite* 5. agens de Concilio Nicæno, morem fuiſſe vt ea quæ in Synodis communi conſenſu decreta erant, cuiuſque manu ſubſcriberentur, & ita rata in commentarios referrentur: additque Sabinum Epiſcopum Macedonianorum Heracleæ Thraciæ incolentium, varia Concilia ſcriptis edita in vnum volumen collegiſſe: & mox, *σαβῖνος τὰς παρὰ Ἰουλίου ἐπιστολὰς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνόδων οὐκ ἔθηκεν*: erant verò duo Synodicarum collectionum genera: vnum continebat acta quæ ad fidei dogmata & doctrinam ſpectabant, & à Socrate dicitur *συναγωγὴ τῶν συνόδων*, vel *συνοδικόν*. Alterum Canones ad diſciplinam Eccleſiaſticam & ſacram politiam pertinentes, & à Concilio Chalcedon. *βιβλίον κανόνων*, vocatur *act.* 4. 11. & 13. Romanæ editionis, éſtque frequens diſtinctio apud Græcos *διατυπώσεων*, & *κανόνων*. Synodalia geſta & monumenta pauca ſincera, & plena extant; Canonum autem quibus ius, quo regitur Eccleſia, & ſacra politia, diuerſæ fuerunt collectiones, cùm in ſingulis Synodis fierent, vt monebat Socrates, & deindè in vnum corpus pro more compingerentur.

2 Obſeruat autem vir eruditiſſimus Petrus de Marca *l.* 3. *de concord. Sacerdotij & Imperij capite ſecundo* §. 1. Eccleſiam Occidentalem initio nullis Canonibus nullóque iure ſcripto, ſed conſuetudinario dumtaxat, receptis moribus, & traditione vſam fuiſſe, ante Concilium Nicænum: poſt illud verò ſolos eius œcumenicæ Synodi Canones amplexam eſſe, vſque ad Innocentium I. & annum nempè cccc. quod probat ex ipſius Innoc. *Ep. ad Clerum Conſtantinopolitanum* apud Sozom. *lib.* 8. *capite* 26. ſcribit enim Canones Nicææ ſancitos, recipiendos, & eos ſolos à Catholica Eccleſia ac ſecundùm eos iudicandum eſſe: *οἷς μόνοις ὀφείλει ἐξακολουθεῖν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία*. Rationem reddit: quia plurimi Canones à Nicænis diſſentientes, & qui auctores hæreticos haberent, vel ſaperent, proferri ſolebant, quos iure merito Catholici Epiſcopi reiiciebant, ne hæreticorum inuenta Catholicis Canonibus annecterentur cum magna ſine dubio rerum Eccleſiaſticarum & totius diſciplinæ perturbatione; additque hæreticos perpetuò Patrum Nicænorum Concilium imminuere tentaſſe per contraria decreta. Hanc eandem Innocentij Epiſtolam refert Nicephor. *lib.* 13. *cap.* 32. éſtque inter Epiſtolas Innoc. *tom.* 1. *Epiſtol. Pontif.* 15. apud Binium verò vigeſimanona, ex quibus Innocentij verbis colligit ſapienter vir eruditus, non fuiſſe in Eccleſia Occidentali hactenùs alios Canones, aliúdque ius commune ſcriptum, quàm quod in Nicæna magna Synodo fuiſſet conſtitutum.

Res verò aliter ſe habuit in Eccleſia Orientali, in qua etiam ante Nicænam Synodum fuere aliqui Canones in vnum collecti, qui ius commune conſtituerant, primáque omnium collectio fuit Canonum Apoſtolicorum lxxxv. quæ tribuitur Clementi Romano qui eos habet *cap. extremo conſtitutionum Apoſtolicarum.* Et ſanè Clementi hanc collectionem tribuit Matthæus Monachus *initio nomocanonis* de Conciliis & ſcriptoribus, qui Canones ediderunt. 3

Non diſputo modò de auctore eorum Canonum, & Conſtitutionum, & an fuerint ipſi Apoſtoli, an ipſe Clemens: de iis enim erit commodior agendi locus *inferius tomo vltimo*: ſatis nobis hoc loco eſt, hanc collectionem, ſiue corpus lxxxv. Canonum Apoſtolicorum vſui fuiſſe in Eccleſia Orientali, etiam ante Concilium Nicænum; nam ipſummet Concilium *Canone* 15. ait migrationes ab vna parœcia in aliam, quam ibi damnat, factas fuiſſe *præter Canonem.* Innuit igitur aliquem alium anteriorem Canonem, qui alius non reperitur præter xv. Apoſtolicum. Et ead. Synod. *Can.* 5. prohibet ne vnus Epiſcopus admittat in communionem excommunicatum ab alio Epiſcopo, *κατὰ τὸν κανόνα*: qui Canon alius non eſt quàm XII. & XXXVI. Apoſtolicus, & denique Canon Nicænus x. agens de lapſis qui vel per ignorantiam, vel per diſſimulationem ordinantium promoti fuerint, ait hoc non præiudicare Eccleſiaſticæ regulæ, & deponi iubet. Illa verò Eccleſiaſtica regula alia non eſt quàm Canon Apoſtolicus lxii. qui iubet Chriſtum negantes gradu deiici, & pelli ab Eccleſia: nihil verò cauet de ordinatis poſt lapſum, quos tamen Synodus eâdem pœnâ & lege comprehendi vult & ad eum caſum Eccleſiaſticam & antiquam regulam eo Canone Apoſtolico LXII. poſitam extendi mandat, ne quem illam ad tuendam ordinationem lapſi excipiat: alia quamplura profert Marca, quibus demonſtret, hanc collectionem Canonum & agnitam, & vſurpatam iam olim fuiſſe in Eccleſia Orientali, tum ante Nicænam Synodum, tum deinceps, quæ *alibi* nos vbi de illorum authoritate agemus, afferemus. Hoc vnum modò contendimus hanc collectionem Canonum, iúſque Eccleſiaſticum illis præſcriptum, fuiſſe antiquiſſimum, illúdque commune in Oriente etiam ante Nicænum: quandò verò primum innoluerit ea collectio difficillimum eſt inuenire, ſed de eo *loco citato* diſputabimus. 4

Præter eam Canonum Apoſtolicorum antiquam collectionem, ante Nicænam Synodum quædam diœceſes coniunctis ſuffragiis regulas quaſdam ſibi conſtituerant, quibus in iudiciis diſceptandis vterentur: quod enim de Nicæno ait Socrates *libro primo hiſt. cap.* 5. idem in omnibus Synodis ſeruabatur, vt quæ in communi decreta erant, cuiuſque manu ſubſcriberentur; & ita rata in commentariis referrentur. Ita Concilium Ancyranum, Neocæſarienſe, Gangrenſe, Antiochenum, & Laodicenum decreta quædam ſanxerunt, quæ non obligabant cæteras Orientis Eccleſias, ſed eas tantùm, quarum Epiſcopi ſuis ſuffragiis eiuſmodi regulas conſtituerant. Anno 5

nò quidem 314. libertate Ecclesiæ reddita XVIII. Episcopi ex diœcesibus Orientis Asiana, & Pontica, Ancyræ in Galatia metropoli coacti XXV. Canones ediderunt, qui illas tres diœceses obligabant, non verò diœcesim Ægyptiacam & Thracicam, & multò minùs diœceses Occidentis. Soluta Ancyrana Synodo iidem illi XVIII. Episcopi Neocæsaream, quæ est Metropolis Ponti Polemoniaci, se contulerunt, vbi ad pleniorem disciplinam Ecclesiasticam Ancyræ priùs constitutam XIV. Canones edixerunt: deindè anno 325. Gangris, quæ est Paphlagoniæ Metropolis, XVI. Episcopi diœcesis Ponticæ conuenerunt, & Canones XXI. condidère. Anno postmodùm 341. ex Prouinciis, quæ ad diœcesim Orientis seu Antiocheni Patriarchatûs pertinebant, nimirùm Syria, Phœnicia, Palæstina, Arabia, Mesopotamia, Cilicia, Isauria vel ex *Epistola Synodica* constat, Episcopi XC. teste Athanasio *lib. de Synodis*, vel si Hilario *simili tractatu* credimus XCVII. & si Sozomeno *lib. 3. cap. 5.* nonaginta nouem, & XXV. Canones ediderunt. Circa annum verò 365. Laodiceæ, quæ est Phrygiæ Metropolis habita Synodus est à variis Asianæ diœcesis Prouinciis ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς ἀσιανῆς, inquit inscriptio Synodi. Hunc annum conijcit Marca, quia illo sine dubio anno habita videtur, quo ad eos Episcopos Asianæ diœceseos litteras suas, & Synodicam Illyriciani Concilij Valentinianus Imperator misit, teste Theodoreto *lib. 4. cap. 8.* Synodicæ verò Illyriciani hæc erat epigraphe, *Episcopi Illyrici Episcopis Dei, & Episcopis diœcesis Asianæ, Phrygiæ, Cataphrygiæ Pacatianæ.* *Electus Valentinianus anno Christi* 364. Epistola verò ipsius Valentiniani, & Valentis fratris, quem sibi in collegam asciuerat similem eandemque habet inscriptionem: *Episcopis diœcesis Asianæ, Phrygiæ Cataphrygiæ Pacatianæ*, quibus quid in frequenti Illyrici Concilio dafinitum sit de retinendâ fide Nicænâ, circa consubstantialem Trinitatis monent. Electus porrò est Valentinianus Imperator anno Christi 364. & Constantinopol. perueniens Valentem fratrem Augustum pronunciauit. Ex his omnibus non leuis coniectura ducitur, hanc Illyrici Concilij Synodicam & Valentiniani litteras directas ad Episcopos diœcesis Asianæ, & Phrygiæ Pacatianæ scriptas fuisse ad Synodum, quæ id temporis ex variis Asianæ diœceseos Prouinciis coacta erat Laodiceæ, quæ Phrygiæ Pacatianæ Metropolis erat, statim post Illyricum Concilium quod anno 365. habitum esse tradit Baron. Synodum enim Laodicenam non esse habitam Laodiceæ in Syria, quæ dicta est Seleuciæ Tetrapolis à Seleuco condita non longè à Ponte Orontis fluuij Chalcidis contermina, non Laodiceæ in Media à Macedonibus conditæ, sed Laodiceæ in Phrygia Pacatiana, cuius Metropolis erat; idque probat eius inscriptio *superiùs* relata. De tribus istis Laodiceis vide Strabon. *lib.* 13. Plin. *lib. 5. cap.* 20. Ptolemæum, & alios Cosmographos: éstque admodùm verisimile, eam Synodum fuisse, ad quam Illyriciana Synodica & Valentis ac Valentiniani Augustorum epistola dirigitur, ac proindè non fuisse coactam ante annum 363. & nonnisi post Nicænam, cuius fidem amplectitur. Deindè posteriorem esse hanc Synodum Nicænâ liquet ex eius Canone VII. in quo Photinianorum meminit, & eorum baptisma probat. Illi verò post Nicænum Concilium prodierunt. Hoc argumentum Baron. *an.* 314. Binius *in notis ad Canon. VII. Laodicen.* & alij reiiciunt, ex eo quòd mendum esse suspicentur in lectione vulgata eradendámque esse vocem Photinianorum: idque probant, quia Concil. Arelatense II. *Can.* 16. sub Siricio edicit Photinianos siue Paulianistas baptizari oportere, & Theodoret. *libro secundo hæreticar. fabula.* Photinianos idem cum Paulianistis sensisse referat, eósque Concilium Arelatense citatum confundat: Paulianistas verò ad fidem venientes baptizari iussit Synod. Nicæna *capite decimonono*, & tamen Canon VII. relatus ex Concilio Laodiceno baptisma Photinianorum prohibet, si mendosa illa lectio retineatur; quare emendanda omninò est, neque ex eo quòd Photinianorum, qui post Nicænum prodierunt, meminerit hic mendosus Canon, facere possumus Laodicenam Synodum Nicænâ posteriorem, mirum tamen est, eam lectionem tum in Græco textu, tum in versione Dionysij Exigui, qui antiquam correxit, reperiri, atque etiam in nouissima Gentiani Herueti, quamvis ab Isidori Mercatoris collectione absit, eámque expungere nos omninò oporteat, ne dicamus Patres Laodicenos pugnare cum Patribus Nicænis, & prætereà Photinianorum, qui Christum solum & nudum hominem dicebant, baptismum probasse, quod Ecclesia semper reiecit, satiúsque videtur mendum Librario, quàm hæresim Patribus, quorum scita in codicem Canonum vniuersæ Ecclesiæ relata sunt, impingere, neque ex eo Librarij crassissimo errore, eam Synodum post exortos Photinianos reijcere, potuítque non aduertere Dionysius mendosum esse textum Græcum, idémque mendum in sua versione retinere, vel aliquem sciolum dum ex mendoso textu Græco Dionysij versionem voluit emendare, illam ineptissimè corrupisse, quod deindè Isidorus Mercator, qui longè posterior Dionysio Exiguo fuit sapientissimè emendarit erasâ *Photinianorum* voce. Cæterùm Laodicenæ Synodi tempus præcessisse illud Nicæni Concilij non leuis coniectura est, quòd in Canone sacrorum librorum Laodiceni PP. omiserint, librum Iudith, quem tamen Nicæni receperunt, teste Hieronym. *Epist.* 3. quis verò credat Laodicenos PP. discessisse à mente Nicænorum, sibi in eo sacro Canone & indice præeuntium. Deinde 12. & 20. & plures Canones Laodiceni iidem omninò sunt cum Nicænis. Nam 3. Laodicen. de Neophytis non statim promouendis, idem est cum 2. Nicæno. Canon. 5. Laodicen. negat necessarium esse electiones fieri in præsentia omnium, qui ius eligendi habent: id ipsum tradit Canon 4. Nicæn. qui exigit tantùm tres præsentes Episcopos, vbi cæteri adesse non possunt, modò per litteras consentiant. Sunt & alij quidam Canones omninò inter se consentientes, quos si Patres Laodiceni acceperunt à Nicænis, eos laudare omninò debuerunt, vt ipsorum auctoritate sua edicta sácirent, vti perpetui moris est dum minores Synodi maiorum statuta referunt, quæ ipsæ confirmare non possunt, sed ab illis constituta accipere; quod ipsum obseruat hæc, de qua agimus, Laodicena Synodus: nam *Can.* 1. definit bigamis ritè conuictis communionem post breue tempus, ieiunium, & preces reddi debere secundùm Ecclesiasticam regulam κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, qui Canon est Concilij Neocæsariensis tertius. Idem sanè præstitisset Synodus ista, si aliquid ex Canonibus Nicænis statuisset, quod non fecit, quia Nicænam Synodum præcessit: Nicæna verò Synodus vti œcumenica & summæ auctoritatis, sua constituta aliarum Synodorum auctoritate firmare non debuit, cum ipsa vel nouam regulam statuat, vel priorem seruari omnibus edicat. Quidquid porrò de tempore Laodicenæ Synodi statuas, siue prior, siue posterior fuerit Nicæna,

certum est, illam non obligasse, nisi Prouincias, ex quarum Episcopis coacta fuerit; quod idem dicendum est de Canonibus Concilij Constantinopolitani I. ex diœcesib. Ægypti, Orientis, Asiæ, Ponti, & Thraciæ coacti anno 381. imperante Theodosio: illis enim Occidentis Ecclesiæ non tenebantur; immò & illi erant incogniti anno 452. Sedi Apostolicæ, vti affirmat Leo I. *Ep.53. ad Anatolium Constantinopolitanum*, qui post absolutam Synodum Chalcedonensem ambiuerat Alexandrinum & Antiochenum Patriarchatum sibi subiicere, & Constantinopolitanam Sedem secundam post Romanam constituere fauentibus aliquot Episcopis, qui solutâ Synodo remanserant, obiiciebantque tum Anatolius, tum ipsi Episcopi in sua Synodica ad Leonem, Canonem prioris Constantinopolitanæ Synodi 150. Episcoporum imperante Theodosio Seniore habitæ anno 831. qui id ipsum sanciuerat. Hanc, vt loquitur Leo *Ep. citata*, quorumdam Episcoporum ante sexaginta annos factam subscriptionem numquam ad Apostolicæ Sedis transmissam fuisse notitiam ait, nec ab ipsis quidem Episcopis Constantinopolitanis Anatolij prædecessoribus. Vnde constat, eam Synodum Constantinopolitanam ann. 381. vel ignotam fuisse Occidenti, quod vix dici potest, cùm ea auctore Damaso, vti probat Baron. eo anno, & Theodosio Seniore imperante coacta fuerit, & idcirco habita fuerit hæc Synodus generalis, quod constat ex Epistola Synodali ad Episcopos Occidentales anno sequenti scripta, quam refert Theodor. *lib.5.c.8.* vel quod verius est, Damasum solam fidei Nicænæ confirmationem, & Macedonianorum, Eunomianorum, aliarúmque hæreseon damnationem ibi factam probasse & accepisse, non verò Canones ab ea Synodo conditos, aut probasse, aut seruandos Occidenti publicasse, quod manifestè ait Gregorius *lib.6. Ep.125.* agens de hac ipsa Synodo: *Romana*, inquit, *Ecclesia, eosdem Canones, vel gesta illius Synodi hactenùs nec habet, nec accipit; in hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum: reliquas verò hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis iam Patribus damnatas reprobat.* Atque hoc sensu intelligendus est Photius *lib. de Synodis*, cùm ait eam Synodum à Damaso confirmatam fuisse, nimirùm, quoad definitionem fidei, non quoad Canones de aliis rebus, præterquam quod III. illum Canonem de prærogatiua Sedis Constantinopolitanæ post Romanam supposititium esse plurima persuadent, de quibus *alibi*. Consule intereà Baronium. Sufficiat nobis ex hactenùs adductis, iure Innocentium I. dixisse, anno 405. Ecclesiam nullis Canonibus regi prætérquàm Nicænis; quod *superiùs* retulimus, & diligenter annotandum est ad plurimas controuersias suo loco definiendas.

6 Apud Orientales verò paulò ante Concilij Chalcedonensis tempus, quod sub Leone Pontifice, & Marciano Augusto coactum fuit anno 451. collecti sunt in vnum corpus Canones Nicæni, Ancyrani, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiocheni, & Laodiceni, omnes numero centum sexaginta quinque, vel alicuius Episcopi auctoritate & industria, quem aliqui suspicantur fuisse Stephanum Ephesinum, quod eius nomen præferret vetus Codex M. S. in Bibliotheca Palatina, vel alicuius Synodi Orientalis decreto: ea tamen collectio cùm non vbique reciperetur, & Canones illâ comprehensi nondum ab omnibus Ecclesiis, maximè Occidentali, & Ægyptiaca probati fuissent, idcirco in Synodo Chalcedonensi lecta fuit ea collectio, in qua Canones omnes continuâ serie numerorum recensebantur: nam in hoc Concilio recitati sunt 4. Canones Antiocheni suppresso nomine Concilij, & numero quem inter cæteros Antiochenos obtinent, sed eo ordine, eáque numerorum serie, qua digesti sunt in collectione generali, vt enucleatè demonstrat Iustellus *in præfat. ad veterem Codicem Canonum vniuersæ Ecclesiæ*; quod idem factum est de Canone Nicæno XVI. & de Synodico Constantinopolitano, quod illius Synodi primum, secundum, & tertium Canonem complectitur. Itaque PP. Chalcedonens. collectionem generalem probarunt suo decreto, & Canone I. *τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν*: quæ verba sic vertit Dionys. Exiguus, *Regulas sanctorum Patrum per singula nunc vsque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decernimus.* Huic deindè collectioni generali additi sunt ipsi Chalcedonenses Canones, de quorum confirmatione *alibi* dicemus. Vide Bellarm. *lib.2. de Romano Pontif. cap.22.* & Marc. *lib.3. de concord. cap.3. §.5.* & alios. Hæc generalis collectio Canonum ita aucta suam deinceps auctoritatem obtinuit apud Orientales, atque etiam Occidentales, & deinceps Iustinian. *nouella* 13. iubet vim legis obtinere Ecclesiasticos Canones constitutos & confirmatos, *κανόνας ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας*, à quatuor Synodis, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, & Chalcedonensi. Per Canones confirmatos *βεβαιωθέντας* significat Iustinian. Canones Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiochenos, & Laodicenos, qui ab ipsis Conciliis œcumenicis probati fuissent: quare Balsamon *ad tit. 1. cap.2. Photiani nomocanonis*, ait *in ea nouella* per Canones confirmatos intelligi Canones Synodorum localium, *τῶν τοπικῶν συνόδων*: hos Canones confirmatos primus, quoque Leo & Romana Synodus designare *subterannexorum* nomine, dum Epistola ad Theodosium in causa Flauiani Patriarchæ Cóstantinopolitani petit vt iubeat Synodum generalem in Italia cogi, in qua Nicæna decreta, & subterannexa cognoscerentur, post Synodum Chalcedonensem, Codex iste Canonum Latinitate donatus est, & Occidentali Ecclesiæ communicatus, eáque versio & noua collectio, quam auctoritate Leonis Papæ I. confectam fuisse suspicatur Marca *in additionibus ad cap.3. lib. 3. concord.* sola viguit in Occidente per sexaginta & ampliùs annos, donec illi successit versio Dionysij Exigui, quamquam idem Marca *citato capite* 3. §.6. obseruat non vnicâ versione vsos fuisse Episcopos Occidentales, sed variis, cùm manifestò constet interpretationem, qua vtuntur Ferrandus, Isidorus Carolus Magnus, diuersam esse ab illa antiqua, quam M.S.C. Codices exhibent.

Tandem Dionysius Exiguus, vir eruditus, vt testatur Cassiodor. *cap.23. diuinar. lection.* imperante Iustiniano rogatus à Laurentio Romanæ Ecclesiæ presbytero, nouam interpretationem aggressus est, eò quòd antiquior illa confusione laboraret, vt ipsemet testatur *in præfatione*. Adhæsit verò Græcæ collectioni, & Canonum consequentiam per numerorum seriem à Nicæno ad Concilium III. Constantinopolitanum obseruauit, & centum sexaginta quinque Canonibus comprehendit, omissisque Canonibus Concilij Ephesini, Chalcedonenses subiunxit, in hísque esse finem Canonum Græcorum admonuit. Prætereà collectioni antiquæ addidit Canones Apostolicos & Concilij Sardicensis, & Conciliorum Africanorum Latinè editos. Itaque hæc collectio Dionysij constat centū sexaginta Canonibus collectionis Græcorum, tum XXVII. Concilij Chalcedonensis, XXI. Sardicensis, & CXXXVIII. Conciliorum Africanorū; 7

ac denique L. Apostolicos Canones adiunxit. Itaque Canonum omnium summa reddit C C C X C I V. & nequid suæ collectioni deesset Pontificum Romanorum decreta attexuit Dionysius, nimirùm à Siricio ad Hormisdam vsque.

8 Hanc porrò collectionem Canonum Græcè primùm editam, & deindè Latinè versam, initio ab auctore nobis incomperto, & posteà à Dionysio Exiguo emendatum fuisse Codicem siue librum vniuersalis Ecclesiæ constat ex Græca epigraphe, *Βίβλος κανόνων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας*, eóque vsam Ecclesiam pluribus ostendit Iustellos, *in præfat.* neque de Ecclesia Græca dubitare possumus: Occidentalem verò vsam quoque fuisse Latinâ versione tum antiquiori initio, tùm Dionysij æquè manifestum est, & de hac postremæ testatur Cassiodor. *loco nuper citato* celeberrimo vsu eam complecti Romanam Ecclesiam, & præterea constat ex literis Ioannis II. Romani Pontificis anno 534. ad Cæsarium Arelatensem datis in causa contumeliosi Regensis Episcopi, quem ab Episcopatu suspendit, referuntur illa ex antiquis exemplaribus *tom. 2. Concilior. Gall.* In his igitur Ioan. assert. Capitulum VII. ex Epist. Syricij, Capitulum XXV. & XXXIX. ex Canonibus Apostolicis, & Capitulum IX. & XV. ex Canonibus Antiochenis, ex Dionysij interpretatione ad verbum. Neque dubium esse potest, quin omnes Occidentis prouinciæ receptis à Romana Sede Canonibus ad dirimendas lites & iudicia Clericorum. vsæ fuerint, quamuis aliquæ diutiùs antiquam collectionem sequutæ fuerint, neque statim Dionysianam acceptarint propter additionem plurium Canonum, & decretorum, quam suæ interpretationi apposuerat, vt indè codicem Canonum Ecclesiasticorum conficeret, &

9 Galli quidem antiquam collectionem Canonum, qui à Chalcedonensi recepti fuerant, tenacissimè obseruarunt, quos per ordinem legi placuit in Synodo Agathensi *Can. I.* anno 506. & *Can. VII.* de rebus Ecclesiæ seruandis, vel alienandis, decernit, *Sicut prisca Canonum præcepit auctoritas.* Concilium Aurelian. I. *Can. XV.* anno 511. præcipit omnia bona Ecclesiastica in Episcopi potestate consistere, & *antiquorum Canonum statuta seruanda.* Erant verò illi Canones Antiocheni. Concilium Epaonense anno 517. *Can. XXXI.* homicidis eam pœnitentiam indicendam esse constituit, quam Ancyrani Canones decreuerunt; collectio quoque siue interpretatio Dionysiana sensim etiam à Gallis recepta fuit: iis enim Canonibus, quos ex ea versione, vt diximus, Ioann. II. ad Cæsarium Arelatensem miserat, idem Cæsarius contumeliosum repulit anno 534. vt refertur. *tom. 1. Concil. Gal. Nemo mihi,* inquit Arelatensis, *alia qualibet contra auctoritatem Sedis Apostolicæ, aut contra 318. Episcoporum præcepta, vel reliquorum Canonum statuta obiiciat, quia quid contra illorum definitionem, in quib. Spiritum sanctum loquutum esse credimus, dictum fuerit recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.*

10 Concilium Aurelianense III. anno 538. *Can. 3.* iubet Metropolitanom à Comprouincialibus Episcopis promoueri, cum consensu Cleri & ciuium, *Sicut decreta Sedis Apostolicæ continent.* Hæc decreta sunt Leonis Papæ ex Epistola ad Anasthasium Thessalonicensem, quæ valere non poterant decretorum nomine apud Gallos, nisi quia in Dionysij collectione, sub eo nomine inserta erant, quam collectionem Episcopi Galli iam fuerant amplexi. Chilpericus anno 577. damnationem Prætextati Rotomagensis Episcopi vrgens, transmisit ad Episcopos ea de causa coactos librum Canonum, *in quo erat quaternio nouus annexus habens Canones quasi Apostolicos continentes hæc: Episcopus in homicidio, adulterio, & periurio deprehensus à Sacerdotio diuellatur.* Hæc sunt verba Gregorij Turon. *lib. 5. Histo. cap. 19.* Hic liber Canonum à Gallis nimitùm consulebatur in controuersiis, & iudiciis Canonicis definiendis, quamuis etiam post editam Dionysij collectionem nondum Canones Apostolicos illi insertos accepissent, neque ex iis iudicarent, neque immeritò conijcere licet Codicem Gallicanum iis caruisse: quia cùm non essent in antiqua collectione & in eius limine à Dionysio fuissent appositi, noluerunt Galli iis teneri, & ab iis in suo Codice exscribendis abstinuerunt. Verùm de horum Canonum Apostolicorum auctoritate *alibi.* Pipinus Maior regiæ domus cùm anno 747. Zachariam R. P. consuluisset de quibusdam articulis ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam, quæ bellis ciuilibus corrupta fuerat, respondit Pontifex septem capitulis quæ confirmauit Canonibus & decretis Pontificum ex collectione Dionysij ad verbum expressis. Denique Adrianus I. Magno Carolo hunc Canonum Codicem Dionysianum dono dedit, præfixâ Epistolâ quæ primis singulorum versuum litteris hunc titulum reddit, *Domino excell. filio Carolo Regi Adrianus Papa.* Hanc edidit *in tomo 2. Concilior. Gall.* Sirmondus, ex vetustissimo S. Germani Codice M.SC. Caroli ipsius temporibus exarato, anno regni eius XXXVII. Christi DCCCV.

In Hispania Codicis antiqui Canonum auctoritatem receptam fuisse constat ex Concilio Bracarensi anno 563. Deinde Martinus Bracarensis Episcopus qui è Græcia venerat in Hispaniam, nouam collectionem instituit vt Latinæ interpretationi vel obscuræ, vel minus emendatè scriptæ consuleret. Ea Collectio probata fuit à Concilio Lucensi in Gallæcia an. 571. Sed de ea *alibi.*

Demum in Britannia non vsurpatam fuisse eandem Dionysij collectionem, neque notam fuisse apparet ex Leone IV. qui an. 849. respondens ad consulta Episcoporum Britanniæ, ait Sedem Apostolicam in iudiciis Ecclesiasticis vsurpare dumtaxat Canones, *& decretalium regulas,* id est, inquit, *quæ habentur apud nos simul cum illis in Canone.* Deindè recenset Canones & decreta Pontificum, quæ habentur in collectione Dionysij. Hæc Leonis Epistola refertur integra *in tom. 3. Concil. Gallic.* & à Baron. an. 885. *n.* 17. & eius fragmentum à Gratiano *C. de libellis, dist.* 20. arguit autem Leo Britanos, qui causas iudicabant ex sententiis Augustini, Hieronymi, & aliorum commentatorum, omissis Pontificum decretis, & Conciliorum Canonibus. Docet verò Leo in iudiciis consulendos esse primùm Canones, deindè decreta Pontificum: quod si res adhuc dubia sit, recurri posse ad dicta Augustini, Hieronymi & Isidori, similiúmque sanctorum Doctorum, vel denique ad Sedem Apostolicam, totam causam esse referendam, atque hanc esse Leonis mentem sapienter explicat Glossa. Quod verò decreta Siluestri inter aliorum Pontificum decreta ibidem numerentur à Leone, mendum est Librarij, aut alterius scioli, cùm eo tempore Canones Siluestri neque à Sede Apostolica, neque in prouinciis adhuc recepti essent; quod testatur Hincmar. *Ep. 7. cap. 22.* sed ea de re *alibi.* Modò ex hoc Leonis responso duo colligo, primum est, non fuisse Britannis Episcopis in iudiciis Ecclesiasticis, librum Canonum, & Dionysianam collectionem vsui: alterum est eo tempore inuiolatam fuisse eius collectionis auctoritatem tum Romæ, tum aliis in prouinciis Occidentis, atque hactenùs de iure communi Ecclesiastico antiquo, vel primitiuo. 11

Huic successit ius nouum, vt ait Marca *lib. 5.* 12

concord. cap. 1. §. 1. quod ab anno 856. publicari cœpit, & deinde ſenſim per Occidentem inualuit. Compactum eſt illud ius ex iis quæ in antiquo iure, & collectione Dionyſij continentur, additis antiquorum Romanorum Pontificum qui Siricium præceſſerunt, Epiſtolis: Dionyſius enim illas omiſerat & à Siriciu fuerat orſus: additi ſunt quoque Canones tum Gallicani, tum Hiſpanici. Tributa diutiùs fuit hæc collectio Iſidoro Hiſpalenſi Epiſcopo, cuius illuſtre nomen præferebat ætate Hincmari an. 570. vt ipſemet Hincmarus teſtatur *Epiſt. 7. cap.* 15. eam deindè alij Iſidoro Mercatori tribuerunt ex quibuſdam M. S C. codicibus. Verùm obſeruant plures in melioris notæ libris, non Iſidorum *Mercatorem*, ſed *peccatorem* dici, & Librarium imperitum ſcripſiſſe, *Iſidorus Mercator*, pro, *Iſidorus peccator*, ignorauit enim ſolemne fuiſſe, quibuſdam Epiſcopis etiam in Conciliis ſe *peccatores* inſcribere, vti apparet ex ſubſcriptionibus Concilij Turon. I. Turon. II. Pariſienſis III. & Matiſconenſ. I. & apud Græcos Epiſcopi dici volebant *ἁμαρτωλοί*. Cuinam verò Iſidoro Hiſpalenſi, an Mercatori tribui debeat hæc collectio, lis eſt. Et quidem Hiſpalenſi plurimi abnegant, nam imprimis ſordes verborum, quæ in eam collectionem irrepſerunt eruditiſſimo, & reconditæ lectionis viro, in quo, vt ait Braulio Epiſcopus Cæſarauguſtanus in eius vita: *Quidquid, ſibi antiquitas vindicauit, immò verò tempus antiquitatis in eo ſcientiâ imaginauit*, tribuendæ non ſunt, quod obſeruauit quoque Baron. *ad an.* 865. *n.* 5. deindè meminit ea collectio Cõcilij vndecimi *habiti an.* 675. *&* 16. habiti an. 681. cùm tamen Iſidorus ante quadraginta annos obiiſſet, anno nimirùm 636. vt Redẽptus eius Diaconus in eiuſdem vita teſtatur. Adducit quoque iſte Pſeudo-Iſidorus epiſtolas Gregorij II. & III. & Zachariæ R. P. qui poſt annum ſeptingenteſimum vixerunt, neque ſanè Braulio, neque Ildefonſus Toletanus *lib. de viris illuſtribus cap.* 9. dum diligenter indicem operum Iſidori texunt, huius collectionis meminerunt, quæ aliáque vrget Anton. Auguſt. *tractat. de collectoribus Canonum cap.* 15. *&* 16. Itaq; alius Iſidorus quærendus eſt, qui, ſi fidem habeamus Chronico Iuliani Toletani, non malè dici poterit Iſidorus Mercator, qui, vt teſtatur Iulianus, fuit Epiſcopus Belubenſis, & obiit circa annum 805. & ope cuiuſdam Monachi compilationem Canonum feciſſe dicitur. Verùm illius quoque Chronici fides apud eruditos vacillat: huius collectionis cenſuram quæ Mercatori tribuitur dabit ibid. Auguſtin. *cap.* 18. cùm tamen ætate Hincmari nomen Iſidori Hiſpalenſis prætulerit, illi relinquere nihil vetat: & quiſquis demùm fuerit hic Collector Epiſtolarum & Canonum, eam collectionem ex Hiſpania in Gallias attulit Riculfus Epiſcopus Mogontius; quod tradit Hincmarus *opuſc. cap.* 24. Tenuit ille Sedem Epiſcopalem ab an. 787. ad 814. & cum impensè Sedem Romanam incoluerit, ſuſpicatur Marca *cap.* 5. *cit. n.* 3. illum vt Romanam auctoritatem in Galliis reſtitueret Pontificiarum Epiſtolarum collectionem publicaſſe, & eodem fermè tempore capitula Hadriani ab Ingelranco Metenſi Epiſcopo an. 789. diuulgata ſunt.

13 Non tamen vbique in Gallia hæc noua collectio recepta fuit, propter veteres illas Epiſtolas Pontificis, quas aut ſuppoſititias, aut pluribus in locis interpolatas iure merito ſuſpicabantur Epiſcopi Gallicani, licèt ex illis aliquot ſententias, & Canones in in ſuos & ipſi Codices tranſcripſerint, fuitque magna contentio cum Nicolao I. qui Epiſcopos Gallicanos litteris ſuis anno 865. datis vrgebat, vt decreta iis Epiſtolis contenta reciperent: ſed de tota illa contentione, & veteribus illis Epiſcopis commodior erit *alibi* diſputandi locus. Senſim ea collectio magna ex parte recepta eſt: nam Concilium Remenſe ab Hugone & Roberto Francorum regibus anno 991. coactum in cauſa Arnulphi ex Anacleti, Iulij, Damaſi, & aliorum Pontificum Epiſtolis æquè atque ſi in Canonum cenſum relatæ forent iudicatum eſt. Quare pòſt paulò Burchardus Vormacienſis Epiſcopus ſuam nouam collectionem, quam circa ann. 1100. adornauit, veterum Pontificum Epiſtolis auxit, atque locis Auguſtini, Hieronymi, & Iſidori, quem deindè Iuo & cæteri collectores æmulari ſunt.

Hujc nouo iuri ſucceſſit aliud quod nouiſſimum 14
liceat appellare, quod poſteriores collectores propria primum auctoritate digeſſerunt, & deinde in vſum ſenſim inductum in iudiciis Canonicis fuit. Iuo quidem Carnotenſis anno milleſimo centeſimo decretum ſcripſit, eandem rationem quam Burchardus ſequutus, & plura alia addidit. Succeſſit anno MCL. Gratianus ſatis notus qui decretum quoque ex Conciliorum Canonibus nouis & antiquis PP. RR. conſtitutionibus & pluribus Patrum ſententiis conflauit; quod decretum in ſcholis publicè recitatur & prælegitur. Hoc poſtmodum decretum ſubſequutæ ſunt collectiones decretalium Epiſtolarum Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. & deindè Gregorij IX. de qua ſic ait Matthæus Pariſ. in Henrico III. *His quoque temporibus Gregorius videns tadioſam decretalium prolixitatem, ſub quodam compendio eas eleganter abbreuiatas, & collectas ſolemniter, & authenticè per totius mundi latitudinem legi præcepit, & publicari.* Bonifacius VIII. addidit ſextum decretalium in tot libros & titulos diuiſum, in quot compilatio Gregorij partita fuerat: ſimili ordine & ſerie additæ ſunt Clementinæ à Clemente V. in Concilio Viennenſi conditæ: ſubinde Extrauagantes Ioan. XXII. quia ab eo conſtitutæ, extra Gratiani decretum, & plures compilationes decretalium Gregorij IX. & Bonifacij VIII. poſitæ ſunt, & quodam modo vagantur. Quæ eſt eadem ratio nominis extrauagantium communium, quæ poſtremò loco in Codice decretalium additæ ſunt & à variis Pontificibus poſterioribus editæ, de quibus omnibus, aliiſque decretalium collectionibus earúmque auctoritate, commodiùs diſſeremus *tomo* 5. hæc enim ſtrictim libaſſe ſufficiat, vt videas quibus incrementis, & acceſſionibus ius Canonicum auctum ſit, & cùm per annos ferè octingentos vno, eoque non grandi volumine contineretur, in tantam modò molem excreuerit, vt plura eáque grauia volumina, ad quæ ferenda perindè lacertorum atque ingenij viribus opus ſit, vt loquitur Marca. Quare fieri nequit, vt tot acceſſionibus, & nouis ſiue Canonibus, ſiue conſtitutionibus, non fuerit facta aliqua iuris Canonici mutatio, & quin ius iſtud nouiſſimum, quo hodie vtuntur, non differat in pluribus ab antiquiori, & quod in omnibus poliriis contingit, propter varias prudentéſque rationes, mutatis rerum & temporum vicibus, mutata in nonnullis fuerit politia Eccleſiaſtica. Neque enim leges ita immobiles exiſtunt, vt non aliquando vel abrogentur, vel emendentur, vel temperentur, vel laxentur, aliáve ratione mutentur, vbi noua aliqua grauis cauſa, quæ priùs non occurrebat, ita poſtulare ſapientiſſimis conſultiſſimiſque viris videbitur.

Has verò inter ius antiquum & nouum differen- 15
tias præcipuas enumerat de Marca *lib.* 3. *cap.* 6. §. 5. *Primum*, *&c.* quas omnes ad ſummum illud caput reuocari ait, quod ſuprema poteſtas, quam in publicis cauſis iudicandis Synodi prouinciales obtinebant, penitùs extincta ſit, & ad ſolum Pontificem reuocata, & ea quæ in Canonibus condendis verſatur admodum

dum imminuta sit, solique Pontifici constitutionum condendarum onus incumbat, quibus eam rerum formam præscribit, de quibus apud illum disceptandum est. Hinc sequutus est nouus iudiciorum Ecclesiasticorum ordo ad cognitiones per rescripta Pontificum in prouinciis instituendas, vnde tot constitutiones emanarunt de rescriptis, de iudicibus delegatis, de officio iudicis ordinarij, de dilationibus, exceptionibus, sententiis, appellationibus, & de toto iudiciorum ordine. Hæc omnia non olim adeò solemniter, & exactè exercebantur, vti nouis constitutionibus decretum est, quæ magna ex parte in formulis actionum, & tritura fori anxiè & scrupulosè versantur. 2. Beneficia ab ordinationibus discreta & sciuncta sunt: antiquo siquidem iure, & à Concilio Chalcedonēsi probato nullus ascribebatur in Clerum quin ad certam Ecclesiam sub alicuius ordinis gradu adscriberetur, & manus impositionem statim sequebatur adscriptio in Canonem, seu laterculum & matriculam Ecclesiæ. Hodie verò, si Episcopos excipias, ordinationes cæteræ fiunt ἀπολελυμέναι, & absolutè absque titulo Ecclesiæ: hæc verò beneficiorum & ordinationis separatio nouas inuexit in ius Canonicum regulas antiquo prorsus incognitas de beneficiis acquirendis, conseruandis, & amittendis, quæ ferè vtramque paginam iuris faciunt. 3. matrimoniorum impedimenta nouis interdictis ad tuendam publicam honestatem introducta & earum causarum cognitio ad solam Ecclesiam reuocata, earumque ordo forensibus formulis adstrictus nouam iuri Canonico materiam subministrauit.

4. Religiosorum multitudo nouis & regulis, & institutis Pontificum curam ad se traxit. 5. Indultæ Monasteriis & Canonicorum capitulis exemptiones, & priuilegia varias causarū figuras Pontificibus disceptandas præbuerunt. Hæc omnia placuit ex eruditissimi viri sensu, & eius ferè verbis afferre, qui sapientissimè addit rerum & negotiorum varietatem ab inuitis Pontificibus pro vtilitate Christianæ reipublicæ hæc omnia extorsisse. Deindè monet, eos qui antiqui iuris restitutionem nouo abolito moliuntur, perindè facere atque eos, qui imperiorum antiquorum administrationem, ad eam formam reuocare velint, quam in sua prima conditione habuerunt, quod & ridiculum & impossibile foret.

Monet 2. iuris Ecclesiastici peritum decretalium notitiam acquirere debere, non neglectâ tamen iuris antiqui peritiâ, & studio, eâque in se superiora aliquot sæcula peccasse, vnde refert ex auctore librorum de Hierarchia subcœlesti an. 1406. in C. MSC. in Ecclesia Græca multos esse Canonistas, siue scientes Canonum vniuersalium, & generalium Conciliorum, in Latina nullos esse Canonistas, sed multos Decretalistas. Verùm & Canonum & Decretalium notitia, cum vtroque iure nunc vtamur, nobis necessaria est, atque ita antiqui & noui iuris definitiones sequimur: plurimis enim negotiis, de quibus silebant antiqui Canones, sapienter decreta Pontificum prospexerunt, aut propter factam rerum maximam mutationem veteres Canones explicare & mollire variis modis, vrgentissimis rationibus coacti sunt. Et sanè plerique qui ius antiquum cottidiè obiiciunt, vix veterum Canonum Codicem libarunt, neque aliud viderunt quàm quod in Gratiani decreto, & decretalium compilatione comprehenditur, sed hac de re, & de noui iuris auctoritate *superius lib.* 4. disputauimus.

16 Atque hactenùs de iure communi tum antiquo, tum nouo, & eius primis collectoribus: præter illud verò ius commune, fuit & priuatum plutibus Ecclesiis, & Diœcesibus, ex aliquot Synodis prouincialibus, atque quibusdam Canonibus Conciliorum vniuersalium, & denique ex propriis regulis & communi ac proprio sibi vsu in iudiciis Canonicis obseruato sibi concinnatum. Sic Ecclesia Gallicana habuit suum Codicem Canonum, vt videbis apud Turon. *lib.* 5. *cap.* 18. *citato*, nominat Hormisda, vti refertur à Gratiano *Can. siquis Diaconus, dist.* 50. *Gallicanos Canones*, qui sententias 318. Episcoporum, id est Nicæoos Canones continerent, aduersùs Clericos in adulterio deprehensos vel conuictos vel confessos deponendos. Meminit & Concilium Tarraconense in Hispania, Hormisda etiam Pontifice celebratum anno 517. nam Can. II. agens contra Monachos foranensis negotij susceptores ait: *Canonum ante omnia Gallicanorum de eis constitutione seruata.* Concil. Ilerdense an. 519. *Can.* 3. Valentin. ann. 590. *Can.* 1. & deinceps Hispalense I. & Toletan. XI. obseruari statuunt, quæ in Conciliis Gallicanis, Agathensi, Aurelianensi, Regensi, & Valentino constituta priùs fuerant. Quam verò habeant vim Gallicani Canones, & ao eiusdem sint auctoritatis eum aliis cùm iis defuerit Romana, aut Imperatoria auctoritas, disputat Agebordus *Epist. ad Imperator.* & *lib. de dispensat. Eccles.* qua de re *alibi.* Quid etiam contineret Codex iste Gallicanorum Canonum, conijcere licet ex variis locis; atque imprimis continebat Canones quatuor primorum antiquorum Conciliorū vbique receptos, non ex versione quidem Dionysij Exigui, quam ante Carolum Magnum, vt monui, non accepit, sed ex antiquiori illa, de qua nuper: continebat verò Canones Apostolicos, vt apparet ex loco Turonensis allato vbi Chilpericus ad Synodum Parisiensem in causa Prætextati misit librū Canonū, in quo erat quaternio nouus annexus *habens quasi Canones Apostolicos*; qui Canones, vt vides, non erant in libro Canonum, tunc ab Ecclesia Gallicana trito. Erant igitur in eo Codice Canones antiqui. Quare Sigebertus *Epist. ad Desiderium* Cadurcensem Episcopum *tom.* 1. *scriptor. Franc.* vult seruari statuta Canonum & Ecclesiasticas regulas; & Synodus Metensis scribit, Childeberto Austrasiorum Rege, *Lectis Canonum sanctionibus.* Sacerdotio mouit Ægidium Remensem Episcopum, & Gregor. *lib.* 9. *cap.* 23. in causa Eugeltrudis, imperante eodem Childeberto, citat Canonum Nicænorum nomine Canonem XIV. Concilj Gangtensis. Synodus quoque Valentina, Regensis, Arelatensis II. Agathensis, & Epaonensis adducunt Canones Nicænos, Ancyranos, & Laodicenses ex veteri translatione Codicis veteris Canonum; quod manifesto argumento est, illos omnes fuisse in Codice illo Canonum Gallicanorum vsque ad Dionysij collectionem, qua & auctorio ab ipso apposito deinceps vsi sunt Episcopi Gallicani, post Magnum Carolum, quod Synodi Ludouico Pio imperante, & cæteris eius successoribus coactæ faciunt manifestum, & ex Hincmaro Remensi *opusculo contra Hincmarum Laudunensem cap.* 43. colliges. Sed de Pontificiis Epistolis postmodum illi codici insertis diximus aliquid nuper, & iterùm agemus *alibi.*

2. Ante receptam à Carolo Magno collectionem Dionysianam vsi sunt Galli Africanis Canonibus. Quare Concilium Matiscon. II. an. 588. *Canon.* 6. probat, quod definitum fuisse ait in Conciliis, ne Sacramenta altaris nisi à ieiunis celebrentur. *Quam,* inquit, *definitionem nostro quoque dignam duximus sociare decreto & adlocare* 3. suo quoque Codici Gallos, aliquot Pontificum decreta inseruisse colligimus ex Concilio Agathensi, *Can. IX. Siricij Episcopi auctoritas, quæ est his Canonibus inserta, seruetur.* Et illa Epistola

Epistola Siricij R. P. ad Himerium Episcopum Tarraconensem: fuit verò celebratum hoc Concilium anno 506. anno 22. Alarici Vvisigothorum regis.

Subsequuta deindè sunt varia capitularia, Caroli, Ludouici Pij, Lotarij, Caroli Calui, de quibus *alibi*.

Hispanensis Ecclesia iure Canonum, qui in Codice vniuersæ Ecclesiæ collecti erant, vtebatur, immò & Synodis, cum hac formula subscribebant, *Salua auctoritate Canonum*, quod in subscriptionibus Concilij Tolerani II. obseruabis an. 531. sub Bonifacio R.P. & in Concilio Bracarens. I. anno 563. Lucretius, qui illi præerat, rogat Synodum vt recensitis antiquis Canonibus sanctorum Patrum instituta omnibus innotescant; quod vbi probauit Synodus, relecta sunt *ex Codice Canonum, coram Concilio tam generalium Synodorum Canones, quàm localium*. Ideò *Can.* 40. *eiusd. Codicis* meminit Toletanum IV. an. 633. *nam. cap.* 2. *antiquos Canones decreuisse ait, vt vnaquaque prouincia parem psallendi & ministrandi morem habeat. c.* 3. affert Patrum antiqua decreta de celebrandis Conciliis, deindè *cap.* 4. modum habendi Concilij describens: *Diaconus*, inquit, *albâ indutus Codicem Canonum in medio proferens Capitula de Conciliis agendis pronunciet*. Hos verò antiquos Canones habebant & laudabant ex veteri translatione, non ea illa Dionysij ipsius tunc ignota. Quare & ex antiqua ratione citant numerum Canonum Concilia Hispaniæ, vt Tolet. in. XII. deindè carebant Canonibus Apostolicis, quos etiam Martinus Bracatensis in sua collectione diuisit, & Isidorus Hispalensis, qui Toletano IV. subscripsit apochryphos dicit. Neque existimandum est in illo Codice Canonum, quibus vtebantur Hispani, fuisse tantùm illos qui in veteri Codice vniuersæ Ecclesiæ continebantur, vt nuper explicabamus, sed etiam alios ipsarum Synodorum Hispaniensium: nam illos omnes recitatos fuisse in primo Bracarensi Concilio iam monuimus: deindè testatur Innoc. III. *Epistola ad Petrum Compostellanum*, agens de Concilio Emeritensi, quod Petrus authenticum esse contendebat, eâ maximè ratione quod, *cum aliis Conciliis contineretur in libro, qui corpus Canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutionem authenticam approbauit*. Illi etiam Hispaniensi Codici aliqua statuta Gallicana, & R. P. Epistolæ nonnullæ insertæ fuère, vt nuper monuimus, & constat ex Toletano III. *Can. I.* & Barcinon. *Can. III.* deindè Toletan. IV. *Can.* 16. contendit Apocalypsim, & Ioannis Euangelistæ opus esse & inter diuinos libros recipiendam: quia ita decernunt multorum Conciliorum auctoritas, & Synodica sanctorum præsulum Romanorum decreta, nempè Innocentij primi Epistola ad Exuperium Tolosanum, in qua de libris Canonicis agitur, Concilium Toletan. VI. vsurpat sententiam Leonis ad Rusticum Narbonen. Deindè Martinus Bracarensis Græcorum Canonum Latinam interpretationem dedit nomine collectionis Orientalium Canonum; non adscripsit tamen vnde singula capitola desumpsisset, sed vel ipse, vel quis alius aliqua ex Conciliis Toletanis ad vsum Hispaniæ addidit. Demùm Isidorus non Hispalensis, sed ille alius cognomento peccator si & vulgo Mercator, Hispalensi posterior, vt nuper monui, quippe qui meminit Conc. Toletan. XI. anno 675. celebrati, collectioni, quam edidit, inseruit tum Apostolicos Canones, tum alios vsque ad Conc. Toletan. XII.

17 Habuit quoque Ecclesia Britannica & Anglica suum Canonum Codicem: nam Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis scripsit librum qui Patrum Canones vocabantur, quem anno 3. Egfridi Regis Synodo Herfordiensi proposuit, vt deligerent quod fusè habet Beda *lib.* 4. *histor. Eccles. cap.* 5. habebant quoque, & Angli suarum Synodorum vetustiorum Canones, quos leges in editione Conciliorum Angliæ, Henrici Spelmani.

Africanam Ecclesiam suos habuisse Canones quibus in dirimendis controuersiis Ecclesiasticis vterentur, dubium esse non potest viris peritis, & ex antiquis iisque multiplicibus Conciliis Africanis obuium est, quanquam in illis Synodis ordine suo collocandis, & ætate, non exigua apud plerosque sit perturbatio, de qua dicemus *alibi*, & denique habemus Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ, ex Synodis dumtaxat Africanis collectum, à v. c. Christophoro Iustello editum, emendatum, & eruditis notis illustratum. 18

Atque ex his hactenùs in vniuersum disputatis, (accuratiorem enim tractationem suo loco dabimus) colliges priores diuisiones vniuersales iuris Ecclesiastici. Prior est in ius antiquum, nouum & nouissimum, cuius hodie vsus est in iudiciis Canonici: posterior est in ius commune vniuersæ Ecclesiæ, & in priuatum ac quibusdam singularibus Ecclesiis particulare; quod vtrùm aliquando discedat a iure communi, aut etiam cum illo pugnet, disquiremus *alibi*. 3. diuidi poterit vtrumque istud ius in scriptum & consuetudinarium, quod videlicet moribus & longo vsu sensim inductum fuit, nullâ latâ lege, quamuis postmodùm illæ ipsæ consuetudines scriptis mandatæ fuerint, quæ & deinde vim legis habent, & ferè ius eiusmodi, priuatum potiùs est quàm commune, cùm mores sint singulorum, à quibus deindè communicantur aliis, & aliquando contagio quodam latiùs serpont, fiúntque communes, atque tandem edictis & sanctionibus, Senatusconsultis, & supremis Principum, Curiarúmq; iudiciis nonnunquam confirmentur. 19

Quia verò ingens est rerum, de quibus ius Canonicum agit, materia, & velut immensa sylua, vt illud ordine & methodo scientifica tradamus, nouámque scientiam Canonicam, quod molimur hoc opere, explicemus, ipsum in suas partes diuidere, & analyticè partiri debemus, reliquas scientias, quæ singulæ suâ peculiari vtuntur methodo & sui obiecti analysim tradunt, æmulati, ne habeamus dumtaxat confusam collectionem Canonum, & regularum fascem, aut perpetuos indices nullo ordine, qui legentium memoriam onerent, & Codices inutilibus citationibus ac sæpè falsis, aut inuicem pugnantibus, ex quibus nihil certi & constantis colligere liceat. Obserua igitur, antiquum librum & Codicem Canonum, quo vetus vniuersáque Ecclesia vtebatur, continuisse quidem omnes Canones, quibus tunc regebatur Ecclesia, qui vnum tunc veluti corpus compacti erant; cui neque addi, neque detrahi quidquam posset priuata auctoritate, ne aut falsi aliqui facilè supponerentur, aut extra illud corpus vagantes auctoritatem aliquam obtinerent in iudiciis, & politia: quam ipsam ab causam Theodos. nouella de confirmatione suarum nouellarum, ait se in vnum Codicis corpus suorum prædecessorum constitutiones collegisse, ne aliunde quàm ex suo Codice proferrentur in iudiciis, quod idem fuit Iustiniani consilium in suo Codice componendo, quod ipsemet testatur *l.* 7. *C. de emendat. Cod.* Quare deinceps iura, quæ non continebantur in corpore Codicis, extrauagantia nominarunt, quòd extra corpus diuagarentur, vt loquitur Iustinian. Idque ipsum seruauit Ecclesia, quæ etiam solita erat iura, quæ afferebantur, suo Codice non comprehensa, tanquam notha & adulterina nulliúsque auctoritatis reiicere, quod factitatum à Galli-

canis

canis Episcopis in contentione cum Nicolao I. iam alibi monuimus, iterumque monebimus, dicemusque fusius aliquando. Hic porrò primus Codex Canonum, eiusque versio Latina, tum antiquior, tum noua Dionysij Exigui singula consequentia Concilia certo ordine disposita, eaque ac continua serie, nec interruptâ numerorum connexione continebat, nequid videlicet huic Codici detrahi vel addi posset. Quare PP. in Conciliis Ephesino & Chalcedonensi passim vocant, τάξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν κανόνων, ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀριθμὸν ἀκολουθίας, neque in certos titulos aut capitula reuocabantur, aut diuidebantur. Quod idem seruatum videmus in Codice Ecclesiæ Africanæ, de quo nuper.

21 Subsequentes verò Canonum collectores ad certos titulos Canones reuocarunt, & quid de eo capite diuersæ Synodi statuissent, simul retulerunt. Ordior à Latinis. Primus occœpit Ferrandus Diaconus Ecclesiæ Carthaginensis, Dionysio Exiguo suppar, aut etiam Synchronus: floruit siquidem Dionysius vsque ad annum circiter 540. Ferrandus verò ab anno 520. ad annum 548. Iustini & Iustiniani temporibus: eius cum laude meminit Facundus Hermianensis in Africa Episcopus *lib. 4. pro defensione trium capitulorum, cap. 3.* Scripsit igitur Ferrandus opus singulare, quod breuiationem Canonum inscripsit, in qua omnis disciplina Ecclesiastica breuibus quibusdam summulis continetur, citatis ad singulos titulos Conciliorum Canonibus, qui ad eos titulos pertinent, totumque suum opus ducentis triginta duobus capitibus absoluit. Ducentis ferè pòst annis Criſconius vel Cresconius Episcopus Africanus rogatu Liberij vel Liberini item Episcopi æmulatus Ferrandum, quem laudat, simile opus aggressus, Breuiarium Canonicum nominauit, eadem methodo & ratione trecentis omninò capitulis comprehensum. Baronius ad annum Christi 527. ait Crisconium collectioni suæ subiecisse eam, quam in eodem fermè tempore Ferrandus elaborauit, sed alio planè ordine, non citando, sed recitando Canones, quámque meritò Breuiarium Canonicum appellauerit. Verùm non benè videtur illustrissimus Annalium Scriptor facere Cresconium Ferrando supparem, cùm ducentis ferè annis posterior fuerit. Nam (vt diximus) Ferrandus floruit ab anno 520. ad 548. at verò Cresconius circa tempora Leontij Imperatoris, & an. 690. quo adhuc scribebat: siquidem ex illo ipso Codice M.S. Vaticano, quem Baron. an. 527. allegat, vixit Cresconius, quo tempore Ioannes Patricius victoriam de Sarracenis in Africa reportauit, hoc est, ex Cedreno anno 3. Leontij Imperator. & ex Anastasio *in histo. Ecclesiastica*, anno Christi 690. Deindè Cresconij vel geminum fuit opus, vel potiùs bipartitum: prius quidem est Breuiarium Canonicum, eadem ratione & methodo scriptum, qua Ferrandi Breuiatio, quamquam huius ordo & spectabilior & accuratior, quàm Cresconij existat. Posterius integros Canones ac decreta eodem ordine, quo in Breuiatio citantur, refert, inscribitúque in M.SS. Codicibus, *Concordia Canonum*, vel *Liber Canonum*. Quare videtur Baronius Breuiarium Ferrandi & Cresconij in vnum confudisse, ideoque ait Cresconium subiecisse suam collectionem Canonum illi, quam elaborauit Ferrandus eodem ordine, non citando sed recitando Canones. Itaque Breuiarium, in quo disciplina Ecclesiastica comprehenditur per subtilitatem titulorum, notatis ad singulos titulos Conciliorum Canonibus, tribuitur Ferrando à Baronio; cui collectioni subindè Cresconius singulis titulis Canones integros subiecerit, atque ita voam collectionem integram perfecerit magno lectoris compendio, vti monet ipse Cresconius *in præfatione suæ concordiæ*, cum tamen fuerint duo distincta ista Breuiaria Canonum, vnum Ferrandi, alterum Cresconij, quæ licèt ordine conueniant, in pluribus tamen aliis differunt, vt disserit Voëlius *in præfat. ad Bibliothecam iuris Canonici*, quam nuper accuratè non modò numero capitulorum, sed etiam materiâ. Ferrandus plurima allegat Concilia etiam Africana, quorum ne meminit quidem Cresconius, hic etiam Canones Apostolorum & Concilij Chalcedonensis, atque RR. PP. decreta refert, quæ nusquam laudauit Ferrandus. Præterea Cresconius vtitur editione Dionysij Exigui, ex eáque refert Canones iisdem penè verbis, iisdémque numeris: secus verò Ferrandus, qui codicibus antiquioribus vetstione Dionysiana, atque adeò diuersis vsus omninò est. Sed hanc Ferrandi & Cresconij consonantiam, & discrepantiam faciliùs intelliges ex tabulis vtrique operi subiectis, *tomo priori Bibliotheca iuris Canonici*.

3. Ante Cresconium Martinus, Dumiensis cœnobij Abbas, & fundator in Gallæcia, & deindè Bracarensis Episcopus regnante Theodemiro, seu Mirone, Sueuorum Rege in Hispaniis, & Athanagagildo Vvisigothorũ, Iustiniano imperante edidit collectionem Canonum Orientalium ex Græcis Synodis, in gratiam Nimigesij, in Gallæcia Episcopi. Non tamen omnia ex Græcis collegit: aliqua siquidem inseruit ex Concilio Toletano I. & ex quibusdam Bracarensibus, neque Græca (vti habentur) reddidit, sed aliquando ex duobus aut tribus diuersorum Conciliorum capitulis vnum conficit, vti aduertit Anton. Augustin. *in iudicio de collectoribus Canon.* Quare vtilissimam nobis operam præstitit Ioannes Douiatus Tolosanus, Canonum sacrorum professor Regius, & Parisiensis Antecessor, qui opus illud edidit, adscriptis ad marginem tum variis lectionibus, tum Canonibus Conciliorum, ex quibus capitula quæque non indicati s fontibus depromta fuerant ab auctore. Diuisit porrò Martinus suum opus, ac proinde totum ius Canonicum in duas partes; prior est de personis, & rebus ac ritibus Ecclesiasticis. Secunda de rebus ad laicos pertinentibus, & omnia octoginta quatuor capitibus absoluuntur. Obiit anno 580. Childeberti Regis Francorum V. vt testatur Gregor. Turon. *lib. 5. hist. cap. 37.* præfuerat Bracarensi Concilio II. æra Hispanica 610. id est Christi anno 572. Fuit natione Pannonius, & ex Orientis partibus nauigans venit in Gallæciam, non, vt mendosè legitur apud Isidor. *cap. 22. Catalog. de viris illustribus*, & apud Honorium Augustodunens. *lib. 3. de luminaribus Ecclesi.* & alios, in Galliam. Primus igitur ius Canonicum in suas partes distribuit, vt vides.

Quartò, anno Domini 827. Ansegisus Lobiensis 23 Cœnobij Abbas, & deindè Senonensis Archiepiscopus capitula Caroli Magni, & Ludouici Augusti atque Lotharij filij eius Cæsaris adunauit, & quatuor libellis distinxit. In primo quæ domnus Imperator ad itgem Ecclesiasticam pertinentia fecit, descripsit: in secundo libello quæ domnus ac piissimus Imperator Ludouicus & Lotharius Cæsar filius ipsius ad eandem legem Ecclesiasticam ediderunt: in tertio ea quæ domnus Carolus: & in quarto, quæ Ludouicus & Lotharius ad legem mundanam edixerunt. Vides itaque Ansegisum eandem partitionem secutum fuisse in adunandis capitularibus Caroli Magni, & consequentium Imperatorum ac Regum, quam iniuerat prius Martinus Bracarensis, & quæ ad disciplinam Ecclesiasticam faciebant duobus libellis adunasse, quę ad legem mundanam duobus aliis, sicut Martinus totam suam iuris Canonici collectionem diuiserat

diuiſerat in ea quæ agebant de perſonis, ritibus ac rebus ſacris, & quæ de rebus ad laicos ſpectantibus.

Iſtis quatuor libris tres alios addidit Benedictus Leuita, & deſcripſit tum quæ omiſſa vel ignorata fuerant ab Anſegiſo Abbate, tum conſequentium Regum & Imperatorum ordine quidem ſibi proprio, ſed ad iuris Canonici analyſim parum commodo. Sunt & additæ deinceps tres appendices, quarum prima pertinet ad ſtatuta quæ plures Abbates in palatio Aquiſgranenſi iuſſu Ludouici Pij anno Chriſti 817. coacto ad diſciplinam monaſticam ſanxerunt. Secunda additio continet capitula, quæ ſeriùs reperta ſunt. Tertia comprehendit quæ maximè ad Epiſcopos ſpectant.

24 5. Burchardus ex Monacho Lobienſi Vvormacienſis Epiſcopus collaborante Osberto Abbate ſuo viro doctiſſimo, edidit ex Conciliis, Pontificibus & Patribus Catholicis, atque Imperatorum & regum ſanctionibus, magnum volumen XX. libris diſtinctum, quod Trithemius decretum, Sigebertus Canonum volumen, Iuo Carnotenſis collectionem vocant. Laudat Iuo eius prudentiam in ſecernendis rebus, de quibus agitur, ordine non quidem inutili, ſed qui aptior eſſe potuiſſet, Anton. Auguſtin. qui & vitio cæteris deinde ſubſequentibus ſcriptoribus communi, laboraſſe ait, *Quod non ex fontibus ipſis hauſerit ſingula, ſed ex riuulis & ſtagnis aliorum, ac proinde non ſine vitio & mendis. Obiit anno* 1026. *die* 14. *Octobris.*

Illum Simlerus malè in indice Iuriſconſultorum nominauit Bruccardum Lambienſem pro Burchardo Lobienſi monacho, vt diximus. Ioannes Molinæus præf. in Iuonem, obſeruat Burchardũ primùm totum ius Pontificium in artem redegiſſe, ipſi quidem materiam ſuppeditaſſe Iſidori promptuaria. Enimverò ordinem, & œconomiam eorum, quæ apud Iſidorum rudia, indigeſta, ac confuſa iacebant contuliſſe, & methodum Iuſtinianeam ex parte imitatum fuiſſe, atque cæteris deinde compilatoribus hac in parte præiuiſſe.

25 6. Deusdedit Cardinalis Presbyter tituli SS. Apoſtolorum in Eudoxia an. 1086. *ex variis ſanctorũ patrum & Chriſtianorum principũ auctoritatibus potioribus quibuſq; in vnũ congeſtis deflorauit opuſculum quadrifaria diſpertitum partitione*, vt ipſemet loquitur in illius præfatione ad Victorem III. ſucceſſorem Gregorij VII. Primo autem libro agit de priuilegio auctoritatis Romanæ Eccleſiæ; & quia Eccleſia ſine Clero ſuo eſſe non poteſt, neque Clerus ſine rebus temporalibus ſubſiſtit, ſubiunxit ſecundum & tertium de Clero, & rebus eiuſdem Eccleſiæ. Quia verò ſæculi poteſtas Dei Eccleſiam ſibi ſubiugare nititur, libertas Eccleſiæ & Cleri, & rerum eius tertio & maximè 4. libro euidenter oſtenditur, qui ordo non eſt quidem incommodus, verùm non complectitur totum ius Canonicum, & ferè de priuilegio Eccleſiæ Romanæ, atque libertate Cleri aduersùs ſæculares poteſtates qua ipſam ſub iugum mittere conantur, diſputat. Deinde non allegat duntaxat dicta Patrum & Conciliorum, vti faciunt alij collectores, ſed ipſemet pugnat rationibus, illiſque Patrum dicta confirmat & aduerſariorum obiecta diluit, acriuſque agit, cauſam quæ id temporis Eccleſiam perturbabat. De inueſtituris Epiſcoporum & Abbatum, per virgam & annulum quas Henricus Imperator ſibi vſurpabat, acriter repugnante Gregorio VII. diſputat: igitur Cardinalis dum ſuo opere, non collectorem Canonum agit, neque certis ſemper auctoritatibus agit.

26 7. Circa idem tempus ſanctus Anſelmus Lucenſis Epiſcopus, Gregorij VII. indefeſſus cooperator, vt ait Sigebertus *in Chronico* anno 1086. ſcripſiſſe dicitur collectionem hac inſcriptione, *Authentica & compendioſa collectio regularum & ſententiarum ſanctorum Patrum, & auctorabilium Conciliorum.* Dubia huius operis fides eſt, & inter varios illius Codices magna diuerſitas & perturbatio multaque alia in illam obiicit Anton. Auguſtin. *cap. 29. tractat. de collectoribus Canon.* Henricus Caniſi. *tom. 6. antiquar. lection.* edidit huius Anſelmi nomine breuem quandam Canonum collectionem, quæ eſt dumtaxat tractatus de facultatibus Eccleſiæ non vſurpandis à ſæcularibus, quod ex ſcripturis, Conciliis, & Romanorum Pontificum teſtimoniis comprobat.

8. Iuo ex ſancti Quintini Beluacenſis Præpoſito & 27
Canonico Regulari Ordinis S. Auguſt. creatus Epiſcopus Carnotenſis ab Vrbano II. anno Chriſti 1092. ſcripſit, vt ipſemet loquitur *in prologo ſui operis*, Exceptiones Eccleſiaſticarum regularum, partim ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, partim ex geſtis Conciliorum Catholicorum Epiſcoporum, partim ex tractatibus Patrum Orthodoxorum, partim ex inſtitutionibus Catholicorũ Regum. Vocem, *Excerptiones*, ſolus vſurpauit Trithem. cum alij atque etiam M. S C. S. Victoris Pariſienſis, & in omnibus edisis legatur *Exceptiones*; teſtituit tamen Molinæus in ſua editione *Excerptiones*, eamque emendationem tanquam legitimam Anton. Auguſtin. aliique recipiunt. Hoc opus, Decretum Iuonis, inſcribitur. Plurima deſumpſit ex Burchardo: excipe tamen ſecundam partem, in qua fuſiùs agit de errore Berengarij. In 16. parte plurima inſeruit ex Iure Ciuili Romanorum, & ex Capitularibus Caroli aliorumque ſubſequentium Imperatorum & Regum. Totum opus XVII. partibus comprehenditur, quæ tamen ad pauciora capita commodiùs fortaſſis reduci poſſent. Primum eſt de fide & Sacramentis & actionibus ſacris, quod continebit partem XVII. & I. IIII. & IV. Alterum caput agit de perſonis, nimirum R. P. Primatibus, Metropolitanis, & Epiſcopis, *parte* 5. de Clericis, 6. *parte* de monachis. *VII. parte* caput III. agit de variis ſceleribus, de quibus Eccleſia & Ius Canonicum agit, ſiue de quibus Canones lati ſunt, nimirùm de Virginum & viduarum raptu, & coniugij violatione. 8. *parte* de inceſta copulatione. *Parte* 9. de variis homicidiorum generibus. 10. *parte* de incantationibus, Auguriis, ſortilegiis, diuinationibus & cæteris huiuſmodi. 11. *parte* de mẽdacio, periurio, falſariis, &c. 12. *part.* de raptoribus, furibus, venatoribus, maledicis, contumelioſis, comeſſantibus, &c. 13. *parte* caput IV. de pœnis & pœnitentiis nempè de excommunicatione. 14. *parte* de pœnitentia. 15. *parte* denique cap. V. agit de officiis laïcorum, & eorum cauſis. 16. *parte* præter decretum eſt aliud opus *Panormia* dictum, quod Iuoni quoque tribuitur: ſed verùm Iuonis germanus fœtus ſit iure merito dubitant viri docti, veriúſque eſt, quandam dumtaxat eſſe Iuonis decreti epitomen, malè concinnatam, cuius auctor ignoratur. Vincentius Bellonac. *l. 26. ſpeculi, c. 84.* narrat Hugonem quẽdam Catalaunum volumine decretorum Iuonis abbreuiato compoſuiſſe libellum quendam portatilem, qui ſumma decretorum Iuonis appellebatur. Hanc ſummam eſſe ipſam Panormiam coniicit Molinæus *in præfat. ad Iuon.* & alij quidem, ſic dictam quòd paucis tota iuſtitiæ & legum materiam complecteretur. Anton. Auguſtin. *cap. 31. de collector.* ſuſpicatur Panormiam fuiſſe Hildeberti Cænomanenſis primùm Epiſcopi, deinde Turonenſis, qui fuit Honorij II. familiaris, eò quòd *Epiſt.* 48. *vel* 49. dicat ſe excerptiones decretorum, quas in vnum volumen ordinare diſpoſuerat, nondum ad ſuum finem perduxiſſe; bonam tamen earum partem explicuiſſe. Et *Epiſt.* 81. *aliàs* 83. illa

ipſa

ipsa habeat quæ Ivo in prologo decreti. Verùm in plerisque mendosas, mutilatas, & imperfectas esse Hildeberti hactenùs editas Epistolas, vt necesse sit iterum illas ad M. S S C. codices exigere monet Philippus Labbæus *in dissertatione de scriptoribus*, fuitque facile quæ erant Ivonis Hildeberto tribuere, vti in aliis contingit sæpiùs, & neque Labbæus ipse, neque alij qui Indicem scriptorum Hildeberti texuerunt, illi decretorum volumen vllum aut collectionem Canonum tribuerunt. Sanè Panormiam Ivonis non esse patet ex eo quòd adducat quasdam sanctiones Innocentij II. qui in R.P. electus est anno 1130. obiitque anno 1143. cùm Ivo obierit anno 1115. vel, vt alij volunt, anno 1114. vel 1116.

18 9. Circa eadem ferè tempora Henrici 4. & 5. & aliquot consequentium Imperatorum, qui eum Gregorio VII. Victore III. Vrbano II. Paschali II. de investituris grauissimè contenderunt & variis modis Ecclesiam grauissimè vexarunt, pij & viri eruditi ad ius Ecclesiæ & Romanorum Pontificum dignitatem, auctoritatémve tuendam in colligendis veterum Conciliorum Canonibus & Pontificiis antiquis decretis laborarunt, vt ex iis constaret quænam fuisset olim antiqua disciplina, quæque retinenda esset. Itaque plures eiusmodi collectiones emanarunt ea ætate: nam Gregorius quidam Presbyter sub Callixto II. qui vixit an. 1119. scripsit collectionem Canonum, quam Polycarpum nominauit. Quare fallantur qui nomen auctoris esse putant, & vt sic allegant, cùm sit nomen ipsius operis, non extenditur vltra nominatum Pontificem: dicitur esse in Bibliotheca Vaticana lib. 27. comprehendens. Eo vsi sunt emendatores Gratiani Romæ: eius quoque meminit Augustin. *dial. 15. lib. 2. de emendat. Gratian.* & *tract. de collectorib. c. 31.* breuiorem fuisse tractatum existimat.

19 10. Fuit & alia collectio quam Cæsaraugustanam nominat Anton. August. *cap. 33. de collecto.* & *dialog. 5. de emendat. Grat.* eò quòd ad ipsum missa fuerit ex monasterio Cæsaraugustano Catthusiensium. Diuiditur in 15 libros, continet Conciliorum Canones, Sanctorum Patrum testimonia, & RR. PP. decreta vsque ad Vrbanum II. dumtaxat, vnde eius tempore videtur scripta circa annum 1088.

11. Est & alia Tarraconensis ab eodem Augustino dicta, eò quod ex insigni & regio Monasterio, circa Tarraconem quod *Populeti* vel *Polete* vocatur, eruta fuerit, non extenditur vltra Gregor. VII. cùm subsequentium Pontificum non meminerit, ideò paulò ante Cæsaraugustanam collectionem conscripta fuisse videtur.

30 12. Anno 1151. Eugenio III. Pontifice Gratianus Clusij in Etruria natus, Monachus Benedictinus composuit ex Conciliis, Epistolis RR. PP. & Patrum sententiis Decretum imitatione, vt videtur, Ivonis, quo posterior fuit annis ferè quinquaginta, quamquam Ioan. Molinæus *præfat. in Ivon.* existimet Gratianum neque Ivonis, neque Burchardi decretum vidisse, sed vtriusque tantum compendiis adiutum esse, quia si vel fontibus ipsis Canonum, vel Ivonis, vel Burchardi limpidissimis riuis hausisset, non tam multas feces collegisset, quas ex compendiis lutosis contraxit, neque *eo vecordiæ potuisse procedere Gratianum. vt existimaret suorum centonum & farraginum aliquod operæ pretium futurum, quoad alterius horum, Burchardi inquam, aut Ivonis, volumina superessent.* Quamquam sapientet observat idem Molinæ. non idem Gratiano, quod Burchardo & Ivoni consilium fuisse: isti enim simplicissimam eámque optimam discendi docendique iuris Pontificij rationem & methodum tradere contenti, singula ad conuenientes titulos col-

legerunt, & aptis sedibus collocauerunt, nihilque vel disputando vel explicando addiderunt. At verò Gratianus non tam studuit artem iuris Pontificij dare, quod priores Compilatores tentarant, quàm constitutionum Ecclesiasticarum diuersitatem, & antinomiam, quantum liceret, componere; quod primæua illius inscriptio docet, nempe Canonum dissonantium concordia, quæ sola in omnibus veteribus exemplaribus inuenitur, erasa vbique voce, *Decretum*, tanquam inepta, vti observat Anton. Aug. *dialogo 1. de emend. Gratian. lib. 1.* Vide eundem *ibid. in addition.* Hinc fit vt Turrecremata *in proœm. quæst. 12.* quærat quomodo Canones, qui instinctu Spiritus sancti editi sunt, dissonantes inter se esse possint; respondétque id non esse in veritate, sed in apparentia; non in spiritu intelligentiæ, sed in superficie litteræ, traditq; 7. regulas siue claues ad componendam istam dissonantiam, de quibus alias. Gratianus itaq; inquiebat Molinæus, non tam compilatorem Canonum, quàm disceptatorem, & cognitorem agit, & qui in Gratiani volumine methodum vestigant, videntur, inquit Molinæus *l. c.* non absimiles iis qui delphini in syluis, aut in fluctibus apri venationem instituunt, aut qui ea quærunt, quæ nusquam sunt. Denique magistrum esse censet valdè confusum, impeditum, & inconditum, omnique tractandi, docendique dexteritate, & venere carentem: miranturque plures quánam iudiciorum peruersitate factum fuerit, vt hoc vno recento, alij omnes maximè Burchardus & Ivo ab Scholis ita exulent, vt ne quidem priuatim legantur. Hæc aliáque Ioann. Molinæus, parùm fortassis in Gratianum æquus, & in Ivonem, quem ferè primus è tenebris in lucem dabat, propensus: nam licèt multis mendis & fecibus sordeset quondam Gratianus, hodie tamen aliquot summorum Pontificum curâ, & eruditissimorum virorum longâ & accuratâ operâ emendatus non immeritò teritur omnium manibus, & in Scholis prælegitur, illique illustrando & Burchardus & Ivo commentarij instar esse possunt, quod fatetur ipse Molinæus; immò & aliqui volunt, hoc opus ab Eugenio III. fuisse probatum. Quod si verum sit, aliud non afferet illa probatio, quam permissio illud legendi, adducendi in iudiciis Ecclesiasticis quoad Canones & decreta, quæ adducit, quæ Pontifice Eugenio nondum à Librariis corrupta aut deprauata fuerunt, monétque Anton. Augustin. *libro 1. dial. 1. de emendat. Gratian.* nihil eò opere, si rectè scriptū legatur, & ex suis fontibus singula capita deducta sint, vtilius iuris Pontificij studiosis esse posse, vt mirum videri non debeat, si in hoc vno potissimùm Compilatore castigando, & emendando tantùm operæ & laboris impensum fuerint: quod testatur Anton. Augustin. *dialogo citato, & libri posterioris dialogo 15.* Quod attinet ad ordinem quem tenuit Gratianus, is non peruersus ita videtur, vt contendebat Molinæus, vti videbis apud Azor. *lib. 3. cap. 19. 1. par. instit.* Iulio Pacio *in œconomia* vtriusque iuris fusè & distinctè, Possevin. *in Bibliotheca lib. 17.* & aliis solemnis diuisio, quam sequitur, & paucis non ita sigillatim explicat Turrecrem. *in proœm. q. 11.* est in tres principes partes, & veluti summa capita, quæ iterum subdiuiduntur. Prima igitur pars est de ministeriis Ecclesiasticis, & eorum officiis, quæ centum & vna distinctione continetur, & appellatur distinctionum, siue ordinandorum; & iterùm in 7. partes diuiditur. Prima est de lege & de differentiis specierum ipsius. Secunda agit de officiis Ecclesiasticis, vnde originem habuerunt, & quare sic appellata sunt, de eorum ad inuicem differentiis, de examine eorum; qui ad talia officia promouendi sunt, quidve ad vnumquodque

quodque officium pertineat & protenditur *ad §. nunc autem dist. XXV.* Tertia pars tractat de ordine Episcopali, & in Episcopo requisitis, per XIII. capitula Apostolicæ regulæ, vbi & de continentia Clericorum, vsque ad dist. XXXV. & protenditur hæc pars *ad dist. L.* Quarta est de impedimentis ordinandorum, vel exercitiis iam ordinatorum, ideoque agit de hæreticis, de bigamis, seruis, publicè pœnitentibus, filiis presbyterorum, corpore vitiatis, & aliis quibusdam impedimentis, & porrigitur ad lx. dist. Quinta pars de gradibus à quibus, & ad quos Clerici sunt promouendi, adeoque de Canonica electione, de ordinatione & consecratione, quibus fit Clericorum promotio disputat LXXXI. dist. Sexta pars nouo compendio tradit XIII. Apostolicas regulas vsque ad XCIII. dist. Septima cùm inter ministrorum Ecclesiasticorum officia sit magna inæqualitas, aliique sint maiores, alij minores, tum ratione ordinis, tum ratione administrationis, idcircò *tract. de maioritate, & obedientia,* vsque ad secundam partem principalem, quæ est causarum, & tractatuum de negotiis tam Ecclesiasticorum quàm laïcorum, quæ nimirùs tamen pertinent ad Ecclesiam, vt de matrimonio, & de his quæ ad omnium salutem spectant, continet causas XXXVI. inserius tamen est causæ 33. tractatu de pœnitentia. Denique III. pars principalis agit de Ecclesiasticis Sacramentis, & 5. distinctionibus continetur, quæ diuisio, vt vides, perturbata nonnihil est, & illa Pacij prolixior, & minutior: tu tibi quam voles, finges, nisi quam *libro* 1. attulimus, tibi commodior videatur.

31 13. Post Gratianum qui, vt diximus, collectionem suam scripsit an. 1151. Bernard. Circa Papiensis præpositus, deinde Fauentinus Episcopus Breuiarium extrauagantium scripsit, hoc est collectionem Epistolarum RR. PP. quas decretales nominamus: ipse verò extrauagantes dixit quòd extra corpus iuris vagarentur: in illis adducit Epistolas Alexandri III. Lucij tertij, aliorúmque subsequentium, ac demùm Cœlestini III. qui obiit anno 1198. ideoque hæc decretalium collectio prior fuit Gregorianâ, de qua mox, quamuis iisdem titulis ambæ constent: ideoque veteres eam primam compilationem vocarunt, alij librum primum, & cæteras deindè collectiones, compilationem secundam, tertiam, quartam, quintam, alij librum 2. 3. 4. 5. dicuntur tamen ab Speculatore, & ab eius interprete Ioanne Andrea filio, fuisse, antiquiores collectores Ruffinus, Siluester, Ioannes Hispanus, Ioannes Falensis, siue Fauensis, siue Fauentinus, quorum scripta se vidisse negat Anton. Augustin. *in præfat. de quinque veteribus collectionibus decretal.* Potuerunt illi ex decretorum collectionibus à Burchardo, Iuone, Anselmo, & Gratiano aliisque nuper recensitis suas farragines congerere. Prætereà idem Bernardus scripsit summulam, iisdem diuisam titulis, & glossulas suæ collectioni adiecisse dicitur.

32 14. Duodecim annis à prima ista Bernardi compilatione decretalium, facta est alia, eáque secunda compilatio dicta à Gilberto, atque Alano, & qui nomen aliis præripuit, Ioanne Gallensi siue Vallensi Volaterrano, illa eorundem Pontificum rescripta refert, atque etiam Cœlestini III. illique Vallensis sua addidit scholia, & demùm eius collectionis interpretes fuerunt Hugo Ferrariensis Episcopus, cuius aliquandò meminit Innocentius III. & Bernardus Compostellanus, Maior, Archidiaconus, in eamque notas & scholia Vincentij, Alni Tauoredi, Laurentij, & aliorum se vidisse testatur Anton. Augustin.

33 15. Cœperat eodem tempore tertiam collectionem laudatus Bernardus Compostellanus ex registris Innocentij III. eáque Romana compilatio dici cœperat: verùm cùm ea plura referret quæ à recepto iudiciorum vsu dissidebant, offensi Romani, ab eodem Innoc. III. impetrarunt vt aliqua tandem compilatio Pontificia auctoritate conficeretur, ederetúrque: quæ enim hactenùs prodierant siue decretorum, siue decretalium collectiones, non nisi priuatâ collectorum auctoritate, sicut & studio concinnatæ fuerant, Quare quæ in illis referebantur, facile negari poterant, nisi ex scriniis Romanæ Ecclesiæ probarentur. Annuit iustæ petitioni Pontifex, & Petrum Beneuentanum, Notarium huic rei perficiendæ præfecit, anno sui Pontificatus XII. Christi 1209. quod testatur ipsemet Innocent. ad Magistros scholares Bononienses Epistola, quam refert Anton. August. initio tertiæ collectionis, qua testatur Pontifex Epistolas decretales à Petro subdiacono, & Notario suo fideliter compilatas, & sub competentibus titulis collocatas contineri in suis registris, vsque ad annum XXII. easque se sub bulla transmittere, vt sine dubitationis scrupulo iis vti possint in iudiciis & Scholis. Vide Bosquetum *in notis* ad Innocentij registrum ab ipso editum, *ad librum* 1. *Epist.* 71. vbi refert præfationem Tancredi Bononiensis ad compilationem tertiam ex M. SC. Codice, vbi quæ ad varias compilationes pertinent, narrat, & de earum auctoribus agit; ipse verò primas & secundas decretales glossulauit. Collegit quoque Bosquetus glossas quartæ compilationis, quas Ioanni Teutonico tribuit, Anton. Augustin. esse ipsius Tancredi, quamuis in singulis Glossis nomen Ioannis scriptum reperiatur, quod videlicet aliquid addiderit, aut notarit, & cùm solum reperiatur nomen Io. quis fuerit ille Io. siue Ioannes, nobis diuinandum relinquitur. Huius collectionis interpretem fuisse Paulum Hungarum refert Ioannes Andre. filius.

34 16. Celebrato Concilio Lateranensi, cui præfuit idem Innocent. III. anno 1213. Pontificatus eius anno 18. facta est quarta collectio Canonom & Capitulorum LXXI. quæ in eo condita fuerant, & aliquot rescripta, quæ eo quinquennio ediderat Innocent. ipse adiecta, quamquam geminam fuisse hanc collectionem, obseruat Anton. August. quarum vna solos Concilij Canones complectitur, altera etiam subsequuta Innocentij decreta: eius interpretes fuere Vincentius, Ioanoes, Iacobus, & Robertus ex Antonio Augustino.

17. Innocentio suffectus est Honorius Item 3. anno 1216. cuius constitutiones deindè sunt à Tancredo Bononiensi Archidiacono collectæ, fuitque illa quinta collectio, quæ dicta est Honorij III. illam interpretatus est Iacobus Albanus Fauentinus Episcopus Henrici Ostiensis præceptor.

35 18. Demùm Gregor. IX. qui proximè Honorio 3. fuit subrogatus anno 1227. cùm diuini humanique iuris scientissimus esset, opera Raymondi de Pennafort Ordinis Prædicatorum, Capellani sui, & sanctitate ac eruditione eximij, decreta priorum omnium Pontificum, & sua quoque ex diuersis Conciliis & Epistolis, in quibus sparsa erant, colligi curauit, in ordinem ac compendium digeri quinque libris comprehensa decretalium nomine, & ab omnibus in controuersiis iudicandis vbique seruari præcepit. Extat huius Pontificis ea de re constitutio & in bulla Canonizationis eiusdem Raymondi, facta à Clemente VIII. *tom.* 3. *Bullar. constit.* 77.

36 19. His quinque libris Gregorianæ collectionis

Bonifac.

Bonifacius VIII. anno 1294. Pontifex electus sextum, in quinque etiam libros, & sub iisdem titulis diuisum addi curauit opera Guillelmi Archiepiscopi Ebredunensis, Berengarij Episcopi Biterrensis, & Magistri Richardi de Senis S. R. E. Vicecancellarij, & deindè Cardinalis, qui & vetera decreta recensuerunt, & noua addiderunt, Ipsius maximè Bonifacij; quæ omnia constant ex Bonifacij constitutione, ad Bononienses, vt eo volumine vtantur in iudicijs, & Scholis, nullas alias præter eas quæ illi volumini inserantur, aut specialiter referuntur decretales, aut Constitutiones prædecessorum suorum RR. PP. post editionem huius voluminis promulgatas recepturi. In hunc librum Glossas continuas scripsit Ioannes Andreas Bononiensis.

37 20. Centum ferè annis posterior Clemens V. anno 1305. Pontifex electus, plurimas constitutiones, tum in Concilio Viennensi, cui præfuit, tum post ipsum Concilium plurimas constitutiones edidit, quas in vnum collectas libris 5. & varijs titulis distinctas eodem ordine, quo priores Pontifices Gregorius & Bonifacius suas collectiones ediderant, vulgare cupiebat, sed cùm id perficere non potuerit, Ioannes XXII. eius successor eas publicauit titulo Clementinarum, quas Ioannes quoque Andreas Bononiensis suis glossematis illustrauit.

38 21. Denique ipse Ioannes XXII. creatus an. 1316. tum proprias constitutiones, tum aliorum Pontificum, quæ in prioribus collectionibus non continebantur, vulgauit sub nomine Extrauagantium duabus compilationibus, priori quidem Extrauagantium Ioann. XXII. sub quatuordecim titulis comprehensas, posteriori, nomine Extrauagantium communium libris 5. eo ordine & serie, quo aliæ decretales Gregorij & Bonifacij relatæ sunt.

Atque his omnibus libris continetur nouissimum Ius commune decreto Gratiani, 5. decretalium, 6. decretalium, Clementinis & Extrauagantibus, in quibus idem omninò ordo tituli, eadémque diuisio seruatur, quibus accedunt nouæ constitutiones quæ quotidiè pro negotiorum ac rerum diuersitate prodeunt, quæ facilè ad aliquot caput, & titulum veterum constitutionum reuocari possunt, cùm eas aut abrogent, aut restringuant, aut amplificent, aliâve quâpiam ratione immutent.

Diuisionem porrò totius illius scripti Iuris facilè ipsâ lectione deprehendes, aut tibi aliam, si lubeat, concinnabis. Intereà dum nos vnum, nisi fallor, tradendæ, discendæve scientiæ Canonicæ commodissimum tibi paramus, adi Iulium Pacium in Oeconomia vtriusque iuris. Atque hactenus de partitione & veluti œconomia iuris Ecclesiastici apud Latinos.

39 Venio ad Græcos: Monui verò nuper, primam apud illos collectionem Canonum continuâ serie & ordine factam fuisse, neque in certos titulos & capita digestam fuisse, vt appatet ex veteri Codice Canonum tum Ecclesiæ vniuersæ, tum Ecclesiæ Africanæ, sed posteà subsequentem plures in titulos & capita collegerunt.

40 Primus fuit Ioannes Scholasticus Antiochiæ Presbyter & Apocrysiarius, & deindè Eutychio Patriarcha Constantinopolitano in exilium pulso, in eius locum à Iustiniano suffectus est. Dictus verò fuit Scholasticus: quia prius in foro ex Scholasticorum ἀπὸ σχολαστικῶν Aduocatorum numero fuerat. Composuit ille συναγωγὴν κανόνων, & Canones Concliorũ in Codice veteris Ecclesiæ recensitos in quinquaginta titulos digessit, non obseruato ordine temporis, neque serie & consequentia numerorum, sed singulos Canones ad eandem rem pertinentes sub eodem titulo integros collocauit, atque vt ipsemet præfatur, οὐ τάξιν τινὰ καὶ ἀκολουθίαν ἀριθμῶν, ἀλλὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις συναρμόσαντες, καὶ ἑνὶ κεφαλαίῳ συμπλέξαντες. Hic primus addidit suæ collectioni Canones Apostolicos LXXXV. & Concilij Sardicensis XXI. & S. Basilij LXVIII. Hunc allegare videtur Nicolaus I. *in Epist. ad Photium Patriarcham Constantinop. Quomodò non sunt*, inquit, *penes vos Canones Sardicenses, quando inter quinquaginta titulos, quibus concordia Canonum apud vos texitur, ipsi quoque reperiuntur.* Vocat concordiam Canonum Nicolaus, quia concordantes Canones per certa capita distributi, in vnam consonantiam reducti sunt.

Scripsit idem Ioann. Scholasticus Nomocanonem, seu Epitomen prioris collectionis quinquaginta titulorum, omissis integris Canonibus; quorum sententiam & numerum tantum adnotauit; & illi, τὰ συνάδοντα νομικὰ, hoc est, concordantes leges, maximè nouellas constitutiones Iustiniani adiecit. Videtur ad hoc opus respexisse Theodorus Balsamon *ad Canon. primum Concilij Constantinopol. in Trullo*, in exemplari Græco Ioan. Tilij, & Latina interpretatione Gentiani Herueti, vti existimauit Christoph. Iustell. *in præfat. ad hoc opus*, vbi & obseruat videri Ioannem hanc suam collectionem Canonum quinquaginta titulis distinctam perfecisse, cùm adhuc Antiochiæ Presbyter esset: Nomocanonem verò vbi Patriarcha Constantinopolit. factus fuit à Iustiniano, demdè suppositiuâ esse inscriptionem quæ in M.SC. Codice Bibliothecæ regiæ legitur, θεοδωρήτου ἐπισκόπου κύρρου; quasi Theodoretus Cyrrensis Episcopus, esset auctor collectionis quinquaginta titulorum, cui Ioannes Scholasticus leges attexuerit; quod contra omnium aliorum M. SSC. Codicum fidem esse ostendit; qui omnes Ioanni hoc opus tribuunt, & vni eidemque auctori vtramque illam collectionem. Adde neque Theodoreto dignam esse eiusmodi collectionem, neque eius stylum sapere, qui præterea Canones Apostolicos & Sardicenses à Græcis nondum receptos; & veteri Codici Canonum, quo vniuersa Ecclesia vsa est in Concilio Chalcedonensi, cui ipsemet Theodoretus interfuit, nondum additos; primus suæ collectioni nõ adiecisset. Itaque Ioannem Scholasticum huius collectionis primum auctorem, vt omnes alij Codices præferunt, debemus agnoscere. Quam turpi verò adulatione Patriarchatum Constantinopolitanum sibi quæsierit Ioannes, fauens hæresi Iustiniani, quo sibi resistentem sanctum Eutychium Sede sua exturbauit, disces ex Baronio an. 564. Sed tandem obiit Ioan. ann. 578. & S. Eutychius ab Imperatore: Sedi suæ magnâ omnium gratulatione restitutus fuit.

2. Post Ioann. Scholasticum Alexius Aristinus Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ pluribus pòst 41
annis, hoc est anno M. C. XXX. iussu Ioannis Comneni Imper. Epitomen Canonum edidit: eius fragmentum refert Genebrard. *lib. de Trinit.* ex opere quod inscribitur, σύνοψις τῶν ὅλων κανόνων τῶν ἐκτεθέντων παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων ἓξ συνόδων καὶ τῶν μερικῶν τῶν αὐτῶν τοπικῶν. Continet illa Epitome Canones Codicis veteris Ecclesiæ, & priorum Conciliorum additis Canonibus Apostolicis, Sardicensibus, & Africanis XXII. Trullensibus & tribus Epistolis Canonicis S. Basilij, illam ex Bibliotheca regia Christophorus Iustellus edidit.

3. Simeon Magister Logothetæ posterior Alexis 42
similem Epitomen scripsit, quamuis alio ordine, cùm Concilia quatuor œcumenica priori loco, topica secundo loco addiderit, tertio verò Canones Apostolicos Africanos LXXXIV. Trullenses, & ad

tres eaſdem Baſilij Epiſtolas Canonicas. Hoc opus habemus ex M. S C. Codice regiæ Bibliothecæ, Iuſtelli operâ.

4. Arſenius monachus & Patriarcha Conſtantinopolitanus qui imperante Theodoro Laſcari iuniore vixit circa annum M.C C.LV. ſynopſim quoque Canonum ex ſimilibus & concordantibus Canonibus Conciliorum & Patrum Græcorum Epiſtolis à Synodo Trullana receptis concinnauit, & νομικὰ κεφάλαια, ſiue concordantium legum capita adiecit, & nomocanonem idcircò inſcripſit, edidit ex eadem regia Bibliotheca Iuſtellus.

5. Præiuerat his omnibus Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui eiecto per Bardam Cæſarem S. Ignatio anno 858. ſedem Conſtantinopolitanam inuaſit, & de quo plurima Baron. aliique ſcriptores. Nomocanonem titulis XIV. ex Canonibus Apoſtolicis, Conciliorum, & Imperatorum legibus concinnauit. Scripſit præterea Epitomen ſeptem Conciliorum generalium, quam Græcè & Latinè edidit Iuſtellus cum Nilo, incertóque alio auctore de eodem argumento libellum quoque Synodicum qui omnes Synodos, ſiue orthodoxas, ſiue hæreticas, vſque ad Photium & Ioannem Papam celebratas complectitur ante annos 700. Græcè ſcriptum.

43 6. Theodorus Balſamon Patriarcha Antiochenus, qui à Nicolao Choniata *lib.* 2. *Hiſtor.* Iſaaci Angli, ἀνὴρ ὑπὲρ τοὺς τότε πάντας ὄντας νομοτριβὴς dicitur. Viuebat adhuc anno 1203. ſchiſmaticus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis, multáque in defenſionem ſuorum dogmatum, etiam ex Canonibus malè adducens, ideoque cautè legendus iuſſu Emanuelis Commeni Imperatoris, & Patriarchæ Conſtantinopol. Michaëlis Anchiali, τοῦ γεγονότος ὑπάτου τῶν φιλοσόφων. Scripſit ſcholia in Photij Nomocanonem, cum adhuc eſſet Diaconus magnæ Eccleſiæ & iam Archiepiſcopus Antiochenus perfecit, atque Xiphilino Patriarchæ Conſtantinopolitano obtulit.

44 Scripſit præterea expoſitionem Canonum Apoſtolicorum, & Synodorum tum œcumenicarum, tum topicarum. In lib. etiam v. iuris Græco-Romani Apud Leunclauium extāt interrogationes Marci Alexandrini, & ad eas reſponſa Theodori Balſamonis, *lib.* quoque 8. eiuſdem iuris Orientalis leguntur meditata, ſiue reſponſa huius Theodori. 1. de Patriarcharum priuilegiis. 2. de officiis Chartularij, & primi defenſoris. 3. de quæſtione Synodica, an vnus duabus ſobrinis iungi poſſit. 4. Epiſtola de incenſis, quæ à Patriarcha dari ſolent, quódve catecheſis habetur. 5. de conuocationibus quæ fiunt ad ſacras ædes Monaſteriorum.

Scripſit denique Theodorus collectionem conſtitutionum Eccleſiaſticarum, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων συναγωγήν, quam primus Latinè edidit Leunclauius paratitlorum nomine, cum duobus notatorum libris abſque nomine Auctoris, qui adhuc latebat. Prodiit deinde Græcus contextus emendatus, & notis illuſtratus à Carolo Annibale Fabroto, qui & nomen Auctoris aperuit ex M S. Codice Nicolai Peireſcij Senatoris Aquenſis, neque adhuc ampliùs dubio locus eſſe videtur. Arguit tamen Fabrotus quòd hæc collectio paratitlorum nomine primùm prodierit ab Leunclauio, cùm ipſa paratitla faciant partem huius collectionis, & non ſint ipſa collectio. Erant verò paratitla, vt obſeruat ipſe Leunclauius, Ioannes à Coſta, Iulius Pacius, Fabrotus, & alij contra Cuiacium, quæcumque ex cæteris titulis ad vnum certum reuocari poterant. Sunt itaque paratitla acceſſiones, & ſupplementa ex aliis titulis deſumpta à verbo ἐκλαμβάνω, quaſi extra titulum deſumpta, ſicut dicuntur parapherna, quæ ſunt extra dotem: ita paratitla quæ ſunt extra titulum. Cùm igitur ad vnum aliquem titulum per indicem, ſiue ſummatim, & κεφαλαιωδῶς, referuntur quæ ſuis quæquæ titulis, & vti ab auctoribus concepta ſunt, leguntur, fiunt paratitla. Atque hanc interpretandi iuris rationem probauit Iuſtinianus; nam ſic ait, de concep. Digeſtorum: *Sufficiat per indices tantummodò, & titulorum ſubtilitatem, quæ παράτιτλα nuncupantur, quædam admonitoria eius facere.* Et de confirmatione Digeſtorum: *Si quæ forſitan per titulorum ſubtilitatem adnotare maluerint, & ea, quæ paratitla nuncupantur, componere.* Commodum in his paratitlis, quod ſtudioſi omnia quæ ad eumdem iuris articulum pertinerent, ſimul, & vno conſpectu viderent.

Hos ſcriptores tum Latinos, tum Græcos innumeri Recentiores ſequuti ſunt, qui varios iuris Canonici indices, ſummas, diuiſiones, analyſes, & partitiones texuerunt. Tu, quas voles, partitiones elige: Nos quæ nobis ſcientificæ expoſitioni magis idonea videbitur *quæſt. ſequenti* explicabimus. Satis nobis fuit hoc loco cæterorum præcipuas diuiſiones, ſummas, & collectiones aperire.

LIBER

LIBER SEXTVS

DE IVRE CANONICO & Ecclesiastico non scripto.

PARTITI *sumus* lib. 1. superiori cap. 1. quæst. 1. *ius Ecclesiasticum in ius scriptum, & non scriptum, Iustinianum* ibid. *adductum æmulati qui eodem modo ius Ciuile distribuit. Quia verò ius Canonicum, vti notauimus eodem loco, duo maximè continet, dogmata nimirùm, & doctrinam fidei, siue Canones, & Regulas disciplinæ Ecclesiasticæ, duplex quoque est ius Ecclesiasticum non scriptum: vnum quod doctrinam & dogmata fidei respicit: alterum quod disciplinam Ecclesiasticam, & eius Canones ac regulas. Primum vocamus traditiones, alterum consuetudinem, quare* hoc libro, *in quo de iure Ecclesiastico non scripto disputamus, de iure traditionum & consuetudinis agendum accuratè est: abstinebimus tamen ab iis quæ de traditionibus singillatim inquirunt qui de fidei controuersiis cum Heterodoxis ex instituto disputant.*

CAPVT PRIMVM.

De Traditionibus.

EXPOSITIONEM iuris Canonici & Ecclesiastici non scripti ordimur à dogmate & fidei doctrina per manus tradita, & non scriptis consignata à primis eius auctoribus, sed viuâ voce tradita, siue à iure traditionum.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit Traditio Ecclesiastica.

 1

ORdior ab explicatione naturę Traditionum, cui præponenda foret ex methodo scientifica disputatio de earum existentia: quia vix potest explicati Traditionum existētia, nisi priùs intelligamus quænam sit earum definitio: ex illa enim statim apparebit an admittendæ sint, an reiiciendæ, & deiodè in consequentibus ex earum necessitate & vtilitate facilè constabit eiusmodi aliquas esse.

Traditionem igitur accipimus doctrinam quæ ab 2
Apostolis aut Christo, sine scripto, & solâ voce ad insequentium annorum posteritatem profluxit: etsi enim vox ipsa Traditionis in amplissima, & tamen natiuâ notione significet quidquid ab aliis deriuatum, & vti loquimur, siue scripto, siue non scripto, & solâ voce traditum accepimus: ex communi tamen Theologorum mente, & Ecclesiæ vsu restricta est eius significatio ad ea quæ à primis auctoribus solâ voce ad nos, perenni quodam fluxu promanarunt, ideoque PP. sacram Scripturam à Traditionibus distingunt. Quare Irenæus *lib. 3. cap. 2.* ait, hæreticos neque scripturis, neque Traditionibus consentire, & Tertullian. *lib. de Corona militis, cap. 4. Si legem postules, scripturam nullam inuenies, Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix.* Agit Tertullian. de corona, quam miles Christianus in donatiuis Imperatorum dispensatione facta Tributum accedens manu gestabat, quam cæteri in capite, & sibi Christiano coronato nefas esse publicè incedere, respondit, vnde turbatus suo sanguine in carcerem rapitur, quam obseruationem satis auctoratam esse ostēdit Tertullian. ex traditione etiam non scripta, quam esse recipiendam ex baptismo, Eucharistiæ Sacramento, oblationibus pro defunctis, ser-

uando die Dominico, non ieiunando illo die, & aliis quæ ſcripta non ſunt docet *cap. illo* 3. & 4. quod idem demonſtrat Cyprian. *lib.* 2. *Epiſt.* 3. ſiue *Ep.* 63. vbi diuinum calicem aquâ mixtum offerendum eſſe contendit, non niſi ex Dominica traditione. Et ſanè non dixit Chriſtus vinum eſſe offerendum, ſed ſuo exemplo ita faciendum eſſe docuit, vnde *ibid.* Cyprian. *Admoniti autem nos ſciatis vt in Calice offerendo, Dominica traditio ſeruetur, neque aliud fiat à nobis quam quod pro nobis Dominus prior fecerit.* Sapienter enim Auguſt. *Epiſt.* 119. *ad Ianuar. Neque enim præcepit Chriſtus quo deinceps ordine ſumeretur hoc Sacramentum, vt Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, reſeruaret.* Cyprianus igitur aliíque veteres vocem Traditionis ad doctrinam non ſcriptam, & deinceps Theologi paſſim reſtringunt, non dicitur verò doctrina non ſcripta, quaſi nuſquam, & nullibi ſcripta ſit, non potuit enim ad nos peruenire, niſi ab aliquo fuerit litteris mandata, & eius teſtimonio comprobata, ſed quia non eſt ſcripta à primo eius auctore, Chriſto videlicet, Euangeliſta, aut Apoſtolo, ſed voce tantum commendata, quam cæteri deinde magno conſenſu & tenuerunt, & nobis tradiderunt.

2 Hæc verò tradita doctrina, gemina eſt, videlicet de fide, vel de moribus v.g. quod ſint quatuor Euangelia, quod beata Chriſti mater virgo ſemper fuerit, & alia quædam, quæ pertinent ad fidem, & in Euangeliis non diſertè & expreſſè leguntur: mores vero ſpectant ſignum crucis in fronte notandum, certorum dierum ieiunia, vt quadrageſimæ, & abſtinentiæ quæ in ſcripturis, neque in libris Euangelicis, neque in Apoſtolicis ſcriptis vllibi leguntur. Atque hæc eſt prima Traditionū partitio quoad materiam, quam PP. omninò ſequuntur, cùm fidei & myſteriorum diuiniſſimorum doctrinam à verbo Dei ſcripto, & non ſcripto pendere, in illoque fundatam eſſe dicunt. In illis inſignis eſt Dionyſius Areopagita, nam ex diuinis oraculis, ſic enim ſcripturas perpetuò deſignat, ſuam doctrinam deriuat, verùm ſecundùm myſticam eorum explanationem; quæ ſanè explanatio myſtica, non niſi per Traditionem accepta eſt: ipſa enim diuina oracula non ipſa ſeſe explanant, ſed à myſticis & initiatis doctoribus explanantur, & traduntur. Quare. *cap.* 2. *cæleſt. Hierarch.* ait cæleſtes Hierarchias eſſe celebrandas, κατὰ τὴν αὐτῶν ἐν τοῖς λογίοις ἐκφαντορίαν, ſecundùm earumdem myſticam in oraculis explanationem, & *cap.* 6. ſcribit, ſe nihil ex propria mente dicturum, ſed ſecundùm Angelica ſpectacula à ſanctis Theologis edoctum, quæ ſancti Theologi non ſcripto, ſed doctrina & voce tradiderunt, ἐκ ἂν ἡμεῖς μὲν ὡς ἐξ οἰκείας αὐτοκινησίας ἐρῶμεν ὅσα δὲ πρὸς τῶν ἱερῶν θεολόγων ἀγγελικῶν θεαμάτων ὑπὸ τῶν ἱερῶν θεολόγων ἐδιδάχθη ταῦτα μυηθέντες ἡμεῖς ὡς οἷοί τέ ἐσμεν ἐκθησόμεθα. *Itaque nos quidem nihil proprio motu dicemus, ſed quæ Angelica ſanctis Theologis viſa fuerint, edocti pro viribus exponemus.* Quæ ſanè Angelica ſpectacula non litteris ſacris, conſignata, ſed voce tradita & explicata ab Apoſtolicis viris accepit Dionyſius, vt vides. Sed clarius *capite* 1. *de Hierarch. Eccleſiaſt.* §. 1. ait Hierarchiam eſſe functionem diuinæ & deificæ ſcientiæ, & afflationis ex ſupermundialibus oraculis, quam ſanè deificam ſcientiam afflationem, & perfectionem ex ſupermundialibus oraculis non poſſe niſi ab iis, qui diuinâ illâ luce, aut ſpiritu afflati ſunt, & illa ſupermundialia oracula, doctrina percipi ſtatim conſtat, &, vt ipſe ait, ab iis, qui ex Hierarchicis myſteriis Traditionibuſque ſacro ſunt hoc munere initiati, τῆς ἱερᾶς, ἢ θείας τε, ἢ ἱεργικῆς ἐπιστήμης, ἢ ἐνεργείας, ἢ τελειώσεως, ἐκ τῶν ὑπερκοσμίων ἱερατάτων ἡμῖν παραδοθέντων λογίων χρή, τοῖς τὴν ἱεραρχικὴν μυσταγωγίας τὴν τελέαν ἐξ ἱεραρχικῶν μυστηρίων, ἢ παραδόσεων τετελεσμένοις. Demonſtrandum itaque ſuſcipit Dionyſius, noſtram Hierarchiam eſſe diuinæ deificæque ſcientiæ afflationis, & perfectionis functionem, demonſtrandum, inquam, ex ſupermundialibus oraculis, & ex Hierarchicis myſteriis, ac Traditionibus eorum, qui ſunt ſacro munere initiati. Deinde §. 4. ait ſubſtantiam & eſſentiam noſtræ Hierarchiæ eſſe diuinitùs tradita oracula, illa maximè quæ à ſacris initiatoribus diuino ſpiritu afflatis in Scripturis ſacris libriſque theologicis tradita nobis ſunt, & illa quæ ab iiſdem viris ſanctis, ſubtiliori, non omninò diſſita ab ordine cœleſti niſi natione de mente in mentem, mediante verbo, corporeo quidem illo, ſimili tamen immateriali ſine ſcriptione inſtitutores noſtri ſacra quadam traductione ſunt edocti, οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, σεπτότατα δὲ λόγια ταῦτά φαμεν, ὅσα πρὸς τῶν ἐνθέων ἡμῶν ἱεροτελεστῶν ἐν ἁγιογράφοις ἡμῖν, ἢ θεολογικαῖς δεδώρηται δέλτοις, ἢ μὴν ὅσα πρὸς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ἀϋλοτέρᾳ μυήσει, ἢ γείτονί πως ἤδη τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας ἐκ νοὸς εἰς νοῦν διὰ μέσου λόγου σωματικοῦ μὲν, ἀϋλοτέρου δὲ ὅμως, γραφῆς ἐκτὸς, οἱ καθηγεμόνες ἡμῶν ἐμυήθησαν. Non poterat Dionyſius elegantiùs verbum Dei tam ſcriptum, quàm non ſcriptum explicare. Sacros initiatores vocat Apoſtolos, quorum ipſe & Timotheus, ad quem ſcribit, erat diſcipulus. Addit deindè illorum Traditionem magis accedere ad Angelorum locutionem, quàm ſcripturam, quia licèt eiuſmodi traditio & doctrina fiat ore corporeo, in eo que deficiat ab angelica locutione, qui ſibi mutuò ſuos conceptus à mente in mentem inſinuant & patefaciunt; modo tamen minùs materiali fit hæc traditio, quam per ſcripturam, cùm fiat ſolo verbo: in ſcripturâ verò materia quædam craſſior, nimirùm calamus & atramentorum adhibeatur. Quare non modò Dionyſius admittit Traditiones non ſcriptas, ſed etiam eiuſdem vult eſſe cum verbo ſcripto auctoritatis, & iiſdem non minùs quàm per ſcripturam Eccleſiam dirigi, cum æquali modò ad ſubſtantiam noſtræ Hierarchiæ pertineant, immò nobiliores quodammodò eſſe Traditiones, cùm & magis ſpirituales ſint, & Hierarchiarum cœleſtium regimini ac locutioni conformiores. Quare Maximus in ſcholiis ait, Dionyſium definire Hierarchiam ſecundùm venerandā Traditionem καθὼς ἡ σεπτὴ ἡμῶν παράδοσις περιέχει. Deinde ait ipſum vocare immaterialiorem inſtitutionem, Ἀϋλοτέραν μύησιν, eam quam Apoſtoli ſeorſum ſcripturæ, & notitiam à Spiritu ſancto acceperunt, τὴν ἐκ πνεύματος γενομένην τοῖς ἀποστόλοις γνῶσιν τὴν τῆς γραφῆς ἐκτός, ſcripturam verò appellauit ſermonem corporeum, σωματικὸν ἐκάλεσε λόγον. Pachymeres *in paraphraſi* vult Dionyſ. ſuſcepiſſe demonſtrandam noſtram Hierarchiam per ſe diuinam eſſe, non ſecus ac cœleſtem, non tamen omnibus, ſed iis ſolis, qui per traditionem Apoſtolorum iſtiuſmodi inſtitutione digni ſunt, οὐ πάντας φάσι, ἀλλὰ μόνον τοῖς ἠξιωμένοις τῆς τοιαύτης μυσταγωγίας διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως. Oſtendit deinde quomodo Apoſtoli ex Spiritus ſancti lumine ſenſum & cognitionem ſcripturarum nobis tradiderunt, ſermone quidem corporeo, quia per inſtrumenta corporea locuti ſunt; magis tamen immateriali, quia ſermone ſolo, & non ſcripto myſticè tradiderunt, διὰ λόγου σωματικοῦ μὲν ὅτι δι' ὀργάνων σωματικῶν ἐλέγετο ἀϋλοτέρου δὲ ὅμως ὅτι λόγῳ μόνῳ, ἢ οὐ διὰ γραφῆς παρέδοσαν μυστικῶς. Hac ipſa de cauſa idem Dionyſius *cap.* 1. *cæleſtis Hierarch.* vocat arcanam & Sacerdotalem Traditionem, τὴν κρυφίαν, ἢ ἱερατικὴν παράδοσιν, & Apoſtolos diuinóſque Theologos Dei Spiritu afflatos, & initiatos Hierarchas, & primos præceptores *illo cap.* 1. *cæleſt. Hier.* τοὺς θεολόγους, τοὺς ἐνθέους

ἐνθέους ἱεροτελεστὰς τοὺς πρώτους τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας καθηγεμόνας: quia diuino Spiritu afflati sensum nobis Scripturæ tradiderunt: sic enim inquit §. 5. eius *capitis primi* ἐκ τῆς ὑπερουσίου θεαρχίας αὐτούς τε ἀναπλησθέντας, καὶ ἱερὸν δῶρον, ὃ εἰς τοὺς ἑξῆς αὐτὸ προαγαγεῖν ὑπὸ τῆς θεαρχικῆς ἀγαθότητος ἀποσταλμένους, ex superessentiali diuinitate sacro ipsos munere repletos, & in posteros illud ipsum deriuatum à diuina bonitate missos, &c. qui nobis sensum scripturarum tradiderunt e diuino lumine illustrati, & à diuina bonitate missi ad hoc sunt; vnde eorum traditiones venerandas, & acceptandas tanquam diuina & sacra eloquia censet Dionys. maximè dum sacram & diuinam doctrinam tradunt.

3 Illustris quoque est magni Basilij *lib. de Spiritu sancto ad Amphylochium cap.* 27. animaduersio circa doctrinam per Traditiones acceptam: cùm enim Basilius in solemni Trisagio diceret, σὺν τῷ πνεύματι *cum Spiritu*, non vt cæteri quidam, ἐν πνεύματι *in Spiritu*, plurimi, etiam Catholici, eiusmodi nouitate sunt offensi, quibus vt satisfaceret Basilius librum de Spiritu sancto scripsit, in quoquàm multis argumentis suam fidem, & suum illum loquendi modum demonstrat, maximè *cap. illo* 27. ex antiquâ, & Apostolicâ traditione. Atque imprimis eorum dogmatum & institutorum quæ in Ecclesiâ seruantur, quædam haberi ex doctrinâ scripto traditâ, quædam rursus ex Apostolorum traditione communicata nobis in mysterio, & in occulto tradita recepimus, quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν, ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς εὐσέβειαν. Distinguit ergo sapienter Basil. δόγματα, & κηρύγματα, & quædam ex illis esse sine scripto tradita ab Apostolis in mysterio, & tanquam arcana, atque vtraque ab Ecclesiâ summo studio seruari, & pari pietate; quod nemo negat, qui vel minimum nouit leges & iura Ecclesiastica, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Denique si vel minimas vel non scripto traditas consuetudines imprudenter contemnamus, maximum Euangelio damnum inferemus; immò & ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. δόγματα pertinent ad fidem, vel sunt articuli, vt nominamus, fidei, quæ vt ipse ait, sæpiùs ex minimè vulgata, sed secreta doctrina profecta sunt; quam doctrinam quieto minimèque curioso silentio patres nostri custodierunt, probè quidem intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate seruari, ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης, καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ, καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι. Atque hac ratione initio Ecclesiæ leges condiderunt Apostoli, οἱ τὰ περὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς διαθεσμοθετήσαντες ἀπόστολοι; & Patres in occulto, & simul verbis expressè suam seruauere mysteriis dignitatem, καὶ πατέρες ἐν τῷ κεκρυμμένῳ, καὶ ἀφθέγκτῳ τὸ σεμνὸν τοῖς μυστηρίοις ἐφύλασσον: neque enim omninò mysterium est quod ad populares, atque vulgares aures effertur, οὐδὲ γὰρ ὅλως μυστήριον τὸ εἰς τὸν δημώδη, καὶ ἐπιτυχοῦσαν ἀκοὴν ἐκφερόμενον. Atque hæc ratio est, cur quædam iure scripto tradita sint: ne videlicet dogmatum cognitio apud vulgus ipsa consuetudine vilesceret οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων παραδόσεως ὡς μὴ καταμελετηθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Plura igitur sacra dogmata non scripta initio, sed tradita sunt ex Basilio, ne eorum maiestas vilesceret; qui fuit & aliorum Patrum sensus dum de mysteriorum, atque Scripturæ obscuritate disputant: destinato enim Dei consilio Scripturam neque explicatu facilem, etiam in iis quæ ad dogmata & fidei capita dicunt. Sed id modò non agimus: sufficiat vnus Origen. *cap. 9. Philocalia, & tom. 9. in Ioan.* vniuersè enim propositum fuisse ait, tum spiritui, qui erat in Prophetis, tum verbo Christi, quod erat in Apostolis, occultare veritatis sensa, nec apertè proferre. Prosper verò ex Augustino *sententia* 67. *Bona sunt*, inquit, *in scripturis sanctis mysteriorum profunditates, quæ ob hoc teguntur, ne vilescant: ob hoc quæruntur vt exerceant: ob hoc aperiuntur vt pascant.*

Porrò non solùm dogmata, sed etiam κηρύγματα traditione communicari dicebat Basilius: est verò κήρυγμα institutum, lex, siue decretum, quod omnibus seruandum proponitur: sic enim suas leges, & edicta, quas publicè obseruari, & voce præconis promulgari volunt, nominant. Itaque κηρύγματα sunt rerum agendarum, ac rituum, qui in sacris actionibus passim in Ecclesiâ seruantur; atque vtriusque huius antiquæ traditionis δογμάτων & κηρυγμάτων plurima exempla adducit *eodem capite* Basilius, eorúmque rationem mysticam exponit. Quoad consuetudines quidem & ritus crucis signo seipsum obsignare, ad Orientem se in oratione conuertere, aquam ad baptizandum benedictione consecrare, ter in aquam eos, qui baptizantur, immergere, Dominico die, ac per quinquagiota post pascha dies genua non flectere, & alia id genus complura, quæ propterea sine scripto fidelibus tradita esse dicit, ne ad profanos, & nondum initiatos homines vulgata peruenirent. Ad dogmata verò & professionem fidei spectat ipsa professio fidei ex eadem traditione, *Professio ipsa fidei, qua credimus in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quæ quidem nullis est litteris commissa*, αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως πιστεύειν εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐκ ποίων γραμμάτων ἔχομεν, ac denique ex particula σὺν πνεύματι, Spiritus sancti æqualitatem coniunctionémque cum aliis duabus personis exprimimus, cum dicimus, Gloria Patri, & Filio cum Spiritu sancto, vti exponit *sub finem capitis*. Vides igitur ex Basilio probatam esse solemnem Traditionum partitionem in eas, quæ ad Christianam fidem, & quæ ad ritus & consuetudines pertinent.

Hoc tamen inter ista discrimen est, quòd dogmata 5
diuini iuris, sint ea quæ Apostoli ex Christi ore, vel sancti Spiritus reuelatione accepta, ita Ecclesiæ tradiderunt vt illa penitùs immutare, nefas omninò sit: κηρύγματα verò, & ritus ita quoque tradiderunt, vt neque semper, neque vbique seruata fuerint, sed contrariis interdum moribus obliterata, aquam v.g. quam vnicam esse baptismi Sacramenti materiam tradiderunt Apostoli, nemo Christianus à baptismi Sacramento audeat abiudicare. Trinam verò in aquam immersionem, cuius originem ex eadem Apostolica traditione Basilius *eodem cap.* 27. arcessit, sensim Ecclesiæ consuetudo mutauit, & ad simplicem aspersionem redegit: quare aliæ sunt Traditiones diuini iuris & immutabiles, aliæ iuris positiui ac humani, quæ Ecclesiæ, vel Pontificiâ auctoritate, vel etiam contrario more possunt abrogari. Inter eas porro quæ diuini iuris atque æternæ & immutabilis institutionis sunt, numerat Basil. *l. cit.* vnctionem quæ sub baptismum fieri consueuerat, hoc est, Sacramentum confirmationis, quod sub baptismum tribui solebat, vti fieri imperat Synodus Laodicena *Canone* 48. ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, quod oporteat eos qui baptizantur post lauacrum regenerationis, Chrisma

cœleste præcipere, & esse participes regni Christi, eius negat Basilius expressam mentionem reperiri in scripturis, nempè quatenùs vnctione, & chrismate constat, in quâ sola manuum impositio, per quam dabatur Spiritus sanctus memoratur. Atqui vnctionem & chrismationem tunc accessisse, & illud Sacramentum etiam vnctione, tanquam parte necessaria, & *ὁμοιώδει* constare docebimus *sequenti tomo*, & quamvis illius nusquam Scriptura meminerit, ita tamen ex Apostolica traditione censuit Basilius, & cæteri veteres, vt non arbitrarij & humani iuris esset illa vnctio, sed superioris cuiusdam diuinâ auctoritate sanciti. Inter easdem diuinas traditiones in calice Dominico ministrando, vt mixtus vino offeratur, censuit Cyprian. *Ep.67. nuper citata*, quam & innouari prohibet. Similis est traditio de baptizandis paruulis, vt ait Augustin. *lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 26.* & illa item alia de non rebaptizandis hæreticis, contra Cyprianum idem August. *lib. 2. de baptis. contra Donat. cap. 7. & lib. 4. cap. 23.* quam traditionem tam acriter Stephanus Papa contra Episcopos Africanos, ipsúmque Cyprianum tuitus est. De consuetudinibus ac rituum traditione probat multis exemplis fusissimè Tertull. *l. de coron. militis, cap. 3.* Augustin. *Ep. 118. lib. 6. de baptis. contra Donatist. l. 4. c. 23. & l. 6. c. 26.* Atque hactenus de prima diuisione traditionum, ratione materiæ, in eas, quæ vel dogmata, vel ritus & cerimonias continent.

6 Secunda diuisio est ratione auctoris in diuinas, quas Christus Apostolis tradidit, cuiusmodi sunt quæ ad materias & formas Sacramentorum pertinent, vix in scripturâ expressas. Aliæ sunt Apostolicæ, quæ ab ipsis Apostolis, sine diuini Spiritus assistentia institutæ, vt ieiunium quadragesimæ & Dominicæ dies. Sunt Ecclesiasticæ, ritus scilicet, & consuetudines antiquæ, quæ à prælatis vel popolis inductæ, sensim tacito consensu vim legis obtinuerunt: diuinæ & Apostolicæ constitutiones vim legis obtinent, & si vniuersales sint, vix mutari aut abrogari possunt; Ecclesiasticæ denique pro legibus Ecclesiasticis habentur.

Tertiò Traditiones aliæ perpetuæ sunt, semper duraturæ, aliæ temporaneæ, quæ ad certum dumtaxat tempus seruandæ instituuntur.

Quartò denique quædam traditio per modum præcepti habetur, vt celebratio Paschæ die Dominica post 14. Lunam Martij: quædam liberæ sunt, & per modum consilij seruotur, vt aspersio aquæ lustralis, aliáque similia, vt ait Bellar. *lib. 4. de verbo Dei non scripto, cap. 3. extremo.*

QVÆSTIO II.

Traditionum vtilitas & necessitas.

1 EX natura & partitione traditionum hactenùs explicata hoc *θεώρημα* & veluti corollarium efficitur, non vtiles, sed & necessarias esse traditiones: nam in primis nulla in scripturis plurium dogmatum, quæ tamen vt fide certa profitetur Ecclesia, expressio est. Cùm enim ab Adamo ad Moysem aliqua fuerit Ecclesia, & diuinus cultus, qui fide aliqua ad salutem necessaria regebatur, nullæque tunc fuerint scripturæ, cùm Moyses non modò primus sacer scriptor fuerit, sed etiam primus omnium scriptor, vti pluribus ostendit Eusebius Nieremburgensis *l. 2. de origine sacra Scripturæ*, sequitur veram religionem, fidem, & Dei cultum, per bis mille annos sine scriptura, solâque traditione propagatum & seruatum esse; vnde necessariò sequitur ad fidem & religionem necessariam omninò esse, & Traditionem solam etiam sine scriptura sufficere. Et sanè fides Abrahæ, quæ sola vera fides erat nonnisi traditione propagandam esse dicit Dominus *Genes.* 18. *v.* 19. vbi enim promisit Deus, Abrahamum futurum esse in gentem magnam & robustissimam, & in illo benedicendas esse omnes nationes terræ, addit: *Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini, & faciant iudicium & iustitiam.* Deinde quamuis Moses legem diuinam, & mandata, ac reliquum religionis cultum scriptis consignarit, illæ tamen scripturæ non ad alios quàm Hebræos pertinebant, cùm tamen plurimi alij ad veri Dei cultum, religionem, & fidem pertinerent; qui sanè non vtebantur scripturis sibi ignotis, sed traditione duntaxat. Id patet ex Iobo & eius amicis, affirmátque Augustin. *lib. 2. de peccat. merit. cap. 24. lib. 1. de prædestin. sanctor. c. 9. & lib. 18. Ciuitat. cap. 47.* Denique ipsa sacra vetus Scriptura Iudæos ad Seniorum & patrum suorum traditionem mittit, & vult patres docere filios suos, Exod. 13. *Narrabis filio tuo in illo die dicens, Hoc fecit Dominus*: Deut. 32. *Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi maiores tuos & dicent tibi*, & alibi vti colligit Bellarm. *lib. 4. de verbo Dei, cap. 4.* post Christi aduentum non statim habuimus scripturas, quas consuleremus, cùm testetur Irenæus *lib. 1. cap. 4.* sua ætate fuisse id temporis gentes aliquot, quæ scripturam nullam haberent.

Probat secundò Bellarm. *cap. 4. cit.* Scripturam sine traditione sufficientem non esse ad integram fidem, cùm neque singuli libri ad id sufficiant, vt patet, neque totus Canon, cùm neque ex ipsis hæreticis certum adhuc sit, an habeatur totus Canon. & plures in illo veros libros numerari negent, & plurimi, qui in eo contineri debuerant, perierint, neque quis sit sacræ Scripturæ verus & integer Canon, nobis ex Scriptura constare possit, sed ex sola traditione. 2

Tertiò plurima quæ fide tenenda esse fatentur Heterodoxi, in scripturis non reperiuntur, vt remediũ peccati originalis pro paruulis masculis ante diem VIII. defunctis, & pro omnibus fœminis. Quartò plurima quæ in Scripturis exprimuntur, sæpiùs obscura sunt, & in plurimos sensus non ineptè trahi possunt. Quis igitur docuit quænam vera sit Scripturarum intelligentia? Non sacra Scriptura, sed traditio docere id potuit; quæ & alia multa adducit Bellarm. *illo cap. 4.* alioquin perpetuò opinionum æstu, & pugnantium inter se dogmatum conflictione iactabimur, inde hæreses, & sectæ natæ, quas quisque pro suo arbitrio, & ingenij modulo sibi finxit. Sapienter itaque PP. Gangrenses circa annum Domini 324. Siluestro primo Pontifice *Canones* 21. sic à se sancitos concludunt, *πάντα συνελόντας εἰπεῖν τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα.* Quintò ex iis quæ scripta sunt plurima deducuntur, per consequentiam deducimus quæ de fide esse nemo negat. Scriptura igitur sola non sufficit, sed ratiocinatione iuuatur, atque etiam traditione: rectè enim Ioannes Philoponus *l. 1. de mundi opificio c. 11.* ait multa alia dogmata præter ea, quæ scripta sunt, in Ecclesia celebrari, quæ per consequentiam ex cæteris colliguntur, vt, Deum esse incorporeum, figuræ ac dimensionis expertem, propter quod etiam indiuiduus est: sanctam Trinitatem consubstantialem *ὅτι καὶ ἕτερα πολλὰ τῶν δογμάτων ἄγραφως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ πολιτεύεσθαι ἐξ ἀκολουθίας ἑτέρων συλλογιζόμενα, τὸ ἀσώματον εἶναι τὸν θεὸν τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ ἀδιάστατον δι' ὃ ἀμερὲς ὑπάρχει τὸ ὁμοούσιον εἶναι τὴν ἁγίαν τριάδα.* Ex Scripturæ itaque silentio,

eut

aut ex eius non expressione, vel etiam obscuritate & simul ambiguitate, necessitas traditionum apparet; illæ enim nobis explicant quæ latebant, aut non exprimebantur, vel quæ ex illis per consequentiam & acolouthiam deduci possunt, & quæ tanquam fidei capita tenet Ecclesia. *Ex iis quæ legimus* (inquit Augustin. *lib.* 3. *contra Maximum Arian. cap.* 3.) *aliqua etiam quæ non legimus, intelligimus*, *Denique inter Christiana dogmata numerari quæ nuspiam scripta sunt*, habet Nazianz. *orat.* 37. Basil. *lib. nuper citato de Spiritu sancto cap.* 27. *&* 29. Gregor. Nyssen. *lib.* 3. *contra Eunom.* Origen. *com.* 9. *in Ep. ad Romanos*, & *in Philocaliâ, cap.* 9. aliique: nam ne ipsam quidem Trinitatem & illud *ὁμοούσιον* sine traditione disertè in Scripturis expressum habemus, quod etiam singulas illius personas ostendit *com.* 2. *Theologicorum dogmatum* eruditissimus Petauius. Cùm etiam nihil tam perspicuum sit quod capriosa ingenia & ad perfidiam obdurata, controuersum non faciant, vti monet Hilarius *lib.* 2. *de Trinitat. initio*: *Homines mente peruersâ omninò confundunt, & implicant, & vsque ad naturæ demutationem sensus sui peruersitate contendunt, vt quod pater est, patri adimant, dum nolunt filio auferre, quod filius est, &c.* & superiùs: *Extiterant plures qui cælestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent, aliter interpretantes quàm dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de Scriptura est, & sensus, non sermo fit crimen.*

3 Quæ omnia confirmantur ex iis, quæ tanquam certa fidei capita magno consensu admittunt hæretici, qui tamen illa non Scripturâ, sed sola traditione possunt ostendere, quod vel ex vno baptismate Cardinalis Perron. *in responsione ad Regem Britanniæ tractatu de traditionib.* demonstrat à *c.* 7. Imprimis enim consentiunt nobiscum hæretici, non esse baptizandos hæreticos, sed ad Ecclesiam redeuntes cum solâ manûs impositione esse suscipiendos. Vbinam verò legunt in Scripturis, validum esse baptisma hæreticorum, contra Cypriàn. cui sola consuetudo & traditio obiiciebatur, vti differit August. *lib. de vnit. Eccles. cap.* 19. & *lib.* 5. *de baptismo contra Donat. c.* 23. Et sanè in tam frequentibus disputationibus quas hac de controuersia Augustinus instituit, an vel vnum solum Scripturæ locum ad definiendam tam grauem litem protulit? cùm tamen Donatistæ plurima ex Scriptura circumferrent, quibus suam hæresim stabilirent: qua de re vide Vincentium Lirinensem *in commonitorio*, vbi & addit Stephanum Pontificem huic nouæ doctrinæ vnam antiquam consuetudinem, & traditionem obiecisse. Vide & Hieron. *Dialogo aduersùs Luciferianos.*

4 Secundò, paruulorum baptisma vsurpant, & probant hæretici: vnde verò ex Scriptura hoc fidei caput probabunt? quod enim dicitur *Ioann.* 3. *Qui non renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum*, eluditur à Caluino *in commentariis huius capitis*, vbi ea verba exponit de baptismate Spiritus sancti, deindè de iis, qui & credunt, & baptizantur exponunt alij, cùm eo capite agatur de fide, cuius incapaces sunt pueri, & quod inde sequitur, baptismatis, aliáque quamplurima obiiciunt Anabaptistæ, quæ fusiùs recenset Perronius.

5 Tertiò, Symbolum Constantinopolitanum in quo Spiritus sanctus ex Patre, Filióque procedere dicitur, admittunt hæretici, quod tamen præcisè ex sola Scriptura ex traditione Apostolica destituta nequit ostendi, vt fusiùs ait Perron. *cap.* 9. *tract. citat.* ex responsis quæ Græci reponunt aduersùs Scripturas à nobis adductas, illúdque præcipuum ex *Ioannis* 16. *Quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*, referunt ad doctrinam & officium, & non ad essentiam, vel personam. Nam Spiritus sanctus eandem Filij doctrinam erat traditurus, idémque officium gesturus; quare Synodi vniuersales quæ & diuinitatem Spiritus sancti, & eius à Patre Filióque processionem inter capita fidei numerarunt, sola traditione ductæ sunt, in Scriptura quidem non expressa, sed per quandam consequentiam, illationem & ratiocinationem deducta.

Quartò. Quid autem de mutatione Sabbathi in diem Dominicam ab Ecclesia factam, & quam imitantur, hæretici respondebunt? An alicubi in diuina Scriptura præcipitur ea mutatio, quæ tamen vbique terrarum vsurpata est ab ipso nascentis Ecclesiæ initio, & referri nequit nisi ad solam traditionem? Alia innumera prætereo, quæ hîc afferri possent, & à controuersiarum cum hæreticis tractatoribus, Bellarmino, Perronio, Hosio, eminentissimis Cardinalibus, cæterisque scriptoribus adducuntur. 6

QVÆSTIO III.

Obiecta aduersùs Traditiones diluuntur.

Ingenium hæresis, n. 1.
Obiecta diluuntur, n. 2.
Obiecta ex nouo Testamento, num. 3. 4. 5. 6. & seq.

QVàm sit versatile & leue hæreticorum ingenium describit Irenæ. *lib.* 3. *aduersùs hæres. cap.* 2. 1
Cùm enim, inquit, *ex scripturis arguuntur, in accusationem conuertuntur ipsarum scripturarum, quasi non rectè habeant, neque sint ex auctoritate, & quia variè sint dicta, & quia non possit ex his inueniri veritas ab his, qui nesciant traditionem. Non enim per scripturas traditam illam, sed per viuam vocem, ob quam causam & Paulum dixisse, Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam autem non mundi huius. Et hanc sapientiam vnusquisque eorum esse dicit, quam à semetipso adinuenit, fictionem videlicet, vt dignè secundùm hos sit veritas, aliquando quidem in Valentino aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho, deindè in Basilide: fuit autem & in illo qui contrà disputat, qui nihil salutare loqui potuit; vnusquisque enim ipsorum omni modo peruersus semetipsum, regulam veritatis depraauans, prædicare non confunditur. Cùm autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones presbyterorum in Ecclesiis custoditur, prouocamus eos, aduersantur traditioni, dicentes, se non solùm presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram inuenisse veritatem: Apostolos autem admiscuisse ea, quæ sunt legalia, Saluatoris verbis, & non solum Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à demiurgo, modò autem à medietate; interdùm autem à summitate fecisse sermones: se verò indubitatè & incontaminatè & sincerè absconditum scire mysterium. Quod quidem impudentissimè est blasphemare suum factorem. Euenit itaque scripturis, iam, neque traditioni consentire eos. Aduersùs tales certamen nobis est, dilectissimi, more serpentum lubrici vndique effugere conantes.* Hos Gnosticos, Marcionitas, & Valentinianos aliósque, aduersùs quos stylum stringebat Irenæus, æmulantur nostri Nouatores: cùm enim illis Patres Scripturam obiiciebant, illi vel partes scripturarum resecabant, vel apochripham esse, & sine pondere & auctoritate esse ostendebant: & demùm contra illam traditionem veterem obiiciebant, & propria figmenta, tametsi pugnantia, Euangelio negato, pro vera traditione magna impudentia obtrude

obtrudebant: cùm verò solito more Patres traditionem, siue doctrinam viua voce, & praxi singularum Ecclesiarum per orbem ab Apostolis institutarum & à consequentibus prælatis traditam, & magno studio seruatam opponebant Catholici, ipsi traditiones reijciebant, & nec scripturis, nec traditionibus consentiebant, sed Scripturam traditioni, traditionem Scripturæ obijciebant, quasi inter se pugnarent: & licèt traditio prior fuerit Euangelio, quod Apostoli, vt ait Irenæ. *lib. 3. eodem cap. 5. primùm præconiauerat, postea per Dei voluntatem in scripturis nobis tradiderunt fundamentum & columnam fidei nostræ futuram*, vti ostendit *ibid.* Irenæus, vtrumque tamen & Euangelium & doctrinam traditam repudiabant: quinimmò nostri Nouatores ipsa Scriptura nobiscum, contra Scripturas pugnant, & eas reijciendas esse contendunt, tum ex veteri, tum ex nouo Testamento plurima insulsè colligentes.

2 Atque imprimis illud *Deuteron. 2. v. 32. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas.* Verùm quid hæc amabo ad doctrinã vel traditiones faciunt? Iubet Deus exactã suorum mandatorũ exequutionem, quibus nihil detrahi, nihil addi, quasi diuinum foret mandatum, mandat: non prohibet autem plurima alia pietatis opera, quæ mandata non fuerint, exercere: nam & deinceps Iosue *cap. 6.* arcam transferri iussit, & coram illam prosterni: & Dauid *Psalmo 98.* iubet adorari scabellum pedum eius, quod de arcâ ipsi Geneuenses interpretantur. Quam verò insulsum est quod *ex Psalm. 18.* afferunt? ibi enim dicitur lex Domini immaculata est, & præceptum Domini illuminans oculos. Quid hæc ad traditiones amabo? Veriùs videtur obijci illud *Isai. 8. v. 20. Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit matutina lux.* Vt verò omittam varias Hebraïzantium aliorùmque expositiones, & commentarios, quos variè reijcit Cardinalis Perron. *de traditionibus, cap. 2.* non video qua ratione possint ista verba aptari traditionibus: illo enim *cap. 8.* cùm dixisset Deus, regna Syriæ & Samariæ breuì fore delenda, neque diutiùs permansura, quàm recens natus puer bonum internoscat à malo, seu patrem & matrem vocare incipiat, addit deinde grauiter ab Assyriis vexandam esse Iudæam, sed eos breuì esse delendos. Denique his, qui à Deo eiúsque præceptis defecerint, & Pythones consuluerint, aduersa minatur omnia, cóque pertinent verba ab aduersariis allata *v. 18. Et cùm dixerint ad vos: Quærite à Pythonibus, & à diuinis qui stridunt in incantationibus suis.* Si quis in his rerum augustiis suaserit à Pythonibus, & Ariolis, rerum futurarum euentus sciscitemini, huic vos liberè & audacter respondete: *Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem pro viuis, & mortuis?* scilicet Nũquid est, Deus in Israël, à quo populus exquirat responsa? Nunquid à mortuis, in viuorum causa & pro eorum salute poscet oracula? *Ad legem magis & ad testimonium*, ad lege potiùs & ad testimonium in grandi volumine descriptum confugiemus. *Quod si non dixerint iuxta verbum hoc*, si domus Iacob aliter quàm ego nunc præcipio respondeat, consulendosque putauerit mortuos pro viuis, *non erit eis lux matutina*, non orietur illi lux matutina, neque habebit quidquam non aduersum, & ab omni felicitate quamocyùs excidet, & cætera quæ ibidem propheta comminatur, illi contingent. Quanam verò ratione ex his verbis colligent aduersarij non esse admittendas traditiones?

3 Ex nouo Testamento plurima etiam nobis objiciunt: nam Christus, imprimis Apostolis, nunquam iubet nos veterum traditiones consulere, sed sæpius mittit nos ad scripturas legendas, & scrutandas: vnde sibi colligere videntur aduersarij totam fidei Christianæ & religionis doctrinam in scripturis contineri. Quod quam insulsum sit, nemo non videt: nam id ipsum ex scripturis deberet demonstrari. Vnde enim habent aduersatij nihil à Christiano credendum, quod non in scripturis extet? An-ne scripturæ eam nobis regulam præscribunt, & testantur nihil præter ipsas fide diuina, & Christiana credendum esse? Nisi id demonstrent ex scripturis, non demonstrabunt suam regulam veram esse. Qua sanè ratione Aristoteles impugnabat Protagoram, qui nihil esse verum, nihil falsum affirmabat: si enim verum dicebat, quidpiam veri erat, si etiam falsum, aliquid falsum agnoscendum erat: falsa enim, vel vera erat eius regula. Sed ad singula, quæ allegant, loca veniamus.

Afferunt primo illud Christi *Ioann. 5. v. 39. Scrutamini scripturas, quia vos putatis vitam æternam habere.* Resp. ex Leont. & Cyrill. *in Ioan. l. 3. cap. 4.* quos Beza, Geneuenses, aliique hæretici sequuti sunt, hæc verba non esse in imperatiuo modo, sed in indicatiuo: arguit enim Iudæos, qui in ipsum non crederent, & tamen legerent, & scrutarentur scripturas, quæ de ipso testabantur; sed sicut & Ioannis, & Patris testimonium reijciebant: ita & scripturarum. Sed demus, verba illa esse in imperatiuo modo; quod Augustin. *Serm. 45. de verbis Domini*, aliique voluerunt, non imperat Christus Iudæis alias scrutari scripturas, quàm veteris Testamenti, quas tunc solas habebant. Illæ verò non erant satis ad fidem Christianam stabiliendam, cùm neque de Baptismo & cæteris Sacramentis agerent, neque plenam fidei Christianæ institutionem suppeditarent; immò & illæ traditionibus Patriarchalibus, Mosaïcis, & Propheticis iuuari atque explicari debebant. Denique Christus non amandabat Iudæos ad scripturas, nisi vt ex illis cognoscerent suam missionem, &, quod inde sequebatur, suam doctrinam audirent, nullámque haberent occasionem, illam reijciendi. Sed inde malè colligunt hæretici, scripturas solas omnia quæ ad religionem Christianam pertinent, clarè & perspicuè illas docere. Obseruat porrò Cardinalis Petronius *cap. 5. citato*, aliud esse doctrinam Christi, aliud doctrinam de Christo: prior illa erat doctrina quam Christus docebat; quæ reuera non continebatur in veteris Scripturæ libris, neque ad eam probandam iubebat Christus Iudæos scrutari scriptutas. At verò doctrina de Christo, de eius persona, diuinitate, missione in veteri & Mosaïca lege continebatur; ab illa enim promissus fuerat, immò tota illa, & scripturæ veteres ad Christum referebantur. Quare sapienter Christus ab eiusmodi scripturis testimonium accipere dicebat, eámque ob causam Iudæos volebat scrutari Scripturas.

5 Afferunt 2. *Luc. Actor. 17. v. 11.* Thessalonicenses qui erant Berœæ *suscepisse verbum* (Pauli, & Silæ) *cum omni auiditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.* Sed quid hæc amabo ad traditiones? Disputauerat Paulus Thessalonicæ de Christo, eiúsque passione, & resurrectione, & Christum tanquam verum Messiam annunciauerat, probarátque ex scripturis. Inde pulsus Berœam venit cum Sila, simúlque synogogam ingressi eadem prædicarunt, quæ Berœenses, vnáque simul nobiliores Thessalonicæ qui eodem confugerant, auidè audiebant, & an quæ diecbat conuenirẽt Scripturis, vti ipse iactabat, pari studio & diligentiâ scrutabantur, vt etiam explicant ipsi Geneuenses *notat. 11. in illud caput.* Neque omnia quæ docebat Paulus, vt Baptismum, eiusque formam,

Euchar.

Eucharistiam, aliáque capita religionis Christianæ quærebant Thessalonicenses in scripturis, quæ tunc erant solius veteris Testamenti. Et sane ipse Paulus *Epist. 1. ad Thessal. cap. 3. v. 10.* sic scribit: *Nocte ac die abundantius orantes, vt videamus faciem vestram, & compleamus ea quæ desunt fidei vestræ.* Illa verò quæ desunt eorum fidei, non ait esse in scripturis quærenda; quinimmò *in 2. Ep. cap. 2. v. 14.* monet vt traditiones quas ab illo acceperant, constanter teneant. *Itaque* (inquit) *fratres, state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram;* quæ traditiones sine dubio non poterant peti ab scripturis. Eadem ratione intelligendum est quod Paul. *Act. 26. v. 22.* testatur coram Agrippa Rege, nihil se aliud dicere, quàm ea quæ prophetæ loquuti sunt futura esse, & Moyses, *si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen annuntiaturus populo, & Gentibus,* nimirùm se Christum, de quo prænuntiarunt Prophetæ, prædicare, sed loqui de aliis Christianæ fidei capitibus quæ etiam prædicabat.

6 Afferunt tertiò loca, in quibus Scripturæ vtilitas, immò & necessitas ad fidem commendatur, sed ea nihil probant, nisi simul affirment solam Scripturam sufficientem esse ad salutem, ita vt nullis aliis sit opus; quod nunquàm faciunt. Duo sunt præcipua eiusmodi loca: primum est *Ioann. 20. v. 31. Hæc autem scripta sunt vt credatis quia Iesus est Christus, Filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine Filij Dei.* Ex quibus verbis malè prorsùs inferunt aduersarij, solum Euangelium à Ioanne conscriptum sufficere ad vniuersam doctrinam Christianam, & ad salutem acquirendam, sed dumtaxat illud in finem adipiscendæ salutis vtile esse: quod non negamus. Adde loqui Ioannem non de doctrinâ à Christo traditâ, sed de miraculis ab ipso editis, quæ cùm innumera essent, ea se præscribere posse negat Ioannes, se quædam dumtaxat narrasse illustriora quæ ad Christi diuinitatem instruendam sufficiant, cùm ex illis sufficienter ipsum esse & verum Messiam, & Filium Dei, inque eius nomine, & fide, non in veteri ritu capiendam esse salutem. Ille Messias Abrahamo, Iacobo, Dauidi promissus, quod ipse palam professus est, addiditque, vt id appareret, miracula à se facta, vaticiniis congruentia, & se resuscitatum iri, *& vt credentes vitam habeatis in nomine eius ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε*, ius nempe ad vitam æternam. Similia dixit Petrus 1. *Ep. cap. 1. vers. 19. κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν σωτηρίαν ψυχῶν* reportantes fidei vestræ salutem animarum. Vnde non colligent, solam fidem sufficere ad salutem, nisi fides illa actuosa sit, ad quam lex & Prophetæ ducunt, vti interpretatur Grotius.

7 Secundus locus, in quo & maiorem vim ponunt aduersarij, ducitur ex *2. ad Timoth. cap. 3. vers. 15. Quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Iesu.* Sed quid hoc fauet aduersariis? Hortatur Paulus Timotheum vt persistat firmus in fide, quam didicit & ipso Paulo Doctore, & à Scriptura, *in quibus ab infantia eruditus est ad salutem in fide Christi;* quæ scripturæ, quas ab infantia didicerat Timotheus, erant tunc solius veteris Testamenti, quas certum est non docere mysteria omnia legis Christianæ, quæ fide quoque credimus. Agit autem Paulus de fide in Christum Saluatorem, quæ *solùm* ad salutem instruebat, & non in lege Mosaïca; quâ de re sæpiùs contendebat Paulus aduersùs Iudæos, etiam ex ipsis veteris legis scripturis, ex quibus idem discere poterat Timotheus, cùm in illis ab infantia eruditus foret.

8 Eodem modo exponendum est quod addit Paul. *ibid. v. 16. Omnis Scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Quæ omnia verè dicta sunt à Paulo; sed non ostendunt quod volunt aduersarij, nimirùm solam Scripturam sufficientem esse. Deindè vox *πᾶσα γραφὴ*, de veteri Testamento hoc loco intelligitur, vt Caluinus, Bulingerus, Beza & Geneuenses exponunt. Prætereà illud, *omnis*, non collectiuè, sed distributiuè accipitur cùm quælibet Scripturæ pars vtilis omninò sit, non verò sola sufficiens; quod & per se patet, & pluribus ostendit Perron, *cap. 4. citato.*

Afferunt quartò loca, in quibus Scriptura prohibet aliud credere quàm quod scriptum est, 1. *ad Cor. cap. 4. v. 6. Hæc autem, fratres, transfiguraui in me, & Apollo propter vos, ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ Ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς, vt in nobis discatis ne supra quod scriptum est, vnus aduersùs alterum inflétur pro alio, μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.* 9

Respondeo Paulum, vt sedaret factiones Corinthiorum, quæ ex superbia doctorum, & ministrorum nascebantur, qui se præferebant aliis, & pro quibus ipsi Corinthij dissidebant, cùm vnus se Apollo, alius Pauli diceret, & suos magistros aliis præferret, multa de Magistrorum illorum dixisse modestia, & cùm ob reuerentiam quandam illos noluisset nominare, ne crabrones irritaret, hæc omnia sibi & Apollo accommodasse, vt eorum exemplo discerent, non sapere supra quod iam initio scripserat, & nequis superbia, & tumore, pro suo Magistro aduersùs alium tuendo, aut efferendo, distenderetur, vnde iurgiorum, & seditionum causa nascebatur. Atque hunc seorsum Caluinus, Bulingerus, Petrus Martyr, & Zuinglius tradunt in commentariis huius loci. Illud verò, supra quod scriptum est, *sapere*, non refertur ad totam Scripturam, quæ tunc, vti sæpius monui, erat tantum Mosaica, sed ad illa quæ ipsemet Paulus prioribus capitibus scripserat; vti exponunt Sedulius, S. Thomas, Lyranus, & alij, Chrysostomus, Theodoret, & Theophilact. de quibusdam sententiis Scripturæ, ad quas Paulus alludebat. Ex quibus non colliges, scripturas solas ad totam fidem Christianam esse sufficientes.

Obiicimus etiam *ad Galat. cap. 1. v. 8. Sed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis præter quam quod euangelizauimus vobis, anathema sit, & v. 9. Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.* Ergo credendum non est aliud, quàm quod Euangelio continetur. 10

Respondeo Apostolum increpare Galatas, quòd tam leuiter discederent ab accepto Euangelio à falsis Apostolis delusi; suum verò ita firmum esse, vt aliud ab illo, & ipsi contrarium affirmanti vel Angelo credendum non sit, immò doctorem illum execrandum, & anathematizandum esse: *παρὰ* enim ibi significat, *præter*, aut *contra* Euangelium, à me vobis annuntiatum, significatione apud sacros & profanos vsitata. Sic *παρὰ φύσιν contra naturam, παρὰ συνήθειαν contra morem, παρὰ νόμον, præter aut contra legem*, hinc *παρανομία, παρὰ λόγον præter rationem.* Inde *παρὰ λογισμὸν, παρὰ ποταμὸν, contra flumen.* Neque Latinis ignotus est ille loquendi modus, vt apud Terentium, *præter morem ac legẽ*; atque ita illud *præter* apud Paulum hoc loco reddunt, *contra*, ipsi Geneuenses, & Caluin. Bulinger. & Beza, qui addit se eo modo transferre ad tollendam vocis ambiguitatem. Eadem ratione Augustin. & Chrysost. exponunt, & ex textus acoluthia, atque ipsis Pauli verbis demonstrant. Nos etiam fatemur nihil scripturis aduersarium credendum, aut prædicandum esse; inde tamen non sequitur, nihil aliud quàm quod in scripturis est, credendum esse: cùm enim, vt fatentur hete-

rodoxi

rodoxi interpretes, Paulus tunc non loqueretur nisi de veteris Testamenti scripturis, certum quoque est in illis non contineri pleraque à Christo instituta, & alia ab Apostolis docta, & tradita, quæ Galatæ acceperunt, quibus contraria prædicantes Paulus iubet esse anathema.

11 Obijciunt præterea *Apocal. cap. vlt. v. 19. Si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ, &c.* atqui traditiones addunt, vel minuunt contentis in scriptura.

Respondeo, falsum est illud subsumptum; neque enim traditiones Scripturæ contrarias probamus. Deinde, minæ illæ non sunt nisi deprauantibus librum Apocalypsim, addendo, vel detrahendo; quod indicant illa verba, *libri prophetiæ huius*; & præterea istæ additiones vel detractiones non debent capi, nisi de additione, & imminutione textûs ipsius; alioquin omnes interpretationes & commentarios rejicere oporteret & nulli alij libri sacri scribendi fuissent, si ea clausula de tota Scriptura sacra capienda foret, peccassétque ipsemet Ioannes, qui suum Euangelium post Apocalypsim scripsisse, & publicum fecisse dicitur. Quare in verbi Dei corruptores & falsificatores iaciuntur ista fulmina, vt exponit hæreticus interpres Marolatus *in illud caput*, eratque olim solemnis ea contestatio scriptoribus, qui vt corruptores & falsificatores cauerent, eiusmodi maledictis sua opera claudebant; quod fecisse Irenæum testatur Euseb. *lib. 5. Hist. cap. 19. aliàs 20.* cuius verba sic reddidit Hieronym. in Catalogo: *Adiuro te, qui transcribis librum istum, per Dominum Iesum Christum, & per gloriosum eius aduentum, quo iudicaturus est viuos & mortuos, vt conferas postquam transcripseris, & emendes illum ad exemplar, vnde scripsisti diligentissimè: hanc quoque obtestationem similiter transferas vt inuenisti in exemplari.*

12 Afferunt denique loca, in quibus Christus, vel Apostoli traditiones ipsas disertè improbant. Nam Matthæi 15. v. 3. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* Et vers. 6. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Prophetauit de vobis Isaias. Sine causa colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.* Similia habentur *Marci 7.* cùm enim Pharisæi interrogarent Christum, *Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?* Respondit Christus, *Benè prophetauit de vobis Isaias, &c. in vanum autem me colunt docentes doctrinas & præcepta hominum, relinquentes autem mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata vrceorum, & calicum, & his similia facitis multa, &c. Benè irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis, &c.*

Respondeo. Verba ipsa Christi euidenter ostendunt, illum improbare traditiones quasdam Pharisaicas, & humanas, quæ ficto religionis prætextu diuinis legibus aduersabantur, & sub pietatis specie, tum ipsi pietati, tum proximis erant iniuriæ: aliquas etiam hodie reperiri quæ superstitionem, non religionem sapiant, non diffitemur. De varijs porrò eiusmodi traditionibus quædam annotabimus *alibi*. Verùm ex his ineptissimè colligitur, omnes traditiones improbasse, cùm plurimæ legi diuinæ consentaneæ forent, eiúsque vsum & obseruationem dicerent: nam & ipse Christus magno studio legales, & Mosaïcas traditiones vsurpauit, obseruauitque, vt in manducatione Agni Paschalis, lotione pedum, benedictione Calicis, & alijs, illásque commendat Paulus *ad Hebr. cap. 9.* dum meminit mixti sanguinis cum aquâ ad purificandum populum, cum aspersione libri legis cum sanguine, thuribuli aurei in sanctuario collocati. Iudas quoque *in sua Epistola* prælium Mosis cum Angelo, & prophetiæ Enochi, quoad iudicium finale refert. Quare cùm & Christus ipse, & Apostoli traditiones quasdam legales, & obseruauerint, & commendarint, non potuerunt illas in vniuersum damnare, tanquam diuinæ legi aduersarias.

Secundò *Epist. ad Coloss. cap. 2. v. 8. Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi huius, & non secundùm Christum*: damnat igitur Paulus humanas traditiones. 13

Respondeo, Paulum auertere Colossenses ab heterodidascalia, tum Simonianorum, qui ex vana Philosophia, eos decipiebant, & superstitiones ex gentilitate, & Philosophia, Christianæ religioni admiscere tentabant, & ex Iudaizantium obseruationibus, qui ritus Iudaïcos & legales iam nouâ Euangelij promulgatione extinctos renouare cupiebant & ad illos Christianos obligare, vti interpretatur Hieronym. *ad Algasiam, Epist. 151. q. 10. Loquitur,* inquit, *hæc vniuersa contra eos qui credentes ex Iudæis in Dominum saluatorem Iudaicas ceremonias obseruare cupiebant.* Expendamus singula verba, μή τις ὑμᾶς ἔσαι ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας, ἐ κενῆς ἀπάτης. Obserua igitur, ὁ συλαγωγῶν, verbum esse militare quod significat prædam agere. *Videte*, inquit Paul. *ne quis vos deprædetur & abigat à vera fide*, quod faciebant pseudo-Apostoli & maximè Simoniani per ineptam, & fallacem quandam Philosophiam, διὰ τῆς φιλοσοφίας: neque enim damnat simpliciter Philosophiam, qui principijs cum Philosophia communibus vtitur sæpiùs; alioqin damnanda esset ex mente Pauli Philosophia, illáque abstinendum Christiano. Vnde hæreticus, qui apud Hieronymum in dialogismo agebat orthodoxum, sic compellabat aduersarium: *Oro te vt Philosophorum in argumentando modo deposito, Christiana mecum simplicitate loquaris, si tamen non Dialecticos sequeris, sed piscatores.* Sic & apud Augustinum Cresconius Grammaticus & Maximinus *lib. 1. aduers. ipsum*, & hodie plures hæretici, sed omninò insulsè: nam Apostolus de inani Philosophia per abusum loquitur; vnde ait συλαγωγῆται, non ad verum vsum, & per illam deprædationem, quam significat verbum συλαγωγῶν. Quare satis ostendit se loqui de praua quadam & prædatrice Philosophiá, quæ, vt vertit Tertullian. *lib. de præscriptionibus*, circumueniat fraude simpliciores. Hanc Philosophiam describit hic auctor *lib. cit. cap. 6. 7. & 8. Hæ sunt,* inquit, *doctrinæ hominum, & dæmoniorum prurientibus auribus nata de ingenio sapientiæ sæculi, quam Dominus stultitiam vocans, stulta mundi in confusionem etiam Philosophiæ ipsius elegit. Ea est enim materia sapientiæ sæcularis, temeraria interpres diuinæ naturæ, & dispositionis, ipsæ denique hæreses à philosophia subornantur. Inde Æones & formæ nescio quæ, & Trinitas hominis apud Valentinum, &c.* Pergit alia quædam impia commenta ex Philosophia nata narrare, additque deinceps: *Infœlicem Aristotelem qui illis dialecticam instituit, artificem struendi & destruendi versipellem, in sententijs coactum, in coniecturis durum, in argumentis operarium contentionum, molestum etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omninò tractauerit. Hinc illæ fabulæ, & genealogiæ indeterminabiles, & quæstiones infructuosæ & sermones serpentes sicut cancer, à quibus nos Apostolus refrenans, nominatim Philosophiam testatur cauere, scribens ad Colossenses: Videte ne quis vos circumueniat per Philosophiam, & inanem seductionem, & secundùm traditionem hominum præter prouidentiam Spiritus sancti. Fuerat Athenis & istam sapientiam humanam, affectatricem, interpolatricem veritatis de congressibus nouerat, ipsam quoque in suas hæreses multipartitam varietate sectarum*

innectit

inuicem repugnantiũ. Quid ergo Athenis & Hierosolymis, quid Academiæ, & Ecclesiæ: quid hæreticis & Christianis? nostra institutio de porticu Salomonis est, &c. Hæc igitur est Philosophia seductrix, & deprædatrix, hæresum parens, aut (vt ipse loquitur Tertull.) subornatrix; qui & *lib. adu. Hermog.* Philosophos, Patriarchas hæreticorum dixit, & ex illo accepit Hieronym. *initio l. contra Pelagian. ad Ctesiphontem.* Et iterùm Tertull. *lib. 1. aduersus Marc. E quorum ingeniis omnis hæresis animatur.* Quare sæpiùs eiusmodi Philosophos insectatur *in Apolog. c. 47. Philosophi gloriæ solius, & eloquentiæ libidinosi, si quid in sacris scripturis offenderunt digestum pro instituto curiositatis ad propria verterunt.* Et mox: *Ex horum semine & nostram hanc nouitatem paraturam, viri quidem suis opinionibus ad philosophicas sententias adulterauerunt, & de vna via obliquos multos & inextricabiles tramites sciderunt.* Vide eundem *libro de resurr. carnis*, & latissime Cyrill. Hierosolym. *catech. mystagogica 18.* Quare non prohibet Paulus Colossensibus Philosophiam absolute, sed dumtaxat seductricem, & hæresum parentem: aliam enim neque Paulus, neque deinde Patres damnarunt, sed probarunt, vt August. *lib. 1. contra Cresconium* per plura capita *lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 31. lib. 1. de ordine, cap. 8.* Chrys. *in primam ad Corinth. cap. 15. hom. 4.* Rupert. *lib. 1. de operibus Spiritus sancti cap. 9.* Origen. *lib. 1. contra Celsum*, Hieronym. *in Epistola ad Oratorem magnum*, & *in Ezechiel.* & alij.

Obserua verò falsarum omnium religionum species ad tres reuocari posse. Prima est ex quibusdam curiosis speculationibus, quæ reconditæ cuiusdam sapientiæ speciem, aut famam aucupantur. Eiusmodi est ἀγγελολατρεία ex Trismegisti, Platonis Iamblici, Porphyrij, & similium commentis. Secunda est ea, quam Paulus hoc loco traditionem hominum vocat, quæ est humanæ vanitatis partus inanis, ac manifestè superstitiosa, qualis erat Ethnicorum. Tertia erat Iudaizantium, qui ritus Iudaicos permiscebant Christianis, de quibus crebra fuit Pauli contentio: eam superstitionem hoc loco nominat Apostolus, *secundùm elementa mundi*, & non secundùm Christum: ait autem elementa mundi τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, non ea elementa naturalia, ex quibus mundus componitur, sed initia & rudimenta, quibus Dominus Ecclesiam suam quasi sub pædagogis erudiit, vti habetur *capite quarto Epist. ad Galat.* vocat verò *elementa mundi*; quia lex Mosaica in suo externo cultu vix aliud erat, quàm mundana: quare ad Hebræos sanctuarium legale, mundanum nominauit Paulus.

14 Nihil igitur afferunt Nouatores ex diuinis Scripturis, quibus impugnentur Apostolicæ, vel Ecclesiasticæ traditiones; nos verò ex illis ipsis diuinis libris necessariò euincimus plurima à Christo, & Apostolis dicta, & tradita esse, quæ vel scripta non sunt, vel saltem ab illis non sunt, & quæ proindè solâ manuum traditione discere potuimus. Nam 1. Christus *Ioann. 16.* ait, se multa reticere tunc Apostolis, quia eorum nondum capaces erant: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò*; illa verò dicenda à Christo, non erant nugæ, sed quædam Apostolis vel necessaria, vel saltem vtilia: vbinam verò illa docuit? Sanè post resurrectionem loquens cum illis per quadraginta dies de regno Dei illa docuisse volunt; sed vbinam litteris mandata existunt? Boni magistri est, non omnia simul ingerere, sed suis dispensare temporibus, & quædam ad maiorem discipulorum maturitatem reseruare, vt habet 1. *Cor. capite tertio, vers. 23. & ad Heb. capite quinto, vers. 2.* Pergit Christus: *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν inducet, manuducet ad perfectam cognitionem eorum quæ ad Ecclesias constituendas pertinent. Tertullian. *de præscription. cap. 22. Adyciens ipse deducet vos in omnem veritatem, ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consecuturos per Spiritum veritatis promiserat: & vtique impleuit repromissum, probantibus actibus Apostolorum, descensum Spiritus sancti; quam scripturam non recipiunt, nec Spiritum sanctum possunt agnoscere discentibus missum, sed nec Ecclesiam se dicant defendere; qui & quando, & quibus incunabulis institutum hoc corpus probare non habent.* Quæ igitur Christus Apostolos non docuit, deinde sensim per Spiritum sanctum ipsi docti docuerunt, non scriptis; vt constat, sed viua voce, & his incunabulis ex Tertulliano creuit, & adoleuit Ecclesia. Quare idem Tertullian. quamuis iam spiritu fanatico dementatus montani & prophetissarum eius hæc Ecclesiæ incrementa describit per Apostolorum sine dubio traditiones. Nam *lib. de velandis virginibus, capite primo*, quæ tamen moneo cautè accipienda; *Hac lege fidei manente, cætera, iam disciplina & conuersationis admittunt nouitatem correctionis, operante scilicet, & proficiente vsque in finem gratia Dei. Quale est enim vt diabolo semper operante, & adyciente quotidie ad iniquitatis ingenia, opus Dei, aut cessauerit, aut proficere destiterit, cùm propterea Paracletum miserit Dominus, vt quoniam humana mediocritas omnia semel capere non poterat paulatim dirigeretur, & ordinaretur, & ad perfectum adduceretur disciplina ab illo Vicario Domini Spiritu sancto. Adhuc, inquit, multa habeo loqui vobis, sed non potestis ea baiulare: cùm venerit ille Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem, & superuenientia renuntiabit vobis. Quæ est ergo Paracleti administratio, nisi hac, quod disciplina dirigitur, quod scriptura reuelatur, quod intellectus reformatur, quod ad meliora proficitur*, &c. *Aspice ipsam creaturam paulatim ad fructum promoueri. Granum est primo, & de grano frutex oritur; & de frutice arbuscula enititur. Deinde frondes & rami inualescunt, & totum arboris nomen extenditur. Indè germinis tumor, & flos de germine soluitur, & de flore fructus aperitur. Is quoque rudis aliquandiu & informis: paulatim ætatem suam dirigens eruditur in mansuetudinem saporis: sic & iustitia primo fuit in rudimento natura Deum metuens: dehinc per legem & prophetas promouit in infantiam: dehinc per Euangelium efferbuit in iuuentutem: nunc per Paracletum componitur in maturitatem. Hic erit solus à Christo magister dicendus & verendus.* Videtur igitur Apostolos à Spiritu sancto doctos plurima Ecclesiæ tradidisse ad eius perfectionem, & disciplinam, quorum tamen pleraque scripto non tradiderunt, viua voce contenti, quæ à maioribus ad nos vsque peruenerunt; quamuis non diffitear, Tertullian. aliósque hæreticos ea doctrina communissima, & vera abusos nonnulla in Ecclesiam inducere perperàm conatos fuisse. At de his non agimus modò, sed illud dumtaxat contendimus ex Christi ipsius verbis, qui suam omnem doctrinam non docuit Apostolos, sed ad Spiritum sanctum, sui quodammodò Vicarium (vt loquitur Tertullian.) suos Apostolos amandauit, admittendam esse aliam quandam doctrinam, non aduersam tamen, neque contrariam, ab Apostolis Spiritus sancti numine afflatis accipiendam, quam doctrinam Apo-

stolicam traditionem nos nominamus, & suscipiendam esse contendimus. Vide alia in illum Ioannis locum, in quo Christus testatur multa se habere dicenda, quorum tunc incapaces erant Apostoli, quæ Spiritus docturus illos erat. Consule Origen. *lib. 2. in Celsum.*

15 Verùm pergamus ad alia loca quibus Scriptura diuina traditiones probandas esse præcipit, 2. ad Thess. 2. *Itaque fratres tenete traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per Epistolam.* Et 1. *ad Timoth. cap. vlt. Timothee depositum custodi, & 2. ad Timoth. c. 1. Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti; bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis;* & *cap. 2. Tu ergo, fili mi, confortare gratiâ, quæ est in Christo Iesu, & quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Ioan. *Ep. 2. & 3. Multa habens scribere vobis, nolui per chartam & atramentum.* Quibus, aliisque Paulus, & Ioannes significant, se plurima auribus commendasse, & non scripto; illa verò seruanda fuisse, & esse nemo negat.

16 Quare ex eiusmodi traditionibus sæpiùs Concilia argumentantur, & seruandum esse quod traditum est edicunt. Idem omninò profitentur PP. quorum catalogum texere inutilis foret operæ, cùm id accuratè præstiterint Bellarm. Perronius, Cardinales, Canisius, Cottonus; & cæteri aduersùs Heterodoxos disputantes, vt mirum sit Nouatores illos, ipsos PP. vt Irenæū, Tertullianum, Cyprianum, & alios quos initio adduximus, & qui maximè contra hæreses, & nouas opinationes argumentantur ex antiquis traditionibus, nobis obiicere, propter lacinias quasdam illorum verborum malè assutas, cùm totis & integris voluminibus, passim suam mentem testentur, & venerationem, quam veteribus traditionibus tribuunt, cùm vbique contestentur, seruandas esse antiquas consuetudines, & mores Ecclesiæ. Verùm ista singillatim percensere alterius est instituti; nobis sufficiat quasdam omninò esse admittendas traditiones in vniuersum: de singulis enim in operis decursu probandæ-ne, an improbandæ sint dicemus, vbi se dabit occasio: modò tradimus duntaxat doctrinam vniuersalem, & notas generales, quibus veræ & legitimæ, à falsis & illegitimis dignoscendæ sint.

QVÆSTIO IV.

Notæ, & vsus traditionum.

Quid sit παράδοσις, n. 1.
Notæ traditionis Apostolicæ, n. 2. 3. 4. 5. & 6.
Vsus traditionum, n. 6.

1 CVm fateamur alias esse traditiones diuinas, & Apostolicas, atque etiam Ecclesiasticas, alias vanas, ineptas, superstitiosas, Pharisaïcas, & merè humanas: neque omnes traditiones æquè reiiciendæ aut improbandæ sint, imò aliquæ sint admittendæ, & tanquam verbum Dei faciant rem de fide, vti Dionysius, & Basilius affirmabant: alias verò reiicere teneamur, tradendæ sunt aliquæ notæ, quibus hæc varia traditionum genera dignosci inter se possint.

Παράδοσις est qood Græcis Philosophis est δόγμα, & Christus *Matth. 16. v. 12.* vocat διδαχὴν, Pharisæorum doctrinam. Nam παραδιδόναι, est διδάσκειν docere: Latini verò dicunt doctrinam vel quidpiam eiusmodi tradere, quomodò dixit Cæsar *lib. 6. de bello Gallico* agens fusè de disciplina Druidum: *De mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac potestate disputant, & iuuentuti tradunt.* Hinc fictum nomen traditionis ad exemplum παραδόσεως; nam traditio propriè apud Iurisconsultos, est ex Theophilo, διὰ χειρὸς εἰς χεῖρα de manu in manum donatio, & ad possessionem necessaria sæpiùs est. In vsu Ecclesiastico παραδιδόναι & παράδοσις de dogmatis Christianismi vsurpatur. Paul. 1. *ad Cor. c. 11. v. 2.* καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε, laudat Corinthios, quòd seruarent, & retinerent traditiones, siue præcepta, sicut illis tradiderat: & *cap. 15. v. 3.* agens de ritu conficiendæ Eucharistiæ: *Tradidi vobis,* ait, *imprimis,* παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, Iudæ *v. 3.* παραδοθείσα πίστει. Primaria igitur significatio vocis, παραδόσεως, est pro dogmatis, siue agenda, siue credenda præscribantur. Non significat itaque traditiones aut commenta, siue dogmata merè humana: tunc enim aliquid aliud additur, vt παραδόσεις ἀνθρώπων, aut τῶν πρεσβυτέρων, communis nunc acceptio est nominis παράδοσις sit ἄγραφ☉, quam iuniores Hebræi, dicunt Cabala קבלה & maximè quæ est μυστικώτερ☉. Hæc igitur τὰ πρεσβυτέρων δόγματα, siue παραδόσεις, erant diuersi generis: quædam enim interpretationes continebant eorum, quæ in lege ambigua erant, aliæ definiebant id quod lex diuina viri boni arbitrio permittebat, v. g. de itinere quod Sabbato facere licebat: aliæ erant sepimenta legis, vt loquebantur, id est cautiones, quibus muniti homines à violanda lege longius arcebantur. Sic Iustinian. Canones Ecclesiasticos dixit παραφυλακὰς τῶν θείων νόμων, vti obseruasse aliàs me memini, v. g. lex quadragenas plagas sontibus infligi permittebat, & non ampliùs, sapientes vnam detraxeront, & voluerunt tantùm 39. azymorum & Sabbati tempus anteuerti edocuerunt: atque hæc primùm pro Conciliis habita, deindè accedente eruditorum & plebis vsu, præceptorum, quæ etiam animum obligarent, vim obtinuere, quare Iosephus *lib. 18. cap. 2. Antiquitatum Iudaicarum* de Pharisæis ita loquitur: ὧν τε ὁ λόγ☉ κρίνας παρέδωκεν ἀγαθῶν, ὅπουλεῖ τῇ ἡγεμονίᾳ περιμάχητον ἡγούμενοι τὴν φυλακὴν ὧν προαγορεύειν ἠθέλησε τιμῆς γε τοῖς ἡλικίᾳ προήκουσι παραχωροῦσιν οὐδὲν ἐπὶ ἀντιλέξει τῶν εἰσηγηθέντων ταῦτα θράσει ἐπαιρόμενοι, è contrario verò Saducæi in laude ponebant, de maiorum institutis dubitare. Vnde scribit idem Ioseph. de illis: φυλακῆς δὲ οὐδαμῶς τινων μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τῶν νόμων, πρὸς γὰρ τοὺς διδασκάλους σοφίας ἣν μετίασιν ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσι & *lib. 13. antiquitat.* νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς: at verò de Saducæis ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα τὰ δ' ἐκ παραδόσεως πατέρων μὴ τηρεῖν. Tanta fuit verò plebis erga illos magistros obseruantia, vt eorum dicta pro diuinis oraculis haberent: hinc illud quod refert Rabbi Bachai, *Si dixerint Scribæ dexteram esse sinistram, & sinistram esse dexteram audi eos, & quidquid sapientes vetant palàm fieri, id etiam in penetralibus verum est*: quinimmò sua commenta, diuinis legibus præferebant, vnde illud vulgatum, *Plus est in verbis Scribarum, quàm in verbis legis.* Quæ aliáque ineptè leges in Thalmudicis: persuaserant enim credulæ plebi hæc omnia non esse quidem scripta in lege, sed à Deo Moysi data, & Moysen Iosue, illum verò prophetis; ab his autem Esdræ commendata: ab illo autem posteris, atque ita continuâ serie ad se peruenisse: quare Epiphanius contra Ptolemaïtas docet, alias Iudæorum traditiones à Mose proficisci, alias à Rabbi Akiba, alias ab Adda, alias ab Asmonæis. Certum verò est plerasque eiusmodi consuetudines & traditiones ineptas esse, atque etiam

diuinis

diuinis legibus contrarias, quarum aliquas reprehendit Christus ipse hoc Matthæi *cap. 16.* & Marci *cap. 13.* ad quas in præsentiarum digredi non vacat. Quia verò aliquæ traditiones, etiam inter Christianos ineptæ & Pharisaïcæ siue humanæ obtrudi facile possunt, videndum est quibus modis diuinæ, Christianæ, Apostolicæ & Ecclesiasticæ dignosci possint ab aliis, quod Bellarm. *lib. 4. de verbo Dei non scripto, cap. 9.* & cæteri præstiterunt, ex quibus hæc pauca reddo.

2 Primò igitur quoties vniuersa Ecclesia quidpiam credit tanquam de fide, quod non continetur expressè in Scriptura sacra, ex Apostolica traditione promanere oportet: cùm enim Ecclesia in iis errare nequeat, eò quòd sit fundamentum & columna veritatis, & portæ inferorum, quæ sunt hæreses, aduersùs eam præualere non possint, neque fides niti nisi in verbo Dei, illud scriptum vel traditum esse oporter: non enim nouis reuelationibus regitur Ecclesia; necesse est, id ab Apostolis, & Prophetis reuelatum esse, & iis qui ministri sunt sermonis; atque ita Ecclesia verè ædificator supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Illa igitur vniuersæ Ecclesiæ fides circa quidpiam in scripturis non contentum, nota certissima est traditionis Apostolicæ, sic numerus scripturarum Canonicarum, B. Virginis perpetua virginitas, & alia nonnulla ex traditione Apostolicâ habentur.

3 Secundò. Quod vniuersa obseruat Ecclesia tanquam à Deo institutum, cuius tamen institutio non reperitur in scripturis, necessariò dici debet à Christo, vel Apostolis esse traditum, quia cùm illud non possit ab ipsa Ecclesia constitui, & aliunde ipsa non possit magis in eiusmodi obseruatione, quàm in fide errare, dicendum est à Deo institutum illud fuisse, & traditione acceptum. Eiusmodi est baptisma hæreticorum, & paruulorum, vti diximus nuper: quare August. *lib. 19. de Genes. cap. 23. Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis paruulis, nequaquam spernenda est, neque vllo modo superflua deputanda*, nec omninò credenda nisi Apostolica esset traditio.

4 Tertiò. Quod perpetuis temporibus ab vniuersa Ecclesia seruatum est, etiamsi tale sit, aut potuerit ab Ecclesia institui, ex Apostolica tamen traditione fluxisse meritò credendum est, v.g. ieiunium Quadragesimæ. Hanc regulam tradit Augustin. *lib. 4. contra Donatistas, cap. 24.* ex ea plurima, quæ Nouatores arguunt tanquam inania commenta hominum delirantium, probamus, quæ modò expendere nihil attinet.

Quarta regula. Quoties doctores omnes vnanimi consensu, siue seorsim scribant, siue in Concilio quodpiam esse, ab Apostolica traditione manasse affirmant, ita credimus; alioquin posset in errorem facile induci Ecclesia. Verum de auctoritate vnanimis consensus Patrum dicemus *lib. 9.* Exemplum sit veneratio imaginum in Concilio VI. Nicæno generali approbata.

5 Quintò. Quod habetur in aliqua nobili Ecclesia per continuas successiones Episcoporum ex Apostolica traditione manasse, pro tali habendum omninò est. Ita Irenæus *lib. 3. cap. 3.* qui sui dicti rationem optimam affert; quare eius verba, quamvis paulò prolixiora referre placuit: vno enim illo argumento Gnosticorum deliria confutat. *Traditionem itaque Apostolorū* (inquit) *in toto mundo manifestam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis & eorum successores vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt quale ab his deliratur.* Rationem reddit optimam: *Etenim si recondita mysteria sciuissent Apostoli qua seorsim & latenter ab reliquis perfectas docebant, his vel maximè traderent ea, quibus ipsas etiam Ecclesias committebant: valdè enim perfectos & irreprehensibiles eos volebant esse in omnibus, quos & successores relinquebant suorum ipsorum, locum magisterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapsis autem summa calamitas.* Addit deindè hanc traditionum probationem petendam maximè esse à principalissima Ecclesia Romana; & in qua fuerit vera, & continuata successio: *Sed quoniam valdè longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxima & antiquissimæ, & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundata, & constituta Ecclesia, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam ab hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem ad nos indicantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his qui sunt vndique, conseruata est ea, quæ ab Apostolis est, traditio.* Pergit deindè accuratè recensere omnes à beato Petro ad sua tẽpora Pontifices Romanos: tum *cap. 4. Tantæ igitur ostensiones cùm sint hæc, non oportet quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cùm Apostoli quasi in depositum diues, plenissimè in eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis, vti omnis quicumque velit, sumat ex eo potum vitæ, &c. Quid enim, etsi quibus de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nónne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsente quæstione sumere quod certum, & liquidum est? Quid autem si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nónne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum qui in Christum credunt sine charactere & atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem, diligenter custodientes, &c.*

Restat verò quærendum quomodò traditionibus 6
Apostolicis, & Christianis vtendum sit, tum ad confirmandam fidem, tum ad eius aduersarios confutandos. Illud egregiè docet Gregorius Nyssenus *lib. 3. contra Eunomium*: ait enim in primis ad fidem Catholici dogmatis solam absque probatione satis esse traditionē, siue nulla prætereà dilecta sit huius in sacris litteris expressio, siue ita contineatur, vt interpretatione sit adiuuanda. Secundò, posse nihilominùs traditionis auctoritatem ratione fulciri, ita vt illa comes eius sit, & pedissequa, non autem antecedat, & præeat. Tertiò denique, si argumentatione opus est vlla ad persuadendum, multò eam magis nouæ opinioni atque hæresi necessariam esse vt se contra vetustatis potentiam ac grauitatem defendat, quàm receptæ iam sententiæ, corroboratæque perpetuitate temporis, à qua nisi maximis & inuictis rationibus oppressum, nemo se deduci patiatur. Quare optimè Nicephorus Constantinop. *c. 12. tom. 4. Biblioth. Patrum: Omnibus liquet quod vetusta & prisca Ecclesiæ traditio valentissima est & omni demonstratione euidentior & firmior, & sancti PP. nostri docent. Apostolica oracula sequentes.* Denique vide Ioann. Philoponum *lib. 1. de mundi opificio cap. 11.* vbi plurima fidei dogmata in Ecclesia esse ait, quæ scripta non sunt, & ex cæteris per consequentiam colliguntur, vt sanctam Trinitatem consubstantialem esse, τὸ ὁμοούσιον εἶναι τὴν ἁγίαν Τριάδα. Sed de traditionibus vide elegantes duas Epistolas Vvaleranni Neuburgensis Episcopi ac Anselmum Cantuariensem, & Anselmi ad Vvaleranni, *lib. 3. Epistolar. Anselmi, Epist. 136. & 137.*

CAPVT II.

De iure consuetudine, & vsu inducto.

QVÆSTIO I. *Quid & quotuplex sit consuetudo.*

QVÆSTIO II. *Quænam vera & legitima sit consuetudo.*

HÆc iuris Canonici & Ecclesiastici non scripti pars altera, quæ respicit disciplinam vel politiam Ecclesiasticam; prima enim spectat dogmata & doctrinam, siue, vt aliàs diximus, *παράδοσις*, nominatúrque *traditio*, quia per illam doctrinam à maioribus acceptam, & veluti per canales ad ad nos vsque deriuatam, licet nullis scripturis sacris consignatam babemus, vti *c. proximo* demonstrauimus, illique fides tanquam Dei verbo non scripto innititur, Eadem planè ratione inueterata & legitima consuetudo circa disciplinam, & politiam Ecclesiasticam, ius inducit, vnde illud Isidori *Can. 3. dist. 1. Omne ius legibus & moribus constat, hoc autem ius neque à principe, neque à republica, vel scripto, vel voce praconis sancitū & promulgatum est; sed illud vsu populi frequens, & inueteratus, communi adsensione comprobauit*, quod ius in vtraque politia passim agnoscimus: quare de illo nobis agendum hoc loco est; & quia inducitur, vt dixi, moribus & consuetudine, de illa, & eius efficaciá ac potestate disputare nos oportet.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit consuetudo?

Quid mos, consuetudo, & vsus, n. 1. 2. & 3.
Diuisio consuetudenis, n. 4.

1 MOs & consuetudo, si præcisè loquamur, idem sonare videntur: nam notum illud Aristotelis *lib. 2. moral. ad Eudem. τὸ ἦθος ἀπὸ ἔθους ἔχει τὴν ἐπίδοσιν.* Et Varro sæpius ait morem creari ex consuetudine, morémque definit, communem consensum omnium simul habitantium, qui inueteratus consuetudinem faciat: & *alibi*, morem esse in iudicio animi, quem sequi debeat consuetudo; quæ Seruius *in 6. Æneid.* refert, & Cujac. *in t. qua sit longa consuetudo.* Nihilominùs mores & consuetudines vix distingunt iura, sed eas voces passim coniungunt, vt *l. 31. §. qui ad Senatum, de ædilit. edicto. Quæ moris sunt & consuetud.* & *l. 4. C. de emancipat. liber. Nec in cuiusquam iniuriam beneficia tribuere moris est nostri.* Aliàs illud *more maiorum* pro inueterato vsu, & consuetudine vsurpant, *vt l. 5. de iurisdictione. More maiorum ita comparatum est, vt is demùm iurisdictionem mandare possit, qui eam suo iure, non alieno beneficio haberet* Et simili loqutione *l. 1. §. qui mandatū D. de officio eius cui mandat.* Hinc illud, *saluo more maiorum, l. 11. de instit. & iure l. 26. §. ait. D. ex quibus caus. maior. l. 35. D. de religiosis l. 9. D. de l. Pompon. D. de parric. More insacorū l. 4. D. de ædilit. edict. More milit. l. 35. D. de testam. milit. More iudiciorū l. 10. C. de procuratorib. l. 14. D. de pactis l. 14. C. de Edēs, l. 2. C. de probationib. l. 3. C. si quis alteri, vel sibi, l. 4. C. de statu defunctorum l. 4. C. de accusationib. l. 15. C. de excusation. l. 3. C. ad l. Iuliam, de vi public.* & similia passim. Hæc tamen difficultas de differentia moris & consuetudinis, & quomodo mos inducat, aut, vt loquitur Varro, creet consuetudinem, facilè explicabitur, si quid sit propriè mos attendamus: est enim frequentia, & iteratio similium actuum liberorum, qui laudis & vituperationis capaces sunt: ibi enim (inquit S. Thom. *in 3. dist. 24. q. 3. A. 2.*) incipit genus moris, vbi dominium voluntatis inuenitur; ab eo siquidem dominio, quod quis habet in suas operationes, laude aut vituperio dignus est, cùm operatur. Hinc etiam eiusmodi actus liberi denominantur morales, qui & propriè sunt humani: quia tunc homo operatur vt homo est. Mos igitur à quo etiam dicitur actus moralis, non dicitur nisi impropriè de brutis quamquam & de illis interdùm vsurpari obseruauerit S. Th. 1. 2. *q. 58. art. 1.* cùm ipsa etiam Scriptura dicat aliquando homines more brutorum operari, vt *lib. 2. Machab. 1. 10. In montibus, & speluncis more bestiarum egerunt, & c. 11. Leonum more impetu irruentes in hostem.* Sed hic loquendi modus per quandam dumtaxat similitudinem & analogiam vsurpatur de ratione carētibus, vti notat S. Th. *in 3. dist. 2. q. 1. Artic. 4. q. 2.* quatenus ex naturali quadam inclinatione eundem operandi modum & rationem perpetuo obseruant. Sic etiam tribuitur mos rebus inanimis, vt l. 7. *c. de seruitutibus: Aqua ex veteri more atque obseruatione per certa loca profluens.* Ea moribus igitur, siue ex iisdem vel similibus actibus moralibus, siue liberis frequenter positis comparatur consuetudo, quæ proindè bene dicitur, creari ex moribus, aut per illos induci, sicut & per vsū, ex quo sine dubio consuetudinis vox deducitur. Nam & vsus quoque capiendus est: propriè enim & theologicè significat actum quem voluntas liberè elicit, nimirum liberè exequendo quod elegit, de quo sanctus Thom. 1. 2. *q. 16.* eáque voa de quolibet eiusmodi actu etiam singulari, philosophicè vsurpatur, cùm quilibet eiusmodi actus sit libera applicatio facultatis ad medij acquisitionem, quod voluntas ad finem obtinendum elegit, vt diximus aliàs s. a. neque ad hanc denominationem requiritur actuum similium frequentia, sed quilibet eiusmodi actus vsus dici potest: mos verò non vsurpatur nisi de frequentia similium actuum, non de vnico dumtaxat actu. Quanquā & nonnunquam vsus, immò & communi loquendi modo significet similium actuum frequentiam, & dicatur, longo, & continuo tempore comparari: in qua acceptione vides non differre à more. Est & alia moris significatio, quam & S. Th. probauit, & plurimum facere mihi videtur ad discrimen moris & consuetudinis: significat nimirùm mos inclinationem ad similes actos frequenter exercendos; quæ inclinatio, vel est à propria cuiusque indole, & ingenio, quam tamen inclinationem quisque liberè sequitur; posset enim illam comprimere, alioquin non operaretur liberè; vel ex frequentia actuum selicta & comparata est, & est quidam habitus, atque ex ea inclinatione mos etiā brutis tribuitur, quæ suo more operantur, id est secundùm illum impetum naturalem, quem perpetuò sequuntur, nisi impediantur. Itaque mos est quidam naturalis impulsus, qui cæco impetu naturæ ad similes actus continuò impellit. Alius mos est liber, & rationalis, qui impellit quidem operantem ad similes actus, quos tamen non elicit necessariò, sed liberè dumtaxat, siue illa inclinatio sit habitus dumtaxat ex frequentia actuum acquisitus, siue indolis & ingenij propensio quædam, quâ se abduci passim patiuntur homines.

Atque ex his non erit operosum vsum, morem, & consuetudinē distinguara. Nam consuetudo est liberorum actuum frequentia, sicut & mos; vnde S. Th. in 3. *d. 23. q. 1. Art. 4. Importat quandam frequentiam circa ea, quæ facere, vel non facere in nobis est, &c.* quod ipsum cōsuetudo æquè importat, & per quandam analogiam dicitur etiam de irrationabilibus; vsus verò vel actum singularem significat, vel continuam quandam frequentiam per aliquod tempus & tunc coïncidit 2

cum

cum moris & consuetudinis significatione. Quia verò consuetudo non est solum aliquid facti, & quorundam actuum frequentia, sicut & vsus & mos, atque ita relinquit aliquid physicum in animo operantis, habitum nimirùm & inclinationem illam, quam etiam relinquit mos, sed etiam quandoque relinquit quidpiam morale, nimirùm ius & facultatem sic operandi, distinguitur à more, qui pro sola frequentia actuum sumitur, quamquam & ex moribus oriri ius dicatur sæpissimè, vt illud, *more maiorum*, idcircò promiscuè his vocibus & nos vtemur cum Iurisconsultis, qui definiunt consuetudinem ius quod vsu diuturno & maiorum moribus sine vllis litteris constitutum est, siue paucioribus, Ius non scriptum vtentium moribus comprobatum, consentaneè *ad l. 32. D. de legibus. l. 33.* concinit D. Chrysost. *orat. de consuet.* ἔστι δὲ ἔθος γράμμα μὲν τῶν χρωμένων κοινὸν, νόμος δὲ ἄγραφος ἔθνους ἢ πόλεως: δίκαιον δὲ ἑκούσιον, ἃ ταῦτα πᾶσιν ἀρέσκον εὕρημα δὲ ἀνθρώπων οὐδενὸς ἀλλὰ βίου, καὶ χρόνου Artemid. *lib. cap.* 3. τῶν νενομισμένων ἃ μὲν συνθέμενοι ἀλλήλοις οἱ ἄνθρωποι, αὐτοὶ ἑαυτοῖς πράττουσι καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον ἔθος μὴ ἔστι τις ἐν εὐτεμεῖ λέγει νόμος ἄγραφος, atque de consuetudine in hac significatione disputamus hoc loco cum omnibus Iurisconsultis.

3 Quare sapienter obseruauit Suar. *lib. 7. de legibus, cap. 1.* aliam esse consuetudinem facti, quæ est sola similium actuum iteratio & frequentia, aliam iuris, quæ est ius quoddam non scriptum, sed solâ diuturnâ consuetudine genitum; quare vox illa & frequentiam actuum, & ius ex illa natum & moribus inductum significat; alioquin consuetudo dumtaxat facti nihil admodum reconditum habet, quod nos detineat. Non placet autem quod aliqui in eo distinguant morem à consuetudine, quòd mos sit semper aliquid facti, & consuetudo sit & facti, & iuris: nam etiam mos vtrumque eodem modo complectitur, quandoquidem ex ipsis etiam moribus inducitur ius, quod etiam mos dicitur, sicut & consuetudo: quare *l. 32. D. de legibus* dicitur ius moribus & consuetudine inductum. Quod si placeat, voces istas non esse synonymas, sicut reuera non sunt præcisè acceptæ, vti docuimus hactenùs, mos erit veluti causa materialis, siue radix, ex qua consuetudo, vt est quoddam ius vim legis obtinens, exoritur. Vtramque tamen vocem & moris, & consuetudinis, pro frequentia similium actuum & iure exinde nato, *in hac disputatione* accipimus, quam idcircò de iure cõsuetudinario inscripsimus, siue de consuetudine, quã non nisi vt vim legis, & iuris obtinet, consideramus.

4 Diuiditur consuetudo in priuatam & publicam: prior est priuati hominis, aut singulorum quorumdam dumtaxat: altera est communitatis alicuius, quæ qualis esse debeat, dicam *sequenti quæstione*.

Secundò diuiditur in diuturnam, & recentem, ratione temporis ex quo cœpit. Tertiò in inchoatam & perfectam, siue completam, pro pluribus, vel paucioribus actibus, quibus formata & comparata, vel incepta tantùm est. Quartò Abbas *in c. vlt. de consuetudine*, partitur illam in eam, quæ est secundùm legem, præter legem, & contra legem. Prima supponit legem præexistentem, dicitúrque consuetudo legis, vt *Luc. 2. Vt facerent secundùm consuetudinem legis pro eo*: atque hæc non facit legem quam supponit, sed eam firmat & approbat, vti ait Gratian. *sup. in istis dist.* 4. atque illam vbi dubium contingit, probat. Quare *l. 37. D. de legib.* dicitur optima legum interpres, vti dicemus *q. seq* quod intelligo non modò de lege scriptâ, sed etiam traditâ dumtaxat: quare Tertullian. *lib. de corona milit. cap. 3. Hanc si nulla scriptura determinauit, certè consuetudo corroborauit, quæ sine dubio de traditione manauit.* & *cap. 4. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix*, Consuetudo præter legem, illam tamen constituit, & ea in re vim legis habet. Vltima consuetudo contra legem, eam abrogat, vt dicemus, siue sit contra legem affirmatiuam, non faciendo quod imperatur, siue contra legem negatiuam, faciendo quod prohibetur; quamvis id non conueniat cuilibet consuetudini, quæ idcircò tunc abusus, & corruptelæ dicuntur, quod modò explicabimus. Diuiditur itaque consuetudo in legitimam, & illegitimam, quam iura vocant corruptelam. Sic Innocent. III. eam consuetudinem quæ contra leges Ecclesiasticas pugnat *cap. super eo de consanguinitate*, nominauit consuetudinem contrahendi matrimonium intra gradus ab Ecclesia prohibitos; ideóque iubet Archiepiscopo Rosannensi, ad quem scribit, eiusmodi præsumptores Ecclesiastica districtione punire, non obstante contraria consuetudine, quæ potiùs dicenda est corruptela. Et sanè minimè æquum videtur, vt praui mores, ex quibus solis eiusmodi peruersa consuetudo generari potest, præualeant in republica, & vim legis obtineant, atque etiam veterem legem abrogent, quod totum legitima consuetudo præstat, vt dicemus *cap. sequenti*. Quare iura perpetuò inter bonos probabilésque mores, & malos, siue pessimos, & improbabiles distingunt, ex iisque plura circa actionem de moribus inter virum & vxorem decidunt. Loca annumerat Budæ. *in verb. mores*.

QVÆSTIO II.

Quænam sit legitima consuetudo?

Quid mos, consuetudo, & vsus, n. 1.
An promulgatio sit necessaria, n. 2. & 3.
Frequentia actuum similium requiritur, n. 4.
Non vsus non sufficit ad consuetudines, n. 5.
Debent esse actus publici, n. 6.
Et communitatis perfecta, n. 7.
Qualis violatio legis, n. 8. & 9.
Actus rationabiles, n. 10. 11. 12. 13. & 14.
Peccant qui primi violant legem, n. 18. & 19.
An bona fides requiratur? n. 20.
Præscriptio legitima, n. 21.

INquirimus hoc loco conditiones necessarias ad legitimam consuetudinem inducendam; quandoquidem aliqua reperitur consuetudo quæ tanquam corruptela, vti modò dicebamus, reiicienda est, & ex qua ius oriri non potest, sed potiùs iniquitas.

Imprimis igitur induci debet per actus voluntarios & liberos, atque etiam publicos. Primum patet: quià cùm inducatur moribus, & mores, vti monebamus ex S. Thom. non sint nisi actus liberi, in illis quoque solis poterit reperiri consuetudo: publicos autem illos esse oportet, cùm fieri debeant à maiori parte populi, vti dicemus statim, & fortassis haberi debeat Principis consensus, saltem tacitus, & iuridicus: illi igitur quapiam ratione debebant innotescere. Est verò duplex publicitas, vel notorietas actuum, prima facti scilicet, quia palam & publicè fiunt, ideoque in illos populus factis consentire videtur: altera notorietas iuris, quam veteres aliqui exigebant, & vel iudicium contradictorium, vel duas saltem sententias requirebant, quos meritò impugnant Suar. *lib. 7. de legib. c.* 15. Vasq. 1. 2. *disp.* 177. *c.* 2. Becan. 1. 2. *tract.* 3. *c.* 8. *q.* 4. quia eiusmodi iudicialis publicatio nullo iure neque Cæsareo, neq; Canonico requiritur: quæ enim afferri solent, non docent nisi iudicia, quibus de cõsuetudine constare potest, vel agunt de quibusdã casibus particularibus, vt *c. Abbate*,

de verborum significat. vbi agitur de præscriptione iuris eligendi euiusdam Abbatis; præscriptio autem non est consuetudo, vt statim dicam. Deindè vel per sententiam iudicis consummatur consuetudo, vel tantùm perfecta declaratur, hoc postremno si concedant, frustrà exigunt sententiam iudicis, cùm sit tantùm declaratiua consuetudinis, quæ aliunde satis potuit innotescere: si primum nequit dari prima sententia in fauorem consuetudinis: illa enim declarans actum consuetudine licitum, & validum fuisse, falsum contineret; nam cum nondum esset consummata consuetudo, non potuit dare vim actui aliàs illicito.

2 Hinc sequitur, consuetudinem non indigere promulgatione; cùm enim publica & notoria sit, & à maiore populi parte seruetur, ignorari nequit.

3 Requirebam secundò, actus istos planè voluntarios esse; nam cùm & liberi sint, non erunt nisi voluntarij. Deinde non ostenderent populi consensum, cui tamen populo princeps fauet hac in parte: ideoque patitur quidpiam de suo iure decedere. Vnde colligit Suar. *l. 7. de legib. cap.* 12. actus per errorem aut ignorantiam versantes circa ipsam substantiam consuetudinis factos non inducere morem, & consuetudinem; quia tunc cessat ratio voluntarij. Neque obicias *l. quod non ratione introductum est, sed errore primùm, deindè consuetudine obtentum, in alius similibus non obtinere* Respondeo enim præter illa quæ *lib.* 1.

Circa legem illam disputauimus, eam particulam, *in similibus obtinet*, non significare eam consuetudinem in tali materia valere, & non esse extendendam ad similes casus, sed eam consuetudinem intellecto errore non dare ius ad exercendos actus similes illis qui ex consuetudine existimata tunc legitimâ, per errorem priùs exercebantur: nunc enim cognito errore fiunt illiciti, non obstante consuetudine per errorem inducta; ille verò error reperitur in actibus non voluntariis, quales sunt qui per errorem vel ignorantiam fiunt, de quibus *lib. 2. de vsuris & commercijs* latè egimus, vbi etiá de actibus per vim & metum extortis diximus, qui etiam non possunt inducere consuetudinem, neque ad eam firmandam afferendi sunt; quia reuera neque voluntarij, neque liberi sunt, & proindè morem, & consuetudinem minimè inducunt, cùm necessarium consensum tollant.

4 Requiro tertio loco similium actuum frequentiam, quia vnico actu neque mos, neque consuetudo paritur. Azor. tamen. 1 *p. lib. 5. cap.* 17. *q.* 9. & *cap.* 18. *q.* 15. vnum actum continuum sufficere putat, eò quòd pluribus æquiualeat, illorúmque vicem suppleat, neque id improbat Salas *de legibus disp.* 19. *n.* 96. duos quoque, aut tres actus contra legem, quibus commodè contrarium edicere & resistere possit princeps, satis esse ad consuetudinem abrogatiuam legis existimauit Less. *lib. 2. cap. 6. dub.* 74. Emanuel Sà *vers. lex neque abnuit.* Sanch. *l. 4. de matrim. disp.* 2. *num.* 22. quia quod fit bis, aut ter, frequenter fieri dicitur, *cap. ita nos,* 25. *q.* 2. Rectiùs tamen Suar. *cap.* 10. Bonacina *disp. 1. de legib. q. 1. punct. penult.* §. 3. plures quam duos actus requirunt ad eam frequentiam, quam omninò supponit consuetudo. Ego existimarim prudentis arbitrio considerandum esse primò numerum annorum qui ad inducendam consuetudinem necessarius est; deindè an singulis annis vnus tantum, an plures actus exigantur: ex ea enim proportione iudicandum erit; alioquin si duo, aut tres actus sufficiant, facilè omnes leges abrogabuntur. Neque *caput, Ita nos, citatum* fauet aduersariis: in eo enim geminatio criminis, non per modum legis, sed quia ex assuetudine grauius fit delictum, grauius puniendum est. Nam Gelasius *eo capite* Scyllacæorum, vel vt alij legunt, Syllanorum, aut Syllaticorum Pontificum geminatam cædem, tanquam horrendum crimen punit, dum illi subtrahit Episcopalem dignitatem, & eam parochiam ab externis sacerdotibus gubernari mandat, ne videlicet, *velut vsum consuetudinémque sacrilegam* declinaret, & dissimularet: sic enim inducendus foret sacrilegus vsus.

Hinc porrò colliges non posse induci consuetudinem per merum non vsum, nisi videlicet accedat actus positiuus contrarius iuri, cui derogatur consuetudine: quia nempè ius certum aliquem actum imperabat; hæ enim omissiones in moralibus, nomine actuum comprehenduntur. Et sanè potuit per plures annos non occurrere occasio ponendi actum imperatum: quid enim si per centum annos non committatur parricidium, an-ne idcircò lex de puniendis parricidiis abrogabitur? 5

Requiro quartò frequentes istos actus quibus publica consuetudo, de qua sola loquimur, fieri à communitate perfecta: quia actus vnius tantùm, aut alterius priuatæ personæ præscriptionem potiùs, quàm consuetudinem pariet, quamvis & ea præscriptio, nisi fiat aliqua mutatio in materia, difficilè omninò parietur; quia contra obedientiam non præscribitur, *cap. cum non liceat, de præscription.* Neque consuetudo priuata frangendi legem excusat à culpa; sed eam potius auget. Vt verò consuetudo dicatur esse à communitate, satis est illam à maiori parte communitatis seruari: quia ea sola pars sufficeret ad ferendam legem expressam; quæ eadem ratio demonstrat minorem populi partem non sufficere. Si itaque duæ communitatis partes, in consuetudine seruanda consenserint, quamvis tertia repugnet, dicitur consuetudo totius communitatis, in qua tamen censeri non debent personæ inhabiles ad præstandum consensum, vt infantes, amentes, furiosi, peregrini, & externi, si non teneantur legibus locorum, in quibus peregrinantur. 6

Addidi in assertione communitatem istam debere esse perfectam, nam domus vna, aut altera hanc vim non habet, vt patet: nomine autem communitatis perfectæ intelligo eam, quæ vim habet condendi legem, aut cui saltem imponi leges possunt. Ratio est, quia consuetudo vim legis habet, vt dicemus. Hinc fit, vt communitas fœminarum, v.g. monialium possit inducere consuetudinem, quia illæ sunt capaces legis: ergo ab illis consuetudine tolli potest; non possunt tamen inducere consuetudinem, contra legem solos viros obligantem, sicut neque id possunt laici contra legem obligantem solos Clericos, licèt Clerici possint derogare iuri communi, cùm vnà cum laicis faciant vnam communitatem, ratione illius iuris, non tamen poterunt nouam legem, quæ omnes obliget, condere. Quare in causa inducendæ legis considerandus est effectus, ad quem ordinatur: nam vt legi latæ derogetur, potest communitas quælibet illi subdita consuetudinem inducere, non tamen vt legem nouam inducat, nisi quatenùs illi licet per superiorem propria statuta condere, vt communitati mercatorum, & aliorum artificum. 7

Quintò exigunt aliqui ad valorem consuetudinis vt non possit abrogari aut violari sine offensione, & scandalo, ad quod vitandum princeps eiusmodi offensionem patiatur, quod probant ex *c. 1. de cognat. spirituali.* & *cap. quod dilecto, de consanguinit. & affinit.* quibus locis Pontifex permittit aliqua matrimonia inter gradus prohibitos, ex allata sibi consuetudine, ne ex eius violatione sequatur offensio, & scandalum. Hos tamen meritò reiiciunt Sanch. *lib. 7. de matrim. disput.* 24. *n.* 11. & Basil. Poncius *lib. 6. de matrim. cap. 6. num.* 10. & alij subinde recentiores; nam Pontifices 8

locis

locis allatis id definiunt de omni consuetudine, sed in peculiaribus quibusdam casibus, in quibus dubitabatur de efficacia talis consuetudinis, & an esset legitimè præscripta & iuri contrario derogaret. Pontifex igitur eam consuetudinem, de qua agebatur, idcircò approbauit, quia, quamuis fortassis eam sublatam vellet, non poterat tamen sine graui plurimorum offensione ipsam collere. Aliud verò est Pontificem ex scandalo, quod timebat, sumere occasionem probandi consuetudinem, aliud eandem consuetudinem, nullam habere vim, nisi eius violatio coniuncta sit cum periculo scandali, vti volunt aduersarij; quod iura allata non affirmant, & Innocentius III. vbi *cap. finali de consuetudine* definit in vniuersum consuetudinem derogare iuri positiuo, nullam prorsùs mentionem facit scandali, quod ex eius violatione sequeretur. Quare dici non potest causa cur consuetudo contra legem approbetur à Principe, aut Pontifice esse scandalum, quod ex eius interruptione timetur, cùm iura allata id non affirment, neque ex illis colligi possit. Cùm enim, vt iam monui, dubius esset valor consuetudinis in singularibus illis casibus, de quibus consulebatur Pontifex, qui eam consuetudinem approbat, si timeatur scandalum ex eius omissione, alioquin illam omninò improbaturus. Et sanè cùm Episcopi, qui consulebant Pontificem, satis viderent, an tale scandalum meritò timeretur, & consuetudo saltem cum eiusmodi scandalo coniuncta deroget legi ex aduersariis, & seruanda sit, frustrà rogabant Pontificem quid faciendum sibi esset, nisi dubitassent de legitimo valore peculiaris illius consuetudinis, etiam iuncto periculo scandali, si interrumperetur: & si illud vnum desiderabatur ad valorem consuetudinis, cum isti Episcopi, qui meliùs hanc causam præsentes, quàm Pontifex, qui longiùs aberat, videre poterant, cur illum de eiusmodi valore fatigabant, qui nihil aliud responsurus erat quàm quod ipsi iam probè tenerent, nimirùm expendendum esse periculum scandali, quod ex omissione talis consuetudinis timeri poterat? Deinde quamuis principes maximè moueantur ad approbandas consuetudines suis legibus contrarias vbi illas tesciuerunt ex futurâ offensione ciuium, eùm tamen nos neque scientiam & consensum principis ad valorem consuetudinis in vniuersum, neque scientiam, & consensum Pontificis ad consuetudinem contra leges Ecclesiasticas, requiramus, vt dicemus statim, frustrà omninò istud scandali periculum tanquam necessarium ad valorem consuetudinis requiremus.

9 Ratio velut à priori huius assertionis est: quia vel consuetudo, de qua disputatur, est irrationalis, vel rationalis: si primum dicas, scandalum, quod ex eius violatione timetur, non nisi passiuum, & ex mera malitia, vel fragilitate eorum, qui ex reprobatione talis consuetudinis offenduntur; quod non sufficit vt actus, ex quo oritur scandalum, omitti debeat ad illud vitandum. Neque si talis actus obligaret, hoc scandali periculum redderet eius omissionem debitam aut licitam. Quare ratione talis scandali consuetudo non redderetur rationalis, sed manebit semper irrationabilis: quamdiu autem talis est, non derogat legi; vt patet, sed omninò interrumpi debet, & docendi erunt, qui ex ignorantia scandalum passuri videntur ex omissione consuetudinis, eámque, vt potè irrationalem, non detraxisse legi contrariæ, quæ hactenùs perstat, & omninò obligat. Si verò consuetudo rationabilis est, & legitimè præscripta, iam obtinet vim legis, siue ex eius omissione sequatur scandalum, siue non. Neque enim lex ideò tantùm obligat, quia violari nequit sine scandalo, sed quia lex est, & violari nequit sine peccato.

Sexto loco requiritur vt consuetudo sit rationabilis: sic enim definitur *cap. fin. de consuetudine.* & consentiunt omnes vtriusque iuris DD. & interpretes, quamuis tricentur in explicanda hac conditione: alij enim alia requirunt ad consuetudinem rationabilem, quæ latè excutiunt Suar. *lib. 7. de legib. cap. 6.* Vasq. *1. 2. disp. 177.* Salas *de legibus, disp. 19. sect. 5.* & alij: agimus autem maximè de consuetudine derogante legi, de qua etiam est præcipua difficultas. Cùm enim sit contraria legi, & ab ipsa reprobetur, eo ipso videtur irrationabilis. Omissis itaque istis tricis, in vniuersum dico, eam consuetudinem rationabilem esse, quæ seclusâ lege positiuâ, & humanâ, quam impugnat, nihil habet dissonum honestati, aut legi diuinæ vel naturali, & quæ est de illa ipsa re, de qua priùs poterat sanciri lex. Consuetudo V. G. irritandi matrimonia clandestina, quæ semper viguit in Gallia, fuit rationabilis, & habuit omnem honestatem, quam modò habet post Tridentini decretum irritans eiusmodi matrimonia. Et sanè consuetudo non potest dici irrationabilis, quia est contraria legi positiuæ, alioquin omnis consuetudo derogans legi, esset perpetuò irrationabilis, quia legi contraria, cui proinde nunquam derogaret, quod tamen Pontifex *cap. finali citato* fieri posse, concedit: vel est admittenda puerilis contradictio in verbis Pontificiis; assereret enim aliquam consuetudinem derogare legi positiuæ, & tamen id ipsum negaret: cùm enim addat solam consuetudinem rationalem habere hanc vim derogatoriam, & nulla sit rationalis, quæ dissonat, & contraria est legi, vti volunt aduersarij, sequetur nullam consuetudinem legi contrariam illi derogare. Neque rectè obiiciunt aduersarij, legem iustam ac rationabilem esse, & proinde consuetudinem, quæ ipsi aduersatur, irrationabilem necessariò esse: nam idem obiici poterit contra legem abrogantem priùs sancitam: cùm enim illa prior lex fuerit rationabilis, hæc posterior priorem abrogans, & illi contraria, irrationabilis esse debebit. Hæc tamen collectio inutilis est, & passim reiicitur: quia possunt occurrere idoneæ causæ, propter quas id, quod olim sanctè institutum fuerat, modò non seruetur, exigátque ratio, vt contrarium modò fiat, licèt quod tunc vsurpabatur, ex recta ratione, & prudentia, tunc obseruaretur, vt fusiùs tradunt politici, dum de abrogatione, & mutatione legum disputant.

Fefellit aduersarios quòd consuetudo derogans legi, non potuit induci nisi per actus contrarios legi, ac proinde irrationabiles & peccaminosos: inde enim colligunt, consuetudinem per eiusmodi actus inductam, esse culpabilem, & irrationabilem, quod postremum negamos. Vbi enim inducta est consuetudo, iam habet vim legis, & prior, cui derogat, iam sublata est. Vnde qui ex consuetudine recepta agunt contra legem iam antiquatam, non amplius derogant legi, quæ nulla ampliùs existit, neque peccant quamuis qui initio egerunt contra legem adhuc integram, & viuidam, peccatint: quia violarint legem adhuc vigentem, & obligantem. 11

Ad irrationabilitatem igitur consuetudinis non est attendenda lex positiua, cui derogat, sed vt nullam turpitudinem contra ius naturale, & diuinum contineat, siue ex obiecto suo bona & honesta sit; deindè peccandi occasiones, vel licentiam non faciat, & demùm vt communitet expediens sit reipublicæ: quæ sunt conditiones ipsius etiam legis.

Obiiciunt aduersarij solemne illud Iuristarum; 12 consuetudinem iure Canonico reprobatam, tanquam

irrationabilem, non posse dominari aduersùs legem, sic glossæ *in cap. vlt. de consuetudine, vers. rationabilis. Illam* (inquit) *dico rationabilem, quam non improbant iura*, & *in cap. Ad nostram, eodem tit. Non valet consuetudo contra Canonicam institutionem.* Quæ glossæ plurima iura in eandem rem allegant. Et sanè perspicuè loquitur Innoc. III. scribens Episcopo Pictauiensi, *citato cap. Ad nostram. Nos igitur attendentes quòd consuetudo, quæ Canonicis obuiat institutis, nullius debeat esse momenti*, & *cap. venerabilis, eodem tit.* scribens monasterio Corbeiensi consuetudinem illam meritò censendam esse corruptelam dicit, *quæ sacris Canonibus est inimica*; quod idem asserit Bonifac. VIII. *cap. 5. de consuetudine, in 6.*

Respondeo primò, *superius* obseruatum esse, consuetudinem duobus modis posse esse contrariam iuri, & ab illo reiectam. Primo per simplicem reiectionem, aut prohibitionem. Secundo per damnationem tanquam alicuius abusus, & corruptelæ. Quando priori modo duntaxat est iuri contraria, non propterea & eo ipso censenda est irrationalis: secundo verò quando damnatur à iure tanquam corruptela irrationabilis est, & vt talis à iure supponitur, quod illam vt talem damnat. Quare mera & sola resistentia iuris non facit consuetudinem irrationabilem; immò neque damnatio, sed talem esse supponit, ac proindè nisi facta fuerit ea rerum mutatio, vt quæ quondam censebatur à iure corruptela, nunc commoda & expediens videatur reipublicæ, non poterit legi derogare, eò quòd sit omninò irrationabilis. Quia tamen Innocentius, & Bonifac. videntur nominare corruptelam consuetudinem, eò quòd sit inimica Canonicis institutis, non sequitur, quod volunt aduersarij, omnem consuetudinem inimicam Canonicis institutis, esse irrationabilem & corruptelam: nunquam enim vlla consuetudo posset derogare iuri Canonico; quod falsum esse constabit *cap. seq.*

13 Respondeo secundò, consuetudinem ita aliquando aduersari Canonicis institutis, vt magnam saltem indecentiam inducat, & indirectè quodammodò pugnet cum iure naturali, vel diuino, aut nonnisi cum magno incommodo reipublicæ Christianæ, præsertim disciplinæ Ecclesiasticæ tolerari possit, & ideò non contraria tantùm, sed etiam inimica Canonicis institutis appellatur à Pontifice, & tunc verè irrationabilis est, & corruptela, ac proindè iure eam abrogant summi sacrorum Antistites, & legem, contra quam inducta fuerat, seruari iubent; quod manifestum fiet singillatim expendenti textus in obiectione relatos. Nam 1. *cap. ad nostram de consuetudine*, agitur de consuetudine Pictauiensis Ecclesiæ, in qua causæ Ecclesiasticæ disceptabantur coram Ecclesiasticis, & laïcis promiscuè, & rogatis sententiis omnium tum literatorum, tum illitteratorum de lite pronunciabatur, atque ita ferebatur sententia à non Iudice, & personæ sacræ laïcis ac ipsi plebi subiiciebantur, contra Canonica instituta, quorum violatio ea in re maximam indecentiam continebat, vt statim apparet, & latè ostendit Suar. *lib. 4. defension. cap. 32.* Iure igitur Innocent. talem consuetudinem damnat, & vult Episcopum Pictauiensem de causis Ecclesiasticis, tanquam legitimum iudicem cognoscere, neque ad eam cognitionem vulgus laïcorum asciscere.

14 Secundò, *cap. cùm venerabilis, eodem titulo*, cùm Abbas monasterij Hermionensis transiuisset ad monasterium Corbeiense non rogatâ Romani Pontificis veniâ, cùm tamen vtrumque illud monasterium specialiter & immediatè pertineret ad P. R. & legatis Apostolicis, qui tunc in Allemmania erant, consuetudinem terræ illius allegaret Abbas, illam tanquam corruptelam damnat Innocent. *quia obuiabat Canonicis institutis.* Et sanè manifestam continebat ordinis Ecclesiastici perturbationem: sequeretur enim ex illa Abbates posse ad libitum suis monasteriis renuntiare, & ad alia migrare non petita facultate ab Episcopis, aut Pontifice, quibus immediatè subiiciuntur, quod prohibetur *cap. Abbas 18. quæst. 2.* & *cap. dilectus de renuntiatione*: ex ea enim licentiâ plurima sequerentur incommoda, & idem fortassis subrepere posset in Episcopis, qui simili consuetudine mutare possent suas Sedes; quod idem damnat Innoc. *cap. quanto, de translatione*; & quia id ita pugnat cum Patrum sanctionibus, vt cum iure etiam diuino aliqua ratione dissideat. Cùm enim Pontifex Dei vice Episcopum cum sua Ecclesia spirituali quodam matrimonio copularit, non potest ab homine coniugium illud separari. Quæ ratio non militat quidem in Abbatibus, alia tamen incommoda ex perturbatione ordinis Ecclesiastici pugnant contra dictam consuetudinem. Obseruat autem glossa *in illud cap. citatum*, non constare an ille Abbas ab vtraque Abbatia tum Hermionensi, tum Corbeiensi fuerit reiectus, *an propter consuetudinem*, inquit, *toleratus.* Vnde vides etiam eiusmodi consuetudinis, quamuis aliqua ex parte irrationabilis foret, aliquam fuisse rationem habitam.

Tertiò *cap. de consuetudine, in 6.* Pictauiensis Ecclesiæ consuetudo, vt quis in eadem Ecclesia obtineret duos personatus, aut dignitates, aut personatum cum dignitate absque dispensatione summi Pontificis, damnatur à Bonifac. VIII. quamuis longi temporis esset: quia, vt *ibid.* explicat glossa, irrationabilis erat & inductiua malorum; oritur enim ex cupiditate, præbet materiam vagandi, diminuit diuinum cultum, qui maior est quò plures in eadem Ecclesia ministrant. Vnde disputant DD. vtrùm etiam ex dispensatione Apostolica id fieri possit, quamuis omnes consentiant dispensari posse, vt quis in vna Ecclesia dignitatem, in altera personatum, aut aliam dignitatem obtineat. 15

Habemus igitur, nullam consuetudinem ex eo solùm irrationabilem esse, quòd sit legi, vel Canoni contraria: sed quia aliquam turpitudinem, aut incommodum reipublicæ aliunde continet, éstque eiusmodi, vt neque à sciente Principe, vel Pontifice approbari debeat. Quod confirmatur perspicuè, ni fallor *ex cap. cùm inter, de consuetud.* vbi Ecclesia S. Petri de curia in ciuitate Cænomanensi obtendebat ex antiqua consuetudine se non comprehendi in interdicto generali, & posse eodem tempore pulsare æra campana, atque officia diuina de more celebrare. Hanc consuetudinem irritat Innoc. III. eò quòd ex illa neruus Ecclesiasticæ disciplinæ disrumperetur; non dicit autem, aut irrationabilem, aut nullam fuisse, supponitque hactenùs validam fuisse; erat tamen contraria sanctionibus Ecclesiasticis & rigori disciplinæ. 16

Hæc sententia nostra de rationabilitate consuetudinis est etiam ex parte Nauarri *commentar. de spoliis §. 14. num. 7.* Suar. *lib. 7. de legib. cap. 6. num. 10.* Ferdinand. à Castropalao *tract. 3. disp. 3. punc. 2. §. 1. num. 2.* Laiman *lib. 5. tract. 4. num. 6.* Basil. Pont. *lib. 6. de matrim. cap. 5. num. 2.* aliorúmque recentiorum. 17

Hinc colligunt primò, etiamsi peccent qui primi legem violant, & consuetudinem inducunt, qui tamen inductam seruant, minimè peccare. Ita Ferdin. *l. c. num. 5.* & 6. Bonac. *disp. 1. de legib. quæst. 1. punct. vltimo §. 3. n. 46*, neque abnuunt Valent. Reginald. 18

Lessi

Lessi. Becan. Soto, & alij à Bonacina laudati, dum fatentur non peccari ampliùs quandò ita inualuit consuetudo, vt plerique etiam boni viri eam sine conscientia sequantur: neque enim volunt hi DD. vigere adhuc legem, & nondum fuisse abrogatam per contrariam consuetudinem, & tamen minimè peccari ab iis, qui eam consuetudinem sequuti, legem violant. Sed quia difficile est statuere, quandònam ita sit inducta consuetudo, vt contraria lex non obliget ampliùs, illud certum indicium iam receptæ & inductæ consuetudinis afferunt, cùm eam probi absque religione animi seruant, neque esse contraria momenta quæ vrgeant.

19 Colligunt secundò, eos qui primi consuetudinem contra legem induxerunt peccare, V. G. qui celebrant matrimonium cum impedimento dirimente, & peccarunt, & eorum matrimonium inualidum fuit, qui verò nouum impedimentum induxerunt, & matrimonium cum illo celebratum non dissoluerunt tanquam nullum, peccarunt etiam, & validè contraxerunt illud matrimonium, cùm impedimentum illud tenerà nullum esset, & validitatem matrimonij non impediret. Vbi autem iam inducta est consuetudo, neque peccant, qui cum eiusmodi impedimento iam abrogato coniunguntur, neque inualidè contrahunt, qui cum impedimento per consuetudinem inducto maritantur, & inualidè contrahunt, ac peccant. Ita Sanch. *lib. 7. de matrim. disput. 4. n. 14. sub fin.*

20 Ex quibus colligo tertiò, non exigi bonam fidem ad inducendam consuetudinem, & multò minùs teneri posteros inquirere, an sui maiores iustam causam habuerint agendi contra legem, & nouam consuetudinem illius derogatoriam inducendi, quamuis in cæteris nunquam mala fides præscribat. Ita Sanch. Ferdinand. & alij passim; quia eùm primi actus, quibus ponitur consuetudo, sint illiciti, vtpote aduersùs legem adhuc alligantem, non potuit inchoari eiusmodi consuetudo nisi cum mala fide. Laiman tamen *cap. 24. tit. num. 11.* distinguit inter consuetudinem, quæ inducitur sciente, & tolerante principe, & aliam, quæ ignorante principe, & ne quidem tacitè consentiente suscipitur. Ad priorem autem consuetudinem inchoandam sufficere putat malam fidem: non verò ad posteriorem, in qua necesse est reperiri aliquam probabilem ignorantiam præscribentium, qui idcircò excusantur à culpa transgrediendo legem, vt contingit in posteris, quibus non liquet de mala fide maiorum: possunt enim existimare illos iustà aliquà causà ductos legem non obseruasse. Hanc distinctionem probat quoque Suarez *l. 4. defension. fidei, cap. 32. num. 20.* mihi tamen non placet: quia latum discrimen est inter præscriptionem & consuetudinem, vti explicat Vasq. *r. 2. disp. 177. num. 64. & 65.* & ex illo Basil. Ponc. *lib. 5. de matrim. cap. 5. num. 3.* Cùm enim præscriptio auferat ius à vero domino, & præscribenti illud tradat ad præscindendas lites, aliásque graues ob causas, æquum omninò fuit, vt soli bonâ fide possidenti rem aliquam, tale ius & dominium concederetur. At verò, cùm consuetudo neminem priuet suo iure, aut dominio, & possit consuetudo interrumpi ordinarie à principe, vbi illam resciuerit: neque enim potestate condendi nouam legem, aut antiquam renouandi priuatur, nihil est quod exigat bonam fidem in consuetudine inducenda, siue sciente, siue ignorante principe inducta fuerit, cùm primi actus necessariò fuerint contra legem & proindè illiciti; alioquin vbi constaret post diuturnam consuetudinem inductam illam per actus illicitos ignorante principe inchoatam fuisse, & malâ fide præscriptam, tenerentur posteri abijcere illam, & peccarent eam seruando, quod esset iniicere moltos laqueos animis. Neque dicas haberi tacitum principis scientis, & tolerantis consensum: quia vbi constaret de mala fide maiorum, inquirendum ampliùs esset, an Princeps ignoraret continuationem consuetudinis, an non. Deinde plurima per patientiam tolerantur, in quibus tamen consensus etiam tacitus deest: quia si ad iudicium deducuntur, non debent tolerari, *cap. cum iamdudum, de præbendis.* Quomodocunque igitur inducta fuerit rationabilis consuetudo modo explicato, valida erit etiam contra legem antiquam, vt poteab ipsa antiquatam.

Septimò. Vt valida & efficax sit consuetudo, debet esse legitimè præscripta: ita enim edicitur *cap. fin. de consuetudine*, & ab omnibus DD. vnanimi consensu traditur. Hoc autem est exceptionem, siue præscriptionem ex propria eius vocis significatione, acquisitam fuisse iure aduersùs legem priùs positam & eius obligationem, quamuis, vt iam monui, multùm inter veram præscriptionem, & consuetudinem intersit. Nam consuetudo confert ius legale & disponens, siue iubens, cùm legem constituat; præscriptio confert tantùm ius aliquod priuatum dominij, vel vsus seu rei, seu iurisdictionis. Deinde ad præscriptionem sufficit vsus priuatus, ad consuetudinem publicus requiritur, ad præscriptionem non est necessarius eius consensus, contra quem præscribitur; ad consuetudinem autem consensum aliquem principis, cuius iuri derogari videtur, plurimi requirunt. Adde bonam fidem, quæ in consuetudine, non exigitur, vti in præscriptione, vt modò dicebam. Vasquez igitur non benè negat aliud inter ista discrimen reperiri, quàm inter commune & priuatum, siue speciale 1. 2. *disp. 172. cap. 1.* & alij frustrà etiam se torquent, vt omnia, quæ conueniunt consuetudini, præscriptioni quoque communia faciant, aut è contrario, & sæpiùs malè omninò ex natura præscriptionis ad ipsam consuetudinem argumentantur. 21

Nihil igitur aliud requirit *illo cap. fin.* Pontifex, quàm vt consuetudo hactenùs descripta aliquandiu durarit, vt legitimè contra legis alicuius obseruationem dicatur præscripsisse.

Atque hæc est octaua conditio requisita in consuetudine, vt sit diuturna. Longam appellat Alexander Imper. *l. 1. C. quæ sit longa consuetudo*, & *l. 2. eodem tit.* vsus longæui Constantin. vetus *l. Imperator. 13. §. 1. in fine D. de pollicitationibus*, antiqua, vetustissima, *l. 9. de iure fisci, l. vlt. D. de priuilegiis Scholarum*, inueterata, *l. 32. de legib. ibid. l. 33.* diuturna. Harmenop. περὶ ἔθους παλαιοῦ, & *Ecclog. 2. cap. 1.* περὶ νόμων, καὶ μακρᾶς συνηθείας dici μακρασυνήθειαν. Denique Cicero *de Inuent. Quod sine lege vetustas comprobauit*. Nullibi tamen definitur quod tempus ad hanc diuturnitatem, & longæuum vsum necessarium sit: vnde mirum non est DD. inter se dissentire, vti fusè disputat Suar. *lib. 7. de legib. c. 3.* Laiman *lib. 4. tract. 4. cap. 24. quæst. 2.* Ferdin. à Castro *tract. 3. disput. 3. punct. 2. §. 2.* Bonac. *punct. vlt. cit. 31. in septima conditione*, & alij tum veteres, tum recentiores ab illis adducti. Quidam enim volunt decennium in consuetudine derogante legi ciuili, & 40. annos in consuetudine contra Canonica instituta: alij decennium putant sufficere ad vtramque consuetudinem: alij volunt tempus immemoriale, alij nullum esse tempus determinatum, sed prudentis arbitrio perpensis negotij, de quo agitur, circunstantiis, natura videlicet illius, frequentia actuum, & aliis eiusmodi, atque in diuersas istas sententias ducuntur DD. variis ioris vtriusq;

vtriusque textibus, quos sibi quisque suo more congerit, in quibus diuturnitas temporis pro certo annorum numero vsurpari videtur. Quare hæc opinionum varietas facit vt libentiùs adhæream iis qui nihil ex iure siue ciuili, siue Pontificio colligi certò posse contendunt, & totum prudentum iudicio permittunt. Ita Cuiac. *lib. 2. obseruat. cap. 1.* & *lib. 1. variar. cap. 17. num. 8. §. quartum* Duarenus *legib. cap. 11.* Vasq. *1. 2. disp. 177. cap. 5.* Val. *1. 2. disp. 7. q. 5. punct. 8.* Lessi. *lib. 2. cap. 6. dub. 14.* Basilius Ponc. *lib. 6. de matrim. cap. 5. n. 9.* Molin. *tract. 2. disp. 77.* Salas *de legib. sect. 4.* & alij. Qui 40. annos requirebant in consuetudine aduersùs legem Ecclesiasticam, ex præscriptione duntaxat argumentantur, quam falsò supponunt in eiusmodi consuetudine reperiri, ij nullo negotio ex dictis reiiciuntur, præterquam quod præscriptio aliquandò 30. aliàs 40. alias 100. annos, aliàs denique tempus immemoriale exigit. Qui autem decennium in vtraque consuetudine sufficere existimant, & tamen omninò illud requirunt, quæ est communior recentiorum sententia, vt videbis apud Ferdinand. *l. s. num. 5.* quòd tempus diuturnum in iure sit decennium, falluntur: nam exceptio temporis diuturni pro decennio, perpetua non est, cùm aliquando mius, aliquãdo minus significet. Nam *l. cum diu 56. D. locati conducti, diu* accipitur pro biẽnio, *l. desertorem de re militari. §. 2. & 3.* Emensor dicitur, qui diu vagatus, ad castra regreditur; desertor autem qui prolixum tempus vagatus reducitur; illud autem *diu quinquennium explicatur, l. milites, eodem tit. §. vlt.* vbi Seuerus & Antonin. eum, qui post quinquennium desertionis se obtulit deportari iusserunt, *l. qui in prouincia §. 1. D. de ritu nuptiarum.* Temporis diuturnitas pro 40. annis vsurpatur, quod ex aliis quoque probat Cuiacius *lib. 18. obseruat. cap. 28.* Cùm igitur postulent iura vt consuetudo sit diuturna, possitque esse & haberi eiusmodi siue decennio, siue minori tempore decurrat, nihil certi possumus hoc loco definire. Existimarim tamen etiamsi aliquando minus tempus decennio sufficiat; nunquam tamen maius decennio requiri, quod fortassis tantum voluit communior sententia quæ decennio contenta est.

23 In hoc porrò tempore debet, vti iam monui, reperiri frequentia similium actuum, vt comparetur consuetudo, quod ipsum nomen indicat. De multitudine etiam actuum eadem est difficultas & dissensio, quæ de longitudine temporis, de quibus etiam citati auctores disputant, quos consule.

CAPVT III.

De vi, & potestate consuetudinis legitimæ.

QVÆSTIO I. *Quinam, & quot sint effectus consuetudinis?*

QVÆSTIO II. *Vnde vim illam obtineat consuetudo?*

XPLICATA naturâ consuetudinis, & eius conditionibus, vt legitima censeatur, quatenus quidnam illa efficiat, & vnde totam illam suam vim, & auctoritatem, quam passim omnes, ipsáque iura agnoscunt, hauriat, quæ disputatio lucem afferet prioti disputationi. Sit ergo

---

QVÆSTIO I.

Quinam sint legitimæ consuetudinis effectus?

Consuetudo inducit legem, numero 1. 2. & 3.
Abrogat legem, n. 4. 5. & 6.
Interpretatur illam, n. 7.

TRes vulgò consuetudinis effectus numerantur, 1
quorum primus est nouæ legis inductio, quæ hactenùs neque scripta, neque tradita fuerat, quod ipsummet ius scriptum testatur, *l. de quibus. D. de legibus* & *C. quæ sit longa consuetudo*, atque *alibi* sæpiùs, & *Tit. de consuetudine*, neque vllus, opinor, dissentit hactenùs, quamuis deindè DD. disputent de conditionibus requisitis, vt consuetudo habeat eiusmodi effectum, quod nos *proximo capite* definiuimus, éstque ratio euidens. In communitate eiusmodi consuetudinem vsurpante reperitur tum potestas, tum voluntas inducendæ legis: de potestate constat; vel enim illa communitas est sui iuris, & quæ sibi legem imponere potest, vel principi subiecta, ac proindè quæ legem inuito aut nesciente principe ferre non possit, & tunc accipimus nomine communitatis, perfectam, & non acephalam communitatem. Quare cùm in vsurpatione diuturnæ illius consuetudinis sit aliquis principis consensus, saltem tacitus: se enim voluntati reliquæ communitatis accommodat, vt dicemus *quæst. sequenti*; atque ita in communitate reperimus potestatem imponendi sibi legem. Quoad voluntatem autem illam ferendi, & se illa obligandi, supponimus, eam consuetudinem per se intendi, hoc est actus, ex quo illa oritur, eo animo frequentiùs iteratur, vt inducatur consuetudo, & non vt aliunde, licèt ordinario iure consequatur, debéique etiam esse animus se obligandi, vt dixi, non tantùm ad melius esse, V. G. pietatis, aut deuotionis causa, vti sæpiùs contingit, inquit Glossa *in cap. frustra, dist. 8.* actus enim agentium moralium eorum intentionem non prætergrediuntur, léxque ipsa nulla est, nisi feratur intentione obligandi subditos.

Ex quibus vides malè obiici, consuetudinem non 2
posse dici legem, cùm ipsi non conueniat definitio legis, quæ est commune præceptum virorum prudentium consultum, & communis reipublicæ sponsio, cùm neque præceptum sine verbis, neque consultum in imperito vulgo, neque denique sponsio nemine interrogante existat. Nam & præceptum est quoties imperans voluntatem suam subditis declarat, siue rebus & factis, siue verbis; populus autem suam satis explicat voluntatem ipso vsu, & facto. Neque in communitate desunt prudentes viri, cùm Senatus & Magistratus eam componant, & sua auctoritate ac rebus iudicatis sæpissimè ius illud consuetudinis comprobent, vt ait Vlpian. *l. 34. D. de legib.* vbi ait explorandum esse dum consuetudo allegatur, an contradicto aliquo iudicio formata sit. Quibus verbis non vult Vlpian. rerum iudicatarum auctoritate induci consuetudinem; nam ea auctoritas consuetudinem iam inductam supponit, sed illam probare, cum aliundè difficilis sit illa probatio, vtpotè

pote quæ duci debet ex tacito consensu populi, & vniformi eius obseruatione, & dum in iudicio contradicto probatur, tunc auctoritas rerum indicatarum, inductam probat eam consuetudinem: neque aliò recurrendum erit. Sic confessio depositarij non inducit obligationem depositi, probat tamen depositum, quod non nisi re contrahitur, *l. Publia. 26. §. vlt. D. deposit.* Cùm itaque magistratus suo iudicio probent consuetudinem, illique sint prudentes, dici nequit consuetudinem non esse legem, eò quòd non sit prudentiom consultum, tùm ipsi prudentes suo iudicio illam probent, & consequenter fateantur prudenter inductam esse; prudenterque tanquam legem seruati.

3 Obiiciunt alij, vt consuetudo legi æquiualeat: ad id enim necesse foret id fieri ex tacita saltem omnium conuentione, quia sic illam definit *l. 25. D. de legib.* atqui nulla eiusmodi conuentio fingi potest siue expressa, siue tacita sine consensu, ex *l. 1. 2. 3. & 4. D. de pact.*

Respondeo, tacitam conuentionem induci, non ex eo quod omnes faciunt, sed ex eo quod aliquibus id facientibus & obseruantibus, quod nulla lege expressâ permissum, aut iussum est, cæteri omnes illud patiantur, nemine dissentiente, sicut in expressa legë vniuersos obligante, necesse non est vt vniuersi conueniant, sufficitque comitia consentiant, cæteraque solemnia fuerint adhibita. Ex his enim sequitur in consuetudine & iure non scripto, interpretan-
4 do (si quando ambiguum sit) idem faciendum esse; quod in scripto & legibus, vt si quando deficiat lex, supplendum est ex eo quod in similibus causis, & quæ maiorem habeant cum casu proposito affinitatem, constitutum & receptum iouenjatur: quod enim legibus scriptis ioesse credi oportet, vt ad eas quoque personas & ad eas res pertineant, quæ quandoque similes erunt, *l. ideò 27. D. de legib.* idem de moribus & consuetudine dici debet. Ratio est: quia ex eo quod populus per longum tempus in quibusdam causis fecit, colligi merito potest quod in similibus causis facturus fuerit, si casu contigisset: vbi enim eadem ratio est, idem ius constitui debet, siue expressè, siue tacitè illud constituatur, *l. illud quæstium 32. ad l. Aquil.* Ita Anton. Fab. explicat *l. de quib. 32. D de legib.*

5 Alter effectus consuetudinis est contrariæ legis abrogatio: nam cuilibet legi purè humanæ potest derogare contraria consuetudo, quæ vel positiua est, si opponatur legi negatiuæ, & quidpiam prohibenti, vel si pugnet cum lege affirmanti & quidpiam iubenti, est priuatiua, diciturque desuetudo: omissio enim actus imperati sæpiùs, & continuò repetita, satis ostendit voluntatem abiiciendi tale præceptum, cui si saltem accedat consensus Principis *quæst. sequenti* explicandus, nihil deerit huic desuetudini, nec minus quidquam habebit, quàm consuetudo positiua ad abrogandum præceptum sibi contrarium. Quod si velis fieri per modum præscriptionis, æquè per desuetudinem præscribitur ius contra legem affirmantē, atque per consuetudinem positiuā contra legē negantē. Hæ tamen omissiones, ex quibus generatur desuetudo peccaminosæ initio sunt: si enim ex causa rationabili excusante, & culpam omnem abstergente fierent, non ostenderent voluntatem contrariam legi seruandæ, nec contra eam quidquam efficerent, sicut si ex ignorantia legis oriretur, desinerent in merum non vsum. Debet porrò hæc consuetudo, vel desuetudo indui animo eximendi sese à lege, vti diximus.

6 Ratio verò cur hanc abrogationem consuetudini vel desuetudini tribuant passim DD. est, quia cùm quælibet humana lex possit per aliam legem tolli, poterit per consuetudinem, quæ lex quædam est, etiam tolli. Dixi verò omnem legem humanam hoc modo tolli posse: quia etiam ius gentium, si non sit duntaxat declaratiouum, iuris naturalis, sed constitutiuum non & humani iuris, abrogari poterit, sicut & quælibet lex pœnalis, etiam irritans. Ita sapienter Suar. *l. 7. de legib. cap. 9.* & Bonacina *disp. cit. de legib. puncto vlt. §. 3.* Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 4. num. 14.* Atque hæc derogatio vel totalis est, & totam legem contrariam abrogat, vel est tantùm partialis, & partim duntaxat detrahit, V. G. in lege mixta tollet obligationem ad culpam, & pœnam relinquet, siue reddet legem illam purè pœnalem; aliàs tollet pœnam, & culpam relinquet. Vide Suarez *l. c.* & Azot. *1. part. l. 5. cap. 17.* & 18. Grauior difficultas est au quando lex reprobat consuetudinem, & prohibet princeps, possit illi vlla contraria consuetudine derogari; an nihilominùs ea consuetudo legi ipsam damnanti deroget: id posse concedunt Suar. Vasq. Bonacin. & alij, nisi causa, propter quam reprobata & damnata fuit consuetudo, perseueret propter intrinsecam malitiam illius actûs; tunc enim consuetudo erit irrationabilis. Itaque Sanch. *num. 14. citato,* quoad tempus necessarium ad hanc abrogationem nihil aliud dicendum occurrit, quàm illud ipsum quod diximus super ad instituendam legitimam consuetudinem.

Tertius effectus inolitæ consuetudinis est legis ambiguæ interpretatio ex Seueri Imperatoris rescripto, vti affirmat Callistratus *l. 38. D. de legibus:* 7
quia cùm habeat vim legis, multò magis poterit illam interpretari, & illa vniformitas in obseruatione legis demonstrat quo sensu perpetuò fuerit lex intellecta. Dicitur etiam legem retinere, id est confirmare, & impedire, ne abrogetur per non vsum *l. 3. C. quæ sit longa consuetudo* & *lib. 32. D. de legibus.*

Hactenùs verò loquuti sumus de longa & diuturna consuetudine, quâ ratione, & æquitate nitatur; 8
illa enim legi & Canoni præfertur, vt monuimus. Quare Basil. *Epist. ad Amphilocum*, in qua agit de pœnis Canonicis, ait, consuetudinem, quæ imminuit, & temperat pœnas Canonicas, esse nonnunquam præferendam ipsis Canonibus: vtrumque tamen ius esse diligenter attendendum, nimirùm ius scriptum, & consuetudinem contrariam: sic enim habet Basili. *Can. 3.* ἀμφότερα τοίνυν οἴδεναι ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας ἕπεσθαι δὲ ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρίβειαν τῷ παραδοθέντι τύπῳ. nos vtraque scire oportet, & ea quæ sunt summi iuris, & quæ sunt consuetudinis; in iis autem, quæ extrema non admittunt sequi formam traditam. Atque ita vult Basil. Laxat. rigorem Canonis pœnam indicentis pro variis delictis, & delinquentis circumstantiis, atque ita refertur *Canone vlt. in Trull.* qui vult, τοὺς ἐξουσίαν λύειν, καὶ δεσμεῖν παρὰ θεοῦ λαβόντας σκοπεῖν τὴν τῆς ἁμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἁμαρτήσαντος πρὸς ἐπιστροφὴν ἑτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρωστήματι ἵνα μὴ τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενοι ἀποτύχωσι πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος, oportere, eos, qui soluendi & ligandi potestatem à Deo acceperunt, considerate delicti, & delinquentis qualitatem, & promptom ad conuersionem studium; atque ita conuenientem morbo medicinam afferre, ne si in vtroque inmoderatiùs agat ab eius, qui laborat, excidat salute, hoc autem munus primò incumbit ijs, quibus ποιμαντικὴ ἡγεμονία, pastoralis gubernatio; & regimen traditum est; cuiusmodi sunt

ſunt Epiſcopi, cæteris enim qui eorum vices dumtaxat gerunt, non permittitur diſcedere a iore ſcripto ὅθεν σκληρότεροι ὦσιν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐπιτιμίων ἰατρευόμενοι. Vult itaque tum Baſilius, tum Synodus Trullana, nos ſcire oportere & quæ ſtricti iuris ſunt, & quæ conſuetudinis in puniendis peccatis, ſanandi'que peccatoribus, ac ſequi ea quæ vſu & conſuetudine recepta ſunt, & ex illa molliendum eſſe iuris rigorem, quoties occurrent pœnitentes difficiliores, & duriores in recipienda, & ferenda pœnâ a Canonibus, & iure ſcripto poſitâ. Opponit verò Baſili. conſuetudinem iuri συνήθειαν & τύπον, *in Can. 3. in fine & medio*, ſicut & *in primo Canone*, τὸ τῆς προσάξεως ἀνυπρὸν τῷ ἔθει. Typum vocat ius ſcriptum, qui præſcribit formam ſeruandam in pœnis. Vide Zonaram, & Balzamonem, qui Canonem hunc Trullanum ſuis ſcholiis egregie illuſtrarunt. Ex quibus Balzamon idem in aliis quoque Canonibus ſtatutum fuiſſe ait, vt loci Epiſcopus non omnia obſeruet quæ de pœnis ſtatuta ſunt, ſed eas temperet habitâ ratione perſonarum, quibus infliguntur, vti explicat Canon Trullanos, quem etiam conſentaneum eſſe Apoſtolico alteri Canoni, quem refert, obſeruat. Præterea vbi legitur in Trullano, quæ ſunt conſuetudinis, ἢ τὸ τῆς συνηθείας, ab aliquibus legi, τὰ τῆς συμπαθείας. Itaque ea indulgentia eſt miſericordiæ, & commiſerationis, atque moris longo tempore comprobati, & confirmari, hoc eſt ἔλεος, συγκατάβασις οἰκονομία, & συμπάθεια. Æquitas, humanitas, benignitas, & diſpenſatio, quæ ſunt cauſa huius conſuetudinis molliendi ius ſcriptum in criminibus propter varias περιστάσεις, quæ conſiderandæ ſunt, & ferè ius obtinuit vt iudex leuiorem, vel grauiorem ferat, ſecundùm varias circumſtantias communes, quas enumerat *l. 16. authen. facta. D. de pœnis.*

QVÆSTIO II.

Vnde tantam vim habeat conſuetudo?

Difficultas, n. 1.
Non requirit conſuetudo conſenſum perſonalem principis, n. 2. 3. & 4.
Nullus habetur in iure conſenſus iuridicus generalis. n 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.
Id habet conſuetudo ex iure gentium, n. 12. 13. & 14.
Obiecta, n. 15. & 16.
Valet etiam contra Canonem, n. 17.

1 PRæcipua difficultas eſt, an ad hanc conſuetudinis vim, & auctoritatem, de qua egimus *quæſt. proxima*, neceſſarius ſit Principis conſenſus: an verò ſufficiat, illam populi moribus & continuo vſu indici & probari, quod poſtremum voluerunt veteres Romani Iuriſconſulti: quod profectò mirum videri non debet. Cùm enim, vt ait Iulian. *l. de quibus. D. de legib.* lex vim habeat à populo Romano illam ferente, vel ſuo ſuffragio probante, neque multum interſit ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret, aut rebus ipſis & factis, iure merito frequentibus populi moribus inducta conſuetudo, legis vim obtinebit. Immò (inquit Paul. *lib. 7. ad Sabin.*) magnæ auctoritatis hoc ius habetur, quod tantum probatum eſt, vt non fuerit neceſſe ſcripto id comprehendere. Quare Iſidor. definiuit conſuetudinem ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex, vt refertur *cap. conſuetudo. diſtinct. 1.* quæ omnia fatemur vltrò vbi poteſtas condendi legem, penes populum tota fuerit, túncque valet Iuliani, & aliorum veterum Prudentium iuris reſponſio. At verò vbi ſuprema auctoritas, & legum ferendarum poteſtas vni alicui tota credita fuit, & ille quidpiam de re aliqua ſtatuit, non eſt cur contrarij vulgi mores legem nouam inducant, aut iam à ſupremo Principe latam refigant, niſi ipſe princeps velit, & patiatur, cùm populus nullam noui iuris condendi poteſtatem ſibi retineat. Si quid itaque poteſt conſuetudo, id ſolum illa poterit quæ non habet ſibi contrariam legem, aut cui id permittit ea poteſtas, cuius fuerat legem condere, & veterem antiquare. Neque aliud traditur *cap. cum in tanto. de conſuetudine,* dum dicitur, iuri poſitiuo præiudicium afferre conſuetudinem, vbi rationabilis & legitimè præſcripta fuerit: præſcriptio enim nullam vim habet, niſi ex beneficio legis, quæ rerum præſcriptarum dominia tranſtulit in præſcribentem: alioquin nulla præſcriptio id poſſet ex natura ſua, vt fatentur omnes, quæ omnia multò magis valebunt in conſuetudine legibus Eccleſiaſticis contraria, cùm illarum ferendarum poteſtas non ſit penès populum, ſed penès Pontificem, aut alios Prælatos, vti *toto lib. ſuperiori proximo* diximus. Non poterunt igitur frequentes populi mores nouam legem Eccleſiaſticam inducere, & multò minùs ſibi contrariam abrogare, niſi accedat conſenſus Pontificis, aut aliorum, qui ſimiles leges, aut figere aut refigere valent: neque licet tacitum principis, Pontificis, aut aliorum conſenſum colligere ex eò quòd non ſe opponant, nouas leges facientibus, aut antiquas contrariis moribus violantibus, aut de eiuſmodi innouatione non querantur: poſſunt enim eſſe graues cauſæ, propter quas nouos mores, atque etiam aliquando ſuis legibus contrarios patiantur quamuis inuiti. Quare ſæpiùs eiuſmodi conſuetudines corruptelas vocant, vt Innoc. III. *cap. ſuper eo, de conſanguinitate*, conſuetudinem contrahendi matrimonium intra gradus prohibitos, atque ita iubet Archiepiſcopo Rotomenſi eiuſmodi præſumptores *Eccleſiaſtica diſtrictione punire.*

Obſerua, duplicem eſſe hoc loco principis conſenſum, perſonalem vnum; alterum iuridicum. Perſonalis eſt expreſſus, aut tacitus: primus eſt quando ipſemet Princeps, vel expreſsè conſentit in aliquam conſuetudinem ſiue antecedenter faciendo licentiam ipſam inducendi, ſiue conſequenter illam approbando, vbi fuerit inducta, ſiue concomitanter conſentiendo, dum producitur, & eſt veluti in fieri, aut in curſu introductionis. Tacitus Principis conſenſus colligitur quando diſſimulat, & non impedit conſuetudinem, quam videt induci vel contra, vel præter leges à ſe latas, atque ita volens & ſciens patitur illam: ſic enim conſentire vel lubens, vel inuitus dicitur. 1

Conſenſus iuridicus Principis appellatur, quoties ipſa perſona Principis non conſentit, ſed ius ipſum, quia iam lata lex eſt, vt conſuetudo talibus affecta conditionibus valeat, & obliget inſtar nouæ cuiuſdam legis, etiam antiquarum derogatoriæ. Tunc verò conſuetudo valet ex conſenſu Principis, non quidem perſonali, quia reuera non conſenſit vnquam ipſa perſona Principis, qui fortaſſis ignorauit eiuſmodi conſuetudinem, ſed conſenſu legali, & iuridico, ſiue potiùs Princeps non conſenſit, ſed ius, quod quia conditum eſt à Principe inuoluit ipſiuſmet Principis, conſenſum, ſaltem interpretatiuè. Difficultas porrò hoc

hoc loco eſt de conſenſu perſonali Principis, non iuridico dumtaxat & legali, an ſit neceſſarius ad firmandam conſuetudinem.

3 Dico 1. conſuetudinem non indigere peculiari Principis conſenſu tacito, vel expreſſo, neque proinde eius ſcientiâ vt vim nouæ legis obtineat, & antiquæ deroget.

Ita docent Panormit. *in c. vlt. de conſ. n.* 13. vbi hanc ſententiam cõmuniorem dicit, quia alioquin rarò, vel nunquam induceretur conſuetudo, & c. 1. *de conſt. in* 6. dicitur quòd Papa cenſetur ignorare ſtatuta, & conſuetudines locorum, quibus proinde non poteſt neq; tacitè, neque expreſsè conſentire: valent tamen eiuſmodi ſtatuta & conſuetudines. Idem ſentiunt Ioann. Fab. *in inſtit. de iur. natur. &c.* §. ex *non ſcript.* Anton. 1. *par. tit.* 16. §. 2. vbi tamen aliud velle videtur in Pontifice, cuius expreſſum conſenſum requirit, eò quòd non acceperit à populo, aut Concilio poteſtatem condendi leges. Sed ea diſtinctio inter Principem & Pontificem, inutilis eſt hoc loco, vt rectè obſeruauit Vaſq. 1. 2. *diſp.* 177. *n.* 16. cùm poteſtas ſemel à populo in Principem tranſlata, reuocari nequeat. Silueſt. *verſ. conſuet. q.* 7. quãdo in conſuetudine eſt ſimul rationabilitas & præſcriptio non exigit ſcientiam Principis; excipit tamẽ Sacramenta, in quibus ad inducendam conſuetudinẽ requiri putat tacitũ conſenſum Pontificis, propter notabilem gloſſam *in cap. vir. de ſecundis nuptiis*, quæ reprobat aliquorum locorum conſuetudinem benedicendi ſecundas nuptias, niſi Papa id ſciat. Sed hanc gloſsã rejiciũt Couarr. *in* 4. *decretal.* 2. *part.* §. 10. *n.* 19. cum Rocho à Curte *de conſuet. c. final.* quamuis ſententiã illius fateatur eſſe Panormitan. Hæc tamen gloſſa vniuerſim pronuntiat *in cap. in iſtis, diſt.* 4. conſuetudinem ſine ſcientia Principis legem tollere. Nauarr. quoque hanc benedictionem ſecundarum nuptiarum licitam eſſe ex conſuetudine dicit, quam etiam in ſacramentalibus valere oſtendit idẽ Nauarr. *c.* 22. *n.* 83. Hos Canoniſtas ſequũtur recentiores Theol. Azor. *tom.* 1. *l.* 5. *c.* 18. *q.* 7. Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 4. *n.* 11. Suar. *l.* 7. *de legib. c.* 13. *n.* 7. & *c.* 17. *n.* 14. Salas *tract. de legib. diſp.* 19. *ſect.* 4. *n.* 37. & *alibi* paſſim *tota ea diſp.* Ferdin. a Caſtro-Palao *tr.* 3. *diſp.* 5. *ſ.* 4. *n.* 3. Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 24. *n.* 10. Rebel. *de obligat. iuſt.* 1 *par. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 5. Bonac. & alij neque multum abeſt Reginal. *l.* 13. *n.* 247. quamuis non ſatis apertè ſuum ſenſum explicuerit. Hi omnes, aliíque exiſtimãt, non exigi alium conſenſum Principis ad inducendam conſuetudinem etiam legi derogantem, quàm generalem illum, per quem conſuetudini rationabili facta eſt ea poteſtas à Gregorio IX. *c. vlt. de conſuetud.* & ab Imperatore Leone & Antonino *l. vlt. c. quæ ſit longa conſuetudo*, aliiſque Principibus.

Diſſident tamen à nobis, & aliquem conſenſum perſonalem Principis exigunt Vaſq. 1. 2. *diſp.* 117. *c.* 2. & 3. Baſil. Pontius *lib.* 6. *de matrim. c.* 6. *n.* 7. Hurtado Mendoſa *diſp.* 12. *de matrim. difficul.* 2. *n.* 8. qui ſequuti ſunt Furnum *verſ. conſuetudo num.* 5. & Tabienam *verſ. eodem. n.* 8.

4 Noſtra tamen & communis aſſertio probatur primò: quia cum Pontifex ignoret peculiares locorum conſuetudines, vix vnquam mores particularium Eccleſiarum vim legis obtinerent, aut derogarent generali legi, ſi ſcientia, & conſenſus ſpecialis Pontificius tacitus, aut expreſſus requireretur. 2. Quia præſcriptio non exigit ſcientiam eius, contra quem præſcribitur, ſed currit contra ignorantem, vt loquuntur Iuriſtæ: atqui conſuetudo includit præſcriptionem, vnde illam legitimè præſcriptam dicit Gregor. *c. fin. de conſuet.* non igitur exigit legiſlatoris, contra quem præſcribit, ſcientiam, neque, quod indè neceſſario ſequitur, huius conſenſum. Fateor quidem, diſcrimen aliquod eſſe inter præſcriptionem, & conſuetudinem, vt latè tradunt Rochus à Curte *ſect.* 5. *n.* 3. *de conſuet.* Panor. in *cap. fin. eod. tit. n.* 20. Azor. 1. *p. lib.* 5. *c.* 18. *q.* 16. Molina *lib.* 2. *de iure primog.* c. 6. *n.* 10. Suarez *l.* 7. *de legib. cap.* 1. *n.* 10. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 177. *c.* 1. *n.* 8. Layman. *c. cit. n.* 15. Ferdin. à Caſt. *diſp.* 3. *cit. punct.* 1. *n.* 3. Baſil. *lib.* 6. *de matr. c.* 5. *n.* 8. & nos *ſuperiùs*: nam præſcriptione acquiritur ius priuato; conſuetudine autem acquiritur ius communitati; quam eſſe principalem & fundamentalem differentiam obſeruat Panormitan. cæteras dabunt laudati DD. Falsò autem Vaſq. Baſil. Ferdin, Layman, & alij quidam negant in conſuetudine quidquam præſcribi, cùm non præſcribatur aduerſus Principem, ex cuius tantùm conſenſu ſaltem iuridico vim obtinet conſuetudo. Nam cùm ille conſenſus iuridicus, & legalis habeatur *cap. fin. de conſuetud.* ſupponit in ea conſuetudine præſcriptionem, vt colligit Suar. *cap.* 14. *l.* 7. *de legib.* Deindè cùm præſcriptio non valeat niſi ex beneficio legis, nunquam diceretur præſcribi contra Principem, eo quòd non valeat præſcriptio, niſi ex eius conſenſu ſaltem iuridico. Ex quibus colligitur conſenſum legalem Principis non impedire veram præſcriptionem in conſuetudine. Non requiri autem perſonalem benè deducimus ex natura præſcriptionis, quæ ad validitatem conſuetudinis exigitur.

Dico 2. etiamſi ſufficiat generalis, & iuridicus cõſenſus Principis ad valorem conſuetudinis, nullum tamen reperiri ius, quod in vniuerſum quamcunque conſuetudinem valere iubeat. 5

Prima pars traditur à DD. quos in ſuperiori aſſertione ſequuti ſumus: & probatur, quia lex illa vniuerſalis, quæ conſuetudinem certis quibuſdam conditionibus veſtitam approbat, ſufficienter indicat animum, & conſenſum Principis in omnes, & ſingulas eas conſuetudines, quæ omnes eiuſmodi conditiones obtinebunt. Neque minùs efficax cenſeri debet voluntas Principis ſignificata per legem, quàm per præceptum, aut reſcriptum aliquod particulare, vt argumentamur, Suar. Ferdinand. & alij.

Secunda pars aſſertionis, non reperiri ſcilicet vllam legem vniuerſalem approbantem conſuetudinem ad inducendum ius nouum, & vetus antiquandum, docetur ab iis qui notitiam Principis, & perſonalem eius conſenſum requirebant & probatur ipſa inductione. 6 Nam in iure quidem ciuili nihil habetur huiuſmodi, quæ enim afferuntur *ex D. de legibus*, agunt de conſuetudine inducta populi Romani moribus, qui cùm poſſet ſuo ſuffragio ius condere, aut abrogare, æquè id poterat lege lata & promulgata aut ipſo vſu, cùm ſuam voluntatem vtroque illo modo declararet. Sed hæc non valent in republica, quæ vnius monarchæ legibus regitur, non rogatis populi ſuffragiis: vt enim plebs non poteſt iuſtè legi reſiſtere, aut eam non acceptare: ita non poteſt illam ſuis moribus refigere, aut nouam inducere, niſi accedat ipſius Principis conſenſus ſaltem iuridicus, legalis & vniuerſalis, quem non bene colligunt aduerſarij ex eò quòd Romani populi mores obtinerent vim condendi iuris, vti iam oſtendi. Quod autem Iulianus *citata l. de quibus, D. de legib.* dixerit rectiſſimè receptum eſſe, vt leges non ſolum ſuffragio legiſlatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem abrogarentur, vbi legiſlatorem diſtinguit à populo, vt obſeruat Suarez *lib.* 7. *de legib. cap.* 13. *num.* 10. non rectè affertur, cùm *ibid.* dicat, *Iuſtam idcirò conſuetudinem obtinere, quia cùm ipſæ leges nulla alia ex cauſa nos teneant, quàm quod iudicio populi receptæ ſunt, meritò & ea quæ ſine ſcripto populus probauit, tenebunt omnes: nam quid intereſt, ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret, aut rebus ipſis & factis?* Quibus ſubiungit verba *ſuperiùs* relata à Suare, vbi nomine legiſlatoris intelligit Iulianus ipſum populum legem expreſsè ferentem: per conſen-

ſum autem omnium, ſignificat eiuſdem populi mores, quos ſufficere ad abrogandam legem ait, etiamſi non rogentur ſuffragia, neque contraria lex promulgetur.

7 2. Affertur a Suare lex, *nam, D. de legibus* quæ dicit Imperatorem ſtatuiſſe perpetuam conſuetudinem vim legis habere.

Reſpondeo id dumtaxat conſtitutum fuiſſe vbi de ſenſu legis dubium aliquod oritur: tunc enim iure merito ad vſum & morem, tanquam ad fidiſſimum interpretem recurritur, ſic enim ibi loquitur Calliſtrat. *Nam Imperator noſter Seuerus reſcripſit in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter iudicatarum auctoritatem vim legis obtinere debere.* Ex quibus inferri non poteſt, Imperatorem velle omnẽ antiquam conſuetudinem habere vim legis, ſed eo dumtaxat caſu, vbi de lege dubitatur.

Affertur lex 3. *C. quæ ſit longa conſuetudo*: Leo enim Imperator vult probatam antiquitùs conſuetudinem legem imitari, hoc eſt, illius vim obtinere. Quod etiã clariùs dicit ſub finem: verùm Gloſſa *ibi* interpretatur de conſuetudine probata à Principe. Et ſanè *eodem C. l. 2.* inquit: *Non vilem quidem eſſe auctoritatem conſuetudinis; non eam tamen, quæ momento vincat conſuetudinem aut legem.* Quæ verba plures excitarunt difficultates, quarum ſolutiones videbis apud commentatores, & Gloſſam: omnes enim ferè poſtulant aliquã notitiã conſuetudinis in Principe, neque ex hac, aut alia lege generalem conſenſum iuridicum approbantem vniuerſam conſuetudinem contra legem colligunt; ſed in certis quibuſdam caſibus, aut vbi leges municipales ſanciuntur à ciuibus: eodem enim ciuium vſu abrogãtur, aut vbi iam ſæpiùs ita iudicatum fuit: eiuſmodi enim conſuetudinem inſtar legis ſeruandam eſſe reſcribit Alexander ad Apronianum, *l. præſes. C. citato.*

8 Ex iure Canonico adduci dumtaxat ſolet *cap. finale, de conſuetudine.* vbi Greg. IX. ait in vniuerſum rationabilem & legitimè præſcriptã conſuetudinẽ, præiudicium afferre iuri poſitiuo, non naturali, aut diuino.

Reſpondeo primò, hinc ſolùm haberi ſolam eam conſuetudinem præiudicare iuri poſitiuo, non tamen eam omnem, quæ duas illas conditiones habet id ipſũ præſtare, neque id ferunt verba Pontificis, *licet* (inquit) *longæuæ conſuetudinis non ſit vilis auctoritas, non tamen eſt vſque eò valitura, vt vel iuri poſitiuo debeat præiudicium generare, niſi fuerit rationabilis, & legitimè præſcripta.* Vnde concludi tantùm poteſt conſuetudinem rationabilem & legitime præſcriptam præiudicare poſſe iuri poſitiuo, modò videlicet adſint aliæ conditiones, quas nõ excludit Pontifex, neq; etiam neceſſarias eſſe negat.

Reſp. ſecundò cum Baſiliu *loco citato*, tradi eo loco vim conſuetudinis, ſed à Principe approbatæ; alioquin ſi per hoc caput generaliter approbetur conſuetudo, inutilis erit vulgaris diſtinctio cõſuetudinis approbatæ, & permiſſæ tantùm: omnis enim erit approbata hoc generali lege, vt volunt aduerſarij contra caput, *ſuper eo, de cognatione ſpirituali*, vbi Alexand. III. agit de matrimoniis inter cognatos ſpiritualiter, ſicque ſcribit Vigilienſi Epiſcopo: *Verùm ſi conſuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur in Eccleſia tua, diſſimulare poteris, ita quòd nec contradicere, nec tamen videaris præſtare aſſenſum: quia ſicut graue eſt antiquam conſuetudinem circumadiacentium Eccleſiarum ſuper iis contemnere; ſic quoque grauius videtur, ſi propter eam eiuſmodi coniugiis tuum indulgeas aſſenſum, cùm poſſit ſic in exemplum aſſumi.* Quibus verbis Pontifex apertè diſtinguit duplicem conſuetudinem, quarum altera, cui ab Epiſc. præſtatur aſſenſus, poteſt in exemplum trahi, id eſt vim legis obtinere; altera tantùm permittitur, quia neq; illi contradicitur ab Epiſcopo, neq; illi præſtatur aſſenſus & quæ in exemplum trahi non poteſt, neque vim legis habere. Ergo falſum eſt omnem conſuetudinem approbari per caput finale toties allatum: modò enim ſit rationabilis, id eſt, non pugnet cum naturali ac diuino iure, & ſit legitimè præſcripta, hoc eſt ſeruata per ſpatium ſufficiens ad præſcriptionem, vt ipſimet aduerſarij interpretantur, præiudicabit iuri poſitiuo, & vim nouæ legis habebit, ſiue illi præſtetur aſſenſus, ſiue non præſtetur, modò illi non contradicatur ab Epiſcopo, contra Alexandr. III. verbis recitatis. Adde *cap. conſuetudinis, diſt.* 11. deſumptum *ex l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo*, quod dicit non eſſe eam conſuetudinis auctoritatem, vt adeò valitura ſit ſui momento, vt rationem vincat, ac legem; quod tamen falſum eſſet. Nam ſtatim atq; præſcripta eſſet, modo non implicaret aliquid contra ius naturale, aut diuinum, legem antiquam vinceret & rationem contrariam, propter illud caput finale, & generalem approbationem conſuetudinis in illo factã, niſi legiſlator illi conſuetudini expreſſè derogaret & contradiceret, conſtaretque ciuibus de illa contradictione & reſiſtentia. Quare Gloſſa in *illud cap. cit.* ait conſuetudinem particularem, licèt bona ſit, non vincere legem, niſi habeat eas conditiones, quas eadem Gloſſa refert *in cap. fruſtrà, diſt.* 8.

Dico tertiò, longam conſuetudinem non obtinere vim condendi nouum ius, aut antiquum abrogandi ex ſolo conſenſu Principis. Hæc aſſertio ſingolaris exiſtimabitur, neceſſariò tamen deducitur ex ſuperioribus concluſionibus. Cùm enim conſenſus Principis ſit vel iuridicus, legalis, & generalis, vt loquuntur, vel perſonalis ſiue tacitus, ſiue expreſſus, & iam oſtenderimus, nullum eſſe eiuſmodi conſenſum generalẽ legalem, quo approbetur in vniuerſum omnis conſuetudo, ſæpiſſimè etiam abſit conſenſus perſonalis Principis propter omnimodã ignorantiã conſuetudinis vigentis & obligantis, conſtat, aliquã conſuetudinem totam ſuã vim obtinere independenter à conſenſu Principis. 9

2. Princeps aliquando diſſentit conſuetudini, diſſenſu ſaltem iuridico & legali, & non conſentit conſenſu perſonali, propter ignorantiam, & tamen valet conſuetudo: ergo illa in eo caſu non accipit vim obligatoriam à Principis conſenſu. Quæ conſequentia manifeſtiſſima eſt: dari verò eiuſmodi conſuetudinem probatur: quia etiamſi lex damnet quamcũque contrariã conſuetudinem, poterit tamen introduci conſuetudo, quæ illi legi derogabit, & clauſula prohibitoria nouæ conſuetudinis inducendæ, illam non impediet, neque tamen erit inutilis: quia dirigitur ad magiſtratus, ne patiantur talem conſuetudinem ſenſim ſubrepere, ſed illi ſe opponant. Ita Nauarr. *in commentario de ſpoliis, §. 14. n.* 8. vbi dicit conſuetudinem, cui ius reſiſtit, non eſſe irrationabilem, niſi eam tanquã irrationabilem & corruptelam reiiciat, atque ita intelligendã eſſe ſolemnẽ, & receptam Gloſſam in *c. 1. de conſtitut. in 6.* Sequuntur Vaſq. 1. 2. *diſp.* 177. *c. vlt.* Suar. *l. 7. de leg. c. 19. n. 21.* Azor. *tom. 1. l. 5. c. 17. q. 12.* Couarru. *l. 3. variar. c. 13. n. 4.* qui omnes diſtinguũt inter prohibitionẽ, reuocationẽ, & damnationem, ſiue reprobationẽ conſuetudinis: quando enim lex reuocauit antiquã conſuetudinem, cùm ea reuocatione non prohibeat futuram, poterit denuò induci, & legi derogare ſimilis conſuetudo, cùm neque ſit prohibita, neq; turpitudinem vllam contineat: quando verò prohibetur futura conſuetudo, ſi fuerit ſimplex tantùm prohibitio & non damnatio, poterit nihilominùs induci, quia non obſtante tali prohibitione, poterit adhuc eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, vt patet. Si denique damnetur à lege futura conſuetudo contraria, tanquam irrationabilis, corruptela, talis conſuetudo induci non poterit, non quia ius ei reſiſtit, ſed quia irrationabilis eſt; atque ita intelligendi ſunt Silueſt. *verſ. conſuetudo, quæſt.* 6. Antonin. *2. par tit.* 16. §. 6. & alij quos ſequitur Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 24. n.* 7. dum dicunt poſſe induci conſuetudi- 10

suetudinem contra prohibitionem legis: existimant enim eiusmodi consuetudinem esse irrationabilem, quia ius illi resistit, cùm non resistat nisi quia est irrationabilis, vt tradunt Tiraquell. *in præfat. libri de retract. num.* 18. *&* 19. & alij laudati à Couarru. *l. cit.* cùm tamen, reuera prohiberi queat consuetudo, etiamsi non sit irrationabilis, neque ex sola prohibitione talis existat, quamquam vbi dubitatur de honestate consuetudinis, præsumenda sit iniqua, si prohibeatur à lege. Consentiunt denique omnes, consuetudinem etiam reprobatam, ac damnatam induci posse, quando ea contigit rerum mutatio, vt modò censeatur rationi consentanea, quæ quondam propter diuersum rerum statum iniqua videbatur: nam alioquin solum tempus diuturnum non facit illam esse rationabilem, si nulla facta fuerit rerum mutatio, vt obseruauit Abbas *in cap. vlt de præscriptionib. num.* 15. Hinc vides dictum illud Iuristarum relatum à Nauar. *commentario citato*, *Decretum irritans est penetrabilius omni gladio ancipiti, omnia interiora & occulta afficiens, & adstringens nam est tam malignantis natura quod quidquid inuenit, destruit*, cautè intelligendum esse: quia si sit simplex irritatio, tollitur contrariā consuetudine; vt tradunt omnes laudati DD. quibus etiam accedit Basil. Ponc *lib.* 6. *de matrim. c.* 6. *n.* 9. Rebell. 1. *part. de obligat. instit. q.* 5. *n.* 8. Ferdin. *tract.* 3. *disp.* 7. *punct.* 4. §. 5. *n.* 10. Bonac. *disp.* 1. *de leg. q.* 1. *punct.* 10. §. 3. *n.* 57. qui omnes eo tantùm casu negāt consuetudinem reiectā à lege valere quandò reiicitur tanquam irrationabilis, quandiu enim manebit irrationabilis, manebit quoque reiecta, & reprobata, qualis censetur quæ passim à iure reiicitur & prohibetur: quia id temporis erat incōmoda reipublicæ. Sanch. eadem habet. *l.* 7. *de matrim. disp.* 4. *num.* 14.

11 Ex his sic colligo. Consuetudo prohibita à lege, potest nihilominus induci contra ipsam, illiq. derogare, quandiu non fuerit irrationabilis, vt tradunt cōmuni consensu DD. illi tamen consuetudini Princeps, & legislator dissentit saltem dissensu generali & legali per legem prohibentem talem consuetudinem: ergo non accipit suam vim à Principe, eiúsq; voluntate resistitic.

12 Dico 4. consuetudinem rationabilem & antiquam vim legis obtinere ex iure gentium. Non longiùs fortassis absunt ab hac sententia, qui putant Ita translatam fuisse potestatem ferendi legem à populo in Principem, vt sibi reseruauerit facultatem inducendi consuetudinem: quę opinio, si accipiatur vt verba ipsa sonant, meritò reiicitur à Suar. *lib.* 7. *de legib. c.* 13. *n.* 3. quia inutilis omninò esset potestas legislatiua cōcessa Principibus à populo, qui posset contrariis moribus & factis leges omnes abrogare, & contrarias sancire. Neque vlla prorsùs coniectura afferri potest, quæ ostendat potestatem principum ita limitatam fuisse, nisi fortassis in quibusdā regnis peculiaribus, in quibus non viget perfecta monarchia, sed mixta est ex democratia: immò cùm Princeps, tum leges & statuta municipalia ciuium, tum consuetudines ab illis inductas irritare validè possit, signum est non accepisse circumscriptam potestatem in condendis legibus, quasi eæ valituræ tantùm sint, si populus contrariis moribus non obsistat. Voluerunt igitur hi DD. id ipsum duntaxat, quod nos asserimus, nempè iure communi omnium gentium receptum esse vt communes mores & diuturna consuetudo, vbi rationabilis fuerit, vim legis obtineat, quamdiu Princeps in contrarium nihil statuerit, aut illam consuetudinem non irritarit: & præterea cessare legis iam positæ obligationem quoties diuturno & iam longo vsu confirmati populi mores ipsi contrarij vigent, neque illis obnititur Princeps siue eos vigere sciat, siue nesciat.

13 Probatur 1. quia consuetudo ea omnium consensu vim habet abrogandi, & ferendi legem: id verò non habet ex natura rei, vt patet, neque ex consensu Principis legali, vel personali, vti iam ostendimus, neque ex auctoritate populi, illam inducentis, cùm non polleat facultate ferendi leges: ergo habebit ex iure gentium. Quæ consequentia manifesta fit ea sufficienti enumeratione capitum, ex quibus suam vim haurire potest consuetudo; eáque videtur fuisse mens veterum Iurisconsultorum, vt Iuliani *l. de quibus D. de legibus*, Vlpian. *l. diuturna*, Pauli *l. imò*, *D. de legib.* cùm dicunt custodiendum esse quod moribus receptum est, vbi legibus non vtimur, & tantæ auctoritatis esse ius illud, vt necesse non fuerit illud scripto tradere, & Modestini, cum ait, *Omne ius aut consensus fecit, aut necessitas constituit aut firmauit consuetudo*, vbi vox illa, *firmauit*, non est rigidiùs accipienda, quasi velit consuetudinem tantùm confirmare ius antiquum, & non inducere nouum: sed indicat Modestin. totius iuris fontes, esse consensum publicæ potestatis necessitatem, quæ nulli legi subest, & consuetudinem, quæ pro lege sit ex communi omnium gentium sensu.

Secundò si nequidquam obstante communi consuetudine rationabili, atque longo iam vsu corroborata lex Principis obligaret, importuna admodum, & moraliter loquendo, intoleranda esset ea obligatio; quæ cogeret ad illa, quæ difficillimum & moraliter impossibile esset obseruare, vt quis nimirùm vnus contra communem, & receptum ciuium omnium vsum viuat, & nisi id faciat, peccet. Neque dices omnes lege obligari, & quoties eam violant, peccare: mirum enim omninò erit consuetudinem, alioqui rationabilem, & diuturnam, non excusare à peccato eos, qui illam sequuntur, cùm nihil sit vnde obligentur. Nam & nulla est turpitudo ex natura rei in tali consuetudine, & viri prudentes ac probi illam sequuntur, & eadem maximum argumentum est, contrariam legem desiisse. Esto peccarint qui primi eos mores induxerunt: at non peccant qui illos iam receptos sequuntur, aut ea obligatio discedendi ab omnium etiam proborum consuetudine & vsu, importuna est, vt dixi. Si verò consuetudo non sit contraria legi, indecens omninò erit, ciues omnes quidpiam obseruare, & existimare se ad illud lege obligari, & tamen posse singulos pro arbitrio, & impunè ab ea discedere. Quare obliget necesse est eiusmodi consuetudo.

Vnde sequitur vlteriùs, si lex pergat obligare contrariā consuetudine vigente, dari casum perplexitatis: 14
quia si quis violet legem, peccabit, si illam seruet, & contrariam consuetudinem violet, peccabit quoq; cùm obligetur iis omnibus, quibus alij ciues obligantur: obligantur autem seruare receptas consuetudines, quæ faciunt, aut firmant ius, ex communi omnium sensu: Aut, si manis, qui legem in eo casu infringeret, peccaret: quia lex adhuc obligat, & tamen non peccaret: quia qui sequitur in agendo, quod viri prudentes ac probi palàm & communiter faciunt, non peccat: hic autem consuetudinem virorū prudentium, & proborum, & totius cōmunitatis imitatur: ergò non peccat: ergo simul peccat, & non peccat, quæ est mera repugnantia. Iure igitur fuit persuasum omnibus gentibus, consuetudinem rationabilem & diuturnam vim legis obtinere, & seruandam esse, quandiu suprema auctoritas non obsistet.

Obiicies primò, illius solius esse legem abrogare, 15
cuius est illam condere, & neminem alium posse obligare rempublicam & singulos ciues aut ius ferre. Ergò illius solius erit probare consuetudinem, illísque vim legis conferre, vnde DD. passim colligunt aliquem consensum principis esse necessarium.

Hoc argumentum nimium probat: quia ex eo eadem ratione colligeretur, ius gentium etiam non obligare sine consensu Principis. Dico igitur aliud esse ferre legem aliquam, aut antiquam abrogare, atque ad eos effectus consuetudinem inducere: aliud consuetudinem iam inductam eos effectus sortiri. Primum potest solus Princeps, & qui habet potestatem legum-latiuam. Quare qui primi consuetudinem eo animo inducerent, peccarent, & vsurparent partes Principis, etiamsi tota Respub. vno consensu in illud conspiraret. Quod verius multò erit, si ea consuetudo inducatur ad derogandum legi. At verò inductam semel rationabilem consuetudinem habere effectus legis, non pendet à Principe, nisi quatenus ille posset eiusmodi consuetudinem abrogare, & prohibere, atque contrariam ipsi legem ferre: sed quandiu illi non resistet Princeps, legis instar erit ex iure gentium, quod non pendet à principe.

Obiicies secundò. Si consuetudo semel vsu diuturno confirmata habeat vim legis ex iure gentium, non poterit à Principe impediri per legem prohibentem, & damnantem illam consuetudinem tanquam incommodam reipublicæ, neque enim ab vna aliqua gente, aut Principe tolli potest quod est de iure omnium gentium, vnde etiam aduersùs ius gentium nullam consuetudinem præualere asserunt Azor. 1. *part. l. 5. cap. 17. q 46.* Salas *disp. 19. de legib. sect. 6. num. 65.* secuti Panormitan. *in cap. fin. de consuetud. num. 1.* & Rochum à Curte *de consuetud. sect. 5. n. 16.* Neque vllum Principem habere potestatem quidpiam statuendi, & sentiendi contra ius gentium existimat Bald. *tit. de natura feudi, cap. 1.* & *tit. qui feudum dare possunt, cap. 1. §. vltim.* & Iason. *repetit. in l. quominùs, de fluminib. num. 3.* Non poterit itaque Princeps auferre consuetudini vim, quam obtinet ex iure gentium.

Respondeo primò, Principem posse multa statuere in sua Resp. vbi commodum erit contra ius gentium, quod humanum dumtaxat est, non naturale, v. g. velle potest bello captos non redigi in seruitutem. Quare poterit etiam induci consuetudo contra ipsummet ius gentium: quia nunquam ius gentium obligat, nisi subsistente aliqua causa, quæ si absit, vel potest abesse, cessat obligare. Quare illi non proprie derogatur per legem, aut consuetudinem rationabilem. Ita Suarez *lib. 7. de legib. cap. 4. num. 6.* & Ferdinand. *tract. 3. disp. 3. punct. 4. §. 2. n. 13.*

Respondeo primò, ius gentium dare vim legis consuetudini rationabili semel inductæ quandiu Princeps illi non resistet, eam abrogando vel quapiam aliâ ratione. Quare Princeps irritans consuetudinem, quæ vim legis obtinebat, non violabit ius gentium: non poterit tamen impedire, quin ea consuetudo vim legis obtineat, quamdiu illi non resistet quod solum est de iure gentium.

16 Obiicies tertiò, redire omnia argumenta quibus probamus nullam dari legem generalem approbantem consuetudinem, & illi vim legis conferentem, neque proinde vllum esse consensum generalem, iuridicum, & legalem Principis. Vrgebamus autem maximè distinctionem consuetudinis approbatæ & permissæ, quam tradit Alexand. III. *cap. super eo, de cognatione spirituali*, vbi apertè ostendit, non sufficere permissionem consuetudinis vt trahatur in exemplum. Vrgebamus quoque, inutilem esse illam geminæ consuetudinis distinctionem, quam affert Pontifex, si detur generalis approbatio consuetudinis *per cap. fin. de consuetud.* quia omnis consuetudo erit approbata consensu iuridico & legali, poterítque in exemplum trahi, quod tamen negat Alexander. Quod argumentum valet quoque si consuetudo vim obtinet ex iure gentium: nam etsi permittatur tantùm à Principe, valida tamen erit, & trahi poterit in exemplum, illudque habebit ex iure gentium, neque indigebit approbatione Principis, sed tantùm ne illi resistat.

Respondeo primò, satis fuisse ad probandum quod nuper intendebamus, nullam afferri legem siue ciuilem, siue Canonicã, quæ consuetudini in vniuersum vim legis daret, ac proinde malè ab aduersariis affirmari in omni valida consuetudine reperiri perpetuò consensum Principis saltem legalem: sed inde nihil efficitur contra postremam istam assertionẽ, vt patet.

Respondeo secundò ad caput *super eo*, consuetudinem etiam tantùm permissam vim legis obtinere, quod tradunt hi omnes, qui negant exigi consensum expressum Principis: illo verò capite dubium erat de consuetudine aliqua circa matrimonium contrahendum. Si verò illi dubiæ consuetudini Episcopus præbuisset assensum, eo ipso illam approbasset, confirmassétque, dum autem dissimulabat, rem adhuc integram relinquebat, neque ex ea dissimulatione & permissione poterat vires aliquas accipere consuetudo, de qua dubitabatur.

Resp. tertiò, actum ibi fuisse de exemplo, quod ex ea consuetudine trahere poterant vicinæ Ecclesiæ: nam si in Vigiliensi Ecclesia vigebat iam ea consuetudo, contrahendi matrimonia cum cognatione spirituali, nõ erat cur Alexand. moneret illius vrbis Episcopum, ne præstaret assensum illi matrimonio, quamuis illi non contradiceret, ne traheretur in exemplum, cùm iam vsus ille frequens esset, & exemplum crebrum in illa Ecclesia: sed cauit Pontifex, ne illi mores serperent in vicinas Ecclesias, quod facilè fieret, si Episcopus palàm probaret illa matrimonia, maximè post interrogatam Sedem Apostolicam: tunc enim potuisset illa consuetudo pro lege Ecclesiastica haberi, atque ita à cæteris quoque obseruari.

Resp. quartò, fortasse verius videri vicinas Ecclesias eum morem habuisse ita contrahendi, quem imitari vellet Vigiliensis Episcop. Si autem ille præbuisset assensum iam impunè in exemplum traheretur ab illa Ecclesia; si verò palàm contradiceret, offenderet vicinas Ecclesias, quæ illum morem tenebant. Quare iubet Pontifex ita indulgere illud matrimonium, vt tamen illi non præstet assensum: atque ita neque offendat vicinas Ecclesias, dum earum consuetudinem reprobat, neque nouum morem inducat in suam, cùm ex vno tantùm actu non possit generari consuetudo, neque in exemplum trahi. Atque hæc expositio videtur conformior menti Pontificis, qui rationem sui consilij sic reddit: *Quia sicut graue est antiquam consuetudinem circumadiacentium Ecclesiarum super his contẽnere &c.* quamquam Glossa ibi dicat, non esse contemnendam vicinorum locorum consuetudinem, ne qui eam seruabant, eam relinquant cum scandalo, dum vident se contemni, & ab aliis similiter consuetudinem reiici, quod non fieret sine peccato: cum enim ea consuetudo iusta & honesta obliget, non violabitur sine peccato.

Dico quintò, consuetudinem rationabilem præua- 17
lere etiam contra legem Ecclesiasticam. Ita omnes *in cap. fin. de consuet.* quamuis deindè dissentiant in conditionibus eiusmodi consuetudinis, & aliqui ad eam requirant scientiam & consensum Principis, quem ad consuetudinẽ contra leges ciuiles non requirunt, cùm tamen ea in re nulla sit inter eas leges differentia. Ratio à priori: quia lex Ecclesiast. de qua agimus, est merè humana, quamquam ab auctoritate spirituali, & superioris ordinis profecta, ac proinde sequitur naturam cæterarum legum humanarum quæ sola consue-

sudine

tudine constituuntur aut irritantur, ex communi gentium sensu, & iure vti demonstrauimus.

CAPVT IV.

Quæstiones consectariæ circa singulares quasdam consuetudines, an rejiciendæ, an ferendæ sint.

QVÆSTIO I. *Regula vniuersales circa reiiciendas, aut probandas consuetudines.*
QVÆSTIO II. *De singularibus quibusdam consuetudinibus admittendis aut reiiciendis.*
QVÆSTIO III. *An consuetudo valeat circa Sacramenta.*
QVÆSTIO IV. *An circa Sacramentalia.*
QVÆSTIO V. *An circa impedimenta matrimonij.*

ANimus non est percurrere singulas consuetudines, quæ variis in locis, & Ecclesiis diuersæ obseruantur; & expendere, ferendæ-ne sint, an reiiciendæ: tum quia infinitæ illæ sunt, & de quibus vix pronuntiare licet hoc loco, nisi explicatâ earum naturâ & lege Ecclesiasticâ, contra quam pugnant, quod fieri commodè nequit nondum tractatâ materiâ, circa quam vsurpantur, præterquam quod ordo doctrinæ postulat, aut in singulis materiis afferantur leges, quæ circa illas quidpiam præscribunt, & vtrùm adhuc vigeant, aut per contrarias leges, vel consuetudines illis eliqua ex parte fuerit derogatum. Pauca igitur attingam hoc loco, cæteris in proptiam disputationem commodiùs reiectis & vniuersalia dumtaxat indicebo, ex quibus singularia deinde colligi poterunt, donec suo quæque loco fusiùs pertractentur.

QVÆSTIO I.

Regulæ vniuersales circa probandas & reiiciendas singulares consuetudines.

De consuetudine pugnante cum libertate Ecclesiastica, n. 1.
Aut cum rigore, & neruo disciplinæ, n. 2.
Quæ non obniant Canonibus, n. 3.
Diuersæ in diuersis Ecclesiis, n. 4.

1 PRima regula. Consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam & in grauamen Ecclesiæ introductâ nõ esse probandam docet Magnus Greg. *lib. 5. ep. 64. ad Felicem Episcop. Messanensem*, & refertur *cap. 5. de consuetudine.* Quare si aliqquin iustæ sint eiusmodi consuetudines, non patitur Greg. eas etiam ea sui conditione remittere, alioquin, si grauamen inducant Ecclesiæ, reiici volt, cuiusmodi erant certa præmie & munera ed se missa ab illo Episcopo, quæ ita accepit Gregor. vt pro illis pretium remiserit.

Quare addunt aliqui reprobandam esse consuetudinem, quæ est contra ius Canonicum, & (vt loquitur Innoc. III. *cap. Ad nostram, de consuetud.*) *Canonicis obuiat institutis, nullius debet esse momenti.* Rationem reddunt aliqui, quòd ius Canonicum oriatur ex potestate spirituali à Deo deriuata. Verùm nuper ostendimus consuetudinem rationabilem & legitimè præscriptam omnibus legibus etiam Ecclesiasticis præualere. Itaque illud Innocentij dictum non est intelligendum de qualibet consuetudine, sed de ea quæ cum iure diuino simul pugnat, & grauiter Ecclesiam grauat, & vel contra bonos mores & disciplinam Ecclesiasticam corrumpit, qualis est illa, cuius in *eo c. 3.* meminit Innoc. io Ecclesia Pictauiensi, vbi etiam in causis Ecclesiasticis sententia dicebatur, quæsito eb obuiis quibusque suffragio, siue litterati siue illiterati; siue sapientes siue insipientes, siue periti legum siue imperiti forent. Cùm tamen sententia à non suo iudice ita nullius momenti sit, *l. 1. & 2. C. si à non comp. iud. & Canon. imprimis 3. q. 1.* suus autem Index dici non poterit is, quem casus & fortuna obtulerit. Præterea si obuium quemque admittis iudicem, etiam in iudicio Ecclesiastico, locus erit laicis, contra *cap. Decernimus, de iudiciis.* Imo promiscuè litterati & illiterati, periti & imperiti admittentur, vnde sequitur perturbatio ordinis iudiciorum. Quare ea Pictauiensis consuetudo, vt cum Canonicis institutis pugnans, & simol magnam disciplinæ Ecclesiasticæ perturbationem inferens reiicitur. Hinc eruitur

2 Secunda regula. Consuetudines quæ neruum Ecclesiasticæ disciplinæ dissoluunt, ferendæ non sunt. Quare Innoc. III. post captam à Francis & Venetis Constantinop. cum eò misisset Lucium Cardinalem, accepisset que Græcos Presbyteros Sacramentum cõfirmationis conferre & alia quædam Episcopis reseruata sibi arrogare, solâ vsus consuetudine, eam seruari omninò prohibuit Innocent. vt quod à Gregor. *lib. 3. Ep. 26.* Presbyteris Calaritanis in Sardinia statuerat seruaretur: sed de ministro Confirmationis *alibi.* Aliud exemplum retinendi rigoris disciplinæ Ecclesiasticæ contra deprauatam consuetudinem suppeditat nobis Innoc. III. *cap. cum inter vos 5. de consuetud.* quod etiam refertur *c. 4. eodem tit. in 3. collectione*, vbi consuetudinem qua vna se tuebantur Canonici S. Petri de Curia, siue potiùs de Cultura, vt habet Ordericus Vitalis *lib. 10. ad an. 1098.* & Arnulphus Lexouiensis *Ep. ad Alexandrum tertium*, ed non seruandum interdictum generale ab Episcopo, & Capitulo Cænomanensi latum, vt eo spreto diuina officia pulsatis campanis & apertis ianuis celebrarēt, irritat. *Nos igitur*, inquit, *cognito, quòd ex tali consuetudine, si qua foret, dirumperetur neruus Ecclesiastica disciplinæ ip, sam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam.* Rigor verò disciplinæ seruandus perpetuò est, neque quidquam ferendum quo relaxetur. Quare Gregor. *l. 7. Ep. 79. vigoris Ecclesiastici genium, vt oportet congruâ dispensatione seruetur.* Inde factum vt non obstante quacunque exemptione vel consuetudine, Monachi, & regulares interdictum generale seruare teneantor, vt colligitur ex hoc Innoc. rescripto, *& cap. Tuarum, de priuilegiis*, & *Clem. ex frequentibus, de sentent. excommunic.* quod etiam hodie seruatur, cum eo tamen temperamento, quod attulit Bonifac. VIII. *in cap. Alma mater, de sentent. excommunicat. in 6.* vt Missas & diuine officie fas sit illis celebrare eo tempore, foribus clausis, non pulsatis campanis, sobmissâ voce, exclusis interdictis, & excommunicatis. Sanè interdicta Gallia vniuersa propter Philippi Augusti pellicatum, & reiectam vxorem Ingebur gem, illud etiam monachi seruarone, vt tradit Chronicon Altissiodor. ad an. 1001. *Non modò*, inquit, *in Ecclesiis, sed & monasteriis cessatum est à diuinis.* Ex hoc igitur rigore & neruo disciplinæ retinendo irritauit Innocent. III. & corruptelam dixit consuetudinem, qua licebat Abbati proprio relicto monasterio ad aliud transire sine facultate superioris, cui

cui eiusmodi monasteria subiecta erant, *cap. tùm venerabilis, de consuet.* atque ita damnat Abbatem Herminonensem, qui relicto suo monasterio, ad Romanam Ecclesiam nullo mediante pertinente, ad monasterium Corbeiense, quod est quoque Romanæ Ecclesiæ speciale, *temeritate propria migrauerat & generalem terræ consuetudinem, quam in defensionem allegabant*, corruptelam, sacris Canonibus inimicam mandauit deinceps non seruari. Porrò Corbeiense illud monasterium erat in Saxonia in Carbeia noua, vt Abbas Vrspergensis Kranizius, & alij vocant: cùm enim nequeat quisque deponere dignitatem suam sine consensu superioris, *l. legatus D. de officio prætor. & cap. Admonet*, & passim *toto tit. de renunciat.* si illam contrariam consuetudinem probasset Pontifex, plurima sequeretur perturbatio disciplinæ. Nam quisque pro arbitrio suam dimitteret dignitatem, & aliam ambiret, essentque perpetuæ mutationes. Eiusmodi itaque consuetudo qua prælatus propria voluntate dignitatem suam deserit inconsulto superiore, & ad aliam transit, non valet, propter perturbationem ordinis, & vt inimica sacris Canonibus reprobatur.

3 Tertia regula. Consuetudines siue ab Ecclesiasticis, siue à laïcis inductæ fuerint, quæ non obuiant Canonibus, neque Ecclesiasticæ libertati, non sunt reiiciendæ, sed, si sint indifferentes, ferendæ potius sunt. Quæ regula patet ex superioribus, cum enim causæ, propter quas quæpiam consuetudo reiiciatur tanquam corruptela, sint, quòd legem sacram vbique receptam abroget, & in re grauissima sacris Canonibus obuiet, vel quòd ambitioni cum grauissimo Ecclesiæ damno viam muniat, vel libertatem Ecclesiasticam plurimum minuat, & seruituti subiiciat, vbi istæ causæ deerunt quæ faciebant consuetudinem irrationabilem, non erit quoque causa talem consuetudinem reiiciendi, ac proinde ferenda omnino erit, qua de causa Innoc. III. *c. 2. de consuetud.* sumpta ex eius registro *lib. 1. Ep. 418.* scotationem & consuetudinem Daciæ, siue Daniæ seruari vult, & donationes Ecclesiæ factas eiusmodi scotatione validas esse iubet. Scribit verò Archiepiscopo & Capitulo Laudensi, non, vt ferebat erronea editio, Archiepiscopo Lugdunensi, vt eruditè demonstrat Alteserra *in commentario, ad illam Innocentij Decretalem.* Erat verò scotatio facta per cespitem terræ, impositum altari, eò quòd id sit *non tàm factæ donationis quàm traditæ possessionis euidens argumentum*: cùm enim iure ciuili donatio non perficiatur nudo consensu, sed sola corporali traditione rei, *l. 1. & l. pen. C. Theod. de donation.* apud Dacos tamen, qui ius ciuile ignorabant, non modò verâ & naturali; sed etiam ciuili, & fictitia traditione donatio facta Ecclesiis, & aliis locis acquirebatur solâ traditione glebæ & cespitis, id est gleba fundi delata in Ecclesiam, vel tradita in manū Antistitis vel posita super altare. Quare vetus versio Gallica Decretal. quam refert Franciscus Floreus *ad tit. 4. de consuetud.* sic legit: *Cil qui donne prend vn poi de terre en sa main, ou el pans de son mantel, & met en la main du Prélat, ou sus l'autel.* Quæ formula dicebatur scotatio, vt ait *eo cap.* Pontifex, qui sapienter ait illam esse potiùs traditæ possessionis signum, quàm factæ donationis, atque idcircò inuiolabiliter obseruari iubet. Eiusmodi fictitiarum traditionum exempla in aliis quoque regionibus, in ipsáque etiam Gallia variis in locis frequentia erant, v.g. per traditionem chirothecæ. Sic Aimonius Floriacens. *l. 1. de miracul. S. Benedicti, c. 4. Acceptis itaq; fideles eiusmodi præceptis, cum Voantis ipsius auro ornatis, per quos donationem rerum memoratarum sacris imponerent altaribus absque dilatione venerandum adeunt Cœnobium.* Fiebat & per virgam & festucam, Ordericus Vitalis *lib. 5. anno 1606. Ipse quoque Ansoldum decimam, quam Hersendis soror eius in mariagio habuerat, & beata Maria ante obitum suum reddiderat per virgam*, quam in manu Ioannis Monachi & Presbyteri *tradiderat, concessit.* Fiebat per viridem scirpum, seu iuncum. Exemplum habes in donatione Guidonis Comitis Pictauiensis monasterio Vindocinensi factæ: ita enim Ioannes Belius in eius Comitis vita scripsit: *Inclinauit se Comes, & accepit viridem scirpum. Nam domus recenter erat iuncata, sicut solemus facere quando aliquem personæ potentis, vel dominum suscipimus, vel amicum, tunc iunco ipso non tam donum faciens quàm restaurationem dedit duobus fratribus, qui præsentes aderant.* Denique per librum missalem, per cultellum, gladium, galeam, cornu, cratere, strigili, arcu, sagitta, calcari, & aliis factas donationes tradit Ingulfus Abbas in Chronico Croylandiensi. Vide & Bignon. *in notis ad Marculp. formulas*, pro variis regionum moribus, in Dania autem, vt ait Innoc. fiebat ex recepta consuetudine per terræ cespitem impositum altari, & sic potiùs traditionem rei factæ, eiúsque possessionem restabantur, quam donationem, quàm iam factam fuisse dicit Pontifex sub testimonio videntium, & audientium pro solemni & vulgato more, quo plurimi testes in donationibus adhibebantur, *l. 1. C. Theod. de donationibus*, quam deindè sequebatur fictitia & imaginaria traditio per glebæ cespitem; quare validam & irreuocabilem donationem pronuntiat Pontifex. Difficultas dumtaxat restat cur eiusmodi donationem nominarent *scotationem*? Aliqui dicunt à scotica, quod est instrumentum rusticum, quo terra effoditur. Alteserta *in comment. ad illam Decretal. Innoc.* ducit à Saxonico *Scot*, quod vectigal, tributum, collationem, & symbolum significat. Quare ab Anglicis scriptoribus passim pro tributo & vectigali vsurpari ostendit, & denarium S. Petri vocari Romescot dicit: pia igitur ista donatio, quæ veluti in tributum quoddam fiebat, scotatio non malè dicta fuit. Addo fictas etiam traditiones pluribus in causis ius ciuile admittere. Consule Cuiacium *lib. 19. obseruat. cap. 18.* Quare mirum non est, hanc donationis formulam ex consuetudine Danica probatam fuisse ab Innocentio. Nam & olim vindicatio fiebat, delata in ius gleba, tanquam in toto fundo ex Aulo Gellio *lib. 20.* Similiter fit aditio hæreditatis arreptâ re aliquâ hæreditariâ *l. 1. C. Theod. de leg. hæred.* Vide de his plura apud Glossarium *legum veterum, vers. vestitura, festuca, fustes, & laisus*, Speimanum *in Glossario, vers. festuca, & inuestitura.*

Quarta regula. Vbi sunt diuersæ Ecclesiarum consuetudines circa vnam eamdémque rem, v.g. dignitatem etiam intra eandem aliquando prouinciam, eligendæ sunt rationabiles, reliquæ reiiciendæ. Quod si omnes sunt rationabiles, sua cuique seruanda erit, aut ad cathedralis, vel metropolitanæ Ecclesiæ consuetudinem veluti ad normam recurrendum, ita tamen vt habita dignitate ciuitatum, locorum, Ecclesiarum etiam Romanæ, præferatur & sollicitè eligatur, quod magis Deo placere videbitur. 4

Et quidem diuersas esse diuersarum Ecclesiarum consuetudines, eásque consulendas, patet ex *cap. 6. de consuetud.* vbi Innocentius III. permittit Londinensi Episcopo creare ex suis redditibus Præcantores in sua Ecclesia cum ea dignitate, quam habet in aliis Ecclesiis Anglicanis, & quam rationabilibus & approbatis Ecclesiæ consuetudinibus Ecclesiæ suiuit poterit obtinere. Totam porrò nostram hanc regulam tradere videtur Gregorius Magnus rescribens ad Augustinum Anglorum Episcopum, & refertur *cap 10. dist. 12.* vbi mandat August. seruare ea quæ ex consuetudine

Ro mana

Romanæ Ecclesiæ & aliarum præcipuarum didicit: *Nouit fraternitas tua Romana Ecclesia consuetudinem, in qua se meminit enutritum, sed mihi placet vt siue in Romana, siue in Gallicorum, siue in qualibet Ecclesia aliquod inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc noua est, institutione præcipuâ, quæ de multis Ecclesiis poteris, infundas: non enim pro locis res: sed pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.* Ex mente igitur Magni Gregorij consuetudines diuersarum Ecclesiarum, maximè insignium, vt Romanæ, & Gallicanæ, sequi & eligere licet, vbi commodiores, & Deo gratiores videbuntur, & ille ipse Gregor. *lib.* 1. *Epist.* 75. *ad Episcopos Numidiæ*, consuetudinem, quæ contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam permanere concedit, siue in primatibus, siue in capitulis constituendis, exceptis Donatistis, quos ad primatum prouehi prohibet, & refertur *cap.* 8. *ead. dist.* 11. Et sanè Pius I. eandem consuetudinem, quæ fidei Catholicæ non obest, iam probarat, decreto 7. vt refertur *cap. consuetudinem, dist.* 11. Denique quid tenendum sit in diuersis consuetudinibus & moribus Ecclesiarum docet nos Augustin. *Epist.* 118. *ad Ianuar.* vbi cap. 1. *Ea quæ toto orbe obseruantur, licèt scripta non sint ab ipsis Apostolis vel plenariis Conciliis statuta, vel commendata fuisse intelligi.* Deindè *cap.* 2. de iis quæ diuersa diuersis locis seruantur, sic ait: *Alia verò, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti quod alij ieiunant sabbato; alij verò non, alij quotidie communicant corpori, & sanguini Dominico: alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur quo offeratur, alibi tantùm Sabbato, & Dominico, alibi tantùm Dominico, & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerum liberas habet obseruationes. Nec disciplina vlla est in his melior graui prudentique Christiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quamcunq; fortè deuenerit: quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum & pro eorum, inter quos viuitur, societate seruandum est.* Subdit deinde domesticum matris exemplum, & sancti Ambrosij à se consulti oraculum. *Credo te aliquando ex me audisse, sed tamen etiam nunc commemoro. Mater mea Mediolanum me consequuta, inuenit Ecclesiam sabbato non ieiunantem: cœperat perturbari, & fluctuare quid ageret, cum talia non curabam, sed propter ipsam consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. Respondit se nihil docere me posse nisi quod ipse faceret, quia si melius nosset, id potiùs obseruaret, cùmque ego putassem nullâ redditâ ratione, auctoritate sola nos voluisse admonere, ut sabbato ieiunaremus*, subsequutus est, & ait: *Cùm Romam venio ieiuno sabbato, cùm hic sum, non ieiuno: sic etiam tu ad quam fortè Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc cùm matri renuntiassem, libenter amplexa est. Ego vero de hac sententia etiam atque etiam cogitans ita semper habui tanquam eam cœlesti oraculo susceperim: sensi enim sæpè dolens, & gemens multas infirmorum perturbationes fieri, per quorundam fratrum contentiosam obstinationem, & superstitiosam timiditatem, qui in rebus huiusmodi quæ neque scripturæ sanctæ auctoritate, neque vniuersalis Ecclesiæ traditione, neque vitæ corrigendæ vtilitate ad certum possunt terminum peruenire, tantùm quia subest qualiscunque ratiocinatio cogitantis; aut quia in sua patria, sic ipse consueuit, aut quia ibi vidit vbi peregrinationem suam, quo remotiorem ab iis, eo doctiorem factum putat, tam litigiosas excitant quæstiones, vt nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum existiment.* Quod pluribus adstruit Augustin. sicut & *Ep.* 119. *ad eundem Ianuar.* Itaque ex eius mente, vbi consuetudines particulares pugnant cum fide aut bonos mores reiiciendæ sunt, aliàs probandæ & tenendæ sunt: quæ verò ab vniuersali Ecclesia toto orbe seruantur, ab Apostolis, aut plenariis conciliis tradita existimantur, omnino debent obseruari.

QVÆSTIO II.

De singularibus quibusdam consuetudinibus.

Consuetudo eligendi Abbatem ex suo gremio, num. 1.
Habendi duas præposituras in eadem Ecclesia, num. 2.
Alia quædam, n. 3. vsque ad n. 6.
Consuetudo priuandi omni hæreditate liberos, num. 7.
Instituendi spurios cum aliis, n. 6.
Lex irritans extingui potest consuetudine, n. 8. & 9.
Non soluendi decimas, n. 10.

PAucas quasdam consuetudines enumero, in quibus apparent aliqui næui, reliquæ omnes in singulis materiis, circa quas vsurpantur, multò commodius examinabuntur.

Imprimis igitur consuetudo eligendi Prælatum à gremio alterius Ecclesiæ in gratiam patronorum, & matricis Ecclesiæ, quamvis iuri communi de ipsa Ecclesia sumi debeat, valet, vt constat ex Innoc. III. *Epist.* 18. & 19. *lib.* 4. *registri eius, & cap.* 8. *de consuetud.* vbi etiam Pontifex ait iure communi electionem Abbatis pertinere ad Monachos cuiusque monasterij, non modo secundum regulam S. Benedicti, sed etiam *Can. vlt.* 16. *q.* 7. *Can. Abbatem, Canon. quàm sit necessarium* 18. *q.* 3. cui iuri quia multi plura obiiciebant, pleraque monasteria vt se immunes seruarent, priuilegium tum à Sede Apostolica, tum ab ipsis principibus obtinuerunt, eligendi sibi Abbatis. Sic Nicola. I. Monasterio Corbeiensi, in pago Ambianensi, potestatem fecit eligendi Abbatem de se ipsis, *Epist.* 24. Idem concessum insignioribus monasteriis in Gallia, Lerinensi, Aganensi, Luxoniensi, & aliis quibusdam ex Malculph. *li.* 1. *for. formula* 1. Clotharius idem ius concessit B. Mauro & Monachis Cœnobij Glannofolij, vt habetur in vita S. Mauri apud Surium 14. *Ianuar.* qui etiam 9. *Febr.* in vita S. Ansberti Rothomagensis Episcopi narrat in Synodo Rothomagensi, eodem Antistite habita, factum priuilegium Fontanellensi monasterio, vt in perpetuum eligerent sibi è suo sinu secundùm regulam S. Benedicti, atque iuxta concessionem sibi iam olim à regibus Clodonæo, Clothario, Childerico, & Theodorico, & aliis factam, quod idem quoque seruari à Cassinensibus voluit Carolus Magnus secundùm S. Benedicti regulam, vt narrat Leo Hostiens. *in Chronico Cassinensi, lib.* 1. *cap.* 14. Stradensi quoque monasterio eandem potestatem fecit Carolus Caluus, quod asserit auctor vitæ S. Genulfi *l.* 2. *cap.* 12. Ex his omnibus orta lis est inter Andrense monasterium in Morinensi seu Taruannensi diœcesi, & monasterium Carrofense in agro Pictauiensi: nam Andrenses sibi è suo gremio Abbatem elegerant illámque electionem legitimè factam tuebantur, tum iure communi, tum speciali priuilegio ab Alexandro Papa concesso, & ab

ipso Innocentio confirmato. Carrofenses eam electionem irritam contendebant, vtpotè contra legem fundationis Andrensis monasterij, & continuam consuetudinem: nam Episcopus Morinensis, in cuius diœcesi est monasterium Andrense, legem dictat, ad petitionem patronorum, vt Abbatis Andrensis electio esset quidem penes Andrenses Monachos, & Capitulum Carrofense: quare perpetuò Andrenses monachi in Capitulo Carrofensi, de gremio Carrofensis monasterij sibi Abbatem eligebant. Itaque Innocentius interpellatus, hinc fundationis legem rogante patrono latam & consuetudinem eiusmodi electionis probat, ita vt vel petente patrono vel consuetudine effici, vt Abbas eligatur de alieno monasterio, vel ius eligendi communicetur alterius monasterij monachis: & quod dicitur de hac consuetudine, illa etiam sæpius alibi obseruata est. Nam Abbas S. Syluani Alciatensis apud Hesdinum in Artesia oppidum, eligebatur ex monasterio S. Bertini *cap. Abbat. de verb. signif.* Abbas etiam S. Leufredi de Cruce eligebatur ex monasterio S. Audieni Rothomagensis; quod habet ipse Innoc. III. *lib.* 2. *Ep.* 78. Quod verò attinet ad litem Andrensis monasterij, & Carrofensis, Innoc. electionem illam irritam pronunciauit, non propter rationem allatam à Carrofensibus, sed quia illi aliundè constitit eam à suspensis & de suspenso factam, ac proindè nullam. Quod verò ad legem illam fundationis, & consuetudinem electionis vsurpatam hactenùs, ita rem composuit; vt quia lex illa fundationis duobus modis explicari poterat, primò vt electio Andrensis Abbatis pertineret ad Andrenses Monachos; confirmatio verò ad Capitulum Carrofense, atque ita nec iure communi, neque priuilegio Pontificis Andrensibus facto derogaret lex fundationis: potuerat enim Episcopus Morinensis petente patrono concedere ius istud confirmandi Carrofensi monasterio; quod ius ad ipsum Episcopum omninò pertinebat, vt patet *ex cap. Pastoralis, de donat.* Secundò poterat explicari consuetudo ista, ita vt iuri communi & priuilegio derogaret, vti contendebant Carrofenses. Mandat itaque Innoc. iudicibus à se commissis, vt si Carrofenses suam illam consuetudinem probarent, secundùm illam electionem fieri decernerent; quod si non probarent, concederent Andrensibus Monachis ius eligendi suum Abbatē, iuxta ius commune. Quare vides eiusmodi consuetudinem, licèt iuri communi contrariam, non reiici ab Innocent. Sed tandem tota controuersia per transactionem sopita est, quam ipsemet Pontifex confirmauit, vt leges apud ipsummet Innoc. *l.* 14. *Epist.* 19. ex qua etiam disces emendandam esse vulgarem inscriptionem *capitis* 8. *de consuetudine*, quod versamur hoc loco, & legendum: Dilectis filiis Decano Satisberiensi, & Archidiacono, & Magistro P. Puluerer Canonico Parisiensi, quibus huius causæ cognitionem mandauerat Pontifex de Andrensis monasterij fundatione, & à monachis Carrofensibus eo deductis à Balduino Glusuarum Comite, & ab Ingelramo Lilariensi domino à peregrinatione sancti Iacobi per Pictauiam redeuntibus, & hospitantibus in monasterio Carrofensi deductis, ex quibus Balduinus Andrense, Ingelranus Hamense monasteria fundarunt, vide Hiperium *in Chronico Bertiniano*, Meyerum *in annalibus Belgicis ad an.* 1079. & Miræum *lib.* 1. *diplomat. Belgic, cap.* 23.

2 Secundò, *cap.* 1. *de consuetudine, in* 4. damnatur consuetudo vetus, & etiam iuramento confirmata, qua Canonici duas præposituras, duas dignitates aut personatus, aut administrationes; aut duo officia perpetua, aut simul præbendam in eadem Ecclesia sine dispensatione Sedis Apostolicæ obtinerent, eámque consuetudinem corruptelam vocat Bonifac. VIII. redditque rationem: quia & sacris est inimica Canonibus, & de ambitionis radice procedit, & cum vnum officium via dignè valeat aliquis adimplere, quomodo tam multa simul præstabit? Neque iuramentum, aut longum tempus fauet: nam iuramentum vinculum iniquitatis non existit, & longum tempus non emendat iniustitiam, quæ in eiusmodi consuetudine reperitur, vt vides, & Bonifacius demonstrat. Sed de hac controuersia *alibi* agitanda, vide Trident. *sess.* 7. *de reformat. cap.* 2. *&* 4. *& sess.* 24. *de reformat. cap.* 17.

3 Pari ratione veterem consuetudinem appellandi ab Officiali ad Episcopum irritat idem Bonifac. *cap.* 2. *tit. eod.* cùm sit idem vtriusque auditorium.

4 Consuetudo legitimè præscripta, vt Episcopus in puniendis & corrigendis subditorum excessibus consilium Capituli minimè requirat, valet eodem Bonifacio probante.

5 Consuetudo optandi præbendas ab antiquioribus Canonicis gradatim, valet etiam contra mandatum Apostolicum de conferenda præbenda vacante: intelligendum enim est de præbenda non optata. Expectatis tamen viginti diebus, si præbenda non optetur, illam conferre poterit executor mandati Apostolici. Ita Bonifac. *cap.* 4. *tit. eodem.*

6 Consuetudo, vt pater nullam hæreditatis partem liberis relinquat, nisi grauissimis de causis etiam à iudice probatis, ferenda non est: quia irrationabilis ferè semper est, & bono publico inimica, atque multorum scelerum causa, & vix afferri possunt causæ, quæ eiusmodi consuetudinem honestant, nisi & liberi aliqui ditiores iam sint, aut si in quibusdam regionibus fit, nobiliorum familiarum primogeniti ad seruandum familiæ splendorem, omnia obtineant, qui deindè fratribus & sororibus prouidere teneantur, ne egeant: illáque consuetudo probanda omninò est, de qua vide Couarruuiam *in Epitome* 4. *Decretal.* 2. *par. cap.* 8. §. 5. *n.* 1. & Gaill. *lib.* 2. *obseruation. obseruat.* 122. *n.* 12.

7 Consuetudo verò, vt liberi spurii vnà cum legitimis, hæredes instituantur parentum, vt homicidia pœnâ dumtaxat pecuniariâ puniantur, & aliæ eiusmodi, quæ ad peccandum incitamenta esse possunt, non valent: quia sunt irrationabiles, vt vides, & contra bonos mores; quamvis enim aliquando tolerare principes variis de causis possint scelera, & crimina non punire, non possunt tamen ad eiusmodi non punitionem, & tolerantiam lege latâ obligari: esset enim iniusta illa lex: igitur neque consuetudine, quæ vti hactenùs euicimus, vim legis obtinet, induci.

8 Consuetudo contra leges Ecclesiasticas, pœnas & censuras etiam latæ sententiæ infligentes abrogat, si rationabilis & legitimè præscripta sit, abrogare eas potest, vel simpliciter, vel secundùm quid, & quoad pœnam, siue quatenùs pœnalis est, ita vt remaneat obligatio seruandi legem, alioquin peccent. Ita Abbas *in cap.* 1. *de treuga & pace.* Glossa *in cap. denique, dist.* 4. Nauarr. *comment.* 3. *de regularib. n.* 52. Suar. *l.* 7. *de legib. c.* 19. *n.* 1. qui sapienter notat, posse aliquando contrarium contingere vt extinguatur ob culpam, fiátque lex omninò, & purè pœnalis, atque ita contingere existimat in pluribus legibus ciuilibus, quæ licèt initio fuerint directiuæ & mixtæ, ipso deindè vsu factæ sunt merè pœnales, & naturam mutarunt, quia non aliter sunt obseruatæ. Excipit tamen Layman *l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 24. *n.* 12. quando sunt eiusmodi pœnæ, quæ ex naturâ suâ supponunt culpam, siue quæ iniustè & inutiliter infliguntur, cuiusmodi sunt censuræ Ecclesiasticæ, quas etiam citra culpam sæpè seruare tenemur in foro externo, aut etiam condonata culpa per

per contritionem, aut etiam confessionem, si censura neque culpa non erat reseruata.

9 Lex quæ formam etiam aut solemnitatem quibusdam actibus præscribit, aut personas ad quidpiam faciendum incapaces reddit, consuetudine abrogari potest. Ita Glossa *in c. frustra, dist. 8. vers. consuetudinem*, Suar. *lib. 1. de legib. cap. 19. n. 14* Salas *de legibus, disp. 19. sect. 10.* Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 4. quæst. 2.* Koniuk. *tom. 2. de Sacramentis, disp. 30. dub. 1. concl. 6.*

10 Inueterata consuetudo potest tum communitatem aliquam, tum singulares personas à debito soluendi decimas eximere, modò aliundè ministris Ecclesiæ sufficiens sit sustentatio. Quia licèt iure diuino debeatur ministris Ecclesiasticis congrua & sufficiens sustentatio; decimarum tamen solutio est solùm ex iure Ecclesiastico, quod eam sustentationem in decimarum solutione constituit, quam in aliis rebus constituere poterat, vti contingit in Ecclesia Græca, & nos *tom. 4. operis* diximus. Aduersùs ergo hoc ius, quod merè positiuum est, potest præualere consuetudo, sicut & in aliis. Ita censet Couarr. *lib. 1. var. c. 17. n. 8.* Less. *lib. 2. cap. 39. dub. 5. n. 29.* Gutierr. *l. 2. qq. Canonic. cap. 20. n. 64.* Suar. *lib. de decim. c. 12. n. 7.* Fagund. *de quinto Eccles. præcepto, lib. 3. cap. 1.* Ferdinand. à Castro *2. part. disp. vnic. de decim.* fusissimè; quod loco citato pluribus confirmabimus.

QVÆSTIO III.

De consuetudine circa Sacramenta.

1 Difficultas oritur ex communissima, eáque verissima sententia, Ecclesiam nihil statuere posse circa essentiam & substantiam Sacramentorum, quæ à Christo instituta sunt per potestatem excellentiæ. Itaque Ecclesia nihil omninò potest circa materiam & formam Sacramentorum, neque illas constituere, neque mutare. Inde verò necessariò sequitur consuetudinem nihil circa eadem Sacramenta, & ipsorum essentias vi[r]ium obtinere, cùm illa non possit præiudicare iuri diuino, sed humano dumtaxat, siue politico, siue Canonico & Ecclesiastico; quare neque posse dari diuersarum Ecclesiarum consuetudines hac in re, quæ legitimæ sint & rationabiles siue legitimè præscriptæ; immò neque vllâ ratione ferri possunt: & permittendæ tales consuetudines, sed omninò impediendæ, & abrogandæ sunt. Nihilominùs videtur Ecclesia sibi quamplurima circa eiusmodi materias aut formas tribuere, cùm eas vsurpet quas constat à Christo non fuisse institutas: nam Apostoli baptizabant in nomine Christi, non explicatis in forma trium personarum nominibus, vti Christus eas explicauit in forma baptismi. Græci quoque aliam à Latinis formam baptismi vsurpant, deinde circa ablutionem, quæ essentialis est Baptismo, variatum fuit: nam tum per aspersionem, tum per immersionem siue vnam, siue trinam confertur. Sacramentum Confirmationis per solam impositionem manuum conferebatur ab Apostolis, absque vlla vnctione. Eucharistiam conficiunt Græci in fermentato, etiam in Ecclesia Latina, & Ordinem sacrum per solam χειροτονίαν, absque vnctione, & tamen à Latinis tanquam verè & ritè ordinati censentur. Matrimonij consensus liber fuerat habendus idonea materia matrimonij: post Tridentinum verò consensus clandestinus quamvis liber non est ampliùs materia, & matrimonium ex illo contractum nullum est, plurimáque alia pereuntenti apparebit, mutationem aliquam in materia & forma Sacramentorum factam esse ab Ecclesia. Quod si demus, dicendum quoque erit consuetudinem idem posse: nam de eo omni poterit esse rationabilis, & legitimè præscripta consuetudo, de quo potuit ferri lex merè positiua. Quidquid igitur potuerit constituere Ecclesia lege merè positiua, & non diuina, circa Sacramenta poterit etiam consuetudine constitui, vt constat ex hactenus *q. 1. & 2. hoc cap.* assertis.

Dicendum nihilominùs est cum communissima sententia, Ecclesiam nihil circa Sacramentorum essentiam constituere & præscribere posse, sola sua auctoritate, & quod indè necessariò consequitur, nihil etiam consuetudine, quamvis inueteratâ circa eadem Sacramenta induci: quia rationabilis non esset, præiudicaret enim iuri diuino, & non humano dumtaxat. Quæ verò in ratione dubitandi afferuntur, non probant quod contendunt aduersarij, sed implicant plurimas difficultates, quarum solutio pendet ex iis, quæ fusè à nobis aliàs *3. p. S. Thom.* explicata sunt, & iterùm *alio tractat. huius operis* discutientur in singulis Sacramentis, constabitque Ecclesiam nullum sibi ius sumere in Sacramentorum essentias, sed in alia quædam illis extrinseca, & quæ ad eorum ornatum vel decentem administrationem spectant, vndè circa eiusmodi reperiuntur aliquando diuersarum Ecclesiarum consuetudines, quæ vbi non improbantur ab Ecclesia vniuersali, aut cum ea non pugnant, seruanda sunt. An verò quis in aliena Ecclesia seruare possit consuetudinem suæ, contrariam illi, in qua nunc versatur, iam diximus ex Augustino & Ambros. vbi enim illa non obseruatio consuetudinum Ecclesiæ, in qua quis est, scandalum, & offensionis occasionem non dabit, noua illa Ecclesiæ consuetudo omninò tenenda erit: seclusо verò scandalo, liberum erit quem voluerit morem sequi.

QVÆSTIO IV.

Quid possit consuetudo circa Sacramentalia.

Quid sit Sacramentale, n. 1.
An in Sacramentalibus valeat consuetudo, n. 2. 3. 4. & 5.

Sacramentale latiùs alij, quidam pressiùs vsurpant, in qua disputatione nostrum non est hoc loco immorari *tom. sequenti operis*, vbi de Sacramentis fusissimè disputabimus, voces huius significationem accuratiùs excutiemus; adi interim Thomam Vvaldensem *tom. 3.* Suar. *tom. 3. in 3. part. disp. 15.* quæ tota est de Sacramentalibus, & alios, quorum aliqui existimant esse quascumque obseruationes additas Sacramentorum & sacrificij substantiæ: alij pressiùs ceremonias ab Ecclesia institutas vt Sacramenta, & sacrificium decenter, & religiosè ministrentur: alij voluot eiusmodi ceremonias etiam ad aliquod bonum spirituale hominis institutas esse, non quòd conferant gratiam sanctificantem, sic enim Sacramenta essent, sed alium quempiam spiritualem effectum, ab vsurpantis sanctitate: sic aqua lustralis, & signum crucis etiam in iniustis, & aliquando in infidelibus operantur. Quærimus itaque an consuetudo in eiusmodi Sacramentalibus quidpiam possit? 1

Et quidem si agamus de Sacramentalibus in hac 2 postrema significatione, cùm solus Christus, vel Ecclesia possit dare virtutem illam moralem intrinsecam operandi

operandi ad bonum hominis, vt videmus in aqua benedicta, non magis illa instituere poterit consuetudo, quam ipsamet Sacramenta, nisi Ecclesia consuetudinem illam ita probet, vt velit eam vsurpari tanquam Sacramentale efficax ad eiusmodi effectum; cùm tota illa virtus in re Sacramentali supponat potestatem deriuatam à Christo in Ecclesiam, & Ecclesia eam neque contulerit, neque vnquam agnouerit in populi moribus. Vndè etiam fit, vt circa Sacramentalia non sit vlla diuersitas, neque diuersæ diuersarum Ecclesiarum consuetudines, sed vbique sint eadem Sacramentalia, v.g. aqua lustralis, & benedicta in tota Ecclesia vsurpatur, habetque vbique eiusmodi effectus, quamvis non negarim diuersos ritus & cerimonias circa eiusmodi Sacramentalia reperiri posse in diuersis Ecclesiis, sicut etiam reperiuntur circa ipsa Sacramenta.

3 Si igitur vsurpemus sacramentalia pro ritibus, & cerimoniis, quæ in Sacramentorum & sacrificij administratione obseruantur, dicendum est, consuetudinem circa talia Sacramentalia valere, & contra ius commune introduci posse, modò tanquam iniqua & irrationabilia non reiiciantur à lege Ecclesiastica. Ita Nauarr. *in Enchi. cap. 22. n. 83.* Couarrunias *in 4. Decretal. part. 2. cap. 6. §. 10. n. 18.* Suar. *lib. 7. de legib. c. 19. n. 26.* Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 82. n. 20.* Layman. *cap. nuper citato n. 12.* Salas *disp. 19. de legib. sect. 5. n. 58.* Ferdin. à Castro *punct. 4. suprà cit. §. 2. n. 11.* & probatur irrefragabiliter, inquit Nauarr. *ex cap. de trina mersione, de consecratione, distinc. 4.* ibi enim Gregorius scribens Leandro Hispaniarum Episcopo *lib. 1. regist. Epist. 41.* ait seruandam esse trinam aut vnam tantùm mersionem in Baptismo pro variis locorum consuetudinibus; deindè variam esse ordinandi rationem apud Græcos, & Latinos, non nisi tamen accidentaliter diuersam, & vtramque tamen pro ritu diuersæ gentis licitè vsurpari latè disputat Ioann. Delugo *disp. 12. de Sacram. n. 85. & sequentibus.* Prætereà antiqua consuetudo ordinandi extra quatuor tempora, in dedicationibus altarium & Ecclesiarum, quæ in quibusdam Scotiæ & Vvalliæ partibus, vigebat, ita reiicitur *cap. 2. de temporib. ordinand.* Ab Alexandro III. tanquam inimica legi Ecclesiasticæ, vt tamen addat hanc exceptionem, *nisi multitudo, & antiqua consuetudo terræ esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare.* vbi etiam Glossa notat antiquam consuetudinem excusare ab iis, quæ fiunt contra ius positiuum. Quare ex hoc loco malè omninò deduxit Hostiens. non valere consuetudines circa Sacramentalia, nisi confirmentur à Pontifice, cùm omninò contrarium ex verbis Alexandri Pontificis eruatur. Quis nescit, ritum Orientalium consecrandi in fermentato licitum esse, quamvis solâ consuetudine inductum? Morem prætereà benedicendi secundas nuptias legitimum esse, & alicubi vigere probat Nauarr. *loco citat.* similia plura dabit Layman adductus.

4 Ratio manifestissima est: cùm enim Ecclesia sacramentalia ista & mutare, & instituere possit pro diuersitate temporum, vt in matrimonio, Eucharistiâ, Ordine factum esse videmus, quidni idem facere possit antiqua & rationabilis consuetudo, & cur Ecclesia quod sua lege instituere poterat, factis ipsis non constituet?

5 Hanc verò consuetudinem indigere speciali approbatione, & confirmatione Pontificis non benè docent aduersarij ex Clemente V. qui *in Clementina vltima de ætate, & qualit. ordinandor.* confirmat consuetudinem de ætate ordinandorum, quæ contra antiqua iura & Canones fuerat introducta. Nam indè non sequitur, eam consuetudinem fuisse priùs nullam ante eam confirmationem: Clemens enim eam ratam & firmam esse voluit, quia generalis iam erat, & vt omnis dubij occasio tolleretur. Et cùm in re adeò graui deceret Ecclesiam vniformem esse, maluit sua constitutione iam inueteratam consuetudinem retineri, quàm antiqua iura & Canones illi consuetudini contrarios sequi, & in vsum denuò reuocare, damnatâ inductâ consuetudine. Vndè etiam colliges, antiquam consuetudinem vsu & moribus receptam, potiùs vsurpandam & retinendam esse, quàm antiquos Canones, etiam à Conciliis sancitos, & aliquamdiu obseruatos, reuocandos esse, iudice Pontifice Clemente, quem male sibi fauere existimabant aduersarij.

QVÆSTIO V.

Quid possit consuetudo circa Matrimonij impedimenta.

Consuetudo potest tollere vetera impedimenta, n. 1.
Ratio, n. 2. & 3.
Obiecta diluuntur, n. 4. & 5.
Potest inducere noua, n. 6.
Ita factum ostenditur, n. 7.
Obiecta diluta, n. 8. 9. & 10.
Potest statuere nouos ritus, & solemnitates, n. 11.

CVm constet ex proximè disputatis, consuetudinem efficacem esse circa sacramentalia, quod ampliùs explicabitur cùm agetur de singulis, visum tamen est non differre vlteriùs quotidianam quæstionem de eiusdem consuetudinis circa impedimenta matrimonij constituenda aut tollenda efficacitate, & dissidia DD. hac in parte diligentiùs attendere.

Aio igitur imprimis, consuetudinem rationabilem & legitimè præscriptam (de ea enim dumtaxat agimus) posse tollere antiqua impedimenta matrimonij dirimentia, atque ita posse reddere habiles contrahendo matrimonio, quos ius Canonicum, & leges Ecclesiasticæ quondam inhabiles esse voluerunt. Ita Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 4. n. 14.* Suar. *lib. 7. de legib. cap. 19. n. 14.* Ferdinand. à Castropalao *tract. 3. disp. 3. punct. 4. §. 2. n. 5.* Salas *disp. 19. de legib. num. 78.* Basil. Ponc. *lib. 6. de matrim. cap. 4. n. 6.* Bonac. *disp. 1. de legib. q. 1. punc. vlt. §. 3. n. 5.* Henriques *l. 12. cap. 1. num. 5. littera A.* qui tamen displicet in eo quòd videatur existimare, id quidem potuisse quondam consuetudinem, sed modò non posse: quamquam enim id sufficeret ad ostendendam vim consuetudinis hac in parte, debebat tamen aliquid afferri propter quod id modò non possit consuetudo, quod olim poterat. Nam licet aliqua consuetudo, quæ aliàs probata fuerat & viguerat, fuerit fortassis deinceps irritata, aut prohibita, indè tamen non efficitur consuetudinem non posse hodie abrogare legem statuentem impedimenta ista irritantia matrimonium, si olim id potuit. Hanc nostram etiam sententiam sequuntur passim recentiores, & fauet Glossa *in cap. frustrà, distinct. 8. vers. consuetudinem.* dum ait, consuetudinem præiudicare iuri positiuo, & personam, quæ aliàs erat ineligibilis, fieri consuetudine eligibilem.

Ratio conclusionis aperta est: nam primò cùm 2
lex

lex irritans hoc matrimonium potuerit per aliam legem contrariam abrogari, & consuetudo rationabilis & legitimè præscripta vim legis obtineat, poterit quoque & ipsa id operari, quod operaretur lex, si lata fuisset. Nihil porrò est quod consuetudinem pugnantem contra legem irritantem, reddat irrationabilem: nam cùm variis de causis possit imperari contrarium eius quod statuit lex irritans, si consuetudo inducatur de eodem, de quo putatur esse lex, erit profectò rationabilis, vt dixi *cap.* 2. *q.* 2. quidni enim possit cessare ratio, vel causa, propter quam indicens censebatur matrimonium contractum cum tali conditione, & impedimento nullum, v. g. in 5. aut 6. gradu consanguinitatis? ac proindè illi gradus statuebantur impedimenta dirimentia matrimonium, quæ deindè sublata sunt per contrariam legem, & poterant æquè rationabiliter per consuetudinem abrogari.

3 Secundò parentum & eorum, qui super fœminam dominationem habebant, consensum fuisse quondam essentialiter requisitum ex Euaristi decreto constat. Illud tamen impedimentum solâ deindè consuetudine, & nulla Pontificiâ lege sublatum fuisse quondam cum Espencæo docuimus in nostra consultatione de regia potestate in matrimonij contractum *cap.* 5. *in responsione ad tertiam obiectionem.*

4 Nihil afferunt aduersarij, quos benè multos enumerat Sanch. *l. c.* quod nobis difficultatem facere possit.

Obiiciunt itaque primò vulgare Iuristarum axioma, consuetudine non tolli incapacitatem personæ, fieri autem incapacem personam ad contrahendum matrimonium per impedimentum dirimens, nemo vnus negat: ergo tale impedimentum consuetudine tolli non poterit, sicut neque personæ incapacitas.

Respondeo, illud axioma intelligendum esse de consuetudine particulari & priuata per modum præscriptionis, per quam singularis aliqua & priuata persona præscribit sibi habilitatem, & capacitatem contra legem vniuersalem, quæ cæteros adhuc obligare pergit, aduersùs quam singularis illa qui excipit suam præscriptionem & consuetudinem contrariam, atque ita non tollitur excommunicatio sine absolutione per solum aliquem vsum contrarium, aut consuetudinem, neque illegitimus potest præscribere capacitatem ad Ordines manente Ecclesiastica lege contraria; posset tamen ea lex vel refigi contraria lege, vel generali consuetudine antiquari.

5 Obiiciunt 2. cap. *quod super his, de consanguinitat.* vbi Innocent. III. consuetudinem contrahendi matrimonium intra gradus prohibitos nominat corruptelam. Ergò illa non potuit abrogare legem Ecclesiasticam irritantem matrimonia contracta in illis gradibus. Vnde Glossa *ibidem* ait consuetudinem quamlibet longam non posse personas illegitimas ad contrahendum reddere legitimas.

Respondeo, consuetudinem, de qua loquitur eo loco Pontifex, nondum fuisse legitimè præscriptam, atque ita nominatam esse corruptelam: verùm vbi ea præscripta fuisset, eáque facta foret rerum mutatio, vt rationabilis censeretur, non esset ampliùs corruptela dicenda. Iam enim *superiùs* ostendi, posse induci consuetudinem contra legem reprobantem, imò & damnantem illam tanquam irrationabilem, vbi cessabit ea irrationabilitas, vti reuera contingere potest propter varias rerum, & circumstantiarum mutationes: hæc verò consuetudo quam damnat Innocent. reuera erat corruptela. Cùm enim ipse in Concilio Lateran. constitutionem Alexandri III. *cap. ad sedem* 35. *q.* 5. & Iulij *cap. nullam* 35. *q.* 3. aliorúmque veterum Pontificum prohibentium & irritantium matrimonium intra septimum gradum consanguinitatis reuocasset, & ad quartum gradum inclusiuè restrinxisset, *cap. non debet, de consanguinitate,* non poterat consuetudo contrahendi coniugia intra quartum gradum esse adhuc legitimè præscripta, habebátque sibi contrariam legem adhuc in viridi obseruantiâ, ac proindè erat vera corruptela. Quod autem dixit Innocent. *illo cap. non debet*: *Si quis contra prohibitionem huiusmodi præsumpserit copulari, nullâ longinquitate defendatur annorum, cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat, tantóque sunt grauiora crimina, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam.* Hæc (inquam) Pontificis verba non fauent aduersariis; neque ostendunt, consuetudinem non posse derogare legi statuenti impedimenta matrimonij: quia non loquitur Innoc. de consuetudine, sed de facto & crimine alicuius singularis personæ, quæ legem Ecclesiasticam nullâ consuetudine contrariâ abolitam, violat. Illa enim peccat, neque suo crimini potest obtendere longinquitatem annorum, quasi matrimonium cum impedimento irritanti contractum, ac proindè nullum, possit fieri validum lapsu temporis, & impedimentum irritans tolli sola diuturnitate annorum, nullâ aliâ factâ rerum mutatione: nam etiamsi noua lege tolleretur antiquum impedimentum; matrimonium tamen ante eam legem contractum cum tali impedimento, non validaretur, vt docet *ibid.* Glossa *in cap. non debet, citatum. vers. de cætero,* esséteque denuò contrahendum. Sed de ea difficultate, *alibi.*

6 Aio secundò, consuetudinem posse inducere noua impedimenta irritantia matrimonium, atque facere, inhabiles ad illud contrahendum, quos ius habiles faciebat, aut supponebat.

Consentiunt in hanc assertionem etiam plerique ex illis, qui priori repugnabant: quoniam (inquiunt) consuetudo dum personas habiles ad matrimonium reddit inhabiles, non aduersatur bonis moribus, aut rationi: dum verò inhabiles reddit habiles, irrationabilis est, quia improbatur à iure, quod vltimum falsum esse, iam ostendimus. Quod ad priorem igitur casum & consuetudinem inhabilitandi ad matrimonium, quos ius habiles existimabat, vix vllus dissentit, quamvis in assignanda consuetudine sint longa dissidia, vti videbis apud Sanch. *disp.* 4. *citata, num.* 8. *& sequentibus.*

Probatur primò quia *cap. super eo, de cognatione spirituali* Alexand. III. iubet vt si consuetudo Ecclesiæ Vigiliensis ferat, vt matrimonia inter cognatos spiritualiter contrahantur, dissimulet ille Episcopus, nè damnare videatur consuetudinem antiquam Ecclesiarum circumadiacentium: atqui si consuetudo non faciebat illa matrimonia licita & legitima, non debuit dissimulare ille Episcopus, sed illa tanquam illicita damnare, neque Pontifex, à quo petebatur an ea matrimonia vera essent, & permittenda, rectè respondisset dissimulandum esse propter antiquam consuetudinem, cùm ea dissimulatio in re tanti momenti, & circa validitatem Sacramenti perniciosa sit, & dum quæritur à Sede Apostolica, an validum sit aliquod Sacramentum, alia omninò responsio expectetur quàm esse dissimulandum: hoc enim non est doctrinaliter respondere.

Secundò. Consuetudo potest inducere nouas leges Ecclesiasticas, etiam in Sacramentalibus, vt *q. superiori* demonstrauimus. cur igitur idem non poterit circa matrimonium, cùm nullum protsùs discrimen afferri possit?

7 Tertiò. Constat noua quædam matrimonij impedimenta solâ consuetudine inducta fuisse. Ita enim de impedimento disparis cultus docet Bellarm. *leg. de matrim.*

matrim. cap. 25 *.proposit.* 3. Rebell. 2. *part. de obligation. instit. l.* 3. *q.* 9. Valent. *tom.* 4. *disp.* 10. *q.* 3. *punct.* 3. Bonac. *de matrim. quæst.* 3. *punct.* 7. *n.* 2. Sanch. *l.* 7. *de matrim. disp.* 71. *n.* 8. vbi apertè fatetur, nullum reperiri textum quo irritatio matrimonij fidelis cum infideli constituatur, atque adeò eam non haberi ex lege aliquâ Ecclesiastica scripta, sed ex receptissima Ecclesiæ consuetudine, vim legis obtinente. Petrus Soto *lect.* 9. *de matrim.* ait Patrum auctoritatem, & consensum Ecclesiæ pro lege esse hac in parte: ostendit autem quænam fuerit Augustini mens, quem Magister *in* 4. *dist* 39. allegarat, vt probaret iure diuino irritum esse tale matrimonium fidelis cum infideli, Henriq. *l.* 12. *c.* 15. *n.* 3. *litter. G.* dicit prohibitionem factam in Nicæno, & aliis Conciliis ita iam explicari à recepta consuetudine, vt habeat vim decreti irritantis: Veracruz 1. *part. speciali coniugalis, art.* 32. *dubitat.* 1. *conclus.* 7. idcirco dixit inter Indos noui orbis valere ex probabili sententia matrimonium fidelis cum infideli; quia inibi nondum est recepta contraria consuetudo, & eius causa, nempè metus peruersionis cessat. Rectiùs tamen deindè, vt obseruauit quoque Sanch. docuit idem Auctor, etiam in Indiis vigere hanc legem Ecclesiasticam, quam in toto nostro orbe consuetudo firmauit, & quam vnà cùm aliis legibus promulgari in orbe nouo oportuit. Konink. *disp.* 31. *de matrim. dub.* 3. sola consuetudine non vllo expresso iure inductum hoc impedimentum docet, sicut & Hurtad. *disp.* 14. *de matrim. difficul.* 2. Reginald. *lib.* 31. *n.* 167. Filliuc. *tract.* 10. *part.* 2. *n.* 226. quorum omnium hæc ratio est: quia quidquid in iure reperitur circa hæc matrimonia, continet solam prohibitionem, præterquàm quod pleraque desumpta sunt aut ex Patrum variis dictis, aut ex Conciliis Prouincialibus, quæ non faciunt legem Ecclesiasticam vniuersalem, aut solum loquuntur de coniugiis cum Iudæis & non cum aliis infidelibus aut æquè agunt de coniugiis cum hæreticis, quæ tamen constat esse valida, quamuis illicita.

8 Obiicit Basilius Ponc. qui *lib.* 7. *de matrim. cap.* 47. *n.* 5. est in contraria, Nicænam Synodum irritare hæc coniugia. Nam *can.* 67. iubetur mulier fidelis, quæ infideli nupserit, illum dimittere, & pœnam impositam Apostatæ ad fidem reuertenti subire: & *can.* 68. pater, qui fidelem filiam infideli viro collocarat, iubetur tale coniugium dirimere. Quibus locis non agunt PP. de sola separatione thori, sed de dissolutione vinculi coniugalis: nunquam enim decreta, quæ agunt de separatione viri & vxoris explicanda sunt de sola separatione thori, nisi vbi aliundè constabit de valore matrimonij: quod non contingit hoc loco.

Deindè cùm Theodosius, & Arcadius matrimonium Iudæi cum Christiana tanquam adulterium puniri iubeant, *l.* 5. *Cod. Theod. ad legem Iuliam, de adulteriis*, tale matrimonium omninò inualidum habebant ex veteri profectò instituto, & Synodo Nicæna. Canon etiam 72. Synodi Trullanæ coniugium cum hæreticis nullum esse euidenter asserit; neque ibi ius nouum condit. Quod si illius sæculi mores habebant ex veteribus Synodis irritas nuptias orthodoxi cum hæretica, multò potiori iure connubium fidelis cum infideli nullum esse existimarunt. Deindè Toletanum IV. *cap.* 63. iubet Episcopis vt separent coniugia Iudæorum cum Christianis, nisi ipsi Iudæi Christiani fiant, estque eadem ratio Iudæorum, & cæterorum infidelium. Neque obiici potest Monicam Augustini matrem infideli nupsisse. Respondet enim Basil. Ponc. Canones istos nondum id temporis innotuisse Africanis, vt constat ex Concilio Carthaginensi, cui interfuit Augustinus: postulant enim PP. à Bonifacio Pontifice Romano sinceros Canones Nicænos, cùm solùm haberent vnum & viginti. Idem dicendum erit Basilio de Clotildis, & Clodouæi celeberrimis nuptiis, aliisque similibus, quas posterioribus sæculis inter fideles, & infideles coaluisse proditum est.

Respondeo. Si concedamus Basilio id omne quod 9
vrget in obiectione, indè colligi validum argumentum ad confirmandam priorem nostram assertionem, nimirùm antiqua impedimenta matrimonij consuetudine contraria tolli posse; quandoquidem impedimentum disparitatis cultûs, quod magna Synodus Nicæna statuerat, & cuius tanta omnibus retrò sæculis fuit auctoritas, consuetudo particularis Ecclesiæ sustulerat, vt constat ex vsu Africanæ Ecclesiæ: in ea enim contrahebantur validè eiusmodi coniugia fidelium cum infidelibus, vt de Monica dicebamus, & ipse Augustin. *lib. de fide, & operibus, capite decimonono*, ait ea nequidem inter peccata numerari, quæ tamen numerauerat Cyprian. inter ea quibus puniendis sæuissima in Ecclesiam persecutio excitata fuerat. Quoniam, inquit Cyprian. *lib. de lapsis*, cùm deplorando & arguenda multa commemoraret, quibus meritò dicit indignationem Dei fuisse commotam, vt intolerabili persecutione Ecclesiam suam sineret flagellari.

Hæc ibi omninò non nominat, cùm etiam illud non taceat & ad eosdem malos mores pertinere confirmet, iungere cum infidelibus vincula matrimonij, nihil aliud esse asserens, *quàm prostituere gentibus mẽbra Christi, quæ nostris temporibus iam non putantur esse peccata: quoniam reuera in nouo Testamento nihil indè præceptum est; & ideò aut licere creditum est, aut velut dubium relictum.* Et ne dicas in Africana Ecclesia propter ignorantiam Nicænorum Canonum viguisse hanc morem eisdem Nicænis Canonibus contrarium, ac proindè non fuisse illis Canonibus derogatum, qui nunquam innotuerunt. Nam præterquàm quod indè non malè colligitur, quàm dubia sit fides illorum Canonum, qui tam nobili Ecclesiæ numquam innotuerint, quis dicat tempore Cypriani & proximè consequenti ætate, matrimonia damnata in Africa, posterioribus deindè sæculis, tanquam licita recepta fuisse, teste Augustino, nisi simul fateatur consuetudinem probare posse, quæ anteà damnabantur? Deindè non modò in Africa, sed & in Oriente, & Occidente vsurpabantur hæc matrimonia. Neque dices has Prouincias latuisse Canones Nicænos, sed potiùs contrario vsu ex hominum memoriâ penitùs erasos fuisse. Audi enim Hieronym. *l.* 1. *contra Iouinian.* expostulantem, quod passim Christianæ mulieres nuberent infidelibus, & licèt eas nuptias multis damnet tanquam prohibitas à Paulo, non tamen eas irritas esse dixit, sicut neque ipse Paulus ex communi Theologorum & interpretum omnium sensu. Non adducit Hieronymus Nicænam legem, vti omninò fecisset, si aliqua extaret eiusmodi, quæ ipsum latere non poterat, nisi & totum Orientem lateret, aut si contrario vsu iam abolita non fuisset. *Vis apertiùs*, inquit, *discere quòd Christiana omninò non liceat Ethnico nubere, audi eundem Apostolum: Mulier, (inquit) alligata est legi quanto tempore vir eius viuit. Quod si dormierit vir eius, liberata est; cui vult nubat tantùm in Domino, id est Christiano.* Quam expositionem certè non admittit Augustinus, quandò loco *superiùs* citato dicit, nihil de his coniugiis in nouo Testamento præceptum fuisse; quod saltem de præcepto irritante exponendum est. Prætereà cum Ambrosius *Epist.* 70. *& lib. de Abraham. cap.* 9. aliique eiusdem, & posterioris æui scriptores hæc coniugia fidelium cum infidelibus pluribus insectentur, nunquam Nicænæ Synodi auctoritate,

titate, quæ grauissima tamen erat, vsi sunt : quod apertè ostendu, illam legem Ecclesiasticam vel nunquam extitisse, vel consuetudine contrariâ antiquatam fuisse, cùm neque in Oriente, neque in Occidente ad damnanda hæc coniugia ab eruditissimis sanctissimisque Patribus, & in Ecclesiasticâ disciplinâ versatissimis affectatur, qui etiam æquè damnant connubia cum hæreticis, vt vides in Ambros. *lib. 1. de Abrah. cap. 9.* ex quo Gratian. desumpsit *cap. Caue* 28. *q. 1.* sed non satis fideliter, vti obseruauit Couarruuias *in 4. Decretal. 2. par. cap. 6. §. 11. n. 1.* Constat tamen coniugia cum hæreticis non esse irrita, licèt damnata & prohibita fuerint. Ex quibus omnibus tandem efficitur quod initio contendebamus, nempè si Canon Nicænus statuerit disparitatem cultûs pro impedimento dirimente, illud deindè ipso vsu & moribus contrariis sublatum fuisse.

10 Respondeo secundò, haberi quidem inter Canones Nicænos superiori sæculo ex Arabico idiomate in Latinum versos eum, quem allegat Poncius; sed quidquid censeas de fide illorum, de qua disputat Francisc. Turrian. *præfat. in ipsos*, & quæ ea tot sæculorum altissimo silentio dubia admodum redditur, dici tamen non potest hoc impedimentum irritans, de quo agimus, inductum fuisse in Ecclesiam per Nicænam Synodum : cùm enim hi Canones ita in Arabia latuerint, vt illos Ecclesia Romana penitùs ignorarit, non irritauit has nuptias vi Canonis Niceni sibi incogniti, & cùm coniugia ista plurimæ Ecclesiæ, testibus Augustino, & Hieronymo, tanquam valida reciperent, quamvis grauissimis pœnis ea mulctarent, vbi posteriori deinde ætate inualidata sunt, id neque ex Canone Nicæno, qui latebat, neque ex vlla Ecclesiastica lege, cùm nulla afferatur, factum est : restat igitur vt sola consuetudine eiusmodi impedimentum vim obtinuerit. Neque contrarium euincunt pœnæ, quæ legibus Cæsareis his coniugiis impositæ sunt, vel Trullana decreta, quæ dubiæ fidei sunt, & æquè de hæreticis, atque de infidelibus agunt, vel deuique Toletanæ sanctiones, quæ de Iudæis per Hispanias disseminatis loquuntur. Atque ita probata manet nostra assertio.

11 Dico tertiò consuetudine induci posse ritum aliquem & solemnitates, siue accidentales contractui matrimonij, quæ sine peccato violari nequeant, siue essentiales, & quarum defectu contractus matrimonialis nullus omninò & irritus sit.

Hæc assertio sequitur ex superioribus : si enim ea vis est consuetudinis, vt noua impedimenta matrimonium irritantia statuat, poterit æquè præscribere solemnitatem, cuius defectu contractus iste irritus sit, cùm ea potestas sit legum irritantium, & consuetudo irritans aliquem actum imitetur naturam legis irritantis : atque ita docet Couarruuias *in 4. Decretal. 2. par. cap. 6. §. 10. n. 18.* alios allegans.

CAPVT V.

De obligatione consuetudinis.

QVIMVR dumtaxat, vt vides, de consuetudine legitima, quæ & rationabilis & legitimè præscripta est; non verò de ea, quam ipsa iura corruptelam dicunt : eam enim sequendam non esse, sed omninò damnandam & abiiciendam statim apparet. De aliis verò iustis consuetudinibus & legitimis supersunt aliquæ difficultates circa earum obseruationem.

QVÆSTIO I.

An, & quomodo obliget consuetudo?

Obligat, n. 1.
Quando, & quomodo, n. 2.

HVius quæstionis solutio manifesta manet ex hactenùs disputatis : cùm enim constet, veram consuetudinem ius aliquod esse atque instar legis se habere; immò legem constituere, & veterem atque iam constitutam aliquando non modò interpretari, sed etiam quandoque abrogare, & antiquare, dubium esse nequit, quin eodem modo obliget, quo lex obligaret, si de eadem re lata esset; quod ex omnium prudentium consensu esse certum manet, cùm perpetuo duplex ius agnoscant, vnum legibus, alterum moribus constitutum, quod scriptum, & non scriptum dixit Paul. *lib. 5. sent. tit. 4.* Ita legibus vetitum est ne tutor pupillam vxorem ducat : moribus ne quis sororem adoptiuam *l. 55. D. de verb. obligat.* lege permissum proconsuli dare iudicem, more præfecto vrbi : lege prohibetur dari iudex qui Senatu motus est : moribus fœminæ & serui, *l. 12. D. de iudic.* moribus, non legibus inductum esse dicitur, ne libertinus matrem, aut sororem libertinam vxorem ducat. *leg. 8. de ritu nuptiar.* munus est quod obitur necessariò, vel lege, vel more, *l. 2. 14. D. de verb. signific.* legibus & moribus constare dicitur postliminium, *l. 39. D. de captiu. & postlimin.* Item existimationis illæsæ status, *l. pen. D. extraord. cognit.* moribus inductum dicitur ius patriæ potestatis *leg. 8. D. de iis qui sunt sui, vel alieni:* illud tamen legibus regiis & XII. tabul. constat fuisse comprehensum. Moribus quoque inducta substitutio Pupillaris, *l. 2. D. de vulg.* idem dicitur de interdictione bonorum facta prodigis, *leg. 9. D. de curat. fur.* quæ omnia & pletaque alia adducit Francisc. Hotman. *in libro primo epitom. iuris, tit. 3.* Cùm igitur consuetudo siue vniuersalis sit, & omnium gentium, siue ciuilis, id est populi alicuius, aut ciuitatis dumtaxat, vt Romanæ, Atheniensis, aliatúmque ius quoddam inducat; & ius atque ipsi correspondens obligatio correlatiua sint, iuri consuetudinario correspondeat oportet aliqua obligatio, quâ teneamur ius moribus positum æque seruare, atque si lege constitutum sit. 1

Vnde sequitur explicatio consequentis difficultatis de modo huius obligationis, qualis nimirùm & quanta illa sit : est enim talis obligatio qualis est ius ab illa consuetudine inductum, sicut obligatio seruandæ legis, talis est, qualis & ipsa lex & ius ab illo constitutum, de qua diximus *lib. 4.* aliquando enim lex est dumtaxat merè pœnalis, & ad solam pœnam obligat, aliàs ad culpam siue solam, siue etiam ad pœnam adiectam obstringit, quam legem appellant moralem, & directiuam. Deindè aliquando ad grauem, aliàs ad leuem culpam obligat pro capacitate materiæ imperatæ aut prohibitæ, & pro voluntate Imperantis legislatoris, 2

toris, vti diximus eo loco. In conſuetudine tamen non videtur grauitas obligationis ſumenda niſi ex capacitate, aut grauitate materiæ, & non ex voluntate conſuetudinem inducentis, aut ferentis, cùm eam voluntatem populi moribus ſuis vtentis, vix aliundè conücere poſſimus, quàm ex conſuetudinis commodis, quæ in rempublicam, aut ſingulas eius perſonas ex eius obſeruatione proueniunt, & incommodis, quæ eius violatio allatura eſt, ex pœnis quoque infligi ſolitis ob eius violationem.

3 Hæc quoque obligatio duplex, cogitari poteſt pro duplici iure, quod ea inducit. Vnum eſt veluti imperatiuum, cui correſpondet obligatio faciendi quod fert conſuetudo, quæ maximè conſideratur in materia iuſtitiæ, quæ violata conſuetudine læditur, nempè ius alteri quæſitum, v.g. conſuetudinis: quia v.g. quis validè contrahit cum alio ex conſuetudine talem contractum probante: qui enim eiuſmodi contractui ſtare nolit, & conſuetudini, illud violat, reuera committit iniuſtitiam, ſicut ſi ius lege partum & quæſitum violaret, cùm vtrumque ius æquè validum ſit.

Alterum ius, quod parit conſuetudo, appello permiſſiuum, quia nempè permittit aliquid facere, quod aliunde vel lege merè poſitiua prohibitum eſt, vel non facilè etiam prudentibus probaretur, propter vſum alibi contrarium, cùm varij ſint gentium mores. Hæc obligatio, niſi ius alterius in eius violatione lædatur, relinquit libertatem eam ſeruandi, vel non ſeruandi, cùm permittat dumtaxat ea illa agere, ſi libeat; non imperet verò, ſed veluti in arbitrio relinquat: in eo autem eſt obligatio, quod non liceat neque damnare, neque reiicere, quod ex eiuſmodi conſuetudine geſtum eſt: iure enim geſtum eſt & validè. Deniquè omnia quæ de obligatione legis humanæ diximus *lib.*4. de obligatione conſuetudinis dicenda ſunt, cùm & ipſa quædam lex ſit aliquando ita efficax, vt rationem quoque vincat, ac legem, vti monuimus.

QVÆSTIO II.

Quóſnam obliget conſuetudo?

An obliget Principem, n. 1.
Notata, n. 3.
Tenetur Princeps quoad vim directiuam, n. 4. 5. & 6.

1 HVc pertinent omnia quæ fuſiùs diſputauimus de obligatione legis *lib.* 4. *extremo*, ea allatâ ſæpiùs ratione, quòd conſuetudo vim legis obtineat, quamdiúque viget, ſeruanda quoque ſit, maximè cùm nuper demonſtrauerimus, non eſſe neceſſariam ſcientiam, vel approbationem Principis ad efficacitatem conſuetudinis, atque ea in parte conſuetudo differat à lege, quæ non niſi volente & imperante legiſlatore obligat.

2 Inde verò grauis difficultas oritur: cùm enim plerique ad conſuetudinem legitimam & obligantem requirant ſcientiam & tolerantiam principis, præſertim in ſtatu monarchico; & liberum ſit Principi tolerare conſuetudinem, aut eam abiicere, aut in certis caſibus eandem admittere, & non in aliis, liberum quoque illi erit conſuetudinem ſeruare, aut non ſeruare: atque ita, neque eius violatione peccabit, neque cuiquam faceſ iniuriam. Quare merè quæritur, an obligetur conſuetudine, quod ipſum de obligatione legis, an ea teneretur ſupremus princeps, qui poteſt leges figere & refigere, diſputabamus *lib. citato*, atque ex *ibidem* dictis videtur tota quæſtio non difficulter explicari.

Aduertendum porrò eſt non quæri hoc loco, an Princeps poſſit conſuetudinem abrogare, aut in illa diſpenſare, ſicut & legem reſcindere, vel ab eius obſeruatione quempiam eximere: nam abiectâ per ſupremam auctoritatem conſuetudine, & refixâ lege, certum eſt neque principem, neque quempiam alium iis obſtringi. Agitur itaque de obligatione vigentis conſuetudinis, & legis, & quæritur, an vigentem conſuetudinem & legem teneatur Princeps obſeruare, & an quemlibet & ſeipſum poſſit pro arbitrio ab eius obſeruatione eximere, & qualibet ex cauſa: ſic enim nunquam conſuetudinem moribus adhuc receptam, & legem obſeruare tenebitur, dum enim illas pro libito violabit, dicet ſe ſecum diſpenſare, vti poteſt cum aliis idem omninò præſtare, atque vno verbo ſe non teneri eiuſmodi vinculis, niſi quatenùs & quantum illis ligari voluerit, cum illa nemo poſſit ſupremo principi inücere. 3

4 Dicendum eſt igitur teneri principem æquè probatas hactenùs conſuetudines, quamdiù reiectæ & abrogatæ non ſunt ſiue contrariâ conſuetudine, ſiue lege, ſeruare, atque leges ipſas quoad vim directiuam, non coactiuam, illiſque obligari, quod ex hactenùs dictis certum manet, cùm conſuetudo ius quoddam & lex ſit, non lata quidem à principe legiſlatore, ſed moribus & factis inducta, & rationes omnes quæ ſuadent principem legibus obligari quoad vim directiuam, & etiam ſuadeant de obſeruatione conſuetudinis, vti expendenti conſtabit.

Confirmatur: nam ipſimet Imperatores id ſe pati velle profitentur, ideò priuata ſua facta & bona ad leges municipales, atque ita ad ipſas conſuetudines, eaſque varias diuerſis in locis ſuæ ditionis referunt. Quare quæ imperfecto teſtamento principi ſunt legata, vel fideicommiſſa, Imperatorem vindicare inuerecundum eſt, & exceptione inofficioſi teſtamenti etiam aduerſus Imperatorem vti licet, ſicut aduerſùs priuatos, *l. Papinianus. §. Imperator. D. de inofficio. teſtam.* neque idem agere poteſt in hæreditatem ſibi ſolâ pollicitatione delatam, *l. vlt. D. qui teſtament. facere poſſ.* certúmque eſt Falcidiam, Trebellianam, & Voconiam, æquè ad Imperatores, atque ad priuatos pertinere, *l.* 4. *C. ad l. Falcidiam.* Denique conſtans eſt Doctorum aſſertio, principum & priuatorum bona iure municipali & patriis legibus contineri, quorum aliqui addunt in conſtituendo iure regni aut principatus potiorem eſſe rationem conſuetudinis, quàm Romani, vel communis iuris. Ita Guillelmus Monteferratenſis, *tract. de ſucceſſionib. n.* 44. 45. 46. Ioannes de Terra Rubea *ſimili tract. art.* 1. *q.* 4. alios dabit auctor de iuribus Reginæ Chriſtianiſſimæ in Ducatum brabantiæ, & alios *a. p. n.* 16. *pag.* 162. *& ſeq.* qui & doctorum Hiſpanorum ipſiſſima verba refert à quibus recenſendis ſuperſedeo lubens, cùm eiuſmodi iura Marte non Doctorum ſententiis modò diſceptentur. Sanè ſolemne fuit Imperatoribus ſuos procuratores monere, vt ita ſua bona curatent ne auctoritate Imperatoria ad iniuriam abutantur, ne quid contra municipalia iura moliantur, aut maiorum inſtituta conuellant, volúntque ita quidem principi omnia licere dum patriæ leges ſeruentur incolumes, nec à municipali iure diſcedatur, *l.* 2. *§. plane D. quod vi, aut clam. Hoc ita verum eſt, ſi non lex municipalis curatori Reipublicæ amplius concedat.* Ita vt neque in ſuum fundum aquam contra veterem obſeruationem & cum aliorum iniuriâ deriuari voluerint: *Si manifeſtè doceri poſſit ius aquæ ex veteri more atque obſerua-*

obſeruatione per cætera loca profluentis vtilitatem certis fundis irrigandi cauſâ exhibere, procurator noſter ne quid contra veterem formam atque ſolemnem morem innouetur, prouidebit, C. de aqua ductu.

5 Atque vt de conſuetudine legitima Eccleſiaſtica, de qua modò diſputamus, quidpiam magis accommodatum afferamus. Ipſi Romani Pontifices conſuetudines priuatarum Eccleſiarum ſeruandas eſſe profitentur, & ab Epiſcopis, qui ipſos ea in re conſuluerunt, ſeruandas eſſe edixerunt, vt pluribus *ſuperiùs* attulimus. Sic Innoc. III. *cap. Ex litteris. de conſuetud.* donationes factas Eccleſiis & piis locis ſub ſcotatiune, & aliis formis inſolitis in Dacia, tamen ex quibuſdam aliis locis conſuetis fixas & irreuocabiles eſſe mandat, non niſi quia donationes illas regionis conſuetudo firmabat, licet ius commune aliud ferat, & nolit ſine apprehenſione reali transferri poſſeſſiones rei abſentis. Quare Panormitan caſum illum & reſponſum ſingulare eſſe dixit. Idem Innoc. *cap. Cùm olim 6. de conſuetudine* conceſſit Epiſcopo Londinenſi ius conſtituendi Præcentorem, ſine cuiuſquam præiudicio, vt locum ac dignitatem haberet, quam cæteri Præcentores in aliis Anglicanis Eccleſiis de conſuetudine obtinerent, *cap. cùm dilectus* 8. Idem Innoc. controuerſiam de electione Abbatis Andrenſis monaſterij inter idem monaſterium & Karofenſe ſecundum conſuetudinem probatam Karufenſis Cœnobij diiudicari mandat. Honor. III. *cap. cùm conſuetudinis, 9. de conſuetud.* ait conſuetudinis, vſúſque longæui non eſſe leuem auctoritatem. Itaque inhibet Capitulo Pariſienſi, ſiue Papienſi, ne abſque Epiſcopi conſenſu immutet Eccleſiæ ſuæ conſtitutiones approbatas, & nouas inducat, & ſi ſimile quid fecerit, irritum fore decernit. Obſeruat vero Citonius *in notis ad eam Decretalem*, quæ primo loco refertur *titulo de conſuetud. in quinta compilatione eiuſd. Honorij*, quam nuper edidit eruditus Citonius, in compilatione Raimondi *eodem tit. & cap.* omiſiſſe illud *abſque Epiſcopi conſilio & conſenſu*; quia cùm res æquè Epiſcopum, & Capitulum tangit, & Epiſcopi, & Capituli conſenſus deſideratur, ne videlicet vna pars in alterius præiudicium quidpiam ſuſcipiat. Et ſanè Canonici & Epiſcopus corpus Eccleſiæ componunt; quare dicuntur *apud plerſos*, Epiſcopi, ab exedris Eccleſiarum, in quibus quondam conuentus & Synodi habebantur: Canonici verò *συγκάθεδροι* & *σύμβουλοι* aſſidentes, & conſiliarij. Quare quoties Pontifices conſuetudines improbant, id faciunt, quia vel diuino & naturali iuri repugnant, vel ad peccandum inducunt, vel ſcandalo & offenſioni exiſtunt, vel alieno iuri iam acquiſito præiudicant, aliiſque ſimilibus de cauſis, propter quas corruptelæ ſunt potiùs dicendæ, quàm conſuetudines & legitimi vſus, vti videbis in Bonifacij VIII. conſtitutionibus *tit. de conſuetud. in 6.*

6 Similia habet Honorius III. *in quinta compilatione*, quam, vt iam monui, edidit Citonius *titul. de conſuetud. vt cap. 1. iam allato. & cap. 2. ad audientiam.* abrogat enim conſuetudinem Eccleſiæ Laudunenſis qua à ſingulis qui canonicabantur, exigebant, immò & extorquebant ſcyphum argenteum, retento præbendarum eius fructu, niſi prauam illam conſuetudinem impleſſent; quam conſuetudinem ait Honor. continere *turpitudinem manifeſtam.* Similem morem de exhibendo prandio damnat Gregor. IX. *cap. Iacobus. 44. de ſimonia.* In generali Capitulo ſancti Petri Viennenſis ſtatutum legitur, vt qui ad habitum monaſticum ſuſcipitur ſcyphum vnum, & vnum cochlear argenti boni, & puri, & ponderis vnius marki & vlnas 12. mappatum ſolueret. Cæterùm quidquid pro in Eccleſiam immiſſione, & in ſedem & ſtallum petitur, damnatur ab Alexand. III. in Concil. Lateran. *cap. 7. & 8.* & refertur *cap. cùm in Eccleſia 9. de ſimonia*, & veterem conſuetudinem hac in parte eò magis reiiciendam dicit: *quia tantò grauiora ſunt crimina, quanto diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam.* Rationem verò abiiciendæ huius conſuetudinis reddit Alexand. quia *ſic in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibebatur habere.* Quare Innoc. III. *cap. 42. de ſimonia damnat tantum prauas exactiones, & pias conſuetudines præcipit obſeruari*, & ibidem vocat laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia deuotione fidelium introductam, quam quidam ex fermento hæreticæ prauitatis, prætextu Canonicæ poteſtatis violabant. Non igitur damnantur conſuetudines eiuſmodi piarum oblationum, citra venalitatem, de quibus non modo Balſam. *ad Can. 5. 7. Synodi.* & Iuſtinian. *nouella 123. cap. 3.* Vide & Concilia Tarraconenſia ann. 1331. 1369. 1391. 1543. & alios. Non abrogant igitur Pontifices Eccleſiarum priuatarum conſuetudinem, niſi propter manifeſtum eius vitium, vt in caſu illo venalitatis factorum faciebat Honorius & in *ſeq. cap. 3. eod. titulo, de conſuetudine*, deteſtandam, vt vocat, conſuetudinem in prouincia Caſſellenſi Anglorum inſolentiâ inductam, qua Hibernus furti accuſatus ab Anglo iurante, adhibitis ſex aliis Anglis ſimiliter iurantibus; admittebatur, ita vt Hibernus, neque per 30. teſtes, neque etiam per plures ſuam innocentiam purgare poſſet: ſi verò Hibernus Anglum furti accuſaret, etiam iuratus ab Anglis non reciperetur, quæ erat manifeſta prauitas, cùm omnium cauſas æqua lance iudicari oporteat, & paria delicta mutua compenſatione & pari iure tolli debeant. Ex his omnibus aliiſque damnationis conſuetudinum quarumdam Eccleſiaſticarum, manifeſtò conſtat, non niſi prauas fuiſſe damnatas à Pontifice, cæteras omnes & ſeruatas & ſeruari iuſſas, atque adeò obligaſſe omnes, ipſóſque etiam Epiſcopus.

QVÆSTIO III.

De inductione, mutatione, atque abrogatione legitimæ conſuetudinis, déque eius probatione.

De inductione conſuetudinis, n. 1. & 2.
De eius abrogatione, n. 3.
Probatio qualis, n. 4.

HÆc tria quæſita facilè ex hactenùs diſputatis ſolui poſſunt, & quidem quod attinet ad inductionem conſuetudinis, illa debet fieri, vti diximus, frequentibus & publicis actibus ciuitatis, aut multitudinis. Quare non niſi ſenſim & lapſu temporis induci valet, quæ ſi pugnet cum lege vigente, & obligante, peccatur pro ratione obligationis, quam contraria lex, quæ per illam violatur, imponebat, eáque culpa committitur à ſingulis legem violantibus, non à multitudine: nam vbi iam inducta fuit conſuetudo, iam non peccatur. Qui verò primus induxit, & ſuo exemplo atque auctoritate alios impulit, grauiùs ſine dubio cæteris peccauit. 1

Quod ſi conſuetudo non pugnet cum lege, & aliunde bona eſt, nemo illam inducendo aut ſeruando peccabit, etiamſi deinde vbi legitimè præſcripta eſt ad ſui obſeruationem obliget. Et licèt quis eiuſmodi actus exerceat, & alios ad ſimiles excitet, etiam animo vt tandem in mores publicos inducatur, & 2

vim legis obtineat, non peccat, cùm neque eiusmodi actus in se mali sint, neque lege prohibiti, immò & boni: & possit quis optare vt à cæteris exerceantur, cùm existimet illos esse reipublicæ commodos, possitque etiam eniti, vt de illis feratur lex, neque in illis omnibus apparet vlla culpa priuati illius, qui ita se gerit, cùm neque in rempublicam, neque in cæteros ciues peccet.

3 De abrogatione & mutatione consuetudinis certum primò est, eam posse per contrariam consuetudinem, aut potiùs desuetudinem tum mutari ex parte, tum totam abrogari, cùm eædem omninò causæ quæ illam inducere possunt, eandem cassare & irritare possint, eadémque sit vis desuetudinis, quæ consuetudinis, vti aliàs monuimus.

Secundò quod attinet ad veram & propriam mutationem, vel abrogationem contraria lege, & statuto irritante, vel id fit consentiente Republica & principe, vel sola multitudine, vel vtrisque statuentibus & edicentibus, vel altero dumtaxat: primùm fieri nequit maximè in monarchiâ, in qua totum ius edicendi, & leges ferendi, abrogandique, est penes vnum principem, siue à Republica, siue aliundè in eum suprema potestas deriuata fuerit: neque enim tunc eo inuito & repugnante poterit respublica aut leges nouas ferre, aut veteres refigere, aut nouas consuetudines inducere, & antiquas abrogare nouis legibus, vt constat. Quod si respublica vnà cum principe conueniant in solitis consuetudinibus mutandis, nouísque inducendis bonis & probis, atque reipublicæ percommodis, nemo dubitare potest, huiusmodi mutationem, abrogationémve legitimam esse & obligare. Quare tota dubitatio est, an solus Princeps possit sua, qua pollet auctoritate, mutare, antiquaréque receptas, & iam olim probatas vsúque continuo confirmatas consuetudines: quandoquidem id ipsum circa leges antiquas facere potest, & irritas contrariis legibus præstare. Qua in controuersia distinguendum mihi videtur: nam circa recèns exortas consuetudines, quæq; non nisi ipso conscio, immò & consentiẽte induci potuerũt, id facilè concesserim, cùm eæ sint veluti quædã nouæ leges, quarum condendarum tota potestas maximè in Monarchia, penes ipsum principem est, vel eæ consuetudines iamdiu ante eius imperium ipso vsu & moribus inductæ sunt, eæque diuersa iura pridem acquisita, & veluti præscripta continent, & existimatim eas non posse à principe etiam supremo, inuitis & contradicentibus subditis mutari, & abrogari, non modò ne rerum omnium perturbatio, & totius status ac politiæ mutatio & destructio quædam sequatur, sed etiam ne fiat grauis iniuria iis, qui iam diuturnum ius, ex illa consuetudine legitima, & diu confirmata acquisierant. Quòd si eiusmodi cõsuetudines vna cum ipso imperio & politia natæ sint, & adoleuerint, suntque veluti eius fundamenta, reuera non ampliùs pendent ab arbitrio Principis, qui eas seruare tenetur. Sic neque Galliæ Monarcha, neque Poloniæ Rex, aliique principes possunt iura succedendi in regnum perpetuò seruatum seruare, ita vt Rex Galliæ velit Regnum deferri electione, & Polonos hæreditate, aut Gallus fœminas in regni successionem admittat, exclusis masculis, neque Hispanus solos masculos, exclusis fœminis, regni hæredes admittere, inductâ Gallorum lege salicâ: quod idem verum est in particularibus ditionibus & feudis, ac maioratibus, aliisque similibus, quæ suas succedendi leges municipales & proprias perpetuóque seruatas consuetudines habent; quod pluribus adstruit auctor nuper de iuribus Reginæ Christianissimæ in Ducatum Brabantiæ, quem consuluisse non pœnitebit. Quorum omnium ratio à priori, eáque validissima est: quia statuta & patrij mores vim habent contractûs, iisque princeps iuxtà & subditi tenentur, vt ait Albertus Brunus, Astensis *tractat. de rescriptis tit. An deroget per rescriptum, &c. art. 14. n. 2.* & Ioann. Faber *ad §. ex non scripto, de iure nat. Gent. & ciuil.* vbi ait: *Si principi cadat hereditas, consuetudo ligat principem.* Cæteros benè multos dabit citatus iurium Reginæ eruditus Assertor. Neque sanè dubitari potest, cùm contrahentes æquo & pari iure teneantur, neque liceat principi, quantumvis supremo, violare contractum, quem iniit, soláque iustitia (vt probi quique Principes agnouere) ipsos obliget, atque ipsa fides obstringat. Debebit igitur Princeps in eiusmodi antiquis & veluti fundamentalibus ditionum suarum consuetudinibus abrogandis habere earumdem ditionum consensum, non illum vi extorquere, aut ne quidem rogatum expectare; alioquin violat Iustitiam.

Quod attinet ad modum probandi existentiam 4 eiusmodi consuetudinum illas alleganti incumbit eas probare: quàm verò difficilis sit ea probatio & quomodo facienda docebit Mascard. *de probationibus, à conclus. 423. ad 441.* fusissimè. Tota ista res pertinet ad forum externum; quare aliò properantibus non licet in ea diutiùs immorari.

LIB. VII.

LIBER SEPTIMVS
DE OBLIGATIONE IVRIS Canonici.

TRIA potissimùm exequar hoc loco, primum quanta & qualis sit obligatio iuris Canonici: secundum quænam ad obligationem Canonis requirantur: tertium quidnam ab ea obligatione possit immunem reddere; quorum aliqua ex superioribus duobus libris perstringi breuiter possunt.

CAPVT PRIMVM.

Quanta, & qualis sit obligatio Iuris Canonici.

QVÆSTIO I. *An ius Canonicum obliget conscientiam?*

QVÆSTIO II. *An omnes & vbique obliget?*

QVÆSTIO III. *An in summa difficultate & in vita quoque periculo obliget?*

CAPVT hoc præmitti omninò debet futuræ disputationi de obligatione iuris Canonici & Ecclesiastici: frustrà enim controuersias de illa Doctores excitant, nisi supponant aliquam obligationem ex eo iure & legibus Ecclesiasticis contrahi, cùm primarius legis omnis effectus, & veluti formalis sit obligatio, quæ maior, vel minor esse potest, & in conscientia, vel in foro tantùm externo, ad culpam vel ad pœnam dumtaxat, vel ad vtramque simul. Deindè eiusmodi obligatio, vel perpetua est, vel pro aliquo certo tempore, vel omnes obstringit, vel aliquos tantùm, & vbique, vel in designatis quibusdam locis; & denique quocumque casu, & in summâ etiam difficultate ac vitæ discrimine vrgente, vel vbi facile & commodum subditis erit. Quæ omnia circa legis obligationem in vniuersum definienda sunt, antequam ad singulares iuris Canonici, quòd tractamus, controuersias progrediamur. Verùm occupauimus pridem istum laborem *lib. 4. superiori, cap. 7. q. 6. tota*, vbi fusè has omnes quæstiones, quas in istius capitis indice proposuimus, dilucidè per plures §§. pertractauimus, ostendimusque, omnem legem humanam, & maximè Ecclesiasticam obligare etiam conscientiam §. 1. 2. 3. & 4. & nonnunquam sub culpa mortali, cuius obligationis indicia & regulas dedimus §. 5. immò & aliquando vrgente graui vitæ discrimine perseuerare eiusmodi obligationem §. 6. Deindè an vbique, & quo loco obliget, definiuimus §. 7. Denique quisnam, & an ipse supremus princeps legibus teneatur §. 8. qu æ-

fiuimus. Iraque vides omnia quæ *hoc priori capite* præmittenda fuissent, ordine doctrinæ, quem sequimur, fuisse iam explicata, neque in iis denuò retractandis immorandum videtur, aut quidpiam *ibidem* explicatis adiiciendum: quare ad alia festinandum est.

CAPVT II.

Quid necessarium sit vt Canones, & leges Ecclesiasticæ obligent?

QVÆSTIO I. *An Canones debeant promulgari extra Romam?*

QVÆSTIO II. *An Ecclesiæ, & populi consensus atque acceptatio requirantur, vt Canones obligent?*

TRIA passim & vulgò requiri dicuntur vt non modò leges politicæ, sed etiam Ecclesiasticæ fideles obstringant, earum videlicet promulgatio, populi acceptatio, earúmque vsus, &, vt loquuntur, viridis obseruantia, de quibus singulis pauca de more perstringemus.

QVÆSTIO I.

An legum Ecclesiasticarum, & Canonum promulgatio ad earum obligationem necessaria sit, & quomodo?

Quid sit promulgatio, n. 1.
Sit solemnis oportet, n. 2.
Quo loco fieri debeat, n. 3. 4. & 5.
An facta Romæ sufficiat, n. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 13.
Exempla Pontificum, n. 12. 14. 15. & 16.
Obiecta diluuntur n. 17. & 18.
Quandonam lex incipiat obligare, n. 19. & 20.

Post quod tempus obliget, n. 20. 21. & 22.
Obiecta, n. 23. & seq.

1 NOmine promulgationis non intelligo quamlibet publicationem, per quam legis notitia possit acquiri: certum enim est, ignorantem legem eâ non obstringi; sed intelligo promulgationem solemnem, quæ, vt ait Vasq. 1. 2. *disp.* 159. *cap.* 2. ostendat principem vt principem loqui, & imperare, siue publica auctoritate, quâ pollet, & cui omnes subditi pariter obedire tenentur. Quare si cui innotesceret lex nondum eâ solemnitate promulgata, nondum ea teneretur: ideo Vasq. *ibid.* promulgationem ad legis essentiam pertinere dicit. Est siquidem lex imperium per se aptum vt ad operandum obliget, cuiusmodi non est superioris imperium mente retentum, neque etiam quacunque ratione explicatum, sed propositum ea solemnitate, & modo, quo sufficienter omnes intelligant esse præceptum principis. Alij dicunt pertinere duntaxat ad complementum & integritatem legis: alij ad conditionem tantùm sine qua non, quæ leuis est controuersia, quod malim affirmare cum Pesantio *disp.* 5. *de legib.* & Suar. *lib.* 1. *cap.* 11. nam ita loquitur sanctus Thomas. Suar. tamen *lib.* 3. *de legibus cap.* 15. *&* 20. vocauit formam externam: interna siquidem est voluntas, & intentio legislatoris, quam etiam aliqui dicunt animam legis: quamvis enim verba externa prof. tantur, aliaque omnia ad legem constituendam necessaria sint; si desit tamen principis voluntas, nulla lex erit, vt patet. Est enim quid commune omni actui morali, vt pendeat ab intentione & voluntate operantis, à qua sola habet vt sit humanus, & moralis, quod vides in voto, promissione, contractu, aliisque eiusmodi, quæ in suo esse intrinseco constituuntur ab intentione vouentis, promittentis, & contrahentis. Sic in legislatore debet esse voluntas obligandi non tantùm in vniuersum, sed etiam particularis ad hunc, aut alium actum, hoc, aut illo modo faciendum. Nam quamvis prior illa vniuersalis, & communis voluntas obligandi constituat legem veluti genericam; posterior autem constituit singulas leges in ratione specifica: & quamvis hæc principis voluntas videatur potiùs esse causa effectiua, quàm formalis legis; in re tamen morali hæ duæ rationes in idem cadere possunt, secundùm diuersos respectus, vt patet in actu interiore, & exteriore qui vnum actum humanum & moralem componunt, eiusque aggregati & veluti compositi actus internus est veluti forma, & tamen est etiam causa effectiua externi, quem imperat; quod ipsum in lege contingere, nihil prohibet: lex siquidem est actus imperij, interiùs tamen, qui nondum obligat, nisi in actu primo, & veluti radicaliter, cui accedat sensibilis aliqua publicatio & promulgatio, oportet ad integritatem & complementum legis humanæ, vt totum suum primarium, & adæquatum effectum, qui est obligatio, sortiatur, quæ publicatio non dicitur essentia, aut forma legis nisi externa, aut potiùs complementum, vel conditio sine qua non. Quod verò vulgò dicitur, rationem esse animam legis, intelligendum est de lege obiectiua: nam materia, quæ lege præcipitur, debet esse honesta & iusta, &, quod indè necessariò sequitur, rationabilis, quæ denominatio, aut proprietas in ipsam quoque formalem legem deriuatur. Dicitur siquidem rationabilis: quia circa rationalia versatur; quare ratio melius, aptiúsque diceretur mensura extrinseca vel obiectiua, quæ tum monet, tum regulat legislatorem, docēdo quænam materia sit imperanda communitati, quomodò, qua via & quænam aliæ circumstantiæ in ea ferenda seruandæ sint, atque in his non postrema debet esse promulgatio, vt lata lex obstringat subditos.

Ea porrò promolgatio solemnis esse debet, vt initio monui, quæ nimirùm ostendit subditis præceptum, quod promulgatur, esse vere principis, ad quod non aliud exigitur ex natura rei, quàm publicatio, quæ ex prudentum arbitrio, & moraliter loquendo sufficit ad indicēdam supremi principis voluntatem, nihilque interest, an eiusmodi publicatio verbo vel scripto fiat, siue pronuntietur ab ipso principe, siue ab inferiori magistratu, siue præconis voce, siue affixa prostet in tabulis & axonibus, vt olim apud Græcos publicè legenda, siue quo alio modo ita publicetur, vt omnibus constare possit, eam esse principis iussum, & imperium. Pendet siquidem ea publica intimatio tum ex principia voluntate, tum ex variis gentium moribus, certam ea in parte formulam præscribere, quæ tunc omninò erit necessaria, &, quæ si omittatur, lex non obligabit, nisi vel princeps, vel consuetudo ei formulæ derogarit, aliámve induxerit, quæ tunc quoque seruanda erit. 2

Circa tamen eiusmodi promulgationem quæcumque tandem solemnitas illius præscripta fuerit, quæritur primò, quo loco fieri debeat ad legis obligationem inducendam? 3

Et quidem certum omninò est, legem ex natura rei spectatam, non requirere certum locum, in quo promulgetur, sed esse penes arbitrium principis, in quo voluerit illam promulgari, modò eiusmodi promulgatio ad subditos peruenire possit, ita vt non ignorent legem esse latam à principe, siue illam esse imperium principis vt principis, vti monebamus initio, cum in eo promulgationis siue solemnitatem siue essentiam legis constitueremus, quamdiu enim subditus ignorabit inculpabiliter, siue, vt loquuntur, iusta ignorantia, esse legem, & imperium principis, non peccabit eam non seruando, siue infringendo illam; quod omnes æquè fatentur, cùm ignorantia inuincibilis, siue probabilis excuset à peccato, vt fusiùs docebimus *lib.* 8. & manifestè traditur ab Innocent. IV. *cap.* 1. *de concess. preb. in* 6. *Lex seu constitutio, & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam peruenerit eorumdem, aut nisi post tempus, infra quod ignorare minimè debuissent.* Distinguendum verò est cum Layman *l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 2. *n.* 1. inter vim obligatiuam legis, & ipsammet obligationem actualem: nam lex ex sese vim habet obligandi in actu primo; non tamen reipsa obligat, & in actu secundo ante solemnem publicationem, & promulgationem, propter ignorantiam inuincibilem subditi, qui non tenetur credere etiam dicenti publicatam fuisse legem, aut latam, nisi doceatur fuisse solemniter promulgatam, & vt principis imperium, quo suam legem seruari mandat.

Deindè fieri debet ea siue publicatio, siue promulgatio, quæ ad notitiam communitatis sufficiat, ad illámque perueniat: quia lex non fertur vni alicui, sed toti communitati, & est regula operationum totius etiam communitatis, & non priuati duntaxat alicuius. Quare sapienter Imperatores Valentinian. & Martianus rescribunt *l.* 9. *C. de legib. Leges sacratissimæ, quæ constringunt hominum vitas intelligi ab omnibus debent, vt vniuersi præscripto earum manifestiùs cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur.* Quæ verba habentur in *præfatione nouell. Martiani, de matrimonio Senatorum*, extátque integra in *libro nouellarum Martiani, tit.* 4. *&* in *Breuiario Alarici.* Eadem habet Iustinian. *nouella* 66. *cap.* 1. §. 1. *&* 3. post paulò adducenda: quibus locis æquam, vt vides, rationem reddunt Imperatores, nempè ignorantiam subditorum, qui non 4

possunt

possunt iussa exequi, quæ ignorant inculpatè. Quare de legibus etiam Pontificiis Gratian. *in cap.* 3. *dist.* 4. dixit, leges institui cùm promulgantur, firmari autem dum moribus recipiuntur; ideò Suar. *lib.* 3. *de legib. cap.* 16. *num.* 2. Salas *disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 6. *de legib.* Bonac. *disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 10. Ferdinand. à Castro *tract.* 3. *disp.* 1. *punct.* 10. *num.* 1. sentiunt legem solemniter constitutam; siue in consistorio Pontificis, siue in congregatione Concilij, si ea solemnitas non sufficiat, vt in notitiam communitatis deuenire possit, nullo modo censeri legem constitutam, seu non habere vim obligandi respectu illorum, ad quorum notitiam non peruenit, quia nondùm est regula communis operandi. Neque benè obiicitur *cap.* 1. *de postulat. prælat.* vbi Innocent III. reiiciens excusationem Episcopi Altissiodorensis, ignorantis interdictum à Cardinali Sedis Apostolicæ legato promulgatum, ait: *Cùm constitutio solemniter editur, aut publicè promulgatur, non esse necessarium, ipsius notitiam singulorum auribus, per speciale mandatum, vel litteras inculcare*: malè (inquam) hoc Innocentij responsum obiicitur, quasi publica promulgatio si solemniter edatur, vti sensit Panorm. *in illud cap.* & Reginald. *lib.* 13. ... 155. nam respondet Nauarr. *c.* 23. *num.* 40. Salas, & Bonac. locis allatis, in Innocentij verbis particulam, *aut*, non esse disiunctiuam, sed coniunctiuam. Hoc sensu lex obligat, si solemniter edatur, & publicè promulgetur, ita vt ex mente Suaris adducti, publica promulgatio, & solemnis editio idem omnino sint, sed solemnis editio respiciat legislatorem, solemnis promulgatio subditos. Verùm aperta mens est Pontificis, qui excusationem Episcopi quòd interdictum ignorasset, quia non fuerat illi intimatum per legatum, vel executores Pontificios, ex eo sapienter reiicit, quòd eiusmodi interdictum solemniter à legato promulgatum fuisset per Galliam, & passim ferè obseruari cœperat, & receptum fuerat in Ecclesia Metropolitana: nec necesse erat singulis intimari quod ritè & solemniter promulgatum fuisset. Quod vnum probant aduersarij, & nos vltrò concedimus: quia id ferè impossibile foret, & quod communitati solemniter promulgatum est, facilè in singulorum notitiam deuenire potest, & lex fertur communitati, singulis autem quatenùs vnam communitatem constant. Ita Molin. *tract.* 5. *disp.* 70. *num.* 2.

5 Vt verò certi aliquid habeamus, solent Principes designare locum aliquem, in quo solemnis promulgatio legis fiat, ita vt si extra illum publicetur, non obliget subditos, etiamsi legem latam esse sciant. Et in legibus quidem Imperatoriis, vt nihil de Græcorum Romanorúmque moribus antiquis hac in se dicamus, voluit Iustinian. *Nouella* 66. eam fieri in qualibet Prouinciæ Metropoli, donec in commune manifestæ fierent καθόλου ἐν κοινῷ, & elapsi duo menses à die insinuationis. Constitutio igitur & lex primùm à principe ad Præfectos prætorio dirigebatur, qui eam edictis publicè propositis in ciuitate, in qua sedes Prætoriana erat, notam omnibus reddebant, & deindè eandem ad prouinciarum præsides mittebant, qui legem illam in ciuitate metropolitana, & cæteris, eiusdem Prouinciæ publicari curabant. Nomine porrò ciuitatum intelliguntur eæ solæ, quæ in laterculo Imperij descriptæ, eo nomine & dignitate donabantur, quæ ferè omnes imperantibus Christianis Principibus auctæ sunt Episcopatibus, atque hac ratione legum eodem modo promulgatarum notitia facilè ad omnes perueniebat. Simile quidem obseruatum in Gallia tum sub Romanis, tum vbi à Francis occupata fuit, propriis moribus, & non Romano iure, nisi ad arbitrium principum regeretur, & etiam vbi Romani ius aliquod adhuc retinebant: nam in tribunali prætorij Galliarum debebat promulgari, vnde Sidonius *l.* 8. *Ep.* 6. *de præscriptione tricennali*, de qua clarissimus orator Nicetius in tribunali prætorio audiente ipso Sidonio tunc iuueni perorauit, sic ait: *Per ipsum ferè tẽpus vt, decemuiraliter loquar, lex de præscriptione tricẽnij fuerat proquiritata*, idest promulgata, voce tunc vsitata. Nam Mamertus Claudian. Sidonio opusculum illud, sine auctore proditum, & vsquequaque proquiritatum, *cuius peremptoriis abolita rubricis lis omnis in sextum tracta quinquennium terminabatur. Hanc intra Gallias ante nesciitam, primus, quem loquimur, orator indidit prosecutionibus, edidit tribunalibus, prodidit partibus, addidit titulis, frequente conuentu, raro sedente, paucis sententiis, multis laudibus.* Videa solemnem legem de XXX. annorum præscriptione omnibus causis opponenda, quæ est Nouel. Valentiniani, in qua ait sibi præiuisse legem patris sui Theodosij, quem Cuiacius *lib.* 18. *obseruat. cap.* 26. interpretatur Theodosium Seniorem: Sirmondus verò *in notis ad Sidonium nouell.* esse Iuniorem, etsi iamdiu Constantinupoli, Victore consule, sancitam nescitam adhuc fuisse in Gallia, nec proindè obseruatam vsque ad Asterium Coss. quo anno à Nicetio in tribunali prætorio Galliarum, proquiritata est ab oratore Nicetio, vti describit *Epist. cit.* Sidonius. Fluxerant autem XXV. anni ab eius Constantinopoli sanctione & promulgatione, & tunc Romani Galliis adhuc imperitabant.

Vbi verò Gallias occuparunt Franci, etsi sensim à iure & moribus Romanis discessetint, vti ostendemus *alibi*, hunc tamen solemnem morem constantes retinuerunt, vt omnes leges & constitutiones vniuersales ad Episcopos, & iudices, siue, vt vocabant, Comites, destinarent, vt illorum ministerio per vnamquamque ciuitatem, ac pagum illi contributum, innotescerent. Neque contenti erant, eas vel in regia ciuitate aut Curia, vel etiam in Conuentibus Synodalibus publicatas fuisse: nam & Guntrannus Rex anno 585. post Synodum II. Matiscone celebratam, ad singulos Episcopos decretis suâ operâ institutis in Synodo scripsit, vt illa seruari curarent: quam præceptionem (sic enim inscribitur) refert Sirmondus *tom.* 1. *Concilior. Gallic.* idémque mos in secunda Regum nostrorum propagine retentus est. Nam edicta regia, vt testatur Adelardus, apud Hincmar. *Epist.* 3. *cap.* 16. præbebantur Episcopis, & Comitibus, vt in suis diœcesibus & Comitatibus singulis recitari illa curarent. Audi enim Ludouicum Pium *l.* 2. *Capitul. cap.* 24. *Volumus etiam, vt capitula, quæ nunc, & alio tempore consultu fidelium nostrorum à nobis constituta sunt, à Cancellario nostro Archiepiscopi & Comites eorum, de propriis ciuitatibus, modò aut per se aut per suos missos accipiant, & vnusquisque per suam diœcesim Episcopis, Abbatibus, Comitibus & aliis fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis Comitatibus coram omnibus relegant, vt cunctis nostra ordinatio, & voluntas nota fieri possit. Cancellarius tamen noster nomina Episcoporum & Comitum, qui ea accipere curauerint, notet, & ea ad nostram notitiam perferat, vt nullus hoc prætermittere præsumat.* Denique mutata Magistratuum & Reipublicæ forma, illud tamen constanter obseruatum est, vt principum nostrorum constitutiones ad Curiam Parlamenti publicandæ mittantur, & ab illa agentibus Aduocato, & Procuratore regiis, legantur, atque in tabulas redigantur, à quibus deindè destinentur ad inferiorum Curiarum Aduocatos quoque, & Procuratores regios, à quibus in suis illis inferioribus tribunalibus publicari seruarique satagant. Cùm

verò hodiè plures regiones Romano Imperio non ampliùs subsint, & plurimi tum Principes, tum respublicæ sui iuris existant, séque summo & optimo iure regant, & non teneantur seruare modum in solemni suarum legum promulgatione præscriptum *in nouella 66. laudata*: vniuersi tamen hanc promulgationem fieri volunt, non in sola totius Principatus, aut vniuersæ ditionis Metropoli, sed in singulis suis Curiis, nisi ita angusta sit ditio, vt quod in primaria vrbe fuerit publicatum, vix à cæteris ciuitatibus illísque adiunctis pagis ignorari possit, neque in hac legum principalium solemni promulgatione ferè dissideur.

6 Grauior difficultas est circa constitutiones, & leges Pontificias, siue Ecclesiasticas vniuersales: plerique enim illustres Theologi & Canonici iuris interpretes existimant ad earum obligationem vniuersis imponendam sufficere si vel in Pontificis Consistorio, vel alibi Romæ publicentur, siue præconis voce, siue scripto in quibusdam vrbis locis affixæ prostent, volúntque eodem temporis momento, vrbem vniuersam obligare. Ita Ioannes Monachus, Francis. Henricus, Siluester, & alij, quos affert, & sequitur Azor. *1. part. lib. 5. cap. 3. quæst. 3.* & Suarez *lib. 4. de legib. cap. 15.* Vasq. 1. 2. *disp. 156. cap. 2.* Salas *de legib. disp. 12. num. 2.* Valentia 1. 2. *disp. 7. quæst. 5. punc. 5.* Bonac. *disp. 1. de legib. q. 1. punct. 4. num. 16.* Ferdinand. à Castropalao *tract. 3. disp. 1. punct. 12 n. 2.* Layman *tract. 4. cap. 2. num. 4.* & alij qui plures allegant & probant primò, quia ex natura rei sufficit quæcunque solennis publicatio, vbicunque fiat, éstque penes arbitrium legislatoris, & Principis statuere locum, in quo suam legem promulgari velit, sicut & modum eiusmodi promulgationis. Et Iustinianus quidem sapienter omninò voluit in quacumque cuiuscunque Prouinciæ Metropoli promulgari, & solùm post duos menses ab eiusmodi publicatione obligare. At verò neque Pontifex, neque Ecclesia legibus Imperatoriis & laïcis tenetur, neque quidquam eiusmodi statuit. Secundò lites ex omnibus orbis Christiani Prouinciis continuo vsu ad Sedem Apostolicam delatæ Romæ æstimantur certè non nisi secundùm leges Romæ publicatas, quod iniquum omninò foret, si eiusmodi leges Romæ solùm publicatæ cæteras Prouincias non æquè obligarent. Tertiò videmus plurimas bullas Romæ solùm publicatas, reliquum orbem obligare, quamuis in singulis Episcopatibus non publicentur, vt bulla Cœnæ, quæ Romæ quotannis publicatur. Quartò, quia ipsi Pontifices volunt aliquando in singulis diœcesibus publicari, vt constat de decreto Concilij Tridentini de matrimonio clandestino, aliàs designant certum tempus, quo incipient obligari, quâ ratione Pius IV. declarauit Concilij decreta non obligare nisi post tres menses à publicatione Romana. Quintò, quia alioquin neque sextus Decretalium, neque Clementinæ, neque Extrauagantes obligarent: quia non sunt in singulis Prouinciis publicatæ; quod verius etiam est in regulis Cancellariæ, secundùm quas tamen Romæ in causis vniuersi orbis iudicatur. Denique nunquam Ecclesia statuit, vt eiusmodi promulgatio fieret in singulis Metropolibus.

7 Contraria sententia negat sufficere promulgationem in curia Pontificis, & Romæ factam, ad omnes fideles obligandos, eáque est etiam grauiorum & plurimorum auctorum, Dominici Soto *lib. 1. de iustit. quæst. 1. art. 4.* Ludouic. Molinæ *tract. 2. de iustit. di p. 395.* Becan. *tract. 3. cap. 6. quæst. 6.* Caietani. 1. 2. *quæst. 90.* Nicol. Serarij *disp. de legib. à num. 56. ad 62.* accedunt & Canonistæ, Nauarr. *in Enchirid. cap. 23. num. 44.* & licet *consilio 1. de const. quæst. 4.* contrarium affirmet, ex vltimo tamen eius opere mens illius petenda est. Et sanè *in 1. isto consilio* plurima habet in vtramque partem, tandémque concludit ex consuetudine, & stylo Curiæ veram esse opinionem, quæ solam Romæ publicationem requirit; contrariam verò iuri esse conformiorem, atque illa communi distinctione conciliat ambas sententias, & dissidentes auctores. Nos igitur istam vti iuri & rationi conformiorem & ex ipsius Nauarri mente probabiliorem multò ducimus, quam & praxi veteris Ecclesiæ maximè consentaneam esse facile ostendemus cum Petro de Marca *lib. 2. de concordia, cap. 15.* non fuit enim contenta vetus Ecclesia leges suas, & Canones in Conciliis œcumenicis sanciri, & promulgari, neque Pontifices in suo Consistorio publicari, nisi ad singulas Prouincias, & Archiepiscopos, atque aliquando Episcopos mitterentur, qui ea decreta fidelibus publicarent, ne ignorantes obligare dicerentur. Concilium Arelatense I. ex omnibus Occidentis Prouinciis agente Magno Constantino & Siluestro primo summo Pontifice coactum in causa Donatistarum, post causam diiudicatam, & damnatos Donatistas, XXII. Canones condidit, quos ad Siluestrum Epistola Synodali misit, in qua illum primò *cum merita reuerentia salutant PP.* Deindè se Donatistas damnasse monent, doléntque non interfuisse Siluestrum, qui cum illis pariter iudicasset, *sed* (inquiunt) *quoniam recedere à partibus illis minimè potuisti, in quibus & Apostoli quotidiè sedent, & cruor ipsorum sine intermissione gloriam Dei testatur.* Addunt se præter hanc causam, alia quædam decreuisse, quæ iudicarunt obseruanda ad communem quietem: *Non tamen hæc sola nobis visa sunt tractanda, frater charissime, ad quæ fueramus inuitati, sed & consulentes nobismetipsis consuluimus, & quam diuersa sunt Prouinciæ, ex quibus aduenimus, ita & varia contingunt, quæ nos censemus obseruare debere.* Denique addunt PP. se ad Pontificem sua decreta mittere, vt ab illo, qui maiores diœceses tenet, omnibus insinuentur: *Placuit ergo præsente Spiritu sancto, & Angelis eius & his, qui singulos quos monebat iudicare, proferemus de quiete præsenti, placuit à te qui maiores diœceses tenes per te potissima omnibus insinuari.* Non sufficit his Patribus suos Canones in sua Synodo fere vniuersali, & ex variis Prouinciis congregata, conditos, in ea promulgari, sed omnibus insinuari curant per Siluestrum summum Pontificem, ad quem illos mittunt, non modò confirmandos; sed vt per illum omnibus insinuentur: quia ille maiores diœceses tenet quibus facile fuerit illos insinuare: quod non est illos solum Romæ in publico Consistorio publicare: frustrà enim dicerent, illum maiores diœceses, tenere, si omnes toto orbe fideles illis Romæ tantùm publicatis tenerentur. Deindè in proœmio dicunt PP. ipsum Siluestrum alloquentes: *Quæ decreuimus*, inquiunt, *communi consilio Charitati tuæ, vel consuetudine significamus, vt omnes sciant quid in futurum obseruare debeant.* Pontificis enim Romani, etiam vt Patriarchæ, erat, diœcesea maiores, & ipsarum Archiepiscopos monere de Canonibus sancitis.

Sed illustrius multò testimonium habemus ex magna Nicæna Synodo: testatur enim Gelasius Cizicenus *lib. 3.* illam per Episcopos, qui interfuerant, misisse omnibus terrarum Ecclesiis, quæ per Spiritum sanctum constituta fuerant, quorum Episcoporum Gelasius indicem edidit, in iisque numerat Osium, & Vincentium ac Bitonem Romanos Presbyteros, & Pontificios legatos, qui ea decreta in Occidente Romæ, Italiæ, Hispaniæ, & Galliæ Ecclesiis 8

ad

ad Oceanum vsque publicarunt; sed habemus ipsam etiam Synodalem ipsius Concilij Epistolam ad Ægyptios, Lybiæ & Pentapolis, & cæteros Episcopos qui Synodo non interfuerant: illis enim scribit, quæ disceptata & sancita fuissent, idque necessarium ita iudicauit Synodus, vt ea nimirùm fideles suos docerent *ἀναγκαῖον ἐφάνη καὶ πρὸς ὑμᾶς διὰ τοὺς ἀλλοὺς γράμματα ἐν εἰδέναι ἔχοιτε τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξετάσθη τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθη.* Necessarium videtur, vt ad vos à sacro Concilio mittantur litteræ, ex quibus possitis intelligere quæ in controuersiam adducta, & exquisitè disceptata sunt, & quæ decreta, & constabilita sunt. Deinde fusiùs narrant damnationem Arij & impiorum eius dogmatum: tùm de Thiona Marmaricæ, & secondæ Ptolemaidis Episcopis & Meletio quoque damnatis agunt, quamquam cum Meletio humaniùs actum fuerit, quam commeruisset, & de Presbyteris ab eo initiatis & alijs inferioris ordinis in Ægypto quid statutum fuerit, quæ separatim ad sanctissimam Ecclesiam Alexandrinam referri dicunt. Quod si quid aliud sancitum fuerit à præsente Alexandro Patriarcha Alexandrino renuntiandum ipsis esset, monent: deinde de obseruatione festi Paschatis ex antiqua ipsorum consuetudine, decreta sunt. Itaque non satis fuit, ea omnia solemniter in Concilio constituta esse, præsente & consentiente ipsorum Patriarcha Alexandro, sed voluit præterea Synodus suis litteris ea omnia Episcopis per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, Epistola Synodali insinuare, quamuis à suis Collegis, ipsoque Patriarcha qui Synodo interfuerant, accipere potuissent. Synodus Sardicensis Epistola Synodica ad Iulium R. P. vbi quæ fuerant in Concilio agitata præscripsit, hæc addit: *Tua autem excellens prudentia disponere debet, vt per tua scripta, qui in Sicilia, qui in Sardinia, & in Italia sunt fratres nostri quæ acta sunt, & quæ definita cognoscant, & ne ignorantes eorum accipiant litteras, communicatorias, quas extra Episcopatum iusta sententia declarauit*, vt quid verò Synodus Iulium rogat, vt suis litteris Sardos, Siculos & Italos Episcopos moneat de iudicio & sententia Synodi, si satis erat ea decreta Romæ publicari? cur addunt sub finem Epistolæ: *Omnes fratres & Coepiscopos nostros litteris tuis admonere digneris, ne Epistolas, id est, litteras communicatorias eorum accipiant*, cum etiam relatione Archidami, Philoxeni, & Leonis legatorum Apostolicorum, qui præsentes adfuerant, tum ipse Iulius, tum reliqui Episcopi Occidentis rescire iudicium Synodi potuissent, illóque ligati ex aduersariis, iis tamen singulis à Iulio Pontifice intimari vult Synodus. *Cæterùm*, inquit, *sicuti superius commemorauimus relatio fratrum, quos sincera Charitas tua misit, vnanimitatem tuam perdocebit. Subiecit eorum nomina, qui pro facinoribus suis deiecti sunt. Subiicere curauimus, vt scires eximia grauitas tua, qui essent communione priuati.* Scribit quoque Synodus ad Ecclesiam Alexandrinam, & fusè quid in ea de Athanasij innocentia gestum sit, & demùm ad vniuersam Ecclesiam, & rogat vniuersos Episcopos, vt suis præscriptionibus acta Synodi probent. *Quin & vos quoque studete*, fratres, & comministri nostri in sacris obeundis vt spiritu præsentes in nostra Synodo idem suffragium conferatis per vestras subscriptiones, *διὰ τῆς χειρογραφῆς ὑμετέρας*. Cur in conquirendis subscriptionibus se fatigat Synodus, cùm iudicio illi stare tenerentur, quod solemniter in ipsa Synodo fuerat promulgatum? Addit Concilium ad calcem Epistolæ, *Hæc ita scriptis mandata sacrum Sardicense Concilium ad eos, qui interesse non poterant, misit, qui ipsi quoque suis suffragiis decreta Synodi approbarunt; eorum autem qui in Synodo subscripserunt, cæterorumque aliorum ista sunt nomina*; quæ ibidem recensentur.

Duobus ferè annis post Synodum Sardicensem Photinus Sirmij Illyrici Orientalis Episcopus, propter renouatam Pauli Samosateni hæresim à Synodo Mediolanensi damnatus, & deinde in Romana abdicatus Episcopatu fuit. Qua de re sic habet Hilarius in fragmentis: *Decretum ab Occidentalibus, sicut mos poscebat, ad Orientales mittitur, non iniuria extorquendi, vt nunc agitur ad sensum, sed instruenda vniuersorum conscientia consuetudine.* Quod verò opus ea instructione sit, promulgata Romæ damnatione, omnes satis instruebantur. 9

Ephesina vniuersalis Synodus post damnatum Nestorium, & Cœlestium, cæteros omnes Prouinciarum Episcopos monet *Can. I.* & certiores facit de tota re. *Quoniam autem*, inquit, *oportebat & absentes à Synodo morantésque in vrbibus, & prouinciis, ob aliquod impedimentum siue Ecclesiasticum, siue corporeum, non ignorare, quæ de ipsis sunt constituta, significamus sanctitati vestræ, vt si quispiam Metropolita Prouinciæ, ubi adhærentes Cœlestio, motos Episcopatu declarat.* 10

Neque alius fuit veterum Pontificum Romanorum mos, dum quid statuerent quod totam Ecclesiam attingeret, illud singulis Episcopis significari curabant. Sic Siricius, cùm ab Himerio Tarraconensi, qui Damasum R. P. variis de causis consulebat, litteras accepisset & eas in conuentu fratrum sollicitiùs legisset, consultationi Himerij respondit pro officio, *Portamus* inquit, *onera omnium qui grauantur; quinimmo hæc portat in nobis B. Apostolus Petrus, qui nos in omnibus, vt confidimus, administrationis suæ protegit & tuetur heredes.* Deindè suam responsionem sic concludit: *Explicuimus, vt arbitror, frater charissime, vniuersa quæ digesta sunt in querelam. & ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum Presbyterum ad Romanam Ecclesiam, vtpote ad caput tui corporis, retulisti, sufficientia, quantum opinor, responsa dedimus: nunc fraternitatis tuæ animum ad seruandos Canones, & tenenda decretalia constituta, magis ac magis incitamus, vt hæc quæ ad tua consulta rescripsimus, in omnium Coepiscoporum nostrorum perferri facias notitiam, & non solùm eorum, qui in tua sunt diœcesi constituti, sed etiam ad vniuersos Carthaginenses, ac Bœticos, Lusitanos, atque Gallicos, vel eos qui vicinis tibi collimitant hinc inde Prouinciis, hæc quæ à nobis salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum prosequutione mittantur, quanquam statuta sedis Apostolicæ vel Canonum venerabilia definita, nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum, vtilius tamen, atque pro antiquitate Sacerdotij tui, dilectioni tuæ esse admodum poterit gloriosum, si ea quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per vnanimitatis tuæ sollicitudinem in vniuersorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenùs, & quæ à nobis non inconsultè sed prouidè sub nimia cautela & deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationibus, quæ iam nulli apud nos patere poterit, aditus obstruatur.* Hæc autem promulgatio decretorum Siricij adeò necessaria fuit, ne vlli excusationi propter ignorantiam pateret aditus. 11

Vt eius successor Innocent. I. *Epist. ad Exuperium Tolosanum*, qui illum consuluerat de abdicatione Sacerdotum qui ab vxoribus non abstinebant, quam 12
Siricius fieri seuerè iusserat, in citata *Epist. ad Himerium decreto VII.* distinxerit inter eos, qui decretum Siricij sciuerunt & illud ignorarunt: *Proposuisti* (inquit Innoc. cap. 1.) *quid de his obseruari debeat, quos in Diaconij ministerio, aut in officio Presbyterij solitos incontinentes esse, aut fuisse generati filij prodiderunt, de his & diuinarum legum manifesta disciplina, & beatæ*

recorda

recordationis viri Siricij Episcopi monita euidentia commearunt omni Ecclesiastico honore priuarentur, nec admittere ad ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Deindè adiicit : *Si ad aliquos forma illa Ecclesiastica disciplina, quæ ab Episcopo Siricio ad Prouincias commearit, non probabitur peruenisse, his ignorationis venia remittitur, ita vt de cæterò penitùs incipiant abstinere, & ita gradus, in quibus inuenti fuerint, sic retineant, vt eis non liceat ad potiora conscendere, quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem scisse formam viuendi à Siricio missam detegentur, neque statim cupiditates libidinis abscisse, illi sunt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitam, præponendā arbitrati sunt voluptatē.*

Vult igitur Innocent. legem Siricij ad singulas Prouincias peruenisse, non tantùm fuisse Romæ publicatam, vt eius violatores pœnâ impositâ ab eodem Pontifice plectantur. Hunc ipsum morem tenuit idem Innoc. *Ep. ad Alexand. Antiochen.* nam vbi certa quædam constituit, concludit his verbis: *Gratiatas itaque tua hac ad notitiam Coepiscoporum vel per Synodum, si potest, vel per harum recitationem faciet peruenire, vt ea quæ ipse tam seriò percunctatus es, & nos eam elimatè respondimus, communi omnium consensu, studióque seruentur.*

13 Zozimus, qui Innocentio suffectus anno Christi 417. Augusti 19. Honorij, & Theodosij 23. cum Patroclo Arelatensium Episcopo indulsisset, vt nullus ex Galliis sub quolibet Ecclesiastico gradu Romam venire disponeret, nisi acceptis Metropolitani Arelatensis formulis, addit: *Quam auctoritatem vbique nos misisse manifestum est, vt cunctis regionibus innotescat id quod statuimus, omnimodis esse seruandum. Si quis autem hac salubriter constituta temerare tentauerit sponte sua, se à nostra nouerit communione discretum.* Non satis igitur Zozimo fuit se eiusmodi priuilegium Arelatensis Romæ more solito concessisse, nisi eam concessionem & auctoritatem, hoc est illius authenticum testimonium vbique significaret.

14 Leo Magnus *Epist. 79. ad Nicetam Aquileiensem*, vbi illi respondit de iis, quæ ab illo postularat vt auctoritatem sedis Apostolicæ acciperet, quæ magnam difficultatem diiudicationis videbantur afferre, sic claudit suum rescriptum: *Hanc autem Epistolam nostram, quam ad consultationem tua fraternitatis emisimus, ad omnes fratres & comprouinciales tuos Episcopos facias peruenire, vt in omnium obseruantiâ, dicta prosit auctoritas.* Neque dicas, hanc fuisse veluti priuatam Epistolam, quam Leo comprouincialibus Nicetæ Episcopis communicari iure voluerit: fuere enim de rebus grauissimis decreta & quæstiones, quas Leo summâ auctoritate definierat, & quas totius Ecclesiæ scire intererat, de coniugio scilicet vxorum, quæ captiuis maritis, quos nunquam seruitute liberandos crediderant, nupserant: de captiuis qui cibos immolatitios comederent: de iis qui vel errore baptismum iterarant, vel de his, qui ab hæreticis fuerant rebaptizati, quarum omnium quæstionum definitio ad vniuersam Ecclesiam pertinebat, & quibus omnibus Leo non tantùm vt doctor quidam satisfacit, sed eas cum auctoritate, vt iam monui, definit: vnde ait: *Vt in omnium obseruantiâ, dicta prosit auctoritas*; quibus verbis significat, velle vt ex sua auctoritate omnes se in earum obseruantia tueantur: atque ad hoc iubet suam responsionem, & decreta omnibus Episcopis comprouincialibus communicentur, ita vt non modò Romæ publicari velit, sed nequidem tantùm in Prouinciæ Aquileiensis Metropoli, quod ad summum exigi posse videbatur; sed & in singulis Episcopatibus Nicetæ Aquileiensis Metropolitæ. Adde, eundem non existimasse sufficere Dioscori, & Eutychetis damnationem in œcumenico Concilio Chalcedonensi factam, & promulgatam fuisse, sed ipsemet eam Gallis Episcopis, qui vix quod in generali Concilio solemniter actum fuerat, ignorare poterant, voluit significare suis litteris, *Epist. 94. Nam, fratres mei, qui vice mea Orientali Synodo præsederunt, quæ tota retulere, significo, confirmata Catholica fide & glorificata Apostolica prædicationis triumpho.* Idem *Epist. 91.* consultus à Theodoro Foroiuliensi Episcopo, dandáne esset pœnitentia & communio extremo morbo laborantibus, arguit illum imprimis quòd id a suo Metropolitano non quæsisset, & deinde vnà cum illo ad omnium Domini Sacerdotem recurrisset, vt ordo Ecclesiasticus seruaretur, *Sollicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, vt cum Metropolitano tuo primitùs, quod quærendum videbatur esse, conferres: ac si id quod ignorabas dilectio tua, etiam & ipse resciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis quæ ad generalem obseruantiam pertinent, omnium Domini Sacerdotem nihil sine Primatibus oportet inquiri*. Deinde quæstioni propositæ respondet, demùm subiicit: *Hæc autem, quæ ad interrogationem dilectionis tuæ ideò respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantia excusatione generetur, in Metropolitani tui notitiam facies peruenire, vt si qui fortè sunt fratrum, qui de his antea putauerunt ambigendum, per ipsum de rationibus, quæ ad te scripta sunt, instruantur.* Vides, Leonem non mittere ad ea quæ Romæ publicata sunt, sed Metropolitanum interrogandum velle; deindè sua responsa communicari Metropolitano, vt ab illo cæteri, qui de quæstione proposita Pontifici ambigunt, instruantur.

Hinc factum, vt Concilia Prouincialia decreta P. Romanorum publicarent, & suis etiam Canonibus insererent, vt factum à Patribus Agathensibus. Nam Siricij, & Innoc. I. circa abstinentiam Sacerdotum à propriis vxoribus constituta publicârunt, *Canone suo 9.* & ipsis Pontificum illorum verbis illa retulerunt, & in Concilio Africano sub Bonifacio, & Cœlestino *cap. 61.* recitatæ sunt litteræ Papæ Innocentij, *Vt Episcopi ad transmarina facile pergere non debeant, quod ipsorum Episcoporum sententiis confirmatur.* Quid opus hac inutili recitatione, & Episcoporum Africanorum consensu & confirmatione, cùm iam hæc Innoc. decreta Romæ iamdiu publicata fuissent, & omnes vbique Episcopos ex aduersariis obligarent, refert etiam Ferrandus Diaconus, *in Breuiario Canon. cap. 6.* Concilium Zellense iussisse ne vnus Episcopus Episcopum ordinaret, exceptâ Ecclesiâ Romanâ ex Epistola Siricij Papæ. Addit *cit. 130.* idem Concilium prohibuisse, ne viduæ maritus admitteretur ad Clerum, ex Epistola quoque Siricij Pontificis; quæ Epistolæ sine dubio illis Patribus parùm adeò notæ erant, vt opus fuerit Concilij Patribus eas adducere: quin etiam non modò illa decreta R. Pontificum referebant, sed illa etiam aliquando ex Ecclesiæ, & suæ Prouinciæ commodo temperabant, vt vides in illo Siricij & Innocentij I. decreto quod, ita vsum vxorum Diaconis & Presbyteris interdixit, vt violatores etiam contumaces abstineret à communione, quam tamen illis concessit Synodus I. Turon. an. 641. spe ad altiores gradus ascendendi solùm ipsis adempta, *Can. 2. Sufficiat his tantùm à communione non efficiantur alieni.* Deindè tamē Synodus Agathensis anno 586. integra illa Pontificia decreta recepit, & hanc etiam communionem eiusmodi incontinentibus, vti retulimus, ademit.

16 Vides igitur, antiquum Ecclesiæ morem, quem Concilia generalia, ipsique Romani Pontifices in promulgandis suis Canonibus & decretis tenuerunt, vt

leges

leges eiusmodi deinceps seruandas non Romæ solùm, sed in singulis diœcesibus & saltem Archiepiscopatibus publicari curarent, ne quis earum ignorantiam posset meritò obtendere. Quare ipsum Concilium Lateranense sub Innoc. III. *cap.* 22. & refertur *cap. cum infirmitas. de pœnitent. & remission.* districtè præceperit Medicis corporum, *vt cùm ad infirmos vocati fuerint, eos inducant vt medicos aduocent animarum, vt, postquam infirmo fuerit de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubriùs procedatur.* Hoc verò suum decretum vult Concilium per prælatos locorum publicari, neque ante eiusmodi Medicos decreti violatores subiici pœnæ impositæ, quæ est prohibitio ab ingressu Ecclesiæ, & Concil. Tridentinum irritans clandestina matrimonia, noluit vim vllam dare suo decreto, nisi trigesimo die post eius publicationem in singulis parœciis factam. Quare similiter omninò nobis obiiciunt aduersarij vsum hodiernum, quem & nos negamus, & veteribus moribus dissonum asserimus, & nulla lege Ecclesiasticâ sancitum, & rationi quoque parùm consentaneum, cùm facile sit, reliquum ferè orbem, quod Romæ duntaxat publicatum fuerit, aut in tabulis ad valuas alicuius Ecclesiæ præscriptum, ignorare, *quæ enim secularo* (inquit Nicola. Serrar. *disp. de legib.*) *qualex Romæ fit, eandem eodem temporis momento in Gallia, Hispania, India extremisque Christianorum gentium partibus fixam & promulgatam censeri.* Neque video quódnam sit inter leges Pontificias, & laïcas hac in parte discrimen, cùm vtræque inculpate ignorantes ligare nequeant, & cur lex Principis in totius regni & Principatus Metropoli publicata æquè ad cæteras Prouincias peruenire non possit, atque lex Pontificia Romæ affixa, vel publicata in reliquum orbem dimanare? An vocalior erit præco Pontificius Imperatorio, neque fama legis edictæ sufficiat ad obligationem inducendam, sed necessaria sit solemnis publicatio, vti diximus, quæ fiat publicâ auctoritate, ita vt constet subditis, Principem siue laïcum, siue Ecclesiasticum iubere, vt Principem, ex sua illa auctoritate, quâ illum pollere constat. Neque bene obiiciunt, Ecclesiam non teneri seruare legem Cæsaream, quæ iubet, legem publicari in qualibet Metropoli; id enim vltrò fatemur, neque dicimus, legem Pontificiam publicandam esse & Romæ, & alibi, vt seruetur lex Cæsarea: sed ex natura rei debere publicari iis in locis, in quibus ab omnibus subditis cognosci & sciri possit, quod quia vix obtineri poterit, si vel Romæ, vel in sola regia Metropoli fiat, extra illas publicari omninò necesse est. Adde ex communi DD. consensu, leges etiam principum, vbi vel non sunt legibus Ecclesiasticis contrariæ, vel ab iis abrogatæ, seruandas esse ab Ecclesia: atqui illa nunquam sanxit leges Ecclesiasticas Romæ solùm publicandas esse, immò contrarium variis occasionibus edixit, & suas leges in singulis Prouinciis fieri voluit, qua de causa ipsi etiam Principes, vbi aliqua inseruerunt suis edictis, quæ Ecclesias quodammodò attingerent, illa ad Patriarchas, vt in suarum Sedium subiectis Ecclesiis publicarent, miserunt. Quare Iustinian. *Nouella VI.* in qua de Clericorum & Episcoporum ordinationibus quamplurima constituit, suam constitutionem sic claudit: οἱ μὲν ἁγιώτατοι πατριάρχαι ἑκάστης διοικήσεως ταῦτα προθήσουσι ταῖς ὑφ' ἑαυτοὺς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, δῆλα δὲ ποιήσουσι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ' ἡμῶν διατετυπωμένα· οἱ δὲ αὖθις καὶ αὐτοὶ προθήσουσι ταῦτα ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τοῖς τε ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσουσιν, ἐκείνων δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει, concludit denique ὥστε μηδένα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἀγνοεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμήν τε, καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ διατετυπωμένα. *Sanctissimi Patriarchæ vniuscuiusque diœcesis hæc proponant Ecclesiis sub se constitutis & manifesta faciant Deo amabilibus Metropolitis, quæ à nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam proponant ea in Metropolitana sanctissima Ecclesia, & constitutis sub se Episcopis manifesta faciant: illorum verò singuli in propria Ecclesia hæc proponant, vt nullus nostræ reipublicæ ignoret, quæ à nobis ad honorem, & augmentum magni Dei & saluatoris nostri Iesu Christi disposita sunt.* Quorum omnium ratio alia reddi non potest; quàm quòd leges non possint ignaros obstringere, ac proindè ea ratione promulgari debeant, vt nulla ignorantiæ excusatio obiici queat, quod æquè conuenit legi Pontificiæ atque Imperatoriæ. Quare legislatores solliciti esse debent vt omnis eiusmodi ignorantiæ prætextus præscindatur, quod sapienter ostendit sanctus Thom. 1. 2. *quæst.* 90. *art.* 4. legem nempe fieri alijs per modum regulæ & mensuræ, quæ his regulantur & mensurantur applicari debet: igitur lex applicanda est hominibus, qui per eam regulantur, quod non fit nisi in notitiam eorum deducatur, quod solâ promulgatione fit. Quare ex illa suam omnem vim obligandi obtinet: ideoque appositè addit commentator Caietan. *Si noua Romæ promulgatur lex, & nec Curia ipsa procurat, vt promulgatio ad Ecclesias Cathedrales deueniat, nec prælati, qui ibi sunt, insinuant suis Ecclesiis, accusari nec apud Deum, nec apud homines ignorantia possunt nescientes nesciri.* Quæ Caietani verba Layman, Azor, & alij aduersarij sic interpretantur, vt velint duntaxat ignorantes inculpabiliter legem nouam, non obligari ad eius obseruationem, quod de ignorantia inculpabili nullus negat. Verùm perspicaciores fuerunt in Caietani mente perscrutanda Medi. *in illum art.* 4. S. Thom. & Nauarr. *consil.* 2. *de constitut. q.* 1. *num.* 18. illum velle legum eiusmodi Romæ, & in Curia publicatarum notitiam debere vel ab ipsa Romana Curia, vel ab ipso Romano Pontifice, vel à prælatis, qui Romæ publicationi, & promulgationi interfuerunt, Cathedralibus Ecclesiis insinuari, alioquin absentes nescios, nec apud Deum, neque apud homines violatæ legis reos fieri, hoc est laborare ignorantia inuincibili, quæ illis neque apud Deum, neque apud homines infractæ legis accuset. Vbi igitur Romæ promulgata lex est, tenentur Pontifices, vel Curia illam, siue eius notitiam ad Cathedrales Ecclesias mittere, alioquin nescij non possunt infractæ legis argui. Ex Caietano ergo non sufficit promulgatio Romæ facta ad obligationem legis inducendam absentibus, & nesciis, ideoque vel docendi sunt absentes per nouam promulgationem, siue à suis prælatis, qui Romanæ promulgationi interfuerunt, siue à Romana Curia, siue à Romano Pontifice procuretur, alioquin queri non possunt de sua lege violata, cùm inuincibilis ignorantia violatores illos excuset ab omni culpa.

Quod extremo loco obiiciebatur, fore vt neque 17
bulla Cœnæ, neque decretales, maximè sextus decretalium, neque Clementinæ, neque Extrauagantes, neque regulæ Cancellariæ, quæ extra Romam publicatæ non sunt, obligarent, non vrget: quia fatemur neque Bullam Cœnæ, neque Cancellariæ regulas omnes vbique obligare. Et quæstio grauis est an editio decreti, Decretalium, & aliarum eiusmodi ordinationum auctoritate Pontificis facta habeat vim obligandi, & sit vice cuiusdam solemnis promulgationis; quam grauem controuersiam definiemus *alibi*.

Restat definiendum tempus, quo leges Ecclesiasti- 18
cæ incipiant obligare, an statim à promulgatione solemni

ſolemni in loco, in quo fieri debet: an aliquo alio tempore, & quomodo illud definiendum ſit.

19 Dico verò, legem ſtatim à publicatione incipere obligare, ſucceſſiuè tamen, hoc eſt, non omnes eodem momento obligare, ſed prout lex diuulgatur, & innoteſcit in ſingulis Prouinciis, ita vt prudentis arbitrio ſufficiat tempus promulgationis ad obligandam totam aliquam communitatem vel territorium. Ita Vaſq. 1. 2. *diſp.* 15. *quæſt.* 6. *cap.* 3. Suar. *lib.* 3. *de legib. cap.* 17. & alij paſſim: quia non eſt cur ex natura rei, quam modò ſolam attendimus, certo aliquo tempore ſuſpendatur obligatio. Non poteſt tamen ſimul in eodem territorio omnes obligare, cùm ad omnes eius partes non niſi ſucceſſiuè diuulgari queat: quamuis autem dicatur lex, ex nunc obligare, id moraliter intelligendum eſt, vt in eo loco, in quo promulgatur, reipſa tunc obliget, in aliis autem nonniſi ſucceſſiuè. Quod etiam vulgò dicitur, omnes ſimul obligari poſt promulgationem, plerique tamen qui adhuc inuincibiliter ignorant, excuſantur à tranſgreſſione per ignorantiam inuincibilem, illa tamen teneri dicuntur, quomodo loquuntur Soto *l.* 5. *de iuſt. quæſt.* 1. *art.* 4. Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 12. *num.* 1. & *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 32. *num.* 2. & 3. quia etſi ignorantes poſt ſufficientem promulgationem, qua poſita lex obligat in eo territorio ſcientes excuſentur à culpa, ſubiacent tamen aliis effectibus legis: ſed hæc lis eſt de nomine. Vaſq. *l. c. num.* 20. ait excuſari ab obligatione quoad culpam: & ſolui à lege, & obligatione idem omninò eſſe. Ratione autem Sanchis tantùm oſtenditur diſcrimen inter quaſdam leges, nimirùm irritantes & prohibentes; quod etiam aduertunt Iuriſtæ. Nam lex irritans obligat etiam ignorantes: contractus ſiquidem vel actus factus poſt primam eius promulgationem ſufficientem, nullus & inualidus eſt. Sed eiuſmodi lex non attendit præciſè & per ſe obligationem ad culpam in tranſgredientibus, ſed ſolùm actûs nullitatem, quam vbi deinde cognoſcunt, tenentur in conſcientia eo actu non vti, aut quæ per illum actum acquiſiuerunt, non retinere. Lex verò prohibens aut imperans ligat ſubditum, vt non poſſit ſine culpa facere, aut omittere talem actum, & quandiu ignorat inuincibiliter neque peccat neque obligatur. Quare Suar. ait *lib.* 3. *de legib. cap.* 18. *num.* 11. obligare quidem tunc legem in actu primo, nondum tamen in actu ſecundo.

20 Quæres vlteriùs, quódnam tempus ſufficiat à ſolemni publicatione, vt in totum aliquod territorium eius notitia diffundatur moraliter, etſi caſu aliquo, aut per incuriam ſubditorum, ad ſingulorum, aut etiam maioris partis notitiam non peruenerit. Exiſtimarim ego id totum prudentium arbitrio variis circumſtantiis expenſis relinquendum eſſe. Sanch. tamen ait *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 32. *num.* 4. poſt duos menſes à publicatione præſumi in foro externo notitiam legis. Quare tunc prætexenti ignorantiam incumbit illam probare; probat autem iuramento. Suar. monet *lib.* 3. *de legib. cap.* 17. *num.* 14. ſi quis Dæmonis aut Angeli ope noſſet in India legem Romæ latam ante tempus ſufficiens moraliter ad eius diuulgationem in eadem India expectandum eſſe, & illum non obligandum eſſe ante illud tempus: quia reſpectu eius non eſt reuera ſufficienter lex ibi promulgata, & notitia per angelum facta non eſt humana: ſecùs verò ſi ea indicatio, licèt extraordinaria, modò fiat poſt tempus ſufficiens ad habendam legis notitiam humano & morali modo.

21 Iure Cæſareo leges Imperatoriæ non obligant niſi poſt duos menſes à promulgatione in vnaquaque Prouincia, vt paſſim omnes colligunt ex authentica *Vt nouæ conſtitutiones*: quamuis enim lex illa de ſolis legibus teſtamentorum agat; communis tamen DD. ſenſus ad reliquas omnes extendit apud Suar. *lib.* 3. *de legib. cap.* 18. Quare ſi quis ante illud tempus bimeſtre, notitiam legis editæ habuerit, ea tamen non tenetur, quia toto illo tempore ſuſpenditur legis obligatio, quæ nondum ſufficienter ſancita cenſetur.

Leges aliorum principum, qui Imperio non ſub- 12
duntur, ſtatim à promulgatione in loco ſolito, & modo debito facta incipiunt obligare, niſi legiſlator certum tempus deſignet, aut aliud loci conſuetudo, quæ ſemper attendenda eſt, ferat. Aliud dicendum de Principibus Cæſari feudatariis, qui non poſſunt iuri communi Cæſareo derogare, niſi ad id ſpecialem habeant facultatem. Quare ipſorum leges nonniſi poſt bimeſtre à publicatione incipient obligare.

Leges Pontificiæ non requirunt tempus bimeſtre 13
apud Suarez *lib.* 4. *de legib. cap.* 15. *num.* 11. & 15. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 156. *cap.* 3. & Salam. *diſp.* 12. *de legib. num.* 19. Azor. 1. *p. lib.* 5. *cap.* 3. *quæſt.* 3. contraria tamen ſententia communiſſima, vt ait Becan. 1. 2. *cap.* 6. *tract.* 3. *quæſt.* 7. &, vt mihi videtur, vera, cùm nullum hac in parte diſcrimen inter leges Pontificias & laïcas appareat, vt docuimus, quod etiam confirmatur: quia licet in foro externo intra bimeſtre ignorantiam cauſare, vti fuſiùs oſtendit Sanch. *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 32. *num.* 4. quæ excuſatio prorsùs inutilis & reiicienda foret, ſi conſtaret, legem Pontificiam & Eccleſiaſticam ſtatim à promulgatione, & eodem momento obligare, neque bimeſtre aut alius temporis lapſus expectandus eſſet.

Dices iure communi excommunicatos in vna Pro- 14
uincia & diœceſi, in cæteris quoque Prouinciis vitandos eſſe, quamuis ſententia aduersùs illos in vna tantùm Prouincia lata & pronuntiata fuerit: non eſt igitur neceſſarium, vt ſententia, aut lex obliget, vt in ſingulis Prouinciis publicetur, quod maximè verum erit vbi Romæ in totius orbis Chriſtiani Metropoli fuerit publicata: quis enim ignorare poterit quod Roma probauerit?

Reſpondeo igitur, ſolemnem eſſe veteris Eccleſiæ morem, vt vbi Epiſcopus aliquis quempiam ſacris interdixiſſet, vicinos alióſque Epiſcopos moneret. Nam Concilium I. Arauc. Leone I. Pontifice *Can. II.* prohibet Epiſcopo communicare cum illo, qui ab alio Epiſcopo fuerit excommunicatus: ſupponit enim priùs de excommunicatione inflicta monitum fuiſſe. Turonenſe II. Ioanne III. Pontifice, Chariberti Regis anno Chriſti 570. *cap.* 8. Epiſcopum, qui ab alio Epiſcopo excommunicatum, & de eius excommunicatione monitum communicauerit, iubet vſque ad proximam Synodum excommunicatum haberi. Immò & magna Nicæna Synodus idem ſanxit *Can.* 5. ad Alexandri Patriarchæ preces, contra Euſebium Nicomedienſem, qui regiæ vrbis Epiſcopus, Conſtantini conſanguinitate potens Arium ab Epiſcopo damnatum & excommunicatum ſuſceperat. Similem Canonem Apoſtolicum affert idem Alexander, ſcribens ad Alexandrum Conſtantinopolitanum apud Theodoret. *lib.* 1. *cap.* 4. Quæ eadem ſtatuta ſanxerunt alia paſſim Concilia, vt Cæſaraugustanum Pontifice Damaſo I. anno 381. Arelatenſe II. ſub Siricio an. 389. *Can.* 8. Concil. Pariſienſe III. ſub Ioanne III. an. 559. *Can.* 7. Lugdun. I. Ioann. III. P. R. an. 579. *Can.* 4. Altiſſiodorenſ. Gregorio I. R. P. anno 570. *Can.* 19. Concilium quoddam Germanicum ſub Honorio III. anno 1225. *Can.* 8. *ſi Epiſcopus aliquem excommunicauerit, denuntiet vicinis Epiſcopis per ſuas patentes litteras, & tunc ſine difficultate aliqua virorum Epiſcopi,*

excommu

excommunicatũ faciant publicè denuntiari, *& in diœcesibus suis arctius euitari &c.* Conc. Salzburgense sub Gregor. X. an. 1274 *sententias excommunicationis suspendimus aut interdicti quas vnus ex nobis iustè protulerit, cæteri per ciuitates suas publicabunt.* Plura eiusmodi decreta comperies. Quare Iuo Carnotens. *Ep. 76.* rogans Daimbertum Senonensem Archiepisc. vt Adeliciam Puteacensem dominam, & Hugonem filium eius propter tyrannidem in Carnotensem Ecclesiam, auctoritate Apostolica excommunicatos ipse quoque excommunicet; sic enim inquit: *Antiquitùs est institutum, & nuper in Aruernensi Concilio omnium Episcoporum, qui aderant, consensu confirmatum, vt ab vno Episcopo quemlibet pro iniuriis Ecclesiasticis excommunicatum vicini quoque Episcopi excommunicent.* Canon quidem ille non reperitur inter Canones à Baronio vulgatos: sed credendum non est Iuonem, qui Concilio aderat, fuisse mentitum in hoc Canone referendo, sed illum cum plerisque aliis nobis periisse.

Respondeo, ex his nihil aduersùs nostram sententiam haberi: non negamus enim legem promulgatam, etiam & in praxim deductam à plerisque alicuius prouinciæ incolis, debere à cæteris obseruari, quòd iam in illa prouincia sufficienter censeatur promulgata, quod idem de excommunicatione, & interdicto Innoc. III. affirmat *c. 1. de postulatione prælatorum.* Cùm igitur communis pluribusque Conciliis sancita sit lex, vt ab vno Episcopo excommunicatus à cæteris non recipiatur, aut reconcilietur; immò & excommunicetur ab altero, & in mores communes sit etiam inducta, non eget alia promulgatione: constare tantùm debet Episcopis, talem fuisse excommunicatum, & ne vano & incerto tantum rumore vicini Episcopi id resciant, sapientissimè voluerunt Concilia, Episcopum excommunicantem monere per litteras, siue quo alio modo vicinos Episcopos de excommunicatione à se lata, ne per errorem cum illo excommunicato reconcilientur, aut illum suscipiant. Quod frustrà facerent; cùm enim excommunicatio suum iam habuerit effectum, & talis sit iam ab Ecclesiâ factus extorris, indiget venia & absolutione, vt cum Ecclesia reconcilietur; quam absolutionem siue reconciliationem illi impertiri nequit alienus Episcopus, cuius iurisdictioni nullo modo subest, & qui sicut illum ligare nequit, ita neque absoluere.

24 Addo ad extremum quæ diximus hactenùs de promulgatione Canonum & legum Ecclesiasticarum, valere etiam in quibuscumque Bullis Pontificiis, decretis, regulis Cancellariæ, definitionibus Cardinalium, sancti Officij, aliisque etiam præsente Pontifice factis, quæ, vt obligent, debent eodem modo, & loco promulgari: alioquin etsi vim habeant ex se obligandi in actu primo, nondum tamen obligant in actu secundo.

QVÆSTIO I.

An Ecclesia, & fidelium consensus, siue acceptatio requiratur ad Canonis & legis Ecclesiasticæ obligationem inducendam?

Hæc acceptatio non est necessaria, n. 1. & 2.
Ostenditur in politicis, n. 2.
Et in Pontificiis, n. 3.
Est tamen locus supplicationi, & intercessioni, n. 4. 5. & 10.
Obiectio, n. 6.
Diuisio supremæ potestatis ex Aristotele, n. 7.
Alia obiecta, n. 8.
Conciliantur sententiæ, n. 9.

Dicendum est ad inducendam legis siue politicæ, siue Ecclesiasticæ obligationem non esse expectandum consensum, & acceptationem, vel approbationem populi, & Ecclesiæ, sed illam vbi solemniter, modo nuper explicato, promulgata est obligare. Ita Suar. *lib. 4. de legib. cap. 16. & lib. 3. c. 19.* Vasq. *1. 2. disp. 156. cap. 5.* Sal. *disp. 13. de legib. sect. 1. & 5.* Bonac. *disp. 1. de pecc. c. 1. punct. 4. n. 27.* Alphons. à Castro *de lege pœnali lib. 1. c. 1.* Ioann Medina *Cod. de restitut. q. 36. ad quintam.* Basil. Poncius *relect. 1. propos. 2.* Pesant. *tract. de legib. disp. 4. conc. 1.* Turrecrem. *c. erit. dist. 4.* & passim Hispani Iurisc. à Basilio relati, aliique. 1

Neque difficultas est si obserues, hanc acceptationem duplicem esse, vnam quodammodò actualem, quæ est ipsamet obseruantia legis: eam enim seruando eo ipso acceptatur. Altera est approbatio legis tanquã iustæ quæ ad obligationem aut ipsam obseruationem subditos excitat. Ea verò approbatio iterum duplex est: prima est iudicium quoddam de legis æquitate, & eius vtilitate, quia non modo iusta in se, sed populo commoda, atque vtilis iudicatur. Altera est consensus voluntatis, quæ legislatori edicenti acquiescit, & obligationi, quam videt sibi per illam legem imponi, sese subiicit. Neutra autem ex eiusmodi approbationibus necessaria est, neque vlla alia fingi potest: nam acceptatio actualis, quæ est ipsamet obseruantia, legem iam latam & obligationem supponit: deindè non valeret lex nisi vbi foret eius obseruantia, quæ est effectus ipsius obligationis: ideo enim obseruatur, quia obligat; non obligat verò. quia obseruatur, alioquin ipse vsus & obseruantia esset lex obligans, acceptatio verò inducens ad obligationem, quam acceptationem formalem liceret appellare, deberet esse aliquid præuium ad illam, ac proindè esset eius causa, & ad legis constitutionem pertineret, illiúsque effectus esset obligatio, aut saltem foret conditio sine qua non; quare legislator nihil edicere posset, nisi posita eiusmodi conditione, & illius potestati populi iure resisterent, reiectis & non approbatis edictis. Deindè vel approbatio illa iudicialis iudicando de legis ferendæ vtilitate & æquitate vel consus voluntatis subdentis se legi latæ esset prior sanctione legis & ad eam necessaria, vel posterior. Si primum, isti approbantes legem ferrent, vti olim in Romana Republica ferebantur à Senatu, & populo, & non à principe. Si verò vtraque illa approbatio sit posterior lege lata obligatiua, illa non indigebit, quia, vtt iam monui, potest eiusmodi approbatio esse causa legis & obligationis; nam non potest constituere legem se priorem, & quam iam constitutam supponit; ergo & obligationem, cùm lex sit essentialiter obligatiua. & obligatio sit formalis eius effectus, aut primarius effectiuus, qui non potest pendere ab iis, quæ legem iam constitutam consequuntur. Neque dicas, approbationem istam esse dumtaxat conditionem sine qua non, & sine ipsa legem quidem ferri posse, & esse obligatiuam, non posse tamen reipsa, & actu obligare, nisi posita eiusmodi conditione, sicut ignis est quidem ex sese combustiuus; nequit tamen actu comburere, nisi applicetur subiecto combustibili. Itaque propinquitas & combustibilitas subiecti sunt conditiones, sine quibus ignis non comburet; non faciunt tamen illum combustiuum. Quidni igitur approbatio subditorum erit conditio sine qua lex lata non obligabit actu subditos, quamvis non faciat legem illam obligatiuam, 2

neque illam essentialiter constituat? Atque vt aliquid magis consentaneum afferamus: scientia & cognitio legis latæ à principe vt principe necessaria est, vt lex subditos obliget; nam inculpabiliter eam latam esse ignorantes, non possunt eâ ligari, ea tamen scientia & cognitio neque legem essentialiter constituunt, neque faciunt eam esse obligatiuam: eadem ratione subditorum approbatio & consensus requiretur, vt lex actu obliget subditos; non tamen illam constituet, aut obligatiuam esse faciet. Verùm hæc approbatio & consensus subditi, non erit duntaxat conditio obligationis legis iam latæ, sed ad eius quoq; constitutionem, & illius vim obligatiuam pertinebit, si lex non possit obligare subditum ad eius approbationem; alioquin inutilis omninò & ridicula erit illa lex, eiúsque vix obligatiua essentialis, si nunquam possit obligare nisi volentes, & sponte consentientes, neque obligabunt subditus, nisi suâ ipsius voluntate, quâ se sponte subiicit imperanti, qui enim iuste aut ad exequendum, aut ad approbandum opus iniunctum cogere nequit. Quod si lex cogere potest ad exequutionem iniuncti operis, poterit quoque ad eius approbationem cogere: quare rectè dicunt aliqui obligationem, quam affert lex cadere non in ipsam tantùm exequutionem operis imperati, sed ad illius quoque liberam volitionē & approbationem, ideoque illam non posse esse conditionem sine qua non legis, cùm effectus non sit conditio sine qua non causæ agentis. Deniq; possent subditi pro suo arbitrio obligari, aut non obligari lege, quia non obligantur nisi legi consentiant, illámque approbent; qui consensus & approbatio ab illorum liberto arbitrio, & voluntate dependet, neque deerunt illis causæ consentiendi & dissentiendi approbandi, vel reprobandi legem latam. Quid verò si princeps vrgeat, velítque subditos etiam inuitos & reprobantes obliqui, pergántque subditi reprobare legem & iussis resistere? quanta inde rerum omnium perturbatio & confusio orietur.

2 Secundò ostendo hanc nostram assertionem in lege politica, contra Nauarr. *c. 23. n. 41. & consil. 1. de constit. q. 5. & 6.* Couarr. *lib. 1. variar. c. 16. n. 5.* Azor. *1 p. l. 5. c. 4. q. 1. & 6.* aliósque, qui nihil afferre possunt vnde colligant, requiri hanc populi acceptationem siue approbationem, non quod principis potestas ita limitata & conditionata sit: quia non intendit alio modo populum nisi volentem & consentientem obligare; atqui vtrumque falsum est: supremam enim in principe potestatē supponimus, quam etsi fortassis vel ipse, vel eius prædecessores à populo immediatè acceperint, ea tamen spoliari non potest. vti diximus aliàs cum Suar. & aliis, quibus adde Ferdin. à Castro *tract. 3. disp. 1. punct. 22. n. 3.* Cùm enim translatum est semel dominiū, nō licet illud amplius repetere, quod fusiùs explicat Adamus Contzen, *lib. 1. politic. c. 24. §. 3.* quæ deinde *seqq. §§.* adiicit mihi non probat, neq; potest etiam in amplissima, quam accepit potestate, restringi in eius exercitio, neque eo pacto & onere accepit suam illam potestatem: id enim ostendendū foret, & pactum assignandum cum populo. Quod si bello iusto sibi comparauit principatum, tota res multò clarior erit: tunc enim à victis nulla adiici potuit limitatio. Deinde inanis esset tota illa supremi principis auctoritas, si a nutu & arbitrio plebis in edendis sanctionibus penderet, & si subditos ad seruandam legem & illam accipiendam cogere nequiret. Velle autem principem acceptari suam legem, satis constat ex solemni illius promulgatione, nisi ipse aliud quidpiam significet, & facultatem subditis faciat intercedendi, aut si quæ in ea videantur duriora, deprecandi.

Adde cottidianum vsum & praxim: nam principes statim non expectato, aut rogato populi consensu legis à se sufficienter promulgatæ violatores pœnis cogunt ad obseruandam legem, adeóque ad illam acceptatio necessaria non est, alioquin non acceptantes cōpelli ad eius obseruationem non possent, quod nullus affirmet.

Quod verò pertinet ad leges Pontificias, minor est dubitandi difficultas, vti fatentur etiam qui hanc acceptationem populi requirunt ad leges politicas. Cùm enim Pontifex suam potestatem habeat immediatè à Christo, & non ab Ecclesia, possitque soluere, ac ligare, atque pascere independenter ab ouibus, & non expectato ipsarum consensu, non poterit in sua potestate constringi; ideo enim asserunt aliqui principum potestatem a populo restringi posse, quia suam omnem potestatem accipiunt saltem radicaliter à populo, qui non videtur se illâ abdicasse, & in alterum transtulisse, nisi vt ea in sui commodum vteretur. At verò Pontifex ne quidem remotè & radicaliter sumit potestatē ab Ecclesia, sed immediatè ab ipso Christo, qui licet illam non dederit nisi in commodum, & ædificationem ipsius Ecclesiæ, non in destructionem: non habet tamen Ecclesia auctoritatem pro libitu coërcendi aut limitandi potestatem Pontificiam, neque penes eam est arbitrium de legis æquitate aut commoditate iudicare, sed ipsiusmet principis qui eam sancit. Denique via seditionibus aperiretur si ex plebis iudicio & consensu, regum scita & Pontificum ac Conciliorum Canones ex Ecclesiæ acceptatione penderent: sæpissimè enim quæ æquissima existunt, existimarent iniqua, eóque prætextu iniqui grauaminis rebellarent, aut schismata conflarent. 3

4 Non tamen negamus quin interposita publicatione in legibus etiam Pontificiis, liceat ex rationabili & vrgenti causa obligationem suspendere, cùm id iuri ipsi & consuetudini consentaneum: lis verò est de vocibus inter Vasq. & Suar. an approbatio, vel supplicatio, vel, vt alij loquuntur, reclamatio contra legem, aut potiùs contra sententiam ex legis præscripto latam fieri dicatur. Moneo tamen quandiu principi supplicatur, nefas esse legem violare, siue contra legem agere, itáque se gerere, atque si lex posita non fuisset, vti male sentiunt Bonac. *punct. 4. citato, n. 41.* Castro *lib. 4. de lege pœnali, cap. 1.* Salas *disp. 18. de legib. sect. 4. n. 21.* Nam toto eo tempore lex obligat, neque adhuc reuocata est, neque præsumendum est, legislatorē nolle obligare quando est iusta causa intercedendi, & supplicandi, vel deprecandi: quia licèt videatur æqua causa petendæ reuocationis, alia fortassis vel æquior, vel vrgentior soli principi occurret, propter quam legem suam fixam & ratam esse velit. Quare existimo cum Suar. *lib. 4. de legib. c. 16. n. 8.* & Ferdin. à Castropalao *tract. 3. disp. 1. punct. 13. n. 14.* seruandā esse interea legē, nisi singularis aliquis casus contingat, in quo ex quadam epieichia cessare eius obligationē interpretemur.

5 Moneo præterea quæ dixi de non requisito populi consensu in ferenda lege, intelligenda esse de principe, qui summam & non imminutam, atque à populo dependentem habeat auctoritatem, qualem habere regem Aragonum, qui sine publicis regni comitiis legē condere nequit, referunt Suar. *lib. 3. de legib. c. 19.* & Ferdin. à Castro *disp. 1. cit. punct. 22. §. 2. n. 2.* Mariana *l. 1. de princ. c. 8.* vbi ait medium creari magistratum (qui vulgò Aragoniæ Iustitia dicitur) Tribunitiæ potestatis ad instar, qui legibus auctoritate, & populi studiis ornatus regiam potestatem certis adhuc finibus inclusam tenuit, ac proceribus præsertim erat datum, vt fraudi non esset si quando consilio inter se communicato, causâ tuendarum legum, defendendæ libertatis inscio rege conuentus haberent. Eadem cum Suar. habet & Vasq. *t. 2. disp. 156. cap. 8. num. 36.*

qui

qui tamen *num.* 32. malè allegat Rebuf. quaſi dixerit in *procemio Gallicar. conſtitut. tom.* 1. in Gallia non ferri leges ſine conſenſu populi : id enim non habet Rebuff. ſed ſolum conſilium ſapientum in condendis legibus exquirendum monet. Neque ſanè vir in iure Gallico verſatiſſimus id dicere potuit, cùm noſtri reges, etſi in ſuis edictis & conſtitutionibus dicant ſe ita ſtatuere ex conſilio Principum & procerum, non dicant tamen ex eorum conſenſu, & auctoritate edicere, ſed potiùs contrarium ſignificent, cùm addunt ſe ex plena & regali poteſtate ita iubere, quia ita volunt ; *Car tel eſt noſtre bon plaiſir*, ſolemni vbique formula, & licet edicta in Parlamentis, & ſupremis ordinibus debeant verificari, &, vt loquuntur, *homologari*, non propterea expectatur, aut rogatur populi conſenſus, vt olim Romæ. Neque hi Procerum ordines ſunt inſtar tribunorum plebis, qui rogationi legum intercedant, cùm & ipſi Senatores ab ipſomet Principe, & non à plebe creentur, & ab eodem Principe ſint amouibiles, & omnes alij Magiſtratus regni, in quorum diplomatibus, cùm inſtituuntur, apponitur ſolemnis clauſula, *Pour en iouyr tant qu'il nous plaira*, & ſæpè Curia inuita & reluctans iubetur ſtatuta verificare, homologare, & probare. Id igitur requiritur dũtaxat, vt ſolemnior ſit edicti promulgatio, quare & in Parlamento quandoque Rex ipſe aſſidet : deinde ſi quid regno commodum, & æquum videatur, regem moneant, qui ſi ita libuerit legem ſuam iis monitis attemperabit, ſin minùs propter grauiſſimas alias cauſas secùs iudicarit, probanda nihilominùs erit ad eos miſſa conſtitutio & lex. Denique id totum manifeſtum ſit ex ipſis vniuerſis Comitiis regni, quæ non modò indicuntur à Rege dum libuerit, ſine eius conſenſu ac mandato cogi non poſſunt, niſi violata Maieſtate, deindè vbi legitimè coacta ſunt nihil planè ſua auctoritate decernunt, ſed vbi poſt ſeriam & multam conſultationem aliqua vident ad regni commodum conferre, codicillis oblatis cum ſupplici demiſſione Regi exponunt, qui illis denuò expenſis, ſtatuit, quæ æquiora & commodiora iudicarit, atque, ſi libeat, ſancita lege firmabit. Vides itaque limitatam eſſe Aragonum regiam poteſtatē, non Principum noſtrorum, atque adeo in Gallia quod Principi placuerit vim legis habere, vti dicebant Vlpian. *l.* 1. *D. de conſt. princ.* addit rationem Vlpian. *vt pote cum lege regia, quæ de imperio eius lata eſt, populus ei & in eum omne ſuum imperium, & poteſtatem conferat.* De hac lege regia vide Corraſ. *lib. 6. miſcellan. cap.* 8. Duaren. *lib.* 2. *diſput. cap.* 19. Charond. *lib.* 1. *veriſimil. cap.* 2. dicebatur lex regia quod per eam Ius regnandi daretur alicui. Romulus enim lege lata conceſſerat populo ius creandi regis, quare & Principem creabat, & certis conditionibus, quam libuiſſet, poteſtatem tribuebat, ideoque illa lex regia diuerſa erat pro diuerſis Principibus, quæ tamen lex deſiit, cùm Principibus ſuam omnem poteſtatem contulit, in quibus non poſtrema eſt poteſtas legum-latiua. Itaque Iuſtinian. ait ſoli Imperatori licere leges condere, & interpretari, *l. vlt.* §. 1. *C. de legib.* Si enim in præſenti leges condere ſoli Imperatori conceſſum eſt, & leges interpretari ſolo dignum Imperio eſſe oportet, cùm igitur lege regia Gallica totum ius regnandi ſine vlla limitatione in Principem tranſlatum ſit, atque vnà cum illo poteſtas legum-latiua, iuris eiuſmodi præcipua pars, non debemus illius vſum dependentem facere à conſenſu & acceptatione populi : hoc enim eſt facere populum ipſum legiſlatorem, qui ſcita legum refigere poſſet, aut impedire, & eius ſanctioni intercedere. Voluerunt quidem noſtri Principes ſua edicta à ſenatoribus probari, vt monui, vt ſi quid minùs vtile viderent, ad illum referent, parati talem publicare legem exhibitam eo modo, quo placet Principi, vel integram, vel emendatam à principe.

Atque ea in parte retinuerunt aliquid Romani moris : nam vigente Republica leges à Senatu expendebantur, licèt deindè non niſi rogato populo ex eius ſuffragio ſancirentur. Alexander Seuerus nullam legem tulit ſine viginti iuris peritis, & ſapientiſſimis, diſertiſſimiſq; quinquaginta viris priùs cōſultis : Theodoſius & Valentin. voluerunt ſuas leges primùm examinari in Senatu, deinde ſcribi, & denique recitari, & publicari, & demùm confirmari in ſacro Principis conſiſtorio : quod ipſum æmulatus videtur Iuſtinianus, qui legem illam Theodoſinam ſuo Codici inſeruit, *l. Humanum* 8. *C. de legibus. Humanum eſſe probamus ſi quid de cætero in publica priuatáve cauſa emerſeris neceſſarium, quod formam generalem & antiquis legibus nō inſertam expoſcat, id ab omnibus anteà tam proceribus noſtri palatij, quam glorioſiſſimo cœtu veſtro, Patres conſcripti, tractari, etſi vniuerſis tam iudicibus, quam vobis placuerit tunc legata dictari, & ſic ea denuò collectis omnibus recenſeri : & cùm omnes recenſuerint, tunc demùm in ſacro numinis noſtri conſiſtorio recitari, vt vniuerſorum conſenſus noſtræ ſerenitatis auctoritate firmetur.* In quo proceſſu vides rogari quidem iudicium prudentium, & procerum, ipſiuſque Senatus, & auditis ipſorum ſententiis, ſola principis auctoritate legem ſanciri & confirmari, neque propterea dicebantur Imperatores pendere à populi conſenſu, aut Senatus iudicio in ferendis legibus, quamuis earum æquitatem à prudentibus & Senatu expendi vellent, quod potiori iure dicendum eſt de noſtris Chriſtianiſſimis Regibus, qui liberam, & abſolutam ac ſupremam poteſtatem habent nullis aliis circumſcriptam limitibus quàm ipſiuſmet æquitatis, quamuis velint ſæpiùs, maximè vbi vniuerſum regnum obligatura eſt, eam à grauiſſimis viris, ipſóque Senatu examinari, non vt ab ipſorum iudicio & auctoritate vim aliquam accipiat, ſed vt omnes intelligant, ſe nihil temerè ſuſcipere : nam ipſi ſoli deindè iuſtam & æquam legem ferunt & cōfirmant, non Senatores aut Curiæ, ſed eam iuſſo Regis publicant, &, vt loquimur, *homologant* ; quam vocem non benè mihi videntur reddere, qui Latinitatem elegantiorem ſectantes, dicunt Senatum fieri auctorem legis, & edicti. Neque enim alio modo fiunt auctores, quàm quia illud ad ſe miſſum à rege, ſolemniter promulgāt, & publicant. Deindè ad ſingulas ſubiectas & inferiores Curias tranſmittunt, vt ipſæ quoque in ſuis ditionibus publicent, ne quis ignorantiæ prætextus poſſit obrepere. Quod ſi Curia legem publicare recuſet, vel ſumma auctoritate ad eiuſmodi publicationem cogitur, vel ea publicatio fit in regio conſiſtorio, & inde ad inferiora tribunalia, & ad alios proceres, quibus incumbit legum obſeruationem vrgere, mittitur executioni mandanda.

Obiicies, poteſtatem regiam quondam à populo in 6
principem tranſlatam fuiſſe, eà conditione, vt ferret quidem leges, ſed reipublicæ commodas ; & vtiles ; alioquin ſe ad obſequendum, & ſeruandas leges minimè teneri, ideoque Iulianus Iuriſconſultus *l. de quibus* 32. §. 1. *D. de legibus* dixit, leges nulla alia ex cauſa nos tenere, *quàm quod iudicio populi receptæ ſunt*, conſentitque Papinianus, dum, vt aliàs retuli, legem vocauit ex Demoſthene τῆς πόλεως κοινὴν συνθήκην, communem reipublicæ ſponſionem, quaſi ciues collatis inter ſe ſuffragiis ad eius præſcriptum vitam ſpondeant. Quæ Iuliani, & Papiniani dicta, nequaquam paſſus eſſet in corpus Digeſtorum, quod confici curauit, referri Iuſtin. ſi eiuſmodi populi iudicio, & tacito conſenſu exiſtimaſſet, ſuam auctoritatem infringi.

Respondeo, tacitam illam conditionem potestati legum-latiuæ, vt commodas & vtiles ciuibus leges dumtaxat ferat, non à populo positam, sed ex suâ naturâ inesse, cùm Princeps teneatur omninò subditorum commodis prouidere, itáque ferat ipsa æquitas; sapienter enim Ammian. *lib. 19. Finis iusti imperij, vt sapientes docent, vtilitas obedientium æstimatur, & salus*, quod hausit ex Platone *lib. 5. politicor.* & ab Aristotele *lib. 8. ethicor. ad Nicomach.* qui ait id spectare ad Principes, quod communiter conducit Reipublicæ, *τοῦτο γὰρ καὶ οἱ νομοθέται στοχάζονται, καὶ δίκαιον εἶναί φασιν τὸ κοινῇ συμφέρον.* Quare Iustinianus rescribens ad Senatum Constantinopolit. *l. vnica §. 14. C. de caducis tollendis*, ait: *Quod communiter prodest, hoc priuatæ nostræ vtilitati præferendum esse censemus, nostrum esse proprium subiectorum commodum imperialiter existimantes.* Et ne plura coggeram, audi Ciceron. *lib. 1. officior. Omninò qui reipublicæ præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant, vt quidquid agunt ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum vt totum corpus reipublicæ curent, ne dum aliquam partem tuentur, reliquam deserant.* Denique solemnis fuit illa formula apud Brisson. *lib. 2. Vt si quid ius non esset rogari, rogatum ne esset*, hoc est, ne si quid vtilitati publicæ officeret, illud pro constituto haberetur. Ex quibus aliísque similibus id tantùm habetur, Principi vnam Reipublicæ curam omnibus aliis præhabendam, ipsiúsque, non priuatis commodis, maximè studendum esse: prudentiâ summâ & æquitate in ferendis legibus vtendum esse: &, si necessitas grauiores aliquando sanctiones exigat, illas tamen, quantùm fieri poterit, humanitate temperandas esse. Inde tamen non sequitur, illum à consensu, approbatione, & acceptatione populi in suis edictis pendere, aut inuitis non posse leges statuere, quamuis nihil iniustum valeat statuere, alioquin populi esset de statutorum æquitate, & vtilitate iudicare, & illa vel accipere, vel abiicere; quod absurdissimum foret, cùm & sæpissimè plebs ineptissimè iudicet, & æquum arbitretur quod iniquissimum est. Deindè vel illud iudicium esset penes plebem vniuersam, vel penes singulos ciues; posterius istud dici nequit: quis enim & quando singulorum suffragia colligeret? Vniuersa quoque Resp. suffragari nequit in comitiis generalibus, in quibus Romanæ & ceteræ Respublicæ, quid factiones, ambitio, & priuata commoda possint sæpiùs docuerunt, & quam omnia perturbatè gerantur. Quòd si neque plebs vniuersa, neque singuli ciues rogentur; sed totius consensus approbatio, & acceptatio legis referatur in quosdam optimates, vt in aristocratia, redibit eadem difficultas, quæ de Principe. Nam isti optimates non debebunt consentire, neque acceptare legem, nisi Reipublicæ commodam: si verò illam plebs reiiciat, quia sibi grauem existimat, & non necessariam, quid fiet cùm Princeps, optimates, & vniuersa plebs inter se dissentient in ferenda lege?

7 Vt verò lucem aliquam afferamus nostræ assertioni partiri placet potestatem cum Aristotele, & quod inde consequitur leges ab ea latas, quas à consensu populi minimè pendere statim constabit. Primam facit *ἀρχιτεκτονικήν*, cuius est leges omnibus communes figere, & refigere. Secundam *πολιτικήν*, siue *βουλευτικήν*, quæ vel publicas actiones respicit, v. g. pacis, fœderum, & belli, vel res ipsas, vt tributa, & vectigalia, dominium in ciues, & ciuium bona ad publicum vsum. Tertiam denique *δικαστικήν*, quæ singulorum ciuium controuersias dirimendas attendit, & ea de re quidpiam statuit, atque, vt ab hac postrema potestate ordiamur, illa quidpiam certum statuere debet: alioquin nulla erit certa eiusmodi controuersiarum definitio, à qua prouocari non possit, & lites atque contentiones nunquam finientur. Regula verò certa & immobilis, ad quam exigi debeant controuersiarum eiusmodi definitiones, siue iudicium, penes plebem esse non debet, neque eius acceptatio, quæ probari non poterit singulis contendentibus, cùm nullus sit qui se iure experiri non dicat, & si causâ cadat, iniuriam se pati non affirmet. Vnde tot circa eiusmodi contentiones existunt controuersiæ; quare certum aliquod ad Reipublicæ ipsius pacem à suprema potestate, non rogatis aut expectatis singulorum, aut etiam plebis vniuersæ suffragiis, vel consensu, statui omninò necesse est: vix enim in vnum conuenire possent, cùm sint alij & alij mores, & singulorum cura diuersa, quæ aliquid æquitatis præ se ferant. Quod attinet ad *πολιτικήν*, siue *βουλευτικήν*, quæ vel publicas actiones, vel bona respicit, quis eam à populi consensu & acceptatione in suis circa ea legibus pendere velit? Cùm enim aut propulsandus est hostis, aut socij iuuandi, aut quid simile agendum vrget, vel in eam rem pecuniæ colligendæ, aut vectigalia noua exigenda, quis dicat, principem sua in eam rem consilia cum plebe, aut etiam cum pluribus ex ea communicare debere, & explicare, expectaréque plebis consensum ad aliquid definiendum, statuendúmque, atque ita exponere se graui periculo, ne sua consilia pateant hostibus, aut ne grauium rerum occasiones prætêrlabantur? Quare æquissimè omninò factum videmus, vt Principes supremi pacis ac belli, fœderum, & tributorum rationem definiendam sibi solis sumant, neque aliter summa stare possit auctoritas, aut salua Respublica; cùm ea tamen, quam initio posuimus, conditione, vt liceat plebi, si se plus æquo sentiat onerari, deprecari, vt suis incommodis, quantum æquitas & humanitas patietur, prouideat, quod Princeps optimus absque dubio audiet. Vltima & suprema potestas, quam Aristoteles *ἀρχιτεκτονικήν* nominat, & quæ in ferendis legibus communibus maximè occupatur, imminuta admodùm erit, si à plebis consensu pendeat, sicut si architectus ab operis in designando ædificio regatur, neque nisi quod ipsis probabitur, definire aut imperare possit. Quàm enim sæpè in definiendis mensuris & toto opere describendo, atque ædificio errabit, si à rudium operarum iudicio suum consilium probari velit. Neque sapiens quisquam dixerit, architectum teneri ædificium ad operarum ineptas regulas aptare, sed potiùs operas ad architecti regulas operari, siue opus suum exigere.

Atque ex his eodem modo soluitur, quod obiiciunt aduersarij in potestatem Ecclesiasticam legum-latiuam, vt non nisi commodas & vtiles leges Ecclesiæ præscribat, atque adeò ab eius consensu coarctari volunt. Quare si legem minùs commodam, aut grauem scribat, pro non scripta habenda erit. Sapienter Chrysostom. *homilia 25. in primam ad Cor. τοῦτο κανὼν χριστιανισμοῦ, τοῦτο ὅρος ἠκριβωμένος, αὕτη ἡ κορυφὴ ἡ ἀνωτάτω, τὸ τὰ κοινῇ συμφέροντα ζητεῖν. Hæc est Christianissimi regula, hæc illius exacta definitio, hic est vertex supra omnia eminens, publicæ vtilitati consulere.* Quod confirmatur ex eo quòd potestas Ecclesiastica despotica non sit: qua de re plurima Bern. *libro 2. considerat. capite 6.* & Nazianzen. *in Apol.* ait Christum sanxisse vt grex non coactus sed sponte ac libenti animo pascatur, & Theodoretus *in præfat. ad Sanagog. Canonum* discrimen illud inter leges regias & Canones constituit, quòd illæ seueras pœnas exigant à reis: hi verò commoda ægrotantibus adhibeant remedia, & errantes in viam reducant, quod sanè non fit commodius & suauiùs, quàm quia nihil imperatur

quod

quod communi consensu non probetur, & æquum existimetur, atque confirmetur. Quare Innoc. I. *Epist. ad Alexand. Antioch.* vbi eius consultationi respondet, ait: *Vt qua ipse tam necessariò percunctatus es, & nos elimatè respondimus, communi omnium consensu studióque seruentur.* Gelasius ait, Sedem Apostolicam non exequi nisi quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus. Hæc & plura alia, quæ hoc loco possent afferri, non aliud ostendunt quam moderatam & suauem perpetuò fuisse Ecclesiam in ferendis legibus, & puniendis earum violatoribus, non tamen habere limitatam duntaxat & imminutam potestatem, & ferre non posse legem nisi ex populi consensu, quem etiam inuitum vrgere poterit ad obseruationem, vbi id æquum fuerit.

9 Verùm, ad conciliandas diuersas hac in parte sententias, obseruandum est, aliud omninò esse legem legitimâ non obligare nisi ex consensu & acceptatione populi: aliud verò legem non acceptatam; neque executioni mandatam, sed vsu ipso reiectam & improbatam, non obligare ad sui executionem. Nam prius illud falsum est, vti hactenùs ostendimus, & iure Principes cogunt inflictis pœnis, aliáve ratione inuitam Rempublicam edicta sua, alioquin iusta, obseruare, idque in omni politia siue sacra, siue profana verum est, vti videmus in omnibus legibus pœnalibus, ab vtraque politia latis. At verò legem ipso vsu reiectam & improbatam siue volente, & sciente Principe, siue eo inuito, neque obseruationem vrgente & dissimulante, non obligare æquè certum esse fatemur, & constat *ex libro superiori*, dum vim consuetudinis explicaremus: illam enim figere & refigere legem ostendimus. Quare si frequens est illa violatio legis, & non receptio, desinit obligare lex, ex tacitâ quadam Principis reuocatione, aut ex diuturna & legitimè præscripta consuetudine, vt dicebamus eo loco. Idcircò qui eam deinde legem non seruant, non peccant, licèt à principe nondum sit reuocata: nam non videtur Princeps, qui toti communitati illam posuit, si maior pars eam non seruant, vnum duntaxat, aut alterum ad eam obligare, inde enim dissidium & seditio timeretur in Republica: quo solo casu hanc non obseruationem permittit singulis Suarez *lib. 3. de legib. cap. 19. n. 13.* quando maiori parte communitatis non seruante timeretur dissidium cum aliis eam seruantibus, maximè si paucos illos Princeps ad eiusmodi obseruationem pœnis cogeret, qui potiùs tunc deberet suam legem reuocare, aut temperare ad grauia mala vitanda. Atque ita interpretor Azor. Becan. & alios, qui ad vim legis, acceptationem plebis exigebant: si enim per non vsum & contrarium vsum desierit, iam non obligat, vndecunque ille non vsus, vel vsus contrarius, & quocunque motiuo profluxerint, quamuis primi, qui non acceptarunt, & non obseruarunt, peccauerint, vti monuimus *cap. superiori.*

10 Licebit præterea legis sanctioni apud ipsummet Principem & legislatorem intercedere, atque etiam deprecari, si quid iubeatur, quod minùs commodum Ecclesiæ aut Reipublicæ videatur, siue quia contrariis moribus, quos durum erit violare, quidpiam aliud receptum est, siue quia antiquis priuilegiis longo vsu receptis & confirmatis derogatur, siue quia res ipsa imperata grauior duriórque videtur, siue quam aliam ob causam, quæ vel legislatorem latuit, vel ab ipso satis expensa non fuit. Hæc verò intercessio non ex contumacia à tota plebe seditiosè, sed ab iis qui eius sub Principe commodis inuigilant Magistratibus siue à populo, siue à Principe creati sint, fieri ita debet, vt ex ea Principis Maiestas nullâ ratione videatur imminui; quod à variis Prouinciis Ecclesiasticis circa noua decreta factum aliquando legimus. Vndè euenit, vt ea non statim admissa fuerint, & non nisi aut explicata, aut mollita & temperata: quod etiam *initio huius quæstionis* monuimus. In Gallia verò non modò Ecclesia tardiùs aliquot etiam Synodos recepit, & donec de mente illatum constaret, ipsi etiam Principes, vt Gallicanæ Ecclesiæ commodis, & tranquillitati consulerent, sine turbis tamen, aut aduersùs Concilia œcumenica, & Pontificem contumacia, vti fusiùs ostendit Marca *libro secundo de concord. capite decimoseptimo*, & ne temerariò videantur eiusmodi intercessiones suscipi, iubent eiusmodi noua decreta Ecclesiastica à sapientibus, ipsóque Senatu examinari, vtrùm aliquid contra regiam auctoritatem, & regni antiqua priuilegia, etiam Pontificia contineant: vt Princeps videat an intercedendum circa illa sit, an, vti iacent, suscipienda. De simili Hispanorum more fusiùs agit Salgado *in opere de regia protectione*: sed ab his omnibus inuidiosis controuersiis libens abstineo: sufficit enim meo instituto neque ex non obseruatione, & actuali, vt dicam, non acceptatione legis, neque ex intercessione aduersùs illam restringi, aut arctari potestatem supremi legislatoris, & subiici subditis, quibus legem dicit, neque plebis consensum & approbationem esse ita ad eius valorem necessariam, vt sit conditio sine qua non, & ad legis validitatem, siue vim obligatiuam requisita, eáque non adhibitâ, legem nullam esse, & non obligare, sed integram omninò perstare.

CAPVT III.

De dispensationibus.

QVÆSTIO I. *Quid sit dispensatio.*
QVÆSTIO II. *Quotuplex sit dispensatio.*

VIDIMVS hactenùs quænam necessaria sint ad legis obligationem: inquirendum modò est quidnam ab eiusmodi obligatione nos liberet, & quomodo: illa verò sunt dispensatio, exemptio, siue immunitas à lege, interpretatio, & epieichia, priuilegium, cessatio legis, siue per mutationem, siue per abrogationem, siue quo alio modo, de quibus singulis agendum modò est. Ordior à dispensatione, quia & frequentior est, & in ea plurima peccari solent tum à dispensante, tum ab iis qui se dispensari postulant, quibus omnibus naturam, & definitionem præmitti postulat scientifica methodus.

QVÆSTIO I.

Quid sit dispensatio.

Nomen, *& definitio*, n. 1.
Non est interpretatio legis, n. 2.
Superior potest secum dispensare, numero 3. & 4.
Quia id non repugnat iuri naturali, numero 5.
Neque positiuo, n. 6.
Non est licentia, n. 7.
Nec absolutio, n. 8.
Nec permissio, n. 9.
Eius effectus, n. 10.
Strictè, *& interpretandi*, n. 11. & 12.

1 DIspensatio, si primæuam vocis significationem attendas, est distributio prudens & commoda à voce *dispenso*, quod est οἰκονομῶ, quod de administrante & distribuente res domesticas, maximè pecunias vsurpatur; eo quod pecuniæ & nummi olim non numerarentur, sed penderentur. Hinc dispensatores dicti ex Festo ab ære impendendo, & qui æs pensantes expendebant, non numerabant: vnde deducitur *expensa*, siue *dispensata*, vel *compensata*. Dispensator idem qui actor seruus, qui domini rationes administrat, pecuniamque dispensat. Sic apud Ciceron. *ad Atticum lib. 15. Eros Catonis dispensator*, & Theophil. *in institut.* dispensator est seruus qui pecuniam domini fœnori dare consueuit. Hinc etiam frequens apud Iurisconsultos quæstio, an qui soluit dispensatori, rectè soluerit. Paul. *l. 51. D. de solution.* dispensatori, qui ignorante debitore remotus est ab actu, rectè soluitur. Iulian. *l. 12. D. de institutoria*, & ideò vtilis institutoria aduersus me tibi competit: mihi verò aduersùs te, vt de peculio dispensatoris si ex conducto agere velim. Caius *l. vltim. §. 3. D. de verbor. obligat.* Potest contingere vt tam stipulator quàm promissor ante aliquod tempus suo quisque dispensatori notum fecerit in eam diem futuram stipulationem, ac demandasse, promissor quidem suo dispensatori vt daret, stipolator autem suo vt acciperet certum. Qui principio pecunias curabant & thesaurorũ administrationem gerebant, dispensatores vocantur in constitutionibus *l. 1. Cod. si aduers. fisc. l. 4. C. de fide instrum. & in C. Theodos. Cod. de iis qui cum dispensa. &c.* Hi verò Imperatorum & Principũ dispensatores serui primùm. Sueton. *in August. cap. 66.* Diomedem dispensatorem seruum Augusti memorat. Plinius *lib. 83. cap. 11.* refert Claudij seruum dispensatorem quingenarium lanceam habuisse. Hinc etiam dicitur dispensatio, qua voce vtitur Tull. *lib. 15. ad Attic. Profectionem meam, vt video, Erotis dispensatio impedit.* Eadem quoque significatione vsurpant Græci: vetus enim Gloss. *de dispensator.* διοικητὴς οἰκονόμος, quem etiam appellant, τὸν ἐπὶ τοῦ οἴκου, vel, ἐπὶ τῆς οἰκίας. Genes. *cap. 43. & 44.* & denique οἰκονόμον *lib. 3. Reg. cap. 18. Lucæ 12. vers. 42. dispensator fidelis, & prudens*, ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ φρόνιμος, *qui dat familiæ tritici mensuram suo tempore* ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον. Illa igitur fidelitas & prudentia dispensatoris consistit in illa distributione rerum domesticarum vt summa æquitate tum onera tum commoda familiæ distribuat & dispenset. Quia verò Apostoli constituti sunt à Christo familiæ suæ ministri, & dispensatores mysteriorum Dei, vt inquit Paul. 1. *ad Corin. cap. 4. vers. 1.* ὡς ὑπηρέτας, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. Quia vero œconomus qui curam domus habet in ea cuncta regit, distribuit, ordinat, imò & aliqua debita donat & relaxat, onera tribuit, atque ab illis quosdam eximit & soluit, aliis illa imponit, prout domino suo gratum ac placitum esse, ad eiusque commodum & honorem condecere existimat. Hinc factum est vt dispensatio significet quandam communem mensurationem ad singula: quod obseruauit Ioannes Andreas *in Cod. Quint. de iureiur.* Æquitas vero mensurationis postulat vt diuersa sint onera, neque omnes eodem modo premant, & pro diuersa ratione & variis circumstantiis aliquando & quibosdam relaxentur. Hinc factum est vt dispensatio sumatur pro prudente, & prouida quadam iuris & onerum relaxatione, maximè apud DD. iuris, præcipue Canonistas. Quare illam definit Speculator *tit. de dispensat.* iuris prouidam relaxationem necessitate pensata, siue, vt alij dicunt, relaxatio iuris rigoris per eum, ad quem spectat, Canonicè facta. Atque ita passim hodie vsurpatur pro iuris & legis relaxatione, quæ si ex iusta causa subsit, valida & licita est: sin minùs erit saltem illicita. Eodem sensu Græci vsurpant οἰκονομίαν: sic enim Cyrill. Alexandrin. appellat eam administrationem & viuendi modum qui non summo iure sed æquitate docitur: in qua etiam significatione Gelasius voce dispensationis vtitur. Græci Theologi significant occultam & arcanam viuendi rationem, qua modis & rationibus nobis incognitis Deus omnia ad finem suum præstituto tempore perducit. Paulus ad Ephes. I. *vers. 10.* dicit εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, in dispensatione plenitudinis temporum: qua voce οἰκονομίας, & dispensationis significat Paulus Christum non fuisse in mora, sed Dei prouidentiam singula momenta temporum ita gubernasse & dispensasse vt in plenitudine temporum aduentaret & tunc instauraret in Christo quæ in terris & quæ in cœlo sunt in ipso, ἀνακεφαλαιώσασθαι quod verbum significat partes diuulsas, & disiectas in vnum corpus coniungere. Angelos enim & homines quemadmodum inter se disiuncti essent, vnire & ad vnum caput Christum renocare voloit Deus vt interpretatur Aug. *cap. 62. Enchiridij.* Hinc Incarnationis mysterium passim vocant Patres οἰκονομίαν. Chrysost. etiam *Homilia 49. in Gen.* indicat quibus Deus permittit aliquid à regula rationis humanę desciscere, vt illis in fidelium salutem vtatur, œconomism vocat, πολλοὶ τοῦ θεοῦ τῆς οἰκονομίας οἱ λόγοι, καὶ ἡμῖν ἀνέφικτοι. Sapienter igitur rationem illam quæ permittit aliquantum à rigore Canonum discedere pro bono aliquo, & quapiam alia graui de causa vocarunt DD. Theologi & Canonistæ οἰκονομίαν, & dispensationem, sicut & veniam, indulgentiam, condescensionem, miserationem, humanitatem συγγνώμην, συγκατάβασιν, συμπάθειαν, & φιλανθρωπίαν, Latini dixere veniam, remissionem, clementiam, lenitatem, mansuetudinem, & miserationem. Vt verò vocibus supersedeamus. Dispensatio est actus iurisdictionis, quo vinculum legis humanæ tacitè vel expressè, purè, vel per commutationem relaxatur ab habente potestatem ordinariam, vel extraordinariam & delegatam ex iusta & rationabili causa. Hac vel definitione, vel descriptione paulò longiori, non modò naturam dispensationis, sed & eius causam assigno. Verùm singulæ eius partes tum hoc, tum consequentibus capitulis singillatim explicandæ sunt.

Dico

2 Dico igitur dispensationem esse actum iurisdictionis, vt illam ab interpretatione legis distinguam: est enim interpretatio, vti dicam *inferius*, legem in tali euentu particulari non obligare, quod prudentum & Doctorum est: non autem est superioris iurisdictionem habentis. Dispensare autem est aliquem à lege eximere in casu, quo alioquin tenebatur: quare opus est iurisdictione, vt legis obligatio potestatiuè & auctoritatiuè, vt ita dicam, tollatur, & non solùm quia in particulari quodam euentu ob mutationem materiæ, & circumstantiarum ipsa lex desinit obligare. Quod tamen dignoscere prudentis & docti est. Neque dicas, in dubio de tali euentu esse solius superioris legem interpretari, eámque interpretationem tunc appellari dispensationem, quæ videtur fuisse mens S. Thomæ 1.2.q.97.*art*.4. Respondeo enim ne quidem in dubio opus esse ad superiorem recurrere, vt legem ipse interpretetur, nisi quia ille tunc dispensando tollit obligationem legis, si fortassis in eo casu, de quo dubitatur, obligaret: alioquin etiam in dubio vir doctus & prudens melius aptiúsque legem interpretabitur, quàm superior non ita peritus & prudens. Mens autem S. Doctoris alia fuit omninò, vti ex variis eius locis ostendit Suar. *lib. 6. de voto, cap.9. & lib.6. de legib. c.10.n.3.*

3 Ex hac particula colligunt aliqui, non posse principem secum in lege dispensare, cùm nullus habeat iurisdictionem in seipsum, quod apertè dicitur *cap. cùm inferior. de maioritate & obedientia*, & nemo nisi superior possit soluere, aut ligare, vt dicitur *cap. Cum inferior* 16. *de maioritate & obedientia*: communissima tamen sententia est, quam pluribus tradit Sanch. *lib.*8. *de matrim. disp.* 3. *tot.* Suar. *lib.6. de legib. cap.* 12. *num.* 8. Granad. 1.2. *controu.* 1. *tractatu* 3. *disp.* 17. *sect.* 2. *n.* 12. vbi & alios allegat, qui omnes affirmant, Pontificem & principem, omnésque prælatos seu sæculares, seu Ecclesiasticos, v.g. Episcopos & Religionum superiores, non modò impropriè & indirectè, sed etiam immediatè & directè secum posse dispensare, & quando lex prohibet ne quid fiat sine licentia superioris, ipsi sibi eandem licentiam impertiri & assumere valent, & denique tollere à se obligationem legis in aliquo euentu in quo obligarentur non modò mediatè, vt dixi, committendo suo confessario facultatem secum dispensandi, sed etiam immediatè, non tantùm quia cum tota communitate, cuius ipsi partes sunt, aliquando dispensant, sed quia cum seipsis in particulari, in omnibus denique casibus, in quibus cum subditis dispensare possunt, ita vt potestas, quam habent in subditos, sit mensura illius quam habent erga
4 se ipsos. Itaque si Episcopus in iure communi, aut in legibus Pontificiis, quoties dispensatio non reseruatur Pontifici, possit dispensare cum suis diœcesanis, secum quoque poterit, vnde etiam fit, vt qui habet facultatem generalem dispensandi cum aliqua communitate, cuius ipse est pars, possit per facultatem illam, quamvis delegatam, & non ordinariam in omnibus illis eâ dispensatione, si libuerit, vti: secùs verò si eius potestas ad certas quasdam personas limitetur, aut ad determinatum numerum, quamvis eæ non exprimantur: quia nihil potest extra limites concessæ facultatis, neque videtur mens concedentis delegatum in illa comprehendere.

5 Hæc porrò vniuersalis assertio probatur: quia neque iuri naturali, neque humano & positiuo repugnat; quod enim dici solet, iurisdictionem omnem exigere distinctionem personarum, falsum est, ex ipsis etiam aduersariis, qui dicunt principem suis legibus teneri, & quod inde consequitur, seipsum sua lege ligare: cur igitur se ipse soluere non poterit? Deindè cùm principis sit onera toti communitati distribuere, poterit quemlibet eximere, vbi suppetet iusta causa eximendi, quidni igitur & seipsum? Cur vnus ille peioris fuerit conditionis, cur Episcopus cogetur ad eiusmodi exemptionem perpetuò Pontificem adire, ipséque Pontifex, nisi totam legem tollat, aut illi ex parte deroget, perpetuò ligatus manebit, cùm nullum superiorem habeat, à quo solui possit? & cùm suo Confessario dare queat hanc facultatem, & totam etiam communitatem, cuius ipse quoque pars est, soluere possit, vt omnes fateantur, necesse est, quidni poterit id ipsum erga se præstare, & extra communitatem, vbi id consentaneum iudicabitur, se se soluere? in vtroque enim illo casu idem erga se ipsum exercet iurisdictionem. Neque dicas solutâ communitate manere quoque solutum Principem illo ipso iure, quo vnà cùm communitate ligabatur, non vi suæ legis, ex eiúsque natura: sed quia id postulat naturalis decentia & honestas, nempè caput esse conforme membris, & turpe esse imponere aliis onera, quorum te immunem præstes: nam tunc non erit propria & directa dispensatio. Deindè vbi ratio dictabit priuilegio vtendum esse principi in quibusdam casibus, tunc nulla erit indecentia, caput dissidere à reliquis membris, vti reuera dissidet in omnibus legibus pœnalibus, quibus nullus dicet subiacere principem, non tantùm quia cogi nequit à superiore, sed etiam quia non obligatur in conscientia subire pœnam, quam tamen iure naturali subire deberet ad seruandam eam conformitatem, atque ita mulctam pecuniariam lege impositam soluere teneretur. Deindè non posset nequidem facultatem concedere alteri, vt ab illo dispensaretur, v.g. suo Confessario, quod tamen vltrò concedunt aduersarij fieri posse: quia in iure naturali, quo ligaretur ipse Princeps, cum aliis quoque dispensare nequit, vti dicemus *inferius*; sed solum mutando materiam illam iuri naturali, aut diuino subtrahere; vndè etiam non placet quod Suar. *lib.6. de legib. cap.* 19. *n.* 17. dispensationem, qua sine causa secum dispensat princeps, inualidam esse dicit, etiamsi eadem subditis concessa, valida sit, sed illicita, eò quòd obligatio principis sit à iure naturali, in quo sine causa dispensatio nulla est: obligatio verò subditi præcisè sit à lege humana, quæ etiam sine causa, quamvis imprudenter, & iniustè data, tolli potest. Excipit tamen leges irritantes, quia eæ pœnales, aut quasi pœnales sunt & inferunt aliquam coactionē voluntatis, quatenùs eius consensus irritus fit, quod superioris cuiusdam voluntatis efficaciam exigit, neque ab eodem in se ipsum proficisci potest. Itaque in ea lege irritante & personam inhabilitante poterit secum dispensare princeps, cùm à nullo superiore cogi possit, & pœnam pati, siue cùm nullius superioris voluntatem, à qua eius consensus, & actus ad efficaciam pendeat, habeat. Verùm, vti iam dixi, eadem in his omnibus videtur ratio: nam sicut positâ lege præcipiente, aut prohibente, nascitur in principe, non ex ipsa quidem humana lege, sed ex iure naturali, & diuino obligatio in conscientia circa eiusmodi actus faciendos, aut non faciendos: ita positâ lege irritante, & inhabilitante nascetur quoque obligatio in eodem principe, non à lege humana sua, vel ab alio lata, sed à iure naturali. Quare quamvis includatur in lege irritante aliqua coactio, per quam consensus, & conatus voluntatis irritus fit, ea erit non à legislatore & principe in seipsum, sed à diuina voluntate, & à lege æterna, quæ est, vt aliàs diximus, ipsum ius naturale, aut ab ipsa natura, quæ quodammodò superior est: quare aut secum dispensare nequit Princeps, aut etiam validè dispensabit etiam sine causa, si tunc validè dispensaret cum subditis. Secum autem dispensare potest, quia,

vt diai, id non repugnat iuri naturali; obligatur enim tantùm indirectè ex morali quadam decentiâ se honestè conformandi cum suis subditis, quæ vbi necessaria non est, non tenebitur etiam indirectè suis legibus, atque ita ea dispensatio propria non est. Quod totum vltrò concedo, & ex dictis manifestè sequitur, & concedit Salas *disp.* 29. *de legib. sect.* 12. aut si dicas teneri principem suis legibus quoad vim directiuam, vt volunt aduersarij, poterit etiam secum dispensare indirectè, quatenùs dispensat cum tota communitate, cuius ipse pars est, & cur cùm directè dispenset cum singulis, qui sunt in ea communitate, non poterit eodem modo secum dispensare, cùm eiusdem communitatis & ipse nobilior, maximè quia licet tunc exerceatur actus iurisdictionis; ea tamen non est contentiosa, aut per modum sententiæ in foro etiam externo, ideóque potest ab eodem exerceri in seipsum, vt pluribus docet Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 3. *num.* 6. Vnde apparet cur neque ipse Pontifex se ipsum absoluere valeat, licèt multos alios actus iurisdictionis in seipsum possit exercere: quia nimirum datur absolutio per modum sententiæ iudicij, quod necessariò exigit ius statum inter partes, quas proinde necessariò distinctas esse oportet.

6 Hibes igitur, hanc dispensationem quâ vnus vtitur in seiplum non repugnate iuri naturali, quod ostendendum susceperamus: sed neque repugnat iuri positiuo, diuino, aut humano, cùm nullus locus, in quo id prohibeatur, assignari poterit hactenùs: quæ enim afferuntur continent peculiares & singulares quosdam casus, in quibus ob fraudes vitandas, ita cautum fuit, aut negant iurisdictionem contentiosam posse in seipsum exerceri, siue per modum sententiæ. Quod autem vulgò dicitur, eiusdem esse soluere, cuius est ligare, falsum est, si in vniuersum loquamur; quia Episcopi possunt ordinariâ potestate in quibusdam legibus pontificiis dispensare cum subditis, & tamen nequeunt illos ligare iisdem legibus, v. g. in lege generali ieiunij quadragesimali non ligat Episcopus, in casu tamen speciali cum aliquo dispensat, licèt nequeat in vniuersum ab illa lege dispensare, siue in illa omnes dispensare, & tollere legem. Vide plura apud Dianam *part.* 8 *tract.* 3. *resolut.* 16.

7 Dixi secundò dispensationem esse relaxationem vinculi: quibus verbis illam distinxi primò à licentiâ, absolutione, & permissione: licentia enim non fit contra ius, sed secundùm ius, nam per eam non aufertur obligatio legis, sed fit operatio secundùm modum ab ea præscriptum; iubet enim lex ne quid fiat, aut omittatur sine licentia, vnde qui potest dare licentiam nequit proptereà in lege dispensare, v.g. Episcopus potest ex iusta causa dare facultatem ingrediendi monasterium monialium, non tamen dispensare à clausura, sed solum facere iuxta tenorem legis, quæ ad eiusmodi similem ingressum licentiam requirit. Prælatus regularis dat licentiam Religioso aliquid accipiendi, aut donandi, non idcircò tamen in voto paupertatis, dispensat, neque dispensare potest, vt patet.

8 Absolutio quoque non est relaxatio vinculi humani, sed alterius propter ius humanum violatum inducti, neque est relaxatio iuris, quod maximè seruatur in tollendo eo vinculo. Cùm enim in pœnitente supponat debitâ dispositionem, & in absoluente potestatem, nullum ius in ea absolutionis minuitur, sed ea tota conformis est iuri dictanti, vt posita dispositione à iure requisita in pœnitente absoluatur, siue vinculo culpæ, siue censuræ fuerit innodatus.

9 Permissio quoque non est dispensatio: nam permittere est voluntariè actum aliquem non impedire, quem impedire posses, quod non est dispensare; alioquin Deus dum peccata permittit, dispensare diceretur: aut lex quæ aliquod crimen non punit, in eo dispensaret. Nihilominùs tamen quia per dispensationem tollitur necessitas aliquid faciendi, aut omittendi per legem inducta, dici potest esse permissio quædam, quia etiam non obligat facere actum nobis aliàs prohibitum, & ab eius prohibitione dispensat & eximit, censeri, & æstimari potest quædam dispensatio.

10 Secundò eadem particula, *relaxatio vinculi*, denotat effectum proximum dispensationis, nempè tollere obligationem, per legem inductam tùm culpæ incurrendæ, tum pœnæ subeundæ, quæ nonnisi propter culpam infligitur, quamvis hæ obligationes seorsim & non simul tolli possint, vt si cui antecedenter concedatur, vt non incurrat pœnam à lege, quam violat, latam, vti abrogari potest lex quoad vim coactiuam, manente vi directiuâ; sicut enim datur lex purè pœnalis, vt diximus *lib.* 4. quidni & poterit dari merè directiua? Poterit igitur dari dispensatio quæ solam obligationem conscientiæ tollat, quod tamen vix est in vsu. Aliquando etiam post contractam culpam pœna per legem debita telaaatur, quandò videlicet nondùm incursa est, v.g. censura nondum est inflicta: ea enim tunc tolleretur, vt dixi, per absolutionem, & non per dispensationem, sed quando censura ferenda erat, tunc enim condonatur, &, vt aiunt, ius vulneratur, & lex minuitur. Hos effectus proximos alij consequuntur, qui remoti dici possunt, v.g. valida beneficij aut Ordinum susceptio; contractus matrimonij, petitio debiti, & cæteri quidam.

11 Tertiò ex eo quòd dispensatio sit laxatio vinculi & iuris communis, seu legis vulneratio, aut imminutio, sequitur esse strictè interpretandum: est enim odiosa. Suar. *lib.* 6. *de legib. cap.* 2. *n.* 10. Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 1. *n.* 5. nam quæ à iure communi exorbitant nequaquam ad consequentiam trahenda sunt, *de regul. iur. in* 6. idémque apertè tradit. Bonifac. VIII. *cap.* 5. §. *ille verò de filiis presbyterorum*, *in* 6. Neque obstat quod *cap. Olim. de verborum significat.* & *l. Beneficium. D. de constitution. principum*, dicitur beneficium principis largissimè interpretandum esse: id enim intelligendum est, quoties gratia communis non est contraria iuri communi, sed solùm præter illud, & tunc illa ampliatio beneficij in solius principis præiudicium, & non alterius cuiuspiam tertij extenditur. Dicunt autem DD. dispensationem esse verè proprium beneficium, quando proprio motu principis, vt vocant, concessa est, quod non impedit, quominùs fuerit ab obtinente petita. Quare si Pontifex dicat se proprio motu concessisse, significat tantum, se nullam habuisse rationem causæ allatæ ab impetrante, vti ostendit fusè Suar. *lib.* 7. *de legibus, cap.* 12. *n.* 5. & nos *inferius*.

12 Ampliari tamen posse dispensationem in quibusdam casibus docet Sanch. *disp. cit. à n.* 5. Primò quando ea est inserta corpori iuris: tunc enim censetur lex quædam, & legis ampliationem recipit. Secundò quando versatur circa iuris communis materiam, illi consentaneè intelligenda est, atque cùm illa restringenda vel amplianda: atque ita licentia testandi Episcopo validat prius testamentum. Tertiò quoties aliundè constat de intentione concedentis. Quartò quandò per dispensationem fit reductio ad ius commune, quod fauorabile est, ac proindè dispensatio ad illud reducens, & priuatum emendans. Quintò quoties non fit vni alicui priuatæ personæ, sed toti communitati, v.g. Ordini religioso. Sextò si dispensatio data sit propter causam ad illam superiorem prudenter obligantem. Septimò quando alioquin illusoria & frustratoria redderetur, v.g. si dispensatio testandi facta Episcopo ad primum testamentum restringeretur, ita vt eo

reuocato,

reuocato, aliud condere nequeat: quia natura testamenti fert, vt sit vsque ad mortem reuocabile; quare facultas testandi nequit extingui condito primo testamento. Octauò extendi debet ad ea omnia quæ cum materia, in qua dispensatur, sunt inseparabiliter connexa. Ita qui licentiam habet possidendi plura beneficia, habet quoque non residendi simul in vtroque: quando verò aliqua sunt tantùm separabiliter connexa, & iam intelligitur dispensatio habere suum effectum in principali, ad accessoria extendi nequit, si ea quoque indigebant dispensatione. Quare dispensatio ad non residendum non extenditur ad perceptionem fructuum, quibus priuantur absentes, cùm hæc sint separabilia, & alia sit opus dispensatione, ne defectu residentiæ quis priuetur beneficio, alia verò vt absens fructus percipiat.

13 Dixi tertiò in definitione dispensationis, illam esse relaxationem vinculi legis humanæ, vt indicatem materiam, in quam cadit: sed de ea longior nobis erit disputatio *inferiùs cap. 5.* modò nobis satis sit eiusmodi materiam, vel solam, vel præcipuam esse obligationem ex humana lege contractam, si loquamur de propria & vera dispensatione, vti monuimus *lib. superiori*, de immutabilitate iuris naturalis disputantes.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit dispensatio.

Diuisio in tacitam, & expreßam, n. 1.
Quid tacita, n. 2. 3. & 4.
Secunda diuisio in puram, & commutatiuam, n. 4.
An commutatiua poßit fieri ab Episcopo, n. 5. 6. 7. 8. & 9.

1 DVplicem diuisionem dispensationis assignaui in secunda parte eius definitionis, quæ paulò fusiùs explicanda nobis est. Prima igitur diuisio dispensationis est in expressam & tacitam. Expressa est quæ propriis & apertis verbis conceditur, nulla tamen certa & concepta verba ad sui validitatem exigit, siue ex natura rei, siue ex iure humano: satis fuerit, si ea vsurpentur, quibus tum mens dispensantis, tum obligatio, quam relaxat, intelligatur, & declaretur, ad quod tamen non exigitur semper, vt materia, in quam cadit specificè exprimatur. Si cui enim Pontifex diceret, *In quacunque irregularitate, si quam in tali negotio contracturus es, dispenso tecum & in quocunq; impedimento matrimonij*, censetur in singulis irregularitatibus in eiusmodi negotiis contrahendis & in singulis impedimentis matrimonij dispensasse; quia quidquid in generali verborum significatione comprehenditur, censetur expressum, licèt non specificè ponatur. Non requiritur etiam consignari litteris nisi vt in foro externo fidem faciat. Neque denique necesse est ab eo peti, cui conceditur, aut saltem ex eius mandato, sed ab alio, v.g. eius amico, impetrato, aut proprio motu concedentis, nulla supplicatione aut precibus pulsati concessa, valida erit, ex Suar. *lib. 6. de legib. cap. 13. à n. 5. ad 11.* & Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 26. n. 4.* quia id neque ex sua natura malum est, neque vllo iure prohibitum: quod enim nullus pro alio agere possit sine eius mandato, *D. & C. de procuratoribus*, id de iustitiæ non gratiæ rescriptis intelligendum est. Immò *l. 6. C. de precibus Imperatori offerendis*, definitur valere beneficium à principe impetratum, à quocunque preces oblatæ sint. Non prodest tamen dispensatio ignoranti concessa, donec ab eo acceptetur, aut ab alio speciale mandatum habente, quod fusè docet Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 36. n. 2.* idque vnum fortasse voluerunt, qui dixerunt, dispensationem sine mandato eius, cui obtinetur, impetratam, nullam esse; quandò verò motu proprio conceditur, id verbis exprimi deberi, alioquin de ea constare nequit: secùs verò contingit, quando petitur, quocunque enim signo prodat superior se annuere petitioni dispensationem, eam expressam concedit.

2 Tacita dispensatio est quæ ex aliquo facto superioris præsumitur, quam tum in supremo principe, tum in prælatis inferioribus, in iis, in quibus dispensare possunt, etiam in lege superioris admittendam esse docet Suar. *lib. 6. de legib. cap. 13. n. 13. & tom 5. in 3. part. disp. 41. sect. 3. sub fin.* & Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 4. num. 17.* quia tantùm valet voluntas tacita, quantùm expressa in iis quæ certam formam aut verba non requirunt. Vnde *l. de quibus D. de legatis*, dicitur: *Quid interest suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis?* Et sanè videtur in vtroque, tum supremo, tum inferiori prælato par ratio, cùm in vtroque casu sit voluntas dispensandi, & signo sufficienti præsumpta vnà cum sufficienti quoque potestate, vt supponimus. Quod autem aliqui in inferiori prælato requirunt causæ cognitionem, &c. vndénam id colligunt? vel enim id ex natura rei ad validitatem dispensationis requiritur, quod falsum est, cùm id ipsimet negent in supremo principe; vel id exigunt in inferiori prælato, ex aliquo peculiari iure, sed illud assignandum foret, quod non faciunt, neque facere possunt.

3 Huius verò dispensationis modus duplex assignari solet. Primus quando prælatus imperat, aut concedit subdito aliquem actum, quem scit non posse ab eo legitimè exerceri sine dispensatione, siue dum illum ad similem actum inuitet, siue illum quacunque ratione factum admittat, quod passim fatentur omnes apud DD. citatos: quia princeps secum pugnantia non præcipit, vti tunc faceret: neque etiam iniqua iubet. Quare donec aliud euidenter constet, præsumenda erit facta dispensatio, & scientia prælati, qua nouit impedimentum, propter quod subditus non potest talem actum sine dispensatione facere, neque ea scientia, aut dispensatio tacita debet esse publica, vel de ea scripto, quo prælatus dicat se ex certa scientiâ dispensare, constare: sed sufficit ad conscientiæ forum, vt habeatur, certum fuisse prælatum de eiusmodi impedimento actus, quem imperat: in foro tamen externo probandum erit siue scripto eius, siue viâ iuridica: neque enim aliqua certa eius probationis ratio determinata est. Si verò princeps ignoret hoc impedimentum, aut per priorem aliquam dispensationem sublatum fuisse existimet, tunc imperando talem actum non dispensat etiam tacitè, in illo impedimento, quamuis verisimile sit eum cognito impedimento, aut eius duratione, fuisse similem actum subdito iussurum. Ita Sanch. *disp. 4. cit. n. 9. & 10.* ignorantia enim tollit consensum, à quo totam suam vim accipit dispensatio; in præsenti autem nullus est consensus, sed tantùm futurus est. Ergo neque est dispensatio, sed solùm futura est sublata illa ignorantia, neque adhuc concessum est quod erat princeps concessurus, positâ aliquâ conditione, quæ nondum posita est, verbi gratiâ scientia, nisi ex verbis eam esse mentem principis constet, ita vt ea voluntas sit tantùm conditionata ratione obiecti, non ratione subiecti, cùm sit verè præsens & in principe, qui vult eximere à lege, si talis conditio ponatur. Quare optimè

aduer

aduertit Suar. *cap. illo* 13. *cit. n.* 20. multùm interesse inter simplicem facultatem, quam nuper appellabamus licentiam in tali casu; quare non peccat Religiosus donans aliquid ex licentia præsumpta & tacita, quando expressam non potest tunc obtinere: quia ea donatio non est simpliciter prohibita, sed tantùm, vt ne fiat sine licentia, quæ ex communi vsu & prudentium iudicio ad voluntatem præsumptam extenditur. At verò quia actio, in qua dispensatur, est simpliciter, & consequenter mala, necessaria est præsens aliqua voluntas, & non tantùm futura vt ea malitiam & prohibitionem actionis tollat de præsenti, vt licitè fiat.

4 Alter modus tacitæ dispensationis est scientia, & patientia rationabilis prælati, qui scilicet videt, subditum facere quidpiam quod non potest sine peccato facere, propter impedimentum, quo scit illum esse obstrictum, & in quo ipse dispensare potest, & ita illum operari patitur; cùm tamen facilè possit inhibere subditum, nullo scandali metu; tunc enim iure plurimi præsumunt prælatum cum eo dispensare. Ita Sanch. *lib. 8. de matrim. disp.* 4. *n.* 56. Suar. *lib. 6. de legib. cap.* 13. *cit. n.* 22. Quoad conscientiæ forum: quia ea ratihabitio est de præsenti, támque necessariam ad tribuendam iurisdictionem, v. g. audiendi confessiones, & vt alienus Parochus intersit matrimonio, latè probat idem Sanch. *lib. 3. de matrim. disp.* 35. Addidi verò quando sine scandalo, aut alterius grauioris incommodi metu superior inhibere potest actum, quem videt exerceri à subdito: alioquin tunc non dispensat, sed inuitus id fieri patitur. Si etiam constaret prælatum illud ex mera negligentia, supinitate, & oscitantia permittere, præsumi non debet dispensare: quare docet Sanch. *lib. 2. disp.* 38. *n.* 15. dissimulationem, quâ patitur princeps coniuges in irrito matrimonio perseuerare, non esse dispensationem, cùm id causa vitandi scandali patiatur: idcircò Suar. ait contrariam sententiam, quæ est grauium doctorum, valere omninò in foro externo, in quo vix vnquam probare licebit concessam licentiam ex illa prælati taciturnitate, cuius plurimæ causæ esse possunt diuersæ à voluntate dispensandi cum subdito, quem operi prohibito iam accinctum videt.

Diuiditur secundò dispensatio solemni diuisione in puram & commutatiuam. Pura est ea qua purè & simpliciter soluitur vinculum legis, nullo alio opere veluti in compensationem, & commutationem imposito, quod tamen fit in commutatiua, in qua vinculum vnum in aliud commodius, siue minus, siue æque graue commutatur. Atque hanc dispensationem commutatiuam esse in vsu constat ex frequentibus & vulgatis votorum dispensationibus, & in matrimonij impedimentis illud irritantibus, & demùm ex *cap. licet. De feriis.* vbi Alexander III. permittit Tiburtiensi Episcopo, in omnibus Dominicis, & festis non solemnioribus halecum piscationem, *ita quòd post factam capturam Ecclesiis circumpositis, & Christi pauperibus congruam faciant portionem.*

5 Grauis tamē est difficultas an Episcopi dispensantes in legibus Pontificiis possint earum vice alia onera, maximè pecuniaria imponere, atque ita in legibus superioris dispensare, per aliquam commutationem. Negat enim id posse Sanch. *lib. 8. de matrim. disp.* 2. *n.* 14. & *disp.* 14. *n.* 2. & *lib.* 3. *disp.* 10. *n.* 8. quia plus est legem commutare, quàm in ea dispensare: quare qui habet facultatem ad vnum, non habet facultatem ad aliud, quod maius est: quæ consequentia manifesta videtur. Antecedens verò ostenditur: quia per dispensationē tollitur quidem totum vinculum legis, & obligatio, per commutationem autem tollitur quidem illud totum vinculum, & prætereà nouum aliud iniicitur, ad quod nouâ potestate opus est. Atque hinc Sanch. reddit discrimen inter voti & legis dispensationem; nam in voto plus est dispensare, quàm commutare, cùm contrarium contingat in lege, in qua commutare plus est quàm dispensare. Nam in voto, per dispensationem tollitur omninò vinculum voti, quod non fit in commutatione illius; nam manet idem votum circa materiam commutatam: quare violatur votum, si non impleatur in materia commutata, & tamen non violatur lex, si non seruetur id in quod inferior illam commutauit, quia ille nouam legem edere nequit. Et sanè vouens potest ipsemet votum in aliquid melius commutare; quod nemo de lege dixerit.

Quæ omnia confirmantur ex eo quòd ille, cui aufertur potestas commutandi non ideo priuatur potestate dispensandi, & tamen si in facultate dispensandi contineretur facultas commutandi tanquam aliquid maius, id dicendum esset: quia argumentum à minori ad maius vbique valet; qui enim nequit minus, non potest etiam maius, vnde multò magis sequitur argumentum contrarium affirmatiuè non valere in hoc casu: si potest dispensare, ergo & commutare; & rectè negari consequentiam. Suam tamen sententiam ita limitat Sanch. *lib. 3. cit. disp. n.* 10. quando materia, & causa dispensandi fuit delictum aliquod: tunc enim apponi potest dispensationi ab Episcopo mulcta pecuniaria, non per modum commutationis, sed in pœnam delicti commissi.

Contrariam sententiam tanquam probabiliorem constanter docet Suar. *tract. 2. de religione, lib. 2. cap.* 33. *n.* 10. & *tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 20 *n.* 15. & *lib. 6. de legib. c.* 16. *n.* 4. cùm videamus frequentem esse illum vsum in ieiuniis, feriis, & aliis eiusmodi, in quibus solent Episcopi per aliquam alterius rei, vel operis commutationem dispensare. Et probatur: quia commutatio neque ex sua natura mala est, neque facultatem Episcopi excedit: licita igitur est, cùm ex nullo alio capite prohiberi possit. Non esse verò ex natura sua malam talem commutationem inde patet; quia alioquin nunquam licita fieri posset, neque vlla iniuria fiet petenti dispensationem: quamvis enim iustè, & ex causa iusta petat, potest tamen esse causa iusta ad concedendam tantùm onerosam vel mixtam, & ad dispensationem commutatiuam, & non sufficere ad puram omninò & simplicem dispensationem; immò quamvis ad eam sufficeret, non impediret tamen eam veluti commixtionem gratiæ, & aliûs cuiusdam oneris. Nam cùm superior posita etiam illa causa iusta possit negare dispensationem: quandoquidem iusta causa non obligat superiorem ad concedendam dispensationem, sed facit tantùm vt si concedatur, iustè & validè concedatur, poterit illam vel negare, vel non nisi limitatam, & imminutam concedere. Nulla quoque fingi potest in hoc casu simoniæ vmbra, quod concedit ipse Sanch. in votorum commutatione. Itaque ex nullo capite dici potest naturâ suâ esse mala eiusmodi commutatio. 6

7 Non etiam vllo iure prohibetur: quod enim Trident. *sess.* 25. *cap.* 18. gratis fieri iubet dispensationem, nihil prorsùs vrget, nam cùm in vniuersum de omni dispensatione loquatur, prohiberet etiam à Pontifice fieri eam commutationem; quod tamen Sanch. & alij ipsi concedunt. Deindè non aliud intendit suo decreto Tridentinum quàm ne in concedendis istis dispensationibus committatur simonia, sed gratis dentur, quod etiam fit in dispensatione commutatiua, in qua vnum onus non imponitur loco alterius propter ipsam dispensationem, sed propter diuinum cultum, cui fauetur, quoties vnum opus pium in voti dispensatione non tollitur omninò: sed eius vice aliud substituitur:

ſtituitur: in aliis verò diſpenſationibus variis ex cauſis & titulis, non in compenſationem & pretium diſpenſationis, quæ eſt actus iuriſdictionis ſpiritualis, quidpiam imponi poſſe latè docuimus *q.18. de ſimonia conſectar. 11.*

8 Poteſtatem huius commutatiuæ diſpenſationis eſſe in inferioribus prælatis negabat Sanch. ſed omninò malè; cùm enim ea poteſtas ſit in ſuperiori, in ordine ad proprias leges, poſſitque illam committere inferiori, quoties illi ſimpliciter & abſolutè facultatem facit diſpenſandi, eam nos imminuere non debemus & limitatam dicere ac interpretari; quia, vt ſtatim dicemus, poteſtas diſpenſandi ordinaria, immò & delegata, amplianda eſt, & non ſtrictè interpretanda, cùm ſit beneficium principis, in cuius ſolius præiudicium cadit, vt apparet in voto, quod commutari poſſe ab eo, qui illud per putam diſpenſationem tollere poteſt, concedit Sanch. neque differentia *ſuperius* allata ſatisfacit: quia etiam in voto per commutationem tollitur obligatio, & in alia materia ponitur, neque circa vtramque materiam eſt vna numero materia, ſed diuerſa, quamvis eiuſdem ſpeciei. In motatione autem legis mutatur quoque ſpecificè obligatio; quia in aliam virtutis materiam cadit: ſed hoc nihil facit ad hunc caſum. Cùm autem poteſtas commutandi, aut diſpenſandi dicitur maior aut minor, vel conſideratur in ordine ad diuerſos effectus, vel ad eundem: priori modo eſt maior tantùm extenſiuè commutatio, eo quòd habeat plures effectus: nam tollit votum vinculum, & aliud ponit: diſpenſatio tamen maior eſt intenſiuè, & in ordine ad vnum eundémque effectum, relaxationem videlicet vinculi, quod totum tollit; compenſatio autem nonniſi diminuit, & cum ſimili onere commutat. Qui igitur committit facultatem purè & abſolutè relaxandi vinculum, dat etiam ex parte facultatem ſoluendi illud per commutationem: Quare valet etiam hoc loco argumentum à maiori ad minus, quia hoc minus continetur in maiori, tanquam pars in toto, atque ſicut in voti commutatione, pars, quæ relinquitur, oritur ex voluntate vouentis; quod diſcrimen vrgebat Sanch. *diſp.* 10. *cit. lib.* 3. negans id in lege fieri; idem tamen ibi contingit, nam noua obligatio ex commutatione legis orta ſuppooit conſenſum eius, cum quo diſpenſatur, acceptantis vnam obligationem loco alterius, ac proinde in neutro caſu excedet hæc commutatio poteſtatem ita diſpenſantis.

9 Limitat tamen Suar. ſuam hanc ſententiam, vt ea commutatio iuſtè fiat, quoties ſubditi eximuntur à lege, quæ onus aliquod imponebat: non verò quoties diſpenſatio cadit in alia quædam, quæ tantùm ſeruando ordini, bonóque communi vitandíſque periculis, & quibuſdam reipublicæ incommodis ſeruiebant. Atqua ita quoties diſpenſatur in denuntiationibus præuiis matrimonij, negat imponendam eſſe mulctam pecuniariam: quia ea lex tendit tantùm ad vitanda pericula, quæ in matrimonio occurrere poſſent, quibus mulcta non medetur, atque adeò impertinens eſt ea commutatio, immò & iniuſta: ſecùs ſi imponeretur abſtinentia à copula, donec diligentia aliqua denuntiationibus æquiualens, etiam cum aliquibus expenſis fieret, quod ipſum ait in inteſtitiis ad ordines diſpenſandis, aut dandis litteris dimiſſoriis ſeruari poſſe.

His duabus ſolemnioribus diuiſionibus aliæ poſſent addi, in debitam & gratuitam, plenam, ſemiplenam & pleniſſimam, validam & inualidam, iuſtam & iniuſtam, quæ faciles ſunt, de quibus vide Sal. *diſp.* 20. *de legib. ſect.* 2. in quibus immorandum non videtur.

CAPVT IV.

De poteſtate diſpenſandi.

EXPLICATA natura & definitione diſpenſationis, venio ad eius cauſas, quarum prima inter externas eſt effectiua, ſic appellamus poteſtatem à qua prodire debet, & effici diſpenſatio. Hæc porrò poteſtas duplex tantùm eſſe poteſt, nimirùm ordinaria, & delegata; de qua vtraque paucis hoc loco nobis agendum, ſuppoſitis iis quæ de poteſtate iuriſdictionis, qualis eſt poteſtas diſpenſandi, dicemus fuſiùs *tom.* 3. *operis*, vbi de vtraque Hierarchia diſputabimus.

QVÆSTIO I.

De poteſtate ordinaria diſpenſandi.

Quid ſit ea poteſtas, n. 1.

An Epiſcopus ratione ſui officij poſſit diſpenſare, n. 2. & 3.

Quando id poſſit, n. 4. & 5.

Quid de Archiepiſcopo in legibus Synodi prouincialis, n. 6.

POteſtas diſpenſandi ordinaria eſt tum in ſupremo principe, quo nomine intelligo quélibet ſuperiorē ſtatum legem, tum in æquali, cuiuſmodi ſunt omnes ſucceſſores, qui pari poteſtate cum iis, à quibus leges emanarunt, exiſtunt, tum in inferiori circa leges latas à ſuperiori, & ſi earum diſpenſationem ſibi non reſeruarit, niſi in caſibus, in quibus ſpecialiter id concedit, quæ mirè grauis eſt difficultas. 1

Nam poſſe Epiſcopum ratione officij & ex ordinaria poteſtate in legibus pontificiis è iure communi in omnibus caſibus non reſeruatis ſpecialiter Pontifici diſpenſare grauiſſimi putant DD. quia quod poteſt Pontifex in toto orbe, id poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi pertineant ad vniuerſalem Eccleſiam, cuiuſmodi ſunt articuli fidei. Quod axioma innumeri tenent apud Sanch. *lib.* 1. *de matr. diſp.* 61. *n.* 3. ipſéque ſequitur demùm *cap. quia, de ſent. excommunicationis,* Pontifex ait, Epiſcopum poſſe abſoluere excommunicatum ob communicationem cum excommunicato, etſi ea excommunicatio ſit à iure, *quia cum* (inquit) *conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi:* & denique in feſtis, ieiuniis & aliis eiuſmodi, quæ pertinent ad leges Pontificias, vulgò diſpenſant Epiſcopi ſine vlla peculiari commiſſione. 2

Contrariam ſententiam docet Suar. *lib.* 6. *de legib. c.* 14. *n.* 4 Sal *d.* 20. *n.* 20. Sanch. *lib.* 2. *de matr. d.* 40. *n.* 1. Val. *d.* 7. *q.* 9. *punct.* 9. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 15. *q.* 7. Rebuff. *in praxi.* 1. *par. tit. de tranſlatione monacho. n.* 9. & alij. Quia non poteſt inferior legem ſuperioris eo inuito 3

uiro, aut non consenriente tollere, cùm & ratio physica & moralis, ac bonæ gubernationis ordo id postulet, neque officium, cùm inferius sit à superiori, hanc vim dare potest inferiori, qui ratione sui officij semper manet inferior. Quare qui causam huius potestatis ab officio petunt, petunt principium, nam quærunt, an officium inferius det hanc facultatem in legibus superioris dispensandi; axioma autem illud vulgare quod Episcopalem dignitatem ratione diœcesis particularis æquiparat pontificiæ, sane intelligendum est, cùm in multis peccet, neque vnquam Episcopis matrimonium rato dispensárunt, aut ministerium Confirmationis Ordinúmque minorum simplici sacerdoti commisère, vel indulgentias plenarias concessère, aut Religiones approbare possunt in suis Episcopatibus, quæ tamen omnia potest in orbe Pontifex. Verùm Episcoporum, vbi aliquæ leges à superiori conditæ sunt, potestas restricta est ex ipsa rei naturá. Caput autem illud nuper quod afferebatur, loquitur tantùm de absolutione à censuris, quæ, vt alias dixi, non est contra ius, sed secundùm jus, & cùm ad bonum vsum Sacramentorum pertineat, non solùm Episcopo, sed etiam Parochu permittitur eo capite à Pontifice, vbi non est specialiter reseruata, quis autem dicat Parochum in omni lege dispensare posse, vbi non est ea dispensatio reseruata superiori.

4 Casus autem, in quibus tacita vel expressa commissione possunt in legibus Pontificiis dispensare Episcopi, hi numerantur. Primò quoties ius eam facultatem concedit, vel specialiter, vel per clausulam generalem, vt dum prohibet aliquid fieri nisi dispensetur, neque addit à quo sit dispensandum, vt latè habet Sanch. *d.* 5. *num.* 1. *lib.* 8. *de matrim* inutilis enim esset ea clausula, nisi de dispensatione ab Episcopo intelligeretur; quare satis eos constat Pontifices dispensare posse, quod tamen ita temperat Sanch. vt ea lex sit lata subditis, non Episcopo: nam tunc in proprio facto dispensaret, sed si potest secum dispensare in omnibus in quibus potest cum aliis, quidni hoc loco? Secundò, quando canon est Concilij generalis, & non solius Pontificis: (tunc autem Concilij est, quando constitutio originem trahit à Concilio, etsi illi Pontifex interfuerit, secùs quando originem trahit à Pontifice, etsi ipse dicat se ita iubere sacro approbante Concilio,) & quando in decreto dicitur sumptum ex aliquo Concilio, aut alia ratione, illud Pontifex tribuit Concilio, vt cùm ait se definiisse ex consensu Concilij: secùs quando ait ex consilio Concilij. Ratio autem, propter quam eiusmodi constitutiones nequeant ab Episcopis relaxari per dispensationem, etsi clausula illa generalis, de qua supra, sit, est: quia decreta Concilij egent expressâ derogatione, quam concessam esse Episcopo per ea verba generalia non est præsumendum.

5 Secundò, quando res est leuis momenti molestum esset in his minutiis supremum Principem adire. Tertiò, in iis quæ frequentissimè occurrunt; quia in his facilè præsumitur Principem nolle obligare ad frequentem recursum ad eum. Quartò, quando magna ingruit necessitas, neque potest adiri Pontifex in quibusdam matrimonij casibus. Ita Sanch. *lib.* 2. *de matrim. d.* 40. Vasq. *d.* 178. *c.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 15. Suar. *lib.* 6. *de legibus cap.* 14. Salas *d.* 20. *n.* 25. qui plures alios citant. Quintò, consuetudo hanc iurisdictionem dedit, vt in feriis, & ieiuniis vulgò dispensatur ab Episcopis.

6 Altera difficultas est, an hæc potestas sit in Archiepiscopo respectu legum à Prouinciali Synodo latarum? videtur enim illius caput, cùm præsideat sicuti Pontifex Concilio œcumenico. Nihilominùs dicendum est, id non posse cum Suar. *lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 5. Sanch. *lib.* 8. *d.* 17. *n.* 15. quia Archiepiscopus inferior est Synodo Prouinciali, cum ab eo ad Synodum liceat appellare, eius quidem est cogere Synodum, eámque dirigere, & cùm ipse non possit suffraganeos Episcopos punire, aut eorum diœcesibus leges imponere, quod tamen potest etiam Synodus quia ampliorem iurisdictionem habet.

Secùs tamen dicendum est de Episcopo respectu Synodi diœcesanæ, quia ea non habet iurisdictionem distinctam a iurisdictione sui Episcopi, cùm omnes in eam conuenientes careant iurisdictione externi fori præter vnum Episcopum, ea tamen ad legum-lationem necessaria est: quare si quæ statuta in ea fiant, vim suam obtinent ab Episcopo, qui tamen suos Parochos coëgit, vt res maiori prudentia, & suauitate statuerentur. Quare Bellarm. *lib. de Conc. c.* 4. negat propriè eas Synodos dici Concilia: limitat tamen Sanch. *disp. illa* 17. *num.* 29. nisi Episcopus suam legem curarit à Pontifice confirmari, aut ipse iuramento non stabilierit, cùm nequeat secum aut in iuramento, aut in legibus pontificiis, inter quas censentur statuta Synodi à Pontifice confirmata, dispensare non poterit in hoc casu, vt apparet, neque autem si statutum transierit in contractum in alterius commodum, quamvis ex graui aliqua possit rescindi ille contractus.

QVÆSTIO II.

De potestate dispensandi delegata.

Quid sit, & quotuplex, n. 1.
An sit stricti iuris, & odiosa n. 2.

Altera potestas est delegata, eáque duplex: nam vel personæ petenti dispensationem conceditur, vt eligat personam à qua dispensetur, vt fit in iis, quæ viæ Pœnitentiariæ obtinentur, vel datur facultas immediate ipsi delegato; quod iterum duplici ratione fit. Nam vel datur limitata quædam facultas, vt cum certa persona in certa lege, aut determinata materia dispenset, vel ampla & absoluta facultas in lege aliqua aut pluribus dispensandi, quando fit concessio, aut limitata aut petenti immediatè dispensationem, totus fauor est ratione hominis dispensandi, cùm ad eius preces ordinariè fiat: quandò verò ampla est ea facultas & generalis, conceditur in fauorem delegati seu dispensatoris. 1

Dixi autem facultatem dispensandi limitatam, siue immediatè donetur delegato, siue personæ dispensandæ, esse stricti iuris & odiosam, ac proindè restringendam; generalem verò esse fauorabilem & ampliandam. 2

Prima pars est Sanch. *lib.* 3. *d.* 2. *n.* 6. Suar. *lib.* 6. *c.* 17. quia tunc non est tam dispensandi facultas, quàm ipsa dispensatio iam inchoata, & quodammodo executionem expectans; dispensatio autem stricti iuris est odiosa, vti dictum fuit.

Altera pars communissima est, vt apud Sanch. & Suar. *ll. cc.* videbis, quia est fauor principis, & non est ipsa dispensatio, estque secundùm ius, quia est necessaria ad suaue, & commune regimen, atque ex regula generali superiùs est indicata beneficium principis, maximè quando in fauorem communitatis vergit, latè est interpretandum, nisi consuetudine inducta esset quædam aut interpretatio, aut restrictio illius facultatis, circa certam materiam. Quare in dubio an

potestas

potestas dispensandi ad aliquam materiam extendatur, interpretanda est extendi secùs quàm se habeat dispensatio.

QVÆSTIO III.

Consectaria.

EX his quæ de vtraque ista potestate dispensandi tum ordinaria, tum delegata diximus hactenùs, plurima in praxim deduci possunt, atque imprimis.

CONSECTARIVM I.

1 An inferiores prælati possint dispẽsare in legibus superioris non reseruatis, quandò ille sibi vel expresſè, vel tacitè eam dispensationem non reseruat, v. g. Episcopus in legibus Pontificis; id enim posse affirmant quando specialiter id illis non prohibetur, Basil. Poncius *q. 4. parte de Sacram. Confirmation. cap. 3. numero quinto*, Valerus *in differentiis vtriusque fori, vers. dispensatio, different.* 8. Vega *de iudiciis* & alij adducti à Diana *part.* 8. *tractat.* 3. *resolut.* 11. in quibus est Bannius *tom.* 3. *Theol. moral. lib.* 2. *tract.* 9. *q.* 12. *assert.* 3. quia ea facultas maximè in rebus leuioribus moraliter necessaria est ad bonam populi gubernationem. Contrarium docet S. Thom. 1. 2. *art. 4. ad* 3. vbi disertè ait in lege humana publica nullum posse dispensare, præter illum, à quo lex habuerit auctoritatem, aut eum cui commiserit. Sequuntur sanctum D. passim recentiores, Suar. *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 14. Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp* 5. *numero* 9. Gutierrez. *lib.* 1. *Canon. qq. cap.* 5. *num.* 10. Valentia *tom.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct. vltimo.* Granad. 2. *part. controu.* 7. *tractat.* 3 *part.* 2. *sect.* 1. *num.* 55. Gordon. *lib.* 3. *sum. q.* 13. *cap.* 3. Amicus *tom.* 6. *sect.* 4. *num.* 55. Azor. 1. *part. instit. lib.* 5. *cap.* 15. *quæst.* 7. alijque & nos *superiùs q.* 1. vbi id ex iure ipso ostendimus, estque euidens ratio: quia inferior nequit voluntatem superioris reuocare; quandiu autem illa non reuocatur vbi semel fuit lege explicata, semper manet, atque adeò obligat: neque enim inferior reuocare potest superioris voluntatem, quæ ab illo nulla ratione pendet. Ad id igitur opus est potestate saltem implicitè sibi à superiore concessa, quod non facit via ordinaria illi ad gubernationem subditorum potestate facta, ad quam necessaria non est potestas dispensandi in omni lege & voluntate superioris. Inde enim potiùs oriretur rectæ gubernationis perturbatio, & nulla ferè esset subordinatio prælati inferioris ad superiorem; quæcumque enim statueret, superior nisi illa sibi expresſè reseruasset, possent ab inferiore dispensari, & ab illorum obseruatione passim subditi solui. Quamvis enim lege latâ id fieri non posset, peculiari tamen cum singulis dispensatione id facere liceret cum insigni sine dubio totius disciplinæ iactura. His accedit & altera ratio: quia lex superioris, vt superioris est, hoc est, quando talis est, vt ab inferiori ferri non possit, siue ratione grauitatis materiæ, siue ratione vniuersalitatis, siue alia quacunque de causa, continet implicitam & virtualem prohibitionem, ne quis inferior audeat illam mutare, minuere, aut in ea dispensare, neque requiritur expressa alia, & magis explicita de ea re prohibitio; alioquin inutilis ferè esset illa lex superioris prælati, & totus eius vigor, saltem in casibus singularibus, penderet ab arbitrio inferioris prælati, vt vides.

2 Vnde videas male Valerum in *differentiis vtriusque fori vers. dispensatio. difficult.* 9. *num.* 4. dixisse Parochos posse circa proprias oues omnia quæ Episcopus potest, nisi sint specialiter reseruata: quam æqualitatem potestatis Parochorum cum Episcopali, hac in parte sapienter reiicit Granad. 2. *part. controu.* 7. *tract.* 3. *parte* 2. *disp.* 17. *sect.* 1. *n.* 9. cùm nullum in iure fundamentum habeat, & perpetuò duæ illæ potestates inæquales habitæ fuerint, quamvis consuetudo circa dispensationem in ieiuniis, & festorum obseruatione, vbi necessitas vrget, neque potest adiri Episcopus, quidpiam concesserit Parochis; quod etiam notat Sanch. *lib.* 3. *de matrim. disp.* 9. *n.* 27. sed illud ad cætera non est ampliandum, cùm non in iure, vt dixi, sed in consuetudine fundetur, quæ vbique eadem non est, sed plurimùm diuersa, & variis ex causis inducta, quæ in omni loco non valent.

Dices, Episcopos dispensare in censuris Pontificiis, siue à Pontifice latis, quando non reseruantur ab ipso Pontifice eas infligente, vt dicitur, cap. *Nuper de sententia excommunicat.* vt in votis, quod item verum est in ieiuniis, & festis, quæ tamen sunt leges Pontificiæ, & in aliis legibus Pontificiis poterunt æquè dispensare, quoties id illis non fuerit specialiter prohibitum. 3

Respondeo, eam vniuersalem consequentiam non rectè deduci ex casibus particularibus, maximè cùm in illis casibus est singularis aliqua ratio, & non vniuersalis, quæ cæteris quoque factis, licet singularibus conueniat, certúmque est argumentum à similitudine rationis non valere in iure, sed solũ ab identitate vti *lib.* 9. dicemus *inferius*. Et quidem *in cap. Nuper.* Innocent. III. cuius est hoc caput scribentis ad Vtarissensem Episcopum, non agit nisi de censuris, non verò in vniuersum de legibus & Canonibus Ecclesiasticis. Quare ex absolutione à censuris non reseruatis minimè licet arguere ad dispensationem à Canonibus, quorum obligatio non potest ex natura rei solui, nisi à superiore, vel æquali potestate illi, qui tulit, vt iterùm *inferius* dicemus. Deindè cùm Innocentius permittit Episcopo censuras aliquas etiam latas à Canone Ecclesiastico solui, iam ille Episcopus non dispensat in lege communi, & Ecclesiastica excommunicante communicantem in quibusdam cum excommunicato, sed agit secundùm legem Ecclesiasticam, prout illam Pontifex æqualis potestatis cum illo, qui eam tulit, interpretatur: atque adeò Episcopus in illo casu agit ex facultate sibi facta excommunicationem, de qua ibi agitur, soluendi. Atque hæc facultas, quam facit Innocent. Episcopo absoluendi à certa censura non reseruata, non est vniuersalis, alioquin posset Episcopus à quacunque censura non reseruata, saltem in eadem specie excommunicationis absoluere, quod tamen negat idem Innocentius, aut saltem non concedit: quæsierat enim ab Innoc. idem Episcopus, an qui scienter communicant cum nominatim excommunicatis, possint à simplici sacerdote, Episcopo, vel Archiepiscopo absolui. Respondet Pontifex, duplicem esse communicationem, vnam in crimine criminoso, quæ est quædam participatio illius criminis; alteram in consuetudine, salutatione, & aliis; & vtramque communicationem damnari, indigetéque absolutione: priorem tamen ab eo, qui damnauit, vel eius superiore requirendam esse: secundam ab Episcopo, vel proprio Sacerdote absolui posse, *Quia conditor Canonis, qui eius absolutionem sibi specialiter non reseruauit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Quæ ratio, vti apparet ex toto contextu, restringi debet ad illam excommunicationem ortam ex communicatione in osculo, oratione comessatione, & aliis similibus; quia si vniuersaliter ad omnem excommunicationem ex qualibet communicatione extendatur, valebit etiam in absolutione excommunicationis, 4

propter communicationem, etiam in crimine criminoso; quod tamen disertè negat: eam enim petendam ait ex merito delicti ab eo qui excommunicationem inflixit, vel eius superiore. Quod tamen verum non erit, *si conditor Canonis qui eius absolutionem sibi specialiter non reseruauit*, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Atque ita hic excommunicatus ab Episcopo, vel ab alio, vel ab illo proprium absolutionis beneficium obtinere poterit, quod menti Pontificis contrarium omninò est. Et sanè dum Concilium Tridentinum facit potestatem Episcopis in criminibus occultis, & dum non est facilis recursus ad Pontificem dispensandi, eo ipso significat in aliis criminibus, quæ occulta non sunt, aut quando facilè est ad Pontificem recurrere, illos dispensare non posse, etiamsi reseruata non sint. Denique cùm absolutio diuersæ rationis existat à dispensatione, qui potest absoluere à censura, non statim potest à lege dispensare. Cæteræ dispensationes allatæ de votis non reseruatis, ieiuniis, festis & aliis quæ permittuntur Episcopis, aut quandoque Parochis, consuetudine quadam & longo vsu permissæ sunt, ob frequentem sæpiùs necessitatem, vt in ieiuniis, & festis, &c. Quare nihil in aliis casibus concludi validè poterit.

5 Quod idem concedimus in rebus leuioris momenti, & quæ non obligant sub mortali, vt ait Soto, in quibus molestum esset tam frequenter, vti contingunt, ad supremum legislatorem recurrere: eáque in his dispensandi facultas videtur necessaria ad suauem, & promptam gubernationem, atque adeò illis à legislatore concessa, quod existimarem si res grauior esset, & insolens rarissiméque contingens, vt si peteret dispensationem nunquam in tota vita ieiunandi, aut, si Sacerdos existat, nunquam recitandi officium.

Quando etiam materia legis singularis est, & alicuius Episcopi subditis omninò propria, volunt aliqui Episcopum posse cum illis dispensare: quod tamen negat Suar. cùm contrariam praxim videamus; sed Valent. 1. 2. *disp.* 7. *q.* 5. *punct.* 9. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *q.* 7. *cap.* 15. contrarium volunt.

Consectarium II.

An Archiepiscopi possint dispensare cum Episcopis suæ prouinciæ.

1 Archiepiscopi non possunt dispensare cum Episcopis suæ prouinciæ & suis suffraganeis. Ita Ferdinand. à Castropalao *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 8. §. 3. Basil. Poncius *lib.* 8. *cap.* 5. *n.* 10. Suar. *lib.* 6. *de voto, cap.* 11. *n.* 3. Fagundez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 41. *num.* 14. contra plures citatos à Merolla *disp.* 4. *num.* 140. eò quòd Archiepiscopus habeat iurisdictionem ordinariam in suffraganeos. Verùm neque de hac iurisdictione constat, neque illa necessaria est: nam vel illæ leges sunt ipsiusmet Archiepiscopi, vel Pontificis & Concilij generalis: prioribus neque Episcopi neque eorum subditi ligantur, ideoque nullâ indigent dispensatione: at verò legum à Pontifice, aut generali Concilio latarum, æquè Archiepiscopis, atque Episcopis suffraganeis, qui omnes illis ligantur, prohibita est dispensatio, vel si aliquo casu concessa est, æquè etiam Episcopi cum sibi subditis atque Archiepiscopus poterunt dispensare, vti auctores relati, optimè docent. Hinc sequitur.

2 Tertiò Archiepiscopum non posse cum subditis suorum suffraganeorum dispensare, cum in suam dumtaxat diœcesim iurisdictionem ordinariam habeat, non verò in diœceses suorum suffraganeorum, nisi in quibusdam causis ad ipsum per appellationem delatis, vti traditur *cap.* 1. *de officio legati, cap. Duo. de officio Ordinarij*, *& cap. Pastoralis. eodem tit.* sic enim habet Alexander. III. *primo illo capite: Sanè licet idem Archiepiscopus metropolitico iure audire non debeat causas de Episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum.* Et Innocent. III. rescribit Tirensi Archiepiscopo, vt habetur apud ipsum Innoc. *lib.* 1. *Ep.* 54. non Turonensi, vt in vulgatis. *cap. Duo. de officio Ordinarij*: neque Archiepiscopum, neque Patriarcham Episcoporum, & Clericorum suorum suffraganeorum causas nisi per appellationem posse cognoscere dicit. Eadem significat *cap. Pastoralis, eodem titulo.* idem dicitur *Can. Conquestus.* 9 *q.* 3. rationem reddit Innoc. *in cap. Duo,* quia primates vel Patriarchæ nihil iuris habent præ cæteris nisi quantùm sacri Canones, vel prisca consuetudo, quæ tribuit iurisdictionem, illis permittit, ita vt secundùm Nicænos Canones sua priuilegia seruentur Ecclesiis. Non poterit igitur cum istis, in quos nullam habet iurisdictionem, dispensare, quare ita docent passim omnes, quorum aliquos refert Diana *par.* 8. *tract.* 3. *resolut.* 14. quòd si Episcopus dispensationem deneget, poterit Archiepiscopus per appellationem pulsatus, illam concedere, cum in eiusmodi causa sit iudex ordinarius. Possunt verò subditi ab Episcopo dispensationem denegante ad Archiepiscopum recurrere vel per appellationem, si iniustè negarit Episcopus, cùm concedere teneretur, vel implorando Archiepiscopi auxilium, vt ex misericordia secum dispenset negante Episcopo gratiam, quam concedere poterat, licèt ad eam minimè teneretur. Ita Sanch. *lib.* 4. *in decalog. cap.* 38. *n.* 12. *& cap.* 47. *n.* 10. *& lib.* 3. *de matrim. disp.* 20. *n.* 21. *& seq.* Henriq. *lib.* 14. *de irregul. c.* 18. *n.* 3. Auila *de censur* 7. *part. disp.* 20. *dub.* 6. *notabili* 2. *circa primam conclus.* contra Ferdinand. à Castropalao *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 7. §. 3. *n.* 2.

Quartò Archiepiscopus, dum prouinciam suam visitat, nequit cum subditis Episcoporum sibi suffraganeorum dispensare. Ita Ferdin. *loco statim citato*, allegans Sanch. Suar. & Poncium, quibus addas Sayrum *in Claui lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 8. & Fagundez. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 41. *n.* 13. contra Auilam. 2. *parte de censur. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 10. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 18. *n.* 3. Gomes. *in Bullam Cruciatæ, clausula* 10. *n.* 58. Barbos. *de potestate Episc.* 2. *p. allegat.* 39. *n.* 19. Ratio nostra est: quia Archiepiscopus etiam dum actu visitat non habet nisi ea priuilegia, quæ ipsi vel à iure, vel à consuetudine concessa sunt: etenim non est ita superior simpliciter, vt possit omnia in tota prouincia quæ velit pro arbitrio, sed eius potentia, etiam tunc limitata est: neque enim dimissorias ad ordines concedere, neque in denuntiationibus matrimonij dispensare; potest tamen suffraganeos, & eorum subditos in pœnitentiæ foro absoluere, quia id illi conceditur *cap. fin. de censib. in* 6. Verùm iam initio docuimus, absolutionem, & dispensationem plurimùm differre, neque qui potest absoluere, poterit etiam dispensare, vt vides in Parochis. 3

Quoties in Canone, siue in lege dicitur, *nisi in ea dispensetur*, neque significatur à quo facienda sit dispensatio, eo ipso conceditur inferiori superioris facultas in ea dispensandi. Ita fusè Amicus *tom.* 5. *disp.* 6. *sect.* 5. *n.* 63. quia alioquin inutilis & superflua foret ea clausula, nullum siquidem haberet effectum: quia aliunde certum est superiorem in tali lege, & Canone dispensare posse, qui vel illam tulit, vel æqualis, aut maioris potestatis est, nisi forte solum prælatum Canon ille obligaret, quia non videtur fuisse

mens

mens legislatoris, vt ipse prælatus, qui eâ lege tenetur, secum ipse dispenset. Erit igitur inutilis ea, vt dixi, clausula, quia tunc non obligaret prælatum, qui legem illam, vt liberet, violaret: agendo enim contra illam eo ipso secum dispensaret. Si verò & ipsum prælatum & totam simul communitatem obstringeret, in illa dispensaret prælatus ipse inferior, directè quidem cum communitate, & indirectè cum seipso. Vide Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 26. n. 7.*

7 Dicenti, se habere facultatem dispensandi, credi potest in foro conscientiæ, quia eâ ratione & mediante Confessario solet passim à pœnitentibus peti, & obtineri dispensatio: in foro verò externo credi non debet, nisi exhibito delegatæ illius facultatis instrumento *ex cap. cum in iure, de officio delegati*, vbi glossa & passim omnes: quia cùm sit res facti, ea non præsumitur nisi probetur, nisi tamen ille delegatus sit persona excelsæ dignitatis, vt Legatus Cardinalis, saltem quando non agitur de graui præiudicio tertij; tunc enim etiam non exhibitis suæ delegationis litteris ipsi fides habetur. Atque ita componit Canonistarum dissidia. Vide Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 17. numero decimoseptimo*, atque ita credi potest asserenti se habere facultatem dispensandi, absoluendi, concedendi indulgentias: quia in his omnibus vel nullum, vel leue est præiudicium alterius. Idem dicunt de Episcopo, qui asserit se ex licentia proprij Episcopi, aliquem ad ordines promouisse, & summo Pœnitentiario, qui affirmant sibi viuæ vocis oraculo concessum esse in casu aliquo Pontifici reseruato dispenset.

Damnatum ab aliquo inferiore superiorem ad pœnam aliquam, non posse ab illa dispensari à superiore illo inuito, qui damnauit, existimat Ferdinand. à Castro *tract. 3. disp. 5. punct. 6. numero decimotertio*, si superior Conuentus pœnâ mulctauit quempiam, non poterit Prouincialis, vel etiam Generalis illum eâ pœnâ exoluere, inuito & reluctante superiore inferiore qui damnauit, ne condemnantis auctoritas contemneretur. Qua de causa Trident. *sess. 14. capite primo, de reformat.* vetat suspensum ab ordinario, à Metropolitano, aut alio quopiam promouere contra suspendentis voluntatem. Idem docet Rodrig. *tom. 1. qq. regular. quæst. 22. art. 8.* nisi superior ille qui damnauit iam suo magistratu cecidit, vti contingit in regularibus; nam Prouincialis liberabit à pœna eum, qui à Priore, vel Guardiano iam abdicato damnatus fuerat. Mihi tota ista controuersia pendere videtur ex diuersis, & proprijs regularum constitutionibus, atque ex modo agendi apud illos seruato, & auctoritate, qua vi proprij instituti pollent diuersi isti superiores; sæpè enim illa limitata est, alioquin ex natura rei maior superior potest laxare quæ inferior struxit.

Consectarium. III.

An Episcopus possit dispensare cum exemptis qui se sponte illi subijciunt?

8 Cùm plurimi sint exempti à superiorum ordinariorum potestate, & Pontifici immediatè subiecti, iure dubitari potest, an à suo superiori, vel alio quàm Pontifice dispensari possint, quando saltem materia in qua dispensandum est, non est alioquin illi superiori reseruata, v.g. monasterium aliquod, aut etiam priuatus Religiosus renunciat priuilegio exemptionis, & subijcit se Episcopo, vt ab illo obtineat dispensationem, quam dare posset alijs subditis suis, & non exemptis, poteritne illam validè, aut etiam tacitè obtinere? Ita enim censet Auila *2. p. de censu. cap. 7. disp. 1. dubio 6. concl. 2.* & alij quidam: plures verò negant. Distinctione vtendum esse mihi videtur, eáque ratione conciliandæ diuersæ sententiæ.

Atque imprimis nequit Episcopus religiosos à sua iurisdictione exemptos, & in quibusdam ab illa subtractos sine prælati regularis consensu dispensare, aut etiam absoluere, quod passim omnes docent. Cùm enim exemptio non fuerit concessa nisi in fauorem religionis, vt eius bono regimini, & quieti consuleretur, non potest quilibet religiosus renuente, aut inuito, vel inscio suo prælato, priuilegio illi renunciare, & alterius iurisdictioni se subiicere, inde enim magna confusio, & perturbatio religiosæ quietis oriretur. Limitant tamen Molina *tract. 3. de iustit. disp. 61. numero 5.* Sanch. *lib. 4. in Decalog. cap. 39. numero 36.* & Basil. Ponc. *lib. 8. de matrim. cap. 5. num. 14.* si prælatus religiosus non habeat facultatem dispensandi & absoluendi, & absque rationabili causa neget illi facultatem petendi dispensationem ab Episcopo: secùs verò si causa rationabilis sit negandi hunc recursum ad Episcopum: in dubio verò præsumendum semper est pro æquitate causæ, quæ mouet hunc prælatum ad talem negationem. Poterit itaque in dicto casu exemptus petere dispensationem & absolutionem ab Episcopo: censetur enim per quandam epiicheiam habere facultatem adeundi Episcopum. Neque enim vult Pontifex exemptionem à se concessam in fauorem & bonum religionis, atque religiosorum, verti in graue dispendium animarum religiosorum & in incommodum graue, atque occasionem vagandi extra monasterium, adeundo Sedem Apostolicam; quod idem circa Moniales exemptas vrgere ait Poncius. Mihi sanè hæc vniuersalis doctrina durior videtur, & Religiosam disciplinam plurimùm laxare facilè sibi persuadebit Religiosus irrationabiliter sibi negari facultatem à suo prælato adeundi Episcopum, vt ab eo absoluatur, atque ita eo inscio secum dispensari curabit ab Episcopo. Quod si existimet exemptus iustis de causis, se nec posse, neque etiam teneri suo prælato declarare se indigere dispensatione, tunc facile sibi persuadebit fas esse Episcopum adire qui præsumptam licentiam habeat à Pontifice eo casu dispensandi cum illo, aut ipsum absoluendi. Existimarim igitur hunc Religiosum exemptum debere petere dispensationem aut absolutionem ab eo, qui intra ordinem habet facultatem illam præstandi, quod fieri secretò poterit, siue per se, siue per Confessarium, siue per alium, siue prodito, siue tacito suo nomine, siue per litteras, siue qua alia ratione. Quod si nullus intra ordinem habeat eiusmodi facultatem vel propriam, vel delegatam, sitque necessariò adeundus Pontifex, tenebitur ab illo petere litteras pœnitentiariæ, aut alio modo; si autem non nisi ad Pontificis pedes accedendo quidquam obtineri possit, tunc posset præsumere Episcopum habere facultatem dispensandi & absoluendi ex facultate generali, quam facit Tridentinum Episcopis in casibus occultis, & cùm non est possibilis, aut non nisi admodum difficilis recursus ad Pontificem, vti contingit in hoc casu. Atque ita seruatur integra Religionis exemptio, prouidetur Religiosi calamitati, non proditur reus, non fit iniuria prælato, aliáve incommoda vitantur. Quæ omnia sunt de mente Sanchis, & Poncij, qui volunt recurrendum esse ad superiorem mediatum, quando potest quod nequit immediatus.

Quod etiam verum erit, si prælatus regularis, qui potestatem habet dispensandi, sit excommunicatus, vel suspensus, & non possit vti suâ iurisdictione, & & ad alium superiorem regularem recurrere, nequeat: quia vel ipse non habet superiorem, vt Generalis, vel grauissimæ causæ eiusmodi recursum impediunt; tunc enim licebit ad Episcopum accedere, ex illa generali facultate Episcopis à Tridentino facta.

2 Existimarim, Episcopum posse indirectè dispensare cum Religiosis exemptis, quandò v.g. totam diœcesim, aut ciuitatem aliquam eximit à ieiuniis, cibis, aut festis: tunc enim quia religiosi faciunt huius diœcesis & ciuitatis, in qua habitant, partem cum illis indirectè dispensatur. Cùm enim exemptio sit in fauorem concessa, & non in odium & onus, si concessione toti diœcesi facta non possent vti omnes, illa foret exemptis onerosa; quare indirectè cum eiusmodi religiosis dispensatur, eo modo, quo Episcopus cum seipso dispensat, quando dispensat cum diœcesi, & sibi indulgentiam concedit, cùm concedit diœcesanis, & tamen seipsum directè soluere & absoluere nequit.

3 Præterea quoties prælatus religiosus non habet potestatem dispensandi cum suo subdito, poterit Episcopus cum illo dispensare in casibus & legibus non reseruatis Pontifici, de licentia illius prælati, qui permittit suum religiosum adire Episcopum ad eam dispensationem obtinendam, sicut dispensaret cum aliis non exemptis, & sibi subditis: nam Gregorius *lib.4. Epist.41.* & refertur *cap. Luminoso 18. q. 2.* negat Episcopum posse Cathedram in monasterio collocare, hoc est, iurisdictionem exercere, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus; ergo illo rogante id poterit, vt sapienter colligit Ferdinand. *tract.3. disp.6. punct. 1. n.4.* & Sanch. *lib.4. in Decalog. cap.39 n.32.* quibus adhæsit Basil. Poncius *lib.8. de matrim. cap. 5. n.16.* quoties prælatus ad spirituale regimen & bonum religionis expedire iudicabit renuntiare priuilegio exemptionis id possit. Quare existimarim multò magis id illi fas esse in casu aliquo particulari, & id permittere religioso in aliquo singulari casu ad bonum & salutem ipsius, propter varias circumstantias, quæ occurrere possunt ex vniuersali illa ratione, quod priuilegium exemptionis concessum sit, vt monachi melius & quietiùs Deo famulentur, &, vt Gregor. libat *Epist.43. Quatenus monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate, vt remotis vexationibus ac cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa deuotione animi perficiant.* Quæ omnia seruantur in hoc peculiari casu, in quo non renuntiatur à monasterio priuilegio exemptionis, sed permittitur singulari alicui monacho se subjicere in aliquo peculiari casu Episcopo, cui non tenebatur se subiicere propter priuilegium exemptionis, quo gaudebat. Existimarem quidem non posse Abbatem renuntiare omninò exemptioni sui monasterij, & illud velle omnino & semper subiectum esse Episcopo; grauis enim illi fieret iniuria à suo Abbate, & ipsimet Pontifici, qui indulsit exemptionem, per illam enim sibi eos immediatè subiecit, eiúsque interest hanc immediatam subiectionem sibi conseruare, illáque priuari non debet ab Abbate, cui hac iure religiosi consentire non debent. At verò superiores posse consentire priuatis, qui ad absolutionem & dispensationem subiiciunt se Episcopo particulari, quod permittunt ipsamet plurium regularum priuilegia, vt recitat Corduba *in additionib. ad compend. priuileg. mendicant. vers. absolutio.* Supponimus verò, eam dispensationem non esse Pontifici Romano in aliquo casu reseruatam; tunc enim, vt patet, Episcopi non poterunt etiam de consensu prælati Regularis religiosum dispensare, vt vides, quia prælatus nequit facultatem, quam sibi reseruat Pontifex, alteri facere; quæ omnia tradunt Molin. *tract.3. disp 61. n.4.* Sanch. *lib. 4. in Decalog. cap.39. n.32.* Suar. *tom.4. in 3. par. disp.30. sect.2. num. 3.* vbi etiam talem esse praxim tradit, Henriq. *lib.14. de irregul. cap.20. lit. O.* Silu. *vers. absolutio 9 n.2. & 3.* Auila *2. part. de censur. cap.7. disp.1. dub.6.* Basil. Ponc. *lib.8. de matrim. cap.5. n. 16.* & plures Iurisconsulti laudati à Sanch. *numero 32. cit.* Quod porrò diximus, prælatum regularem posse permittere suo subdito exempto, vt ad dispensationem se subdat Episcopo, id ipse etiam in simili casu facere poterit: quam enim aliis facultatem tribuit, potest sibi facere, & qui cum aliis dispensat, potest etiam secum ipse dispensare, vti diximus. Hæc porrò omnia intelligenda sunt de Episcopo loci, in quo est monasterium, & habitat saltem in transitu ille Religiosus, cui superior facit facultatem adeundi Episcopum ad obtinendam illam absolutionem, vel dispensationem, non respectu alicuius alterius Episcopi, quia, vt ait Sanch. *n.39.* illa concessio facta à superiore tollit dumtaxat impedimentum exemptionis, quo remoto eandem potestatem habet in illum Episcopus, quam haberet in alios: atqui non haberet nisi in suos subditos siue ratione loci, & habitationis.

Dices, ius euidenter pugnare cum hac nostra sententia: nullo enim casu potest prælatus regularis neque respectu sui religiosi cedere priuilegio exemptionis, & permittere vt aliquis Religiosus exemptus se subiiciat Episcopo siue in foro conscientiæ, siue in foro contentioso. Nam in Clement. *Cum ex eo. De sententia excommunicat.* Pontifex concedens Episcopo facultatem absoluendi fratres Minores ab excommunicatione contracta per violationem cuiusdam præcepti Pontificij ibi recensiti ait, *Auctoritate Apostolica fungi volumus hac in parte.* Vnde colligit Glossa *ibid.* absque ea licentia Pontificia Episcopum id non potuisse, nimirùm, vt alij DD. *ibid.* notant, propter fratrum illorum exemptionem, cui sine dubio illi non poterant cedere, & se Episcopo subjicere: tunc enim non indiguisset ille Episcopus auctoritate Apostolica. Ipsáque ratio fauet: cùm enim non possit nisi in subditos suos suam iurisdictionem exercere, qualis non est religiosus exemptus, licentia prælati religiosi non facit illum subditum, cùm nequeat tollere priuilegium, quod non est personale, sed totius Religionis: Qua de causa Clericus non potest consentire in iudicem laicum, vt habetur *cap. Si diligenti. de foro competenti*, vti Innocent. III. Pisano Archiep. scribit. *Quia non est beneficium personale, cui renuntiari valeat, sed toti collegio Ecclesiastico sit publicè indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest*: additque nequidem iuramento posse renunciationem eiusmodi firmari: *Nec* (inquit) *iuramentum licitè seruari potuit quod contra Canonica statuta illicitis pactionibus informatur.* Idémque Innoc. *cap. Cum tempore. de Arbitris*, agens de compromisso inter quemdam Abbátem, & alios in arbitrium Archiepiscopi Magdeburgensis, illud quidem probat se in iis tantùm quæ contra illius Ecclesiæ exemptæ libertatem eo compromisso non continentur. Rationem huius exceptionis reddit Pontifex, *Cùm etsi sponte volueris, de iure tamen nequiueris sine licentia Romani Pontificis renuntiare priuilegiis libertatis, quo monasterium illud indicans ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere.* Quare Innoc. idem *cap. Cùm venissem. de arbitris*, *ius exemptionis, ius nostrum, hoc est Sedis Apostolicæ* vocat; sicut

ſicut & *cap. Cùm olim. 2. ius noſtrum & Eccleſia Romana iuſtitiam* dixit. Nequit ergo religioſus etiam de licentia ſuperioris, aut Abbatis renunciare priuilegio exemptionis ſui monaſterij & ſubiicere aliquem Epiſcopo ad petendam diſpenſationem aut abſolutionem.

Reſpondeo, ex veteri iure Clericum cum licentia ſui Epiſcopi poſſe ad iudicem laicum pertrahi, vti ex multis locis, alio loco *tom. 3.* vbi de iudiciis Canonicis agemus, adducendis conſtat, adi intereà Alteſerram in Innocentij Decretales, *cap. 5. Diligenti de foro competenti*, nouo tamen Innocentij iure non poſſe Epiſcopum illam licentiam Clerico facere, vti ex locis allatis probabat obiectio. Verùm Innocentius agit de foro contentioſo iudicis laici, quod Clericus in cauſa Eccleſiaſtica adire nequit, etiam ex ſui Epiſcopi licentia, & conſenſu: illa enim iudicia peregrina dicuntur, *Can. Peregrina. Can. Leges, Can. non liceat. 3. quæſt. 6.* & *cap. Significaſti, de foro competenti*, itáque loquitur & Goffrid. Vindocin. *lib. 2. Ep. 24.* quia nempè peregrinum eſt hoc forum, & iudicium alienum Clerico: ſic enim appellat Iuo Carnotenſis *Epiſt.* 85. iudicium alieni Epiſcopi. Verùm nos *hac quæſtione* agimus de foro & iudicio non contentioſo & conſcientiæ, cùm dicimus ad petendam abſolutionem & diſpenſationem poſſe exemptum ſubiicere ſe ſuo Epiſcopo ex licentia ſui ſuperioris, qui nequit, neque abſolutionem, neque diſpenſationem illi impertiri, ſi nullus alius ſit intra ordinem ſuperior, qui id poſſit, & ſine graui difficultate adiri valeat, vti explicuimus.

Consectarium IV.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum forenſibus & peregrinis.

1 Tota huius controuerſiæ difficultas eſt in ſubiectione neceſſaria iuriſdictioni, & poteſtati ſpirituali diſpenſantis, quam debet habere diſpenſandus, quam cùm omnes fideles habeant reſpectu ſummi Pontificis, qui habet iuriſdictionem in omnibus fidelibus, ideoque poteſt cum omnibus illis diſpenſare, cùm alij omnes prælati habeant iuriſdictionem certis regionibus & perſonis circumſcriptam: ideoque nequeunt cum aliis diſpenſare, niſi cum ſuis ſubditis, quales non videntur eſſe peregrini & forenſes, ſiue adeuntes & tranſeuntes, qui illo tranſitu & breuiori mora non videntur acquirere ſubiectionem illam neceſſariam, ſicut neque domicilium, vt poſſint dici illius loci, & illius prælati ſubditi, ac proindè ab ipſo diſpenſabiles, ſicut cæteri illius ſubditi. Quare ad hanc controuerſiam definiendam ſtatuendum priùs eſſet, quomodò illa ſubiectio ad nouum Epiſcopum acquiratur, quod quia exponendum eſt *alibi* commodiùs, id modò ex communiori ſententia ſupponemus.

Et primò quidem fatentur omnes cum Suar. *tract. de voto, lib. 6. cap. 11. n. 10.* non acquiri ſubiectionem, de qua diſputamus, ſolo tranſitu, aut breui morâ in alienâ diœceſi. Quare vt illius non poterit acquiri diſpenſatio, licèt poſſit acquiri abſolutio ob neceſſitatem Sacramenti pœnitentiæ, & communionis, ex communi ſententia & praxi, quæ non extenditur ad alia Sacramenta non neceſſaria, vt ad ordines ſuſcipiendos, quos nequit Epiſcopus conferre aduenis & & tranſeuntibus ſine Epiſcopi eorum ordinarij dimiſſoriis. Quæ eadem ratio videtur eſſe de diſpenſatione, ad quam non ſufficit breuis illa mora, ſiue tranſitus, cùm ex illa non fiat quis ſubditus Epiſcopi loci, in quo tunc eſt, itáque videtur ſentire Suar. *lib. 6. de voto, c. 11. n.* 10. qui tamen ſecum non ſatis videtur conſentire, cùm *lib. 2. de feſtis, cap. 14. n. 6.* probat Nauarri opinionem dicentis, incolas haberi habitantes alicubi vel ad incertum aliquód longius tempus, vel certum, ſed adeò magnum, vt prudentis arbitrio iure pro eius loci habitantibus haberi poſſint. Tempus porrò incertum dici vult Suar. quando eſt ad aliquod negotium, quod poteſt quidem breuiùs, aut tardiùs expediri; vulgò tamen & moraliter poſtulat diuturniorem aliquam moram. Quia tamen verius eſt acquiri domicilium quando quis permanet maiori anni parte alicubi ſiue ad expedienda ſua negotia, ſiue quâpiam alia ex cauſâ, licet non habeat animum ibi perpetnò permanendi, vti fuſiùs oſtendit Sanch. *lib. 3. de matrim. diſp. 23. n. 12. & 13.* & quos ibi allegat, & deinceps *lib. 4. in Decalog. cap. 37. n. 7.* Leſſius *lib. 2. c. 40. n. 103.* Baſil. Ponc. *lib. 8. de matrim c. 4. n. 7.* poterit cum eiuſmodi extraneis & aduenis illius diœceſis Epiſcopus diſpenſare, quia illi habent ſufficientem ſubiectionem. Probat Baſil. quia ille tenetur tunc illius oppidi legibus, vti probauit *lib. 5. cap. 7. n. 4.* ergo & diſpenſari poterit, cùm non ſit alius à quo id poſſit. Quæ ratio nihil probat; alioquin poſſet ille diſpenſari ſtatim atque in locum illum deuenerit, quia tunc legibus illius loci tenebitor, neque alius tunc occurrit à quo valeat diſpenſari; quod vſu receptum non eſt, & Epiſcopus cum eiuſmodi tranſeuntibus non diſpenſat.

Reſpondet Baſil. id non oriri ex defectu poteſtatis, ſed ex aliis cauſis, quas meliùs Epiſcopus ordinarius agnoſcet, quàm alienus: vnde infert ſubiectionem in ordine ad diſpenſationem non eſſe regulandam per parochiæ adquiſitionem, ſed per ſubiectionem quam etiam ſine adquiſitione parochiæ poteſt habere ex diuturna & longiori aliqua mora. Neque miramur quandam declarationem Cardinalium *in ſeſſ. 24. Trident. cap.* 6 relatam à Farinacio, Epiſcopum poſſe quidem abſoluere alienum diœceſanum in ſua diœceſi commorantem, ſed non poſſe cum illo diſpenſare, id enim intelligendum eſt niſi cauſa neceſſaria vrgeat.

De vagis alia protsùs ratio eſt: quia cùm nullibi domicilium habeant, & ſortiantur diœceſim, in qua reperiuntur, quod oſtendit Sanch. *lib. 3. de matrim. diſp. 25. n. 5.* ab illius Epiſcopo poterunt diſpenſari.

Poterit quoque Epiſcopus diſpenſare cum ſubditis ſiue ipſe, ſiue illi extra diœceſim exiſtant, vti probat Suar. *lib 6. de voto, cap. 11. n. 10.* & Sanch. *lib. 3. de matrim. diſp. 19 n. 8.* quia illa iuriſdictio non eſt contentioſa, ſed voluntaria, quæ vbique poteſt exerceri. Neque certo alligatur loco, poterítque ſubditus, cum quo extra diœceſim diſpenſatum eſt, vbicumque ſuâ illâ vti diſpenſatione. 2

Consectarium. V.

An Epiſcopi poſſint diſpenſare cum Cathecumenis, in eorum v. g. votis?

Dubitat Henriq. *lib. 7. de Indulgent. cap. 2. num. 8.* quia in fauorabilibus pertinent ad Eccleſiæ iuriſdictionem eo modo, quo nouitij religionum cenſentur ſubiici Religionis prælatis, à quibus & in ſuis votis poſſunt diſpenſari. Deindè plures exiſtimant indulgentias etiam Cathecumenis prodeſſe, cùm tamen ſupponant ſubiectionem ſpirituali poteſtati illas concedenti: ita tamen affirmant probabiliter Nauarr. *de Indulgentiis* §. *in Leuitico, notabili 30. n. 13. notab. 31.* 1

*n.*47.*& notab.*32.*n.*9. Henriq. *lib.*7. *cap.*18. *num.*3. & non improbat Suar. *tom.*4.*in* 3.*par.disp.*35.*sect.*4. *n.*8. Verius tamen existimatum cum Sanch. *lib.*4. *in Decalog* c. 31. *n.* 37. non posse dispensari cum Cathecumenis in ipsorum votis à prælatis, & Episcopis propter rationem allatam, quòd eorum potestati & iurisdictioni spirituali non subiiciantur; quod manifestum videtur, cùm nondum sint intra Ecclesiam, neque eius membra, ac proinde de illis nihil cognoscat Ecclesia, vt diximus *lib.*2. vbi ostendimus, illos non esse in Ecclesia; quæ tamen illis pro sua charitate fauet quantum potest. Deindè cum dispensatio, vti definiuimus, licèt non sit propriè dicta absolutio, magnam tamen habeat cum illa affinitatem, aut etiam eam quodammodò includat, quia absoluit à legis, aut voti v.g. obligatione, non poterit conuenire illi, qui nullam habet in personam, cum qua dispensat, spiritualem iurisdictionem. Quod dicitur de Indulgentiis, quæ conferri possunt Cathecumenis, æquè falsum esse videtur; & tandem Suar. & Henriq. fatentur, si concedantur per modum absolutionis, propter defectum iurisdictionis Ecclesiæ in ipsos non prodesse, sed solùm per modum suffragij; quod nemo negarit, eò quòd nihil videatur obstare quominùs Ecclesiæ fidelibus suffragetur, etsi nondum sibi per baptismum vnitis, sicut potest si velit suffragari etiam membris per excommunicationem abscissis, licet nondùm illos publicè suo corpori denuò inseruerit, & coaptarit, poterit quidem Cathecumenus votum suum in melius commutare, etiam sine prælati spiritualis auctoritate, quæ, si huic commutationi accedat, prudentior & melior erit, sed in his omnibus nullus est actus iurisdictionis spiritualis in Cathecumenos. Quod obiicitur de nouitiis, nihil facit hoc loco, & specialem continet difficultatem *alibi* agitandam.

CAPVT V.

De causa finali, & motiua dispensationis.

QVÆSTIO I. *Quaenam causa necessaria sit ad dispensationem?*

QVÆSTIO II. *An cessante causa cesset dispensatio?*

QVÆSTIO III. *Quaenam & qualis sit dispensatio subreptitia?*

EGIMVS hactenus de causa efficiente dispensationis, venio nunc ad alteram causam eius externam, nimirùm finalem: cùm enim omne agens agat propter finem id, maximè verum est in agentibus moralibus, quæ impelluntur à fine, ad quem assequendum agunt. Itaque in dispensante requirimus tum potestatem siue ordinariam siue delegatam, tum finem à quo moueatur, & impellatur ad dispensandum. De ea itaque causa finali disputamus hoc loco.

QVÆSTIO I.

Causa necessaria ad dispensandum.

Quaenam sit ea causa? n. 1.
Sine ea peccat dispensans, n. 2.
An petens sine causa dispensari, peccet? n. 3. 4. & 5.
Quaenam sit causa iusta, n. 6.
Corollaria, n. 7. 8. & 9.
Qui ita dispensat in suis legibus, validè dispensat, n. 10.
Quid possit superior in legibus inferioris, numero 11.

1 DIco primò dispensationem sine causa, illegitimè à principe supremo concedi, cúmque tunc peccare in dispensando. Ita Vasq. 1. 2. *d.* 178. *a.* 2. Suar. *lib.* 6. *c.* 18. Sanch. *lib.* 8. 18. *n.* 3. Sal. *disp.* 10. *n.* 2. & alij innumeri, quia & imprudens est ea dispensatio & exceptio à communi lege, & parùm bono communi consentanea, eiúsque officio, cuius est inter subditos onera prudenter dispensare. Quare, inquit S. Thom. 1. 2. q. 97. *A.* 5. neque erit fidelis, neque prudens dispensator. Quod autem dicitur sola Principis voluntate constitui legem, ac proindè eâ vel totam tolli posse, vel imminui, ostendit tantùm quid absolute fieri possit; non autem quid prudenter, & licitè: & quamvis sine vlla culpa abroget totam legem, nullâ aliâ causâ quàm suâ voluntate motus; non tamen ad libitum sine causa dispensare potest: quia vti semel posita est lex cùm iusta sit, & ad bonum communitatis, imprudenter & temerè pars excipitur ne toti congruat.

2 Secundò Sanch. *l. c. n.* 9. ait peccare principem ita iniustè dispensantem contra iustitiam, ac proindè mortaliter ex suo genere, quia ex officio atque iustitiâ legali tenetur nihil agere contra bonum commune, atque ex iustitiâ distributiuâ æqualiter onera impertiri. Probarim tamen quod ait Sanch. *disp. cit. n.* 7. peccaturum tantùm venialiter secluso scandalo, & graui alterius onere: his enim cessantibus non peccat contra iustitiam legalem, cùm ex ea exemptione non violetur bonum commune, neque contra iustitiam distributiuam quid agatur, cùm vnius exceptione alius non magis grauetur, & onus, ad quod in conscientia tenetur, subeat, neque de ea exemptione queri iure potest, cùm neque Princeps illum eximere teneatur, neque onus indebitum, aut grauius idcircò illi imponat. Peccabit igitur solùm contra indecentiam quandam naturalem, quæ exigit vt dum iusta causa non occurrit, omnes æquè legi subiaceant, atque ita Reip. harmonia & concentus faciliùs conseruetur. Vnde infero contra eundem Suar. *n.* 11. vix peccare principem, quando secum dispensat: cùm enim ea dispensatio impropria sit, vt dixi, nam tenebatur tantùm indirectè & ex naturali quadam decentia suis legibus. Quare vbi libuerit se omninò eximere, leuiter admodùm peccabit, secluso, vt dixi, scandalo, & damno communitatis, quod inde emergere metus erit.

3 Tertiò, petens dispensationem, sciens nullam causam iustam esse illius concedendæ peccat: quia inducit principem ad peccatum eique ad peccatum cooperatur. Quare eodem, quo ille peccato peccat, graui, aut veniali: si tamen subditus bona fide procedat,

non

non peccabit, & Princeps si nullitatem causæ allatæ videat concedátque nihilominus, peccabit: è contrario verò, si subditus decipiat principem, peccabit, non Princeps ex bona fide concedendo.

4 Quartò, subditus oblatam vel motu proprio, vel ab amico sine suo mandato impetratam acceptans non peccat contra Sanch. *disp. cit. num.* 8. est tamen bona & valida dispensatio; quia tunc nihil confert ad concessionem dispensationis, in qua concessione totum peccatum est, non cooperatur principi & solùm permittit, aut patitur, eam dispensationem habere suum effectum, in quo effectu malitia non est, sed in ipsa dispensatione actiua, quæ non haberet suum quidem effectum, si non acceptaretur à subdito, sed ea acceptatio est tantùm conditio: non verò concausa.

5 Hinc sequitur quintò, subditum licitè vti ea dispensatione. Ita Suar. *cap.* 19. *num.* 14. Sal. *d.* 20. *n.* 60. qui alios refert contra Sanch. *disp.* 18. *cit. num.* 11. qui præter peccatum commissum in acceptatione talis dispensationis, aliud admitti in vsu ipsius, ex eo quòd tenetur pars se conformare toti, vbi iusta causa dissimilitudinis deest. Probatur tamen nostrum corollarium: quia cùm subditus sit verè exemptus à lege, ac proinde dispar in obligatione, non tenetur in eadem lege conformari reliquæ communitati, non cooperatur etiam peccato dispensantis, vti ostendi: vtitur enim iure sibi verè & validè concesso, neque tenetur illi renonciare, esto teneatur Princeps reuocare gratiam concessam, vti potest; alioqui perseuerat in suo peccato.

6 Dico secundò, causam iustam dispensandi, non esse eam tantùm quæ per se sufficiens est, vt excuset ab obligatione: tunc enim nullâ opus est dispensatione; imò neque interpretatione, si de ea necessitate & causâ ex natura sua excusante certò constet: si autem dubium sit, recurrendum erit ad superiorem, vt legem potiùs interpretetur, quàm vt dispenset.

Secundò, non est necessaria causa tam grauis, vt superiorem obliget ad concedendam dispensationem; dari autem eiusmodi aliquam causam, & proinde esse quandam dispensationem, quam debitam appellant, ostendit Sanch. *lib.* 3. *de matrim. d.* 10. *num.* 3. Primò quando ita iubet ius. Secundò, quando bonum commune id postulat, & metus scandali grauis. Tertiò, quando speciali mandato id committitur, vt in litteris pœnitentiæ. Quartò, quando graue periculum spirituale subditi atque alterius damnum iure timetur, v. g. deflorauit quis virginem, timetur ne voluntatem quâ promisit illam ducere, mutet: in quibus & similibus casibus apparet non posse negari petitam dispensationem, aut etiam si non petatur, modo causam certò sciat superior, teneri motu proprio illam impertiri: donec tamen concessa sit, vigebit legis obligatio ac proinde falluntur qui dicunt, causam iustam per se liberare à legis obligatione. Exigitur itaque tertiò causa sufficiens hoc est, quæ licèt non cogat prælatum ad eximendum à lege, sit tamen eiusmodi, vt prudenter factorus sit superior, si hoc loco, & casu subditum quempiam aut proprio motu eximat, aut eximi flagitantis precibus annuat absque temeritatis nota, & iusta reliquorum offensa. Quænam verò sit eiusmodi causa, in vniuersum definiri nequit, sed in singulis casibus prudentum arbitrium consulendum est.

7 Dico tertiò, causa iniusta non inualidat necessariò dispensationē: quia plura illicitè fiunt, quæ tamen facta tenent, quæritur verum dispensatio sine causa concessa, quam iniustam illicitámque esse diximus, sit etiam inualida: cui quæsito distinctione respondeo, & dico primò dispensationem sine causa concessam ab inferiori in legibus superioris, in quibus alioqui dispensare potest, irritam & inualidam esse. Ita communiter omnes cum Sanch. *lib.* 8. *de matrim. d.* 17. *num.* 3. quia cùm inferior non sit dominus voluntatis superioris, non potest eam irritare sine eius consensu, quem iure præsumimus non dare, quando causa aut nulla est, aut iniusta, nisi tamen prudenter & bona fide iustam causam esse existimet: neque opus est vlla causæ cognitione iuridica, vt valeat in foro conscientiæ, modo ipsi de causa aliunde constet siue ex notorietate facti, siue qualibet aliâ viâ. Itaque donec ea dispensatio retinetur, quamvis nullum examen præiuerit, cùm tamen demùm appareat causa, valida est, licèt fortè intersit cur concessa dispensatio, eò quòd periculo se commiserit prælatus, non examinando causam; valet tamen, cùm nullo iure annulletur.

Hinc sequitur, dispensationem in iure naturali aut diuino, vt votis ac iuramentis sine causa vlla, aut illegitima prorsus, etiam à Pontifice concessam inualidam esse: quia tunc in lege superioris dispensat Pontifex, & limites suæ potestatis excedit. 8

Secundò, superiori dicenti se ex iusta causa dispensare, etiam in dubio tutò creditur in conscientiæ foro, in foro autem externo, quando motu proprio & non ad preces alicuius conceditur à supremo Principe, præsumitur valida dispensatio, & de iure, contra quam non admittitur probatio. Quando verò data est ad instantiam alterius, quia videtur quodammodo extorta, aut quando in iure diuino, aut naturali fit, non præsumitur causa, nisi probetur: quando etiam prælatus inferior in lege superioris, nullo præuio causæ examine dispensat, nulla præsumitur causa.

Tertiò, viro cuicumque timorato & graui dicenti, se habere potestatem delegatam dispensandi, aut ex ea sibi amissa dispensasse, sine alia probatione creditur tutò in foro conscientiæ; in foro autem externo alleganti se habere potestatem, incumbit probare exhibito suæ legationis instrumento, si tunc non agatur de præiudicio tertij; & legatus sit in excelsa aliqua dignitate constitutus, ipsi creditur, non ostensis etiam litteris suæ commissionis, atque ita Episcopo dicenti se promouisse Clericum alienæ diœcesis ex licentia sui Episcopi, fides habetur, vt & litteris summi Pœnitentiarij, quoties in illis asserit se ex viuæ vocis oraculo, in aliquo singulari casu Pontifici reseruato dispensare. 9

Dico quartò, supremum Principem, imò & quemlibet alium in legibus propriis dispensantem, absque causa valida dispensare. Qua de re dubitauit Vasquez 1. 2. *disp.* 178. & alij omninò negātur; affirmamus tamen cum Sanch. *lib.* 8. *de matrim. d.* 17. *cit. n.* 54. & 16. Suar. *lib.* 6. *de legib. c.* 19. *num.* 6. Salas *d.* 20. *n.* 37. Azor. *lib.* 3. *c.* 15. *n.* 3. & aliis communiter: quia cùm tota legis obligatio pendeat à voluntate legislatoris, si ille eam velit in aliquo casu desinere, tenerà definit, neque amplius ea tenentur subditi, vnde non oritur in eo casu obligatio. Impudenter quidem fecerit Princeps, fueritque parùm fidelis dispensator, cùm tamen de suo proprio iure, & non alieno disposuerit, & propria voluntate; tenerà factum tenet, sicut qui sua bona, quorum plenum habet dominium prodigit, & effusâ liberalitate impudenter donat, peccat, valet tamen ea donatio: quia rerum datarum dominus est, & voluntariè suum dominium in alium transtulit, qui illud consequenter acquisiuit. 10

Confirmatur: quia si dum legem tulit Princeps excepisset ab ea vnum aliquem, aut plures, validâ fuisset tum lex, tum ea exceptio, quamvis impudens & vitiosa, si ex solo inordinato affectu, & acceptione

personæ, nullo alio titulo à communitate reliqua exemisset, quia ab eius voluntate pendebat legem ferre, & cui libebat eam imponere, quidni igitur exceptio post legem facta, valida quoque erit? nam quod posita lege omnes debeant æquales esse, vbi nulla subest ratio aliquem excipiendi, valebat quoque in prima illa conditione legis, per quam sine vlla iusta causa inducebatur æquè inæqualitas in reip. membris, atque modò. Denique nullum apparere ius irritans hanc dispensationem, quia vt simili casu nuper argumentabamur, si illud ius sit humanum, de eo quæretur, an sine causa dispensari possit, non est autem aut diuinum, aut naturale, cùm vsus iurisdictionis ex natura rei pendeat à libertate illam habentis & quando aliquis à lege eximitur, Princeps non vult vti erga illum iurisdictione, quam habet ad eum obligandum. Vnde autem constat non posse vti sua iurisdictione validè, nisi ea tota, & secundùm suam omnem amplitudinem vtatur, cùm sit dominus suæ voluntatis, à qua omnis iurisdictionis efficacia pendet, vt dixi? Quod autem ius naturale dictet seruandam esse proportionem inter Reipub. partes, fit vt peccetur eam dispensationem concedendo, non autem vt ea nulla sit.

Addidi tamen, quoties ea dispensatio graue nocumentum tertio importat, & ius ipsi acquisitum violat, nullam esse, ita tamen vt si illud nocumentum inferatur immediatè per actionem Principis dispensantis, teneatur quidem Princeps illud damnum tertij resarcire, valida tamen est subditi, cui concessa est, ea dispensatio, eáque vti licitè potest qui reuerà non peccat contra legem, cùm ampliùs eà non obligetur, v. g. eximit aliquem à tributo Princeps, eandem tamen summam exigit à reliquis, quos notabiliter grauat, cùm nulla sit causa, qua alios eximat, alios autem ita grauet; tunc damnum illud ex iustitia commutatiua tenetur reparare Princeps: subditus tamen ea immunitate licitè gaudet. Dixi autem sine causa; nam aut consuetudo, qua persona quædam ab his oneribus eximitur, aut merita in remp. aut eiusmodi aliæ rationes honestæ sæpissimè in his exemptionibus intercedũt; alias irrogatur alteri damnum per dispensationem non immediatè ab ipso Principe, sed ab subdito, cuius actione consequente dispensationem sine vlla causa concessam, alienum ius seu diuinum, seu humanum violatur: tunc ea dispensatione vti nequit subditus licitè, ac proindè nulla est, quia non potest licitè, neque per dispensationem Principis alteri iniuriam irrogare, & actum iniustitiæ admittit, vt patet, v. g. si rem supra rigorosum & summum pretium vendat propter exemptionem quam habet vt solus v.g. vendat eius generis merces, peccat. Atque ita vides quod sit robur communis argumenti, non esse tutum subditum in conscientia vtentem dispensatione iniusta, & ex iniustitia, quæ tunc committitur, colligẽdam esse nullitatem dispensationis: nam verum est quando iniustitia committitur à subdito ratione dispensationis, non autem ab ipso principe. Quod dixi de valore iniustæ dispensationis respectu subditi, idem dico respectu ipsiusmet Principis secum dispensantis: id enim posse suprà diximus, si suis teneatur legibus.

15 Dico quintò, superiorem posse dispensare validè sine causa iusta in legibus inferioris, qui ipsi tanquam causæ vniuersaliori in ratione gubernationis, & regiminis subditur: quia posset immediatum regimen talia subditi, quocum dispensat, sibi reseruare, atque à iurisdictione inferioris illum eximere; ergo & illum soluere ab obligatione indulta per inferiorem, non mutando voluntatem eius, sed tollendo eius effectum per iurisdictionem superioris. Ita Pontifex in legibus Episcoporum, Prouincialis Religiosus in statutis inferiorum superiorum dispensare potest: quando verò inferior prælatus subditur tantùm superiori remotè in causa appellationis & supplicationis, dispensatio sine causa, nulla est, quia tunc non est licitus recursus ad superiorem: itaque inualidè dispensat Archiepiscopus, quoties sine causa dispensat in Episcopis suffraganeis.

QVÆSTIO II.

An cesset dispensatio per renunciationem?

Notationes, n. 1.
Potest renunciare, n. 2.
Quænam sit implicita renunciatio, n. 4.

Obseruandum est dispensationem, vbi iam executioni mandata est, & suum effectum non modò proximum, qui est relaxatio ad obligationem legis, sed & remotum & vltimum, qui est actus, propter quem faciendum data est ea vinculi relaxatio, adepta est, non posse ampliùs annullari vllo modo ex iis, quibus communiter indulta priuilegia, & quædam aliæ facultates cessare solent, seu reuocatione concedentis, seu morte eius, seu quâ alia ratione, aliquid, v. g. dispensatio ad contrahendum matrimonium in gradu consanguinitatis eo contracto ampliùs reuocari nequit vt patet: id tamen intelligendum est, quando dispensatio non habet in sua executione tractum quendam & velut successum, siue plures effectus, quorum aliqui sunt executioni mandati, & non alij: nam respectu eorum fortassis poterit reuocari, addit Sanch. *lib. 3. de matr. d. 30. n. 10.* id etiam verum esse, quando effectus etsi reipsa diuisibilis, tamen commodè nequit diuidi, vt si quis dispensatus ad ordines, iam accepit Subdiaconatum: quia graue esset incommodum in eo statu permanere, etsi causa dispensandi cesset, valet tamen dispensatio. 1

Dico primò igitur posse quem renuntiare gratiæ & dispensationi sibi concessæ, non tantùm quoad vsum eius, quod fit per solum non vsum, sed etiam ipsi facultati vtendi dispensatione sibi concessa. Ita omnes; fit autem hæc renuntiatio posterior, de qua sola potest esse difficultas, tum tacitè, tum expressè: ad expressum requiruntur verba, quibus ea renuntiatio fiat nota dispensanti, ab eóque acceptetur, quod necessarium esse in omni renuntiatione ad valorem eius docet Sanch. *lib. 8. de matr. d. 32. n. 2.* alioqui quandiu superior non acceptauerit, ac proindè in eadem volontate non obligandi seu eximendi subditum permanere præsumetur, poterit etiam is, qui dispensationi renuntiauerat, illa iterum vti; quia cùm tota vis dispensationis pendeat à voluntate concedentis, & ab acceptatione dispensandi, quamdiu manet voluntas eadem concedentis, dispensandus eam iterùm acceptare poterit etsi priùs illi renuntiasset, sicut dum alter coniugum consensit fictè, alter verè, satis est vt matrimonium conualescat, eum, qui fictè consenserat, nunc verè consentire, altero in suo priori consensu permanente. Excipit tamen Sanch. *n. 3.* dispensationem voti & iuramenti, cui si semel etiam solo interno actu quis renuntiauit, omninò & funditùs eam irritauit, & priori voto tenetur, quia cùm vinculum voti & iuramenti possit quilibet sibi primò imponere, poterit etiam sine alterius voluntate & acceptatione eodem se iterùm vinculo obstringere, quod facit resiliendo 2

à

à priori dispensatione; idem enim est ac si diceret, volo redire ad priorem obligationem voti, quod per dispensationem extinctum erat; quia autem vinculum legis imponitur aliena voluntate, & eadem soluitur, quandiu non acceptauit superior dispensationis renuntiationem, non impofuit solutum vinculum, vult enim illo solui subditum : ergo non vult ligari: ergo non ligatur reipsa. Si tamen dispensatio nondum esset actu applicata, sed tantùm data facultas Commissario dispensandi, poterit etiam in voto is, quocum nondum est dispensatum, quia renuntiat, si superior non acceptauit eam renunciationem, resilire à sua renuntiatione : nam ea facultas concessa Confessario, aut alij cuipiam non pendet à sola voluntate dispensandi; quare ea sola non extinguitur, nisi interueniat voluntas concedentis, quod fieret per acceptationem renuntiationis. Hinc vides enim cui votum commutatum est, posse quidem ad prius votum redire, non tamen deinde iterum à voto in commutationem, nisi prout quilibet potest votum à se emissum in quid melius commutare.

3 Superior autem qui renuntiationem acceptare debet, si is ipse qui gratiam concesserat oportet, non autem is cui erat mandata Prouincia dispensandi; quia valor gratiæ pendet ab eo qui eam concessit, ac proinde quandiu in eadem voluntate perstiterit, poterit ea vti is, cui concessa est, & sicut qui confert beneficium ex priuilegio, eius tamen renuntiationem acceptare non potest : ita neque Confessarius, cui ex priuilegio data est facultas dispensandi, hoc est exequendi quod in litteris Pontificijs continetur; non autem acceptandi renuntiationem. Quæcunque igitur fuerit renuntiatio siue expressa, siue tacita, nisi in ea acceptatio superioris interueniat, manet adhuc integra potestas dispensato ea vtendi: vnde quando obtenta est facultas contrahendi matrimonium in gradu prohibito, poterit alter per matrimonium cum alio quopiam dispensationi renuntiare: dissolutis tamen morte coniugis priotibus illis nuptiis, possunt tamen vi prioris dispensationis coottahere, quia cùm semel ablatum fuerit impedimentum, non est vnde renascatur, quod etiam dicendum est, licèt non fuerit applicata dispensatio: manet enim semper facultas penes Confessarium, aut alium commissarium cum his consanguineis dispensandi.

4 Implicita, seu tacita renuntiatio fit per aliquod factum, ex quo voluntas renuntiandi præsumi potest. Patet autem ex dictis, solum non vsum non esse sufficiens signum aliquem renuntiare potestati vtendi suâ dispensatione : assignant itaque DD. passim petitionem secundæ dispensationis; eo enim ipso præsumitur renuntiari primæ. Verùm nisi secunda fuerit repugnans primæ, non est cur illi per alterius petitionem renuntietur : nam id fit tantùm vt habeatur altera, vel certior, vel commodior, neque primæ nisi sub ea conditione renuntiatur. Alij assignant factum aliquod incompossibile factum cum vsu dispensationis obtentæ : verùm id non arguit renontiari ipsi facultati vtendi dispensatione; quia vbi illud quod incompossibile est cum vsu dispensationis sublatum fuerit, licebit vti ea dispensatione, vti ostendi in matrimonio inito cum alio quàm cum eo, pro quo obtenta fuerat dispensatio consanguinitatis, non priori matrimonio dissoluto, possunt vti sua dispensatione : aliud indicium produnt cancellatione litterarum dispensationis, quod fortè valebit in foro externo. Difficile itaque fuerit certum signum afferre: quodcunque tamen illud sit nisi acceptetur à principe renuntiatio, nihil fit, vt ostendi.

QVÆSTIO III.

An cessante causa finali cesset dispensatio.

Alter modus quo definere potest dispensatio est cessatio causæ, quam aliqui iustificantem, alij finalem appellant; cùm enim eâ causâ motus sit Princeps, neque nisi ipse propter eam dispensarit, vbi ea causa definit, non videtur durare dispensatio : quia non fuit nisi conditionata quodammodò voluntas Principis à lege subditum eximentis, propter eam tantùm causam, quæ modò cessauit prorsus, vt supponimus. 1

Quando causa est tantùm impulsiua, & non finalis, etsi tota cesset non annullatur dispensatio. Est autem causa impulsiua quæ mouet Principem ad facilius concedendam gratiam quam erat quidem concessurus, sed difficilius. Finalis est sine qua non concederet omninò : in dubio autem præsumitur causa tantùm impulsiua, vt latè Sanch. *d. 21. num. 20. lib. 8. de matrim.* quia iura fauent valori actus, quia idcirco in dubio validus præsumitur : non definere autem dispensationem vnà cum causa impulsiua notum est: quia illa est extrinseca omninò, & ab ea non est motus simpliciter dispensans.

2 Quando autem causa finalis definit, vel tota definit vel secundum aliquam sui partem duntaxat : si hoc posterius contingat, valet adhuc dispensatio, vt ait Sanch. *d. 30. lib. 8. de matrim. num. 8.* quia in moralibus aliæ causæ exiguntur, vt primò fiat aliquod opus, quàm vt factum permaneat, & aliud exigitur, vt obtineatur facultas, aliud vt eâ vtamur, beneficiumque Principis permanere debet, quantum fieri potest, ex *Regul. iur. in 6.* Denique quia ipsamet lex non cessat quandiu eius aliqua causa finalis manet, vt latè habet Tiraq. *tractat. cessante causâ, cessat effectus, limit. 17. n. 1. & 103.* atque ita commode frequentioribus scrupulis occurritur.

Quando autem cessat penitus causa finalis dispensationis grauis est difficultas, in qua placet distinctio. Vel enim dispensatio est iam actu applicata petenti, aut immediatè à principe, aut ex eius mandato, aut facultate à commissario, putà Confessario, aut alio quolibet, aut certè nondum est actu posita dispensatio, sed tantum obtentum est rescriptum & facultas vt fiat, v.g. obtentæ sunt litteræ, quibus mandatur Confessario, aut Episcopo facultas dispensandi in voto castitatis, aut religionis, impedimento consanguinitatis, irregularitatis ad ordines, nondùm tamen re verà commissarius ille dispensauit. Quandiu igitur est veluti suspensa dispensatio, & nondum actu concessa, seu est in actu tantùm primo, si causa finalis cesset, cessat quoque ea dispensatio, hoc est, vera facultas dispensandi definit in commissario, neque suum effectum habere potest : quia ea dispensatio iniusta omninò esset atqui præsumendum non est Principem dedisse facultatem commissario dandi dispensationem iniustam, quam neque ipse concedere vellet : faciet igitur Commissarius præter concessam facultatem, si dispenset, ac proinde inualidè dispensabit. Adde in litteris eiusmodi indultorum imperari præuium examen, vt nimirùm dispenset Commissarius, si preces veritate nitantur, si tameo impedimentum huius facultatis exercendæ temporarium tantum esset, & causa finalis, quæ cessarat, iterum rediret, posset Commissarius tunc dispensare; quia cessante causâ fuit tantùm ligata facultas Commissarij, & non 3

non penitùs extructa, nisi medio illo tempore fuerit reuocata vt ouper quoque dicebamus de eo qui per factum incompossibile cum vsu dispensationis, videtur renuntiasse facultati illa vtendi, sublato enim eo impedimento, licitè ea vtetur. Hæc autem cessatio causæ debet esse contraria, & non negatiua, ita vt nimirùm iam fiat illicita dispensatio, eiúsque vsus. Suarez *lib.8.c.* 30.*num.*12.

4 Quando verò dispensatio non est ampliùs in fieri, sed in esse consummato, quia nimirùm concessa est actu ipso, & subditus reuerà dispensatus, non cessat etiam cessante causa finali, v. g. dispensatum reipsa est cum fœmina, vt nuberet consanguineo defectu dotis qua possit honestè extraneo suæ nobilitati conformiter collocari, intereà dum patantur inter hos consanguineos nuptiæ obuenit pinguis hæreditas huic fœminæ, aut e matrimonium initum potest dispensationis nomine dotis insufficientis concessæ nubere suo illi consanguineo. Idem dico de dispensato in irregularitate ad ordines suscipiendos, si antequam eos suscipiat obtentâ iam dispensatione, causa concessæ dispensationis desinat. Ita Suar. *lib.6. de legib. d.*10.*n.* 15. Sala. *d.* 20. *n.* 67. Emman. Sà *vers. Gratia,n.* 6. & 10. Rebuff. *tract.in reg. constit. tom.*2. *præfat. n.*56. Mascard. *de probat. concl.* 178. Tiraquell. *cessante causa, cessat effectus, limit.* 22. *n.* 92. & 94. contra Sanch. *lib.* 3.*de matr.d.* 30. *n.* 14. plures alios allegantem. Probatur, quia dispensatio iam habuit suum effectum, nempe ablationem vinculi, qui proinde non pendet à causa illa, à qua fuit productus, alioquin idem de effectu remoto dicerent. Nam qui suscepisset ordines reipsa ex dispensatione, cessante causa eius, abstinere deberet à ministratione, nam vsus ordinum etsi remotior sit effectus dispensationis quàm ipsa susceptio, æquè tamen pendebit à causa dispensationis, atque ipsa susceptio quæ non est effectus proximus, sed ipsa relaxatio vinculi, quæ vbi semel apposita est, & ablata obligatio legis, non est cur redeat, etsi causa, per quam sublata fuit, cesset: videmus enim etiam in naturalibus plerosque effectus non conseruari à suis causis producentibus, quod frequentius esse in moralibus concedebat nuper ipse Sauch.

Limitanda tum est hæc assertio; vt valeat tantum, quandò obligatio erat indiuisibilis, ac prout per relaxationem tota simul tollitur nisi diuisibilis sit, & successiuè tollenda, vbi causa cessabit, manebit obligatio quæ nondum per dispensationem laxata est, eo quod successiuè solui debeat, v. g. qui ratione infirmitatis dispensatus est ad comedendas carnes, & non ieiunandum in quadragesima, vbi optimè conualuit, cessatque infirmitas, quæ fuerat tota causa dispensandi, redit obligatio diebus consequentibus quadragesimæ abstinendi à carnibus, aut ieiunandi, quia obligatio quadragesimalis aut ieiunij, licèt per modum vnius concipiatur, reipsa tamen multiplex est, singulis diebus non noua, aut repetita ponitur obligatio ieiunandi & abstinendi; non fuit itaque tota simul sublata per dispensationem, quare mirum non est in aliquo sui præcepto cessante causa finali seu iustificante permanere.

QVÆSTIO IV.

Quænam, & qualis sit dispensatio subreptitia.

Notationes, n. 1.
Quandónam tacendo fiat subreptio, n. 2. 3. 4. 5. & 6.
Corollaria, *n.* 7. & 8.
Quænam falsitas faciat subreptionem, n. 10. 11. & seq.

COmmunis modus annullandi dispensationem est subreptio, vti DD. omnes & iura concedunt, ita tamen vt litteræ atque rescripta gratiæ sint ipso iure nulla & irrita per subreptionem: rescripta vero iustitiæ quæ ad lites forenses impetrantur, annullanda tamen, & irritanda sunt manentque valida, donec aduersarius, contra quem impetrantur, excipiat, eáque alleget, esse subreptitia. Ita communiter omnes apud Sanch. *lib.*8. *de matr. d.*21.*n.*3.*ad* 8. subreptio autem duobus modis continget, tacendo verum & exprimendo falsum in petitione dispensationis aut alterius gratiæ. Cùm enim eiusmodi taciturnitate veri necessarij, aut falsi expositione inuertur cognitio causæ ob quam daodam putat dispensationem & gratiam concedens, mutatur quoque eius intentio & voluntas circa eiusmodi concessionem: videndum igitur est an qualibet expressione falsi, aut veri necessarij silentio, dispensatio subreptitia reddatur. 1

Dicendumque primò, tacere conditionem aut qualitatem aliquam aut conditionem quam iura aut stylus curiæ Romanæ specialiter & necessariò exprimã iubent, etsi ea cognitâ circumstantiâ princeps fuisset æquè facilè gratiam aut dispensationem concessurus, reddit tamen eam subreptitiam; quia cum iura, quibus in rescriptis stylus curiæ æquiualet, qui & ius facit, vt pluribus ostendit Mascard *lib. de probat. Concl.*1357. *n.* 51. eam qualitatis expressionem pro forma requirant, sublata forma aut non posita, totus actus irritus aut inualidus est, etsi per ignorantiam non ponatur ea forma necessaria: ea enim ignorantia excusabit quidem à culpa, sed non validabit actum vti in multis aliis sæpè contingit, quænam autem qualitas exprimenda sit in eiusmodi petitionibus non reperitur specialiter expressum, sed solùm in vniuersum quando dicitur ne delictum aliquod remittatur, aut ne in aliquo casu dispensetur, tunc enim mens iuris est denegandi dispensationem nisi in aliquo speciali casu, ea qualitate principi expressa velit in eo dispensare. 2

Secundò, quoties tacetur aliquid quo cognito Princeps nihilominus dispensaturus erat, quamvis difficilius, & neque iura neque curiæ stylus illud exprimi specialiter volunt, non est subreptitia dispensatio, aut quælibet alia gratia eo modo obtenta. Ita Sanch. *d.* 21. *n.*17. *lib.* 8. *de matr.* Emman. Sà *vers. Gratia.n.*10. quia cùm causa tacita esset tantùm impulsiua, eius ignorantia non potuit reddere concessionem simpliciter inuoluntariam, ac proindè neque irritam, & *cap. dudum, de præb. n.* 6. Pontifex non obstare veri taciturnitatem, quo cognito nihilominus litteras gratiosas erat concessurus ad canonicatum Lexoniensem, de quo ibi agitur, apertè designat: secus verò dicendum est, si causa quæ tacetur non tantùm impulsiua sed finalis sit, qua cognita omninò non erat princeps dispensaturus, tunc non tota dispen- 3

fatio

satio fit inuoluntaria ratione ignorantiæ, ac proinde irrita: quando verò causa quæpiam tacita, sit tantum impulsiua, & non finalis; prudentum arbitrio relinquendum est, quando neque ea iure, neque ex stylo Curiæ, aut Principis consuetudine, aut affectu colligi potest: in dubio autem præsumenda est, vt superiùs dixi, impulsiua tantum & dispensatio valida non subreptitia; id autem intelligendum est de causa quæ in præsenti remoueat Principem à gratiæ concessione, non quæ in futurum remouere posset ob circumstantias, quæ futuræ præuidentur; si etiam notoria sit ea causa non debet necessariò exprimi: cum enim aliunde facilè cognosci queat, non censetur eâ tacitâ in fraudem induci Princeps.

4 Tertiò, non debet necessariò exprimi aliàs petitam, aut etiam obtentam fuisse dispensationem super eadem re, nisi in casibus à iure expressis, aut quando vel ad totum vinculum, cuius relaxatio quæritur explicandum, vel ad cognoscendam gratiæ quæ conceditur, quantitatem id necessarium est. Ita Suar. *lib. 6. de leg. c. 21. n. 22.* neque ita limitata conclusio nullum habere potest aduersarium; nam ex natura rei non potest exigi mentio prioris dispensationis, nisi quia ea cognita Princeps non dispensaret secundò, id autem non fiet nisi quia vel hic maior erit gratia, quàm si tantùm semel fuisset concessa, vel quia maius est vinculum quod duplici dispensatione indigeat, & cùm post priorem iterum idem impedimentum incurrerit, dispensandus minùs est dignus gratia, aut quia in alterius præiudicium noua hæc dispensatio cedit, quo casu iura exigunt exprimi priorem dispensationem. Ita *cap. veniens, de præscription.* dicitur priuilegio à Clemente Vesprimiensi Episcopo concesso non fuisse derogatum priuilegiis prædecessorum, cùm de iis non fecerit mentionem: vnde colligunt priuilegium amplioris exceptionis obtentum sine mentione prioris priuilegij exceptionis minùs restrictæ, nullum esse: quia nempè, vt dixi, id cadit in tertij præiudicium, ac proindè ea gratia odiosa est, quæ nunquam valida censetur nisi ex sufficienti notitia Principis: ita qui habet dispensationem non soluendi decimas ex vinea, si petat etiam ne ea area soluat, prioris dispensationis meminisse debet, quia ea est in tertij damnum.

5 Secundò, quando alioqui totum impedimentum, aut quod poterat obstare tollendum non satis exprimunt, ideò *cap. 20. de filiis presbyter. in 6.* declaratur subreptitia dispensatio ad plura beneficia obtinenda facta ei, cum quo ex defectu natalium iam fuerat dispensatum ad ordines & beneficium curatum, quia verisimile non fuit, dispensaturam Sedem Apostolicam, si prior illa dispensatio fuisset expressa. Ratio igitur nullitatis huius dispensationis est, quia totum impedimentum quod obstare poterat, imò & obstitutum erat, vt dixi, in textu secundæ dispensationis non fuit expressum; non potest autem voluntas dispensantis, ad id quod ipsum latebat, ferri.

6 Tertia limitatio fuit quando necessaria est mentio prioris gratiæ, quia alioqui non concipitur qualitas gratiæ conferendæ, v. g. obtinuit beneficiarius facultatem non residendi per quinquennium, quo expresso statim similem facultatem postulat: hæc posterior subreptitia est, nisi prioris meminerit, quia Pontifex nunquàm voluit dispensare per decennium, quod tamen ex ea continuatione dispensationum facit, sicut qui minima furatur vbi ad notabilem summam peruenit, si aduertat totam eam summam se retinere grauius peccat, quàm si voluntas retinendi, in minima illa furta seorsim caderet: ita qui dispensatus voto castitatis matrimonium contraxit, mortuáque vxore iterum dispensari petit ad secundas nuptias priorem dispensationem exprimere debet: qui dispensatus est ob vxoricidium ad matrimonium, & in simile crimen incurrit, si petit denuò dispensari, priorem exprimere debet: quia in his omnibus difficilior redditur ex natura rei dispensatio secunda, imò meritò præsumitur non concedendam esse nisi Pontifex se verè intellexisse fateatur: in reliquis omnibus similibus vera est assertio posita.

Hinc sequitur primò, eum qui ad tollendum dubium petit eandem omninò dispensationem sed certiorem tantùm, quoad circunstantias, non necessariò cogi ad priorem exprimendam; non apparet enim vnde hæc taciturnitas reddat inualidam posteriorem gratiam. Secundò qui in irregularitate dispensatus est ad minores ordines, deindè eadem exposita irregularitate petit dispensari ad maiores, aut vbi eam obtinuit, ab interstitiis eximi vult, etsi non meminerit prioris, valida est secunda, quia totum in ea vinculum soluendum nullòque effectu desiderato exprimitur, & non cadit in præiudicium tertij. 7

Tertiò quando post obtentam voti commutationem petitur pura dispensatio, non exprimendo priorem commutationem valida est aliquando. Primò si prima commutatio non abstulit simpliciter votum, sed tantum circa quendam effectum, vt debiti petitionem. Secundò si non fuit acceptata prima dispensatio, neque proinde habuit effectum, tunc enim cum maneat totum votum, in his casibus vera est petitio. Aliàs verò cùm votum ablatum fuerit, eiusque loco successerit obligatio ad pia quædam opera, debet ea commutatio exprimi: quia alioqui falsum narratur, & non proponitur autem vinculum tollendum, quod non est ampliùs. 8

Quartò Quoties plures dispensationes versantur circa diuersas partes eiusdem legis, neque alio modo vniuntur aut in tertij damnum vergunt, posterior dispensatio valida est, etsi prior non exprimatur. Ita qui in quadragesima petit licentiam vescendi carnibus, non debet meminisse aliàs obtentæ dispensationis ad eundem effectum: qui licentiam non residendi secundò petit nisi illud tempus sit commune alteri quo non residere ei concessum fuit, non debet prioris gratiæ meminisse. Si quis cum cognata dispensatus contraxit, eáque mortuâ cum alia cognata item contrahere placeat, valida erit posterior dispensatio, non narratâ priore, quia nullam habent connexionem, cum sint inter diuersas personas: idque verum esse putat Sanch. *d. 22. n. 13.* etsi priori nunquam vsus fuerit. Suar. tamen *l. c. cap. 25. n. 21.* posteriorem tunc inualidam putat, quia alioqui vtraque valida esset, essetque ipsi liberum vti qua vellet: nam prior non cessat per formalem veluti repugnantiam cum secunda, vt apparet, neque per renuntiationem tacitam ex petitione secundæ, quia, vt suprà dictum est, renuntiatio non inualidat gratiam nisi à concedente acceptata fuerit, acceptari autem non potuit ab ignorante. Non potest autem vtraque esse valida sine licentia Pontificis, cùm sit gratia quædam extraordinaria, quam verisimillimum est, non concessurum Pontificem, si resciuisset. Cùm igitur prima gratia iungatur secundæ in hoc casu ad vnam extraordinariam conflandam, quæ à non sciente manare nequit, erit prima exprimenda, alioqui subreptitia censetur prima, quod non contigit, quando prima iam extincta fuit per eius vsum; tunc enim non coniungitur secundæ modo explicato. 9

Quartò Dixi non esse necessariò vtrumque vinculum exprimendum, quando vnius tantùm relaxatio petitur, nisi in casibus quibusdam particularibus, in quibus vnum vinculum per connexionem quam 10

habet cùm alio difficiliùs remittitur in ordine ad aliquem effectum. Ita Suar. c. 24. neque Sancb d. 23. propriè repugnat; loquitur enim de impedimentis matrimonij, in quibus ipse Suarez concedit probabilius videri omnia vincula esse exprimenda, quia ex natura rei difficiliùs dispensatur cum eo qui voto castitatis obligatus vult consanguineam ducere, quam cum eo qui vno tum ex ipsis impedimentis ligatus est, si tamen petat tantum prius solui voto castitatis, etsi non exprimat consanguinitatem valebit dispensatio ex ipsomet Sanch. n. 4. quia dispensatio illa ordinatur tantum ad matrimonium non ad hoc cum consanguinea. Vnde Suar. ait valere eam dispensationem etiamsi habeat tunc animum ducendi consanguineam, cuius deinde dispensationem aliàs petiturus est, & si prima dispensatio habuit causam sufficientem independentem à matrimonio cōsanguineæ non oportebit in secunda deinde dispensatione necessariò meminisse primæ. Ita qui vouit castitatem & religionem, poterit dispensari in voto religionis, etsi alterius non meminerit: quia etsi illud sciretur, faciliùs dispensaretur in religione, cuius aliqua videlicet participatio maneret in perpetua castitate, si tamen dispensatio religionis in ordine ad matrimonium peteretur, vtrumque votum exprimendum esset, si autem voto castitatis petat se solui, debet meminisse voti religionis, cuius reus est, quia alioqui prior dispensatio superflua esset, neque eam sine alia esset Pontifex concessurus. In censuris autem & irregularitatibus, vti sunt omninò disparatæ, seorsim dispensari possunt, quamvis ea cognitio difficiliorem reddat dispensationem non tamen subrepticiam: seruanda igitur est tradita regula.

11 Quintò dispensatio subreptitia redditur ex expressione falsi, quando circa causam finalem versatur, deneganda quippe erat gratia, eo falso non expresso, aut non absolutè fuisset concessa, sed cum quadam restrictione: quando autem plures causæ narrantur, sufficit finalem esse veram, dum autem vna narratur tantùm, eaque falsa est, totum rescriptum nullum est.

12 Sextò, quando litteræ dantur motu proprio, eamque continent clausulam, validæ sunt, non obstante subreptione veritatis tacitæ, secùs si esset subreptio falsitatis narratæ. Suar. lib. 8. c. 12. n. 11. & seq. de falsitate id concedit, non autem de taciturnitate veritatem enim si gratia detur ad preces petētis, etsi simul sit motus proprius, facere gratiam subreptitiam ait. Rationē discriminis dat Sanch. disp. 20. n. 52. quia quando tacetur veritas, non constat an benè, an malè informatus Pontifex gratiam concesserit, ac proinde an sit contra concedentis voluntatem. Vnde si veritas tacita, sit aliqua qualitas intrinsecæ personæ, eamque ad gratiam inhabilitans, cuiusmodi est irregularitas ad beneficium, aut intrinseca beneficio conferendo, quia ex ea reticentia præsumitur gratia illa esse contra mentem concedentis, nulla est.

13 Septimò, quando falsi expressio, aut veri taciturnitas contingit circa solam causam impulsiuam, licèt dolo contingat, in neutro foro inualidat dispensationem: si autem contingat circa causam finalem, distinguendum est, si enim est causa totius gratiæ, tota vitiatur, siue dolo malo, siue ex ignorantia fiat: si solius partis ab alia disparatæ causa sit, illa sola pars, in qua est subreptio etsi dolosa, vitiabitur. Si autem partes habeant aliquam connexionem, separabiles tamen sunt quoad valorem: si ignoranter & non per fraudem aut malitiam subreptio commissa sit, valebit in vtroque foro rescriptum quoad solam partem in qua non fuit subreptio. Si verò per fraudem & malitiam, ea quoque pars vitiabitur in qua non fuit subreptio, non tamen ipso iure, & in foro conscientiæ, ante iudicis sententiam, sed post illam. Hanc regulam tradit Sanch. *d. 21. extrema n. 29. lib. 3. de matrimonio.*

CAPVT VI.

De materia dispensationis.

QVÆSTIO I. *In quam materiam cadere possit dispensatio.*

QVÆSTIO II. *An dispensari possit in iure canonico.*

FVSISSIMA est hæc disputatio, sed quæ sigillatim explicari nequit hoc loco, cùm plures materias, de quibus controuerti potest, prius exponere necesse sit, antequam de illis definiri valeat quæstio proposita, & virum, & à quo in illis dispensari possit, quare in præsentiarum de materia dispensationum in vniuersum agam dumtaxat, de singulis autem materiis suis locis ex principiis hoc loco positis, particulares controuersias dirimemus prout se dabit occasio, cùm vix aliter institui possit ista disputatio.

QVÆSTIO I.

In quam materiam cadere possit dispensatio?

Status quæstionis, n. 1.
Ius naturale, n. 2.
Ius diuinum, positiuum, an sint dispensabilia, n. 3.

HÆc quæstio vniuersalior est quàm vt præcisè & absolutè possit definiri: cùm enim certum esse 1
debeat neminem posse dispensare in lege superioris, nisi per potestatem ab illo aliquo casu sibi communicatam, quærendum perpetuo erit, quoties dispensans inferior est legem ferente, & ius constituente, an & quomodo potestatem sibi communicatam habeat circa legem & ius à superiore constitutum, quod vix in vniuersum definiri potest, sed in singulis quærendum erit. Tota tamen difficultas ad tria præcipua capita reuocari potest. Primum est an in iure naturali possit dispensari, & à quo; quandoquidem ius naturale à natura ipsa rationali præscriptum est, & omnis potestas eiusmodi iure inferior omninò est. Similis difficultas est circa ius diuinum positiuum, cuius Deus legislator est, & superior omni alia potestate. Tertiò idem quæri potest de iure positiuo Canonico & Ecclesiastico, quod à tota Ecclesia vniuersali, vel etiam particulari positum est ab aliqua auctoritate particulari, quæ sine dubio inferior est, rescindi, aut etiam laxari non posse statim appatet.

Verùm prior illa difficultas circa dispensabilitatem iuris naturalis iamdiu explicata est *lib. 5. cap. 3.* 2
q. 3. in qua fusiùs egimus de immutabilitate iuris naturalis per plura consectaria de quibusdam casibus, in quibus videbatur contingere nonnunquam ista mutatio, & laxatio, vel dispensatio, vt in votis, iuramento, polygamia, matrimonio, & aliis eiusmodi; de

de quibus disputauimus, ita vt nihil adiiciendum restet, quod ad hanc dispensationem in vniuersum: nam casus particulares ex dictis facilè explicari poterunt, & ex aliis ibidem explicatis; si verò noui occurrant, tunc ex propria ipsorum natura non operosè dissoluentur.

3 Secunda difficultas quæ pertinet ad ius diuinum positiuum explicata etiam à nobis est, tum eodem *lib. 3. cap. 3. quæst. 5. nam* §. 8. diximus an decalogi præcepta, quæ partim iuris naturalis, partim diuini positiui sunt, dispensari possint, tum in vniuersum, tum in singulari de præcepto de colendo Deo §. 9. de dissolutione matrimonij contra Christi præcepta consect. 8. *de polygamia. consect.* 9. quia verò ista & similia ita pertinent ad ius diuinum positiuum vt vel supponant, vel inuoluant ius naturale, priùs ideò de iuris diuini merè positiui mutabilitate, & dispensabilitate fusiùs diximus superiori *lib. 4. cap. 4. quæst.* 7. vbi de lege Mosaïca: de mutabilitate verò, & dispensabilitate legis Euangelicæ *eod. lib. cap. 5. quæst. 1. à num.* 5. & hanc quæstionem remisimus in hunc locum, & in explicationem illarum materiarum, quæ pertinent ad ius Euangelicum, qualis est institutio Sacramentorum, & alia eiusmodi quæ ita pertinent ad ius diuinum, vt plura circa illa pendeant ex iure Ecclesiastico, ad quod tandem tota materia dispensationis reducitur: quare de illa nobis io vniuersum disputandum est.

QVÆSTIO II.

An, & quomodo dispensari possit in iure Canonico, & Ecclesiastico.

Notationes, n. 1. & 2.
Pontifices vindices Canonum, n. 3.
Et decretorum Pontificiorum, n. 4.
Et consuetudinum, n. 5.
Laxata pœna propter violatos Canones, n. 6. & 7.
Dispensatio Canonum in antecessum, n. 8.

1 IVs Canonicum vel commune est obligans totam Ecclesiam, vel singulare quibusdam Ecclesiis, Diœcesibus, Prouinciis, Episcopatibus, Capitulis & particulare vel à Concilio generali, vel à Conciliis Diœcesanis, Prouincialibus, aliisque non œcumenicis impositum, vel à Pontifice, Patriarcha, Episcopis, & aliis, qui potestatem legislatiuam habent, de quibus *lib. 5.* disseruimus latum, vel moribus, & consuetudine siue vniuersali toti Ecclesiæ, vel singulari inductum est.

2 Deindè obseruandum diligenter est, dispensationem, siue relaxationem iuris Canonici, duobus modis fieri posse. Primò quidem vt fiat venia & facultas lustingendi Canonis, à cuius videlicet obseruatione quis soluitur: ita vt quamvis vinculum iuris persistat, ratione tamen alicuius, vel personæ vel communitatis laxetur, siue illam non constringat, ac proindè ius illud & Canonem non seruando, siue infringendo non peccet, & pœna violatoribus inflictas non incurrat. Secundo modo dispensatur dum laxatur, minuitur, aut omninò dimittitur pœna debita violati Canonis, ita vt & culpa commissa condonetur, & pœna propter eiusmodi culpam incursa, venia quadam illi reo per συμπάθειαν & φιλανθρωπίαν remittatur, de vtroque illo dispensationis modo potest excitari quæstio, quæ vt sigillatim explicetur

Aio imprimis Romanos Pontifices Canonum antiquorum, imò & veterum consuetudinum, atque etiam decretorum, quæ à suis prædecessoribus sancita fuissent, seuerissimos vindices sese præstitisse, ita vt aliquandò plura paterentur incommoda ne Canonibus aperta vis inferretur, vnde Innocent. *Epist. ad Clerum Constantinop.* vti refertur apud Sozo. *lib. 8. cap. 16. longè præstiterit vel ea condemnare, fratres charissimi, quæ rectè facta sunt, quam ea robur vllum sortiri, quæ aduersus Canones gesta sunt.* Volebat igitur Innocent. omnia etiam bona, & sancta rescindi, si aduersùs Canones gesta forent. 3.

Concilium Taurinatense cum controuersiam primatus inter Arelatensem, & Viennensem Episcopos ita definiuit *Can.* 2. vt qui ex illis probaret suam Ciuitatem esse Metropolim in laterculo imperij, is totius Prouinciæ primatum in rebus quoque Ecclesiasticis obtineret, & ordinationum iura, vti Canones definiebant. Interim verò vicinas, quisque Ciuitates intra Prouinciam vindicaret, arguit temeritatis hoc iudicium Synodi, & rescindit Zozimus Epistola ad Episcopus Prouinciæ Viennensis & Narbonensis secundæ, quod concessam pridem à Sede Apostolica Ecclesiæ Arelatensis potestatem euerteret, additque hæc verba, quæ etiam referuntur ab Iuone 4. *part. cap.* 226. Hincmaro, & Grati. 25. *quæst. 1. C. Contra statuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec huius quidem sedis potest auctoritas apud vos cùm inconuulsis radicibus viuit antiquitas, cui statuta Patrum sanxere reuerentiam.* & quamvis ea Zozimi Epistola modo non reperiatur; eam tamen, & verba ex illa recitant laudati DD. imò ipse Iuo non modo loco citato eius meminit, sed etiam *Epist.* 60. *ad Hugonem Archiepiscopum Lugdunens. & Legatum Apostolicum*, ista eadem refert ex Epistola Zozimi ad Narbonenses: an verò fuerit fortassis illa quam se ad Galliam & Hispaniam scripsisse ait ipsemet Zozimus *Epistola prima ad Hesychium*, vel an fuerit Epist. eiusdem Zozimi 6. *ad Aurelianum* & alios Episcopos Africanos, in qua ait, *Cùm aduersùs Patrum statuta venitur, non tantùm illorum prudentia, atque sententiæ, qui in æuum victura sanxerunt, sed ipsi quodammodo fidei, & catholicæ disciplinæ irrogatur iniuria. Quid enim tam sanctum & venerabile est, quam penitùs non exorbitare ab itinere maiorum, quorum Canonica instituta velut quadam fundamenta sunt ferendis fidei iacta ponderibus.* Non potuit grauioribus verbis Pontifex commendare veterum Canonum, & statutorum obseruantiam quam vt diceret eorum euersione fidei Christianæ & disciplinæ catholicæ fundamenta simul concuti similis est consequentium Pontificum sensus. Bonifac. *Epist. 3. ad Hilarium Narbonens.* contra Proclum Arelatensem, qui Ecclesiæ Lutabensi ordinarat Episcopum, prætermisso Metropolitano, scribit se id ferre non posse, reddit rationem: *Quod nequaquam* (inquit) *possumus ferre patienter, quia conuenit nos paternarum sanctionum esse diligentes custodes.* Affert deindè constitutionem Nicæuam quæ vult per vnamquamque Proulneiam ius Metropolitanos singulos habere debere; nec cuiquam duas posse esse subiectas per plura similia refert Iuo. *Epist.* 60. ex magno Gregorio *Epist. ad Mauritium* pro causa Theodori. *Graue nimis est contra veterem vsum Sacerdotes sibi quidquam arripere, &c. Omnia quæ vsus antiquitatis statuit inemerata seruentur.* Et *lib. 1. epist. 15. ad Epis-*

copos Numidiæ consuetudinem quæ contra fidem nihil usurpare dignoscitur intemeratam permanere concedimus, siue de primatibus constituendis, siue de cæteris capitulis. Nicolaus I. *Epist.* 70. *Hincmaro Remensi: Ridiculum est & satis abominabile dedecus, vt traditiones quas antiquitùs à patribus suscipimus infringi patiamur.* Gelasius *ad Episcopos Dardaniæ* aduersus eos qui Ecclesiarum iura turbabant, & auidâ præsumptione peruadebant: *Non respicientes quoniam æterno iudici rationem tam de Catholicæ sinceritatis iniuria, quàm de traditionum præiudiciis paternarum, non sine perpetuæ damnationis interitu sunt reddituri, si in hac obstinatione permanserint.* adducit *eadem Epistola* 60. Iuo librum Pontificum, qui dicitur diurnus, in qua professio Romani Pontificis, sic continetur: *Nihil de traditione Patrum quam à probatissimis prædecessoribus meis traditam, & seruatam reperi diminuere, vel mutare, aut aliquam nouitatem admittere, sed feruenter, vt eorum discipulus, & sequipeda totis mentis meæ conatibus, quæ tradita canonicè comperio obseruare, ac venerari profiteor.* Huius Pontificia professione meminit quoque Baron. ann. 869. Leo IV. iudici Sardiniæ: *Nec mos, nec nouiter introducta consuetudo nostræ Ecclesiæ, nostris prædecessoribus fuit contra Canonum statuta noua, vel insolita præsumere.* Acres verò fuere maximè Pontifices in tuendis Canonibus Nicænis, quos integros seruari perpetuò voluerunt. Multus est in illis tuendis Leo magnus, in Epistolis ad Marcianum Augustum, Pulcheriam, & Anatolium, contra Canon 28. Concilij Chalcedonensis, qui primas Episcopo Constantinopolitano contra Alexandrini, & Antiocheni Patriarcharum iura detulerat: quamvis enim Synodus Chalcedonensis suum decretum per Epistolam Synodicam confirmari enixissimè postulasset, idque gratum Imperatori, Senatui, & toti vrbi Constantinopolitanæ futurum dicerent, nihil obtinere potuit, respondítque Leo Epist. ad Anatolium, qui consensum Synodi frequentis allegabat: *Tanquam refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo, & illa Nicænorum Canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio, in aliqua vnquam sit parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione Congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem, & octo, quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum comparare se audeat, vel præferre cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna Synodus sit consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitùs authoritate sit vacuum quidquid fuerit ab illorum constitutione diuersum.* & Epistol. ad Marcian. *Non dedignetur nimirum Anatolius Regiam Ciuitatem, quam Apostolicam non potest facere sedem; nec vllo speret modo quod per aliorum offensiones possit augere priuilegia, cùm Ecclesiarum sanctorum Patrum Canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nullâ possint improbitate conuelli, nullâ nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseuerantem exhibere famulatum; quoniam mihi dispensatio credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regula sanctionum me, quod absit, conniuente violentur, & maior sit apud me vnius fratris voluntas, quam vniuersæ domus Domini communis vtilitas.* Denique Epist. ad Synodum Chalcedonensem, non alia de causa Canonem Chalcedonensem irritare se dicit, quàm quia Nicænis regulis contrarius est. *De custodiendis quoque,* inquit, *sanctorum Patrum statutis quæ in Synodo Nicæna inuiolabilibus sunt fixa, obseruantiam vestræ sanctitatis admoneo, vt iura Ecclesiarum, sicut ab illis trecentis & octo Patribus diuinitùs inspiratis, sunt ordinata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem, suum aliquis quærat augmentum: quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos Conciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit, quidquid à prædictorum Patrum Canonibus discreparit. Quorum regulis quam reuerenter Apostolica Sedes vtatur, scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani Antistitis conatus repuli, poterit Sanctitas vestra lectione cognoscere, & me auxiliante Domino nostro, & catholicæ fidei, & paternarum traditionum esse custodem.* Et ad Pulcheriam: *Consensiones verò Episcoporum sanctorum Canonum Nicænum conditorum regulis repugnantes, vnitate vobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apostoli generali prorsùs definitione cassamus, in omnibus Ecclesiasticis his legibus obsequentes, quas ad pacificationem omnium Sacerdotum per* 318. *Antistites Spiritus sanctus instituit. Ita vt si plures aliud quàm illi statuere decreuerint, in nulla reuerentia sit habendum quidquid fuerit à prædictorum constitutione diuersum.* Ex quibus aliisve vides Romanos etiam Pontifices, decreta Synodorum œcumenicarum, quæ iam confirmata, & approbata erant magno studio tuitos esse, & in illis ægrè omninò dispensasse; ita vt sibi nefas esse ducerent pati illa quolibet prætextu violari.

3 Quare si quid ab illis per obreptionem fuerit obtentum contra Canones, & antiqua Ecclesiarum priuilegia, nullum esse declarent: quare cùm Ingenuus Alpum Maritimarum Metropolita quereretur apud Hilarium P. R. de impetrato ab Auxanio Episcopo rescripto, quo suæ Prouinciæ ius minui videbatur, Hilar. *Epist.* 4. causæ cognitionem Episcopis Gallicanis delegauit his verbis: *Ita vestræ charitatis cognitionem adnexa querimoniæ delegamus, vt nihil aduersus venerandos Canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei iudicium valeat quidquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque Ecclesiarum priuilegia, quæ semper sunt seruanda, confundi: quia per hoc non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.* Et in Concilio Romano idem Hilarius an. 467. *Nulli fas sit sine sui status periculo, vel diuinas constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare; quia nos, qui potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti: quia meminimus qualiter comminetur Dominus negligentiæ Sacerdotum; siquidem reatu maiore delinquit, qui potiori honore fruitur; & grauiora facit vitia peccatorum, sublimitas dignitatum.* Itaque fatentur Romani Pontifices se reos esse violatarum regularum paternarum, si vel eiusmodi violationes permittant, vel illis annuant. Audi Gelasium *Epist. ad Episcopos Lucaniæ, cap.* 11. *Cùm nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus tenere nihil licere, & cum Sedes Apostolica superior his omnibus fauente Domino, quæ paternis sunt Canonibus præfixa, pio deuotóque studeat tenere proposito, satis indignum est quemquam vel Pontificum, vel Ordinum subsequentium hanc obseruantiam refutare, quam B. Petri sedem, & sequi videat, & docere, satisque conueniens sit vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus totius Ecclesiæ posuit principatum.* Hanc verò curam obseruantiæ Canonum primæ Sedi præcipuè incumbere asserit idem Gelasius *ad Episcopos Dardaniæ: Confidimus quod nullus iam veraciter Christianus ignoret vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ cæteris oportere quàm primam, quæ vnamquamque*

Synodum

Synodum, & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit: quæ ratio optima est: peccaret enim contra seipsam prima Sedes, quæ à se confirmata, & probata sine causa laxaret.

4 Neque Synodorum dumtaxat decreta, sed suorum decessorum quoque statuta seuerè seruarunt, eorumque fuere vindices. Simmach. scribens ad Æteniun Arelatensem anno 500. *Data ad Trinitatis instar cui est vna atque indiuisa potestas vnam sit per diuersos antistites Sacerdotium, quomodo priorum statuta à sequentibus conuenit violari. Huc accedit, quod si hac eueniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam credimus religionem pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa, quæ à Domini Sacerdotibus semel statuuntur perpetua sint; quod aliàs contingere poterit, si successor Decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata quæ gesserit. Quanta enim Vicarius B. Petri iudicabitur reuerentia, si quæ in in Sacerdotio præcipiant, eisdem transeuntibus dissoluantur.* Gregor. *lib. 5. ep.* 12. & refertur 25. *q.* 1. *c. Iustitia, ac rationis ordo suadet, vt qui sua à successoribus desiderant mandata seruari, decessoris sui procul dubio voluntatem, & statuta custodiant.* Et *Epist. ad Natalem Salonitanum lib. 2. ep. 37. Quæ dicitis nostris temporibus debere seruari, quæ à meis prædecessoribus tradita, ac me custodita sunt, absit hoc à me vt statuta maiorum consacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam: quia mihi iniuriam facio, si fratrum iura perturbo.* Leonis IV. verba refert Gratian. 25. *q.* 1. *cap. ideo permittente Domino Pastores hominum sumus effecti, vt quod Patres nostri, siue in sanctis Canonibus, siue in mundanis affixere legibus, excedere minimè debeamus: contra eorum quippe saluberrima agimus, si quod diuino ipsi statuerunt consilio intactum non conseruamus.* Quæ eadem adducit quoque Iuo 4. *par. cap.* 286. atque hæc sufficiant vt ostendatur, quàm exquisiti summi Pontifices fuerint in tuendis sacris Conciliorum Canonibus, & decessorum suorum constitutionibus, & quàm difficilè adduci potuerint, vt illa vel relaxarent, vel rescinderent, aut etiam innouarent.

5 Qua eadem prorsùs ratione se gesserunt aduersùs antiquas priuatarum Ecclesiarum consuetudines, quas inuiolatas esse voluerunt, quasque ipsa etiam Concilia in iudicandis controuersiis consuluerunt. Quare cùm Anastasius Nicænus Episcopus contenderet Ecclesiam Basilinopoleos sibi esse subiectam, iudices cognitores in Concilio Chalcedonensi *Actione* 13. petierunt ab ipso vt probaret, vel secundùm Canones, vel ex aliqua consuetudine *κατ' τοὺς κανόνας ἢ ἐκ συνηθείας τινός*. Ratio perspicua est: cùm enim antiqua consuetudo lex quædam sit, & eodem modo obliget, vti libro proximè superiori demonstrauimus, & vbi nihil scriptura definit, mos populi & instituta maiorum pro lege tenenda sint, vt ait Augustinus *Epistol. ad Casulanum*; alioquin si de his disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur *interminata luctatio*, vti ait idem Augustin. eiusdem profectò erit antiquas consuetudines tueri, & seruare, cuius est legea ipsas obseruare, & neque has, neque illas laxare, aut abrogare debebit: quare Faustinus Romanæ Ecclesiæ legatus in Concilio Africano sic præfatur: *Quia & aliqua ordine & Canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt*, & Photius *in Nomocanone, tit.* 1. *cap.* 3. ait perindè seruari consuetudinem, ac legem, siue ius non scriptum, atque scriptum *περὶ τοῦ φυλάττεσθαι τὸ ἄγραφον ἐκκλησιαστικὸν ἔθος ὡς νόμον*. Ipsumque Nicænum *cap.* 6. edixit antiquos mores *τὰ ἀρχαῖα ἔθη*, vim suam obtinere, quod etiam Ephesina Synodus *cap.* 7. definit, dum vult omnibus prouinciis sua iura intemerata seruari: quare ea Romani Pontifices, modo nihil fidei contrarium contineant, aut admodum insolens, confirmarunt, & obseruari voluerunt. Gregor. *lib.* 2. *epist.* 73. petitioni à Numidia factæ Pelagio decessori suo respondens, & *lib.* 2. *Epist.* 39. *ad Dominicum Episcopum Carthaginensem*, eam regulam consequitur, & Theophilactus Bulgariæ Archiepiscopus rogatus, an liberum ipsis esset sequi communionē Ecclesiæ Occidentalis propter diuersitatem rituum, respondet *epist. ad Nicolaum Diaconum & Castonisium*, *Non omnis consuetudo ad dissociandas Ecclesias valet, sed quæ dogmatis differentiam inducit.* Ita refert Demetrius Chomathenus *lib.* 5. *Iuris Græco-Romani.* Vide & Leonem IX. *Epist. ad Michaelem Episcopum Constantinopolitanum, & Leonem Accidanum*, quod idem prius scripserat Fulbertus Carnotensis, *epist.* 1. *ad Finardum*, his verbis: *Nec tamen nos offendit obseruantiæ diuersitas, vbi fidei non scinditur vnitas; porrò in multis Græca ab Hispania, ab illis Romana, & Gallica discrepat Ecclesia, sed neque in hoc scandalisamur, si audimus diuersam obseruationem, sed non diuersam fidem semper in Ecclesiis extitisse, stat enim Regina Ecclesia à dextris Regis sui in vestitu deaurato, circumdata varietate*: quare sapienter dixit Socrates *lib.* 5. *cap.* 22. Græco: *καὶ γὰρ οἱ τῆς αὐτῆς πίστεως ὄντες διαφωνοῦσι περὶ τὰ ἔθη πρὸς ἑαυτούς*, qui in eadem fide consentiunt, iidem inter se ceremoniis & ritibus discrepant: quare iure meritò ipsi Pontifices eas consuetudines quæ nihil fidei officerent, inuiolatas esse voluerunt. Quod apertè Gregorius *in epistola ad Augustinum*, quem in Angliam destinabat, testatur, cum ipsi facultatem facit quod in Romana, siue Gallicana, siue qualibet alia Ecclesia, placeret eligendi, & Alexander III. *in Concilio Lateran. cap.* 1. in appendice de frigidis probat Gallicanam consuetudinem dissoluendi matrimonij propter maleficia, licèt Romanæ Ecclesiæ contrariam. Ex hac porrò legum Ecclesiasticarum, Canonum, & probatarum consuetudinum obseruantia, pax & tranquillitas Ecclesiæ coalescit: quare mirum videri non debet, si in iis retinendis vindices sese exhibuerunt summi Pontifices: quare Leo I. *Epist. ad Maximum Antiochenum*: *Vniuersa pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua Canonibus reuerentia intemerata seruetur*; & Symmach. ad Episcopos Galliæ scribens: *Sedis Apostolica instituta prædicanda sollicitant: vt de concordia vniuersalis Ecclesiæ, quæ toto orbe diffusa est, peruigili cura tractemus, quæ tunc præcipuè adolescit, si ea quæ à patribus statuta sunt, ætas subsequens reuerenter obseruet.* Eaque de causa Honorius III. prohibet capitulo Parisiensi, vel Papiensi, ne Ecclesiæ suæ constitutiones, vel consuetudines approbatas immutent, aut nouas inducant: quia plerumque discordiam pariunt nouitates, *cap. cum consuetudin. de consuetudine*, & Cœlest. III. de impedimento cognationis disputans, ait: *In hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ consuetudini deferendum, quam aliud in defensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate.*

Quæ omnia retulisse voluimus vt constaret, quàm difficiles se exhibuerint Pontifices in laxando iure Ecclesiastico siue scripto, siue non scripto, & moribus dumtaxat ac consuetudine inducto, ne quis existimet sibi eiusmodi veniam faciendi contra eiusmodi debere concedi, dum illam petit: quia tamen ius illud positum est, & ex sua natura mutabile, ea quandoque rationum & temporum momenta occurrunt, quæ quidpiam mutari aut laxari postulant: fit 6

verò hæc remissio, vel venia infracti iam Canonis, vel infringendi, & velut in antecessum vtrumque aliquando præstitum esse, non fuerit operosum ostendere.

6 Obserua enim ex Iuone Carnotensi *in prologo sui decreti*, præceptiones & prohibitiones, quæ Canonibus continentur, alias esse mobiles, alias immobiles. Istæ sunt quas lex æterna sanxit: quæ obseruatæ salutem conferunt: non obseruatæ eandem auferunt, priores verò quas lex æterna non sanxit, sed superiorum diligentia ratione vtilitatis inuenit: non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutius muniendam, harum omnium præceptionum, & prohibitionum exempla subiicit Iuo, addit deinde: *In his igitur in quibus obseruatis salus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata consequitur, nulla est admittenda dispensatio, sed ita sunt omnia mandata, vel interdicta seruanda, sicut sunt æterna lege sancita. In his verò quæ propter rigorem disciplinæ, vel muniendam salutem, superiorum sanxit diligentia; si honesta vel vtilis sequatur compensatio, potest præcedere ex authoritate præsidentium diligenter deliberata dispensatio. Igitur non modo ex quadam venia laxatur rigor violati Canonis*, nimirùm remissa vel imminuta pœna, quæ propter culpam commissam in violatione Canonis subeunda erat, sed etiam potest præcedere eam violationem Canonis dispensatio, vt ait Iuo, & fieri venia in antecessum infringendi Canonis. Vtriusque huiusmodi dispensationis exempla plurima suggerit Iuo, & passim occurrunt. Notandum imprimis est illud Augustini *ad Bonifac. ep.* 50. & refertur ex parte *cap. vt constitueretur, dist.* 50. reddit rationem Augustinus propter quam Donatistæ ad Ecclesiam redeuntes permitterentur Clerici, imò & Episcopi permanere, peractâ pœnitentia: cùm ex antiquo ritu eiusmodi pœnitentes, neque Clericatum accipere, neque in eo permanere permitterentur: obiiciebant ergo Donatistæ: *Si ergo oportet vt nos extra Ecclesiam, & aduersus Ecclesiam fuisse pœniteat, quomodo post istam pœnitentiam apud vos Clerici, vel etiam Episcopi permanemus?* Respondet Augustinus: *Hoc non fieret, quoniam reuerà, quod fatendum est, fieri non deberet, nisi pacis ipsius compensatione sanarentur, sed sibi hoc dicant, & multò maximè humiliter doleant, qui in tanta morte præcisionis iacent, in isto quodam vulnere matris catholicæ reuiuiscant: cùm enim præcisus ramus inseritur, fit aliud vulnus in arbore, quo possit recipi, vt viuat, qui sine vita radicis peribit, sed cum receptus recipienti coaluerit, & vigor consequetur, & fructus: si autem non coaluerit, ille quidem arescit, sed vita arboris permanebit: est enim & tale inserendi genus vt nullo præciso ramo qui intus est, ille qui foris est, inseratur, non tamen nullo, sed vel leuissimo arboris vulnere. Ita ergo & isti cum ad radicem Catholicam veniunt, nec eis quamuis post erroris sui pœnitentiam honor Clericatus, aut Episcopatus aufertur, fit quidem aliquid tanquam in cortice arboris matris, contra integritatem seueritatis: verumtamen quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, ad Dei misericordiam precibus fusis coalescet, intercisorum pace membrorum charitas cooperiet multitudinem peccatorum. Vt enim constitueretur in Ecclesia ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiam, Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioquin contra claues datas Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cælo, sed ne forsitan etiam de cæteris criminibus spe honoris Ecclesiastici animus intumescens superbè ageret pœnitentiam, seuerissimè placuit vt post actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo sit clericus, vt desperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior esset humilitatis*, &c. *Sed non ideo superuacua putanda est superiorum diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus tutiùs muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias, per affectatas honorum potentias: cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta morborum; verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras, non iam aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas sincera subueniat, &c.* Vide reliqua in eandem sententiam, eodem loco; plura alia ex eodem Augustin. refert Iuo, maximè ex *lib.* 2. & 3. *contra Epistolam Parmeniani*, vbi de seueritate, & charitate adhibenda disputat: sufficiat Leo *Epist.* 52. *ad Rusticum Narbon. initio*: *Quia sicut quædam sunt quæ nullâ possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione seruatâ, vt in his quæ vel dubia fuerint, vel obscura, id nouerimus sequendum, nec præceptis Euangelicis, nec decretis sanctorum Patrum inueniatur aduersum.* Vide & Innocentij I. *Epist.* 22. *ad Episcopos Macedoniæ*, vbi de variis Romanæ, & aliarum Ecclesiarum ritibus & iure in recipiendis in Clerum hæreticis, & ordinandis, aliáque adiicit ex ipsis etiam Patribus & Pontificibus Iuo *in eo prologo*, quem videas, méque illo exscribendi labore leues. Constat enim ex iis aliisque passim tum laïcis, tum Clericis pœnas, quæ à Canonibus violatis imponebantur indultas fuisse miseratione quadam, & pacis intuitu, quam *οἰκονομίαν* vocabant. Sic intelligo titulum quem suo tractatui Eulogius Alexandrinus apposuit, *Eulogij Alexandrini aduersus Nouatum, & de œconomia seu dispensatione libri quinque.* Innocent. I. *in decret. capite vigesimosecundo*, vocat misericordiam inclinationem. *Obseruatio prior durior, posterior interueniente misericordia inclinatior est: nam consuetudo prior tenuit vt concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur: pace autem Ecclesiæ reddita tribuitur cum pœnitentia extrema communio, ne Nouatiani hæretici negantis veniam, asperitatem, & duritiam Ecclesia imitari videretur.* Nicæna Synodus *Can.* 12. permittit Episcopo in aliquot pœnitentiæ gradibus dispensare, & aliquid humaniùs cogitare φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι, quod idem dixit Ancyrana Synodus *Can.* 5. explicatis pœnitentiæ gradibus, potestatem facit Episcopis inspecto conuersationis modo, vel humaniùs cum illis agere, vel tempus illud producere, examinatâ pœnitentis vitâ τοὺς δὲ ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας φιλανθρωπεύεσθαι ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον· πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἐξεταζέσθω, καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρείσθω. Itaque prostant passim exempla imminutæ, vel etiam omninò remissæ pœnæ, propter violatos Canones indictæ concordiæ, & pacis maximè causâ, & propter periculum schismatis, vti leges apud Innoc. I. *Epist. ad Episcopos Synodi Toletanæ cap.* 2 & 4. anno 406.

Maior fuit difficultas in venia & dispensatione, vt aliqui loquũtur in antecessũ, vt fieret venia frangendi Canonem aliquem, vt laïcus v. g. nondum Clericus, aut bigamus ordinaretur: sapienter enim Cœlestin. apud Gratian. *cap. Nulli. dist.* 38. & sumitur ex eius decretis *cap.* 20. *Quæ enim à nobis res dignè seruabitur, si* 7

decretalium

decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa ; frangatur : & illa indulgentia, atque laxatio pœnæ reis pœnitentibus facta, non nisi ad vnitatis, & pacis compensationem quandam fiebat. Quare cùm cautum esset ne hæretici pœnitentes locum, & statum suum in Ecclesia retinerent, Concilium Carthaginense vt id Donatistis indulgeretur, Sedem Apostolicam, aliosque Episcopos monuit id ob summam vtilitatem & Ecclesiæ pacem concedendum videri : *Placuit vt littera mittantur ad fratres, & Coepiscopos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, nouerit habere Africam magnam necessitatem, propter Ecclesiæ pacem, & vtilitatem, vt & ipsi Donatistæ quicumque clerici correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, in suis honoribus suscipiantur.* Atque huius dispensationis & compensationis publicæ vtilitatis & pacis causâ plura exempla refert Iuo *in Prologo*, quæ accuratiùs expendit, & explicat Marca *lib. 3. de concord. cap. 12. à n.* 8. vbi etiam quærit, an eiusmodi œconomia aliquando in causis fidei adhiberi queat ex Nazianzeno, & verba aliqua dissimulanda sint, in his enim modò non hæreo. Moneo dumtaxat opportunè, vt opinor, ex Symmacho *Ep. ad Auitum Viennensem*, quam refert dominus Lucas Dapcherius *tom. 5. Spicilegij. Quod fit præter regulam, modo fit ex iusta causa, non infringit regulam, quam sola pertinacia, & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis à Patribus statuta diligenti obseruatione, & obseruanti diligentiâ sint custodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipsa lex cauisset, si prouidisset, & sæpè crudele esset insistere legi, cùm obseruantia eius esse præiudicabilis videtur Ecclesiæ.* Innocentius verò II. *Epistola ad Hugonem Rothomagensem*, quam habet idem Dapcherius *tom. 4. Spicilegij*, cùm ille inuito Henrico II. Angliæ Rege, & Duce Northmanniæ fidei & obedientiæ professionem ab Abbatibus Northmanniæ exigeret, contra veterem quidem illius Prouinciæ consuetudinem, consentaneè tamen Canonibus antiquioribus, qui Abbates sub potestate Episcopi collocant, quos hac in parte innouarat Concilium Remense, paulò ante celebratum, sic tamen scribit illi Archiepiscopo Innocent. *Quod professio quamvis iustum fuerit, & a nobis in Concilio Remensi mandatum pro eius charitate rigore iustitiæ aliquando condescendere debemus & pro tempore ipsius, nempè regis, voluntati assensum præbere.* Simile quid habet Hildebertus Cœnomanensis *Ep.* ab eodem ibid. relata : *Multa ex loco ex tempore : multa ex personis differentiæ sunt. Rector Ecclesiæ nunquam aut dissimulabit, aut faciet quæ accusat, cùm viderit malum schismatis imminere, Canonum scita mutabit. Debet cessare censura, cùm dissoluitur vnitas, charitas læditur, pax vacillat.*

8 Anatolius ordinatus Constantinopolitanus Episcopus in Ephesina Synodo, quæ dicta est latrocinium, ac proinde à Leone reiectus, deinde tamen rogante Marciano Principe ab Eodem susceptus est; sicut & Maximus Antiochenus, qui in locum Domnij à Dioscoro damnati suffectus erat ab Anatolio & ordinatus perperàm fuerat; indulsit tamen Leo, vt ipse ait ; *Neque*, inquit, *æstimet sibi licuisse quod Antiochenæ Ecclesiæ sine vllo exemplo contra statuta Canonum Episcopum ordinare præsumpsit, quod nos amore reparandæ fidei, & pacis studio retractare cessauimus.*

Plurima alia adducit Iuo *in prologo*, & Marca *lib. 3. cap. 14. & seq.* quem consule; videbis enim sæpiùs in Iure Canonico dispensatum fuisse.

CAPVT VII.

De priuilegiis.

PRIVILEGIVM est concessio stabilis & permanens alicuius specialis licentiæ circa ius commune, ratione rei, vel personæ ab eo solo, qui legem, aut ius commune condere potest facta subdito, aut alia ratione inferiori, vel consuetudine parta ; quando autem non derogat iuri communi, aut priuato alterius sed est purus fauor & beneficium, amplè interpretanda est. Eâ vti potest priuilegiatus extra territorium concedentis circa actus aut tantùm indifferentes, aut solo iure communi prohibitos, non autem speciali iure alieni territorij, in quo tunc versatur, vetitos. 1

QVÆSTIO I.

Summaria doctrina de priuilegiis.

FOrmula huius concessionis ordinariè scripta est, nec semper eadem, sed diuersa : aliquando enim datur absolutè, aliquando respectiuè ad instar alterius priuilegij, cum quo ferè coincidit illud quod per communicationem confertur, aliàs conditionatum est, quod non valet nisi impletâ conditione. Aliquando primò conceditur, aliquando confirmatur, aut innouatur. Pensandæ autem sunt singulæ rescripti formulæ, maximè tres. Prima quæ dicitur ex *motu proprio*: secunda quæ *ex certa scientia, & plenitudine potestatis*, quæ in confirmatione positâ confert nouum valorem, & vim habet nouæ concessionis, nisi per addita restringatur, supplet defectus in prioribus concessionibus commissos non tamen subreptionem. Tertia clausula est derogatiua, quæ dicitur *non obstantibus* : non enim derogatur iuri communi nisi in litteris exprimatur, aut aliàs inutile fiat totum priuilegium, qua etiam inutilitate positâ si eius, cui nocet fortificatum est clausula derogatoria, illius certa mentio facienda est. 1

Nullum effectum regulariter habet in priuilegiato ante aliquam eius notitiâ, aut acceptationem, in aliis autē nunquā sine sufficienti notitia, quæ tamē non debet esse promulgatio, nisi quādo per legē communem 2

fertur: causam iustam requirit vt licitè, non autem vt validè concedatur. Rigorosum etiam iuri communi derogans, & habens tractum successiuum cessat cessante causâ totali finali eius, secùs quando vel gratuitum est, etsi rigorosum sit.

3 Non expirat morte concedentis re integrâ, hoc est si nullus adhuc fuerit eius vsus, nisi addat concedens, *vsque ad beneplacitum meum*, aut alio modo limitet.

4 Renunciatio priuilegiati & reuocatio concedentis priuilegium etiam illud annullant. Ad renunciationem expressam requiritur formalis voluntas abdicandi se potestate vtendi priuilegio, quæ exteriùs prodatur, & à concedente aliqualiter acceptetur. Tacita renunciatio dicitur fieri per non-vsum, vel vsum contrarium, & abusum. Non-vsus tollit sola priuilegia affirmatiua, & aliis onerosa per modum præscriptionis potiùs quàm renunciationis; quod etiam conuenit contrario vsui circa negatiua, quare nisi priuilegium consistat in actu indiuisibili, necessarij sunt plures actus contrarij, vt præscriptio per totum tempus necessarium continuetur, & non interrumpatur: abvsus fit per excessum duntaxat, & aliquando totum priuilegium tollit aliàs ex parte, aliàs simpliciter, aliàs secundùm quid. Reuocatio cadit in sola priuilegia concessa subdito, modò onerosa non sint lucratiua & per modum contractus aut dominium alicuius rei, si gratuito non conferant, sed tantùm facultatem aliquid agendi, aut non agendi tribuant, sufficitque clausula generalis reuocatoria, nisi in iure contineantur, aut habeant rationē contractus: debet autem innotescere reuocatio priuilegiato, vt sortiatur effectum.

Hæc assertio, quâ totam doctrinam de priuilegiis complector, tres partes præcipuas habet. Prima eius naturam, definitionem, & diuisionem exponit. Secunda continet ea, quæ pertinent ad eius valorem qui præcipuè ex variis formulis concedendi est inuestigandus. Tertia, quandiu duret, & quomodo desinat explicat.

QVÆSTIO II.

Definitio priuilegij exponitur.

Quid sit priuilegium, n. 1.
An sit lex, n. 2.
An obliget priuilegiatum, n. 3.
Cur dicatur concessio, n. 4.
Cur dicatur stabilis, n. 5.
Cur circa ius commune, n. 6.
Materia priuilegij, n. 7.

1 QVod attinet ad primam partem, definiui priuilegium concessionem quandam specialem circa ius commune, vbi nomine concessionis loco generis potiùs vsus sum, quàm nomine legis priuatæ, quod tamen frequentiùs vsurpatur; quia licèt quatenùs quandam perpetuitatem habet, & non solùm eum cui conceditur respicit, sed alios etiam obligat, vt seruent ius suum priuilegiato, aut eo vti eum patiantur, alioquin tota ea concessio inutilis, & inefficax esset, lex dicatur, id tamen non contingit in omni priuilegio, nam sæpè est licentia & facultas agendi, aut omittendi aliquid, quod nefas erat sine vlla tertij interuentione, v. g. priuilegium absoluendi à casibus reseruatis, dispensandi in aliquo impedimento occulto matrimonij aut voto, suscipiendi ordines sacros, non recitandi officium, non ieiunandi: si quis tamen propter frequentem eam obligationem, quæ in communitate aliqua nascitur, vt ea omnia ferant vsum priuilegij concessi alteri legem priuatam appellandum esse contendat, non contendam pertinaciùs.

2 Aduerto duntaxat hanc obligationem cadere etiam in æquè priuilegiatum, quando æquiparatio est tantū in similitudine & paritate, non autem in oppositione mutua, & respectiua, in ordine ad vsum eiusdem priuilegij, v. g. si quis habeat facultatem & gratiam exigendi decimas, & alter non soluendi: in priori enim casu potest priuilegiatus gaudere, & vti suo priuilegio contra similiter priuilegiatum, non in posteriori, v. g. duo nobiles propter æs alienum non possunt incarcerari, vnus qui est in alterius ære, ab eo incarcerari non poterit. Duo habeant priuilegium non soluendi decimas, & vnus eorum ius etiam exigendi, alter vtetur suo priuilegio contra eum, nam non tenebitur soluere, neque ille etiā exigere. Duo Clerici gaudent eodem priuilegio, & vnus obligatur quia hæc similitudo priuilegiorum est per accidens ad vsum priuilegiorum vt similitudo potentiæ visiuæ, & æqualitas ad videndum non obstant quominùs se mutuò videant qui simili potentia sunt præditi. Neque pugnant hæc priuilegia, vt apparet; quia in his vnum vsum alterius non impedit. Ita Roderic. *tom. 1. q. 4. Regul. q. 9.* & 12. & Suar. *lib. 8. de legib. cap.* 2 5. qui addit *n.* 4. id etiam valere in priuilegiis concessis ad instar, aut per communicationem, ita vt qui communicat tantum priuilegium alteri primo datum, possit contra eum vti, quia cum in eo inter priuilegia sit solùm æqualitas, quam libero vsui non officere diximus, nihil est vnde propterea impediatur: antiquitas enim non eximit priorem priuilegiatum, ne alteri priuilegium illi communicatum seruare teneatur. In posteriori autem casu de oppositione respectiua inter priuilegia vnus priuilegiatus non obligatur alteri seruare suum priuilegium, neque ab eo ad id cogi potest, v. g. qui ex priuilegiu non tenetur soluere decimas, cogi non potest ab eo, qui decimas exigit, quia hæc priuilegia in suis obiectis implicant contradictionem: quare vnum alterum destruit, aut ei derogat, atque ita tunc obseruandum est an ex priuilegiis ita inuicem oppositis vnum alteri, ob quandam maiorem efficacitatem, ita deroget, vt ab eo vilissimum non lædatur, v. g. si vnum sit generale & alterum speciale, hoc est priori præualet, si vtrumque generale sit, neque illam clausulam derogatoriam contineant, videndum an pari potestate procedant, an eadem antiquitate, eademque veritate constent. Vulgare itaque axioma priuilegiatum non gaudere priuilegio contra pariter priuilegiatum, verum est quando vnum priuilegium alteri derogat.

Præter hanc obligationem, quæ cadit in alios à priuilegiato, alia etiam est quæ ipsum priuilegiatum suo priuilegio vti aliquando cogit, quoties v. g. illi renunciare nequit: si enim occurrat occasio, in qua aut vtendum priuilegio sit, aut illi cedendum, tenetur eo vti, alioqui peccabit, quia renunciat iuri quod seruare tenetur. Demùm quando actus fit licitus per priuilegium, cùm anteà non esset, poterit ratione alterius legis ad eum actum iam licitum obligari, ac proinde suo vti priuilegio, v. g. tempore interdicti qui potest ex priuilegio audire sacrum, tenetur ad id die festo. Qui voto castitatis obligatus debitum coniugi petenti licitè reddit, si coniux petens adulteretur, non potest tamen alteri licitè non reddere ex priuilegio suæ innocentiæ, sed etiam tenebitur non reddere, quia posito illo priuilegio & innocentiæ fauore, fit licita voti obseruatio, ac proinde iam votum obligat, vt tradit Sanch. *d.* 9. *numero* 14. & 15. 3

lib. 9.

lib. 9. de matr. extra hos casus non obligatur priuilegiatus vti suo priuilegio, quod alioqui non esset fauor, sed onus, si cogeret inuitum priuilegiatum: liberum enim est vnicuique iuri suo renuntiare, vt dicitur *c. si de terra, de priuilegiis, & priuilegiatis.* Cùm itaque priuilegium ipsum priuilegiatum immediatè & primò respiciat & respectu eius nullam, formaliter loquendo, obligationem induciat; nam in casibus allatis obligatio oritur aliunde quàm à priuilegio formaliter sumpto, & vt proprium est, v.g. quia priuilegium illud est primò communitatis, cui proinde singuli renuntiare non possunt, & eo vti coguntur propter bonum communitatis, & ex lege quadam tacita vel expressa ipsius communitatis singula membra obligantis, & in posteriori casu obligatio nascitur ex lege naturali aut diuina; vel Ecclesiastica, quæ actum iam factum aliunde licitum vi sequentis priuilegij imperat. Non placuit igitur vti nomine legis in definitione sed potius concessionis.

4 Qua voce intelligo fauorem aliquem: si enim onus alicui imponeretur, concessio non diceretur, neque etiam priuilegium: sed aut pœna, aut tributum, aut odium. Hoc tamen ita intelligendum est, vt priuilegium sit semper fauor & beneficium illius, cui conceditur; lex autem aliquando alteri officiat: vnum est odiosum, aut rigorosum appellatur, vt distinguatur ab eo, quod ita est fauor priuilegiati, vt tamen nulli alteri noceat, dicitúrque purus fauor. Ita priuilegia ad lites dicuntur odiosa, quia fauor concessus actori premit reum, aut minuit iudicis potestatem.

5 Appellaui hanc concessionem stabilem, & permanentem, vt priuilegium à dispensatione distinguerem, quæ, vt ait Suar. *lib. 8. de legib. c. 2. n. 10.* non constituit ius permanens, & se habet ad priuilegium, vti præceptum temporale ad legem, vt in exemptis apparet, dispensatus v.g. in irregularitate suscepit ordines, & plura alia eiusmodi licitè operatur, quæ stante eo defectu non poterat, sed non propterea agit ea iure quodam priuato per priuilegium parto, sed ex iure communi, cui per dispensationem & ablationem defectus, aut impedimenti Canonici restitutus est, sicut nemo diceret absolutum à censura, agere deindè ex priuilegio ea, quæ priùs censurâ innodatus licitè non poterat.

6 Altera particula definitionis est, circa ius commune, vsus autem sum particulâ, *circa*, vt omnia priuilegia comprehenderem: nam quædam sunt contra ius commune, quia illi derogant, v.g. exemptiones Capitulorum ab Episcopo: alia sunt vltra & præter ius commune, multæ v. g. gratiæ Pontificum ordinibus religiosis impertitæ, in quibus nihil planè iuri communi contrarium continetur. Alia verò neque etiam præter ius communes sunt; cùm nihil videatur speciale ea in parte concedere Pontifex, sed sunt peculiares quædam iuris communis declarationes, quibus ea, quæ iam iure cōmuni erant licita, nouâ ratione conceduntur, & tamen ea vulgò priuilegia censentur, vt obseruat Eman. Roderic. *tom. 1. qq. regular. q. 7. art. 1.* quia, vt ait Suar. *lib. 8. de legib. c. 2. n. 7. & c. 12. n. 3.* quæ addunt maiorem certitudinem iuris, continent peculiarem admonitionem principis, vt in tali causa, aut in fauore talis personæ ius commune omninò seruetur, atque ita maiori auctoritate proceditur, neque tunc ab inferioribus prælatis prohiberi potest, restituitur v.g. persona ad ius commune, cui fuerat forsassis aliàs interdictum, additur quoque pœna aliqua violationi illius iuris communis, quod totum cedit in fauorem illius cuius causâ statuitur pœna. Denique quamuis non conferatur ius, & potestas ad aliquid agendum, omittendum, aut recipiendum, quod per ius commune non licebat, datum tamen idem ius nouo titulo aliquam moralem vtilitatem secum adducente, vt iam docui: quando verò priuilegium sit tantùm declaratio & nouum ius non concedat, pensandum est ex materia, & verbis priuilegij: si enim tunc concedat illud ipsum quod clarè iam continebatur iure communi, aut si saltem tunc ipsa verba tum priuilegij, tum iuris idem videantur ferre, ex probabilissima opinione, neque sint quæ potiùs faueant priuilegio, nouus titulus solū confertur, qui si inutilis videatur imputare sibi debet qui petiit: si autem verba priuilegij propriè accepta possint continere nouum ius, ita sunt exponenda: quando verò eadem verba non possunt conferre nouum ius, seu contra, seu præter commune, nisi afferant aliquid contra ipsum ius commune, & possunt tamen habere effectum alium, videlicet secundum modum dando nouum titulum, non violando ius commune, verius est non dare nouum ius: quia priuilegium non derogat iuri communi sine speciali clausula derogatoria, nisi fortè materia & verba rescripti vrgeant mentem principis fuisse omninò nouum ius, etiam derogando communi, concedere, quod non satis ex inutilitate, alioqui secutura fauoris concessi colligitur, quia cùm hæc priuilegia non dentur vulgò nisi ad preces petentis, ille sibi imputare debet, cui non fit iniuria, quando illud ipsum, quod petiit, conceditur.

Hæc eadem particula, *ius commune*, assignat materiam priuilegij, quæ est circa ius humanum; diuinum enim & naturale, sicut dispensationis incapax est, ita & priuilegij, quo quis ab eiusmodi iure eximatur, & quamvis *cap. Duæ sunt leges 19. q. 2.* dicatur lex priuata (quo nomine significant Auctores priuilegiū) quæ instinctu sancti Spiritus in corde describitur, ea tamen non euehit hominem ad aliquid iure communi diuino sublimius; neque ab eius obseruatione, aut violatione eximit, cùm nihil contra præceptum ipsum imperet, aut si id etiam aliquando contingat, vt in Samsone, quem diuino instinctu sibi mortem consciuisse, dum simul Philisthæorum proceres obruit, omnes existimant, id non fit per modum priuilegij, & iuris cuiusdam permanentis, sed ad vnum dumtaxat & alterum actum, & diligenti examine indiget. Ius itaque humanum est materia remota priuilegij concedentis fauorem aliquem, qui vel primò & immediatè respiciat bonum alicuius communitatis, vt quando communitati confertur, v.g. Religioni, aut priuatæ tantùm personæ: debet autem hic fauor esse aliquomodo specialis ius aliquod continens ad agendum, vel non agendum, recipiendum, aut non recipiendum; alioqui omnis fauor, v.g. omnis liberalis donatio esset priuilegium. Ratio est: quia priuilegium dicit permanentem, & stabilem facultatem, seu concessionem. Alij autem fauores in solo facto consistunt, quod eiusmodi ius, vt vides, non tribuit. Debet denique in eo fauore existere iustitia, & honestas, tum vt à priuilegiato honestè, & licitè vsurpari possit, & lex grauamen aliis, quorum iuri derogat, aliquando inferat; illud tamen adeò moderatum sit, vt rationabiliter ad illud sustinendum obligari alij possint. 7

QVÆSTIO III.

De potestate concedendi priuilegium.

Quis potest, n. 1.
Quis sit capax priuilegij, n. 2.
An princeps sibi concedat, n. 3.
An consuetudo illud pariat, n. 4.

1 EX quibus sequitur primò quod addidi, eum solùm, qui ius commune condere potest, posse quoque priuilegium concedere: quia eius est tantùm eximere à lege, cuius est eam statuere. Neque dicas quemlibet posse alteri in propriis bonis conferre priuilegium honoris, aut rei alterius prærogatiuam, v.g. ciuitas aliquem ciuium eximere à tributis, aut aliis oneribus, etsi neque tributa imponere, neque legem ferre valeat. Nam respondeo in his casibus transferri tantum dominium, aut vsum propriæ rei; non autem ius aliquod, quo obligentur alij ad illud seruandum, vti priuilegium, quod ideircò potestatem iurisdictionis exigit in concedente: hæc autem allata exempla vel sunt meræ donationes, vel priuilegia tantum conuentionalia per modum pacti, aut contractus inita, atque hinc facilè fuerit videre quinam principes tum Ecclesiastici, tum laici priuilegia concedere, & circa quas leges aut iura possint.

2 Sequitur secundò solum subditum aut aliquomodò inferiorem esse capacem priuilegij, qui videlicet alioqui obligandus erat lege aut iure communi, à quo per hunc fauorem eximitur, obligatio enim & exemptio ab illa dicit aut subiectionem, aut inferioritatem in eo, qui & obligatur, & eximitur ab alio. Quia tamen aliqua priuilegia, vti *suprà* notatum est, non derogant iuri, fit vt etiam non subditis aliquando concedantur, vt si Rex Hispanis regnum adeuntibus fauorem aliquem & ius concedat, aut Imperator in suis terris Pontifici, & sanè cum priuilegium neque ad pœnam, neque ad culpam obliget, non requirit vim directiuam aut coactiuam, ac proindè neque vllam iurisdictionem propriam, quæ his duobus actibus continetur in concedente: semper tamen aliquomodò est inferior, cui fit ille fauor, nam & Pontifex in terris Imperatoris, aut Regis quoad potestatem temporalem inferior est, & Hispanus subditur Gallo dum per Galliam transit. Quare neque princeps alteri æquali sine vlla ratione, aut consideratione dependentiæ dare potest ius speciale per modum legis priuatæ. Suar. *c. 9. lib. 8. de legib.*

3 Sequitur tertiò principem supremum propriè sibi ipsi non concedere priuilegium: etsi enim aliqua sibi specialia iura assumat, & domui suæ v.g. concedat, sibi quædam reseruet, v.g. Pontifex collationem alicuius specialis beneficij: quia tunc propriè non dat sibi nouum ius, neque se eximit à lege, cùm eâ non teneatur nisi naturali quadam decentiâ, & honestate, redit dumtaxat ad suum antiquum aut plenum ius, quod à se abalienarat, aut suo iure vtitur.

4 Sequitur quartò consuetudine quoque comparari ius priuilegij; quia consuetudo & legem abrogat, & legi derogat: vnde communiter Iuristæ, consuetudinem priuilegio æquiparari dicunt; quia videlicet licet per consuetudinem aliquando, quod liceret per priuilegium expressè à superiore concessum. Ita Suar. *lib. 8. de legib. cap. 7. à num.* 4. quare eiusmodi priuilegium verum & non fictum est, sicut lex inducta consuetudine, vera & non ficta, aut solum præsumpta est, atque obligat in conscientia. An verò consuetudo hunc fauorem conferat, cùm ex tacita quadam principis voluntate præsumitur, dicetur *alibi*, an autem sit potentior scripto priuilegio in ordine ad omnes effectus disputat Suar. *c. 7. cit. num.* 11. res non magni momenti videtur. Extensiuè priuilegium potentius est, siue in ordine ad plures effectus; in ordine autem ad eosdem, seu intensiuè, consuetudinem efficaciorem esse vult, quia difficilius tollitur quàm priuilegium. Hinc autem eliciendum est in fauorabilibus quæ ad augendum, aut conseruandum priuilegium pertinent, consuetudinem dantem priuilegium nomine etiam clausula generali priuilegij comprehendi, cum fauores ampliandi, & verum priuilegium sit lex non scriptum. In odiosis autem cuiusmodi est reuocatio, priuilegij, non videtur comprehendi consuetudo clausula generali, nisi exprimatur, quare non tollitur vnà cum priuilegio, & sanè Canones vtrumque distinctè ponunt, quando vtrumque reuocandum est.

QVÆSTIO IV.

Interpretatio priuilegij.

Regula vniuersalis, n. 1.
Casus singulares, n. 2.

SEquitur quintò, quomodo sit interpretandum priuilegium quoties aut iuri communi derogat, aut alteri onerosum est, & quia eius iuri acquisito pariter derogat, inter odia numeratur. Quare restringendum est quantum verborum proprietas patitur: quando verò est tantùm vltra ius commune, & purus fauor & beneficium ampliandum est. Quæ regula communem doctrinam continet, éstque apertissima ex iis, quæ de dispensatione dicta sunt: hæc tamen sunt singillatim obseruanda. 1

Primò per restrictionem priuilegium inutile reddendum non est, secundò non est facienda restrictio intra aut præter proprietatem verborum, nisi aliqua ratio iustitiæ cogat, aut ita omninò de voluntate concedentis præsumendum sit, quia voluntas principis, vti iniusta non est, plenè implenda est, & non per violentiam imminuenda. Si autem iniustitia & iniquitas admittenda sit in vsu priuilegij, si intelligatur vt verba sonant, & non limitetur, tunc certè limitandum est, quia nequit princeps aliquid iniquum iubere: secus verò si iniustitia esset tantum in ipsa concessione, non in vsu; peccaret enim tunc princeps, non subditus, vtendo suo priuilegio; quare ex hoc solùm capite non esset facienda restrictio. Quia tamen non præsumitur princeps aliquid iniustum & inhonestum operari, præsumitur etiam ita suum fauorem non intellexisse; quare defectu voluntatis concedentis erit locus restrictioni. Verùm si fauor non restrictus deroget iuri priuato alterius, quod princeps sine iniustitia tollere nequit, restringendus est: quia præsumitur Princeps illud tertij ius ignorare, aut sub ea conditione concedere, nisi alteri præiudicet, & voluisse obligare ad reparandum damnum alterius vt ex iustitia teneretur, nisi illud apertè exprimat. 2

Tertiò priuilegium nunquam ad alias personas aut actus præter comprehensos in ipso propter solam paritatem rationis extendendum est. Patet ex iis, quæ dicentur paulò post de legis interpretatione. 3

Quartò amplitudo priuilegij verborum significa- 4
tionem

tionem physicam & ciuilem excedere non debet, nisi vehemens vrgeat ratio, vti de lege dicemus, maximè autem quando iuri communi derogatur, id verum est, quanquam aliquando fauor pietatis id faciat, v. g. priuilegia Religiosorum: quamvis aliquando iuri communi derogent, in fauorem tamen Religionis amplianda sunt, quod etiam contingit, quando ea priuilegia sunt valdè commoda totius Reipublicæ bono, quia hæc priuilegia sunt partim odiosa, partim fauorabilia; quare in effectu odij, aut fauoris illud vincet quod secundum rectam rationem præponderare censebitur.

5 Quintò quandò priuilegium conceditur ex motu proprio, etsi iuri communi deroget, censetur simpliciter fauor; quare ampliatur, & in dubio potius extenditur, quam restringatur; quia illud censetur principis purum beneficium, atque ex certa scientia collatum; quare ex vulgari axiomate beneficia principis sunt amplianda.

6 Sextò quandò fauor est, extendi potest ad omnes personas, non tantùm quæ ex vi vocis, actionis, & materia, ex peculiari iuris dispositione comprehenduntur: sed etiam ad eas quæ habent aliquam connexionem cum persona expressa: quæ connexio debet esse in ordine ad effectum priuilegij. Itaque viri nomine, nisi nomen masculi, aut aliud æquiualens, vt filius adhibeatur, comprehendentur etiam fœminæ: quando tamen nomen filij simpliciter ponitur, quia commune est filiabus, eas quoque comprehendit.

Septimò non extenditur ad personas correlatiuas, propter connexionem quam habent inter se; quando vni conceditur propter rationem in illo solùm existentem; quia tunc tale priuilegium est personale, relatio autem aut connexio non facit identitatem personæ, ac proindè neque constituit alterum correlatum eiusdem fauoris, & gratiæ subiectum, nisi aliqua iuris dispositio aliter statuat. Hinc fit vt vxor non participet priuilegiis mariti præcise, quia vxor est: sed quia ita in pluribus casibus conuenit, v. g. quando vxor datur marito ob nobilitatem suam, cum enim eandem nobilitatem participet vxor, idem quoque priuilegium in ea fundatum participabit vxor: quare vxor clerici gaudentis priuilegio fori, & Canonis, seu sit tantum in minoribus constitutus, seu de consensu vxoris ad maiores, ea relicta transierit, eodem priuilegio non gaudebit: quia ille fauor datur tantum ratione ordinis, cuius vxor omninò incapax est. Ita Sanch. *lib. 7. de mat d. 47. n. 3.* & Suar. *lib. 8. c. 12. n. 3.* si immunitas bonorum marito conceditur, & ratione matrimonij bona vxoris fiant communia, & indiuisa, tunc vxor eodem gaudebit priuilegio; sin minùs non gaudebit, nisi ratio, in qua fundatur ille fauor, sit vtrique communis, v. g. nobilitas. Hinc fit vt priuilegium patris, si pontifex sit, non transeat ad filios, nisi id exprimatur, aut alio iure determinetur, quando datur autem patri & filiis etiam viuente patre, eo gaudent, quando eiusdem fauoris plures personæ sunt capaces: cur enim ad obitum vsque patris differemus effectum priuilegij? Si tamen à pluribus simul obtineri nequeat, sed solum diuisum, quia nempè alicui dignitati alligatum est, tunc non fruuntur filij nisi mortuo parente, neque omnes simul, sed provt in dignitate paterna, quæ fuit priuilegij fundamentum, succedunt. Nepotes nomine filiorum non intelliguntur in priuilegiis personalibus, nisi illum comprehendant, vt si dentur posteritati.

Octauò denique extendendum est ad personas, sine quibus esset inutile, aut quæ ex morali quadam decentia requiruntur, v. g. qui potest tempore interdicti Missam celebrare, non tenetur ministrum, qui sibi fauore donatus sit quærere, sed obuium quemque quærere: cui concessa est facultas recitandi Matutinum, leuandæ scrupulositatis causâ statim post meridiem potest etiam sibi socium assumere: ita enim responsum fuisse refert Suar. *c. 12. n. 7.* ab Apostolico Nuncio, quia modus ille recitandi est conformior ritui Ecclesiastico, atque ad hunc dandum fuisse priuilegium rectè præsumitur. Denique *cap. licet. de priuil. in 6.* ait priuilegium audiendi, aut celebrandi missam tempore interdicti extendi ad eius familiares, excipit tamen familiares Conuentûs, aut collegij, nisi fuerint & ipsi priuilegiati.

QVÆSTIO V.

Vsus priuilegij.

EX eo quòd materia priuilegij sit ius commune, sequitur vti posse priuilegiatum suo priuilegio deroganti iuri communi, aut aliquid vltra ipsum concedenti, & in territorio non subdito concedenti, atque in eo actum iure communi prohibitum exercere, v.g. comedere carnes, non ieiunare, eligere Confessarium, dispensare a voto, absoluere, & maritus dispensatus à suo Episcopo ad petendum debitum, vbique illud petet, quia iam semel solutus vinculo iuris communis, non est cur denuò ligetur: id tamen intelligendum est quando priuilegium illud personale est ex speciali eius causa concessum: nam si sit generale alicuius territorij, v. g. comedere lacticinia in quadragesima, non poterunt incolæ illius in alieno Episcopatu, vbi ius commune seruatur, suo vti fauore, quia non est ratio extendendi priuilegium, quod locale est & non incedit cum persona. Potest etiam prælatus quilibet in sua diœcesi vetare ne quis aduena eiusmodi dispensationibus sine sua licentia vtatur, quandò id necessarium erit ad continendos bonos mores suâ populi, & tunc priuilegiatus tenebitur eum adire prælatum, qui etiam tenebitur eius licentiam acceptare, nisi iniusta causa præsumat in ea contigisse aut subreptionem, aut mutationem: quando verò actus prohibitus erat peculiari iure in duobus, v.g. territoriis, etsi sit dispensatus à suo Principe, non poterit in alio territorio, vbi eadem viget prohibitio, illum exercere: quia cùm teneatur legibus alieni territorij, quamdiu in eo est, non potuit illis derogari ab eo qui nihil iuris in id territorium habet. Hinc infert Suar. *cap. 26. n. 8.* Inquisitorem Castellæ non dare priuilegium legendi libros in Lusitania specialiter prohibitos, idemque asserit de actibus qui absolutè prohibiti sunt, vt tamen licitè fiant, indigent licentia principis, v.g. Clericus non potest in alieno Episcopatu ministrare sacramenta aut Sacrum facere sine licentia, etsi licentiam habeat in tota sui Episcopi diœcesi ea præstandi: religiosus qui in suo monasterio nullâ petitâ facultate extra domo potest, monasterio hospes in alieno id non potest. 1

Septimò denique: quia ius commune, circa quod tanquam materiam versatur priuilegium, obligat tum in foro conscientiæ, tum in foro fori (vt vocant) seu externo: vnde fit, vt priuilegium aliquando illi iuri deroget in vno foro, & non in alio, ita tamen vt priuilegium pro foro interno seu conscientiæ excludat quidem forum externum, pro quo non valet per se, quia ad illud non conceditur; priuilegium autem pro foro externo valeat etiam in foro conscientiæ; per se, non per accidens potest non valere, quia aut subreptitiè obtentum fuit, aut aliquâ aliâ ratione cognitâ

cognitâ priuilegiato nullum est, ac proindè eo vti validè nequit priuilegiatus, quia tamen ea nullitas iuridicè probari nequit, in exterio valebit: quando autem absolutè, & sine limitatione priuilegium conceditur, valet pro vtroque foro, forum autem pœnitentiæ, & conscientiæ idem forum non sunt, vt obseruat Suar. *lib.* 8. *c.* 6. *n.* 13. quia sunt plures effectus conscientiæ, qui non exigunt forum sacramentale pœnitentiæ, vt indulgentiæ lucratio, dispensatio ab irregularitate; forum pœnitentiæ continet omne iudicium quod habet quidem effectum suum in foro conscientiæ, sed exercetur in forma aliqua pœnitentiæ apud Deum, siue in sacramento, siue extra, ita excommunicatio absoluitur extra sacramentum solemniter; ea tamen absolutio pertinet ad forum pœnitentiale, in quo absoluitur semper à pœna legibus Canonicis imposita, non tamen à culpa, sæpè apud Deum, nisi priùs in sacramento dimissa fuerit, quod non potuit fieri sine licentia. Hinc fit vt quando priuilegium limitatur ad forum conscientiæ, non sit restringendum ad forum pœnitentiale, nisi subiecta materia, aut aliæ circunstantiæ id exigant: demum forum conscientiæ non supponit per se culpam; nam multa conceduntur ad bonum aliquod, non ad malum, aut defectum tollendum; forum autem pœnitentiæ semper ordinatur ad vinculum, aut malum aliquod apud Deum tollendum. Secundò vbi datur in foro pœnitentiæ priuilegium, non est etiam necessariò restringendum ad forum sacramentale, cùm extra illud sit aliquod forum pœnitentiale, id autem colligendum est ex qualitate vinculi, quod tollendum est; si enim est vinculum culpæ, & absolutio sacramentalis necessaria fuerit per se, de foro sacramentali exponendum est, non verò si sit tantum vinculum pœnæ, vt censuræ; etsi addatur imponendam esse salutarem pœnitentiam, & absolutio committatur sacerdoti, & Confessario; ista enim tantum indicant conditionem & munus personæ quæ ad id delegatur, non autem iubent vt actu exerceat confessionis sacramentum. Itaque quandò Leo X. concedit Minoribus qui audiunt confessiones, vt absoluere possint in foro conscientiæ, sine forma solemni à censuris, eo vti possum fauore extra sacramentum. Ita Suar. *c.* 6. *cit. n.* 16, contrarium tamen existimat Eman. Roderic. *tom.* 1. *qq Reg. q.* 61. *art.* 10. vbi illud Leonis priuilegium refert.

QVÆSTIO VI.

Diuisio priuilegij.

1 ITa explicata definitio priuilegij eius naturam & causam continet, effectiuam nimirum, quæ est potestas legislatiua concedentis, materialem quæ est tum subditus, & aliquomodò inferior, tum ius commune, circa quod versatur: formalis autem est ipsamet concessio, siue priuilegium & voluntas concedentis, vt olim de lege dicebamus; forma enim externa posteà considerabitur; finalis autem est tum bonum commune Reip. tum priuatum priuilegiati. Sequitur itaque diuisio, quæ multiplex est: præcipuam tamen & reliquarum omnium radicem attigi in ipsa definitione, cùm dixi, priuilegium esse concessionem specialem ratione rei vel personæ: hinc enim sumitur diuisio priuilegij celeberrima in reale, & personale. Reale est quod rei alicui, muneri, aut dignitati conceditur, seu gratia alicuius à persona, cui conceditur, aliquomodò distincti, vnde fit vt persona non sit immediatum subditum eius, sed illa res est, aut conditio, propter cuius gratiã datur ipsi personæ, quare sequitur illius rei naturam & cum ea viget, atque extinguitur. Personale est, quod immediatè ipsi personæ inhæret, & non propter aliquid aliud ab ipsa distinctum confertur: quare cum ipsa persona extinguitur. Priuilegium autem reale est, primò quoties datur personæ tantùm fictæ, vt ciuitati, Religioni, quia est perpetuum. Secundò quando datur certo generi personarum, vt maritis, vxoribus, Clericis, quia etsi tunc singulis personis veris, & indiuiduis concedatur, illis tamen non datur nisi ratione alicuius conditionis ipsis inhærentis. Tertiò quandò verba concedentis diriguntur tantum ad rem, & non ad personam, v. g. concedo vineæ tuæ immunitatem soluendi decimas, reale est. Concedo tibi immunitatem à decimis ex vinea, personale: nisi tamen per verba aliud indicetur, vt si addat *tibi, & hæredibus tuis*, vel, *perpetuã immunitatẽ*; aut *perpetuò*. Hæc enim indicant conditionẽ præcipuam priuilegij realis, videlicet perpetuitatem. Attendenda etiam est materia, quæ, si incapax est perpetuitatis, indicabit esse priuilegium personale; licet aliud verba sonare videantur: quando verò dubium est an priuilegium reale sit, an personale, neque pensatis omnibus circumstantiis quæ ex verbis, materia, intentione concedentis persulent, in alterutram partem vergit animus; si eiusmodi priuilegium sit purus fauor, & beneficium, reale præsumendum est; si autem sit odiosum, & iuri communi, aut tertij alicuius derogat, personale dicendum; quod patet ex iis, quæ de interpretatione diximus *superius*.

Secundò diuiditur in gratuitum, quod nullâ habitâ ratione præuiorum meritorum datur, & remuneratorium præcedentium meritorum: vtrumque indifferens est, vt sit personale, aut reale, ac proinde perpetuum, & quidem de gratuito omnes consentiunt: at plurimi negant de remuneratorio, quod solum personale esse contendunt; eo quod *l.* 1. *ff. de constitut. princip.* leges personales definiantur eæ quæ personas non egrediuntur, & in iis numerantur, quæ princeps alicui ob merita indulsit. Et sanè cùm merita non pertineant ad aliam personam, suúmque totum fundamentum priuilegij concessi in alio non reperiatur, personale erit: sequor tamen Suar. *lib.* 8. *de legib. c.* 4. *n.* 8. quia licet merita sint motiuum dandi priuilegij, non sunt tamen immediatum eius subiectum, vt ab iis in conseruari pendeat, docetque experientia ipsimet rei vt loco certo passim concedi priuilegia, propter merita personæ alicuius singularis, & filiis atque hæredibus intuitu suorum progenitorum. Quod autem vulgò dicitur, *quod ad exemplum non trahitur*, *personam non egreditur*, significat legem priuatam non esse normam, seu mensuram operationum communitatis, sed illius tantùm, cui concessa est, quam aliis non licet imitari. Priuilegium autem etiam reale non trahitur ad exemplum; quia licèt à patre ad filios, aut hæredes transeat, non transit per consequentiam & exemplum, sed per formalitatem: quia non egreditur personam, cui facta est concessio: concessum enim primò fuit hæredibus & posteritati, quod etiam dices quando vnà cum re, cui alligatum est priuilegium transit ad nouos dominos: non enim egreditur primam concessionem quæ facta est rei eiúsque dominis: applicandæ igitur sunt communes regulæ, vt videatur vtrùm priuilegium sit perpetuum, & reale, an personale, tantum. Ait tamen Suar. *c.* 4. *n.* 8. quoties in dubio priuilegium non cadit in commodum personæ, cuius merita remunerantur, sed rei, non debet ob solam eius excellentiam meritorum, si aliud non cogit, censeri reale, quia ex eo non magis augetur præmium meritorum, nisi priuilegiatus petiisset hunc fauorem dignitati aut loco fieri. 2

Tertiò datur aliquando priuilegium conuentionale, quod est per modum pacti, quo censeatur quasi emi priuilegium. Hoc volunt aliqui esse reale: quia cùm fiat per modum contractus, & in eo fundetur, est transmissibile ad hæredes. Suar. tamen *c.* 4. *n.* 11. ait esse indifferens, quia bona personalia possunt etiam ad tempus certum, aut ad vitam tantùm concedi cum aliquo onere, & pacto, vt docet experientia. Quare eiusmodi priuilegia conuentionalia non eo ipso transeunt ad hæredes, nisi aliunde constet esse realia, quod enim vulgò dicitur, contractus ad hæredes transire, significat tantùm aptitudinem, vt ita transeant. Cæterùm initi possent contractus ad vitam tantùm contrahentium.

4 Quartò diuiditur in temporale & perpetuum: illud est quod personæ, aut alteri rei temporariæ immediatè vt subiecto inhæret, aut per concessionem limitatur: perpetuum verò, quod est reale, vt dixi, nisi aliunde limitetur. Hinc fit vt quamdiu res aut locus, cui immunitas, aut alius fauor concessus est, durat, durétque quoque ille fauor. Secundò vt eo loco destructo mandato superioris sine spe refectionis, pereat priuilegiū, quia tunc res omninò perit. Tertiò, loco aut re quapiam pereunte, aut ab hostibus destructa cum spe reædificationis, aut voluntate, priuilegia ipsi solo veluti affixa, vt immunitas à decimis, & alia eiusmodi manent, quia locus non est simpliciter dirutus; priuilegia autem quæ conueniebant, quatenùs erat ibi templum, aut quid aliud, & vel in eo solùm exerceri poterant, vel etiam extra illum locum, priora illa priuilegia toto eo tempore suspenduntur, alia verò manent, illisque gaudent personæ illius loci; quod etiam contingit, quando alibi ædificatur eadem Ecclesia, cum ea transferuntur eius priuilegia.

QVÆSTIO VII.

Variæ formulæ priuilegiorum.

Nulla determinatio necessaria est, n. 1.
Variæ formulæ ad instar, n. 3. 4. & 5.
Per communicationem, n. 6.
Conditionatum, n. 7.
Per modum confirmationis. n. 8.

VEnio ad alteram assertionis partem quæ continet varias priuilegiorum formulas, quæ omninò consideranda sunt ad dignoscendum priuilegij valorem, aut nullitatem.

Dixi autem primò eam formulam non esse necessariò scriptam, eò quòd nullum ius scripturam hac in parte requirat. Et sane si ea in ipsa lege necessaria non est, cur potiùs fuerit in exemptione a lege? hinc plurima quæ conceduntur viuæ vocis oraculo, vim tamen habent in conscientia & in foro quoque externo, si probari possent per idoneos testes, sed quia vix id fieri commodè potest, ordinariè mandantur scriptis, tum vt sic maiorem auctoritatem habeant, tum vt in iudiciis vsui esse possint, tum vt iis, quorum interest ea seruare, & quorum fortè iuri derogaretur, innotescere possint. Male verò aliqui priuilegium à rescripto distinguunt, quòd hoc necessariò scripturam exigat, vt fert ipsum nomen, non verò illud: nam etiam responsa principum, quæ continentur in rescriptis, dari possent voce tenus. Differentia igitur est, quia rescriptum est aliquid generalius, continet enim ea quæ pertinent ad iustitiam, vt lites, ius dicendum inter partes, iuris expositionem, &c. & quæ ad gratiam faciunt; quod vltimum solum habetur in priuilegio.

Attuli secundò varias formulas priuilegiorum, quarum aliquæ diligentiùs consideranda sunt. Prima est, qua datur absolutè fauor, nullo habito respectu ad alium similem.

Secunda est, qua datur respectiuè priuilegium ad similitudinem & imitationem alterius, & dicitur *ad instar*; quibus vocibus non significatur similitudinarium dumtaxat, & fictum priuilegium & quod ius dumtaxat fictum conferat: est enim verum priuilegium, quod ad perfectam quandam alterius imitationem confertur, verúmque ius quod ipsius exemptoris loco habet, quamquam quia aliquando in exemplari, ad cuius instar aliud datur, est naturalis aliqua conditio, aut proprietas, vel ex origine, vel ex antiquo & ordinario iure, quæ non est in exempto, nisi ex priuilegio, tunc priuilegium ad instar dicitur constituere aliquid in priuilegiato fictione iuris ad instar sui exemptoris, quomodo priuilegium legitimationis dicitur ad instar legitimorum: non facit autem legitimum priuilegiatum nisi fictione iuris. Atque ita intelligendus est Pius V. in Bulla, *dum indefessa*, qua concedit priuilegia Ordinum Mendicantium Societati IESV, *non solum ad illorum instar, sed fermè pariter, & æquè principaliter*: quia cùm iam declarasset Societatem esse mendicantem, ne quis existimaret illam tantùm hoc habere ex fictione iuris, & priuilegio, atq; ideircò concedi illi mendicantiū priuilegia, solum ad similitudinem & instar verarum mendicantium Religionum, expressit se ea priuilegia iure conformiter & æquè principaliter & absque vlla differentia concedere. Loquimur autem de priuilegio *ad instar* in ordine ad ius, quod confert, quod verum & non tantùm similitudinarium esse dicimus, illisque verbis nihil aliud præter perfectam & adæquatam imitationem indicari.

3 Hinc fit primò vt aucto exemplari, non augeatur priuilegium *ad instar*, quia fuit concessum ad instar alterius priuilegij, tunc existentis, non autem futuri: neque enim imitatio est rei nondum existentis, sed existitutæ, nisi exprimatur ita concedi *ad instar*, vt semper & vbique inter eiusmodi priuilegiatos futura sit in priuilegiis similitudo & æqualitas.

Secundò aucto exemplato seu priuilegio *ad instar*, non augetur priuilegium exemplare, quia sunt simpliciter diuersa, & sola similitudo rationis ad extendenda priuilegia non valet, vti diximus. Quare licet exemplatum ad futura quædam extendatur, non tamen exemplar.

Tertiò destructo, reuocato, aut quomodolibet amisso exemplari, non perit aut reuocatur exemplatum, seu *ad instar*: quia diuersa sunt, neque exemplatum pendet in conseruari ab exemplari, neque etiam confirmato exemplari confirmatur *ad instar*, aut per communicationem, nisi communicatio sit de priuilegiis concessis aut concedendis. Fusè Suar. *lib.* 8. *de legib. c.* 19. *à n.* 8.

Quartò si nullum sit priuilegium, *ad cuius instar* aliud fuit concessum, si exemplatum sit tantùm expressum generale, nullum est, quia habetur tunc concessio dumtaxat generalis, quæ ad nulla particularia determinari debet, ac proindè ad actiones morales & humanas inutilis est. Si autem in illa concessione exprimantur singillatim fauores & gratiæ, quæ conferuntur, sicut aliàs concessa sunt aliis, & *ad instar* earum, valebit quod ad ea quæ exprimuntur; quia particula *sicut*, vel *ad instar*, non conditionalis, sed 4

exemplifica-

exemplificatiua, & demonstratiua est. Cùm itaque voluntas concedentis absoluta sit, & non conditionata, ac proinde non pendeat ab exemplari, & aliunde sit determinata concessio, non est vt annulletur priuilegium illud, etsi exemplar quod ad maiorem dumtaxat exemplificationem, aut ne noua videatur concessio, non reperiatur.

5 Quintò quæritur, an cùm dicitur dari munus aliquod *ad instar*, vel *sicut prædecessor habuit*, an eâ concessione transferantur omnia iura extraordinaria, quæ circa illud munus habuit prædecessor ille? Respond. Suar. *c.* 15. *n.* 11. si ea verba solent in omni concessione similis muneris perpetuò addi, iura extraordinaria non censentur conferri cum munere: si verò de nouo & præter ordinem addatur in noua principis concessione ea formula, præsumendum est hoc priuilegio omnia iura prædecessoris donari, maximè quandò non præiudicant tertio: tunc enim est fauor Principis ampliandus; alioqui ea verba, *ad instar*, aut, *sicut prædecessor suus*, superflua essent, nullúmque sortirentur effectum. In petitione Cathedræ in Vniuersitate Conimbricensi simile quid accidit.

6 Tertia formula affinis secundæ est priuilegij concessi per communicationem: nam quando tantum communicatur alicui per connexionem quam habet cum eo, cui priorò concessum est, à quo deindè in ipsum quasi effunditur, velut in aliquid accessorium, non est priuilegium *ad instar*, neque ibi sunt duo priuilegia, in quibus comparari possint quoad similitudinem aut æqualitatem, aliàque eiusmodi, sed vnicum tantùm numero: quare si primus, cui primariò facta est concessio, eam amittat, consequentem quoque eandem amittet is, in quem ratione connexionis fuerat deriuatum, neque vti etiam potest priuilegio contra eum, ratione cuius illud participat. Atque ita famuli Religionum non possunt vti fauoribus qui ipsis propter connexionem, quam habent cum Religione contra eandem Religionem: priuilegia concessa Religiosis non sunt per communicationem hoc modo, sed per directam concessionem: quia licèt motiuum concessionis fuerit bonum Religionis totius, subiectum tamen immediatum priuilegij sunt singuli Religiosi. Vnde hoc priuilegium neque est *ad instar*, neque per communicationem, neque per dependentiam nisi impropriam, quas partes à toto pendere dicuntur. Quando autem priuilegium iam vni primò concessum alteri tanquam proprium, & veluti si ipsi primò fuisset collatum, communicatur, est propriè *ad instar*: quare vtrique communes sunt proprietates morales & effectus.

An verò vnà cum priuilegio communicetur eius quoque restrictio, distinguunt Suar. *c.* 17. nam restrictio qua consulitur iuri alterius, cui alioqui damnum inferretur, communicatur: restrictio verò quæ fit intuitu regularis obseruantiæ, & non per modum dispensationis circa rigorem regulæ, aut instituti, quod numquam fit nisi exprimatur, quia Pontificis animus non est relaxare Religionem, ea (inquam) restrictio communicatur, nisi fortè omninò propria sit alicui religioni ratione proprij instituti. Tertiò quando apponitur restrictio spectans ad rea, aut locum Religionis, similis aliis quoque Religionibus conceditur, v. g. quod liceret Dominicanis in festis sanctorum sui Ordinis non seruare interdictum locale & Ordinibus ea priuilegia participantibus, conceditur quoque idem in festis sanctorum Ordinis. Quartò quãdo apponitur clausula prohibens communicari priuilegia quædam illis, qui alia per communicationem participant, vt habetur in bulla Gregor. XIV. in fauorem Societatis IESV ea non communicatur per generalem clausulam, quia sub generali clausula non venit quod Princeps non esset in specie verisimiliter concessurus.

Quarta formula est priuilegij conditionalis; conditio autem vel habet sub aliis verbis veluti formam vtendi priuilegio, tunc non valet nisi positâ conditione: vel est tantùm aliquid concomitans fructum ex vsu priuilegij perceptum, aut per modum solemnitatis accidentalis additur, licèt peccari possit in ea omittenda, ac iustè quis ob id ipso priuilegio priuari, non tamen annullat vsum priuilegij, aut eius effectum. Videndum autem an postuletur ante effectum priuilegij, an non; nam primum indicat opus illud requisitum, aut conditionem pertinere ad substantiam priuilegij ipsius, ita vt sit tantùm conditionata voluntas concedentis, ac proindè nisi per positionem conditionis transeat in absolutam, nihil fieri: vnde quando datur facultas dispensandi cum consilio viri docti, petitio consilij, quæ ex natura sua antecedit actum, pertinet ad substantiam formæ, non tamen obligatur ille petitum consilium sequi, quia ea verba id non sonant, nisi dicatur id faciendum secundùm, aut iuxta consilium, quia tunc petendum erit & sequendum consilium, aut si dicitur de consensu alterius. Quando etiam conditio pertinet ad formam substantialem priuilegij, eâ cessante cessat quoque priuilegium, quod erat conditionatum: eius enim duratio, duratione conditionis definiebatur. Ita Suar. *cap.* 29. *n.* 5. nisi conditio imposita fuisset ad productionem tantùm priuilegij, & non ad conseruationem, v. g. eximitur Monasterium à soluendis decimis, si Episcopus consenserit, vbi ille semel consensit, si deinde consensum retractet, non amittitur priuilegium per priorem consensum acquisitum: secùs si conditio ferret, *quandiu Episcopus consenserit*. Hinc sit vt Religiosus mutatâ professione priuilegia prioris religionis amittat, & nouitius nouæ religionis esse desinat oportet. 7

Quinta formula est per modum confirmationis, aut innouationis; quid verò hæ addant primæ concessioni constabit statim ex his quæ dicentur circa clausulam, *ex certa scientia*. 8

QVÆSTIO VIII.

Variæ priuilegiorum formulæ.

CLAVSVLA,

Ex motu proprio.

De clausula *ex motu proprio*, n. 1. & 2.
Clausula *ex certa scientia*, n. 3. & 4.
De clausula derogatoria, n. 5.

1 MOrum in omnibus istis formulis pensandas esse maximè tres clausulas, quarum prima dicitur *ex motu proprio*: ea enim ostendit preces, aut instantiam petentis, vel nullam fuisse, vel non fuisse causam adæquatam concessionis, sed solam principis liberalitatem. Quando autem ea clausula non adhibebetur; concessum est priuilegium ad instantiam petentis; non potest enim constare principem ex sola liberalitate, & non alterius precibus pulsatum concessisse: plures autem habet effectus hæc clausula siuè priuilegium eâ munitum, de quibus Rebuff. *in Concord. tit. forma mandato. v. motu proprio*, hi sunt præcipui.

Primò,

Primò ampliat beneficium, quantum verborum proprietas patitur: quia indicat esse purum beneficium: quod enim ad instantiā petentis datur est minùs voluntarium, & quodammodò coactum. Secundò, nunquam contra eum, cui conceditur, retorquetur, vt contingit in priuilegio ad instantiam concesso: tunc enim petens censetur sibi illud ius statuisse, quare in illum meritò retorquetur, non tamen si ipse cui conceditur non petierit, neque ad id mandatum aut commissionem dederit. Tertiò tollit omnem subreptionem, quod intelligendum est iuxta ea, quæ dicta sunt nuper. Quando igitur nulla fuit præuia petitio, ac proinde veritas tacetur, aut falsitas narratur à petente, neque princeps proinde ab eo circumuenitur, in ipsa tantùm narratione principis potest vel taceri veritas, vel exprimi falsum; si primum contingat, quia supponitur princeps informatus sufficienter, etsi id non exprimat (neque enim tenetur eo ipso quod dicat se motu proprio concedere) valebit gratia concessa; si autem in rescripto falsa causa exprimatur, quia tunc propter ignorantiam, quam fuisse constat in principe, & sine qua non habuisset voluntatem concedendi hanc gratiam, præsumitur intentionem concedentis aliam fuisse. Quare non valet gratia, etiam ex motu proprio concessa: quando autem præcessit aliqua petitio, etsi ea non fuerit causa adæquata petitionis; quia tamen fuit informationis loco principi, si allata est falsitas, sine qua non fuisset motus principis ad largiendam gratiam, subreptio est, quæ etiam non tollitur per hanc clausulam: quia aliunde constat ignorantiam principis reddere totum priuilegium inuoluntarium; si autem tacetur veritas valet nihilominùs gratia, quia non est vnde præsumamus hunc fauorem inuoluntarium esse, si tamen ita minuatur veritas, vt ex ea immioutione, seu veri reticentia, constet indueci animum Principis ad largiendum, qood aliàs noluisset, poterit esse nulla gratia, non propter subreptionem, sed propter defectum consensus, qui tunc præsumitur etiam apposita clausulâ, *motu proprio.*

Clavsvla,

Ex certa scientia.

Hæc clausula quando apponitur confirmationi seu innoationi priuilegij, habet vim nouæ concessionis, & dat nouum tobur ac valorem, quia semper habet vim validandi actum priùs nullum: Princeps enim verè vult confirmare actum priorem secundùm totam eius capacitatem. Si igitur nonn fuisse nullum, & nihilominùs vult eum confirmare, vult profectò nullitatem eius sua noua concessione tollere. Scire autem principem nullitatem actus docet hæc particula, *ex certa scientia.* Vndè etiam fit vt confirmatio aut innouatio (hæc enim æquiparantur hoc loco) fauoris ita facta, sit noua quædam concessio: validare enim actum prius nullum, est eum denuò conferre. Ad hoc autem exigitur primò vt fauor inualidus, per solam voluntatem principis confirmari & validari possit; si enim ab alterius consensu pendeat, quamvis confirmetur ex certa scientia, non validatur, cùm eò se non extendat principis confirmantis potestas. Quare Pontifex nequit solus facere matrimonium nullum, tantum, aut professionem validam: sed solùm tollere impedimentum vt deindè validè ratificetur matrimonium aut professio.

Secundò nihil debet addi quod huius clausulæ effectum impediat atque renuntiationi obstet: quia aliquandò confirmantur priuilegia *prout sunt in vsu, dummodò Tridentino Concilio non sint contraria*, quod intelligendum de priuilegiis ab ipsomet Concilio reuocatis per clausulam, *non obstantibus.*

Tertiò priuilegium quod initio fuit subreptitium aut nullā aliā ratione, non conceditur de nouo per confirmationem ex certa scientia, sed tantùm quod aliqua ex causa inualidum euaserat, de quo prior assertio est intelligenda: quia priuilegium semper nullum nunquam fuit reuera concessum; atqui in sola verè concessa cadit confirmatio. Debet igitur ea subreptio, aut falsitas, aut nullitas exprimi, atque ea non obstante confirmari.

Quartò priuilegium ab homine reuocatum, si confirmetur, *ex certa scientia*, & *plenitudine potestatis*, tunc quia supplentur omnes defectus, renouatur: si autem ea particula colligenda sit ex narratis tantùm: quia ius illud priuatum præsumitur ignorare princeps, & verba non sunt extendenda vltra proprietatem, nisi particula *non obstantibus*, aut alia similis, qua omnes defectus, ac proinde ipsius reuocationes denotentur, non censetur princeps *ex certa scientia* confirmare ac proinde non reualidat tale priuilegium.

Quintò quando priuilegium à iure communi reuocatum est, quia illud ius non ignorat Princeps *si ex certa scientia confirmet*, illud planè restituit, nisi à Concilio generali fuisset reuocatum, illius enim facienda esset mentio, quia priuilegium à Concilio generali non reuocatur, nisi expressa eius mentio fiat: additur tamen aliquando, *dummodò Concilio Tridentino non sint contraria*: quia etsi ea clausula intelligatur ex generalibus regulis: volunt tamen iura firmitatem decretorum Tridentinorum non relinqui sub generalibus formulis, quæ infinitis expositionibus obnoxiæ sunt.

Sextò supplet defectus commissos in obtentione priuilegij clausula hæc, *ex certa scientia*, non tamen subreptionis, vt patet ex dictis: adduntur tamen sæpiùs hæc verba, *supplentes omnes iuris & facti defectus*, & tunc, vt vides, omnes præscinduntur, & maiorem affectum concedentis denotant, ea tamen verba non supplent etiam dolum aut substantialem subreptionem, actum inualidantem, nisi specialis fiat mentio.

Hinc vides quantum differat confirmatio *ex certa scientia*, ab ea tantùm quæ fit *in forma communi*, vt loquuntur: in qua videlicet priuilegia priora generatim tantum & confusè iterùm confirmantur, & innouantur: ea enim non est noua concessio, neque nouum valorem, aut robur confert, quia confirmare non est de nouo facere, sed roborare factum, neque alium esse principis animum eo loco colligitur. Addit tamen nouum robur auctoritatis intra eosdem tamen effectus, & certiorem voluntatem concedentis prodit, & præterea si à superiore fuerit confirmatum, non poterit ab inferiori, quilibet eoncessit, reuocari ex communi sententia.

Clavsvla derogatoria,

Seu, *Non obstantibus.*

De hac clausula vide Barbosam *ad l. 4. c. de prescript. 30. vel 49. ann. n.* 101. vbi *n.* 104. ait derogare sufficienter clausulam generalem, vbi lex, in qua est, procedit ex motu proprio principis; si sit autem data ad instantiam partis, non sufficit illa clausula ad validitatem concessionis contra legem habentem quoque clausulam derogatoriam.

Hæc clausula maximè necessaria est ad priuilegij valorem, vt ea quæ obesse poterant tollantur: ea verò sunt

sunt aliena iura, vel priuata, alia v. g. priuilegia; vel ius ipsum commune.

6 Iuri communi non derogatur per clausulam generalem, nisi speciatim exprimatur. Ita communiter omnes, quod tamen limitaui, nisi alioqui fiat inutile totum priuilegium, cùm præsumatur princeps non ignorare ius commune, si dedit priuilegium, quod sine aliqua iuris communis derogatione nullum erit, illi voluit sine dubio derogari illo suo beneficio, si tamen illud commune ius habeat additam clausulam priuilegia reuocantem, aut illis derogantem, eius clausulæ mentio saltem generalis fieri debet, alioquin non erit derogatio iuris communis, & si reddatur inutile prorsùs totum priuilegium; quia clausula illa derogatoria addita iuri aliquem effectum habere debet, & saltem ne tam facile iuri per eam fortificato derogetur, atque illi, quod ea non munitur, præsumitúrque Princeps per importunitatem & inaduertentiam concessisse, vt iuri alterius derogaretur per clausulam generalem, *non obstante*, aliàs præsumitur princeps ignorare illud tertio acquisitum ius, ac proindè ei obesse nolle, nisi aliquomodò id exprimat, aut materia sit eiusmodi, vt necessariò, &, vt ita dicam, intrinsecè illam alieni iuris imminutionem inuehat: tunc enim eam non ignorare potuit concedens priuilegium. De priuilegio iuri communi inserto, idem quod de ipso iure communi censendum est: illud enim non magis ignorare potest princeps, quàm ipsum commune ius, quo continetur.

QVÆSTIO IX.

Notitia priuilegij necessaria.

1 AD effectum priuilegij non modò eius valor, quem ex formula qua conceditur maximè auguramur, sed etiam quædam aliæ conditiones exiguntur, quæ aut in ipso rescripto continentur, aut ex natura materiæ, in qua datur, aut personæ, cui conceditur nonnunquam progerminant, & sæpè variæ sunt: vna omni priuilegio generalis est, videlicet notitia priuilegij; effectus autem priuilegij vniuersim duplex distingui potest, primum habet in ipso priuilegiato; qui iterum duplex est: nam in altero priuilegiatus est tantum subiectum effectus, quem in illo operatur priuilegium reddendo ipsum habilem ad aliquam actionem, ad quam antea non erat, siue conferendo nouam potestatem, siue tollendo vinculum aliquod & impedimentum. Alter prodit ab ipsomet priuilegiato vi priuilegij, v. g. susceptio ordinum sacrorum anteà illicita, dispensatio in casibus reseruatis, & recusatio solutionis decimarum. Hic effectus priuilegij versatur circa personas à priuilegiato distinctas, quæ ius priuilegiati seruare, aut non impedire tenentur, & ratione quarum priuilegium vim quandam legis habere nuper dicebamus.

2 Dico itaque priuilegium quod aliquod ius & potestatem confert, non habere effectum in priuilegiato ante aliquam eius acceptationem per se, aut per alium, neque vti eo posse priuilegiatū ante notitiam: si enim vtatur ex opinione probabili, iam concessi eò quòd putet suum procuratorem illud iam obtinuisse, non rectè facit, & aliquam notitiam supponit. Ratio est, quia licèt de potentia absoluta possit fortassis supremus princeps ita concedere priuilegium, quod putat Suar. *c.* 25. *n.* 11. id tamen regulariter non facit, neque eius animus ille est.

Secundò quoad priuilegium tollens vinculum, quod habet in priuilegiato suum etiam proximum effectum, si onus tantum temporale obligatur, nec in priuilegiato, nec in iudice, nec in tertio damnum posse notitia requiritur, vt reuera dicatur exemptus, & vt quis sua exemptione vtatur, notitiam eius habere debet, sed vtetur à tempore quo fuit concessum, v. g. ex tunc non soluet, aut exiget decimas. Quandò autē tollitur vinculum in conscientia, notitiā in priuilegiato, & propriam ad vsum exigit, nisi princeps habeat animum dispensandi, etiam in ea notitia, verbi gratiā qui contrahit matrimonium antequam sciat certò fuisse concessam dispensationem, non procedit tutā conscientia. Ita Vasq. *t.* 2. *d.* 156. *n.* 30. & 31.

Tertiò quando priuilegium per modum legis fertur, vt alios obliget, promulgari debet, si autem ita non offeratur, obligat alios ad ius priuilegiato seruandum statim atque sufficienter innotescit, vt ex stylo ordinario constat: neque enim priuilegia Religionum atque alia eiusmodi promulgari solent solemniter etiam Romæ, sed iis, ad quos pertinent, intimantur, atque ita etiam aliquando diuulgantur.

QVÆSTIO X.

Quando desinat priuilegium?

Duplex desitio priuilegij, n. 1.
Desitione finis quomodo desinat, n. 2.
Quid cùm causa motiua desinit, n. 3. & 4.
Quid de priuilegio, quod habet tractum? n. 4. & 5.

TErtia pars assertionis continet priuilegij desitionem, quæ duobus modis contingere potest. Primò quodammodò ab intrinseco, per desitionem causarum conseruantium, finalis nempè & effectiuæ, à quibus in suo esse pendere videtur. Quare earum subtracto veluti influxu sine vlla alia actione, desinat necesse est. Secundò per actionē extrinsecè corrumpentem, quæ esse potest tantùm vel priuilegiatus per renunciationem, vel superior per reuocationem. 1

Quod attinet ad desitionem ex cessatione causæ finalis & non impulsoriæ tantùm suppono imprimis ad concessionem priuilegij exigi causam honestam, vt honesta fiat ea concessio, non tamen vt valida, nisi fiat aliqua iniqua derogatio iuri alterius, aut actus ita fiat inhonestus, vt à priuilegiato sine iniustitia, aut turpitudine exerceri nequeat: si enim est tantùm iniustitia, aut turpitudo in actu, quo fit concessio à principe, non in eius deindè vsu peccat princeps, si tamen valet eius fauor, vti aliàs de dispensatione dictum est. Deinde ea tota falsitas causæ non debet esse à proponente, quia tunc, vti dictum est, erit subreptio, ac fauor nullus, cùm princeps non præsumatur voluntariè concedere propter ignorantiam qua circumueniri se passus est. Circa desitionem autem causæ hæc statim in assertione. 2

Primò priuilegium gratuitum, quod est purus fauor, & nulli alteri derogat, non cessat desinente causā, quæ mouit adæquatè principem ad eius concessionem; quia non pendet ab ea causa in conseruari: semel enim concessum beneficium principis manet, etsi ratio, quæ ad primò conferendum impulit, non maneat, prior enim voluntas fuit absoluta, & non conditionata, neque proindè à futuro euentu, aut motiui mutatione, aut permanentia pendens. 3

Secundò priuilegiū quod vnico actu consummatur, etsi rigorosum sit, iuri communi, vel priuato alterius derogans, 4

derogans,

derogans, non petit desinente causâ; quia iam priuilegium transiit, ac proindè irreuocabile est, sicut & actus præteritus, v. g. legitimatus est aliquis, aut habilis redditus ad aliquem actum, actiune principis priuilegiantis: iam verò habilis redditus est, neque est cur suam habilitatem amittat, cessante motiuo, quod impulit principem ad ipsum ex priuilegio habilitandum. Quod intelligo etsi nondum actum, ad quem habilitatus est, exercuerit, nam in ea executione est tantùm vsus priuilegij, non ipsum priuilegium, quod iam suum proximum actum habuit, vt aliàs dixi de dispensatione, quam imitatur hoc priuilegium, atque id à fortiori valet in priuilegio, quo confertur potestas ad vnicum tantum actum: nam eo actu posito iam consummatum est totum priuilegium & præteriit, neque proindè ampliùs reuocabile est, ac proinde multò minùs pendet à permanentia sui motiui.

5 Tertiò vt priuilegium quod habet tractum quendã successiuum, desinat in ordine ad futuros actus, causa eius debet è contrario & non tantùm negatiuè desinere, neque ad aliquod tempus, sed in perpetuum: positâ autem cessatione contraria & perpetua causæ cessat. Vtraque pars huius conclusionis perspicua est ex notitia terminorum: causam enim cessare contrariè, est vsum priuilegij fieri ob mutationem materiæ & circumstantiarum illicitum. Cessare è contrario est causam, quæ principem induxit non amplius subsistere, quamvis nihilominùs priuilegij vsus nullam iniustitiam, aut turpitudinem contineat: tunc autem dico non desinere priuilegium, v. g. domus religiosa ratione paupertatis à soluendis decimis libera per specialem concessionem, etiam vbi abundat opibus, retinet duo beneficia quæ simul possidere licebat, ob insufficientiam vnius eorum ad sustentandum, & etiamsi alterius prouentus crescant, retineri tamen possunt vi prioris concessionis: quia in his & similibus ex cessatione causæ non est factum iniquum priuilegium. Non est igitur vnde dicamus cessasse: quia non fuit datum conditionatè, vt duraret quandiu ea causa duraret, sed simpliciter ex tali causa, cui alligatum deinde non est in suo conseruari, aut ex natura rei, aut ex voluntate concedentis, quam constat potiùs fuisse absolutam, neque ex vlla iuris dispositione: qua ratione *alibi* dixi legem non desinere ex cessatione negatiua causæ eius in particulari. Et sanè quis dicat fœminam, quæ in voto castitatis dispensata est propter incontinentiæ periculum, tanquam vnicam & adæquatam causam etiam indulto expressam, vbi contracto matrimonio, cessatione sola debiti cessat totum illud periculum, teneri non petere, quod tamen dicendum esset? nam vt se habet totum ad totum, ita pars ad partem. Si igitur causâ totius cessante cessat totum, cessabit etiam pars illius causâ desinente. Deinde si fuerit illa fœmina absolutè dispensata ad nubendum sine vlla limitatione, poterit prioribus nuptiis dissolutis iterum nubere, alioquin nihil ampliùs daret dispensatio absoluta voti castitatis ad nubendum, quàm dispensatio ad nubendum semel, & tamen viduari potest ea ætate, aut in eo statu, in quo propter varias circumstantias nullum sit ampliùs periculum incontinentiæ, quod fuerat vnica causa huius dispensationis. Quod si id valeat in dispensatione, multò magis in priuilegio: & sicut qui debitori remisit debitum ob paupertatem, vbi ille in pinguiorem fortunam rediit, suum debitũ repetere nequit: ita vbi princeps debitum, & obligationẽ remisit, eam deinde non contrahit iterum subditus, nisi per nouam legem & reuocationem priuilegij reuocetur, quod tamen facere nequit creditor debitori. Ratio à priori est: quia conseruatio priuilegij est tantum permanentia iuris per illud acquisiti, non autem aliqua actio concedentis, quæ per mutationem causæ facta sit illicita, sicut fuisset prima ipsa concessio, si nullam habuisset causam: hæc enim conseruatio veluti positiua & influxus concedentis & conseruantis fictitius est. Neque dicas datam esse primam concessionem cum illa conditione virtuali, vt solùm duret durante causâ, quia seclusâ eâ conditione fuisset illicita prima concessio: id enim falsum est, quia sicut multa illicitè fiunt, quæ tamen licitè conseruantur in esse: ita etiam multa aliquando licitè conseruantur, quæ tunc licitè primò fieri non possent: atque ita priuilegium quod modò licitè durat, non licitè eo ipso tempore quo durat primò concederetur, decet enim principis beneficium esse mansurum, & causa præterita sufficere potuit ad dandum priuilegium perpetuum.

Quando autem cessatio causæ contraria est, cùm fiat iniquus vsus priuilegij, clarum est perire & si ad tempus tantùm cesset, suspendi: quia vsus eius non est perpetuò prauus, & iniquus. Cessatio tamen causæ etiam negatiuæ tunc poterit esse sufficiens occasio principi priuilegium reuocandi; nos autem loquimur de cessatione ex natura rei, & quæ ipso facto sine vlla alia principis declaratione contingat. 6

Priuilegium non extinguitur cum concedente illud.

Alter modus quo veluti intrinsecè desinere posse priuilegium videtur, est desitio causæ conseruantis quacum pariter extinguatur. Hæc tamen dependentia effectiua ad sui esse conseruationem nulla est, quare 7

Communis doctrina est, gratiam & priuilegium semel obtentum & comparatum non extingui morte concedentis *cap. Si super gratia, de officio delegati, in 6.* sicut ipsa gratia, licèt nondum sit in eius executione processum, morte concedentis illam, non perimitur, & idem habetur *cap. Si cui nulla, de preben. in 6.* qui textus æquè probant de priuilegio etiam rigoroso, seu odioso, eo quòd alterius iuri, aut saltem communi deroget: nam etiam hæc priuilegia sunt fauores eius, cui conceduntur, vt videtur, & eò ampliores quò ratione illorum videtur priuilegiatus toti communitati, aut aliis quibusdam præponi. Decet autem, vt loquuntur iura, gratiam omnem esse mansuram, quia est liberalis quædam donatio, quam constat non extingui cum donante. Et sanè priuilegium non soluendi aut exigendi decimas, eligendi Confessarium, aut audiendi confessiones, licèt hoc posterius deroget iuri communi, & auctoritati ordinariorum, non expirant morte dantis eas facultates, quod de casu posteriori ostendunt Suar. *tom. 4. in 3. p. d. 16. s. 3.* & Sanch. *lib. 8. de matr. d. 28. n. 72. & 75.*

8 Addidi non perire priuilegium cum concedente etiam re integra, hoc est licet illius vsus nullus adhuc fuerit, ipsum tamen priuilegium iam est obtentum, v. g. qui habet facultatem audiendi confessiones, dispensandi à casibus reseruatis, & aliis eiusmodi, in quibus non datur iurisdictio fori contentiosi, aut non continentur rescripta iustitiæ: in his enim non requiritur vt res sit integra, ad valorem rescripti mortuo concedente. Ratio est: quia ad valorem donationis liberalis, necessarium non est, vt donatarius incipiat vti re donata ad perfectam eius traditionem: gratia autem, de qua sola modò loquimur, est donatio ac proindè perfecta ante vsum rei donatæ.

Quare dum suppono rem esse integram, non intelligo gratiam ipsam esse integram, vt fiat aut non fiat, sed factam esse omninò oportet, quamvis quoad

vsum integra omninò manserit hactenùs; si autem sit tantùm facienda, expirat morte concedentis. Sic Sanch. definit *lib.* 8. *de matr. disp.*28. *num.* 48. gratiam factam, quæ perfectè conceditur ei in cuius gratiam datur, atque independenter ab eo cui facienda committitur, facienda autem quando non conceditur absolutè ei, in cuius fauorem datur, sed ab alio concedenda committitur: id tamen Suar. c.31.*n.*18.*lib.*8. *de legib.* ita exponit, vt quando gratia fit directè delegato in fauorem tertij, cum quo dispensaturus est v.g. vel eius cuius accipiet confessionem, illa sit tantùm gratia facienda, quia ratione pœnitentis, seu tertij dispensandi, aut absoluendi nulla adhuc facta est gratia, sed tantùm creata causa, per quam fiat; quare donec ita delegatus aliquid operetur in tertio illo, nihil factum est adhuc, quod permanere possit post mortē concedentis, neque tertius ille aliquod ius acquisiuit, vt circa ipsum ea gratia exerceatur; sed tantùm permissionem, vt aliàs circa eum operari possit. Respectu autem delegati, cui est ea concessa potestas, & in quo moraliter est, non est gratia, cùm non sit in fauorem eius, sed tantùm mandatū, quod morte mandantis cessat. Sanch. verò *n.*87. ait quoties præcipitur in litteris commissario, vt cum tertio dispenset, tunc gratiam esse iam factam ipsi dispensandi immediatè, quamvis independenter ab alio, quia non est voluntarius executor, sed necessarius, habétque ius acquisitum in eum commissarium ad applicandam dispensationem dispensandus. Quare ea gratia non expirat morte concedentis; eiusmodi autem sunt omnes vulgò commissiones dispensandi in impedimentis matrimonii, & aliis eius generis, quæ cōmittuntur Confessariis ad petitionem certæ personæ. Quando litteræ dant facultatem aliquam aut licentiam subdito, licet vsus eius pendeat ab alio, vt eligendi Confessarium, suscipiendi ordines ab alieno Episcopo, gratia iam est facta ipsi subdito: quare licèt concedens moriatur re integra ante vsum eius gratiæ, non extinguitur: quia in hoc casu gratia concessa, non est solus effectus futurus.

9 Hinc soluitur vulgaris quæstio an priuilegium alicui in proprium fauorem concessum, an in fauorem tertij extinguatur cum concedente. Deinde distinguendum videtur quando fit in fauorem communitatis aut priuatæ tantùm personæ. Nam quando fit in fauorem eius cui conceditur, est iam gratia facta ac concessa; permanet igitur etiam quando est facta in fauorem tertij, qui est aliqua communitas, quia ea gratia censetur facta ei cui ea potestas concessa est, & permanet, vt facultas dispensandi à reseruatis omnes se adeuntes, etsi ea respiciat commodum, & fauorem pœnitentium: quando verò est facta in fauorem certæ personæ, quia illi gratia fit, & nondum est facta re integra, sed facienda, non permanet, nisi constet in casu à Sanch. expresso, & à Suar. directè & primariò collatam gratiam illi tertio, etsi dependenter ab alio, ita vt habeat iam ius & non solam permissionem, vt, cui est commissa facultas agendi, in ipso operetur.

10 Dixi in assertione huic perpetuitati gratiæ obesse hanc clausulam, *vsque ad beneplacitum meum*, de qua Suar. *lib.*8. *c.*32. & Sanch. *lib.*8.*d.*28.*n.*49. & Molin. *disp.*298.*n.*10.*tract.*2. *de iustitia*, quia voluntas personæ cum ea perit; cum igitur terminus priuilegij sit voluntas concedentis, quæ eius morte finitur, finitur vnà quoque priuilegium, idem dicendum erit de particulis huic æquiualentibus.

11 Limitant alij secundò doctrinam superiorem ad expeditionem litterarum ante mortem concedentis: nam si tunc fuit authenticum, & bullatum scriptum, nullum est, ne quidem sit necessaria scriptura ad primam concessionem, nisi vt iuridicè possit probari cur fuerit ad conseruationem aliud requisitum. Ita Suar. c.31.*lib.*8.*n.*20.& Sanch.*d.*29.*lib.*8.*de matr.*

Alij denique requirunt acceptationem ante obitum concedentis; alioqui est tantùm gratia in fieri & nondùm facta, verum hinc habetur tantùm manere priuilegium in eo statu, quo erat viuente concedente, vt possit à priuilegiato acceptari, aut reiici. Sanch.*d.*28. *n.*69.& Suar.*lib.*8.*c.*31.*n.*21.

Cessatio priuilegiati per renuntiationem priuilegiati.

Hic est tertius modus priuilegij desitionis: quandò enim priuilegium est permanens, habétque tractum successiuū, potest illi in ordine ad futuras actiones renuntiari ab eo omni, qui est immediatum, & adæquatum eius subiectum, quod addo, quia si sit tantùm partiale subiectum, cuiusmodi sunt singuli comparati cum priuilegiis toti communitati collatis, illis non possunt renuntiare, quia tunc alterius iuri præiudicarent & ea renuntiatio non pendet adæquatè à voluntate vnius singularis, qui aliquando vti tenetur ipsomet priuilegio. Dixi etiam in ordine ad futuros actus esse tantùm renuntiabile illud, quod habet tractum successiuum: nam si vnico actu fuerit consummatū, neque maneat per modū potentiæ, renuntiari nequit, quia eiusmodi priuilegia sunt solùm quædam vinculorum ablationes, quibus se iterum vincire non potest illis absolutus, per solam renuntiationem, v.g. dispensatus ab irregularitate ad suscipiendos ordines, aut à voto ad contrahendum matrimonium, potest quidem non suscipere ordines, aut non cōtrahere nuptias, non potest tamen per solam renuntiationem se iterum illigare irregularitate aut voto, nisi simile emittat. Renuntiare autem priuilegio est priuare se potestate licitè quidpiam faciendi, aut omittendi, ita vt non tantùm non vtatur aliquis suo priuilegio, sed ne quidem illo licitè vti possit deinceps; quæ duo diuersissima sunt & non-vsus priuilegij voluntarius frequens est: plurimi enim qui possent licitè non ieiunare, ieiunant tamen. Ratio est: quia vsus priuilegij liberrimus est, & vix vnquam obligat priuilegiatum nisi quatenùs alterius iuri præiudicat non vtendo, aut opus licitum redditum per priuilegium imperatur alio præcepto, vt auditio Sacri die festo durante interdicto, ab eo cui tunc licet Sacris interesse; in quibus casibus obligatio vtendi priuilegio, non oritur præcisè ex vi & natura priuilegij. Loquimur verò de vera renunciatione priuilegij, hoc est potestatis illo vtendi quæ sit expressa vel tacita, sed aliunde. 12

13 Expressa renuntiatio continet voluntatem formalē licet non necessariò specificam abdicandi à se totum ius priuilegij exterius aliquo modo proditam, & à concedente acceptatam, aut ab alio tertio iuxta naturā priuilegij cui renuntiatur acceptari debet illa voluntas formalis: quia ab ea totam vim habet renuntiatio, debet etiam esse de abdicando iure priuilegij, nam si de non-vsu dumtaxat proponendo, scilicet se nunquā vsurum priuilegio, poterit mutari voluntas, & vsus priuilegij erit licitus: non est tamen necessaria specifica, quia non confunditur cum formali, quo nomine intelligo expressam voluntatem, quæ potest esse etiam generica, quæ est ipsum genus & species in eo confusè contentas formaliter & expressè vult, licet cognitio proponens obiectum distincta non sit, sed confusa, ratione rei repræsentatæ; sed tunc erunt seruandæ vulgares iuris regulæ, videlicet sub generali concessione non veniunt, quæ in specie non esset quis

concessu

concessurus. Clausula generalis comprehendit species quantum potest saluâ ratione iuris & recti sermonis.

Debet ea renunciatio prodi exteriùs, & acceptari à tertio cuius interest, quia sola interior voluntas nullam inducit obligationem, cui per mutationem voluntatis & propositi non possit deinde renuntiari, nisi fiat per modum promissionis quæ si alteri quàm Deo fiat, debet illi innotescere, & ab illo acceptari, alioqui poterit mutari voluntas etiã super eo iure quo se spoliarat, atque iterùm illud sibi assumere. Quamvis igitur velit quis abdicare à se ius absoluendi à reseruatis, aut vtendi exemptione à superiore data, quandiu tamen ea volitio non acceptatur, poterit mutare propositum, & licèt velit non vti posse iure, quod in alium suo priuilegio acquisiuit, nisi illa promissione acceptata ab alio ipsi suum ius restituat, licebit mutare sententiam, sicut in omnibus aliis propositis. Patet in beneficio, quo nullus se abdicare potest sua voluntate, nisi in manibus Episcopi, aut Pontificis dimissionem acceptantis posuerit. Acceptatio autem à superiore fit vel consequenter ad renuntiationem, vel antecedenter quando datur eâ conditione priuilegium, si acceptauerit, vel ex aliqua alia iuris dispositione.

14 Tacita renuntiatio debet fieri primò per non-vsum qui valet in solis priuilegiis affirmatiuis, in negatiuis nonnunquam vti licet, ac proinde non-vsus est vsus eorum. Non vsus autem iste voluntarius esse debet priuatiuus, non negatiuus: cùm enim præcepta affirmatiua, sicut & priuilegia non obligent semper, & pro semper, potest non vti priuilegio, quando nulla occasio & necessitas est eo vtendi, & tunc est non-vsus negatiuus, ex quo præsumi animus renuntiantis non potest, cùm vsui tunc non sit aut locus, aut tempus. Quando verò necessitas vtẽdi priuilegio ingruit, & tamen aliquis sciens ac volens eo non vtitur, tunc est non-vsus priuatiuus, qui signum aliquod esse potest voluntatis priuilegio renuntiantis, per istum autem non-vsum priuatiuum priuilegia aliis onerosa amitti possunt per modum præscriptionis: quia videlicet alij ius præscribunt contra priuilegiatum, hæc enim priuilegia redundant in quandam aliorum seruitutem & obligationẽ. Quare iura quæ disponunt de amissione seruitutum per non-vsum, locum habent in similibus priuilegiis. Vnde etiam fit vt non-vsus certi alicuius temporis requiratur, quod nempè necessarium est ad præscribendum contra alium: interuenit etiam sæpissimè actio aliqua præscribentis contra non vtentem priuilegio, v. g. si fiat electio sine priuilegiato ad eligendum.

15 Priuilegia quæ sunt puri fauores non amittuntur per non-vsum, neque per modum præscriptionis, vt patet, neque per modum tacitæ renuntiationis, cùm non-vsus non sit signum sufficiens voluntaris renuntiantis iuri vtendi priuilegio, sed tantùm ipsius vsus, quæ renuntiatio impropria est, & insufficiens ad deperditionem priuilegij, sed ex aliqua iuris dispositione eiusmodi, non-vsum, tacitam renuntiationem interpretantis, vnde quando omnia iura tum communia, tum priuata de eo non-vsu in aliquo priuilegio silent, nullum tempus, etsi longissimum, sufficit vt solo non-vsu pereat priuilegium. Vbi autem iura disponunt, tunc eo temporè exacto perit priuilegium: quia fuit concessum cum ea conditione vel à concedente, vel ab ipso iure expressa. Quare ea amissio non fit propriè per tacitam renuntiationem, sed defectu conditionis impletæ, quam concessio priuilegij connotabat. Hinc vides priuilegia quæ ab aliis præscribuntur propter non-vsum ipsorum amitti non tantùm in foro externo, sed etiam in conscientia, etiam sine vlla fori contentiosi declaratione, quando sufficienter priuilegiato constat de legitima alterius præscriptione ex communi doctrina de præscriptione. Quare dum impeditur præscriptio, durat priuilegium non obstante quocumque non-vsu etiam longissimo. Priuilegia quæ non amittuntur præscriptione, non pereunt in conscientia, immò neque in foro externo per vllum non-vsum etiam longissimi temporis, quia tunc neque est præscriptio, neque tacita renontiatio, neque est vnde tempus certum definiatur. Quando autem ex peculiari iuris dispositione amittuntur per decennij non-vsum, incertum putat Suar. *lib. 8. c. 34. n. 29.* an amittantur in conscientia.

Contrarius vsus valet in priuilegiis negatiuis, cùm includat actum positiuum, qui soli omissioni contrarius esse potest, debétque esse formaliter exemptioni priuilegij contrarius, solutus v.g. à ieiunio, si diebus non præceptis ieiunet, non facit actum suæ exemptioni contrarium, quia ea exemptio non cadebat in illos dies, debet etiam ille actus ostendere agentem se subdere obligationi, quam auferebat priuilegium; quare si quis in quadragesima ieiunet, tantùm ex deuotione, non facit aliquid contra suum priuilegium. Denique fieri debet à persona, quæ possit renuntiare priuilegio, quia nempè est immediatum & adæquatum eius subiectum, alioqui cum nequidem expresè renuntiando possit destruere priuilegium, multò minùs id poterit per solam tacitam renuntiationem, quæ in contrario vsu esse censetur; de hoc autem actu contrario eodem ferè modo erit sentiendum: nam

Primò per vsum contrarium renuntiatur priuilegio secundùm quid, hoc est, secundùm fructum priuilegij quoad præsentem actum, v. g. qui soluit decimas, eas repetere nequit, quamvis gaudeat priuilegio non soluendi, atque ita est intelligenda communis sententia Iuristarum de amissione priuilegij per actum contrariũ. 16

Secundò priuilegium non amittitur adæquatè secundùm ius, & potestatem, quam confert ad actus futuros per modum renuntiationis tacitæ, quia contrauenitendo priuilegio, illi non renuntiatur nisi in eo, in quo contrauenitur.

Tertiò per contrarium vsum amittitur priuilegium adæquatè, per modum præscriptionis: si enim id potest fieri per solum non-vsum, multò magis per vsum cõtrarium. Hinc fit, vt non amittatur vnico actu contrario, quando non consistit in indiuisibili, aut non consummatur vnico actu, sed necessarij sunt plures, vt præscriptio per totum tempus requisitum ex iure, siue sit decennium, siue aliud longius, continuetur, & non interrumpatur. Quare si quis post contrarium actum aliquid faciat, quo eum videatur retractare, interrumpetur præscriptio, & per illum non amittetur. Sequitur etiam non amitti priuilegia, quæ sunt puri fauores per solum vsum contrarium, etiam longissimi temporis, nisi id significetur in iure aliquo, & ita circa tale priuilegium disponatur, quia in priuilegiis non valet præscriptio. Sequitur tertiò protestationem, quæ fit aliquando à priuilegiario, valere ne hinc incipiat tempus præscriptionis, aut etiam ne noceat quoad præsentem actum, & ne ex eo colligatur renuntiatio partialis, possitque quis dicere v.g se coactum soluere decimas, eas repetere, & non tantùm ne cogatur in posterum soluere & pro tẽpore sequenti suo priuilegio cadat. Sequitur deniq; amitti in foro tum interno, tum externo priuilegiũ præscriptione cõparata per contrariũ vsum, non à iure, præscriptione per tacitam renuntiationem, quæ si à iure contineatur, incertum esse diximus an in conscientia ante iudicis sententiam obliget.

Abusus priuilegij duplex est: primus formalis per excessum, quo quis vtitur priuilegio amplius quàm 17

ipsum ferat. Secundus est occasionalis, quòd priuilegium sit occasio peccandi, dum exemptus v.g. à iurisdictione Episcopali, inde sibi sumit occasionem insurgendi in Episcopum, aut dum quis sui priuilegij suis actibus repugnat, vt exemptus à residencia, vt litteris vacet, nugis tempus impendit. Abusus tollit priuilegium aliquando totaliter, secundùm ipsum ius, ac facultatem: aliquandò secundùm quid quoad actum, qui tunc ex priuilegio exercetur, *distinct. 74. cap. vbi. priuilegium meretur amittere qui permissâ abutitur potestate*, quod reperitur *cap. priuilegium* 11. *q.* 3. & *alibi* sæpius; nec amitti autem totum semper priuilegium patet; quia cum hæc amissio sit quædam pœna, quilibet abusus non semper æquali dignos est pœnâ; & experientia docet priuari quosdam ad tempus facultatibus aliàs concessis ad definitum aliquod tempus, aut in ordine ad quosdam tantùm actus seu effectus.

Amittitur itaque priuilegium per abusum duobus modis, primò ex natura rei in ordine ad actum illum quem supra vires eius, aut contra formam in eo præscriptam priuilegiatus exercet, qui abusus potiùs facit inualidum actum defectu potestatis, & priuilegij, quàm tollendo priuilegium, aut quia tollitur fundamentum priuilegij, v. g. si quis non residat prætextu studiorum, & tamen non studeat, non facit fructus suos, quia officium quò defungi debebat residendo commutatum erat in studium: sed hæc desitio priuilegij impropria est.

Secundò ex iuris dispositione, & tunc opus est sententiâ saltem dictatoriâ, neque ipso facto amittitur priuilegium, licèt iustè deindè tollatur, & aliud est facto ipso abiicere priuilegium, aliud amittere: prius enim pœnitentiæ est, & sine posteriori esse potest.

Reuocatio priuilegij.

1 Fit à concedente aut qui ipsi in dignitate successit, aut etiam inferiori, quoties in lege superioris potest dispensare, aut priuilegium concedere, ita vt in his omnibus sit seruanda proportio. Potest quoque à superiori in his quæ ab inferiori conceduntur, quando inferior pendet in sua iurisdictione, immediatè à superiore, vti aliàs de condendis legibus dicebamus. Sic igitur statues: non potest reuocari priuilegium factum non subdito & ab illo acceptatum, quia nemo potest non subditum priuare suo iure; acquisiuit autem ius aliquod ratione priuilegij, quod transiit etiam in contractum, & eo per reuocationem priuari nequit ab eo cuius iurisdictioni non subiacet. Si tamen illud priuilegium contineret quandam alienationem bonorum aut iurium Coronæ, vel Sedis, vel in graue damnum illius vergat, aut ex natura sua, aut ex insigni mutatione rerum facta, tunc reuocabile est à successore, quia non est perpetuum, neque fuit absolutè concessum, sed cum virtuali conditione, si successor non reuocarit, aut consenserit: quia ea conditio sequitur eiusmodi bonorum aut iurium naturam. Neque tenetur Princeps contractibus in grauem Coronæ iniuriam à prædecessoribus initis, qui ad ita dilapidanda bona regni & iura Coronæ facultate carebant: tunc enim hæc reuocatio priuilegij impropria erit, sed potius declaratio, primam priuilegij concessionem non fuisse extensam ad eum euentum.

2 Secundò priuilegia concessa subdito, onerosa, lucratiua, & per modum contractus etiam à principe reuocari nequeunt, quia nequit subditum priuare ad libitum iure suo, aut suis bonis, debétque ex naturali iustitia seruare pacta atque contractus, etiam cum subditis initos. Si tamen vrgeret aliqua necessitas publica ea priuilegia rescindendi, id posset, sicut etiam suis bonis spoliare, quæ erit potiùs declaratio iuridica extensionis aut restrictionis priuilegij, quàm vera reuocatio: tenebitur etiam Princeps aliquo modo subditi damnum per compensationem resarcire. Ad hoc reducitur priuilegium remuneratorium, quia videtur dari per modum contractus, maximè si remuneratio fiat ex iustitia, & non ex sola gratitudine, modò illa remuneratio non sit excessiua. Priuilegium quoque concessum cum onere alicuius obligationis, aut conditionis in futurum, impletâ eâ conditione est irreuocabile.

Tertiò priuilegium gratis concessum, vt dominium alicuius rei in priuilegiatum transferens, est irreuocabile, cùm princeps nequeat ad libitum dominia rei, aut iura subditorum sibi sumere, aut donationem à se factam & acceptatam rescindere; si tamen iusta causa publica id exigat, non tenebitur princeps damnum subditi compensare, vt diximus, teneri in reuocatione priuilegij onerosi, aut ex iustitia concessi: quia cùm hæc donatio liberalis fuerit, non debet ea ita nocere principi, qui eam non nisi cum ea conditione dedit. 3

Priuilegium gratuitum quo conceditur tantùm facultas aliquid agendi, aut omittendi præter, aut contra commune ius, ad libitum reuocabile est, quia non transit hoc priuilegium in subditi dominium, sempérque pendet à voluntate principis, qui cùm nouam legem ponere possit, tunc nouam obligationem imponit, & exemptionem à lege tollit. Hinc fit vt dispensationem in voto nequeat reuocare Pontifex: quia voti vinculum ponere nequit; dispensationem autem in matrimonio ante illud contractum reuocabit validè, quia potest eas personas inhabiles ad contrahendum reddere. Quamvis igitur possit peccare, si iusta causa desit, in reuocandis eiusmodi priuilegiis, valida tamen erit reuocatio.

Quintò reuocatio fit vel per clausulam specialem, vel per generalem tantùm, videlicet *non obstantibus quibuscumque priuilegiis*: quæ clausula sufficit, nisi in tribus casibus. Primò quando priuilegia reuocanda, sunt inserta iuri communi: eius enim tunc naturam sequuntur, & ipsis per generales tantùm clausulas non derogatur, sicut neque ipsi iuri communi. Secundò ea quæ ita conceduntur, vt reuocari nequeant, nisi ipsorum de verbo ad verbum fiat mentio, vt enim clausula generalis ipsis deroget debet esse respectiua, *non obstante tali clausula, aut priuilegio quacunque verborum forma concesso.* Tertiò quæ per modum contractus conceduntur: debet enim addi clausula, *etiamsi per modum contractûs fuerit concessa.* 4

Sextò tacita quædam reuocatio est quoties Princeps facit aliquem actum, qui non potest subsistere, nisi alicui priuilegio, vel adæquatè, vel inadæquatè deroget, ita tamen vt sciat priuilegium faciátque actum illi repugnantem, volens non obstante eiusmodi priuilegio. Cùm enim sint tunc in Principe duæ voluntates sese destruentes & contradictoriæ; posterior priorem excludet, ac proinde eius effectum tollet. In his porrò. 5

Septimò, hæ regulæ seruandæ traduntur à Suar. *c.* 39. Prima. Per legem vniuersalem non derogatur etiam tacitè priuilegio non contento in iure, nisi eius fiat mentio, aut ponatur clausula generalis derogatoria priuilegiorum: quia princeps non præsumitur scire ius priuatum, ac proinde neque illi velle derogare. Secunda. Per particulare rescriptum Principis non derogatur tacitè priuilegio nisi clausula derogatoria ponatur propter eandem rationem. Tertia. Per sententiam reprobatur priuilegium, hoc est, ostenditur eius 6

nullitas

nullitas, non autem reuocatur. Quarta. Prius priuilegium non tollitur per subsequens, per taciram reuocationem, quia posterius non præualet contra primum nisi eius mentionem faciat (præsumitur enim Princeps ignorasse primum) diminuitur tamen interdum ex parte quandò non est speciale & præcedens generale: Princeps enim per fauorem generalem non censetur sibi facultatem adimere concedendi particularem illa generali, *non obstante.*

Octauò. Notitia reuocationis haberi debet à priuilegiato, vt reuocatio sortiatur effectum, de qua notitia philosophandum est vt de notitia ipsius priuilegij, aut legis pro ratione, qua fit reuocatio: potest enim fieri aliquando per modum legis vniuersalis omnia vel plura priuilegia reuocantis.

CAPVT VIII.

Modi quibus cessat obligatio legis humanæ.

TRES vulgò numerantur, Interpretatio, cessatio, & abrogatio, de quibus singillatim pauca quædam. Sit igitur assertio:

Interpretatio aliquando legem ad casus verbis non comprehensos extendit, aliquandò restringit, aliàs ab eius obligatione excusat, eam emendando per æquitatem seu epiichiam. In omnibus autem mentem legislatoris assequi conatur: cessat quoque lex cessante eius causâ finali contrariâ, vel etiam aliquandò negatiuè, & denique per abrogationem.

QVÆSTIO I.

De interpretatione Canonis.

AGo imprimis de interpretatione, quæ est declaratio quædam sensus legitimi legis, quæ vel auctoritatiuè fit ab ipsomet principe, eáq; vicem legis atque obligationē habet, vel doctrinaliter à viris prudentibus & peritis, de quo solùm agimus modò, illisque tres præcipuè effectus assignamus. Primus est extendere legem, quod fieri potest tripliciter. Primò vt extendatur ad omnia quæ significatione verborum tum vsitata & veluti naturali, quam videlicet habent ex prima hominum impositione, tum ciuili, hoc est quam apud iura sortiuntur ante forum, comprehenduntur. Secundò ampliando legem ad casum aliquem, qui non contineatur in propria verborum legis significatione naturali, & ciuili, vndè fiat vt impropriè sumantur. Tertiò respiciendo potiùs rationem, quæ est anima legis, quàm verba, & eam ad similes casus propter paritatem rationis, aut identitatem extendendo.

Quoad primum extensionis modum, quotiescunque lex per se odiosa non est, extendenda est ad omnia quæ ferre potest naturalis verborum proprietas, ac significatio, v. g. si agatur de filiis, filiæ quoque comprehendendæ sunt; quia cùm homines vulgò verba propriè vsurpent, id maximè in legibus fieri debet, quare ab illa significatione extrahi non debent, nisi aliqua ratio iniustitiæ vel absurditatis, quæ alioqui ex significatione sequeretur, ad id cogat; neque propter eandē causam debent in suam significationē coarctari.

Secundò, quando verò lex est, non tantùm non odiosa, sed etiam fauorabilis, extendi debet ad omnem proprietatem verborum tum naturalem, tum iuridicam & ciuilem, nunquam tamen ad impropriam significationem, nisi grauis vrgeat ratio: quia nempè alioqui inutilis tota lex redderetur: melius enim sit tunc ea interpretatione leges valere, quàm omninò perire, quod continget, si aut iniusta, aut impossibilis, aut inutilis redderetur. Extensio autem illa ad significationem ciuilem suadetur facilè, quia lex omnis sua habet sibi accommodata verba, quibus vti solet. Neque cogendus est legislator, vt semper verbis in naturali acceptione vtatur, & quoties agit de filio adoptiuo v. g. semper addat adoptiuum, & nunquam communi voce filij, qua in naturali & vulgari vsu, filij naturales primò indicantur, vtatur. Quare, cùm lex in fauorem filiorum loquitur, adoptiui solent comprehendi; & seruus factus ingenuus, nomine enim ingenui intelligitur legitimatus, nomine legitimi, quia videlicet hi omnes participant dispositiones in gratiam ingenuorum & legitimorum à iure factas: vnde lex loquens propriis verbis de casu vero extenditur etiam ad fictum, vt in exemplis allatis constat.

Tertiò, non licèt extendere legem ad casum non comprehensum verbis eius secundùm propriam, naturalem, aut ciuilem significationē cōsideratis propter solam rationis similitudinem, & paritatem. Ita omnes qui negant interpretationem purè extensiuam esse licitam ob solam rationis paritatem. Vocant autem purè extensiuam interpretationem, per quam extenditur lex ad casum non comprehensum sub mente Legislatoris: si enim fuerit aliquomodò comprehensus, quamvis non satis ex ipsis verbis appareat, vocant extensionem comprehensiuam, eámque licitam esse, vt pluribus exponit Tiraquell. *l. si vnquam. verbo. libertatis. num.* 45. vnde sic argumentatur Suar. *lib. 6. de legib. cap. 3. num.* 10. Extensio quæ fit tantùm per similitudinem rationis, purè extensiua est, ergo non est licita. Consequentia conceditur passim: & sanè cùm mens seu voluntas legislatoris sit ratio formalis & constitutiua legis, quidquid ea voluntate non clauditur, non clauditur etiam lege, ac proindè in eius obligationem cadit. Antecedens est etiam manifestum; quia sola similitudo rationis non ostendit aliquid comprehendi voluntate legislatoris: quia potuit ille circa vnum aliquid ordinare, & non circa aliud pro arbitrio, imò aliqua ratio potest occurrere, propter quam velit vnum fieri princeps, & non aliud simile, etsi appareat similis ratio aliud præcipiendi: quia ratio sola non constituit ius aut legem, nisi accedat legislatoris voluntas: alioqui non posset, etiamsi vellet, impedire legislator ne lex extenderetur secundùm totam amplitudinem rationis, hoc est, ad ea omnia, in quibus similis ratio reperietur: quia similem rationem in quibusdam inueniri, est quid illis intrinsecum, & à legislatore independens; hoc tamen nullus dixerit, cùm totam suam efficacitatem obligandi lex sumat à voluntate ferentis illam: atqui non constat in hoc casu de legislatoris mente, cùm ea nullâ ratione verbis significetur, & quamvis non dicat se velle eum casum, ad quem fit extensio, non dicit etiam se velle illum. Ad obligationem autem inducendā opus est positiuâ voluntate, & non tantùm negatiuâ, vt ita dicam, seu opus, principem statuere non autem contrarium non statuere. Neque (quod vnum objici posset) ratio similitudinis sufficiens est signum voluntatis superioris, cùm iam dixerim posse principem pro arbitrio circa vnam materiam, & non circa aliam illi simile quidpiam statuere, vt taxare

pretium panis & non vini, imponere tributum pro aliquo genere mercium, & non pro alio, etsi æquè viiles aut extraneæ, aut expetitæ sint. Atque hæc ratio procedit circa omnes leges odiosas & fauorabiles, correctorias & non correctorias quoad vim decretiuã & obligationẽ in conscientia, seu vim præceptiuã, aut prohibitiuam. Circa leges autem pœnales non prout aliquid prohibent, aut iubent, de quo modò diximus, sed prout imponunt pœnam, communissima est assertio, apud Sanch. *lib.* 10. *de matr. d.* 4. *num.* 3. vbi identitatem rationis vsurpat pro pœna. Et ratio aperta videtur; pendet enim ea voluntate principis, vt huic crimini hanc pœnam imponat, & non aliam, licèt enim proportionatam infligere debeat, nulla tamen in indiuiduo determinata est ex natura rei; imò potest nullam imponere, sed permittere imponendam iudici. Vnde igitur constat similia delicta simili pœnâ lege puniri, cùm tamen lege ipsa non exprimatur? & quis dicat incendiarium incurrere censuram quam iura infligunt percutienti Clericum, quia incendiarij crimen grauius est ea percussione non incurrere illam? Quis adulterum velit plectẽdum pœnâ, quam lex furto imposuit? Vt pœna igitur quam lex statuit incurratur, debet committi idem specificum delictum, & eodem etiam modo consummari, quo exprimitur in lege; alioqui similitudo delicti, aut paritas nihil facit, vt ex doctrina receptissima in materia de censuris constat.

3 Hæc tamen rationis paritas vtilis est in foro externo, vt in simili casu iudicetur: quia est regula quædam, quam prudenter sequitur iudex, atque hoc sensu loquuntur Iuristæ, dùm lege tacente volunt procedatur à similibus ad similia, & casum similem expresso non censeri omissum, cùm in vtroque ratio militet. Et sanè prudentiæ consentaneum est vestigia sapientum in simili causa sectari. Demùm quia fortasse ad iudiciũ ferendum consentanee legi disponenti in simili casu obligantur iudices, non præcisè vi legis id in simili casu ordinantis, sed vel ea ipsa consuetudine, vel ex aliis legibus ita iubentibus: nam *l. non possunt. ff. de legibus. Non possunt omnes articuli sigillatim, aut legibus, aut Senatusconsultis comprehendi, sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is qui iurisdictioni præest ad similia procedere, atque ita ius dicere debet:* quia nempe hæc similitudo est iuris præsumptio, contra quam non admittitur directa probatio: nos verò loquimur de foro interno & obligatione in conscientia ex vi directiua legis quidpiam prohibentis, aut præcipientis, negamúsque oriri ex extensione, quæ fiat ad casum non comprehensum lege, propter solam rationis similitudinem.

4 Quartò, potest in omni lege fieri extensio ad casum verbis non comprehensum propter identitatem rationis adæquatæ. Ita Suar. *cap.* 3. *lib.* 6. *de legib. n.* 16. & communiter vtriusque iuris DD. quia hæc extensio coincidit cum ea, quam vocant comprehensiuam, ac proindè fit tantùm ad casus mente legislatoris comprehensos, quamvis verbis non expressos. Cùm enim ratio ea adæquata dicatur, quæ sola mouit principem ad condendam legem, éstque finis vnicus integrè intentus per legem, omnes casus, in quibus reperietur, habebunt totum finem legis, & rationem motiuam, ac proindè ea continebuntur, aut si excipiantur, iniustè excipientur. Repugnabit enim prudentiæ & iustitiæ ordinare in quibusdam casibus, ita disponere ob quandam rationem, & non in aliis eandem omninò rationem participantibus, cùm sint necessariò inter se connexi. Vnde si casus aliquâ ratione continentur in lege, vel in propria & latiori significatione verborum, vel in impropria, quæ tunc ad vitandum incommodum aliquod vsurpanda sit, vel quibusdam aliis circumstantiis, ex quibus de mente legislatoris circa eos casus colligatur, alioquin ea fuisset iniusta, & imprudens.

Dixi autem hanc regulam in omni lege valere, vt comprehendam etiam pœnalem, quod tradit etiam Sanch. *lib.* 3. *de matrim. d.* 42. *num.* 4. & ratio *superius* allata hanc quoque partem manifestè probat; quia nisi ratio adæquata omnes casus, in quibus reperitur, comprehendat, vel non implebitur integrè tota ratio legis, vel erit iniusta & irrationalis. Quod autem vulgò dicitur, pœnas & odia restringenda esse, intelligenda sunt de extensione voluntaria, & non necessaria ad æquitatem, & rectitudinem legis, cuiusmodi est ea, de qua modò agimus: sed quoties non potest seruari legis iustitia, quæ suam habet latitudinem, & non consistit in indiuisibili, semper benignè interpretanda est pœnalis lex, seu, si mauis, dic extensionem comprehensiuam, esse potius adæquatam interpretationem, ac declarationem quàm extensionem: quia omnes isti casus vnum obiectum velut adæquatum constituunt, propter connexionem inter se, vel quia correlatiua sunt, vt maritus & vxor, pater & filius, vel in eodem principio radicantur, vel vnum in alio tanquam pars in toto, imperfectum in perfecto, minus in maiori, aut secundùm communem sensum continetur. Atque hæc extensio, tum ad actiones primariò, & propriè, tum ad personas quæ obligantur, tum ad loca & tempora suo modo & proportione fieri debet.

Secundus effectus interpretationis est restrictio legis, de qua eædem, quæ de extensione seruandæ sunt regulæ. Nunquam enim fieri debet intra & contra propriam verborum naturalem significationem, nisi ad vitandam aliquam absurditatem, quæ alioqui esset in lege, aut quia ratio legis non est adæquata verbis legis, si secundùm totam suam amplitudinem intelligantur, aut denique propter subiectam materiam, quæ vel ex natura sua, vel ex iuris alterius dispositione, vel ob adiunctas circunstantias strictiori modo sumenda est, quàm videantur ferre verba legis, quamquam hic modus legem restringendi non videatur distinguendus a primo, in quo, ne lex fiat aut iniusta, aut inutilis, aut acerbior & durior, aut illusoria, restringitur. Hæc enim omnia incommoda nascuntur, vel ex natura subiectæ materiæ, vel ex circunstantiis, vel ex alio iure. Tota porrò assertio manifesta est ex superioribus. 5

Tertius effectus interpretationis, est emendatio legis per æquitatem, & epiichiam. Est autem epiichia apud Arist. *l.* 5. *ethic. cap.* 10. aliàs 14. & S. Thom. 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 6. & 22. *q.* 120. tota virtus iustitiæ subiecta quæ actuum humanorũ regula existens communem prouehit vtilitatem, atque iustitiæ æquabilitatem tuetur, supplendo nempè ex recta ratione quod in verbis legis de est. Quia enim lex vniuersale quiddam continet, & ob rerum mutationem in quibusdam aliquando deficit, dicitur emendari per æquitatem, quam ideò iusto legitimo præfert Aristoteles, vnde aliqui vocem Græcam deducunt ab ἐπὶ, quæ præpositio in compositione vim augendi habet, & εἰκὸς quod significat par & decens; est enim summi iuris moderatio. Sed de significatione huius vocis vide Vasqu. 1. 2. *d.* 176. *c.* 1. Illius naturam perspicuè tradidit *l. cit.* Aristoteles *equum & bonum iustum quidem non à lege, sed emendatio legitimi iusti. Causa autem est, quia lex quidem omnis vniuersalis est, fieri autem non potest vt de quibusdam vniuersaliter rectè dicatur. In quibus igitur vniuersaliter quidem dicere necesse est: fieri autem non potest vt rectè dicatur in iis lex id accipit, quod* 6

fit

sit plerumque non ignorans peccatum, & est nihilominus recta: peccatum enim non est in lege, nec in legislatore, sed in ipsa rei natura: conditio namque rerum earum quæ sub actionem cadunt, talis materia est. Cùm igitur lex quidem vniuersaliter loquitur, in his autem præter vniuersale quippiam accidit, tum rectè sese habet, vt ea parte qua legislator omisit, atque peccauit absolutè locutus, emendetur defectus, quod & ipse legislator, si adesset hoc modo dixisset, & si sciuisset, inbentem legem tulisset. Hinc colligit æquum præstabilius esse aliquo iusto, non tamen simpliciter iusto, sed eo quod potest præterea, quod simpliciter dictum est, atque æquitatem esse emendationem legis, ea parte qua deficit ob vniuersale, & quia non omnia sunt in lege, cùm de quibusdam impossibile sit ponere legem, vnde opus est æquitate, & prudentia: indefinitæ enim rei indefinita regula sit: sicut & ad ædificationem lesbiæ plombea norma: ad lapidis enim figurā mutatur, & non manet etiam decretum cum ad res simili modo accommodatur. Ex quibus colliges primo causam huius virtutis non esse iniustitiam legis, aut principis, sed materiæ mutabilitatem, ac defectibilitatem naturalem. Secundò amplitudinem eius: continet enim omnem legem humanam, quatenùs purè humana est, si enim sit declaratiua tantùm iuris naturalis, non magis est emendabilis quàm ipsa lex naturalis, quæ & immutabilis & indefectibilis est, vti diximus olim, ac proindè omnis emendationis incapax. Tertiò, dignitatem æquitatis, quæ ipso iusto legitimo nobilior dicitur ab Aristotele: quia & bonum publicum respicit, dum legem emendat, & maiori bono, quod legis obseruationi repugnabat, studet, & malum quod imminebat impedit. Ob altiorem denique finem & considerationem quam fuerit legi præfixus, operatur, aut potiùs ipsa meliúsque satisfacit menti legislatoris, quam iustitia legalis: ita appello iustitiam quæ solis verbis legis satisfacit. Quartò, quibus actibus constet æquitas: supponit enim primò actum prudentiæ iudicantis hic, & nunc æquom esse propter altiorem finem, non esse seruandam legem, v. g. arma non esse reddenda domino furioso, muros conscendendos vt propulsetur hostis subitus, contra legem eam conscensionem absolutè prohibentem, dicitúrque hic actus gnomon, sicut ille quo legis verba seruanda esse indicatur, dicitur synesis. Hic actus in principe pertinet ad politicam prudentiam; in subdito ad communem: alterius actus est voluntas parentis illi iudicio, & facientis contra verba legis ex affectu honesto, vnde fit vt quia ex varia honestate contra legem operari potest in eo casu, non sit vna peculiaris quædam virtus, sed ad varias pertineat: singulæ enim ex affectu propriæ honestatis possunt inclinare ad faciendum contra verba legis, præsupposito illo actu prudentiæ seu gnomes, qua indicatur lex prout scripta iacet, & intellecta offensiua, ac emendatione egens in casu particulari. Ita Lessi. *lib. 2. cap. 47. dub. 9.* Et sanè, qui contra legem muros transcendit hoste imminente, id facit ex pietate patriæ: qui depositum non reddit domino furioso affectu iustitiæ & charitatis, qui Sacrum die festo non audit, vt ægroto ministret, atque ità de aliis. Quintò nihilominùs ad iustitiam ab Aristotele refertur, quia, vt ait Suar. *lib. 6. de legib. cap. 6. num. 6.* princeps ita suam legem emendare solet, aut ex affectu iustitiæ legalis, quæ ad bonum commune ordinatur, aut ex iustitia commutatiua, ne nimis grauet subditum in tali casu, contra æquitatem illi debitam: subditus autem quia per iustitiam satisfacit verbis & menti legislatoris, cùm id maximè per hanc æquitatem seu epiichiam rectè ad iustitiam reuocetur. Addit tamen Lessius *num. 68.* æquitatem posse constitui vnam virtutem, quæ respiciat tacitam mentem legislatoris, quæ fert vt in quibusdam euentis fiat contra verba legis, propter altiorem quendam finem: atque hic finis per se honestus est, vt patet, & ad aliquam virtutem poterit pertinere. Itáque sumpsisse dicit S. Thom. 2. 2. *q. cit.* & Aristotelem quamquam sæpissimè à verbis legis recedamus, potiùs ne aliam virtutem offendamus, quàm vt tacitæ menti principis pareamus, quámque eam esse mentem eius in eo casu, ne verbis scriptæ legis inhæreamus, iudicemus necesse sit.

Restat autem inquirere, quando cessare debeat ratio legis scriptæ, vt contra eam operemur per epiichiam: dicendúmque est, non solùm negatiuè, sed etiam contrariè desinere debere, alioqui non erit malum seruare legem, quando ad eius obseruationem obstringi possumus, vt tunc reuerà obstringimur, vnde enim constat non obstringi? possunt enim esse vniuersaliores quidam fines, propter quos licitè, etiam iustè velit princeps suam legem seruari, etiam eo casu, in quo finis per eam legem proximè intentus, non viget: quandoquidem nihil in contrarium impellit. Et sanè Aristoteles ait esse emendationem legis propter suam vniuersalitatem in casu peculiari peccantis, & deficientis: quod peccatum aliud non est, quàm quod eam seruando aliquid iniquum admittitur, aut ipsamet lex, etsi iustum alioqui præcipiat: quia tamen cum nimio grauamine & incommodo, periculo videlicet vitæ, impossibilis redditur, ac proinde nulla, vt ex *suprà* dictis intelligitur. Eo igitur duplici emendanda est, ex ipsamet iustitia, quæ legem tulerat, & consentaneè ad mentem Principis, qui ita præceptutus erat: quæ omnia supponunt, vt vides, desitionem aliquam finis, aut rationis legis per contrarietatem, & non per simplicem negationem, alioqui vbi cessabit finis proximus legis alicuius, Ecclesiæ v. g. ieiunij, licebit contra eam operari, quod esset viam aperire violandis passim legibus, maximè ciuilibus: non est tamen opus vt in eo casu seruare legem, sit contra bonum commune, sed sufficit vt sit contra notabile bonum illius personæ particularis, vt si ei grauissimum aliquod incommodum afferat. Ita lex ieiunij ægrorum non obligat; quia præsumitur mens Ecclesiæ ieiunia indicentis. Quia tamen damnum ciuium redundat in damnum ciuitatis, semper bonum commune virtualiter saltem & remotè in eiusmodi æquitate intendi dicitur. 7

QVÆSTIO II.

De cessatione legis cessante causa.

An cessante fine interno, n. 1.
An fine indifferente, n. 3.

OBligationem legis vnà cum ipsa lege cessare ambigi non potest, cessare autem legem cessante finali causa eius, omnes æquè consentiunt: sed quæritur an negatiuè tantùm, an etiam contrariè cessare debeat?

Dicendum est cum Suar. *lib. 6. de legib. cap. 9.* legem 1
quæ habet pro materia actum aliquem honestum naturâ suâ, quem constituit in aliqua materia virtutis, cessante vniuersaliter fine adæquato extrinseco legislatoris, vtpotè qui ab illo tantùm intentus est, & quo remoto non tulisset legem, non propterea cessat ipso facto ratio & obligatio legis: quia cessante omni

eo

eo fine, qui tantùm extrinsecus est, manet adhoc materia legis, actus videlicet honestus, qui obligare potest, etsi fuerit imperatus, propter aliquem alium finem, ad quem conducebat, cùm tamen vtrumque voluerit suâ lege Princeps & honestum quem præcipit simul, finis ad quem eo actu collimabat assecutionem, etsi finis ille sit obtentus, aut ratio eius quærendi modò cesset, non satis est vt ad actum honestum, quem præcipiebat lex, non teneamur, nisi suam mentem hac in parte princeps manifestet, v. g. ieiunium indictum fuerit ad carnis macerationem, fingatúrque aliqua communitas per aliquot tempus, quo erat indictum eo non indigere, obligabit tamen ieiunij lex. Taxetur tritici pretium ob certum aliquod incommodum, quod licèt deinde prorsùs cesset, quia tamen illa taxa est iustitiæ medium, seruanda est lex donec reuocetur. Ratio est, quia in his omnibus non cessat totus finis legis, sed solùm extrinsecus, si autem totus cessaret vniuersaliter, & non pro aliquo particulari, tota lex desinet ipso facto. Verùm tunc ea cessatio non esset tantùm negatiua, sed etiam contraria: quia finis intrinsecus actûs honesti est honestas quæ ab eo actu tolli nequit in indiuiduo, nisi per formam oppositam, v. g. tributum impositum ad certum opus, eo opere perfecto, & fine acquisito cessat lex; quia id tributum incipit esse iniustum, nisi alteri operi destinetur, & tunc non perseuerat vetus lex, sed noua conditur. Ita correctionis fraternæ præceptum vbi spes emendationis, quæ finis eius est, cessat, non desinit tamen se sola, cùm sit lex affirmatiua, quæ non obligat pro semper, arctatur ad certum tempus, quo ea intenta emendatio speratur. Limitat hanc assertionem Suar. ad legem: nam aliquando præceptum particulare superioris, etiam de re intrinsecè honesta cessat solo fine extrinseco cessante, quia potest ille esse totus finis adæquatus & præcepti & præcipientis.

2 Quando lex habet pro materia actum aliquem indifferentem propter finem extrinsecum, tunc eo fine vniuersaliter cessante desinit ipsa quoque lex ipso facto. Verum hæc cessatio non est tantùm negatiua, sed transit in contrariam, quia actus indifferens perfectus totam suam honestatem sumit à fine extrinseco, ad quem destinatur, & ab honestate eiusmodi habet vim obligandi: ipse tamen actus indifferens secundùm se non constituitur medium virtutis simpliciter per talem legem, sed quatenùs vestitur honestate, quæ à fine extrinseco in ipsum refunditur. Quare finis extrinsecus est adæquatus legi, cum materia illius per se & propter se non sit capax præcepti, sed tantùm ratione vtentis & ordinis ad finem externum, ad quem dirigitur: secùs contingit in materia naturâ suâ honesta, aut quæ per se constituitur medium virtutis alicuius à lege: quia tunc cùm ea materia sit capax præcepti per se, & propter se, & non tantùm propter ordinem quem dicit ad aliud, ad quod refertur, finis externus non est finis adæquatus legis vt vides. Cùm igitur in his legibus actus indifferentes præcipientibus, aut prohibentibus, adæquatus finis sit externus, eo vniuersaliter cessante solam legem desinere necesse est. Quia verò per eam finis externi deperditionem materia legis fit incapax & inhabilis vt præcipiatur per se aut propter se, ideò hæc cessatio est quodammodò contraria, & non tantùm negatiua: quare si ea cessatio euidens sit & publica non erit opus vllâ principis reuocatione ad tollendam legis obligationem, quæ ex natura sua in eo casu desinit.

QVÆSTIO III.

De abrogatione legis.

Quid ad illam requiratur, n. 1.
A quo fieri queat, n. 2.
Quomodo fiat. n. 3.

Hoc etiam modo legem desinere posse ambigit nemo, cùm enim materia legum humanarum mutabilis sit, facilè potest contingere, vt princeps prudenter indicet legem aliquam, etsi iustam, nec inutilem; quia tamen minùs vtilis ipso vsu probata est, minusque fuit intentioni conueniens, & difficilior, aut aliqua alia de causa abrogandam esse, duo itaque exiguntur. Primum vt per mutationem quæ in materia legis contigit non fuerit reddita iniusta, aut impossibilis, aut prorsùs inutilis; tunc enim desineret, neque opus esset abrogatione: ea enim tollitur lex quæ verè obligabat. Secundò, exigitur iusta causa, neque enim consulitur Reipublicæ frequenti legum mutatione, qua de re disputat in vtramque partem Aristot. *lib.2. polit.c.* 8. estque damnanda ea inconstantia & leuitas in principe, hincque fit vt facilius reliquæ leges violentur, vbi tamen deesset hæc causa iustitiæ, valeret tamen abrogatio. Cùm enim legis obligatio pendeat ex sola principis voluntate, nam etsi materia sit honesta, & mala ex natura sua, potest tamen non prohiberi, aut imperari lege humanâ. Eadem quoque obligatio tolli poterit simili voluntate principis, ex quibus vides discrimen inter abrogationem, & impositionem; hæc enim fit solâ voluntate Principis volentis non ampliùs suâ lege obligare ad certam materiam, modo eadem materia sub alterius legis naturalis iure non sit, aut in diuinam obligationem non cadat. Impositio autem legis ita fit solâ principis voluntate, vt tamen supponat materiam præcepti, aut prohibitionis capacem; si enim materiam inhonestam præcipiat, aut honestam prohibeat, nulla est lex, quia voluntas quidem sola principis inducit humanam obligationem, sed non facit materiam obligationis capacem. 1

Superior potest tum suam, tum inferioris legem abrogare, non autem inferior superioris, etiam in eo loco in quo inferior ipse præest non supremâ authoritate: neque enim inferior dominus est voluntatis superioris, vt eam irritare possit sine eius consensu: quare leges municipales non possunt esse contrariæ legibus totius regni, nisi ex priuato principis beneficio. 2

Imò quando statuta inferioris ita confirmata sunt à superiore vt ab eo totam suam vim acceperint, quam confirmationem aliqui vocant essentialem, quia dat esse legi veluti forma quædam: quia videlicet inferiores non habent facultatem ferendi talem legem, nisi accesserit superioris auctoritas. Vnde vides eam totam esse iubentis potestatem, & authoritatem; quare etiam dicitur authoritatiua confirmatio, tunc inquam eam inferior abrogare nequit, quia eo modo se habent hæ leges, atque si immediatè ab ipso superiore emanassent. Quando verò confirmantur statuta inferioris habentis alioqui sufficientem ad ea condenda authoritatem, id fit vt nobilitatem quandam, & robur etiam maius accedente supremi Principis iudicio, & placito sortiantur; quæ confirmatio tantùm accidentalis dicitur, tunc potest inferior ea abrogare

gare, quia sunt eius tantùm authoritate condita.

3 Abrogatio fit primò aliquando purè reuocando eam, aliàs per aliam legem ipsi oppositam. Secundò, abrogatio regulariter restringenda est, quia est odiosa, per eam enim ius quodammodo corrigitur, & emendatur, quare vitanda est contrarietas legum, & conciliandæ sunt quantùm fieri potest. Denique quando abrogantur leges cum aliqua obligatione contraria opus est promulgatione. Cùm enim inducitur noua obligatio, noua quoque lex conditur, quando autem purè reuocatur non exigitur ex natura rei promulgatio, sed sufficit signum aliquod externum quo constet de voluntate Principis priorem legem annullantis; quando prima lex est specialis, & posterior ipsi contraria est generalis, non dicitur priorem abrogare, sed solùm arctanda est, & limitanda iuxta priorem, quæ potius aliqua ex parte posteriori derogat.

CAPVT IX.

De exemptionibus & libertatibus.

QVÆSTIO I. *Quid & quotuplex sit exemptio.*

QVÆSTIO II. *De causis & æquitate exemptionum.*

QVÆSTIO III. *Regulæ vniuersales de priuilegiis & exemptionibus.*

SVBIVNGO disputationi de priuilegiis & cessatione legis istam de exemptionibus, cùm plurima habeant affinia, & nomine priuilegiorum nonnunquam appellentur; abstinebo tamen à pluribus quæstionibus quæ & inuidiosæ sunt, & ex dictis de priuilegiis facilè definiri possunt. Plurima quoque continent iudicialia, quæ forum externum spectant, & ad iudices ordinarios pertinent. Nos vniuersalia duntaxat hoc loco prosequimur, particulares quæstiones, si quæ in decursu explicandæ sint, pertractabuntur suis locis.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit exemptio.

Nomen, n. 1. & 2.
Definitio, n. 3.
Diuisio, n. 4. 5. 6. & 7.

1 EXemptio, quam libertatem, immunitatem, siue emunitatem & priuilegium aliquando nominant, est solutio à lege, aut munere legitimè concessa, per quam quis siue à legis, siue à muneris, & officij obligatione soluitur, & eximitur, ideoque liber est siue à lege, siue à munere sibi vel aliis imposito, quod ipsum nomen exemptionis significat: idcirco eximere variè accipitur in iure, auferre, excipere, eripere. Nam eximere est excipere, cum aliquo tamen discrimine dicitur: nam eximendi verbum generale est, ait Pomponius; eripere enim, est de manibus auferre per raptum, eximere autem, quoquomodò auferre, vt putà si quis non requirit quē, sed moram fecerit, quominùs in ius veniret, vt actionis dies exiret, vel tempore amitteretur, videbitur exemisse, quamvis corpus non exemerit, sed etsi eo loco retinuerit, nun abduxit, his verbis tenetur, quia dolum committit, ait enim Prætor in suo edicto quod commentatur Paulus: *Nemo dolo malo faciat quo magis eximeretur: nam potest sine dolo malo aliud fieri, veluti cum iusta causa est exemptionis.* Eximere igitur est quoquomodò auferre à lege, aut iudicio, liberatéque ab eo cui obnoxius erat. Ita eximi de reis dicitur cuius nomen, cùm ipse inter reos relatus esset, deletum est, *l. si interueniente. D. ad S C. Turpilian.* vbi Vlpian. abolitione interueniente scribit aliquem eximi de reis, & Macer. de *l. 11. D. de accusat. Is qui de reis exemptus est alium deferre non prohibetur.* Simili phrasi vtitur Cicero Verrina 4. *Quo tempore omnis mea illa festinatio fuit cum periculo capitis ob eam causam, ne tamen ex reis eximeret.* Et alibi Verrina 6. *Condemnare Diodorum non audet absentem, de reis eximit.* Denique dicimus eximere carcere, compedibus, neruo, vinculo, emere caput de ciuitate per aquæ, & ignis interdictionem *l. 2. D. de public. iud.* Eximere de peculio, de corporibus hæreditariis, eximere ornamenta, vniones *l. 6. D. auro argento legat.* Exemptiles lapides *l. 25. §. Margarita. D. eod.* eximere obligationibus. *l. 8. c. ad S C. Velleian.* ita & eximere lege, & obligatione legis.

2 Nominatur secundò libertas à seruitute, nimirum & lege: est enim libertas, vti definit Tullius *in Paradoxis*, potestas viuendi vt velis, nullis videlicet alienis legibus impeditus: quare Iurisconsultus Florentinus *l. 4. D. de statu homin.* dixit esse naturalem facultatem eius quod cuique facere liber, nisi quod vi, aut iure prohibetur. Hinc apud Persium *Satyra 5.*

Vindicta postquam mens à Prætore recessit.
Cur mihi non liceat, iussit quodcumque voluntas,
Excepto si quid Masuri rubrica notauit.

Iam in libertatem assertus à prætore virgæ ictu, per quam sibi vindicabatur, & suus fiebat, quam idcircò virgam vindictam vocabant, ait sibi licere quodcunque libuisset, nisi lege prohiberetur & rubrica Masuri Sabini Iurisconsulti, qui legem prohibentem minio, siue rubrica scripsisset. Vide Turneb. *lib. 4. c. 5.* Libertas igitur est exolutio ab impedimentis, quibus quidpiam non licebat, & cum quis fuit sui iuris & non alieni, opponitur, vt vides, subiectioni & seruituti, per quam quis est sub alterius dominio, & iure, quare pro varia subiectione, & seruitute, cui opponitur, varia quoque & diuersa libertas est, quod non modò de personis, sed & de omnibus aliis rebus, quibus onus aliquod, aut quædam seruitus imponi solet, vsurpatur in iure: quare dicitur liberum caput, liberum corpus, liber populus qui nullius alterius populi potestati subiectus: libera ciuitas, quæ legibus suis vtitur. Sic Plin. *Epist. 39. lib. 10. Amisenorum ciuitas libera, & fœderata beneficio indulgentiæ tuæ legibus suis vtitur.* Liber fundus qui nemini seruit, liberæ ædes, liberum prædium quod nulli obligatum est: liber commeatus, vbi velis commeandi arbitrium; libera negotiorum administratio, alienatio, custodia: libera legatio non adstricta, suæ spontis, sui, non alieni arbitrij, rei suæ, non publicæ causâ, atque adeò sine mandatis suscepta, non publici commodi, sed sui causâ. Quare Vlpian. *l. 14. D. de leg.* negat eum qui libera legatione abest videri abesse reipublicæ causâ; nam aliquando Senatores, qui hæreditatum, & syngrapharum persequendi causa in Prouincias excurrebant, eiusmodi legationem liberam sibi decerni curabant, vt sub muneris publici quod eis titulo tenus iniungebatur, sua negotia saluâ dignitate conficerent: huiusmodi legationis meminit Tullius *lib. 3. de legib. & orat. pro Flacco.* Erant & legatio-

nes

nes votiuæ, quæ voti soluendi causâ suscipiebantur, quod significat idem Tull. *lib.* 15. *ad Atticum*, & qui vrbe excedere ad aliquod tempus volebant, vt profectioni honestius aliquis color quæreretur, liberam quoque legationem postulabant; quod monet Brutus apud Tull. *lib.* 11. *Epistol. familiar. Epist.* 1. Denique tandum eiusmodi legatorum nomen iure re, quo honorati viri, ne in transitu, aut in prouinciis morantes vilescerent, ornabantur, eas tamen legationes ne plus iusto Senatores abessent, certo tempore definiebantur ex lege Iulia. Ex quibus omnibus, aliisque quamplurimis apud Brissonium, constat libertatem opponi cuilibet seruituti vel obligationi ac proinde liberare idem esse quod eximere quapiam obligatione lege, aut iure, quo quis obstringebatur, v. g. liberare debitores solutione, vel alio modo, liberare locationis actione colonum, conditione, tutela, liberare pagum hypotheca, &c. In hoc verò negotio liberatio, libertas à Canone est solutio à lege obligante. Itaque libertas Ecclesiastica, siue Ecclesia facta à Christo libera, significat non modò liberationem à peccato, eiúsque seruiture, & à legis Mosaicæ onere, de qua Paul. *ad Galat.* 4. *Non sumus ancillæ filij, sed liberæ*: explicat enim eam libertatem sub typo Saræ. & Agar, ac ipsorum liberorum: sed denotat etiam facultatem viuendi legibus suis, vt loquitur Felix III. scribens *Ep.* 1. *ad Zenonem*: questus enim de legatis suis Constantinopolim missis & fœdè violatis, & hortatus ne in Petri Alexandrini, & Acacij Constantinopolitani propter hæresin Eutychianam damnationi consentiat, ait: *Puto quod vobis sine vlla dubitatione sit vtile, si Ecclesiam Catholicam vestri tempore principatus sinatis vti legibus suis, nec libertati eius quemquam permittatis obsistere.* Et infrà: *Certum est enim hoc rebus vestris esse salutare, vt cùm de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutum, regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacrosancta per eorum præsules discere potius, quàm docere: Ecclesiæ formam, sequi non huic humanitùs sequenda iura præfigere, neque eius sanctionibus velle dominari cui voluit Dominus clementiam tuam piæ deuotionis colla submittere, ne dum mensura cœlestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis.* Hanc Epistolam edidit Iacobus Sirmondus *in append. ad Cod. Theodos.* quibus his verbis præluserat Felix: *Puto autem quod Pietas tua, quæ etiã suis mavult vinci legibus quàm reniti, cœlestibus debeat parere decretis, atque ita humanarum sibi rerum fastigium noverit esse commissum, vt tamen ea quæ diuina sunt, per dispensatores diuinitùs attributos percipienda non ambigat.* In hoc itaque Felix Pontifex constituit Ecclesiæ libertatem, vt sinatur suis propriis legibus vti in causis Dei; aliam verò Eusebius & Optatus in eo hanc libertatem esse voluerunt, vt ad Synodos conuenire possent Episcopi, & immunitatibus sibi ab Imperatoribus frui liceret. Plurimam enim à muneribus publicis immunitatem fuisse concessam & indultam nemo negat, vnde & priuilegia, & libertates nominata sunt vt constat. Itaque priuilegia illa, & immunitates Clericis indultas libertates dixerunt, sicut ea quæ Monasteriis & Monachis concessa sunt. Non disputo verò sigillatim, quibus in rebus & immunitatibus eam libertatem posteri constituerint, mihi modò sufficit dicere, eam libertatem & priuilegia, atque immunitatem siue agamus de Ecclesia in vniuersum, siue de Clericis & Monachis singularibus, aut in vniuersum de collegiis, aut Capitulis Clericorum, & Monachorum monasteriis & cœtibus, esse exemptiones quasdam à legibus, & Canonibus, quibus cæteri, & vniuersa Ecclesia passim tenetur & obligatur, à quibus isti tum Clerici, tum Monachi soluuntur & eximuntur, atque de his exceptionibus in hac significatione agimus hoc loco, siue immunitates, siue priuilegia, siue quo alio nomine vocare placeat. Eò enim tèduut vt quosdam legibus communibus liberos & immunes faciant, quia leges illæ feruntur ab ordinariis superioribus & Episcopis, siue in Conciliis communi consensu, siue in suis Ecclesiis, Parochiis, Diœcesibus, & Episcopatibus, vti diximus *lib.* 5. quæ leges, quæ communes sunt, totam Parochiam Diœcesim, Episcopatum, illiúsque Ecclesias, ac personas obligant. Qui autem illâ obligatione soluuntur, iure dicuntur eximi, & eiusmodi indulgentiæ, priuilegia, immunitates, atque exemptiones nominantur.

2 Exemptio itaque, de qua disputamus hoc loco, definitur à Doctoribus, liberatio à iurisdictione & legibus ordinarij superioris: siue, solutio à legibus, præceptis & iurisdictione superioris ordinarij: quæ descriptio paulò fusior est, sed perspicua. Dixi primo liberationem vel solutionem, quæ vox loco generis ponitur, & comprehendit omnes eiusmodi liberationes, siue solutionis species quæ variis modis fiunt siue per præscriptionem, siue per priuilegium, siue per exemptionem in ipsa lege, siue per diuturnam, & inueteratam consuetudinem, siue quo alio modo. Comprehendo etiam varias eiusmodi exemptiones & liberationes siue à iure communi, siue à particulari, siue à Diœcesano, siue à præcepto, quod lex quædam particularis est. Dixi *ab ordinario*, eiusmodi non est solus Episcopus, sed quilibet alius superior, qui iurisdictionem ordinariam, siue Canone, siue præscriptione, siue consuetudine, siue priuilegio habet & vel legem ferre, vel præcipere quidpiam potest. Quare dixi in vniuersum *solutionem à lege*, siue directiua, siue pœnali: ab iis enim omnibus dari poterit exemptio, & liberatio, quæ proindè diuersa est pro legum, à quibus liberat, diuersitate. Quare reliquæ omnes definitiones quæ à Doctoribus afferuntur in hanc nostram incidunt. Vide Summam & Armillam *vers. Exemptio.*

3 Diuiditur exemptio in realem & personalem: prima illa afficit locum, aut rem quampiam, & ratione illius competit personis; quare non porrigitur extra loca illa, in quibus res commissa, vel actus & contractus celebratus est, vt *cap. Cùm capella, de priuilegiis* apertè definiuit Innoc. III. & *cap. volentes, eodem, in 6.* Innocentius IV. exemptio personalis ipsi personæ non ratione alicuius alterius rei annexæ conceditur, & illam vbique afficit, & comitatur, ossibus eius, vt loquuntur, hæret, siue, sequitur personam in solidum. Dicitur priuilegium indiuiduum: quia diuidi nequit, vt pro parte valeat, & ex parte nutet aut conuellatur, exemplo sententiæ vnum idémque caput continentis. In dubio verò præsumi debet realis exemptio, quia stricti iuris est, ideoque restringenda, & ad litteram intelligenda, siue quoad corticem litteræ, & proprietatem verborum, quibus exprimitur, quia sic propiùs abest à iure communi & minimè præiudicat ordinariæ potestati: quod dicendum existimo, quamvis plena & ampla concedatur exemptio, nisi expressiùs deroget constitutioni Innocentij IV. *in cap. Volentes. de priuilegiis in 6.* quod iudicandum est inspecta natura priuilegij, cuius tenor exactissimè spectandus & sequendus est, *cap. Porrò. cap. Recepimus. cap. Cùm plantare de priuilegiis.* in quæ loca glossa consulenda est, nisi alia mens eximentis appareat; illa enim attendenda est, quamvis verba impropríanda forent, l. *scire oportet.* § *sufficit. D. de excusat. tutor.* Vnde natæ plurimæ difficultates, v. g. vtrum exemptio Clerici; ne iudicari possit

ab

ab Ordinariò, realis sit, aut personalis & si exemptio contineat nomen prælati, non dignitatem, vel è contrario dignitatem non nomen designet.

4 Diuiditur secundò exemptio in generalem & specialem: illa conceditur vel personis, vel locis, pluribus locis, aut ratione plurium rerum, vel datur in vniuersum, & multa priuilegia simul continet: specialis vni personæ, vel loco, vel ratione vnius rei datur, aut vnum tantùm caput continet, quæ vtraque exemptio denuò subdiuiditur in realem, & personalem. Realis generalis non extenditur, vti iam monui, extra locum, aut rem, cui adhæret, & non perimitur, nisi peremptâ re, nisi tetocetur, vel tota, vel quoad eius partem aliquam: personalis specialis alicui, vel aliquibus personis nominatim conceditur: extra eiusmodi personam non egreditur, nisi solius dignitatis prætextu concessa sit: tunc enim transit ad successorem in ea dignitate, alioquin moritur cum ea persona, neque transit ad successorem, nisi id specialiter exprimatur.

5 Tertiò aliud est priuilegium communiter personale, aliud communiter corporale tantùm, aliud singulariter, & communiter corporale: prius illud est quod passim, & communiter certis quibusdam personis, atque certis ex causis, in quibusdam etiam rerum momentis, & negotiorum articulis indulgetur, licèt propriis nominibus non expressis, vt in Senatusconsulto Velleiano, & Macedoniano. Communiter corporale, quod competit quidem collegio, vel Vniuersitati, non autem singulis in particulari, qui sunt Vniuersitatis vel collegij, atque hoc priuilegium petit com ipso collegio, & destructa Vniuersitate. Singulariter autem, & communiter corporale priuilegium, ita alicui corpori, collegio, & Vniuersitati indulgetur, vt quilibet singularis de illo corpore possit illo vti, vt vides *in cap. Contigit. de sentent. excommunic. & cap. Si diligenti, de foro competenti.* quo postremo loco Innocent. III. prohibet Clerico alium Clericum etiam volentem trahere ad iudicem laïcum, quare priuilegium fori non tantùm corpori Clericorum, sed etiam singulis Clericis proprium est: in priori verò loco idem Innocent. III. prohibet Clericum, qui quempiam offenderit, supponere se in satisfactionem iniuriæ pluribus percussionibus, & ita percutientem excommunicat, quia licèt illa manus iniectio non fit volenti, est tamen iniuriosa, & Canon tam in fauorem Clerici ordinati, quàm in fauorem ordinis, ob quem fuerit promulgatus, ac proinde esse hoc priuilegium simul & commune, & personale.

6 Diuiduntur quartò exemptiones in perpetuas, & temporales, limitatas & illimitatas siue indeterminatas, quæ semper, & vbique locum habent. Aliæ verò limitantur ex variis circunstantiis, v. gr. personæ, ex causa, loco, re, & tempore: in puras & absolutas, in arbitrarias & non arbitrarias, sic voco illas, quibus renunciare licet, vel non licèt, v. gr. non licèt cuilibet Clerico renonciare priuilegio, quod ordini clericali concessum est, & in eius fauorem sese pro libito abdicare: illius enim iuris ipsemet non est dominus.

QVÆSTIO III.

De causis, & æquitate exemptionis.

1 Explicatis causis exemptionum, facilè fuerit arbitrari an ea sint æquæ, an iniquæ: si enim prava sit causa finalis, siue finis, propter quem conceditur, vel rei, circa quam, aut in qua quis eximitur; vel qui eximit, vltra suam potestatem agat, aut iniquo modo se gerat, aut alienum ius violet, vt vni alicui faueat, iniqua profectò erit eiusmodi exemptio, ratione alienius causæ, aut circunstantiæ maleficæ interuenientis. Percurrendæ sunt igitur omnes & singulæ illius causæ, vt videamus an ex aliqua illarum malitiam desumat. Causa igitur effectiua, est Superior, qui legem ferre, & ad illam obligare potest, atque etiam ab eius obligatione, quem libuerit ex iusta causa eximere. Vt enim pro arbitrio legem ferre, aut non ferre, aut latam refigere potest: ita potest ad illam totam communitatem adstringere, aut aliquem ab illa liberare ex causa tamen iusta, & modò non faciat aliis iniuriam, & ne eiusmodi fauor vnius noceat toti reipublicæ, aut iuri quæsito alterius, quæsito, inquam, non quærendo: nam non semper quis impeditur per iniuriam à iure aliquo quærendo, vt patet. Superior igitur, qui potest in aliqua lege dispensare cum aliquo, poterit & respectu illius eiusmodi obligationem elidere; quod perspicuum est in legibus politicis, quarum violationem permittit aliquando Princeps, non nisi per dispensationem, aut exemptionem. Neque vlla afferri & cogitari ratio valet, propter quam idem non possit superior Ecclesiasticus, qui supremam habet legislatiuam potestatem in legibus merè Ecclesiasticis, quæ neque obligant ex iure diuino, vel naturali neque ad vitandam perturbationem disciplinæ Ecclesiasticæ necessariæ sunt, neque perpetuò ita æstimatæ & magno consensu perpetuo sancitæ, atque indictæ sunt, & nunquam laxatæ sine communi querela, quarúmque violatio continuo damnata, & ponita est. Qui igitur Canonem & legem ferre, atque abrogare potest, poterit etiam quempiam ab eius obseruatione, atque obligatione vnum aliquem, vel plures, atque adeò totam vnam communitatem eximere, quam & poterat suâ lege non comprehendere, si agamus dumtaxat de potestate, & iurisdictione, & nisi quidpiam aliud obstet & eiusmodi exemptionem turpem, ac malam reddat.

2 Quare exemptiones quæ indulgebantur olim monasteriis, concedebantur quondam ab Episcopis, quorum iurisdictioni ex iure communi suberant, *Can. IV. Chalcedon. Can. 17. & 38. Synod. Agath. & Can. 19. Concilij Aurelian. an. 511. & in Ilerdensi Synodo* in Hispania & alibi, annoentibus tamen aliis Episcopis eam in rem coactis, & togatis, ita vt esset veluti Synodalis concessio, & indulgentia, quam etiam Reges suis edictis confirmabant: eâ ratione Laudericus Parisiensis Episcopos de Coepiscoporum consensu immunitatem monasterio S. Dionysij, petente Clodouæo concessit an. 659. quam deinde immunitatem Stephanus II. Pont. Roman. extendit ad omnia monasteria quæ Abbates S. Dionysij in Gallia obtinerent. Hæc diplomata leges apud Marculphum, & apud Sirmond. *tom. 1. Concil. Gallican.* Accedebat verò confirmatio, regia 3

vt aduersùs futuros Episcopos caueretur huic exemptioni, & Monasteriorum tranquillitati, & quia in einsmodi immunitatibus plurima capita continebantur, in quibus multùm de suis iuribus Rex remittebat, quare solemne erat id temporis immunitatem, & regium simul diploma obtinere. Quapropter priuilegium Otmiacensi monasterio ab Episcopis concessum regio decreto confirmatum fuisse tradit Hincmarus, teste Flodoardo *lib. 3. historia Rhemens. cap.* 27. Synodus apud Saponarias ann. 859. *cap.* 11. humi prostrata ante Carolum Regem & Rodulphum Bituricensem Archiepiscopum obsecrauit, vt priuilegium monasterij sancti Benedicti, quod annuente præfato rege firmauerat, quódque idem Rodulphus subscripserat, qui præfatum Abbatem irregulariter tenebat, ratum, & inconuulsum seruare studerent. Anno 866. Synodus Suessonica quæ refertur *tom. 3. Concil. Gall.* narrat Bernard. Monasterij Solemniacensis Abbatem, cum Nortmannis agrum Lemouicum deuastantibus, pleraque domus suæ instrumenta incendio amisisset, Regum clementiam & Synodalem adiisse pietatem, *pro priuilegijs ipsi monasterio impetrandis, quibus sub tuitione regia, atque Apostolica & Synodali defensione perpetuo muniretur*, & infrà: *Cuius pijs petitionibus simul cum regia sublimi clementia annuentes hoc præsens priuilegium adiectâ regia præsidentia auctoritate decreuimus roborandum.* Carolus Caluus cum Magni Loci Monasterium in Aruernica diœcesi concessisset Episcopo Aruernensi, inspectis immunitatis à se, & parente Lodouico factæ instrumentis, eidem Episcopo monasterium ademit.

4 His immunitatibus accessit summi Pontificis auctoritas. Gregorius quidem Magnus *lib. 2. Ep.* 10. 11. *&* 12. tribus monasteriis Augustodunensibus priuilegia indulsit, & primò Xenodochio à Brunechilde constructu, vt illis omnia oblata bona immunia illibata & intemerata seruarentur. Secundò vt quamvis illorum Abbates non eximeret prorsùs à lege diœcesana, & iurisdictione Episcopi; ita tamen vt in criminali causa non posset Episcopus nisi adhibitis sex aliis Episcopis aduersus Abbates illorum pronuntiare. Ea tamen omnia indulget Greg. petente Brunechilde Regina & Theodorico, qui ea monasteria fundarant. Indulget præterea ne Episcopus Monachum inde tollere, aut ad ordinem promouere sine consensu Abbatis valeat: eadem indulget Monasterio sanctæ Mariæ ibidem ab eadem quoque regina constructo, sicut & Monasterio sancti Martini. Vides itaque hanc immunitatem illis monasteriis à Gregorio concessam non fuisse omnimodam & absolutam, sed imminutam: priuilegium verò quod ab eodem Magno Gregorio indultum circumfertur Monasterio S. Medardi Suessionensi, ficititium existimauit Marca *lib. 3. de Conc. c. 6. n.* 4. habemus tamen tum vetera, tum recentiora exempla eiusmodi exemptionum concessarum etiam à Romano Pontifice ex regia postulatione: quamvis non diffiteamur eas exemptiones frequentiùs hisce posterioribus sæculis à solo Pontifice, conniuentibus, aut etiam postulantibus regibus, & principibus fuisse indultas, non rogatis, immò etiam aliquando inuitis Episcopis, propter causas *inferiùs* afferendas. Nunc ostendo duntaxat antiquitatem harum exemptionum. Monasteria S. Theodori Sciciotæ, vti refertur in eius actis à Cyrico Patriarcha Constantinopolitano, Mauricio Imperatore annuente exempta sunt à iurisdictione omnium aliorum Episcoporum & Metropolitanorum: cur verò nō poterit Romanus Pontifex, quod Constantinopolitanus sibi fas esse duxit? Epiphanius *ep. ad Ioannem Hierosolym.* quæ est *inter Hieronymianas* 60. Ioanni querenti de ordinato ab Epiphanio, Diacono, in monasterio sui territorij, sine eiusdem Ioannis assensu, respondet nullam ipsi factam iniuriam, cum ea ordinatio facta fuisset in monasterio fratrum, qui Ioannis prouinciæ nihil deberent, itáque concludit: *Hæc ita acta sunt, vt loquutus sum, in charitate Christi, quam te erga paruitatem nostram habere credebam, quamquam in monasterio ordinauerim, non in parochia, quæ tibi subiecta sit.* Distinguit igitur Epiphanius monasterium à Parochia, quod hæc subiiceretur Episcopo, non illud, ac proinde liceret ipsi in eo Pontificalia exercere sine iniuria proprij Episcopi, & non in alia est S. Fulgentius, cùm, vt refertur *c.* 29. *vitæ eius*, ad maiorem quietem habitare vellet in Monasterio, id sibi ex iure ordinario, & potestate minimè deberi sciebat, ne videlicet eius successores ius aliquod in eiusmodi monasterium suo exemplo sibi prætenderent. Gregorius Magnus an. 601. vti refert Baronius *eodem anno* celebrata Romæ Synodo XX. Episcoporum decretum siue, vti appellabant, constitutum edidit, vt Monachorum quieti & indemnitati consuleret ne ab Episcopis vllas in posterum molestias paterentur, siue in bonis, siue in Abbatum electionibus, aut Monachorum inuitis Abbatibus ordinationibus, voluitque Monachos solis suis Abbatibus subiacere, exclusa in ipsos Episcoporum potestate. Idem Monasterio Classensi BB. Ioannis & Stephani, aduersùs Episcopum Rauennatem, vt inferendæ inquietudinis occasio deinceps præscindatur, variis modis ab Episcopi iurisdictione subducit, eáque sigillatim enumerat *lib. 7. Ep.* 18. illustre est quod Ioanni Schillitano Episcopo scribit *eodem lib. 7. Ep.* 33. *Graue nimis*, inquit, *& contra sacerdotale constat esse propositum, velle cuiusquam Monasterij priuilegia olim indulta confundere, & ad irritum quæ sunt pro quiete disposita, niti deducere.* Et mox: *Quia eidem Monasterio quædam contra ea quæ à prædecessoribus nostris permissa, ac consuetudine longa seruata sunt, festinetis superinducere, & antiquam ordinationem quadam præiudicij nouitate turbare: proindè hac vestram fraternitatem hortamur affatibus, vt si ita est, ab eius molestia se sine aliqua excusatione contineat, & quæ ei sunt diutiùs custodita nullius occasione tentet vsurpatione conuellere, sed cuncta illibatè, & sine aliqua studeat refragatione seruare, & plus sibi in eodem monasterio, quàm prædecessoribus suis licuit, nouerit non licere.* Vides itaque hanc exemptionem non fuisse à Gregorio excogitatam: sed iam olim à suis prædecessoribus concessam, & longo vsu seruatam. Non eximit tamen Gregorius hos monachos ab omni prorsùs iurisdictione Episcopali: vult enim ab Episcopo peccantes *districtâ, ac regulari emendatione corrigi*, non ait pro culpæ grauitate, aut pro arbitrio emendari, *sed regulari emendatione districtè corrigi*, ita vt secundùm legem vel regulam monachalem emendandi sint ab Episcopo, & non alia ad libitum emendatione: quod obseruandum mihi videtur. Honorius I. qui sedit an. 626. Bobiense Monasterium simili exemptione ornauit, vti habēt acta S. Bertulphi Abbatis 19. Aug. Adeodatus rogatus ab Ægyptico Abbate S. Martini Turonensis, illi immunitatē à iurisdictione concessit inspecto priuilegio quod illi Crotbertus Episcopus, aliis Gallicanis Episcopis subscribentibus, concesserat, præfatus non esse morem & traditionē Ecclesiæ Romanæ à regimine Episcopalis prouidētiæ religiosa loca secernere; quibus verbis non negat eā esse potestatē Romanæ sedi, sed id passim non solere indulgeri: alioquin secum ipse pugnaret, voluitq; Romanæ

Sedis

sedis beneficia sine cuiusquã offensione debere concedi. Concilium Anglicanum relatum à Beda *lib. 4. Histor. cap. 5.* Monasteriorum exemptiones ab Episcopis firmauit. Sanctus Godefridus Episcopus Ambian. egit contra sancti Vdalrici Monachos, qui se ab eius iurisdictione immunes Apostolico diplomate tuebantur, & diploma *illud* falsum & suppositum esse ostendit, neque eiusmodi immunitatem se inuito non potuisse à Pontifice concedi disputauit Remis in frequenti Synodo, indéque ad Paschalem II. Romam se contulit, ab eóque honorificè habitus est, & quæ petiit obtinuit, nimirùm eiusmodi diplomatis supposititij rescissionem. Vides itaque in tota hac causa Godefridum non contendisse eiusmodi immunitatem minimè potuisse à Pontifice se inuito concedi.

5 Immò ita persuasum erat Monachorum, & Canonicorum regularium exemptionem à iurisdictione Episcopali validam, & licitã esse, vt ipsi sæculares & coniugati in eiusmodi societates adoptari cuperent, vt eadem exemptione fruerentur, & ab Episcoporum censura sese tuerentur: audi quid de Gaufredo Duce Normaniæ, & Turonẽsi Comite narrat Io. Monachus maioris Monasterij *lib. 1. eius hist.* cùm enim Turonẽsis Archiepiscopus minaretur Gaufredo Comiti censuram illéque eam rideret, reposuit Archiepiscopus, *Meam sententiam non timetis, illatas iniurias augetis insolentia, & in nostro contempta diuinam maiestatem offenditis, nunquid noster parochianus non estis? Nunquid animæ vestræ curam, vt pastor vester habere non debeo? Ad hæc Comes subridens: Bone pastor* (ait) *praesto quibus debes. & de illis habeto curam qui tibi commissi sunt. Canonicis porrò beati Martini, & Monachis maioris Monasterij nunquid dominaris? Ego autem & Canonicus S. Martini & Monachus maioris monasterij. Ergo refrana, morâ cohibe potestatem; & quàm mihi sententiam minabaris, super eos exerce.* Addit Ioaon. in sua historia: *Sic vir sapiens iniustam euasit Pontificis sententiam, & quanti haberet Ecclesiarum priuilegia comprobauit.* Ex quibus aliisque manifestè constat, vsum exemptionum, de quibus agimus, antiquum, & frequentem fuisse, &c.

6 Indulgebantur illæ ab Episcopis pluribus simul conuenientibus, & subscribentibus, quas deindè præcepto, vt loquebantur, regio confirmabant, atque sæpiùs Romani Pontificis diplomate. Denique vbi fuere frequentiora monasteria, & crebriores querelæ aduersùs Episcoporum grauamina ipsi soli Pontifices eas exemptiones concessere, vsi suâ summâ auctoritate, grauissimas ob causas, de quibus statim.

Neque eam Pontifici potestatem negarunt etiam illi, qui eiusmodi exemptiones improbare visi sunt, estque ratio manifesta: cum enim Pontifex Romanus, vti tradit Nicol. I. *epist. 42.* curam gerat totius gregis Christi, & solicitudinem habeat omnium ouium, eius omninò muneris est illarum curam vel per se ipsum gerere, vel vni aut alterius pastori, vti magis expedire videbitur, subiicere, *totius Ecclesiæ* (vt inquit Nicola.) *solicitudinem gerimus & omnium vtique, qui Ecclesiam faciunt, curâ constringimur atque omnium quorum nos maxima cura spectat, nostrum debent promereri iudicium, sicut Innocentius ad Alexandrum Antiochenum testatur, non scilicet solùm Metropolitanorum, sed & omnium omninò Sacerdotum, quinimò vniuersorum, qui se de quibus principaliter Petro commendatis esse non nesciunt, id est non solum cunctorum, qui de eorum numero sunt, de quibus Dominus principi Apostolorum dixit: Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, sed etiam qui de his piscibus sunt, qui intra rete, quod ab ipso ad littus trahi specialiter iussum esse recognoscitur.* Cur igitur vniuersalis hic Pastor non poterit oues aliquas ab vnius particularis Pastoris cura subducere, & eximere, atque alteri, qui earum curam singularem gerat, subiicere, vti argomentabamur? Quare sapienter omninò Gualterus Episcopus in Synodo Pictauiensi ann. 1284. disserebat: si Episcopus potest aliquem eximere à iurisdictione sui parochialis, & dare illi facultatem, vt confiteatur, v. gr. alteri peculiari Sacerdoti, etiam inuito Parocho, cur id non poterit Romanus & Vniuersalis Pastor, & aliquem eximere ab Episcopi immediati subiectione, atque iurisdictione? cùm id ipsum Patriarchis triboerit antiquitas, vt dicebamus à Cyriaco Constantinopolitano indultum monasteriis S. Theodori Sciciotæ, & ab ipsis aliquando Episcopis factitatum legimus, vt à Landerico Parisiensi; Monachis Sandionysianis, apud Marculphum, apud quem eiusmodi exemptionum formulas comperies, ita vt de potestate Pontificia hac in parte dubitare non liceat, quam & continua praxis, & ipsa ratio ac muneris Pontificij dignitas, & maiestas confirmant, quamuis ad tuendam eiusmodi Pontificiam prærogatiuam monasteriis concessam, voluerint illi regiam confirmationem, siue præceptionem accedere, vt habet Pipinus *Epist. 151. ad Bonifacium* qui Monasterium Fuldense in loco sibi à Carolomanno concesso construxerat, petierat à Pipinio in suis priuilegiis defendi: *vt sicut* inquit *ex auctoritate beati Petri principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, sublimatum esse constat; ita etiam nostra auctoritatis nostro præcepto roboretur: placuit nobis tuæ petitioni assensum præbere, & hanc nostræ præceptionis seriem, ob honorem Dei & venerationem conscribi iussimus, per quam priuilegium Sedis Apostolicæ à beato Zacharia tibi concessu Episcoporum, cunctorúmque fidelium nostrorum per omnia roboramus, præcipientes vt nullus sacerdos in regno nostro in præfato Monasterio iurisdictionem aliquam sibi vindicet præter Apostolicam sedem, &c.* Nicolaus primus rogatum se ait à Carolo rege, vt libertatem Monasterio in pago Romano ab Episcopis & regibus Francorum concessam, suâ firmaret auctoritate, & futuris mansuram temporibus roboraret. Non licet igitur de Pontificia auctoritate circa eiusmodi exemptiones dubitare.

Causæ verò, propter quas illæ concessæ sunt, variæ fuère, illæque, vt videtur, æquissimæ: præcipua verò fuit, molestiæ, & vexationes, quibus Episcopi Monasteria premebant; quod testatur Gregor. VII. scribens *ad Cumbertum Taurinensem Episcopum*, qui Monachos sancti Michaëlis vexabat *Epistol. 39. lib. 2.* & Iuo *Epist. 108. ad Paschalem P. R.* pro Monachis monasterij maioris Turonensis, quod grauia permulta patiebatur ab Archiepiscopo, de quo plura queritur, additque non aliundè illius in Monachos exarsisse maleuolentiam, *nisi quòd intercedente Sedis Apostolica decreto, non potest Turonensis Archiepiscopus in maiori Monasterio publicas Missas celebrare, erga Monachos imperiosè agere, bona Monasterij, prout libuerit vsurpare.* Addit ipsum eo anno in Synodo renouasse Iuliani decretum, *Nequis sæculo renuntiaturus, Parochianorum suorum maius ingrederetur monasterium.* Hic Archiepiscopus Turonensis Rodulphus fuit, vti obseruat Iuretus ad eam Iuonis Epistolam, cuius vexationes fusius enumerat, & quid in illis actum 7

fuerit recenset ex illius temporis authoribus. Hic Rodulphus priùs ab Amato Burdegalensi Legato Pontificio excommunicatus est, deinde in Concilio Brinatensi, cui præerat Hugo Lugdunensis Primas Galliarum, Vicarius Apostolicus, assistentibus Auxiensi & Narbonensi Archiepiscopis, ventilata causa Turonensium Monachorum damnatus est, tum in Augustodunensi, præsente etiam Cænomanensi, iterùm damnatus est, ac in colloquio Dolensi iisdem Hugone & Amato Sedis Apostolicæ legatis præsidentibus causa iterum Monachorum ventilata, & sæpius deinde damnatus Rodulphus est. Neqoe tamen sibi ab infestandis Monachis abstinuit, habuitque cognominem Rodulphum Aurelianensem, qui eius hæsit vestigiis, donec in Concilio Claromontensi ab Vrbano P. R. finis huic controuersia fuit impositus, & eodem Rodulpho præsente libertas omni modo huic monasterio indolta. Idem Iuo *ep.* 193. arguit Gaufridum Bellouacensem Episcopum, quod priuilegia Monachorum sancti Quintini violaret, & varia exactione premeret, & recenset priuilegia, & immunitates, quas Guido Bellouacensis Episcopus illi Ecclesiæ dederat, aitque, hæc omnia *per regiam manum, deinde per comprouincialium Episcoporum conuenientiam, demùm per auctoritatem Apostolicam dedit.* Queritur etiam *ep.* 151. quod idem Gaufridus Odonem quendam pessimæ notæ virum eidem Monasterio præfecerit in Abbatem. S. Anselmus immunitatem pro Beccensibus Monachis postulans ab Vrbano II. *Non enim*, inquit, *ignotum esse puto vestræ excellentiæ, quia plures Episcopi non tam gaudent monasteria paterna pietate nutrire, & Episcopali cura erudire, quàm austera quadam dominatione, & propria voluntate grauare.* Lanfrancus & monasterij Beccens. & ipse Abbas, & Cantuariensis idem Archiepiscopus, quibus in muneribus Anselmo successit, queritur *epist.* 29. Robertum Cistrensem Episcopum dilapidasse bona Cœnobij Conuentricensis in Diœcesi Cistrensi, à Comite Leofrico, & eius vxore Goduia constructi tanta auri & argenti copia, vt angusti viderentur parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, & miraculo essent, vti habet Malsberiensis *l.* 4. *de Pontif.* ita verò omnia corrasit Robertus hic vt ex vna trabe quingentas marcas argenti, quæ scrinia sustentabant, abstulerit. Petrus Blesensis *ep.* 68. *Scimus equidem ob quietem monasteriorum, & Episcoporum tyrannidem, eas exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt.* Conc. Toletan. IV. *cap.* 51. ait, relatum sibi esse Monachos seruili operi mancipatos esse Episcopali imperio, iura monasteriorum contra Canonum instituta illicita præsumptione vsurpata. Concilium Herudfordense præside Theodoro Cantuariensi apud Bedam *lib.* 5. *histor. c.* 5. iubet vt *quæque monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat ea in aliquo inquietare, Monachos, nec quidquam de eorum rebus violenter abstrahere*. & Conc. Herdense Ioanne Pontifice anno Christi 524. *Ea quæ in iure monasterij de facultatibus offeruntur in nulla Diœcesana lege ab Episcopis contingantur.* Vide & querelas Petri Cluniacensis *lib.* 2. *ep.* 31. ad Arausicensem Episcopum quem hortatur vt priùs gladium suum exerat in laïcorum crimina, quam in leuia Monachorum peccata: non defuturas mactandas mucroni eius victimas. Hæc igitur Episcoporum in Monachos sæuitia, & impotens dominatus, æquissima visa sunt Romano Pontifici causa, illis eorum crudeli, vti loquuntur, imperiò subducendi. Denique Gregor. VII. *ep.* 69. ad Combertium Taurinensem Episcopum: *An ignoras quod sancti Patres plerumque, & religiosa monasteria de subiectione Episcoporum & Episcopatus de Parochia metropolitanæ sedis, propter infestationem præsidentium diuiserunt, & perpetua libertate donantes Apostolicæ Sedi velut principalia capiti suo membra adhærere sanxerunt*, & quia ille S. Michaëlis Monachos vexabat, addit: *Numquid-ne existimas Episcopos hanc in pastorali regimine potestatem atque licentiam suscepisse, vt monasteria quæ in suis parochiis consistunt, quantum velint opprimant, & studium religionis, suæ prælationis occasione hac & illa potenter exigendo, & potestatem suam exercendo communiant?* Addit deindè quod modò referebamus, & concludit: *Percurre sanctorum Patrum priuilegia, & inuenies ipsis etiam Archiepiscopis officium nisi fortè ab Abbate vocatis in plerisque Cœnobiis facere prohibitum esse, ne fortè domestica quies tumultuosa sæcularium personarum frequentia & conuersatione turbaretur. Hoc itaque vt & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato sancti Michaëlis monasterio facere cogamur, néve tu, dum immoderata quæris, ea quæ ex æquo tibi attinere videbantur, iustè amittas, Apostolicâ te auctoritate monemus.*

Altera causa fuit, Fundatorum, qui ex suis bonis monasteria extruxerunt dotarúntque, voluntas, qui vt Monachorum quieti & indemnitati consulerent, & variis incommodis ac molestiis, quibus fatigari poterant, occurrerent voluerunt ea sanctæ Apostolicæ Sedi immediatè subiici, itáque in tabulis fundationis cauerunt. Eiusmodi fundationum obuia sunt exempla, quæ recensere hoc loco nihil attinet: vnum illustre dabo duntaxat. 5

VVillielmus Sancius Vasconiæ Comes, anno 982. sancti Seueri monasterium in pago Adurensi, Ausciraniæ prouinciæ in Nouempopulania erexit, & fundauit, illudque ab omnibus tributis & fisci iuribus, atque etiam ab omni Episcoporum administratione & iurisdictione liberum esse, & Ecclesiæ Romanæ soli subditum esse voluit. Sic enim habet carta fundationis, quam edidit Marca *lib.* 3. *histor. Bearnic. cap.* 8. *Nec in præfato loco quisquam Episcopus cathedram audeat collocare, vel quamlibet licentiam habeat imperandi, nec aliquam ordinationem, quamvis leuissimam, faciendi, nisi cum permissu Abbatis ipsi sacro loco præsidentis: sed sint omnibus modis liberi, & absque vlla calumnia & inquietudine securi.* Hæc verò omnia confirmarunt Episcopus Auscensis, Burdegalensis, Agenniensis, Vasconiensis, Vasatensis, Bigorrensis, & Lactoranensis, atque auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata sunt. 9 Gofridus Comes Andegauorum, Monasterium Vindocinense à se fundatum auctoritate domini sui Regis Francorum Henrici, Theodorici etiam Carnutensis Episcopi consilio, beato principi Apostolorum Petro obtulit in allodium & patrimonium. Ita refert Sirmondus *in notis in epist.* 2. *lib.* 1. *Goffridi Vindocin.* Similia quædam habet Ivo *Epist.* 193. de monasterio sancti Quintini Bellouacensis, & eius priuilegiis agens, ea Apostolica manus roborauit, regia quoque maiestas sanctione pragmaticâ firmauit.

Tertia causa fuit, quòd religiosi suas habeant leges, quibus regantur, seueriores multò & rigidiores illis, quibus vulgus Christianorum obstringitur, quibus tamen non soluuntur ipsi monachi, sed aliis additis multò rigidioribus, communes omnibus Christianis, multò perfectius obseruant, suósque habent & prælatos & ministros qui ipsis inuigilent, vt in regulari disciplina, quæ multò castigatior communi vitâ, eos contineant. Vt quid igitur nouo onere 10

onere à prælatis Ecclesiæ grauentur, non sine aliqua vti queruntur sæuitie. Qua ratione vtitur Alexander II. aduersùs Geruasium Remensem, qui priuilegia Monasterio Corbeiensi indulta molestè ferebat, & tanquam disciplinæ Ecclesiasticæ, & Canonibus improuidè concessa ferebat. Ait verò Alexander, *Alias esse leges Ecclesiarum quæ sunt generales, & eas quæ specialiter in priuilegiis quibusdam prærogantur Ecclesiis ad immunitatem ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines.*

11 Quarta causa exemptionum est fauor Sedis Apostolicæ, cuius multùm interest habere plures sibi immediatè subiectos, qui & illam tueantur, & ferant vbique potestatis ipsius notas, ac priuilegia, vti habet Rebuff. *responso* 142. quod & docet experientia, cùm illi maximè pro suprema potestate pontificia aduersùs eius impugnatores dimicent: quare Nicolaus I *Ep.* 32. *ad Episcopos* in Syluanectensi Synodo nominat eiusmodi priuilegia Sedis Apostolicæ tegumina totius Ecclesiæ Catholicæ, & munimina contra omnes impetus prauitatum, cùm cuilibet idem euenire possit, quod Bethold. de quo ibi agebat Nicolaus.

12 Ex quibus omnibus constat aduersùs omnes qui has exemptiones & libertates impetunt maximè Guillelmum Durandum *tractat. de modo Concilij generalis celebrandi. Rubric. de exemptionibus*, imprimis eas esse validas, cùm ab Episcopis, legibus & summis Pontificibus, ac proinde à competenti, & legitimâ potestate concedantur. Quid verò in his protectio & præceptio regia, vt loquebatur, conferat & vtrùm ad temporalia dumtaxat pertineat, alius erit disputandi locus *tom.* 3. *vbi de regularium administratione, & gubernatione* disputabitur. Adi interim notas eruditas Balusij ad Epistolas Lupi Seruati Ferrariensis Abbatis, maximè in Epistola 12. vbi *in apppendice* refert varias præceptiones in gratiam variorum Monasteriorum ex quarum lectione facilè disces quid sibi tribuerent in Monasteria principes: ab ea nunc abstinemus controuersia. Cùm enim his omnibus accederet tum Episcoporum, tum Romani Pontificis confirmatio, dubitari nequit illas à legitima potestate profectas fuisse, ac proindè validas fuisse. Æquitatem verò ipsarum probat æquitas multiplicis causæ finalis, propter quam sapientissimè, & æquissimè indulta sunt eiusmodi priuilegia.

13 Dices ex illis imminui plurimùm authoritatem Episcopalem, confundi ordinem Ecclesiasticæ disciplinæ, diuelli membra à capite, foueri dissensiones, ac superbiam, & ambitionem Monachorum, qui sibi indebita vsurpant, & denique religiosæ paupertati vulnus inferre dum Monachi eiusmodi exemptiones magnis muneribus, & prodigâ liberalitate, suam libertatem procurant, aut potiùs emunt, quæ & alia querimoniæ sunt veterum, sapientissimorúmque scriptorum eius ætatis, qua tales exemptiones frequentiores esse cœperunt. Bernard. *de considerat. c.* 4. *Monemur, loquor, & querimoniam Ecclesiarum, truncari se clamitant, ac demembrari, vel nulla, vel pauca sunt quæ plagam istam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, siue Primatibus, &c. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed iustitiæ fortè non: ita facitis hoc quia potestis, sed vtrùm & debeatis, quæstio est.* Et mox: *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipsius: nullus est enim, nisi quod Episcopi insolentiores Monachi dissolutiores fiunt, quid quod & pauperiores. Inspice diligentiùs rerum vbique libertorum & facultates, & vitas, si non pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis sancta sæcularitas inuenitur.* Pergit deindè geminam hanc noxiæ libertatis, vt loquitur, sobolem fusiùs explicare. Consule eundem Bernard. *Ep.* 42. *ad Henricum Senonens. Archiep.* & *Ep.* 179. & 180. Eadem queruntur Petrus Blesæus *Ep.* 68. & 90. Iuo Carnotens. sæpius, & maximè *Ep.* 65. & 195. Vide & Guillel. Durand. *opusc. citato.* Ægidium Rom. *simili opere contra Religiosorum exemptiones.* Aluar. Pelagium *lib.* 2. *de planctu Eccl. art.* 14. *litt.*.. vnum affero Ioan. Sarisberiens. *lib.* 5. *policrat. c.* 18. 19. & 21. *Qui regi velint*, inquit, *perpauci sunt, cum quisque vt emancipetur à iugo rectoris proprij, totis viribus quærat priuilegia. Siquidem Apostolico, aut regio præcepto plurimi tuti sunt, ne iudicibus suis obtemperent, ne iustitiam faciant, ne legi Dei subiecti sint. Non reprehendo clementiam Apostolicæ Sedis, sed hanc indulgentiam eius Ecclesiæ Dei non arbitror expedire. Nihil tale in illa gloriosa familia Christi legimus, licèt & inter illos contentio facta sit, quis eorum videretur esse maior. Nullam emancipationem huiusmodi ab Apostolis factam meminimus, licèt Paulum & Barnabam audierimus ab inuicem discessisse. Nullam in illa superna ciuitate, quæ sursum est mater nostra, contradictionis materiam credimus: sed nec sic esse debere nisi vrgentissima ratio flagitet. De his enim, vt pace multitudinis, & eorum qui illius fouent iniquitatem loquor. Dicam quod sentio, ne quid subtraham veritati, aut probabilitati. Dico ergo quod indubitanter credo, quod si qui efferente superbia eiusmodi emancipationes quærunt, à ceruice sua iugum Christi & patris eius, si fieri posset, excuterent. Plus dico: imò & quantum est in ipsis excutiant, & diuinæ ordinationi fallaciter contradicant.* Hæc & alia plura plurimi contra istas libertates exaggerant, & quotidiè occinunt, maximè hinc euerti totam Ecclesiasticam hierarchiam, cuius acerrimos defensores se exhibent, ideoque explodendas emancipationes istas ab Ecclesia contendunt.

Respondeo non diffiteri nos illis libertatibus, 14 quamuis quandoque æquissimis, nonnullos perperàm abuti, sicut & plures Episcopos sua dignitate impotenter quoque abuti queruntur alij DD. ipsique adeò summi Pontifices, qui ideircò eorum dominationi subtrahere se Monachos dicunt ne ab illis seruorum instar opprimantur. Itaque si aduersarij damnant fastum & superbiam Monachorum qui iugum excutere conantur, damnent, & dominatum Episcoporum qui iugum Monachis non ferendum imponunt, & quod leuari postulant ab illo qui id potest, & vtrisque æquitatem & iustitiam impertiri debet.

Respondeo secundò, nullum Doctorem ex iis, quos 15 afferunt aduersarij, negare in summo Pontifice, & Ecclesiarum præsulibus potestatem huius indulgentiæ, sed hoc vnum contendere, eas emancipationes neque vtiles, neque commodas esse Ecclesiæ propter incommoda quæ ex illarum abusu consequuntur, vti ipsorum verba expendenti perspicuum fiet. Quare de illorum validitate dubitare non licet, sed solùm de æquitate & vtilitate.

Respondeo tertiò, omnia, ex quorum abusu sequuntur incommoda reiicienda non esse, alioquin quamplurima sapientissimè sanctissiméque instituta reiicienda essent magna rerum omnium perturbatione, & vt aiebat Lycurgus extirpandas esse vites, quia ex ipsarum vino plures inebriantur, & nefanda committunt, sed abusus illi tollendi & puniendi sunt, & cùm abuti omnes possunt, & plerique velint ex institutis contradictoriè oppositis, vtrumque

contradictorium tollendum, & mutandum foret; quod videtur impossibile. Deinde abusus procedit ex hominum peruersitate, non ex institutione rei: præterea isti omnes abusus qui obiiciuntur ab aduersariis, vel ordinarij, & soliti sunt, qui à vulgari prudentia præuideri potuerint, vel insperati & insoliti, qui humanam & ordinariam sagacitatem fugerint. Si hoc secundum dicas, non est arguenda institutio eorum, ex quibus contra humanam prudentiam, & sagacitatem sequuntur, cùm vix vitari potuerint, & ex insolitis non detur certa, & constans regula. Si verò primum affirmes, cùm illi prudentiam eorum, qui rem ex qua ex mera hominum peruersitate, sequitur abusus, non effugerint, & nihilominus qui rem illam cum ea abusuum præuisione instituerint, eam nihilominùs instituerunt, manifestum indicium est, vel eos abusus non esse tanti faciendos, vt propter ipsorum periculum aliter res instituenda foret, vel insipienter omninò & ex præfracta repugnandi libidine eiusmodi institutioni à parùm prudentibus contradici. Atque, ne extra materiam, quam tractamus digrediamur, si emancipationes concessæ monachis & regularibus ab Episcoporum, in quorum Parochia degunt, iurisdictione incommodæ sunt Ecclesiæ propter regularium fastum, & superbiam, liberiorem disciplinam, & perturbationem hierarchiæ Ecclesiasticæ, ea omnia incommoda, & abusus ex clementia Romanæ Sedis, & indulgentia, vt loquebatur Ioannes Sarisberiensis, cùm ordinatia sint, præuideri facilè potuerunt ab Episcopis, qui synodaliter concesserunt similia priuilegia; Pontificibus summis, qui vel primi indulserunt, vel confirmarunt; Regibus, qui ea vel postulârunt; vel sua auctoritate & præceptis tuiti sunt; supremis curiis, quæ suis suffragiis eiusmodi emancipationes & probarunt, & iudiciis confirmarunt. Peccarunt igitur illi omnes, & insipienter egerunt, ex recentiorum istorum sententia; nam abusus in Ecclesiam ex quibus pudenda adeò incommoda, & disciplinæ Ecclesiasticæ perturbationes sequutura certò præuidebant, permiserunt, eorúmque omnium malorum rei profectò sunt; quod, opinior, non facilè admittent aduersarij: & cùm iidem æquè certò præuiderent ex monachorum inquietudine, ac grauissimis molestiis, Episcoporum fastu, & impotentia non minora præsagirent incommoda, atque regularis disciplinæ perturbationem, monasteriorum dilapidationem, aliáque omnia, quæ à Doctoribus, & Patribus allatis recensentur incommoda. Quidnam sapienter pro suo munere & officio statuere debebant? An Monachos in iis calamitatibus, quas ipsimet referunt, & vexationibus importunissimis deserere magno religionis dispendio, & fundatorum, qui ex suis bonis monasteria in Dei cultum construxerunt iniuria ac dolore? An aliqua ex parte Episcoporum, dominationem leuiter castigare, & intra certos limites definire? quandoquidem per eiusmodoi, vt vocant, emancipationes non est eiusmodi Episcoporum iurisdictio in Monachos penitùs sublata, cùm plurima restent, in quibus regulares subiiciuntur Episcopis, sicut & omnes alij exempti, cuiusmodi sunt Capitula & Collegia, de quibus agemus 3. *tomo* vbi de iurisdictione Ecclesiastica: intereà vide Kozier. *tractatu peculiari* ea de re, & alios.

16 Quia verò maximè solent aduersarij perturbationem totius hierarchiæ Ecclesiasticæ vrgere, quod regulares qui ex primario iure subiiciebantur omnimodæ Episcoporum iurisdictioni, ab illa priuilegiis quibusdam subtrahuntur.

Respondeo quartò ad vulgarem illam obiectionem, non magis Pontificem, quem summum Ecclesiæ moderatorem, & disciplinæ Ecclesiasticæ Principem esse, probatum supponimus, ex *lib.* 5. facere iniuriam Episcopis & præsulibus, ordinariis quidem, sed inferioribus tamen, cùm illorum iudiciis vnum, vel alterum, vel etiam totam aliquam communitatem subducit, quam Regem & supremum Principem qui iudicibus ordinariis, & natiuis, vt loquitur, subditum aliquem, aut plures illorum iudiciis eximit, atque eius causas ad alios iudices cognoscendas delegat, aut præcipuas aliquas suæ cognitioni reseruat. An verò supremæ Curiæ iniuriam sibi fieri à principe dicent, cum quempiam suæ iurisdictioni subducit? Solitæ denique sunt exemptiones à communi foro, principis indulgentia illustribus personis, aut dignitatibus concessæ, quas & plures ambiunt & concessis vtuntur, sine tribunalium à quibus subtrahuntur querelis. Addo R. Pontificem posse nouos Episcopatus, Archiepiscopatus, & Primatus constituere, aut vnum in plures partiri, aut plures in vnum conflare, quod Annales Ecclesiastic. loquuntur, & nos *libro quinto*, vbi de Pontifice, ostendimus, & nemo catholicus negabit, opinor. Atqui nouæ istæ diuisiones & institutiones ne fingi quidem possunt sine cuiuspiam alicuius dispendio, cùm vel Diœcesis, siue Parochia eiusmodi diuisione subtrahatur vni, cui tota suberat, aut in nouis Archiepiscopatibus & Primatibus subiiciantur alicui cui priùs non suberant. Cur igitur non poterit vnam aliquam communitatem vni Episcopo subiicere intra eandem diœcesim? Quid verò aliud, amabo, fit in regularium emancipationibus? cur potiùs de illis conqueruntur Episcopi, quam de aliis exemptionibus, verbi gratia Capitulorum & Collegiorum Ecclesiasticorum? Cur potiùs in illis violati hierarchiam Ecclesiasticam, quàm in aliis omnibus queruntur?

17 His omnibus addo eiusmodi libertates omnibus sæculis viris sapientibus probatas fuisse, maximè in Gallia, in qua ex Patrum memoria à Regibus ipsis sacris diplomatis, & regiis præceptis sunt confirmatæ, vt pridem docuimus. Ipsi Christianissimi Reges non eas modo probarunt, & tuiti sunt: sed ipsas etiam indulgeri tum à Pontificibus, tum ab Episcopis enixè flagitârunt, ipsi quoque sponte sua, aut aliorum precibus & concesserunt, & à comprouincialibus probari ac subscribi voluerunt, vti referebamus, constátque ex Marculph. formulis, & veteribus monasteriorum archiuiis ac chartis. Denique eas ipsæ supremæ regni Curiæ non modò probarunt, sed secundùm illas etiam iudicarunt, & causas definierunt. Plurima eiusmodi Senatusconsulta refert Chopinus, nam *lib.* 1. *de sacra politia*, *tit.* 5. *num.* 8. adducit exemptionem concessam Ecclesiæ, & Capitulo Cœnomanico petente Rege Carolo V I. additque: *Pontificiam hanc Capituli immunitatem excepit vindicaria Curiæ sententia pro Cœnomano Templo maioris Collegij aduersùs Episcopum, Calend. Decemb.* anno salutis 1383. Adiicit & similes exemptionis codicillos, datos Parisiensi Ecclesiæ ab eodem Clemente, & ne quis tanquam ab adulterino Pontifice datos reiiciat, subdit Alexandri III. cum Lutetiæ moraretur, diploma, 12. Kal. Maij, Indict. 13. ann. 1165. Pontificat. an. 6. quo Episcopalis fori, Imperiique vacationem indulget; quod diploma se præ manibus habere affir-

mat

mat *lib.* 2. *eiusdem sacra polit. tit.* 2. similium immunitatum datarum à variis Pontificibus Cisterciensibus, Præmonstratensibus, Cluniacensibusque, aliisque suggerit. Eodem quoque *libro, tit.* 8. *à numero tertio*, habet quanta cura Sedes sois decretis Dominicanorum priuilegia demonstrat. Idem habet de priuilegiis Carmelitarum *numero quarto*, vide & alia circa varia priuilegia aduersùs Curiones *numero octauo*, Consule eundem *libro secundo de domino Gallico, titulo* 8. vbi de exemptis à iurisdictione procerum per reges indulta, ex qua ad exemptiones à iurisdictione Episcopali concessas, non ineptè, vti iam monuimus, argumentamur. Atque vt demùm tractationem istam concludamus, & aduersariorum querimoniam os oppessulemus, lege Petrum Cluniacensem *libro primo, Epistola* 28. quam hîc exscribere, cùm liber vulgaris sit, piget, ne lectoris abutamur otio. Quia verò fatebamur ouper prouerentem quotuodam abusu ex his libertatibus plurima incommoda & scandala interdum orta fuisse, prouisum huic malo fuit à Concilio Lateranensi, Viennensi & nouissimè Tridentino, & pluribus summis Pontificibus, qui & exemptiones pro rerum & temporum ratione diuersimodè temperarunt, & Episcopis omnem occasionem inquietandi & vexandi Religiosos sustulerunt. Nostrum verò non est, neque priuati doctoris singulorum priuilegiorum vsum legitimum, & praxim explicare. Sciunt Regulares sua priuilegia, & Episcopi suam potestatem, quod & quantum eiusmodi priuilegiis, dum allegantur, & exhibentur, deferre debeant: quare satis nobis fuerit tradere quasdam vniuersales regulas circa priuilegiorum vsum, & praxim.

QVÆSTIO IV.

Regulæ vniuersales de priuilegiis, & exemptionibus.

PRima regula est, quam tradit Goffridus Vindocinensis *opusculo ad Calixtum Papam*, in quo agit de libertatibus, & de contentionibus inter Regem & Romanum Pontificem, vbi tandem ait: *Habeat Ecclesia suam libertatem: hoc summopere caueat ne dum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.* Quod monitum tum Episcopis suam auctoritatem, tum Regularibus suam libertatem tuentibus maximè necessarium arbitror.

Secunda regula. Priuilegium meretur amittere qui permissâ sibi abutitur potestate. Innocen. III. *libro primo, Epist.* 446. & refert *cap. Tuarum* 10. *& cap. Petisti* 20. *de priuileg. & cap. vt priuilegia* 24. *Tit. eodem, ex eodem Innoc. III. Conc. Lateran. cap.* 57. *& cap. priuilegium* 2. *quæst.* 3. vbi citatur ex Gregorij regesto à Gratiano, vbi tamen non inuenitur, sed apud Simplicium *Epist.* 2. habétque etiam Augustin. *serm.* 247. *Indicio (inquit) legum iure obtentâ dignitate deijcitur qui priuilegio sibi concesso abutitur.* Denique Triphonius I. C. non esse excusationem & auxilium ei à lege qui leges inuocat, dum aduersùs eas committit, *l. auxilium. D. de minoribus*: qua de causa Innoc. III. *Epist. citata ad Episcopum Lugdunensem*, damnat Hospitalarios S. Ioannis Hierosolymitani, quòd vnus ex illis cùm Ecclesiam quandam baptismalem illis ab Archiepiscopo Lugdunensi concessam, eius Vicario percusso, ipsam sanguine polluisset, quam Lugdunensis Archiepiscopus factis interdixisset, donec reconciliaretur, ipsi deindè in illa sacra celebrare non desiissent, & quosdam Clericos ab officio suspensos restituere non dubitassent, & denique quosdam laïcos in propriis ædibus versantes, eo quod eis censum annuum præstarent, emancipare niterentur, id est exemptionis suæ beneficium illis præstarent, vt per eiusmodi emancipationes exempti liberarentur ab ordinariis, sicut filij per emancipationes à potestate patris, ac proinde non sortirentur forum delicti secundùm rationem terræ, id est secundùm ios commune. Denique sæculares & laïcos falsâ crucis tesserâ signatos, & non religiosos mittebant colligendarum stipum causâ in vsum hospitalis Hierosolymitani. Iubet itaque Innocentius Lugdunensi in his qui eiusmodi falsos eleemosynarios miserint, prædicationis officium interdicat; eiusmodi verò collectores, si laïci sunt, excommunicet: si verò Clerici, ab officio & beneficio suspendat, summoto omni appellationis remedio: in Ecclesia illa interdicta non patiatur celebrari, donec fuerit reconciliata, qui in ea celebrarint ab officio & beneficio suspendat: qui à suis Episcopis suspensi ab eiusmodi fratribus fuerant restituti, in eandem suspensionem reincidèrent. Denique illi qui eadem de causa se non teneri ad respondendum secundùm consuetudinem terræ asserebant, ad respondendum compelleret, quorum omnium alia ratio non est, quàm quia *priuilegium meretur amittere, qui sibi permissâ abutitur potestate.*

Tertia. Ex eadem Innocentij decretali colligit eius commentator Altesserra hanc secundam regulam, *Ordinarij habent iurisdictionem etiam in exemptos qui publicè delinquunt, & abutuntur priuilegio*: quia priuilegium amittitur propter abusum. Ratio euidens est, ne priuilegiorum prætextu, flagitiorum crescat auctoritas, vel publica vacillet auctoritas, inquiunt Zeno & Leo Imperatores *l.* 2. *c. de priuilegiis scholar.* Verùm de iurisdictione ordinariorum in exemptos consule Erasmum Kokier, *tractatu singulari hac de re*, de his nos quoque *tomo tertio* plura disseremus. Sanè punire possunt exemptos in his in quibus excedunt modum exemptionis, vti habet idem Innocent. III. *cap.* 10. *&* 11. *de priuilegiis.*

Quarta regula. Priuilegium personale non egreditur personam, quare notantur Hospitalarij ab Innocentio mox allato, *capite* 11. *citato* eo quod fori priuilegium communicabant cum merè laïcis; eò quod censum, seu pensionem ipsis ratione fraternitatis persoluerent, quod damnat Innocent. quia priuilegium siue Hospitaliorum, siue aliorum exemptorum, non porrigitur ad confratres non religiosos, siue qui se religioni non omninò dicauerunt, & qui litteras duntaxat fraternitatis, de quibus aliàs, tantummodò accipiunt, & in suis domibus instar aliorum laïcorum resideot; quare similem abusum respectu eiusmodi confraternitatum castigat Alexand. III. in Concilio Lateran. *c.* 3. *&* 9. & refertur *cap. cum & salutare, de priuilegiis* contra Confratres eiusmodi, quos Hospitalarij ab Episcoporum iurisdictione, & sententiis subtrahebant, & Interdictis generalibus non teneri, sicut ne seipsos contendebant: quem omninò abusum tolli vult Alexander vnà cum Concilio generali, & qui secùs fecerint pœnis subiici. Gregorius etiam IX. *cap.*

quidam 32. de priuileg. eiusmodi confratres nisi se ad religionem in totum transtulerint ad Episcopalia iura compellendos edicit. Abutebantur denique Hospitalarij priuilegiu fori, dum enim quempiam ipsi conuenirent sequebantur forum Iudicis ordinarij, si verò ab ipsis conuenirentur, caussam ad suum Iudicem reuocabant. Iniquu sanè iure, quod ipsis exprobrat Ioan. S.Satisberien. *Epistola 95. & libro septimo policrat. capite vigesimo-primo.*

5 Quinta regula. Exempti tenentur seruare generale interdictum, quod quia non faciebant Hospitalarij arguebantur à Guillelmo Tyrio *libro decimo-octauo, & capite tertio.* & à Ioanne Satisberiensi, *policrat. libro septimo, capite vigesima secundo*, licebat tamen ipsis semel in anno si accessissent ad Ecclesiam interdictam alienam celebrare, vt dicitur *citata capite, Cum & plantare, & capite, Vt priuilegia de priuilegiis*; & præterea quod tractat, de censuris notauimus, licet exemptis in generali interdicto diuina celebrare iannis clausis, voce submissâ, non pulsatis campanis, *capite Alma materj. & c.p.quod re de pœnitent. & remissio cap. cùm in partibus de verb. &c.* Quod si interdictum etiam generale fuerit & propter delictum Templariorum, & Hospitalariorum, aut aliorum esemptorum positum, illis non seruantibus ipsum, neque Clerus & populus illud seruare tenebantur, *ne rei de aliena lucta rideant*, inquit Innoc. III. qui id plebi concedit in pœnam præsumptionis eorum, quamdiu ipsi Hospitalarij violauerunt interdictum pro eis promulgatum, *capite petistis. vigesima. de priuileg.*

6 Sexta regula. Vbi instrumentum priuilegij casu amissum fuit, eius tenor, & omni vitio caruisse probari potest per testes idoneos, atque hic est omninò casus Abbatis monasterij Eugubini de priuilegio contra Eugubinum Episcopum contendentem; intercesserat enim hic Episcopus confirmationi priuilegij olim à laïco tali Monasterio concessi, vt immediatè ad sedem Apostolicam pertineret, quam illius Abbas modo ab Innoc. III. postulabat, qui illam tandem concessit examinatis testibus, & auditâ assertione testiuio fratrum suorum, id est Cardinalium.

7 Septima regula. Abbates esempti tanquam filij Romani Pontificis admittuntur ad osculum, quod constat ex Goffrido Vindocin. *libro primo, Epistola* 8. & Petro Damian. adhuc Abbate Auellanensi *libro tertia. capite quarto*, eáque de causa Innoc. III. cum Abbas sancti Petri Eugubini licet ab eius Episcopo excommunicatus ad Cœlestinum III. eius prædecessorem accessisset, & ab illo admissus fuisset ad osculum, conijcit, ipsum Abbatem non fuisse ligatum ea excommonicatione. Cum monasterium specialiter & immediatè ad Romanam Ecclesiam pertineret.

8 Octaua regula. Innouatio, & confirmatio priuilegij non tribuit ius nouum, sed antiquum declarat; & illud non ampliat, nisi exprimatur: hic est casus *capitis decimiterty, de priuileg.* in quo Innoc. III. Monasterium monialium Iotrensium, ex antiquo priuilegio declarat ad sedem Apostolicam pertinere, contra Episcopum Meldensem his verbis: *Priuilegium Apostolicæ Sedis Ecclesiæ Iotrensi concessum diximus innouandum: ita tamen vt per innouationem ipsius, eidem Ecclesiæ non plus iuris accrescat, quàm per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit, cum per hoc non nouum ei concedere, sed antiquum ius conseruare velimus.* & Honorius II. *capite Quia intentionis, tit. eodem. cum innouatio nec ius nouum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse volumus in quo tempore imperatæ innouationis dignosceris extitisse. Cæterum nullum per hoc intendimus iuri alias eidem Monasterio competenti præiudicium ingenerari*; quare sine causa Episcopus Baiocensis, in cuius parochia erat illud Monasterium, verebatur, ne per eiusmodi innouationem, aliquid iuri Episcopali fuisset derogatum, quam dubitationem sua responsione diluit Honorius. Ideoque aliquando eiusmodi priuilegiorum innouationes, & confirmationes denegant Pontifices, ne eo prætextu aliquid turbetur; qua de causa Innocent. VI. aliquandiu distolit innouare priuilegia monialium Gardinensium, quod tandem de re tota edoctus præstitit, *cap. Cùm dilecta. de confirmatione vtili*, &c. cùm enim eiusmodi priuilegia essent vetusta, & situ confecta, cùm in papyro, & non in pergameno conscripta fuissent, periculúmque esset ne propter difficilium viarum discrimina interciperentur, si Romam mitterentur, benignè ita innouauit vt caueret ne Hildeshemensis Episcopus, qui aduersus illa centenariam præscriptionem obiiciebat, inauditus damnaretur, immò si de illa non interrupta constet subiectio Monasterij adiudicetur Episcopo. Quia verò Monasterium illud ad ius, & proprietatem Ecclesiæ Romanæ pertinere constabat ex illis priuilegiis, ne ius illud cursu temporis maneret indefensum, Pontifex constituit ipsam Abbatissam procuratricem in hanc rem. Et sanè licet fœmina nequeat fungi procuratoris officio, *leg. sexta. D. de regul. iur.* in re tamen propria, vel in communi cum aliis negotio, nihil vetat eas procuratrices esistere, quia magis suum negotium, quàm alienum tunc agere videntur. Denique si probata fuerit illa centenaria præscriptio, iubet Pontifex priuilegium per eam amissum corrumpi, vt recidiuæ litis materia tollatur: qua de causa iustæ fisci actiones, siue fisci rationes, si suis temporibus prolatæ non sint, concremari iubet Constantin. *leg. sexta. cap. de iure fisci*, quod in Gratiano laudat Auson. *in panegyrico*, & de Fredegunde, ac Chilperico narrat Gregor. Turon. *lib. 5. cap. 34.*

9 Nona regula. Priuilegium amittitur per non-vsum longissimi temporis: quia priuilegium est quid odiosum, & res facilè redit ad ius commune: quare *l. vlt. D. de veteranis*, veterani, qui passi sunt in ordinem legi, muneribus, à quibus alioquin essent immunes, fungi coguntur. Verùm hæc communis regula intelligenda est de non-vsu, qui includat aliquem actum contrarium priuilegio, cui per actum oppositum derogatum sit, & ille non-vsus non sit mera negatio, quæ cùm sit merum non-ens, non potest vllum effectum producere. Et sanè iura, quæ allegant ad astruendam communem regulam, non agunt de mero non-vsu, *cap. Sà de terra. de priuilegys*, Gregor. iubet Abbatem sancti Andreæ Ordinis Cisterciensis, qui Canonicis de Planiio, in quorum etiam Parochia decimas persoluerant per 30. annos, eandem pensitationem continuare, licèt monachi Cistercienses ex priuilegiis decimas de laboribus suis non deberent, quia eiusmodi solutione præsumebantur voluisse de suo priuilegio detrahere, & liceat cuilibet iuri suo detrahere. Simili ratione Innoc. III. Templarios damnauit ad solutionem eandem decimarum

decimarum

cimatum Monachis Naugiacensibus ex tertis, ex quibus illi monachi eas diu perceperant, antequam à Templariis possidetentur, & deindè ab illis ipsis Templariis per 40. annos quamvis ex Adriani IV. & Alexandri III. priuilegiis à decimis prædiorum quæ propriis manibus, & sumptibus excolunt liberi sint. Ratio est: quia ibi solùm non vsus priuilegij est, vt vides, sed quia, vt loquitur Innoc. *Cùm tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renuntiasse tacitè præsumuntur.* Fuit igitur non solùm non vsus indulti priuilegij, sed etiam præstatio & solutio decimarum contraria tali priuilegio, quod illud vel præscriptione, vel alia ratione sustulit, & monachis ius contrarium acquisiuit.

10 Decima. Ecclesia exempta in capite, non censetur exempta in membris, quare exemptio monasterij non extenditur ad Capellas, seu Ecclesias, quæ pendent ex eodem monasterio nisi pleno iura illi subiiciantur, hoc est in spiritualibus, & temporalibus. Ita definit Innoc. III. secundùm Episcopum Lingonensem *cap. cùm capell. de priuileg.* cùm Canonici Capellæ Ducis Burgundiæ prætenderent exemptionem Capellæ illi concessam pertinere ad parochiales omnes Ecclesias, quas ab Episcopo Lingonensi obtinebant & in his omnibus ab omni iurisdictione Ordinarij dicerent se exemptos. Illud ipsum definitur ab eodem Innoc. *cap. proximè*, circa monasterium & Abbatem Eueschamiensem, & Episcopum VVigorniensem: disceptatâ enim lite coram ipso de libertate Cœnobij, cùm neutra pars probaret præscriptionem, aut euidenter suum ius probaret, Pontifex pronuntiauit Monasterium liberum esse in capite, id est ab Episcopali iurisdictione exemptum, immediatéque subiectum Romanæ Ecclesiæ: tutela tamen ipsius Cantuariensi Archiepiscopo reseruata in membris, quæ non probarentur exempta, id est in Ecclesiis, & Capellis quæ penderent ab ipso monasterio, Diœcesano Episcopo subiacere, & ratione ipsarum Abbas vocatus ad Synodum Episcopalem, teneretur ad illam accedere, ibique primum locum post VVigorniensem Episcopum obtinere.

11 Decima. Protectio, & mitio differunt ab exemptione, sicut & literæ protectionis à litteris exemptionis. Quare Ecclesiæ & personæ quæ sunt sub protectione Romanæ Ecclesiæ, non idcircò sunt exemptæ ab ordinariorum iurisdictione, quamvis eæ Ecclesiæ quæ sunt sub protectione Romanæ Ecclesiæ sint ipsi etiam censuales. Quare inspiciendus est tenor priuilegij & modus quo census ille persoluitur.

12 Hæc regula supponit dari literas protectionis diuersas à literis exemptionis: literis enim protectionis, quas etiam mandeburdij vocabant, dari ad securitatem monasteriorum, & Ecclesiarum; illis enim res ipsarum, vel personæ sub protectione, vel mandeburdio, vel regia protectione, vel quandoque pontificia collocabantur, ad securitatem nimirum ipsarum. Harum literarū regiarum formulam habes apud Marculph. *lib. 1. c. 24.* quâ Princeps Episcopo, vel Abbati tuitionem & defensionem impertit, ne à quiboslibet infestentur, & vt ipsorum causæ in palatio tantùm decidantur, concedit: quibus literis non dissimilia esse ait Benignus *in notis*, diplomata quæ hodie dantur Ecclesiis, & dicuntur *lites de garde gardiene.* Refert Pithæus *in glossario verf. missus sancti Petri,* Caroli Martelli diploma, quod mandeburdium concedit sancto Bonifacio Episcopo, & illud dari, ac continuati monasteriis postulant PP. Meldenses c. 41. à Carolo Iuniore Rege Christianissimo, Sergio II. pontifice, vt monasteria quæ olim libera nunc in allodium data essent, libertati suæ restituantur: *Prouidendum est* (inquiunt) *regiæ maiestati, vt monasteria quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius, causa defensionis, & maneburdij susceperant, vt libera libertate, remota spe de illorum propinquitate ibidem religio obseruetur. & nunc in allodium data sunt, quapropter omnis exinde religio funditus est euersa &c.*

Id ipsum in synodo Confluentina anno 860. Nicolao I. Pontifice, in qua inter quinque Reges Francos concordia sancita est, edixerunt ipsi principes: *Volumus* (inquiunt) *vt Ecclesia & casa Dei & Episcopi & Dei homines Clerici & Monachi, & Nonnæ talem mandeburdem & honorem habeant, sicut tempore nostrorum antecessorum habuerunt.* Vides itaque tuitionem & protectionem, eiusque literas non spectare nisi securitatem eorum, quibus indulgentur à principe: exemptionem verò continere præterea solutionem à lege, & à iure communi, ac proinde esse odiosam, cùm sit contra ius commune, cùm protectio sit merum beneficium, ac proinde singillatim explicandum esse: neque enim Princeps censetur specialiter remittere iuris communis obseruationem, nisi specialiter id actum sit: vt enim ait Iustinian. *l. si quando 35. de inofficioso testamento. Neque credendum est Romanum principem qui iura tuetur, huiusmodi verbo totam obseruationem testamentorum, multis vigilijs excogitatam, atque inuentam velle euerti.* Quod de tota iuris communis obseruatione dici debet, illum nempè non euerti vno aliquo verbo vel ambiguo, vel per occasionem prolato, nisi illud destinatò & ex animo in subiecta materia proferatur: quare concessionis tenor expendendus diligenter est, neque ex quolibet verbo colligi debet iuris cōmunis euersio permitti, immò & concedi à principe. Quod verò aliqui dicunt censum præstitum in gratiam protectionis, signum esse, hominem censum pensitantem esse specialis iuris illius, cui præstat censum, v.g. Ecclesia quæ censum pensitat B. Petro, est specialis illius iuris: distinguendū est an illa præstatio sit argumentum libertatis perceptæ, tunc erit nota exemptionis à iurisdictione ordinarij: si verò denotet dumtaxat protectionem, non arguit necessariò exemptionem, vti diximus.

Vndecima. Priuilegium Principis in alterius iniuriam porrigi non oportet, vt ait Papinian. *l. impuber. D. de administrat. tutor.* & alibi sæpius: quare si Ecclesia vniatur alteri Ecclesiæ, vel monasterio, vnio fit sine præiudicio Rectoris & non sortitur effectum superstite Rectore, quare ejus consensus non desideratur in vnione facienda, *capite consultationibus, de donat. Clem. 2. de rebus Eccles. alien.* & Religiosi non possunt per se ingredi possessionem Ecclesiarum, quæ eis conceduntur à Pontifice, viuente monasterio, vt definit Innoc. III. *cap. Pastoralis 19. de priuileg.* quia nemo suâ auctoritate rem suam accipere debet, *l. stipulatione. D. de acquirenda possess. l. improba possessio. C. eod. l. si quis in tantam. c. vnde vi.* habens titulum beneficij non potest propria auctoritate capere possessionem, alioquin prædo & intrusus dicitur, *cap. enim qui. de prebendis in 6.* & missio in possessionem beneficij spectat de iure ad Archidiaconum, *cap. ad hæc, de officio Archidiac.* neque obstat *cap. Cùm venisset de restitut. spoliator,* quia ibi possessio de nouo non quæritur. 13

F I N I S.

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
Quæ in hoc ſecundo volumine continentur.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam, vltimus marginis numerum deſignat.

Æquum.

DE
PRINCIPIIS
SCIENTIÆ
CANONICÆ,
ET
HIEROPOLITICÆ:

Totius Operis

LIBER OCTAVVS.

Index Rerum,

Cano

Index Rerum,

Communio

Index Rerum,

Constantia.

Index Rerum,

Diœcesis

Ecclesia

E

Ecclesia.

Ecclesiasticum.

Edictum.

Effectus.

Elbo.

Emensor.

Ephesus.

Episcopus.

Interpre

Lugduno

Pontifex

Index Rerum,

T

Templum.

Tempus.

Terræmotus.

Testimonium.

Theodosius.

Vrsacius.

Index Rerum,

F I N I S.

ERRATA.

PAgina 2. col. 2. lin. 40. pertinentes lege, pertinentibus. pag. 3. col. 1. lin. 7. διαιτισιάδε lege διαιτιτάσια. pag. 3. col. 1. lin. 15. Quare in Canonibus nihil de symbolo habetur, illi Concilio Constantinopolitano PP. in Synodi, &c. lege, quare in Canonibus nihil de Ario habetur. III. Concilio Constantinopolitano PP. in Synodicon, &c. pag. 3. col. 1. lin. 19. anathemarismos, lege anathematismus, p. 3. col. 1. lin. 64. admittebatur, lege admittebantur, pag. 3. col. 1. lin. 65. aliquando, lege ab aliquibus, pag. 3. col. 2. lin. 8. Quare qui probate fuerunt in indicem ab Ecclesia confectum relati sunt ells usque, lege. Quare qui probati fuerunt ab Ecclesia, Canonici nominati sunt, quod in indicem ab Ecclesia confectum relati sunt, illisque pag. 4. col. 1. lin. 58. refert, lege refertur, pag. 4. col. 2. lin. 41. moralibus arte factis, lege moralibus, & arte factis. pag. 5. col. 1. lin. 11. cod. 11. cap &c. lege cod. tit. an 6. cap. &c. pag. 4. col. 2. lin. 38. exposceret, lege, expescat. ibid. lin. 39. datum, lege, datur, pag. 6. col. 1. lin. 12. nomocanone, lege, nomocanone. pag. 6. col. 1. lin. 16. & sapienter enim observat, dele, enim pag. 6. col. 2. lin. antepen. Quaritur, lege queritur. pag. 7. col. 2. lin. 24. potuerit. lege, posuerit. pag 8. col. 2. lin. 10. si Prosper, lege. Sanctus Prosper. ibid. lin. 12. lingua, lege, linguas, pag. 8. col. 2. lin. 15. populo, lege populos. pag. 8. col. 2. lin. 49. capillos sponsi. lege, capillos, & cincinnos sponsi. pag. 8. col. 2. lin. 54. metall. lege metallicon. p. 8. col. 2. lin. vltim. lib. 1. Iouin. lege, lib. 1 in Iouin. p. 9. col. 2. lin. antep. periclitatur. lege, periclitabatur. pag. 10. col. 1. lin. 17. hom. 11. lege, hom. 21. p. 10. col. 1. lin. 37. eam, lege, meam. pag. 10. col. 2. lin. 49. sibique lege vbique. p. 11. col. 1 lin. 10. ωνγω, lege ωλεγω, ibid. lin. 11. τὸ ωινγα, lege τὸ ωινγα. pag. 11. col. 1. lin. 45. indicatum, lege, indicatum, pag. 11. col. 2. lin. 1. contentus, lege, contextus. pag. 14. col. 1. lin. 63. meus, lege, meas. pag. 14. col. 2. lin. 15. regi, lege, regis. pag. 14. col. 2. lin. 26. Cellens. lege Cellensis. pag. 14. col. 2. lin. 41. stabilitas. lege, stabilita. pag. 15. col. 1. lin. 6. vt lege, vide. ibid. lin. 10. cap. 35. lege, cap. vltim. pag. 15. col. 1. lin. 11. alios, lege alios. pag. 15. col. 1. lin. 64. retinebuntur, lege retinebantur. p. 15. col. 2. lin. 16. fundauit ac Romanam, lege fundauit, ac rexit Romanam. pag. 15. col. 2. lin. 26. Thessalonenses. lege, Thessalonicenses. pag 15. col. 2. lin. 41. Apostolicam. lege Apostolicam. pag. 15. col. 2. lin. 55. aut lege ait. pag. 16. col. 1. lin. 25. inductus est vsus mithra, lege indultus est vsus mithra. pag. 16. col 1. lin. vlt. fide, lege fides. pag. 16. col. 2. lin. 29. anno 11. lege anno Christi p. 16. col. 2. lin. 38. Sizoneus, lege Seleucus p. 16 col. 2. lin. 65. Sinanca, lege Sinaita. pag. 17. col. 1. lin. 50. magis. lege Magus pag. 19. col. 2. lin. 53. primatim, lege primatum. pag. 20. col. 1. lin. 16 fourbant, lege, fouebat. pag. 20. col. 1. lin. 24. indicat, lege indicat. p. 20. col. 1 lin. 39. fratre, Lucio vero, lege, fratre Lucio Vero. pag. 20. col. 1. lin. 63. in Casarem subiectio, lege, in Casarem asciti subiectio. pag. 20. col. 2. lin. 14 Meletius, lege, Meletius. pag. 20. col. 2. lin. 22. Meletius, lege Meletius. pag. 20. col. 2. lin. 35. prouenitur, lege praueniatur. pag. 20. col. 2. lin. 55. viuendi, lege viuendi. pag. 20. col. 2. lin. penult. singul. lege singulis. pag 21. col. 1. lin. 34 antinomasticè, lege antonomasticè, pag. 21. col. 2. lin. 2. aiy lege aly. pag. 21. col. 1. lin. 61. Epist. 17. lege Epist. 71. pag. 22. col. 1. lin. 5. Paulum non fuisse caput Ecclesie, lege Paulum non fuisse cum Petro caput, &c. pag. 22. col. 1. lin. 7. & 8. potestate, & influxit cogitatie perspicue, lege potestate, & influxu perspicue. pag. 22. col 1. lin. 30. Paguinum, lege Paguianum. pag. 22. col. 1. lin. 61. Pontifice, & capite vniuersalis Ecclesia, constituto adiunctum fuerit Pauli. lege, Pontifici, & capiti vniuersalis Ecclesia constituto adiunctum fuisse Paulum. pag 22. col. 2. lin. 40. constitum, lege, constituunt. pag. 23. col. lin. 34. si, lege soli. pag. 23. col. 2. lin. 27. causa, lege, causa. pag. 23. col. 2. lin. 49. ô sacer verò Christus, lege, ô sacer vertex Christus pag. 23. col. 2. lin. 62. quaritur, lege queritur. pag. 23. col. 2. lin. 66. Hierosymitanam, lege Hierosolymitanam, pag. 24. col. 1. lin. 8. consultis, lege consultis. pag. 24. col. 1. lin. 62. Agathore, lege, Agathone. pag. 24. col. 2. lin. 19. commune, lege, communione pag. 24. col. 2. lin. 31. vrgentique, lege vngentique. pag. 24. col. 2. lin. 42. Ennodro, lege, Ennodio. p. 24. col. 2. lin. vltima, Monasterio, lege ministeria. pag. 25. col. 1. lin. 48 sic lege sit. pag 26. col. 1. lin. 4. manum, lege manuum. pag. 26. col. 2. lin. 12. collatam, lege collatus. pag. 26. col. 2. lin. 39. Iuon. Carn. lege, Iuo Carn. teste. pag. 26. col. 2. lin. 61. Aluinus. lege, Alcuinus. pag. 27. col. 1. lin. 33. quari, lege queri, pag 27. col. 1. lin. 40. contento. lege, contenti. pag. 27. col. 2. lin. 9. eo plenitudines potestatis, lege, ea plenitudine potestatis. pag. 27. col. 2. lin 18. saeculorum, lege, saeculum. pag. 27. col. 2. lin. 37. vida, lege vita. pag 28. col. 1 lin. 7. Py. lege qui. pag. 28 col. 1. lin. 17. Malder ossijpu 4. de Pont. Roman. à cap. 12. lege, Malder disputat. 4. de Pont. Bellarm. lib. 2. de Pont. &c. pag. 28. col. 1. lin. 40. Vvicleri, lege Vvicleft. pag. 28. col. 2. lin. vltima. sermone Mediolanenses, lege, sermone ad Mediolanenses. pag. 29. col. 2. lin. 10. Gruntani lege, gruatant. pag. 29. col. 2 lin. vltima. extincta defecisset, lege extincto Petro defecisset. pag. 31. col. 1. lin. 23 labebat, lege, ab ibu. pag. 31. col. 1 lin. 35. διαάμαν, lege, διαάμαν. ibid. orthodoxa, lege orthodoxa. pag. 31. col. 2. lin. 13. fraudibus qui, lege furibus qui. pag. 31. col. 2. lin. 28. depositorium, lege, depositorum. p. 31. col 2. lin. 38. Resp. lege, Romanus. p. 32. col. 1. lin. 5. sit, lege, sine. p. 32. col. 1. lin. 36. Vagilius, lege, Vigilius. pag. 32. col. 1. lin. 58. nutrices fugas mammillas nostras, lege nutriri, fugas mammillas nostras. pag. 32. col. 2. lin. 22. circion, lege circina. pag. 32. col. 2. lin. 31. partum, lege portum. p. 33. col. 1. lin. 34. accessum, lege, accessum. pag. 33. col. 1. lin. 44. Sixtus Marcell. lege Sixtus IV. Marcellus I. ibid. Antiochenena, lege Antiochena. pag. 33. col. 2. l. 2. eaque, lege, eaque. p. 34. col. 1. lin. 41. Sabinianum, lege, Sabinum. pag. 34. col. 1. lin. 45. quod adulterium à legitimo, lege quod adulterinum est, à &c. pag 34 col. 1. lin. 65. supposita, lege supposititia. pag. 34. col. 1. lin. vlt. Eurychel. lege Eutychetis. pag. 34. col. 2. lin. 65 officinum, lege officinam. pag. 35. col. 1. lin. 37. peracdere, lege pracidere. pag. 35. col. 1. lin. 38. sensorum, lege sensorium. pag. 35. col. 2. lin. 14. Resp. lege, Romanum. p. 35. col. 2. lin. 33. ἀδιβαίαι, lege ἀδιβαίαι. pag. 35. col. 2. lin. 38. Prasidere, lege prasides pag. 35. col. 2 lin. 34. Episcop. leg. Epistola. pag. 36. col. 1. lin. 32. rex, lege grex. pag. 36. col. 2. lin. 59. regnum, lege regulam. pag 36. col 1. lin. 65. quarto decim lege Quartodecimanos. pag. 36. col. 2. lin. 18. Oxemnusem, lege Oxeniensem. pag. 36. col. 2. lin. 38. Mariea. lege Maeciou. pag. 37. col. 1. lin. 3. no patiantur, lege, ne se patiantur. pag. 37. col. 1. lin. 19. cap. 3. Si & Epiph. lege, cap. 30 & 51. & Epiphan. pag 37. col. 1. lin. 27. Romam Hyg lege Romam venit, &c. pag. 37. col. 1. lin. 53 Pantaclius, lege Pamelius. pag. 37. col. 1. lin. 66. in Cilicia docuit, lege in Cilicia, & in Pisidia, &c. pag 38. col. 1. lin. 55. Popherius, lege, Porphyrius pag. 39 col 1. lin. 51. tamet, lege, tamen. pag. 42. col. 1. lin. 23. & aliis de aliarum, lege, & aliis Respondes de. &c. pag. 42. col. 1. lin. 30. Ausenius. lege Arsenius. pag. 42. col. 1. lin. 35. corrigit, lege colligis. pag. 42. col. 2. lin. 18. dico lege duo. pag 42. col. 2. lin. 62. Homonsicum. lege, integer. pag 42. col. 2. lin. vlt. Summo discedere reddidisse confessionem, &c. lege Sumio discederet, cum videret Arianos rumorem spargere, ipsum factum Arianum, & negare Filium Patri consubstantialem, edidisse confessionem, &c. pag. 43. col. 1. lin. 63. substituici, lege substitui. p. 43. col. 2. lin. 31. quamuis Societate cum Arianis non haresis quidem communicatione, & societate sorderent. lege, quamuis societate cum Arianis, non haresis ipsorum communicatione sorderent. p. 43. col. 2. lin. 36. M. 56. lege Manuscriptis, pag. 44. col. 1. lin. 1. fil. lege, filius. pag 44. col. 1. lin. 14. ferte, lege sine. pag 44. col. 1. lin. 60. faciei, lege faue. pag. 44. col. 1. lin. penult. Henetus, lege Henetus. pag 44. col. 2 lin 9. Magdeburscuses, lege Magdeburgenses. pag 45. col. 1. lin. 15. tunc, lege, hunc. pag 45. col. 1. lin 22. esta, lege, Vela pag. 45. col. 2. lin. 4. R. & Leo. lege, Respondet Leo, pag. 45. col. 2. lin. 24. refert. lege, infert. pag. 45. col. 2. lin. 29. excusabiliter, lege inexcusabiliter. pag. 45. col. 2. lin. 38. damnationem de trium capitulorum, lege de damnatione trium, &c. pag 45. col. 2. lin. 61. Rem, lege, Respondens. pag. 46. col. 1. lin. 5. Bonifacio II. lege Bonifacio VI. pag 46. col. 1 lin. penult restiturum. lege restituturum. p. 46. col. 2. lin. 12. Patarensis, lege Patarensi, pag. 46 col. 2 lin. 14 scriptis indicium, dele indicium. pag. 48. col. 1. lin. 11. vnita. lege vitiata. pag. 48. col. 1. lin. 12. vnita, lege vitiata, pag 48 col. 2. lin 37. qua, lege quam. p. 49. col. 1. lin. 3. Psalmodiam, lege palinodiam, pag. 49 col. 1. lin. 14. Byzarena lege Byzacena. pag. 49. col 1. lin. 42. sess. 2. lege secret. 2. pag 49 col. 2. lin. 54. vniuerso, lege inuasa. pag. 49. col. 2. lin 56 variarum, lege variaque, p. 49. col. 2. lin 67. suasit lege suasu. p. 50. col. 1. lin. 11 si lege sanctis. pag 50. col. 1. lin. 23. LXVV. lege LXXV. pag. 50. col. 1. lin 49. fernandus, lege feminudas. pag. 50. col. 2 lin 15. Concil. lege conciliaret. pag. 50. col. 2. lin 56. sue, lege suo pag 51. columna 1. lin 2. nouit. lege monit. pag. 51. columna 1. lin. 21. Vvalsoridus. lege Vvalfridus. pag. 51. columna 1. lin. 28. Romano Episcoporum. lege. Romano trium Episcoporum. pag 51. col 1. lin. 47. à sinistris Apostolica sedis Petrus Patriarcha constantinopolitanus, & Antiochenus Legati, &c. lege à sinistris, Apostolica sedis Legati: à dextris, Patriarcha Constantinopolitanus, & Antiochenus, Legati, &c. pag. 51. col. 1. lin. 60. Aduersar. lege, ab aduersaria pag. 52. col. 1. lin. 31. Abraham, lege abrasum. pag 52. col. 2 lin 66. ausis, lege expansis. pag. 53 col. 1. lin. 49. lectura, lege litura. pag. 53. col. 2. lin. 47. vitam illius laudem, quam à veteribus, &c. lege, vitam illius à veteribus, &c. pag. 53. col. 2. lin. 53. disredet, lege discindit, pag. 54. col. 2. lin. 13. Pontificum, & ordinationibus, cuius, &c. lege Pontificum, & ordinatorum ab eis exordinationibus, & superordinationibus, cuius, &c. pag. 54. col. 2. lin. 27 Eusebius. lege Eustathius. pag. 53. col. 1. lin 64. corrumpente, lege, corrumpere. pag 56. col. 1. lin. 8. pertinens. lege pertinentem. pag 56. col. 1. lin 10. tale sit, lege tale non sit, pag 56 col. 1. lin. 20 formauit, lege firmauit. pag 57. col. 1. lin. 46. iam communi, lege tam in communi. pag 58 col. 1. lin. 12. Erasin. lege, Erasmus. pag. 58 col. 1. lin. 14. paliandam, lege, pal nodiam. pag. 58. col 1. lin. 39. dumque, lege eumque. pag. 59. col 1. lin. 51. Aquilensis, lege Aquileiensis. p. 59. col. 1. lin. antepenult. peastiterunt. lege prastiterunt. p. 59. col. 2. lin. 14. hareticos synodum, lege hareticos, qui Synodum pag 60 col. 1. lin. 42. ad ipsum ad eumque, dele; ad eumque pag 60. col. 2. lin. 37. aues, lege oues. pag. 61 col 1 lin. 7 docens, lege, doceat, pag. 61. col. 1. lin. 28 desiciat tua lege deficiat fides tua. pag. 71. col. 2. lin. 43. Petri cathedra, & Ecclesiam vnde, &c. lege, Petri cathedram, & Ecclesiam principalem, vnde, &c pag. 71. col. 2. lin. 45. Parmena. lege Parmenianum. pag. 72. col. 1. lin. 22. Hodred. lege Flodoard. pag 72. col. 1. li. 27 Lother. & Thebar. lege Lothary. & Teutberga. pag. 72. col. 1. lin. 38. interessentes, lege interiacentes. pag. 73. col. 1. lin. 11. lapso, lege, la esse pag 73. col. 1. lin. 45. Carnenensis lege Carnotensis. pag. 73. col. 1. lin. 68. Hilseberto Cenomanensi, lege Hildeberto Cenomanensi. pag. 73. col. 1. lin. vltim. cinculam. lege cingulum pag. 73. col. 2. lin. 44. susceptorem. lege, successorem. pag. 74. col. 1. lin 66 Farnab. us. lege Farnabius, pag. 75. col. 2. lin 51. immunit. a. lege, immunita. pag. 76. col. 2. lin. 36. Pruntonsis. lege, Pruntensis. ibid lin. 37. pruina in diocese Treuiensi

leg

lege, Prumia in diœcesi Treuicensi pag.77.col.1.lin.57. Aransicanum lege, Arausicanum.pag.77.col.1 lin.40. Gelesicanum, lege dedicationem, pag.77.col.2. lin.20 Aransicanum, lege, Arausicanum, pag.78 col 2 lin.21. inepsit, lege, irrepsit pag.78 col.2.lin. penult. Forouliensi, lege Foroiuliensi, pag 79.col 1 lin.13. Extenum, lege, extremum.pag.79.col 1 lin.28. millem, lege mittendum, pag 79 col 1.lin 53 Ebredino, lege Ebroduno.pag 79.col 1.lin 59. capit, lege cœpit ibidem & in libello contra Libell. contra Aleuinum, lege, & in libello contra Alcuinum pag.79. col 2 lin.prima, Alenino, lege, Alcuino, pag 80.col.1.lin 14. Aquisgraui, lege Aquisgrani, p 80.col.1.lin.17. Vuormaliensis, & Adabardus, lege Vuormatiensis, & Adalardus.p.80.col 1 lin.37. Mognultiacum, lege Moguntiacum. p 80 col 2 lin 16. Vuermatiensi, lege Vuormatiensi, pag 80, col.2 lin.19. Simundus, lege, Sirmundus, pag.81.col.2 lin.6. Entichis, lege, Eutychetis, pag 81. col 2. lin.45 Concilium Remonse, lege Concilio Remensi. ibid. lin 46. Iudicatum, lege iudicio, ibid lin. 47. Celebratum, lege, celebrato, pag 82. col.2. lin.32. feneratorem, lege, fenerationem, pag.83 col.1.lin.14 Zozimus, lege Zozimus, pag 83 col.1 lin 11. Neopsytorum, lege, neophytorum, pag 83.col.1. lin 44. Patricolum, lege, Paroclum, pag.84.col.1.lin.12. Entichio & Dioscor, lege, Eutychi, & Dioscoro.pag.84.col 1. lin 60 Formiliensi, lege Foroiuliensi. pag. 84. col.1. lin.51. Herculario, lege Herculano. pag 84.col. .lin 66. Pesatrem, lege postereat, p.84.col.1.lin.66. negatiuam, lege, negandam.p.85.col.1. lin 6. Fœlix, lege Felix, p.85.col.1.lin.24. visitationem in eius Ecclesia constitui. lege, visitatorem in eius Ecclesia constitui.p.85.col 1. lin. 53. exaltari, lege excitari, p.85 col.2.lin.25. Archidiacono Dalmatic. lege, Archidiacono dalmaticarum.p.86.col.1. lin.26. Mognutino, lege Moguntino pag. 86. col.1.lin.30. mutinus, lege mutuus, p.86.col.2.lin.40. Progoni, lege Drogoni, pag.86.col.1.lin.62. Ergetrudis, lege, Engeltrudis.pag. 86.col.1. l.64. Bentberga, lege Teutberga, p.86.col. 2 lin.64 Cœnomiensis, lege, Cœnomanensis, p.87.col.1.lin.29. Burgadilensis, lege Burdigalensis. p. 87. col. lin.37. Lambetum, lege Lambertum, p.87.col.1.lin.40. Vceticens. lege, Vceticensem, pag.88. col.1.lin. 20. Exemperium, lege, Exuperium, p. 89. col.1. lin 42. iagams nibil magu reitum, lege agamus nihil magis tritum pag 92 col.1.lin.22. verum, lege, utrum, pag.92.col.2. lin 22, incautissimum, lege micantissimum pag.92.col 2.lin.44. Vvicleuij, lege Vviclefi.p.92.col.2 lin 55. qui, lege quem, p 96.col.1 lin.20. Alliocensem, lege Alliacensem pag.97.col 2.lin.57. Ariminensi, lege Ariminensi, p.98 col.1.lin.20. reperitior, lege reperitur, p.99.col.1. lin.55. Sereys, lege Sextus p.100.col.2.lin 32. sensit, lege sensu.p.101 col.2.lin.28. sermo in vagili, lege sermone in vigilia, p.103.col.1 lin.26. allendas, lege attendas, pag. 105.col 2.lin.45. susfecto, lege suffecto, p.110.col.1.lin.26. Coir, lege crine.p.111.col 1 lin.21. omnem, lege crimen, p.111.col.1 lin. 40. Eutych. lege Eutych.p.111.col.2.lin 41. Mapsuertoni, lege Mopsuesteni, p.111.col 2 lin.42. Eutbicheri, leg. Eutycheti, p 111.col.2.lin 43. Anathematizamus, lege Anathematismus, p.111.col.2.lin.59. Eutychianum alin, lege Eutychiani, cum alij. pag.112 col.2.lin. 25. throno, lege throno, p. 113.col.1. lin.3. disiicit, & communi, lege disiici & communioni, p.113.col 1.lin.21. exhalaratus, lege exulceratus, p.113.col.2.lin.36. Hinc iaculessit, lege Huic successit, p.113.col 2 lin.44. Carbunculis, lege carbunculu, p 120 col.2 lin 28 Pelasiana, lege Pelagiana, p.126 col 1 lin.8 elementia, lege clementia, p.126.col 1 lin.42. fouerent, lege fauerent, p 127.col.2 l 29 vais, lege, vaie p.127.col.2 lin 30 αυοσιαι, lege, αυυυουαι, p 127. col.2. lin 40 πλωνπραγμυῶν, lege πολυπραγμυῶν, pag. 127 col 2 lin.41 Episcopus, lege Episcopu, p 131.col 1.lin 25 ostendimur, lege offendimur, p 133. col.1. lin.33. Anitus, lege Auitus.p.134 col 1.lin 56. suspiciunt, lege suscipiunt, p.135 col 2.lin.44. afflictibus, lege affectibus, p 146. col.1. lin 52. ostenmus, lege ostendimus.p.153.col.1 lin 13. fingit, lege fingi.p.183.col.1 lin 52. ὑπλυμ@, lege ὑπέρυμ@, pag.192 col.1. lin.25 testi, lege testis.p.192.col 1.lin 26 27.32.34. Trinortinum, lege Trinortium. p.194 col.1. lin.30. scriseri, lege scribit, p.200. col 2. lin.38. Hierolymitan, lege Hierosolymitan p.201.col 1.lin.26 ανίγραφα lege ὑπέγραφα, p.210.col.2.lin 35. numere lege munere. p 211.col 1.lin 41 Dimensis, lege Diuionensis. p.219.col.1 lin.38 esse constat, dele constat. p. 220 col 2.lin 4 subscribebunt, lege subscribebant. p.222.col.1.l.46 prœterito lege prœtorio.p 230 col.1.lin 5. nterioribus, lege anterioribus. p.239.col 1.lin.22. moliti, lege indicta.pag.307.col.1.lin.14. seruati, lege seruari p.372.col.2.lin.10. priuilegiati, lege priuilegij.